שו״ת · אחרונים

הליכות אליהו (קליסינקר)

רבי אליהו קליסניקר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

הליכות אליהו (קליסינקר)

רבי אליהו קליסניקר

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/הליכות-אליהו-קליסינקר/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

הקדמה 4
המחבר 17
אזהרה 17
תורת החיים 17
יו"ד הלכות טריפות סימן כט 17
סימן ל 20
סימן לא 27
סימן לב 28
סימן לג 33
סימן לד 43
סימן לו 44
סימן לז 49
סימן לח 57
סימן לט 59
סימן מ 73
סימן מא 75
סימן מב 89
סימן מג 94
סימן מד 96
סימן מו 98
סימן מז 101
סימן מח 102
סימן מט 109
סימן נ 115
סימן נא 126
סימן נב 129
סימן נג 173
סימן נה 177
סימן נו 200
סימן נז 204
סימן נח 216
חדות יעקב 220
סימן א 220
סימן ב 283
סימן ג 285
סימן ד 360
סימן ה 362
סימן ו 365
סימן ז 383
סימן ח 386
סימן ט 401
סימן י 407
סימן יא 426
לוח המפתחות על חלק חדות יעקב . . 427
זכור לטוב 448
סימן א 448
סימן ב 521
סימן ג 555
סימן ד 565
סימן ה 568
סימן ו 570
סימן ז 571
סימן ח 573

הקדמה

אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה'.
לולי תורתך שעשעי אז אבדתי בעניי.
יבאוני רחמיך ואחיה כי תורתך שעשעי.
הבינני ואצרה תורתך ואשמרנה בכל לב.
ואדברה כעדתיך ננד מלכים ולא אבוש.

פתח אליהו ואמר, ולבו בקרבו משתבר, מלא חלחלה ורתת וזיע יודע ומכיר חסרנו ומך ערכו כי אין בו חיילים לדבר, ומילין לחבר, כי ידעתי, גם ידעתי, קוצר ידיעתי, ומיעוט השנתי, ולכלל בינה עדיין לא באתי, ובסוד יראיו לא עמדתי, אמרתי אחכמה וחיא רחוקה ממני ואיך ארהיב בנפשי עוז לעלות במעלות, ולבקש גדולות, לבוא בקרית ספר ולשלוח דברים, בבל פנות ועברים :

אכן שוב אמרתי אל לבי, היות סופי לעפר שובי, ומה אעשה לביתי ליום פקודה וכמה אכף ובמה אתרצה ולמה זה שם אדם, ואהי' כאבן דומם, ונפשי עלי האבל ותשומם, אשר ע"כ מזקנים אתבונן לעשות דבר אשר שפתותי ידובבו בקבר, ויקוים בי מקרא כתוב אגורה באהלך עולמים וקמתי ונשענתי בעזר הצור אשר לאדם דעה חונן להצילני סכל מכשול וטעות ושגיאה בדבר הלכה והנה כבר נודע בשערים, דרכי כל המחברים, לצאת בקן קולמסיהם, בפתחי שעריהם, בגודל התנצלות על הסיבה שנתעוררו לזה בסיבות מסיבות שונות, אכן העיקר המורם מדבריהם כי סיבות כל הסיבות אשר אליו תל כל פיות פונות היות שהחי יתן אל לבו כי הנה יום הסות מעין כל חי מכופה ובכל יום ישלח חצו וברקו ופה יתרון לאדם בכל עמלו, בכל ימי חיי הבלו אם לא ישאר אחריו ברכה במצוה הקבועה לדורי דורות, ועי' במד"ר בפ' אחרי והובא גם במ"א בסי' קנ"ד דאם אין לאדם מצוה קבועה לדורות מה הנאה יש לו ואפ"ל שמטעם זה נהנו שמי שמת בלא בנים כותבים לו ס"ת ולמה בחרו דוקא במצוה זו אכן לפמ"ש א"ש שמי שמניח בנים כיון שהבנים עושים תורה ומצות וברא מזכה אבא הו"ל במצוה הקבועה לדורות ובמי שאין לו בנים כיון שהס"ת מתקיים לאיזה דורות הו"ל ג"כ מצוה הקבועה לדורות:

והנה כבר האריכו בזה איש איש כפי רוחב לשונו וכמעט לא השאירו אחריהם במה להתגדר ובפרט שבאמת אין מלה בלשוני אכן ראיתי להעיר כי לפענ"ד יש בזה עוד סיבה יקרה, כי הנה מבואר ברז"ל שמה מאוד הפליגו במי שאינו מלמד לאחריני בסנהדרין ד' צ"א ע"ב אר"י אמ"ר כל המונע הלכה מפי תלמיד כאלו גוזלו מנחלת אבותיו וכו' אר"ח ב"ב ארש"ח כל המונע הלכה כו' אפילו עוברין שבמעי אמו מקללים אותו וכו' עולא בר

ישמעאל אמר מנקבין אותו ככברה וכו' ואמר אביי כי אוכלא דקצרי עוד שם בד' צ"ט תניא רמיא כל הלומד ואיני מלמדה זהו דבר ד' בזה עוד שם בד' צ"ב ע"א הפליגו מאוד בגורל שכרו שאם מלמדו זוכה לברכות שנאמרו ליוסף וכו', ובע"ז ד' ל"ה ע"ב למה ה"ה דומה לצלוחית של פלייטין מגולה ריחה נודף (וברש"י שם דר"ל כשמלמדה לתלמידים) מכוסה אין ריחה נודף ולא עוד אלא דברים שמכוסין ממנו מתגלין לו וכו' (ועי' באבות (פ"ו מ"ו) דאחד ממ"ח דברים שהתורה נקנית בהם הוא הלומד ע"מ ללמד, ושם בפ"ד מ"ה דהלומד ע"מ ללמד מספיקין בידו ללמוד וללמד) ולא עוד אלא שמה"ם אוהבו וכו' ולא עוד אלא שנוחל ב' עולמות, עוד שם בסנהדרין ד' צ"ט אמר רשב"ל כל המעשה את חבירו לדבר מצוה ומלמדו תורה מעלה עליו הכתוב כאלו עשאו וכו' ור"א אמר כאלו עשאו לד"ת וכו' רבא אמר כאלו עשאו לעצמו וכו' וע' במדרש תדשא והובא בילקוט שמואל סי' צ"ח לכל הרגשה והרגשה נתן הקב"ה תורה ללשון ושננתם לבניך ויעו' בספרי במ"ש בניך אלו תלמידך ויעו' בכתובות ד' צ' הון ועושר בביתו ר"ה ור"ח חד אמר זה הלומד תורה ומלמדה וכ"פ הרמב"ם בפ"א מהל' ת"ת שהוא מ"ע מה"ת על כל חכם מישראל ללמד לתלמידים והוא מדברי הספרי הנ"ל וכ"פ בשו"ע יו"ד סי' רמ"ה סעיף ג': ולפ"ז לפי המבואר בדברי רז"ל בכל המקומות הוא חוב מוטל על כל מי שחידש איזה דבר בתוה"ק ללמדה לאחרים דוקא, ומטעם זה ג"כ מחויב להדפיסם ולהפיצם לרבים דהא אף בזמן הש"ס אשר ודאי קרן התורה היתה בגרם המעלות ורבו התלמידים מ"מ ראו חז"ל שאין התורה מתקיימת בע"פ והתירו לכותבם משום עת לעשות וכו' א"כ כ"ש עתה בעוה"ר אשר קרן התורה ירדה מטה וכמעט לא נמצא כ"א אחד בעיר ושנים במשפחה אשר יוכלו להבין את זאת וגם מה מאוד גברה השכחה מסיבות גודל הטירדות עד שכמעט טרם ישמע באוזן האחת יצא באוזן האחרת בודאי אין החכמה ואין עצה כ"א לחקוק בעט ברזל בכדי שיהיה שמור למשמרת עולם ולא יבוא לידי שכחה וגם עי"ז נוכל להגיעם ליתר הפליטה שרידי עם אשר באמת יחפשו אותם כמטמונים נמצא עתה יש בזה ממש מ"ע מה"ת מהא דשננתם לבניך, וגם כדי שלא לעבור על הא דכי דבר ד' בזה החמורה מאוד:

עוד נלפענ"ד דיש בזה ג"כ משום מ"ע דכתבו לכם לפמ"ש הראש וכ"פ בטושו"ע יו"ד בס"ס ע"ר דהאידנא עיקר המצוה בכתיבת תורה שבע"פ והוכחתו ברורה ממ"ש ולמדה את בני ישראל הרי דעיקר המצוה בכתיבתה הוא כדי ללמדה לבני ישראל ולהבינם טעמי ופירושי המצות וא"כ ה"ה בנידן דידן, ויעו' בס"ח בסי' תק"ל דכל מי שגילה לו הקב"ה דבר ואיני כותבה הרי זה גוזל מי שגילה לו כי לא גילה אלא לכתוב ואסמכה

על מאה"כ סוד ד' ליראיו ובריתו להודיעם (ור"ל ע"מ להודיעם) וז"ש יבא במשפט על כל נעלם (דר"ל) שגורם שנעלם, ויעו' בביאורי הרחיד"א שם שהביא ג"כ בשם ר"א שכ' בשם הרוקח שעתיד ליתן את הדין ע"ז:

והנה לכאורה יש לעיין דלמה הוצרך להביא ממרחק לחמו והא מבואר בחז"ל מהא דושננתם וכן מהא דכל המונע וכמש"ל:

(ובשלמא מהא דכתבו לכם י"ל דלא ס"ל כדעת הראש הנ"ל) וא"ל דמהא דושננתם אין הכרח דצריך כתיבה דוקא דשפיר יכול לצאת בזה במה שמלמדה בע"פ דז"א דאם מיירי שבאמת מלמדה בע"פ א"כ שוב אין בזה גם משום ובריתו להודיעם וגם משום גורם שנעלם כמובן א"ו דמיירי באופן שאיני מלמדה גם בע"פ או אף שמלמדה מ"מ עתה יש לחוש לשכחה ושפיר כתב דגורס שנעלם א"כ שוב יש בזה נ"כ משום הא דושננתם וכל המונע וכמש"ל וצ"ע כעת:

והנה לכאורה י"ל כיון שביארנו שיש בזה קיום מ"ע ושמירה מהא דכי דבר ד' בכזה א"כ למה הוצרכו חז"ל להתיר לכתוב בתורה שבע"פ משום חשש שכחה ועת לעשות הא בלא"ה הו"ל להתיר כדי שעי"ז יוכלו להגיעם אף להת"ח הרחוקים מהם אכן באמת לאחר העיון ז"א חדא דבאמת משום הא דושננתם והא דכי דבר ד' בזה שפיר היה יוצא במה שמשננה להתלמידים הקרובים א"כ שוב אין להתיר לכותבם משום התלמידים הרחוקים וע"כ הוצרכו שפיר לטעם השכחה ועוד דהנה אזי היה התורה ירושה להם מאבותיהם והיו הכל מקובל בידם פא"פ הלס"ס ובאמת בכ"ס היה מצוי ת"ח מצוין שהיו מקובל בידו כל התורה וא"כ לא היה שום צורך בכתיבה ובאמת לאחר שנתרבו הברייתות והשמועות מבואר בש"ס שבת ד' ע"ב ובכ"מ שהיו להם מגילת סתרים ויעו' ברש"י שם שהענין זה שכל ת"ת היה כותב לעצמו מה ששמע מרבו איזה דבר חידש שאינן נישנין בבהמ"ד כדי שלא ישתכחו עכ"ל והנה מדברי רש"י משמע להדיא דאף דבהלכות המקובלות בפי כל עדיין לא התירו לכותבן מ"מ בדברים המחודשים שפיר היו מותר לכתבן אך באופן שלא ללמדם ברבים ועפ"ז א"ש מ"ש בתמורה דף י"ד ע"ב כותבי הלכות כשורפי התורה והלומד מהן אינו נוטל שכרו דהיינו דוקא בהלכות המקובלות ואין בהם שום חידש אכן מדברי הר"ם בהקדמתו לספר הי"ד משמע להדיא דבאמת היו מותר לכתוב כל תורה שבע"פ רק עיקר האסור היה שלא ללמוד מתוכו לרבים שו"ל בכל דור ודור ראש ב"ד או נביא וכו' כותב לעצמו זכרון השמועות ששמע מרבותיו והוא מלמד ע"פ ברבים וכן כל יחיד יע"ש ולפ"ז ע"כ צ"ל דמ"ש בתמורה היינו בשכותבן ע"מ ללמדה ברבים ויהיה איך שיהיה עכ"פ שפיר י"ל שהיו יכולים להגיע אותם להתלמידים

הדחוקים בכתב ע"מ שלא ללמדם ברבים כ"א בע"פ הן אמת דהמעיין בתמורה שם יראה להדיא דאף לכותבה באגרת ולהגיע לאיזה ת"ח ג"כ אסור אם לא במלתא חדתא וכמ"ש רש"י, אכן י"ל דדעת הרמב"ם דבמה שהיו מקובל ומוסכם בפי כל באמת לא הותר כ"א לכתוב לעצמו ולאחריני לא היו באפשר ללמדה כ"א בע"פ וכמ"ש כותב לעצמו משא"כ בדברים המחודשים שפיר היו מותר אף ללמדה לאחריני מתוך הכתב וכמ"ש בש"ס שם אך באופן שלא ללמדם ברבים כ"א בע"פ, ולפ"ז צ"ל דהא דמכילתא דר"י ור"ע היו באחד מב' פנים או שהיה אז מדברים המחודשים והיה מותר לכותבם אף לאחריני או שבאמת המה לא כתבו אותם כ"א לעצמם ואח"כ כשהתירו לכתוב דברים שבע"פ נתפשטו לרבים:

והנה אכתי יל"ע לכאורה ממ"ש בגמ' ברכות דף ס"ג ואם דור שאין התורה חביבה עליו כנס וכתב רש"י ואל תטיל דברי תורה לבזיון והנה עתה כבר נודע דבת רבים על הדפסת ספרים חדשים אכן ראה ראינו כי כבר דברו מזה כמה וכמה מחברים אף מגדולי המפורסמים שבדורות הקודמים והנה עכ"ז אחד מהם לא נסוג אחור ואף גם לזאת יחרד לבי ויתר ממקומו לחשוד בכשרים אחב"י עם קדושים אשר ימאסו ח"ו בתורת אמת אכן באמת לפענ"ד יש ללמד זכות עליהם כי ודאי אין צדיק בארץ אשר לא יתערב ח"ו בכתיבתו ובחידושי תורתו איזה ענין פניה והרמת דעת וכהנה וכבר אמרו חז"ל כי ישראל אם אינם נביאים וכו' ואף שכ"כ כי באמת נמצא כזה אף בספרים מהמפורסמים הקדמונים ומי אנכי שאוכל ב בנפשו עוז וליתן ח"ו קצת דופי בשרפי מעלה אכן מטיבתם קא אמינא אחר בקשת המחילה אלף פעמים כי לא לפגוע בכבודם ח"ו באתי כ"א ללמד סנגוריא על כללית עם קדשנו ובודאי אצלם היודקה מן הדקה ורק הקב"ה מדקדק עם הצדיקים וכו' וכבר נודע שפ"א הלך האר"י ז"ל לשמוע דרשת ה"ר מוהר"ם אלשיך והלך באמצע הדרשה מטעם שראה שהיו לו איזה הרמת דעת, שוב ראיתי שבאמת כבר נתבאר כיוצא בזה אף בחכמי הש"ס הובא בר"ח בפרק הדינין במה שאמר ר"ש לר"י דפעם אחת הייתי יושב וב"א עומדין עלי לדון גם לכי וכמדומה שבמק"א נזכר בפי' שהיה יושב ודורש וכו' יעו' באדר"נ פ' ל"ח ויעו' במפרשים שם ובתד"א פ"ל וכן הוא בספר חסידים סימן ח' ובזה יצאו ידי חובתם ויכופר עונם ותורתם תצא נקייה מכל טומאה וחלאה והעד הנאמן לדברינו כי הנה ידענו ושמענו מהרבה ספרים אשר בתחלת צאתם חיו לדבה ולשיחה בפי כל ואח"כ נתקבלו דבריהם נ"כ בפי כל ואף נם זאת כי הנה ידוע שהשי"ת רוצה בהשלמת נפש יראיו ואם היה הספר מתקבל תיכף בחיו הנה אפשר עי"ז

היו מקבל עולמו בחיו (וגם בכה"ג בודאי אפשר לחוש להרמת דעת) ולכן מאת ד' היתה זאת כדי שיקבל שכרו משלם בעולם הנצחי:

והנה אכתי אפ"ל כיון שבאמת מעיקר הדין היה אסור לכתוב תורה שבע"פ ועיקר ההיתר משום עת לעשות הנה כ"ז במה שמוכרח ונצרך משא"כ במה שאין בזה הכרח כ"כ (כמו בעשיית ספרים חדשים) דבאמת חזר האיסור למקומו וכ"נ לכאורה מדברי הגמרא דתמורה י"ד דהרי בימי רבי כבר התירו לכתוב דברים שבעי"פ וא"כ מה מקשה שם לרב דימי שרצה לכתוב לר"י הא דריב"ל וכן יל"ע בהא דר"י שאמר כותבי הלכות כשורפי התורה דהא כבר הותר דבר זה בימי רבי וכן ר"י עצמו חיבר את הירושלמי וכמ"ש הרמב"ם שם בהקדמתו א"ו ע"כ צ"ל כמ"ש דבמה שאין בו מהצורך כ"כ אסור, אכן באמת לאחר העיון ז"א דהא באמת מצינו להרבה מרז"ל שכתבו הרבה דברים אף שאין בהם צורך כ"כ (ויעיו בהקדמת הרז"ה לספר המאור ובהקדמת הרמ"א לספרו מחיר יין שהעתיקו מהא דאמרו בג"מ כל פיטפטיא וכו' יע"ש) וע"כ צ"ל דכ"ז לסברת המקשה שם אבן למה שתירץ לו דבאמת במלתא חדתי שרי בודאי אין לחלק בזה וכמו שסיימו מהא דר"י ור"ל מעיינו בסיפרא דאגדתא וע"כ צ"ל דהא דכותבי הלכות היינו מעיקר הדין ומירי קודם שהתירו או שבימי האמוראים עדיין היו במה וכמה הלכות שהיו מקובלות בפי כל ישראל ולא היו בהם חשש שכחה ואלו בודאי היו אסיר לכותבן כלל (לשיטת רש"י ולשיטת הרמב"ם עכ"פ היו אסור לכותבן ע"מ ללמדם ברבים) משא"כ בזמה"ז בודאי אין לחלק בזה ועוד דבאמת בענין דבר הלכה (ובמלתא חדתי) בודאי שרי כמבואר בש"ס שם והיינו מטעם דודאי יש כהם צורך דאף אם אין בהם צורך לגדולי הדור מ"מ יש בהם צורך לבני גילו ואף אם נחליט דבאמת לאחר העיון גם המה היו יכולים לכוון ולחדש מה מ"מ הא כבר נודע דבאמת לאו כל העתים שוות לטובה ושמעתא בעי צילותא ומטעם זה אפשר יהיו נצרך אף לגדולים בשעה שהמה טרודים בענינים אחרים וכמ"ש בש"ס כי קא דבי וכו' וכבר אחז"ל ומתלמידי יותר מכולם וגם כבר מצינו ברז"ל אי לאו דדלאי לך חספא וכו' ועוד דהא כ"כ דבל שאיני מלמד בו לרבים עכ"פ במלתא חדתי לכ"ע שרי לכותבה אף בזמן האיסור וא"כ בספרים החדשים בודאי אין בו שום חששא ממ"נ דאם לא יהיו נצרך כ"כ בודאי לא יבואו ללמדו כרבים ובפרט עתה בזמה"ז דמי יתן והיה שילמדו ברבים בספרי הראשונים ואם יראו שיש בזה צורך גדול ויבואו ללמדו ברבים א"כ באמת שוב אין בו משום חששא הנ"ל דהא באמת כה"ג כבר הותר וכמש"ל ומעתה כיון שכבר סלקנו כל יתדית הדרכים ממילא שוב הדר דינא דודאי יש בזה קיום מ"ע דושננתם וגם שירה מהא דכי דבר ד' בזה וכמש"ל:

עוד נלפענ"ד דיש בזה ענין גדול דהנה ידוע דודאי אין צדיק בארץ שלא יכשל ח"ו בדבר הלכה ובפרט ליושבי על כסא ההוראה שיש לו אחריות דאחריני וכבר נודע מאמר חז"ל דאין אדם עומד על דבר הלכה וכו' ולכן בודאי בזה שיזכה לאחריני ויעמידם על האמת יש כזה תיקון גדול בגדר תשובת המשקל וכ"נ להדיא ממ"ש בתנא דבי אליהו והובא בילקוט פ' תשא וז"ל יודע היו אהרן שבא דבר גדול על ידו עמד וקשר חבל ברזל במתניו והיו מחזר בכל מחנה ישראל מי שאיני יודע ק"ש וכו' מי שאיני בקי בגופה של תורה הכניסו בגופו של תורה ולא אהרן בלבד אלא כל המלמד תורה לרבים לש"ש המקום מרחם עליו ונותן בו חכמה ובינה ודעה והשכל ונותן חלקו עם ג' צדיקים אברהם יצחק ויעקב עכ"ל הק':

והנה אכתי י"ל דכי אם היו ברור שדברי הספר מכוונים לאמיתתה של תורה אכן עתה בעוה"ר שנתקיים בנו ח"ו ממש ואבדה חבמת חכפמיו א"כ יש בזה חשש גדול דאדרבה עי"ז יוכל ח"ו לגרום רעה לנפשו במה שיקבל עליו אחריות דאחריני אכן באמת ז"א חדא ע"פ מ"ש הירושלמי בריש מס' פאה ללמדך שכל דבר שב"ד נותנים נפשם עליו מתקיים כמו שנאמר למשה מסיני ופי' המפרשים שבכל דבר שב"ד יגיעם בו המה מכוונים בו למה שנאמר למ"מ יע"ש ועוד אף אם נאמר דבאמת אכתי אין אנו בטוחים כ"כ בזה דכ"ז נאמר בדורות הקדמונים שהיו לומדים בקדושה ובטהרה וכמו שנראה באמת מדברי הרבה מהראשונים בהקדמתיהם יו' בהקדמת הרז"ה שם שהביא דברי החכם לא תושת חמאת על פי שהביא קצת מן הדברים הנכונים באשר לא הגיע עד הבליהם ויעו' בהקדמת הרמב"ן שם הביא מדברי הש"ס כי אתי פיסקא דדינא דידי לקמייכו לאחר מיתה לא מקרע תיקרעוני' ולא מיגמר תגמורן מיני' וכו' ואם בארזים כך מה יעשו אזובי קיר:

אכן באמת הנה מזקנים נתבונן דאכתי יש תיקון לזה לחלות ולחנן ולתת צו שלא להורות מתוך דברי הספר כ"א אחר העיון הרק הישב ואחר החיפוש והביקר בעין שכלו וכמו שבאמת כבר קדמוני בזה כמה וכמה מרבותינו ז"ל ובזה ודאי ינצל מאחריות דאחריני:

והנה שמעתי דבת רבים כי אין טוב לאדם להדפיס ספר בחיים חיותו אכן באמת לפמ"ש לעיל דיש בזה משום מ"ע דושננתם וגם משום מ"ע דכתבו לכם לפי דעת הרא"ש וכן מהא דכל המונע הלכה והא דכי דבר ד' בזה ומשום גדר תשובה (וכן לפי הטעמים שיתבארו לקמן) א"כ בודאי דצריך לקיימה במוקדם האפשרי ודוקא בחיו דהא במתים חפשי וגם משום מצוה בו יותר מבשלוחו ועוד דבאמת מי יודע אם אח"כ יוכל להתקיים ע"י אחריני כאשר שמענו וראינו דבאמת נאבדו כמה וכמה כתבים מגדולי עולם ולא יצא

טבעם לאור כלל בסיבות שונות ובודאי בכגון דא נאמר כל אשר בכוחך עשה ועוד דהנה לפי ששמעתי דעיקר חששם בזה מטעם הרמת והתנשאות הנה כ"ז היה שייך בדורות הקודמים שהיה הספרים חשובים מאוד ושפיר היה בזה חששא הנ"ל וגם מטעם שמא יקבל המחבר שכרו משלם בזה משא"כ עתה בודאי אין שייך חששות **הנ"ל**.:

עוד נלפענ"ד דבאמת לפמ"ש לעיל דאין אנו בטוחים כ"כ שהדברים מכוונים להלכה ולאמיתתה של תורה א"כ בודאי דיותר נכון להפיצם בחיים חיותו דאולי עי"ז יעיינו בו רבים ויזכה מאחריני להעמידו על האמת (ולפ"ז אפ"ל דבאמת גם מטעם זה מצוה להדפיס ולהפיץ דעתו לרבים דאולי יתקיים בו הרי זה בא ללמד ונמצא למד):

ועוד דהנה לפמ"ש לעיל בשם הרמב"ן מדברי הש"ס דלאח"מ הו"ל בכלל מקרע לא תקרועני' והיינו דיש לחוש בזה לחומרא דאולי הוה קיים שמא הוה אמר בה טעמא יע"ש א"כ מטעם זה עדיף יותר להפיץ דבריו בחיו דאם יהיה לדבריו איזה מתירה יוכלו להודיע לו ואם יהיה לו איזה תשובה נכונה יקיימו דבריו אף להקל ובאם לאו לא יחושו לדבריו אף להחמיר ולמה זה ישאר הדבר בספיקות ועוד דבאמת לפענ"ד עיקר חששם ליתא דודאי אין בזה שום חששא דהרמת דעת כלל דהא כבר נודע מאמר חז"ל דהקב"ה מכריז מתחלה חכם או טפש (ויעו' בס"ח סי' תק"ל דהקב"ה גוזר כמה ספרים יעשה) וא"כ במה יתהלל ויתנשא דמי שאמר לשמן וידליק יאמר לחומץ וידליק וכמ"ש האלשיך על מאה"כ אל יתהלל חכם בחכמתו וכו' כי באלי חפצתי יע"ש:

ועוד דהנה כבר מקובל בפי כל ישראל דיש ס' רבוא אותיות לתורה ויש ס' רבוא נשמות לישראל וכ"א ואחד מישראל יש לו אות אחת בתורה ונראה דר"ל דכ"א יש לו אחיזה וחלק בתוה"ק והוא ע"פ מאמר חז"ל בפסוק אשר ישנו פה כי כל הנשמות היה בסיני וכ"א קבל שמה חלקו בתוה"ק ואף דבאמת כשנעמוד למנין לא נמצא ס' רבוא אותיות לתורה כנודע שמספרם רק ד"ש אלפים ותת"ם אכן י"ל דהוא עפ"י מה שדרשו חז"ל בכמה מקומות ליתן את האסור של זה בזה הרי דלפי קבלתם האמיתת נחסרו לפעמים כמה וכמה דברים בתוה"ק וכן בשאר הי"ג מדות אשר קבלו חז"ל כיון דדינם דין תרורה ממש כמו שהאריך בזה הרשב"ץ א"כ הו"ל ממש כמו שבא הענין מפורש בתורה וכן בפשוטו נמצא כמה וכמה פעמים שנדפ תיבה אחת כמ"ש רש"י ז"ל ככ"מ ויעו' בפ' וישב וכל יש לו דפירש"י דהו"ל כמו כל אשר יש לו וכן בפ' מקץ אותי השיב על כני ובפ' ויחי ויאמר ליוסף ויגד ליעקב יעו' ברש"י שם וכדומה בכ"מ ונראה דכזה ודאי יוכל להיות המנין שלם.

אכן להיות שהי' גלוי וידוע שודאי לאו כל מוחא סביל דא וא"א שכ"א יבין את זאת ויקבל חלקו ממש בתוה"ק ויהיה מוכרח לקבל חלקו ע"י אחריני ע"ד זכה נוטל חלקו וחלק חבירו לכן באו בזה בתוה"ק כמה וכמה אותיות בדרך רמז והסתר ועפ"ז היה אפ"ל דזהו כוונת תפילתנו ותן חלקנו בתורתך ר"ל שנקבל בעצמינו חלקנו בתורתך ולא ע"י אחריני ועפ"ז וודאי אין בזה שום אופן להרמה והתנשאות דאף אם נחליט דדבריו מכוונים לאמיתתה של תורה מ"מ עדיין לא חדא הוא לן שהרי כבר קבלם מסיני ובפרט שבאמת כל איש צריך לירא ולחרד דשמא לא כוון ח"ו אל האמת ובפרט אנן יתמי דיתמי וכאצבע בבירא וכבר נודע כמה הפליגו חז"ל ובפרט בזה"ק במי שמחדש ח"ו איזה דבר בתוה"ק שלא לאמיתתה.

והנה לכאורה אכתי יש בזה איזה התנשאות מטעם שכתבנו דהו"ל נוטל חלק חבירו (והו"ל במדרגת זכה) אבן באמת צריך להבין איך יכול לנגוע במה שמוכן לחבירו ובפרט במה שכבר קבלו מסיני ולמה זה יגרע מנחלתו אכן מה שנלפענ"ד בזה דהוא ע"פ מה שראיתי לחכם אחד שהביא בשם איזה גדולים שנאחזו בסבך בנידן מחזיקי לומדי תורה דמר מדמי להו לתשמישי מצוה וכתב דלהלכה קי"ל דתשמישי מצוה נגנזין ותשמיש דתשמיש נזרקין ולפ"ז העלה דהת"ח עצמו הו"ל תשמיש והמחזיק יש לו דין תשמיש דתשמיש ומר אמר דהת"ח עצמו יש לו דין מצוה עצמה דאם אין ת"ח אין תורה וא"כ יש למחזיק דין תשמישי מצוה והנ' מהרי"א מקאוונא זצ"ל השיב להם דלדעתו המחזיק גדול יותר מת"ח מטעם דהא הוא חולק עמו בשכרו מהא דישששכר וזבולן ואין לו חלק עמו בהעבירות ועפ"ז פי' מאה"כ שלום רב לאוהבי תורתך (ר"ל למחזיקי תורה) ואין למו מכשול (ר"ל דהטעם בזה דהא אין להם שום חלק בהעבירות) ע"כ תו"ד.

והנה במ"ש וקי"ל דתשמישי מצוה נגנזין הוא תמוה דהמעיין בש"ס מגילה כ"ו יראה להדיא דאדרבה מבואר להדיא דתשמישי מצוה נזרקין ויעו' בטור או"ח במה דפליג עם השאילתות דהשאילתות ס"ל דכ"ז דוקא בעבר מצותו והוא ס"ל דאף בעודו במצותו ובב"י ובש"ע שם הכריע כדעת השאילתות ויעו' באחרונים במ"ש בזה ייהיה איך שיהיה עכ"פ אף לדעת השאילתות ס"ל להלכה דתשמישי מצוה נזרקין אחר זמן מצותן וכפי הנראה דהשומע שמע וטעה וצ"ל דהיה מרמי לי' לתשמישי קדושה דבזה ודאי קי"ל דצריכי גניזה ומעתה נבוא לגוף הספק דהנה לכאורה היה אפ"ל דדבר זה תלוי בהא דמבואר בשבת ד' נ"מ פלוגתת ר"ג ורבנן דר"ג ס"ל דלא אזלינן בתר מעמיד ורבנן ס"ל דהכל הולך אחר המעמיד וא"כ ה"ה בנ"ד י"ל דיש למחזיק דין מעמיד ממש ולמאן דס"ל דהכל הולך אחר המעמיד הנה ל"ס דהו"ל ממש דין אחד עם הת"ח עצמו אלא די"ל

דחשיב יותר וכמ"ש הרה"ג מקאוונא וכמבואר בש"ס שם אכן באמת הנה המעיין בטור ובשו"ע יו"ד בסי' ק"כ יראה דבאמת הו"ל ספיקא דדינא אם קי"ל כר"נ או כרבנן יע"ש ויעו' במד"ר פ' ויצא פ' ע"ב בס"ש וכשבא משה לברך את השבטים הקדים ברכת זבולן לברכת יששכר וכו' משמע קצת כמ"ש הנ' מהרי"א ז"ל אכן המעיין במד"ר שה"ש וא"ו בפסוק אל גנת אגוז במ"ש מה אגוז זה עצו שומר לפרי כך ע"ה מחזיקין בד"ת הה"ד עץ חיים וכו' משמע דיש להם רק דין שומר לפרי וגרועים מן הת"ח עצמו כמובן. אכן באמת לפענ"ד דבר זה מבואר בש"ס פסחים נ"ג ע"ב דאר"י כל המטיל מלאי לכיס של ת"ח וכו' כי בצל החכמה בצל הכסף ויעו' ברש"י שם במ"ש דבמחיצה החכמה יכנס זה שההנהו מנכסיו הרי להדיא דשוים המה ושלא כדברי הג' הנ"ל והנה שוב עלה בלבי די"ל דכ"ז דוקא במטיל מלאי דהיינו שנותן לו סחורה שיוכל להשתכר וכמ"ש רש"י שם ובכה"ג הנה גם הת"ח צריך לבטל מלימודו ולעשות השתדלות בפרנסתו וגם אינו חולק עמו ממש מיגיע כפו משא"כ אם מניח להת"ח לעסוק בתורה בלי שום טרדא כלל כהא דזבולון שפיר י"ל כמ"ש הג' מהרי"א ז"ל ובהכי א"ש ג"כ דברי המד"ר דבפ' ויצא מיירי להדיא בהא דזבולון ויששכר לכן שפיר כ' דזבולון מוקדם לברכה ובשה"ש מיירי בשאר מחזיק כמו בהא דמטיל מלאי לכן שפיר כתב דגרע ואף דבש"ס מבואר להדיא דמחיצתן שוה מ"מ י"ל דס"ל דמ"מ הת"ח עדיף מיניה)

שוב ראיתי דדבר זה מבואר להדיא בטור יו"ד בסי' רמ"ו והובא ג"כ לפסק הלכה ברמ"א שם סעי' א' דמי שא"א לו לעסוק בתורה יספיק ללומדי תורה ותחשב לו כאלו למד בעצמו והוא מדברי הספרי שלמדו דין זה מהא דזבולן ויששכר והנה מלשון זה משמע להדיא דדינו שוה ממש להת"ח עצמו וגם אין לו שום עדיפות עליו וכמש"ל מפשטות דברי הש"ס והנה אכתי אפ"ל דכ"ז במספיק לת"ח אחד אכן אם מספיק להרבה ת"ח בודאי דיכול להיות שכרו גדול מת"ח אחד דהא הוא חולק עם כ"א ואחד אכן מלשון הספרי והטור הנ"ל במ"ש יספיק לאחרים משמע לכאורה דאף בכה"ג אין דינו כ"א כמו שלמד בעצמו ויעו' בב"י שם בב"ה והובא גם ברמ"א שם במ"ש דיכול להתנות ולחלק עמו כשכרו משמע דבסתם בלא התנה איני חולק עמו בשוה דאל"כ למה לי' להתנות ומ"מ עדיין אין הכרח כ"כ גם במ"ש הגאון הנ"ל בטעמו דאיני חולק עמו בעבירות לדעתי אין זה הכרח דהא גם המחזיק יש לו עבירות ופשיטא דאין הת"ח חולק עמו בזה ובודאי דהעונות של הת"ח המה מועטים מהם וכמבואר ברז"ל דודאי עשה תשובה וגם בודאי יכול להיות זהיר ביותר משאר סתם ב"א ועוד שהמה נכשלים כמה פעמים מחמת דלא ידע ואשם ואף דשגגת תלמוד עולה זדון מ"מ ודאי דהמה מועטים בערך שאר ב"א ויהיה

איך שיהיה הנה לפי מ"ש עכ"פ המחזיק דינו ממש כמו שלמד בעצמו ועפ"ז שפיר י"ל דכל ת"ח נוטל רק חלק כל המחזיקים אותו והמה באמת חולקים עמו ונחשב להם כאלו למדו בעצמם וא"כ שפיר אין בזה שום גרעון בנחלתם דהא הו"ל ממש כמו שהם בעצמם קבלו כל חלקם בתוה"ק ועפ"ז בודאי אין להת"ח במה להתנשאות בחידושי תורתו כי בודאי גם להמחזיקים בו יש להם בזה חלק כחלק בתורתו והכל שוים לטובה .

והנה אכתי נשאר עומד לנגדנו חומה בצורה מאמר המלך החכם מכל בקהלת י"ב במ"ש ויותר מהמה וכו' עשות ספרים אין קץ דלכאורה הזהיר בזה מלעשות ספרים חדשים אכן שוב מצאתי להרה"ג מהרש"ק בהקדמתו לספרו טו"ט מחד"ה שהרגיש בזה וכתב דבאמת מי שמפרש כן איני אלא טועה אלא אדרבה המלך הזהיר דוקא לעשות ספרים ופי' דבריו ע"פ מה שהקדים שם דהנה כמו שאחז"ל דאין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף ה"נ אין בן דוד בא עד שיצא לאור כל תעלומות חכמת התורה כמו שנמסרה למשה מסיני ועפ"ז כתב דכשיצא איזה חיבור לאור הו"ל ממש התקרבות הגאולה ועפ"ז פי' מ"ש בסוף מלאכי זכרו תורת משה אשר צויתי בחורב וכו' הנה אנכי שולח לכם את אליהו וכו' דר"ל דתיכף כשיזכרו תורת משה בשלימות כמו שנמסרה לו בחורב ישלח לנו את אליהו ועפ"ז א"ש מאה"כ בקהלת הנ"ל שהזהיר דוקא לעשות ספרים חרבה דאל"כ אין קץ ע"ב תו"ד .

והנה אף שדפח"ח ומתוק מדבש אכן באמת לפענ"ד אכתי יל"ע בי' חדא במ"ש לפרש הא דקהלת שהזהיר דוקא לעשות ספרים דהא בימיו עדיין לא הותר לכתוב דברים שבע"פ ואף דיש לישב ע"פ מש"ל דגם קודם ההיתר היה מותר לכתוב עכ"פ מלתא הדתי לעצמו ולשלחם אף באגרת לחבירו אך עיקר האיסור הי' בזה ללמדו ברבים מתוך הכתב אכן אכתי צ"ע דלשון ספרים משמע קצת שיהי' לו דין ספר ממש אף לרבים והנה עלה בדעתי לפרש דר"ל שהמלך החכם התנבא בזה על העתיד שיתירו לכותבם אף לרבים ואזי דוקא כתב אזהרתו שמצוה לעשות ספרים אכן המעיין במד"ר שם במה שדרשו ויותר מהמה לשון מהומה שכל המכניס לביתו יותר מכ"ד ספרים מהומה הוא מכנים לביתו וכו' עכ"ל הוי להדיא שהבינו חז"ל אזהרת החכם כפשוטו שאין לעשות ספרים ביותר מן הכ"ד ספרי תנ"ך וכ"כ בראב"ע שם ויעו' ברש"י שם ובשאר מפרשים במה שפי' בזה ע"פ דברי הש"ס בעירובין ד' כ"א ע"ב דר"ל דצריך ליזהר אף ביותר ממה שבא בביאור בתוה"ק שבכתב דלבאר הכל בכתב א"א ולפ"ז משמע ג"כ שאין פי' הכתוב כמו שהבין הוא ז"ל: .

שוב מצאתי בהקדמת הישׁ"ש למס' חולין שהביא דברי השׁ"ס הנ"ל וכתב דמדלא כתב ולעשות ספרים אין קץ ע"כ צ"ל דר"ל ג"כ אזהרה למחברי ספרים שלא לעשות ספרים אלא שכ' לפרש דלא היתה אזהרתו בזה כ"א מלעשות ספרים ולהביא כל הדעות והסברות בארוכה באופן שלא יצטרכו עוד לשום ספר אחר כי אדרבה בתיקון זה יתקלקל יותר אלא שצריך לחברו בתכלית הקיצור יע"ש שהאריך בזה והנה מזה מבואר להדיא שהבין אזהרתו כפשוטו ודלא כמ"ש הרב הנ"ל בפשיטות על מי שהבין כן שהוא טועה אכן לפלא קצת שלא הביא מדברי המד"ר הנ"ל דמדבריו משמע להדיא דבכ"א הזהיר להוסיף על **הכ"ד** ספרי תנ"ך.

שוב עיינתי בתרגום שם במ"ש הזדהר למעבד ספרי חוכמתא סגי עד לית אף וכו' והנה מלשון זה משמע להדיא שפי' הכתוב בפשוטו וכמ"ש הרב הנ"ל דהיינו שהזהיר דוקא לעשות ספרים הרבה (דאל"כ חו"ל מלמעבד כמובן) ולפ"ז ע"כ צ"ל כמש"ל דר"ל או לעשות ספרים לעצמו או שהתנבא על העתיד ועפ"ז אפשר להשוות דברי המד"ר עם התרגום דבמד"ר מפרש דמיירי לעשות ספרים לרבים ובזמן האיסור וכמו שציינו באמת שם כגון ספר בן סירא דידוע דכמה מאוח"ע מונים אותו בחשבון התנ"ך (ויעו' בסנהדרין בריש חלק ק' ע"ב דמילי מעלייתא דאית בי' דרשינן הרי דמותר להשהותו בביתו לעיין בדברים הטובים דאית בי' וילי"ע) ובכה"ג שפיר כתבו דאסור אכן התרגום כפי הנראה דמפרש לה דמיירי בכותב לעצמו או עתה בזמן ההיתר שפיר כתב דאדרבה יש בזה מצוה:

אכן אכתי יל"ע במ"ש הרב הנ"ל דקודם ביאת אליהו יזכרו כל התורה כמו שנמסרה למ"מ דהא המעיין במנחות ד' מ"ה ע"א במ"ש ר"י פרשה זו אליהו עתיד לדורשה ופירש"י דעד שיבוא אליהו ויפרשנה אין אנו יודעים לדורשה ע"כ הרי להדיא דאף שא"א יודעים פרשה זו מ"מ יבוא אליהו ואף לר"א שם דמפרש להאי פרשה מ"מ בזה ודאי נראה דלא פליג על ר"י דודאי יוכל להיות שישארו איזה ספיקות ודברים אשר לא נעמוד על בירורן עד ביאתו ועוד דהא באמת כמה פעמים נשארו בש"ס כמה בעיות בתיקו ואף אותן שלא נאמר בהם תיקו הנה בודאי אחר חתימת התלמוד בודאי אין שום אופן לפושטם עד שיבוא אליהו כנודע וא"כ בודאי שע"כ ישארו כמה ספיקות עד ביאתו וא"כ איך כתב הוא דאין אליהו בא עד שיהיה התורה בשלימות כמו שנמסרה למ"מ (ויעו' בש"ס בכ"מ הילכתא למשיחא ויעו' בהשגת הראב"ד בסוף הל' מלכים כמ"ש על הר"ם דאין להכריע בדברים העתידים להיות):

והנה לכאורה היה אפ"ל דבאמת בזה פליגי ר"ש וחכמים בסוף עדיות דלדעת ר"ש דאליהו בא להשות המחלוקת ס"ל ע"כ דבאמת עד ביאתו ישארו כמה ספיקות ולדעת החכמים דאין אליהו בא כ"א לעשות שלום בארץ באמת יכול להיות דס"ל כמ"ש הרב הנ"ל ויעו' בתוי"ט שם במ"ש דעפ"י דעת ר"ש סמכו לומר תיקו ר"ל תשבי יתרץ קושית ואיבעיות, משמע קצת כמ"ש ויעו' בפמ"ג בריש פתיחתו לאו"ח במ"ש בזה בשם מוסף לערוך דלא שמיעה לי' דבר זה ובפיוט למוצש"ק למוהר"נ כץ מק"כ צירופי אליהו הביא ג"כ כמ"ש התי"ט):

אכן באמת ז"א חדא דודאי א"א לומר דהא דר"י במנחות שם יהיה דוקא לדעת ר"ש ודלא כחכמים ועוד דהא אכתי יקשה ממ"ש דודאי עתה ע"כ ישארו הני אבעיות שבש"ס בספיקן עד ביאתו ועוד דהנה המעיין בש"ס שבת קל"ח ע"ב יראה **דאדרבה** לדעת החכמים עתידה תורה שתשתכח מישראל ולדעת ר"ש שם לא ימצאו הלכה ברורה בלי מחלוקת יע"ש וכפי הנראה דר"ש בסוף עדיות אזיל לשיטתו בשבת שם (ומזה נראה דעיקר הגי' בעדיות ר"ש ודלא כמ"ש בנ"א ר"י).

שוב ראיתי בפי' הראב"ד בסוף עדיות שם במ"ש שבין לדברי חכמים ובין לר"ש ע"כ צ"ל דהא דהנה אנכי שולח לכם את אליהו חוזר על הא דזכרו תורת משה דאם תזכרו הנה אזי ישלח לנו וא"כ לכאורה נראה כמ"ש הרב ז"ל והנה לכאורה היה אפ"ל דכ"ז עד סמוך לביאת אליהו אכן סמוך ממש לביאתו יחזרו לזכור באמת כל התורה וכמ"ש בש"ס סנהדרין צ"ז ע"א דבשבוע שב"ד בא בג' תורה משתכחת ובחמישית תורה חוזרת יע"ש הן אמת דהמעיין במס' ד"א זוטא פ"י יראה שבאמת המה דברי ר"ש בן יוחאי אכן י"ל דבאמת בזה לא פליגי חכמים עליו וכ"נ ממה שהעתיקו בש"ס דבר זה בסתם וכ"ג עוד שם במה שאמר ר"י דהא כמה שביעית שהיה כן ותי' לו אביי דבששה קולות ובז' מלחמות מי הוה ועוד כסידרן מי הוה יע"ש:

אכן אכתי א"א לומר כמ"ש הרב הנ"ל מכח מה שכתבנו לעיל מהא דר"י במנחות וכן מהני בעיות שבש"ס והעיקר מה שנלפענ"ד בזה הוא כך דלדעת רשב"י הנ"ל לא ישאר אזי שום ספק כלל אלא פלוגתות שלא ידעו הלכה כדברי מי ולדעת החכמים בודאי ישארו כמה וכמה ספיקות ובעיות ופרשיות שא"א יודעים לדורשם כמ"ש ר"י במנחות ואף דאמרו דאיני בא אלא לעשות שלום בארץ ר"ל דאין עיקר ביאתו כ"א לזה ומ"מ יודו דבאמת לאחר ביאתו ידרוש ויפשוט כל הספיקות ומה שנראה מדברי הנביא שצריך לזכור כל התורה קודם ביאתו הוא ע"פ מ"ש חז"ל שהקב"ה הראה למשה כל מה שעתיד תלמיד ותיק לחדש הנה באמת כ"ז צריך להתפשט וליצא לאור קודם ביאתו ועד שיצא

לאור כל החי' תורה הנ"ל באמת הוא מניעת הקץ ואותן הספיקות שישארו באמה עדיין לא הראה לו כיון שאין תלמיד ותיק עתיד לחדשן (ויעו' בתי"ט בריש אבות בס"ש לבאר מלת הראה) ובהכי א"ש הכל.

עוד נלפענ"ד דהנה כבר נודע דעת חז"ל בכ"מ דכל ישראל ערבים זל"ז ובפרט הת"ח והראשים שבדור ודאי מחויבים להשתדל כתיקון הדור כמבואר בכ"מ על מאה"כ ואשמם בראשיכם והנה לפ"ז הוא חוב מוטל על כ"א מישראל באם יחדש איזה דבר הלכה לאמיתתה לחפיצו ברבים כדי להעמידם על האמת מצד הערבות בכדי שלא יכשל בעין אחיו ועפ"ז אפ"ל דזה כונת הכתוב במלאכי זכרו תורת משה וכו' על כל ישראל חקים ומשפטים דר"ל במלת כל דהיינו שיזכרו תורת משה שנצטוה בחורב ונס במה שקיימו וקבלו ע"ע בערבות מואב שכ"א יהיה ערב בעד כללית ישראל והיינו שכ"א מישראל ישתדל לזכות את עצמו וגם יתקן לאחריני ואזי הנה אנכי שולח לכם את אליהו כי ודאי בזה יתוקן עולם במלכות שדי ובלצ"ג אכי"ר.

ומעתה אבוא ברב תודה להרועה אותי מעודי אשר לא עזב חסדו מאתי ושם חלקי בתורת אמת ואחת דבר אלקים שתים זו שמעתי ואברך על המוגמר ברוך הוא וברוך שמו שהחיינו וקימני והגיעני עד הלום ואשפוך שיחי בקידה ובכריעה והשתחויה בלב נדכה ונפש שבורה לפני יוצרי שהוא אדון כל שיהי' נא אמרינו לרצון ושלא אכשל ח"ו בדבר הלכה ואל יאמר פי דבר שלא כרצונו וידרכני בדרך אמת ויפתח לנו שערי אורה ויזכנו ליום הבשורה ושדברי ימצאו חן בעיני כל אוהבי תורת אמת. והנה קראתי שם הספר בכלל הליכות אליהו ע"ש הכתוב (זכרי' ג') ונתתי לך מהלכים וכו' כי בזה אזכה לחיי עולם כמ"ש בדתגד"א ויהיה לי מהלכים בין העומדים וקונטרס הראשון על סדר השו"ע יו"ד בשם תורת החיים לזכר נשמת אבי מורי ז"ל היות כי נגמר סמוך לימי פטירתו וגם כי רוב הענינים כתבתי בעת היותי על שלחנו וגם היות שהוא על הל' טריפות ע"פ מאמר חז"ל חיה אכול וקונטרס הב' קראתיו בשם חדות יעקב ג"כ לזכר נשמת א"מ ע"פ המבואר בזה"ק כי ע"י חי' תורה מעטרין להאבות בג"ע ויש להם נייחא וחדוה רבה והג' קראתיו בשם זכור לטוב לזכור חסדי ד' הטוב ומטיב לכל כי הנה בענינים הנ"ל סבלתי גודל עגמ"נ מחמת האנשים אשר רדפו אחרי וברוך ה' שלא נתנני טרף לשניהם אלה ברכב וכו' ואנחנו בשם ה' וכו'. וע"ש נשמת א"מ מרת גיטל הכ"מ אשר נפטרה עלי בשנה זו בג"מ תהיה מנוחתם

כנפש המעתיר הק' אליהו באא"מ מוהר"ר יעקב חיים זצ"ל, אבד"ק סמילא.

המחבר

להתודע ולהגלות לעין כל כי מנויה וגמורה בסוד כל חכמי התורה אשר בב"מ שנזכר באיזה ספר תיבת גוי או עכו"ם הכל הולך למקום אחד שהחלילה לנו לפרשם על האומות הללו שבזמנינו כי המפרש כן אינו אלא טועה כאשר כבר האריכו בזה כל האחרונים בספריהם.

אזהרה

הנני לדבר בעטי ולהזהיר לכל ידום איש את ידו להדפיס הספר הזה בלי רשות המחבר שליט"א, ואיסור ההדפסה בלי דשוהמ"ח ידוע לכל הן עפ"י דת תוה"ק והן עפ"י חוק הממשלה המביא לביהד"פ הרה"ח ר' בנימין ליפשיץ **נ"י בפקודת הרה"ג המחבר**

תורת החיים

יו"ד הלכות טריפות סימן כט

בטור כתב בשם הרמב"ם וז"ל אע"פ שכולם הלמ"מ הואיל ואין לך בפירוש אלא דרוסה לכך החמירו בה וכל ספק שיסתפק בדרוסה אסורה ושאר ז' טריפות יש בהן ספיקות שמותרין עכ"ל. והקשה הב"י אמאי קאמר ח' והא ט' הוין וכו' בשלמא לעולא ניחא דהוא לית ליה הא דרכיש בר פפא אבל על הרמב"ם קשה דהוא בעצמו פסק כרכיש ותירץ ב"י דהרמב"ם מייתי לה בכלל ניטלה או חסירה והקשה הד"מ דא"כ דהרמב"ם מכניס אותו בכלל ניטלה או חסירה מנ"ל להגמרא לומר דעולא לית ליה דרכיש ב"פ דילמא סובר ג"כ כהרמב"ם ואפשר לתרץ דר"ל כמ"ש הלח"מ בפ"ה מהלכות שחיטה דעולא בעצמו אמר לאפוקי מרכיש בר פפא וא"כ סרה קושית הד"מ דעולא היה יכול להכניס אלא שהוא סובר דלא כרכיש ורכיש באמת ס"ל דנכלל בנטילה ואי קשיא הא עולא לא ראה את רכיש הא לא קשיא דדמי למה דאמרינן בכמה דוכתי לימא בדרבה קמיפלגי אלא ודאי צ"ל בסברה דידיה ה"נ כאן ועפ"ז א"ש מה שנדחקו התוס' חולין דף נ"ד ד"ה וחזייה דאמאי לא מוקי פלוגתייהו דר"י ור"ל בהא דרכיש דבאמת הא דרכיש נכלל בכלל נטילה לכ"ע:

והנה בגמרא במימרא דעולא בחולין מ"ג ע"ב גבי ישב לו קוץ בווושט פריך מ"ש מספק דרוסה והנה לשיטת הרמב"ם דספק דרוסה אסור ושאר ז' טריפות יש בהן ספיקות שמותרין א"כ מאי קשיא להגמ' דילמא בספק דרוסה מה"ט אסור כטעם הרמב"ם ועי' במפרשים מה שתירצו בזה ואפשר דהמקשן היה סובר כדעת התוס' דהחילוק בין דרוסה

לשאר טריפות הוא משום דדרוסה שכיח לא כהרמב"ם. לכך פריך. והתרצן באמת היה יכול לתרץ לו כן אלא שהשיב לו לפי סברתו ועיין ברא"ש שם מ"ש בזה בשם זקנו הראב"ן:

עוד יש לתרץ ע"פ מה שתירצו האחרונים דברי הרמב"ם מקושיות הב"י דהיכן מצינו ספק טריפה שיהיה מותר (ועיין בכ"מ פ"ט הל"ג ובהל' ז' ובפ"י הל"ה ועיין בפ"ת מה שהניח בתימה ממ"ש הב"י בס"ס ל"ב וכבר קדמו בזה הדו"פ ע"ש) ואמרו דהרמב"ם סובר דבכל ספק השקול אוקמינן אחזקה דנשחטה הותרה וסובר דדרוסה לאו שכיח הוא דלא כמ"ש התוס' או דיש מהם ספיקות שהם שכיחים ויש מהם שהם שקולים וע"כ מאי דאיפלגי רב ושמואל בספק דרוסה ע"כ בשקולים פליגי דאי בשכיחים מאי טעמא דמאן דמתיר א"ו בשקולים פליגי ולכך פירש הרמב"ם טעמא דאסור בדרוסה משום דכיון דלא כתיב בתורה אלא דרוסה לכך החמירו בה נמצא לפי זה הרמב"ם סובר דדרוסה דאסור בספק הוא בספק השקול ולפי זה הכי פריך בגמ' מ"ש מספק דרוסה דמחמירין בו משום דהוא בא בפירוש בתורה ע"כ מחמירין אף בספק השקול ומ"ש הכי בישב לו קוץ בוושט אמאי אין אוסרין אף בשכיח לאסור דבישב לו קוץ בוושט גם הרמב"ם מודה דהוה שכיח לאסור כמ"ש התוס' שם ותירץ לו המתרץ דעולא סובר אין חוששין לספק דרוסה והא דפרטה התורה לדרוסה משאר טריפות מה"ט אין להחמיר בדרוסה כי אם היכי דשכיח לאסור קצת דבלאו הכי היינו מתירין ומדפרטה התורה לדרוסה ראו חז"ל להחמיר עכ"פ בכה"ג ובזה פליגי רב ושמואל דמ"ד חוששין לספק דרוסה סובר דבכל מקום ספק השקול הוא דמתירין אבל היכי דשכיח לאסור בכל מקום אסור ולכך פירש דמפרטה לנו התורה דרוסה יש לאסור אף בספק השקול דלספק דשכיח לאסור לא צריך קרא דבלא"ה היינו אוסרים אותו ומ"ד דאין חוששין לספק דרוסה סובר דבכל מקום אף היכא דשכיח לאסור קצת ג"כ מותר ולכן ס"ל שפיר דמדפרטה לנו התורה בדרוסה אין לאסור בספק דרוסה עכ"פ רק היכא ששכיח לאסור דאין לומר דמדפרטה התורה דרוסה יש לאסור אף בספק השקול דמהיכי תיתי לך דכיון דבכל מקום מתירין אף היכא דשכיח לאסור דלמא הא דפרטה לנו התורה דרוסה הוא לאסור היכא דשכיח לאסור אבל בספק השקול מותר אפילו בספק דרוסה, וממילא בשאר טריפות מותר להאי מאן דאמר אפילו היכא דשכיח קצת לאסור ואם כן יפה תירצו בגמ' דעולא סובר אין חוששין לס"ד ולכך מתיר אף בישב לו קיץ בוושט אף דשכיח לאסור קצת ויש להסביר דבר זה ע"פ מ"ש הפרמ"ג בסי' נ' שפ"ד ס"ק ג' דספק דשכיח י"ל בב' פנים או דהוא רוב מה"ת או דבאמת אין בזה משום רוב מה"ת ומעתה י"ל דבאמת בסברא זו פליגי רב ושמואל

הנ"ל ועיין בט"ז סי' כ"ט בס"ק א' מה שתירץ בזה על הרמב"ם ולמ"ש הט"ז בתירוץ הא' ג"כ א"ש דברי הש"ס ע"פ מ"ש ועי' כרו"פ בסי' זה ואין כמ"ל בזה:

במ"ש האחרונים במה דנ"מ בין טריפה לנבלה בזמה"ז נראה דיש עוד נ"מ לענין ספק דספק טריפה יש בהן כמה ספיקות שמותרים מטעם אוקי אחזקת היתר ואף במקום דליכא לאוקמי אחזקה כגון בריעותא מחיים וכדומה מ"מ עכ"פ לא הוה כ"א ספק איסור משא"כ בספק נבלה אסור בתורת ודאי מטעם צירוף החזקה בהמה בחייה בחז"א עומדת:

עוד י"ל דנ"מ לפמ"ש הפרמ"ג בפתיחה להל' שחיטה בשורש הב' די"ל דבנבלה אסור חצי שיעור באיסר עשה מחמת עשה דשאינו זבוח ע"ש:

יש לחקור בכל מקום דאנו מתירים בהפסד מרובה אי לא נודע האיסור עד שנאכל קצת מהבשר בענין שבמה שנשאר כעת בעת שנודע מהאיסור אין בו הפ"מ ואם הי' נודע בתחלה היה בו שיעור הפ"מ והנה לכאורה י"ל דלדעת הסוברים דבס"ט שנתערבה אף בלא נודע אסור הרי דאף שלא נודע עדיין אפ"ה נאסר מה"ת מחמת ספיקא דאורייתא א"כ ה"ה להיפך י"ל דאף שלא נודע מ"מ אין הידיעה גורמת לא היתר ולא איסור והוה כאלו נודע בעת שהי' כל האיסור ושפיר הותר מטעם הפ"מ ואף לדידן דמתירים בהפ"מ בלא נודע מ"מ התם יש שאר סניפים כמ"ש המ"ב מטעם חתיכה חיה או גדולה כמבואר באחרונים שם. אמנם י"ל כיון דסוף סוף באין הפ"מ א"א סומכין על דעת המתיר וא"כ כיון שכעת אין בו הפ"מ אין להתיר ול"מ לדעת המתירים בלא נודע אף בנתערב מב"מ בלח מטעם סד"ר יעו' בפרמ"ג וסוברים דקודם שנודע עדיין אין חל עליו שם איסור ואין בזה משום ספיקא ד"ת א"כ ה"ה בזה עדיין לא הוחל עליו שם היתר עד שנודע ועתה אין בו הפ"מ אלא אפילו לדעת האוסרים שם בלא נודע מ"מ מודו בנ"ד חדא דהתם לחומרא אמרינן כך משא"כ בנ"ד ועוד דבנ"ד אף אם הי' נודע בתחלה לא הי' מותר כ"א מטעם שצריך להפסיד מכיסו הפ"מ אבל אם לא היה בו הפ"מ היה אסור א"כ כעת שאין בו הפ"מ בודאי אסור ומ"מ צ"ע:

ומ"מ אם נתבשל בכלים ויש הפ"מ בצירוף הכלים בודאי דיש להתיר אמנם אם לא נשאר כלל מהאיסור עצמו רק הכלים שנתבשל בו האיסור ואין בהם הפ"מ או שיש בהם הפ"מ רק שיכול להשהותם מעל"ע עכ"פ בזה ודאי צ"ע כיון דאם היה נודע בתחלה היה מתירים לו לכתחלה לבשל בכלי היתר ולאכלם וא"כ איך נאסר לו עתה הכלים או אפילו להשהותם מעל"ע ואפשר לומר דדוקא כשנודע בתחלה שפיר הותר האיסור מחמת ההפ"מ וא"כ שוב הכלים מותרים אף שבהם אין שום הפ"מ משא"כ בנ"ד דעיקר

הנידן הוא על הכלים ובהם אין הפ"מ שפיר יש לחוש לדעת האוסר וצ"ע ולפ"ז היה צריך המורה לחקור בזה אם יש עדיין בבשר הנשאר הפ"מ (כגון בהעצמות שמביאי לפני המורים שע"פ רוב אין נודע רק אחר שאכלו קצת) וכדומה שלא נהגו לחקור בזה ע"כ:

סימן ל

במ"ש הט"ז בפי' דברי הטור בהא דרוב גבהה ונראה מדבריו דבין רוב גבהה ובין הקיפה שיעורם שוה מן העינים עד הקרנים וכן נראה שהבין הפמ"ג ולפע"ד צ"ע לפמ"ש בתב"ש כאן דלמאן דפי' נחבסה לתרוצץ ע"כ מיירי בנתרוע רובה של כל הכמות מהאורך והרוחב ע"ש א"כ לפ"ז צ"ע דהא מבואר ברש"י ור"ן וכמה פוסקים דרוב הקיפה גדול מרוב גבהה ולפמ"ש הט"ז דשיעורם שוה לכאורה יהיה רוב הקיפה שוה ממש לרוב גבהה דכיון שנחבסה רוב הגובה באורך וברוחב ממילא כבר יש בו ג"כ רוב ההיקף ואפ"ל דהט"ז ס"ל כמ"ש הדרישה דנחבסה היינו נסדק או דמפרש דגם בנתרוצץ מיירי ג"כ בנתרוצץ רצועה אחת באורך או בהיקף וכל הכמות שלם וצ"ע:

ועיין בתב"ש במ"ש דלפעמים יש חומרא אם נשער ברוב היקף .וצ"ע ממ"ש בבה"ג וז"ל גלגלת שנחבסה ברובה ברוב גבהה ולחומרא ע"כ ומזה נראה להדיא דרוב גבהה הוא תמיד להחמיר ואין שום אופן מציאת חומרא בהא דרוב הקיפה וצ"ע. אמנם ממ"ש הרמב"ם דגם ברוב הקיפה הוה רק ספק טריפה וכן מדברי שאר הפוסקים שכתבו דצריך להחמיר דבין ברוב גבהה ובין ברוב הקיפה טריפה נראה כמ"ש התב"ש הנ"ל ולפ"ז מ"ש הפמ"ג להלכה כמ"ש הט"ז דהשיעור הוא רק מן העינים עד הקרנים צ"ע:

ועוד דהמעיין בתב"ש אחר שהביא כל השיטות העלה דיש להחמיר גם באחורי העורף ע"ש ועיין ביש"ש מ"ש בזה והנה לפ"ז י"ל"ע במה שמצוי בעופות שמנקרים זא"ז בראש ולפעמים נתרוע עצם הראש ברובה לכאורה י"ל דהיינו נחבסה ואסור אף בלי נקב ואפ"ל דבנחבסה היינו שהוכתה בכח עד שנתרועע עצם הגלגלת מעל"ע משא"כ בנ"ד שהוא רק ע"י נקירת עופות אינו מתרועע מעל"ע כיון שאינו בכח כ"כ ואין לה דין נחבשה וכן נראה מלשון הרי"ו שפי' הא דנחבשה נתמעטה ולא חסרה ע"ש ולכן נלפע"ד דבכה"ג צריך לפתוח העצם ואם מבפנים ברי ואין בו ריעותא כשר וכן אם רואין בו איזה סדק ג"כ הדין כן דאם אינו עובר מעל"ע כשר כמבואר להדיא ממ"ש התב"ש דלמ"ש הדו"פ בפי' נחבסה יש לאסור לדידן אף בעוף היבשה בכ"ש ע"ש:

במ"ש התב"ש ס"ק ב' ובשפ"ד ס"ק א' דלמ"ד נחבסה היינו נסדקה פשיטא דאין זה רק בבהמה משא"כ בעוף אף דיבשה לדידן ודאי טרפה מטעם שאא"ב בבדיקת המוח ולפע"ד צ"ע דהנה ל"מ אם נאמר דלמאן דאמר נחבסה היינו נסדקה היינו שנסדקה

מעצמה ע"י איזה חולי בודאי הדין פשוט דבכה"ג אף בעוף דיבשה כשר באין רוב דהא בע"י חולי שוב ל"ח לקרום וכמ"ש בשפ"ד עצמו בס"ק ז' ואף אם נאמר דאף לדידהו הפי' נחבסה היינו ע"י הכאות וכמ"ש בתב"ש סק"ה דע"י חולי יש להקל מ"מ נלפע"ד דאם הוכתה בדבר עב שודאי לא היה יכול לעבור דרך סדק הנ"ל לקרום כמו אם הוכתה בכותל חלון ועי"ז נסדקה ג"כ אין לחוש לקרום אף בעוף דיבשה דע"כ לא כתב הרמ"א להטריף בעוף כ"א באופן שיש לחוש שקוץ המנקב את העצם הגיע לקרום וכיון שצריך בדיקה בקרום החמיר דאא"ב משא"כ בנ"ד דידענו בבירור שלא הגיע לקרום בודאי דיש להכשיר אם אין בו כפי ערך סלע ועפ"ז א"ש דברי הפר"ח במ"ש, בשם הריק"ש דנחבסה ה"ה לעוף היבשה ובתב"ש תמה עליו דהא הוא פי' נחבסה נתרוע ע"ש ולפע"ד הנה הפר"ח מטו לה בשם ריק"ש וכפי הנראה דריק"ש מפרש דנחבסה ה"ל נסדקה ושפיר כתב לחלק בין עוף היבשה למים וכמש"ל:

במ"ש התב"ש בש"ק ב' להחמיר דגם בבהמה דקה יש לשער רק לפי ערך סלע והוא ע"פ מ"ש בשם הרי"ו ע"ש הנה גוף דברי הרי"ו לפע"ד צע"ג דהא הוא הסכים גבי גרגרת דאף בעוף אם יש בו איסר צריך לשער באיסר דוקא עיי' סי' ל"ד בב"י ובתב"ש שם וא"כ ה"ה בזה:

גם במ"ש במשב"ז ס"ק א' בפשיטות דבין ברוב גובה ובין ברוב הקיפה הוה רק ספק טריפה הן אמת שכה"ד הרמב"ם אכן בלח"מ שם הבין דדעת רש"י דברוב היקף הוה ודאי וכפי הנראה שכן הבין הפר"ח ועיין בתב"ש סק"א הן אמת דלפמ"ש התב"ש ברישׁ הס"ק בודאי צ"ע דהא לפעמים יכול להיות רוב היקה ולא יהיה רוב גובה אכן עתה ראיתי בבה"ג שכתב וז"ל גלגולת שנחבסה ברובה ברוב גובה ולחומרא ואם כמ"ש התב"ש הא לפעמים יש חומרא ברוב היקף וע"כ שמ"ש הלח"מ שם דברוב היקף פשיטא להו ועיקר הספק אם יש להטריף גם ברוב גובה ולכן מסיק דאף ברוב גובה אסור:

במ"ש החב"ש ופרמ"ג להשיג על הפר"ח במ"ש דבעיא דלא איפשטא אין נכנס בגדר הספק יע"ש ועי' בהגש"ד ומ"ש בסי' פ"ד בד"ה ועוד שכתב כדעת הפר"ח הנ"ל אמנם במ"ש עוד שם דגם ספק פלוגתא אינו מצטרף לס"ס צע"ג כמבואר למעיין בפוסקים:

בסעיף ב' הנה מסתימת דברי האחרונים נראה לכאורה דגם בנפחתה כסלע וכן בעוף המים אין פוסל כ"א במקום שפוסל נחבשה והיינו מן העינים עד הקרנים דאל"כ הו"ל לבאר אכן באמת צ"ע דהנה ל"מ בעוף המים למ"ש דעיקר הטריפות מטעם דסוף הקרום לפסוק א"כ כיון דעד הפולין נידון כמוח שפיר יש לחוש כנגדו בנקיבת העצם לקרום ואף בנפחתה הנה לדעת התוס' דעיקר הטעם מטעם הקרום בודאי דיש לחוש בכ"מ

שיש חשש בקרום ואף לדעת הפוסקים דהוה טרפה מצ"ע מ"מ כיון דעיקר דין זה נובע מהא דכמה חסרון בגלגולת ושם בודאי דמיירי בכל עצם הגלגולת ה"ה בהא דטריפה:

בנדון אוזות שיש נקבים בגלגלתם הנה ראיתי להג' כנוב"י שכתב לצדד בזה להיתר א' מטעם סתימת העור. כ"כ במק"א דמדברי כל הפוסקים לא משמע כן דא"כ איך כתבו בסתם דניקב העצם טריפה ולא התנו דכ"ז דוקא באם ניקב גם העור שעליו משא"כ היכי דהעור שלם ובפרט לפמ"ש הוא עצמו לפרש דזה כונת המשנה בהא דהכתה חולדא ואיך לא אישתמיט חד מהפוסקים לבאר דבר זה ועוד דאיך כתבו לשון ניקב דמשמע להיפך וכ"נ להדיא ממ"ש בש"ס נשבר העצם משמע דבעצם לחוד טרפה ונלפענ"ד דהטעם בזה סתימה צריך להיות דוגמת הדבר עצמו וכמ"ש באו"ה דלטחול לא מהני סתימה משום שצריך עובי דינר וה"ה בנ"ד כיון שצריך הגנה מעצם שיגין על הקרום והמוח בודאי דאין לדמות הגנת עור להגנת עצם כמובן ואף דקי"ל דבמה שאין הטריפות מצ"ע מהני אף סתימה גרועה היינו דוקא היכי שהסתימה באמת ממין ומסוג אותו הדבר שנמצא בו הנקב אלא דלא סתם שפיר כמו חלב טמא או שסופו לסתור כמו קרום מחמת מכה משא"כ בנ"ד שאינו מסוג הדבר שנמצא בו הנקב ואף דבשר סותם לסמפון אף שהסמפון קשה מבשר מ"מ י"ל דאף שודאי הוא מוקשה מן הבשר לענין שאין נכנס בנקב לסתמו מ"מ עכ"פ הו"ל מין בשר ושפיר הו"ל ממינו משא"כ בנ"ד דודאי אין לדמות הגנת עור לעצם.

וא"ל כיון דעיקר הטריפות בזה מטעם דקרומו רך משמע דאם הוא עב כשל בהמה עכ"פ לא הוה מטרף במשהו וא"כ עכ"פ העור שע"ג בודאי יכול להגין עליו דעכ"פ הו"ל כמו קרום דבהמה דז"א דדוקא אם הקרום עצמו עב שפיר יש לו חיות מצ"ע משא"כ היכי שהוא בעצמו רך וצריך סתימה מבחוץ שפיר י"ל דצריך שוב הגנה חזקה ואינו מועיל לו כ"א סתימת העצם ואף למ"ש שם להסתפק דעוף המים טרפה מצ"ע הנה מלבד שגוף דבריו תמוהים כמ"ש שם דהמעיין ברש"י שם יראה להדיא דמטעם סוף הקרום לפסוק כמ"ש לא קאי קרום וגם במ"ש להוכיח מדברי התוס' לפע"ד אין הכרח דשם גבי צוה"ג הוה אבר אחד אלא שמחולקים בשיעורם דבבהמה צריך רוב ובעוף אף באחד שפיר כתבו כיון דבשניהם הטעם דסופו לפסוק שוב אין שייך בזה למתני יתר עליהן משא"כ בנ"ד דבבהמה לא מטריף כלל בעצם (לדעת המתירים בנפחתה או לדעת הסוברים דנפחתה טריפה מצ"ע) שוב שייך שפיר הא דיתר עליהם:

והן אמת דלפ"ד הפוסקים דגם בנפחתה כשלע עיקר הטעם מטעם הקרום י"ל דדמי לצוה"ג הנ"ל מ"מ י"ל דהתוס' כאן אזלי בשיטת הסוברים דנפחתה הוא מצ"ע או דס"ל

להכשיר לגמרי בנפחתה וראיתי בשו"ת שו"מ ח"א סי' צ"ח שחקר בדברי הנוב"י הנ"ל במ"ש מדברי התוס' והרב השואל שם הקשה לו דל"ד לצוה"ג דהתם הוחל מעשה הטורף משא"כ בנ"ד והוא ז"ל השיב דגם בצוה"ג לא מקרי הוחל מעשה הטורף דהא לא נטרף בזה אלא משום דסוף כל הצוה"ג לפסוק ולפע"ד דבריו צ"ע והעיקר בזה כמ"ש הרב השואל וכמש"ל דאכתי ל"ד דהתם הוא באבר אחד וכאן הוא באבר אחר:

עוד כתב שם דלפמ"ש הפר"ח דבשנשבר הגף לא מהני יב"ח א"כ למה מהני כאן יב"ח הא עדיין לא ניקב הקרום ודבר זה בודאי צ"ע דל"ד לנשבר הגף דהתם עדיין לא נולד שום חולי ולקותא בריאה שעיקר הטריפות תליא בו וגם ממה שנשבר הגף אין בזה שום ריעותא וחולי באבר שיכול להיות נטרף בו כ"א שהעוקץ נכנס לריאה וכל שעה זמנה ושפיר יש לחוש שמא אח"כ ניקבה אבל בנ"ד דהטעם משום דאין הגנה לקרום וסופו לפסוק א"כ י"ל דמאותה שעה דנתגלה שוב אינה יכולה לחיות וכמ"ש הפמ"ג בהי' ל' (וכפי הנראה דאישתמוט ליה דברי הפמ"ג בהאי שעתא) והלב"ש בסי' ל"ה סק"א שכתבו להדיא דגם בטריפות שעל שם סופו אינו חי יב"ח ואפ"ה בגוף הסכימו לדעת הפר"ח הנ"ל יע"ש (עי' בפמ"ג סי' נ"ג ובלב"ש בקונטרס עצמות סי' ז') ועיין בפמ"ג סי' מ"א בנידן אם אמרינן במחט שתטרף ע"ש סופו:

גם מה שהקשה על הגמ' לא הבינותי דאם נאמר דמאי דבדקו לראות אם תבצבץ שכבר הוחל הטורף יועיל יב"ח הא אם מבצבץ הוא ודאי טרפה שכבר נקבו ב' הקרומים גם במה שתירץ דקשיא זו הוא לשמואל דס"ל דטרפה חיה (עי' נדה דף כ"ה) ולדידיה לא מהני יב"ח גם זה צ"ע דא"כ מאי פריך בפא"ט דף נ"ג ע"ב בהאי שרקפא דלשהיינוהו יב"ח לשמואל דלפמ"ש הוא ז"ל לשמואל לא מהני יב"ח גם מ"ש מנדה כ"ד ע"א לפע"ד אין ראיה דהמעיין שם בין לפי' רש"י ובין לפי' ר"ת אין ראיה דיסבור טרפה חיה ע"ש בתוס' ד"ה ר"ח ועפ"ז אזיל ליה מה שרצה לתרץ קושית התוס' שם בד"ה והא יע"ש:

גם מה שהביא בשם הרז"ה להקשות אמאי יועיל יב"ח דלמא לא שליט עדיין בבני מעים ותי' שבאמת אינו נטרף ע"ש סופו אלא שגם עכשיו טרפה אלא שעדיין לא נגלה כעת הנה המעיין בב"ח בסי' מ' שכתב לחלק בין מחט בב"ה מצ"א דאין מטריפין ע"ש סופו ובנפלה לאור ודרוסה ומראה וכדומה דמטריפין ע"ש סופו דדוקא היכא שודאי תמות מאותה חולשא התם הוא דאמרי' כיון שסופו לינקב ודאי ולא מהני לה שום רפואה אפילו בדרי לה סמא כנקוב השתא דמי אבל בדליכא ודאי שתמות אע"ג דאית בה ריעותא דמחט תחוב בה בפנים כיון דלא ניקב לחוץ כשרה עכ"ל וכ"כ בסי' נ"א שם ע"ש הרי להדיא דאין לחלק בין הוחל מעשה הטורף דהא גבי מחט ג"כ הוחל מעשה הטורף (וא"ל דזה

לא מקרי הוחל הטורף כיון דאין ודאי שתטרף ע"י זה) ומ"מ נראה מדבריו דגבי דרוסה וכה"ג עיקר הטריפות ע"ש סופו וכמ"ש כנקוב השתא דמי ועי' במשב"ז סי' מ' סק"ד ובשפ"ד סי' נ"ז ס"ק מ"א ובלב"ש בס' י"א ובלא"ה הדבר תמוה לחדש דאין מטריפין ע"ש סופו ועיי' בבה"ע דשיע וחליף בריאה טריפה מטעם דסופו לנקוב (ומזה הבאתי סיוע לדעת התב"ש דכל טריפות הריאה הוא מטעם ניקב) וסירכה שלא כסדרן לדעת התוס' ונקב הטרפש לדעת בה"ג וכמה וכמה דברים דאנו מטריפין ע"ש סופו וכמ"ש בב"ח הנ"ל:

שוב ראיתי בהג' יד שאול מהמחבר הנ"ל שהרגיש ג"כ על הרז"ה הנ"ל מדברי התוס' והרא"ש גבי דרוסה בסימנים ועיי' בתוס' ובמרדכי בריש פא"ט בטעם דרוסה יע"ש.

וגם במ"ש שם הנוב"י לתרץ דברי הרמב"ם בהא דחסרון מבחוץ ע"פ מ"ש רש"י גבי חלוף דושט דהוה מטעם ניקב ועפ"ז כ' דה"ה חליף דריאה ומ"ש בזה מטעם חסר היינו דמה"ט אף לר"ש טרפה והעמיש כן בדברי המקשן דחסרון מבחוץ היינו ניקבה דקמט וחליף כולם בכלל ניקב יע"ש ולענ"ד דבריו צ"ע דהנה המעיין ברש"י שם יראה להדיא דחליף בריאה הוא רק בכלל חסר דאם כמ"ש הוא ז"ל למה לי' לפלוגי דחליף הוא כלל חסר ודמיא לבשרא וחזותא הוא בכלל ניקב מטעם דסופו לנקוב ע"ש הרי דהם לדעתו תחת שני סוגים ומ"ש דר"ל אליבא דר"ש ז"א דא"כ איך כתב דחזותא וכדומה הוא בכלל ניקב ממ"נ אם מיירי בחסרון הוא בכלל חסרה ואם מיירי בלי חסרון הנה לר"ש עדיין איני מיושב וגם מ"ש בכונת המקשה דקמט הוא בכלל ניקבה הנה המעיין ברש"י ד' מ"ז ד"ה היינו ניקבה במ"ש דא"א לחסרה שלא ינקב הקרום ע"כ משמע להדיא דלא הבין כן:

גם במ"ש דבשבורה גם הרשב"א מודה דמתחלת ברייתא כשר הנה מדברי התה"ד וד"מ משמע להיפוך ועי' בתב"ש בסי' כ"ט וכ"כ במק"א דבפירש איתמר בחי' הרמב"ן (בנ"ד שמוטת ירך) דגם בנחתך ונשבר תלוי בפלוגתא הנ"ל וגם במ"ש מהא דיתר רגל דאם יתר כנטול ביד הו"ל ניטל הירך וחלל ניכר יעו' ברש"י בכורות שכ' באמת דהוה ניטל הירך ועי' ברש"י חולין מ"ג ע"א ד"ה נפולה דנחתכו הוא בכלל חסורה ושף מדוכתה הוא בכלל נטולה ויעו' באחרונים:

במ"ש בשם הצ"צ דהני אוזי דידן לא הוה ודאי עוף המים אכן המעיין בשו"ת הרא"ש כלל כ' סימן ו' יראה להדיא דהשואל ר"ל דאין דינם כעוף המים מטעם דאוזי דידן כשאינם במים הם שמינים ביותר והוא השיב לו דאין להטיל חלוק בדבר כי דבר ידוע כי כל אוזין הסמוכים למים תמיד מצויין בהם ותולדותם וטבעם שוה ונטרפין בשבורת הגלגלת עכ"ל הרי להדיא דאין בזה שום ספק כלל ועי' בתב"ש בסי' נ"ב ס"ק ג' במ"ש בשם הרע"ב

דאווזים מקרי עוף היבשה לענין אדומים שהוריקו ואף דכאן מקרי עוף המים תי' התב"ש דבאמת אין דינו כעוף המים לגמרי רק בזה מטעם דקרומו רך ולדעתי דבריו צ"ע דהנה המעיין ברש"י שם כתב להדיא הואיל ותמיד הם במים משמע להדיא דעיקר הטעם בזה דהוה ממש עוף המים וכ"נ להדיא מדברי הרא"ש כאן דהנה בלשון השואל העתיק לשון הש"ס אוזי דידן הואיל ושכיחי במיא (כפי הנראה שכ"ה גי' בש"ס או שהוא הוספה ע"פ פי' רש"י הנ"ל) וגם מדברי הרא"ש עצמו בתשובה שם נראה דס"ל דהו"ל ממש עוף המים מטעם שהם מצויין בהם וכ"נ להדיא מלשון הרמב"ם בפי' המשנה שכתב עוף של מים כגון אוזות וכו' וכ"ה לשון הטור וש"פ ע"ש ויעו' בשפ"ד (שם בס"י נ"ב) שכ' בשם התב"ש וז"ל מדאמר ר"ש אוזי דידן כעוף המים הואיל וקרומו רך משמע לענין זה לחוד ויפה כתב עכ"ל ודבריו תמוהים דאנה מצא שיאמרו בזה הואיל וקרומו רך ואף אם ר"ל דבעוף המים עיקר טעמו מפני שקרומו רך ולכן בזה דוקא דינו כעוף המים וכמ"ש באמת בזה בתב"ש הנה מלבד שלשונו צ"ע לפ"ז אכן גם גוף דב"ז צ"ע כמש"ל.

בנ"ד מה שנמצא לפעמים בעופות שנקרו אותם והדם שותת במקום אחד מן העצם הראש ואף אחר שמקנחין הדם יוצא דם אחר ממקום הנ"ל והוא רחוק מן העור באופן שאין לתלות שהדם הנ"ל הוא מן העור ובשר שעל הראש הנה לכאורה הדין פשוט לאסור דמאין בא דם זה דהא בעצם עצמו אין בו דם כלל כמ"ש הש"ך בשי' ע"א סק"ח דבהוסר הבשר מעל הראש שוב איני אוסר לשאר בשר אף שפלט כל דמו וצירו ע"ש ול"ד למ"ש הט"ז בשם רש"ל בסה"ס דשם יש לתלות שהדם בא מהעור כמ"ש שם אמנם שוב עינתי בהגש"ד עצמו בס"ס צ"ו במה שהשיג שם על הג' מהרא"ס במה שאסר בדם שותת והעור ניטל יע"ש ולפמ"ש לעיל שפיר י"ל דמהרא"ס מיירי בכה"ג דנראה להדיא שהדם אינו בא מן העור והבשר וע"כ ניקב העצם ושפיר י"ל לקרום ואע"פ שכתב מהר"א והעצם קיים היינו שאין נראה בו נקב בעין למראות עין. א"ו צ"ל דדעת הגש"ד דבאמת אף בכה"ג אין להטריף והטעם בזה י"ל דהוא ע"פ מ"ש האחרונים דמצוי בעצם כמה נקבים בתולדה ויוצא הדם דרך שם (עי' בלב"ש בס"ס ל"ט ס"ק ר"ג):

ועכ"פ י"ל מטעם ס"ס שמא אין כאן נקב כלל ואת"ל דניקב שמא לא הגיע לקרום ובעוף היבשה עכ"פ כשר וא"ל דאכתי יש לחוש שמא יש בו לפי ערך סלע ז"א דודאי בנקב כזה שאיני נראה במראית עין בודאי דאין לספק בו בערך סלע וכמ"ש בשו"ת פרי תבואה דאף בנקב דק שאין נכנס בו כ"א חוט השערה ג"כ אין בו לפ"ע סלע ומשמע אף שנראה הנקב לפי מראית עין וכ"ש בנ"ד ועוד דגם בגוף קבלת הפ"ת צ"ע דמשמע דאם הוא יותר מחוט השערה יש לספק בו בערך סלע דלפי מאי דקי"ל בסי' נ"ו דבעוף שיעור צוה"ג

הוא כאצבע א"כ אף אם נאמר דבבהמה השיעור בט"ז אגודלין וכפי שנראה באמת דעת הש"ע להלכה עכ"פ הרי מבואר מזה דבעוף שיעור לפ"ע הוא בחלק ט"ז מבבהמה ולפ"ז בנ"ד עכ"פ יש לשער שיהיה חוט המקיף הקדירה רבע אגודל וכ"ש לפי מה שכתב רש"ל שם דמ"ש מהרי"ל לשער באגודל היינו לפי' רש"י דבבהמה השיעור בד' גודלים ע"ש דלפי שיטתו מבואר דלעולם השיעור בעוף בחלק רביע מבבהמה וכן נראה באמת ממ"ש הרמ"א גבי קולית וכן נראה ממ"ש הפוסקים בסי' מ"ו דאף בגדי וטלה משערים בחלק רביע מבבהמה גדולה א"כ לפ"ז בנ"ד יש לשער דכ"ז שאין בנקב חוט המקיף אגודל אין בו לפי ערך סלע ויהיה איך שיהיה עכ"פ בנ"ד באם שלאחר שפותחין עצם הראש אין רואין בו שום נקב לעין השמש כיון דודאי אין לספק בו בלפ"ע ולשמא ניקב הקרום ג"כ אין לחוש חדא מטעם ס"ס הנ"ל ועוד כיון דכפי הנראה הוא מנקירת העופות כנודע א"כ בודאי אין לחוש בזה דודאי אין פי העוף יכול ליכנס דרך נקב דק כזה ויש להקל בזה בעוף היבשה אמנם בעוף המים בודאי דיש לאסור בכה"ג ודו"ק:

שוב ראיתי דיש לצדד ולהכשיר בכה"ג אף בעוף המים דכיון שאין רואין שום נקב בעצם אין להחזיק ריעותא כל וכמו שנראה מפשטות דברי כל האחרונים ומ"ש לעיל דא"כ מאין בא לו הדם אין זה הכרח מב' טעמים חדא דאף אם נקב העצם עדיין יקשה מאין יבוא הדם כיון דאין בעצם דם ולחוש שבא מנקיבת הקרום בודאי דאין להחזיק ריעותא כ"כ ועוד והוא העיקר דבאמת אף שאין דם בעצם היינו רק לענין מליחה משא"כ לנ"ד דנעשה בו נקב או הכאה מחיים בודאי דיבוא בו דם כמ"ש הר"ן דאף בדקין יוצא מהם דם ע"י חבורה ולפענ"ד אף ר"ת יודה לזה דאין להכחיש המוחש אלא דס"ל (דבדקין) דאם אין להם דם של עצמן בודאי לא הו"ל להתיר בפשיטות היכי דלא נמצא עליו ק"ד ולתלות דודאי לאח"ש נקב דודאי יותר שכיח מחיים מלאח"ש ויותר הוה לן לחוש דבאמת ניקב מחיים אלא שלא בא לו הדם ממקומות אחרים ע"י איזה סיבה א"ו דבאמת יש להם דם של עצמן וכן נראה למעיין בר"ן דעיקר הראיה מהא דמתירין בלא נמצא ק"ד ע"ש (ולפ"ז יוצא לנו נ"מ חדשה בין שיטת ר"ת לר"ן במחט בדקין וניקב מעל"ע ולא נמצא ק"ד דלר"ת אסור ולר"ן שרי ואף דלר"ן בלא"ה בדקין אסור אף בנמצא מ"מ נ"מ בכרכשא שהיא שוה בלי עיקום ובסי' מ"ו אבאר) ויעו' בד"מ כאן במ"ש בשם הגש"ד בנדון אם נמצא ליחה יוצא מן השורש שבקרן ועצם הראש שלם דיש להכשיר מטעם דהליחה באה רק מן השורש משמע דאם לא היה אפשר לתלות דבאה מן השורש היה אסור וצ"ע:

סימן לא

הנה לכאורה נראה מדברי האחרונים דכל הטרפות שנאמרו במוח הוא דוקא כשיושלם בו ב' פרטים א' שכיוצא בו בחוט השדרה היה שוחה וגם שהוא מגולה לקרום דאם הוא מכוסה במוח אין בו שום טרפות לפי קבלת הראב"ן וכן נראה להדיא מדברי הרב פמ"ג בשפ"ד ס"ק ב' ע"ש אמנם באמת צ"ע בזה חדא דא"כ למה טרחו הפר"ח ותב"ש בהא דנמצא מים גרידא בין קרום למוח ולא נחסר מהמוח והתב"ש הטריף בזה והא בודאי כיוצא בו בחוט לא היה שוחה כמובן ואף לדעת הפר"ח דמכשיר ג"כ צ"ע דלפ"ז עכ"פ הו"ל להודיענו החילק שיש בין נמצאו המים בשלחופית בין אם הוא בין קרום למוח דאז אינה טרפה כ"א בכיוצא בו בחוט השדרה שוחה ואם נמצאו המים בין קרום לגלגלת (דאז בודאי מן המוח באו כמ"ש בט"ז) טרפה אף בכ"ש דבודאי ניקב הקרום הן אמת דהתב"ש לשיטתו בסק"ב דנימס אף במשהו טרפה א"ש אכן מסתימת דבריו נראה דכאן אף לשיטת הש"ך טרפה ועוד דא"כ למה השיג על הפר"ח והא הפר"ח ס"ל כש"ך שם וכ"נ מדברי הרב פמ"ג דהא הוא מסכים לש"ך וכאן כתב להסתפק כדעת התב"ש ועי' בתב"ש שנסתייע מדברי הש"ך :

ועוד יש לעיין לשיטת הפר"ח ע"כ צ"ל דהא דמטריפין בשלחופית בין מוח לקרום היינו דוקא בכיוצא בו בחוט שוחה וכיון דמיירי בלא נחסר א"כ בודאי דאינו שוחה ואם יצויר שיהיה שוחה למה במים גרידא יהיה כשר ממ"נ אם ממוח טרפה כיון דשוחה ואם מעלמא בודאי טרפה דמאין בא לפנים דהא הקרום הוא סגור אם לא שניקב הקרום שוב ראיתי דיש לישב דודאי י"ל דמיירי כשיש במים שיעור שבחוט היה שוחה ולכן בשלחופת דודאי מן המוח באו יש לחוש שבאו ממקומות הרבה ומבפנים ולכן המוח נשאר עגול משא"כ במים גרידא אנו תולים שהמוח מעצמו הוליד המים ולא נמס המוח כלל ובזה כשר אף שיש במים שיעור שוחה כיון שאינם ממסמוס המוח עצמו ולשיטת התב"ש אף במים גרידא ג"כ יש לאסור בכיוצא בו בחוט שוחה מטעם דודאי באו מן המוח עצמו אכן במה שסתמו והשוו דין בין קרום לגולגולת להא דבין מוח לקרום אכתי צ"ע:

ועוד דעל הש"ע גופא ג"כ קשיא דהא הוא מיירי בנחסר מהמוח כשיעור המים וא"כ איך כלל דין נמצא בין קרום לגולגולת בלשון וה"ה אם נמצא בין מוח לקרום (עי' רמ"א שם) ובאמת החילק רב בניהם דבין מוח לקרום אינה טרפה כ"א בכיוצא בו בחוט שוחה ובין קרום לגולגולת בודאי טרפה אף בכ"ש כיון דאנו רואים דמן המוח באו בודאי ניקב הקרום:

שוב ראיתי בש"ע הרב סק"ט שכ' דאף שהקרום שלם אפשר ללחלוחית המים לירד מתוכו ועדיין יל"ע:

במ"ש הט"ז בס"ק ד' להחמיר דצריך בדיקה. הנה לכאורה נראה דכ"ז דוקא באם פי התולעת לחוץ דבכה"ג הביא שם בתה"ד דיש מאן דאסר וע"ז כתב לצדד מטעם הס"ס משא"כ היכי דפי התולעת לפנים דליכא שום מ"ד לאסור בודאי דא"צ בדיקה הן אמת דהמעיין בתה"ד שם יראה די"ל דלכ"ע אין היתר כ"א ע"י בדיקה ועיקר הקולא דבזה סמכינן על הבדיקה שכ' וז"ל אלא דמ"מ אנן לא בקיאין בבדיקת רושם וריעותא נהגינן להטריף והיינו בנמצא בקדירה וכו' אבל היכי דנמצא חוץ לקדירה תלינן דלא הגיע למוח מעולם עכ"ל משמע דעיקר החילוק בין נמצא תוך הקדירה לחוץ לקדירה דבקדירה אא"ב ובחוץ יש לסמוך על הבדיקה וע"ז הביא בשם גדול אחד דמחמיר בפיו לחוץ אף בבדיקה ולפ"ז לכ"ע עכ"פ צריך בדיקה אכן י"ל כיון שכתב דבחוץ לקדירה אנו תולין שלא הגיע למוח מעולם שפיר מותר אף בלי בדיקה כלל ומ"מ יל"ע דהא מתחילה שם התיר מטעם ספק ונשחטה הותרה ובודאי דבכל כה"ג היכי דאיכא לברורי צריך לברר כמבואר בכ"מ:

ובגוף דברי הט"ז יל"ע דהרי בלא"ה דעת התה"ד שם להתיר דלא מוכח כלל שהי' בפנים אלא דסיים דאף אם נחוש דיש קצת הוכחה דהי' בפנים מ"מ יש להתיר מטעם ס"ס דאף דשכיח קצת מ"מ מצטרף לס"ס דלא הוה רוב ואף ברובא דרבנן כתבו התוס' דמצטרף לס"ס וכ"ש כאן וא"כ ל"ד להא דמחט בחלל דשם שכיח יותר שנגע באברים והוה רוב גמור ואיני מצטרף לס"ס:

סימן לב

במ"ש הדגמ"ר דבנשבר השדרה דנראה לו דצריך בדיקה בחוט לע"ד הוא מוכרח והוא כ"ש מהא דמשלים חוטרא אפלגא דגבא אף דעדיין לא נשברה השדרה אפ"ה חיישינן לחוט כ"ש בזה [שוב מצאתי בש"ע הרב שהביא כן בשם כה"ג ע"ש וכ"נ להדיא דעת רש"י במ"ש בריש פא"ט דפסיקת החוט ע"י שבירת השדרה היא] אמנם במ"ש דא"א בקיאים בבדיקה הן אמת שכ"כ הב"ח גבי מקל המבואר בסע"ו ולפ"ז כ"ש בנ"ד כמש"ל אכן לדעתי צ"ע דל"מ לדעת המחבר בסי' ל"ג סע"ח דבצוארו מלוכלך בדם הוה מקום ידוע אף דצריך לבדוק כל מקום המלוכלך אף דשם צריך לבדוק אותו מנקב משהו א"כ כ"ש בנ"ד ואף לדעת הרב שם דהוה כמקום שאין ידוע יודה בנ"ד חדא דבנ"ד אפ"ל דדמי למ"ש הש"ך בתחוב קוץ במ"א דא"צ לבדוק רק נגד הקוץ וה"ה בנ"ד א"צ לבדוק כ"א במקום השבירה או במקום ההכאה ובזה מתורץ מה שנתלבטו בפמ"ג ובאחרונים

להשות דברי הט"ז כאן ודברי הש"ך בסי' נ"ח ס"ק ד' דשם מיירי בהכה באבן נגד הריאה וא"כ צריך לבדוק כל הריאה והיכא דצריך לבדוק אבר שלם בזה אא"ב אבל בנ"ד דא"צ לבדוק כ"א במקום אחד גם אנו בקיאים וכמבואר בסי' ל"ג ועוד דע"כ לא קאמר הרב דאא"ב בצואר מלוכלך בדם כ"א שם דשיעור נקיבתו במשהו אבל בנ"ד דההחשש הוא מחמת החוט דשיעורו ברובו גם אנו בקיאים ובזה ג"כ יש לכוון דברי הט"ז והש"ך הנ"ל דשם מיירי מריאה דנקיבתו במשהו ועוד דשם החשש הוא מחמת ריסוק דשיעורו במשהו כמבואר שם לכן כתב דא"א בקיאין משא"כ הט"ז כאן מיירי מחשש פסוקת החוט דהוא ברובו ווה נראה כוונת הט"ז במ"ש לחלק בין ריסוק לשבירת השדרה ע"ש והא דלא חיישינן באמת כאן לריסוק הוא מטעם המבואר ברמ"א דהכל לפי כובד המשא (אמנם מדברי הר"ן נראה דגם כאן יש לחוש לריסוק מד"כ כדין נפילה ע"ש אמנם מדברי הש"ע נראה דכאן אין שום חשש ריסוק דכתב חוששין שהוא נפסק החוט וצ"ע) ומ"ש הדגמ"ר בהי' נ"ד לפרש דמ"ש הפוסקים שבורה היינו שדרה הנה מדברי הפוסקים שהובא בש"ך סי' נ' ובכ"מ נראה להדיא דמיירי בנשבר במקום צוה"ג וכדומה ועכ"פ אין הכרח מזה וכן נראה להדיא בד"מ סי' נ"ז ס"ק י"א במ"ש בשם המרדכי ע"ש:

שוב מצאתי בבה"ג גבי דרוסה שכתב וז"ל דכל היכי שצריך בדיקה כגון דרוסה נפולה אי נמי נשברה השדרה ולא ידעינן אי אפסיק חוה"ש אי שחט להו אסורה דכי הוה בדקינן לדרוסה נפולה ונשברה השדרה ה"מ ברבנן קמאי דהוי חכימי והוה בקיאין למיקם על בדיקה אבל השתא וכו' שפיר אמר רבנן דמשהינן לה יב"ח הנה מזה נראה להדיא כמ"ש בדגמ"ר הנ"ל דבנשברה השדרה צריך בדיקה ולדידן אין לה תקנה בבדיקה אמנם מ"ש לצדד בהילוך הנה מדברי הבה"ג נראה דאף בכה"ג לא מהני ממה שסיים דעתה אין לה תקנה כ"א בשהיי' יב"ח ועי' שם בבה"ג גבי נשברה השדרה שכ' דהאידנא דא"א בבדיקה לייתי שופתא וניעיילה בתר בונכה וניעוק אי פסיק טרפה ואי נקיב כשרה וצ"ע בכונתו בזה ועי' מ"ש לקמן בשם השבו"י גם במ"ש בבה"ג דמהני יב"ח הנה למ"ש האחרונים גבי גף יל"ע גם בזה מטעם דשמא אח"כ נפסק ונראה דס"ל דל"ח כ"א על שעת השבירה ומ"מ צ"ע ועי' בישו"ש סי' ס"ו שכ' בשם ראבי"ה דאא"ב בדרוסה ונפולה ואף שבבה"ג מוסיף דגם בשבורה אא"ב מ"מ בזה אנו סומכים על רש"י וכמ"ש הרשב"א מטעם שאינו כ"א באבר אחד מבורר אכן ממ"ש בש"ע סי' נ"ז כבה"ג והכריע כן הרמ"א בודאי צ"ע:

שוב עיינתי בב"י כאן דכתב דבשלים חוטרא אפלגי דגבא אם יש לחוש לריסוק מחולקים בזה הרמב"ן והר"ן ופסק שם כרמב"ן ובב"ה שם חזר מזה וכפי הנראה דדברי הש"ע קודם חזרה נשנו מדכתב החשש רק מטעם פסיקת החוט ועי' בד"מ שם דפי' דברי הטור

בהלכה ע"ש וא"כ לפי דעת הב"ה וד"מ ע"כ מיירי כאן בהלכה דאל"כ הו"ל דצריך בדיקה גם מטעם ריסוק ולפלא על האחרונים שלא דברו מזה:

שוב ראיתי דז"א וכ"ע אף הרמב"ן יודה דיש בכה"ג חשש ריסוק ועיקר הפלוגתא בזה דלרמב"ן אף בלי שהייה מעל"ע וגם לא עמדה מהני בדיקה ולדעת הר"ן צריך שהייה או עמדה ואף דכתב הר"ן דלריסוק לא מהני בדיקה ולכן צריך שהייה או עמדה אפשר דהרמב"ן אזיל בזה בשיטת הרמב"ם שם דאף לריסוק מהני בדיקה ואף בתוך מעל"ע דבכה"ג אין לחוש כ"כ לשמא עדיין לא נתגלה והר"ן באמת לשטתי' שם ולכן ס"ל דגם בכה"ג צריך שהייה או עמידה כדי שלא יהי' בזה חשש ריסוק או י"ל דבאמת איני תלוי זה בזה והרמב"ן אף אם יסבור בנפילה ממש דאין בדיקה לריסוק מ"מ ס"ל דבנ"ד דאין חשש כ"א באבר אחד או אף בכל האברים מ"מ כיון דאיני כ"א חששא בעלמא שפיר מהני הבדיקה אף לריסוק וכן הר"ן כתב דבריו אף לפי שיטת הסוברים דמהני בדיקה לריסוק מ"מ ס"ל דדיני כנפילה ממש ולא מהני כ"א לאחר מעל"ע או עמדה ועפ"ז עדיין צ"ע במ"ש הט"ז לחלק דכאן שא"צ בדיקה משום ריסוק רק משום שבירת שדרה מהני בדיקה דלפמ"ש באמת גם כאן צריך בדיקה משום ריסוק לכ"ע (לפמ"ש בסי' נ"ח דגם אחר מעל"ע צ"ל משום ריסוק).

ועפ"ז צ"ל דמ"ש בטוש"ע מיירי דוקא בהלכה ויהי' מוכרח דדעת הטוש"ע כאיכא מ"ד שבר"ן דאף הלכה צריך בדיקה וא"כ צע"ג איך סתמו דבריהם ולא ביארו תחלה דלא מהני הלכה וגם כאן הו"ל לבאר דזה דוקא בהלכה ועוד דלפ"ז ע"כ צ"ל דאף דלא מהני הלכה היינו דוקא לחששא דפסיקת החוט משא"כ לחשש ריסוק שפיר מהני ועוד דהמעיין בסי' נ"ח יראה מסתימת דברי הש"ע ורמ"א דאף באבני אחד מהני הלכה וא"צ שום בדיקה ומזה צ"ע ג"כ על מ"ש בדגמ"ר לחלק בהלכה בין עוף לבהמה דהא אף לשאר אברים נראה דמהני הלכה שוב מצאתי בש"ע הרב שפי' דעת הש"ע בהלכה וכתב לחלק בין חוה"ש לשאר אברים ע"ש בקו"א וצ"ע ויעו' בשו"ת מהרמ"מ בסי' צ"ד במה שהשיג על הב"י במ"ש בשם הרמב"ן דבר"ן מבואר דבר זה בשם הרמב"ם וכ"כ בהג' מהרל"ח וצ"ע דהמעיין בר"ן כתב להדיא דב"ז בשם ה"ר ר' משה בר' נחמן כגי' הב"י ע"ש (בדפוס זיטאמר) וכן העתיק בישו"ש סי' ס"ב ע"ש ומ"ש בשם הרשב"א בחי' דרמב"ן דלא כרמב"ם יל"ע שם:

גם במ"ש שם להכריע דאף אם נאמר בכ"מ שחוששין דינו ממש כנפולה מ"מ בהכה במקל עכ"פ אין להחמיר דבריו צ"ע כיון דמבואר בש"ס דבהלך ע"פ כל השדרה ל"ח לריסוק אברים משמע דבשלים חיישינן לריסוק וכן הוא בהדיא בר"ן שם א"כ שוב אין

מהני הבדיקה תוך מעל"ע לשיטתם הנ"ל ועי' בפסקי הרא"ש שכ' להדיא דחיישינן משום ריסוק ע"ש וצ"ע במה שהכריעו בטוש"ע דעיקר החשש משום חוט דבש"ס משמע לכאורה דיש לחוש לריסוק כל האיברים וכמ"ש הר"ן ובקיצור פסקי הרא"ש וכן נראה מפשטות דברי הרמב"ם ורי"ו כמ"ש הב"י וראיתי בישו"ש סי' ס"ב שכ' דבאמת א"צ כאן בדיקה כ"א משום פסוקה ולא מחשש ריסוק ומה שאמרו בש"ס א"ח משום ריסוק אברים הוא כדי להשמיענו דדינו שוה לנפולה לענין מעל"ע כר"ן והנה לפי זה א"ש דברי הטוש"ע כפשטן דאף בלי הלכה א"צ לחוש כ"א לפסיקת החוט וכמ"ש מתחלה וב"ה א"ש ג"כ דברי הט"ז הנ"ל ומ"מ דבריו צ"ע גדול דא"א להעמיס כן בדברי הש"ס ומה יעשה בדברי הר"ן ובק"פ הרא"ש הנ"ל וצ"ע:

עיין בלב"ש שהאריך בנידון אם נשבר השדרה ונקשר שחוששין לשמא נפסק החוט ונתרפא והנה מדברי מהר"י הלוי שהובא בט"ז (סימן כ"ז) מוכח להדיא דל"ח לזה וכמ"ש הוא עצמו ז"ל, ומ"ש דהוא מפני שסמך על הב' סניפים שכ' שם דל"ח לנתרפא, והיינו ראיה א' הוא מעצם שנשבר ונקשר שאשי"י דל"ח שמא לא הי' טוב"ח והוא ז"ל סתר דבריו חדא דע"י קשירה יש ראיה דלא יצא לחוץ וגם הי' עוב"ח ודברי הת"ח הם רק חומרא יע"ש במהד"ב ס"ק נ"ח דבריו צע"ג, דהמעיין במדה"ב שם בהעתקת דברי מהר"י לא כתב ונקשר שאשי"י ורק ונקשר סתם א"כ י"ל דמהר"י הוכיח דינו מנקשר שע"ש דצריך עוב"ח ואעפ"כ בודאי דאם יש עוב"ח לדעת המחבר ולדידן עכ"פ בעו"ב שלם בודאי כשר ולא חיישינן שמא לא הי' פ"א ונתרפא וא"ל דאה"נ דחיישינן דא"כ למה להמחבר (בסי' נ"ה סעי' י"ב) לומר טרפה באין עוב"ח בשע"ש הו"ל לאשמעינן יותר רבותא דאף בעוב"ח טרפה מטעם נתרפא וכן מוכח מסתימת כל הפוסקים דל"ח בכה"ג לנתרפא ועי' בש"ך שהתיר בעו"ב שלם ונקשר שע"ש אף באין הפ"מ ועי' בד"מ שם שרצה לומר דחיישינן שמא לא הי' פ"א עוב"ח ועי' מהני הקשירה ודחה דלא חיישינן יע"ש והא דלא הביא המהר"י ראי מנשבר סתם ולא נקשר דודאי לא חיישינן לנתרפא כמבואר בכל הפוסקים היינו דרצה להוכיח דאף בנתרפא העצם אעפ"כ לא חיישינן לנתרפא העוב"ח.

שוב ראיתי בט"ז שהביא דברי מהר"י ונראה להדיא דעיקר הראי' שלו מנשבר ולא נקשר רק שכתב בדרך אפילו אי ליכא למיקם עלה דמלתא וכו' כגון שחזר ונקשר ע"ש ואף שבאמת יל"ע במ"ש שם כגון שחזר ונקשר דפסק ר"ת דכשר וכ"פ הרא"ש והטור ול"ח שמא לא הי' עוב"ח עכ"ל דהא מה שהתיר ר"ת ע"כ מיירי בשאשי"י או דבאמת ס"ל כדעת הב"ח דשע"ש ג"כ דינו כשאשי"י וא"כ בכה"ג באמת א"צ עוב"ח לדעת הפוסקים

ואפשר דמטעם זה נדחק הרב לב"ש שם דנתכוון למ"ש הד"מ בסי' נ"ה ומ"מ ראייתו נכונה עכ"פ מנשבר ולא נקשר או משע"ש דודאי נראה מסתימת כל הפוסקים דאם עוב"ח כשר ול"ח ח לנתרפא וכ"נ לפע"ד להוכיח דבכה"ג ל"ח לנתרפא מהא דסי' נ"ו דבנשבר העצם במקום צוה"ג מהני מעיקר הדין בדיקה בצוה"ג ול"ח לנתרפא ואף בנקשר שע"ש בודאי ל"ח לנתרפא ועי' בש"ך שם דאדרבה מהני בזה בדיקה אף לדידן ע"ש] ואפילו בעוף דנטרף בנפסק רוב אחד ואף דשכיח בנשבר העצם שיפסקו הצוה"ג והטעם בזה נלפענ"ד דיש בזה ב' טעמים א' דע"כ חיישינן לנתרפא אלא בוושט וכה"ג באברים שנקובתן במשהו דנקב משהו חיישינן שנתרפא ולא ניכר אבל באברים שפסוקתן בכולו או ברובו לא חיישינן שנתרפא כ"כ:

וטעם הב' דע"כ ל"ח לנתרפא אלא באבר אחד אבל לחוש שמא נתרפא באבר אחר כמו בנ"ד לחוש מחמת שבירת השדרה לנתרפא בחוט או מחמת שבירת העצם לנתרפא בצוה"ג זה לא אמרינן ועי' בש"ך (סי' ל"ג) דאף מעור לעור ל"ח לנתרפא אף שהוא באבר אחד וכ"ש באבר אחר דבזה אף לדעת החולקים דאף מעור לעור חיישינן מ"מ באבר אחד גם הם יודו וראי' ברורה לזה מהא דעוף הבא וצוארו מלוכלך דלדעת המחבר מותר בבדיקה ואף לדעת הרב הוא רק מטעם דא"א בקיאין ואמאי ל"ח לנתרפא א"ו כמ"ש כיון דלא נולד הריעותא בוושט עצמו, אלא בעור הצואר דהוא אבר אחר ל"ח לנתרפא וכן מוכח מהא דסי' ל"ד דבניקב הגרגרת ע"י קוץ חיישינן לושט וא"א בקיאין ואמאי ל"ח לנתרפא ויהי' טרפה מעיקר הדין א"ו כמ"ש וכן נראה להדיא מהא דנשמט ונשבר הגף דמבואר דמהני בדיקה מעיקר הדין ול"ח לנתרפא א"ו כמ"ש.

גם במ"ש להחמיר בהמסס ובה"כ היכא דניקב ע"י מחט ואין המחט תחוב דחיישינן לנתרפא דבריו צ"ע דמסתימת הפוסקים נראה דאף בכה"ג ל"ח לנתרפא וכן נראה להדיא בט"ז סי' מ"ח ס"ק י"א דאף בכה"ג כשר בה"מ עכ"פ, שוב הגיע לידי ס' ד"ק וראיתי שגם הוא היקל בזה מטעם דל"ח לנתרפא מאבר לאבר ושמחתי וגם מה שסתר שם הלב"ש היתר הב' של המהר"י דלא אמרינן קרום מחמת מכה אינו קרום כ"א באברים שנקובתן במשהו אבל לא באברים אלו שאינם נטרפים כ"א בנפסק רובו וכ"כ בשבו"י והוא השיג ע"ז מטעם הכלל דטרפה אינו חוזרת להכשרה יע"ש אשתמיט לי' דברי עצמו בסי' ל"ט ס"ק ל"ח ובחי' דינים הלכות טרפות סי' ואוו וכ"כ בשו"ת נאות דשא דלהתוס' ורמב"ן והרא"ש טרפה חוזרת להכשרו וכה"ד הישו"ש [ע"י סי' מ"ד] ע"ש וכ"כ התב"ש בדעת רש"י (עי' בדבריו סי' ל"ו) וכ"כ הפ"מ הובא בפמ"ג סי' ל"ג וא"כ לדבריהם שפיר יש לצדד כסברת המהר"י וגם עפ"ז א"ש ראיות השבו"י מהא דהדר חלים דמהני רפואה דהא

לדידהו לא ס"ל סברת הרא"ה והר"ן דאמרינן איגלאי מילתא למפרע דלא הוה טרפה אלא אף דהוה טרפה מתחלה כשר כשנתרפא א"כ הא דאמרינן בגרגרת דהדר חלים אתי כפשוטו

שוב ראיתי דז"א דהכא ע"כ גם לדעת התוס' הנ"ל צ"ל דלא הי' מעולם טרפה מטעם דסופו להתרפאות דהא אנן מכשירין אף בעודו נסדק מטעם דהדר חלים (והנה באמת צ"ע קצת על דברי התוס' וסיעתם דאיך כתבו דבנקב אף שעומד להתם בטוב מ"מ כ"ז שלא נסתם הוא טרפה והרי כאן מכשירין אף בעודו נסדק מטעם דהדר חלים וזה סיוע לדעת הרא"ה והר"ן אמנם מ"ש השבו"י דל"ח בשבירת השדרה לפסוקת החוט באמת דבריו צ"ע דהא מבואר בש"ס ופוסקים דאף בהכה על השדרה הכאה בכח חוששין לחוט ואף שעדיין השדרה שלם וא"כ מכ"ש בנשברה השדרה דזה ודאי תולין במצוי דודאי בא לה ע"י הכאה בכח או שנפל עליה דבר קשה או שנפלה מאיזו מקום בודאי חוששין לחוט וכ"כ לעיל בזה הכלל:

היוצא מזה דדברי המהר"י אינם נדחים כלאחר יד וכמ"ש ושפיר יש לסמוך דל"ח לנתרפא בחוט וכה"ד השבו"י ופמ"ג ובפרט בחשש זה דנתרפא דבלא"ה כתב הש"ך דהוא חששה רחוקה וגם לדעת הרשב"א והר"ן י"ל דבלא"ה בחוט השדרה ל"ח לנתרפא וגם שהחוט הוא לבן ויש דעות דבלבן ניכר נתרפא, וגם לדעת הכרו"פ יש היתר מטעם נ"ה ומה שהשיג ע"ז הלב"ש מטעם דהוא ריעותא מחיים י"ל כיון דדעת הש"ך וכל האחרונים דאף בריעותא מחיים אמרינן נ"ה אלא שהחמירו לחוש לדעת האוסרים א"כ בחשש נתרפא דהוא בלא"ה חששה רחוקה סמכינן אעיקר הדין וא"כ שפיר יש לסמוך בנ"ד אבדיקה בחוט כמ"ש הפמ"ג גם מה שהחמיר אף בריעותא כ"ד במקצת החוט צ"ע דזה הכל לשיטתו דחשש בלא"ה לנתרפא לכן החמיר אבל לדידן דהעיקר דל"ח לנתרפא א"כ די להחמיר באם השינוי מראה או הלקותא קצת ברובו אבל לא במקצת ובלקותא גמורה נראה דטרפה אף במקצת ועי' פמ"ג משמע ג"כ דלא הטריף כ"א כעין מעשה דהבה"י ולא במקצת יע"ש בסי' ל"ב:

סימן לג

עובדא בא לידי שנטרף בהמה אחת מחמת נקיבת התורבץ והנקב היה סמוך ממש למקום דבוקו בלשון והנקב הי' בו קרום מחמת מכה. והנה דעת הפמ"א ידוע דהתורבץ מגיע עד למעלה מבין הלחיים אמנם דעת השואל שם דהתורבץ. התחלתו מבין הלחיים ולמטה לצד הריאה וכן הסכים לדעתו הפמ"ג שם אמנם בנ"ד א"א להבחין היטב מחמת שכבר חתכו הראש ומ"מ היה נראה יותר שהוא למעלה מבין הלחיים כיון שהיה בסמוך

ממש אצל הלשון ועוד יש לצדד בזה ע"פ מ"ש הכו"פ דבשר הדבוק לוושט סותם וא"כ הוה ס"ס שמא הוא למעלה מתורבץ ושמא כדעת הכו"פ הנ"ל אמנם דעת הכו"פ כבר דחוהו כל האחרונים תב"ש ונוב"י ופמ"ג עי' בסי' מ"ו שם וגם הספק הא' אפשר דהוא ח"ח ועוד דדעת הפמ"א לאסור וא"כ הוה ס"ס לאיסור ועי' בבל"י בסוף הספר שדעתו שם דדוקא במקום דבוקו בלחי הוה תורבץ ודלא כפמ"א גם דלא כדעת החכם הנ"ל ולכן אסרתי הבשר:

אמנם נלפע"ד דלא הוה עכ"פ כ"א ספק טרפה כיון דהיה סמוך ממש ללשון א"כ לדעת החכם השואל ופמ"ג הנ"ל לא הוי בכלל תורבץ וכן לדעת הבל"י הנ"ל נראה ג"כ דמקום זה הוא למעלה ממקום דבוקו בלחי ובפרט בצירוף דעת הכו"פ הנ"ל והנה קודם שמצאו השאלה הנ"ל מכרו צלע אחד מבשר הנ"ל וגם הי' שם בחנות עוד צלע אחת מכשרה והיא היתה יותר גדולה מהטרפה וגם הרבה חתיכות מכשרה והנה לכאורה הדין פשוט דמה שלקחו קודם שנודע הספק שרי אף בחהר"ל כמבואר בסי' ק"י ס"ה מחמת כל דפריש מרובא פריש אמנם יל"ע בנ"ד בשעה שלקחו אותו עדיין לא היה מעורבבים והיה ניכרים להמוכר איזה היא מטריפה ואיזה היא מכשרה ואם כן הספק הוא רק על שעת הלקיחה אם הוא מכשרה ומה לי אם היה בב' חנויות ומה לי שהיה בחנות אחת והוה כלקח ואינו יודע ממי לקח:

אמנם לאחר העיון נראה דל"ד דדוקא בב' חנויות וא"כ הספק הוא רק מאיזה חנות לקח וא"כ לא מהני מה שיש רוב בשר בחנות הב' אבל בנ"ד שהכל הוא בחנות אחת וא"כ הספק הוא אם מהמועטים שלקחו מבשר טרפה או מהרוב שלקחו מבשר הכשרה ואין בזה שום ספק שקול ושפיר תולין בכ"א שהוא מהרוב. שוב ראיתי מהא דט' צבורין אף שהיו במקום אחד ואפ"ה אמרינן כל קבוע כמע"מ ויל"ע אמנם כיון שאף בקבוע מה"ת דעת הר"ן להקל בפי' קודם שנודע ודעת האחרונים דעכ"פ המקיל לא הפסיד א"כ בנ"ד בודאי יש להקל וכ"ש למ"ש דהוה רק ספק טרפה וא"כ הוה ס"ס שמא אין כאן טריפה ושמא וא"כ לכאורה י"ל דהו"ל דין פריש לאחר שנודע מ"מ לפמ"ש כר"ן הנ"ל:

אמנם כ"ז במי שלקח חתיכה אחת אמנם אותן שלקחו כמה חתיכות כדרך הטבחים שמוכרים בשר ישן בעירוב עם בשר שנשחט היום וא"כ בודאי קרוב הדבר שהיה לכ"א הלוקחים קצת מבשר הטרפה אמנם העידו לפני הטבחים הנ"ל שאף לאותם שמכרו בעירוב נתנו יותר מבשר שנשחט כבר ממה שנתנו לו מבשר שנשחט היום וכן אמרו לי שאר הטבחים שכן הוא דרכם בפה וכן נראה קצת בכאן שעד שמכרו צלע הטרפה הנ"ל מכרו צלע הכשרה עם כמה וכמה חתיכות מכשירות כמ"ש וא"כ נתבטל ברוב

מה"ת אצל כ"א מהלוקח ואם נאמר דהוה רק ספק טרפה הוה ספק דרבנן ע"י גלגול דמותר בה"מ ולא הוה בחזקת איסור כיון דהוא בתורבץ וא"כ לא מבעיא במה שנודע לאחר המליחה דמותר מטעם הנ"ל כמ"ש בכמה אחרונים אלא אפילו במה שנודע לאחר הבישול דנתערב ג"כ מבשא"מ מ"מ יש לצדד דמה"ת י"ל סלק ואף למ"ש הש"ך דא"מ נשאר באיסורו מ"מ כבר הכריע בלב"ש להקל כדעת הט"ז בה"מ עכ"פ ואף שבנ"ד בלא"ה אין להקל כ"א בה"מ והוי תרי קולא בה"מ מ"מ כבר כתבנו בכמה מקומות דגוף דבר זה דתרי קולא יש לפקפק בזה מכמה דוכתי ובפרט בנ"ד דבלא"ה יש צדדים ודעת המ"י בשם הרא"ש דאף בלא נודע נתבטל עכ"פ מה"ת ובנתבטל מקודם במינו גם הרש"ל וש"ך יודו דגם השא"מ מותר ואף אם בישלו מחתיכה אחת קודם שנודע ג"כ יש להקל מטעם כל דפריש מרובא פריש כמ"ש בח"ס דאף בהפרשה לבישל ג"כ שייך כל דפריש ושוב לאחר החקירה אמרו לי הטבחים דיש להכיר בין הטרפה להכשרה א' מחמת שזה נשחט מקרוב וזה מקודם ועוד שזה היינו הבשר שנטרף הוא אינו לבן במראיתו כמו הבשר הכשר וצויתי להביא לי כמה מיני בשר והכירו אותם בעודם חיים ובאיזו מהם נסתפק ולא הכירם בטוב:

והנה לענין נאמנות הטבח פשוט דנאמן אף באתחזק איסורא כמ"ש בש"ע סי' קכ"ז ס"ג בהג"ה ואף שהוא נוגע בדבר אין לחלק בזה ולפ"ז צויתי להשואלים להוליך כל אחד בשר שלו אצל הטבח ואם הכיר שאחד מהחתיכות הוא מהטרפה ונמלח עם בשר כשר באופן שהיה רוב היתר התרתי שאר הבשר ע"י קליפה ל"מ אם נמלח עם מינו בודאי יש להקל כמ"ש לעיל ואף במה שנמלח עם בשר עוף ג"כ מותר ע"י קליפה חדא דגם זה אינו ברור דיהי' מין בא"מ כמ"ש הפמ"ג בכ"מ ואף למ"ש במק"א דדעת הנוב"י בסי' ל"ב דהוה מבא"מ וכ"כ גם בחכ"א מ"מ כיון דהיה סמוך לשבת וגם הוא הפ"מ יש לסמוך על השבו"י ופמ"ג בכ"מ ותשובת ח"ס דיש להקל בס"ט ע"י קליפה ואף בחתיכה שנסתפק בה הטבח צויתי להשליך אותה כיון דהיכר שאר הבשר שהוא בודאי מן הכשר שוב אינו נכנס בכלל תערובות כיון דהם ניכרים ועומדים לעצמם ואף די"ל על החתיכה כל דפריש מרובא מ"מ כיון דהדרך למכור העירוב תלינן דזה הוא מן האיסור ועוד דאפשר הטבח באמת הכיר שהוא מן הטרפה ומה שאומר שהוא ספק אצלו הוא רק כדי שלא יחייבו אותו לשלם וגם להנצל מתערומות הבע"ב.

אמנם אם היה אומר שאינו מכיר כל החתיכות הנה לטעם הא' יש להקל ולתלות דיש בזה רוב מהכשר כמש"ל ולטעם הב' שעושה זאת להנצל שלא יתרעמו עליו אפשר דיש להחמיר אמנם י"ל דקודם הבישול אין להקל מטעם כיון דבאמת יש חילוק בין הכשר

להטרפה הוה ח"ח דאם אין זה בקי ומכיר אחר יכיר ואין זה בגדר תערובות כלל ולכן אין להקל מטעם ביטל ברוב ולפ"ז גם בלקח חתיכה אחת ג"כ צ"ע אם יש להתיר מטעם כל דפריש דאפשר דזה דוקא בא"א להכיר לשום אדם בעולם אם הוא מטרפה או מכשרה אבל כשיש איזו הפרש ביניהם וחכם ובקי יכול להכירם לא סמכינן כלל ע"ז (וכן נראה באמת דע"כ לא מקילין אלא בספק גמור אבל זה לא מקרי ספק כלל כמ"ש הר"ן דדעת שוטים אינו כלום) אמנם כ"ז קודם הבישול אבל לאחר הבישול בודאי א"א לשום אדם בעולם להכיר ושפיר י"ל כל דפריש ואף אם נודע להטבח מהאיסור קודם הבישול של זה דעד הבישול לא מקרי תערובות א"כ הוה כמו בשר הנמצא דהספק לא נולד במקום הקביעות רק עתה לאחר הבישול ואז כבר הוא פירש (יעו' בהסכמת הרה"ג וכו' מהר"ש מקאנסטנטין ובמ"ש עליו בזה):]

בשפ"ד ס"ק ד' במ"ש על הרמב"ם דחשיב ג' דמטמאין באהל ולא חשיב ניטל הירך ותמה ע"ז דהא גיסטרא ג"כ לא נאמר כ"א בבהמה ע"ש ועי' בריטב"ם וראש הלכות טומאה דנשברה המפרקת הוה כמאן דהותז כולי' רישיה ותנן הותזו ראשיהן וכו' טמאין הרי דמפרשי דברי המשנה הנ"ל דמיירי בין באדם בין בבהמה והותז הראש היינו גיסטרא כמ"ש הש"ך בסימן ש"ע סק"א וזה הוא דעת הרמב"ם דחשיב גיסטרא גבי אדם ועי' בש"ע שם דלא חשיב כ"א נשברה מפרקת וקרעו מגבו וצ"ע אמאי השמיט דעת הרמב"ם הנ"ל דעשעה גיסטרא ג"כ מטמא באהל ובפרט שכ"ה דעת הרי"ף וראש והנה לדעת התוס' והר"ש דמפרשו להא דהתזו ראשיהן גבי בהמה וכן לדעת רש"י דמפרש גבי ח' שרצים אפשר לומר דאין ללמוד אדם מזה וכמש"נ מדברי הרמב"ם שם דלא חשיב ניטל הירך מה"ט אמנם כיון שדברי הרי"ף והרמב"ם והרא"ש מפורשים לאיסור ודברי התוס' והר"ש סתומים דא"ל דלא ס"ל כדעת הרמב"ם הנ"ל לחלק בין אדם לבהמה א"כ איך ניקום ונסמוך להקל באיסור דאורייתא נגד דעת הפוסקים האוסרים להדיא וכ"כ הש"ך שם בשם רש"ל ובהא דניטל הירך ג"כ יש לעיין לפי מ"ש הרמב"ם בפ"ג מה"ש הל' י"ט דהוא כמו שעשאה גיסטרא וא"כ אמאי לא יטמא גם באדם כמו (בבהמה) בגיסטרא והן אמת דיש לעיין דמאין יצא להרמב"ם זה דהוה כמו שעשעה גיסטרא ויל"ע:

בשפ"ד ס"ק ז' במה שתירץ דברי הש"ך דדוקא מבפנים לחוץ אבל מבחוץ לפנים הוה שפיר ס"ס ע"ש דבריו צ"ע דהא גם בניקב בחיצון ג"כ י"ל דהנקב בא מבפנים וניקב עד החוץ וא"כ י"ל ג"כ דשכיח הוא וכן בהא דסי' ל"ד ג"כ י"ל דהקוץ בא מוושט אמנם באמת י"ל בפשיטות דכאן כיון דנגד הנקב גם אנו בקיאים לבדוק מבפנים ולחוש שמא ניקב במקום אחר ב' העורות זה הוה ספק השקול ולא שכיח מקרי ולכן שפיר הוה ס"ס

לדעת הנה"ך שם וכן בהא דסי' ל"ד ודוקא בניקב פנימי דיש לחוש שמא באותו מקום ניקב בחיצון בזה הוה שכיח אכן גוף דברי הנה"ך שם צ"ע לפמ"ש הש"ך כאן בס"ק ח' דצריך להיות ניכר שהוא ע"י חולי הא לא"ה מסתמא בא ע"י קוץ וא"כ לא הוה ס"ס מטעם זה דשכיח ע"י קוץ ואין חילוק בין פנים לחוץ ועפ"ז ג"כ צ"ע לחלק בין הא דסי' מ"ט ונ"א לכאן ואפשר לומר דדעת הש"ך בנה"ך דבאמת שכיח ע"י קוץ אלא דבסי' מ"ט ונ"א דספק הב' הוא עכ"פ ספק השקול הוה שפיר ס"ס ל"מ למ"ש בס"ט בסי' קפ"ג ובס"ס קפ"ז בשם תוס' וריב"ש דדי בספק אחד שקול ואף שספק הב' שכיח לאיסור ע"ש וכ"כ בכרו"פ בשם הרשב"א והראב"ד יע"ש ואפילו לדעת הב"ח וש"ך דצריך שיהיה ב' הספיקות שקולים מ"מ בספק אחד שכיח קצת גם הם יודו כמ"ש מ"א בסי' תס"ז וכמ"ש במק"א הכרח לזה מהא דס"ד בתערובות משא"כ בוושט דגם הספק הב' שכיח לאיסור בזה שפיר כתבו דלא הוה ס"ס:

והנה בניקב עור הצואר מבחוץ ספק על ידי חולי הנה לכאורה יש להביא מכאן דלכ"ע שרי דאל"כ אמאי לא כתבו יותר רבותא דאף שאין שום ריעותא בוושט עצמו ג"כ אסור אמנם מדברי הט"ז בס"ס כ"ג נראה דאף בכה"ג אסור ע"ש ואפשר דהוא ז"ל לשיטתו כאן ובסי' מ"ט אמנם לדעת הש"ך כאן הנה למ"ש הפמ"ג בודאי יש להקל ואפילו למ"ש ג"כ יש להקל מטעם שכתבנו לעיל אמנם למ"ש הש"ך בס"ק ח' יל"ע. שוב ראיתי בפמ"ג שם דחקר בזה וכתב דהש"ך לא היקל בכאן כ"א בתורבץ הא בוושט הוה ס"ס במקום חזקה ויעו' בחו"ד ובח"ס שהאריכו בזה דבנ"ד לא הו"ל חזקת שאיני זבוח ועי' בש"ס מ"ג וברש"י שם ד"ה הכא לא אתחזק משמע להדיא דבישב לה קוץ בוושט לא מקרי חזקת איסור וכ"נ להדיא שם למעיין בתוס' ד"ה שאני התם ויעו' במהר"ם שיף שם ויעו' לקמן מ"ש עוד בזה בד"ה אם יש:

בט"ז ס"ק ט' במה שהקשה על הדרישה ובפמ"ג תי' דהוא לשיטתו דבמקצת לאו ליקו הוא ודבריו צ"ע דאכתי קשה מניקב עור אחד דאיך יכול להתקיים בקרום הב' וזה ודאי אין לחלק בין נקב משהו דודאי גם בנחסר חלק גדול מעור הפנימי ג"כ כשר דאל"כ הו"ל להפוסקים להשמיענו זה וגם מה הוא השיעור לזה והן אמת דגם חילוק הט"ז צ"ע לדעתי דא"כ למה כתב הרא"ש דל"ד לנקב קטן דלדעת הט"ז אף נקב גדול ואף ניטל כולו כשר וגם מ"ש בסי' ל"ו ג"כ צ"ע דמה מועיל בדיקת נפיחה דהא מדברי הרא"ש כאן נראה להדיא דאף שעדיין קרום הב' קיים אפ"ה טרפה מטעם סופו שודאי לא יתקיים בקרום אחד וא"כ אף שאנו רואים ע"י נפיחה שקרום הב' שלם עדיין אינו מעלה ארוכה דהא

טרפה ע"ש סופו ועוד דהא נראה מדברי הרא"ש דוושט לא מטעם בקיאות הוא אלא אף שאנו רואים שהוא שלם אפ"ה טרפה ע"ש סופו:

בש"ך ס"ק כ"א במה שהקשה על הרמ"א סס"ד דאמאי לא כתב לאסור מטעם הבריא ונתרפא ולע"ד נראה דהנה באמת צריך להבין דאיך נחוש לנתרפא הא י"ל השתא ניקב ומקודם לא יצאה מהרוב כמבואר בסי' פ"א וא"כ עדיין לא היה זמן שיוכל להתרפא אמנם ז"א דע"כ לא מוקמינן אחזקה אלא בספק שקול אבל בנ"ד הוא שכיח לאיסור שניקבו שני העורות כמ"ש בנה"ך סי' מ"ט וא"כ כאן שאנו רואים שניקב רק קרום אחד והוא נגד המצוי ורגיל לכן אמרינן דבאמת ניקבו ב' הקרומים רק שהוא מאיזה זמן קודם ונתרפא קצת ומה שכתבו הפוסקים לחלק בין וושט לביה"כ דבבה"כ מי החזירה לאחוריה היינו דס"ל להפוסקים הנ"ל דגם בביה"כ שכיח שינקבו שניהם ולכן הוצרכו לחלק דהתם יש לנו דבר המנגד לזה דאם איתא דניקב מעל"ע מי החזירה אבל בושט שפיר י"ל דאוכלין ומשקין דחקוה וע"כ שפיר יש לחוש לשמא הבריא ונתרפא ולשיטת שאר הפוסקים החילוק פשוט דדוקא בושט הוא שכיח מחמת שהקרומים דקים משא"כ בביה"כ וכדומה כיון דלא שכיח שוב אין לחוש להבריא ונתרפא מטעם החזקה כמ"ש ובזה א"ש דע"י חולי ל"ח מטעם דלאו שכיח הוא ולפ"ז א"ש דברי הרמ"א בסעי' ד' כיון דהוא ספק ע"י חולי כיון דיש בזה ס"ס ואף אם נאמר דלא הוה ס"ס טוב מטעם דמצוי ע"י קוץ וכמ"ש בש"ך כאן וגם הספק הב' הוא מצוי לאיסור טפי מ"מ בצירוף ב' הספיקות עכ"פ הוה ספק שקול ושוב אין חוששין שמא הבריא דע"כ לא מצינו בש"ס דחוששין אלא בודאי ע"י קוץ ואין בו כ"א ספק אחד אבל בנ"ד דנתוסף עוד ספק בודאי י"ל דאין חוששין והנה לדעת הש"ך י"ל דהא דחוששין כאן להבריא הוא מטעם חזקת איסור דנקיבת וושט הוה נבלה ולכן בשאר אברים אין חוששין מטעם דמוקמינן אחזקה מחמת רובא ומקודם היתה מהרוב ועתה סמוך לשחיטה ניקבה ושוב אין לחוש לנתרפא בזמן קצר משא"כ בנ"ד דנגד חזקה הנ"ל יש חזקת איסור ולכן שפיר חוששין ואף בספק ע"י קוץ דאף אם נימא דבצירוף הס"ס הוה עכ"פ ספק שקול אפ"ה אסור מטעם הנ"ל דא"א לעמוד אותה על חזקת היתר מטעם דיש נגדו חזקת איסור דא"ז כמ"ש ולפ"ז גם הכא בסי' פ"א אם נמצא נקב בוושט י"ל לענין החלב אם מוקמינן אחזקה אמנם מפשטות דברי התוס' בחולין וביבמות נראה להדיא דאי לאו דשכיח לאיסור שפיר הוה לן להתיר מטעם חזקת היתר וכן נראה מדברי הפוסקים שכתבו לחלק בין וושט להמסס ובה"כ בכמה אנפי ועיקר דכאן שכיח לאיסור טפי ולא חילקו מטעם חזקת איסור הנ"ל וכן נראה מהא דע"י חולי לא חיישינן להבריא וע"כ מטעם דלא שכיח הוא:

אם יש מכה הנקראת "זאווני" נגד הסימנים אם העור מבחוץ שלם פשוט דמהני בדיקה בושט אם רואין שהוא שלם ויפה רק שצריך לשחוט למטה ממקום הזאווני הנ"ל ואין לחוש שמא נזדמן המקום שנגד הזאווני במקום שחיטה כיון שהנקב ע"י חולי בודאי הי' ניכר אף לאחר השחיטה ואף שדעת הפ"מ להחמיר באווזא הלעטה היינו כשרואין ריעותא בושט אבל בנ"ד שאין שום ריעותא בושט אין לחוש כלל ואם יש נקב מבחוץ בעור הצואר והנקב הולך לתוך הזאווני ומבפנים בצד הצואר עור הזאווני שלם ויפה י"ל בזה דהנה לכאורה נראה דלפמ"ש התב"ש ושאר אחרונים דכל נקב שבחוץ בוודאי תולין במצוי שהוא ע"י קוץ והזאווני אפשר דדינו כיבלת וא"כ דינו כניקב מעל"ע והוה כמו ממסמס קועה דמא דאין לה תקנה בבהמה כמ"ש המחבר ומה שצידד בזה בש"ע הרב ע"פ דעת הרש"ל דבריו צ"ע יע"ש ואפשר לומר דל"ח להבריא בעור הצואר וסמכינן דעור הנשאר מהזאווני הוא באמת עור הצואר ול"ד ליבלת דהיבלת הוא על העור ובין הנקב להיבלת יש בשר בריא ע"כ הוא לאות שכבר ניקב מעל"ע ונתרפא אבל בנ"ד שי"ל שהעור שעל הזאווני הוא באמת עור הצואר ולא שלט מעל"ע ואף שע"פ הרוב הזאווני הם על עור הצואר מ"מ כאן שהעור ניקב עד הזאווני נראה שהוא בועה מחמת הקוץ אשר הגבה את עור הצואר, ועי' פמ"ג סי' מ"ט לענין בשר גבוה נגד מחט ובלב"ש בחי' דינים ובפרט בעיקר דבר זה שכתב התב"ש דכל נקב שבחוץ בוודאי שהוא ע"י קוץ אינו מוסכם דהא הרמ"א בסי' נ"א מתיר בכה"ג מחמת ס"ס ואף דבושט אסור בספק ע"י קוץ מ"מ הא דעת הפמ"ג לדעת הש"ך דמחוץ לפנים מותר בספק חולי אף בושט עצמו וכ"ש בצואר וכמש"ל וכבר כתבנו דע"י חולי בודאי יש להתיר ע"י בדיקה וא"כ כאן ג"כ שרי ע"י בדיקה מחמת ס"ס הנ"ל ואף לדעת הט"ז בסי' מ"ט אפשר דיודה כאן מטעם הא' שהעור שלם וגם לדעת הכרו"פ שאוסר מטעם חזשא"ז אפשר דזה כשנולד הריעותא בושט עצמו אבל בנ"ד שבושט עצמו אין בו שום ריעותא מודה דיש להתיר אמנם י"ל מהא דסי' ל"ד ס"ט דמשמע שם דאף מגרגרת לושט חיישינן בספק ע"י חולי ואף שהפמ"ג כ' דל"ד מ"מ דעת התב"ש כמ"ש ועי' בח"ס מ"ש בזה שוב נזכרתי דדין זה מבואר ממ"ש הט"ז בס"ס כ"ג גבי גרד יבש ועי' במש"ז שם שהעלה בניקב עור הצואר מעל"ע ספק ע"י חולי אם הוא נגד הושט יש לאסור אף לדעת הש"ך ע"ש וכ"כ דמרמ"א לא משמע כן דא"כ הו"ל לומר כאן דאף אם הושט עצמו שלם אסור והנה אפ"ל דכל שניקב עור הצואר הוה ודאי ע"י קוץ כמ"ש התב"ש אכן ברמ"א א"א לתרץ כן דהא הוא לא ס"ל דבר זה כמש"ל וגם כ"כ במק"א דאפ"ל דבנ"ד אף התב"ש יודה דדוקא בעור ובשר אין מצוי שיהי' ע"י חולי משא"כ עור זה.

והנה לפעמים נמצא על העור מבפנים סמוך לזפק בסופו גם סמוך אצל המעי שבין זפק לקורקבן כמין "דריז" ולאחר שחותכין אותו נמצא בו גרעינים ממה שהי' אוכלת ונראה קצת שזה בא מהזפק שניקב או מהמעי אכן הזפק והמעי הנ"ל המה בריאים ושלימים בטוב ואין שום רושם וריעותא ואפשר לומר שנתרפאו ויש לצדד להתיר בזה מס"ס שמא בא מנקב שבזפק כמו שנמצא עתה סמוך למקום שאינו נטרף בו ולא מהמעי ואת"ל דניקב המעי שמא המעי עצמו ג"כ שייך לזפק ואינו נטרף בנקב כמבואר בסי' ל"ג דאף ודאי ניקב לא הוה כ"א ס"ט ובפרט די"ל בזה דבאמת לא ניקבו כלל לא הזפק והמעי הנ"ל רק מחמת שניקב עור העוף מבחוץ עי"ז נתקבץ בתוכו הגרעונים הנ"ל ונתקרם עליהם הקרום והעור הנ"ל וראיתי בס' ד"ק שכתב דאם לא הי' מחובר כלל לזפק טרפה דהוה ס"ס להחמיר שמא מגג ושמא מושט ואף שנמצא בתחתיות הזפק ולע"ד צ"ע דהא האי ס"ס הוה משם אחד דהא עיקר טרפות גגו הוא משום דנידן כושט ויעו' בהלק"ט ח"ב סי' ש"א שכ' בפשיטות דניקב גגו של זפק הו"ל נבלה והיינו מטעם דהו"ל כושט ומ"מ כ"כ בגי' הש"ע דדבריו צ"ע ממ"ש הרמב"ם בפ"ו הל' י"ז דטרפה יע"ש וגם בעיקר הדבר לחוש מל"מ לא ידענא דהא י"ל כנכ"ה ומ"ש דאולי מצוי בבע"ח התפשטות מל"מ מהיכא תיתי לחוש לזה הא אדרבה כלל מסור בידנו דלא מחזיקינן ריעותא (ועי' בפ"ת סי' מ"ח ס"ק י"ד מ"ש בשם המ"צ ושו"ת תולדות יצחק) ואין להחמיר בזה מטעם חזקת שא"ז חדא דזה גופא דבושט הוה ח"א מבואר בכמה אחרונים דלא שמיע להו האי סברה (עי' בשו"ת ח"ס) וכמש"ל ועוד דבכאן אפשר כ"ע יודו כיון דאין ריעותא בושט עצמו והקורבה מוכיח דמזפק בא ואף שא"ל דהוה ס"ס לאיסורא שמא מושט או מהגג ושמא ממעי ואף דמוכח קצת דבא מזפק מ"מ לענין ס"ס שפיר מצטרפין הספק שמא מושט או מגגו אף שאין שכיח כ"כ כמ"ש המ"א בסי' תס"ז בשם מ"ב אך ז"א חדא דהא י"ל דבנ"ד הו"ל שכיח הרבה ובכה"ג גם המ"א יודה דאף לס"ס אינו מצטרף כמ"ש באחרונים ויעו' בש"ך בקונ' ס"ס דצריך שיהיה שקולים ואף למ"ש בס"ט בכמה מקומות בשם תוס' והריב"ש דשפיר מצטרף אף שכיח הרבה לס"ס מטעם כיון דס' אחד שקול מצטרף עם המיעוט מספק הב' והוה רובא וא"כ כ"ש להחמיר מ"מ כיון דהמעי עצמו אינו כ"א ספ"ט א"כ לענין המעי שפיר הוה ס"ס וא"כ נשאר רק חשש הושט וגגו וזה אין חשש מטעם דהוה מל"מ.

שוב ראיתי דלפי מ"ש הבה"ט בשם הרדב"ז באם נמצא מאכל בין ושט לקנה דיש להקל באם נמצא שמוט מקצת הסימן א"כ אף אם הי' נמצא נגד הוושט לא הוה כ"א ספק טרפה דשמא יש איזה שמוטה בסימן היינו באופן שעתה א"א להכיר מחמת שכבר נחלשו

הסימנים אח"ש וא"כ בכה"ג בנ"ד שפיר הוה ס"ס ואף לדעת השבו"י שכ' בנ"ד הרדב"ז דטרפה מטעם דא"א בקיאים מ"מ לא הוה רק ס' ועכ"פ בה"מ שפיר מצטרף לס"ס גם י"ל דבנ"ד כיון דהם בכיס יודה דשפיר תולין במצוי דכנכ"ה וכן משמע קצת דדוקא בנמצא בין סימן לסימן הוא דחששו אבל בנמצא למטה במקום הזפק בודאי תולין במצוי ואף שדעת הפמ"ג בשפ"ד סי' מ"ט דבנמצא מחט בחלל הגוף והזפק נקוב אין תולין בו ע"ש היינו דוקא בנמצא בחלל דאין לנו הסברה דכאן נר"ה בודאי אין לתלות להקל וכן נראה מדברי הרדב"ז דשפיר תולין במצוי וראיתי להרב בעל מק"מ שכתב בפשיטת דיש לאסור בזה מטעם דלא בדקנו יפה או שמא הבריא ולא נהירא דכבר כתבנו דיש ס"ס בין להמעי ובין להספק דשמא מווושט ע"פ דעת הרדב"ז הנ"ל וגם מטעם כנכ"ה וגם שיש לתלות שמתוך שמתחככים באשפתות נעשה נקב בעור ועי"ז נתקבצו שם הגרעינים הנ"ל ונתקרם עליהם הקרום והעור ומ"ש הוא דודאי אין לתלות בזה לא ידענא דהדבר מבואר בשבו"י ובכמה אחרונים דשפיר יש לתלות בעופות בייתים בזה (יעו' פ"ח סי' נ"א סק"ז).

עוד ראיתי שם שצידד לאסור אף באם הזפק נקוב עפ"ד השבו"י הנ"ל ושוב הקיל מטעם קורבא ובגרעין עב הקיל ע"י בדיקה בושט אך למ"ש בב"א בשם הפר"ח דלכן אין פוסל נקב בזפק מטעם דאין המאכל נופל לחלל ע"כ החמיר אף בגרעין עב כ"א כשיש נקב בתחתיתו והגרעין נמצא אצל הנקב ודבריו תמוהים דהא הפר"ח לא כתב כ"א שאין המאכל יורד לחלל ע"כ בנמצא בחלל שפיר חשש הב"א אבל בנ"ד שלא נמצא בחלל רק בעור שכנגד מקום הנקב בודאי יכול ליפול המאכל משם וכן הביא הוא עצמו שם בס"ק מ"ה בשם שו"ת בית יהודא דאף שהמאכל נופל לחוץ אפ"ה כשר יע"ש.

שוב ראיתי בשו"ת הג' מהרש"ק בסוף הספר סי' ד' שכתב לצדד בנ"ד היכי שיש סירכא מאותו מקום לזפק ומשמע דאם לא הי' שום סירכא אין להקל ומ"מ עדיין יל"ע יע"ש שהשיג ג"כ על הפמ"ג במ"ש דאין לתלות שמזפק יצא ע"ש אמנם מ"ש עוד שם להטריף בניקב הזפק אם לפי ראות עיני המורה יותר מצוי שהמאכל יפול לחלל או לחוץ, דבריו צ"ע דבמה מיירי אם במקום שאין פוסל נקב בזפק בודאי אין להוסיף על הטרפות ואם הנקב הוא בגגו בודאי טרפה אף בל"ז ובפרט לפמ"ש בשם הפר"ח דבמקום שאין הנקב פוסל בודאי לא יפול משם המאכל לחלל ואם מיירי שספק לו אם הוא בגג או בשאר הזפק בודאי טרפה מספק וצ"ע:

אם נמצא נקב בעור נגד הזפק וגם הזפק נקוב שלא במקום המטריף הנה לכאורה לדעת הפר"ח ותב"ש דכל בחוץ ודאי ע"י קוץ דתולין במצוי ובקוץ יש לחוש שמא נקב בוושט

או בחלל וכמ"ש הפמ"ג בשפ"ד ס"ס נ"ט דניטל עור שכנגד הזפק כשר ובתנאי ע"י חולי ע"ש ומ"מ נלפע"ד דכשר חדא דהא אף בנקב עו"ב עד החלל ספק ע"י חולי ג"כ דעת הרמ"א והש"ך להתיר וכן דעת כמה פוסקים וראיתי באיזו אחרונים שמתירין ג"כ בה"מ עכ"פ וכאן י"ל דאף הם יודו חדא דאף אם הוא ע"י קוץ יותר מצוי שהוא בא מבפנים דכל הני חיוי ברייתא קוצי אכלי ובא לזפק ונקבו ויצא לחוץ ומהיכי תיתי לחוש שמא נקב גם במקום אחר ועוד די"ל דע"כ לא קאמרי דמבחוץ מצוי ע"י קון אלא בעו"ב דמאין בא לה החולי וגם הבני מעים אינם סמוכים להעו"ב שנאמר שמחולי הבני מעים ניקב העו"ב ועוד דבחולי בבני מעים גופא יש חשש שנטרף משא"כ בנ"ד שפיר י"ל שמחמת נקב הזפק נדחק המאכל בין זפק לעור ונקב העור ושם המאכל עדיין גס שלא נטחן עדיין בודאי תילין במצוי שמחמת המאכל שיצא ע"י שניקב הזפק ונדחק בעור ונקב העור ולא מבחוץ וכ"ש היכא שיש מוגלא במקום הנקב נראה דגם בנקב העו"ב יש לסמוך ולחשבו ספק ע"י חולי דנקב במוגלא מצוי יותר על ידי חולי ועי' פמ"ג בשפ"ד בסי' מ"ט סק"ה שכ' דאם נמצא מחט תחוב בזפק ויוצא לחוץ דיש להטריף ע"ש אכן המעיין בסולת למנחה כלל צ"ד דין ח' העלה דיש להתיר בזה מטעם דהזפק מונח על העצם ואינו בחלל ע"ש:

אם נמצא בועות וכפתורים בהמעי שבין הוושט לקורקבן ובהם תולעים כפי המצוי בבר אווזות הנה אם הבשר שמבחוץ שלם ויפה נראה דכשר וכ"כ בשו"ת ח"ס ובס' פ"ה הובא בפ"ת ס"ס ל"ג אמנם מה שנראה שם מדברי הפ"ה דיותר יש להקל בעוף שאין לו זפק ד"ז צ"ע דבעוף שיש לו זפק אינו כ"א ספק דשמא שייך להזפק וכשר אבל באין לו זפק ממ"נ טרפה ונראה דר"ל בנמצא בשלהי הוושט דביש לו זפק א"א לומר דשמא שייך לקורקבן ונקב מצ"א כשר משא"כ בעוף שאין לו זפק שיש לומר דשייך לקורקבן אכן מה שכתב להכשיר במחט תחוב מצ"א אף שסמוך לוושט לא נלפע"ד דהא במעי עצמו דעת הפר"ח להטריף ואפשר בעוף שאין לו זפק דהוא ודאי גם שאר האחרונים יודו ובפרט בסמוך לוושט שנראה שהוא מחלק הוושט וכ"כ הפמ"ג בס"ס מ"ט דצריך ליזהר אם נראה שהוא מחלק הושט ומה שנראה מדבריו שבחלק הקורקבן פשיטא דכשר ג"כ צ"ע דהא הוא עצמו לא היקל בסי' ל"ג כ"א מטעם דהוא ספק שמא שייך לזפק משא"כ בזה שאין לו זפק ונראה דס"ל דעיקר הספק במעי רק דשמא שייכא לקורקבן או לזפק כמ"ש הט"ז אבל שיהי' שייך לושט בזה אין שום ספק כלל ולכן בעוף שאין לו זפק אין בו שום ספק ודינו ממש כקורקבן אכן לפמ"ש הרש"ל לפרש דברי השע"ד דיש ספק שמא דינו כוושט א"כ כ"ש בעוף שאין לו זפק בודאי דיש בו ספק הנ"ל וזה נראה דעת האחרונים

שכתבו להחמיר בו בתחוב מצ"א. ובפמ"ג תמה עליהם ובאמת לק"מ כמ"ש ועי' בחי' רע"ק במ"ש בשם ס' הישר דבשר הדק בודאי שייך לזפק וא"כ בעוף שאין לו זפק בודאי שייך לקורקבן ועי' בעקרי הד"ט סי' ב' ס"ק י"ז מ"ש בזה וכן מ"ש הפ"ת בשם ח"ס דאם לא היה ברור דהתולעים מניה קא רבו יהיה ד"ז תלוי במ"ש הש"ך בסי' ל"ו צע"ג דהא כאן יש בועה מבחוץ א"כ ע"כ הוא מחיים והדבר פשוט להטריף וכן הוא המנהג בפאקין הנמצאים במעים של בר אוזות וכמ"ש הפמ"ג:

אם נמצא בועה בהמעי הסמוך היוצא בין וושט לקורקבן והבועה מבחוץ הוא בשר שהרופא גוררו ונמצא בתוכו התולעים השכיחים בבועות הנ"ל ומבפנים הוא יפה ובריא נלפע"ד דטרפה דאם הם באים מבפנים הרי נקב מעל"ע (ועכ"פ הוה ס"ט שמא לא נתרפא עד שניקב מעל"ע ויעו' פמ"ג סי' ל"ג ומ"ח) ואם התולעים הנ"ל הם מבחוץ יש להטריף מטעם דהו"ל כמחט. בחלל הגוף ואף שראיתי בתשובות מהרש"ק שצדד להקל בזה בהפ"מ מ"מ בזה נלפע"ד דגם הוא יודה כיון דחזינן דהתחלו לנקוב שפיר יש לחוש שמא עשה נקב בשאר האברים ומניה קא רבו בודאי אין שייך כ"א מבפנים ולא מבחוץ וגם לומר שמא לאחר שחיטה בודאי אין שייך מטעם שיש בועה מבחוץ א"כ בודאי מחיים נעשה הנקב ובפרט דבמעי זה דעת הפר"ח להטריף אף בתחוב מצ"א ואף שי"ל בתולע המנקב לא שייך שמא נתרפא מ"מ הא התב"ש מחמיר בזה:

סימן לד

במ"ש בסעיף ב' בשם הרשב"א ובה"ע דאנן לא בקיאים בשיעור איסר צ"ע דהמעיין בפי' הרע"ב פ"ט דמקואות מ"ה כתב שם דהוא כרוחב ד' גרעיני שעורה והן אמת דדבריו צ"ע כמ"ש בתוי"ט שם מ"מ עכ"פ זה ברור דמשקלו כד' גרעיני שעורה לפי חשבון משקל הפרוטה כמ"ש הרמב"ם בכ"מ וכ"כ להדיא בפי' המשנה כאן וברישׁ קדושין וא"כ נוכל לשער עכ"פ בכסף שמשקלו כשיעור ד' גרעינים הנ"ל ויהיה דקה מן הדקה כפי האפשר ובפרט שהר"מ בפי' המשנה דא"ט כאן כתב בפי' דעוביו כראוי ע"ש. שוב מצאתי בנה"ך השלם שהרגיש בזה אכן במ"ש עוד שם לשער האיסר ע"פ חשבון הסלע ע"ש כבר הרגיש בזה בתב"ש סק"ב וכתב דאין ראיה מזה דאפשר דמטבעות שלהם לא היו מחולקים זה מזה בגדלם כ"א בעוביים או שהיה בהם פסולת הרבה ע"ש ויל"ע לפמ"ש בתי' הב' איך כ' הרמב"ם לשער משקל האיסר על פי חשבון הסלע. ובעיקר דברי הרשב"א יעו' בס' משמרת הבית במ"ש בטעם דמצרפין השלם שביניהם דעכ"פ חציו הוא נקוב משמע דאף בחציו יש בו כפי ערך איסר וגם משמע דשלם באמת אין ממש כנקוב וצ"ע שם:

סימן לו

ראיתי בצ"צ החדש מהרמ"מ שחקר בכ"מ דאמרינן בש"ס כשרה אם מותרת בלי בדיקה או לפעמים י"ל דר"ל ע"י בדיקה הנה המעיין בחי' הרמב"ן לחולין בכ"מ יראה להדיא דס"ל דכ"מ דאמרינן כשרה סתם הוא בלי בדיקה בדף מ"ו גבי ריאה דאגלד כתב על הבה"ג ואפשר שנמצא כן בגי' בש"ס שלו הרי להדיא דאי נא היה גי' בש"ס כן בודאי דא"צ בדיקה דסתם כשרה ר"ל בני בדיקה וכ"כ עוד שם להדיא גבי סירכה כסדרן שכתבו מקצת מהראשונים שצריך בדיקה וכתב הוא ז"ל דודאי לפי הסוגיא כולה אין בדיקה כ"א באותן שהוזכרו בש"ס בפי' כגון דרב יוסף ודר"נ הרי להדיא דבכ"מ שלא כתבו בש"ס להדיא דצ"ב. סתמה כשרה פי' דהוא בלי בדיקה וכן נראה דעת הסמ"ג ע"ש וכן נראה מדברי הסה"ת גבי מחט בריאה (עי' בב"י) אכן דעת הרשב"א במש"ה גבי אגלד משמע דלפעמים אף שנזכר בש"ס סתם כשרה מ"מ ר"ל ע"י בדיקה ע"ש ועי' בב"י בסי' ל"ו גבי אטום שכ' דלא כבה"ע שמצריך לכל ריאה נפיחה ע"ש ולא זכיתי להבין דבריו הקדושים דהא מבואר בבה"ע בב' מקומות דא"ל נפיחה א' גבי אטום גופא וז"ל שם (אחר שהעתיק דברי הש"ס) וש"מ דצריך להוציא כל ריאה ולנפחה אחר בדיקה דאל"כ מנא ידעינן והכי אתמר משמי' דהגאונים אבל אנן לא ס"ל הכי דאין מוציאין את הריאה לחוץ אלא היכא דאתילד בה ריעותא וכ"כ עוד בסוף אות מחט וז"ל ש"מ שלא היו חוששין להוציא הריאה מן הבהמה אחר בדיקה ולא היו נופחין אותה דאמרינן אם היתה נקובה ידוע היה (אפשר דר"ל דאם היה נקב בודאי היה בה סירכא) א"נ אפשר שלא היו בודקין את הריאה כדאמרינן בני א"י לא היו בודקין הרי להדיא דס"ל דא"צ נפיחה.

ודרך אגב מצאתי בו דבר חידוש דבא"י לא היו בודקין וממ"ש כדאמרינן נראה שמצא כן בירושלמי או באיזה ברייתא אחרת ועפ"ז א"ש מה שנדחקו בתשב"ץ וריב"ש בענין בדיקת הריאה במקדש ע"ש דבא"י באמת לא היו בודקין כלל ומזה יש סיוע לדעת הרמב"ם דבדיקת הריאה אינו כ"א מפני פישוט המנהג דאי היה מעיקר הדין א"א לומר דבני א"י לא היו בודקין ואף שא"ל דבאמת בני בבל ובני א"י פליגי בעיקר הדין מ"מ ס"ל להרמב"ם דדוחק לומר כן דא"כ בודאי לא הוה סתמו הש"ס מלבאר דבר זה א"ו דאף בני בבל לא היו בודקים כ"א מחמת מנהג ועפ"ז א"ש דברי הבה"ג שכתב דבנגלד צריך נפיחה והא בכל ריאה צריך נפיחה וכמ"ש כל האחרונים בזה אמנם עפ"ז א"ש כיון דתקנת הבדיקה לא נתפשטה בכל מקום ובני א"י לא היו בודקין א"כ שפיר קמ"ל הבה"ג דבנגלד צריך נפיחה מעיקר הדין ושוב אין לחלק בין המקומות בזה וגם עפ"ז יש לתרץ קושית הפמ"ג דלדעת הבה"ג איך יצויר נקב דתלינן ביד הטבח והא בלא"ה טרפה מטעם

דאי אפשר לבודקה בנפיחה (ע"ש בפתיחה לסי' ל"ט) וכן מהא דמחט בריאה כמ"ש הבה"ע אמנם למ"ש הבה"ע א"ש דשם מיירי מעיקר הדין. עוד ראיתי שם באות נקב כתב ולדידן נמי ניקבה לא שכיח כלל לכן תלינן ביד הטבח ובזאב והיכא דבא זאב ונטל הריאה איכא למימר כיון דרובא טריפות ומשתכחין בה סירכא טרפה (ומזה נסתייע דעת הבה"י וצ"ע על התב"ש שכתב דאין מדרך הבע"ח להסיר הסירכא עד שלא ישאר שום דלדל דא"כ אכתי למה כתב הבה"ע דהוא טרפה אף אם היה שם סירכא) והאי טעמא ליתא דהשתא נמי לאו רובן טרפות אלא משום דליכא דבדק נה בפשורי כדאיתא לעיל עכ"ל והיינו דשם באות דופן האריך אי יש להתיר בריאה הסמוכה לדופן ע"י בדיקת פושרין והביא דעת רבותיו דאנן לא בקיאין בשיעור פושרין והוא כתב דשיעור פושרין הוא כמו שבני אדם שותים ונותנים באזניהם (ועי' בש"ך מ"ש בשם הריטב"א בזה וצ"ע אם יש להשוות בשיעורים הנ"ל) וסיים דאנו ואבותינו עשינו סייג וגדר לתורה להחמיר בדבר ומזה נראה להדיא דאף במקום שא"צ בדיקה כ"א לפי שעה ג"כ ס"ל להפוסקים הנ"ל דאנן לא בקיאים בשיעור פושרין ודלא כמ"ש האחרונים לחלק בין צמקה לשאר בדיקות דבצמקה כיון דצריך מעל"ע בזה הוא דא"א בקיאים ע"ש וגם יש ללמוד מדבריו דמ"ש הש"ך בשם הריטב"א דשיעור פושרין הוא כחמימת הרוק אין זה מוסכם והרבה מהראשונים נסתפק להם ד"ז ולכן באיסור תורה צ"ע אם יש לסמוך ע"ז ויעו' בשמ"ח סי' ל"ו סע"ג ובתב"ש סק"ו במה שפי' דעת הבה"ג דצריך פושרין דוקא ע"ש:

וצ"ע מדבריו בהי' הנ"ל בס"ק צ' שכתב דמדלא כתבו אי מפקא זיקא וכתבו אי מבצבץ מוכח דצריך פושרין אלמא דהלשון אי מפקא זיקא היינו נפיחה לבדה וא"כ הכא דמבואר בבה"ג והוא דלא מפקא זיקא מוכח דא"צ פושרין ובעיקר קושית האחרונים בדברי הבה"ג כ"כ בזה ועוד נלפע"ד דהא דמצריך הבה"ג נפיחה בכל ריאה י"ל דלאו מטעם נקב הוא אלא משום דכל מילי דריאה כשהיא נפיחה משערין ולכן צריך לראות אחר הנפיחה אם אין בה שום טרפות מראה וכדומה ואף אם נימא דהוא ג"כ משום חשש נקב היינו דוקא אם יראה נקב להדיא בקרום הריאה אבל לבדוק היטב אי מפקא זיקא כ"ש בכל המקומות מהריאה שזה צריך עיון היטב זה בודאי א"צ אף לכתחלה אשר ע"כ הרב הבה"ג דבנגלד צריך לידע בבירור אי לא מפקא זיקא כנלפע"ד:

במה שהקשו כל האחרונים על הרשב"א דכתב דב' הקרומים דבוהים זב"ז מהא דאוושא יעו' בבה"ג שכתב ואי לא מבצבץ. קרמא גואי אינקב. בראי לא אינקב ואושא בעלמא הוא דאיכא ביני סמפוני ומסרכין וביני ביני הוא דקא אושא וכשר עכ"ל וצ"ע בזה ועי' בק"ה מ"ש בזה בשם הרשב"א בתשובה

מ"ש הפמ"ג במש"ז סק"ט הא הוא פסול החוזר להכשרו י"ל ע"פ הכו"פ דטרפות הסימפון הוא מטעם שסוף הקרום לפסוק וא"כ אינו טרפה מחמת עצמו וכל דלאו מינה מטרפה מהני קרום מחמת מכה:

מ"ש בתב"ש שם לחלק בין אטום לקשה כעץ דבקשה כעץ אף אי מפקא זיקא טרפה יעו' בפרד"ס לרש"י בסי' רי"ז שכ' וז"ל ריאה דדמיא לאופתא פי' לחתיכת עץ שהוא קשה במישום ואין הרוח נכנס בה כעץ משמע קצת דאם באמת נכנס בה הרוח ומפקא זיקא יש להכשיר (ועי' בק"ה ובפ"ת מ"ש בשם הראב"ד בתמים דעים) וגם בנ"ד אטום כתב שם דאי לא אהני לה הבדיקה הרי אין בה חיות כלל שהרי יבשה (וכ"כ עוד שם בדיני ריאה מספר האורה) וכ"כ בבה"ג דאטום הוא משום יבש גם באונה דיבשה כתב דמירס הוא במיא חמימא ואי נותן לתוך הקנה צריך ליתן מיא קרירא ועי' בתב"ש:

עיין בט"ז שחילק בין אפילו שאמרו גבי יתרת מגבה לאפילו שאמרו גבי חסרון מבפנים ועי' במש"ה שכתב וז"ל וכן ביתרת שאמרו אפילו בט"ד ל"ד ואע"פ שהר"מ אומר שהוא דוקא אין הכל מודים לו ואח"כ כתב ועוד מטעם דאמורא צריך לפרש דבריו ע"ש וא"כ לפי מה דקיי"ל כהר"מ ביתרת מגבה והרשב"א מדמה אותם זה לזה וגם קיי"ל דנגלד קרום העליון צריך בדיקה אף שהוא מימרת אמורא בש"ס וסתם דבריו ועי' ברשב"א שם א"כ ע"כ ס"ל דגם אמורא לפעמים סותם דבריו א"כ ה"ה דיש להחמיר בחסמב"פ יותר מרביעית. וראיתי בס' ישועות יעקב בסי' ל"ו סק"ב הביא תי' על קושיות הט"ז לדעת הסוברים דיתר מרביעית טרפה דא"כ למה לא תי' בש"ס דאו שחסרה מיירי בכה"ג ותי' הוא ז"ל מטעם דטרפות יתר מרביעית הוא ע"ש סוף הקרום לינקוב (והנה כבר קדמו בזה הנה"ך שם) ושוב כתב דלפמ"ש הרשב"א דרב נחמי' בדק בפושרי חולק על האי מלתא דסופו להתפרק ולינקוב וסובר כיון דכעת עדיין אינו נקוב אין לנו לאסור מספק דשמא תנקב ואמנם היכא דיש בו חסמב"פ דמהראוי לאסור מצד החסרון אלא דאנן אמרינן כיון שהקרום קיים הדר ברי כמבואר בש"ס (סוכה דף ל"ו) דאם לא היה הדר ברי הוה טרפה לכ"ע א"כ כשסוף הקרום לפסוק עכ"פ לא הדר ברי ולכן ממ"נ טרפה אי בתר השתא אזלינן הרי חסרה ואי בתר סופו הרי סופו לנקב עכ"ד דברי הרשב"א ועפ"ז תי' בדברי הט"ז דע"כ יתר מרביעית טרפה מצ"ע (ר"ל מטעם חסרון) לא מחמת הקרום דמטעם ע"ש סופו אין להטריף דאזלינן בתר השתא יע"ש ודבריו צ"ע דאיך יעלה על דעת דאנו אין מטריפין ע"ש סופו דהא מבואר בכ"מ דאנו מטריפין ע"ש סופו כמו בניקב הטרפש שטרפה מצד סוף הכבד לינטל וכ"כ הרשב"א עצמו גבי אטום דטרפה מחמת סוף הלב לינטל ושל"כ לדעת הרבה פוסקים וכ"ה באמת דעת הרשב"א כמ"ש בש"ך סי'

ל"ט ועוד כמה וכמה שמטריפן ע"ש סופו (עי' לעיל בסי' ל' מ"ש בשם הב"ח ועי' בתוס' גבי חסרון בגרגרת) ודברי הרשב"א שהביא י"ל בב' אנפי או דס"ל דר"ל ס"ל דאין ודאי שסופו להתפרק ובספק אין מטריפין ע"ש סופו כמ"ש בסי' ל' בשם הב"ח וכ"מ ממ"ש דאין לאסור מספק וכו' ואפשר דמדמי לה למחט דאין מטריפין בו ע"ש סופו כמ"ש בב"ח ולב"ש ופר"ח כיון דעדיין לא התחיל בו החולשה לשיטתו דיש סירכא בלי נקב או דס"ל דאף שתתפרק אינו ודאי שתינקב ואין מטריפין ע"ש סופו כ"א שבסוף עכ"פ תהיה טרפה בודאי אמנם כ"ז לדעת ר"נ אבל הרשב"א עצמו בודאי ס"ל דבאמת טרפה בזה ע"ש סופו וכמ"ש לעיל ויהיה איך שיהיה עדיין לא העלה ארוכה כלל לדברי הט"ז דודאי י"ל כמ"ש בנה"ך דהא דטרפה ביתר מרביעית הוא מטעם הקרום גם מ"ש עוד שם לחלק דהא דמטריפין ע"ש סופו תליא בפלוגתא אם טרפה חיה דלמ"ד טרפה חיה אין להטריף ע"ש סופו ע"ש דבריו צ"ע דא"כ ניטל הכבד לדעת הרשב"א וכן חסרון בגלגלת לדעת התוס' וכן חסרון בגרגרת לתוס' שם וסירכות של"כ לדעת התוס' וסיעתם דכולם נטרפין ע"ש סופו וא"כ למ"ד טרפה חיה יש להכשיר בכל הנ"ל וז"א ועוד דהמעיין בש"ס ימצא כמה אמוראים דס"ל טרפה חיה ואפ"ה ס"ל להטריף בהני דינים (ולדוגמא אביא דבר אחד דהא רבא לפמ"ש התוס' בכורות דסוגיא דתמורה עיקר ורבא ס"ל טרפה חיה ואפ"ה פסק בסשל"כ ובאטום טרפה):

גם מה שתי' עפ"ז דלתנא דבר"י א"ש המספר של ח"י טריפות וחסרון היינו יתר מרביעית דלדידי' אין טרפה ע"ש סופה דס"ל טרפה חיה רק טרפה מטעם חסרון והא דלא אמרינן דהדרי ברי כמו בכל חסרון מבפנים היינו דהכא גם סוף הקרום לפסוק וכמ"ש הרשב"א הנ"ל הנה מלבד דגוף דבר זה דתנא דבר"י יסבור טרפה חיה לא בריר כ"כ כמ"ש בכו"פ סי' כ"ט סק"ב (הנה כעת לא נמצא ת"י ס' כרו"פ לעיין בי' דלכאורה דבריו צ"ע דהא מבואר בריש א"ט מ"ב ע"א דתנא דבי ר"י ס"ל באמת טרפה חיה יע"ש וצ"ע) אך לו יהיה כן הא לכאורה בלא"ה י"ל דחסר היינו חסר אונה וע"כ כמ"ש בנה"ך דחסר משמע כ"ש וא"כ ה"ה בזה והנה לפמ"ש הוא ז"ל ע"כ צ"ל דלמ"ד טרפה חיה ע"כ ניקב הסימפון טרפה מצ"ע א"כ ה"ה בחסר סמפון לפי הכלל דכל שניקב טרפה כ"ש חסר (ובאמת כה"ד הבית מאיר בגי' יו"ד ע"ש אמנם ד"ז צ"ע דכל האחרונים ס"ל להכשיר בזה והטעם דאינו טרפה מצ"ע כ"א מחמת נקיבת הקרום, עי' בדבריהם בזה) וא"כ יש לאוקמי בחסר סמפון וע"כ כמ"ש גם מ"ש עוד דטרפות יתר מרביעית הוא רק מספק ועולא ס"ל דאין חוששין לס"ד ע"כ א"א לאוקמי לדידהו או שחסרה בהכי לא ידענא חדא דכפי הנראה לדעת המטרפים הוה ודאי כמ"ש מדברי הש"ס בזה ובודאי מה שנאמר בש"ס סתם הוה

ודאי וכמדומה לי שראיתי כן באיזה ספר ועי' בט"ז לענין צמקה ומ"ש דרבנן דמכשרי ס"ל דכשר מספק יל"ע דהא אנן ס"ל דכשר בריאה ואפ"ה קי"ל בכל ספק דאסור גם במ"ש דהקשו על הרמב"ם דמטריף בעכורים וסרוחים דאמאי לא נוקמי מתניתין בהכי הנה באמת לא מצאתי מי שהקשה כן ולק"מ כלל דלפמ"ש הרמב"ם הם בכלל נקובה ובין אם הוא מטעם הקרום כמ"ש הרשב"א ובין מחמת הסימפונות כדעת הרמב"ן הכל הוא מטעם נקובה ואיך נפרש או שחסרה בהכי וצ"ע ויעו' בפרד"ם לרש"י שפסק דמחט בריאה אין להכשיר כ"א כשנמצא בסימפון והיינו כדעת היש גורסים שהובא ברש"י (שבש"ס) דגרסי דכ"ע חסרון מבפנים שמי' חסרון אמנם יל"ע דלעיל שם פסק כהא דר"נ דריאה שנימקה כשרה.

בענין צמקה בידי שמים דצריך שריה מעל"ע ולכן פסק השמ"ח בסי' ל"ו דהריאה טריפה ויעו' באחרונים מה שנדחקו לתת עצות להתיר הריאה היינו במימות מחולפים והוא דוחק גדול מחמת בהבדיקה דצריך להיות בפושרין דוקא וע"כ נלפע"ד דשפיר יש להתיר הריאה בלא"ה והיינו דיתן מים עד ס' נגד הריאה וא"ל דהוה מבטל איסור לכתחלה דז"א דהא אין כונתו לבטל ולע"ע כולו היתר ואינו דומה למ"ש גבי שומן אוז דשם הוא מתיר השומן למה שהוא אסור עכשיו אבל כאן גם עכשיו הוא מותר וגם אינו דומה להא דחמץ קודם הפסח אסור לערב בידים לאכלו בפסח דשם כונתו לבטל אבל כאן שאין כונתו לבטל וגם אינו מתירו למה שהוא אסור עכשיו ע"כ בודאי דמותר להרבות עד ס' (ובפרט בכבוש מעל"ע בלא"ה יש כמה מתירין) ואז אפשר דמותר אף לקדירה כדעת רמ"א וכ"ש לצלי בודאי דמותר ובזה נתישבה לי מה שמעולם נפלאתי על הרב פמ"ג בשפ"ד סי' ל"ו שכתב על השמ"ח הנ"ל שאינו מבין למה יהיה הריאה אסור ועוד צליה הוה לי' להתיר יע"ש והוא פלא דהא מבואר כאן דכבוש מעל"ע אסור אף לצלי שוב מצאתי שכן תמה עליו הלב"ש שם יע"ש אבל לפמ"ש כאן יפה כוון הפמ"ג והיינו דלמה סתם השמ"ח בסתם דהריאה אסור הא יש לזה תקנה להרבות עד ס' ואז יהיה מותר אף לקדירה ואף אם נאמר כדעת הש"ך כאן מ"מ צלי היה לו להתיר ודו"ק:

שוב מצאתי בחו"ד בסי' ס"ט שהעלה דגם בשומן ששהא ג"י בלי מליחה יש להתיר ע"י ביטול בס' במים ע"ש ואף למ"ש הג' מהרש"ק בטו"ט מה"ק בסי' ק"ב וק"ג וק"ד בשם הג' מהר"ז להחמיר בודאי דיודו בנ"ד דכאן עדיין און שם איסור עליו ואין כונתו לבטל וכמש"ל.

בענין בדיקת צמקה שצריך שיהי' פושרין כל מעל"ע הנה כ"כ בתשובה אחת בנ"ד קרטין מה שמצאתי בירושלמי נדה בהא דמפלת כמין עפר דכדי שיהי' פושרין כל מעל"ע

צריך שיתן אותם ברמץ או שיוסיף בכל פעם מים חמים ועי"ז יהיה פושרין כל מעל"ע וצ"ע שלא נזכר מזה בשום פוסק והנה כאן הי' אפ"ל כיון דהוזכר בש"ס דצריך לבדקו במשיכלי שחימי ומבואר בר"מ דהטעם בזה כדי שיהי' פושרים כל מעל"ע א"כ שוב לא הוצרכו להזכיר תקנת הירוש' הנ"ל אכן בסי' קפ"ח בודאי דצ"ע דעכ"פ הו"ל להזכיר שם דברי הירוש' או עכ"פ דברי הש"ס כאן דהבדיקה צריך להיות במשיכלי שחימי הנ"ל וגם בכאן עדיין י"ל דכפי הנראה תקנת הירושלמי הנ"ל הוא שיעורא פסוקא דבכלים הנ"ל א"א בקיאים כל כך ומה"ט כ' התב"ש דבאמת אא"ב בשיעור שיהי' פושרין כל מעל"ע כמש"ל וצ"ע גם במ"ש התב"ש שכ' דאף לדעת הריטב"א מ"מ אף אם חם יותר מחמימות הרוק הו"ל בכלל פושרין וצ"ע דהמעיין ברמ"א שם בסי' קפ"ח במה שכ' בשם הריטב"א דסתם פושרים אינם חמים יותר מחמימות הרוק משמע להדיא דיותר משיעור זה שוב לא הו"ל דין פושרין.

סימן לז

במה שטרחו האחרונים בנ"ד מוגלא עכורה אם דינו כמים עכורים לענ"ד דדבר זה תלוי במחלוקת ישינה דהרשב"א בתשובה שהובא בב"י סי' מ"ד גבי כוליא שנמצא מים שמראיהם כרכומי דדעת הרשב"א שם דמים זכים היינו ליחה לבינה ומים, וכל שנתערב איזה בשר מקרי עכורים ע"ש וכן נראה מדברי הרא"ש גבי ריאה שנשפכה שכ' דכל שנמחה הבשר מקרי עכורים מזה נראה דליחה נמי צילי בעינן וזה שכתב הרשב"א בחידושיו דליחה נמי צילי בעינן דאזל לשיטתו בתשובה הנ"ל אמנם לדעת הג"א שם דכרכומי וכן דם ואף שנמחה בשר הכוליא לאו עכורים מקרי וכמ"ש הב"י שם דליחה לאו דוקא לבינה אלא כל שאינם עכורים ממש (ר"ל שיש בה איזה עפרורית וכמ"ש הרשב"א) מקרי זכים אף מאיזו מראה שיהי' א"כ במוגלא כשר אף באינם צליל דודאי מה שאינו צלול ר"כ הוא מחמת שנמחה בו בשר הריאה קצת וזה הוא דעת הרמב"ם שלא מנה מוגלא עכורה בכל המקומות יבזה מתורץ קושית הרא"ש מהא דנשפכה דמיחו הבשר לא מקרי עפורים לדעתו אמנם לדעת הרשב"א וסיעתו גם במוגלא שייך דין עכורים וזה דעת הרש"ל וש"ך שכתבו דגם במוגלא שייך חומרת עכורים והיינו דלפי מה דקי"ל בסי' מ"ד דגם כרכומי דינם כעכורים ממילא גם במוגלא יש בה דין עכורים:

עוד נלפענ"ד להשות דברי הפוסקים דהנה אפ"ל דלפמ"ש הב"י בסי' מ"ד באמת גם במוגלא אם הוא עכורה ממש לכ"ע אסור אלא דעיקר פלוגתתן בזה הוא במקום שאינו עכורה ממש אלא שאין בה מראה לובן דוקא וא"כ י"ל דמ"ש הפוסקים דגם במוגלא יש לאסור בעכורים היינו לכל מר כדאית לי' דלדעת הרשב"א אף שאינה עכורה ממש

ולדעת הר"מ והג"א עכ"פ בעכורה ממש והר"מ שלא העתיק דין ליחה עכורה דאזיל לשטתי' דצריך דוקא עכורה ממש ובאמת אינו מצוי בליחה שיהי' עכורה כ"כ והטור שהעתיק בשמו דין ליחה עכורה דאזיל לשיטתו בסי' ל"ו דס"ל כדעת הרא"ש הנ"ל

שוב מצאתי בשו"ת הר"י אבן מג"ש רבו של הר"מ שכתב שם דמוגלא דרך להיות עכור וכן סרוח ע"כ ונראה דבסרוחה ס"ל כמ"ש הרשב"א בחידושיו דדרך מוגלא להיות סרוחה ובעכורה אזיל לשטתו דס"ל גבי כוליא כדעת ההג"א הנ"ל וצ"ע ויעו' בפמ"ג במשב"ז ס"ק א' הקשה על הטור שלמד מבועה לריאה שנשפכה מדברי הרשב"א בחדושיו שכ' דנשפכה קיל מבועה יע"ש ובאמת לענ"ד אין זה קושיא דהרי הרמב"ם דמטריף בבועה במים עכורים הוא מטעם הסימפונות וא"כ בודאי נשפכה גרע טפי כמ"ש התב"ש דנשפכה גרע מבועה לענין חשש סימפונות גם מ"ש הכו"פ דמה היו מסופקים בהעלתה צמחים ורבא ימשוט מדידי' דדוקא בב' בועת טרפה לדעתי לאו קשיא הוא די"ל דהוה מסופקים דאף דבב' בועת בעינן סמוכים מ"מ בהרבה היו מסופקים דאפשר כיון דהריאה מקולקלת יש להטריף אף ברחוקים ויעו' בלב"ש בריש סי' ל"ז במ"ש לפרש ברמ"א מה הוא הרבותא בבועות גדולות ע"ש והוא דחוק אמנם המעיין ברש"י מ"ש כנדי צמחים גדולים וכבדים מזה נראה דעיקר הרבותא דאף שהם כבדים והי' לנו לחוש שעי"ז סופו לפסוק ולינקוב קרום הריאה אפ"ה כשר ועפ"ז כתבוהו הטוש"ע, וגם במ"ש הלב"ש סק"ב דדין זה לא נמצא באחרונים חכמי אשכנז אשתמטתי' דברי הבל"י סק"א שכ' דין זה בשם ספר ימין משה וכן במשב"ז כאן בסי' זה.

במ"ש הט"ז על הב"ח דמדמי דין תלויה מבועה מ"ז לסמיכי במ"ז והוא תמה דהתם הריעותת משם אחד הוא ואני לא זכיתי להבין דבריו דדברי הב"ח ברור מללו דאם איתא דמים זכים לקותא היה לנו לאסור בסמיכי ע"פ דעת רש"י כמבואר בתב"ש למעיין שם.

במשב"ז אות ג' ובשפ"ד אות ה' במ"ש על דברי השמ"ח שסותרים זא"ז מסי' ל"ז לסי' ל"ט סמ"ז דממ"ש בסי' ל"ז נראה דתלויה מבועה אף שיש לה מראה ריאה כל שהוא עדיין הו"ל תר"ל ובסי' ל"ט כתב דאף בכה"ג יש להכשיר יע"ש וכ"כ בלב"ש יע"ש ונעלם מהם בהאי שעתא דברי התב"ש בסי' ל"ז אות ח' דכתב בהדיא דגם סירכא תלויה מבועה שכהה עליה מראה בשר ג"כ כשרה והשיג על מהרנ"ץ יע"ש, גם במה שהיקל הפמ"ג בגבשושת מקמא דלא הוה ריעותא לא נהירא לפע"ד דסתמייהו דלשון הבדיקות והרמ"א משמע דבכל מקום הוה גבשושת ריעותא וגם השמ"ח כתב בסתם משמע בכל מקום וכן משמע מדברי התב"ש בסי' ל"ט סמ"ז שהטריף בדבוקה מבועה שיש לה מראה בשר מטעם ריעותא דגבשושת ואם איתא לא הוה לן להטריף אלא מגבה א"ו כדאמרן

ומה שהביא בשם השמ"ח בסי' ל"ה דפשוט דהאוסרים, מקמא הא גבשושת מודים דכשרה המעיין בשמ"ח ובתב"ש שם יראה דגבשושת מקמא הוא ממש כמו מגבה ומה שהקשה הפמ"ג מאיזה טעם יהיה גבשושת מקמא ריעותא הא אין מי שיאסר, זה לא קושיא הוא דיש כמה דברים דאין בהם מחלוקת ואפ"ה הם ריעותא לעינן תר"ל כמו בועה במים זכים לשיטת הט"ז והתב"ש ומראה כשרה אף דאין מי שיאסור וכן כתב הלב"ש בסוף סימן ל"ז ויש כמה דברים דאין מי שאסור ואפ"ה הוה ריעותא וגבשושת דהוה ריעותא נ"ל דהטעם בזה ע"פ דברי השמ"ח ביתרת מקמא דסופה להתפרק ולינקב (והיינו מטעם כיון שהגביה הבשר את עור שלא כאורחא סוף הקרום ליפסק ובזה נ"ל לישב מה שנדחקו כל האחרונים במ"ש התב"ש דבועה שכסה עליה מראה ריאה יש בה ריעותא דגבשושת ותמהו כל האחרונים מה ענינה לבועה אך עפ"ז דגם גבשושית הוא ריעותא מטעם שנגבה העור שלא כאורחא א"כ גם בבועה שכסה עליה מראה ריאה יש בה ג"כ הך ריעותא) ולטעם זה בודאי אין חילק בין אם הוא בצורת אונה או בצורת הר וגבשושית.

עוד נלפע"ד דהנה לפמ"ש הפמ"ג דעיקר הטעם דגבשושת הוה ריעותא הוא מטעם דלטעם חיכוך אין לחלק בין אונה לגבשושת ועפ"ז כתב להקל במקמא, באמת צ"ע דא"כ איך מתירין באמת גבשושת דהא המעיין בפוסקים יראה להדיא דיתרת מגבה טרפה מב' טעמים א' מטעם יתר כניטל וב' מטעם חיכוך וא"כ עכ"פ לפ"ז בגבשושת הוה ספק טרפה מטעם חיכוך א"ו דלטעם חיכוך ג"כ יש להתיר וכמ"ש בתב"ש כיון דעב למעלה אינו מתרפק וא"כ ע"כ דמה דאמרינן דהוה ריעותא הוא בין לטעם יתרת מטעם כיון דאונה אין לה צורה ידועה וד"ז לא נתבאר בש"ס ופוסקים הראשונים לחלק בין גבשושת לצורת אונה לכן הוה ריעותא וכן לטעם דמתכחך ג"כ הוה ריעותא מטעם הנ"ל דחילק זה לא נמצא כ"א במהרי"ו ומ"כ והם אמרו דהוה ריעותא עכ"פ וא"כ אפשר דה"ה לענין מקמא.

בהא דמכשירין ב' טינרי דסמיכי הרבה טרחו האחרונים לתרץ קושית הפ"ת והא מקודם הי' בועות ובלב"ש ס"ק י"ז רצה לחדש מטעם זה דהוה רק ס"ט ובאמת ד"ז אינו כמו שסיים הוא עצמו מדברי רש"י ושאר הפוסקים (עי' במהרי"ו כתב להדיא דהוה ודאי טריפה) אמנם לפע"ד נראה ע"פ דברי הרש"ל לענין טריפה אינה חייה דחז"ל לא דברו כ"א על הרוב אבל באמת מעוטא חיות הנה וכן הוא ברשב"א שם בתשובה וא"כ ה"נ דבאמת ב' בועות סמיכי הם ודאי טריפה מטעם דע"פ הרוב אינם סמיכי כ"א מחמת נקב וכן לטעם הרשב"א ע"פ הרוב הם סופן לינקוב אמנם אם ראינו דנתרפאו ונעשו טינרי

הרי מוכח דע"כ הם ממעוטא דלא נסמכו מחמת הנקב וכן לא הי' סופן לינקוב דטרפה אינה משבחת ודבר זה נלמד ממתק לשון הזהב של הרמב"ם ז"ל שכתב שהדבר קרוב שיש נקב והיינו כמ"ש דשכיח (ור"ל דהרוב) דהוא מחמת נקב וכמ"ש לעיל וז"ב אבל כל זה דאין אנו רואין דנתרפאו הוא ודאי טרפה דרובא דאורייתא, עוד י"ל כיון דאנו רואים דנתרפאו ע"כ אנו אומרים דבעודם בועות לא היו סמוכות והיו ביניהם הפרש כב' חוטי שער עכ"פ דאל"ה בודאי לא היו מתרפאות ולפ"ז מה שהיקל הלב"ש דסמיכי דרש"י לא הוה כ"א ס"ט אף שהכריע שם להתיר בסמיכי דהרשב"א ליתא דע"כ לא היקל כ"א בצירוף סברתו דסמיכי בלא"ה לא הוה כ"א ספק אבל למ"ש ז"א ועוד נראה דאף לדעת התב"ש וסיעתו דמחמירים כדעת הרשב"א אף בה"מ אפ"ה סמיכי דרש"י הוה ודאי טרפה מטעם דרוב הפוסקים ס"ל כרש"י ויעו' במרדכי במ"ש בזה בשם הראבי"ה. **במ"ש** הלב"ש ס"ק ח"י לחלוק על התב"ש בפי' דברי הרי"ו הנה מלבד שדבריו דחוקים ורחוקים בפי' דבריו דאיך יסתור דברי עצמו בתכ"ד דמתחלה כתב דלשטת רש"י אין אנו יודעין שיעור הסמיכות ואח"כ היקל בחוט אחד דלא כמ"ש התוס' בשם רגמ"ה ובלי ראי' וגם מלשון ולפ"ז מוכח דקאי אמאי דסליק מינה לדעת הרשב"א הנ"ל וכמ"ש התב"ש חוץ מזה אשתמט מיניה דברי הב"י בסי' זה שכ' וז"ל וכ"כ הרי"ו דלפי' הרשב"א אם יש מעט בשר אפילו כחוט די וע"כ או דהי' כתוב כן בנוסחתו או שפי' כן דברי הרי"ו גם במ"ש בהבנת דברי הג"א הנה מ"ש בתחלה בשם שער המים י"א דהג"א אינו מביא דברי הרי"ו בשום מקום כמבואר למעיין וגם במ"ש דכתב כן לדעת רש"י גם ז"א למעיין בב"י דהעתיק דבריו שכ' דזה יתכן לפי' רש"י אבל לפי' ר"י וכו' ע"ש הרי להדיא דלא מיירי לדעת רש"י:

ועפ"ז נסתר ג"כ מ"ש בלב"ש ס"ק י"ט להכריע בה"מ כדעת רש"י דהנה לפמ"ש לעיל דהעיקר בדעת הרי"ו והג"א כמ"ש התב"ש אזדי להו רוב הראיות שכתב, א' מ"ש בשם דרגמ"ה ע"כ כרש"י דלרשב"א א"צ הפרש כלל למ"ש ז"א ואף שדעת הג"א ורי"ו דלדעתם א"צ כ"א חוט אחד מ"מ הכרח גמור אין בזה דשפיר י"ל דמ"מ בגוף טעם סמיכי ס"ל לרגמ"ה כהרשב"א והר"ן, ב' מ"ש בשם בה"ג גם ז"א כמ"ש, ג' מה שהביא מדברי הפוסקים דצריך הפרש מראה ריאה עי' בהג"א שהבאתי לעיל שכ' דלדעת ר"י מיירי שאין ביניהם מן הריאה כלל אלא הכל לקוי מחמת הבועה מלשון זה נראה דבאם לקוי טרפה אף שעדיין אינו בולטת משום דתגביה במקום זה את העור ותדחוק ותינקוב (ואף דיל"ע לפי מ"ש המ"ב דתרי רואין ל"א מ"מ דבר זה לאו ברור הוא וכמ"ש התב"ש שם ועוד דכאן כ"ע יודו דיש לחלק בזה) ולפ"ז למש"ל דדעת הרי"ו כשיטת הרשב"א ור"ן גם

לדעתם צריך שיהי' הפרש ממראה ריאה, ד' מ"ש בשם המרדכי דצריך היקף בשר גם ז"א למ"ש בדעת הרי"ו והג"א הנ"ל גם מ"ש להכריע מסברתו הפריז על המדה להכריע מדעת עצמו נגד גדולי הפוסקים הרשב"א והר"ן ורי"ו והג"א בשם ר"י ובפרט למ"ש אין הכרח דשאר הפוסקים שסתמו דבריהם יחלקו עליהם וכ"ש למ"ש התב"ש דאפשר דגם רש"י וסיעתו יודו לזה ובפרט שלא הכריח דבר זה מדברי הש"ס כ"א מסברת הג"ה אחת בלכוש והדבר ברור ופשוט דאם הי' בעל הג"ה הנ"ל רואה שדברי הרשב"א וסיעתו הם נגד סברתו הי' כופף מלא קומתו במודים דרבנן לבטל דעתו נגד דעתם הרחבה אמנם באמת יש לחלק דבנ"ד גם הוא יודה כיון דמחמת חולשא בא לה שנולדו סמוכים כ"כ עד שינקבו זל"ז ובפרט למ"ש התב"ש הטעם דדרך הבועות להתרחב ע"ש אכן יש לעיין לפ"ז במ"ש בשמ"ח סי' ל"ז סעי' ט"ז בדין בועה הסמוכה לשדרה דלכאורה לדעת הרשב"א והר"ן בטעם בועה דסמיכי צ"ע דהא בזה ודאי יש דוחק וחיכוך בצלעות וכ"ש אם הוא כט"ד ויותר אמנם לדינא בודאי א"א להחמיר בזה נגד סתימת הש"ס וכל הפוסקים דבועה אחת כשרה בכ"מ מהריאה וא"כ צ"ל או כמ"ש התב"ש דאף הרשב"א לא הטריף כ"א מטעם דהבועות עשיות להתרחב וזה ברוחב אבל בזה שהדוחק מלמעלה שפיר כתבו דהם נכפפים לפנים או די"ל דע"כ לא אסר הרשב"א מטעם דוחקת אלא כשהם שוכבים זע"ז דאז הם דוחקים זא"ז תמיד באין הפסק זמן מה אבל בנ"ד וכן בבועה באונה העליונה לדעת המכשירין כיון שאינה נדחקת כ"א לפרקים בעת שתפגע בצלעות אבל בעת שתרד למטה אין כאן שום דוחק אין לאסור מטעם דוחקות ועפ"ז א"ש דהנה בטינרי מגבה כט"ד ויותר לכאורה אין שייך טעם התב"ש דודאי אינו יכולה להכפף לפנים כיון שנתקשה כאבן וא"כ יש כאן דוחק ולמ"ש א"ש והנה לקושית הלב"ש על הרשב"א מדברי הלבוש י"ל דע"כ לא אמר הלבוש אלא מטעם דעדיין אין כאן חולי וחולשא משא"כ בע"י חולי וא"כ בנ"ד שפיר י"ל דודאי כאן מקרי שהתחיל החולי שנולדו סמוכים כ"כ וגם קרוב שודאי כבר התחילו הקרומים להתקלקל קצת

במ"ש הפמ"ג והלב"ש סעי' יוד בענין סמיכי ונשתנו למראה ריאה ע"ש ולע"ד י"ל דע"כ לא החמירו אלא במראה ריאה ואין שם בשר על הבועה אבל אם עלה בשר על הבועה ויש לו מראה ריאה בודאי אין לו דין סמיכי כלל ומזה לא מיירי המ"ק ושאר אחרונים שהוצרכו במורסא מראה ריאה דס"ל דוקא שתתלבן בנפוחה אבל א"צ שיעלה בשר על המורסא ובכה"ג בודאי בבועה דבולטת טריפה לדעתם אבל בנ"ד בודאי גם בבועה כשר ואף דהתב"ש הביא דבריהם ולדעתו מראה ריאה היינו שיעלה בשר על הבועות מ"מ כיון שלא פסק כן לא נצרך לחלק בזה דה"ל דאף שאינו מתלבן כלל ג"כ כשר ובזה אפשר

לכוון דעת הבל"י במ"ש בשם מ"כ ובשם ע"י דבועה המתלבנת מתוך סירכה תלויה אין להתיר כ"א בבהמת ישראל או בבועה מ"ז ע"ש דהוא מיירי באין שם בשר על הבועה רק מראה ריאה לחוד ולכן היה ריעותא והש"ך מיירי בשעלה בשר על הבעה ולכן הוא רק חמב"פ.

מ"ש הלב"ש בש"ק ל' לתמוה על התב"ש בענין בועה מוגלא ומ"ז דיש להטריף עפ"ד הרשב"א הנה לפמ"ש התב"ש בס"ק כ"ב לק"מ דע"כ לא אסר שם בבועה וטינרא אלא משום די"ל דהש"ס רבותא קמ"ל דאפילו ברך ע"ג רך אסור אבל בנ"ד לדעת המכשירים ע"כ דאין זה נכלל בסתם בועה דבש"ס וא"כ יקשה דאמאי לא קאמר הש"ס רבותא טפי דאפילו ב"א מ"ז אסור אלא ע"כ צ"ל דבאמת בזה שרי דטרם שינקבו יתרפאו הבועות או דהמכשירין במ"ז לא ס"ל כטעם הרשב"א וא"כ אין לאסור בזה כ"א ע"פ מ"ש התב"ש:

במ"ש הט"ז והש"ך דאם יש לה ב' כיסים טרפה אפילו שפכי אהדדי ועי' ברוקח סי' שפ"ג שכתב ואם יש שתי בועות מתאימות מביאין קוץ ונוקבין אותו אי שפכי כשרה ובנשפכה במקצת בשפולי צ"ע:

בשמ"ח סעי' ט"ו בלב"ש ס"ק ע"ב בדין בועה אצל חריץ הנה במה שחלק שם על התב"ש דבריו צ"ע כיון דהאחרונים מדמי ד"ז לבועה בשפולו וכמ"ש התב"ש א"כ גם לענין זה דמי לשפולו וכ"ש למ"ש התב"ש בסעי' י"ט בטעם חוט בשר מקיף דכשר מטעם דמזה נראה דעדיין לא הגיע עד השיפול משמע דאם אין חוט בשר הוה כהגיע לשיפול א"כ ה"ה בנ"ד הוה כמו במקום חריץ אמנם גם במ"ש התב"ש דצריך חוט בשר במראה ריאה צ"ע דהא עכ"פ לא גרע משיפולו ושם א"צ מראה ריאה כמ"ש בסעי' כ':

גם במ"ש הלב"ש הטעם אם יש ב' כיסין אי לא שפכי דטרפה אף במ"ז מטעם דסוף הבועות להתרפאות ויהי' הבשר מקמיט דבריו צ"ע דמי הגיד לו שמוכרח שסוף הבועות להתרפאות דנראה דכל מקום דמכשירים בבועה אף אם ישאר כן ג"כ כשר ועוד דהא ע"כ צ"ל כן דא"כ בסירכה ממקום למקום מתוך הבועה יהי' ג"כ ודאי טרפה מטעם דסוף המוגלא לצאת ויהי' הבשר מקמיט וד"ז בודאי לא נהירא דמשמע מדברי כל האחרונים דאין בזה כ"א משום תל"ר ועוד דא"כ יהי' טרפה אף במ"ז לכ"ע ואפלו מטנרי וכ"כ בפמ"ג בהדיא דמל"מ מבועה דינה כתלויה וכן מטינרי ע"ש בדיני תל"ר וכן נראה מדברי הט"ז בסי' ל"ט שם ועוד נראה להוכיח מהא דמתירין סירכה כסידרן בלא חלון מבועה ואם כדבריו כשיתרפא הבועה יהי' הבשר מקמיט ואף מטינרי יש להטריף ועוד דא"כ למה הוצרכו לחפש טעמים בשל"כ מתוך הטינרי מטעם דריעותא כ"ד מבטל קולה של מו"מ והא יש להטריף מטעם הנ"ל (אמנם בזה י"ל דאזיל לשיטתו בסי' ל"ט דגם במקמיט

כשר במיעוך עי' שם סעי' ל"ג) אמנם לדעת הפמ"ג שם דמסופק בזה הוא מוכרח א"ו דד"ז אינו והיינו או דלא חיישינן לזה שהמוגלא תתרפא אלא אמרינן שתשאר כך ומ"ש בס"ק ס"ב דמה"ט גם ב' טנרי כה"ג ג"כ טרפה והביא ראי' מאטום עם ליחה אין ראי' כלל דטינרי לאו אטום הוא כמ"ש רש"י שם ושפיר יש להכשיר אף שאין סופו לצאת ועוד די"ל בטרם שיצא המוגלא יתרפא גם הסירכה כיון דאין בה שום לתא דנקב והנה כבר כתבנו במק"א די"ל טעם אחר דהוא משום תל"ר היינו סירכה מתרי בועה ואף במ"ז ולמאן דמכשיר סמיכי במ"ז מ"מ תרי בועה במ"ז הוה ריעותא עכ"פ כמ"ש כמה אחרונים ולפ"ז בטינרי יש להתיר לפי דעת הלב"ש דלא הוה ריעותא וכבר כתבנו דמדברי הג"א נראה להדיא דכשר הן אמת דלפי מ"ש לקמן דיש דעות במרדכי לאסור בתרי טינרי שפיר הוה ריעותא מ"מ כיון דבהג"א נראה להדיא להתיר וגוף דבר זה לא נמצא בשום פוסק לפי דעת הלב"ש וגם לפמ"ש התב"ש עכ"פ בטינרי י"ל דלאו מטעם נקב והפמ"ג מסופק בזה אם הוה תל"ר יש להתיר:

במ"ש השמ"ח סעיף י"ג דבחדא ומתחזיא כב' אי לא שפכי לא מהני אם נופחין בא' ועולה גם הב' וכן אם באו המים לב' הן אמת שכ"כ הש"ך ודקדק כן מדברי הרמ"א אמנם בד"מ כתב דאפשר דגם בבועות מהני והובא בפמ"ג סי' מ"ב ומזה תראה דמ"ש הלב"ש כאן דדין זה דמי ללא שפכי ומשמע דהוה ודאי טרפה ז"א דעכ"פ לא הוה ודאי כמ"ש הד"מ. וראיתי בשו"ת מהר"כ בתי' ח' שכתב דקמט לא מצטרף לתל"ר א' דרמ"א השמיט דברי המ"כ ועוד דכתב הש"ך דחסרון מבפנים לא הוה ריעותא וקמט הוא חסרון מבפנים ועפ"ז תמה על התב"ש שהעתיק דברי הש"ך הנ"ל וכ' דקמט הוה ריעותא ודבריו תמוהים דקמט הוה חסרון מבחוץ לכ"ע:

עיין באחרונים במה שטרחו בדעת הבה"ג במה שכ' לאסור בועה בשפולי ולעד"נ דלדעת הבה"ג וסיעתו דאוסרים בועה בשפולי הנה מקור דינם נובע מהא דב' בועות דסמיכי והיינו דס"ל דטעם דאסרינן בסמיכי מטעם דבין הבועות אין שום הפסק בשר בריא וכל בועה צריך להיות מוקפת בכל צד בבשר בריא ולכן בועה אחת כשר באמצע הריאה אבל תרתי דסמיכי טרפה מטעם דבצד שנסמכים זא"ז אין שם בשר שיגין עליו וסופו לנקוב הקרום או שכבר נקב ועפ"ז א"ש הא דאסרו בבועה בשיפולי מטעם דגם שם בצד אחד אין שם בשר בריא ועפ"ז א"ש ג"כ דעת האחרונים דאסרו בועה על מקום חריץ וקמט והיינו כיון דמקום החריץ והקמט הוא חלוק משאר הריאה בגבהותא לכן אין מצרפין שאר הריאה למקום הבועה שיחשב עי"ז מוקף בשר ולכן אם אין שם חוט בשר מקיף טרפה מטעם הנ"ל ומטעם זה דעת הבה"ג דצריך ב' חוטי שער והיינו כדי שיהיה לכל

בועה חוט בשר מקיף כנלפע"ד דלפ"ז בועה בשיפולי יש לה מקור בש"ס ע"פ פי' הבה"ג ועי' במרדכי מ"ש בזה שוב ראיתי שכן נראה דעת הראב"ן הובא בלב"ש ס"ק פ"ח:

ויעו' בשמ"ח בסעי' כ"א מ"ש דאם נתרוקן הבועה ועי"ז נעשה חוט בשר מקיף לא מהניא עי' בבל"י דאם לאחר שנתרוקן משמשו בה ולא הוה חוט בשר מקיף ואח"כ נעשה חוט מקיף מהני ע"ש ויל"ע בסמיכו כה"ג גם במ"ש הלב"ש בסעיף כ"ב שהקיל במליאה רוח הנה מדברי התב"ש בס"ק ל"ג נראה דדין שיפולו שוה לסמיכי לענין מ"ז וא"כ ה"ה לענין מליאה רוח ויל"ע:

בלב"ש ס"ק א' ובס"ק ק"ו במה שביאר דברי הרש"ל ביש"ש במ"ש ומ"מ במ"ז במה שהעתיק רק דעת הר"ש ע"ש והוא דחוק דלמה לו להעתיק דברי הר"ש בקיצור הפסק כיון דלא ס"ל כן אמנם לפענ"ד דמ"ש במ"ז הוא ג"כ לדינא דהנה לדעת מהרי"ו בודאי אף במורסא ממ"ז ג"כ צריך בדיקה כמ"ש דמי גרע מנשפכה וא"כ לדידן א"א בקיאין בבדיקה בזה כמ"ש ביש"ש דקשה בזה הבדיקה וכ"ש באין שם מראה מורסא דהיינו ממש דין נשפכה ובזה אפילו לפר"ש צריך בדיקה ע"כ כתב היש"ש דבמ"ז ומעל"ע (ואין שם בועה הבולטת) מהניא בדיקה והיינו ע"פ מ"ש התב"ש בס"ק ל"ט (וכן הוא ד' הש"ך) דדוקא בבועה א"א בקיאין בבדיקה ואח"כ כתב ובועה מעל"ע היינו בועה הבולטת בזה אין לבדוק כ"א בה"מ וכמ"ש התב"ש הנ"ל דבזה קשה הבדיקה ומכמה פוסקים נראה להטריף בזה משא"כ במורסא דלא מיירי הפוסקים ממורסא והיינו בין במ"ז ובין במוגלא וכמ"ש הלב"ש:

שם ס"ק קי"א ע"ש מה שהקשה ולע"ד לק"מ דהא להמטריפין שם בועה בשפולי בודאי אסרי אף שאינה עוברת מעל"ע של הריאה (ר"ל בכל עובי האונה אלא שעומד סמוך) לחוד ונראית בחוד שנראית מעל השטח ובין החתוכים וא"כ בלא"ה לק"מ בזה קושית העולם ועיקר קושיתם הוא מבועה במקום הדק דשם הוא בודאי מעל"ע ובלא"ה ג"כ לק"מ כיון דעכ"פ בשפולי אונות יציור דין שפולי דכשר לק"מ ועיקר קושיתם היה לפי דעתם דכ"מ טרפה מחמת מעל"ע וכמו שאנו מטריפין בורדא בשיפולי א"ו דדין שפולי הוא בשאר אונות:

בענין בועה בשיפולי ריאה דכתבו הטעם דהוה כתרי בועה דסמיכי והאימא מבואר הא בחדא ומתחזיא כתרתי מהני אי שפכי להדדי וכן תמה בפמ"ג ואני מצאתי בפרד"ס סי' רי"ז דכתב באמת אי שפכי אפילו האוסרים מודים דכשרה יע"ש ודו"ק ומ"מ צע"ג אם לסמוך ע"ז מאחר דלא הוזכר בפוסקים:

סימן לח

ראיתי במהרשד"ם שכ' בקעת ר"ל כחריות של דקל נוטה לאמרילו ודבריו צ"ע דאיך השמיט דין לבינה כבקעת שהוא מוסכם לדעת רוב הפוסקים ע"פ פי' רש"י והעתיק דעת הרמב"ם שהוא יחיד בפי' זה ואדרבה בב"י ובכ"מ תמה ע"ז והנה ראיתי בלב"ש שדעתו להכריע להקל במראה כחריות מטעם שכ' המחבר דין זה בשם יש מי שאומר ולפענ"ד דבריו תמוהים דנחזי אנן אם יש בו נטיה לגעל בודאי טריפה כהסכמת כל האחרונים ואם אנו רואים שאין בו שום נטיה לגעל בודאי כשרה ואם הוא מסופק בדבר הוה ספק הבא ממיעוט הכרה וטרפה מספק ובפרט כי נאמנים עלינו דברי הרמב"ם שהוא נוטה למראה אסורה ומטעם זה נלפע"ד דאין ראיה מדברי הש"ש ולבוש שהשמיטו דין זה והיינו מטעם הנ"ל כיון דאין אנו בקיאים במראות ומטריפין כל הנוטה למראה אשורה א"כ אין לנו שום נפקא מינה מזה וכמ"ש ואדרבה לדעת רוב הפוסקים דמפרשי כבקעת כפירש"י א"כ לא נזכר דין מראה החריות בש"ס וממילא הדר דינא כמ"ש דאף דאנו מקיפין אותו לחריות והם דומים זל"ז מ"מ כיון שנוטה לגעל ודאי דהוא טרפה ולא נכנס אפילו בגדר הספק דאין אנו מטריפין בזה ע"פ דעת הרמב"ם בפי' בקעת אלא מטעם דאנו חוששים שהוא בגדר ירוק געל הנזכר בש"ס והמחבר שהעתיק דברי הרמב"ם בשם יש מי שאומר היינו משום דהוא לשיטתו דס"ל דאנן בקיאים בכל הדבר הצריך בדיקה ואם כן במראות אין להטריף כ"א במראות שהוזכרו בש"ס ולכן שפיר יש נ"מ לדידן בדין זה דאף שהוא נוטה לגעל מ"מ אין בזה שום טריפות כיון שאינה כמו מראות שהוזכרו בש"ס לשיטת שאר פוסקים דמפרשי כפירש"י ולכן העתיק דעת הרמב"ם דלדידיה טריפה מטעם פי' בהא דכחזותא אבל לדידן אין שום נ"מ בזה ואדרבה לפי מה שהעיד לנו הרמב"ם שהיא קרובה למראה אסורה (ובדבר זה ודאי ליכא למימר דפליגי עליו הפוסקים שהוא דבר הנראה בחוש ובמציאות) א"כ לדעת שאר הפוסקים הוא טרפה לדידן מטעם נטיה לגעל והוא ברור והא דכ' השמ"ח דמראה חריות הוא ספק נלפע"ד דהיינו לבקיאים במראות ומ"ש דבקי ויודע שמראה זו דומה לחריות ר"ל וה"ה דבקי בשאר מראות אבל לדידן דא"א בקיאים אף שאנו רואים שהוא דומה לחריות מ"מ טרפה לדידן בנטיה לגעל ולאו מטעם הרמב"ם אלא מטעם ירוק געל וכמ"ש ומזה תראה דמאוד צדקו דברי הרב פמ"ג שכ' דלדידן טרפה במראה חריות ואינו נכנס בגדר הספק:

במ"ש התב"ש ס"ק ז' לתמוה על הראב"ן במה שפי' דשחור היינו כחרת וכן על הר"ן במ"ש דהיינו כדיו יבש יע"ש במה שתי' בזה והנה מ"ש בשם הר"ן באמת כ"כ ברש"י שם להדיא ולע"ד באמת לק"מ דמ"ש בנדה דדיו היינו כי פכחותא היינו דוקא היכא

דאמרו בלשון דיו משא"כ הכא דאמרו בש"ס דיותא ס"ל לרש"י ור"ן וראב"ן דר"ל היינו החרת שהוא דיו יבש שעושין ממנו הדיו וכמ"ש להדיא בש"ס נדה כ' ע"א פלי קורטא דדיותא ע"ש ומזה נראה להדיא דדיותא היינו יבש וכמ"ש התוס' גיטין י"ט ע"א ושהוא ממש כחרת דהא התם צריך להיות כחרת ואיך בדק בדיותא א"ו כמ"ש וז"ב:

גם במ"ש תב"ש שם לחלק בין נדה לכאן לענין מראה שחור ובס"ט השיג ע"ז דמעולם לא היה דבר זה מסור לנשים ודבריו צ"ע דודאי אם אנו אומרים לחלק דדוקא בשחור כחרת הוא דטמאה בודאי כמה פעמים יבואו הנשים להקל ולא יראה לב"ד כמו בירוק ושאר מראות טהורות דפעמים דמקילים הנשים בעצמם ואין מראים דבר זה לחכם ועוד דהא הם נאמנות לומר כזה ראיתי ואבדתיו ועפ"ז צ"ע לעניי ביצים שמצוי בהם קורט יבש שחור או אדום ואם הוא שחור ודיה מכחרת הנה למ"ש הרב"ש בתי' הא' דדוקא באיסור כרת החמירו א"כ כאן דלדעת כמה פוסקים הוא רק איסור דרבנן ולכ"ע אין בו כרת עכ"פ א"כ יש להקל בדיה מכחרת וכמו בריאה אמנם לתי' הב' משום דדבר זה מסור לנשים אפשר דיש להחמיר גם בנ"ד אמנם למ"ש הס"ט גם בזה אין שייך טעם הנ"ל דאם יש איזה שאלה בודאי תראה אותה לחכם ואף למ"ש לישב דעת התב"ש מ"מ נראה דבנ"ד יש להקל ודי בזה במה שיאמר המורה לשואלים דבשחור ואדום טרפה ואם יבואו לפניו איזה מראה שחור ויהיה דיה שפיר יש להקל וכיון דאין בזה כ"א הפסד מועט לא יבואו להקל יותר ובפרט דבלא"ה אין בו רק איסור דרבנן לדעת כמה פוסקים ואינו רק ספק אם הוא במקום האוסר וא"כ הוה כעין ס"ס שמא כת"י הא' של התב"ש ושמא אינו במקום האוסר ושמא אינו מראה אסורה כנלפע"ד ועי' בצ"צ החדש שצדד ג"כ בזה אף באדום:

שם בתב"ש ובשמ"ח סעי' י"א לענין מראה גרא ובראן עיי"ש שהאריך במראה שחור ועי' בה"ט סי' קפ"ח שכ' בשם מ"כ דמראה בראן ומשקה הקאווע הוא נוטה לשחור ודיה מכאן טהור ואף שלענין נדה צ"ע להתיר מטעם שכ' התב"ש שלענין נדה מחמירים אף בנוטה לשחור מטעם כרת או מסור לנשים מ"מ לענין ריאה יש להתיר לפי דעת המ"כ הנ"ל.

בשמ"ח סעי' י"ב ובמ"ש הלב"ש דאם חזרה ע"י נפיחה יותר מדאי ונשתנה למראה אסורה כשר ויש לעיין בזה לפמ"ש התב"ש בסי' ל"ו דכל בהמות נפיחות בחייה יותר מדרך הנופחין א"כ בשלמא אם נקרע ע"י זה שפיר היקל התב"ש מטעם דבחייה הקרומים חזקים ובמת הבהמה נחלשה הקרומים ולכן נקרעו אבל בנ"ד אין שום סיבה שמחמת מיתה יתהוה בה מראה פסולה ואם בחיי' היה בה המראה בודאי פסולה

ואפשר דהפמ"ג אזיל לשיטתו בסי' ל"ו דס"ל כדעת הש"ך שם וכמו שביאר התב"ש דאין כל הבהמות נפיחות יותר מכדרך הנופחין ולכן שפיר תלינן בזה דבהמה זו לא היתה נפוחה בחיי' כ"כ אבל לדעת התב"ש צ"ע ומטעם זה יל"ע ג"כ במ"ש הלב"ש בסי' ל"ה סעי' ל"ג להקל ביוצא הכביש ע"י נפיחה הרבה מטעם דבחיי' לא היתה כ"כ נפוחה וז"א לדעת התב"ש דבחיי' נפוחה יותר מכדרך הנופחין והפמ"ג אזיל לשיטתו אבל הלב"ש שהסכים לדעת התב"ש בסי' ל"ו צ"ע ועיין כו"פ בסי' ל"ו ולדידהו י"ל כמ"ש התב"ש בסי' ל"ו בתחלה שם ולפ"ז א"ש דינים הנ"ל אמנם כיון דהתב"ש כ' דהעיקר הוא דכל בהמה נפוחה יותר מכדרך הנופחין אין להקל ובפרט דהא התם מטריפין בנפוחה מעט ונקרע וע"כ הא דמקילים בנפחוה יותר מדאי הוא כדעת התב"ש ודלא כמ"ש הכו"פ שוב עיינתי בסי' ל"ט בהא דאם נסתפק אם הוא בגב או בחיתוך ונראה מדברי הרשב"א שם דבאמת הוא מחמת ספק דשמא בחיי' היתה נפוחה כן וכן העתיק בשמ"ח סעי' כ' ע"ש ויל"ע:

ראיתי בנוב"י מה"ק בסי' יו"ד במ"ש לסתור דברי התב"ש דא"כ למה הוצרכו למנות מראה לבן ובאיזה מראה כשרה הוא נכלל ע"ש דבריו תמוהים דאיך לא שם עין קדשו בדברי התב"ש עצמו בסוף הדיבור במ"ש בשם בה"ע דס"ל באמת דלבן בריאה כשר ולא הוצרכו בש"ס כלל להזכירו דכל ריאה נוטה ללבן ע"ש ועפ"ז בודאי א"ש לדידן ג"כ דמה שהוצרכו בש"ס לומר דלבן אסור דלא נטה להכשיר כמ"ש הבה"ע הנ"ל גם במ"ש שם להכריח ממ"ש הרמב"ם דמראה חריות אסור מספק ע"ש דבריו צ"ע דהא ע"כ צ"ל לדעת הרמב"ם דהני לישנא פליגי לדינא וא"כ לשאר הלשונות הזכרו בש"ס בפי' להיתר ולכן כתב דהוה רק ספק טרפה וכ"כ באמת התב"ש בסי' ל"ו ס"ק ס' ע"ש עוד אני תמה דאיך לא הביא דעת הבה"ט שהובא בב"י ס"ס מ"ד דמפורש יוצא מדבריו דמה שמנו בש"ס מהמראות הוא כדי להודיע דבכה"ג כשר ע"ש ולפ"ז נראה להדיא כמ"ש התב"ש דמה שלא נזכר בש"ס יש לאסור וכן נראה ממ"ש גבי כוליא בסתם לאסור:

סימן לט

בהא דאמרינן בגמ' מנא הא מילתא דאזלינן בתר רובא קשי' לי אמאי לא יליף מהא דמלין בשבת וליחוש דילמא נפל כדעת רשב"א דכל שלא שהא למ"ד באדם ובשלמא לדעת רב אדא בר אהבה בפ' ר"א דמילה דמותר ממ"נ יע"ש י"ל דסבירא ליה דלא כר"א דמכשירי מילה אין דוחין את השבת וא"כ אין ראיה ממילה וגם לשיטת התוס' שם כיון דיש לו שערות וצפרנים אינו נפל א"ש ג"כ אבל לדעת הרי"ף שם דעיקר הטעם מטעם דרוב וולדות לאו נפלים הם קשה יע"ש ובראש במעיו"ט אבל באמת אין זה קושיא דיש

לדחות דבאמת אין מלין כ"א היכא דיש לו שערות וצפרנים או דמה שמלין היא כד"ר אב"א אבל לפי האמת דאזלינן בתר רובא שפיר כתבו דהוא מטעם רוב:

בתוס' ד"ה אתי' מפרה אדומה מה שהקשו מחזקה דיב"ח ונתקשו בזה האחרונים לדעת הרש"ל דמיעוטא חיות הנה יעו' בכו"פ ובפמ"ג ביו"ד סי' למ"ד מ"ש בזה ול"נ כפשוטו דהתוס' ס"ל כתי' הרשב"א דאפילו מועט אין חיות אלא בדרך נס גם לדעת הש"ך בסי' נ"ז דמיעוטא דמיעוטא חיה יחיה בלא"ה אין קושיא, ומזה תמהתי על המהרש"א שכ' דמועט טריפות הוא מיעוטא דלא שכיח דא"כ איך ילפינן מזה לכל מילי דאזלינן בתר רובא אף היכא דהמעוט שכיח כגון בדיקת הריאה כמ"ש רש"י בסוף הסוגיא וכמדומה לי שכבר הרגיש בזה הרב פמ"ג בפתיחה לסי' ל"ט ואפשר לומר דמהרש"א ס"ל דבאמת לא ילפינן דאזלינן בתר רובא אלא במיעוטא דלא שכיח ור"ל היכא שהוא סתם מועט ואיני מועט המצוי אבל מ"מ איני מיעוטא דמיעוטא ודלא כמו שהבין הרב פמ"ג דמ"ש מיעוטא דלא שכיח היינו מיעוטא דמיעוטא וז"א כמ"ש אלא כונתו במ"ש דלא שכיח היינו מועט סתם וא"ת אמאי לא בדקינן הריאה י"ל דריאה ג"כ לא הוה מועט המצוי ומאי דבדקינן לריאה הוא מטעם דהוה כמעלים עין מאיסור כמ"ש רשב"א בתה"א ומה"ט בפרה לא בדקינן היכא דא"א ובפרט לטעם הב' שהובא שם בשם הרב יע"ש ועפ"ז הקשה דאכתי גבי פרה איכא למימר המוך ומ"ז תירץ המהרש"א שפיר דלא אמרינן סמוך אלא במועט המצוי.

ומזה יש להוכיח שפיר דאף במועט המצוי מדאורייתא אזלינן בתר רובא דאלת"ה יקשה אמאי לא אמרינן כאן סמוך דהא לפי תי' זה גם מדאורייתא אמרינן סמוך וא"ל דזה דוקא במועט השכיח דהא בכה"ג אפילו בלא חזקה אסור א"ו דאף במועט סתם אמרינן סמוך ויקשה מפרה א"ו דאף במועט המצוי הולכין אחר הרוב וא"כ שפיר י"ל דבפרה הוה מועט סתם ולא אמרינן סמוך אלא במועט דשכיח אבל לשאר אמוראים שפיר י"ל דריאה הוה מועט המצוי ואפ"ה א"צ בדיקה דמה"ת אין לחלק בין מועט המצוי לאינו מצוי ובזה אפשר לישב מה שנתקשה הפמ"ג שם על מה שהשמיט הרשב"א הא דפרה והיינו דהא הרשב"א רוצה לומר שם דריאה הוה מועט המצוי ולהאי ילפותא ע"כ צ"ל דריאה אינו מועט המצוי (והיינו כתירץ הב' במהרש"א כאן) אבל לשאר ילפותות שפיר יש לומר דריאה הוה מועט המצוי והא דלא בדקינן משום דאף למועט המצוי אין חוששין וליכא חזקה דנימא סמוך כנלע"ד.

עוד י"ל דודאי ס"ל להאי מ"ד דמועט דריאה הוה מועט המצוי **אבל** מ"מ הכא כיון דחיה יב"ח מרע ליה למועט דלא להוי עכ"פ מועט המצוי אף דלענין דנוקמי אחזקה לגמרי לא

אמרינן מ"מ לענין זה שפיר אמרינן דלא להוי מועט המצוי אבל מועט סתם הוי עכ"פ ולכן לא אמרינן סמוך דהוה מועט סתם ואפ"ה מוכיח שפיר דבעלמא אף במועט המצוי אזלינן בתר רובא דאלת"ה א"כ ע"כ הא דאמרינן סמוך היינו אף במיעט סתם וא"כ יקשה אמאי כאן לא אמרינן סמוך והא ליכא למימר דמחמת החזקה הוה המועט כמאן דליתה והוה מיעוטא דמיעוטא כמ"ש התוס' דא"כ אנו סומכים לגמרי על החוקה ואין זו חזקה א"ו דבעלמא אף במועט המצוי אזלינן בתר רובא וסמוך אמרינן כה"ג אבל הכא היה מועט כתם מטעם החזקה ולא אמרינן המוך בכה"ג ובזה מדירדה לשון המהרש"א שכ' דהאי מיעוטא דפרה נמי לא שכיח והיינו כמ"ש ושאר אמוראים אין מחלקים בין מועט המצוי לאינו מצוי:

עיי' בפמ"ג בפתיחה שנדחק הרבה למה א"צ לבדוק לכתחלה אחר ח"י טריפות ועיקר קושיתו מהא דפסחים דאי איתא במתא צריך לשאלו וכן מהא דרוב מצוין ובסוף מסיק דעיקר הטעם בזה מטעם טורח וכמ"ש המ"י ומה מאוד נפלאתי איך אשתמט לי' דברי הב"י וב"ח ומ"א באו"ח סי' תל"ז שכולם הרגישו בזה ותי' הב"י שם לפי מ"ש המ"א בכונתו דלא צריך לברר בחזקה אלא היכא דבא להוציא מחזקה כגון התם שכל השנה הבית בחזקת חמץ וכן בהא דרוב מצוין הוא נגד חזקת שא"ז משא"כ בנ"ד דלא היתה מעולם בחזקת טרפה וכן הב"ח חילק שם מטעם דהתם החזקה באה ע"י מעשה הבדיקה וכן הא דרוב מצוין ג"כ ע"י מעשה הלימוד אבל בנ"ד שהחזקה והרוב הוא בא ממילא ע"י טבע העולם א"צ לברר אף באיתא קמן ועי' בסי' ח' שם כתב ג"כ המ"א בשם הב"ח סברה זו והוא ז"ל דחה סברתו וכן בסי' תל"ז כתב דלא כב"ח ע"ש וכפי הנראה ממ"א דהא דציצית דמי לחזקת בדוק ויל"ע ועיין ברז"ה דדעתו דגם ברוב מצוין א"צ לברר וראיתי בפר"ח שם השיג על הב"ח במ"ש שיש לה חזקה משנולדה דלאו טרפה והוא השיב על זה דא"כ איך למדו מזה דאזלינן בתר רובא דילמא מטעם חזקה הנ"ל ולא זכיתי להבין דבריו דודאי דעת הב"ח דחזקה משנולדה הוא מטעם רובא ויהיה איך שיהיה עכ"פ מכל הנ"ל מבואר דבנ"ד אף בלי טורח א"צ בדיקה דלא כמ"ש הפמ"ג דהא גבי חמץ שם ג"כ א"צ לברר ע"י טורח והוא פשוט אמנם לכאורה יל"ע לפי דעת הב"י ומ"א הנ"ל אמאי לא בדקינן אחר נקיבת הוושט וגרגרת דהא בזה יש חזקת איסור אמנם באמת לק"מ דגם לענין זה לא היתה בשום פעם בחזקת איסור דלא היה בה מעשה המכשריה ועתה נעשה בה באמת מעשה המכשריה אלא שאתה בא לדון שמא ניקב ובזה לא היתה מעולם החזקה זו וכן לדעת הב"ח הנ"ל ג"כ א"ש שוב ראיתי בפר"ח שם כתב שם הרבה תי' א' מטעם דרוב עדיף מחזקה והא דרוב מצוין לא הוה רוב אלים כ"כ ועוד מטעם טירחא

כמ"ש הפמ"ג כאן ועוד דההיא דהמשכיר לא הוה חזקה אלימתא ובחזקה אלימתא א"צ לברר אף בקל עי"ש:

עיין פר"ת שהביא בשם כנה"ג אמאי לא לא מברכינן על בדיקת הריאה יע"ש ואני מצאתי בפרד"ס לרש"י ז"ל סי' רט"ז שהוא ג"כ הקשה קשי' זו והביא שכן תמהו כמה גאונים והוא ז"ל תי' משום דהוה ל"ת ואל"ת לא מברכינן יע"ש:

בנידן אם נמצא בריאה ג' קרומים והקרום הוא ממש כמראה קרומי הריאה ולאחר שמסירים הקרום הא' הריאה מזעת כמה טפי דמים וכמעשה דהלב"ש וכשנופחים אותה אינה מבצבץ והנה יש לדון בזה אי חייבים להסיר הקרום כיון דבחוץ אין רואים שום ריעותא אף שבגלילות האלו שכיח הוא למצוא כך והוה כמו מועט המצוי מ"מ הא כבר האריכו בזה האחרונים בענין בדיקת הוושטת ובענין בדיקת המעיים ובתשובת בית אפרים בענין עצם חד שבעצם המות והעיקר היוצא מדבריהם דאין לדמות כל מילי לריאה דבריאה יש מועט סירכת הנטרפים והוא מועט המצוי ע"כ שפיר הצריכו חז"ל לבדוק אבל כאן מאן נימא לן דיש מועט המצוי נטרפין וא"כ כ"ש כאן שאפילו אחר הבדיקה אין כאן טריפות ברור כמו שאבאר אי"ה בודאי אין חיוב לבדוק וכ"ש לדעת הרמב"ם דאף שם אינו אלא ממנהגא ויעו' במ"ש בשם הבה"ע בסי' ל"ו ואף שהאחרונים הרבו להקשות עליו ועו' בפר"ת ובפמ"ג בפתיחה לסימן ל"ט מכל המקומות שהביאו הרמב"ן והרשב"א מבבלי וירושלמי מ"מ אכתי יש לדון בזה דהנה הראיה הא' שהביאו מהא דנטיעה הא יש בזה פי' אחרים והרמב"ם יפרש כפי' והא שהביאו מהא דירוש' בפ' אין צדין וחש לומר שמא ניקבה הריאה והנה לכאורה יקשה אמאי לא הביאו הראשונים ראיה מהא דכ' הרואה מעתה עד שתבדק ופי' שם דהיינו ריאה ויעו' בפר"ח סי' י"ט וע"כ צ"ל דהיה גורסים בירושלמי מעתה משיבדוק בסימנים וכמו שהעתיק באמת כן הש"ך בנה"ך שם והן אמת דמזה תמהתי על הש"ך שם בס"ק י"ב שהשיג על רש"ל דפסק כרש"י מירושלמי הנ"ל הא לפי גירסתו אין קושיא כלל דהירושלמי לא מקשה כ"א מסימנים דהוה נבלה אבל מטריפה לא מקשה מידי וכפי הנראה כן היה גירסת רש"י ז"ל ויעו' פמ"ג שם והן אמת דגוף דבר זה דניקב הושט במשהו דהסכימו כל האחרונים דהוה נבלה עכ"פ לאחר שחיטה כמ"ש בנה"ך סל"ג ובתב"ש שם לא זכיתי להבין:

והנה במקור דין זה כבר העיר הפמ"ג בסי' ל"ג די"ל דהקושיא הוא מפסוקת הגרגרת והנה המעיין בתוספתא פ"ב דאחר שהביאו שהודה רע"ק לר"י איתא שם שחט מיעט הושט ושהא וכו' או שניקב הושט ואח"כ שחטו טרפה ושחיטתה מטהרתה הרי ניקב הושט אינו כ"א טרפה וכן נראה לכאורה דעת רש"י ז"ל (חולין כ' ע"ב) בד"ה וכי מתה

דחילק בין נשבר המפרקת לניקב הושט דשם אם הניחה כך לא הוה כ"א טרפה וכאן הוה נבלה ואם איתה דניקב הושט הוה ג"כ נבלה א"כ גם אשחיטה קשה אכן לאחר העיון נראה שיש לחלק בזה לא הוה נבלה מחיים ונשאר בה חיותה משא"כ בנשבר המפרקת ומ"ש טרפה היינו מחיים וא"ל דא"כ מנ"ל להקשות דילמא זעירי ג"כ הכי ס"ל דהא סתם נבלה קאמר דזה אין שייך לחלק כ"א במקום שחיטה אבל במפרקת אין שייך חילק זה וכן מוכח מדברי רש"י ד' למ"ד ע"ב ד"ה החליד במועט קמא פשיטא דהוה נבלה אכן לפי' ר"ת שם דמיירי במיעוט קמא וכתב הרא"ש הטעם דלא פסלה בשהייה כ"א במידי דמנבלה ביה כגון אחר רוב סימן אבל לא במועט קמא דלא הו"ל כ"א טרפה הרי דניקב הושט לא הו"ל כ"א טרפה וא"ל דטרפה היינו מחיים דא"כ גם אחר רוב הקנה הו"ל למבעי דהוה ג"כ לא הוה כ"א טרפה מחיים ואמאי תפסל ביה שהייה אלא ע"כ צ"ל דס"ל כדעת התוספתא הנ"ל דניקב הושט אף לאחר שחיטה אינו מטמאה ומ"ש המהר"ם שם על דה"ת דבחצי ושט פסלה שהייה מד"ת לא זכיתי להבין דהא הוא עצמו העתיק דברי הרא"ש ובפי' כתב הרא"ש דלא מנבלה כ"א אחר הרוב ובמידי דלא מנבלה מבעי ליה וגם בדברי מהרש"ל ומהרש"א שם לא זכיתי להבין דהמעיין ברא"ש יראה דבאמת לדינא לא קשה לר"ת מתוספתא הנ"ל די"ל דבתוספתא מיירי מדרבנן אלא דאמאי לא הביאה הש"ס כלל ויעו' במע"י סק"ט וגם במ"ש מהרש"א דדוחק לפרש דר"פ לא בעי כ"א מד"ת אבל מדרבנן פשיטא דא"כ לא נ"מ לדידן וצ"ע הא שפיר יש נ"מ לענין ספק וגם שאר נפקותת בין דאורייתא לדרבנן וגם במ"ש המהרש"א שם בפי' דברי התוס' דמה שפסלו שהייה בעוף היינו דוקא בין סימן לסימן צ"ע מתוספתא שהביאו לסתור דעת רש"י דהא שם נאמר דה"ה אחר ששחט אחד בעוף לא פסלה שהייה יע"ש סוף דבר לא זכיתי להבין ויעו' במשנה שבמשניות ובריי"ף ורא"ש דגרסי במשנה או שחט את הגרגרת ופסק את הוושט (ועי' במהרש"א שם שהביא בשמם דלא גרסי תיבת ואח"כ. משמע לכאורה דאין חילוק בגי' כ"א בזה וצ"ע, ולפ"ז ע"כ בלא"ה צ"ל דמה שהקשה רב אחא שם בש"ס לרבא הוא מברייתא דמתניתין בודאי לק"מ דהא ב' הדינים המה בשחט ולבסוף פסק) וע"פ גי' זו א"ש דעת הר"מ דניקב הוושט הו"ל נבלה דמפרש הא דפסק היינו ע"כ אפילו במשהו כשיעור טריפתו כמו בהא דפסק הגרגרת דמיירי ברובו כשיעור טריפתו ועפ"ז מוכח שפיר דכל שנטרפה בשחיטתה הו"ל נבלה והקושיא בש"ס שם אף מניקב הוושט ולשיטת ר"ת הנ"ל ע"כ צ"ל דהי' גורס במשנה כפי הגי' שלפנינו בש"ס ועפ"ז יש לכוון ג"כ מ"ש התוס' בד' ל"ב שם בד"ה ורמינהו אלו טרפות בבהמה פסוקת הגרגרת וסלקו הא דנקובת הוושט והיינו דאזלי בשיטת ר"ת הנ"ל ועפ"ז יל"ע במ"ש הטור בסי' כ"ג

דהר"מ מפרש כפי' הר"ת דהא כ"כ דעיקר טעמו של הר"ת משום דניקב הוושט אינו מידי דמנבלה בי' והר"מ ס"ל בהדיא דהו"ל ודאי נבלה כידוע מדרכו דבכ"מ שכ' נבלה הוא ודאי נבלה ויעו' בב"י שם במ"ש שלא מצא כן בדברי הר"מ ולכאורה לפי מ"ש מבואר בהדיא להיפך ויעו' ברש"י כאן דאף דנראה דגי' במשנה כפי גי' ר"ת מ"מ כ' לפרש דהקושיא הוא מוושט ואזיל לשיטתו לעיל בדף ל' כמש"ל ועי' בהג' הב"ח שם ומ"מ מדברי הירושלמי אין קושיא לרש"י ואדרבה י"ל מדלא הקשה מריאה ג"כ נראה לכאורה כדעת רש"י [ואגב דעסיקנא בהאי ענינא אכתוב מאי דקשה לי טובא במה שהאריך הש"ך שם לסתור דעת הג"א בשם א"ז ואני עיינתי בא"ז וראיתי שהביא שם ראיה מהא דאמרו דסדר ברכות אין מעכב והראיה מאנשי משמר והוא ראיה אלימתא וגם מוכת מכאן דאין לחלק בין חזי ללא חזי דא"כ מאי ראיה מאנשי משמר ומהתימה על האחרונים שלא הרגישו בזה] ונחזור למ"ש דהנה מהא דוחש שמא ניקבה י"ל דס"ל דכשמשני חזקת בני מעים כושר מטעם זה אף לכתחלה לא בעי בדיקה מדינא דמוקמינן אחזקה וכדעת הרז"ה ואף שמדברי הר"מ גבי רוב מאשמ"ה נראה דס"ל דצריך לברר אפ"ל דהתם הטעם כמ"ש הב"ח דהרוב אינו מצד טבע העולם וגם החזקות עשיות להשתנות ולהתקלקל אבל בנ"ד דהרוב והחזקה קבועים מצד טבע העולם בזה שפיר א"צ לברר אף באיתא לפנינו ובזה יתישב ג"כ הא דפסחים עוד י"ל דהתם יש חזקה להיפך כגון גבי שוחט חזקת שא"ז דבהמה ובפסחים חזקת חמץ וכמש"ל בשם הב"י ומ"א וע"כ צריכים אנו לומר כן דאל"כ יקשה על הרמב"ם דהא הוא אינו מצריך נפיחה ומדברי הירו' משמע דלכתחלה צריך לבדוק מנקבים וכמו שהקשה באמת כן הרשב"א בשם מורו הרב וזה נראה באמת דעת הבה"ג ודעת רש"י בפרד"ס שלו ודעת הראב"ד בתמים דעים דמצרכי נפיחה לכל ריאה והיינו מחשש נקבים ואף שהם אוסרים אף בדיעבד ובירו' מתיר בדיעבד י"ל כמ"ש הכו"פ דיש לחלק בין נאבדה באונס דדוקא בנאבדה בלי אונס אסור מטעם דעבר על תקנת חז"ל משא"כ באונס שפיר יש להתיר ע"ש ואף שהפמ"ג בס"ס כ"ה הקשה ע"ז מ"מ זה דוקא לדידן ובלא נבדקה כלל אבל לדעת הראשונים הנ"ל י"ל באמת דבנאבדה באונס מותר ובזה היה נלפע"ד לישב דברי בה"ג שהקשו כל האחרונים מהא דאיגלד והיינו דבזה אם נאבדה באונה מותר אבל באיגלד אף בזה אסור ובזה א"ש דברי הגמ' דנתקשו בזה כל האחרונים גבי בא זאב דקאמר מי חיישינן שמא במקום נקב קא נקב ותמהו בזה כל האחרונים אבל לפי שיטתם א"ש כיון דבאמת צריך לבדוק מנקבים ונקבי הזאב דרכם להיות עגולים דוקא כמ"ש בכנה"ג ובנקבים כאלו אין תולין בלאח"ש ואף הקפה ל"מ וא"כ שפיר י"ל דהוה ספק ודאי כמ"ש התב"ש דזאב אין ודאי נוקב ודמי

לטבל ועלה או לסכין ונמצא פגום ע"כ שפיר מחלק הש"ס דכאן י"ל נש"ה ושם יש חזקה להיפוך [ובזה יש לישב גם לדידן אלא שאין להאריך] ומ"מ כ"ז לדעת הבה"ג וסיעתו דס"ל דכל ריאה צריך נפיחה אבל לדעת הר"מ הנ"ל וכן לדידן יקשה מדברי הירוש' הנ"ל וכמ"ש בשם הרשב"א אלא ע"כ צ"ל כמ"ש:

ובזה י"ל מה דקשה לכאורה לדעת הר"מ מהא דדמאי דחששו למיעוט המצוי ובתחילת העיון היה נראה לחלק דהתם איכא עון מיתה חששו וכאן אינו כ"א לאו לא חששו וכמו שחילק באמת בירושלמי לענין דאין צריך להפריש מעשר עני ומזה נראה להדיא כדעת הר"מ דדוקא בעון מיתה חששו למיעוט המצוי אבל לא בלאו ועשה. ויש להמתיק סברה זו והוא לשיטת הר"ם דכל ספיקא מה"ת שרי ומדרבנן הוא דאסור ע"כ אין שייך לגזור במיעוט המצוי דהוה גזרה לגזרה ותקנתה לתקנתה כיון דספק עצמו הוא דרבנן וא"כ בעון מיתה דספק אסור כמ"ש כמה אחרונים מ"ה ע"כ שפיר גזרו במיעוט המצוי ובזה י"ל דהרשב"א לשיטתו דספק מה"ת אסור א"כ שפיר ס"ל דשייך לגזור אף באיסור לאו ויעו' בתוי"ט ומהא דירושלמי הנ"ל שחילקו בין לאו למיתה אפשר לומר דהרשב"א כתלמודא דידן דעיקר הטעם בזה דע"ז לא נחשדו יעו' בתיו"ט דמאי פ"ד משנה ג' ובריש דמאי והרמב"ם לשיטתו לכן כ' טעם הירוש' הנ"ל ובזה יש לכוון ג"כ דעת הרמב"ם דמצריך בדיקת סכין אח"ש ואם הוא מומחה מדינא אף דזה ג"כ אינו אלא איסור לאו מ"מ הא יש כאן חזקת איסור וספקו אסור מה"ת ע"כ שפיר גזרו ואף דלא שייך בזה סמוך כמ"ש הרשב"א במ"ה מ"מ י"ל כמ"ש דהו"ל מיעוט המצוי ואי קשיא א"כ גם במעשר עני יש חוקת טבל י"ל דהתם יש נגדו חזקת ממון והוא חזקה אלימתא ואף דחזקה זו אינו מחייב אותנו רק שלא להוציא ממנו אבל קריאת שם עכ"פ ליצטרך הן אמת דבמשנה שם מבואר דבאמת כן הוא דצריך לקרות שם אבל הר"מ פי' שם דהוא משום גזרה אטו מעשר שני ואמאי לא פי' מטעם הנ"ל אמנם אין זה קושיא כ"כ דחזקת ממון עם הרוב מהני דלא ליצטרך אפי' קריאת שם והראי' דגבי מעשר א' לא הוזכר אף קריאת שם והר"ם בחיבורו לא כתב קריאת שם גביו אלא משום דצריך להוציא ממנו תרומת מעשר יע"ש גם י"ל דע"כ חששו למיעוט אלא בהא דאינו מפריש והיינו ליתנו לכהן דוקא מטעם דיש בזה הפסד ממונו אבל לענין קריאת שם שפיר סמכינן ארוב דאפשר דזה הוה מיעוטה דמיעוטה ובזה יש לישב מה שתמה הג' רעק"א דלשיטת ר"מ דאמרינן סמוך מיעוטה לחזקה אף להקל איך יצויר דמאי לדידי' הא יש חזקת טבל אבל למ"ש א"ש דלענין קריאת שם הוה מיעוטא דמיעוטא ולא אמרינן סמוך ולהוציא יש חזקת ממון דהוא חזקה אלימתא מחזקת טבל:

עוד י"ל דהתם יש חזקה מחמת רובא ויש להעמידו בחזקת כשרות נגד חזקת טבל דהא לא נולד בו שום ריעותא וכמ"ש התב"ש בסי' כ"ט ובזה ניחא דלא תקשה דהא גם גבי בדיקת סכין יש חזקת סכין וכן גבי רוב מאשמ"ה יש ג"כ חזקה מחמת רובא י"ל כמ"ש הרשב"א והר"ן בחידושיהם דבאמת בכל דבר אזלינן בתר חזקת המסבב ולא בתר חזקת המסובב רק בהא דסכין כיון דלא נ"מ כ"א לגבי האי לכן אזלינן בתרה יע"ש וכן גבי מומחין לא נ"מ כ"א לענין זה אבל בחזקת כשרות דיש בזה כמה נ"מ לענין שא"ד שפיר אזלינן בתר חזקת המסבב ובזה יש ליישב מה שהקשה התב"ש בסי' ב' בהא דשוחט שהמיר שפסק הש"ך בשם הא"ח דשחיטתו כשרה למפרע והוא ז"ל הקשה ממקוה יע"ש אבל עפ"ז י"ל דהכא יש חזקת כשרות ובזה יש נ"מ גם לשאר מילי ושפיר אזלינן בתר חזקת המסבב ולא דמי למקוה הן אמת דבגוף דבר זה שכתב הר"מ דבמע"ר ומ"ע אין בו כ"א איסור לאו צ"ע מסוגיא דיבמות דף פ"ו ע"א ו שמע דהיה בעון מיתה וכמ"ש רש"י שם וגם מירושלמי פ"ד מ"ג הביאו הר"ש שם דאף בטבולים למ"ע במיתה ויעיי' בתוס' שם ד"ה אי כתבו ג"כ בחד תירוצא דבמ"ע איו בו מיתה וצ"ע בנו"כ וגם בגוף החילוק בין עון מיתה ללאו יש לתמוה מש"ס ערוך ביבמות דף קי"ט ט"א ופ"ב ע"א והביאה גם בספר הכריתות אמר רבא מה הפמ"ג בפתיחה להלכות טריפות שחילק ג"כ בין זה לזה והביא שגם הת"ה סי' ר"נ תמה בזה וכן יקשה באמת על כמה אחרונים שחילקו ג"כ בין עון מיתה ללאו לענין אם ספק אסור מה"ת ועי' מל"מ פי"ב מהל' ביכורים הי"ט שחילק לענין ס"ס ובאמת הר"מ לשיטתי' בכל המקומות ויעו' יבמות קי"ד ע"א שבת דאיסור סקילה יו"ט דאיסור לאו ובירושלמי פ"ב דתרומות תרומה בעון מיתה ונבלה בלאו וכו' יע"ש וברש"י ביבמות דף קי"ט שם בד"ה מה לי איסור ואגב ראיתי לאדכורי מה שכתב הכ"מ פי"א מהל' מעשר הי"ג דלכך לא מהני ס"ס בזה משום דכיון דלא הלכו בזה אחר הרוב א"כ גם ס"ס לא מהני (דזה ניחא לפי שיטת הרשב"א) דס"ס הוא מטעם רוב משא"כ לפי מה שהסבירו כמה אחרונים ענין ס"ס לשיטת הר"ם דספק הא' מדרבנן אשור וספק הב' הוא ספק דרבנן ומזה יש נ"מ לענין ס"ס לאיסורא באיסור דרבנן יעו' באחרונים סי' ק"י וכ"כ במק"א דיש הכרח לשיטה זו ממ"ש הר"מ בתשובה והובא בב"י באו"ח בסי' רמ"ח גבי ספינה דאף בספק אם היא למעלה מיו"ד ג"כ שרי ע"ש א"כ מאי שייך כאן הטעם דלא אזלינן בתר רובא הא ס"ס לאו מטעם רובא הוא לפ"ז ולפי שיטתם בלא"ה י"ל בזה בפשיטות כיון דיש בזה ספק עון מיתה והספק הא' אסור מה"ת א"כ שפיר לא מהני ס"ס ואפשר שיש להעמים כן גם בכונת הכ"מ ויל"ע וראיתי בחדושי הג' רעק"א שתמה על הב"מ מהא דקלים שבדמאי מותרים מטעם ספק ספיקא והביא

שכן הקשה גם בשה"מ ויעו"ש מ"ש בזה ואני לא זכיתי להבין דהא מבואר בר"מ בפי' למ"א שם דהם הוה רובם מן ההפקר ורובם מעשרין א"כ הוה ס"ס מתרי רובא ובזה שפיר יש להקל דהא כבר ביארנו דהא דחוששין למיעוטא הוא דרבנן וכיון שנתוסף עוד ספק והוא ג"כ רובא א"כ באיזה צד שתתחיל הוא מותר ובזה לא קשיא מה שהניח שם בצ"ע יע"ש ומ"מ צ"ע דא"כ בריאה אמאי אנו מתירים ס"ס הא כאן ג"כ חששו למיעוט ולמ"ש בסברת הר"מ א"ש ואף דשאר **הפוסקים** ס"ל דס"ס מטעם רובא מ"מ י"ל דהאי מיעוטא אינו מצוי ול"ד להא דחששו למיעוט דהאי הו"ל מיעוט המצוי ומ"ש הר"מ דצריך לקרות שם במ"ע משום מ"ש אף דהוה תקנתא לתקנתא ז"א דכולה חדא תקנתא דאי לא הא לא קיימא הא וכמ"ש הש"ך לענין ריאה. הכלל היוצא דדוקא בעון מיתה או בחזקת איסור שם חיישינן למיעוטא מדינא אבל לא באיסור לאו ובח"ה כמו ריאה ולכן כתב הר"מ דודאי מה שנמצא בחז"ל דצריך בדיקה בריאה אינו רק ממנהגא ושוב מצאתי בחהר"ן לחולין דף ט' שכ' וז"ל מה שחששו להן חכמים הראשונים ומנהג אבות הקדושים קדמונים יותר לבדיקת הריאה משאר טריפות וכ"כ עוד שם על מ"ש בביצה דאין הפשט ונתוח לקצבים דאף דמשמע דאף לכתחלה שרי מ"מ מי שעושה כן הו"ל פורץ גדר של מנהג ישראל וישראל קדושים נהגו איסור בזה עכ"ל הרי דאף שהביא מכל המקומות שמבואר בחז"ל דצריך בדיקה מ"מ סיים דאינו כ"א מכח מנהג ישראל קדושים ואף לפי מ"ש שם בפי' השני דהא דאין הפשט ונתוח ר"ל מדאורייתא דמה"ת שרי לאכול בלי בדיקה ובמקום הפסד ממון אוקמהו אדאורייתא י"ל דלא חזר בזה כ"א ממ"ש בפי' הא' דשרי אף לכתחלה אכן ממ"ש דאין בזה כ"א מכח מנהג ישראל קדושים שפיר י"ל דאין כאן חזרה ואף אם נאמר דלפ"ז שפיר י"ל דיש ב"ה איסור ממש מדרבנן (אף שמסתימת לשונו נראה לכאורה כמ"ש מתחלה) וכמו שהבינו שאר האחרונים וכ"נ קצת ממ"ש אוקמהו אד"ת מכל מקום כ"כ דהרשב"א לשיטתו אכן לדעת הר"מ ע"כ צ"ל כמ"ש הרשב"א בפי' הא' ויהיה איך שיהיה הנה עכ"פ הראינו לדעת שדברי הרמב"ם במ"ש, דבדיקת הריאה הוא רק מכח מנהג ישראל קרושים בודאי דאינם נדחים כלאחר יד ויש להם מקור לאמן בדברי חז"ל ולפ"ז אפשר לצדד בנ"ד דשמא העיקר כדעת הר"מ דאף במועט המצוי א"צ בדיקה מעיקר הדין ואף שנהגו לבדוק בריאה מ"מ ודאי דאין להוסיף על המנהג ודוקא במקום שמצינו לחז"ל כמו בהא דבדיקת הריאה ואת"ל כדעת הפוסקים דמעיקר הדין צריך בדיקה היכא דהו"ל מיעוט המצויי מ"מ שמא בנ"ד באמת אין זה מיעוט המצוי ובפרט לפי מ"ש הב"א דצריך דוקא שיהיה מיעוט המצוי שתטרף

בו ומ"מ צ"ע דאפ"ל דכ"ז דוקא במקום שמדיין אין בו שום ריעותא משא"כ בנ"ד שיש בו ריעותא דיתר קרום בודאי דצריך בדיקה לכ"ע דבכ"מ שיש ריעותא צריך בדיקה:

ברמ"א ונהגו ג"כ לנפוח הנה מקור דין זה מדברי הבה"ג וראיתי בכמה אחרונים שהבינו בשיטת הבה"ג דס"ל כשיטת רש"י דאין הירכא בלי נקב ולכן חשש לנקב אף בלי סירכא ע"ש אכן באמת לפ"ז צע"ג מדברי הש"ס בהא דבא זאב דא"ח שמא במקום נקב ובשלמא לשיטת הט"ז דס"ל דבה"ג מתיר באבדה י"ל דזאב הו"ל כנאבדה משא"כ לפי מ"ש במרדכי דבה"ג אוסר אף בנאבדה ואף בנבדקה מסירכות כמ"ש בתב"ש ופמ"ג. אמנם לאחר העיון ראיתי דלא זה הדרך בשיטת הבה"ג דהמעיין בפרד"ס לרש"י וברוקח ובתמים דעים להראב"ד ז"ל הנה כולם השכימו לדעת הבה"ג דכל ריאה צריך נפיחה וכתבו דהטעם בזה משום שאר טריפות כמו מראות או אטום וכדומה וע"כ צ"ל לפי שיטתם דס"ל דגם שאר טרפות הוה לי' מיעוט המצוי וכן נראה לדעת רש"ל והב"ח גבי הא דשו"ת הר"י בן הרא"ש בחוט בשר מקיף שהובא בסי' ל"ז דאף בנבדקה מסירכות הו"ל נאבדה הריאה ע"ש ואף לדעת הט"ז וש"ך אף שהסכימו שם להתיר היינו מטעם דלא הוה הכחשה או מטעם שכבר באמת נבדקה בכ"מ כמ"ש הט"ז או מטעם דאף לדידן דאסרינן בנאבדה מ"מ יש לה חז"ה כמ"ש הש"ך אמנם באם לא נבדקה כלל משאר טריפות י"ל דכ"ע יודו דהו"ל כמו נאבדה הריאה לדידן וע"ש וע"כ ס"ל דהוה מיעוט המצוי וכיון שכן שפיר כתבו דצריך נפיחה דוקא דקודם נפיחה א"א לבדוק כראוי דכל מילי דריאה כשהיא נפיחה משערין ולשיטת הרמב"ם וסיעתו דס"ל דא"צ נפיחה י"ל בב' אנפי או דס"ל דשאר טריפות אינם מיעוט המצוי ולכן א"צ לבדוק אחריהם כלל וזה נראה שיטת הל"ח במ"ש דמה שנהגו לבדוק אחר שאר טריפות הוא רק חומרא יתירה ובפמ"ג השיג עליו בזה ע"ש אכן למ"ש א"ש דכיון דאין נוהגין במדינות אלו בנפיחה א"כ ע"כ ס"ל דל"ת לשאר טריפות וכמ"ש לעיל בשיטת הרמב"ם. עוד י"ל דאף לדעת הרמב"ם וסיעתו ג"כ צריך בדיקה אחר שאר טריפות מטעם דהו"ל מיעוט המצוי ומ"מ ס"ל דא"צ נפיחה דע"פ הרוב אם יש בה איזה שאר טריפות ג"כ ניכר אף קודם נפיחה ואף דלפעמים אינו ניכר כ"כ קודם נפיחה מ"מ לא חששו כ"כ חז"ל בזה כיון דבלא"ה מעיקר הדין גם בריאה אזלינן בתר רובא וחז"ה ולכן אף דחששו למיעוט המצוי מ"מ בנ"ד דע"פ הרוב אם היה בה איזה ריעותא הי' ניכר הו"ל כמו רובא דרובא ושוב אין לחוש בזה וזה נראה ג"כ שיטת מנהגנו דאף שא"א נוהגין בנפיחה מ"מ בודקים אחר שאר טריפות ודלא כמ"ש בל"ח דהוא רק מחומרא בעלמא (ועי' ש"ך סק"ב משמע ג"כ כמ"ש):

והנה לפ"ז אף אם נבדקה מסירכות ולא משאר טריפות אסור לדידן דהו"ל נאבדה בלי בדיקה ובתב"ש כתב דיש להקל בכה"ג אף בלי ה"מ ועיקר יסודו מהא דגדיים וטלאים שכתב בבה"ת להקל מטעם שאין סירכות מצוין בהם ולפע"ד צ"ע כיון דבה"ג ורש"י ורוקח והראב"ד ס"ל בהדיא דגם משאר טריפות צריך בדיקה מעיקר התקנה ובמרדכי מבואר להדיא דאף בנאבדה אסור ואף לשיטת שאר הפוסקים כ"כ די"ל דס"ל דהם מיעוט המצוי א"כ מנ"ל להקל בנאבדה לדידן ומ"ש מהא דגדיים וטלאים אין הכרע די"ל דגם שאר טריפות לא שכיחי בהם וכ"נ באמת מלשון המרדכי שכתב מתחלה דריאה שאני דיש בה כמה מיני טריפות (ור"ל דשכיחי בה) ואח"כ כתב בשם בה"ת דהיכי דלא שכיחי טריפות כמו בגדיים וטלאים יש להקל וצ"ע ואף אם נודה דעתה שאר טריפות אינם מצוין כ"כ כמו סירכות מ"מ י"ל דבזמן חז"ל היה שאר הטריפות ג"כ מצויין בה (וכמו שמצינו שהיה בימיהם שאר שינויים בדרכי גידול הבע"ח כמו בורדא לשיטת רש"י וכן לשיטת ר"א ע"ש) ותקנו לבדקה מכל מיני טריפות ושוב א"א לבטל תקנתם ועוד דאפ"ל דדבר זה תלוי בשינוי מקומות ואפשר דגם עתה באיזה מקומות שכיחי בה גם שאר מיני טר פות ולכן שוב לא רצו לחלק בתקנתם. עוד נלפע"ד די"ל דאף אם גם בימי חז"ל לא היה שאר הטריפות מיעוט המצוי מ"מ כיון שכבר תקנו בדיקה משום סירכות מטעם מיעוט המצוי א"כ אם לא יבדקו משאר טריפות שוב הו"ל כמעלים עין מאיסור כיון שכבר בדק בכל הריאה אם לא ישגיח בשא"ד הפוסלים בה ומטעם זה קנסו אף באבדה במזיד וכמו כן בנאבדה לדידן מטעם שכתב הש"ך דא"כ כ"א יאמר שוגג הייתי (אכן סברא זו אינו כ"א לדידן אבל לבה"ג וסיעתו ע"כ צ"ל כמש"ל דאל"כ לא הו"ל להצריך נפיחה כמובן). עוד אפ"ל דאף דבאמת שאר טריפות אינם מצוין כ"כ כמו סירכות מ"מ ס"ל דאף דסירכא מצוי בריאה מ"מ משום סירכות לבד לא היה צריך בדיקה מטעם דעדיין אין בזה כדי שיהי' מיעוט המצוי להטריף ע"י כ"א בצירוף שאר הטריפות שנמצאו בה (ואף שאינם שכיחים כ"כ מ"מ בהצטרפם יחד שוב הו"ל מיעוט המצוי להטריף) ובזה א"ש היטב לשון הפוסקים דהנה ברשב"א וטור כתב בטעם הבדיקה לפי שסירכות מצויות בה משמע דעיקר תקנת הבדיקה משום סירכות ובמרדכי כתב בשם ר"י הלוי מפני דיש בה כמה מיני טריפות משמע דהבדיקה נתקנה גם משום שאר טריפות וכמו שכתבתי לעיל בשם בה"ג וסיעתו ועי' בלב"ש במה שנדחק בזה אכן באמת אשתמיט ליה דברי הפוסקים שכתבנו דהרי רש"י ורוקח וראב"ד כתבו להדיא דצריך בדיקה משאר טריפות וכ"כ הש"ך בס"ק ב' ע"ש אכן למ"ש א"ש דבאמת עיקר מה שמצוי היא סירכות ומ"מ בשביל זה לחוד לא הוה צריך בדיקה כ"א בצירוף שאר הטריפות

כמ"ש ועפ"ז י"ל דבה"ג וסיעתו ס"ל כיון דעיקר הבדיקה לא נתקנה כ"א בצירוף שאר הטריפות לכן צריך נפיחה כדי להוציא אותה גם מחשש שאר טריפות והרמב"ם וסיעתו ס"ל דמ"מ כיון שאינם מצוין כ"כ שפיר יש די בבדיקה בלי נפיחה אכן בגדיים וטלאים כיון דסירכות ג"כ אינם מצוין בהם כ"כ א"כ גם בהצטרפם עדיין אין בהם מיעוט המצוי שפיר כתב בסה"ת דיש להקל ובבהמה גדולה בנאבדה בלי בדיקה משאר טריפות שפיר י"ל דאסור כדעת הב"ח ורש"ל וש"ך וט"ז בהא דבועה בשפולי כמש"ל וצ"ע. וראיתי בשו"ת מהרח"כ בי"ד סי' ו' שכתב דלדידן דנאבדה הריאה טריפה א"כ לית לן חזקה דנשחטה הותרה בריאה הן אמת שכ"כ קצת אחרונים אכן המעיין בש"ך סי' ל"ט דכ"ע ס"ל דאף בריאה אוקמה אחזקה ונאבדה אסור מטעם גזירה וגם מ"ש דמטעם זה יש להתיר בספק נשחט תוך ח' ימים ללידה צ"ע דנהי דבריאה ליכא חז"ה אמנם גם חזקת איסור אין שם משא"כ בספק ח' דהוא ספק בשחיטה א"כ אוקמי אחז"א כמ"ש בדגמ"ר שם גם מ"ש דמיעוט המצוי נגד הרוב הוה ספק שקול לדעת הרמב"ם גם זה צ"ע דהמעיין ברמב"ם יראה דכ' הטעם דמטעם רוב א"צ לבדוק הריאה שכ' דכל הבהמות בחזקת בריאים הם:

מ"ש בלב"ש ס"ק ס"ה לתמוה על השמ"ח שהתיר קרום אף בשפולי והנה מה שהחליט דעת הב"י דלפי מה שמסיק אוסר בפשיטות בנסרך אף בשפול דבריו צ"ע דהא בפירוש כתב הב"י דלהניח עיקרה ולהתחיל באמצעיתא אין דרכה משמע דאם היה יוצא מעיקרה אף שהיתה הולכת למעלה כשרה ועוד דהא עיקר דעת הב"י בדעת הפוסקים דאף בשפולו ואינו יוצא מעיקרה ג"כ כשר אלא דנסתפק בזה מחמת דעת הסמ"ק וכל בו ומדבריהם נראה להדיא דבלי חלון כשר אף בשיפול כמו שנראה להדיא ממ"ש והוא דניכר חתיכי דאוני משמע דהם דבוקים מראשם לסופן בלי שום פירוד ומ"ש הלב"ש דמיירי דלא נשאר כט"ד זה ודאי אינו דאיך יכתבו בסתמא תנאי זה דצריך חתוכי דאוני דזה בודאי דבר שאינו מצוי ברוב ריאות שלא יהיה בחציו ט"ד ויסמכו ע"ז שנפרש דבריהם בדוחק במקום שנוכל לטעות ולפרש דבריהם דמכשירים אף בשיפול ועוד דעכ"פ הו"ל להודיענו תנאי יותר נחוץ דלמעלה מחציו אסור עכ"פ כדין סירכא וגם לדעת הב"י יקשה דא"כ הו"ל לבאר דלמעלה מחציו דינו כסירכא ואסור אם הוא בחוד ג"כ ואף אם הוא יוצא מעיקרו וכן אם הוא בשיפול כה"ג וכ"ש אם היא בשיפול לבד ולמה סמך הב"י א"ע במה שכתב להטריף באם היא בשיפול לבד דמזה עדיין לא נדע שאר הדינים הנ"ל ועוד דהא באמת צריך להבין דעת הב"י מעיקרא בדעת הסמ"ג דא"ל דס"ל דסירכא ג"כ אין כשרה כ"א למטה מחציו כמ"ש הלב"ש דהא דעת הב"י דקרום

כשר אף של"כ וא"כ אין ענינו לכסדרן וא"ל דלמעלה לאו אורחא דא"כ איך רצה להתיר אף בשיפול לבד אע"כ כמ"ש הב"ח דאמצעיתו ל"ד וא"כ מנ"ל לומר בדעת הסמ"ק וכל בו דהם ס"ל להטריף במה שנראה להדיא להיפך מסתימת דבריהם במ"ש שיהי' ניכר חתוכי דאוני וגם אין הכרח בדבריהם לחלק כן די"ל דדוקא בחלון הוא דכתבו דלאו אורחא ועוד דבלא"ה אין סברא כלל לומר לדעת הב"י דכשר אף שהוא בחוד ולמעלה מחציו אף שאינו בשיפול יהי' דינו כסירכא דהא עיקר עדיפת הקרום הוא דהוא בא בלי נקב רק מחמת דוחק רביצתה וא"כ בחוד שאין שם שום דוחק אפ"ה אמרינן דהוא קרום ולא סירכא ומחציו ולמעלה דלדעת רוב הפוסקים כשר שם בכסדרן אלמא דגם שם האונות נדחקים נאמר שיהי' צריך בדיקה כמו שאר כסדרן א"ו דז"א דבזה כ"ע יודו דדינו כקרום:

ומ"ש הסמ"ג מעיקרה עד אמצעיתא נלפע"ד דהוא כעין רבותא דאף שיש שם פילוש בסופו וי"ל דדינו כסירכא קמ"ל דכל שאין חלון דינו כקרום הנה מכ"ז נראה בעליל דדעת הב"י בודאי להכשיר אף למעלה מחציו ואף אם הוא בשפולי ג"כ אמנם לדעת הרמ"א באמת יל"ע ואף דלפמ"ש בדעת הב"י אזדי להוא ראיות הלב"ש להכריח דעת הד"מ לאסור אף בלמעלה מחציו ואדרבה המעיין בד"מ יראה להדיא דס"ל לעיקר דאף למעלה דין כסדרן יש לו ע"ש במ"ש על מהרי"ו דמדברי הטור לא נראה כן אמנם כ"ז בנסרך עד השיפול אמנם אם הסירכא הוא בשיפול ג"כ בודאי צ"ע לפמ"ש הד"מ לחלוק על הב"י דמתיר קרום בשל"כ א"כ גם בנ"ד הו"ל של"כ וכמ"ש התב"ש וראיתי בבל"י ס"ק י"ד ציין על דברי הרמ"א גבי סירכא דמ"ש עד אמצעיתו הוא דוקא בחלון אבל בלי חלון כשר אף עד ראשם ע"ש וסיים ע"ז רש"ל וב"ח וט"ז וש"ך והן אמת דדעת רש"ל להתיר אף בסירכא למעלה מחציו בלי חלון אמנם מ"ש בשם ב"ח וש"ך וט"ז דבריו צ"ע דהם לא התירו כ"א בקרום ולא בסירכא כמבואר להדיא בדבריהם אמנם י"ל דלפי דעת הש"ך דאין חילוק בין קרום לסירכא וכמ"ש הב"י דלא כאגור א"ש דלפ"ז כל שאין חלון דינו כקרום וכשר והנה מדברי הט"ז נראה להדיא דמכשיר אף אם הוא בשיפול ג"כ מדהאריך בלשונו וכ' עד כל צד בין האונות דהיינו עד ראשם ע"כ הרי להדיא אף שהולכת בכל הפירוד שבין האונות כשר וכמ"ש התב"ש לדעתו ודלא כמ"ש הלב"ש וכן נראה ג"כ מדברי הש"ך במ"ש מראשם לסופן ואף דלפמ"ש התב"ש ס"ק כ"ה בפי' דעת ר"ח אין הכרח כ"כ מ"מ מסתימת דבריהם נראה כן דכ' כולה ע"ש ועוד הא הסכים לדעת רש"ל וב"ח וכבר כתבנו דדעת הט"ז בשם רש"ל נראה להתיר אף בשיפול ועוד כיון דעיקר ראייתם מדברי הסמ"ק וכל בו וכבר כתבנו דנראה להדיא לדעתם דמתירים אף בשיפול

כל שאין חלון ולפ"ז העיקר בדעת האחרונים כדעת השמ"ח אמנם עדיין יקשה דהא הוא של"כ כמש"ל ולכן נלפע"ד דס"ל דכל שהוא נבדקת או נסרכת מעיקר עד ראשם לא הוה בכלל של"כ והוא ע"פ דעת הערוך דס"ל דאדרבה לא הוה כסדרן כ"א כשדבוקה בלי פילוש ואף לדעת החולקים ע"ז מ"מ בזה אין מבואר מדבריהם דיסברו דדבוקים מעיקרם עד ראשם יחשב לשל"כ וס"ל דבזה כ"ע מודו דהוא בכלל כסדרן ואף בשיפול אם אין חלון אלא דלדידן עכ"פ הוה לן לאסור מטעם למעלה מחציו ולכן כתבו כיון דאין חלון בכלל קרום יחשב וקרום בודאי כשר אף למעלה דלדידהו אין חילוק בין קרום לסירכא ואף לדעת הב"ח דקרום דוקא כעין טיילא י"ל דס"ל דסירכא למעלה מחציו אסור אף באין חלון וכמ"ש התב"ש בדעת מהרי"ו וקרום כשר באין חלון ואף בשיפול והיינו דהא דמטריפים בסירכא למעלה מחציו לאו מטעם דהוה של"כ אלא מטעם חומרא בעלמא ולכן בקרום דאין בזה שום חומרא המצריכים בדיקה שפיר יש להקל ובזה מתורץ ג"כ קושית הפמ"ג על מנהגנו ע"ש.

במ"ש הלב"ש בשם הפ"ת דהני דינים דבה"ע שבסוף הסימן אין שייכים אלא לפי שיטת רש"י ועיי' בב"י סי' ל"ט משמע דאפילו לשיטת התוס' נמי שייכים הני דינים דבה"ע וכן מוכח מהשמ"ח מדלא מצא הכרעה במחבר או פוסק כרש"י או כתוס' ואי סובר כדעת הפ"ת יש הכרח שהמחבר פסק כרש"י מדהביא הני דינים דבה"ע וכן רמ"א מדשתיק ליה א"ו כדאמרן:

ראיתי בשו"ת מהרח"כ מ"ש להתיר בעצם בריאה ע"פ מ"ש הט"ז בסי' ל"א לחלק בין מחט בחלל דע"כ עשה נקב דבריו צ"ע דהא לא כתב להתיר כ"א במקום שיש ס"ס וגם מטעם שאין מחזיקין ממל"מ משא"כ בזה דאין כאן כ"א ספק אחד והוא דבוק בריאה גם מ"ש דמהר"ם יפה לשיטתו דמדמי צלע לגף אבל לדעת הט"ז שם יש להתיר גם זה צ"ע דהא עיקר הקולא מהט"ז מטעם דלא מחזקינן שנכנס לפנים ע"ש וא"כ בנ"ד שכבר נכנס לפנים ודבוק בריאה בודאי יש לאסור אף לט"ז שם:

עובדא בבהמה שהיה בה סירכא מטרפש לבה"כ ומטרפש לריאה והסירכא עברה בקליפה הנהוג עכשיו ואח"כ בצבצה ונטרפה עי"ז והטבח מכר את הריאה הנ"ל בשגגה שסבר שהוא הכשירה והיה מזה תערובות ע"י מליחה ובישל עם בשר והנה לפעד"נ דהוה ודאי טרפה כמ"ש הלב"ש דאם מבצבץ הוה ודאי ואף שהיתה ממכה שבכבד מ"מ הא דעת המחבר דאין תולין במכה כ"א בדופן ואף שהתב"ש כתב דאין לסתור מנהגם מ"מ הא כ"כ האחרונים דכל דעה שלא הובא בש"ע לא מצרפינן אותה לספק ודעה זו לא הובא בש"ע ובפרט דאף לדעה זו י"ל דהוה ודאי דהא מסתמא היה הקליפה בנחת

וא"כ אף במכה בדופן אם אירע שבדקו בנחת ובצבץ בודאי דהוה טרפה ודאית ואף די"ל דתולין במשמוש ידא דטבחא כיון דא"צ בדיקה ולאו בח"א קיימא וכמו בסירכא שלכ"ס שעברה ע"י מועך וביצבץ להלן ממקום הסירכא לדעת כמה אחרונים מ"מ זה כשיש לתלות שנקלף משם בחוזק אבל לא בנחת ואף את"ל דלדעתם הוה רק ספק טרפה מ"מ שוב לדידן הוה ס"ס לאיסורא שמא אין תולין במכה כדעת המחבר ושמא הקליפה הי' בנחת ולא ניקב עתה והוה ודאי ואף דכפי הנראה הוה מש"א מ"מ לדעת הסוברים דמש"א הוה ס"ס אף להיתר א"כ כ"ש לאיסור ועוד דבנ"ד איכא עוד ס"ס לאישור שמא הסירכא מריאה והביצבץ מחמת הנקב שהי' תחת הסירכא ושמא הסירכא עיקרת מטרפש לבה"כ והי' שם מחט כפי דעת הרמ"א דודאי יש שם קוץ ומחט ואף לדעת חוט השני בודאי יודה דמצטרף עכ"פ לספק ובפרט לפמ"ש הס"ט בשם התוס' דבס"ס אך שספק אחד אין שקול הוה ס"ס ומ"מ יש לצדד בזה במליחה דהנה ידוע דעת הראבי"ה דמקיל בקליפה אף בשמן והשבו"י צירף דעתו לס"ס ואף שהג' בנו"י חלק עליו מ"מ הפמ"ג והח"ס הסכימו עמו וכן נהגו כמה מורים וגם אם לא נגעו כל החתיכות באיסור הנה ידוע דבבליעה גם אנו בקיאים ואף שאיסור מונח שם וכמ"ש הש"ך וכ"כ הפמ"ג בסי' ק"ה ואף שהג' בעל חו"ד חלק עליו בזה מ"מ פשיטא דאין דבריו מכריעין נגד דברי המ"ב בתשובה ונגד ראי' ברורה שהביא מת"ח ואף שמרמ"א בתשובה משמע ג"כ כן מ"מ אין ראי' דשם מחמת חומרא דחמץ שאני ובפרט דלדעת הפר"ח במליחה אף בלוע שמן אין יוצא כדעת מהר"ם ואף לדעת הנה"ך אינו כ"א ספק אם יוצא וא"כ עכ"פ יש לסמוך על בקיאתינו וכ"כ במק"א דאף לדעת הנוב"י הנ"ל היינו דוקא במקום שהוא ודאי שמן משא"כ במקום שיש לנו ספק אם הוא שמן בודאי דיש להקל בהפ"מ עכ"פ וכמ"ש הרמ"א להדיא כסי' ק"ה סוף סע"ט:

סימן מ

במה שנדחקו כל האחרונים בפי' הבה"ג דמ"ש מכבד דטרפה בקופה לבר ולפע"ד אפ"ל דהבה"ג מיירי כאן כשהבהמה תלויה ואז אי הוה רישא לתתאי היינו לצד הראש אז טרפה מצד שמא דרך הושט בא משום דבזה אין לנו שום הוכחה דדרך הקנה נכנסה ולכן שפיר חיישינן שנקבה הושט וז"ש דכמה דאתי נקובי נקבה ר"ל הושט אבל אי קופה לתתאי אז ע"כ דרך הקנה נכנס דאל"כ איך נקבה הקופה את הלב, עוד ישבתי ע"פ דברי הט"ז בסי' מ"א דלכך קאמר הטור בכבד דאם קופה לצד חלל הגוף טרפה שע"כ דרך הוושט נכנסה דאל"כ איך יוכל לכנס בקופה לתוך הכבד דאם לא היה הכרח זה היינו אומרים מסברה דדרך הקנה נכנס דאל"כ האיך נכנסה הקופה בנקב קטן שעשתה

המחט בחודה יע"ש והיינו מטעם דס"ל לבה"ג דהוה רק ספק שמא דרך הקנה ואף דרוב הנבלעים דרך הושט מ"מ כיון דקרובה לקנה הוה לי' ספק השקול וע"כ אף בהוכחה קצת יש להקל וא"כ הכא בלב דאין כאן הכרח זה דהא היא בסימפון דלבא דגואי ולא היה צריך לינקוב בודאי הי' תלינן דדרך הקנה נכנס וצע"ג על הט"ז שלא חילק בכך:

עיין בפ"ת ס"ק א' מ"ש בשם ח"ס בדעת התב"ש דבאם העצם אדום ושחור בחלל כשר אף ביש לו עוקצים וחידודים ולדעתי צ"ע דהא בתחלה שם כתב התב"ש דפשוט דמיירי באפשר לתלות שנעשה מדם אבל ביש לו עוקצים וכו' פשיטא דמסתבר טפי דעצם הוא שבלעה דדה אין דרך לעשות בתמונה זו וכיון דפשוט לי' כ"כ שאין דרך דם להיות בתמונה זו איך נכשיר בנמצא בחלל דהא עיקר ההיתר מטעם שנעשה מדם ואף שאפ"ל דכ"ז כתב התב"ש כ"א לפי פשטות דברי הב"ח דאיירי אף בעצם לבן אבל לפי מה דמסיק דאין להכשיר כ"א בשחור ואדום א"כ שפיר יש לתלות מצד מראיתו שנעשה מדם ומ"מ צ"ע כיון דמצד תוארו נראה עצם ודם א"א להיות בתמונה זו איך נסמוך להקל וכן נראה באמת דעת התב"ש דאל"כ כיון דמתחלה החליט בפשיטות לאשור אם איתא דהדר בי' לבסוף עכ"פ הו"ל לבאר זאת בהדיא גם מ"ש הח"ס דבעובי הלב יש להתיר אף בעצם לבן עם עוקצים וחדודים ג"כ צ"ע דהנה בלה"פ התיר בעצם דק וארוך כתמונת סכין ודי להתיר בכה"ג שהעידו הגדולים משא"כ בנ"ד דהוא כתמונת עצם הנשבר מנא לן להתיר ועוד דהא כ' בלה"פ בטעם ההיתר בנ"ד שלו שהוא משום דהעידו הקצבים שכך נמצא לפעמים ומנא לן להתיר באופן אחר וזה נראה דעת הפמ"ג שכ' דבעוקצין טרפה בכל ענין אמנם מ"ש עוד הפמ"ג דבצבי יש להתיר אף בלבן בתוך החלל צ"ע דהא התב"ש פי' דעת הב"ח דמיירי באדום ושחור ואף בצבי מיירי בכה"ג מדלא פרט להדיא דמיירי בלבן ואפשר דסמך על מ"ש התב"ש על מ"ש הפר"ח להתיר בלבן תוך החלל ע"פ דברי שער המים והוא השיג ע"ז וסיים דגם הפר"ח לא התיר כ"א במין ידוע שהוא כן וס"ל דבכה"ג גם הוא יודה וס"ל דצבי הוה לי' כמין ידוע אמנם באמת ז"א חדא דמי יודע דצבי אורחא בכך כיון דהתב"ש פי' דעת הב"ח דמיירי בשחור ואדום ועוד דנראה דדעת התב"ש עצמו דבחלל אין להתיר ולא כתב כ"א דאף הפר"ח יודה בזה והעולה מדעת התב"ש לפע"ד הוא כן דבאדום ושחור יש להתיר אף ביש לו עוקץ חד בכל הבהמות ואם אין לו שום עוקץ כלל יש להתיר אף בלבן וכ"ז בתוך החלל ובעובי יש להתיר אף בלבן ועוקץ חד והיינו דוקא בבהמה גסה וכמ"ש בס' שער המים נבלה"פ וגם כשהוא דבוק בבשר אמנם באם יש לו הרבה עוקצים כתמונת עצם הנשבר יש להחמיר בין באדום

ושחור תוך החלל ובלבן בעובי כדעת הפמ"ג וכן בצבי בעצם לבן תוך החלל בעוקץ ג"כ נראה להחמיר:

במ"ש המחבר דאם השומן אדוק ונסרך ללב וקורט דם בעובי טרפה ורש"ל כתב דלולי קבלת ראבי"ה נראה להכשיר ופר"ח התיר ובתב"ש תי' מטעם דע"כ נתרפא ואין ניכר ועיין פמ"ג מה שהקשה עליו אמנם לפענ"ד בלא"ה דברי התב"ש צ"ע והא בדברי המחבר ע"כ א"א לפרש כן דהא כתב ואם נמצא שם או בעובי הלב קורט דם משמע להדיא דאף הקורט דם תיכף בתחלת מקום דבוקו בשומן וא"כ אין בו שום הכרת דנתרפא ואין ניכר ואפ"ה טריפה ובזה אין שייך תי' התב"ש דהא שפיר י"ל דבמקום הק"ד התחיל המכה ושם ניכר הוא ומכאן והלאה חושבנה ושם אין שום מכה ולפעד"נ דדעת הראבי"ה דסירכא בשאר איברים כשר וכדעת הד"מ ושאר אחרונים והטעם בזה דבשאר מקומות שכיח סירכא בלי נקב אמנם כ"ז במקום דליכא שום הוכחה דבאתה מחמת נקב אמנם היכא דאיכא תחתיו ק"ד או שאר ריעותא שיורה ויגיד שהסרכה באתה מחמת איזה מכה שוב הדר דינה ודינה כמו בריאה ולא תלינן שמא לא ניקבה מעל"ע אלא כל שיש לנו עד המעיד על הסירכא שהוא באתה מחמת נקב טרפה ודמי למ"ש בראב"ד דסירכא תלויה מתוך הבועה טרפה ע"ש ואף דבסירכה לבדה אין בה משום נקב מ"מ כיון דיש בה עוד איזה ריעותא המעידה עליה בנקב טרפה:

סימן מא

ראיתי לדבר בענין ניטלה הכבד אי הוה נבילה או טרפה ומה שהבאנו לזה הוא משום דבגמ' אמרינן ניטלה הכבד וכו' טרפה וכ"פ הרמב"ם ואף שדרכו לדקדק בין נבילה לטרפה מ"מ כתב בזה לישנא דטרפה וכ"כ כל הפוסקים וכן הוא מבואר בתוס' קדושין דף נ"ז ד"ה שחט וכן ברש"י חולין דף ל"ב ע"ב גבי הא דאמרינן אלו טריפות אלו אסורות קתני יש מהן נבילות ויש מהן טריפות וכתב רש"י יש מהן נבילות כגון ניקב הוושט כו' ואינך טרפה הוה משמע דנטילת הכבד טרפה ולא נבילה אבל המעיין ברש"י ב"ק ד' ע"ח ע"ב בד"ה המעכב בשחיטה שכתב דבר שאם ניטל הימנה נעשית נבלה כגון וושט או קנה כו' או כבד או מעיים הרי דס"ל בפשיטות דנטילת הכבד הוה נבילה ואפילו דבר המעכב בשחיטה מקרי ולכאורה צ"ע מאין יצא לרש"י ז"ל כן אלא דלכאורה י"ל דיצא לרש"י ז"ל מגמ' ערכין כ' ע"א דאיתא התם האומר ערך ראשי או ערך כבדי עלי נותן ערך כולו וכן אמרינן שם לענין דמי כבדי עלי מטעם דהוה דבר שהנשמה תלויה בו וא"כ מדקא משוה נטילת הכבד לנטילת הראש ובראש בפשיטות הוה נבילה ואפילו מתה נמי הוה א"כ משמע דנטילת הכבד ג"כ נבילה וא"ת הא קאמרינן בגמ' שם דזה

הכלל לאתויי מן הארכובה ולמעלה וכתבו התוס' דה"ה לשאר טריפות אלא דרבותא קמ"ל יע"ש אלמא דגם שאר טריפות נמי הוה כאבר שהנשמה תלויי בו וא"כ י"ל דגם כבד הוה טרפה ולא נבילה, ואפ"ל דהנה מדברי רש"י שם ב"ק משמע קצת דגם בניטל מן הארכובה ולמעלה הוה נבלה ודבר המעכב בשחיטה ע"ש שכתב אבל ידה ורגלה מן הארכובה ולמטה לא עכ"ל משמע דמן הארכובה ולמעלה דינו ככבד או קנה וושט שכתב תחלה דהוה נבילה ומעכב בשחיטה וכיון שכן י"ל דרש"י סובר דהאומר ערך אבר שהוא נטרף בו אינו משלם ערך כולו אלא באומר ערך ראשי דהוה כמת וכן כבד דהוה אבר שהנשמה תלויי בו והוה נבלה מחיים לדעת רש"י והגמ' הכי קאמר לפי פי' רש"י ז"ל דזה הכלל לאתויי מן הארכובה ולמעלה דהוה ג"כ נבילה לשיטת רש"י ודלא כתוס': **ובזה** אפשר לתרץ פליאה עצומה בש"ס יבמות בהא דהעלו ארכובה מן הים דמתירין את אשתו יע"ש ומסתימת דברי הש"ס משמע דמתירין אותה לאלתר וא"צ להמתין י"ב חודש וכן נראה לכאורה מדברי הרמב"ם שם ישאר הראשונים שלא הזכירו בזה דצריכה להמתין יב"ח וכדכתבו באמת הרמב"ן ורשב"א אבל לשיטת רש"י ז"ל ניחא דבאמת מן הארכובה ולמעלה הוה נבילה ולא טרפה והוה כמת ואנו יכול לחיות אפילו שעה אחת וא"ש דבאמת מתירין את אשתו מיד וס"ל לראשונים הנ"ל דבאמת ש"ס בבלי פליג בזה על הירוש' ועיין דו"פ סי' י"ז בטור אה"ע שכתב לפרש דברי הרמב"ם דמיירי בדבר שימית מיד כגון ראשו ולבו או מעיו ומ"ש מעיו הן אמת שכ"ה בטור שם ועי' ברש"י ב"ק הנ"ל נראה ג"כ דבניטל אחד מן המעיים הו"ל נבלה אכן באמת יש לעיין דגם בניטל אחד מן המעיים לא הוה כ"א טרפה ולא נבילה וכפי הנראה דהטור ס"ל כמ"ש רש"י הנ"ל ועוד יש לתרץ בזה קושיא עצומה מה שהקשה הכ"מ והאחרונים לשיטת ר"ת דטריפות אדם חיי יחיה איך מתירין אותה יע"ש אבל לפמ"ש בדעת רש"י הנ"ל ניחא דבנבילה גם הר"ת מודה דאינו יוכל לחיות ועפ"ז א"ש ג"כ שיטת ר"ת מהא דאמרינן בערכין דאומר ערך כבדי עלי נותן ערך כולו ואמאי הא יכול לחיות בלא כבד דהא טרפה באדם חיי יחיה א"ו כדאמרן ועפ"ז א"ש ג"כ דעת הרמ"א בסי' זה מה דמטריף שתי כבדים ותמוה כל האחרונים הא כל יתר כחסר דמי וחסר הכבד באמת יש להכשיר לדעתו בה"מ עפ"י מ"ש בסי' ב' סע"ב להכריע כדעת הר"מ ועיין פמ"ג בסי' זה אבל לפי מ"ש ניחא דע"כ לא כתב הר"מ להכשיר בחסר אלא מטעם דאל"כ למה הוצרך ההל"מ למנות נטילה וחסירה בב' וא"כ י"ל דזה דוקא במה שהוא טריפה משא"כ במה שהוא נבילה ועוד דאף אי נימא דמ"מ חסר קיל מניטל מ"מ י"ל דכ"ז באם שבניטל לא הו"ל כ"א טריפה אז בחסר נחית דרגא והוה כשר אבל אם ניטל יהיה נבילה אז בחסר נחית חד דרגא והוה עכ"פ

טרפה כן היה נראה לכאורה ושוב ראיתי שכ"נ קצת בפי' המשניות להר"ט בערכין שם שכתב שאם אמר ערך אבר שאי אפשר להתקיים בלעדו כגון הלב והכבד והנה מדמשוה לב לכבד ובלב ודאי הוה נבילה בניטל כמו שמבואר בר"מ א"כ ה"ה לכבד שוב ראיתי שכ"נ לכאורה להדיא בתוספתא חולין פ"ג שכתבו דאם ניטל הכבד פסולה ולשון פסולה אינו שייך כ"א על נבילה כמבואר בר"מ ומ"מ עדיין יל"ע בזה בשאר מקומות בתוספתא דאפ"ל דשם אין הכרע מלשון זה אבל מ"מ לדינא צע"ג דמה נעשה בדברי המשנה פא"ט דאמרו דהוה טרפה כמו שהביאנו לעיל וכן נראה באמת דעת כל הפוס' והנה בש"ס היה אפ"ל דלבתר דמשני אלו טריפות אלו אסורות קתני יש מהן נבילות הוה ג"כ ניטלה הכבד בכלל דלא כפי' רש"י בחולין אבל בר"מ א"א לומר כן דהא הוא דרכו לדקדק בין נבילה לטריפה ואפ"ה כתב דניטלה הכבד הוה טריפה וכשפרט אותן דהוה נבילה וחשיב מוח ולב לא חשיב כבד א"כ משמע דנטילת הכבד לא הוה כ"א טריפה ולא נבילה:

שוב עלה בדעתי לתרץ דברי רש"י הנ"ל באופן זה וה והיינו דס"ל לחלק בין ניטלה הכבד עם הסמפון הוה נבילה אבל בלא נטילת הסימפון לא הו"ל כ"א טרפה ועפ"ז א"ש דמ"ש במשנה דהוה רק טריפה מיירי בלי נטילת הסימפון וכמ"ש התוס' דאל"כ הו"ל ניטלה המרה והא דלא כתב זה הר"מ בפי' היינו כדרכו שהוא אינו מביא אלא מה דאמרו בגמ' בפירוש ובזה יתישב קושית התוס' פא"ט על הא דתני ניטל הכבד טריפה הא בלא"ה הוה נטילת המרה ע"ש אבל לרש"י ולר"מ ניחא דהא ע"כ הא דתני ניטל הכבד טריפה הוא בלא נטילת הסימפון וא"כ לא הוה בזה נטילת המרה ובזה יתורץ כל הקושיות שהקשנו דהיינו דהגמ' בערכין ורש"י בב"ק ובתוספתא בחולין מיירי עם הסימפונות והמשנה בפא"ט מיירי בלא סימפונות ובזה יתירץ מה שראיתי דבר תמוה בפי' המשניות להר"מ בערכין שאם אמר ערך חצי לב וחצי כבדי עלי נותן ערך כולו דהוה אבר שהנשמה תלוי בו וא"א להתקיים בלא אברים אלו והוא תמוה דהא בחצי הכבד פשיטא דכשירה וא"ל דמיירי באותן שני הזיתים דמהיכי תיתי לן דזה שאמר ערך חצי כבדי עלי ר"ל על אותן שני הזיתים והוה אבר שהנשמה תלוי בו דילמא הוא אמר על שאר חצי הכבד והוה אבר שאין הנשמה תלוי בו אבל במה שכתבנו ניחא והוא דאם אמר ערך חצי כבדי עלי מסתמא על חצי כבד עם הגידים אמר והוה אבר שהנשמה תלוי בו כן היה נראה לכאורה אבל באמת קשה לחדש דבר כזה דכל כה"ג בודאי הו"ל להיות מבואר בש"ס ופוסקים שוב ראי"י ברש"י בתמורה ד' י"א ע"ב ד"ה כמ"ד שכתב דלדברי האומר טרפה אינו חיה הוה כל הטריפות אבר שהנשמה תלוי בו ולמ"ד טריפה חיה לא הוה כל האברים אבר שהנשמה תלוי בו אלא בדבר שעושה אותה נבילה ועוד מצאתי בזבחים דף ס"ט ע"ב

יע"ש אמר ר"י למה נאמר טריפה אם טריפה חיה הרי נבילה אמורה ואם טריפה אינו חיה הרי הוא בכלל נבילה ופי' רש"י הרי הוא משעה שנטרפה בכלל נבילה עכ"ל ועיי' בתוס' שם בד"ה אי טרפה והשתא א"ש הכל דכל המשניות והברייתות שקראו לכבד אבר שהנשמה תלוי בו ע"כ צריך לפרש באחד משני פנים דהיינו למ"ד טרפה חיה ע"כ צ"ל דהוה נבילה דאל"כ לא הוה אבר שהנשמה תלוי בו אבל למ"ד טרפה אינו חיה שפיר יתפרש האי משניות אף אם נאמר דניטל הכבד וכדומה לא הוה אלא טרפה מ"מ הוה אבר שהנשמה תלוי בו וא"כ לדידן דפסקינן טרפה אינו חיה אין לנו ראיה דנטילת הכבד הוה נבילה ומ"ש רש"י בב"ק ע"ח דנטילת הכבד הוה נבילה י"ל ע"פ מה דאיתא בזבחים הנ"ל דהנה בעל המאמר בגמ' בב"ק הוא רבי ורבי סובר בחולין דטריפה אינו חיה כלל אפילו שלשים יום ואפ"ל דסובר כמ"ש בזבחים בהא דר"י דטרפה הוה בכלל נבילה וא"כ לדידיה אין חילק בין טרפה לנבילה ולכך פי' רש"י דהוה נבילה ומ"מ צ"ע בזה:

יש לעיין בהא דאמרינן דצריך כזית במקום מרה וחיותא אם צריך דוקא שהכזית הראשון התמוך למקום מרה וחיותא ע"פ כל מקום דבוקו למקומות הנ"ל יהיה שלם והיינו חוט אחד ע"פ כל אורך המקום הדבוק וממנו מצטרפין מהעובי עד שיהיה כשיעור זית או דאף אם חצי מהמקומות הנ"ל ניטל או נתקלקל ע"פ ארכו עד המרה ממש וכן במקום חיותא מ"מ מקרי כזית שלם מחמת חצי המקום שנשאר דבוק ומצרפין ע"ז מרוחב הכבד עד שיהיה שיעור כזית במקומות הנ"ל ולפ"ז יצויר דאף אם ניטל כל הכבד ואף הרוב ממקום דבוקו במקום מרה וחיותא אם נשאר חוט אחד דבוק למקומות הנ"ל ויש בארכו שיעור כזית כשר כיון דא"צ דוקא שהכזית יהיה ע"פ כל מקום דבוקו והנה התב"ש ס"ק ח' פלפל על דעת הת"ח אם מצרפין שאר הכבד להצטרף לכזית או צריך דוקא שהכזית הא' יהיה שלם ומסיק בשם הרשב"א דצריך להיות שלם כדרכו והנה לכאורה נראה מזה דצריך דוקא שהכזית צריך להיות שלם ע"פ כל מקום דבוקו אמנם באמת ז"א דהא המעיין ברשב"א שהביא שם יראה דעיקר הטעם מטעם דצריך להיות שלם כדרכן והיינו דשם מיירי שיש בו נקבים או שאר ריעותות באמצע הכזית הנ"ל ע"פ כל מקום דבוקו ואין שם כזית בשום מקום מן הכבד במקום אחד בלי הפסק מנקבים ולכן שפיר כתבו דהכזית צריך להיות שלם במקום אחד כברייתו אבל באמת אם היה איזה מקום שנשאר שם כזית שלם במקום אחד בלי שום הפסק מאיזה קילקל אף שאינו ע"פ כל מקום דבוקו ואפשר אף במיעוט ממנו ג"כ כשר כיון שעכ"פ כזית שלם במקום אחד וכן משמע מדברי הש"ס והפוסקים דכתבו דצריך כזית במקומות הנ"ל בסתם משמע דבכ"ע שנשאר כזית אחד דבוק למקומות הנ"ל כשר דאם איתא דצריך דוקא ע"פ כל

מקום דבוקו א"כ עכ"פ הו"ל לומר דהזכית הנ"ל הוא הראשון הסמוך למקומות הנ"ל וכן נראה מדברי הרשב"א בארוך במ"ש גבי הוריק הכבד דצריך דוקא שיהיה נגד כל מקום חיותא שאם ינטל מקום הירקות תהא תלושה ממקומה ע"ש בב"י ומדהאריך כ"כ בלשונו נראה להדיא דאם היה נשאר איזה מקום שלא הוריק אף שהוא במיעוט מקום דבוקו מ"מ כיון שאף שינטל הירקות לא יהיה הכבד כתלושה כשר ואם איתא דצריך דוקא כזית הא' הסמוך למקום דבוקו א"כ אף בכה"ג טרפה מטעם דאין בו כזית ומ"ש הב"י וש"ך שם דה"ה אם לא ישאר כזית במקום חיותא צ"ל דמיירי שהוריק ג"כ ע"פ כל מקום חיותא רק שההורקה היא לצד הכבד ונשאר מהכבד לצד מקום דבוקו כחות מכזית בכה"ג כ' הב"י דאף שאין בו שיעור בירקתו כזית מ"מ טרפה מצד שלא נשאר כזית אבל בנשאר במקום אחד דבוק למקום חיותא שלא הוריק כשר מצד דמצרפין לזה שאר הכבד לשיעור כזית ובזה מדוקדק היטיב לשון הרשב"א במ"ש כל מקום חיותא והב"י חידש בזה דא"צ כל מקום אורך ורוחב מקום חיותא אלא אם הוריק כל מקום חיותא ע"פ ארכו אף שלא הוריק כל הרוחב כל שלא ישאר כזית טריפה ומ"מ צ"ע בזה למעשה דהא ודאי א"א לומר דאם נשאר חוט דק ע"פ כולו יוצא ממקום חיותא שבצירוף כל החוט יהיה כזית יחשב בכלל דנשאר כזית, ועיין בחי' רע"ק מ"ש להסתפק בהא דכזית במקום מרה וכדומה אם צריך שיהיה כל עובי הכזית שלם או דדי ברוחב כזית אף שאינו שלם מעל"ע ולפע"ד צ"ע דכפי הנראה ד"ז מבואר בש"ס לפי מ"ש רש"י דמרודד היינו שנעשה דק ע"ש:

במה שכתב הב"י והסכימו לדבריו כל האחרונים בהבנת דעת הרמב"ם דס"ל דכזית במקום שהוא חיה היינו מקום כליות הנה המעיין בפירוש המשניות להר"מ שכתב שצריך שישאר כזית במקום הסימפון הגדול שנכנס לכבד וכפי הנראה שלדעתו זה הוא מה שאמרו בגמ' כזית במקום חיותא ופליאה גדולה על הב"י וכל האחרונים שלא העירו מזה כלום ועוד שהשיאו דעת הרמב"ם שהוא סובר כדעת רש"י בפי' הגמ' בהא דכזית במקום חיותא ולדעתי שהר"מ בחיבורו ג"כ ס"ל כמו שכ' בפי' המשניות שלו ולדינא צע"ג מאחר דלא הוזכר בשום ספר מסתפינא אפילו להחמיר:

במה שתמה המ"ז בס"ק א' על המי"ט וכה"ג יע"ש במי"ט שיש לפרש שם פירוש אחר ולא יקשה כלום יע"ש היטיב והיינו דהשיג על הת"ח בתרתי חדא מה שפסק שצריך ג' זיתים ובאמת לדעתו א"צ כ"א ב' זיתים ועוד שהביא האי לישנא דמקום כליות בשם י"א וז"א דהוא העיקר ואפילו לפי מה שרצה להחמיר הו"ל להביא דעה הא' לעיקר ודעה הב' בשם י"א אכן דברי הכה"ג באמת צ"ע ואין בידי גוף הספר לעיין בו :

בש"ך ס"ק ג' בענין אם ניטלו או יבשו הב' זיתים עיי' בפמ"ג שהעלה דטרפה מספק אמנם מדברי הרמב"ם נראה להדיא דהוה ודאי יע"ש ולעד"נ דלמדו מהא דמבעי נדלדל ומעורה בטרפשין יפשוט לי' דלמ"ד מקום מרה הא איכא וכן למ"ד מקום חיותא הא איכא ופי' רש"י שם הא כולה קיים מזה נראה דאם היה נחסר מהזיתים במקומות הנ"ל טרפה ואף שכל הכבד קיים ולפ"ז יש לעיין קצת במ"ש הרשב"א בארוך (והובא בסי' נ"ב) דאם הוריק נגד כל מקום חיותא שאם ינטל מקום הירקות תהיה תלושה ממקומה משמע לכאורה דבכה"ג פשיטא לי' להטריף ואף שהזיתים שלימים וקיימים מ"מ כל שהוא תלושה ממקומה טרפה ונראה לכאורה דס"ל כמ"ש התב"ש כאן דכיון דהוריק נגדו הו"ל כמו שניטל עם הסימפונות והו"ל ניטל הכבד אכן באמת לפע"ד נראה מדברי הש"ס כאן דכל שלא נחסרו מהזיתים כלום שרי אף בכה"ג וכ"נ באמת ממ"ש הרשב"א עצמו בתחלה דצריך שיהי' נגד כל מקום חיותו וכ"נ ממ"ש הב"י ושאר אחרונים לבאר דברי הרשב"א הנ"ל דה"ה אם לא ישאר כזית שלם ג"כ אסור הרי להדיא דאם עכ"פ נשאר כזית שלם שרי אף בכה"ג וצ"ע וזה נראה לפע"ד כוונת הרמב"ם שסמך דין זה להא דנדלדל הכבד משום דדין זה נלמד מבעי הנ"ל ועי' בתב"ש ס"ק ב' שכתב דהא דלא כתב הרשב"א דאם ניטל ב' הזיתים וכתב דינו ביבשו והיינו משום דס"ל דניטל הכבד היינו עם הסמפונות ולכן בניטל פשיטא דטרפה דאם ניטל במקום המרה הו"ל ניטל המרה ובמקום תליותה הו"ל ניטל הכבד ע"ש הנה במ"ש במקום מרה א"ש אבל מ"ש במקום תליותא צ"ע כיון דחזינן דבנעקר לבד כשר אף שנעקר מבית חייה א"כ שפיר הו"ל לאשמעינן דאם ניטל ממנו גם הכזית טרפה דהא עיקר טריפתו הוא מטעם נטילת הכזית ולא משום ניטל הכבד והנה לכאורה היה אפ"ל דס"ל כמ"ש רש"י כאן דנדלדל היינו שעדיין מעורה קצת ובניטל לגמרי באמת אסור אף שהכזית שלם ובהכי א"ש ג"כ מ"ש הרשב"א בהוריק דהו"ל כתלושה אכן באמת המעיין ברשב"א עצמו יראה להדיא דמפרש דכאן מיירי בנעקר לגמרי וכמ"ש התב"ש עצמו כאן בסק"ג יע"ש גם מ"ש דלכן כתב דינו ביבשו צ"ע דהא ביבשו ג"כ לדידי מיירי שיבשו גם הסימפונות וא"כ לדידי יקשה גם בזה כמו בניטל ודע דנראה מדברי הש"ס ואף דנעקר במקום מרה כל שהכזית במקום מרה שלם כשר אמנם כ"ז שנשאר המרה תלויה בגידי הכבד אבל אם נעקר לגמרי עם הגידים בודאי הוה ניטלה המרה כמ"ש התב"ש ועוד נ"ל דבניטל מקום טרפשא גם רש"ל יודה דטרפה דהא אף בנדלדל לא התירו בש"ס כ"א כשמעורה במקום הטרפשא ואם ניטל כל הכזית נמצא שאינו מעורה שם ומנא לן להתיר בזה כיון דבתחלה נסתפקו בש"ס לאסור אף בכה"ג ואף דפשטו בזה להתיר מ"מ הא דוקא כשהוא מעורה מיירי:

הנה בעוף מצוי כמה פעמים שהמרה נמצא במקום השומן או בטחול כמ"ש האחרונים יעו' בכרו"פ ושבו"י והנה לפמ"ש לעיל לכאורה בכה"ג הוה לי' ניטלה המרה כיון שנעקרה מהכבד לגמרי אמנם י"ל דתלינן לי' במשמוש הידים אכן היכא דיודעים בבירור שלא משמשו בו כלל ונמצא כן צ"ע וראיתי בחי' הג' רעק"א שכתב לצדד בניטל חצי זית או יבש חצי זית ושאר הכבד קיים הן אמת שכן נראה לכאורה מלשון הרשב"א בסי' נ"ב שכתב שהוריק נגד כל מקום חיותא ע"ש אכן המעיין בב"י שם ובש"ך סק"ו במ"ש בשם הר"ן יראה להדיא דאף שכל הכבד קיים מ"מ אם לא נשאר כזית שלם במקום חיותא טרפה וכ"כ באמת בפרמ"ג כאן שוב ראיתי דעדיין יל"ע דהנה המעיין בחי' הרשב"א בחולין גבי גלודה כתב להדיא (והובא בש"ך בשי' נ"ט) דאף בניטל מחצה ממה שצריך להשתייר כל שלא ניטל כולו או רובו יש להכשיר אם כל העור קיים ע"ש וא"כ לכאורה ה"ה בנ"ד שוב ראיתי דלמ"ש הש"ך שם דאם ניטל ע"פ כל אורך השדרה חצי סלע ולא נשאר בשום מקום כסלע טרפה משא"כ אם ניטל באיזה מקומות ובשאר מקומות נשאר כסלע בכה"ג הוא דמכשיר הרשב"א ולפ"ז י"ל בנ"ד לפי מה שנתבאר לעיל דגם בכבד א"צ שהכזית הנשאר יהיה ע"פ כל מקום דבוקו א"כ אם ניטל או יבש ע"פ כל מקום דביקו הנה בכה"ג גם להרשב"א טריפה לפמ"ש הש"ך ואם נשאר קצת ממקום דבוקו שלא נתייבש וניטל בלא"ה לדידן לא הו"ל ניטל הזית כלל כמ"ש שם שוב ראיתי בחי' בית מאיר שכתב ג"כ לתרץ כן אלא שכתב בפשיטות דכאן הו"ל כמו ניטל ע"פ כל מקום חיותו שכתב הש"ך שם וכפי הנראה דס"ל בפשיטות דהזית צריך להיות ע"פ כל מקום דבוקו וכ"כ דצ"ע בזה:

בענין יבש הכבד עיין בתב"ש סי' ל"ו ס"ק ס"ו וצ"ע דלפי מ"ש שם אם מוציא דם במקום היובש בודאי לא הגיע לשיעור נפרך וכשר ולפלא על האחרונים שלא ביארו זה ועי' במ"ש באו"ח סי' תרמ"ח:

בענין מ"ש הרוקח בענין נימוק הכבד והב"י ורמ"א הבינו בדבריו דאפילו בנשתיירו הב' זיתים נמי טרפה וכל האחרונים השיגו עליהם ופירשו דכונת הרוקח לאסור דוקא בנימקו אף הב' זיתים עיין בט"ז סי' זה ולי נראה להצדיק את הרב רמ"א דבאמת אין לפרש דברי הרוקח בנטלו הב' זיתים דא"כ מאי קמ"ל הרוקח ומאי צריך להביא ראיה מפרק מי שאחזו הא פשיטא בכל מקום דנימק דינו כניטל ומ"ש הט"ז דהרוקח משמיענו כמו שאמר הר"ת לר"מ פא"פ דנימס דינו כניטל הנה באמת המעיין שם יראה דגם ר"ת לא הצריך להשמיענו דנימס הוה כניטל אלא דבא לחדש שם דגם אם הבשר רע הוה כניקב ועיין בסי' נ"ה לענין עוב"ח דשם הוא בעיא דלא איפשטא וכתבו התוס' הטעם

אע"ג דבכל מקום נסמסם דינו כניטל מ"מ הכא דלאו מינה מטרפה איבעי להו והטור שם סובר דגם שם הוה ודאי והכא כ"ע מודים דהוה ודאי כיון דלא איבעי לן כמו שם מסתמא הוה ודאי וא"כ מה היה צריך ללמדו מהא דפ' מ"ש הנ"ל ועוד מדהביא הגמרא מעשה דהתליע הכבד משמע אי לאו שהתירו היינו אוסרים ושם הא פירשו כמה מהראשונים דמיירי אפילו בנשתיירו אלו הב' זיתים ומאי טעמא היינו אוסרים א"ו מטעם שהיינו חוששים שמא סופו להתליע בכולו ובפרט לשיטת התב"ש דגם עתה לפי ההלכה ג"כ טרפה באם ניטל כולו ע"י התלעה אפילו בנשתיירו ב' הזיתים מטעם דסופו להתליעה בכולו ע"ש א"ו דהרוקח מטריף אף בנשתיירו הב' זיתים ולפ"ז שפיר הוצרך ללמוד מפ' מי שאחזו וכך הוא הלימוד בזה מדאמרינן בגמ' דחולי דנימק אין יכולה להתרפא כדמשמע הלשון דלית ליה תקנתיה א"כ מה"ט אפילו בנשתיירו הב' זיתים נמי טרפה והטעם כיון דאין יכולה להבריא ולהתרפאות דהא דאנו מתירין בנשתיירו ב' זיתים הנה באמת הטעם בזה כמ"ש רש"י דף מ"ו ע"א ד"ה מטביל דאם נשאר בה כזית יש בו כדי להעלות ארוכה שיחזור וירפא ע"ש וכאן כיון דא"א להתרפאות טרפה וזה שכ' הרוקח והרמ"א בת"ח דכבד שנמוקה טריפה כדאמרינן אי מכבדא קאתי לית ליה תקנתיה ולא הביאו ראיה מסוף הגמ' אימר אתמוחי אתמח א"ו דהראיה כדאמרן ומה שהקשה הט"ז מרש"י דפירוש אתמוחו אתמח כולה כבדא ולא נשתייר אפילו כ"ש יע"ש נלפע"ד לתרץ ע"פ מ"ש רש"י חולין שם בד"ה מטביל דלמשנה הראשונה דלא בעינן כזית ע"כ ס"ל דא"צ כדי להעלות ארוכה ואף שלא יתרפא כלל כשרה ומה שצריך שיור כ"ש הוא רק במקום מרה כדי שלא יהי' ניטל המרה ע"ש ולכן ס"ל להרוקח דע"כ לא הוצרך בש"ס לתרץ דאתמוח כולה כבדא וכמ"ש רש"י אלא לפי סברת המקשן שהקשה ממשנה ראשונה הנ"ל (או דס"ל כן או שר"ל דבאמת יש לתרץ אף לפ"ז) ולפי דעת המשנה הנ"ל באמת א"צ שיתרפא כלל וע"כ היה צ"ל דודאי איתמוח כולה כבדא ולא נשתייר אפילו כ"ש משא"כ לדידן ולפי מה דקיי"ל דצריך שישתייר ב' זיתים וע"כ מטעם שאף בשאר הכבד יש צורך לחיות הבהמה אלא במקום שיש שיור הנ"ל אמרינן שיחזור ויתרפא ויהיה הכבד בשלימותה בלא"ה לק"מ די"ל דכיון דמחמת חולי זה שוב לא יתרפא א"כ אף ביש בו שיור הנ"ל טרפה ולית ליה תקנתא וא"ל דאכתי קשה דסוף סוף יהיה כבד חמור מריאה אפ"ל דבאמת לפי משנה רב' לק"מ כיון דבריאה בשר הריאה לא מעלה ולא מוריד כלל והעיקר בקרועי הריאה משא"כ בכבד דבאמת צריך להיות שלם אלא דבניטל ונשתיירו הב' זיתים אמרינן דעתיד להתרפאות ולחזור לברייתה עוד אפ"ל דבאמת ריאה חמורה מכבד אלא דהיא ע"פ מה שתירצו בש"ס דכאן שאני כיון דהכבד

רחוק מן הפה אמרינן דודאי איתמוחי אתמח והיינו דבריאה כיון דהיא קרובה לפה לא חישינן למיחו אכן באמת אם גם דם הריאה היה בא ממיחו ס"ל להרוקח דגם בריאה טרפה והיינו דס"ל כדעת הרי"ף והרמב"ם דבריאה שנימוקה למים עכורים טרפה ודם דינו כמים עכורים כמ"ש הפוסקים בסי' מ"ד או דס"ל דדם גרע יותר מעכורים וסרוחים וכמ"ש כאן דלית ליה תקנתא אלא דבריאה ל"ח לזה משא"כ בכבד כיון שהוא רחוק מן הפה שפיר אמרינן דדם זה ממיחו הכבד ולית ליה תקנתא ואין בזה שום חומרא בכבד מבריאה ומה שכתבנו לעיל דתי' הש"ס אינו כ"א לפי המשנה הראשונה היינו מ"ש רש"י שם דאתמוח כולה כבדא הנה זה ע"כ לפי משנה הא' אבל באמת גוף החילוק הוא אף למשנה הב' אלא דלפ"ז א"צ לומר דאיתמחו כולה כבדא ומה שהקשו מהא דאמרינן גבי הוריקה כבד ולא יהיה אלא ניטל ס"ל להרוקח דדוקא בריעותא דנימוק והיה לדם שוב אינו יכולה להתרפאות ולחזור לברייתה משא"כ בשאר ריעותות כמו בהא דהוריק פשיטא ליה להש"ס דודאי לא גרע מניטל ובודאי עתידה להתרפאות ושפיר מקשה ולא יהיה אלא ניטל:

במ"ש התב"ש ופר"ת להטריף בהא דהצ"צ מטעם דרוב הנבלעים דרך הושט והנה כבר כתבנו במקום אחר לתרץ דעת הצ"צ מטעם דנגד רוב הנבלעים יש לנו רוב בהמות כשרות א"כ מה חזית לומר דהוא מרוב הנבלעים וממיעוט טריפות אדרבה אימא דהוא מרוב כשירות וממיעוט דדרך הקנה ע"כ לא הוה כ"א ספק השקול גם כעת נ"ל כיון דא"א לבדוק כל אורך ורוחב עור הבהמה מבחוץ דשמא יש בו איזה נקב משהו ובפרט היכא שאין העור לפנינו א"כ שוב הוה ספק שמא מבחוץ באתה וכמ"ש התב"ש בסי' מ"ט ואפילו באם העור לפנינו בודאי עכ"פ אין בירור שאין בו נקב משהו וא"כ נוכל לצרף אותו עם מיעוט הקנה והוה ספק השקול וגם מה דפשיטא ליה להתב"ש דב' הספיקות צריכים להיות שקולים הן אמת שכ"ה דעת הב"ח וש"ך בסי' ק"י ובכ"מ. אמנם בס"ט צדד בזה בשם כמה ראשונים ע"ש ובפרט בנ"ד במקום חזקת כשרות אמנם באמת בנ"ד הספק הב' דשמא לאח"ש ריעה ג"כ וכמ"ש בתב"ש ועוד דהא המחבר כתב דמחט בטרפשא הוה ספק טרפה וביארו האחרונים (עיי' פמ"ג במ"ז) דהטעם משום דקרובה לקנה הוה ספק השקול ואף דרוב וקרוב הולכין אחר הרוב עיי' בתשו' זכרון יוסף חלק אה"ע סי' ה' שכתב דה"מ ברובא דאיתא קמן אבל ברובא דליתא קמן אפשר קרוב עדיף ואף שמדברי המחבר והטור בהלכות נדה לכאורה לא משמע כן יעו' בפ"ת סי' מ"ח במקום אחר הארכנו בזה ואכמ"ל וא"כ בנידון הצ"צ יפה כתב דהוה ספק שמא דרך הקנה משום דהוה קרוב לקנה ואף אם נאמר דלא. כז"י מ"מ י"ל כסברת הפמ"ג במ"ז

דאף דרוב וקרוב הולכין אחר הרוב מ"מ הכא שיש חזקת היתר מחמת רובא יע"ש ובפרט דאין אנו אומרים דלהוי ודאי מחמת הקורבה אלא ספק השקול ודאי מהני וא"כ סרה קושית התב"ש מעל הצ"צ אלא אי היה רוצה להשיג על הצ"צ היה לו להשיג עליו מטעם אחר והוא כיון דאנו קיי"ל כחומר כל הפירושים כמבואר בש"ך ובפרמ"ג בשפ"ד וכ"ה דעת התב"ש יע"ש וא"כ אפילו אי נימא דדרך הקנה נכנס הוה טרפה מספק מטעם שיטת הרשב"א וא"כ לא הוה ספק השקול וצ"ע והנה התב"ש כתב דלדעת הרשב"א הוא ודאי ע"ש ובזה יל"ע דהא המעיין בב"י כתב בשם הרשב"א בת"ה שכ' והרי זה כספק טרפה משמע דאף ספק גמור לא הוה וכ"ש דלא הוה ודאי אמנם בנ"ד עכ"פ ס"ס און כאן דבין דרך הושט ובין דרך הקנה טרפה הן אמת דלכאורה יש לעיין דהנה המעיין בס"ס ל"ד יראה דקנה הכבד עצמו שניקב אינו כ"א ספק טרפה מחמת ב' הלשונות שם וא"כ בנ"ד הו"ל ס"ס שמא לא ניקב ושמא לאו טרפה אכן באמת ז"א דא"כ יקשה בלא"ה על שיטת הרי"ף והרמב"ם דס"ל להטריף במחט בכבד מטעם דשמא ניקבה הקנה והא הו"ל ס"ס וא"ל דחששו שמא ניקב הקנה קודם שיתפצל ז"א חדא דהמעיין ברשב"א כתב דחוששין שמא נקבה קנה הכבד ע"ש ועוד דהא בריאה מכשירים מטעם דהוא מקום קרוב הרי דא"א חוששים לקנה קודם שמתפצל דודאי הוא קרוב יותר וע"כ צ"ל דלא חשבו זאת לס"ס דשכיח שינקוב הקנה ומ"מ יל"ע בזה דא"כ למה הוצרך הרי"ף ושאר הפוסקים להכריע דיש להטריף בקנה הכבד מטעם דלא אתמר הלכתא בהדיא נקטינן לחומרא דהרי לפי שיטתם הוא מוכרע בש"ס מהא דחששו במחט בכבד שמא ניקבה קנה הכבד והוא סתמא דש"ס ופסקוהו כל הפוסקים (ועיי' רש"י שם שפסק להתיר בקנה הכבד אמנם אזיל לשיטתו כאן דהחשש בזה משום ושט):

שוב עיינתי בב"י שכ' דהחשש בזה שמא נקבה קנה הלב והכבד וא"כ א"ש קצת דבאמת בש"ס י"ל דעיקר החשש משום קנה הלב דבזה אסור לב' הלשונות שם רק דהרשב"א כתב דלדידן ממילא יש לאסור גם משום קנה הכבד אכן אכתי צ"ע כיון דקיי"ל דכ"ז שנמצא בסימפון אין לאסור (אף שכבר עברה קנה הלב) וע"כ צ"ל דעדיין אין שם מקום צר כ"א בקנה הכבד קודם שנכנס לכבד וכן נראה ממ"ש בב"י שם לחלק בין דעת הרשב"א לדעת הרמב"ם דלרשב"א אף קודם שנכנסה לקנה הכבד טרפה ר"ל אף שעדיין מונח בסימפון הגדול מ"מ כל שכבר נכנס לתוך הסימפון שבכבד חוששין שמא נקבה אותו במקום שנכנס ששם הוא מקום צר ועי' בב"ח מה שתמה על הב"י דהא בש"ס סתמא אמרו דבסימפון גדול כשר ולפע"ד דכונת הב"י כמ"ש וכמ"ש באמת הבה"ג גבי לב דדוקא בסימפון גדול קודם שנכנס ללב ועי' במ"ז סק"ז כתב בפשיטות דבכבד אף

שכבר נכנס לכבד כשר ודבריו תמוהים דהמעיין בב"י יראה להדיא דבאמת בזה פליגי הרמב"ם והרשב"א ואף למ"ש הב"ח שם יראה דיודה לדינא דאם כבר הוא בתוך הכבד אף שהוא בסימפון הגדול מ"מ שפיר יש לחוש שמא נקבה את הסימפון קודם שנכנסה וכיון שכבר עברה ממקום זה וכמ"ש שם דע"כ לא חיישינן כ"א באם מונח עדיין בסימפון (ר"ל קודם שנכנס לכבד) ולא נתחב בו שפיר אמרינן דודאי לא ניקב דאל"כ גם עתה היה צ"ל תחוב משא"כ היכא שכבר עברה ונכנסה לכבד שפיר י"ל שנקב אותו (ואף דמלשונו שם שכתב שכבר עברה הסימפוני רבה משמע לכאורה כמו שכתב המשבצות זהב ומכל מקום אין הכרח כ"כ) וכן נראה ממה שכתב הרשב"א בתה"א שם שלא הזכיר כי אם שמא נקבה קנה הכבד לבד משמע דעיקר החשש בזה רק מטעם קנה הכבד:.

במ"ש הפרי מגדים דבסימפון אף שנכנס לכבד כשר כ"כ בס"ק י"א דהנה המעיין בבית יוסף כאי יראה דבאמת בזה מחולקין הרמב"ם ורשב"א ולרשב"א טרפה עיין שם ובב"ח כאן לכאורה נראה לי דסבירא לי' כמו שכתב הפרי מגדים ומ"מ צ"ע כמש"ל:

בהא דניקב הטרפשא יעיין באחרונים דהטעם בזה משום דסוף הכבד לינטל ועיין בש"ג ברי"ף על הא דקנה למטה ממקום שחיטה שכתב וז"ל בבה"ג כתב שאם ניקב חצר הכבד טרפה ונראה בעיני נקיים דבריו שחצר הכבד הרי הוא כקנה הכבד כמבואר בקו"ה עד כאן לשונו. הנה נראה מדבריו דטעם טריפת הטרפש מטעם דדינו כקנה הכבד אכן באמת לא זכיתי להבין דמה ענין טרפש לקנה וקו"ה אינו תחת ידי ואי לא משתפינא הייתי אומר דבר חדש והוא דבבה"ג שלפנינו איתא כך אינקב טרפש הכבד ניקבה המרה טרפה ולפי לשון זה משמע דטרפות הטרפש היא משום מרה וכן נראה יותר בטעם דברי הבה"ג דיותר יש נחוש שמא תינקב המרה מחמת שהוא עור דק ובקל תוכל לקבל שינוי מחמת דקותו מחשש שמא תינטל כל הכבד*):

וראית בשו"ת מהרח"כ חיו"ד שכ' להתיר בנ"ד נקב בטרפש והכבד נכנס בתוך הנקב והחתיכה שעברה דרך הנקב היתה גדולה מהנקב והטרפש היה מחובר ודבוק לחתיכת הכבד רק מצד אחד ומצד השני לא היה שם דיבוק ומ"מ היה סמוך לו בדוחק ונראה כמו דיבוק רק כשאחזו ראו שאינו דבוק וכתב די"ל ע"פ מ"ש הרשב"א בתשובה בכבד שעבר דרך נקב הטרפש ונסרך לריאה הרי דרשב"א לא אסר כ"א מטעם הסירכא ועוד דהא בנקב הטרפש כתבו הטעם שהמים יבואו אל הריאה ובכה"ג כיון שיש לו סתימה שוב אין בו חששא זו וגם לטעם דסוף הכבד לינטל ג"כ מהני סתימת הכבד כיון דלא יבוא הרוח למקום מרה וחיותו וא"ל כיון ששולט הרוח באותו חתיכה שיצא לעבר השני שולט ג"כ בכל הכבד ז"א דל"א דשדי תיכלא בכולה. רק שבחי' מהר"ץ דכ' דטעם

הטריפות הוא מטעם דע"י נקב נוסף חמימות לריאה מן הכבד ותתיבש הריאה ולפ"ז לא מהני סתימת הכבד אמנם הוא ז"ל דחה דבריו וכתב דיש להתיר ע"פ שאר הטעמים וכמ"ש בשם הרשב"א ולע"ד יל"ע חדא דמנא לן להקל כיון דהכבד לא היתה דבוקה בכ"מ וע"כ לא הקילו כ"א בסירכא שעכ"פ סותם הנקב בטוב אלא שבמק"א לא מהני מטעם שסופו ליסתר ובנ"ד מהני אבל בזה שאינו סתום ובודאי דאין משקל לרוח ויכול לבוא אף בסדק קטן דק מן הדק וכן כתב התב"ש להשיג על הט"ז שהתיר בסתימת חלב טמא ואף לדעת הט"ז י"ל דמודה בנ"ד דהתם עכ"פ לפי מראות עין הוא דבוק בכ"מ אלא דלא מהדיק שפיר ועוד דאפשר דלא הקיל כ"א בנסרך כמ"ש התב"ש שם ואף למ"ש בבל"י שם להתיר כמו חוט במחט מ"מ כיון שגוף דבר זה חידוש הוא א"כ בנ"ד דבלא"ה לדעת מהר"ץ טרפה א"כ עכ"פ שוב א"א להקל כ"א בדבק טוב ומ"ש מתשובת הרשב"א לפע"ד צ"ע דא"כ עכ"פ הו"ל לבאר שהכבד סתם כל הנקב וגם הו"ל להביא דברי הבה"ג ולחדש ע"ז דהכא מהני מטעם שהכבד עבר דרך הנקב א"ו דהעיקר בזה דהרשב"א בתשובה הנ"ל לא שמיע ליה דברי הבה"ג הנ"ל או דעיקר כונתו להשיג על השואל דכ' דאינו אסור כ"א מחמת חומרא לכן ביאר לו שאסור מצד הדין מטעם הסירכא ולכן לא כתב לו מטעם ניקב הטרפש דס"ל דגם זה הוא רק לחומרא לחוש לדעת הבה"ג או דאפשר דד"ז נתבאר בדברי השואל דטעמו דאסור מחומרת הבה"ג וע"ז כתב הרשב"א דז"א דבנד"ז אסור מעיקר הדין מטעם סירכא וכן נראה דעת מהרשד"ם בהבנת דברי הרשב"א ע"ש ועי' בשו"ת מהרי"ט וכ"נ דעת הדרישה ורש"ל דאם נסתם באבר שלא כדרך הנחתו טרפה אף לפי דעת הב"י דבסירכא יש להכשיר אף בנקב מפולש וע"כ צ"ל דאף דגם סירכא סופו להתפרק מ"מ באבר שאינו נטרף מצ"ע כיון דעדיין לא נטרפה בו אינו מתפרק אבל באם נסתם שלא כדרך הנחתו דודאי ע"כ תתפרק משם לא מהני וא"כ ה"ה בנ"ד לפמ"ש האחרונים בטעם טריפת הטרפש מטעם הכבד וא"כ ע"כ שסוף הכבד לינטל ואף למ"ש הוא ז"ל עכ"פ אותה חתיכה שעברה דרך הנקב תינטל וא"כ אין כאן שום סתימה:

וראיתי בתשו' מהרש"ק מה"ת סי' קכ"ב שהעלה ג"כ להכשיר אמנם גם דבריו צ"ע למעיין שם ובמ"ש כאן ולכן לפע"ד צ"ע להתיר ומה"ט הטרפתי בעובדא זו ובפרט שבנ"ד היה הכבד יוצא ונכנס דרך הנקב בקלות קצת ואף שהיה מחובר במקצת מקומות מ"מ דרך הפירוד היה יכול הכבד לצאת דרך הנקב ואף שהחתיכה שעברה דרך הנקב כפי הנראה היה יותר גדול מן הנקב מ"מ כיון שהיה יוצא בקל דרך הנקב בודאי אינו סתימה וגם הם יודו בזה ועי' בח"א כתב דצ"ע בזה ולפע"ד כמ"ש. שוב מצאתי בעקהד"ט שכ'

בשם בית יהודה דיש להתיר ובשו"ת טו"ט מה"ק בסי' ס"ח העלה דיש לאסור ויעו"ש במ"ש בשם הפר"ת דיש להקל בספק ניקב הטרפש כיון שאינו רק מחומרת הבה"ג והוא העלה לאסור וכתב עוד דאף לפי דעת הפר"ת היינו דוקא בספק אם יש נקב משא"כ ביש ספק אם נסתם גם הוא יודה דיש לאסור:

עיין פמ"ג הביא בשם הכה"ג בשם המהרי"ט דאם ניקב הטרפש נקב מפולש אפילו אם נסרכה בצלע טרפה והוא תמה עליו ועיינתי במהרי"ט וראיתי שיפה קאמר והביא ראיה מהמרדכי יע"ש וכן הוא להדיא בדרישה בשם רש"ל יע"ש ועי' בתב"ש אכן מדברי המחבר באמת משמע להדיא דאף ביש נקב מפולש כשר דאל"כ למה השמיענו כאן דכשר דהא בלא"ה לשיטתו אין סירכא פוסל בשאר אברים כמ"ש בסי' מ"ו א"ו כמ"ש ואזיל לשיטתו בב"י כאן וכמ"ש הדרישה שם לדעתו:

בנידון שהשו"ב לא הרגיש בסירכא מטרפש להמסס והקצב הביא אח"כ את ההמסס הנ"ל עם הסירכא נראה דאף שהם חשודים קצת בענין זה וא"כ יש לחוש שמא חתכו מקצת מן ההמסס שהיה בו ג"כ הסירכא הנ"ל מ"מ יש להקל כיון דבשו"ת חוט השני מתיר אף בודאי נאבד אף שהאחרונים חלקו עליו ועי' בנוב"י דראוי לגעור בהמיקל וכן נראה באמת דעת הרמ"א דודאי יש שם קוץ ומחט מ"מ בנ"ד יש הרבה הוכחות וצדדים להקל חדא כיון דהשו"ב לא הורגש בה ואומר שבודאי נתקה בהכנסת ידו ומ"מ צ"ע דהנה המעיין בסי' ל"ט בתב"ש ופרמ"ג דע"כ לא הקילו בסירכא המתנתקת אלא כשניתקה מב' הצדדים ולא נודע מקומה איה משא"כ בנ"ד שנשארה עדיין אצל ההמסס וגם לפי מה שבא הסירכא לפני היה נראה מענינה שהיא סירכא קלה ובסירכא כזו אפשר דכולם יודו להחוט השני ואף שהשו"ב הנ"ל אינו מורגל כ"כ וא"א להמוך לגמרי ע"ז מ"מ סניף מיהו הוה וגם כיון שהקצב הביא את הסירכא לשאול נראה מזה שאינו חשוד ע"ז ולמה נחשוד אותו שחתך קצת מהסירכא להעלים האיסור דא"כ היה לו להעלים לגמרי ואף שי"ל שחשש שמא ראו אחרים את הסירכא מ"מ בצירף כל הנ"ל יש להקל גם ראיתי בו שהיה במקום אחד נגד הסירכא מקום גבוה וקשה קצת אך כשחתכו קצת היה הבשר ברי והנה אף שבלב"ש צידד בזה מ"מ זה נגד מחט אבל בנ"ד שהוא רק נגד סירכא וכבר

*)**הג"ה** מחכם אחד. כבר הרגיש הצ"צ החדש סי' מ"א בדברי הריא"ז הזה ומצדד עפ"ז דלא הוי רק ס"ט לריא"ז כקנה הכבד כן בס' הליכות עולם התפלא מדוע השמיטו הפוסקים ד' ריא"ז דיש נ"מ דהוי טריפה מחמ"ע וטריפתו מספק יעו"ש כן בס' דעת תורה מהג' מבערעזאן סי' מ"א ס"ק כ"ז התפלא ע"ז ומצדד ג"כ כנ"ל. ולענ"ד לק"מ דהמדקדק

בד' ריא"ז יראה דאין כונתו לירד לעומק דין דבה"ג הכריע אם הוא טריפה מחמ"ע או ס"ט רק כונתו לתרץ שלא יקשה מדוע יהיה ניקב חצה"כ טריפה והכבד עצמו כשר בניקב הלא הטרפש טפל לכבד כאשר נקרא חצר הכבד ומדוע יהיה הטפל חמור מהעיקר ע"ז כתב דנראה לקיים דבריו ר"ל ליישב הדקדוק דמצינו כה"ג בקנה הכבד דג"כ טפילים ם לכבד מ"מ מצינו בש"ס לפסול בנקב וע"כ דלפעמים הטפל חמור מהעיקר דאין מדמין בטריפות וא"ש לשונו "לקיים דבריו" דלכאורה מי הקשה על דבריו שהוא מקיימם ועוד במה מקיימם הלא אין מדמין בטריפות וכל המעיין בצדק יראה דזהו כונת הריא"ז ומש"ה השמיטו הפוסקים דאין נ"מ לדינא ואין לצרף דברי ריא"ז לא לקולא ולא לחומרא דלא נאמרו לדינא וכבר נדפס בשמי בקונטרסים כנסת חכמי ישראל קונטרם י' סימן קצ"ו וז"ב:

אמר המחבר דברי הספרים שהביא אינם ת"י ולא ראיתי אותם עד הנה גם בגוף מה שחידש בכונת הש"ג הנה אף שלכאורה נראה כן ממ"ש המרדכי בפא"ט דעיקר הקושיא דלא יהא חצר הכבד חמור מכבד עצמו יע"ש ומ"מ לפענ"ד נראה דא"א להעמיס כן בכונת הש"ג מדהעתיק דין זה גבי מ"ש הרי"ף בדין קנה שניקב למטה מן החיה וכן ממה שהעתיק בתחלה שם דברי הריא"ז **בדין** קנה הלב והכבד אם כמ"ש הרב הנ"ל הו"ל להעתייק דבר זה לקמן גבי כבד ודו"ק:

ידוע דעת הכו"פ דאף בסירכא נגד תחיבת המחט יש להקל באם יש עוד צדדים יע"ש וא"כ בנ"ד דאין שום נקב וגם הסירכא היא קלה בודאי יש להקל:

ראיתי לתרץ קושיא חמורה בשני כבדים דפסק המחבר דטרפה והרמ"א מודה לי' ותמהו כל האחרונים הא הוא פסק בסי' נ' דבה"מ סמכינן דבכ"מ שאמרו אם ניטל טרפה אם חסר כשר וא"כ לדידן בחסר הכבד לכאורה ג"כ כשר בה"מ וא"כ הא אנן פסקינן דכל יתר כחסר דמי וא"כ ביתר כבד הוה לן להתיר בה"מ ועי' באחרונים ואני ישבתי עפ"י דברי התוס' בחולין דהא דניטלה הכבד טרפה היינו באם הגידים קיימים דאל"כ הו"ל ניטלה המרה וזה ניחא בניטל אבל ביתר כבד אם אנו אומרים דהוה כחסר הוה כחסר מכל וכל וא"כ חסרו הגידים וחסרו המרה וא"ל דמיירי ביתר כבד שאין בו סמפונות דבזה נראה דגם המחבר יודה דכשירה דאין זה יתר כבד אלא תלתלי בשר כנלפע"ד שוב ראיתי בפמ"ג כאן ובסי' נ"ד שהעיר קצת בזה:

עובדא בא לידי בכבד שהיה מונח איזה חתיכה שהיה דומה בצורתו ותמונתו לכבד והשואל היה מסופק אם היה דבוק או מונח כך והנה אם היה דבוק פשיטא דטריפה כמבואר בש"ך אם לא שהוא דבוק למטה ממקום הזיתים אמנם אם היה מונח כן בלי

שום דיבוק נלפע"ד להכשיר דאין זה כ"א תלתלי בשר ודמי ליתרת שאינו במקום האבר המבואר בסי' נ"ה ואף למ"ש הפר"ח שם נראה דיודה בזה כיון שאינו מחובר לשום מקום ואף שבפנים ראיתי בו איזה קנוקנות כתבנית הסימפונות מ"מ אין לחוש רק שצריך לעיין היטב אם לא נתלש מאיזה מקום ויעו' במש"ז בסי' נ"ה סק"ה מ"ש בזה:

בשפ"ד ס"ק ה' באבנים דאם יש לחוש דמעלמא אתי יש לאסור ק ע"כ צ"ל ביש להם איזו עוקצים אמנם באם אין להם עוקצים שפיר תולין דדרך הקנה נכלש וכמ"ש בפר"ח בגרעין המרה יע"ש (הובא בבה"ט סק"ו) וכ"כ הפמ"ג בס"ס מ"ב בשפ"ד:

סימן מב

במ"ש הרב פמ"ג בשפ"ד סק"ב דכבד אין סותם כ"א במקום שהוא מחובר בתולדה ע"ש דבריו צ"ע דהמעיין בסי' מ"ו יראה דע"כ לא פליגי הט"ז וש"ך שם כ"א בענין אבר שאינו אצלו בתולדתו דלט"ז מהני סתימת בשר אף לאבר אחר והש"ך כ' דאינו סותם כ"א בבשר שאצלו בתולדתו משמע לכאורה אף שאינו דבוק בו רק שהוא סמוך אצלו בתולדה כמו דופן אל הריאה דמהני סתימתו אף במקום שאינו דבוקה לריאה בתולדה אמנם לפ"ז צ"ע במ"ש הש"ך שם כמו שומן ובשומן באמת דעת הרמ"א דצריך להיות דבוק מתולדה ונלפע"ד דדעת הש"ך דאם האבר או הבשר דבוק לו בתולדה אף שאינו דבוק לו בכ"מ שפיר מהני סתימתו אף במקום שאינו דבוק לו מתולדה והוא ממש דומיא דריאה דהריאה מחובר לדופן ע"י קנה שומן היורד בין הערוגות לכן מהני סתימתו אף במקום שאינו דבוק וכן בשומן כה"ג ג"כ מהני סתימתו אף אם נסרך אח"כ כל שהשומן הוא מאותו אבר ודבוק לו באיזה מקום בתולדתו ולפ"ז בין לט"ז וש"ך מהני בנ"ד אף במקום שאינו דבוק בתולדה דודאי סתימת הכבד לא גרע משאר בשר ומ"ש דא"א בקיאים בסבוך המעיין בדבריהם יראה דליתה דא"כ איך מהני סתימת בשר בשאר אברים לכל מר כדאית לי' ושוב ראיתי בפמ"ג שם בשפ"ד ס"ק ד' דמפרש דברי הש"ך דאינו סותם כ"א במקום שהוא דבוק בתולדה כמו שומן ולפעד"נ כמ"ש וגם לפי מ"ש הוא ז"ל א"כ הוא מחלוקת הט"ז והש"ך דלט"ז מהני סתימת בשר וכ"ש כבד (כמבואר בתב"ש סי' מ"ו) אף אם נסרך אח"כ ולש"ך לא מהני מה שנסרך אח"כ וא"כ ע"כ דלאו מטעם שא"א בקיאים כמ"ש הוא אלא דלא מהני סתימתו אף לבקיאים ולענין דינא העיקר כמ"ש אמנם לפמ"ש הש"ך דצריך להיות דומיא דריאה א"כ הא בריאה לא מהני סביך כ"א במקום שהוא מיצר ודחוק אצל הדופן וא"ב בשאר בשר יל"ע דמאן מפיס לידע אם הוא דחוק אצלו כ"כ וזה נראה הטעם שהשמיטו בש"ע ורמ"א הא דסתימת בשר דא"א לתת גבול בזה ואפשר דזה הוא דעת רש"י שכ' במקום דבוקה בכבד מטעם דא"א לשער בזה

במקום שאינו דבוק או דמ"ש רש"י במקום דבוקה וחיבור הכבד ר"ל במקום שהוא דחוק ומחובר אל הכבד והיינו סמוך ממש למקום החיבור וצ"ע:

עיין בתב"ש סי' מ"ב סק"ד במה שתי' קושית האחרונים בענין טעימת הכבד דבנ"ד לא שייך למגזר דילמא אתי למיכל דימנע משום המרירות ורבים ראו כן תמהו דהא באמת אם ימצא טעם מר מותר לאכול ועיקר החששה דשמא לא ימצא טעם מר ואזי שייך שפיר החשש דדילמא אתי למיכל וא"ל דלא חיישינן כ"א בתחלה דהוא עדיין ספק טרפה שפיר יש לחוש דאם נתיר לו הטעימה יבוא לאכול אבל אח"כ כשיהיה ודאי איסור שוב לא חיישינן דאתי למיכל מיניה דהא טעימה אסור אף בודאי איסור מטעם דאתי למיכל אמנם באמת דברי התב"ש נכונים ור"ל דבאמת בודאי איסור י"ל דאסור לטעום מטעם דאתי למיכל וכן בספק יש לאסור בטעימה מטעם זה אמנם זה דוקא גזרינן דאם נתיר לו טעימה בספק יבא לאכול ג"כ בספק אבל לחוש דאם נתיר לו בספק טעימה יבוא לאכול בודאי זה ודאי לא גזרינן דהוה כגזירה לגזירה דיבוא לאכול אכילה ממש וגם בודאי ולכן בנ"ד שפיר כתב כיון דבעת שהוא עדיין עומד בספק ליכא למיחש דאתי למיכל מטעם המרירות ולאח"כ יהיה ודאי איסור שוב אין חששא משא"כ בשאר איסור אם נתיר לו הטעימה בספק שפיר יש לחוש שמא באותו פעם שהוא עדיין בספק יבוא לאכול ממנו וכן אם נתיר לו טעימה בודאי איסור לכתחלה שפיר יש לחוש דאתי למיכל מטעם דבזה אין כאן כ"א גזירה אחת דיבואו לטעות בין טעימה לאכילה ממש, ועיי' בש"ך במה שתי' בזה מטעם דרוב יש להם טעם מר והנה בכו"פ ושאר אחרונים השיגו עליו דנראה בחוש דרובן אין להם טעם מר ולפע"ד נראה לומר דהנה באמת יל"ע במה דאנו מטריפין בלא נמצא מרה וטעם מר בכבד דהא ע"פ הרוב אנו רואין דבמשמש מעט נתלש המרה מכבד בעוף ונמצאת בשומן העוף או אצל הדקין והטחול וכמ"ש האחרונים בזה וכן הוא באמת נראה בחוש וא"כ מדוע לא נתלו במשמש ידא דטבחא שנאבדה לגמרי וכמו שנראה בחוש דע"י חיפש הנשים שאינם בקיאים נראה לעין שמאבדין אותה וכשמביאים העוף תיכף לפני המורה מוצא אותו במקומות הנ"ל וי"ל דמ"מ כיון שאינו מצוי כ"כ שיאבד לגמרי ולא ימצא בשום מקום לכן יש להטריף ובזה יש לומר דדעת הש"ך הוא דאף דבודאי אם לא נמצא טעם מר יש לאסור אמנם לענין לטעום בספק י"ל דקים להו להגאונים דלא שכיח הוא שיהיה המרה נטולה לגמרי ומה שנמצא לפעמים ע"כ הוא בא' מב' פנים או שנאבדה בסיבת משמוש הידים או שבאמת חסר ולכן כ' הש"ך דאם הוא מאותן שבאמת חסרה המרה רובן יש להם טעם מר בכבד ולכן אין לאסור בטעימה ואף דעתה ברוב הפעמים אין בו טעם מר עדיין י"ל דהמה מאותן דנאבדה

המרה כנ"ל ובאמת היה לה מרה ולכן אין בה טעם מר בכבד ואף בבהמה שבודאי אין לתלות שנתלשה במשמוש הידים מ"מ מהא גופא יש ראיה דבאמת בבהמה אין מצוי להיות חסרה המרה כנודע וע"כ בעופות הוא בא מסיבת שנאבדו במשמוש הידים ובאמת בבהמה יוכל להיות שע"פ הרוב יהיה טעם מר כמ"ש הש"ך ומה שבעופות אין בו טעם מר הוא מחמת שבאמת לא חסרה המרה כלל כמ"ש ולפ"ז י"ל דבנאבדה הכבד בלי טעימה באמת יש להתיר וכמ"ש הש"ך הנ"ל:

ועי' באחרונים במ"ש להשיג על הבה"ט במ"ש בשם עה"ג להתיר בנאבד הכבד קודם טעימה והנה כעת ראיתי בספר עקרי הד"ט שהביא ג"כ בשם עה"ג להתיר בנאבד הכבד בעוף שמן וכתב בשם שו"ת שבו"י דאף שבמ"י נסתפק בזה מ"מ אח"כ ראה בשו"ת עה"ג שהסכים להתיר ושבחן ג"כ שלפעמים נמצא המרה אצל בני מעיים ושומן ולכן העלה דעכ"פ בנאבדו הב"מ וכ"ש בנאבד הכבד דיש להתיר ע"ש שוב ראיתי ביא"פ שהביא ג"כ שבהע"ג לא כתב להתיר כ"א לפי דעת הש"ך ואח"כ הביא דברי השבו"י שכתב להתיר בנאבדו הב"מ וכ"ש הכבד ע"ש ונראה מדבריו דגם דעת השבו"י בדעת העה"ג כמ"ש הוא ז"ל וצ"ע בגוף התשובה הנ"ל אמנם עכ"פ המורם מדבריהם דבאם נאבדו הב"מ בודאי יש להתיר ולפמ"ש בכרו"פ דנמצא כמה פעמים בטחול הנה אם נאבד הטחול לבד ג"כ יש לצדד בזה מטעם ס"ס הנ"ל:

בענין אם אנו בקיאים בטעימה עי' פמ"ג במ"ז שתי' דמ"ש בהגש"ד דא"א בקיאים היינו בלחיכה אמנם באכילה ממש כל אדם בקי ודבריו צ"ע חדא דא"כ למה סתם ההגש"ד דצריך דוקא אומן הא אפילו שאר אדם יכול לטעום עכ"פ באכילה ממש דהא ע"כ הוא מדבר בטעימת היתר לענין טעימת ישראל ועוד דהא לפ"ז ע"כ הא דמוזכר סתמא בש"ס ופוסקים טעימה היינו אכילה ממש כמ"ש וא"כ איך סתם הוא בסתם דאין יכול לסמוך ע"ז כ"א אומן בקי והא בזה כ"א בקי ועוד דהא מבואר בהדיא בת"ח והובא בש"ך סי' צ"ו דאף בצנון אם חתכו בהכין בשר א"א בקיאים עכ"פ לכתחלה וע"כ דמפרשים דעת הש"ד דאף באכילה ממש א"א בקיאים ובגוף הקושיא י"ל ע"פ דברי הת"ח הנ"ל דלכתחלה אין סומכין על טעימת ישראל ולכן כתב דבמרה יש לסמוך אף בכה"ג והיינו בבהמת עכו"ם ואין שום הפסד ומקום דחק דהוה כלכתחלה אפ"ה יש להתיר. ועיין בצ"צ שהתיר טעימה באישור דרבנן והקשו עליו מהא דקערה שמלח בהבשר ועי' במ"ז סי' צ"ו ס"ק ט"ז שתי' דטעימת איסור היינו אכילה ממש ע"ש ואשתמיט לי' דברי התב"ש כאן דכתב דבקערה הנ"ל ג"כ די בלחיכה דאם לא נרגש המלח בודאי אין בה טעם דם. ויעו' בנחלת צבי במ"ש לצדד דנשים נאמנות בטעימת הכבד מטעם דאיכא לברורי ע"ש

ולפע"ד לפמ"ש כמה אחרונים דאם טעם אח"כ ולא טעם מר תולין שנתקנו המרירות א"כ לא חשיב איכא לברורי שוב מצאתי בעקרי הד"ט שכ' ג"כ סברה זו:

במ"ש במש"ז להסתפק בניד' מרה שהכיס לבן והמים מתוקים יל"ע ע"פ מ"ש האחרונים דבשינוי מראה עם קצת לקותא אסור א"כ ה"ה בזה וכ"כ הוא עצמו בסי' ל"ב במ"ז דאם יש שינוי מראה בחוט ובמוח קצת לקותא אסור ע"ש [אמנם באם אין שינוי מראה בקרום שפיר יש להסתפק בזה] ועי' ביא"פ ופ"ת שכתבו בשם כמה אחרונים להטריף בזה ומה שנסתפק בזה בפ"ת אם מהני טעימת הכבד בכה"ג הנה ביא"פ כתב בפשיטות להכשיר בכה"ג אמנם למ"ש לעיל דבשינוי מראה בכיס והמי מרה ג"כ מתוקים הו"ל שינוי מראה עם קצת לקותא די"ל לבשר שהרופא גוררו א"כ מה מהני בזה טעימה אמנם באם אין שום שינוי בכיס בודאי דיש להקל בטעימה אמנם אפ"ל דאף בלי טעימה מנ"ל להטריף כיון דמרה זו לא מעלה ולא מוריד כמ"ש כל האחרונים בשם אוהל מועד דאף אם נמצא הכיס ריקן כשר אף בשאין בכבד טעם מר א"כ ה"ה בנ"ד י"ל דהדר בריא ובפרט דלדעת כמה פוסקים אין שום קפידה במרה כלל כמ"ש במרדכי והגש"ד בשם האלפ"ס דמרה זו לאו אבר הוא וכו' אך כשניקבה שלא כנגד הכבד טריפה ע"ש וא"כ י"ל דעכ"פ אף לשאר הפוסקים אין להטריף בכה"ג כיון דעכ"פ אין שום שינוי בכיס ומה"ט גם מ"ש בספ' חא"ד להטריף היכא דהליחה נתעפש ונתרקב או שנתקשה כאבן דבריו צע"ג דאנה מצא דבר זה והרי אדרבה ההיפך מבואר באה"מ דאין חשש בליחה אף אם נתרוקן ומ"ש הוא דהיינו מטעם דנבלע בכבד דבריו צ"ע דהא מבואר בכל האחרונים דאף באין שום טעם מר בכבד ג"כ כשר וע"כ דהוא מטעם דכל שהכיס שלם הדר בריא ואין חשש בליחה ומ"ש שם דגרע מריאה שנשפכה ומוח שנסמסמס דבריו תמוהים דהתם בריאה מבואר בש"ס דטרפה מטעם הסימפונות וכן במוח מטעם דהוא עצמו הוה לקותא משא"כ בנ"ד שאין שום רמז בש"ס דיש איזה קפידה בליחה כלל וכ"ש במ"ש להטריף בקשה כאבן בודאי נלפע"ד להקל דהא אף אם נניח סברתו דדינו כניטל מ"מ הא קיי"ל כאה"מ דאף בניטל הליחה כשר ואף באין טעם מר בכבד ואפ"ל דאף למ"ש הפמ"ג להסתפק בזה וכן בשאר אחרונים שכתבו להטריף בזה י"ל דהיינו דוקא בצירף שהיה איזה ריעותא בכיס כמ"ש הם ז"ל משא"כ היכא שאין שום ריעותא בכיס גם הם יודו דיש להכשיר (ואף דקצת נראה מדברי הפמ"ג דעיקר ספיקו ע"פ דברי הריק"ש ע"ש מ"מ י"ל דהיינו דוקא ביש איזה הוכחה דגם הכיס נשתנה) ומ"מ צ"ע דמפשטות דבריהם משמע דעיקר הטעם מטעם דהיה מתוקים והנה למ"ש ביא"פ דאם נמצא טעם מר בכבד שפיר תולין דהכבד בלע המרירות והכיס שאב בתוכה איזה ליחה או מים א"כ לפ"ז ה"ה אף באין טעם מר

ג"כ י"ל דבאמת נבלע המרירות בכבד וכמ"ש הפמ"ג במש"ז בשם הריק"ש ואח"כ שאב הכיס איזה ליחה אחרת שוב ראיתי ביא"פ שם דאזיל לשיטתו שבאמת השיג שם על הפמ"ג וכתב דכונת הריק"ש בזה דנתקנח המרירות ע"י הטעימה ע"ש גם במ"ש עוד שם דאם הכיס נפוח ג"כ יש לאסור גם בזה יש לעיין דלפע"ד הכל לפי הנפוח ואם לפי מראית עין אין שום לקותא בהקרום אין חשש:

עיין בשו"פ טוב טעם סי' קכ"ז שהתיר בב' מרות רחוקים והמרה הב' לא היה לה שום פה להסימפון מטעם דהוה ס"ס שמא הלכה כרמב"ן וא"כ כשר באם אינו דבוק במרה עצמו ושמא חסרה המרה כשר ואשתמטתיה דברי הפמ"ג שהביא בשם כה"ג ובשם מהר"ם טראני לאסור ע"ש בשפ"ד ס"ק ד' ומ"ש עוד שם מטעם דלא הוה יתר מרה כ"א כשיש להם פיות להסימפונות גם זה צ"ע דהא בחדא ומתחזיא כתרתי אי לא שפכי טריפה ובודאי מיירי שאין לכל אחד סימפון מיוחד וגם הסימפון אינו שופך כ"א לאחד דאל"כ הו"ל דין סימפון שופך מרה לשתיהן דכשר בבהמת ישראל ואפ"ה טרפה אלמא דאף שאין לה שום קישר עם הסימפון ג"כ טרפה וכן נראה מדברי הריק"ש במה שהקיל מטעם שלא היה בו טעם מר ובודאי דלא היה לה שום קישר להסימפונות דאל"כ איך היקל בפשיטות דלא הוה יתר מרה כיון דיש לה חיבור לסמפונות בודאי דאין זה בועה ואפ"ה לא היקל כ"א מטעם שלא היה לה טעם מר אבל אם היה לה טעם מר כדרך המרה טרפה וכן נראה מסתימת הפמ"ג בשם הכה"ג ועוד דעכ"פ יש לחוש דשמא ניקבה המרה דאל"כ מאין בא לשם, ומ"ש שם כיון דכמה פוסקים מכשירין ניקבה המרה יש להקל בספק דבריו תמוהים דאנה מצא פוסקים המכשירים בניקב דהא הוא משנה ערוכה ומוסכם מכל הפוסקים ובניטל וחסר ויתר בזה איכא דיעות המכשירים, שוב ראיתי שם בהשמטות סי' מ"ב דכתב שם דאין לעשות ספק שמא חסרה המרה כשרה דכבר הוכרע בש"ע כדעת האוסרים אמנם גם ז"א והפריז על המדה דהא מבואר דאדרבה הרוב מכשירים בחסר וכמ"ש בת"ח דמש"ה סומכין אטעימה מטעם דרוב מכשירים בניטלה, גם מ"ש עוד שם דאף למאן דמכשיר בחסר מודה בניטל גם זה אינו דבפירוש איתמר בב"י ובת"ח וכן בשאר אחרונים דמאן דמכשיר בחסר ה"ה בניטל ע"ש גם הראיה שכתב שם דכל שניקב טריפה ה"ה ניטל ג"כ תמוה דא"כ גם מחסר קשיא דהא מבואר בסימן נ' והוא מדברי הרמב"ם הנ"ל דכ"מ שניקב טריפה ה"ה חסר וניטל ע"ש ובגוף השאלה שם שהיה ב' מרות ולא נדבקו אם מתערבים הדבר מבואר בשפ"ד בשם כנה"ג ע"ש שוב ראיתי בבה"ט בהעתיק דברי הריק"ש נראה שם דהכיס יצא מסימפון ע"ש ומ"מ צ"ע:

סימן מג

בענין אם חסר מקצת עובי הטחול שלא בדרך נקב הנה בנחתך דעת רוב הפוסקים להטריף אמנם י"ל דהוא בכלל ניטל (ועי' בב"י שכתב דהוה ניקב וכבר השיגו הפר"ח ועי' בתב"ש בזה) וא"כ י"ל בחסר כשר כמ"ש ברמב"ם והובא בש"ע סי' נון ואף דשם לא היקל הרב כ"א בה"מ מ"מ בנ"ד דבלא"ה יש בו ספק כשר אף באין ה"מ ואפשר כיון דאנו מחמירים כתי' הא' בש"ס דאין לחלק בין נקב לנחתך א"כ שוב הוא בכלל ניקב וניקב בסומכיה טרפה ובניקב שוב אפשר לומר דה"ה בחסר טרפה והנה לדעת הט"ז דבחסר אף בדרך נקב יש להתיר כ"ש בנ"ד אכן למ"ש בנה"ך בפן הא' דאף בנקב מתולדה טרפה יל"ע בנ"ד אכן למ"ש הרמב"ן ורשב"א גבי יתר טחול מטעם דהו"ל כניטל ביד משמע דבחסר כשר כה"ג ובמ"ש נסתר ראיות המ"י שנסתייע מדברי הרמב"ן ורשב"א הנ"ל לדעת הט"ז הנ"ל יע"ש והשכים לזה במ"ז סק"ב אכן למ"ש י"ל דבאמת דבחסר דרך נקב אף לרמב"ן ורשב"א טרפה ומה שהוצרכו לומר דהו"ל כניטל ביד מטעם דלפעמים הוא דבוק באופן דיהיה דרך נחסר שלא בדרך נקב ובכה"ג אין להטריף בחסר לכן שפיר כתבו להטריף דהו"ל כניטל ביד ומ"מ צ"ע ויעו' ברש"י חולין דף מ"ג ע"א ד"ה נפולה במ"ש דנחתכו רגלי' הו"ל בכלל חסירה ע"ש ועי' במ"ש בזה לעיל בסי' למד ולקמן בסי' נ"ה בדין נשמט מתחלת ברייתה. והנה בגוף דברי הט"ז והנה"ך בזה ראיתי בנוב"י מה"ק בסי' י"ז במ"ש להכריח דל"ח לנתרפא דלא כמ"ש בנה"ך מהא דריאה הנה למ"ש בתב"ש בסי' ל"ג ס"ק י"ד בשם רש"י דדוקא בריאה לא חיישינן לנתרפא מטעם דהו"ל להיות סירכא יע"ש א"כ אין שום הכרח מזה לניד' טחול וזה נראה באמת דעת הנה"ך וכן נראה להדיא דעת הג"א ע"ש גם במ"ש לחלק בין נקבי האוזן מטעם דאין טרפה משבחת במידי דמטרפה בי' יעו' בסי' מ"ט בתב"ש ושאר אחרונים במ"ש בשם ב"ע לענין שומן הבא מרוב פיטום דאינו סותם ומסתימת דבריהם משמע דאף שהנקב קדם לשומן ג"כ אסור הרי דאף דנשבח במידי דמטריף מ"מ אסור ועי' בדגמ"ר שם שהעלה ג"כ כדעת הב"ע הנ"ל רק שכ' לבאר דבריו דעיקר החשש בזה דשמא הנקב נעשה אחר שנתפטם בשומן יעו"ש ולפ"ז לשיטתו א"ש אכן באמת גם שם אין דבריו מוכרחים דהנה עיקר יסודו על פי מ"ש הר"ן בביאר שיטת רש"י ובאמת יש שאר פי' בדעת רש"י הנ"ל יעו' פמ"ג בפתיחה לסי' ל"ט ובשאר אחרונים וכ"ש לפי דעת התוס' ורא"ש וכה"ד הרמב"ן דאף טרפה גמורה חוזרת להכשרה ע"י רפואה (יעו' בלב"ש בחידושיו סי' י' ובביאורו ס"ק י"ז):

גם יל"ע כיון דעור זה לא מעלה ולא מוריד א"כ שפיר יוכל להתרפא כמו בנקבי אזני הבנות ול"ד לריאה ועי' בסי' נ"ו בהא דנקשר במקום צוה"ג גם במ"ש שם ובכו"פ ובדגמ"ר לתמוה על הט"ז בסי' זה במה שכתב דנברא נקב אינו בכלל נקב ממה שאנו אומרים באשר יצר וברא בו נקבים נקבים לדעתי לק"מ לפי מ"ש כמה ראשונים דקאי על פה וחוטם ופי הטבעת ומבואר בש"ס נדה ד' ל"ב דבמעי אמו הפה סתום וגם אינו מוציא רעי ועיין בספר המנהיג שם העתיק ופיו ונקביו סתומים וא"כ א"ש דאמרינן נקבים נקבים כיון שאינם מתחילת הבריאה אמנם אי קשי' הא קשי' דהט"ז עצמו לשיטתו באו"ח סי' ו' שפי' דעת הטור דנקבים קאי גם על הטבור שנקוב במעי אמו בודאי צ"ע דלפי שיטתו אין זה נקב ועי' בנדה בהא דושטו נקוב וגם במ"ש בסוף התשובה לצדד מטעם דניקב הטחול חידש ואין לך בו אלא חדושו כבר קדמו בזה הג' במ"י יע"ש בכלל פ"ט סק"א ובגוף הדין לחוש בכה"ג לנתרפא יל"ע חדא דכפי הנראה נקב זה אם אינו בתולדה בודאי הוא ע"י חולי ובע"י חולי מבואר בסי' מ"ח גבי המסס דל"ח בחולי לנתרפא ואף אי נימא דבא לה ע"י נגיחת השורים (וכמ"ש הרשב"א שפ"ג) וכדומה עדיין יל"ע לפמ"ש הרשב"א ור"ן לחלק בין וושט להמסס ובה"כ דדוקא בושט אין ניכר הרפואה ועי' בתב"ש מ"ש בזה ויהיה איך שיהיה הפי' בדבריהם או מטעם שהוא אדום או מטעם שהוא דק משא"כ המסס וביה"כ א"כ לפ"ז טחול בודאי ל"ד לושט הן אמת דלפ"ז יש לעיין על הרשב"א לשיטתו איך חייש בסי' שפ"ג לנתרפא ואפ"ל ע"פ מ"ש הר"ן גבי מחט בדקין דקרומן רך יע"ש ואף לפי שיטת שאר הפוסקים במ"ש לחלק בין וושט לביה"כ ג"כ לכאורה נ"ד דמי יותר לביה"כ וצ"ע ובהא דנחתך הנה דעת כמה אחרונים דטרפה רק מספק ומצטרפין זה לס"ס והנה באמת כן נראה מדברי הרשב"א וכ"כ הטור אמנם מדברי הר"ן שם נראה דלדידן דלא ס"ל כרב עוירא אין אנו צרכים לחילוק הש"ס א"כ י"ל דהוה ודאי :

במ"ש התב"ש ס"ק ד' להשיג על הבה"י שכ' דלא אמרינן שחור אדום הוא אלא במקום שהאדום הו"ל טרפה דהא בריאה כל אדום כשר עי' לעיל בסי' ל"ח דלדעת כמה פוסקים מראה בישרא הוא נוטה לאדום וכ"כ שם בתב"ש עצמו ס"ק ה' ע"ש:

במ"ש התב"ש ס"ק ו' להטריף ביבש הטחול באם שירטוט הציפורן ניכר בו כבר כתבנו לעיל בסי' מ"א דאם ניקב ומוציא דם לא הוה יבש ול"ד לריאה דדעת התב"ש שם להטריף אף בכה"ג משום דהתם העיקר תליא בקרומים וכמו שכתב בתב"ש שם ולפ"ז אפ"ל דלכן לא נזכר דין זה כאן וכן בכבד דבטחול וכן בכבד בודאי ע"פ הרוב אף אם שירטוט ניכר בו עדיין מוציא דם ולכן אין בזה חשש יבש עדיין אמנם אם באמת אינו מוציא דם אזי אף שאין נפרך בציפורן רק כשמשרטיטן ניכר בו טרפה:

במ"ש בשפ"ד ס"ק ז' דאלו כך קבלו דאין הגנה בפחות מחצי עובי ע"ש דבריו צ"ע דהא לפי דין הש"ס ע"כ אין צריך הגנה כ"כ דהא שיעורו בעובי דינר וממ"נ אם שיעורו בגסה ושם הוא פחות מחצי א"כ בדקה או במקום הדק הוא יותר מחצי ואם שיעורו בדקה עכ"פ בגסה א"צ חצי עובי אמנם למ"ש התב"ש א"ש די"ל דשיעורו בגסה ובמקום העב ביותר ושם צריך עובי דינר והוא פחות מחצי עוביו שם ובדקה צריך להשתייר לפי ערך שיעור הנ"ל והוא פחות מחצי עוביו וכן במקום הדק שבעב ע"ש בתב"ש ודו"ק:

במ"ש הט"ז בס"ק ו' וכל האחרונים בפי' דברי הא"ז בניד' מ"ש עד סומכיה יעו' בדבריהם במה שנדחקו בזה כ"א לפי דרכו והנה עתה ב"ה זכינו לאור שיחתו של הא"ז עצמו והמעיין שם יראה דלק"מ דשם מבואר דהיה הנפוח גם במקום העב אלא דהראבי"ה חידש בזה דלא מקרי עב כ"א במקום שדבוק לכרס משא"כ במקום שמונח על הכרס אף שהוא עב דינו כמקום הדק וכמ"ש המחבר בסע"ג ומ"ש במרדכי ושאר המעתיקים עד סומכה היינו לפי מסקנת הא"ז דמקום שמונח לא מקרי סומכה יע"ש שוב ראיתי שכן הוא בהעתקת הגש"ד בש"ס פ"ז ע"ש:

סימן מד

במ"ש בשפ"ד ס"ק ב' דמדברי הכל בו משמע דנקב ע"י חולי בכליות כשר הנה לפמ"ש הש"ך דלא מטריף כ"א כשהגיע עד הלובן וגם הלובן יהיה נלקה אין מדברי הכל בו שום סתירה לזה שוב מצאתי באו"ה שפסק להדיא הא דסעי' ו' וכמ"ש הכל בו בטעמו ומזה נראה דלא כמ"ש הפמ"ג וצ"ע:

בניר' בועה בכוליא במים שהם כרכומי והביעה מגעת עד החריץ רק שהקרום מפסיק בין הכרכומי להלובן הנה ראיתי בד"ק ס"ק ט' דקרום הבועה לא הוה הפסק וא"כ לכאורה יש לאסור וכן כתב הוא שם אמנם נלפע"ד להתיר והוא דהא דעת כמה אחרונים להתיר אף בעכו"ס בלא הגיע לחריץ יעו' בפ"ת בשם פ"מ ותשובת משכ"י וא"כ בכאן דהוא ספק מים עכורים כמ"ש הפ"ת עכ"פ בה"מ יש לסמוך עכ"פ בלא הגיע לחריץ ובנ"ד עכ"פ בלובן עצמו אין בו שום לקותא ואף למ"ש בתב"ש להכריע דאם הגיע עד הלובן אף שלא נגע בלובן כלל הוה לי' הגיע לחריץ מ"מ אפשר דבנ"ד יודה דודאי גם לדידיה אינו רק מטעם ספק דשמא זה מקרי הגיע ללובן ובנ"ד נראה להקל אף בספק הגיע ללובן דשמא כרכומי דינה כמ"ז ושמא זה לא מקרי הגיע לחריץ ובכרכומי ודאי יש להקל בלא הגיע לחריץ ואף דלכאורה יש בזה ס"ס להחמיר שמא דינה כעכו"ס ובעכו"ס טרפה אף בלי הגיעה לחריץ ושמא זה הוה הגיע למקום חריץ מ"מ לפמ"ש הסדרי טהרה בכמה דוכתי דבס"ס אף שספק אחד שכיח לאסור הוה ס"ס א"כ ה"ה בנ"ד ואף למ"ש הב"ח וש"ך

בכ"מ דבס"ס צריך להיות ב' הספיקות שקולים מ"מ נלפע"ד דיש לצדד בנ"ד דהנה בגוף הדבר שהחמיר הד"ק דקרום הבועה לא חשיב הפסק הן אמת שכ"נ מהתב"ש בס"ק ב' במה שדחק שם לפרש דברי הג"א שכ' בכוליא של פרה היתה בשלפוחת וניכרת במקום חריץ וכתב הוא ז"ל דמיירי שהיה קצת בשר ניכר שם לצד החריץ אמנם באמת הוא דוחק גדול להעמיס כן בדברי הג"א כמו שנראה למעיין בתב"ש שם וי"ל בפשיטות ע"פ דרכו דהשלפוחת היה מפסיק בין הריעותא ובזה לא הוה הגיע לחריץ וגם י"ל דכיון שהיה חסר במקום הבועה ענבה אחת א"כ י"ל דהקרום הזה אינו קרום הבועה רק הוא מעצמות הכוליא שרק בתוכה נמס למים אבל הקרום שבחוץ נשאר שלם וע"כ לא קאמר התב"ש אלא בניכר שאינו מהכוליא עצמה רק שלפוחת וכמ"ש בשם הג"א אבל בנ"ד שי"ל שהוא מהכוליא שפיר הוה הפסק שוב ראיתי בפ"ת הביא בשם תולדות יצחק להקל בנד"ז בספק הגיע לחריץ ומ"מ עדיין י"ל"ע בזה ושוב ראיתי בטו"ט מה"ק בסי' ע"ו שכ' לחלק דבזה אצל זה בעינן שיגיע לתוך הלובן ממש אכן באם הבועה הוא למעלה על הלובן אף שקרום הבועה מפסיק בין הליקוי ללובן אפ"ה אסור אף בספק אם היה בה מים עכורים יע"ש ומ"מ עדיין צ"ע וגם דבריו צ"ע דמסתימת דברי הפוסקים משמע דאין לחלק בזה והנה ע"פ הרוב כשיש בועות הנ"ל הקרום שעל הבועה נוטה למראה לבן והנה אם נאמר דהקרום הנ"ל הוא קרום הבועה ולא שבשר הכוליא נשאר מבחוץ בודאי אין בזה חשש מחמת שינוי מראה כיון דאינו מבשר הכוליא עצמה אמנם אפשר דיש לחוש שמא קרום הנ"ל הוא מבשר הכוליא עצמה שנשאר ובפרט היכא שנראה שהבועה הנ"ל הוא במקום ענבה אחת מהכוליא אמנם אפשר לומר כיון דלובן בכוליא אין טרפתה כ"א מספק שמא הגיע ללובן דבלובן גופה אין ניכר מראה לובן כמ"ש הרש"ל וא"כ שפיר הוה ס"ס שמא הוא קרום הבועה ושמא אינו מגיע ללובן ובפרט במקום מ"ז או כרכומי שי"ל דמחמת הבועה נשתנה המראה כי כן דרך בועה לשנות המראה כמ"ש גבי ריאה ואף דבהורקת הבועה אין חוזר למראה כשרה מ"מ יש לצרף דעת הרא"ה שם דאף בכה"ג כשר וכמ"ש שם הפמ"ג ולב"ש לצרף דעתו לענין נאבד ע"ש ואף די"ל דע"כ לא קאמר הרא"ה אלא במוגלא מ"מ הנה במ"ז בודאי שכיח שיהיה ממנה מראה לבן ואף בכרכומי דאפשר שאין שכיח ממנה לובן וכמ"ש התב"ש שם בשם הא"מ שנסתפק אם יש לתלות לובן בשיער שחור מ"מ מסתימת דברי הפוסקים שם דיש לתלות מראה בבועה משמע דאף בבועה מ"ז יש לתלות ואף מראה שאינו שייכא להמוגלא ועי' בלב"ש ס"ק ס"ד שם וצ"ע ואף למ"ש התב"ש להחמיר בכל לקותא דא"צ שיגיע בלובן עצמו מ"מ גם לדידיה אינו רק מספק מחמת שינוי הגי' בש"ס וכמ"ש להדיא בסוף דבריו ע"ש:

גם במ"ש המהרי"ן חביב דע"כ האי ענבה אינם ענבי הגפן דהם קטנים מפול צע"ג דהא מבואר בש"ס דהוא גרוע הוא בוסר הוא פול הלבן וזה פשוט דכשהוא בוסר עדיין לא גדל כל צרכו ואפ"ה אפשר להיות גדול כפול וא"כ ענבים גמורים בודאי הם גדולים מפול ואפשר דס"ל למהרי"ן הנ"ל לחלק בין פול סתם לפול הלבן ודוחק:

סימן מו

ראיתי בשו"ת מהרח"כ בסי' י"ג במ"ש לצדד בבר אוזות בניד' הפאקין שיש נגד הבועות תולעים א' מטעם דשמא אין זה תולע רק דלדול באמת ז"א דניכר היטב שהוא תולע כידוע להבקיאים ומ"ש דאף אם הוא תולע שמא אח"ש ניקב גם בזה צע"ג כיון דיש נגדו בועה וכבר כתבו כל האחרונים דבועה ויבלת דינו כק"ד ומטעם זה נדחה גם שאר הצדדים שכ' שם דשמא לא ניקב מעל"ע או דניקב רק עור אחד וע"פ מ"ש בשבילי אמונה דבני מעים יש להם ב' עורות (גם בלא"ה דבר זה צ"ע) ועי' בתב"ש כאן ס"ק א' מ"ש בשם הרוקח נראה דבדקין אין בהם כ"א עור אחד ע"ש דכיון דיש בועות נגדם נראה דנקב מעל"ע וכמ"ש בשם האחרונים ומ"ש דשמא אתרמי נגד קצת בועת גם ז"א כיון שאנו רואים שבכ"מ שתחוב תולע יש נגדו בועה בודאי אין זה מקרה כמאמר החכם כי המקרה לא יתמיד ומ"ש להתיר מטעם דהיינו רביתייהו כיון שכולם המה כן הנה אף שבאמת אין לחלק בנד"ז בין דבר שהוא מתולדה לנעשה אח"כ כמו שנראה להדיא מדברי הש"ס בהא דאין פרה יוצאת אא"כ חותכין האם שלה ומה מאוד צ"ע על הג' שנסתפק בזה והביא ממרחק לחמו מדברי התה"ד גבי אתרוג אמנם זה דוקא בכה"ג שניטל האם שאנו רואים בבירור מתי ניטל ואפ"ה אנן סהדי שאח"כ הם פרים ורבים וגדלים כשאר בהמות ולכן הוה שפיר ראיה דלא נטרפה בזה משא"כ בנ"ד שבאמת אין אנו יודעין מתי בלעו את התולעים ומתי נקבו את הדקין וא"כ באמת אין ראיה מאותם שהם חיים דשמא עדיין לא בלעו התולעים או לא נקב הדקין ואף אם תרצה לומר כיון שאנו רואים אח"ש שברובא נמצאת כן ואפ"ה אנו רואים בחוש שהם כולם חיים ופרים ורבים מ"מ אפ"ל דהא ודאי שעיקר טריפתם הוא רק מספק דשמא נקב מעל"ע ונתרפא או דלא ניקב מעל"ע והבועה עלה מצד הב' מחמת כאב המכה מנשיכת התולע מצד הב' וא"כ אין ראיה שכל המין טרפה די"ל דודאי יש כמה וכמה שלא נקבו מעל"ע רק שאנו חוששים מספק שמא הני בר אוזות המה מאותן שנקבו ונתרפאו כמ"ש באופן הא' ועוד דהא דעת התב"ש דאין להתיר מחמת היינו רביתייהו אלא כשכל המין כן משא"כ בזה ועוד כיון שאנו רואים שד"ז בא להם מחמת שאוכלים התולעים במים ואותם שאינם הולכים על המים אין להם ד"ז א"כ בלא"ה לא שייך ט"ז דאטו אם יכניס מין אחד לבין

זאבי ערב או אריות וכפירים האם נאמר להתיר מטעם שאין רוב המין טרפה וצ"ע בזה גם מהג"א כבר כתבו הב"ח ותב"ש לחלק בין קורקבן לדקין ואפילו לדעת הש"ך מ"מ באם יש בועה נגדו כ"ע יודו דאין לספק באח"ש:

וראיתי בנוב"י מה"ק סי' י"ג וי"ד דבאם יש בועה ולאחר שגוררין המוגלא נשאר השינוי מראה יש להטריף ופי' כן דברי המרדכי ושאר פוסקים וכ"כ הפמ"ג ולפע"ד צ"ע דל"מ למ"ש הרא"ה שהובא בסי' ל"ח וכפי פי' הב"י וד"מ ול"ח שם דאף אם המראה נשאר לאחר הסרת המוגלא אפ"ה כשר א"כ כ"ש בנ"ד דשם אי לאו המוגלא בודאי אסור ואפ"ה כשיש מוגלא מתירים כ"ש בנ"ד דאי לאו המוגלא היה מותר ואיך נאמר דהמוגלא יגרום לנו איסור בהיפך ממש מבריאה ואפילו לדעת התב"ש שם שהכריע כפי' השני היינו דוקא מטעם כיון דהמראה פסולה מצ"ע לא מהני לה מה שהיא באה ע"י המוגלא דתיתי מהי תיתי כמבואר למעיין בתב"ש שם משא"כ בנ"ד דהמראה מצ"ע כשרה י"ל דאין המוגלא גורם לנו שום איסור וכן נראה להדיא מהא דקיי"ל דמראה כשרה על הבועה או על מקום מוגלא כשר אף שהמראה נשארת אחר הורקת המוגלא ולמה לא נחוש לבשר שהרופא גוררו כמ"ש הם א"ו כמ"ש דאין המוגלא גורם לנו שום איסור וכל שבלא המוגלא כשר ה"ה במוגלא ואדרבה במוגלא יש סניף להקל ע"פ מ"ש הרא"ה בפי' הא' וצ"ע גם במ"ש שם בסי' י"ד להוכיח מדברי הרמ"א בסי' נ"ו דנפוח עם שינוי מראה כשר ממ"ש הרמ"א נפוח ונצרר הדם ובנצרר הדם בודאי יש שינוי מראה ואפילו הכי כתבו דצריך דוקא רקבון ע"ש הנה מדבריו נראה דפי' דעת הרמ"א במ"ש נפוח ונצרר דהאי ואו הוא ואו החיבר אמנם באמת כ"כ הב"ח בתשובה והובא בלב"ש בקט"ע דהאי ונצרר פי' או נצרר ולפ"ז אין ראיה מכאן דרמ"א מיירי מנפוח לבד אבל עם שינוי מראה י"ל שפיר דחיישינן לבשר שהרופא גוררו ובלא"ה ג"כ י"ל דשאני שינוי שבא מחמת נצרר הדם דודאי לאחר שיגררו הדם תתהפך מראיתו למראה בשר משא"כ בנ"ד שאין המראה משתנה כלל ואדרבה נלפע"ד דלפי מ"ש הרמ"א שם דנפוח הוה ריעותא שפיר י"ל דאם נשתנה ג"כ ממראיתו הו"ל ממש שינוי מראה עם ריעותא שכתבו הפוסקים דצריך לחוש לבשר רע שהר"ג וצ"ע בכ"ז:

עובדא בא לידי בדקין של בהמה שהיו עליהם הרבה בועות כמצוי ומתחלה הפכתי את הדקין לעבר הב' והיו שלם מעבר הב' רק שהיה שינוי מראה קצת שם (קצת ספק אם היו נגדו ממש או סמוך לו) וגררתי המוגלא ולאחר הגרירה נשאר קרום דק בלי שינוי מראה כלל רק לאחר שעיינתי בהקרום הנ"ל נגד השמש מצאתי שיש בו נקב משהו כמו חודו של מחט והנה י"ל דהנקה הנ"ל נעשה בחודו של סכין בעת שגררתי המוגלא כי

הסכין היה בו חוד וגם גררתי בקצה הסכין שבצד החוד והנה בבועות של דקין הנ"ל בודאי ברוב הפעמים אינו שולט מעל"ע ולכן אם נאבד בלי בדיקה בודאי כשר כמ"ש האחרונים וא"כ בנ"ד לכאורה הוה כנאבד אמנם י"ל דכל זה דוקא כשאין שינוי מראה נגדו משא"כ בנ"ד היה צריך בדיקה מעיקר הדין דאף אם נאמר דמ"ש הרב פמ"ג דלאחר שגרר המוגלא אם נשאר המראה טרפה אינו מוסכם יעו' בס"ס ל"ח וכמש"ל מ"מ בנ"ד בלא"ה צריך בדיקה שמא לא נשאר בשר בריא עכ"פ בפרט לדידן דא"א בקיאים בגרירה והנה אף שהפכתי אותם ונראה שלם מ"מ עדיין היה צריך בדיקה בגרירה היטב ואף דבביעה לבד בודאי די בהיפך לבד כמ"ש ביא"פ בסי' מ"ו מ"מ בנ"ד שיש שינוי מראה בעבר הב' בודאי צריך לבדקה בגרירה ולפ"ז אף אם נאמר דיש לתלות בחודו של סכין מ"מ דינו כנאבד בלי בדיקה ואסור ומ"מ נראה דאין לדונו רק כס"ט כיון דע"פ הרוב בועות בדקין הם כשרים כידוע א"כ אינם בחזקת נקוב ואף שהיה צריך בדיקה מטעם המראה היינו מטעם דשמא ישאר קצת לקותא או שינוי מראה [ובפרט שיש קצת ספק אם היה נגדו ממש] ועי' בש"ך סי' ל"ו בדין אם נפחו ונקרע הקרום במקום ריעותא או מראה ובאחרונים שם ובמ"ש הב"ח בדין אם תולין במשמוש ידא דטבחא בבועה ותלויה ובשל"כ ובתב"ש בסי' ל"ט סע"ט) ומ"מ צ"ע בזה לפמ"ש התב"ש בסי' ל"ו דבנקב עגול אין תולין אף בסכין א"כ בנ"ד דהיה כמו נקב עגול אין לתלות בסכין ע"ש גם יש לעיין מטעם דודאי אין דרך לגרר בחודו ממש אלא בארכו של סכין וא"כ אף שהיה מגרר בקצה הסכין לצד חודו מ"מ אין מצוי שיעשה נקב עגול כזה וא"כ דינו כודאי טרפה וצ"ע.

והנה נשאלתי בנ"ד שנמלח עם שאר בשר והיה סמוך לשבת וה"מ והנה כבר נודע דדעת הנוב"י דאף בספק אין להקל ולהתיר בקליפה דלא כשבו"י א"כ כ"ש בנ"ד דיותר נראה דהוה ודאי ומ"מ הקלתי בזה בקליפה אף שנמלח עם בשר עוף דלדעת כמה אחרונים הוה מבא"מ יעו' בנוב"י וח"ס ופ"מ וחא"ד והוא ע"פ מ"ש הרמ"א בסי' ק"ה דבאיסור כחוש שיש בו סרך שמנונית יש להקל בה"מ ע"י קליפה והנה בנ"ד לפי שחקרתי היה הבשר מבהמה ילדה וכחושה ולכן יש להקל בזה אף בא"מ וכ"ש בנ"ד דבלא"ה יש צירוף דאפ"ל דהוה רק ספק טרפה ובס"ט כ"כ השבו"י והסכימו לזה בפמ"ג ושאר אחרונים דיש להקל אף בשמן וא"מ ובמב"מ גם הנוב"י מודה דיש להקל וכ"כ במק"א דמה"ט יש להקל אף בנמלח עם בשר עוף כיון דלאו ודאי דדינו כא"מ כמ"ש בפמ"ג וא"כ הו"ל ס"ס מה"ת שמא לאו טריפה ושמא דינו כמב"מ ושוב מה"ת מותר ובדרבנן די בספק אחד להתיר כמ"ש הש"ך בכ"מ מהא דציר דגים אמנם במה שנמלח עם השומן מהדקין שלה יש לאסור:

סימן מז

בניד' מה שמצוי בעופת המצוים בנינו שיוצא מן המעי הישר כמין שני מעים הנה לכאורה לדעת הרמב"ם והובא בש"ע דכענף מן הבד טרפה בין בבהמה בין בעוף יל"ע בזה אמנם לפמ"ש הש"ך בס"ק א' דדוקא כשיוצא מן הקיבה ניכר שהם ב' ובלא"ה כשר א"כ בנ"ד יש להכשיר אף לדעת הרמב"ם הנ"ל אמנם לפמ"ש הש"ך בהא דסע"ה דאין להכשיר כ"א באחת ובב' טרפה וכ"ש למ"ש התב"ש דאין להקל כ"א באצבע ואף דבעוף כתב שם לצדד בה"מ מ"מ עכ"פ באין ה"מ כתב שם דיש להחמיר דדינו ממש כבהמה ע"ש וא"ל דבאמת טרפה לדעת הרמב"ם וסיעתו דכיון דכל העופות הבאים לפנינו הן כן בודאי א"א לומר שכל המינים יהיו טרפה וצ"ע והנה אפ"ל לשיטת הר"מ דעתה נשתנה הטבעים והיינו רביתייהו אכן עדיין צ"ע על המחבר ורמ"א דבודאי א"א לומר דנשתנו העופות מבימיהם וא"כ איך סתמו וכתבו דבענף מן הבד טרפה בעוף וכמש"ל וע"כ צ"ל דס"ל כחילק הש"ך דבאין ניכר מתחלה כשר ואף בב' ודלא כמ"ש הש"ך בסה"ס ומ"מ יל"ע במ"ש מעי קטן באורך אצבע ובנ"ד הם ארוכים כמה אצבעות הן אמת דהמעיין בש"ך בסק"ח יראה דבאמת דעתו דל"ד ואף בארוכים יותר שרי אכן לפמ"ש הפר"ח דאין להקל ביותר מכאצבע בודאי יל"ע וכ"ש למ"ש התב"ש דלמעשה ג"כ אין להקל אף בעוף כ"א בה"מ כמש"ל והנה בהיותו בזה ראיתי דיש לעיין דלפי דעת הרמב"ן דיתר כניקב א"כ יתר מעי בהדרא דכנתא במקום שסמוכים זא"ז דכשר בניקב ה"ה ביתר הוה לן להתיר וכ"ש בחלחולת במקום הדבוק ולפלא שלא העירו מזה ומ"מ לענין הלכה כיון דדעת התב"ש להקל בה"מ אף ביתר מעי גמור בעוף א"כ כ"ש בנ"ד דהוא רק דק מן הדקין דיש להקל בפשיטות אף באין ה"מ ובפרט דבאמת כיון שכל העופות המה כך ודאי דהיינו רביתייהו, שוב מצאתי בעקרי הד"ט בסי' ה' ס"ק כ"א שכתב בשם כמה אחרונים להתיר מטעם דהני רביתייהו ועפ"ז יל"ע במה שראיתי בשו"ת מהרש"ק דמטריף באם נחסר אחד מן המעיים הנ"ל כיון דלדעת הרמב"ם וסיעתו בודאי אינם צריכים להיות בעוף וכמש"ל ועיקר ההיתר בזה דבעוף אין מזיק יתר א"כ איך נטריף בחסר ועוד כיון דכ"כ דמפשטות דברי הרמב"ם והש"ע משמע דלא היה מצוי ענין זה במין העופת שלהם ועיקר ההיתר בזה מטעם דעתה היינו רביתייהו א"כ בודאי דמי למ"ש בש"ס גבי ורדא ע"פ שיטת רש"י דהמעשה היה באחת ויש להכשיר בחסר ואף לדעת הר"א שם דבש"ס מיירי בב' אפ"ה כתב הרא"ש שם דכיון דמקצת אין להם אין להטריף בין בחסר בין ביתר ע"ש הרי דאף שאנו מתירים בזה מטעם רביתייהו ומ"מ אין להטריף בחסר הרי להדיא דלא כמ"ש בשו"ת טו"ט (בסי' קס"ו) הנ"ל להטריף בפשיטות מטעם דודאי יש

צורך בהם וז"א כמ"ש ומה שכתב להסתייע לזה מהא דסניא דיבי דבריו תמוהים דשם מבואר בש"ס דביתר טרפה וא"כ בודאי דה"ה בחסר משא"כ בנ"ד דאדרבה מפשטות דברי הראשונים נראה להדיא דלא היה מצוי בעופת כן ובודאי דאין בהם צורך כלל, ושוב ראיתי בעקרי הד"ט בסי' ה' הביא דיש בזה פלוגתא בין האחרונים דבשו"ת ח"ש דעתו להטריף ובפחד יצחק כתב להתיר וכן הסכים הוא ז"ל ומ"מ למעשה עדיין צ"ע דהנה לדידן דקיי"ל בסי' ל"ה לאסור בחסר ויתיר ורדא וע"כ דהמעשה היה באח ומ"מ כיון דעתה כל הבהמות יש להם ורדא יש לאסור בחסר וכמ"ש שם האחרונים א"כ אפ"ל דה"ה בנ"ד אכן י"ל דשם דוקא נהגו כר משא"כ כאן אזלינן בתר עיקר ההלכה דגם שם נראאה מעיקר הדין כשיטת רש"י ורוב הפוסקים כיון דבימי הש"ס לא היה מצוי כ"כ ואף דעתה מצוי בכל הבהמות מ"מ אין להטריף בחסר וכ"נ להדיא דעת השמ"ח ובתב"ש ס"ק מ"ב דבמקום שאין מנהג יש להתיר בחסר ע"ש ועוד דשם י"ל דהא דאנו מטריפים בחסר הוא מטעם ספק שמא כר"א דבש"ס מיירי בב' וא' היה לכולם ולכן יש להטריף בחסר ומה שאנו אוסרים ביתר הוא ע"פ שיטת רש"י ומטעם יתרת מקמא בצורת ורדא וכמ"ש הש"ך ותב"ש משא"כ בנ"ד שוב עיינתי בביאור הגר"א שכ' בהא דסע"ה שהראב"ן מפרש הא דבד"א שיוצאין מב' מקומות דרצו לומר שיוצאין ב' מעים מן המעי הגדול וראיה לפי' זה מדאמר וכנגדן בעוף וכ"ה באמת בעוף ומזה הוכיח דינו דאף הבהמה דוקא בב' טרפה אבל בא' אף בבהמה שרי דאורחא בהכי ע"ש ולפי זה מבואר להדיא בש"ס דבעוף דרכו להיות כן ולפ"ז אפ"ל דלשיטתו בחסר יש להטריף ומ"מ צ"ע:

סימן מח

במ"ש הש"א דחלב דריש מעיה באמתא סותם יע"ש והסכים עמו הפר"ח בקו"א ובתב"ש ובפמ"ג השיגו עליהם מטעמא דלא דמי להא דאייתרא דהתם ממנהגא אסרינן ליה אבל הכא מחמת איסורא דאורייתא קאתינן עלה והביאו ראיה מהא דחלב שתחת הפריסה מא"ז יע"ש ולפע"ד יש לישב דברי הש"א והפר"ח דהנה הכל מודים דרש"י מפרש פלוגתות בני א"י ובני בבל דבדאורייתא פליגי דבני בבל סברי כר"י משום אבותיו ובני א"י סברי כר"ע דהלכה כר"ע מחברו ובני בבל ס"ל אע"ג דבכל מקום הלכה כר"ע מחבירו מ"מ הכא כיון דר"י אמר כן משום אבותיו שוב אין הלכה בזה כר"ע וכן הוא דעת הסמ"ג דפליגי בדאורייתא וכן הוא דעת המרדכי דכתב כמה פעמים דבהכי פליגי בני בבל וא"י וכן הביא התב"ש בשם תשובת הרשב"א וכן הוא להדיא דעת האו"ז ועפ"ז א"ש מה דקשה לכאורה על ש במה שנסתפק שם בחלב שתחת הפריסה אי סותם או

לא הא בפשיטות יש לחלק דלא דמי להא דאייתרא דממנהגא אסרינן לה אבל בהא דא"ז מדאורייתא אסרינן ליה וכמו שהשיג באמת רש"ל על הא"ז בזה והן הן ממש כדברי התב"ש ופמ"ג הנ"ל אבל באמת לפי מ"ש ניחא דהא"ז מפרש דגם בני בבל וא"י בדאורייתא פליגי כמ"ש רש"י ולכך אין שום חילק בזה וכיון דבררנו דכל הני פוסקים סוברים דבני בבל מדאורייתא אסרי א"כ יותר מסתבר לן דהא דפסק רמ"א בסי' ס"ד בשם י"א דמדינא אסור ונרשם שם רש"י והרא"ש וסמ"ג וסמ"ק וריו"ו הוא באמת כדעת רש"י וסמ"ג וא"ז הנ"ל דמדאורייתא אסור ומה שהוקשה ליה להפמ"ג הא דנרשם שם הרא"ש והרא"ש פוסק דמדרבנן אסור והביא כן בשם הלבוש דפסק ג"כ דהוה מדרבנן וכן הוא ברש"ל בהשגתו על הא"ז ואני לא הבינותי דמאי איסור דרבנן שייך כאן דאינו שייך בזה רק או איסור דאורייתא או מנהגא כמו שמבואר בגמ' למעיין, אח"כ ראיתי שהרב המגיה במ"ל מהלכות שגגות הרגיש בזה במ"ש הרש"ל דאינו כ"א איסור דרבנן אבל באמת דאין מדברי הרא"ש ראיה כלל דפוסק דהוה מדרבנן דהא הרא"ש מביא דברי רש"י ולא חלק עליהם ואח"כ הביא דברי רב אלפ"ס שמתיר בחלב דאייתרא וכתב עליו וז"ל ולא מסתבר אלא כדפסק רש"י דנהי דמדאורייתא שרי דקי"ל הלכה כר"ע מחבירו מ"מ בני בבל החמירו לנהוג בו איסור וכל מנהגנו כבני בבל עכ"ל ומדברי הרא"ש האלו הביא הפמ"ג דהרא"ש ס"ל דרק מדרבנן אסור ובאמת לפענ"ד אין מדברי הרא"ש הכרח כלל דבאמת הוא עצמו סובר לגמרי כרש"י דבני בבל אסרי מדאורייתא מטעם דהלכה כר"י שאמר משום אבותיו וכמש"ל ומ"ש דנהי מדאורייתא שרי וכו' לא כ"כ כ"א להשיג על האלפ"ס שפסק להתיר לגמרי לכן השיג עליו דאף לפי שיטתו דהלכה כר"ע מחברו והאי חלב מותר מדאורייתא אף לבני בבל מ"מ הוה לי' לאסור מחמת מנהג שאנן בתר בני בבל נגררין בכ"מ אבל הוא באמת ס"ל כרש"י לגמרי ומה שהביא הפמ"ג ראיה מהלבוש שפסק דהוה מדרבנן הנה המעיין בלבוש יראה שפסק כמחבר דאינו אסור מדינא אלא ממנהגא שזה לשונו שם בסי' ס"ד ומד"ס נהגו בו איסור הרי שכתב לשון נהגו ומה שקורא לזה דרבנן הוא משום כיון שנהגו כן בימי חכמי הש"ס קרא לה איסור דרבנן וכן משמע מדבריו בסי' מ"ח שכתב ואם חלב שעל היתר סותם מותר שחלב טהור סותם ועי' בסי' ס"ד האיך נוהגין בהאי חלב ע"כ הרי להדיא מבואר מדבריו שפוסק כהמחבר דאינו רק ממנהגא וכן הוא ג"כ כונת הרש"ל במה שקורא להאי חלב איסור דרבנן ודו"ק, וכן נראה להדיא דעת הטור וריו"ו בדעת הרא"ש שכתבו דעת רש"י ואח"כ כתבו שכ"כ הרא"ש ולא חילקו ביניהם וכן בפסקי הרא"ש השוה דעת רש"י והרא"ש יע"ש וא"כ למאי דברירנא דהרא"ש ג"כ סובר כרש"י א"כ בודאי י"ל דהא דפסק רמ"א דמדינא אסור

הוא בודאי כדעת רש"י א"כ יפה הביאו הרב ש"א ופר"ח ראיה מחלב דאייתרא דיש בו ג"כ חשש איסור דאורייתא ואפ"ה אמרינן דסותם א"כ ה"ה לענין חלב ריש מעיה באמתא נמי י"ל כך אע"ג דבחלב שתחת הפריסה באמת נסתפק בו הא"ז וקיי"ל לאיסור ולא אמרינן האי טעמא כיון דבני ריינס אכלי ליה לדידן יסתום עכ"פ שאני התם שבאמת העיקר כר"א וכן פסקו כל הראשונים וכן הוא דעת הש"ע אלא שבני ריינס תפסו כדברי המיקל ואין אנו יכולים למחות בידם ואפילו הם לאו בכל מקומותיהם נהגו בהאי קולא כמבואר בב"י שם לכן פסקו דאפילו מסתם לא סתים אבל כאן שהגאונים פירשו דהוא בסוף מעיה והש"ע לא הכריע בין הפירושים וכ"ה ברמב"ם בודאי יש לסמוך על הגאונים לענין סתמיה כנלפע"ד ויעו' במל"מ פי"ג מהלכות שגגות במ"ש המגיה שם באריכות בזה ובסוף הסכים ג"כ להש"א ופר"ח הנ"ל אכן במה שהקשה שם על הרש"ל במ"ש דאייתרא הוא רק מדרבנן דהוא דלא כמאן כ"כ דר"ל מדרבנן ממנהגא גם במה שהקשה ממ"ש הר"ן דבני בבל רק ממנהגא כ"כ דלק"מ דרוב הפוסקים ס"ל דבדאוריתא פליגי גם במ"ש דלכן דאייתרא סותם משום דאף לבני בבל אינו תותב ע"ש הנה מפשטות דברי הש"ס נראה להדיא דעיקר ההיתר מטעם דאיכא מאן דאכיל לי' וכ"נ להדיא בא"ז אלא שאח"כ מצאתי להרא"ש בפסחים בפרק מקום שנהגו בהא דרבב"ח אכל דאייתרא משמע לכאורה שם מדבריו דבני בבל ממנהגא אסרי לי' ואפשר דשם לאו לענין דינא קאמר וסמך על מ"ש בחולין בעיקר הדין ושם לא מיירי רק מדיני המנהגים יע"ש:

עוד ראיתי להזכיר דבר פלא בבה"ג שפסק דחלב שעל הקשת שרי וחלב שעל היתר אסור והוא פלא למעיין בגמ' ואפשר שהיה בנוסחא שלו כך בלישנא קמא דכ"ע דאקשתא שרי כי פליגי באייתרא ופסק כבני בכל דאסור או דהיה בנוסחא שלו כך בלישנא בתרא דאייתרא כ"ע לא פליגי דאסור כי פליגי דאקשתא ופסק כבני א"י ומ"מ צ"ע דאח"כ פסק דחלב שעל היתר סותם וחלב שעל הקשת אין סותם ולפי שיטתו היה צריך להיות בהיפך וצע"ג ולולא דמסתפינא יותר נראה דט"ס בבה"ג ואין הפנאי גורם כעת. שוב הגיע לידי ספר הבה"ג שנדפס עם הפי' שונה הלכות ובבה"ג הנ"ל הגי' כמ"ש בש"ס שעל הקשת אסור ודאייתרא שרי וכמו שהגהתי לעיל ובפי' הנ"ל כתב שהכנה"ג הי' לו בה"ג שהיה כתוב כמו שהוא בבה"ג שלפנינו וכתב ע"ז דהוא ט"ס וכמ"ש יעו"ש. עוד ראיתי בפרדס לרש"י שכתב דאנן לא בקיאים איזו חימצא ואיזו בר חימצא ולכן שניהם לא סתמי ואח"כ באותו דף כתב דחימצא היינו דאקשתא ולא סתים ובר חימצא היינו דאייתרא וסתים וכפי הנראה דמ"ש בתחלה היינו כמ"ש בש"ס שם בשם רבא וכפי הנראה דלמסקנא לא קאי וכמ"ש כל הפוסקים ועי' במש"ז סק"א במ"ש בשם התב"ש דלדעת הר"מ אין כל

היתר סותם ולפ"ז א"א בקיאים אכן לרש"י סותם בכל מקום ע"ש. עוד כתב שם בשם חד פרושא דהמסס ג"כ יש לו ב' עורות וגם זה צ"ע, עוד כתב שם דמחט שנמצא בעובי בית הכוסות מצד אחד טרפה והוא נגד הש"ס לכל הפירושים דהא כתב בעובי ביה"כ וא"כ א"א לפרשו על צד הדק של ביה"כ ואפשר דמיירי שיש ק"ד נגד פי המחט או דמיירי שנקב עור אחד מצד חוץ כמ"ש הר"ן ויותר נראה דט"ס וצ"ל מחט שנמצא בעובי ביה"כ מצד אחד וכו' והאי דכתב טרפה קאי על ב' צדדים:

ראיתי בשו"ת מהרש"ק במה שהקשה השואל על שו"ת בית יעקב דאם נראה במקום בשר החופה בליטה שהיא מנגיחת השורים דיש להתיר החלב ממה דקיי"ל דבכל ספק טרפה אסור הביצה וחילק הג' בין חלב לביצה ע"ש ובמח"כ חילק זה אינו מהא דאנו אוסרים החלב מכל ספק טרפה וכמו שהרגיש בעצמו שם ומה שחילק בין טרפה מצ"ע לשאינו מצ"ע דבריו תמוהים דמבואר בכ"מ דאף בטריפות שאינו מצ"ע יש לאסור החלב אף בס"ט ויעו' בבה"ט בסי' נ"ג ס"ק ג' בשם השבו"י דחלב וה"ה ביצה משבורת היד והגף יש להתיר וזה ודאי לאו טרפה מצ"ע הוא ומ"מ נראה להדיא דדוקא בכה"ג דאינו כ"א מחומרת האחרונים וגם יש בו ס"ס לכן יש להתיר משא"כ בנ"ד שהוא מדינא דש"ס ואפילו בכה"ג מ"מ השוה דין חלב לביצה מדלא כתב דכ"ש החלב אלא הדבר פשוט דהבי"ע מיירי שניכר שהעור היה שלם כמ"ש בבה"ט וא"כ איכא ס"ב שמא הלכה כדעת הב"ח המכשיר ושמא לא נקרע כשיעור ועוד יש צד היתר דשמא יהיה הבליטה מהני לסתום הנקב כמו שמהני סתימת סירכא בטרפש וכדומה בטרפה שאינו מצ"ע וה"ה הכא ואף דודאי ע"ז לחוד קשה לסמוך מ"מ בצירוף הס"ס בודאי דיש לצדד בזה וכ"ש בנ"ד דבלא"ה יש לצרף דעת בהע"ט שהובא בטור וגם לשאר הפוסקים שפסקו כריב"ח הוא ג"כ רק מחמת ספק כמבואר למעיין בדבריהם:

במה שהקשה הכו"פ לשיטת רש"י איך יפרש עולא הברייתא דמחט שנמצא בעובי ביה"כ ויעו' בפמ"ג מ"ש בזה ואני מצאתי שכבר הרגיש בזה בא"ז וכתב לחלק דבהמסס אף עולא מודה ולא דמי לושט דהתם יש לו שני עורות וגם נעשה ע"י קוץ והכא אין לו אלא עור אחד והנקב הוא במחט יע"ש ודו"ק היטב:

ראיתי בנוב"י מה"ק בסי' ט"ו מ"ש להכריח כדעת הצ"צ ופר"ח מהא שנמצא תחוב בצ"א ואין שם קו"ד מבפנים ואפ"ה כל שאין ק"ד נגד פי המחט יש להכשיר ונ"ד זה דמי ממש לנמצא דהא התחיבה במקום זה בודאי דהיתה לאח"ש הנה למ"ש התב"ש בסי' מ"א ס"ק י"ב דאף דאין שם קו"ד מבפנים י"ל דמחיים ניקב אלא דאוכלים ומשקים שטפהו אין הכרח מכאן דשפיר י"ל דניקב מחיים מצ"א ושוב אין מחזיקין ממל"מ ואף לשיטת

הש"ך שם הנה ל"מ לפי הגירסא ברמב"ם דשמא דחק לאח"ש הרי דאין ברור דבאין קו"ד שודאי לאח"ש אלא דעיקר ההיתר מטעם דאוקמי אחז"ה ולפ"ז בנ"ד י"ל להיפך דודאי נתחב כאן מחיים ושוב אין מחזיקים שנתחב עוד הפעם במקום אחר והק"ד מעלמא אתי ואף לפי הנוסחא ברמב"ם שודאי לאח"ש וכמו שנראה מלשון שאר הפוסקים וכ"ה בש"ע להלכה מ"מ י"ל דכ"ז בניקב מעל"ע ואין שם קו"ד מבחוץ משא"כ בתחוב מצ"א שפיר י"ל דלכ"ע לא הוה ודאי דלאח"ש ניקב ושפיר י"ל דמחיים אלא דאוכלים ומשקים שטפוהו אלא דאפ"ה כתב הש"ך דיש להקל מטעם דאוקמי בחז"ה כמ"ש לדעת הרמב"ם בנוסחא הא' או כיון דבלא"ה העיקר כדעת התוס' וסיעתם דאף בהמסס כשר בניקב מצ"א ואף דאנו מחמירים באין ה"מ כרש"י מ"מ די להחמיר בודאי מחיים משא"כ באין קו"ד דעכ"פ הו"ל ספק מחיים או דהו"ל ס"ס כמ"ש בפמ"ג ויהיה איך שיהיה עכ"פ בנ"ד לא הוה ודאי לאח"ש לכ"ע ולכן בנמצא קו"ד שלא כנגד פי המחט שפיר י"ל דנתחב כאן מחיים ושוב אין מחזיקים ממל"מ משא"כ בנמצא, אכן לפי מ"ש הנה בהמסס שנמצא תחוב מצ"א וקו"ד שלא כנגד פי המחט ובפנים אין קו"ד י"ל דאף להש"ך אסור באין ה"מ ממ"נ אי נתחב כאן מחיים אסור ע"פ שיטת רש"י ואי נתחב כאן לאח"ש יש לאסור מטעם נמצא וקו"ד מבחוץ ומה שלא ביאר הש"ך דין זה דאזיל לשיטתו כמ"ש בנוב"י שם ובדגמ"ר דהש"ך מתיר באמת בנמצא קלוד ובגוף דברי התב"ש במ"ש להטריף בהמסס מצ"א אף באין קו"ד מבפנים יעו' בפמ"ג שתמה עליו דא"כ מב' צדדים נמי ניחוש שמא אוכלים ומשקים שטפוהו יע"ש, לדעתי דבריו צ"ע דהמעיין בתב"ש שם נראה דמפרש דאף לדעת האוסרים בקו"ד מבפנים בניקב מעל"ע הוא מטעם דמספקא להו בפי' דברי הש"ס דשמא ר"לדאף בפנים טרפה ולכן דוקא להחמיר חששו להטריף אף בקו"ד מבפנים משא"כ להקל בהמסס מצ"א מטעם שאין קו"ד א"א סומכים ע"ז דשמא עיקר הפי' בש"ס דצריך דוקא קו"ד מבחוץ ע"ש, ולפ"ז א"ש מה דא"א חוששים בניקב מב' צדדים לשמא היה קו"ד מבפנים דממ"נ אם הפי' בש"ס דמטריף אף בקו"ד מבפנים ע"כ צ"ל דלא חיישינן לאוכלין ומשקין שטפוהו ואם הפי' בש"ס דצריך קו"ד מבחוץ דוקא בודאי אין חשש אף אם היה קו"ד ונשטף וז"ב ע"ש, ומ"ש בפמ"ג לצדד בזה מטעם ס"ס לפע"ד י"ל דספק שמא אוכלים ומשקים שטפוהו הוה מצוי וקרוב לודאי ואינו מצטרף לס"ס גם הספק הב' שמא לא ניקב מעל"ע הנה לדעת רש"י ג"כ הו"ל ספק הקרוב לודאי וגם בלא"ה לפע"ד י"ל בזה דהא העיקר בהא דאנו אוסרים בהמסס מצ"א ע"פ שיטת רש"י הוא מטעם שמא הבריא וא"כ בודאי חזרה המחט לאחוריו ובכה"ג מבואר בש"ס

ופוסקים דאף באין קו"ד טרפה מטעם שמא בעת שחזרה נפל הקו"ד וכמ"ש התב"ש עצמו בסי' ל"ו בישוב דברי הב"ח (יע"ש בס"ק צ"ג):

עיין בש"ך ס"ק ל"ב במה שהשיג על הב"ח וב"י ורמ"א שנעלם מהם דברי הרא"ש גבי ישב לו קוץ בושט דא"צ בדיקה משום נקב מעל"ע ועיינתי שם ולפע"ד נראה דשפיר עייני שם ואין משם ראיה כלל דהם מפרשים דמה שפסק הרא"ש דאין חוששין שמא הבריא היינו נתרפא וע"ז מביא ראיה מביה"כ דשם אין חוששין לנתרפא דא"ל דמפרש הבריא ניקב דא"כ אין ראיה כ"כ מהא דביה"כ דשפיר י"ל דגם בביה"כ צריך בדיקה וכמו שבאמת ס"ל כן כמה פוסקים כאן ועוד דא"כ למה הוצרך הרא"ש לדחוק בדעת הרי"ף מהא דביה"כ יעו"ש דהא שפיר י"ל דהרי"ף ס"ל דגם בביה"כ באמת צריך בדיקה מחמת ניקב וכן מוכח מדברי הרא"ש גבי המסס במה שהעתיק דברי הר"ת במ"ש לחלק בין ביה"כ לושט ע"ש הן אמת דהב"ח לשיטתו בסי' ל"ג שכתב דלדעת הרא"ש א"צ בדיקה כלל ומה"ט השיג על הרי"ו שם בודאי צ"ע ויפה השיג עליו הש"ך, וראיתי בתב"ש שכתב לתרץ דהב"ח ס"ל בדעת הרא"ש דלכתחלה צריך בדיקה בצד השני ובדיעבד כשר בלי בדיקה ע"ש ודבריו צ"ע דא"כ למה השיג בפשיטות על הרי"ו בסי' ל"ג דהא שפיר י"ל דרי"ו מיירי ג"כ לכתחלה ועוד דלפ"ז איך כתב שם דאין נ"מ בין הפי' דהא שפיר י"ל דאף למאן דפוסק כעולא יש נ"מ דלפי' הבריא ניקב א"צ בדיקה אף לכתחלה ודי בבדיקה באומד הדעת ולפי' הבריא נתרפא שפיר י"ל דצריך בדיקה עכ"פ לכתחלה למאן דס"ל דיש בדיקה לנקב אכן כ"ז לשיטת הב"ח אבל לב"י ורמ"א שפיר י"ל כמ"ש לעיל, ושוב ראיתי במ"י כלל צ"ד סק"ז נראה שהבין ג"כ כך ועי' בתב"ש כאן שהשיג עליו ונראה שהבין בדברי המ"י דס"ל בדעת הרא"ש דאחר נקב א"צ בדיקה ואחר קו"ד צריך ולכן כתב דאין לסברה זו שום טעם כלל ע"ש אכן לפע"ד דדעת המ"י כמ"ש דבאמת י"ל דדעת הרא"ש שם דצריך בדיקה בין אחר נקב ובין אחר קו"ד ועיקר הראיה מביה"כ דא"ח שמא הבריא נתרפא וכמ"ש, אכן במ"ש המ"י שם דכ"ה דעת הב"ח ובסי' ל"ג באמת יל"ע וכמש"ל דממה שהשיג על הרי"ו משמע ולהדיא דא"צ שום בדיקה, שוב ראיתי דבאמת המעיין ברא"ש שם יראה להדיא דבאמת ס"ל דא"צ שום בדיקה בביה"כ חדא ודהא לא הביא שם פירש רש"י דהבריא נתרפא ומפשטות דבריו משמע דס"ל כפי' הא' דהבריא ניקב וכן מדהביא שם דעת הרי"ף בסתם וברי"ף מפורש להדיא דמפרש הבריא ניקב משמע דגם הוא ס"ל כן וכ"נ להדיא ממ"ש שם דעיקר הקושיא מס"ד דהתם צריך בדיקה וכאן א"צ בדיקה כלל ע"ש, ועוד דא"כ הו"ל לתרץ דבאמת לענין הלכה אין מחלוקת בין הראב"ן להרי"ף דהרי"ף לשיטתו דהבריא ניקב שפיר פסק דלא כעולא

וצריך בדיקה והראב"ן ס"ל דהבריא נתרפא ושפיר יש לפסוק כדבריו דא"ח להבריא נתרפא וכ"נ להדיא למעיין בקיצור פסקי הרא"ש שם דלשיטת הראב"ן והרא"ש כשר בלי בדיקה ולר"א צריך בדיקה אם ניקב הרי להדיא כמ"ש הש"ך, ומ"ש בפשיטות והסתייע מהא דביה"כ היינו דס"ל כיון דסתמא אמרו מצ"א כשרה משמע בלי שום בדיקה וגם לדעת הרי"ף ס"ל דיודה בביה"כ ומ"ש הרא"ש בהמסס הא דר"ת י"ל דכתב כן דלפ"ז לכ"ע יש להכשיר:

עובדא בא לידי בקורקבן שנמצא עליו יבלת גבוה וחתכתי אותו והיה בו נקב עם שביל לבן כדרך המצוי ע"י מחט רק נשאר קצת מבשר הקורקבן לצד פנים שהיה שלם מבלי נקב ושביל והטרפתי באוזא חדא דאף בנקב ספק ע"י חולי דעת כמה אחרונים לאסור וכאן נראה דאף לדעת המחבר ורמ"א דמקילים בספק יודו בזה מטעם דתולין במצוי ונקב עם שביל לבן ויבלת דרכו בודאי ע"י מחט (וא"ל דדינו כמחט הנבלע בעובי הבשר המוזכר בס"ס מ"ח וכאן נמי היבלת מבחוץ היה שלם ז"א דהיבלת בודאי הוא קרום מחמת מכה ואין דינו כשלם וכמ"ש בשער אפרים דדינו כק"ד) אך עכ"פ הוה רק ספק טרפה כיון דאין העור לפנינו וא"כ י"ל שמא מבחוץ בא והוה לי' ספק מטעם מחט בחלל וכמ"ש בתב"ש ואת"ל דבא מבפנים שמא נתרפא הפנימי קודם שנקב החיצון וכמ"ש הפמ"ג. הן אמת דהמעיין בפמ"ג שם יראה דעתו דבכה"ג אף בעור שלם לא הו"ל כ"א ס"ט אכן המעיין בתב"ש במה שכתב לסתור דברי הפר"ח שכתב דבניקב הקורקבן מצד חוץ ועור שלם הוה ס"ט והוא השיג ע"ז דהוה ודאי ע"ש וא"כ ע"כ צ"ל דלא ס"ל סברת הפמ"ג הנ"ל דאל"כ אכתי הוה ספק טרפה וצ"ע ביה ומ"מ בנ"ד עכ"פ יש ש לצדד בזה:

ראיתי בהשמטת לספר טו"ט סי' א' שכתב דאף דעכו"ם מהימן לי' אינו נאמן ואין להביא ראיה מסי' ט"ז דהתם הוה לי' דשיל"מ וגם אין ראיה מדברי הט"ז בסי' קכ"ב דהתם יש לו חזקת איסור ועכ"פ אין לו חזקת היתר יע"ש ונעלם ממנו דברי הט"ז דכאן גבי עכו"ם שמצא מסמר דאי מהימן לי' אסור והתם בודאי יש לו חזקת היתר מכח נשחטה הותרה וגם ממה שהביא כאן ראיה לזה מסי' ט"י מוכח להדיא דלא ס"ל לחלק בין דשיל"מ לעלמא גם מ"ש עוד שם דההיא דסי' ס"ז מקרי רגלים לדבר דבהמה אחת גדולה ואחת קטנה בודאי ליתא מכח דברי הט"ז כאן ובלא"ה ג"כ נראה דלא מקרי רגלים לדבר כמובן וכ"נ להדיא דעת המ"א בסי' תס"ז סק"ד ובחי' שם דבמהימן לי' אסור בכ"ע ועיין בהגהת רע"ק שהמ"י תמה על הט"ז דכאן כתב דאינו נאמן כ"א במסל"ת ובסי' קכ"ב כתב דנאמן אף בלי מסל"ת וי"ל דכאן יש לו חזקת היתר ואף דהמעיין בט"ז בסי' קכ"ב שם במ"ש להשיג על הרש"ל במ"ש שהורע חזקת כשרות של הכלי משמע דגם התם מקרי חזקת

היתר מ"מ אפ"ל דנ"ד כיון דלא הורע כלל בלי אמירתו ודאי עדיף ומ"מ צ"ע דמנ"ל חילוק זה ועוד דהא הביא כאן גם הא דסי' קכ"ב וסיים והיינו במסל"ת משמע דבין בהא דנ"ד ובין דקכ"ב צריך דוקא מסל"ת שוב עיינתי וראיתי די"ל דכונת הט"ז בזה דלפמ"ש בסי' קכ"ב גבי כלי שאב"י להחמיר ע"י אמירת העכו"ם (ור"ל אף באין מהימן לי') ה"ה כאן וע"ז סיים דהיינו במסל"ת וכמ"ש שם בהדיא אכן במהימן בודאי א"צ שום מסל"ת זה הוא כונת הט"ז אלא שלשונם מגומגם קצת ואפשר דנחסרו איזה תיבות בט"ז וצ"ע:

סימן מט

במ"ש התב"ש ושאר אחרונים דבעור שלם לא הוה ס"ס מטעם דרוב הנבלעים דרך הושט הנה כבר כתבנו במקום אחר דדבר זה צ"ע דמה חזית לומר דהוא מרוב הנבלעים וממיעוט טריפות אדרבה זיל לאידך גיסא דהוא מרוב כשירות וממיעוט דדרך הקנה ועכ"פ י"ל דהוה ספק שקול. הן אמת דבסמ"ג משמע להדיא דהוה ודאי כמ"ש בתב"ש כאן סק"ד ואפ"ל דס"ל דרוב כשירות איתרע כאן כיון דנמצא בה מחט בחלל או דס"ל דמיעוט דדרך הקנה הו"ל מיעוטא דמיעוטא ולכן יותר מסתבר לתלות דמושט באתה אכן במ"ש התב"ש בסי' נ"א ס"ק א' ובכ"מ דכן הוא הסכמת רוב הפוסקים לפע"ד צ"ע דהנה המעיין בטור בס"ס מ"א במ"ש דמחט בטרפשא הו"ל ספק טרפה וכ"ה בב"י בס"ס מ' בשם הרשב"א בנדון טרפש הלב וכ"ה בשו"ע סי' מ"א סע"ט וכ"פ ביש"ש ומסתימת דבריהם משמע להדיא דאף בעור שלם אינו כ"א ס"ט ודלא כמ"ש הסמ"ג הנ"ל וא"ל דבאמת אם נמצא בחלל הו"ל ודאי ומ"ש כאן דהו"ל ספק מטעם דקרובה לקנה דהנה המעיין במ"ש הב"י בסי' מ"ח בשם התוס' והר"ן ומרדכי וסמ"ג וסה"ת ורי"ו דאם נמצא תחוב בעובי ביה"כ וכדומה מצד חוץ בודאי טרפה דלא גרע מנמצא בחלל דאי מגואי עייל ודאי הפנימי נקוב וכו' ואי מבראי אתא הא ודאי טרפה מטעם שמא ניקב אחד מאברים הפנימים ע"ש הרי להדיא דאף דקרובה לושט מ"מ עדיין אינו בתורת ודאי דמושט באה אלא דעדיין איכא לספוקי שמא מבחוץ באתה ודוחק לומר דר"ל דאי מגואי היינו שעור בחוץ שלם דאז באמת הו"ל ודאי דרך הושט ואי מבראי היינו שיש נקב בעור דכל כי האי הו"ל לפרושי בהדיא ועוד דלפ"ז יהיה נ"מ רבתי לענין הלכה דבעור שלם הו"ל ודאי טרפה ובעור נקוב הוא רק ס"ט ואיך סתמו דבריהם ולא כתבו לבאר דין זה בהדיא ואף למ"ש בפמ"ג בכ"מ דבכל אבר שיש לו ב' עורות אף בכה"ג אינו כ"א ס"ט מטעם דשמא נתרפא עור הא' עד שלא ניקב עור הב' ע"ש ואף דלכאורה ממ"ש הסמ"ג במחט בחלל דהוה ודאי לא משמע כן מ"מ אפ"ל דבאמת כ"ז דאין אנו רואין שנתרפא ל"א שנתרפא משא"כ היכי שאנו רואין שנתרפא שפיר י"ל כמ"ש הפמ"ג הנ"ל ומ"מ

נראה דבהמסס וביה"כ במקום הדק שאין שם כ"א עור אחד וכדומה במקום שהעורות דקים ובמעט שתפס המחט תעבור כל הדופן גם הוא יודה דאין לעשות מזה ספק כלל ואף דהמעיין במש"ז בסי' ל"ג סק"ג יראה דאף בושט כתב לצדד בזה מה"ט מ"מ י"ל דכ"ז דוקא בנקב שע"י חולי משא"כ ע"י קוץ אין לצדד בזה כ"א באופן שי"ל שאף אחר שיצא הקוץ ממקומו קצת עדיין לא הגיע לעבר השני שיהיה הנקב מעל"ע ואז שפיר י"ל שנתרפא מקודם שיצא וניקב מעל"ע ועי' במ"ש לעיל בסי' מ"ח בשם התב"ש בזה, ועי' בהגמי"י שכ' דאי מבפנים שמא ניקב ואינו ניכר משמע דעדיין נקוב וכ"נ מסתימת דברי הש"ע שם ובסי' נ"א דאין חילוק בין עור שלם לנקוב (ועי' בש"ך בסי' מ"ח סע"י) וכ"נ להדיא דעת הרמב"ם לפמ"ש הב"י שם דאף בתחוב מצד חוץ כשר ע"י בדיקה עכ"פ ע"ש ולא כתב לחלק בין עור נקוב לשלם ומשמע דאף בעור שלם מהני בדיקה הרי דאף בכה"ג אין מחזיקין בודאי שבא מבפנים:

הן אמת דלכאורה אין דברי הב"י מוכרחים די"ל דהרמב"ם מיירי היכי שיש איזה הוכחה דמבחוץ באה וס"ל כדעת הפוסקים בסי' נ"א דבכה"ג שוב אין מחזיקים ממל"מ דנתחב מתחלה במק"א אלא אמרינן כאן נמצא וכאן נתחב מתחלה ועיין בישו"ש בסי' ס"א כתב ג"כ דיש לפרש גם בניקב מצד חוץ אלא שהקופה הוא חוץ לחלל ע"ש, ונראה מ"ש הקופה חוץ לחלל ר"ל שהיא תחובה בדופן והוא ע"פ דעת המרדכי ולפ"ז אין ראיה מדברי הר"מ לנ"ד, אמנם באמת לרמב"ם והרי"ף וסיעתם דס"ל בהא דקופה לבר היפך משיטת רש"י בלא"ה מוכרח כן דהא במחט בכבד וכדומה ס"ל דלא חיישינן לשמא נכנס דרך הושט כלל ונהי דשם י"ל דהוא בצירוף הטעם דקרובה לקנה מ"מ עכ"פ גם כשנמצא בחלל או בכרס מצד חוץ ג"כ בודאי דא"ל לפי שיטתם דהוה ודאי דרך הושט כיון דלדידהו בלא"ה לא ס"ל הא דרוב הנבלעים דרך הושט א"כ כאן דיש עוד צירוף דשמא בא מבחוץ וכ"נ להדיא מסתימת דברי הב"י וד"מ ושאר אחרונים בהא דאהל מועד בניקב הקרקובן מצד חוץ בספק ע"י חולי דכתבו בפשיטות דהוה ס"ס ולא ביארו שהיינו דוקא באין העור לפנינו כמ"ש באמת בתב"ש וכ"נ ממ"ש הב"י בסי' נ"א בשם מ"כ דמחט בשלל של ביצים לא הוה כ"א ספק טרפה והסכימו לזה בישו"ש ורמ"א בד"מ ודוחק לומר דמיירי בעוף שיש לו זפק דהא סתמא קאמרי משמע דאף בעוף שאין לו זפק א"ו כמ"ש דאף בעור שלם אינו כ"א ס"ט וכמ"ש הפר"ח וכמ"ש בטעמו, עוד י"ל דהטעם בזה מטעם דמצרפין המיעוט דדרך הקנה עם המיעוט דבאה מבחוץ והו"ל פלגא ופלגא ואף דכפי הנראה העור שלם י"ל דודאי קשה לבדוק בכל העור שלא יהיה בו נקב כמו חודו של מחט וסמכינן דיש בו איזה נקב משהו ואינו ניכר ובפרט לדידן דאא"ב בכ"ד

גם י"ל דהיה בו נקב ונתרפא ואף דנתרפא חששה רחוקה כמ"ש הש"ך בסי' ל"ג היינו דוקא במקום דמטריף בי' משא"כ בעור וכדומה בודאי דיכול להתרפאות עד שאינו ניכר כלל כמו שכ' האחרונים מהא דנקב באזני הבנות ע"ש:

שוב ראיתי בספר חכ"א ובב"א סי' כ"ח שהביא בשם התוס' והרא"ש והג"א ומרדכי והגמ"ר דס"ל דמחט בחלל הוה ודאי כסמ"ג ועיינתי בתוס' ורא"ש (בד' מ"ח) ובאמת כתבו כן דודאי ניקב הושט וכ"ה בהג"א והגמ"ר אכן לפ"ז צ"ע על הב"י בסי' מ"ח איך עירב דעת התוס' והר"ן וסמ"ג וסה"ת וכתב בשמם דהו"ל ספק שמא מבחוץ ובאמת הם חלוקים בזה דהר"ן וסה"ת ס"ל דהוה ספק כמ"ש ולדעת התוס' וסמ"ג הו"ל ודאי וכן י"ל בהגמי"י בפ"ו מהל"ש סי' ט' שכתב דמחט בקורקבן מצד חוץ דטרפה ממ"נ דאם מבפנים הרי ניקב גם הכיב ואם דרך חוץ יש לחוש שמא ניקב הושט וסיים ע"כ מספר התרומה והמצות והנה כפי הנראה דדעת הסה"ת דמחט בחלל אינו כ"א ס"ט כמ"ש דיש לחוש שמא ניקב הושט וכן הבין בב"א שם ואיך כתב הגמי"י דכן הוא דעת הסמ"ג ובאמת לדעת הסמ"ג הוה ודאי כמ"ש ועי' בכ"מ שם בהל' י"ב העתיק ג"כ בשם התוס' כמ"ש הר"ן וכמ"ש בב"י הנ"ל דמחט בחלל הו"ל ספק שמא מבחוץ, ועי' בב"י סי' מ"א העתיק דברי התוס' כנ' שלפנינו דאי מבחוץ הו"ל מחט בחלל והא ודאי דרך ושט נקוב ואתי ע"ש ועיי' בישו"ש בסי' מ"ז העתיק ג"כ דברי התוס' דודאי דרך ושט נקוב ואתי ובסי' ס"א כתב ג"כ בשם תוס' וסמ"ג וסה"ת כמ"ש הר"ן דהו"ל ספק שמא מבחוץ וכמ"ש הב"י בסי' מ"ח הנ"ל, גם במ"ש הב"א דבשע"ד ג"כ ס"ל דהוה ודאי דבריו צ"ע דהמעיין שם העתיק ממש דברי הסה"ת הנ"ל דאי מבפנים ניקב הקורקבן ואי מבחוץ יש לחוש שמא ניקב הושט הרי דעדיין יש בו ספק שמא ניקב הושט וכ"כ עוד שם דמחט בחלל פסקו ה"ג ורש"י דטרפה שיש לחוש לנקובת הושט או הדקין הרי להדיא דאינו כ"א ספק וחשש, גם במ"ש עוד דכיון דאף למ"ש הב"י בסי' מ' בשם הרשב"א הו"ל ס"ס לאיסורא והו"ל ודאי לפע"ד לק"מ די"ל דהכל שם אונס חד הוא ספק שמא ניקב אחד מאברים הפנימים, והנה היה אפ"ל להשות דברי הפוסקים דמ"ש דהוה ודאי היינו באין ריעותא בעו"ב ומ"ש כמה פוסקים דהוה ספק היינו שלא נבדק העו"ב אם הי' בו ריעותא אכן המעיין בשע"ד (בס"ס צ"ד) גבי מחט בחלל דמיירי להדיא באין ריעותא בדופן ואפ"ה כתב רק דיש לחוש שמא ניקב הרי דאף בכה"ג אינו רק ספק ומזה נסתר ג"כ מ"ש בב"א שם דמ"ש רש"י דקוץ לחלל הוה רק ספק ביש ריעותא בדופן דהרי השע"ד כתב כן בשם רש"י וה"ג הרי דאף באין ריעותא לא הוה רק ספק. ומה שנלפע"ד בישוב דברי הפוסקים בזה הוא באופן זה והוא דס"ל דמחט בחלל הו"ל ספק דשכיח וקרוב לודאי דניקב אחד

מאברים הפנימים והיינו מטעם דיש בו שני צדדים להחמיר א' שמא דרך הושט ואף את"ל דבא מבחוץ מ"מ אכתי י"ל דניקב א' מאברים ואף דאין זה ס"ס גמור כמש"ל מ"מ הו"ל עכ"פ שכיח הרבה לאיסור ובהכי א"ש הכל דמ"ש בתוס' והרא"ש והג"א וסיעתם דהוה ודאי ר"ל דקרוב לודאי ועי' בתוס' נדה דף ה' בד"ה ואם א"א שכ' בשם התוספתא דר"ל דלא הוה ודאי ממש אלא קרוב לוודאי הרי דאף דאינו ודאי ממש אפ"ה קרי ליה א"א ומ"ש דודאי דרך ושט נקב ואתי ר"ל כיון דאף בבא מבחוץ אכתי י"ל לאברים א"כ בצירוף הנ"ל שפיר הוה קרוב לודאי דדרך הושט בא ועשה איזה נקב ובסה"ת והר"ן שכתבו בביאור ב' החששות לכן שפיר כתבו בחששא הב' דמבחוץ בא דלא הו"ל כ"א ספק ובאמת גם הם יודו דבצירוף ב' החששות הו"ל קרוב לודאי ומ"ש באיזה פוסקים דמחט בחלל הו"ל ספק טרפה היינו דמ"מ לאו ודאי גמור דמושט בא ולכן שפיר קראו אותו ספק ועי' בתוס' חולין ב' ע"ב ד"ה דליתא קמן שכ' האי ספק ל"ד לשאר ספק משום דרוב פעמים נגע ע"ש וכ"כ בשו"ת מהרי"ק סי' קע"ב דאף דסתם ספק הו"ל פלגא ופלגא מ"מ לא נמנעו חז"ל לקראו ספק אף שאינו שקול אלא אפשר רחוק ע"ש:

ועפ"ז א"ש ג"כ מ"ש באהל מועד ב' דעות בספק ע"י חולי אם מותר מס"ס דלמ"ד דהוה ס"ס ס"ל דאף דספק הב' אינו שקול מ"מ שפיר מצטרף לס"ס והוא ע"פ מ"ש התוס' בכתובות דף ט' דרובא ברצון לאו רוב גמור הוא ולכן שפיר מצטרף לס"ס ויעו' במ"א בס"ס תס"ז או דס"ל כדעת הרשב"א שהובא בכו"פ וכשיטת הריב"ש ושאר פוסקים שהובא בס"ט בס"ס קפ"ז וכ"מ דאף רוב גמור מצטרף לס"ס מטעם סמוך מיעוטא לפלגא והו"ל רובא ומאן דאסר ס"ל דהו"ל רוב גמור וס"ל כדעת התוס' שם דברוב גמור אינו מצטרף אף לס"ס וכמ"ש השך בסי' נ"ג ובקונ' ס"ס. ואכתי יל"ע דא"כ יקשה באמת איך הכריעו בשו"ע והרמ"א בסי' מ"ט ונ"א להתיר מטעם ס"ס הא לפמ"ש השך וכמה אחרונים בדיני ס"ס דצריך ששני הספיקות יהיו שקולים ועוד דבושט פסקו להחמיר וכאן להקל ומ"ש בנה"ך דהתם שכיח שינקוב לחוץ דבריו צ"ע דהא כאן בודאי דהוה שכיח כמ"ש בשם הפוסקים ועפ"ז יל"ע גם על הט"ז שם שלא הביא כלל דברי הפוסקים הנ"ל דעכ"פ הו"ל קרוב לודאי וכמ"ש ע"כ נראה דדעת הש"ע ורמ"א בזה הוא דאף דספק הב' הו"ל ספק השכיח לאיסור מ"מ ס"ל דיש להקל דספק הא' דשמא ע"י חולי הו"ל ספק דשכיח להיתר כיון דאין כאן קוץ לפנינו שפיר הו"ל כמו ספק על ובצירוף ספק כל דהו יש להתיר וע"כ לא בעינן שיהיו הספיקות שקולים אלא במקום שגם הספק הב' אינו כי אם ספק שקול משא"כ היכי שהספק הא' שכיח להיתר שפיר י"ל אף בספק כ"ד. ובהכי א"ש דבושט כיון דמצוי יותר ע"י קוץ מטעם דכל חיוי ברייתא קוצי אכלי

שוב לא הו"ל ס"ס ואף דשם אין הכרח דהספק הב' יהיה קרוב לודאי דהא שם אין שייך סברת התוס' הנ"ל מ"מ ס"ל דגם שם הו"ל שכיח כמ"ש בנה"ך ע"פ מ"ש התוס'. ועפ"ז א"ש ג"כ מ"ש הרמ"א בסי' נ"א להקל בניקב העו"ב בספק ע"י חולי ובתב"ש ושאר אחרונים נתקשו בזה מטעם דמצוי ע"י קוץ ולמ"ש א"ש דבזה י"ל להיפך כיון דהספק הב' הו"ל ספק על שפיר מצטרף הספק הא' אף שאינו שקול וכמ"ש הב"ח ע"ש. וראיתי בלב"ש בחיד' ס"ק ס"ט שכ' להכריע לאסור בספק ע"י חולי ממ"ש הר"ן גבי כבד דאי לאו דא"א לחזור כ"כ הו"ל לאסור ואף דהו"ל ס"ס שמא לא הגיע לחלל ושמא לא ניקב והנה בתשובות מהרש"ק בס' טו"ט מה"ת סי' ק"פ הביא בשם חכם אחד שכ' לדחות ראיותיו דהתם הו"ל ס"ס לאיסור שמא ניקב הושט ושמא ניקב אחד מאברים הפנימים והוא תמה עליו דהוה מש"א ולא הוה ס"ס ולפמ"ש אין זה דחי' דאף דלא הוה ס"ס מ"מ שוב לא מצטרף לס"ס דהו"ל ספק הקרוב לודאי וכמש"ל אכן בלא"ה דברי החכם הנ"ל תמוהים חדא דהא הר"ן מיירי בקופה לגו ובכה"ג מבואר בר"ן שם דודאי אמרינן דדרך הסימפון באה יע"ש ועוד דא"כ איך כתבו להקל בקורקבן מצד חוץ והא שם ג"כ הו"ל ס"ס הנ"ל וכמש"ל גם במ"ש הוא ז"ל שם לדחות דברי הלב"ש הנ"ל דבניקב עד החלל הו"ל כמו ספק על משא"כ בההיא דר"ן דעכ"פ המחט נמצא בחלל וכתב דהלב"ש שגה בראי' זו ולפע"ד דבריו צ"ע דהא גם בהא דהר"ן הוה ליה כספק על כיון דמיירי בקופה לגו דודאי דרך הקנה נכנס ואם לא יצא לחלל שוב לא היה בשום פעם בחלל הגוף דהא ודאי בדרוסה קיי"ל דאף שהיו בחדר עם העופות ואף אם דרס בכלוב אחת מ"מ לגבי השני הו"ל ספק על וכמ"ש האחרונים שם (יעו' בשו"ת הב"ח) וא"כ ה"ה בנ"ד וכ"נ קצת ממ"ש האחרונים בסי' ל"א גבי תולע דככה"ג הו"ל ספק על ולמש"ל בודאי י"ל דהא דר"ן קיל טפי מהא דהשו"ע דבהא דקורקבן מצד חוץ הנה י"ל דספק שמא ניקב אחד מאברים הו"ל קרוב לודאי וכמ"ש בשם הפוסקים ובהא דעו"ב הספק הא' שמא ע"י חולי הוא מצוי ע"י קוץ משא"כ בהא דר"ן דאין חשש דשמא דרך הושט כמש"ל וגם הספק הא' אינו מצוי יותר שהגיע לחלל ומ"מ אפ"ל דגם הר"ן יודה בנ"ד דהא כ"כ דהעיקר במה שאנו מקילים בזה מטעם דספק אחד שכיח להיתר וא"כ דבנ"ד דהר"ן הנה הספק הא' הו"ל ספק שקול והספק שמא ניקב אחד מאברים הו"ל ספק דשכיח הרבה וכמ"ש הב"ח בסי' נ"א כיון דהוא סמוך לאברים בודאי ניקב איזה מהם משא"כ בהא דעו"ב עד החלל כ"כ דאף דמצוי ע"י קוץ מ"מ הו"ל שכיח הרבה להיתר דשמא לא היה כלל אצל האברים ואת"ל דהיה עדיין יש קצת ספק שמא לא ניקב לכן שפיר יש להקל:

ובהיותי בזה אזכיר מה שנפלאתי במה שראיתי ברדב"ז ח"ש סי' תש"ל במה שכ' דמ"ש הרשב"א בתשובה (בח"ג בסי' שע"ד) דמחט שנמצא תחוב בקורקבן מבחוץ אף שלא ניקב מעל"ע טרפה יחיד הוא בדבר זה ואדרבה איפכא מסתברא דע"י חולי י"ל שמא סופו להתפשט א"ו דהכא והכא כשרה ומ"ש בקוץ עד שתנקב לחלל היינו דחיישינן שמא ניקב נקב מפולש משא"כ היכא שראינו שלא ניקבה במפולש כשרה וכן נהגו בכ"מ ע"ש ודבריו צ"ע דהא הן הן דברי התוס' וכל הפוסקים דמ"ש מצ"א כשרה היינו בניקב מצד פנים משא"כ מצד חוץ הו"ל קוץ בחלל וטרפה מטעם שא"א בבדיקה כמש"ל וא"ל דס"ל כדעת הרמב"ם חדא דממ"ש ובקוץ לחלל משמע להדיא דאסור מספק ועוד לוא יהיה כן מ"מ איך כתב דיחיד הוא בדבר זה וצ"ע. ונשוב לנ"ד והנה אף שכבר הראינו פנים דיש לצדד אף בעור מבחוץ שלם מ"מ בודאי למעשה צ"ע אכן כ"ז היכא דראינו בהדיא דהוא שלם אמנם להצריך בדיקה בעו"ב נראה דיש לצדד בזה כיון דיש בזה ס"ס הנה לפי דעת האחרונים בסי' ק"י דכל היכא שיש בו טורח א"צ לברר א"כ י"ל דה"ה בנ"ד דבודאי טורח גדול הוא לבדוק כל העור מנקב משהו וכ"ש בבהמה גדולה ובפרט לדידן שא"א בקיאים לבדוק א"כ י"ל דקלקלתינו היא תקנתינו וכ"ש לדעת הרמ"א שם בסי' ק"י ע"ש ועי' בנוב"י שכ' דהיכא דליכא לברר כ"א ספק אחד וישאר עדיין ספק אף לאחר הבירור לכ"ע א"צ לברר וכן היכא שים לו חזקת כשרות ע"ש ועפ"ז א"ש דברי הפוסקים כפשטן דמיירי אף בעור לפנינו ואפ"ה א"צ לבדוק העור וכשר מטעם ס"ס:

במ"ש האחרונים בענין שומן הבא מרוב פיטום מצאתי בספר האשכול דאינו סותם וכדברי הבאר עשק:

נשאלתי מרב אחד במ"ש הט"ז בס"ס מ"ט דאין לעוף דין בשר החופה ונסתייע מדברי הד"מ במ"ש אע"פ שנקרע העור ע"ש והנה בהגש"ד בסוף סי' צ"ו בהגהות ומ"ש הביא מעשה זו וסיים ע"ז ומיהו צריך לדקדק שלא נקרע רוב הכרס החיצון ע"ש הרי להדיא מעובדא זו להיפך ויפה העיר. אמנם הנה באמת כבר נודע דעת הרנ"ש שהובא בפרישה סי' מ"ג דטעם ניקב הטחול משום סוף הכרס וב"מ לינטל ובעוף הם סגורים בעצם ע"ש והביאו דבריו כמה אחרונים יעו' במש"ז שם ס"ק ט' הרי להדיא דס"ל דגם בעוף מטריף בכרס החיצון וכ"ה באמת דעת הדמש"א הובא בפמ"ג בסי' מ"ח אמנם כל האחרונים השיגו עליו בזה וס"ל דאין לו דין כרס החיצונה ועפ"ז י"ל דהך ומיהו הוא הוספה מדברי הרנ"ש עצמו ואזיל לשיטתו לעיל וכיון שהד"מ השמיטו בודאי לא ס"ל הכי ועוד דהנה המעיין בהגש"ד שם הגי' אע"פ שהעור מנוקב ובט"ז בשם ד"מ גריס אע"פ שנקרע העור ומלשון נקרע משמע להדיא דאע"פ שנקרע כשיעור אפ"ה כשר והנה היה אפ"ל דמ"ש

בהגש"ד דסוף הכרס לינטל ר"ל הכרס הפנימי ובעוף הקורקבן במקום כרס. שוב עיינתי בהגש"ד בסי' פ"ט שהקשה דאמאי בסומכו אסור והא הכרם סותמו ואדרבה בקולשיה הו"ל לאסור וע"ז תי' דבעובי הולך ומוסיף מכאוב מחולי דבגופה ובקולשי הדר ברי עכ"ל ולפ"ז אין מזה הכרח למ"ש לעיל דרנ"ש אזיל לשומרי דהא באמת אין מבואר בדבריו דהוא מטעם הכרס כר"ש הפרישה בשמו וצ"ע:

סימן נ

בש"ך שם במה שתי' שם על קושיות המהר"ם מלובלין על הרמ"א במה שכתב הרמ"א דכן משמע מתוס' פ' ד' אחין דבריעותא מחיים לא אמרינן נשחטה הותרה ובאמת משמע שם להיפך ותירץ דהתוס' שם כתבו כן לרבה אבל לאביי ורבא דפליגי שם אדרבה הוי הדין כמ"ש רמ"א וכן תירצו כמה אחרונים בזה את דברי הרמ"א, ולפע"ד הוא דוחק גדול ברמ"א שיסבור דאביי ורבא יפלגו עם רבה בעיקר הדין דלא כמ"ש הב"י שם באה"ע ובד"מ שם וכאן לא יהיה נזכר מזה כלום ובפרט דבגוף דברי התוס' הוא דוחק גדול להעמיס כן דתוס' כתבו כן לרבה דוקא וכמו שהרגיש באמת בש"ך עצמו בזה וכ"ש למ"ש הש"ך מדברי הפסקי תוס' דבריעותא מחיים אמרינן נשחטה הותרה הרי להדיא שהבינו דברי התוס' כפשטן, הן אמת דהמעיין בפסקי תוס' ביבמות שם יראה דאין ראיה כ"כ וכפי הנראה דיש איזה ט"ס שם ע"ש אכן באמת בפסקי התוס' בחולין הדבר מבואר כמ"ש בש"ך יע"ש וא"כ איך אפ"ל דרמ"א יכתוב בשם התוס' להיפך ובפרט שהרמ"א רצה להשיג על האומרים דבריעותא מחיים אמרינן נשחטה הותרה ובא לסתור דבריהם מדברי התוס' האלו ואם כמ"ש הש"ך מאי ראיה היא זו דילמא הם יפרשו דברי התוס' כפשוטו וכמ"ש בפסקי תוס' הנ"ל וכשיטת הב"י באה"ע, והנה בהשקפה ראשונה עלה בדעתי לתרץ בדברי הרמ"א שהיה כתוב לפני הרב בנוסחת התוס' ביבמות עוד תירץ אחד דהיינו כמ"ש הרשב"א בחידושי ליבמות דף ל' בתי' הא' דשאני גבי בהמה שאפשר שתצא מאיסור אבמה"ח לאיסור נבלה כגון שנתנבלה לכן שפיר מחזיקין מאיסור לאיסור משא"כ גבי אשה שם אי אפשר שתצא מתחת בעלה שלא תהיה מותרת לשוק יע"ש ועפ"ז י"ל דה"ה בס"ט בריעותא מחיים דכיון שאפ"ל שלא יצאתה פ"א להיתר דקודם שנסתלק ממנה איסור אבמה"ח יצאתה לאיסור טרפה וראיתי בבינת אדם בשער רו"ח בסי' כ"ב שכ' דאף לפי תי' זה יש להתיר מטעם דבהמה בחי' יש לה חז"ה לענין טריפה דהא אנו אוכלים החלב וביצים וגם מותר לאכול קודם בדיקה מעיקר הדין ולענ"ד אין זה הכרח די"ל דכ"ז קודם שנודע מהריעותא שפיר י"ל דיש לה חזקה דמרובא היא משא"כ

בנ"ד שכבר יצאתה מהרוב וכמו שתי' הש"ך בעצמו על הרב רמ"א בסי' ס"ט סק"ל לענין הדחה במי פירות יע"ש:

ומצאתי קצת און לדברי דהנה בחידושו הריטב"א ביבמות שם בד"ה אשה וכו' באמצע הדיבור כתב וז"ל והקשו בתוס' דאיך מעמידין אותה בחזקת היתר לשוק וכו' וכתב ע"ז והנכון שתי' בזה משמע קצת דקאי על התוס' ובאמת הוא תי' אחר שלא נזכר בתוס' אלא ודאי שבנוסחת התוס' שבריטב"א היה עוד תי' בתוס' וא"כ ה"נ י"ל דלפני הרמ"א היה גי' אחרת בתוס' הנ"ל אכן באמת גם זה דחוק:

עוד נלפע"ד לתרץ דברי הרב רמ"א והוא ג"כ ע"פ דברי הריטב"א דכתב שם בסוף הדיבור עוד תי' על קושיא זו דמתחלה ליתא להאי קושיא כלל דקושיא זו אינו אלא לפי מאי דמפרשינן בהמה בחייה בחזקת אבר מן החי עומדת לפי זה קשה דאיך אמרינן הכא דמעמידן אותה בחזקת היתר לשוק ואין מחזיקין מאיסור לאיסור ובספק דרוסה אוסרין מטעם בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת ואף שהוא מאיסור לאיסור אבל אם נאמר דהא דבהמה בחייה בחזקה איסור עומדת הוא מטעם שהוא בחזקת איסור שאינו זבוחה בלא"ה לא קשה מידי דבודאי אין מחזיקין מאיסור לאיסור ולכך התם ביבמות גבי אשה מעמידין אותה בחזקת היתר לשוק והכא גבי דרוסה דאסרינן לאו משום דמחזיקין מאיסור לאיסור אלא משום דאיסור אחד הוא ולא דמי להא דיבמות כן הוא תוכן דברי הריטב"א שם בקצרה, וא"כ לפ"ז מבואר מדברי הריטב"א דלפי פי' זה בלאו הכי אין קושיא וא"כ הא התוס' בביצה ד' כ"ה תמהו שם על רש"י דפירש בהמה בחייה בחזקת אבר מן החי ופירשו שם הטעם משום חזקת שא"ז וא"כ ע"כ צריך אתה לומר דהאי שתירצו כאן ביבמות משום דדרוסה שכיח הוא רק לפי שיטת רש"י אבל לדעת התוס' אין צריך להאי טעמא דדרוסה שכיח אלא הטעם הוא משום דריעותא מחיים לא אוקמינן אחזקה ואין בזה משום מחזיק מאיסור לאיסור לפי שיטתם בביצה שם ולפ"ז דעת הרב רמ"א נכונה הוא דהיינו שהביא ראיה מתוס' שפירשו הטעם דלכך בספק דרוסה אסור הוא משום ריעותא מחיים ובאמת כן כתבו התוס' בתחלה ומה שחילקו אח"כ בשם ר"י הוא רק מחמת הקושיא מהא דיבמות ובאמת קושיא זו אינו אלא לפי שיטת רש"י אבל לפי שיטתם ליתא לחילק זה ויעו' ברש"י חולין דף ט' ע"א בד"ה דאע"ג דאתילד וכן ברש"י ביצה דף כ"ה ע"א בד"ה לאפוקי מדר"ה משמע שם מדברי רש"י דסובר ג"כ כדברי האומרים דאין אומרים נשחטה הותרה אלא בספק שאנו יכולים לומר שנעשה אחר שחיטה אבל לא בריעותא מחיים וס"ל בביצה דף כ"ה ע"א ובחולין שם דהא דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת הוא מטעם איסור אבר מן

החי ולפי שיטה זו ע"כ הא דבריעותא מחיים לא אמרינן נשחטה הותרה הוא מטעם דמחזיקין מאיסור לאיסור כמש"ל וא"כ יקשה לדידיה קושית התוס' ביבמות ולדידיה ליכא לתרוצי כמו שתירצו התוס' שם דהא משמע מסתימת דבריו בחולין ובביצה דבכל ריעותא מחיים לא אמרינן נשחטה הותרה אפילו בספק השקול כמש"ל ואפשר לומר כדברי הרשב"א שם בחידושיו ביבמות בתי' הא' הנ"ל וכמש"ל ולפ"ז יצא לנו מזה דאם נאמר דבהמה בחייה בחזקת איסור אבר מן החי עומדת ואנו אומרים דבכל ריעותא מחיים לא אמרינן נשחטה הותרה ע"כ אנו צריכים לסבור דמחזיקין מאיסור לאיסור אבל אם נאמר דהא דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת הוא מטעם שהוא בחזקת שאינה זבוחה אז אפילו אם אנו סוברים דבכל ריעותא מחיים לא אמרינן נשחטה הותרה אפ"ה אין ראי' דמחזיקין מאיסור לאיסור דלפי שיטה זו לאו מאיסור לאיסור מחזיקין לי' אלא כולה חדא חזקה כתבתי זאת לפי שראיתי כמה מחברים שהביאו ראי' מדברי הרמ"א הנ"ל שכתב דבריעותא מחיים לא אוקמינן אחזקה דס"ל בפשיטות דמחזיקינן מאיסור לאיסור ולפי מ"ש אין ראי' דהרמ"א יכול לסבור כשיטת האומרים דבהמה בחייה בחזקת איסור שאינה זבוחה עומדת ולפ"ז אין ראי' דהרמ"א סובר דמחזיקין מאיסור לאיסור כמו שביארנו לעיל מזה ובזה תירצתי קושיות הכו"פ דתמה לפ"ד התוס' ביבמות הנ"ל דבכל ספק השקול אמרינן נשחטה הותרה אמאי אסרו בגבינות ולא נאמר נשחטה הותרה יע"ש בכו"פ ולפמ"ש דבאמת לשיטת התוס' בביצה י"ל דכל ספק השקול לא אמרינן נשחטה הותרה א"ש דכאן בגבינות אזלי התוס' בשיטתם בביצה ולכך לא מוקמינן הבהמה בחזקת היתר:

וראיתי להרב הג' מו"ה ר' משה ז"ל בספרו הנקרא זית רענן שכ' בחלק יו"ד סי' א' חלק ח' דהתוס' שכתבו דבספק השקול אמרינן נשחטה הותרה אזלי לשיטתם בביצה דסוברים שם דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת הוא מטעם שהוא בחזקת איסור שאינה זבוחה עומדת לא מטעם חזקת אבר מן החי ולכן ע"כ לפי שיטתם אין מחזיקין מאיסור לאיסור ולכן בספק השקול אמרינן נשחטה הותרה יע"ש הנה הבין דהתוס' כאן אזלי לשיטתם בביצה ולכן מספק בשחיטה לק"מ ורק עיקר קושיתם מס"ד וכדומה ועפ"ז העלו דבאמת בס"ט כשר בספק השקול משא"כ לשיטת רש"י שם דבחזקת אבמה"ח הנה ע"כ מספק בשחיטה עצמו מוכרח דמחזיקין מאיסור לאיסור וא"כ שפיר י"ל דה"ה בס"ט יש לאסור בספק השקול מה"ט אכן כפי הנראה שנעלם ממנו דברי הריטב"א שכ' דאדרבה לפמ"ש התוס' דבהמה בחזקת שאינו זבוח שפיר י"ל דבספק טריפה אף בספק השקול אסור ולק"מ מהא דיבמות הנ"ל, ועוד דלפמ"ש הוא ז"ל בלא"ה צ"ע דהא

עיקר מה שהשיגו על רש"י בביצה דף כ"ה שם דא"א לומר בחז"א אבמה"ח דהרי מתה לפניך וע"כ דס"ל בפשיטות דאין מחזיקין מאיסור לאיסור וא"כ איך הוה ס"ד דתוס' כאן לאסור בס"ט וכדומה מטעם דמחזיקין מאיסור לאיסור א"ו דהעיקר בכונתם כמ"ש בשם הריטב"א ולפ"ז אדרבה התוס' כאן מיירי לשיטת רש"י, וראיתי להרב בספר חכא"ד בנידן אם מחזיקין מאיסור לאיסור האריך שם לפרש דברי הרמ"א דלא ס"ל מחזיקין מאיסור לאיסור אלא הטעם דאוסר הרמ"א בריעותא מחיים משום דכיון דיצתה מהרוב גם חזקה מחמת רובא ליתא יע"ש וכבר קדמו בזה התב"ש אלא שראיתי שם שרוצה להוכיח דגם הרשב"א לית לי' הא דמחזיקין מאיסור לאיסור אלא מאיסור אבר מן החי לספק בשחיטה אבל לספק טרפה אין מחזיקין מחזקת אבר מן החי והנה אף שבאמת המעיין בחי' הרשב"א ביבמות שם יראה שדחה התי' הא' הנ"ל ולמ"ש בתי' הב' שם באמת לכאורה משמע כמ"ש הוא ז"ל אכן למ"ש בשם הריטב"א הנ"ל עדיין יל"ע בזה דהא המעיין בחי' לחולין בד' ט' יראה דהרשב"א לא הכריע בזה שהרי מתחלה העתיק שם דבהמה בחייה בחזקת שא"ז יע"ש ושוב מצאתי בשב שמעתתא בדין אם מחזיקין מאיסור לאיסור שהעלה ג"כ כן דהרשב"א ס"ל דמחזיקין מאיסור אבר מן החי לאיסור טריפות כמו שמחזיקין לאיסור נבילה דאין חילוק יע"ש ודו"ק (הן אמת דהמעיין שם יראה דאין דבריו מוכרחים) ועוד דלפמ"ש הרב הנ"ל דהרשב"א סובר דאין מחזיקין מאיסור אבר מן החי לאיסור טריפה א"כ עדיין אין מיושב קושיות התוס' ביבמות שם דהא התוס' הקשו מספק דרוסה דהוא ספק טרפה ואפ"ה מחזיקין מאיסור לאיסור ומאי תירץ הרשב"א ע"ז דהא תירץ הרשב"א אינו אלא לספק נבילה וא"ל דס"ל לרשב"א דנקב הושט הו"ל נבילה ושמא נדרסה במקום הסימנים והוה ספק בשחיטה כמ"ש הכו"פ ז"א דבאמת משמע בכ"מ דאף דנקובת הושט הו"ל נבילה מ"מ אין לה דין ספק בשחיטה לאוקמי בחז"א כמ"ש בח"ס וחו"ד מטעם דאינו ספק במעשה השחיטה או מטעם דיש נגדה חזקה מחמת רובא ועוד המעיין בתוס' שם גופה משמע להדיא כן, ועי' במ"ש הפמ"ג בסי' ל"ג במש"ז סק"ו ומ"ש הוא ז"ל דלהרשב"א באמת מספק טרפה מעיקרא לא קשי' לי' כלל מטעם שיצתה מהרוב א"כ גם חזקה מחמת רובא לית לי' לפענ"ד דחוק להעמיס כן בכונתו דא"כ העיקר חסר מן הספר וכל כי האי הו"ל לרשב"א לפרושי א"ו כדאמרן, וכן משמע עוד ברשב"א בחידושי חולין בד' נ"ה גבי צמקה להמעיין שם ומ"ש הוא ז"ל דר"ל כיון דודאי יש כאן ריעותא הו"ל ספק דאורייתא דבריו צ"ע דא"כ למה הוצרך לומר דהו"ל ריעותא מחיים דהא המעיין בחי' הרשב"א שם בפ"ק הסכים למ"ש הר"ן בשם ר"י דאף בספק אי נשמט הגף מחיים או לאח"ש ג"כ אסור יע"ש, הן אמת

דלכאורה גם למ"ש יל"ע ממ"ש בפ"ק הנ"ל דאף בספק מחיים אסור אכן באמת המעיין שם יראה דלק"מ שבאמת כתב שם מתחלה לחלק כמ"ש בפ"ק שם דהא דרב הונא מיירי דוקא בשכיח להיתר ואח"כ כתב סברא אחרת די"ל דהא דר"ה מיירי דוקא בריעותא דלאח"ש משא"כ בזה דהו"ל ריעותא מחיים ועפ"ז יל"ע ג"כ במה שהחליט הש"ך ושאר אחרונים בסי' נ' בדעת הרשב"א דס"ל כמ"ש הר"ן בשם הר"י דממ"ש כאן משמע דלא ברורה לי' דבר זה:

ומה שהביא עוד ראיה דהרשב"א לית לי' מחזיקין מאיסור אבר מן החי לאיסור טרפה מהא שהקשה הרשב"א להרמב"ם דס"ל דכל ספיקא מה"ת שרי מהא דילפינן דאזלינן בתר רובא מרישא של עולה ומפרה אדומה דלא חיישינן שמא הוא טריפה והקשה עליו הרשב"א לשיטתו מנא לי' להגמ' דאזלינן בתר רובא דילמא באמת לא אזלינן בתר רובא והא דלא חיישינן שמא היא טרפה משום דהוה ספק וכל ספק מה"ת שרי ותירץ ע"ז הגאון בעל שאגת אריה דהרמב"ם סובר דמחזיקין מאיסור אבר מן החי לאיסור טרפה ולכך יליף הגמ' שפיר מכאן דאזלינן בתר רובא דאי לאו דאזלינן בתר רובא אין אנו יכולים להתיר מחמת דכל ספיקא מה"ת שרי דכאן הוה ספק דאתחזק איסורא ובספק כזה אפילו הרמב"ם מודה דהוה ספיקו אסור מן התורה ומזה הביא הרב ראי' דהרשב"א לא ס"ל מחזיקין מאיסור לאיסור דאם היה סובר דמחזיקין מאיסור לאיסור לא קשה על הרמב"ם מידי, וזה בודאי לאו ראי' דלעולם יש לך לומר דהרשב"א ס"ל ג"כ דמחזיקין מאיסור לאיסור והא דלא תירץ כן על הרמב"ם כמו שתי' הש"א דא"כ רובא וחזקה דרובא עדיף מנא לן דאין לתרץ כמו שתי' התוס' דהא דרובא וחזקה רובא עדיף ילפינן מפרה אדומה דלשיטת הרמב"ם י"ל דרובא וחזקה שוים הם ולכן הוה ספק השקול ובספק השקול מותר מן התורה לשיטתו אח"כ ראיתי להרב זית רענן שגם הוא השיג על הש"א מה"ט, שוב ראיתי דז"א חדא דפשטות לשון הרשב"א משמע דעיקר קושיתו מהא דילפינן בש"ס דאזלינן בתר רובא ולא מהא דרובא עדיף ועוד דבאמת י"ל דלדעת הר"ם הא דרובא עדיף הוא רק מסברא וכמ"ש התוס' שם בחולין שם בתחלה וכ"כ בפמ"ג בדיני ס"ס ס"ק כ"ה ועוד דלפי מ"ש הש"א א"כ באמת יש לימוד מפרה דהא בפרה יש ב' חזקות א' חזקת אבמה"ח והב' חזקת טומאה ואפ"ה אזלינן בתר רובא, אכן בלא"ה לפע"ד אין הכרח וגם בגוף דברי הש"א יל"ע חדא די"ל דעיקר קשיות הרשב"א להרמב"ם לשיטתו שכ' בפ"ה מהל' שחיטה דשאר טריפות יש בהן ספיקות שמותרין וגם בדרוסה נראה מלשונו שאינו כ"א מדרבנן כמו שאבאר לקמן הרי דס"ל דאין מחזיקין מאיסור לאיסור, ומ"ש בפמ"ג שם דעתה י"ל נשחטה הותרה דבריו צ"ע דהא גם בה"א דלא אזלינן

בתר רובא ג"כ שפיר י"ל דנשחטה הותרה מאיסור אבמה"ח ועוד נלפע"ד דאף למאן דס"ל דמחזיקין מאיסור לאיסור היינו דוקא היכא דאתילד ריעותא משא"כ היכי דאין בו שום ריעותא בודאי דאין סברא להחזיק מאיסור אבמה"ח כיון שעתה נשחטה כהוגן ועי' בחולין דף ט' דבסכין אמרינן הרי שחוטה לפניך ובטבל ונמצא עליו דבר חוצץ לא אמרינן הרי טבל לפניך וע"כ צ"ל כמ"ש בש"ס שם דבסכין כיון שלא אתילד ריעותא בשחיטה עצמה שוב אין מחזיקין מאיסור לאיסור כיון די"ל הרי שחוטה לפניך ולמ"ש התוס' דבהמה בחייה בחזקת שא"ז נראה דאף באיסור א' אין מחזיקין כה"ג משא"כ בטבל דאתילד ריעותא באותו דבר עצמה שפיר מחזיקין אף מאיסור לאיסור וכמ"ש בזה בחי' לחולין באריכות וא"כ כ"ש בנ"ד דלא אתילד שום ריעותא עדיין:

ואגב דאתי לידן האי קושי' נאמר בזה מה שנלפע"ד דהנה ראיתי לכמה אחרונים שתירצו ע"ז דבספק דאיכא לברורי גם הרמב"ם מודה דספקו אסור מה"ת והכא מקרי אפשר לברורי יע"ש, ואני לא זכיתי להבין דכיון דהתורה כתבה דצריך להקריב הראש שלם מסתמה יש בזה איזה טעם כמוס וא"כ כיון שמוכרח הדבר להיות כך ע"פ דעת תוה"ק איך נאמר דמקרי יכול לברורי כיון דהתורה אמרה לנו מהטעם הידוע לה דאסור לעשות כן דזה מקרי בודאי שאין אנו יכולים לברורי עוד ראיתי להגאון בס' לב אריה על חולין שתי' ג"כ קשי' זו ע"פ מ"ש הראשונים דהרמב"ם יליף הא דכל ספיקו מן התורה שרי מהא דספק ממזר ועפ"ז פירש הרב הנ"ל דלאו בכל ספיקות מתיר הרמב"ם אלא דיש חילק דהיכי דכתבה התורה את הל"ת כמו בממזר דרשינן ממזר ודאי הוא בבל יבא אבל היכא שהתורה כתבה את העשה דהיינו כמו בטרפה למ"ד טרפה אינה חיה שהתורה כתבה זאת החיה דמינה ילפינן ח"י טריפות דרשינן כך חיה ודאי הוא דתיכל דהיינו ודאי כשרה אבל ספק כשרה לא תאכל ובזה גם הרמב"ם מודה דהוה ספיקו אסור מה"ת ובזה מיושב קשי' זו דבטרפה גם הרמב"ם מודה דאסור לאכילת אדם והנה הא דטרפה פסולה לקרבן נפקא לן מהא דמן הבקר ובמנחות דף ה' דהא דאיצטרך להא דמן הבקר היינו לטריפות שנעשה אח"כ דהיתה לה שעת הכושר דבטרפה מן הבטן בלא"ה אסור מהא דכתיב ממשקה ישראל דצ"ל מן המותר בפיך ולפ"ז כיון דגילתה התורה מהא דמן הבקר דאף בהי' לו שעת הכושר ג"כ פסול שוב הדר דינא דצריך להיות מן המותר לישראל ע"כ תו"ד ולפע"ד צ"ע חדא דמה שהחליט הרב דח"י טריפות ילפינן מזאת החיה צ"ע דהא מבואר ברמב"ם ובכמה ראשונים דבשר בשדה טרפה לא תאכלו הוא לאו כולל לכל הטריפות ויעו' בספר המצות להר"מ ובמ"ש בחיבורו בזה ועי' בפמ"ג בפתיחה לטריפות

ובפנים הספר בסי' כ"ט וא"כ יש ע"ז איסור עשה ול"ת וא"כ דמי ממש להא דסוטה ד' כ"ט יע"ש:

עוד צ"ע מדברי הרמב"ם שכ' בפ"ה מהל"ש אע"פ שכולם הלמ"מ אין לך בפירוש אלא דרוסה וכל ספק שיסתפק בה אסור ושאר ז' טריפות יש בהן ספיקות שמותרין ולסברת הרב הנ"ל באמת היה צריך להיות בהיפך דבדרוסה יהיה ספק מותר כיון דדרוסה הו"ל לדידיה מפורש מהא דבשר בשדה כו' ולפי פי' ע"כ צריך לפרש טרפה ודאי הוא דלא תאכל הא ספק טרפה תאכל וא"כ ספיקו מותר ובשאר ח"י טריפות כיון דהם מהא דזאת החי' צריך להיות ספיקן אסור מה"ת כמש"ל ועוד הא אפילו בדרוסה לשיטת הרמב"ם דדרוסה חמור משאר טריפות מ"מ כתב לשון החמירו משמע דאינו כ"א מדרבנן לא מה"ת והנה אף שזה הוא כסברת הרב הנ"ל מטעם שבא בתורה בל"ת מ"מ עדיין צ"ע דהא דרוסה היא ג"כ מן הח"י טריפות וא"כ הרי מבואר מדברי רמב"ם האלו דלא כמ"ש הרב ז"ל ואף שהיה באפשר לדחוק בפירש דברי הרמב"ם דהרמב"ם לענין ס"ס מיירי כמו שתי' באמת הט"ז בסי' כ"ט בתירץ הא' אבל באמת זה דוחק גדול בדברי הרמב"ם דמ"ש דרוסה מכל איסורים שבתורה אע"פ שכתובים בפירוש מ"מ ס"ס מותר בהם, ועוד דלפי מה שהסבירו האחרונים דלשיטת הרמב"ם הטעם דמותר בס"ס כיון דבספק הא' מותר מה"ת ואינו אסור אלא מדרבנן וכיון שיש עוד ספק אחד הו"ל ספיקא דרבנן ולקולא א"כ הדרה קושיא לדוכתה דבשאר טריפות דהספק בהם אשור מה"ת היה צריך להיות בס"ס אסור עכ"פ מדרבנן ובדרוסה דספק שלו מותר מה"ת היה צריך להיות מותר בס"ס אף מדרבנן ואפילו לפי מ"ש דדרוסה הוה ג"כ מח"י טריפות והוא ג"כ בכלל זאת החיה מ"מ צ"ע הא הוה ג"כ בכלל ובשר וכו ועוד דאפילו אם יהיה בכלל זאת ה יה כמו שאר טריפות מ"מ עכ"פ בודאי שוב אין לחלק בין דרוסה לשאר טריפות ועכ"פ צריכין להיות שוין אלא ודאי דליתא לדברי הרב הנ"ל ועי' בחו"ד שהוא ג"כ כתב בפי' דברי הרמב"ם כמ"ש הרב הנ"ל אכן בישוב קושית הרשב"א הנ"ל כתב לתרץ באופן אחר והיינו כיון דנתמעטה טריפה מהקרבה מהא דכל אשר יעבור כמ"ש בתמורה דף כ"ט וא"כ ע"כ אשר יעבור ודאי ולא ספק ע"ש ובהכי א"ש ממ"ש הר"מ דס"ט מותר דהיינו בספק חולין דוקא ומ"מ גם גוף החילוק צ"ע דמפשטות דברי הר"מ בפ"ט מהל' ט"מ ובכ"מ שכ' דכל הספיקות מדברי סופרים משמע להדיא דאין לחלק בכך גם יל"ע לפ"ז דא"כ למה הוצרך בש"ס שם בתמורה ובמנחות לומר דהא דאצטרך קרא דכל אשר יעבור דמהא דממשקה ישראל ה"א דדוקא בלא הי' לה שעת הכושר דהא בלא"ה אצטרך קרא כדי לאסור ס"ט דהא ממשקה ישראל הוה שרי ס"ט לקרבן ועוד דגם עתה יקשה דמהא

דממשקה ישראל משמע דשרי להקריב ס"ט כיון דשרי לישראל ומהא דכל אשר יעבור משמע דאסור אף בספק:

ומה שנלפע"ד בישוב דברי הרמב"ם בזה הוא ע"פ מ"ש הרמב"ן דהרמב"ם למד הא דספיקא מה"ת שרי מספק ממזר כמש"ל ועפ"ז י"ל דזה דאנו למידין דספיקא מה"ת שרי מהא דשרי ספק בממזר הוא רק לבתר דילפינן דאזלינן בתר רובא מה"ת אבל בה"א דלא אזלינן בתר רובא בודאי היינו מפרשים הרבוי דגבי ממזר דלא בא לרבות ולהתיר כ"א היכא דאיכא רובא להתירה אבל עתה דילפינן ממקום אחר או מהלמ"מ דאזלינן בתר רובא א"כ ליכא למימר דהאי קרא להכי הוא דאתא דע"ז א"צ קרא כלל לכן שפיר מפרשינן לי' דעל הספק קאי ואי קשי' דא"כ אמאי לא הביא הגמ' ראיה מזה דאזלינן בתר רובא דכיון דאנו אומרים דבה"א ע"כ היינו מפרשים זה הרבוי לענין רוב אלמא דאזלינן בתר רובא ואין לתרץ דיש לדחות דדוקא בממזר כיון דבא מפורש יש להתיר משא"כ בשאר אסורין לא אזלינן בתר רובא ז"א דע"כ לשיטת הרמב"ם א"א לומר כן דא"כ גם השתא דאמרינן דהתורה באתה להתיר בספק השקול בממזר נימא נמי דוקא בספק ממזר הוא דהתורה התירה אבל לא בשאר איסורין א"ו דדעת הר"מ דכיון דהתורה גילתה לנו במקום אחד דהדין כן ה"ה בכל מקום ואפ"ל דהיה אפשר לדחות דמה שמותר בממזר היינו דוקא בתרי רובא וכדומה כיון דלא בא דבר זה מפורש בתורה והרשב"א שהקשה על הרמב"ם ולא תירץ כמו שתירצנו אזיל לשיטתי' דהוא הקשה על הרמב"ם דלשיטתי' למה הוצרכא התורה להתיר ספק ממזר הא בכל מקום ספיקא מה"ת שרי ונראה דהרשב"א לא ס"ל דמקורו של הרמב"ם הוא מהא דספק ממזר אלא מאיזה מקום אחר, עוד נלפע"ד בישוב דברי הר"מ דמ"ש דספק איסור מד"ס ר"ל מהלמ"מ ואזיל לשיטתי' בספר המצות שלו דאף הלמ"מ ודבר הנלמד בי"ג מידות מקרי ד"ס ואף שדינם דין תורה ממש כמ"ש הרשב"ץ ועי' במ"מ ובכ"מ בריש ה"א ובפר"ח ובתב"ש סי' כ"ט ובפמ"ג בפתיחה להלכות טריפות (ויעו' בב"י אה"ע בסי' מ"ב במ"ש בשם המ"כ וברמ"א ח"מ סי' מ"ג ובב"ש וח"מ בא"ע שם במ"ש בזה וי"ל), והוא ע"פ מ"ש רש"י שם דלפי מסקנת הש"ס הא דאזלינן בתר רובא היא מהלמ"מ יע"ש בסוף הסוגיא והיינו ברובא דליתא קמן כגון רוב אין טריפות דרובא דאיתא קמן בודאי דהוא מה"ת מאחרי רבים כמ"ש בש"ס שם וא"כ מזה עצמו משמע דאם לא הו"ל רובא כ"א מחצה על מחצה וספק השקול בודאי היה אסור אלמא דספיקו אסור מהלמ"מ ועפ"ז א"ש ג"כ דהיכא דאיתא קמן כגון חתיכה משני חתיכות בכה"ג יודה הר"מ דספיקו אסור מה"ת ממש ולכן שפיר

מביא ע"ז אשם תלוי דהא מהא דאחרי רבים להטות מבואר להדיא דאי הו"ל מחצה על מחצה אסור:

ובזה א"ש דלק"מ כלל קשיא הנ"ל מכמה אנפי חדא דהא באמת לפמ"ש ס"ל להר"מ דספק אסור מה"ת ועוד דאיך נוכל לומר דלא אזלינן בתר רובא ועיקר ההיתר מטעם דכל ספק שרי מה"ת דהא אדרבה אי לא אזלינן בתר רובא דדוקא ברובא דאיתא קמן אזלינן בתר רובא משא"כ ברובא דליתא קמן א"כ אדרבה מגרע גרע דאפילו בתר רובא לא אזלינן וא"כ כ"ש דספיקו אסור מה"ת והוא כ"ש מהיכא דאיתא קמן כמ"ש וע"כ צ"ל דמה שהתירה התורה בזה הוא מטעם רובא ולא מחמת ספק אבל לבתר דמסיק בש"ס דבאמת אין ראיה מפורשת מה"ת דאזלינן בתר רובא עכ"פ היכי דאפשר אלא מהלמ"מ שפיר כתב הר"מ דכל הספיקות אינן כ"א מד"ס והיינו מהלמ"מ הנ"ל וכמ"ש שוב ראיתי די"ל דהרשב"א וסיעתו הכי קא קשיא להו דאיך רצו ללמוד מכל הנ"ל דאזלינן בתר רובא לשיטת הר"מ דשמא באמת לא אזלינן בתר רובא דרובא דליתא קמן גרע מרובא דאיתא קמן אכן כאן באמת שרי מה"ת אף בספק השקול מטעם דל"ד להא דאיתא קמן דהו"ל אקבע ואתחזק איסורא ולכן שם צריך דוקא רובא כמ"ש משא"כ בנ"ד דלא אתחזק איסורא אכן במקום דאתחזק איסורא באמת אף בתר רובא לא ניזל ומ"מ אפ"ל בפשיטות דודאי בה"א דהוה ס"ד דש"ס דיש איזה לימד מה"ת דאזלינן בתר רובא אף בליתא קמן הוה ס"ל להש"ס בפשיטות דכל ספק אסור מה"ת אכן למה דמסיק הש"ס דהוא מהלמ"מ ממילא מוכרח מזה דכל ספק אסור מהלמ"מ דאל"כ למה הוצרכו להתיר בזה משום רובא והרשב"א והר"ן ס"ל כפירש"י שם בפן הב' למסקנא גם רובא דליתא קמן ילפינן מהא דאחרי רבים ואין מחלקין בין רובא דאית' קמן לרובא דליתא קמן וא"כ כתבו שפיר דכל הספיקות מה"ת וזה אף אם נאמר דהם סוברים ג"כ דהלמ"מ מקרי ד"ס, אבל גם בל"ז אפ"ל דס"ל אף כפי' הא' של רש"י שם ומ"מ שפיר כתבו דהוא מה"ת מטעם דאף מהלמ"מ מקרי מה"ת ויש בזה עיון עמוק כידוע אלא אין הזמן גורם כעת:

ומעתה נחזור למה שהתחלנו דלשיטת הרשב"א ביבמות בתי' האי בודאי מחזיקין מאיסור לאיסור כמו שהוכחנו לעיל בזה ואף לפמ"ש שם בתי' הב' ג"כ דעת הש"ש דס"ל דמחזיקין אף מאבמה"ח לאיסור טרפה כמש"ל וכן נראה מפשטות דעת המפרשים דבהמה בחייה בחזקת איסור אבר מן החי עומדת דאל"כ יקשה לשיטתם הרי שחוטה לפניך ואיך מעמידין אותה בחזקת אבר מן החי כקושית הרשב"א בחידושיו לחולין א"ו דמחזיקין מאיסור לאיסור וא"כ אם מחזיקין מאיסור אבמה"ח לאיסור נבילה ה"ה לענין טרפה כמש"ל ואף דאפ"ל כמ"ש הרשב"א בת הב' ביבמות שם דכל שלא נתברר שנעשה

בה מעשה המכשיר ממילא הוא בחזקת איסור וא"כ י"ל דזה דוקא לענין נבלה מ"מ הא כ"כ דמדברי הרשב"א עצמו גבי צמקה נראה דלא ברורה לי' ד"ז ובפרט לדעת הש"ש הנ"ל דס"ל דבאמת גם כאן דעת הרשב"א דאף לטרפה מחזיקין מאיסור אבמה"ח אכן בדברי הריטב"א שהבאתי לעיל שכתב דאפילו אי לא מחזיקין מאיסור לאיסור מ"מ כולה חדא חזקה דבין בחייה ובין לאחר מיתה מעמידין אותה בחזקת שא"ז ע"ש, באמת יל"ע ולא זכיתי לעמוד בסוד דבריו הקדושים דאיך אנו יכולים להעמיד הבהמה בחזקת שא"ז הרי היא שחוטה לפניך כמצות התורה וא"כ מאי חזקת שא"ז שייך כאן (ולכאורה היה נראה דהריטב"א לא מקש' אלא מספק בשחיטה דלשיטת האומרים דבהמה בחייה בחזקת אבר מן החי עומדת ומ"מ בספק בשחיטה אמרינן דמעמידין אותה בחזקת איסור וקשה קושית הרי שחוטה לפניך א"ו דמחזיקין מאיסור לאיסור וקשה לזה מגמ' יבמות דשם משמע דאין מחזיקין מאיסור לאיסור וע"ז תירץ דמעיקרא הקושיא ליתא דהא ברפק בשחיטה לאו בחזקת אבר מן החי דתידק מינה דמחזיקין מאיסור לאיסור אלא מטעם שהיא בחזקת שא"ז והוה כולה חדא חזקה זה היה נראה לכאורה אבל באמת ז"א דהא ציין שם בתחלה והקשו בתוס' וכיון שהוא מקשה קושית התוס' והתוס' הקשו גם מספק טרפה ואיך סיים ע"ז דלק"מ דהא באמת מס"ט עדיין קושית התוס' במקומה עומדת דבתי' הב' אין מיושב כ"א מספק בשחיטה עצמה ובאמת לא מירי התוס' כלל מספק בשחיטה) ועי' בסי' י"ט בש"ע בענין שחיטה שאינה ראוי' לאכילה ובגמר' חולין בפרק כיסוי הדם, ועוד דמ"ש דהוא איסור אחד צע"ג דמחמת חזקת שא"ז היא נבילה ובס"ט צ"ל שהיא טריפה ונבילה וטריפה בודאי דלאו איסור אחד הוא כמבואר בכמה דוכתי' ויש כמה נ"מ בין נבילה לטריפה ועוד דהנה כפי הנראה שהבין הריטב"א דעיקר קושית התוס' היא ע"פ שיטת רש"י בהא דבהמה בחייה א"כ סוף סוף יקשה על רש"י מספק בשחיטה עצמה כמובן סוף דבר דברי הריטב"א לא זכיתי להבינם לע"ע כי אין הזמן גורם כעת וגם כעת אין ספר חי' הריטב"א ת"י לעיין בי' וצ"ע, וכפי הנראה דברי הריטב"א קרובים לדברי הרב ר' יונה שהביאו הרשב"א והר"ן דמדמי ספק טריפה לספק בשחיטה:

היוצא לנו מזה דלהרי"ף ורש"י וסיעתם דסוברים דהא דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת היינו בחזקת אבר מן החי א"כ ע"כ צ"ל דס"ל דמחזיקין מאיסור אבר מן החי לאיסור נבילה וא"כ שפיר י"ל דה"ה לענין טרפה נמי מחזיקין כמש"ל וכ"נ דעת הרשב"א בחי' חולין גבי צמקה ובכ"מ והתוס' שם לפמ"ש הריטב"א כפי הנראה דיש להם שיטה אחרת דאף דמחזיקין מאיסור אבר מן החי לאיסור נבילה מ"מ לענין טרפה אין מחזיקין וכמו שנראה מפשטות דברי הרשב"א ביבמות בתי' הב' שוב ראיתי ברא"ש שם בחולין

דף ט' שהעתיק דבהמה בחייה בחז"א אבמה"ח ובחז"א שא"ז ועי' במע"י מ"ש בזה שהעתיק כשני הסברות כרש"י וכתוס' ודבריו צ"ע דאם ס"ל כדעת התוס' דאין מחזיקין מאיסור לאיסור דהרי מתה לפניך א"כ שוב א"א לומר דהיא בחזקת איסור אבמה"ח ואי ס"ל באמת כדעת רש"י א"כ למה לי' ג"כ החז"א דא"ז וא"ל שכתב להחמיר כב' הפי' דהא לכאורה אין כאן שום נ"מ לדינא, אכן לפענ"ד היה נראה דהרא"ש נמשך בזה אחרי דברי הרי"ף דהנה הרי"ף כתב וז"ל דבהמה בחייה בחזאבמה"ח ואינה ניתרת אלא בשחיטה כשרה וכו' ע"ש והנה מה שהאריך הרי"ף בלשונו וכתב ואינה ניתרת וכו' הבין בו הרא"ש דר"ל דבאמת יש בבהמה בחיי' ב' חזקות לאיסור א' אבמה"ח הב' חזשא"ז ונראה שהוציאו דבר זה ממה דאיתא שם דף ט' ע"א פלוגתת הברייתא ור"א דר"א ס"ל דספק בשחיטה אינה כ"א אסור באכילה ולא נבילה והברייתא ס"ל דהו"ל ג"כ נבילה ואסיקנא שם דפליגי בדר"ה ע"ש וס"ל להרי"ף והרא"ש דטעם פלוגתתן דמ"ד דלא הוה כ"א טרפה ס"ל דבהמה בחייה בחז"א אבמה"ח וז"ש בש"ס שם מר כבר בחז"א ר"ל אבמה"ח אמרינן בחזקת טומאה ל"א ר"ל דהא לזה לא היה לה בשום פעם חזקה דהא בחייה לא היתה מטמאה ומאן דס"ל דהוה נבילה ס"ל דהיא ג"כ בחוקת שא"ז ולכן שפיר הו"ל נבילה וכ"נ להדיא ברש"י שם בד"ה מ"ס בחז"א וכו' דבחזקת שאינה שחוטה עומדת וכ"נ שהבין ג"כ הר"ן דהא הרי"ף כתב דבהמה בחייה בחזקת אבמה"ח והוא כתב בד"ה נבילה דהיא בחזקת שאינה שחיטה ע"ש אזו כמ"ש, ומה שלא פי' באמת דלברייתא ור"ה באמת היא רק בחזקת שא"ז לבד ומי הכריחם לומר דהיא ג"כ בחזקת אבמה"ח הנה היה אפ"ל דהוא ע"פ מ"ש בנוב"י מה"ק א"ע סי' מ"ג דבהמה בחייה יש ב' חזקות המנגדות זו לזו היינו חזקת שא"ז וחזקת טהרה ע"ש ולכן צריך כאן ב' חזקות אכן עדיין יל"ע בזה דלפ"ז עדיין אינו מיושב למה דקי"ל דהוה נבילה דהא נגד חזקת שא"ז יש חזקת טהרה ומחמת איסור אבמה"ח אינה מטמאה וי"ל, אכן העיקר בזה דהרי"ף והרא"ש ס"ל כדעת ריב"א שהובא בתוס' שבועות כ"ד דוזבחת אינו כ"א תיקן הלאו ולכן ס"ל דע"כ א"א לאוקמי בחשא"ז לבד אלא דעיקר החז"א היא אבמה"ח רק כיון שהיא בחזקת חייה ממילא היא ג"כ בחשא"ז ושחיטה ושפיר הו"ל נבילה ולפ"ז יל"ע בס"ט וכדומה לדעת הרי"ף ורש"י הנ"ל אם מחזיקין מאיסור לאיסור דאפ"ל דדוקא לענין ספק בשחיטה דמחמת החז"א אבמה"ח היא ממילא בחזקת שא"ז כמש"ל משא"כ בס"ט דלזה אין שום שייכות החז"א מאבמה"ח ועפ"ז א"ש ג"כ דברי הריטב"א הנ"ל במ"ש דעיקר קושית התוס' היא ע"פ שיטת רש"י הנ"ל ולכאורה יקשה דא"כ אמאי לא הקשה מספק בשחיטה עצמה כמש"ל ולמ"ש א"ש ומ"מ עדיין יל"ע בזה ואכמ"ל:

סימן נא

עובדא בא לידי באוזא פטומה שהיה לה איזה בליטה בביטנה כמין כפתור והעור היה שלם ולאחר שמששתי בו הרגשתי בו איזו קשיות וחתכתי אותו ומצאתי בו עצם קטן כמין תבנית משולש והיה בו חדודים קצת אך שהיה רך מאוד ונראה שמחמת שהיה מובלע בשומן הרבה נתרכך (כי לאח"כ הנחתי אותו עד הבוקר ונתקשה) והנה הרב פמ"ג כתב בס"ס ל"ט במשב"ז דבכה"ג גם הט"ז יודה דכשר וכ"כ עוד בפתיחה שלו לאו"ח בסדר הנהגת או"ה סדר ג' סי' ה' והטעם כיון שיש לתלותו בצלעות א"כ לא הוה בכח ודמי לנשבר הצלע יע"ש, ובאמת דבריו תמוהים חדא דהמעיין בתב"ש שכתב דדוקא במחט בחלל חיישינן שמא מידי עברה בחלל נקבה משא"כ בנ"ד תלינן שתיכף פגעה בריאה ולא נקבה כלל וא"כ נראה דדוקא בדבוק בריאה אבל אם נמצא בחלל די"ל שהלכה אילך ואילך שפיר יש לחוש לניקב אחד מאברים הפנימים ובגוף החילוק שכתב לחלק בין בכח דבריו תמוהים דהמעיין בש"ך בסי' מ"א יראה דבאמת בזה פלוגתא בין הרשב"א והר"ן ודעת התוס' כדעת הר"ן דאף שאין בכח חיישינן לשמא ניקב באברים הפנימים וכן תמהו עליו בב"א ובהג' רע"ק, הן אמת דלפ"ז יש לעיין למה לא ביאר הר"ן בשום מקום דלשיטתו ושיטת התוס' גם בנשבר הצלע יש להטריף אם העוקץ יוצא לתוך החלל ובפרט שהמעיין בר"ן העתיק דברי הרשב"א במ"ש להסתייע לשיטתו ממה שאמרו סתם נשבר הצלע כשר ולא מפליגינן בין אם הוא מגולה לפנים או לא ואח"כ סיים דעת התוס' דס"ל לאסור בשיוצא לתוך החלל דלא כרשב"א ואיך לא ביאר דלפ"ז איך יהיה הדין בצלע ועי' בט"ז בריש סימן נ"ד העתיק דברי הר"ן להכשיר בנשבר הצלע ודבריו צ"ע דהמעיין בר"ן יראה שלא כתב כן כ"א לדעת רשב"א הנ"ל אבל אח"כ סיים כדעת התוס' וא"כ אין ראיה כלל מדבריו ואדרבה לכאורה נראה דלדעתו ודעת התוס' אפשר דיש לאסור בנשבר הצלע ועי' בפמ"ג שם שנדחק הרבה דלדעת הר"ן שהביא הש"ך בסי' מ"א באמת אין חילוק בין בכח ובמחכ"ת שלא עיין בר"ן עצמו דהא באמת דברי הר"ן כאן הם בשם הרשב"א שם והוא עצמו ראיות הרשב"א לחלק בין בכח ע"ש אמנם לר"ן עצמו באמת אין חילוק בין בכח ועי' בט"ז סי' מ"א סק"י הסכים לדעת הר"ן דאף בלי כח אסור:

וגם בגוף הדין דעצם בריאה יל"ע עפ"י דעת האחרונים בביאור דעת הרשב"א דעכ"פ צריך להיות מקצתו תחוב בדופן ובלב אלמא דמסתמא לא אמרינן שלא פגעה כ"א בלב אלא דוקא באם יש לנו הוכחה ע"ז כמ"ש וא"כ למה נתלה כאן וע"כ צ"ל דעיקר הטעם שכתבו להקל הוא מטעם שאינו בכח וע"פ דעת הרשב"א ולפ"ז ה"ה בנמצא בחלל ועוד

יל"ע דהא ע"כ ברגע אחת לא נדבק לריאה וא"כ בודאי יותר נראה שע"י תנועת הריאה היתה כבר בחלל ועוד דהא לא מפלגינן בין אם דבוקה מקמא למגבה ואם היא מקמא כבר היתה בחלל ועוד דהא גם עתה אפשר דיכולה לנקוב בעוקצה ודוחק לומר דמיירי שהעוקץ דבוק הרבה לריאה באופן שעתה א"א לנקוב דכל כי האי הו"ל לבאר ומכ"ז נראה דעיקר סמיכתם היה על דעת הרשב"א הנ"ל וא"כ אין לחלק בין דבוק לאם הוא בחלל ולפ"ז באמת יל"ע על האחרונים בסי' מ"א שהחמירו כר"ן, הן אמת דלכאורה יש לעיין על הרשב"א במה שתי' כן לרש"י דהמעיין ברשב"א הביא בשם רש"י דנשבר הגף אסור משום שמא ניקב הריאה והוא השיג מהא דצלע (ועי' בדגמ"ר מ"ש בדעת הרשב"א ולמ"ש א"ש ע"ש בסי' נ"ד) ועוד דהא הרשב"א עצמו הסכים בתהבה"א לדעת הרי"ף והרמב"ם בפי' קופא לבר בב"י בסי' מ"א ולשיטתם בודאי אף שאין בכח חוששין שמא ניקב הקנה. וכ"נ להדיא ממ"ש גבי מחט בלב דאף בלי כח יש לחוש ואפ"ל דשם עיקר הטעם מטעם שהוא מהלך רב ומקום צר ומ"מ יל"ע דמאן מפיס דאף במחט שיוצאת מן הכבד י"ל ג"כ שע"י שהבהמה מתהפכת או ע"י אכילה הרבה וכדומה יתהוה ג"כ המקום צר ודחוק ויל"ע הרבה ברשב"א עצמו אם ס"ל כן להלכה אמנם ממ"ש גבי גף נראה דשובר כן ואפ"ל דמחט שאני וצ"ע יהיה איך שיהיה עכ"פ בנ"ד יש להקל א. כיון דנמצא בתוך השומן ואינו מגולה לחלל א"כ דמי להא דעצם בריאה למ"ש התב"ש דיש לומר דתיכף נתקרם אל השומן ולא פנה אנה ואנה בחלל ועוד י"ל דבנ"ד עדיף חדא די"ל דבעת שנשבר כבר היה השומן מתחתיו ולא נראה כלל בחלל הגוף וא"כ הו"ל כמו ספק על ועי' בשו"ת טו"ט ובמש"ל בסי' מ"ט ועוד דבריאה עכ"פ עתה מגולה לחלל וגם דבוק לאבר שיש לחוש לנקב משא"כ בנ"ד ועוד דכיון שבעת שנמצא העצם לפנינו היה רך ואינו ראוי' לנקוב בודאי דאין לנו להחזיק איסורא שמא היה מתחלה קשה ועי' ביא"פ סי' נ"א הביא בשם אור עולם להקל בכה"ג וכן בספר עקרי הד"ט כתב בשם איזו תשובות להקל בכה"ג:

עיין בפ"ת במה שהביא בשם ספר פתח הבית שחקר אם בהמה הלכה אצל אילן וננעץ ענף אחד בקרבה כנגד הלב ועתה נמצא ריעותא בלב אם יש לחוש לשאר אברים ועי' בסי' נ"ז בענין הנץ שיש לו דרוסה בגדיים וטלאים עד החלל וכתבו בב"ח ובפרישה בשם הרש"ל דהנ"מ בזה דמשום קוץ לחלל בכה"ג כיון שדרס והוציא תיכף לא חיישינן לאברים הפנימים וא"צ בדיקה כ"א נגד המקום שנקב העו"ב ובב"ח השיג ע"ז והעלה דאף בכה"ג צריך בדיקה בכל החלל ממ"ש הרשב"א דאף בניכר שבא ע"י קוץ צריך בדיקה בכל החלל ועי' בהג' פרישה שכתב דנ"מ דבקוץ אם ניקב כנגד הלב ואח"כ נמצא

תחוב בלב ולא נקבה אותו מעל"ע כשר משא"כ בדרוסה ולכאורה דמיירי בהוציא מיד אלא שנתחב נגד הלב ונמצא ריעותא בלב והיינו ממ"ש ש חקירת הרב הנ"ל ואפ"ל דבכה"ג גם הב"ח יודה דעכ"פ אין להחמיר בו כ"כ ומ"מ אין זה הכרח די"ל דהג"פ מיירי בעודו תחוב ויל"ע:

עובדא בא לידי שמצאו בשומן אוזא מבחוץ מחט תחוב לאחר ההפשט וניתוח ובשלו ממנה קצת והיה בה צרירת דם במקום המחט שבודאי מחיים נתחבה שם ולא נקבה את השומן מעל"ע ובצד הפנימי היה שלם ויפה והכשרתי עפ"ד ד האחרונים דבמחט קלישתא לכ"ע לא חיישינן שמא היתה בחלל ובפרט שכפי הנראה היתה נגד (הביליק) ודעת כמה אחרונים להקל בנד"ז אף בקופא לצד החלל ואין לחשוש שמא ניקב מעל"ע רק שאח"כ נתרבה השומן (כיון שהאוזא היתה פטומה) ולכן אין ניכר בצד הפנימי שום ריעותא דהא אדרבה י"ל עתה ניקבו וכמ"ש הפמ"ג בסי' ל"ו (משב"ז סק"ד) וכ"נ בתב"ש סי' מ"ט ובב"ע שם דא"כ למה להו הטעם בשומן הבא ממחמת פיטום מחמת שאח"כ יוסר הא י"ל בפשיטות מטעם דשמא בעת שניקב עדיין לא היה השומן ואפשר דבאו לאסור אף באם בלעה מחט סמוך לשחיטה שודאי היה שם השומן ואפ"ה אסור אמנם מדברי המ"י שמתיר בודאי מוכח דל"ח לזה וכמ"ש דאל"ה אין טרפה חוזר להכשרה וא"ל דמיירי דוקא בבלעה סמוך לשחיטה דכל כי האי בודאי הו"ל לפרושי, אמנם למ"ש הדגמ"ר בסי' מ"ט דבקדם הנקב לסתימה פשיטא דכשר אין ראיה אמנם דבריו צ"ע דהא שם גבי ריאה יש עוד טעמים ע"ז ואיך נסמוך להקל על טעם הר"ן ועי' בלב"ש בחידושיו ס"ק י"ז דהתוס' ורמב"ן ס"ל דאף שנטרפה ג"כ חוזרת להיתר אמנם לפ"ז ג"כ מהני סתימת השומן אף שסותם אח"כ אי לאו טעם הב"ע ואפשר דזה כונת הב"ע לאסור ע"פ שיטתם אמנם מ"ש עוד לפרש דעת הב"ע דשמא קדם השומן לנקב לכאורה אמאי לא כתב מטעם חזקה דעתה נקבו אמנם י"ל דהא דאמרינן עתה ניקבו הוא מחמת חזקת כשרות וכאן אדרבה אם עתה נקבו יהיה טרפה לפ"ד לכן אפשר דאמרינן עתה נתגדל השומן, ועי' בתב"ש סי' כ"ט בענין שמוטת הגף ספק מחיים דבזה אף לדעת התוס' לא מוקמינן אחזקה די"ל עתה נשחטה אמנם ז"א דהתם כמו שהיתה בחשא"ז כן היתה בחזקת שלא היתה שבורת רגל או גף לכן מה חזית דאוקמי בחזקת שלא היתה שבורת רגל אוקמי בחזקת שא"ז אבל בנ"ד חזקת כשרות הוא ברור ואין בה חזקה להיפך וצ"ע, גם י"ל דבנ"ד הוה כעין ס"ס שמא עתה ניקב ואת"ל שהשומן גדל אח"כ (כי הדרך שהשומן מתרבה ומתגדל מבפנים) שמא אם היה לפנינו העו"ב היינו רואים שלא ניקב עד החלל ואת"ל דהגיע לחלל שמא לא ניקב אחד מאברים הפנימים וכ"כ הג' מהרש"ק להקל מחמת ס"ס

זו בספק הגיע לחלל ואף שלפע"ד אין לסמוך ע"ז מחמת שהוא גרע משם אונס חד הוא, שוב ראיתי שכן נראה דעת הכו"פ וחו"ד דבזה מהני ס"ס מש"א אמנם מדברי הט"ז בסי' ל"א גבי תולעת בחוטם לא משמע כן וכן נראה דעת שאר אחרונים אמנם בנ"ד דיש ס"ס בריעותא עצמה שפיר יש להקל, והנה למ"ש הפר"ת דאם המחט ניקב את האבר מעל"ע ויוצא מעט אל השומן ג"כ טרפה מטעם דבשומן א"א להבחין שלא פילש מעל"ע א"כ בנ"ד לא מהני בדיקת השומן אמנם דעת הב"א להקל בזה וא"כ בנ"ד בודאי יש להקל בצירוף שאר הסניפים ואעפ"כ הוצרכתי לחפש בהעו"ב אם לא נמצא שם איזו צרירת דם אם עדיין לא נאכל:

בנידן תולעים בחלל יש לצדד דשמא מיניה קא רבו ולא עשו שום נקב ועוד דאף בודאי נקבו בלא"ה דעת הש"ך בשם כמה פוסקים די"ל לאחר שחיטה פירשו לכן בכה"ג דעדיין לא ראינו שום נקב אפשר דכ"ע יודו ועי' בט"ז סי' ל"א במ"ש לחלק דבמחט בודאי עשתה איזה נקב משא"כ בנ"ד וא"כ ה"ה בזה:

סימן נב

במ"ש הטור בניד' ריאה של עוף אם נפלה לאור והאדימה הריאה דהרשב"א מטריף והרא"ש מכשיר ובב"י הגיה ירוקה במקום האדימה יע"ש ובט"ז תמה עליו דבאמת לפי תירץ השני שבתה"א ע"כ אינו חולק הרשב"א על היש מכשירין אלא בגעל אבל בגרין גם הוא מודה דכשרה א"כ איך העתיק הטור דיש פלוגתא בזה והרשב"א הוא האוסר והרא"ש הוא המתיר וע"כ דמיירי בגעל ופסק כהרא"ש והא לעיל סי' ל"ח לא חילק בזה בין עוף לבהמה יע"ש ובנה"ך הרבה להשיב עליו אפו וכתב דהוא לא ראה ספר תהה"ק ועי' בפמ"ג מה שתי' בזה ועי' בפר"ח ותב"ש מ"ש בזה, ואשר נלפע"ד בזה ומתחלה נפרש דברי הרשב"א בתוהה"א עי' לשונו בט"ז והוא דהיש מכשירין לא סבירה להו האי התירה דמדר"ל וכמו שכתב הר"ן פא"ט דה"מ בלא נפלה לאור אבל בנפלה לאור אין תולין בדר"נ ע"ש אלא שהתירו מדלא מנו הגמ' ריאה בהדי לב וקורקבן משמע להו דאפילו אם מצאו שינוי מראה בריאה אין לאסור דאין האש יכול לבוא לשם לשרוף את הריאה ולכן אף שנמצא שינוי מראה בריאה אין אנו אומרין ששלט בה כח האש ונחמר הריאה דז"א דהא אין יכול להגיע שמה כח האש כיון שהצלעות מגינות אלא אמרינן שהשינוי הוא בא לה מקוטרא דעייל בהו אבל לא ששלט בה האש ומה"ט ס"ל להתיר בין בגרין ובין בגעל ואף שהם מודים דגעל בריאה טרפה מברייתא דלוי ודלא כמ"ש הנה"ך ואף בלא נפלה לאור מ"מ ס"ל דאדרבה בנ"ד יש להכשיר דקלקלתה היא תקנתה כיון דראינו שנפלה לאור ואנו אומרין שכח האש אין יכול להגיע שמה לשרוף הריאה

אלא שהשינוי בא מחמת הקוטרא שעייל בהו ולאו שינוי מראה הוא א"כ לא מיבעי' בגרין שהוא כשרה אלא אפילו געל ג"כ כשר כיון דאין השינוי בעור מחמתו ומדמי לה להא שנתבאר לעיל בסי' ל"ח דאם השינוי בעור מחמת מוגלא דיש להכשיר וא"כ ה"נ בנ"ד כיון שהשינוי בעור הוא מחמת הנפילה לאור והנפילה מחמת עצמה אין מזיק לה מה"ט גם השינוי שבאה מחמת הנפילה ג"כ אין מזיק לה דאנו אומרים דסוף הקוטרא לצאת ואז לא יהיה בה השינוי מראה הנ"ל וכמו דקיי"ל באם נשתנו וחזרו ע"י שלק דיש להכשיר ושם ג"כ הוא מטעם דקוטרא עייל בהו והנה שם בודאי אפילו השינוי היה מהשינוים האוסרים ואפ"ה בכה"ג כשר מטעם דהא חזינן עכשיו דבאמת לאו שינוי מראה הוא א"כ י"ל דה"ה הכא דחד טעמא זהו שיטת הי"מ שברשב"א, והרשב"א בתי' הא' נחלק עליהם ומתחלה כתב דעיקר הראיה שלהם ליתא דמה שלא מנו ריאה בהדי לב וכו' י"ל דלא מנו אלא מה דשכיח אבל ריאה דאין שכיח כ"כ כמו הלב לא מנו אותו אבל ודאי אם ראינו שנשתנו בודאי טרפה דמה הגינו ומה הצילו שייך כאן ובתי' הזה י"ל באחד מב' פנים או דס"ל להרשב"א דגם בגרין טרפה כמ"ש הנה"ך ומה שהקשה הפמ"ג דא"כ מאי הקשה הרשב"א מאי הגינו וכו' הא י"ל כדר"ל ז"א דהא בודאי הי"מ לא סבירה להתיר מדר"נ כמ"ש הר"ן וא"כ שפיר קאמר הרשב"א על הי"מ הנ"ל לפי שיטתם דבנפלה לאור אין לתלות בדר"נ דלפ"ז בודאי דיש להטריף אף בגרין וכ"ש געל והיינו דלא אמרינן דקוטרא עייל בהו אלא כח האש הוא ששלט ושרף את הריאה ולפי שיטה זו הודה הרשב"א בתי' הא' להי"מ דלא תלינן בדר"נ ועוד הודה להם דאי הוה אמרינן דקוטרא הוא דעייל בהו באמת הו"ל להכשיר אף בירוק געל כמ"ש הי"מ דאל"כ היה לו להשיג עליהם דאפילו לשיטתם דתלינן בקוטרא ג"כ טרפה בירוק געל א"ו כדאמרן או שיש לומר כשיטת הט"ז דהרשב"א גם בתי' הא' לא אסור אלא בגעל אבל בגרין מתיר הרשב"א אף בתי' הא' והיינו אף דהי"מ אין סוברים להתיר מדר"נ מ"מ הרשב"א אזיל לשיטתי' בתי' הב' וא"כ פליג הרשב"א על הי"מ בתרתי חדא דהוא סובר להתיר מדר"נ ועוד שאין לתלות בקוטרא אלא אמרינן שכח האש שלט בהם ונחמר הריאה אבל בזה ג"כ מודה להם בתי' הא' דאי היינו אומרים דהא דלא מנו ריאה וכו' הוא מחמת דתלינן דרך קוטרא הוא דעייל בהו באמת היה מותר אף במראה געל כמש"ל בשיטת הי"מ וע"ז חידש לנו הרשב"א בתי' הב' דאפילו אם נאמר דהא דלא מנו הריאה בכלל לב וכו' לאו משום דלא שכיח הוא ואפילו אם אנו מפרשים הא דאין ריאה לעוף ולא ליחמר כפשוטו דהיינו שאין דין נפולה לאור שייך בריאה אפילו בראינו שנשתנו מ"מ אין אנו צריכים לסבור כסברת הי"מ והיינו דהא יש בריאה שני מיני ירקות גרין וגעל ואם

הוריקה הריאה ירוק געל אז פשיטא דטרפה דאפילו אם נימא דהנפולה לאור אין מזיק לה מ"מ הא געל בלא"ה הוה מראה פסולה ומאן נימא לן דהאש לא שלט בה רק קוטרא שלט בה ועי"ז נבוא להתיר אף שכפי הנראה הו"ל מראה פסולה מטעם דאין השינוי בעור מחמתו כמש"ל והא ממ"נ אם תאמר שבעת נפילת האור נשתנית הריאה אמאי לא נאמר שאש עצמו שלט בה לא הקוטרא ואם נאמר דלשיטתם ע"כ מוכרח לומר שאש אין יכול לשלוט בה א"כ אמאי לא נתלו שהשינוי בא לה מחמת חולי אחר לא מחמת האור וכבר הי' בה המראה אף קודם שנפלה לאור ועוד אפילו אם נימא דעתה נשתנה והאש אינו יכול לשרוף אותה והשינוי בא לה רק מחמת הקוטרא מ"מ תיתי מהי תיתי הא מ"מ סוף סוף הרי לפנינו יש מראה פסולה בריאה והוה לקותא בריאה וסופו נקוב והרשב"א לשיטתו דס"ל בהא דס"ס ל"ח לענין שינוי מראה דאף אם הוא מחמת מוגלא אפ"ה טרפה כמ"ש במשה"ב שם נמצא דגעל בריאה טרפה אף אם נאמר דמחמת הנפולה הוא כשרה כמ"ש הי"מ מ"מ כיון שהוא בלא"ה מראה פסולה יש להטריף כמ"ש, ואם הוריקה ככרתי כשרה מדר"נ והיינו כיון דבלאו הנפולה הוא כשרה מדר"נ וא"ת שניחש שמא מחמת האור הוא ששלט בה ושרף אותה לזה תירץ הרשב"א דהוא כפי הסברא שכתב בשם הגאונים שגם בודאי נפלה לאור ובשאר אברים היינו תולין השינוי בטבע אי לאו דאין שכיח כ"כ שיהיה שינוי בטבע וא"כ הכא בככרתי ששכיח הוא בטבע מדר"נ בודאי תלינן השינוי בטבע ולא בנפולה לאור ובזה ישב הרשב"א אמאי לא מנו ריאה בכלל בני מעים דבין לענין געל ובין לענין גרין לא צריך למנות אותה וע"ז הוקשה לו להרשב"א כיון דלא נפקא לן מידי דבין אי נימא דהאש יכול לשלוט בהריאה יהיה גרין כשר וגעל טרפה ובין אם נאמר דהאש אין יכול לשלוט בריאה דאז ג"כ געל טרפה וגדין כשר א"כ אמאי הוצרך הגמ' לומר דאין ריאה לעוף ליחמר הואיל וצלעות מגינות עליה ולמאי נפקא לן אם בגרין הא בלא"ה כשרה ואם בגעל אפילו השתא טרפה, לכן תירץ הרשב"א דהא דאמר אין ריאה לעוף כו' ולא ליחמר כו' הוא לענין זה שאם היינו אומרים שהאש יכול להגיע אל הריאה הנה אם ראינו עוף שנפל לאור היינו מחויבים לבדוק הריאה שמא גם היא נשתנית מחמת האור אף שבשאר עוף שלא נפל לאור א"צ בדיקה אפילו לענין סרכות וכ"ש לענין מראות כמ"ש הרמב"ם וכ"כ כל האחרונים יע"ש מ"מ הכא שנפל לאור היה צריך בדיקה בריאה ואם ימצא געל עכ"פ יהיה טרפה לכן הוצרך הגמ' להשמיענו דהאש אין יכול להגיע אל הריאה לשלוט בה ולכן אפילו בודאי נפלה לאור אין צריכה בדוקה בריאה לראות אם נשתנית כיון דצלעות מגינות עלי' והשתא כיון דמחמת האש אין צריך בדיקה בלאו האש ג"כ בודאי דאין צריך בדיקה כמש"ל וזה

דוקא בעוף אבל בבהמה ודאי צריכה בדיקה ואפילו אם נאמר דבלא ראינו שנפלה אין צריכים לבדוק הריאה משום שאר טריפות חוץ סירכות יעו' באחרונים סי' ל"ט מ"מ הכא שנפל לאור בודאי דצריך בדיקה לראות אה נשתנו ועוד דבשאר ריאה הנה עיקר הבדיקה מדרבנן משא"כ בנ"ד בודאי צריך בדיקה מה"ת וזה כונת הרשב"א שסיים ובריאה של עוף וכו' יע"ש בתוה"א זהו פי' דברי הרשב"א בתוה"א:

והנ"מ בין התירוצים הוא כך דלתי' הא' געל בריאה בנפלה לאור טרפה מחמת האש שאמרינן שהאש שלט בה ושרף אותה ואם הוריקה ירוק גרין תלוי במחלוקת הנה"ך והט"ז בפי' התי' הא' וכמש"ל בזה ובתי' הב' של הרשב"א סובר דגרין בודאי בין בראינו שנפל לאור ובין בלא ראינו שנפל לאור כשרה מדר"נ ובירקות געל סובר הרשב"א דלא תלינן בקוטרא אלא ממ"נ אם לא היה מתחלה השינוי מראה הנ"ל רק עתה בשעה שנפלה היא שנשתנית היינו תולין בודאי שהאור שלט בה ושרף את הריאה ואי אמרינן שהאש אין יכול לשלוט בהריאה אז בודאי לא תלינן בקוטרא אלא אמרינן שכבר קודם שנפל לאור נשתנית הריאה מחמת איזה חולי שהיה בה ולא מחמת הקוטרא ואף אם עתה נשתנית ונאמר דאין האש יכול לשלוט בה מ"מ בלא"ה הרשב"א לשיטתו דאף דאין השינוי בעור מחמתו טרפה כמש"ל, ולפי זה הנה בתי' זה לא הכריע הרשב"א אם כח האש יכול לשלוט בהריאה ואיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי דהיינו שיש לומר שהאש יכול לשלוט בהריאה והא דקאמר אין ריאה וכו' היינו לענין שאין צריך בדיקה ואפ"ה א"ש הא דלא מנו ריאה בכלל בני מעיים משום דלא נפקא לן מידי וזה עיקר מה שחידש הרשב"א בתי' הב' די"ל הא דלא מנו ריאה הוא משום דלא נפקא לן מידי דאפילו אם נאמר דאש שולט בריאה אפ"ה בגרין כשר דלא כהי"מ שהתירו בזה רק מחמת דתלינן בקוטרא וכיון דלא נפקא לן מידי בזה לכן לא ביארו בגמ' האיך הדין בריאה לענין נפולה לאור וא"ת הא אכתי נ"מ גם בריאה לענין מראה געל דהא מראה פסולה אינו פוסלו אלא עד שיגיע לתוך ב' הקרומים ובנפלה לאור פוסל אפילו במשהו יעו' באחרונים, והנה בט"ז סי' ל"ח אף שהסכים לאסור במראה פסולה בקרום העליון וגם בכאן הסכים ג"כ לתי' הב' מ"מ עדיין צ"ע מדוע לא נסתייע מדברי הרשב"א הנ"ל ואפ"ל דכיון דהוא סובר שגם בתי' הא' מודה הרשב"א בגרין א"כ י"ל דבהא פליגי ב' התי' והיינו שבחי' הא' סובר שמראה פסולה אינו פוסל עד שיגיע לתוך ב' הקרומים ובתי' הב' סובר להיפך ולכן לא הביא ראיה מרשב"א שגם הרשב"א עצמו מסופק בזה בשני התי':

ועפ"ז א"ש מה שתמה הפמ"ג במה שהחליט התב"ש להקל במראה פסולה בקרום העליון דאזיל לשיטתו כאן שהסכים להנה"ך שהעיקר כתי' הא', ומ"מ עדיין צ"ע כיון דאין מפורש ברשב"א בתי' הא' דס"ל [כן מנ"ל] להקל בזה ולעשות פלוגתא בין התי' באין הכרח, והנה לכאורה מה דפשיטא להאחרונים שבנפלה לאור טרפה אף בהוריק קרום אחד מהריאה צע"ג דהא בטחול כתב הב"י דהיה נראה שאין להטריף אלא באם הוריק עד שלא נשתייר בו כעובי דינר זהב אלא שמדסתם משמע שהוא טרפה במשהו והט"ז לפי מה שהבין בו בתב"ש סק"ו והפ"ת ס"ל באמת להקל בזה עי' בתב"ש ועי' רדב"ז היקל בבהמה באם הוריק הלב ולא הגיע לחלל יע"ש ואם הקילו באבר אחד דלא תעבור מעל"ע כ"ש הכא בשני קרומי הריאה דלא תעבור מעור לעור דהא חזינן דאם האדים הבשר כנגד בנמ"ע כשרה ולא אמרינן דכבר שלטה גם בבני מעיים או סוף שתשלוט בבני מעיים וע"כ צ"ל דנ"ד לא דמי לגמרי לדרוסה אף לענין העובי דהא בדרוסה כה"ג טרפה א"ו דהכא אמרינן דבמאי דשלטה שלטה ובמאי דלא שלטה לא שלטה, ואף שאנו מטריפין הוריקה כבד כנגד במ"ע אלמא שבעובי יכול לשלוט אף מאבר אל אבר מ"מ הא חזינן דכל הפוסקים מתירין בהאדים הבשר כנגד בני מעיים ולא הטריפו מטעם הנ"ל אלמא דעכ"פ לאו כללא הוא דבכל מקום האש פועל בעובי מאבר אל אבר וא"כ כיון דפעמים הוא כך ופעמים הוא כך מאי חזית דמדמית ריאה להוריק כבד נגד בני מעיים דנימא שהאש פועל מאבר אל אבר היינו מקרום לקרום אדרבה נימא דזה דמי להאדים בשר כנגד בני מעיים דשם אמרינן דאין האש פועל בעובי מאבר אל אבר שוב ראיתי דלמ"ש הר"ן בשם הרשב"א דדוקא בהוריק הכבד למטה במקום חיבורה בבמ"ע טרפה משא"כ בהוריק מצד גבה אמרינן דודאי נפלה לאור דרך גבה ולכן לא שלטה עדיין בבמ"ע בלא"ה אין הכרח מזה דהרי מה דאנו מטריפין בכבד נגד בני מעיים לאו משום דבעובי פועל אף מאבר אל אבר אלא מטעם דאנו חוששים שנפלה בצד הפנים וכיון שכבר שלט בכבד כ"ש בבמ"ע שהם קודמין לכבד:

ועפ"ז צ"ע במה שכ' בפמ"ג לפרש מ"ש וכלפי פנים דכל מה שהוא נגד הבמ"ע נקרא פנים ובין בהוריק במקום שהוא מגולה לבמ"ע ובין מצד חוץ טרפה ע"ש דהרי ממ"ש הר"ן והרשב"א משמע בהדיא להיפך דדוקא המקום חיבורה לבמ"ע טרפה ולפ"ז בודאי די"ל דלשיטת הרשב"א לאו דוקא הוא שבעובי מתפשט בכל מקום ובצדדין אין מתפשט כלל אלא העיקר הוא שמתפשט קצת אבל לא כמו דרוסה ולכן בהאדים בשר וכו' כשר שאין מתפשט כמו דרוסה ומ"מ קצת הוא מתפשט אף לצדדין ולכך לא בעינן הוריק כנגד כל מקום חיותה כמ"ש בתב"ש לישב דברי הטור יע"ש ומה"ט יל"ע ג"כ במ"ש הפמ"ג להקל

בפשיטות באם הוריק הלב שלא כנגד החלל מטעם דלצדדין אין מתפשט כלל וזהו דין חדש שלא הזכירו אחד מהראשונים שגם בלב אין פוסל בכל מקום שהוריק ומסתימת הפוסקים משמע דבכל מקום טרפה בלב בהוריק' במשהו אבל לפמ"ש בשם הרשב"א דלפעמים אף לצדדין נמי מתפשט א"ש דבלב בכל מקום שהוריק במשהו טרפה וזה היה ג"כ סברת הב"י שכתב דהיה נראה דבטחול אין פוסל ההורקה אלא באם לא נשאר עובי ד"ז דלכאורה צע"ג הא הוא באבר א' ובעובי אמרינן דפועל מעל"ע כמ"ש כל האחרונים ואיך עלה על דעת הב"י לומר כך א"ו שהב"י היה סובר בדעת הרשב"א דלאו כללא הוא דבעובי מתפשט מעל"ע ולכן רצה מתחלה להתיר אי לאו דמדסתם משמע שהוא אוסר והט"ז והפ"ת התירו באמת מה"ט דמה חזית דמדמית ליה לכבד הא ע"כ חזינן דלאו כללא דבכל מקום יהיה הדין כן דא"כ גם בהאדים הבשר וכו' היה לן להטריף א"ו דלאו כללא הוא ואין לך בו אלא מה שנאמר במפורש בש"ס כן וכ"ש למש"ל בלא"ה אין ראיה מכבד כלל ולפ"ז שפיר י"ל דגם בריאה אין לאסור כ"א בששלט המראה בב' הקרומים: **שוב** ראיתי דז"א דהא בקורקבן ג"כ יש בו שני טורות ועור א' עב ומ"מ מסתימת כל הפוסקים משמע להדיא דאף במשהו שהוריק מבחוץ טרפה וכמ"ש הר"ן שם לדעה ב' וא"כ כ"ש בריאה דהם קרומים דקים ומ"ש הב"י לצדד בטחול והסכימו לזה בט"ז ופ"ת אפ"ל דהוא ע"פ מ"ש בהגש"ד דטעם ניקב הטחול הוא מטעם במ"ע וכיון דלא הוה טרפה מצ"ע שפיר י"ל דבכה"ג הו"ל תרי רואין כמ"ש במ"ב גבי כיס הורדא ומ"מ אפ"ל דכיון דהרשב"א בתי' הב' לא הכריע באמת אם כח האש יכול להגיע אל הריאה כמש"ל אפ"ל דעכ"פ מודה להו בהא דאף אם כח האש יכול לשלוט בה מ"מ עכ"פ אין לאסור בריאה כ"א בנשתק ב' הקרומים דאף דבשאר אברים טרפה בכה"ג מ"מ בריאה דהצלעות מגינות שפיר י"ל בכה"ג דבא רק מחמת הקוטרא וכ"ש אם נימא דהא דמטריפים בשאר אברים מטעם דכבר שלט מעל"ע אלא דלא נתגלה עדיין א"כ בכה"ג מסתבר יותר דבאמת מחמת ההגנה לא שלט יותר ולא היה כח האש יכול להגיע לקרום הב' וא"ל דא"כ איך כתב הרשב"א דאין נ"מ בין אי נימא דכח האש יכול להגיע אליה ובין אי נימא דאינו יכול להגיע הא לפ"ז שפיר יש נ"מ לענין אם הוריק רק קרום אחד כמ"ש די"ל דעיקר כונת הרשב"א לדחות ראיות המכשירים בזה שכ' דמדלא מנו ריאה מוכח דאף בנשתנו כשרה ומשמע דלשיטתם אף בנשתנו מעל"ע ג"כ כשר ע"ז בא לסתור ראייתם דבאמת בכה"ג טרפה בגעל ומה שלא מנו הוא מטעם דבלא"ה טרפה, וא"ל דלפי שיטת הרשב"א דאין ראיה מהא דלא מנו ריאה מנ"ל להקל בקרום א' ז"א דאדרבה לפ"ז ע"כ מוכרחין לומר כן דאל"כ אכתי תקש' מדוע לא מנו ריאה דהא שפיר יש נ"מ לענין נשתנה קרום

א', ומה שלא נתבאר בפי' בש"ס י"ל דהוא בכל מ"ש דאין ריאה לעוף ליחמר וכיון דאין חוששין לריאה מטעם ההגנה שפיר אין לחוש בקרום אחד ומה שלא תי' הרשב"א הא דאין ריאה לעוף באופן זה ז"א חדא דהא באמת לא בא מפורש בש"ס גם בשאר אברים אם א"צ מעל"ע ועוד דלשון אין ריאה לעוף משמע דאין חוששין לגמרי, ולפ"ז נסתר ראיות הכו"פ בסי' ל"ח דגם בשינוי מראה בלא נפילת האור פוסל אפילו בקרום אחד מדברי הרשב"א כאן בתי' השני ולפמ"ש ליתא:

ונחזור לענינינו דכתבנו דהי"מ שברשב"א התירו בין בירקות גרין ובין בגעל. והיינו אף דגעל הוא מראה פסולה בריאה מ"מ הכא בנפלה לאור כשר כמש"ל והרשב"א חולק עליהם בתי' הא' ע"פ שיטת הנה"ך דגם בגרין טרפה מטעם הנפולה ואין אנו מתירין מדר"נ דדוקא בלא נפלה לאור הוא דאנו מתירים מדר"נ אבל בנפלה לאור אין תולין בדר"נ וכ"ש געל דטרפה דאין אנו תולין בקוטרא כהי"מ ובתי' הב' סובר דגעל שהוא טרפה בלא"ה משום שינוי מראה טרפה ג"כ בנפלה לאור ולא תלינן בקוטרא ובגרין כשר דתולין בדר"נ ועפ"ז א"ש דברי הטור וב"י דבין לתי' הא' ובין לתי' הב' שפיר יש נ"מ בין דעת המכשירים לדעת האוסרים עכ"פ בגעל דלדעת המתירים אף בכה"ג כשר ולדעת האוסרים עכ"פ בגעל בודאי אסור, ומה שהקשה הט"ז דא"כ איך כתב הטור בשם הרא"ש להכשיר דהא הרא"ש בודאי אוסר בגעל אף בלא נפלה לאור ולפענ"ד לק"מ דכ"כ דגם הי"מ יודו דבלא נפלה בודאי אסור בגעל אלא דבנפל לאור כתבו להקל מטעם דתולין בקוטרא וא"כ שפיר י"ל דהרא"ש וטור ג"כ ס"ל כן ולכן בסי' ל"ח באמת לא כתבו הרא"ש והטור שום חילוק בזה, שוב הגיע לידי ספרי הטורים דפוס ווארשא וראיתי בהגהות הטור מהג' מהרש"ק שתי' ג"כ דברי הי"מ כך, שוב עיינתי ברא"ש שם שכ' בטעם ההיתר וז"ל ומשמע אפילו נשתנית הריאה לא טרפינן לה דכיון דצלעות מגינות עליה תלינן השינוי בד"א ולא בנפולת האור עכ"ל והנה מלשון זה משמע להדיא דלא התיר כ"א במראה גרין וכדומה דבלא"ה אין בזה מראה פסולה בריאה ולכן שפיר כתב דבכה"ג תלינן השינוי בד"א כמו בדר"נ או בשאר חולי כיון דאין בזה שום ריעותא בלא"ה משא"כ בגעל בריאה דהוא בלא"ה טרפה איך כתב דתלינן השינוי בד"א דהא עיקר ההיתר בזה לדעת המתירין מטעם דתלינן השינוי באור וכיון דהאור אינו יכול להגיע אליה ע"כ אינו כ"א מחמת קוטרא בעלמא משא"כ אם נתלו השינוי בד"א בודאי דיש להטריף מחמת מראה פסולה וכן נראה להדיא ממ"ש ולא בנפולת האור הרי דלא ס"ל להתיר מחמת הנפולה כלל, וכן נראה ג"כ דעת הר"ן שכ' (בד"ה אדומין) בטעם המכשירים אף בנחמרה הריאה דהוא משום דתולין בחולי אחר ואם מיירי בגעל עדיין אין בזה היתר

ואדרבה מטעם זה יש להטריף דהו"ל לקותא בריאה אכן מדברי הרשב"א נראה באמת דס"ל דדעת הי"מ להתיר אף בגעל כמש"ל ממ"ש בטעמם דתלינן בקוטרא ומטעם זה יש להתיר אף בגעל וכן נראה להדיא מדבריו בחידושיו ממ"ש בדעת המתירים שאין פוסל בה מראה ירקות כלל וכ"נ עוד מדבריו ממ"ש בפסק הלכה דבבהמה יש להטריף בהוריקה ומסתברא דהיינו דוקא בירוק געל כעין מוריקא אבל בעוף ראיתי למקצת מפרשים שאמרו דכשרה מטעם שהצלעות מגינות עלי' וכ"כ למעלה שאינו נמצא כלל אלא בין בזו ובין בזו טרפה וכו' ע"כ הרי אף דמסיק דאף בבהמה אין להטריף כ"א בגעל אפ"ה כתב בעוף דעת המתירים א"ו כמ"ש דדעתו דלהמתירים אף בגעל כשר.

וראיתי בחדושי הרשב"א ששם הביא ג"כ דברי הי"מ ותי' שם תי' הא' כמו שתי' בתוה"א ובתי' הב' כתב כך די"ל הא דלא מנו ריאה בהדי שאר אברים משום דירוק כולל ב' צבעים והיינו ככרתי ועשבים וירוק כמוריקא הפוסל בלב וקורקבן וכבד הוא ככרתי שאולי כמוריקא הכבד כשהוא שמן דרכו להיות כן ומסתמא מדעריב ותני לב וקורקבן וכבד ירקות הפוסל בלב וקורקבן הוא כירקות הפוסל בכבד והוא שהוא ככרתי אבל בריאה הירוק ככרתי אינו פוסל מדר"נ וכו' וכיון שזה נמצא אצלה בתולדה מחמת שלא נבלע בה דמה אין אותה מראה פוסל ואפילו בנפלה לאור, וכ"ש לפי גי' הגאונים שאי אפשר לפסול בו מן הסתם בשום פנים שהרי הכשרנוה למעלה מדר"נ אלא הירוק הפוסל בריאה על כרחין א"א אלא כעין גרוג שהוא כעין מוריקא וההיא אפילו בלא נפולת אש טרפה ואפילו שמרנוה מיום הולדה ועד שעת שחיטתה וכו' הלכך אי אפשר לשנותה עם לב וקורקבן וכבד בנפילה לאור עכ"ל, ועי' כו"פ כאן בסי' נ"ב שהביא דברי החדושי הרשב"א הנ"ל והקשה עליו דלמה הוצרך הרשב"א לומר בתי' הב' דירוק געל בלא"ה פסול כיון דכבר אמר דירוק הפוסל בלב וקורקבן וכבד הוא דוקא ככרתי ובריאה כשר דתולין בדר"נ א"כ מיושב שפיר דלא מנו ריאה בהדי לב וקורקבן וכבד דבהם טרפה בנפלה לאור והוריקה ככרתי ובריאה כשר וא"כ למ"ל להרשב"א להזכיר מראה געל ומה היה קשה לו שהוצרך לתרץ כן ממראה געל יע"ש בכו"פ וחי' שאם אנו אומרים דירוק ככרתי בריאה כשר אפילו בנפלה לאור מדר"נ ע"כ אנו צריכים לסבור דירוק הפוסל בלב וכבד היינו אף בגעל דאי דוקא בגרין קשה מאי דקאמר הגמ' אין ריאה לעוף ליחמר הא גם לבהמה אין ריאה ליחמר דגרין כשר ואי בגעל הא לפי שיטה זו אין טבע האש להוריק געל וגם בלב אין פוסל געל ועי' שם מה שתי' דהרשב"א אתי עלה מכח ממ"נ וכתב דהרשב"א דסובר דתולין בדר"נ אזיל לשיטתו דלא ס"ל כר"א בסי' ל"ח ולכן גם בנפלה תולין בדר"נ וכתב עוד דהרשב"א כאן סובר דאש מוריק אף געל ואעפ"כ סובר

דאי נאמר דהגמ' מיירי אף בבהמה בזה תי' הרשב"א דירוק געל בלא"ה הוא מראה פסולה ואין לתרץ דמחמת נפילה צריכה בדיקה דהא בהמה בלא"ה צריכה בדיקה, והנה מלבד שסברא זו קלושה דבדיקות הריאה לא נזכר בש"ס אלא ברמז וזאת הבדיקה הוא מדינא דהש"ס וכיון דהש"ס לא מיירי מבדיקת הריאה אלא ברמז איך סמך הש"ס שלא לזכור בדיקה בריאה גבי נפלה לאור ותסמוך אסתם בדיקות הריאה שלא נזכרה בש"ס והרמב"ם סובר באמת שם שאינה אלא ממנהגא ובשאר טריפות הרבה פוסקים סוברים דאין צריך בדיקה ואי נאבדה כשר וכמש"ל ואפילו לדעת הסוברים דבדיקת הריאה הוא מעיקר הדין מ"מ בודאי דלכ"ע אינו כ"א מדרבנן משא"כ כאן מחמת הנפילה בודאי דצריך בדיקה מה"ת ואם נאבדה יעו' בט"ז ובנה"ך גבי עוף בייתי במ"ש בדעת הרשב"א ולנה"ך שם ס"ל להרשב"א דכאן אף בנאבדה אסור, ואף אם נסבול כל הדוחק הנ"ל מ"מ בלא"ה צע"ג דאיך יפרש הרשב"א לפ"ז דברי הגמ' דאין ריאה לעוף משמע דלבהמה יש ריאה ולמאי נ"מ אי בגרין כשר מדר"נ ואי בגעל בלא"ה טרפה ולענין בדיקה ג"כ אין נ"מ דהא לפי סברת הכו"פ ריאה של בהמה בלא"ה צריך בדיקה וצ"ע עיי' בכו"פ ודו"ק וכ"נ להדיא ממ"ש בחיד' שם בפסק ההלכה דבין בבהמה ובין בעוף יש להטריף בגעל ואין הפרש ביניהם אלא לענין בדיקה שבעוף א"צ בדיקה ובבהמה צריך בדיקה, ובגוף קושית הכו"פ דאם נאמר דירוק גרין כשר מדר"נ בריאה איך נאמר דירוק הפוסל בלב וקורקבן הוא דוקא בככרתי דא"כ איך אמרה הגמ' דאין ריאה לעוף וכו' הא לבהמה ג"כ אין ריאה יכו' ועש"ז כתב הרב דהרשב"א דפוסל געל בלב וקורקבן אזיל לשיטתו דסובר דירוק בריאה כשר מדר"נ ע"כ הוצרך לפרש דירוק הפוסל בלב וקורקבן אף בגעל כדי דלא תקשו הא דאין ריאה ולכן פסק כהרא"ה דאין פוסל אלא ככרתי מטעם דרוב הפוסקים סוברים דאין תולין בדר"נ וא"כ בודאי הם מפרשים דירוק הוא ככרתי וגם זה צ"ע דהא לפי שיטת הנה"ך חזר הרשב"א בתוה"ק ממ"ש בתוה"א דירוק כשר מדר"נ וכן הסכים התב"ש וכמה מהאחרונים ואפ"ה סובר שם דירוק הפוסל בלב וקורקבן הוא בין בגעל ובין בגרין וכן הטור אע"פ שאין סובר כרשב"א בהא דירוק כשר בריאה מדר"נ דהא פסק כהי"מ וי"מ אין סוברים דתולין בדר"נ כמש"ל וכמ"ש הר"ן יע"ש ואפ"ה פסק דבין בירוק געל ובין בגרין טרפה דהא העתיק דברי הרשב"א דבכבד יש להתיר בגעל משמע דבלב וקורקבן אף בגעל אסור וע"כ צ"ל דאין תלוי זב"ז ושפיר י"ל דאף דגרין בריאה טרפה ואין תולין בדר"נ מ"מ בלב וקורקבן פוסל אף בגעל:

ומ"ש עוד הכו"פ דהרשב"א דסובר דירוקה כשר מדר"נ אזיל לשיטתו דבסי' ל"ח חולק על ר"א דסובר דאדומה דכשרה מדר"נ היינו היכא דאין מכה בדופן אבל אי יש מכה בדופן

טרפה ולא תלינן בדר"נ וכיון דהרשב"א לא ס"ל כוותי' לכן פסק דאפילו בידענו שנפל לאור מ"מ תולין הירקות בריאה בדר"נ ועפ"ז כתב דמדברי האומרים דאין תולין הירקות בדר"נ יש ראיה לדעת הרב ר"א דכיון דאנו סוברים דנפלה לאור אין תולין בדר"נ מטעם דיש לתלות באור וא"כ כי היכא דבנפלה לאור אין תולין בדר"נ ה"ה כשיש מכה בדופן נמי אין תולין בדר"נ מטעם דיש לתלות במכה וכדעת ר"א הנ"ל. ולדעתי הדבר צע"ג ראשית מ"ש דהרשב"א לא ס"ל דעת ר"א הן אמת דהרשב"א בתוה"א הביא דעת ר"א וחלק עליו אבל באמת כשנעיין ברשב"א לא העתיק בשם ר"א לחלק בין אדומה מחמת מכה בדופן לאדומה שלא מחמת מכה אלא הביא בשם ר"א לחלק בין אדומה להאדימה ביותר והוא כדעת הי"מ שהובא ברא"ש יע"ש ברשב"א וא"כ לא מצינו דהרשב"א יחלוק על ר"א בהדיא, הן אמת דהמעיין בב"י בסי' ל"ח כתב דדעת הרשב"א דלא כר"א וכ"כ בי"ש שם אכן באמת אין דבריהם מוכרחים כ"כ, שוב מצאתי בתב"ש בסי' ל"ח שכ' בפירוש כן יע"ש במה שהשיג על הי"ש ועוד קשה דאיך נאמר דהרשב"א דסובר דתולין בדר"נ הוא מטעם דחולק על ר"א וסובר דאפילו כשיש מכה בדופן נגד הריאה ג"כ כשר ולא תלינן במכה אלא בדר"נ ומינה דה"ה בנפלה לאור דהוה כמכה דא"כ לכאורה היה צריך להיות לדידן דאין תולין הירקות בדר"נ בנפלה לאור דאם הוריקה הריאה ככרתי נגד מכה בדופן ג"כ יהיה טרפה דכמו דבנפלה לאור והוריקה הריאה אין תולין הירקות בריאה בדר"נ מטעם דהנפילה לאור דהוא כמו מכה בדופן מעיד עליה דהירקות לא בא לה מחמת שלא נפל בה הדם כדר"נ אלא מחמת המכה שנפלה לאור א"כ ה"ה כשיש מכה בדופן נגד ירקות הריאה תהיה ג"כ טרפה דלא נתלו הירקות בדר"נ אלא במכה שבדופן, וכ"ת אה"נ דטרפה ז"א דהא במראה אדומה שהוא מבואר בגמ' והיה להם איזה הכרח לחילוק הנ"ל אפ"ה הרבה גאונים חולקים בזה ומתירין וכן הוא דעת הרמ"א והש"ך שם להקל בה"מ עכ"פ ואיך נאמר דמראה ירוק ככרתי שלא נזכר בשים פוסק ובגמ' אמרו בפי' בסתם דכשרה מדר"נ ואיך נבדה מלבינו לומר דטרפה, שוב ראיתי דאין מזה הכרח דאף שאנו אומרים דבנפלה לאור הוה כמכה בדופן וכמו שבנפלה אין תולין בדר"נ כך במכה מ"מ כ"ז דוקא במראה אדומה שיש לתלות האדמימות במכה שבדופן דמחמת מכה דרך להיות אודם אבל בירוק ככרתי אף כשיש מכה בדופן לא תלינן בהמכה דמחמת מכה אין דרך להיות גרין אלא אודם ותלינן בדר"נ משא"כ כשנפלה לאור דמחמת הנפילה דרכו להיות ירוק ככרתי אז תלינן שפיר בהנפילה ולא בדר"נ כמו באדומה ויש מכה בדופן:

אכן בלא"ה לפע"ד אין דברי הכו"פ מוכרחים אלא אפילו אם יסבור הרשב"א כדעת ר"א וכדעת התב"ש בסי' ל"ח דהרשב"א אינו חולק באמת על ר"א מ"מ שפיר כתב להתיר בריאה ירוקה מדר"נ דדוקא בריאה אדומה ויש מכה בדופן טרפה ולא תלינן בדר"נ מטעם דיש שני מיני אודם א' משים שלא נבלע בה הדם וזה המין כשר מדר"נ אבל יש עוד מין אודם דהיינו אודם שסופו להשחיר כדאמרינן בגמ' האי שחור אדום הוא אלא שלקה הרי דיש מין אודם דהוא מחמת מכה דהיינו שנלקה וסופו להשחיר ויעו' בפי' המשנה להר"מ במ"ש בענין מראה בישרא ובתב"ש מ"ש בזה ולפ"ז כשאנו רואין ריאה אדומה יש לספק בה מאיזה מין אודם הוא אם הוא ממין הכשר אי לאו ולכן שפיר אמרו בש"ס דאם אנו רואים ריאה שהאדימה תולין בדר"נ מטעם כיון שאין אנו רואים שום מכה תלינן בדר"נ אבל באם ראינו שום מכה יהיה אף בדופן שוב תלינן האודם במכה ושהוא ממין אדום השני שסופו להשחיר ולכן שפיר יש לאסור באדומה כשיש מכה בדופן אבל בירוק גרין אין בו שום מין מהירקות שיהיה טרפה ולכן אף כשנפלה תולין הירקות בדר"נ. ומלבד כל מה שכתבנו הנה פי' בלא"ה הוא דוחק גדול בדברי הרשב"א כמבואר למעיין ומה שנלפע"ד בכונת דברי הרשב"א הוא ע"פ מה שהקדמנו דהי"מ מתירין בין בגרין ובין בגעל בריאה מה"ט דתלינן בקוטרא ואפילו אם נפרש הא דאדומין שהוריקו היינו ירוק גרין מ"מ לפי שיטתם עיקר הטעם דאנו מתירין בגרין הוא מחמת שתלינן בקוטרא והראיה הוא מדלא מנו ריאה בהדי לב וקורקבן (ועי' מ"ש לעיל בשיטת הי"מ) א"כ ה"ה אם אנו מפרשים דאדומין שהוריקו היינו געל ה"נ דמתירין בגעל דתולין בקוטרא ומ"מ באם אנו מפרשין דאדומין שהוריקו היינו גרין דוקא דאין טבע אש להוריק כ"א בככרתי אז בודאי בריאה ירוק געל אפילו בנפלה לאור ואפילו לפי שיטת הי"מ הנ"ל בודאי דאין להכשיר כיון דאין טבע האש להוריק כ"א ככרתי ולא געל א"כ בודאי אין לתלות הירקות הנ"ל בקוטרא כיון דאין טבע האש להוריק געל, ועפ"ז נבוא לבאר דברי הרשב"א דהנה הכו"פ שם הקשה על הרשב"א דאי נימא דבנפלה לאור תולין הירקות בריאה בדר"נ א"כ ה"ה לשאר אברים דהא הא דר"נ לאו דוקא בריאה שייכה יע"ש ובאמת כן מבואר ברמב"ן חולין גבי הא דמשיג שם על הר"מ שסובר דאפילו בלא ראינו שנפל לאור ונשתנו הבמ"ע ע"י שלק טרפה והרמב"ן השיג עליו דירקות מצוי בבמ"ע מחמת חולי ומחמת דם כדר"נ יע"ש ברמב"ן שם א"כ הרי מבואר דגם בשאר במ"ע תולין בדר"נ וא"כ קשה באמת לפי שיטת הרשב"א דירוק בריאה תולין בדר"נ א"כ ה"ה בשאר אברים היה צריך להיות הדין כך דאם הוריקו ככרתי יהיה כשר מדר"נ, ולפ"ז לכאורה היינו צריכים לפרש הא דאדומים שהוריקו היינו דוקא ירוק געל דאי בגרין הא

יש להכשיר מדר"נ כמ"ש ועל זה בא הרשב"א להוכיח שע"כ אפילו לפי שיטה זו יש להטריף בבמ"ע בגרין בנפלה לאור דליכא למימר דדוקא בירוק גבל מיירי הגמ' דהא מדמני כבד בהדי אינך ובכבד ע"כ ליכא למימר דפוסל במראה גבל דהא בלא"ה הוא גבל וא"כ ע"כ צ"ל דבכבד מיירי בגרין ואין תולין בדר"נ וא"כ ה"ה בלב וקורקבן מסתמא נמי מיירי בכה"ג ואין תולין בדר"נ וע"כ מוכרחים אנו לחלק בין ריאה לשאר אברים דבריאה כיון שבהקרומים אין בהם כ"כ דם לכך תלינן בדר"נ אבל בשאר אברים כגון כבד ולב וקורקבן כיון שיש בהם תמיד דם הרבה אין לתלות בדר"נ, וכ"ת מנ"ל לרשב"א לחלק בין ריאה לשאר אברים דילמא באמת אין חילוק בין ריאה לשאר אברים ובין בריאה ובין בשאר אברים תולין בדר"נ אלא שבנפלה לאור אין תולין בין בריאה ובין בשאר אברים בדר"נ ותלינן יותר בהנפילה ועפ"ז א"צ לחלק בין ריאה לשאר אברים ז"א דזה הוא מוכרח ע"פ שיטת הרשב"א דבריאה תולין בדר"נ דאל"כ גם בלא ראינו שנפלה היה צ"ל ירוקה ככרתי טרפה לפי שיטת הגאונים וזה בודאי ליתא דא"כ ריאה ירוקה ככרתי היכי משכחת לה וכמש"ל בשם הרשב"א וזה דוחק לומר דמיירי באופן שידענו בבירור שלא נפלה לאור כגון שלא זזה ידה מתוך ידינו דזה ודאי א"א להעמיס בדברי הגמ' כמובן א"ו דמיירי בסתם בלא ראינו שנפלה לאור ותולין בדר"נ וא"כ ע"פ שיטתם ה"ה בנפלה לאור וא"כ ע"כ אנו צריכים לחלק בין ריאה לשאר אברים וזה הוא כונת הרשב"א בתוה"א שכתב גבי האי תירוצא וזה סיוע למ"ש הגאונים והיינו דלהרשב"א הוה פשיטא ליה שיטת הגאונים בלא"ה כמש"ל ולכך הביא מכאן ראיה לדבריהם וכאן בחדושיו לא הביא זאת כ"א בלשון וכ"ש נראה דס"ל דבלא"ה מוכרח לחלק כן והיינו מטעם דס"ל בפשיטות דלא כדעת הי"מ ואין תולין בקוטרא ואי לאו דתולין בדר"נ בודאי דאין להכשיר שגרין בריאה וא"כ כיון דכבר הוכיח הרשב"א דבשאר אברים מיירי אף בגרין א"כ יקשה למה לא מנו גם ריאה כיון דאין לתלות בקוטרא וע"כ צ"ל דבריאה תולין בדר"נ ול"ד לשאר אברים:

וכיון דביארנו דע"כ צריכים לחלק בין ריאה לשאר אברים ועפ"ז י"ל דגם הי"מ ס"ל כשיטת הגאונים ולכן חילקו בין ריאה לשאר אברים מטעם דתלינן בקוטרא וראיותם מהא דלא מנו ריאה בהדי שאר בנמ"ע והרשב"א כתב עליהם דאין ראיה מהא דלא מנו ריאה וכו' דהא יש שני מיני ירוק והירקות הפוסל בלב וכבד וקורקבן הוא ככרתי ור"ל אף בככרתי דא"א לומר דדוקא בגעל דבכבד ע"כ יש להכשיר בגעל ולא בא הרשב"א בכאן לומר דדוקא בגרין פוסל ולא בגעל חדא דא"כ יסתור דברי עצמו בתוה"א ובק' ועוד דא"כ במקומו היה לו להרשב"א לבאר זה דהיינו במתניתין וכ"נ ממ"ש שם בסוף

דבריאה אין לאסור כ"א בגעל ובשאר אברים כתב בסתם דאסור בירוק א"ו דהרשב"א לא בא, אלא לומר דאף בגרין פוסל דלכאורה לפי תי' הנ"ל של הרשב"א היה אפ"ל דדוקא בגעל טרפה כמו שביארנו כדי שלא נצטרך לחלק בין ריאה לשאר אברים לכן ביאר הרשב"א דליתא וע"כ צריכים לחלק בין ריאה לשאר אברים, ובזה א"ש ג"כ דיהיה דבריו בחידו' מוסכמים עם מ"ש בתה"א ובתה"א לא הוצרך לומר זה גבי האי תירוצא דכבר ביאר מקודם דהירקות הפוסל בלב וקורקבן הוא בין גרין בין געל ולכך לא הוצרך לבאר וכיון שביאר הרשב"א דירקות הפוסל בלב וכדומה הוא גם בגרין ועפ"ז תי' הרשב"א שפיר דהא דלא מנו ריאה בהדי אינך דירוק גרין כשר מדר"נ והירוק הפוסל בה ע"כ הוא דוקא בגעל וזה בלא"ה פסול אפילו בידענו שלא נפלה ור"ל בזה דהיה קשה להרשב"א דלכאורה יש ראיה דבריאה כשר אף געל מדלא מנו ריאה בהדי אינך להטריף בירוק ואף שהיה באפשר לתרץ דחששו למנות ריאה בהדי אינך כדי שלא נטעה דבריאה טרפה אף בירוק גרין ז"א דהא חזינן בכבד דלא חששה הגמ' ואמרה סתם דירוק טרפה ומסתמא אנו מפרשים אותה על מראה גרין א"כ ה"ה בריאה, לזה תי' הרשב"א כיון דירוק געל פוסל בה בלא"ה אינו יכול לשנות ריאה בהדי אינך בגוונא חדא דהא הני כולם יכולים אנו לפרשם במראה גרין אבל ריאה ע"כ אנו צריכין לפרשה במראה געל לכן לא מנו ריאה בהדי אינך, ועפ"ז יש לתרץ קושיות האחרונים שכתבנו לעיל דאכתי היה לו למנות ריאה לענין געל דהא יש נ"מ בין אם נאמר דהוא טרפה מטעם מראה פסולה או אם נאמר דהוא טרפה מטעם נפלה לאור לענין אם השינוי רק בקרום אחד כמש"ל דז"א דכיון שתירץ הרשב"א דבריאה גרין כשר מדר"נ שוב לא היה קשה לו להרשב"א כ"כ דליתני ריאה די"ל דהגמ' חששה כדי שלא נטעה לפרשה בגין אלא דעדיין קשה לנו מכבד לפי שיטת הרשב"א ע"כ תירץ דלא דמי לכבד דכאן כיון דגעל בלא"ה טרפה ואף דיש כמה נפקותת מ"מ שוב י"ל דחששו בש"ס דשמא נטעה לפרש בירוק גרין כיון דבירוק געל לגופא לא איצטרך ואם נפרש בירוק גרין בודאי יהיה נצטרך לגופא לכך בודאי היה יותר מסתבר לפרשה בירוק גרין ולכן לא מנו ריאה בהדי אינך ועפ"ז א"ש ג"כ מה שנדחק הכו"פ מהא דאין ריאה לעוף לפ"ז דבאמת לבהמה בודאי דיש דין נפלה לאור בריאה לענין נעל ואף דגעל בלא"ה טרפה מ"מ נ"מ לענין הוריק קרום אחד ואף דבעוף ג"כ כה"ג אסור מ"מ בעוף אין חוששים לריאה וא"צ בדיקה ובריאה של בהמה צריך בדיקה:

ועוד י"ל בדברי הרשב"א דהוא ע"פ מה שהבין בדברי הי"מ דלפי שיטתם אם בלב וכדומה פוסל בין בגרין וגעל ע"כ בריאה יש להכשיר אף בגעל ואם בלב מיירי בגרין לבד עכ"פ בריאה יש להכשיר בגרין ולכן השיג עליהם אף בגעל והיינו בדרך ממ"נ דהא

ע"כ אנו צריכין לפרש דירקות הפוסל בלב וקורקבן מיירי עכ"פ בגרי' וממ"נ אי סבירא להו להי"מ דדוקא הוא דאין האש מוריק אלא גרין א"כ, פשיטא דלא קשה מידי אמאי לא מנו ריאה כמו שביארנו ואי סבירא להו דלאו דוקא גרין וה"ה בגעל וא"כ לכאורה עדיין קשה למה לא מנו ריאה לענין געל לכך תי' דגעל בלא"ה טרפה כנלפע"ד ביאר דברי הרשב"א ז"ל, ובמ"ש בשיטת הרשב"א דיש חילוק בין ריאה לשאר אברים דדוקא בריאה תולין בדר"נ ולא בשאר אברים נתישב לי קשיא חמורה שהקשה הרה"ג מוה"ר ארי' ליבש מק"ק זאסלאוו בספרו ערוגת הבושם בסי' ל"ג גבי הא דשניהם אדומים דאנו מטריפין מטעם חליף ואמאי לא נתלה האודם בדר"נ יע"ש ודחק עצמו לתרץ משום דהוה ספק בשחיטה בוושט ולכן אנו מטריפין משא"כ בריאה וזה דוחק גדול וגם מה יעשו אותן הגדולים שסוברין דניקב הושט לא הוה ספק בשחיטה עי' בח"ס ושאר אחרונים, אבל לפמ"ש בשם הרשב"א דדוקא בריאה הוא דתולין בדר"נ אבל לא בשאר אברים א"ש ובזה אפשר לומר דגם הרמב"ן יודה דדוקא במראה גרין דאין לתלות בשום לקותא הוא דסובר דאין חילוק בין ריאה ובין שאר אברים ובכולם תולין בדר"נ אבל באדומה דיש מין אדום שהוא בודאי לקותא וכמש"ל ומן הסברא בודאי אפ"ל דיש להטריף אדומה בריאה כדין כל ספק דאורייתא אלא שבריאה באה הקבלה שהיא כשירה מדר"נ ומאן נימא לן להתיר אף בשאר אברים ולכן אנו מטריפין בשניהם אדומים בושט ולא תלינן בדר"נ לכ"ע, ועפ"ז הרווחנו בזה להציל הרמב"ם ממה שהשיג עליו הרמב"ן במ"ש דאפילו בלא ראינו שנפלה לאור ונשתנה ע"י שלימה טרפה והקשה עליו הרמב"ן שם בחידושיו דאמאי לא נתלה שהשינוי הוא מחמת חולי ומחמת דם כר"נ וריאה ירוקה היכי משכחת לה דנתלה בנפלה לאור ע"ש ברמב"ן אכן לפמ"ש א"ש דהנה הקושיא הראשונה דנתלה בחולי י"ל דלהרמב"ם ס"ל כיון דקודם השלק לא היתה השינוי איך אפשר לתלות בחולי אם איתא שמחמת חולי בודאי היה צריך להיות ירוק קודם השלק ומאי ענין השלק לחולי א"ו דתלינן במצוי דהשינוי הוא מחמת אור ובאור דרכו להיות נראה השינוי אחר השליקה ועוד דאם נתלו בחולי א"כ בסתם שינוי מראה בלא ראינו שנפלה לאור נמי נתלו בחולי כמו שהקשו האחרונים על הרשב"א שסובר בלא ראינו שנפלה לאור ונשתנה טרפה ובנשתנה ע"י שלק כשר עי' ש"ך וקושיא השניה דנתלה השינוי מחמת דם כדר"נ בודאי לא קשה מידי כיון דהוא סובר בלא ראינו ונשתנה טרפה ולא תלינן בדר"נ א"כ היכי מכשירין בריאה ירוקה וע"כ דסבירא להו כהרשב"א דהך דר"נ לא שכיחא בשאר אברים, ובזה א"ש ג"כ מה שהקשה עוד שם דריאה ירוקה היכי משכחת לה דשאני ריאה משאר אברים וגם בלא"ה לא זכיתי להבין דהא הרמב"ם לא

הזכיר דין ריאה גבי נפולה לאור וכפי הנראה דטעמו בזה משום דהוא סובר דבהמה אין פוסל בהנפילה לאור ובעוף ס"ל כהי"מ שברשב"א דאפילו אם נשתנית כשרה דאין האש יכול להגיע אל הריאה וכן משמע מדברי הרמב"ם בפי' המשניות שלו יע"ש שחשב דדוקא באלו אברים פוסל השינוי מן הירקות אל האודם או להיפך יע"ש ולא קא חשיב בריאה וא"כ פשיטא דלא קשה ריאה ירוקה היכי משכחת לה דבריאה כיון דאין שייך בה נפולה לאור שפיר תולין בדר"נ :

ובזה א"ש ג"כ מ"ש הרמ"א בד"מ ובתו"ח לפרש דברי הטור בסי' מ"ד במ"ש דירוקה כשרה דהיינו בגעל אבל בגרין יש לאסור ותמהו עליו האחרונים דאדרבה יש להכשיר מדר"נ יע"ש, ולמ"ש י"ל דרמ"א ס"ל בדעת הטור כסברת הרשב"א הנ"ל דדוקא בריאה יש להכשיר מדר"נ משא"כ בשאר אברים, ויל"ע על הט"ז שם שגם הוא כתב בפשיטות להכשיר מדר"נ דהא לפי מה שהכריע כאן כתי' הב' של הרשב"א א"כ ע"כ מוכרח לחלק בין ריאה לשאר אברים וצ"ע ומ"מ לפמ"ש האחרונים שם דבלא"ה דברי הרמ"א שם תמוהים במ"ש דגעל נוטה לאדמימות וע"כ צ"ל דמ"ש שם להכשיר בירוק היינו בגרין א"כ צ"ל צ"ל לא ס"ל כדעת הרשב"א בתי' הב' דהא לפ"ז ע"כ צ"ל דבשאר אברים אין תולין בדר"נ וי"א וכן נראה בחמת מפשטות דברי הש"ס דאין לחלק בזה דהרי בילד אף שהוא בכל הגוף תלינן בזה ועפ"ז א"ש ג"כ דברי הטור כאן והיינו דס"ל דבאמת בזה פליגי ב' התי' שברשב"א שם ולתי' הא' ס"ל באמת כמ"ש הרמב"ן וכמ"ש מפשטות דברי הש"ס דאין לחלק בין ריאה לשאר אברים וע"כ צ"ל דבנפלה לאור אין תולין ברר"נ וכפי' מ"ש בתה"ק באמת כפי תי' הא' ולכן כתב דדעת הרשב"א לאסור אף בגרין ואח"כ העתיק דעת אביו הרא"ש להתיר בגרין עכ"פ אכן בגעל סמך א"ע על מ"ש בסי' ל"ח בסתם לאסור וכאן אף דנפלה לאור אין תולין בקוטרא לדעת הרא"ש כמש"ל ואפשר דמטעם זה העתיק הטור פלוגתתן באדומה והיינו דס"ל דבאמת בריאה בין ירוק ובין אדום הוה שינוי כמבואר בסי' ל"ח וא"כ כיון דהאש דרכו בין להוריק ובין להאדים לכן כאן בריאה לדעת האוסרים יש לאסור בין בגרין ובין בהאדים ובחר יותר להעתיק הפלוגתא בהאדים כדי שלא נטעה דלדעת המתירים שהביא יש להתיר אף בגעל מטעם דתולין בקוטרא וגם כדי להכריע דלהרשב"א אף בגרין ואדום אסור דלא כמ"ש בתי' הב':

ובדרך אגב אמרתי לכתוב מה שלא זכיתי להבין בפי' המשניות . להר"מ הנ"ל דהנה כתב שם דאם נפלה לאור ראוי שנשלוק אותה והוא ע"פ שיטתו דהא דר"א היינו בלא ראינו שנפלה לאור אבל בראינו שנפלה לאור בודאי צריך לשלוק ועי' בספר מקום שמואל שהשיג בזה על הש"ך יע"ש ובסוף המשנה כתב ודע דכל אלו השינוים בתנאי שנפלה

לאור ועי' מ"ש בזה במקום אחר, והנה לכאורה נראה מפשטות דבריו דמתיר בלא ראינו שנפלה לאור וכן הבין בו בשלטי הגבורים וע"ש שהניח בצ"ע דבחיבורו משמע להדיא בלא ראינו שנפלה לאור ג"כ טרפה ואני לא זכיתי להבין דבריו דכיון שכתב דראוי לשלוק א"כ ע"כ משמע דמפרש הא דרב אשי הוא בלא ראינו שנפלה לאור וא"כ ע"כ צריך לפרש דהא דנשתנו ע"י שלק שאמרו בש"ס דהיינו נמי בלא ראינו שנפלה לאור וא"כ פשיטא דכ"ש בנשתנו בלא שליקה דאף בלא ראינו שנפל לאור דטרפה ואיך כתב הרמב"ם אח"כ שבעינן דוקא שנפלה לאור ובשלה"ג כתב דצ"ע דבחיבורו חזר בזה ואיך לא הרגיש דהא שם בעצמו יש סתירה בדבריו לפ"ז והנה היה אפ"ל דדעת השה"ג דהרמב"ם יסבור דבלא ראינו שנפלה לאור ונשתנו הבנמ"ע באמת יש להכשיר דתלינן השינוי מחמת חולי אבל באם לא נשתנו אלא ע"י שלק בכה"ג ס"ל דטרפה מטעם דליכא למתלי בחולי דאם הוא מחמת חולי אמאי לא נשתנו קודם השלק א"ו שהוא מחמת האור דמחמת האור דרכו להשתנות ע"י שליקה, אבל באמת ז"א דהא מבואר בכל הפוסקים דנשתנו ע"י שליקה קיל טפי מהא דלא ראינו שנפלה לאור ונשתנו כמבואר בש"ך וכן הוא ברמב"ן שהבאתי לעיל, ומה שנלפע"ד לכאורה בכונת דברי הרמב"ם דהרמב"ם לא אתי לאפוקי היכא דלא ידענו שנפלה לאור דיהיה כשר דז"א אלא שהרמב"ם בא לומר דהני שינוים מירקות לאודם או להיפך אין פוסלים מחמת שינוי מראה דהוה לקותא אלא ע"מ שתפול לאור ור"ל דמצד שינוי מראה לבד עדיין אין בו כדי להטריף כ"א בצירוף מה שנפלה לאור דאז הוה לקותא והיינו בין בידעינן שנפלה ואף בלא ראינו שנפלה מ"מ טרפה מטעם דאנו חוששים שמא נפלה לאור ולא בא הרמב"ן לאפוקי בזה אלא היכי שידעינן בבירור שלא נפלה לאור בזה כתב הרמב"ם דלא אמרינן דהשינוי מראה בלבד הוה לקותא ומ"ש כמו בנפלה מן הגג יעו' בב"ח בסי' נ"ח שכ' דלדעת הר"מ אם נמצא שינוי יש להטריף אף בלא ראינו שנפלה ע"ש ובמ"ש הש"ך שם ובזה מיושב מה שהניח בשה"ג בצ"ע דבאמת אין כאן חזרה ממ"ש בחיבורו, שוב עיינתי בדברי הר"מ בפי' המשנה שם שכ' ואם נמצא ירוק או כרתן ראוי לשלוק מעט ואם עמד בעינו ירוק או כרתן הרי זו טרפה עכ"ל, ולפ"ז י"ל דכאן בפי' המשנה ס"ל באמת כשיטת רוב הפוסקים דהא דר"א מיירי דוקא בודאי נפלה לאור ובלא נפל אף שנשתנו ע"י שליקה ג"כ יש להכשיר ומ"ש כאן דראוי לשלוק היינו להקל דאף שכבר נמצא שינוי מ"מ אין להטריף עדיין כ"א כשיהיה השינוי גם אחר השליקה אבל באמת אם לא נמצא שינוי א"צ שליקה להחמיר אכן לפ"ז יהיה חזרה בכאן מחיבורו בב' דברים:

והנה במ"ש הר"מ בפי' המשנה שם דמה שאמרו ירוקין שהאדימו טרפה היינו דוקא בתנאי שנפל לאור כמו בנפלה מן הגג דצריך שתפול בכח ה"ה הכא צריך שתפול דוקא הנה לכאורה מלשון זה היה נראה דהרמב"ם סובר דבעינן שתפול דוקא שמכת הנפילה ומכת האש שניהם שולטים בה ובכה"ג דוקא טרפה אבל אם לא נפלה כלל אף שהיתה באור אין טרפה מדמדמי אותה לנפלה מן הגג וכן משמע לכאורה באו"ז במה שכתב שם בדין נפלה לאור דע"כ צ"ל דמיירי בנפלה מעצמה פחות מי' טפחים דאל"כ טרפה מצד הנפילה לבד בלא מכת האור ע"ש וא"כ משמע לכאורה דעכ"פ גם באור ג"כ בעינן נפילה ועי' במרדכי ובהג"א ועפ"ז היה א"ש ג"כ מה שנדחקו במ"ש נפלה לאור ונחמרו דל"ל להזכיר שניהם (יעו' בט"ז סק"י ובנה"ך) דבא להשמיענו דבעינן דוקא ב' הריעותת א' שתפול הב' שיהיה נשתנה במראה, אכן לאחר העיון ראיתי דבאמת א"א לומר כן ומ"ש ע"מ שתפול אין מזה הכרח כלל ושפיר י"ל דכונת הרמב"ם בזה דא"צ דוקא שתפול אלא כל שיהיה באור ונשתנו טרפה ומ"ש דהיינו ע"מ שתפול לאור אין ר"ל שיצטרך שתפול דוקא אלא עיקר כונתו או כמש"ל בשם השלה"ג דאין להטריף בשינוי מראה כ"א בידוע שנפלה לאור משא"כ בלא ראינו שנפלה אין לחוש לשינוי מראה בלחוד או כמש"ל להסכים דבריו עם מ"ש בחיבורו דר"ל דאין השינוי מראה בלבד גורם האיסור אלא בצירוף חשש הנפילה, ומה דמדמי להא דנפלה מן הגג ר"ל דכמו בנפלה מן הגג ונתרסק בודאי אין להטריף כ"א בנפלה דוקא דבלא"ה בודאי אין בריסוק כדי להטריף ה"ה הכא, נלפע"ד לישב דברי הא"ז דאין ר"ל דאין לאסור כ"א בנפלה אלא דאף בודאי לא נפלה משום מקום אלא הלכה בשוה למקום האור ונשתנה ב"מ בודאי טרפה אלא כיון דלשון המשנה בזה בלשון נפלה לאור הוצרך לפרש דמיירי בפחות מיוד באופן דלית בי' ריעותא מחמת הנפילה עצמה ועי' בתב"ש ובדגמ"ר לעיל בס"ס ל"ב במ"ש לענין נפילה בפחות מיוד, ואפ"ל דהא"ז ס"ל דכל פחות מיוד אין בזה שום ריעותא דנפילה:

ועתה נבא לבאר דברי הרשב"א שהובא בשו"ע דאף דבלא ראינו שנפלה ונשתנו טרפה מ"מ באם לא נשתנו כ"א ע"י שליקה כשר ועי' בש"ך שם מ"ש בזה והנה לפי מה שהעתקנו לעיל דברי הרמב"ן גם הוא סובר כן שכ' מתחלה דבלא ראינו שנפלה יש להחמיר אם נשתנו ובאם לא נשתנו כ"א ע"י שלק חלק על הרמב"ם ומתיר יע"ש, ובאמת לכאורה דבריו צע"ג כיון דהוא אוסר בלא ראינו שנפלה א"כ ע"כ דס"ל דלא תלינן בחולי ובדר"ג וא"כ מה זה שהשיג על הרמב"ם דנתלה בחולי ובדר"נ ועי' פמ"ג שם בש"ד מה שהקשה על הרשב"א לשיטת הש"ך ולפעד"נ דהרשב"א אזיל לשיטתו שכתב דהיכא שיש לתלות בהיתר ויש לתלות ג"כ באיסור כגון בדרוסה תלינן בהיתר אי לאו דשכיח

לאיסור יע"ש ברשב"א והובא בט"ז סי' נ"ז יע"ש ועי' לבוש שם ובפר"ח שם [ועי' מ"ש לקמן בסי' נ"ה מדברי הרשב"א הנ"ל יש תמיה על הלב"ש שם] וזה הוא ג"כ שיטת הרשב"א כאן שסובר שע"כ טרפה בלא ידענו שנפלה לאור דא"ת שהיא כשרה דתלינן השינוי בטבע או בחולי א"כ גם בנפלה הו"ל להתיר דכמו שיש לתלות באור כך יש לתלות בשינוי הטבע או בחולי וזה שכתב בטעמו דהא רובא דאורייתא ורוב בהמות כשירות הן וא"כ הכא דיש לתלות באור ויצתה מן הרוב ויש ג"כ לתלות בשינוי הטבע ולא יצתה מהרוב בודאי תולין דלא יצתה מהרוב [ואף דלכאורה יל"ע במ"ש הרשב"א דתלינן שהוא מהרוב דהא יצתה מהרוב דרובן לא נפלה לאור וזו כיון שנפלה איתרע לה רובא וא"כ גם חזקה מחמת רובא לית לי, אפ"ל דהרשב"א באמת לית לי' האי סברא ואזיל לשיטתו בחיד' שכתב לחלק בין הוחל מעשה הטורף ובין לא הוחל יעו' בחו"ד ובתב"ש ועוד דאפשר דכאן כ"ע יודו דלא יצתה מהרוב כלל כיון דיש לתלות בהיתר כמו באיסור וא"כ הו"ל בשניים אומרים כסדרן ושנים אומרים שלא כסדרן דאנו מתירין וכמ"ש התב"ש בטעמו דכיון דלדעת האומרים כסדרן לא הוה בזה ריעותא כלל אמרינן שפיר נשחטה הותרה יע"ש וא"כ ה"ה הכא כיון דיש לתלות בשינוי הטבע ולא יהיה בזה שום ריעותא כלל שפיר אמרינן דאוקי אחזקה] א"ו מדאנו מטריפין בראינו שנפלה לאור ולא תלינן בטבע ע"כ דאין שכיח כ"כ שיהיה השינוי בטבע ולכך תלינן באור א"כ ה"ה בלא ראינו שנפלה לאור נמי תלינן שהוא מחמת שנפלה לאור כיון דיותר שכיח שיהיה השינוי מראה מחמת הנפילה משיהיה בשינוי הטבע, ויעו' בחי הרשב"א שכ' וז"ל ותדע דהא נקב בריאה טרפה עכ"פ ואפ"ה כי נמצאת נקובה היכי דממשמש ידא דטבחא א"נ בשבא זאב וכו' כשרה משום דתלינן להקל וה"נ מ"ש ואדרבה כ"ש היא שהרי אין כאן שום טרפות ברור שהרי אפשר דמן התולדה או מחולי אחר בא אלא ע"כ יש לנו לומר דשינוי זה אינו מצוי בבני מעיים אלא ע"י האור וכל שנמצא בו חוששין עכ"ל, אבל באם לא נשתנו כ"א ע"י שלק דאז יש לתלות בב' צדדים להתיר דהיינו בשלק דלפעמים גם מחמת השלק יתהוה שינוי מראה באברים ואף אי נפל לאור שמא לא שלט בה האש רק קוטרא לבד הוא דעייל בהו כמ"ש הרשב"א בחי' וגם דיש לתלות השינוי בטבע ולכן שפיר יש להתיר בכה"ג עכ"פ היכא דלא ראינו שנפלה לאור וכ"ת ממ"נ אי ההיתר הוא מכח שיש לתלות בשלק בצירוף עם שינוי הטבע א"כ גם בנפלה לאור נתיר בנשתנו ע"י שלק מטעם זה ואי עיקר ההיתר מכח שלא ראינו שנפל לאור א"כ ע"כ יש חילוק בין נפלה ללא ראינו שנפלה וא"כ אזיל לי' הכרח של הרשב"א להטריף בלא ראינו שנפלה, ז"א דאנן הכי קאמרינן דהרשב"א בא להוכיח שע"כ בלא ראינו שנפלה טרפה

דמה אית לך לומר להתיר שנתלה בשינוי הטבע ע"כ הוכיח דע"כ אין שכיח שיהיה שינוי בטבע דאם היה שכיח שיהי' שינוי מראה בטבע א"כ גם בנפלה הוה לן להתיר א"ו דאין שכיח שיהי' שינוי בטבע ולכך אנו מטריפין דאין לנו במה לתלות בהיתר דיותר מצוי לאיסור מלהיתר ומזה למד הרשב"א דה"ה בלא ראינו שנפלה כיון דאין לנו במה לתלות אלא בשינוי הטבע ושינוי הטבע אין שכיח לכך תלינן יותר שנפלה לאור כיון דבטבע הו"ל מלתא רחיקא א"כ א"א לתלות בזה, אבל באמת יודה הרשב"א דנפלה לאור באמת חמיר יותר מלא ראינו שנפלה דבנפלה לאור הוה רובא הקרוב לודאי כיון דראינו שנפלה ובשינוי הטבע אין שכיח שיהיה שינוי מראה ולכן בכה"ג הו"ל ודאי טרפה אבל בלא ראינו שנפלה כיון שיש לפנינו ספק גדול שמא לא נפל לאור כלל ומחמת ספק זה בודאי הו"ל להתיר אי לאו שאין לנו במה לתלות שבשינוי הטבע אין שכיח שיהיה שינוי מראה ומ"מ לא הו"ל כ"א ספק טרפה ולכן שפיר פסק דאם לא נשתנו כ"א ע"י שלק דיש להכשיר כיון דבלא"ה אינו כ"א ספק כיון דיש לנו במה לתלות דהיינו בשלק לכך אנו מתירין אבל בנפלה ודאי לאור אף דיש לתלות בשלק מ"מ כיון דבנפלה בודאי לאור יותר מצוי ע"י האור ואף בצירוף כל הנ"ל אכתי לא הו"ל ספק שקול ותלוי גמורה משא"כ בלא ראינו שנפל דבלא"ה אינו כ"א ספק לכן בצירוף כל הנ"ל שפיר תולין בזה דהאי שינוי . אינו בא מכח האש:

ובזה ישבתי מה דהוקשה להט"ז במה דפסק הרשב"א דאם הוריק הכבד במין בייתי שיש במינו מדברי שהוא כשר והקשה הט"ז דלא יהא אלא נאבדה שארו מטריפין שמא היה בו שינוי מראה א"כ ה"ה הכא כיון שאנו מסופקין על האי מראה אי הוה מחמת האור או מחמת שהיא כמין המדברי א"כ ה"נ הוה לן להטריף יע"ש ועי' בנה"ך מה שתי' בזה, אבל לפמ"ש א"ש כיון דהרשב"א הביא ראי' מגמ' דודאי כל מה דשכיח במין המדברי פעמים נמצא ג"כ במין הבייתי וכיון שכן הא כבר ביארנו דאם היה לנו במה לתלות ומצוי ע"י סיבה זו אז אנו מתירין אף דראינו שנפלה א"כ הכא דיש לנו במה לתלות מש"ה אנו מתירין ואף שבשלק אין תולין כמש"ל היינו טעמא דאינו מצוי כ"כ כמ"ש משא"כ בנ"ד, ועפ"ז היה אפשר לישב גם שיטת הפרישה שהובא בש"ך שחלק לשיטת הרשב"א לענין מין בייתי יע"ש והיינו דס"ל דאין זה מצוי כ"כ בבייתי שיהיה כמו המדברי והו"ל כמו בנשתנו ע"י שלק דשפיר יש לחלק בין נפלה ללא ראינו שיש במינו מדברי בין ראינו שנפלה לאור ובין לא ראינו שנפלה יע"ש והיינו דס"ל דאין זה מצוי כ"כ בבייתי שיהיה כמו המדברי שנפלה, אכן עדיין לכאורה יש לעיין בזה ממ"ש הרשב"א בתי' הב' גבי ירוק גרין דאין לחלק בה בין נפלה ללא ראינו שנפלה דהא שם

בודאי מצוי בריאה מדר"נ וא"כ עכ"פ הו"ל לחלק בין נפלה ללא ראינו שנפלה והנה לכאורה אפ"ל דמ"ש הרשב"א כאן לחלק בנשתנו ע"י שלק בין ראינו שנפלה ובין לא ידענו שנפלה הוא ע"פ מ"ש בתי' הא' שם וכפי דעת הנה"ך וסיעתו שכן הכריע לעיקר בתוה"ק ולפי שיטתו דבחי' זה ס"ל דבגרין אסור בנפלה לאור ובשתם בודאי כשר כמ"ש ירוקה כשרה מדר"נ, אכן המעיין בחיד' הרשב"א שם שהכריע לפסק הלכה כתי' הב' דבגרין כשר ואפ"ה כתב דלא כדעת הרמב"ם בנשתנו ע"י שלק ע"ש בפנים שדחה דבריו לגמרי וגם בפסק שם כתב ע"ז דזה חומרא יתירה ע"ש, אכן באמת לאחר העיון לק"מ דהא כ"כ דלדעת הרשב"א היכא דאיכא תלוי גמורה אף בודאי נפלה יש להתיר ובמקום דליכא תלוי גמורה אזי אם הדבר שאנו רוצים לתלות בו אינו מצוי כלל כמו שינוי מראה בטבע או בחולי אזי אף בלא ראינו שנפלה אסור ואין תולין בזה ואם הוא מצוי קצת אזי שפיר יש לחלק בזה בין נפלה ללא ראינו שנפלה כמ"ש בהא דנשתנו ע"י שליקה ועפ"ז י"ל דהרשב"א בתי' הב' ס"ל דגרין בריאה הו"ל תלוי ושפיר יש להכשיר בה אף בודאי נפלה וכתב עוד וכ"ש לפי גי' הגאונים שא"א לפסול בו מן הסתם וכו' ר"ל דאף אם תרצה לומר דעדיין אינו תלוי גמורה מ"מ עכ"פ בודאי דהוא מצוי קצת ושוב עכ"פ בלא ראינו שנפלה בודאי כשר כמ"ש, וא"כ לפי גי' הגאונים בודאי דלא היה אפשר למנות ריאה בהדי לב דהא לדעתם מיירי בין בנפלה ובין בסתם וכאן בסתם בודאי כשר וכ"ה כונת הרשב"א בתוה"א במ"ש וזה הוא כפי הסברא שכתבתי לסייע דברי הגאונים היינו דר"ל כיון דעיקר ההיתר בזה מטעה דבדר"נ חשיב תלוי גמורה ובכה"ג תולין אף בודאי נפלה א"כ הוא ממש הסברא שכתב בהם לסייע דברי הגאונים דאי הוה חשוב תלוי בטבע ובחולי הו"ל להתיר אף בודאי נפלה, וא"צ דאכתי מנ"ל להגאונים לאסור בלא ידענו שנפלה דשמא בטבע ובחולי הו"ל מצוי קצת ושפיר יש לחלק בו בין נפלה ללא ראינו שנפלה אפ"ל דהגאונים לפי גי' בש"ס ס"ל בפשיטות דבטבע ובחולי הו"ל מילתא רחיקא שלא ע"י האור והרשב"א כתב לסייע להם דעכ"פ בלא"ה א"א לומר דמצוי הוא לגמרי בטבע ובחולי וכיון דע"כ צ"ל דאינו מצוי שפיר יש לחוש לגי' דאינו מצוי כלל:

במ"ש הט"ז בשם המרדכי דאם הוריק הכבד כנגד ב"מ טרפה משום שני טעמים א' משום דנחמרו בני מעיים והב' משום כבד עצמו דחיישינן שתנטל הכבד ועיי' בב"י במ"ש בזה ובמה שהקשה עליו הט"ז דמי הגיד לו דהטעם משום דסופו לינטל ע"ש, ולפעד"נ דדעת הב"י בפי' דברי המרדכי דהמרדכי ס"ל דמ"ש בש"ס בידוע שנחמרו בני מעיים אינו על הדקים בלבד אלא דר"ל בזה כל מה שנכלל בלשון הש"ס בזה ב"מ וא"כ ממילא דגם הכבד בכלל כמ"ש בברייתא באלו ב"מ בלב וכבד וכו' וא"כ לפי פי' זה שפיר

מבואר בש"ס דחוששים גם לכבד עצמו ומדקאמר רבא כיון שהוריקה כבד נגד ב"מ משמע דדוקא בכה"ג הוא דחששו לב"מ ולכבד וכמ"ש הב"י בזה, אמנם בלא"ה דברי הב"י דחוקין כיון דיש לחוש לכבד עצמו בודאי דאין לחלק בין מקום למקום ואדרבה בשלא כנגד הב"מ דהיינו במקום העב דשם הוא מקום המרה ומקום חיותה יותר מסתבר דיש לחוש בו דשמא סופו לינטל מקום הזיתים ועוד דהמעיין במרדכי שם במ"ש לסייע דברי הגאונים מדאמרינן הוריקה כבד וכו' ולא הוזכר הא דנגד במ"ע משמע דס"ל דבכל ענין טרפה, ומה שהלפע"ד לפרש דברי המרדכי דהוא מפרש הגמ' כך דהנה בכבד יב שני חלקים חלק א' הוא חלק העב והב' הוא חלק הדק ועי' בפמ"ג בסי' מ"א במ"ש בשם המ"ב דבאוזא הכבד נחלק לב' חלקות ובחלק העב יש בו כל הג' זיתים ואם ניטל חלק הרק בודאי כשר ואם ניטל חלק העב אז צל"ע אם נשאר מחלק העב מקום מרה ומקום כליות ומדק יש במקום הטרפשא אז יש להכשיר יע"ש וכ"נ באמת ממ"ש הרשב"א כאן כמבואר למעיין הרי דבחלק הדק אין בו שיעור ג' זיתים הנ"ל, והנה כאן מבואר דאותו חלק הדק הוא כנגד הבני מעיים וע"כ נראה דלהמרדכי היה קשה לי' דברי הגמ' דמאי מיבעי' לו בזה הא הוא ברייתא מפורשת באיזו ב"מ אמרו בלב וקורקבן וכבד הרי להדיא דפוסל גם בכבד נפלה לאור ונשתנה ואמאי לא פשטינן לי' מברייתא זו ודוחק לומר דלא ידעו מברייתא זו ועוד דמסתימת לשון הברייתא משמע דכבד דמי ללב וקורקבן ובכ"מ פוסל בו השינוי ולכן פירש המרדכי דגם בעל האיבעיא היה יודע מהאי ברייתא דגם בכבד פוסל נפלה לאור אלא שהיה מפרש דזה דוקא הוא בחלק העב מן הכבד ששם הוא מקום הזיתים ושם באמת אם הוריק בכ"ש הזה כניטל כל אותו חלק ואין שם שיעור השני הזיתים אבל בחלק הדק שהוא כנגד הבני מעיים בזה היה מסופק אי נאמר דאפילו אם הוריק שם הכבד בכ"ש הוה כניטל כולו כיון דהוא אבר אחד אמרינן דהורקת האש פועל לכל האבר או נאמר כיון שהוא מחולק מן חלק העב הו"ל כמו אבר אחר ואין פוסל בו הורקת האש דאף דלפי שיטה זו שינוי שע"י האש פועל אף לצדדין מ"מ ל"ד לגמרי לדרוסה שנאמר שיהיה פועל אף בחלק השני ופשט לו שהוא טרפה והקשה לו ולא יהא אלא ניטלה ר"ל אותו חלק הדק דאפ"ה יהיה כשרה כיון דאין בו ממקום הזיתים ותירץ לו דכיון שהוריק נגד בני מעיים בידוע שנפלה ונחמרו בני מעיים וס"ל להמרדכי דלשון בני מעיים כולל כל מה שנקרא בני מעיים לא הדקים לבד וכמ"ש במרדכי שם להדיא כיון שהוריקה הכבד חיישינן אף ללב ולמעיים וכו' ע"ש וכיון דבלשון בני מעיים שאמרו בש"ם כאן נכלל אף הכבד כמ"ש מלשון הברייתא באלו כ"מ וכו' ובכבד ועפ"ז שפיר דקדק המרדכי מדאמרו כאן סתם ונחמרו במ"ע ממילא אף הכבד בכלל וחוששים

אף לכבד עצמו וז"ש ועוד יש לחוש שמא סופו לינטל כולו, ולפ"ז ע"כ צ"ל דמה שאמר רבא כיון שהוריקה כבד נגד בני מעיים אין ר"ל דוקא נגדם אלא אדרבה בא לומר דלא כמו שעלה על דעת בעל האיבעיא דנגד בני מעיים קיל יותר ע"ז בא רבא לומר דאדרבה בזה יש להחמיר יותר מטעם דיש לחוש אף לבמ"ע אכן בענין החשש מכבד עצמו בודאי אין חילוק בין מקום העב ובין מקים הדק, ועפ"ז א"ש כיון דלפי המסקנא בש"ס באמת אין חילוק בכבד עצמו בין מקום העב שהוא שלא כנגד הבמ"ע ובין מקום הדק שהוא כנגד הבמ"ע דבכ"מ שהוריק טרפה עכ"פ מצד הכבד עצמו שפיר כתב המרדכי לסייע דברי הגאונים דחיישינן בכבד לשמא סופו לינטל וזה שלא הוזכר שם מהא דכבד נגד במ"ע כלל דאף שלא כנגד במ"ע טרפה ובהכי א"ש ג"כ לשון הברייתא דכללה הכבד עם לב וקורקבן בחדא מחתה משמע דגם הכבד בכ"מ טרפה (ועי' במ"ש לקמן עוד בזה ע"פ דעת הראב"ד):

שוב ראיתי דשיטת המרדכי יש להם מקור נאמן מדברי הראשונים ולפלא על הב"י ושאר האחרונים שלא העירו בזה דהנה ז"ל הרמב"ם בפ' ז' מהלכות שחיטה הל"כ עוף שנפל לאור והוריק לבו או כבדו וכו' בכ"ש הרי זו טרפה שכל הירוקים שהאדימו או האדומים שהוריקו מחמת העור בעוף הרי הן כמו שניטלו וכו' והנה מפשטות דבריו משמע להדיא דגם בכבד פוסל בו אם הוריק בכ"ש בכ"מ ועי' בכ"מ שם שהביא בשם הרשב"א שהבין ג"כ דדעת הר"מ להטריף בכ"מ בכ"ש והשיג עליו אך אח"כ נדחק לפרש דגם הר"מ ס"ל כדעת שאר הפוסקים דאין להטריף כ"א בכנגד מקום מרה וחיותה או כנגד במ"ע וסיים אלא דע"כ יש איזה קיצור בדבריו והו"ל לפרש, והנה כפי הנראה שגם להכ"מ הונח לו במ"ש הרשב"א להסכים דבריו לדעת שאר הפוסקים אכן באמת צע"ג להעמיס כן בדברי הר"מ דהנה המעיין שם בהל' כ"א במ"ש כל עוף שנמצאת הכבד שלו כמראה בנמ"ע וכו' ובהשגת הראב"ד ובכ"מ שם יראה להדיא דע"כ צ"ל דלהר"מ לא היה בני' כלל בש"ס בהך בעיא דהוריקה כבד כנגד במ"ע או דפי' מ"ש כנגד במ"ע דר"ל שנשתנה למראה במ"ע וכמו שנראה באמת מפשטות דבריו ממ"ש כמראה במ"ע וכ"כ במ"ע שם, הרי להדיא דלפי שיטתו לא נמצא שום רמז בש"ס לחלק בכבד בין מקום למקום וסתמא אמרו בברייתא דגם בכבד פוסל בו השינוי ומשמע דבכ"מ פוסל בו דומיא דלב וקורקבן ואיך הונח להם להרשב"א ולהכ"מ דהר"מ יסבור כאן כדעת שאר הפוסקים לחלק בכבד בין מקום למקום דלפי שיטתו מנ"ל להמציא חילק זה כיון דאין שום רמז מזה בש"ס, ועוד דמפשטות דברי הרמב"ם במ"ש בהל"כ בסתם משמע דס"ל לאסור בכ"מ בכ"ש וגם ממ"ש הרי הן כמו שניטלו נראה להדיא דאף בכבד אסור בכ"מ שהוריק מטעם

דהוו"ל כאלו ניטל כולו, ומ"ש בלח"מ שם דזה לא קאי כ"א אשאר אברים וה"ל כאלו ניטל אותו מקום שהוריק בלבד בודאי צ"ע חדא דלשאר אברים לא היה צ"ל דהוו"ל כמו שניטלו דאף אם לא הו"ל כ"א כמו ניקב ג"כ טרפה ועוד דא"כ איך סתם הר"מ ולא ביאר ג"כ הטעם במה דאנו מטריפין בהוריק הכבד כמו שביאר הטעם בשאר אברים א"ו דהעיקר בכונת הר"מ דבאמת גם בכבד יש להטריף בהוריק בכ"מ בכ"ש וכן נראה דעת המ"ע בהבנת דעת הר"מ ע"ש, וכן נראה לפע"ד שכ"ה דעת הראב"ד שם ממ"ש בהשגתו בהלכ"א וז"ל א"א זה כתב במקום הוריקה כבד כנגד בני מעיים וטעה בפי' אלא כך שאל הוריקו סמוך לבני מעיים מהו תלינן לי' דבצד בני מעיים אתיא לה ירקות או לא ופשט לה דאפילו לבני מעיים גופייהו איכא למיחש אלא שאינו ניכר בהם עכ"ל, והנה דברי הראב"ד לכאורה תמוהים וצריכים ביאר דמה היה סברת בעל האיבעיא להתיר ומה הוא זה שכתב דבצד בני מעיים אתיא לה וגם במ"ש דפשט לי' דאפילו לבמ"ע איכא למיחש משמע דכ"ש לכבד עצמו, ואשר נראה לי בכונת הראב"ד דהוא היה מפרש דברי הגמ' שהבעיין שאל באם הוריק הכבד כנגד בנמ"ע היינו סמוך לבמ"ע שהם ירוקים וס"ל דגם בעל האיבעיא ידע מזאת הברייתא שחשבה כבד מכלל בני מעיים לענין נפלה לאור אלא שהיה מסופק אם זה דוקא אם הוריקה רחוק מבני מעיים דשם אין לתלות השינוי בשום דבר ולכן הו"ל מילתא רחיקא שלא ע"י האור לכן באמת יש להטריף שם אבל באם הוריקה הכבד סמוך לבני מעיים ששם יש לתלות הירקות בבני מעיים מחמת שהוא שוכב אצלו תמיד אפשר קיבל צורתן ולא מחמת האור, ויש קצת הוכחה וראיה לזה דאם איתא שמחמת נפילה לאור הו"ל להוריק גם במקום אחר מהכבד או שהיה צריך להיות אודם בבני מעיים כיון שהגיע שם חום האש והוריקה הכבד היה צריך להאדים גם בבני מעיים באותו מקום א"ו דהירקות לאו מהאור הוא אלא שהוא מהבני מעיים שהכבד שוכב עליהן תמיד כמש"ל ופשיט לו שהוא טרפה שאנו תולין אותו באור ולא בדבר אחר ופריך ולא יהא אלא ניטלה דהא אותו מקום שהוא סמוך לבני מעיים הוא בחלק הדק של הכבד ושם אין שם הכזית במקום מרה וכזית במקום חיותה ואף דלפמ"ש הורקה שע"י האש פועל אף לצדדין מ"מ ס"ל דא"א לפעול כ"כ אף מחלק הדק לחלק העב וכמ"ש האחרונים בשם הרשב"א דאף דפועל לצדדין מ"מ אינו פועל כ"כ כמו דרוסה ותירץ לו רבא דאדרבה כיון שהוריקה כבד כנגד בני מעיים לא מיבעיא שהוא טרפה מצד עצמו מטעה שאמרינן שנחמר כל הכבד אלא שעדיין אין ניכר ולא תלינן בשום דבר כ"א באור ואף שהוא במקום הדק שפיר חוששין שנטל אף במקום העב ואף אם נאמר דאין לחוש כ"כ בהורקה שע"י האש שיפעול כ"כ לצדדין מ"מ יש להטריף כאן

מטעם דאמרינן דבאמת כבר שלט כח האש בכל הכבד אלא דלא אגלי עדיין בהתייהו. אלא אדרבה ממקום שבאתה להתיר הנה יש בו חומרא נוספת שיש בה עוד טריפות דהיינו דבמה שהוריקה סמוך לבמ"ע אמרינן שגם הבמ"ע שאצלם ג"כ נחמרו וזה הוא לדעתו כונת הש"ס במ"ש ונחמרו בנמ"ע דר"ל כל הבמ"ע ואף הכבד זה הוא שיטת הראב"ד לפי המבואר מלשונו:

עוד י"ל שהראב"ד לא היה גורס בש"ס כגי' הרי"ף והרא"ש שהמה גורסים אמר לי' ולא יהא אלא ניטלה והוא היה גורם כגי' הגמ' שלפנינו אמר לי' טרפה ולא יהא אלא ניטלה יע"ש ופי' כך דהוא פשט שהוא טרפה מטעם דזה ודאי אין סברא שנתלה הירקות שהוא מחמת בני מעיים אלא אדרבה כיון שהוריקה סמוך לבמ"ע י"ל שגם הבמ"ע נחמרו ואפילו אם תרצה לומר שאין לחוש כ"כ לבמ"ע שהם אבר אחר מ"מ עכ"פ זה ודאי א"א לומר שאם הוריקה סמוך לבני מעיים יהיה גרוע משאר מקומות מהכבד ועכ"פ בודאי דיש להטריף בכה"ג מצד הכבד עצמו וזה הוא שאמר לו שהוא טרפה מצד במ"ע ועכ"פ אף אם לא תרצה לחוש כ"כ מ"מ ולא יהא אלא ניטלה וניטלה הכבד ולא נשתיירו ב' הזיתים פשיטא דטרפה וע"ז סיים רבא [ולאו לתרוצי קושית הגמ' דלשיטה זו האי לא יהא אלא ניטלה לאו קושיא הוא אלא סיום הפשיטתה הוא כמש"ל אלא כיון דהפשטן לא הכריע בזה אם יש לחוש לבמ"ע בא רבא להשמיענו] דודאי גם הסברא זו היא אמיתות דאם הוריק הכבד סמוך לבמ"ע חיישינן לכל הבמ"ע ג"כ או דרבא בא בזה להשמיענו דאף בלא ראינו שנפל לאור ג"כ יש לחוש שודאי נפל לאור ונחמרו כל הבמ"ע ואפשר דזה ג"כ שיטת כל הגאונים דס"ל דאף בלא ראינו שנפל לאור ונשתנו הבמ"ע טרפה ונדחקו בזה דהא בודאי הבעיא היה בודאי נפל לאור יע"ש ולמ"ש א"ש דלמדו זה מדברי רבא הנ"ל כמ"ש:

וראיתי במגדל עוז שם שכתב שדעת הראב"ד הוא כשיטת רש"י ושאר הפוסקים וע"פ שיטה זו אין להטריף כ"א בצד הדק שהוא כנגד הבני מעיים אכן במקום הגס יש להתיר לפי שיטה זו אף במקום מרה וחיותה, ודבריו תמוהים דהמעיין בלשון הראב"ד יראה להדיא דלא ס"ל כשיטת הפוסקים הנ"ל אלא דיש לאסור בכבד בכ"מ שהוריק ובכ"ש חדא ממ"ש בכונת האיבעיא דשאל בהוריק סמוך לבמ"ע אי תלינן לי' דבצד בני מעיים אתיא לה וע"כ דר"ל בזה אי תולין דהירקות בא מצד שהוא סמוך לבני מעיים שהם ירוקין בטבען קבל מהם איזה מראה ושינוי ואין תולין באור או לא תלינן בהם אלא דהשינוי בא לה מצד האור וא"כ הרי דכל עיקר הבעיא הוא דוקא בצד הבמ"ע דיש לתלות דהשינוי בא לה מצד הבמ"ע שהם ירוקים ומזה משמע להדיא דשלא כנגד בני מעיים פשיטא

לי' דאסור דשם אין בזה שום תלוי להתר ונפשטה דברייתא דכבד דומיא דלב וקורקבן דאסורים בנשתנו בכ"ש, וגם ממה שפי' במה דפשט לי' דאפילו לבמ"ע גופייהו חיישינן וכו' מלשון אפילו משמע להדיא דל"מ דחיישינן לכבד עצמו אלא דאפילו לבמ"ע שעלה בדעתך לתלות בהם להיתר אני אומר לך שגם להם עצמם חיישינן א"כ עכ"פ מבואר מדברי הראב"ד דגם לכבד עצמו חוששין ואף בהוריק כנגד הבמ"ע ששם אין שם שום כזית ממקום מרה וחיותה וא"כ כ"ש במקום העב ששם המה מקום חיותה ומקום המרה, [וגם במ"ש המ"ע דלשיטת שאר הפוסקים יש להתיר במקום העב אף במקום מרה וחיותה דבריו צ"ע דאנה מצא כן דהרי דברי הרשב"א ברור מללו דבאותן מקומות בודאי טרפה] וכן נראה להדיא דעתו ממה שלא השיג עליו בהל"כ במ"ש לאסור בכבד ומשמע דאף בכ"מ ובכ"ש ובפרט לפי מה שהבין הוא עצמו דבריו בהלכה כ"א במה שפי' הא דכנגד בנמ"ע היינו שנשתנה למראה בנמ"ע וא"כ בודאי דלפי שיטה זו א"א לחלק בין מקום למקום בכבד ובכ"מ טרפה אף בכ"ש וכמש"ל וכן הבין בו במ"ע עצמו שם וא"כ אי ס"ל להראב"ד כשיטת שאר הפוסקים בודאי לא הוה שתק מלהשיג עליו בהל"כ הקודמת דאין להטריף בכבד בכ"מ בכ"ש, א"ו דהעיקר בדעת הראב"ד כמ"ש, וכן נלפע"ד שכ"ה ג"כ דעת הבה"ג שהרי השמיט לגמרי הא דהורקה כבד כנגד במ"ע ולא העתיק כ"א הברייתא דלא אמרו ירוקים אלא בלב וכבד וקורקבן ואם ס"ל כדעת שאר הפוסקים בודאי הו"ל לפלוגי ולהביא בעיא הנ"ל דאין להטריף בכבד בכ"מ בכ"ש א"ו דס"ל כדעת הראב"ד הנ"ל דלמאי דפשט לי' אין חילק בין כבד לשאר אברים וא"כ אין לנו שום נ"מ בבעיא זו:

ושוב מצאתי בישו"ש שהביא שגם בא"ז כתב ג"כ כמ"ש המרדכי הנ"ל הנה הראנו לדעת דהמרדכי לאו יחיד הוא בשיטה זו שכ"ה דעת הרמב"ם וראב"ד וא"ז וכ"נ מדברי הבה"ג אכן אכתי צריך לבאר שיטת הרמב"ם בפי' הסוגיא והנה לכאורה אפ"ל דס"ל כמש"ל לדעת המרדכי דבברייתא מיירי בחלק הכבד שבמקום העב ושם באמת יש להטריף בשינוי בכבד מצ"ע דסופו לינטל עם מקום הזיתים ובבעיא מיירי בחלק הדק (שהוא כנגד ב"מ) ולפי מה דפשט לי' הוא טרפה מצד ב"מ ולפ"ז א"ש מה שלא הזכיר הרמב"ם מהא דהוריק הכבד כנגד במ"ע כיון דבאמת לפי המסקנא באמת אין שום נ"מ בזה דבכ"מ שהוריק טרפה או דס"ל לגמרי כמש"ל בשם המרדכי דאף בכנגד במ"ע ג"כ טרפה מצד דסוף הכבד לינטל ועפ"ז א"ש טפי לשון הרמב"ם שכתב סתם דאם הוריק כבדו בכ"ש [ומשמע אף במקום הדק] וסיים דהרי הן כמו שניטלו משמע דבכ"מ מהכבד שנשתנה טרפה מצד הכבד עצמו ומה שלא נזכר בדברי הרמב"ם דבכנגד במ"ע יש להטריף גם מצד

הבמ"ע י"ל כיון דבאמת אין לנו שום נ"מ מזה לענין הדין לכן לא חשש הר"מ להזכירו ומ"ש בהלכה וכ"א שם הטעם משום במ"ע היינו כיון דמירי שם בלא ראינו שנפל לאור א"כ ע"כ הוצרך לומר דהשינוי בא מחמת האור ונחמר הכבד ע"כ הזכיר בלשון הש"ס דבאמת יש לחוש לכל הבמ"ע [והכבד בכלל וכמש"ל בדעת המרדכי יע"ש] אכן לאחר העיון א"א להעמיס כן בדברי הרמב"ם דא"כ איך כ' בהלכה כ"א בסתם בכבד שנמצא כמראה במ"ע דיש לחוש לכל הבמ"ע דהא לפי שיטה זו בודאי דאין לחוש לבמ"ע כ"א בשהוריקה נגד במ"ע דוקא ובשלא כנגד במ"ע עיקר הטעם מצד הכבד עצמו ולא מצד במ"ע ואף דלפמ"ש בדעת הר"מ ומרדכי דגם הכבד עצמו הוא בכלל במ"ע אפ"ל דה"ק דבכ"מ שהוריק טרפה מצד בנמ"ע אלא דבכנגד בנמ"ע יש לחוש לכל הבמ"ע והכבד בכלל ובשלא כנגד בנמ"ע עכ"פ י"ל לכבד עצמו, מ"מ מפשטות דבריו לא משמע כן דא"כ לא הו"ל לסתום כ"כ ועוד דעכ"פ הו"ל להעתיק לשון הש"ס הוריק הכבד נגד בנמ"ע ולמה זה העתיק כמראה במ"ע שלא נמצא מזה רמז בש"ס ומטעם זה ג"כ א"א לומר דס"ל הר"מ כשיטת הראב"ד ז"ל וכמש"ל דסוף סוף הו"ל להעתיק לשון הש"ס בזה.

ומה שנלפע"ד בדעת הרמב"ם בזה הוא כן ומתחלה נבאר מ"ש הרמב"ם בהלכה כ"א כל עוף שנמצאת הכבד שלו כמראה בני מעיים וע"כ דהיינו בירוק גרין דהיינו ככרתי דבמ"ע המה ירוקים ככרתי כמ"ש הפמ"ג והתב"ש כאן בסי' נ"ב יע"ש והנה לכאורה משמע דס"ל כשיטת הרא"ה דאין להטריף כ"א בירוק גרין וכמש"נ לכאורה מפשטות דברי הש"ס דקראו לבמ"ע ירוקים וא"כ משמע דה"ה במה שאמרו אדומין שהוריקו הוא ג"כ כעין ירקות הבנמ"ע והיינו גרין ואפשר דזה הוא באמת טעם שיטת הרא"ה דסבירא לי' דאין האש מוריק אלא בככרתי [ועי' במה שאכתוב בסמוך בשם הארוך מש"ך מ"ש בזה וצ"ע] אכן באמת ז"א דהא בהל' כ' שם כתב סתם והוריק לבו או כבדו בכ"ש משמע להדיא דבכל ירקות בין גרין בין געל טרפה כדעת הרשב"א וכמ"ש השה"ג בדעתו ממ"ש בפי' המשנה ע"ש, וגם א"ל דס"ל כדעת הרשב"א שהובא בב"י ובכ"מ דהירקות הפוסל בכבד הוא דוקא בירוק גרין וחזר בו ממ"ש בפי' המשנה שלו דאם נמצא ירוק או כרתי טרפה ור"ל דבין בירוק גרין ובין בירוק געל טרפה וכמו שפי' דבריו בעל שלטי הגבורים יע"ש וכאן ס"ל להרמב"ם דבכבד ע"כ אין פוסל בו ירוק געל כמ"ש הרשב"א בטעם הדבר, או דבאמת אין כאן חזרה כלל ממ"ש בפי' המשנה והוא ע"פ מ"ש הפר"ח בסי' נ"ב דהרמב"ם בפי' המשנה מירי בכבד כחוש ושם טרפה אף לדעת הרשב"א אף בירוק געל והרשב"א בשמן הוא דמתיר בגעל אבל בכחוש מודה דאסור ועפ"ז אפ"ל דהרמב"ם בחיבורו כאן מירי בכבד שמן לכן אין טרפה אלא בירוק גרין ועפ"ז היה מיושב ג"כ

דברי הכ"מ שם שהביא שם דברי הרשב"א בסתם ומשמע מדבריו שם שגם הרמב"ם יודה לזה וכן בב"י כאן לא הביא שום דבר מזה דהרמב"ם לא ס"ל כדעת הרשב"א בזה א"ו כדאמרן, אבל באמת גם ז"א דסוף סוף אמאי שתק הרמב"ם בהל"כ הקודמת מלכתוב בפירש דהירקות הפוסל בכבד הוא דוקא בירוק גרין ולמה המתין עד שהתחיל לדבר מדין לא ראינו שנפל לאור וזה ודאי לא ניתן להאמר דבהלכה כ' מיירי בכחוש וכאן בהלכה כ"א מיירי בשמן כמובן דא"כ הו"ל לבאר בהדיא, אכן באמת העיקר בדעת הרמב"ם ע"פ מש"ל בשם הכ"מ ובעל מ"ע דהר"מ מפרש מה דאמרינן בש"ס כנגד ב"מ דר"ל שהכבד כמראה ב"מ ע"ש וס"ל להר"מ דבנפלה לאור ממש באמת יש להטריף בין בגעל ובין בגרין דלא כדעת הרשב"א הנ"ל וזה הוא לשיטתו כונת הברייתא שמנו כבד בכלל כל הב"מ ובזה א"ש מ"ש בפי' המשנה להטריף אף בגעל וכמ"ש בשה"ג והיינו משום דשם מיירי בודאי נפל לאור וכמש"ל בשם השה"ג וגם ס"ל דבודאי נפל לאור פשיטא לי' להש"ש דיש להטריף בכבד בכ"מ במשהו וכפשטות דברי הברייתא דמנו כבד בכלל כל הב"מ וז"ש בהלכה כ' בסתם לאסור בכבד בכ"ש ומשמע בכל מקום שהוריק ובכל מיני ירוק בין געל ובין גרין וסיים דהטעם בזה משום דהרי הן כמו שניטלו והיינו דס"ל בפשיטות דכח האש פועל אף לצדדין וכמש"ל מהא דברייתא הנ"ל אכן כ"ז דוקא בראינו שנפל לאור אמנם בלא ראינו שנפל לאור ס"ל להר"מ דאין להטריף כ"א בירוק גרין משא"כ בגעל כיון דיש לתלות השינוי בטבע כמ"ש הרשב"א שפיר תולין בזה כיון דלא ראינו שנפל לאור ומקורו הוא מדברי הש"ס הנ"ל בהא דהוריקה כבד נגד ב"מ ע"פ פי' דר"ל כמראה במ"ע והיינו מראה גרין וכמש"ל בשם התב"ש, וס"ל להר"מ דעיקר הבעיא בש"ס בזה הוא דוקא בלא ראינו שנפל דבראינו שנפל בודאי פשיטא לי' דטרפה וכמש"ל מדברי הברייתא הנ"ל ואף במראה געל אלא דבכה"ג שלא ראינו הנה בגעל פשיטא לי' דיש להכשיר דתולין השינוי בטבע אכן בגרין שפיר מיבעיא לי' כיון דאין מצוי בטבע אי יש להטריף ופשיט לי' דטרפה ופריך ולא יהא אלא ניטלה ור"ל דהמקשה היה ס"ד דודאי אין לתלות באור דהיא מילתא רחיקא כמ"ש הרא"ש וסיעתו אלא דהשינוי מראה בעצמו הו"ל לקותא ולכן פריך שפיר דאף את"ל דהו"ל לקותא מ"מ בודאי אין לחוש כ"א למקום הלקותא דבמה דשלטה שלטה וא"כ סוף סוף אף אם הו"ל כמו שניטל אותו מקום עדיין אין בזה שום טריפות והשיב רבא כיון שהוריקה כבד כמראה ב"מ בידוע שנפל לאור ונחמרו ב"מ ור"ל כיון דאין מצוי שיהיה שינוי זה בודאי תולין באור והשינוי באה מחמת שנחמרו הב"מ וא"כ ממילא ה"ה בכבד שוב הדר דינא והו"ל באמת טרפה מצ"ע דהרי הוא כמו שניטל לגמרי וה"ה בשאר ב"מ שנשתנו ג"כ יש

להטריף, וז"ש הרמב"ם בהל' כ"א דבין בכבד ובין בשאר ב"מ טרפה מטעם דתלינן באור ובודאי דהשינוי באה מחמת שנחמרו הב"מ [ור"ל דלכן כלל דין הכבד בשאר ב"מ דכמו בשאר ב"מ בודאי דהו"ל טרפה מצ"ע מחמת האבר עצמו שנמצא בו השינוי ה"ה בכבד וכמ"ש בהלכה כ'] ובזה א"ש ג"כ במה שנדחקו הראשונים בביאר דעת הגאונים במ"ש להטריף אף בלא ידענו שנפל לאור דלפמ"ש בדעת הרמב"ם הוא מבואר להדיא בש"ס דע"כ מיירי דוקא בלא ידענו שנפל לאור [ועי' ברי"ף במ"ש המגיה (בציון ב') לפרש ג"כ דהבעיא מיירי בלא ראינו שנפל לאור ועיקר הספק אם זה מקרי שינוי בכבד ונסתייע מדברי רש"י בפי' המשנה שלא זכר מהא דכבד ודבריו צ"ע דהא בברייתא מבואר להדיא דגם בכבד מטריף בשינויי]:

ובזה איש דעת השלטי הגבורים במה שכתב בסתם דהרמב"ם סובר דבכבד טרפה בין ירוק גרין ובין געל ולא העיר שום דבר דהרמב"ם בחיבורו חזר בו ואמר דאין טרפה אלא בירוק גרין וכמ"ש להעיר בנ"ד אם לא ראינו שנפל לאור א"ו כדאמרן דהרמב"ם בחיבורו מיירי בלא ראינו שנפל אבל בראינו שנפל בודאי ס"ל דדעת הרמב"ם כמ"ש בפי' המשנה שלו דבין בירוק גרין ובין בירוק געל טרפה וכמש"ל ממ"ש בהלכה כ' בסתם, ואין לומר כיון שהרמב"ם ס"ל דאין חילוק בין ראינו שנפל ובין לא ראינו שנפל א"כ איך יחלק כאן בין נפל לאור ובין לא ראינו שנפל ז"א דהא כ"כ לעיל דהעיקר הטעם דאנו מטריפין בלא ראינו שנפל הוא מטעם דשינוי מראה כזו אין מצוי שלא ע"י האור לכן אמרינן דמסתמא הוא ע"י האור אבל כאן שיש לתלות שלא ע"י האור בודאי תלינן, ואף דבנשתנו ע"י שלק ס"ל להרמב"ם דיש להחמיר אף בלא ראינו שנפל לאור אפ"ל דהרמב"ם ס"ל דהתם גרע טפי דאין לנו שום תלוי בהיתר ובטבע ובחולי ס"ל דאין תולין משא"כ בנ"ד שיש לתלות בשמן שפיר יש להכשיר ואף אם הוא כחוש י"ל דמקודם היה שמן ונשתנה ועתה לאיזה סיבה נעשה כחוש ויעו' בפמ"ג במ"ש בשם הכה"ג בשיטת הפרישה דגם בזה חולק הפרישה וס"ל בדעת הרשב"א דאינו מתיר בגעל בכבד אלא בלא ראינו שנפל אבל בראינו שנפל יודה הרשב"א דטרפה ואין אנו סומכין על הא דכבד שמן, ולפ"ז גם דעת הרשב"א כמ"ש לדעת הר"מ ובהכי א"ש ג"כ דברי הכ"מ והב"י שהעתיק דבריו בסתם על דברי הר"מ וכמ"ש:

עוד נלפע"ד בישוב שאר דברי הר"מ שם בפי' המשנה ומתחלה נחקור בענין מראה העצמיות הכבד מדברי הש"ס וגם בביאור מלת ירוק מה הוא אם הוא ירוק גרין או געל או שסובל באמת שני הפירושים יחד והנה בנ"ד מראה הכבד הנה ממ"ש בברייתא לא אמרו אלא בלב וקורקבן וכבד נראה להדיא דהוא אדום וכ"מ להדיא ממ"ש שם בש"ס

לא אמרו אדומים כשרה אלא בלב וקורקבן וכבד ופי' רש"י שם שדרכן להיות אדומים ע"ש וכ"נ עוד בש"ס גבי מראות הריאה דאמרינן שם ככבדא כשרה ופירש"י דהיינו כמראה הכבד, והנה מסתימת דברי הש"ס משמע להדיא דכל כבד הוא אדום ואין חילק בין שמן לכחוש דאי כדברי הרשב"א דכבד שמן הוא געל א"כ בודאי לא הוה שתקו בש"ס בכל המקומות הנ"ל מלחלק בין כבד שמן לכחוש דאם הוא כמראה כבד שמן טרפה וככחוש כשרה וכן בהא דנפלה לאור ג"כ הו"ל לפלוגי בזה וכ"ש לשיטת התב"ש ברשב"א דאף בכבד כחוש מצוי להיות הכבד געל א"כ כ"ש דיקשה איך אמרו בסתם דככבדא כשר והנה לפי שיטת הרשב"א היה אפשר לתרץ דברי הד"מ בסי' ל"ח בשם מהרא"ק דאין אנו מכשירין כמראה הכבד ותמה על זה הש"ך בספר הארוך שלו דאמאי אין אנו מתירין כמראה הכבד הא הוא מפורש בש"ס להיתר אבל ע"פ שיטת הרשב"א הנ"ל י"ל דשפיר קאמר המהרא"ק כיון דיש כבדים שמראיהם געל וגעל בריאה טרפה לכן קאמר המהרא"ק דאנו מטריפין בכל מראה הכבד כדי שלא יבואו להתיר בנעל] וגם איך לא אשתמיט חד מן הראשונים או מן האחרונים לכתוב חילוק בין כמראה כבד בבהמה כחושה ובין כמראה הכבד בבהמה שמינה א"ו כמ"ש דאין בכבד כ"א מראה אדומה וכן הוא בתיקוני הזהר תיקון חד ועשרים בכ"מ דכבד אשא סומקא הרי דגוון הכבד הוא מראה אדומה ע"ש, אכן באמת צ"ע דהא גם אם נאמר כמ"ש שאין בשום כבד מראה געל ג"כ יקשה חדא דאיך נאמר על עטרת ראשנו ה"ה הרשב"א שיהיה דבריו נגד דברי הש"ס ועוד כיון שהוא חילוק במציאות איך נוכל להכחיש את המושג בחוש ועוד דלהרשב"א גופה יקשה עדיין דאמאי לא חילק הוא בעצמו במראה הכבד לענין ריאה כמ"ש ואפ"ל דהרשב"א מיירי בעוף ובעוף כן הוא האמת דדרכו להיות געל בשמן [ועין בחגורת שמואל על הלבוש בסי' ע"ג ובשאר אחרונים דבאוזי הלעטה שכיח שיהיה הכבד לבן מחמת רוב שומן ע"ש] אבל בגמ' שם גבי ריאה מיירי בשל בהמה ובבהמה באמת אין דרכו להיות געל אף בבהמה שמינה, ועפ"ז א"ש הכל דהרשב"א מיירי בעוף והגמ' לא הוצרכו לחלק בין כבד לכבד שהגמ' מיירי בבהמה ובבהמה באמת אין חילוק ומה שלא נתבאר בש"ס בהדיא גבי נפלה לאור דאין להטריף הכבד במראה געל אף דמיירי בעוף הנה ל"מ למ"ש בכה"ג בשם הפרישה דגם הרשב"א אינו מתיר כ"א בלא ידענו שנפל לאור בודאי דלק"מ ואף לפי דעת שאר האחרונים דבאמת מותר לדעת הרשב"א אף בודאי נפל מ"מ אפ"ל דסמכו בזה כיון דמצוי בכבד מראה געל מחמת שומן בודאי אין להטריף בגעל וע"כ אנו מוכרחים לפרשה בגרין:

ולפ"ז יצא לנו דין מחודש דמ"ש בש"ס ככבדא כשרה היינו דוקא כמראה כבד של בהמה משא"כ בכבד של עוף יל"ע אם אינו כמראה געל וגם בעוף אם הריאה כמראה הכבד צריך לעיין היטב אם אין הכבד ההוא כמראה געל ועוד יש נפקותא לענין נפלה לאור דלשיטת הרשב"א וכמה מהראשונים דגם בבהמה יש להטריף אם נשתנו המעיים דאם נפלה לאור יהוריק הכבד אפילו כמראה געל ג"כ טרפה אפילו לשיטת הרשב"א דמתיר בעוף מ"מ בבהמה שאין דרכו להיות נטל מחמת שומן בודאי גם הרשב"א יודה דטרפה [שוב מצאתי בכו"פ בסי' נ"ב שכתב ג"כ דע"פ החוש כבד של בהמה לעולם אין נוטה מראיתו למראה געל ע"ש] ובענין ירוק סתם אם הוא גרין או געל ראיתי להתוס' בסוכה ד' ל"א ד"ה הירוק ככרתי כתבו דירוק סתם הוא געל וראיותם מפא"ט א"כ לדידהו פשוט דטרפה הכא בנפלה לאור בירוק געל ולפ"ז יל"ע במה שהשיגו האחרונים על הרמ"א בסי' מ"ד במ"ש שהטור שהתיר בירוקה היינו בירוק געל והט"ז והש"ך השיגו עליו ולפמ"ש התוס' דסתם ירוק הוא געל א"כ יפה כתב הרמ"א כיון דהטור כתב ירוק סתם מסתמא בגעל מיירי, אכן לשיטת הרא"ה דסובר דאין טרפה בנפלה לאור אלא בירוק גרין ויעו' בש"ך סק"ב דכהד"ט המחבר בשו"ע לכאורה צ"ע איך יפרנס ראיות התוס' מכמה מקומות בש"ס דירוק סתם הוא ירוק געל, שוב ראיתי דיש לישב בטוב דהנה ראיות התוס' במחלה מפא"ט דאמרינן דאם ירוק געל טרפה ופריך אלא ירוקה דכשרה היכי דמי ככרתי וכונתם מדהיה קשה להם אם געל טרפה היכי דמי ירוק משמע דסתם ירוק הוא געל הנה לשיטת הרא"ה אפ"ל אף דבאמת כך היה סברת המקשן דסתם ירוק הוא געל אכן לאחר שתירץ לו המתרץ דירוקה סתם דאמרינן שהוא כשרה מדר"נ הוא בירוקה ככרתי ממילא משמע דירוקה סתם הוא ככרתי לא ירוק געל וכן מה שהביאו עוד מתוספתא דנגעים דירוק כשעוה או ככנף טווס וא"כ משמע דירוק הוא געל זהו בודאי לק"מ על הרא"ה דהנה באמת בלא"ה לא זכיתי להבין דברי התוס' דמאי הביאו ראיה מירוק שבירוקים על סתם ירוק דשם בתוספתא איתא בהדיא ירוק שבירוקים הוא כשעוה וכו' די"ל דירוק שבירוקין באמת היינו געל כמ"ש התוספתא הנ"ל וירוק סתם הוא גרין, שוב ראיתי שכן הוא להדיא בירושלמי סוכה גבי הא דאתרוג הירוק ככרתי דמקשה מהאי ברייתא דנגעים ומתרץ לו דירוק שבירוק והוא ירקרק האמור בתורה הוא געל אבל ירוק סתם הוא ככרתי הרי מבואר דירוק סתם הוא ככרתי, והנה לולא דברי הירושלמי הנ"ל היה אפשר לתרץ דברי התוס' הנ"ל דהנה על ירקרק האמור בתורה (ויקרא י"ג מ"ט) מתרגם בח"א ובתיב"ע שם ירוק וא"כ משמע דירוק סתם בלשון ארמי הוא ירקרק האמור בתורה וכיון שירקרק האמור בתורה הוא געל א"כ שפיר הביאו התוס'

ראיה מתוספתא כיון דירוק שבירוקין הוא געל דהיינו ירקרק האמור בתורה שהוא בלשון ארמי ירוק א"כ מוכח דירוק סתם הנזכר בדברי חז"ל הוא געל ומה שקראו התנא ירוק שבירוקין שנמשך לדברי לשון התורה דכתבה ירקרק ויעו' ברש"י ובראב"ע שם (ויעו' בפ"א דעדיות במשנה דהלל אומר הין ובראב"מ ובראב"ד שם) אכן גם לפ"ז אין סתירה לשיטת הרא"ה די"ל דהרא"ה ס"ל דבלשון ארמי וכן בלשון חז"ל באמת שם ירוק כולל ב' הצבעים יחד וכ"א מתפרש לפי ענינו ולכן בהא דנגעים דשם כתוב בתורה ירקרק ע"כ צ"ל דהוא געל ולכן ביארו בתוספתא דהוא ירוק שבירוקין וכאן וכן גבי אתרוג שפיר מתפרש על מראה גרין, אמנם למ"ש בשם הירושלמי הנ"ל ע"כ א"א לומר כן דבפירוש מבואר דסתם ירוק הוא גרין ועפ"ז א"ש ג"כ מה שהביאו התוס' מהא דאברותיה בירקרק חרוץ דבאמת ירקרק היינו געל משא"כ ירוק ומ"מ אף לפמ"ש דסתם ירוק היינו גרין מ"מ ע"כ צ"ל דלפעמים אף געל נקרא ירוק כדמוכח מהא שהביאו התוס' מנדה יע"ש וכן הכא בפא"ט משמע קצת דכחלמון ביצה ג"כ נקרא ירוק ונראה דודאי בסתם היכי דליכא שום הוכחה והכרח דמיירי בגעל אמרינן שהוא ירוק גרין [לשיטת הרא"ה] ומה שאמרו שם בנדה סתם ירוק ומיירי בירוק געל היינו לפי ששם מיירי בדם הנדה ודם הנדה צריך להיות אדום וממילא מובן דמיירי בגעל ואין צריך לפרשו ויע"ש בדף י"ט ע"ב ובפ' בנות כותיים בד' ל"ג במ"ש שם שהם רואות דם ירוק ומשלימות לדם אדום ועיי' שם בתוס':

עוד י"ל דגם הרא"ה יכול לסבור כסברת התוס' הנ"ל דירוק סתם הוא געל ואפ"ה סובר הרא"ה דהכא במתניתן גם התוס' יודה דירוק האמור כאן הוא גרין כמש"ל דכיון דחזינן דחז"ל קראו לבנמ"ע ירוקים והם באמת מראה גרין א"כ הרי מבואר דהתנא קורא הכא לגרין ירוק א"כ מסתבר נמי דה"ה בהא דאדומין שהוריקו מיירי נמי במראה ירוק הנ"ל אבל באמת בכל מקום אפ"ל דיודה הרא"ה להתוס' הנ"ל דסתם ירוק הוא געל וגם לשיטת התוס' הנ"ל ע"כ צ"ל דכאן בנפל לאור ואדומין שהוריקו ע"כ אף בירוק גרין דאל"כ היה צ"ל הדין להתוס' דאינו פוסל בנפל לאור אלא בירקות געל אבל לא בירוק גרין ע"פ שיטתם דירוק סתם אין פירושו אלא געל ודעה זו לא נמצא בשום פוסק ואיך לא אשתמיט שום אחד מהפוסקים לכתוב כן דכה"ד התוס' והרי אף הרשב"א לא קאמר אלא דפוסל בין בגרין ובין בגעל משא"כ לומר דבגעל לבדו יהיה טרפה ולא בגרין לא נמצא שום סברא א"ו כמ"ש כנלפע"ד לישב שיטת הרא"ה, ומ"מ העיקר בדעת הרא"ה כמ"ש באופן הא' דכ"ה בירושל' כמש"ל ודעת הרשב"א דס"ל כאן דיש להטריף בין בגרין ובין בגעל ע"כ צ"ל דהוא ג"כ לא ס"ל כדעת התוס' הנ"ל וגם דלא כדעת הרא"ה אלא

דס"ל דשם ירוק בדברי חז"ל הוא באמת כולל ב' הצבעים יחד כמ"ש להדיא בתוה"א ובקצור ובחידושיו לחולין דשם ירוק כולל ב' הצבעים אחד גרין ואחד געל, א"כ הרי מבואר מדבריו דהוא ז"ל יש לו שיטה שלישית והיינו דשם ירוק הוא פעמים געל ופעמים גרין ופעמים הוא ב' המראות יחד והיינו משום דשם ירוק כולל שניהם והכל לפי הענין כנלפע"ד שיטת הרשב"א:

היוצא לנו מזה דיש ג' שיטת בפי' מילת ירוק סתם, א' פי' התוס' דירוק אינו אלא געל, וב' פי' הירושלמי ולפמש"ל כן הוא שיטת הרא"ה דירוק סתם הוא ירוק גרין, ושיטה ג' הוא שיטת הרשב"א דירוק סתם הוא בין גרין ובין געל:

ועתה הבוא נבוא לפרש דעת הרמב"ם ומתחלה נפרש דברי הרמב"ם בפי' המשנה במשנה דאלו כשרות בבהמה והנה זכר שם מראות הריאה וכתב שם דאדומה כעין הבשר וצורתו טרפה משמע דמפרש הא דאמר רב כהנא כבישרא טרפה ככבדא כשרה דאם הוא אדום כבשרא טרפה שהוא אדום ביותר וככבדא שהוא דיהא ממנו כשרה וכן נראה דעת רש"י דהנה רש"י כתב על הא דכבשרא טרפה וככבדא כשרה דבהכי קיי"ל לרבנן דבהכי הוה לקותא ובהכי לא הוה לקותא ולכאורה הוא שפת יתר דאמאי לא כתב רש"י כן על שאר מראות הריאה א"ו דרש"י סובר ג"כ דכבישרא הוא מראה אדומה והוקשה לרש"י למה כבשרא טרפה וככבדא כשרה הא שניהם המה מראה אדומה לזה תירץ דהכי קים להו לחז"ל דבהכי הוה לקותא ובהכי לא הוה לקותא ועי' בט"ז בסי' נ"ב בס"ק ה' בסופו במ"ש בדרך אגב ואע"פ שאמרו בפרק א"ט דירוק ככבדא טרפה וכו' יע"ש ודבר זה צע"ג דלא נזכר זה בגמ' ואדרבה בפי' אמרינן דככבדא כשרה ועוד דכ"כ ככבדא לאו ירוק הוא ואפשר דט"ס הוא בט"ז, ועי' בערוך ערך כחל כתב דכבד הוא דומה לכחול יע"ש וזה ג"כ צע"ג דבפי' משמע הכא גבי נפלה לאור דהכבד הוא אדום ממש וכמש"ל וא"כ לא דמי לכחול ואפשר דהוא מיירי בכבד של עוף המים והוא דמי קצת לכחול וגם זה צ"ע קצת] ומיהו בגוף הדין צע"ג אם בישרא הוא מראה אדום א"כ אדומה דכשרה מדר"נ ע"כ דהיינו ככבדא והגמ' לא הוצרך לבאר זה דהיינו ה"ד אדומה דבשלמא גבי ירוקה שפיר הוצרך הגמ' לבאר היכי דמי כיון דהיה ס"ד דירוק היינו געל והשתא דאמרינן דגעל טרפה פריך שפיר ה"ד ירוקה כיון דכל מיני ירוק סתם טרפה אבל כאן דהגמ' קאמרה בפירוש דאדום כבשרא טרפה וככבדא כשרה תו אין צריך לפרש היכי דמי אדומה דכיון דבאמת לאו כל מיני אדום טרפה וא"כ קשה על הראשונים שהקשו על המפרשים דאלא ל"ש וטרפה דא"כ אמאי לא קאמרה הגמ' היכי דמי אדומה דהרי ע"כ גם לדידהו קשה האי קושיא וכיון דכבשרא טרפה אמאי לא קאמרה הגמ' היכי

דמי אדומה דכשרה מדר"נ כיון דאדומה כבישרא טרפה א"ו כדאמרן דדוקא בירוקה הוצרך הגמ' לפרש היכי דמי אבל באדומה לא היה שום צורך בש"ס לפרשו, והנה לפ"ז א"ש גם לשיטת המפרשים דאלא ל"ש וטרפה והיינו דאדומה טרפה דהא לדידהו ג"כ יש לתרץ כהנ"ל, ועי' בספר ערוגת הבושם שנדפס כעת במה שתי' על קושית הראשונים הנ"ל דאדומה דכשירה היינו שהיא אדומה כמראה קרום התחתון אבל באם הוא יותר אדומה מקרום התחתון אזי טרפה ודבריו תמוהים דא"כ לדעת הסוברים בושט בשניהם אדומים דכשרה ובפרט הכא בריאה דכמעט כולם מודים דאין להטריף במראה פסולה בקרום א' ועיי' בט"ז בסימן ל"ג במה שחילק בין ריאה לושט ובתבואת שור בסימן ל"ג ובסימן ל"ו ובסימן ל"ח ובפרי מגדים ולב"ש שם ולפי זה למה ליה להגמרא לומר הטעם דכשרה מדר"נ הא בלא"ה כשרה כיון דלא נתאדמה אלא כמראה הקרום התחתון אם כן לא נשתנו כ"א קרום אחד, א"ו דז"א דהא דמכשירין באדומה דכשרה מדר"נ ע"כ היינו ביותר ממראה קרום התחתון [ועיי' בפרד"ם לרש"י גבי נגלד קרום הריאה שלכאורה נראה מדבריו שם שקרום העליון הוא אדום וזה ודאי צע"ג יע"ש ונראה שיש שם איזה ט"ס] ומה שחשש הרב הנ"ל דשמא שלטה הלקותא גם בקרום השני ואין אנו מכירין בו זהו בודאי ליתא דבסתם בודאי לא מחזיקינן ריעותא דאל"כ למה דחקו הפרישה והט"ז וכל האחרונים לחלק בין ריאה שנגלד קרום העליון ובין שניהם אדומים בושט יע"ש דהא בלא"ה הו"ל לחלק דבריאה שנגלד בודאי לא שלטה הריעותא בקרום השני אבל בשניהם אדומים שפיר חיישינן שמא שלטה הלקותא בקרום השני א"ו כמ"ש דבסתם אין להחזיק ריעותא וכן נראה להדיא מדברי הטור בסי' ל"ג במ"ש גבי שניהם אדומים דלא אמרינן כיון שניקב עור אחד השני מגין עליו עיין שם ואם איתא לדברי הרב הנ"ל איך כתב הטור בפשיטות דנימא דקרום השני מגין עליו והא יש לחוש שמא גם בקרום השני שלטה הלקותא א"ו כמ"ש דכ"ז דא"א רואים בהדיא שנלקה אמרינן במאי דשלטה שלטה וכו':

ומדהשיגו כל הראשונים על דעה הנ"ל ולא תירצו כמו שתירצנו לכאורה היה נראה לפע"ד דלא ס"ל כשיטת הר"מ הנ"ל בהא דכבשרא טרפה אלא דס"ל דבשרא הוא מראה געל ולכך הקשו שפיר אשיטת ר"ח דלמה לא קאמרה הגמרא אדומה דכשרה היכי משכחת לה, ואף שבאמת היה יכול לתרץ דאדומה דכשרה היינו ככבדא מ"מ כל כי האי מילתא הו"ל להגמ' לפרש דכל מיני אודם טרפה ובמין אדום א' דהיינו ככבדא כשר ובשלמא לשיטת הר"מ כיון שבש"ס עצמו מחלק בין האדומים בודאי תו לא צריך לומר היכי דמי אדומה דכשרה ומ"מ עדיין צ"ע דהא לפמ"ש עכ"פ צ"ל דהר"מ ושאר

הפוסקים פליגי בהא דכבשרא וא"כ ע"כ צ"ל בא' מב' פנים או שנאמר דהר"מ ושאר הפוסקים מחולקין בדבר התלוי במציאות דהר"מ יסבור דבשר הוא אדום ולשיטת שאר הפוסקים מראה הבשר הוא געל וזה בודאי דוחק גדול או שנאמר כך דבשר שמן הוא געל ובשר כחוש הוא אדום ושאר הפוסקים ס"ל דמיירי בבשר שמן דהיינו מראה געל והר"מ לא הוה ניחא לי' בזה דהגמ' סתמא קאמרה דכבשרא טרפה משמע בכל מיני בשר בין כחוש ובין שמן טרפה ולכן כתב דאודם כבשר כחוש ג"כ טרפה, וגם בזה צ"ע מדברי הרמב"ם בפ"ז מהל"ש הל' י"ט שכתב סתם דאדומה או כמראה הכבד כשרה והנה מזה משמע להדיא דאדומה דכשרה מדר"נ לאו היינו ככבדא אלא הוא מין אדום אחר וא"כ שוב היה לו להגמ' לפרש באיזה מין אדום הוא מותר ובאיזה מין אדום הוא אסור כיון דמראה אדומה כבשרא טרפה, וכן על הר"מ גופא צ"ע כיון דהעתיק בהל' ח"י דכבשרא טרפה איך סתם כאן בהל' י"ט וכתב בסתם דאדומה כשרה ואף שלא כמראה הכבד ועוד דהא המרדכי בהעתיקו דברי הרמב"ם בפרק א"ט ביאר שם מראה אדומה דכשרה מדר"נ היינו כמראה הדם וא"כ הא הרי כל האדמומית של הבשר הוא מחמת הדם שנבלע בו כמ"ש בש"ס ואיך נאמר דכבשרא טריפה וכדם עצמו יהיה כשר וא"כ ע"כ צ"ל דהמרדכי הבין בדעת הר"מ דבשר אינו מראה אדומה דא"כ הא בודאי מראה דם יותר אדום ממראה הבשר ואפ"ה כשרה] וגם במה שתירצנו לדעת שאר הפוסקים דס"ל דבש"ס מיירי בבשר שמן ג"כ עדיין צ"ע דמאין יצא להם דהגמ' מיירי בבשר שמן ולהתיר מראה אדומה כבשר כחוש דאיפכא מסתברא דהגמ' מיירי דוקא בבשר כחוש דאם בבשר שמן הו"ל להגמ' לפרש באיזה מין בשר, דבשלמא לפמ"ש בשיטת הר"מ ניחא דהגמ' אמרה סתם דכבשרא טרפה והיינו ודאי בין כבשר כחוש ובין כבשר שמן אבל לדידהו בודאי הו"ל להגמ' לפרש באיזה מין מיירי:

שוב ראיתי בספר חכ"א שכתב דבאמת גם בשר שמן אינו מראה געל אשר ע"כ נלפע"ד בכונת הרמב"ם בפי' המשנה בזה דלא כמו שהבינו בו האחרונים דהר"מ ס"ל דבשרא הוא מראה אדום ממש אלא שהר"מ ס"ל דבשרא הוא מראה עמוק געל והיינו העל געל ואותו המראה הוא מעורב מלובן ואודם יש בו יותר מלובן לכן קרא אותו הר"מ בשם האדומה, ומצאתי און לי מדברי הר"מ והרע"ב בפירש המשנה (פ"י דתרומות משנה י"ב) דכתבו שם על חלמון ביצה שהוא אדום ובאמת מבואר בש"ס כאן דהוא געל וכן כתב הר"מ כאן בפי' דהוא געל וכן פסקו כל הפוסקים דכחלמון ביצה טרפה דהוא געל א"ו כדאמרן דעמוק געל פעמים קורין אותו אדום ואף שלכאורה י"ל דהא דקורי הר"מ לחלמון ביצה אדום היינו קודם הבישל ואז אפשר דהוה באמת אדום ומה שאמרו בפא"ט

דחלמון ביצה הוא געל הוא לאחר הבישל וכמ"ש באמת באורח מישור דמ"ש הד"מ דוקא לאחר הבישל קאי ג"כ על חלמון ביצה, אכן באמת ז"א דהרי שם בפ"י דתרומות בפירוש מיירי בבישל ואפ"ה כתבו דהוא אדום ועוד יש ראי' לדברינו מדברי הרמב"ם בפ"ז שכתב אם היא שחורה בכחול ובאמת כחול הוא בלאה וכ"נ ממ"ש כמה גאונים לפרש הא דאוכמי אוכמי דהיינו ככחול ובאמת דכחול לאו שחור כמ"ש בא"ז כחול לא ירוק ולא שחור אלא מראה לאזיר יע"ש ואמאי קראו אותו שחור א"ו כמ"ש כיון שהוא מעורב מלובן ושחור ויש בו יותר ממראה שחור מן הלבן לכך שפיר יש לקרותו בשם שחור וא"כ ה"ה בנ"ד, שוב ראיתי שכ"ה להדיא בש"ס נדה ד' י"ט ע"א שחור כחרת וכו' דיהה אפי' ככחול ועי' ברש"י שם הרי להדיא דכחול דהוא בלאה נקרא ונכלל בשם שחור וה"ה בנ"ד ויעו' בחכ"א במ"ש שיש מין צבע לסוחרים הנקרא פלויש פארב משמע ג"כ דאינו אדום ממש, ובזה א"ש מה שאנו נוהגין להתיר בכל מראה אדום דבאמת בשרא אינו אדום ממש וכמ"ש ועי' במש"ל בשם הד"מ שכ' בשם מאהרא"ק דאין להתיר כמראה הכבד והש"ך תמה עליו ולמ"ש י"ל דמהרא"ק ס"ל כשיטת האחרונים דבישרא הוא אדום וכיון שכן שוב אא"ב ויש לאסור בכל מראה אודם ועיי' בחכ"א כלל י"ב בהג"ה שם במה שכ' שלא נמצא מזה בשום אחרון ולמ"ש הן הן דברי הד"מ בשם מהרא"ק הנ"ל ועי' בדגמ"ת במ"ש שהמורה צריך ליזהר בזה מטעם דמבואר באחרונים דאם הוא כדבר הנצבע מן הכרכום גם כן טרפה וידוע דכרכום ומה שנצבע ממנו הוא אדום ע"ש וצ"ע] ודעת הש"ך דבאמת מראה בשר לאו אדום הוא ושפיר יש להתיר בכל מראה אדום ויעו' שם בפי' המשנה במ"ש בתחלה דאדומה כבשרא טרפה ואח"כ במראות הכשירות כתב בסתם האדום בין המראות הכשירות ומשמע בכל מיני אדום יש להכשיר, אכן למ"ש א"ש הכל דבאמת מראה בישרא לאו אדום ממש אלא נוטה לאדום אכן במראה אדומה שפיר יש להתיר בכ"ע, שוב ראיתי שכ"נ להדיא למעיין ברמב"ם שם בפ"ז בהל' י"ז שכ' וז"ל או ירוקה כעין כשות או כעין חלמון ביצה או כעין חריע או כמראה הבשר הרי שכלל מראה הבשר בכלל מראות הירוקות וע"כ כמ"ש דר"ל שהוא נוטה קצת לאודם וכ"נ ג"כ ממ"ש שם גבי חריע דהוא כעין שערות אדומות ונוטה לירוק וחריע בודאי דהיינו געל א"ו כמש"ל:

ומעתה נחזור למ"ש עוד ברמב"ם שם והכרתי כעין כשותא והוא עשב שצומח בין החטים וכל אלו ה"ה גוונים טרפה במשהו עכ"ל, והנה לכאורה גם בזה דבריו צע"ג דהא ככרתי הוא מראה כשרה דהיינו ירוק גרין כמבואר בכל המקומות והאיך כתב על כשותא דהוא ככרתי שוב מצאתי בתב"ש בסי' נ"ב הק"ג שהרגיש בזה ותירץ דהרמב"ם סובר

דיש חילוק בין כרתי לכרתן דכרתי הוא גרין וכרתן היינו געל ככשותא וכפי הנראה דגירסתו היה בפי' המשנה והכרתן כעין כשותא, שוב מצאתי שר"ה גם כן דעת הכו"פ, והנה לכאורה יש לעיין בזה ממ"ש הר"מ בפי' המשנה גבי נפלה לאור דכונותות המים שדרך הבני מעיים להיות בטבע כעין כרתי או כעין ירוק ואח"כ כתב שאם נמצא אותו אבר שטבעו להיות ירוק או כרתן אדום טריפה יע"ש הנה התחיל בכרתי וסיים בכרתן א"כ מבואר להדיא דהרמב"ם סובר דאין חילוק בין כרתן לכרתי יע"ש, אכן לאחר העיון ראיתי די"ל דהנה מתחלה כתב הרמב"ם כעין כרתי ואפ"ל דכעין כרתי באמת היינו כרתן שהוא נוטה לכרתי וכמ"ש בפי' המשנה דאלו כשירות והכרתן כעין של כרתי אכן בלא"ה לפענ"ד דבריהם צ"ע לפע"ד חדא דהנה לפי גירסתינו בפי' המשנה בהא דאלו כשירות בודאי דא"א לפרש כן דהא כתב והכרתי (ביוד) כעין כשותא ע"ש הרי להדיא דפי' כרתי (ביוד) ג"כ במראה כשותא דהוא געל, וכפי הנראה לפענ"ד דגי' זו עיקר ממ"ש שם בסוף דבריו גבי מראות הכשירות והכרתן כעין של כרתי דלפי גירסתם בודאי צ"ע בכונתו דהא כרתן אדרבה הוא ממראות הפסולות וא"ל דגם בכאן היה גורסים להיפך והכרתי כעין של כרתן דגם זה צ"ע דהא לפי שיטתם כרתן הוא געל ואיך כתב דכעין כרתן הו"ל מראה כשרה, ומ"ש עוד הכו"פ שם דכשותא הוא נעגליך והוא נוטה לשחור זה בודאי צע"ג דהא רש"י וכל הפוסקים פירשו להדיא דהוא געל ועיין במהרשד"ם במה שכ' שהוא נוגלין בלע"ז יעו"ש ועיין בפר"ח במה שפי' בשם רי"ו על כשותא ומה שכ' עליו וע"ש שהביא כמה פי' על הא דכשותא ועיין בארוך במ"ש בזה והנה לכל הפי' אינו מין בושם דהיינו נעגליך כמבואר למעיין ומה שהביא בשם התרגום ירושלמי שהוא מפרש שחלת המוזכר בקטורת שהוא כשותא לאו ראיה הוא דהרבה מיני כישות יש כמבואר בש"ס שבת קי"ט וקל"ט וכמ"ש בתב"ש בסי' ל"ח סק"ד וא"כ י"ל בודאי דבאמת גם נעגליך המה מין כשותא אבל בכאן ע"כ דלא כוונו בגמ' לזה וכמ"ש בתב"ש שם דסתם כישות שבש"ס היינו האפין ועוד כיון דהני נעגליך המה נוטים לשחור ושחור אינו טרפה אלא כדיו ממש ובפרט במה שפי' כן לדעת הר"מ שהוא בעצמו כתב שהוא מין עשב הצומח בין החטים ולפי זה בודאי לא היינו נעגליך, ובפרט מ"ש הכו"פ לפרש דברי הר"מ בפי' המשנה גבי נפלה לאור דאם נמצא ירוק או כרתי שכוון לשני מיני ירוק היינו ככשותא דהוא נעגליך וככרתן ולאו היינו גרין וגעל וזה בודאי ליתא דע"כ אם נפרש כן בודאי דצ"ל דהיינו גרין וגעל כמו שהוכחנו לעיל ובפרט לשיטת הר"מ בלא"ה אין ראי' מדברי התרגום ירושלמי הנ"ל דהמעיין בר"מ שם בפי' המשנה גרם כשותא ביוד אחר השין ובירושלמי איתא כשותא בוואו, שוב עיינתי בתרגום ירושלמי שמות ל' פסוק ל"ד דמפרש שחלת שובלא

מורייא ודלא כמ"ש הכרו"פ בשמו ואפשר דנתכון למ"ש בתיב"ע שם קטף וכשת (ומ"ש בגי' שלנו ובשת כפי הנראה דהוא ט"ס וצ"ל בכף כמ"ש הכרו"פ) ומ"מ אכתי צ"ע כיון דבר"מ הגי' ביוד אחר השין ובתיב"ע הוא בלי יוד כלל יע"ש ואם היה רוצה לפרש דברי הר"מ גבי נפלה לאור דלא מיירי במראה געל היה יכול לפרש דהר"מ מיירי בירוק גרין דהיינו ככרתי וירוק בתכלית והיינו כפני אדם החולה ושניהם מראה גרין וכמ"ש הר"מ בפי' המשנה שם והכרתן כעין של כרתי או הירוק בתכלית וכו' והן אמת שבכו"פ שם בהעתיקו שם דברי הר"מ בפי' המשנה כתב במקום שכ' הר"מ ירוק בתכלית כפני אדם החולה כתב הוא ז"ל בשם הר"מ דאם ירוק כתכלת וזה בודאי ט"ס דהא מראה תכלת כבר כתב הר"מ ז"ל מקודם שם יע"ש וכפי הנראה דנוסחא מוטעת נזדמנה להרב כו"פ בדברי הר"מ בפי' המשנה בזה שוב עיינתי בתב"ש בסי' ל"ח סק"ג שהבין בדברי הר"מ הנ"ל דבאמת פני אדם החולה נוטה קצת לגעל אלא שאינו געל ממש וצ"ע:

ונחזור לענייננו כיון דאין תי' התב"ש והכו"פ עולה יפה א"כ הרי הקושיא במקומה עומדת אשר ע"כ נלפע"ד לתרץ דברי הר"מ ז"ל דהנה בפי' ככרתי כתבו התוס' בחולין מ"ז ע"ב בד"ה אלא ירוקה בשם הערוך דהיא מין צבע ירוק והביאו בשם התרגום שפי' חציר הוא כרתי ולכאורה משמע מדברי התוס' דפי' הערוך עם המתרגם אחת הן וכן מצאתי בערוך ערך כרתי במוסף הערוך שם שהביא ע"ז פי' המתרגום אבל זה צע"ג דהא רש"י בחומש (במדבר י"א ה') גבי חציר הביא דברי התרגום הנ"ל ופי' שהוא כרשון פורלש בלע"ז ועיין ברא"ש פ' כ"ה סי' ל"א מ"ש בשם ס"ה ובצלים וכרשים וע"ש במע"י שפי' כרשון הוא מין בצל יע"ש וכן מוכח מדברי התרגום יב"ע דהוא מין מאכל דפי' על הא דחציר ית קפלוטיא יע"ש ועיין בחולין דף צ"ו במ"ש דמשערין כבצל וקפלוט דלא כערוך דלפי' הוא מין צבע ירוק, וכתבו עוד התוס' דל"ל דכרתי הוא צבע אינדש דהוא ירוק בלאה בל"א דהוא דמי לרקיע דהא משמע שהוא דומה קצת לתכלת כדאמרינן כדי שיכיר בין תכלת לכרתי ותכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע הוא בלאה, ולא זכיתי לעמוד בסוד דבריהם הקדושים דהא כבר אמרו ככוחלא כשרה ואם כרתי הוא ג"כ מראה בלאה כבר נאמר להתיר מראה בלאה ומאי חידשו בזה דירוקה ככרתי כשרה מדר"נ והא בלא"ה ג"כ מותר מראה בלאה א"ו דכרתי הוא גרין, ומה שהקשו התוס' מהא דברכות ששם משמע דכרתי הוא דומה קצת לתכלת שהוא דומה לרקיע היינו דשם מיירי בלילה סמוך ליום ובלילה מראה גרין נראת בלאה ולכן אמרו חז"ל שאם אנו מכירין בין גרין לבלאה אז הוה ראי' שהוא יום, שוב מצאתי בפי' המשנה תפארת ישראל שפי' כן דברי המשנה בברכות ועי' שם שכפי הנראה שלא הרגיש שהתוס' בכאן פירשו

להיפך, ומ"מ בגוף הסברא לישב דברי המשנה נראה לפי דעתי דעת עני דיפה כתב שוב ראיתי דאפ"ל דהתוס' ס"ל כמ"ש התב"ש בסק"ז דככוחלא היינו כגוף הצבע שהוא שחור וכמו שנראה קצת מפשטות דברי הגמ' בנדה דף י"ט כמש"ל (ועי' בש"ע א"ע בסי' ע"ג סע"ג במ"ש לפרש פוך כחול שחור וכפי הנראה דהוא מדברי הערוך וכ"נ לכאורה דעת המחבר בסע"ד במ"ש אם אינה שחורה כדיו אלא כמראה הכחול (ולפ"ז יל"ע במ"ש ע"ז הרמ"א דר"ל ל מראה בלאה כפי פי' המהרי"ו) ומ"מ לפמ"ש הרמ"א ומהרי"ו ע"כ צ"ל כמ"ש, עוד הביאו התוס' שם דל"ד ככרתי ה"ה ככל מני עשבים ג"כ כשר ויע"ש מה שפי' בדברי רש"י. והנה הרמב"ם בפ"ז הל' י"ט כתב על הא דירוקה ככרתי ירוקה כחציר והוא כפי פי' התרגום אונקלס בבמדבר י"א שם שהוא כרתי ובתרגום יב"ע שם פי' קפלוטא ובתרגום ירושלמי שם פי' ית כרחיא והנה בתהלים ל"ז כי כחציר וכו' מפרש התרגום סתם עסבא וכן הוא בתהלים גבי המצמיח חציר וכו' ומזה משמע דס"ל דחציר הוא שם כללי לכל עשבי השדה ועי' בראב"ע בפי' על התורה שם הביא דברי הת"א דפי' חציר על מין פרטי והוא פי' דחציר הוא כולל כל מין עשבי השדה ועי' לרב אב"ע בתהלים ל"ז דשם לא הביא דברי התרגום הזה אלא פי' סתם שם כללי לכל עשבי השדה, וכן מצאתי בספר הנקרא שורש ישע והוא קיצור הקונקורדאנציא בשורש חציר פי' ג"כ דהוא שם לכל עשבי השדה וכן הוא באמת בקונקורדאנציא עצמו יע"ש, ולכאורה לולא דברי רש"י והראב"ע היה אפ"ל כיון דמשמע מכל המקומות בתנ"ך דחציר הוא שם כללי לכל עשבי השדה כמש"ל דודאי בהא דתהלים ושאר מקומות א"א לפרש על מין פרטי דוקא א"כ י"ל דגם הת"א ס"ל ג"כ כן ומה שתירגם בהא דבמדבר י"א וכרתי ר"ל ג"כ כל מיני עשבים והיינו דכרתי הוא ג"כ שם לכל מיני עשבים [דהנה מילת חציר בכל מקום שנמצא בנ"ך נראה שענינו הוא עשב הנכרת במהרה כמו כי כחציר' מהרה כו' וכמו אנוש כחציר ימיו כציץ וכו' ועפ"ז תירגם התרגום שחציר הוא כרתי והיינו שהוא עשב שנכרת במהרה ועי' צפניה ב' גוי כריתים וכו' ועיין רש"י שם במ"ש בשם כתרגום יב"ע] ובזה היה מיושב היטב דברי הת"א הנ"ל מכל הני מקומות שמשמע שחציר הוא שם כללי לכל עשבים כמ"ש הראב"ע ועפ"ז י"ל דגם בש"ס כאן שאמרו ירוקה ככרתי היינו ג"כ ככל עשבי השדה וכן בהא דסוכה גבי אתרוג יע"ש:

שוב מצאתי שהדבר מבואר כן בירושלמי ברכות גבי משיכיר בין תכלת לכרתי דאמרו שם שתכלת דומה לים וים דומה לעשבים משמע שעשבים הוא כרתי וכמ"ש בתוס' סוכה ל"א ד"ה הירוק ככרתי יע"ש וא"כ משמע להדיא מדברי הירושלמי הנ"ל דכרתי הוא שם כללי לכן עשבי השדה ות"כ צ"ל כמ"ש והיינו כיון דכרתי הוא חציר האמור

בתנ"ך וכמ"ש בת"א הנ"ל וחציר הוא שם לכל עשבים, וזה הוא לפענ"ד שיטת הרמב"ם במה שכתב על כרתי שבש"ס שהוא ירוקה כחציר וחציר הוא כללי לכל עשבים כמש"ל וא"כ בודאי צ"ל דהוא מפרש כן מלת כרתי שבגמ' וכמ"ש דאין לומר דבאמת ס"ל דכרתי שבגמ' הוא רק מין פרטי וכמ"ש רש"י ושאר המפרשים ומ"מ כתב דה"ה לכל עשבים וכמ"ש התוס' בחולין בשיטת רש"י יע"ש דל"ד ככרתי, דז"א חדא דאין דרכו של הרמב"ם לכתוב מה שאינו מפורש בגמ' כמ"ש המפרשים בכ"מ וכ"כ ביד מלאכי ע"ש בכללי הר"מ ועוד דאם היה רוצה לכתוב דין חדש היה לו לכתוב ג"כ מה שכ' בפי' המשנה אם הוא ירוק כפני אדם החולה ג"כ כשר א"ו כדאמרן לעיל, וכן מצאתי בראב"ש בסוכה פרק לולב הגזול בסי' כ"א אתרוג הירוק ככרתי פי' הרא"ש שדומה לעשבי השדה וכן הוא בקיצור פסקי הרא"ש שם וכן הוא בטור ושו"ע שם באו"ח סי' תרמ"ח סעי' כ"א א"כ הרי מבואר דכרתי הוא שם כללי לכל עשבי השדה ואף שבאמת דברי הרא"ש נראים לכאורה סותרים זא"ז דהא הרא"ש פא"ט גבי ירוק ככרתי כתב בשם הערוך דהוא מין צבע ירקרק ומתרגמינן כרשון כרתי וכו' ונראה שהוא צבע שקורין בלאה כעין הרקיע יע"ש ובאמת הוא תמוה לפענ"ד דהא לפ"מ שפי' הערוך בתחלה ע"כ אין לומר דהוא כרשון שהוא מין בצל כמש"ל דלשיטת הערוך הוא מין צבע וכבר כתבנו בזה לעיל בדברי התוס', שוב ראיתי במע"י שם שכ' וז"ל כלומר ואנו פותרין כרשון כרתי ולכאורה דר"ל בזה דלפ"ז הוא קצת דלא כמ"ש מתחלה דהוא מין צבע ומ"מ בנ"ד מראה הכרתי ס"ל להרא"ש דאין הפרש בין שני הפירושים דלשני הפי' מראה כרתי הוא בלאה, ויהיה איך שיהיה עכ"פ הרי מבואר מדברי הרא"ש דהוא מפרש דכרתי הוא מין צבע בלאה ושם בסוכה פי' שהוא כעשבי השדה דודאי המה מראה גרין אח"כ מצאתי ברבינו יונה בריש ברכות גבי הא משיכיר בין תכלת לכרתי כתב דאין לפרש שהוא מין חציר כמו שכתב התרגום על מלת חציר כרתי דא"כ אין שייך כאן לתכלת אלא העיקר כמ"ש בעל הערוך דהוא מין צבע בלאה והוא דומה לתכלת יע"ש הרי מבואר דס"ל דהערוך שפי' שהוא מין צבע ע"כ אינו יכול לפרש כדברי התרגום אונקלס דהוא מין חציר וא"כ איך כתבו שני הפי' בשם הערוך וז"א כמ"ש הר"י, והן אמת דדברי הר"י ג"כ לא זכיתי להבין דבשלמא בהא דחולין הנ"ל י"ל דס"ל דכוחלא היינו מראה שחור כמש"ל אכן מה יעשה בדברי הירושלמי דברכות הנ"ל דמבואר להדיא דכרתי היינו עשבים כדברי הת"א הנ"ל ועיי' (בסוכה ל"א) בתו' ד"ה הירוק ככרתי:

ועתה נחזור למ"ש דהנה בראב"ש כאן מפרש דכרתי הוא מראה בלאה ושם בסוכה פי' דכרתי הוא כעשבי השדה שהוא גרין וא"ל שהרא"ש סובר שם ג"כ דכרתי הוא בלאה

אלא שכ' שם להלכה דגם בגרין פסול שם דז"א דא"כ היה לו לכתוב מתחלה דבלאה פסול דהוא מוזכר בש"ס ואח"כ יכתוב דה"ה אם היה כעשבי השדה א"ו דהרא"ש שם סובר דכרתי הוא שם כללי לכל עשבים וכמו שכתבנו לעיל בשם הירושלמי יע"ש ובזה מיושב דעת הרמב"ם בפי' המשנה שכ' והכרתי כעין כשותא והוא עשב וכו' טרפה יע"ש יתמה התב"ש וכו"פ הא כרתי הוא מראה כשרה יע"ש וכמש"ל בזה, אבל על פי מ"ש א"ש דכרתי הוא באמת שם כללי לכל עשבי השדה והרמב"ם מפרש דכשותא הוא מין עשב הצומח בין החטים יע"ש וכיון שכן שפיר קרא אותו בשם כרתי כיון שהוא ג"כ מין עשב אף שהוא געל מ"מ נקרא כרתי [ע"ש שנכרת במהרה כמש"ל בטעם הדבר יע"ש] ועי' רמב"ם בפי' המשנה ברכות על הא דמשיכיר בין תכלת לכרתי כתב דכרתי הוא ירוק ולכאורה נראה מדברי הר"מ דהוא מפרש כדברי הערוך אבל באמת אין מזה ראי' כלל דהרמב"ם לא רצה לפרש מהו כרתי אלא רצה לפרש הצבע של כרתי שיהיה דומה לתכלת לכן פי' שהוא ירוק מזה הוא ג"כ כונת הר"ן בחולין שכ' ירוקה ככשותא ולא כעשבים והיינו דכשות הוא ג"כ מין עשב [ועיי' בר"ן בשבועות בענין מראות הדמים במ"ש בענין ירוק ועיי' בראש נדה בענין הנ"ל ועיי' במרדכי בהלכות נדה ובמש"ל בזה וצ"ע שם במרדכי ועיין ביו"ד בסי' קפ"ח ובשו"ע או"ח הלכות לולב שהבאתי לעיל וצ"ע ועיין במקואות פ"ט מ"ד בענין כשות של קטן ובעוקצין פ"ב מ"א כשות של קישת עי' שם בפי' המשנה להר"מ מה שפי' שם שהוא כמין שערות שנמצא על הקישות וכן פי' בר"מ בפ"א מהלכות טומאת מת הלכה ד' ויעו' בראב"ד במ"ש שכן פי' הערוך וכ"כ שם הר"ש בשם הערוך ע"ש וכן פי' בראש שם ועיי' בראב"ד מה שהשיגו בזה וצ"ע במ"ש כאן הר"מ על הא דכשותא והערוך בערך כשות פירש שם בענין אחד, ואין לחלק בין כשות לכשותא דהא הר"מ בפ"ז מהל"ש שם קר להאי כשותא ג"כ כשות יע"ש ועי' להראב"ד בספרו תמים דעים שכ' בסי' י"א בשם י"מ דכמוריקא הוא צהוב ולא ירוק וכביעתא הוא כלובן ביצה ונתן ע"ז סימן שער צהוב לבן ולפ"ז משמע דהוא פי' כשותא הנאמר כאן כמו כשות הנאמר שם דר"ל כמין שער, ויל"ע דהא הראב"ד שם בהשגות לא ס"ל כמו שפי' הר"מ ועיין היטב בתמים דעים הנ"ל [ואגב אורחא יצא לנו מדברי הראב"ד דהוא סובר דכלובן ביצה טרפה וכן הוא דעת בה"ג וכן הובא דעה זו בערוך ערך כחל יע"ש] ואם נאמר דהר"מ בפי' המשנה גרס כשיתא ולכן פי' מה שפי' שאין ענינו לכשות הנאמר שם במשניות הנ"ל ובחיבורו אפשר שחזר שם מגירסתו בפי' המשנה והיה גורס כשות ולפי גיר' זו באמת יש לפרש כמו שכ' הערוך, שוב עיינתי בגמ' גיטין ד' ל"א ע"ב דאמרינן שם ופריס עליה סרבלא דכרתי והנה מזה נראה כפי' הערוך דהוא מין צבע

דאם איתא דכרתי הוא שם לכל עשבים איך אמר שהיה לבוש סרבלא מעשבים, שוב עיינתי בערוך ערך כרת שכ' שם שכרתי הוא צבע ירקרק וכרשין מתרגמינן כרתי משום שהם ירוקים ובלע"ז הפירו' וכן כתב הרא"ש בשמו בחולין, ונלפע"ד דשיטת הערוך וכל העומדים בשיטתו הוא כך דכרתי הוא שם לצבע ירוק וכמו שאנו קוראין אותו הצבע ירוק כן בלשונם היה נקרא כרתי וס"ל דכ"ה ג"כ דעת הת"א ומה שתירגם על חציר כרתי לא מפני ששם חציר הוא כרתי אלא מפני שצבע (היינו מראיתו) החציר הוא ירוק ע"כ פי' שהוא כרתי ור"ל שקראו אותו בלשונם כרתי ע"ש שמראיתו הוא כרתי, נמצא אנו למידין דכרתי יש לו שני פירושים א' שם העצם והיינו ירוק, ב' שם התואר והיינו כרשין שהם פורי בלע"ז ואנו מפרשין אותו הכל לפי הענין, ולכך א"ש ההיא דגיטין דשם באמת ר"ל במלת כרתי בשם העצם שהוא הצבע וכן בהא דברכות משיכיר בין תכלת לכרתי ג"כ אפ"ל דמיירי בשם העצם וכמ"ש התוס' וגם אפ"ל דמיירי בשם התואר וכמ"ש בירושלמי דר"ל כעשבים ולפ"ז אפ"ל דכמו דירוק כולל ג' צבעים דהיינו געל וגרין ובלאה וכמ"ש במרדכי שבועות פ"ב כמו כן גם שם כרתי כולל ג' צבעים הנ"ל והיינו דוקא היכא שאנו מפרשים כרתי על שם העצם דאז הו"ל כמו ירוק משא"כ היכא שאנו מפרשים כרתי שהוא חציר כמו בהא דסוכה הירוק ככרתי דשם ע"כ אנו צריכים לפרש דר"ל כשם התואר של כרתי שהוא כחציר דאם הוא שם הצבע למה הוצרך לומר הירוק ככרתי וכן בהא דחולין שאמרו ירוקה ככרתי ג"כ צריכין אנו לפרש דר"ל כחציר אזי אין נגלל בשם כרתי כ"א גרין ואפ"ל דגם בלאה נכלל במראה עשבים דקודם שיגדלו העשבים כל צרכם הם נוטים לבלאה ובהכי א"ש ג"כ מ"ש התוס' דכרתי הוא בלאה וגם מ"ש הערוך דכרשין היינו כרתי אפ"ל דר"ל בתחלת הצמיחה וכמו שנראה באמת ממלת חציר בתנ"ך שהוא בתחלת הצמיחה כמו כי כחציר מהרה ימלו וכן אנוש כחציר ימיו ובכ"מ גם אפ"ל לפמ"ש במע"י שכרשון הוא מין בצל כמש"ל הנה בבצל נמצאו ג"כ כמה וכמה שהמה נוטים למראה בלאה ועפ"ז א"ש דברי הרמב"ם הנ"ל במ"ש והכרתי כעין כשותא דר"ל במלת כרתי בשם העצם דהוא כמו ירוק שכולל באמת גם מראה געל:

במה שנדחק הרב פמ"ג בש"ד סק"ב בדברי הש"ך שם דכיון דהמחבר פסק כרא"ה א"כ אין ראיה למ"ש דיש להתיר אף בכחוש במראה געל אף לשיטת הרשב"א ונעלם ממנו דברי הרא"ה והר"ן והובא ג"כ בתב"ש סק"ג דכל עיקר ראיותם דאין פסול כ"א בכרתי הוא מהא דבכבד ע"כ מיירי בכרתי דגעל כשר וא"כ ה"ה בלב וקורקבן ע"ש ולפ"ז אף לפי שיטה זו ע"כ אנו מוכרחין לומר דבכבד א"א לאסור בגעל אף בכחוש דאל"כ אין

ראי' דשמא מיירי בש"ס אף בירוק געל ונ"מ בכבד בכחוש ועיין בר"ן במ"ש דהרא"ה מוסיף משמע דבכבד ס"ל ממש כרשב"א ע"ש:
עוד במ"ש שם הפמ"ג בשם כנה"ג ונלפע"ד דחסר שם תיבה אחת וכן צ"ל וכתב ש"ך וכ"נ ור"ל שהש"ך סיים על דברי הב"ח דכן נראה והיינו מ"ש בס"ק י"ג ואח"כ כ' הוא בעצמו ויש לדקדק מרש"ל ג"כ כן:
עובדא בא לידי בעוף שנפל לאור ונשרף כל הנוצה והטרפתי אותה ע"פ דעת הש"ך בסוף סימן נ"ב שאין אנו בקיאין בבדיקה וכ"נ דעת הפמ"ג שם ואף שהתב"ש מיקל בזה אפשר דבנ"ד דנשרף כל הנוצה גם הוא יודה ועיי' בבל"י בתשובה שהאריך לחלוק על הש"ך דגם אנו בקיאין בבדיקת נפלה לאור אמנם באמת אין דבריו מוכרחים דמ"ש מדברי רש"י שכתב דהיכא דלא מינכר ריעותא לא חישינן אין ראי' דכיון דקודם השליקה ראו ואין שם ריעותא בודאי לא מחזיקינן עוד ריעותא אבל בלי בדיקה כלל בודאי י"ל דחיישינן שפיר וכמ"ש הר"ן דאסור אפי' בדיעבד בנאבדה, ומ"ש דאף לאו"ה בשם הרמב"ם ג"כ א"ש דעכ"פ מהני שליקה בודאי דבריו צע"ג כיון דהבדיקה חיובת בודאי א"א בקיאין לבדוק כל החלל מריעותא משהו ומרמב"ם אין ראיה דהוא סובר דיש בדיקה אף בקוץ לחלל כמ"ש הטור בסי' נ"א והאו"ה שהביאו דבריו מיירי לדין הש"ס דבקיאין (ואף אם יסבור כרש"י דקוץ אין לו בדיקה אף לדין הש"ס מ"מ זה דמי לבדיקת דרוסה דשפיר הוה בקיאין לדין הש"ס) אבל לדידן בודאי אין להתיר מטעם שא"א בקיאין וכמ"ש הש"ך בשם או"ה, גם מ"ש לפרש דברי או"ה דמיירי להתיר ע"י שליקה בודאי פשטות דבריו אין סובלים פירוש זה ע"ש, אמנם גם הוא ז"ל לא סמך ע"ז לדינא רק להתיר התערובות ואפשר דבריעותא כזו שנשרף כל הנוצה גם הוא יודה וכמ"ש בשם הבה"י ומ"מ לענין מכירה לעכו"ם אפשר דיש לצדד בזה חדא דדעת הרש"ל להתיר בנאבדה וכ"נ קצת דעת הרשב"א והרא"ש (יעו' בט"ז ס"ק ט' וי' ובתב"ש ובשפתי דעת בסוף הסימן) ואף שאין לסמוך ע"ז מ"מ לענין חשש שמא ימכור לישראל בספ"ט שפיר יש לסמוך ע"ז וכמ"ש בת"ה לענין דוב שקפץ על השור עיין בש"ך סי' נ"ז, והנה לכאורה לפמ"ש הש"ך שם ובס"ס כ"ג יראה להדיא דאף במקום שאין באיסור כ"א מחמת חומרא בעלמא מ"מ אסור למוכרה לגוי יע"ש מ"מ אפ"ל דשאני התם דמ"מ לא נמצא להדיא להקל בנאבדה משא"כ בנ"ד שפיר הו"ל ס"ס שמא לא ימכור לישראל ואת"ל דימכור לישראל מ"מ הא לדידי' יהיה לו דין נאבדה ושמא הלכה כדעת המתירין בנאבדה ועוד דע"פ הרוב אם באמת נחמרו בני מעיה בודאי ירגיש בהם ישראל הקונה, ואף באין ידוע שנפל ג"כ אסור באין הפ"מ וכמ"ש בש"ך ס"ק ט"ו:

נשאלתי בנידון עז אחת שנסבכה באיזה ספסל עד שהפכה עליה סאמיוואר רותח והסאמיוואר עצמו היה עליה בגבה וגם נשפך ממנו הרותחין ע"ג והנה יש בזה ב' חששות, א' מטעם נפילה לאור וכמ"ש התב"ש בשם הרוקח, ב' מטעם הוכה באבן המבואר בסי' נ"ח והשבתי להתיר דהנה מטעם ההכאה אף דמבואר שם דבאבן אין לחלק בין נפלה מגובה יוד טפחים מ"מ פשוט דצ"ל עכ"פ דרך הכאה או דרך נפילה בכח דודאי אם הונח עליה בלי שום נפילה והכאה אף שהוא משא כבידה אין בזה חשש כמובן, וא"כ בנ"ד שלא ראינו אופן הנפילה אם היה בכח אם לא י"ל כיון דאנו רואים עתה שהיא מהלכת בטוב וגם ילדה וחולבת כדרכה אחזוקי ריעותא לא מחזיקינן ותולין שלא היתה הנפילה בכח רק דרך הנחה קצת, וכ"כ בשו"ת ח"ס בסי' ס"ו דבסתם אין להחזיק שנפלה בדרך שנאסרה אם לא כשיש רגלים לדבר ע"ש, ועוד דאף דכתב הר"ן בשם י"א דבאבר אחד לא מהני הילוך והסכימו עמו כל האחרונים מ"מ כיון דיש דעות דאף בכה"ג מהני הילוך יעו' בדגמ"ר בסי' ל"ב) א"כ יש להתיר בנ"ד מטעם ס"ס, ספק שמא לא היה בכח ושמא אף באבר אחד מהני הילוך יפה ושוב א"צ בדיקה, וגם מטעם נחמרו ג"כ נלפע"ד לצדד בזה א' ע"פ מ"ש הש"ך ופר"ח ולבוש דבבהמה יש להקל בהפ"מ שנפלה לאור אף בנשתנה ואף לדעת התב"ש שהכריע כדעת הרמ"א אף בה"מ מ"מ י"ל היינו דוקא בראינו שנשתנו או במקום שאין הפסד בשחיטתה אפשר דס"ל דלכתחילה צריך לשחטה ולבדקה אמנם בנ"ד שיש הפסד בשחיטתה מחמת שחולבת שפיר י"ל דשרי לאכול מחלבה מטעם ס"ס שמא כדעת הסוברים דאין בבהמה משום נחמרו ושמא לא נשתנו אברי' ועוד כיון דהכריע בש"ך מלשון הרמ"א דאין לחוש בבהמה כ"א בראינו איזה שינוי משא"כ בנאבדה א"כ בנ"ד כיון דיש הפסד בשחיטתה שפיר חשיב כמו דיעבד וא"א בבדיקה (ועי' בפ"ת בריש סי' נ"ה במ"ש בשם ג"ש), עוד נלפע"ד דע"כ לא כתב הרוקח לאסור אלא בנפלה לתוך ה"ר משא"כ בנ"ד שהיה רק ע"י עירוי וקי"ל דעירוי אינו מבשל כ"א כ"ק וא"כ בנ"ד בודאי לא הגיע לאברים הפנימים דהא העור בודאי הוא יותר מקליפה וז"ב ונראה לפענ"ד דלפמ"ש יש להקל אף במקום ששפכו לתוך פיה מים רותחין מכ"ר דכיון דעירוי אינו מבשל עכ"פ ביותר מכ"ק א"כ עדיין לא שלט מעל"ע דודאי כל האברים הם עבים ביותר מכ"ק, והנה שוב ראיתי לחכם אחד שכ לצדד בדין עוף שנשפך עליו מים רותחין ע"י עירוי מטעם דעירוי אינו אוסר כ"א כ"ק וכאן הנוצה והעור במקום קליפה ע"כ תו"ד, והנה במ"ש לצדד מטעם הנוצה הנה באמת המעיין בס"ס ס"ח יראה דכ"ז דוקא באם ראש העוף למעלה משא"כ אם הראש למטה שוב אין הנוצות במקום קליפה אכן מטעם העור בודאי יפה כוון דיש לצדד וכמש"ל

ואף דאכתי יל"ע עדיין לפמ"ש הפמ"ג בשם הדמש"א דבאמת יש לעוף דין כרס החיצון ובפרט לפמ"ש לעיל בס"ס מ"ט דבאמת המעיין בהגשע"ד בסוף סי' נ"ו יראה לכאורה דלא כמ"ש הט"ז בשמו דאין לעוף כרס שהרי סיים שם ומיהו צריך לדקדק שלא נקרע רוב הכרס (ויעו"ש במ"ש בזה) וכפי הנראה דלכאורה לפ"ז הנה בעוף העור החיצון הו"ל במקום כרס שהרי אין לו שום בשר שם, אכן באמת נלפענ"ד דאף לפ"ז אין כאן בית מיחש דהא עירוי אינו מבשל כ"א כ"ק וכ"ק הוא רק כדי שתינטל בב"א ובאמת בעור הנ"ל אפילו בעוף דק מן הדק יש בה יותר משיעור הנ"ל וכמ"ש לעיל דבאמת יש להקל מה"ט אף בשפכו לתוך פיה ויעו' בשו"ת ח"ס (והובא בפ"ת כאן) שכ' ג"כ לצדד בזה, אכן מ"ש שם דנחמרו היינו באש דוקא דבריו צ"ע דהא בפירוש איתמר ברוקח הנ"ל דאף במים רותחין ג"כ אסור וצ"ע בגוף התשובה, עוד נלפענ"ד דאפ"ל דע"כ לא אסר הרוקח כ"א בכ"ר שעל האור משא"כ בכ"ר שהוסר מן האור דאף דדינו לענין איסור ככ"ר ממש מ"מ הנה המעיין בס"ס ס"ח במ"ש האחרונים בשם הרי"ו בנידון כ"נ אם בולע בשאין האור מהלך תחתיו ויעו' בפר"ח שם במ"ש לפרש דעת הירוש' דבאין האור מהלך תחתיו אינו מבשל מה"ת ויעו' באו"ח בסי' תנ"ב דבנידון הגעלה בודאי לא מהני אם בלע ע"י כ"ר שעל האור להגעילה אח"כ בכ"ר שהוסר מן האור (יעו' במ"ז שם בסי' תנ"א סק"ט) ולפ"ז שפיר י"ל דבאמת בכה"ג ל"ד לנפלה לאור ובפרט שבאמת גם גוף דברי הרוקח חידוש המה וכמ"ש בח"ס ושפיר יש לצדד בזה ועוד דאף אם תרצה לומר דאין להקל בזה דמסתימת לשון הרוקח והאחרונים שהעתיקו דבריו משמע דאין לחלק בזה (אף שבאמת לדעתי אין זה מוכרח) מ"מ עכ"פ בעירוי דקיל מכ"ר וגם אינו מבשל כ"א כ"ק ועוד דבאמת אינו רק ספק בודאי דיש לצדד בזה, שוב ראיתי שדברי הרוקח יסודתם בהררי קודש ושרשו פתוח על דברי הש"ס בפסחים (דף ע"ה ע"א) במ"ש גבי שריפה ונעביד לה חמי האור (ופירש"י שם רותחין דהוי נמי שריפת נשמה וגוף קיים יע"ש) הרי להדיא דאף בחמי האור מקרי שפיר שריפה וא"כ ה"ה בנ"ד שפיר י"ל דהו"ל בכלל נחמרו בני מעיים וכ"נ ג"כ ממ"ש ביבמות דף קכ"א והובא גם בטוש"ע א"ע סימן י"ז להלכה דבנפל ליורה רותחת של יין ושמן ומים מעידין עלי' יע"ש :

ועוד נלפענ"ד דהנה כ"ז שלא שחטו אותה בודאי דאין לחוש בזה לענין חלב וביצים דהא הו"ל ס"ס שמא עירוי אינו מבשל כלל ושמא לא נשתנו דהא ודאי כ"ז שלא בדק הו"ל רק ס"ט ל"מ לדעת הרא"ש די"ל דנאבדה כשרה ודאי דאין דינו רק כספק ואף לדעת הר"ן וסיעתו דיש לאסור בנאבדה מ"מ נראה דעכ"פ אין דינו רק כס"ט והנה בס"ס כה"ג כבר נודע דעת הג"ש (הובא בפ"ת בריש סי' נ"ה] דיש להקל בה"מ עכ"פ ואף לפמ"ש

בבינת אדם בשער הקבוע בסי' נ"ד ובשו"ת טו"ט מה"ק בסי' קי"ז לאסור בכה"ג מטעה שעומד להתברר ממילא, מ"מ נלפע"ד דאפ"ל דכ"ז במקום שיוכל להתברר ב' הספיקות ויהיה ודאי טרפה משא"כ בנ"ד דאף אם ימצא שינוי עדיין אינו כ"א ס"ט דשמא עירוי אינו מבשל כלל והשינוי בא לה מחמת ד"א ודאי דיש לצדד בזה (ויעו' בסי' פ"ד סעי' י"ב ובנוב"י במ"ש בנידון ס"ס דאיכא לברורי וכ"כ בזה במק"א) הן אמת דהמעיין בטו"ט שם יראה דאף בכה"ג ס"ל דיש לאסור דהא מיירי שם בדין ספק ניקב כים השתן ובכה"ג ודאי אף אם ימצא שניקב הו"ל רק ס"ט מכח ספק פלוגתא וכ"נ באמת בב"א שם יע"ש. אכן באמת לפענ"ד אין דבריהם מוכחים וכ"כ במק"א דמהא דס"ס קפ"ד דאם שהתה כדי שתוכל לספור ולטבול מותר לבוא עליה בלי שום שאלה מטעם ס"ס נראה להדיא דאף במקום שודאי עומד להתברר מ"מ שרי ויעו' במ"י שם במ"ש דאף דבכ"מ דאיכא לברורי בקל צריך לברר עכ"פ לכ"ע מ"מ כאן דאיכא חזקת טהרה א"צ לברורי כלל, והנה אפ"ל דכ"ז במקום שיש לברר בקל כמו התם אבל במקום טורח והפסד כמו בנ"ד שפיר יש להקל לדעת המ"י אף במקום שאין בזה שום חזקת היתר, ואף אם נאמר דאין להקל עכ"פ בכה"ג שעומד להתברר כ"א בצירוף חזקת היתר מ"מ עדיין י"ל דבאמת בנ"ד דהגי"ש וכן בנ"ד ג"כ יש לה חז"ה מטעם רובא וגם יש לה חזקה משנולדה (ויעו' בס"ס ק"ו) ולאח"ש בודאי דיש לחוש ולבדוק ומ"מ ודאי דאין להחמיר בזה מטעם שא"א בקיאים דהא גם בנפלה ממש באמת אין זה ברור כ"כ, אכן כ"ז אם נמצא השינוי באבר שאין בו כ"א כ"ק כמו בקרום המוח וכדומה ודוקא במקום שהעירוי עצמו הגיע תחלה לאותו אבר משא"כ אם יש באותו אבר יותר מכ"ק או שלא הגיע אליו בתחלה רק שנשפך מתחלה במק"א בודאי דיש לצדד בזה כמ"ש כנלפענ"ד:

סימן נג

במ"ש הש"ך סק"ו ע"ש שהשיג על הב"ח שהבין דברי המהרי"ק שמתיר בנשבר הגף סמוך לגוף ונקשר שאשי"י והוא השיג עליו דהמהרי"ק לא איירי אלא בנשבר רחוק מהגוף דשם האיסור מצ"ע והיינו שהאבר אסור משום מצות פרוש] אבל בסמוך לגוף שהאיסור הוא מחמת הריאה לא מהני שאשי"י וכ"ה בפר"ח, ולולא דבריהם הייתי יכול לומר דהב"ח שפיר דייק במהרי"ק, דהנה המעיין במהרי"ק שם שכתב דאם נשבר הגף או רגל העוף שלא במקום צוה"ג ונקשר כשר ואם איתא כדברי הש"ך היה לו לחלק גם בגף בין רחוק לסמוך כמו שחילק ברגל בין מקום צוה"ג לשלא במקום צוה"ג וכן אח"כ כשכתב דדבר זה פשוט דהיינו דוקא בנשבר הגף או שלא במקום צוה"ג כתב שם ג"כ בסתם דבנשבר הגף כשר באין חילוק וכן מוכח בדברי השואל שם דשאל סתם משמע

אף בסמוך לגוף וכן נראה מוכח להמעיין ומדקדק בדברי המהרי"ק שכתב דמש"ה לא מהני הקשירה אף דודאי לא יצא העצם לחוץ מ"מ חיישינן שמא נפסקו הגידין "אשר שם", אלמא דהעיקר האיסור בזה מטעם דהגידין הם שם ויכולים לפסוק אף בלא יציאת העצם לחוץ משא"כ בגף דודאי א"א להגיע אל הריאה אלא ביצא ממקומו והראיה לזה דהא הוא התיר שם בלמעלה ממקום צוה"ג ומשמע אפי' סמוך ממש למקום צוה"ג ולא חיישינן שמא הגיע העצם עד צוה"ג ולפ"ז י"ל דיפה כיוון הב"ח בדעת המהרי"ק דבגף כיון דעיקר החששא היא דשמא יכנס השבר לריאה והכא כיון דנקשר דבודאי לא יצא לחוץ בודאי שוב אין בזה שום חששא כלל, ומה שחשש הט"ז בהגהות שלו דשמא יצא מיעוט השבירה וניקב הריאה נלפע"ד דמהרי"ק לא ס"ל כן דא"כ למ"ל לומר דטרפה מטעם דשם הם הגידין הא אף אם לא היה הגידין שמה ג"כ טרפה מטעם הט"ז ובפרט בגף שהוא חומרא כמ"ש מהרי"ק שם וכ"נ באמת מפשטות סתימת דברי המהרי"ק שם דמיירי אף בסמוך לגוף דהא מתחלה שם כתב לפלפל בנ"ד אם יש לאסור שבירת הגף סמוך לגוף שהשואל כתב דיש לו קבלה בזה לאסור בתוך אגודל וסיים ע"ז ואשר שאלתם איך נוהגים בנתרפא בשבירת גף ורגל משמע להדיא דקאי אדסמיך לי' ע"פ מה שנהגו לאסור בסמוך לגוף בזה נסתפקו איך הדין בזה בנתרפא דהרי לא מיירי כלל שמה מדין האבר כלל וכל כי האי הו"ל לפרושי בהדיא א"ו כמ"ש:

נלפע"ד דבנשבר הגף סמוך לגוף ונקשר שעשי"י ונמצא לאחר הבישול יש להתיר הכלים בשהיית מעל"ע ע"פ דברי הלב"ש דבס"ט ויש דעות המכשירים והובא דעתם בשו"ע יש להתיר הכלים בשהיית מעל"ע והנה בזה דעת הרש"ל הובא בש"ך שם דכל שנתרפא ונקשר כשר ע"ש משמע דאף בשעשי"י ובפרט דבלא"ה דעת הרבה פוסקים דשעשי"ו דינו דכשאשי"י וכאן רוב הפוסקים מכשירים בנשבר הגף א"כ לענין הכלים בודאי יש להקל ע"ש ועי' בב"ח במ"ש בתשובה:

עיין בלב"ש בסי' ז' ס"ב ס"ק ט' במ"ש לתמוה על הפמ"ג במ"ש לפרש דברי הכה"ג דמיירי בשהבוכנא קיים דאל"ה איך התיר למוכרה לגוי דהא בכה"ג מותר למכור לנכרי מטעם דהוא איסור הניכר, ולעד"נ דכונת הפמ"ג כיון דגם עתה א"ל שבאמת נשמט או נשבר אלא שנתרפא כ"כ עד שהרב בעל כה"ג נסתפק אם הוא מתולדה א"כ בודאי יש לחוש למוכרה לנכרי דשמא יתרפא כ"כ עד שלא ישאר שום ספק בלב כל רואה ויתלה שודאי נעשה מתולדה כן ובאמת הוא טרפה ולכן שפיר כתב הפמ"ג דאין למוכרה כ"א באופן דיש צדדים להתיר ודבר זה מבואר היטב בכמה אחרונים וגם בדבריו עצמו שם דכל היכא דאף שנקשר טרפה אסור למוכרה מה"ט, ומ"ש עוד מטעם דיש בלא"ה ס"ם י"ל

דר"ל דמתחלה נסתפק בדעת הכה"ג דמה שהחמיר בזה הוא מטעם נשמט אמנם הס"ס באמת הו"ל ממש כמו בנשמט ספק מחיים דהיינו דהיה הספיקות אח"כ לכל ואפי' חכם ובקי לא היה יכול להכיר או דיש לחלק בין הספיקות והיינו שהספק היה ח"ח לו לבדו דא"א מצטרפין אותו לשום ספק וע"ז סיים דמה שהתיר מכירה ולא זכר שום דבר דהיה בזה הפ"מ דבאין ה"מ ח"ח לא הוה ס"ס נראה יותר דהמעשה היה בנשבר וכפן הב' דהספק שמא מתולדה היה ח"ח לו לבדו אלא דהתיר מטעם דרוב מתירין דבאמת אין כאן כ"א ספק א':

גם במ"ש בסעי' ג' ס"ק ה' להחמיר בנאבד ולא בדקו אם היה רחוק אגודל ביש עוקץ או ספק נשבר הבוכנא אף בה"מ דבריו צ"ע דאם בספק מחיים דשם ב' הספיקות הם בח"ח מתיר הרמ"א בה"מ א"כ כ"ש בנ"ד דהספק הא' לא הוה ח"ח בודאי מותר ואפשר אף בהפסד קצת ומ"ש לעיין בסי' ק"ט בסעי' ב' ור"ל דשם כתב דלא הוה ס"ס מטעם דהוה ספק הרגיל או משם אחד הנה לפמ"ש כל האחרונים להקל בנשמט עכ"פ בה"מ ע"כ דבה"מ סמכינן דהוה ס"ס ועי' בנוב"י שכ' דיש להקל בנשמט אף בלי הפסד מרובה:

עובדא בא לידי בנידון שמצאו אחר הבישל בעת האכילה מחט בנף העוף והנה יש בזה שני חששות, א' ממ"ש הב"ח בס"ס נ"א גבי מחט בירך דבעוף דאין תולין שבא מבחוץ אמנם בזה דעת הרבה אחרונים להקל בפרט בעוף בייתי יעו' בפ"ת שם ובפרט במחט קלישתא דבזה כ"ע יודו כמ"ש הפמ"ג שם ועוד דבנף נלפע"ד דעדיף מירך דמצוי שמקשקש בחוזק בכנפי' ושפיר תולין דנתחבה שם מבחוץ, והנה ראיתי בשו"ת טו"ט בס"ס ק"ל [השמטה לסי' נ"א] שכתב דבשאר מקומות חוץ מירך כ"ע יודו דאסור ולדעתי דבריו צ"ע דודאי מצוי בעופות שיפשפשו בעפר ועי"ז יכול מחט לתחוב שם בבשר הבילק וכדומה וכ"כ הרבה אחרונים ויעו' בח"ס הובא בפ"ת סי' נ"א סק"ז דאדרבה בשאר מקומות קיל מירך ואף בקופא לגאו יש להכשיר בשאר מקומות יע"ש, גם במ"ש על הפמ"ג דר"ל דוקא כעין שפילקע בלי ראש אבל מחט של תפירה אסור לדעת הב"ח גם בזה דבריו צ"ע דודאי מחטים שלנו בכלל קלישתא המה ויכולים לנקוב אף בקופא, ויעו' בסי' מ"א בפר"ח ותב"ש במ"ש בזה, אמנם אכתי יש לחוש שמא היה המחט סמוך לגוף בתוך אגודל ויש לחוש שמא נקבה הריאה והנה לכאורה לפמ"ש הש"ך בסי' נ"ג סק"ט דאף אם השבר נכנס לתוך אגודל שרי וכן הסכימו לדבריו כל האחרונים ועי' בלב"ש דאף ביש עוקץ שרי הרי דאין לחוש כ"ז שלא נשבר העצם בתוך אגודל וא"כ ה"ה בנ"ד כיון דע"כ לא היה בתוך חלל של הבוכנא דהרי בשעה שאכל היה הגף חתוך מן הגוף ואפ"ה לא נראה שם מבחוץ וא"כ דמי ממש לדין עוקץ שנכנס לתוך אגודל אמנם באמת צריך

להבין כיון דעיקר הטעם דאנו אומרים בתוך אגודל הוא מטעם דשמא נכנס לתוך הריאה ואף אם עיקר השבירה הוא ארחוק אגודל כמו בנשבר באכלסון מ"מ אם איזה עוקץ הוא בתוך אגודל אסור וא"כ ה"ה אם השבירה הוא ברחוק אגודל והעוקץ נכנס לפנים ג"כ הו"ל לאסור מה"ט, וראיתי בשו"ת טו"ט בסי' קפ"ו שכתב לחלק מטעם דבשעה שנכנס כבר התחיל להתקשר ולהתרפאות ע"ש ודבריו תמוהין דהמעיין בש"ך ובכל המעתיקים שהעתיקו דבריו יראה להדיא דמתיר אף בלא נקשר כלל אמנם העיקר בזה דדוקא אם השבירה או העוקץ הוא בעצמו תוך אגודל בטבעו כיון דהוא מונח ושוהא שם תמיד בזה שפיר חיישינן דשמא באיזה פעם ע"י איזה סיבה נכנס לתוך הריאה משא"כ אם הוא באמת רחוק מן הגוף רק שנדחק לאיזה סיבה לפנים בזה אמרינן דמסתמא לא ישתהא שם חוץ למקומו ויחזור תיכף למקומו ובזמן מיעוט לא חיישינן לריאה ואם נתרפא שם אמרינן ג"כ דלא נשתהא שם זמן ארוך אלא דתיכף התחיל להתקשר ושוב לא היה יכול לנקוב הריאה ואף דבנשבר תוך אגודל לא מחלקינן בין זמן לזמן ואף בשחטו לאחר שעה או שתים מהשבירה ג"כ אסור מ"מ בנ"ד י"ל דלא נשתהא כלל סמוך לגוף ובזה באמת מהני גם בסמוך לגוף כמ"ש הפר"ח דבחתך תיכף אחר השבירה כשרה ולפ"ז בנ"ד אם היה המחט סמוך לגוף אסור כיון דהיא מונח שם תמיד דל"ד לגף הנ"ל דעיקר מקומו הוא למטה [ולפ"ז ה"ה בנשבר הגף וראינו שנשתהא העוקץ בתוך אגודל זמן הרבה ג"כ אסור]:

ועוד נלפע"ד דבנ"ד אף לפ"ד רוב הפוסקים דמתירים בנשבר הגף יש לאסור והוא ע"פ מ"ש הר"ן לחלק בין נשבר צלע לקוץ בחלל דקוץ ומחט שמכה בכח שפיר יש לחוש לשמא ניקב וא"כ ה"ה בנ"ד וצ"ע בזה, אמנם אכתי י"ל דהוה ס"ס שמא היה רחוק אגודל ושמא לא ניקב הריאה ועי' בפמ"ג ולב"ש במ"ש בנידון ספק תוך אגודל דביש עוקץ ונשבר הבוכנא אין להקל וכ"כ דלענ"ד נראה דיש לצדד בזה, גם אפ"ל דנ"ד עדיף קצת חדא דיש לומר שמא עתה סמוך לשחיטה נתחבה וא"כ לא נשתהא שם כלל ושמא היה רחוק מהגוף ושמא לא ניקבה הריאה ועוד די"ל דדוקא בגף חיישינן שמא ע"י נדנד נכנס לתוך הגוף משא"כ במחט דכל כמה שמנדנד אפשר שלא תזוז המחט ממקומו ומ"מ למעשה אסרתי גוף העוף כיון דדעת הב"ח והש"ך בלא"ה לאסור בעוף מטעם דיש לחוש שמא בא מתוך החלל ואף דכ"כ דבקלישתא גם הם יודו מ"מ למ"ש בשם הטו"ט במחט של תפירה עדיין יש בזה איסור לדעת הב"ח, ואף דבאמת דבריו צ"ע כמש"ל מ"מ בנ"ד עדיין י"ל דיש להחמיר מטעם דהו"ל כעין ס"ס שמא בא מבפנים ואת"ל דבא מבחוץ שמא ניקב הריאה ומ"מ כיון דיש בזה כמה וכמה צדדים להיתר התרתי הבשר שנמלח

עמו כ"ק מחמת צירוף דעת הראבי"ה כמ"ש השבו"י ובפרט דיש כמה דעות דעוף עם בשר הוה מב"מ ובמב"מ גם הנוב"י מודה וכ"ש בלא נודע דהוה ספק דרבנן ובלא הוה לי' למידע דעת הלב"ש להקל אף בהפסד קצת והכלים התרתי בשהיית מעל"ע:

סימן נה

במ"ש הרמ"א בנשבר הקולית סמוך לגוף להקל בה"מ הנה כבר האריך הלב"ש בפתיחה שלו ובגוף הקונטרס והעלה בביאר דעת הרמ"א דבלא נקשר טרפה אף בה"מ בלא בדק בניביה כ"א בנקשר שאשי"י אמנם ראיתי כמה מורים שהכריעו כמ"ש בנוב"י דדעת הרמ"א להקל אף בלי בדיקה ולא נקשר כלל בה"מ עי' שם בסי' כ' וכן נראה מדברי הרב פמ"ג כמ"ש בלב"ש בפתיחה אות ח' ע"ש, והנה אף שבאמת נראה כן דעת הרמ"א דזה דחוק לפרש בדעת הרמ"א דלא היקל כ"א בנקשר ומטעם צירוף דעת הרשמ"א דאיך לא הזכיר מזה שום דבר בד"מ ובתו"ח וגם לא אשתמיט שום אחרון לבאר זאת גם גבי גף לא זכר הרמ"א שום דבר מזה, אמנם לדעת הנוב"י צריך להבין דעת הרמ"א דמקיל בה"מ אם מיקל מטעם דסמך בה"מ על דעת הפוסקים דשבור אינו כשמוט א"כ הו"ל להכשיר אף בודאי נתעכל הניבים וזה ודאי אינו כמבואר בש"ך ומ"ש בלב"ש דחשש בזה לדעת הפר"ח דעיכל בלא שף נ"ל טרפה לא נהירא כיון דאין זכר לדעה זו בשום ראשון ולא דברו מזה כלל איך נאמר שהרמ"א יחשוש לדעה זו אשר לדעתו בודאי אין בזה שום דעה לאסור דאל"כ עכ"פ הו"ל להביאה בשום מקום ולומר דהעיקר בזה כדעת המרדכי א"ו דהעיקר בזה כמ"ש בבכ"ש דגם הרשב"א מודה דעיכל בלי שף שרי וא"כ הדרא קושי' לדוכתא, ועוד דלפי הנראה מדברי הנוב"י נראה דלא היקל כ"א בלא בדק וכעת א"א בבדיקה כמ"ש ק"ו בלא בדק כלל מזה נראה להדיא דלכתחלה צריך בדיקה ואף בה"מ ואם איתא דבה"מ סמכינן דשבור אינו כשמוט הו"ל להקל דא"צ בדיקה כלל ועוד דהא נראה מכמה אחרונים דאף ע"י בדיקה אין להקל כ"א בה"מ אלא דבנשבר יש להקל אף בנפסקו ומ"מ אף בלא נפסקו אין להקל בלי ה"מ אף בבדיקה וא"כ אמאי לא ניקל עכ"פ לסמוך על הבדיקה אף בלי ה"מ כיון דאף בנשמט סמכינן על הבדיקה בה"מ וא"כ כאן דיש עוד ספק דשמא אינו כשמוט בודאי יש להקל עכ"פ בבדיקה ואף באין ה"מ, ועוד דמ"ש הנוב"י מדברי הש"ך הנה באמת דברי הש"ך נראים בהדיא כמ"ש הלב"ש דאל"כ בנשמט אף בלא נפסק בודאי דטרפה ול"ל להש"ך לכתוב דבנפסקו טרפה:.

אמנם מה שנלפע"ד בזה דודאי דעת הרמ"א במ"ש דבה"מ יש להקל לדעת הש"ך וסיעתו הוא בין בנשמט ובין בנשבר ודוקא ע"י בדיקה ועיקר הקולא דבה"מ אנו בקיאים בבדיקה והיינו דאף בה"מ אין אנו מקילין דשבור אינו כשמוט וצריך בדיקה ואם רואים שנתעכל

טרפה אף בה"מ ואף בנקשר צריך בדיקה אמנם בנאבד ולא בדק או שנמצא לאחר הבישל בזה אנו אומרים מסברא דכשר בה"מ עכ"פ והיינו מטעם ס"ס שמא שבור אינו כשמוט ושמא לא נתעכל והא דלא הוה ס"ס אף באין ה"מ מטעם דהספק הב' הוא ספק בח"ח ואף שכעת נאבד מ"מ אינו מועיל כ"א בה"מ וכמ"ש הפמ"ג ולב"ש בכ"מ, וא"ל דא"כ הו"ל להתיר עכ"פ לסמוך על הבדיקה אף באין ה"מ די"ל דעיקר הטעם בזה דמה שמותר בה"מ ע"כ הוא מטעם דיש בו איזו דעות דמכשירין ולכן כשיש עוד ספק הוה ס"ס אמנם בנ"ד כיון דדעת הסמ"ק ואו"ה להטריף אף בשבור מטעם דא"א בקיאין לכן די בזה שמתירין בה"מ נגד דעתם [ר"ל דשם מיירי בנולד ספק מעלמא דמזה לא דברו האוסרים והמתירין שאנו סומכין ע"ז בה"מ לכן שפיר אמרינן דבכה"ג יש להקל אף בלי ה"מ משא"כ בנ"ד] ועוד יש לחלק בזה דאפשר דרמ"א אינו עושה ספק מדעה דשבור אינו כשמוט כ"א בה"מ ולכן אין שום קולא בזה בבדיקה כ"א בה"מ ובזה א"ש כל הראיות שהביא הלב"ש למעיין שם וגם דברי הרמ"א א"ש כפשוטו, אמנם לפ"ז יל"ע דא"כ גם בנשבר הגף היה לנו להקל בנאבד עכ"פ בה"מ מטעם ס"ס הנ"ל אמנם י"ל דנשבר הגף חמור יותר מנ"ד חדא דשם מבואר ד"ז בכמה ראשונים משא"כ בנ"ד דאינו כ"א בהמ"ק ואו"ה ועוד דשם החשש בעצמו קרוב יותר דשמא נכנס העוקץ בריאה ובשמוטת יד בודאי דיש להקל בנאבד וכן ע"י בדיקה מטעם הנ"ל והוא כ"ש מנ"ד:

גם במ"ש עוד שם לפרש דברי הרמ"א דכיון דבלא"ה אינו מותר אלא בחזר ונקשר כדי דלא להוי תרי קולא בה"מ וא"כ בחזר ונקשר שוב מצטרף דעת הר"ש מאייברא לדעת האומרים דשבור אינו כשמוט ולכן מותר אף בלי בדיקה בניבים, ולע"ד דבריו צ"ע דהא ודאי דלא הו"ל ס"ס גמור דהא הרמ"א בס"ס נ"ו הכריע דלא כדעת הרשמ"א וא"כ ודאי אין לצרפו לס"ס כמ"ש הפמ"ג בפתיחה ובכ"מ יע"ש וא"כ אם בס"ס גמור קיי"ל דבכ"מ דאיכא לברורי צריך לברר כמבואר בסי' ק"י א"כ כ"ש הכא וכ"נ לכאורה ממ"ש האחרונים בסי' למד בשם הריק"ש דאם נשבר עצם הראש וחזר ונקשר כשר וקא מצווחי עלה בי' מדרשא ה"ה הפר"ח והתב"ש והפמ"ג מהא דס"ס נ"ו דכל דלאו מינה מטרפה לא מהני קשירה שאשי"י ואם איתא כמ"ש הוא באמת אין כ"כ תמוה על הריק"ש דהא הריק"ש אינו מתיר בזה כ"א בבהמת ישראל כמבואר למעיין שם וע"כ צ"ל דהיינו מטעם דלא התיר בכה"ג כ"א בצירוף שיהיה ה"מ [ובודאי מיירי בשאשי"י יע"ש כמבואר למעיין שם שכ' ונסתם כבראשונה] וא"כ י"ל דצדקו דברי הריק"ש דהא עיקר הטריפות בנשבר העצם הוא ספק אם הו"ל טרפה מצ"ע ושפיר מהני הקשירה ואף אם אינו טרפה מצ"ע מ"מ עדיין י"ל שמא לא היה כשיעור ואף דלא הו"ל ס"ס גמור דהכל שם אונס חד הוא

כמובן מ"מ עכ"פ יש בזה שני צדדים להתיר שוב שפיר י"ל דבצירוף דעת הרשמ"א לכל הני צדדים הנ"ל שפיר יש להתיר עכ"פ בה"מ, ואפ"ל דאף באין ה"מ ג"כ יש להקל בכה"ג כמ"ש הפמ"ג ולב"ש בכ"מ דכל היכי שמותר בה"מ ויש עוד ספק או צדדים יש להתיר אף באין הפ"מ, שוב עיינתי באחרונים וראיתי די"ל דהריק"ש מיירי בעוף דוקא וא"כ י"ל דמיירי דוקא באופן דלית בו שום ספק אי טרפה מצ"ע רק מטעם הקרום וא"כ שוב אין בו שום צדדים להתיר ודמי ממש להא דס"ס נ"ו הנ"ל, אכן ממ"ש הפמ"ג דה"ה בבהמה כה"ג יש לאסור ע"ש ע"כ צ"ל כמ"ש ויעו' בפ"ת שם סק"ג במ"ש בשם הנוב"י מהדורא תנינא בתשובה מבן המחבר כי' י"ט שהעלה ג"כ דאין להקל בזה אף שבנוב"י לא הכריע בזה אם הו"ל טרפה מצ"ע וא"כ אם הוא מצ"ע פשיטא דלא מהני מה שנתרפא ע"ש, ולכאורה נראה שהבין מדבריו דאף בכה"ג דהיה ספק אם נשבר כשיעור אפ"ה פשיטא לי' דאם הו"ל טרפה מצ"ע לא מהני מה שנתרפא ובאמת ז"א כמבואר להדיא בפר"ח ושאר אחרונים דעיקר השגתם על הריק"ש מטעם דלא הוה טרפה מצ"ע משמע דאי הוה טרפה באמת מצ"ע שפיר מהני ומ"ש בנוב"י שם בפשיטות דלא מהני היינו דוקא במקום שנשבר כשיעור סלע דהו"ל ודאי טרפה משא"כ בספק בודאי דמהני לפי שיטה זו וכ"נ ממ"ש הש"ך בסי' נ"ה סק"א דלפ"ד השע"ד בנשבר הערקום טרפה אפי' בחזר ונקשר שאשי"י יע"ש והיינו בלא בדיקה וכמ"ש בפמ"ג שם ואכתי צ"ע לפמ"ש הלב"ש הא מצטרף דעת הרשמ"א לדעת האומרים דאין להטריף בנשבר הערקום מטעם דאין לחוש לצוה"ג שלמעלה וא"ל דצריך עכ"פ ה"מ דז"א דהא יש עוד ספק שמא לא נפסקו הגידין שלמעלה מהן דודאי בכל כה"ג הו"ל ספק השקול כמ"ש הלב"ש בפתיחה אות ל"ז וא"כ שוב הדר דינא דבר שמותר בה"מ שוב כשיש עוד ספק מותר אף באין ה"מ, וא"ל כיון דעיקר ההיתר מטעם דעת המתירין בנשבר הערקום א"כ שוב אין לצרף י, ספיקא שמא לא נפסקו הצוה"ג דהכל משם אחד דהא גם טעם המתירין בזה הוא ג"כ מטעם דל"ח בזה לפסוקת הצוה"ג דז"א דאכתי הו"ל כעין ס"ס דלדעת המתירים א"צ שום בדיקה כלל ואת"ל כדעת האוסרים דיש לחוש בכה"ג מ"מ אכתי שמא השתא לא נפסקו ויעו' בסי' ק"י דבכה"ג שפיר הו"ל ס"ס ובהכי א"ש ג"כ דאף דספק שמא לא נפסקו הו"ל ספק ח"ח וא"כ אינו מועיל בלי ה"מ דמ"מ כיון דיש בזה כל הני צדדים שפיר יש לצדד בזה בצירוף דעת הרשמ"א אף בלי ה"מ א"ו כמש"ל דאף בקולית אין להתיר בלי בדיקה:

שוב ראיתי דז"א דהא גם בגף הו"ל ג"כ ס"ס הנ"ל ומ"מ אין בזה היתר כ"א בה"מ כמ"ש בסי' נ"ג אכן אפ"ל דשם הספק שמא לא ניקבה הריאה הו"ל ספק בח"ח משא"כ בנ"ד

דקי"ל דבנקשר שפיר אנו בקיאים בבדיקה אלא שנאבד בלא בדיקה וא"כ י"ל שפיר דבצירוף ספק הנ"ל שפיר יש להכשיר אף בלי ה"מ ויהיה איך שיהיה עכ"פ בה"מ הו"ל להתיר ומסתימת דברי הש"ך משמע דאף בה"מ אסור וכ"נ קצת ממ"ש בד"מ בשם או"ה דדינו כמו במקום צוה"ג יע"ש [בריש סי' נ"ה סק"ב] וכ"נ דעת הפמ"ג כמ"ש הלב"ש עצמו שם, ומה שדחה בזה שם ע"ש לע"ד לא נהירא דאיך נוכל להעמיס כן בדעת הפמ"ג דאם בגף דהוא קיל מקולית כמו שאבאר אי"ה החמיר הפמ"ג כ"ש בקולית ומה שנסתייע לזה ממ"ש הש"ך בסי' נ"ג סק"ו נלפע"ד דאין הכרח כלל חדא דהא לפי שיטתו סמוך לגוף דגף קיל מסמוך לגוף דקולית כמ"ש במהד"ב אות א' ועוד דהא עיקר הטעם הטריפות בגף הוא משום דנכנס העוקץ לגוף וא"כ כיון דנקשר בידוע שלא יצא לחוץ כמ"ש הש"ך וכל האחרונים דגם לענין האבר היכי שנשבר במקום שאין עושה טרפה מהני נקשר וא"כ כיון דלא יצא לחוץ בודאי ליכא האי חששא לריאה [ועי' במש"ל בסי' נ"ג בזה] ומש"ה שפיר כתב הש"ך להתיר בגף בה"מ משא"כ בקולית לפמ"ש הוא עצמו דעיקר הטעם דאנו מטריפים בסמוך לגוף הוא מטעם דמחמת חוזק השבירה נתנדנד הבוכנא ממקומה והו"ל נשמט [ועי' במה שאכתוב אי"ה לקמן בזה] וא"כ בודאי דע"ז אין לנו שום ראי' מהקשירה דאינו מורה לנו כ' שלא יצא העצם לחוץ וכ"נ ג"כ להדיא דעת הפר"ח בסי' נ"ג שהעתיק כל דברי הש"ך שם במ"ש להשיג על הב"ח שכ' להתיר בנקשר עד תיבת ומ"מ ומן ומ"מ לא העתיק הרי דס"ל דאין להתיר בכה"ג אף בה"מ וא"כ אם בגף דקול מקולית כמש"ל כתב להחמיר כ"ש בקולית ולמעשה הנה אם אפשר לבדוק בודאי דאין להקל אכן באם א"א כגון לאחר הבישל בודאי דיש להכשיר בה"מ עכ"פ כמש"ל דאף בלא נקשר כלל יש לצדד בזה, ולפמ"ש אם נמצא אחר הבישל נשבר סמוך לגוף ונקשר שפשי"י הנה מצד איסור שמוטה כבר נתבאר דיש להתיר בה"מ וגם מצד איסור שבורה ג"כ יש להתיר בה"מ וא"כ אין בזה כ"א משום תרי קולא בה"מ וא"כ בה"מ ולכבוד שבת עכ"פ יש להתיר בזה ולענין הכלים י"ל דשרי בשהיית מעל"ע אף באין ה"מ כיון דאין בזה כ"א משום תרי קולא וכבר כתבנו מזה במק"א:

גם במה שחידש הלב"ש דיצא מין החור לגמרי מקרי נשבר ובזה גם הרשב"א יודה דצריך עוב"ח עוד יצא לדון בדבר החדש עפ"י פי' בדברי הר"ן דהקולית שיצא מן החור יש להטריף אף בלי עיכל ניביה והאריך שם בראיות יע"ש, ולפע"ד דבריו תמוהין חדא דמלשון הש"ס עצמו משמע להדיא דגם זה מקרי נשמט דהנה אמרו בזה לשון שף ושף לגמרי משמע כמו שאמרו בסנהדרין דף צ"ד לינשוף מדוכתי' ארבע אמות וכ"נ להדיא ממ"ש הרב ברטנורה בפי' המשניות שלו וז"ל קולית הירך שקפץ ממקומו מן החור וכו'

הרי מבואר מדבריו דאפילו יצא מן החור שלו ג"כ מקרי נשמט, שוב ראיתי שכפי הנראה דאשתמיט לי' דברי הרמב"ם בפרק יו"ד שכ' וז"ל בהמה שנשמט הירך שלה מעיקרו ויצא מן הכף שלו וכו' יע"ש דמלשון זה משמע דאף ביצא לגמרי מן הכף דהיינו מהחור שלו היינו מ"ש בש"ס בוקא דאטמא דשף ואין טרפה כ"א בעיכל ניביה וכ"נ ג"כ מדברי רש"י ד' מ"ב שכ' שקפץ ממקומו וכ"נ ג"כ לפע"ד מלשון הרשב"א בתוה"א שכתב שנשל מן האסיתה ונשל משמע שנפל לגמרי מן האסיתה, והנה לפי מה שביארנו דבאמת אף בכה"ג הו"ל רק נשמט ואין להטריף אלא באעכול דלא כמ"ש הוא ז"ל ע"פ דעת הר"ן ממילא נסתר ג"כ מ"ש עוד דבכה"ג גם הרשב"א יודה דצריך עוב"ח דכיון דביארנו דגם ביצא מן החור מקרי רק נשמט ולא נשבר והרי הרשב"א כתב להדיא והובא גם בפתיחה שלו אות למ"ד דגבי בוקא דאטמא דשף מדוכתי לא מצינו שיהיה חילוק בין עור ובשר חופין או לא א"כ הרי מבואר מדברי הרשב"א דבנשמט אף ביצא מן החור א"צ עוב"ח כמש"ל דלשיטתו אף בכה"ג מקרי נשמט ואף אם נחליט שהעיקר כמ"ש הוא ז"ל בדעת הר"ן מ"מ כיון דרוב הפוסקים לא ס"ל כותי' אין להחמיר בזה ובפרט שגם גוף פי' בדברי הר"ן הוא דוחק גדול כמבואר למעיין בדברי הר"ן שם ואין דברי הר"ן משמיעים כן וכ"נ להדיא בישש"ש שסיים ע"ז ופשוט הוא ואם כפי' הלב"ש בודאי דאין פשוט כ"כ, וכ"נ לפע"ד מוכרח בש"ס במה דפריך וליחשוב הא דניטל הירך ע"ש ד' ל"ב ועיי' בפ"ת מה שפי' בזה ועיי' בפמ"ג שכתב שבראש יוסף האריך בזה ובראש יוסף שנדפס לא מצאתיו ואפשר הוא בראש יוסף מהד"ב כתב יד ועי' בחי' לנדה מה שכתבנו בדברי הר"ן הנ"ל:

גם במ"ש הלב"ש בסי' א' דין י"ב להטריף בנשמט הקולית מתחלת ברייתה ועיקר יסודו ע"פ דברי רש"י שכ' ביתר דטרפה מטעם שף לפע"ד אין הכרח די"ל דרש"י כתב דיתר טרפה בין לפי' יתר כחסר ובין לפי' יתר כנטול הוא ומקומו ביד ולטעם יתר כחסר כ' דטרפה מטעם דהוי"ל ניטל הירך ולטעם דיתר כנטול ביד טרפה מטעם שף טרפה מב' טעמים א' מטעם חסר וא' מטעם נטול הוא ומקומו [ועפ"ז יל"ע בהא דמתירים בטחול בה"מ ובמק"א אבאר] גם במ"ש לדחות דברי הכו"פ דאין זה תלוי בפלוגתת הרמב"ם והרשב"א בסי' נון הנה במחכ"ת נעלם ממנו וגם להכו"פ מ"ש הרמב"ן בחי' חולין ד' נ"ו ד"ה הא וכו' דלמאי דכתב הרמב"ם דהיכי שאמרו ניטל טרפה אז בחסר כשר ה"ה בשף מתחלת ברייתה ג"כ כשר ומה שהקשה מהא דחסר הרגל כבר הרגיש בזה הרמב"ן עצמו ותירץ דבהמה שנחתכו רגליה הו"ל בכלל אסר ולא בכלל ניטל, וכ"כ עוד שם בגמ' ד' נ"ח ד"ה אבל חסר וכו' ועי' בתב"ש סי' כ"ט בס"ק ב' במה שהשיג על הפר"ח שהקשה על הרמב"ם אמאי מנה בוקא דאטמא דשף בסוג שבורה ובאמת בכלל ניטל היה לו למנותו

והשיג עליו התב"ש דאם היה מונה אותו בכלל ניטל היה צריך להתיר בשף מתחלת ברייתא ובאמת הוא אסור עפ"י שיטת רש"י לכך כלל אותו בסוג שבורה יע"ש ואשתמט לי' ג"כ דברי הרמב"ן הנ"ל דבאמת לדעת הרמב"ם בשף מתחלת ברייתא כשר וא"כ יפה כתב הפר"ח דהיה לו לכלול אותו בכלל ניטל ומה שהביא התב"ש בשם הרשב"א בחידושיו לחולין שכתב דבוקא דשף לא הוה בכלל ניטל לפי' הרי"ף לפי המסקנא צע"ג בזה דהן אמת שכ"כ הרשב"א לגי' הגאונים אכן הוא השיג עליהם וכתב דמהא גופה מוכרח כפי גי' שלנו דלפי גירסתם דרב מתנא מיירי דעיכול ניבי' בודאי דמי לפסוקי נטולה ותרווייהו איתנהו בהו ולד"ה הוא נכלל באלו טריפות דמתניתין ע"ש, וגם במ"ש התב"ש בפשיטות דלכן מנה הרמב"ם אותו בסוג שבורה דמה"ט יש להטריפו אף בשף מברייתא יעו' לעיל בסי' למד במ"ש בשם הנוב"י דפשיטא לי' דבשבורה אף הרשב"א יודה דיש להתיר מברייתא ועי' במ"ש שם וגם במ"ש הלב"ש לחשוש בזה ע"פ מ"ש בצ"צ דשמא נעשה אח"כ דבריו צ"ע דע"כ לא חשש הצ"צ שם כ"א באברים שיש להם חלל ונקב משהו טרפה בהו משא"כ באברים שאין להם חלל וא"כ כ"ש בנ"ד ולפ"ז שפיר יש לצדד בזה וכמ"ש בכו"פ שם, אמנם במ"ש עוד שם להטריף בכה"ג אף בלא איפסק ניבי' בזה ודאי דבריו תמוהים דהא אף לדעת רש"י ולפי שיטתו אין הכרח לאסור כ"א בנפסק עכ"פ ואנה מצא להטריף גם בלי נפסק וכן נראה להדיא מדברי השפ"ד סק"ח דאין לאסור כ"א בנפסק עכ"פ ע"ש:

במה דבדיק לן כבוד הרב הג' החריף כו' כו' מהור"ר אלה עי א נ"י אב"ד דק"ק אחי אב] בנידון אם נשבר עצם האסיתה [של הקולית] ברחוק ממקום שהבוקא תחובה בה מה נידן בי' והציע לפני הרב הנ"ל שבא עובדא לידו ויצא לדון בדבר החדש דיש בעצם זה דין שמוטה עפ"י פי' הראב"ד בפרק יו"ד מהלכות שחיטה וז"ל שם, א"א דומה שהוא סובר היינו בוקא דאטמא דשף מדוכתי' ולא כלום הוא אלא שבעצם נאמרו שניהם והוא הכף עצמו שנשמט ראשו העליון מן השדרה וזהו שמוטת ירך אבל בוקא דאטמא הוא הראש התחתון שנשמט מן הקולית הוא כעין בוקא ונכנס למכתשת שבכף וזהו בוקא דאטמא דשף מדוכתי' והוא דעיכל ניבי' אבל בשמוטה שאמרנו אין צורך עכ"ל הראב"ד, והנה הבין הרב הנ"ל דדעת הראב"ד לפרש דשמוטת ירך היינו עצם האסיתה מן השדרה [ר"ל שהעצם שקורין הנקא נשמט מגוף השדרה] והכריח פי' הנ"ל א' ממה שאמר הכף עצמו שנשמט [והבין שהאסיתה נקרא כף כמו שכתב הרמב"ם שם ויצא מן הכף שלו ע"ש] ב' ממ"ש מן השדרה [משמע שהוא מדבר מעצם האסיתה שהוא מחובר אל השדרה] ושם טרפה אף בלי עיכל ובוקא דשף היינו עצם הקולית מהאסיתה הנ"ל ובזה צריך

עיכל ניבי' ועפ"ז יהיה דעת הראב"ד בקולית שנשמט מהאסיתה כשיטת שאר הפוסקים דצריך עיכל כן הבין הרב הנ"ל, ועוד חידש עפ"ז לפרש דברי הר"ן במ"ש דמסתברא דניטל הירך טרפה אף בלי עיכל [וכבר נדחקו בדבריו כמה אחרונים בס' פ"ת ופמ"ג ולב"ש] דר"ל כמ"ש לדעת הראב"ד הנ"ל דהיינו בהאסיתה שנשמטה מהשדרה עצמה, והנה בתחלה אמרתי להרב דהמעיין בר"ן ובב"י כאן יראה להדיא דלא ס"ל בפי' דעת הראב"ד כן וכן כתב הרשב"א בתשובה ע"ש והשיב לי שאפשר שהם היה להם נוסחא אחרת בדברי הראב"ד הנ"ל אמנם כפי הנוסחא שלפנינו ע"כ צ"ל בפי' דעת הראב"ד כמ"ש הוא והנה מתחלה אומר כי לוא יהיה כן ע"כ אנו צריכים לכוף ראשינו במודים דרבנן ולבטל נוסחא שלנו מפני דבריהם כי בודאי הם היה להם נוסחא אמיתית בדבריו ובפרט מ"ש לפרש כן דברי הר"ן בודאי דז"א כיון שכבר הוכחנו דע"כ הר"ן לא ס"ל בדעת הראב"ד כמ"ש הוא וא"כ מאין למד דין זה ועכ"פ הו"ל להכריח דבריו מאיזה הכרח בש"ס והאיך תלה דין זה במסתברא וז"ב:.

ומעתה כיון שבירנו דע"כ דברי החכם הנ"ל בטלים כמ"ש, נבוא לעיין בדברי הראב"ד לפי גי' שלנו דהן אמת דלכאורה מפשטות דבריו נראה כמ"ש הרב הנ"ל אמנם לאחר העיון ז"א והרב לא עיין יפה בדבריו ומתחלה אבוא ראיות לסתור פי' הנ"ל (א') דלפ"ז איך כתב הראב"ד אבל בוקא דאטמא' הוא הראש התחתון שנשמט מן הקולית דלפי' ר"ל בזה דהאסיתה נשמטה מן הקולית ולפ"ז מ"ש הראב"ד בוקא דאטמא ר"ל האסיתה וזה בודאי אינו דהאסיתה בודאי לא תקרא בשם בוקא [עיי' רש"י שם בגמ'] ועוד דלוא יהיה דהראב"ד קורא לאסיתא בשם בוקא איך כתב אח"כ הוא כעין בוקא ונכנס למכתשת שבכף ולפמ"ש הוא דבוקא ר"ל אסותה בודאי יקשה דהא האסיתה אינה נכנסת לשום מקום אדרבה הוא המכתשת שבו נכנסת הקולית ועוד דא"כ מה זה שכתב שנכנס למכתשת שבכף דהא הכף הוא האסיתה כמש"ל, ועוד דלפ"ז לא א"ש מ"ש שנשמטה מן הקולית דדבר זה אינו שייך כ"א בבוכנא שנשמטת מן האסיתה ולא באסיתה מן הבוכנא וא"ל דבאמת הראב"ד מפרש בוקא דאטמא היינו קולית מן האסיתה ומה שסיים הוא כעין בוקא חוזר אל הקולית ור"ל במ"ש והוא כעין בוקא דהיינו שהקולית הוא כעין בוקא שנכנסת למכתשת [ר"ל האסיתה] שבכף דז"א דהמעיין בדבריו שם במ"ש אבל בוקא דאטמא דלא העתיק מתחלה תיבת דשף "מדוכתה" [דאם היה מעתיק תיבת "מדוכתה" שפיר י"ל דמ"ש הוא הראש התחתון הוא פי' על תיבת מדוכתה דהיינו האסיתה הוא הראש התחתון מעצם הכף ואף לפ"ז לא א"ש מ"ש שנשמט מן הקולית דהו"ל להיפך שהקולית נשמט ממנו כלשון הש"ס] אמנם לפי הגי' שלפנינו שלא סיים

תיבת מדוכתה וכתב שהוא הראש התחתון ע"כ צ"ל דהוא מפרש תיבת בוקא היינו הראש התחתון וכמש"ל וכ"כ דפי' זה ליתא, ומה שנלפע"ד בדברי הראב"ד הוא ע"פ מ"ש רש"י על התורה על הפסוק ויגע בכף ירכו וז"ל קולית הירך התקוע בקלבוסת קרוי כף על שם שהבשר שעליו כמין כף של קדירה עכ"ל וגם לפי מה שמצאתי בחי' הרמב"ן בחולין דף נ"ז שכ' וז"ל ובוקא דאטמא הוא ראש זה העצם הג' ותחוב בשדרה עכ"ל הרי בביאור דהרמב"ן קורא לכל עצם האסיתה בשם שדרה ולפמ"ש בשם רש"י הקולית עצמי קרוי כף ועפ"ז א"ש דברי הראב"ד כפשוטן וכמ"ש הר"ן והרשב"א וב"י אפי' לפי הגי' שלפנינו והיינו דמתחלה כתב והוא הכף עצמו (ר"ל הקולית כמ"ש רש"י) שנשמט ראשו העליון מן השדרה ר"ל מן האסיתה וקורא אותה בשם שדרה כמ"ש בשם הרמב"ן וזה הוא שמוטת ירך אבל בוקא דאטמא הוא הראש התחתון שנשמט מן וכאן ע"כ צ"ל או שחסר תיבה וצ"ל מן השוק או שתיבת מן הוא מיותר ור"ל דבוקא דאטמא היינו הראש התחתון מהקוליות שנשמט מן השוק ואח"כ מפרש הראב"ד תיבת בוקא וכתב דלכן נקראת הקולית בשם בוקא מחמת שהקולית הוא כעין בוקא ונכנס למכתשת ומ"ש שבכף ע"כ צ"ל שגם האסיתה נקרא בשם כף כמ"ש הרמב"ם כאן והיינו מטעם שהבשר שהוא עשוי כמין כף הוא בין על הקולית ובין על האסיתה ובזה א"ש הכל (עוד י"ל דמ"ש הוא הראש התחתון ר"ל עצם השוק) שנשמט מן הקולית וע"ז סיים הוא כמין בוקא שנכנס למכתשת ר"ל בקולית וז"ש שבכף וכמ"ש רש"י ויותר נראה כמ"ש בתחלה ויהיה איך שיהיה העיקר בדעת הראב"ד כמ"ש הפוסקים ודלא כמ"ש הרב הנ"ל, והצעתי דבר זה לפני כבוד הרב הג' וכו' ר' אברהם דוד מק"ק ניקאלאיעוו (בעהמח"ס קב נקי, ובית אהרן, ונתיב החיים, ושערי תפלה) והשיב לי שדברים ברורים הם ועיי' בפי' המשנה להרמב"ם גבי עוף ויל"ע:

עובדא בא לידי בבוקא דאטמא שהיה בה מקום גבוה כמו הר סמוך לאסיתה ונראה מענינו שלא נשבר רק היה כמו שקורין (איבער גיוואקסען) וצויתי לפתוח האסיתה וראיתי שהאסיתה היה נפרך ממנה קצת וגם היה כמין שריטות בהבוכנא והיתרות היו שלימים ובריאים רק הגיד הדק לא נמצא כלל והנה לכאורה לפמ"ש בשו"ת בית יעקב דבנשבר האסיתה הוה ודאי שף א"כ טרפה לדידן דמחמירים כדעת רש"י דפי' ניבי' הוא הגיד הדק וכיון שלא נמצא כעת הוה כמו נתעכל אמנם לפמ"ש בלב"ש בפתיחה אות נ"ו דאינו כ"א ספק א"כ יש להקל בנ"ד דהוה ס"ס שמא לא שף ושמא היתרות הם עיקר כדעת רוב הפוסקים, ועוד די"ל דבנ"ד אף הבי"ע יודה דע"כ לא קאמר הבי"ע כ"א בנשבר חצי האסיתה מה שאין כן בנידון דידן שלא היה חסר כי אם מיעוט האסיתה,

ואף דהמעיין בלב"ש שם כתב דכיון דהיתרות וגיד הדק שלמים י"ל דלא שף וא"כ בנ"ד דנחסר הגיד הדק אפשר לומר דאף לדעתו הוה ודאי שף מ"מ ז"א דהמעיין בפנים בסי' י"ב סק"ט כתב דאף בנשבר בצלע (היינו האסיתה שלה) ג"כ אינו כ"א ספק ובפרט לפמ"ש דדוקא בנשבר חצי הצלע הוא דכתב הבית יעקב דהוה ודאי משא"כ בנ"ד ובפרט לפי מה שאמרו לי הטבחים שלא היתה צולעת כלל וא"כ קרוב הדבר שלא שף וכמו שבאמת נראה בעת הבדיקה שהיה הבוקא מונח היטב בהאסיתה עד שבקושי גדול הופרד ממנה, והנה עדיין יל"ע דהא כתבו האחרונים בשם הדמש"א דאם יש חיכוך משריטות בבוכנא הוא סימן ששף ואם כן בנ"ד יש להטריף מטעם דהיה בו שריטות ופגימות בבוכנא וא"כ שף מדוכתיו הגיד הדק להעכל, אמנם המעיין בבל"י סק"ו יראה להדיא דגם בשיש שריטות בבוכנא אין דינו כודאי שף שהרי כתב שם בנ"ד מה שהועד לפניו אודות השוורים שעושין בהם מלאכה שאומרים שאין להם ניבין מחמת המלאכה וכתב ע"ז דבאם אין שם ריעותא אחרת אין להטריף מחמת דעת הפר"ח דעיכל בלי שף טריפה דעיקר כדעת הש"ע בזה אבל באם יש שם עוד איזה ריעותא כגון שצולעת בחייה בירך הנ"ל [ומ"ש בבליי שם שבחייה צולע ומצד השני בניביה הוה ריעותא הוא מגומגם וכפי הנראה דט"ס נפל שם ור"ל דבאותו צד שהוא צולע נמצא הריעותא] אף שלמראות עין לא נשמט הירך אפ"ה אסור מטעם דהוה כעין ס"ס לאיסור שמא שף מדוכתה ושמא כדעת הפר"ח ובזה א"ש קושית הפמ"ג עליו ע"ש, וכתב עוד דה"ה אם יש שאר ריעותא הן דם והן משורטט על הבוכנא בהצד שצולע יש לאסור הרי דדוקא בצולעת ויש שריטות בבוכנא אסור משא"כ בשריטות לבד אין בזה חשש נשמט, וצ"ל דמ"ש הדמש"א דהוה סימן שנשמט היינו ביש שם ריעותא אחרת שצריך בדיקה בזה כתב דאם רואין שריטות בבוכנא יש לאסור ויהיה איך שיהיה עכ"פ אין זה ודאי וא"כ בנ"ד הוה שפיר ס"ס שמא לא שף ושמא כדעת הרמב"ם ורוב הפוסקים דהיתרות הם עיקר והם שלימים וכשר בה"מ עכ"פ ואף די"ל דנ"ד דמי למ"ש הבל"י דבריעותא דצולעת ושריטות בבוכנא אסור וא"כ ה"ה בנ"ר יש לצרף הריעותא דנשבר האסיתה עם השריטות, מ"מ נלפע"ד להקל דהא אף ביש שם שני ריעותות עדיין אין זה ודאי שמוטה אלא דבצירוף הריעותות אנו אוסרים מספק וא"כ שפיר הוה ס"ס ובפרט בנ"ד דבלא"ה לפמ"ש העיקר בש"ע דהיתרות הם הניבים ובצירוף כ"ד יש להתיר ואף שאינו ס"ט גמור ואף לפי שאבאר לקמן אי"ה דדעת רוב הפוסקים כרש"י מ"מ אפ"ל כיון דבש"ע ורמ"א הכריעו בסתם כדעת הרמב"ם עכ"פ שפיר הו"ל ספק שמא היתרות הם עיקר ניבים.

ועוד נלפע"ד דלפמ"ש הבל"י י"ל דמעולם לא נתעכל הגיד הדק אלא שנפסק מב' הצדדים ונאבד וא"כ אף לדעת רש"י אין להטריף דהנה הא דאנו אוסרים בנתעכלו ומתירים בנפסקו ע"כ אין הטעם דבנפסק נשארו הניבים קיימים ובנתעכלו נרקבו הניבים לגמרי דהא ודאי אף אם לא נתעכלו כ"א באמצע ונשארו בב' הקצוות הניבים בריאים ושלמים בודאי טרפה מטעם שלא נשארו כלל מחובר לקולית ולאסיתה ואפ"ה אם ראינו שלא נתעכלו כלל כשר וא"כ ה"ה בנ"ד, ואף שנראה מדברי הפוסקים דאם נשמט הירך ובדקו בניבים ונחסרו לגמרי אסור מטעם דהוה נתעכלו וכן נראה להדיא מדברי הבל"י ופרמ"ג כאן דלמ"ש הפר"ח דעיכל בלי שף אסור ה"ה בזה היינו מטעם דיותר מצוי שיחסר ע"י עיכל ורקבון ממה שנאמר שבא ע"י פסוקה ולכן אם הוא ודאי נשמט בודאי יש לאסור דתולין במצוי משא"כ במקום די"ל דלא נשמט וכ"ש לפמ"ש הבל"י בשם המנקרים דמצוי הוא שע"י המלאכה יתנתקו הניבים שפיר י"ל דבאמת לא היה בזה שום עיכול אלא שע"י המלאכה נפסקו לגמרי עד שלא נשארו מהם כלום אצל הבוכנא והאסיתה, ואפשר דזה הוא כונת הבל"י הנ"ל דבמקום דאין שם שום ריעותא דשמוטה אין להחמיר מחמת שלא היה בה הניבים חדא דהעיקר כדעת המחבר ורמ"א דעיכל בלי שף כשר ואף לפר"ח עדיין אין בזה ודאי איסור דשמא לא נתעכל כלל משא"כ היכי דיש לחוש לנשמט שפיר יש לאסור אף דיש ספק בהשמוטה וגם בעיכול מ"מ הוה ס"ס דשמא נתעכל ואסור כפר"ח ואת"ל כדעת הרמ"א שמא הוה שף ואסור מספק עיכול עכ"פ [ומ"מ יל"ע בזה דכפי הנראה מפשטות דבריהם דמחזיקינן לי' בודאי נתעכל היכי דלא נמצאו שם כלל וצ"ע] ויהיה איך שיהיה בנ"ד עכ"פ היכא דיש ספק אם נשמט אף שנמצא חיכוך ושריטות בבוכנא וגם נשבר קצת (ר"ל בפחות מחצי האסיתה) מהאסיתה והיתרות הם שלימים ובריאים ויפים וגם הבוכנא הוא תחוב היטב בהאסיתה ובחייה לא היה נראה שום ריעותא [ור"ל שלא היתה צולעת כלל] שפיר יש להקל אף שלא נמצא כלום מגיד הדק בה"מ עכ"פ [היינו מטעם בדיקה ביתרות דלא מהני כ"א בה"מ] והיינו מטעם ס"ס שמא לא שף כלל ושמא היתרות הם עיקר כדעת רוב הפוסקים ובצירוף די"ל דלא נתעכל הגיד הדק כמש"ל, אמנם היכי דודאי נשמט יש להטריף בזה כנראה מפשטות דברי הבל"י ופמ"ג דהיכא דלא נמצא הגידים כלל דינם כנתעכלו וא"כ הוה בנ"ד נשמט ונתעכל הגיד הדק דאסור:

במ"ש הלב"ש בסי' א' להתיר בנפסק אחד מהניבים אף היתרות צ"ע מדברי הש"ך דהא לא נזכר כלל בדבריו מענין גיד הדק ואפ"ה כתב דנפסק אסור גם במ"ש להתיר בנאבד ולא בדק גיד הדק ולע"ד יש לעיין בזה דהא רוב הפוסקים ס"ל דגיד הדק הוא עיקר, רש"י

ותוס' ורי"ו ומרדכי ואו"ה וכ"פ בתו"ח, ובפרט שמצאתי בבה"ג שכל דבריו דברי קבלה כתב ג"כ דניבי' הוא גיד הדק וגם מצאתי בא"ז שהוא ג"כ ס"ל כן, וכן נראה ג"כ דעת הרגמ"ה בפי' לחולין שכ' לפרש שם דניבי' הוא הגיד ע"ש וגם בר"ן העתיק רק פירש"י ע"ש ולפ"ז י"ל"ע אם יש להקל בנאבד, ועוד דהמרדכי הוא מרא דשמעתתא דאסור בנאבד והוא ס"ל דניבי' הוא גיד הדק וכפי הנראה דהרב לב"ש לא ראה כ"א מה שהובא בפמ"ג דעה זו רק בשם רש"י ותוס' אם היה רואה דכה"ד רוב הראשונים בודאי דלא היה מיקל בזה, ומ"מ עדיין י"ל"ע לפמש"ל דמ"מ שפיר יש לצרף דעת המחבר לס"ס דשמא היתרות הם עיקר ניבים א"כ שפיר הו"ל ס"ס שמא יתרות הם עיקר ניבים ואת"ל כדעת רש"י וסיעתו שמא לא נתעכל:

גם במה שכתוב הלב"ש בסי' ב' סק"א להטריף אף בהובא לשו"ב שלם בנפסקו אף בה"מ לענ"ד נראה דכשר עכ"פ בה"מ דע"כ לא החמיר הש"ך אלא במקום שאין לנו שום סברא דלא נתעכל וכבר הוחל הריעותא בניבים לכן א"א סומכין בזה על בקיאתנו משא"כ בנ"ד דאף לדעת הש"ך ומ"י עכ"פ שכיח ומצוי יותר שאין בזה שום עיכל בודאי דיש לסמוך עכ"פ על הבדיקה ובפרט שיש לנו צירוף דעת הכו"פ דא"צ בדיקה כלל ובלא"ה גוף דברי הש"ך הם רק חומרא ומפשטות דברי הרמ"א משמע דאף בכה"ג יש לסמוך על הבדיקה:

גם במש"ש סע"ג סק"א לאסור בנשבר סמוך לגוף בנאבד ולא בדקו בניבים לענ"ד נראה להקל בה"מ וסעודת מצוה עכ"פ דהא בלא"ה דעת כמה אחרונים דרמ"א מיקל בנשבר בה"מ אף בלי בדיקה וכמ"ש הוא עצמו בפתיחה סק"ה בשם הנוב"י א"כ עכ"פ יש לסמוך עליהם בנ"ד דעכ"פ אין מצוי כ"כ שיתעכלו הניבים אף לדעת הש"ך ומ"י ובפרט לדעת הכו"פ דודאי אין מתעכל ובצירוף דעת האומרים דשבור אינו כשמוט בודאי דיש להקל עכ"פ בנאבד בה"מ עכ"פ:

גם במש"ש בסק"ד בנאבד ולא בדק ביתרות ואין בזה משום תרי קולא בה"מ דמצד צירוף דעת הכו"פ יש להתיר בין הבדיקה בגיד הדק ובין מה שלא בדקו ביתרות אף בלי ה"מ ולפ"ז י"ל"ע איך מתיר שם בסי' א' סק"י בה"מ לבד איסור שמוטה שבו והא לסמוך על בדיקת גיד הדק א"א סומכין כ"א בה"מ וגם להתיר בלי בדיקת היתרות צריך ה"מ א"כ הוה תרי קולא בה"מ אמנם כ"ז לפמ"ש הוא ז"ל אבל למ"ש דבלא"ה דעת כמה אחרונים להקל בנשבר בה"מ אף בלי בדיקה א"כ יש להקל עכ"פ בבדק הגיד הדק:

גם במ"ש בסי' ג' בסק"א דאף בנשמט ספק מחיים אין להתיר ע"י בדיקה כ"א בה"מ כ"כ במק"א דלאו כללא הוא ונראה עיקר דבכ"מ דיש שני צדדים להתיר בה"מ שפיר

יש להתיר אף בלי ה"מ וא"כ ה"ה בנ"ד דבלא"ה מותר בה"מ ע"י בדיקה וגם אם לא היה מותר בה"מ ע"י בדיקה מ"מ בנ"ד היה מותר בה"מ אף בלי בדיקה מחמת הס"ס כמ"ש בסי' נ"ג לכן בצירוף ב' הצדדים שפיר מותר אף בלי ה"מ וראי' ברורה לזה ממ"ש הרמ"א בסימן נ"ג דבנשבר יש להקל מטעם הס"ס אף בלי ה"מ מטעם דרוב הפוסקים מתירים בנשבר ואף שאין אנו מתירים מטעם זה אף בה"מ בודאי מחיים מ"מ כיון דנראה כן מעיקר הדין שפיר יש לסמוך על ס"ס הנ"ל אף שהוא ח"ח וא"כ כ"ש בנ"ד דבלא"ה מותר בה"מ אף בודאי מחיים, וכבר נודע דברי הרמ"א בתשובה דבכ"מ שמתיר בה"מ הוא מטעם שנראה לו דעת המתיר עיקר א"כ בודאי דיש לסמוך על ס"ס זה אף בלי ה"מ, ומ"ש מדברי הש"ך נראה דהש"ך לא כתב כן כ"א לדעת המרדכי דמיירי במי שאינו בקי דהוה ח"ח לו לבד דבאמת לא הוה ס"ס כלל משא"כ לדידן דבלא"ה מותר ובפרט דלפי הנראה מדברי הרמ"א בסי' ק"י ומדברי כל האחרונים בסי' נ"ג דמעיקר הדין שפיר מהני ס"ס בח"ח לכל העולם אף בלי ה"מ וכמ"ש בט"ז שם להדיא אלא דלמעשה החמיר הרב א"כ בנ"ד בודאי יש להקל:

גם במ"ש שם בס"ק ב' בענין ספק ח"ח שנאבד ועיי' בפתיחה אות מ"ד מ"ה שהאריך בזה ולע"ד נראה דע"כ לא נסתפק הפמ"ג בזה כ"א בלא נודע הספק עד שנאבד ומ"ש הלב"ש דגם בזה הוכרע דאף שלא נודע חל עליו שם איסור לע"ד צ"ע דאנה מצא כן, ולדעתי דבר זה תלוי בפלוגתת האחרונים בספק דרבנן ע"י גילגל דלדעת המ"כ ומ"ב דבלא נודע שפיר הוה סד"ר אלמא דקודם שנודע לא חל עליו שם איסור וא"כ ה"ה בנ"ד שפיר י"ל כיון דעדיין לא נאסר עד שנאבד ואז הוה ס"ס טוב מחמת האבידה ולדעת הפוסקים דאף בלא נודע אסור שם אלמא דחל עליו שם איסור אף בלי נודע ולפ"ז לפמ"ש הש"ך שם להקל בה"מ ה"ה בזה וא"כ אין שום נ"מ דבלא"ה סח"ח מותר בה"מ, אמנם למ"ש המ"י שם דיש להקל אף בלי ה"מ שפיר יש נ"מ ועי' בלב"ש בחי' דבמקום שא"צ לבדוק שפיר יש להקל אף בהפסד קצת אכן י"ל דנ"ד גרע כיון דאלו היה לפנינו אין לו היתר כ"א בה"מ לא מהני בזה מה שנאבד וזה עיקר ספיקו של הפמ"ג ויל"ע:

גם מ"ש שם בסי' ג' בס"ק א' דגם בנשבר סמוך לגוף אין היתר כ"א בה"מ וס"מ הנה כבר כתבנו לעיל דגם בנשמט יש להתיר בספק מחיים ע"י בדיקה אף בלי ה"מ וא"כ כ"ש בנ"ד דדין זה הוא ממש כמ"ש הרמ"א להקל בגף אם נשבר מטעם ס"ס הנ"ל אף באין ה"מ וא"כ איסור שמוטה בודאי הותר אף בלי ה"מ, אלא דנ"ל דאף לענין איסור שבורה דהיינו עו"ב שלם ג"כ יש להתיר בזה אף באין ה"מ ואף דלענין איסור שבורה אין הס"ס מתהפך וגם הוא חסרון חכמה מ"מ כיון דהוא רק חומרא בעלמא להחזיק במנהג

כמבואר בכל האחרונים בודאי דאין מזיק בזה מה שהוא ח"ח כמש"ל ואף מטעם שאינו מתהפך הנה באמת דעת כמה אחרונים להקל אף בש"ס שאינו מתהפך ואף דלדינא א"א סומכין עליהם מ"מ בנ"ד שהוא חומרא בעלמא שפיר יש לסמוך ע"ז, ועוד דלפמ"ש בשו"ת מ"ע דעיקר האיסור בס"ס שאינו מתהפך דמה חזית להתחיל כן אימא איפכא ולא הוה ס"ס והוא ספק ד"ת א"כ כ"ז באיסור תורה אבל באיסור דרבנן שפיר מהני אף בס"ס שאינו מתהפך וא"כ כ"ש בנ"ד דעכ"פ לא עדיף מאיסור דרבנן (דהא עיקר האיסור בזה מטעם גזירה ע"י ד"מ) ושפיר מהני, ועוד כיון דהוא רק איסור דרבנן וקיל מיני' די בספק אחד מטעם סד"ר ועוד כיון דכתב הש"ך דבאמת הו"ל להתיר מטעם נשחטה הותרה בספק מחיים אלא דהוא שכיח וא"כ כשנתוסף בו עוד איזה צד להתיר אף שאינו ס"ס טוב מ"מ לא מקרי שוב שכיח לאיסור ושפיר יש להקל מטעם נש"ה וכדומה לזה כתב הכו"פ לתרץ בהא דסי' מ"ט מהא דסי' ל"ג וכן כתבנו במק"א דבזה יש לתרץ דברי הרמ"א בסי' קפ"ז ממה שהקשה עליו בש"ך שם ס"ק כ"ב וע"ש ובנוב"י מ"ש בזה, ולפ"ז לא מיבעיא בעו"ב שלם בודאי דכשר בספק מחיים אלא אפי' באם יש נקב בבשר או בעור לבד ג"כ יש להכשיר בפשיטות דהא גם בזה יש להכשיר מעיקר הדין אלא דרמ"א אסרו מטעם שלא לחלק במנהג א"כ בספק מחיים דבזה אין שום מנהג ודאי דאין להחמיר, אכן אפילו באם היה ספק אם יש נקב בעו"ב ג"כ יש לצדד בזה ואף דהרב בעל לב"ש כתב בפשיטות דיש לאסור בכה"ג וא"א אומרים בזה ס"ס שמא לאח"ש ושמא לא יצא לחוץ משום דלא הוה ס"ס המתהפך דאיך אתה אומר ספק יצא לחוץ ואת"ל לא יצא שמא לאח"ש דבלא"ה לא שייך לפלוגי בין יצא ללא יצא ואין לעשות ס"ס באופן זה שמא היה עו"ב שלם ואת"ל שהיה נקב בעו"ב והנקב נעשה מחיים שמא נשבר אח"ש מטעם דכיון דאנו אומרים שהנקב נעשה מחיים א"כ מי גרם הנקב אם לא שהשבירה עשתה זאת וא"כ נשבר ג"כ מחיים, ול"ד למ"ש הש"ך דאת"ל דנתעכל מחיים שמא שף לאח"ש דהתם אין העיכול תלוי בהשמוטה הנה עדיין יל"ע בזה דהא גם שם כ' הבי"ע דהיכי דנשמט הירך שכיח הוא שיתעכלו הניבים וכ"כ בשו"ת בית אפרים והובא בשו"ת טור האבן דלאחר שעה או יום יומים משעה שנשמט מתעכלים הניבים ע"ש ואפ"ה דעת הש"ך שם דהו"ל ס"ס ואת"ל נתעכל שמא שף לאחר שחיטה ואע"ג דאם אנו אומרים שמא נתעכל ע"כ הוא שכיח מחמת שנשמט וא"כ נשמט ג"כ מחיים והו"ל ממש כמו בנ"ד בנקב בעו"ב ומ"מ הו"ל ס"ס ולא אמרינן דכיון שאנו אומרים את"ל נתעכל הוה כמו שאנו אומרים שמא נשמט ג"כ מחיים, והנה היה אפ"ל דהש"ך לא ס"ל הא דבי"ע כמו שנראה לכאורה מדבריו בסי' נ' במ"ש לפרש דעת הסמ"ק וסיעתו

דאף בספק השקול אסור ע"ש וכ"נ מדבריו כאן מדעשה ס"ס שמא לא נתעכל ואם איתא הא הו"ל ספק הרגיל, אכן לאחר העיון אפ"ל דבנ"ד כ"ע יודו דדוקא כ"ז שא"א רואין שום עיכול שפיר כתב הש"ך דהו"ל ספק שקול ולא אמרינן ששכיח הוא שיהיה נתעכל אבל באמת אם רואין שנתעכל בודאי גם הוא יודה דאנו תולין שהוא מחמת השמוטה שמכח נדנוד דחיקת הבוכנא באסיתה נתעכל, וא"ל דע"כ איך מצרף הש"ך כאן לס"ס כיון דהוה שכיח יש לומר דבאמת אין זה שכיח ומצוי הרבה כ"א מעט ולכן לענין ס"ס שפיר יש לצרפו כמו שאכתוב אי"ה בזה לקמן דיש כמה ספיקות דלענין להתיר בספק אחד מחמת נש"ה לא הוה ספק שקול ומ"מ שפיר מצטרף לש"ס ועי' במ"א בס"ס תס"ז ובתוס' כתובות במ"ש בענין רובא ברצון ובפני יהושע שם:

ויהיה איך שיהיה עכ"פ מבואר דעת כל האחרונים הנ"ל דהעיכל יותר שכיח שיהיה מחמת השמוטה ומ"מ לא מצינו שיסתרו דברי הש"ך הנ"ל במה שעשה ס"ס שמא לא נתעכל ואת"ל נתעכל שמא שף לאחר שחיטה ולפ"ז ה"ה בנ"ד לא מיבעיא בנאבד ולא נבדק העור ובשר די"ל ס"ס זה שמא עו"ב שלם ואת"ל שהיה נקב בעו"ב והנקב נעשה מחיים שמא הנקב נעשה מחמת ד"א כגון שנחתכה בכותל והשבר נעשה לאחר שחיטה וזה ממש כמ"ש הש"ך ואע"ג דהמנ"י באמת חולק שם דלא הוה מתהפך מטעם כיון שנתעכל מחיים ודאי שף נמי מחיים מ"מ י"ל דיודה הכא מחמת תרי טעמי חדא שהתם הניבים הם בפנים וא"כ מהיכן בא להם הקילקול לכן ודאי מסתבר יותר, דבא לה מהשמוטה אבל הכא דהם מבחוץ שפיר יש לתלות שמד"א בא כמש"ל ועוד דהא הכא בלא"ה איכא ס"ס שמא הלכה כהרא"ש ושמא לא יצא לחוץ אלא שמחמת המנהג אנו מטריפין כמ"ש הלב"ש הפתיחה יע"ש וא"כ די לנו להחמיר כמו שאמרו אבל כשיש עוד ספק אמרינן בודאי דבכה"ג לא דברו המחמירין ובפרט דדעת האו"ה דכל היכא דלא הושחר פי המכה תלינן דודאי לאחר שחיטה וכ"כ הכו"פ בסי' נ"ג דבכל נשבר היכי דליכא שום רושם יש להכשיר ע"ש ובפרט דהאי דינא דס"ס המתהפך בלא"ה אינו מוסכם דהא איכא דעת המהרי"ט והפ"ח והכו"פ דלא בעינן מתהפך וא"כ אי נשבר העצם ויש עוב"ח בדיני חפי וספק אי יש נקב בעו"ב והוא ספק מחיים פשיטא דיש להתיר ואפילו במקום שיש ודאי נקב בעו"ב והוא ספק מחיים ג"כ נלפע"ד דיש להתיר עכ"פ בה"מ מחמת ס"ס הנ"ל ספק אם הנקב בעו"ב נעשה לאחר שחיטה דהיינו שהשבירה נעשה מחיים סמוך לשחיטה והעו"ב נקב לאח"ש ואת"ל שהנקב בעו"ב נעשה מחיים שמא מחמת דבר אחר בא והשבירה נעשית לאח"ש כמו שכתבנו לעיל מדברי הש"ך ובפרט דיש בלא"ה ס"ס כמש"ל ויש עוד צירוף דעת האו"ה וכו"פ הנ"ל דודאי

לאחר שחיטה נעשית, ועוד דהא בלא"ה י"ל דגם הרמ"א מתיר בה"מ אף בשיש נקב בעו"ב דבאמת מפשטות דברי הפוסקים בדעת רש"י נראה דל"ח לשמא יצא רוב העצם לחוץ אלא דוקא בראינו כן ובפרט לדידן דיש בזה ס"ס ואף דלדינא א"א סומכין ע"ז מ"מ בנ"ד דיש בו עוד ספק שפיר יש לסמוך על דברי האחרונים דלא בעינן מתהפך וגם עכ"פ הוה ספק שקול וי"ל נשחטה הותרה, הן אמת דלפמ"ש דעכ"פ הוה ספק גמור ואמרינן נשחטה הותרה א"כ צ"ע במ"ש הש"ך בשם המ"ע להחמיר ואמאי לא היקל מטעם נשחטה הותרה אמנם באמת לק"מ לפמ"ש הש"ך בסי' נ' דדעת כמה מהראשונים להחמיר בספק שקול אף בריעותא דלאחר שחיטה וא"כ י"ל דהרמ"ע ס"ל כדעת הפוסקים הנ"ל וז"ש כיון דלא הוה מתהפך הוה ספיקא ד"ת ור"ל דהוה ספק שקול ובספק השקול לא אמרינן נשחטה הותרה, אמנם לדידן לפמ"ש הרמ"א בסי' נ' דדוקא בספק בריעותא מחיים הוא דיש להחמיר שפיר יש לצדד בזה ואף למ"ש הש"ך שם להחמיר כדעת הר"י ורשב"א מ"מ עכ"פ בה"מ יש ר"ל להקל כמ"ש הש"ך שם:

ושוב מצאתי און לי במ"ש הש"ך בסי' נ' בשם סמ"ק וכל ס"ט שבא כ לפני חכם כגון נשבר העצם ויצא לחוץ וכו' לא אמרינן נשחטה הותרה הרי להדיא דדוקא בודאי יצא לחוץ ואין בו רק ספק אחד שמא לאח"ש בזה הוא דיש לאסור משא"כ היכא דיש בו עוד ספק דשמא לא יצא לחוץ בודאי דיש להקל עכ"פ מטעם נש"ה, ולפ"ז אכתי יש לעיין בדברי הרמ"ע הנ"ל דהא הסמ"ק הוא מהאוסרים בספק השקול ואפ"ה לא אסר כ"א ביצא לחוץ אלמא דס"ל דאם יש עוד ספק שמא לא יצא הוה שכיח להיתר וא"ל מדברי הר"ף בהגהת סמ"ק שהובא בש"ך סי' נ"ה סק"ד דאוסר בספק מחיים אף שיש עוד ספק דשמא לא נתעכל וגם ממ"ש הש"ך שם בתחלה לפרש דבריהם מטעם דלא הוה ס"ס המתהפך והא בכה"ג לא בעינן מתהפך מטעם דהוה שכיח להיתר או דעכ"פ הו"ל ספק שקול, די"ל דבתחלה מפרש דבריהם דס"ל כדעת הפוסקים דאף בספק השקול אסור וס"ס שאינו מתהפך לא עדיף מספק השקול וכמ"ש הרמ"ע ואח"כ כתב דבאמת הוה ס"ס המתהפך אלא דאסור מטעם ח"ח, אמנם כ"ז כתב הש"ך בפי' דברי הפוסקים אמנם לדינא י"ל לכאורה דס"ל דאף אם לא הוה ס"ס המתהפך יש להקל עכ"פ בה"מ מטעם נשחטה הותרה אכן מפשטות דברי הש"ך נראה דס"ל דלא מהני בזה ס"ס שאינו מתהפך וכ"נ להדיא מדבריו בסי' ק"י בדיני ס"ס ובנה"ך סי' מ"ט דאל"כ לק"מ מגף ומהא דסי' מ"ט, ונראה מדבריו בכל המקומות דס"ס שאינו מתהפך גרע מספק שקול וצ"ע בזה אמנם מדברי הרמ"ע נראה כמ"ש וכמ"ש שם דבד"ת אזלינן לחומרא משמע דבדרבנן שפיר יש להקל (כמו בדשיל"מ) ועי' בדגמ"ר שם בסי' ק"י ובפמ"ג שם מ"ש בזה, אלמא

דעכ"פ לא גרע משאר ספק וא"כ בנ"ד דיש עוד צירוף די"ל דאף בודאי מחיים מותר לדעת הרמ"א בה"מ וגם כמה דעות דלא בעינן כלל מתהפך ומפשטות דברי רש"י נראה דל"ח כלל לשמא יצא לחוץ בשיש עוב"ח (וכמ"ש הרא"ש) בודאי דיש להקל עכ"פ בה"מ וכמו שנראה להדיא מדברי הסמ"ק שכתבנו לעיל, וכן נראה שם להדיא דבספק עיכול צייר בודאי מחיים משמע דבספק מחיים הו"ל להקל ומ"ש הר"ף בהגהת סמ"ק ומרדכי לאסור י"ל דמיירי בספק ח"ח לו לבדו (או דס"ל דאף ח"ח לכל העולם ג"כ הדין כן) וזה באמת לאו ספק כלל דדעת שוטים אינו כלום ולכן לא מצרפינן לי' אף לענין שיהיה עכ"פ ספק שקול:

גם במ"ש שם הרב בס"ס ג' דכל היכא דאיכא למתלי בשניהם דהיינו במחיים ובלאח"ש אין נידן כספק השקול ואינו מצטרף לס"ס יע"ש מטעם כיון דאם לא היה במה לתלות לאח"ש היינו אומרים דודאי מחיים נעשה א"כ מה מועיל שנעשה שוב לאח"ש, ולענ"ד דבריו צע"ג דהא מבואר הוא בסי' נ"ז דהיכא דאיכא ארי וכלב תלינן בכלב וביארו הטעם משום דמוקמינן אחזקה יע"ש וא"כ הא התם ג"כ אי לא היה הכלב היינו מטריפין שודאי נדרס ואפ"ה כיון דאיכא למתלי בכלב תלינן הרי מבואר דהיכא דאיכא למתלי בזה ובזה הוה ספק השקול יע"ש בטור ובט"ז שם שהעתיק דברי והרשב"א ועיי' בלבוש שם ובפר"ח שכ' להדיא דבכה"ג הו"ל ספק שקול וכיון דהו"ל ספק שקול לענין לאוקמי בחז"ה דנשחה"ה כ"ש בנ"ד לענין ס"ס כמש"ל וכמו שנראה ממ"ש הש"ך בס"ס נ"ה ובכ"מ דאף בספק דשכיח קצת דמצטרף לס"ס מ"מ אין לו דין ספק השקול לענין להתיר בספק אחד מטעם נשח"ה, וגם מגוף הראי' שלו מהא דחולין דף יו"ד לענ"ד נראה דאדרבה משם נראה להיפך דהא המעיין ברש"י שם במ"ש דמפרקת לא פגמה טפי מעור וא"כ הו"ל ממש כמו נ"ד ואפ"ה ס"ל לר"ח דיש להקל מטעם דהו"ל ספק שקול וגם לר"ה אפ"ל דעכ"פ לא הו"ל כ"א ספק שקול אלא דהו"ל בחז"א וכ"נ לפענ"ד ממ"ש הרמב"ם דהשוחט בסכין ונמצא פגום הר"ז ספק נבילה והיינו מטעם דהו"ל ספק שמא בעור ושמא במפרקת ואוקי חזקת איסור נגד חזקת סכין כמ"ש האחרונים הרי להדיא דאף לר"ה לא הוה בכה"ג כ"א ספק שקול, ויעו' בחי' הרשב"א שם במ"ש דר"ח תרתי קולי אית לי' א' דמפרקת פגמה טפי מעור ב' דתלינן דנגע במפרקת ע"ש משמע דלר"ה הו"ל ספק השקול ממש והיינו דעור נמי פוגם כמפרקת וא"כ לפי מה דקיי"ל כר"ה בלא שיבר בה עצמות ע"כ ס"ל דעור מצוי לפגום ומ"מ אינו כ"א ספק, ומ"ש להסתייע מדברי התוס' דלפי שיטתם דאף בספק השקול מכשיר ר"ח איך אמרו בש"ס לל"ק דהאחרונות אסורות והא הו"ל ספק שקול ע"ש לפע"ד לק"מ די"ל דבהאחרונות הו"ל ס"ס לאיסור שמא בעור

ואת"ל במפרקת שמא במפרקת דקמייתא נפגמה ולא הו"ל ס"ס שא"מ דלספק שמא בעור אף הראשונה אסורה ויעו' בסי' ק"י דבכה"ג הו"ל שפיר ס"ס, והאב"א ס"ל דאף בכה"ג יש להקל לר"ח מטעם צירוף חזקת בדוק של סכין דלשיטתי' חזקת איסור של בהמה כבר אזיל לה (ועי' במל"מ בפ"ח מהל' שא"ה ה"ה ובפ"ד מהלכות בכורות במ"ש לענין ס"ס לאיסורא) וכ"נ להדיא ממ"ש האגור והאו"ה הובא בש"ך בדיני ס"ס דין י"ג וכ"ז דאי לאו דהו"ל ס"ס שאינו מתהפך וגם הוא בחז"א שפיר היינו מתירין בכה"ג מס"ס שמא במפרקת ושמא במיעוט בתרא נפגם ע"ש, וגם במ"ש אם המעשה דלאח"ש הוא יותר מהמעשה דמחיים ואיכא טפי למתלי בה מבמעשה דמחיים מ"מ לא מקרי ספק שקול הנה מלבד שגוף הראי' צ"ע לפמש"ל הנה המעיין בחי' הרשב"א שם בד"ה עצם ודאי פוגם במ"ש לפרש דר"ל דאין מניחין את המצוי לפגום (דהיינו העצם) ותלינן בדבר שאינו מצוי לפגום (דהיינו העור) וכ"כ עוד שם כמה פעמים בד"ה סכין ובד"ה והלכתא דלמסקנא דר"ח מקיל אף בלא שיבר עצמות היינו מטעם דמפרקת פגמה טפי מעור ובה תלינן טפי מבעור יע"ש הרי להדיא דשפיר תולין כה"ג במצוי:

גם במ"ש הלב"ש בפתיחה בס"ק ל"ג ובפנים הספר בסי' א' סע"ח דבשוק שנשבר למעלה מצוה"ג יש לו כל דין קולית רחוק מהגוף וא"א עושין שום צירוף מדעת הרי"ף וסיעתו ע"ש, הן אמת שכ"נ להדיא באגור ובד"מ שם דהא האגור שם מיירי להדיא בשוק ואפ"ה כתב לאסור והסכים בד"מ ובת"ח לדבריו וכ"נ באמת מסתימת דברי הרמ"א בשו"ע שלא כתב שום חולק בזה וכ"נ מסתימת שאר האחרונים בזה וכ"נ להדיא דעת הרב פמ"ג בס"ס נ"ו בקיצור דיני רגל דאף בעו"ב שלם אין להקל בו כ"א בה"מ וביש ריעותא בעו"ב אף לצורך גדול אין להקל ואף בנקשר שבר עשי"י כתב דאין להקל ע"ש משמע דדינו ממש כמו קולית, שוב מצאתי בכמה אחרונים שכתבו לצרף דעת הרי"ף לס"ס יעו' בפר"ח בסי' נ"ה וכ"כ כנה"ג כמ"ש הלב"ש בפתיחה שם וכ"ה בספר זכור לאברהם שנדפס כעת בשם ספר שלחן גבוה וכ"ה דעת הפמ"א הובא ביא"פ כאן בשי' נ"ה בנידון שוק שנקשר שעשי"י ועור ובשר שלם כתב להתיר אף באין ה"מ מטעם ס"ס שמא כרי"ף ושמא לא יצא לחוץ, והנה לכאורה נראה דהדין עם האחרונים הנ"ל ע"פ מ"ש בשו"ת רמ"ע ושו"ת עה"ג בסי' מ"ו דבכ"מ שלא כתב הרב וכן עיקר או וכנ"ל להורות יש להקל בשעה"ד כפי דעה הא' יעו' פמ"ג בפתיחה לאו"ח בכללי הש"ע סי' כ' וכ"ה בפתיחה ליו"ד אות ג' ג"כ נסתפק בזה והביא בשם שו"ת מהר"מ שכ' בפשיטות דבכ"מ שהביא הרמ"א י"א ולא הכריע כמותם העיקר כדעה א' שהובא במחבר בסתם וכ"כ בגי' הפמ"ג שם בשם החו"י דבכה"ג הו"ל ספיקא דיינא לענין ממון וע"ש בפתיחה ליו"ד שם באות ו' דאף דבכ"מ

שהכריע הרמ"א כדעה א' אין לעשות ס"ס מדעה הב' מ"מ כ"ז אם הרב הכריע כן מחמת עיקר הדין משא"כ היכא שלא הכריע כ"א מחמת מנהג או איזה חומרא שפיר יש לצרף דעה הא' לס"ס וא"כ ה"ה בנ"ד דהרמ"א כ' כאן ונהגו בכל אשכנז וצרפת כסברא הב' א"כ אין בזה הכרעה מעיקר הדין כ"א מצד המנהג ויעו' ביש"ש בפרק בהמה המקשה סי' י"א במ"ש על הרא"ש במ"ש בשם סה"ת דפסק כרש"י וכן נוהגין באשכנז וצרפת ואני אומר אף בלא מנהג מנין לנו להקל וכו' ע"ש משמע דלדעת הרא"ש עיקר החומרא מצד המנהג ושפיר הו"ל ספק לענין ס"ס:

אכן לאחר העיון באמת ז"א דהמעיין בת"ח כלל פ"ז דין ב' יראה להדיא דהרב הכריע כן מעיקר הדין שכ' וז"ל דלא כרי"ף והר"מ וכו' ולא קיי"ל הכי אלא כרש"י ורא"ש ורשב"א ור"ן שכולם הסכימו לדעת רש"י וכן המנהג ואין לשנות וכו', וכ"נ ממ"ש בד"מ על דברי הב"י דמאחר דרבים חולקים על הרי"ף ור"מ אין להקל כמותם ע"ש וכ"נ ממ"ש בש"ע ואין לשנות, אכן אכתי יל"ע דהמעיין ברש"י חולין ע"ו שם יראה לכאורה דלרש"י גופא לא הו"ל כ"א ספק טרפה שהרי כתב וז"ל וכלישנא קמא עבדינן לחומרא וכ"כ הרשב"א בחי' שם דאף דר"פ ס"ל כלישנא בתרא מ"מ הו"ל תרי לישנא בדאורייתא והלך אחר המחמיר ע"ש וכ"כ הר"ן שם אבל רש"י מחמיר ופוסק כל"ק הרי דרק מכח חומרא פסק כן, ויעו' בראש העתיק ג"כ בלשון זה דרש"י פסק כל"ק לחומרא, שוב ראיתי דבראש לכאורה ע"כ א"א לומר כן דא"כ איך כתב שם בסמוך להחמיר בארכובה עצמה מכח ספק הדיוקים דהא לפ"ז הו"ל ס"ס ואפ"ל דספק זה לא חשיב ספק כיון דנסתפק לנו איזה מהדיוקים עיקר ודוחק ויותר נראה דס"ל דלדעת רש"י הו"ל ודאי טרפה ע"פ מ"ש רש"י שם בטעם השני להכריע כל"ק מהא דלקמן דפסיק הלכתא הכי גבי נשבר וכ"ש בנחתך הרי דהוה ודאי, וכ"נ ממ"ש הרשב"א בחי' והר"ן בשם הר"י להכריע כדעת רש"י מהא דגידים הרכים ע"ש, היוצא לנו מזה דלמעשה אין להקל בשוק מחמת צירוף דעת הרי"ף ומ"ש בפר"ח וכה"ג ושאר האחרונים הנ"ל אפ"ל דכתבו כן למנהג הספרדים דהם באמת לא קבלו עליהם הכרעת הרמ"א לגמרי ומהא דפמ"א הנ"ל ג"כ אין ראי' דלא הקיל שם כ"א בעו"ב שלם ושעשי"י דבלא"ה יש להכשיר מעיקר הדין כמ"ש בש"ך ושאר אחרונים ואדרבה נראה מדבריו דבלא נקשר כלל אין להקל אף בעו"ב שלם מכל צד באין ה"מ כמו בקולית ואף דבאמת אין בזה כ"א חומרא בעלמא מטעם גזירה שלא יבואו להתיר גם ביש נקב בעו"ב כמ"ש בד"מ הרי דאף נגד חומרא הנ"ל לא רצה להקל מחמת צירוף דעת הרי"ף ומ"מ לפע"ד באמת בזה דבריו צ"ע כיון דאין בזה כ"א חומרא בעלמא למה לא נקיל בזה אף בצירוף כ"ד ואפ"ל כיון דכבר נהגו כן אף בשוק וכמש"ל מדברי האגור

אין להקל בזה נגד המנהג, ולכן בשעשי"י דד"ז אינו מצוי כ"כ ואין שייך בזה כ"כ להקל נגד המנהג שפיר כ' הפמ"א דיש להקל מטעם הנ"ל דכיון דאין בזה כ"א חומרא בעלמא שפיר יש להקל בצירוף כ"ד, ולפ"ז אפ"ל דבניקב העור לבד או הבשר לבד דהעיקר בזה מטעם שלא תחלוק במנהג שפיר יש לצדד בזה עכ"פ בה"מ מחמת צירוף דעת הרי"ף הנ"ל וכן בכ"מ דאין בזה איסור כ"א מחומרא בעלמא ואינו נגד המנהג להדיא שפיר יש לצדד בזה:

והנה עובדא בא לידי בעוף שנמצא אחר הבישל השוק שבור למעלה מחצי עצם ולא נבדק העו"ב ולא היה נקשר כלל גם כפי שהובא לפני לא היה בו שום רושם וצרירות דם [אכן אפ"ל אם היה העו"ב שלם היינו רואים בו צרירות דם רק מאחר שהובא לפני לאחר שנאכל ממנו קצת בשר לכן אין נראה בו רושם וגם היה נראה קצת שהשבירה הוא מחיים שהעצם היה יורד הרבה למטה ולא היה אפשר להשות העצמות אחת אל חברתה אם לא שיקרע הבשר שע"ג ומזה נראה שהשבירה היתה מחיים והעצם גדל אח"כ ולכן הבשר קצר מהעצם] והיה תערובות שנמלח עם עוד עוף אחת וגם נתבשלו בהרבה כלים והתרתי את העוף השני ע"י קליפה וכמ"ש השבו"י ואף לדעת הנוב"י ושאר אחרונים דמפקפקים בזה [ואף דהוא מב"מ מ"מ כיון דהיה רק חד בחד אין בזה שום קולא] מ"מ יודו בנ"ד מטעם צירוף דעת הרי"ף ורמב"ם דבעצם האמצעי אין בו שום איסור שבורה, ואף למ"ש דהעיקר בזה כמ"ש הלב"ש דאין לצרף דעת הרי"ף לס"ס מ"מ בנ"ד דבלא"ה כבר האריך בח"ס וכן הסכים הפמ"ג דהעיקר כדעת השבו"י שפיר יש לצדד בזה כמש"ל, ועוד דכ"כ במק"א דכ"ז באיסור שמן ממש אבל במקום שאין בזה ודאי איסור שמן בודאי דיש להקל בה"מ בקליפה כמ"ש הרמ"א בסי' ק"ה מתשובות מהרמ"פ ומה"ט התרתי בה"מ לבד, ועוד נלפע"ד לצדד בזה מטעם דהשואל אמר לו שבודאי היה העוב"ש ואף שהוא מילתא דלא רמיא מ"מ נ"ל להקל מטעם דהו"ל כמו רגלים לדבר דודאי אם היה איזה ריעותא בעור היה באים לשאול וזה ודאי אין סברא שלא הרגישו בזה דבודאי אם היה בו איזה ריעותא בוראי היה מרגישים בו בעת שהיה עוסקים בלקיטת הנוצות והדחה ומליחה, שוב מצאתי בשו"ת טו"ט בסי' קצ"ט שכתב ג"כ להקל בזה מטעם הנ"ל אכן מ"ש שם לצדד בזה מטעם ס"ס שמא היה עו"ב שלם ואת"ל שהיה בו ריעותא שמא לא יצא לחוץ דבריו צ"ע דהא בספק השני הו"ל ס"ס לאיסורא שמא יצא לחוץ ושמא לא היה בו עוב"ח בדיני חופי, וגם במ"ש להקל בפשיטות בזה ג"כ לפע"ד צ"ע בזה למעשה דשמא היה בו נקב קטן ולא הרגישו בו ומ"מ באמת לפ"ז היה צריך עכ"פ דיני חושי ושפיר יש לחוש שמא היה נקלף ומרודד וכדומה שאין בזה הרגשה כ"כ וזה נראה באמת

דעת הלה"ק ושאר האחרונים שלא כתבו להקל כ"א בכ"ח וכדומה ע"ש ומ"מ בנ"ד עכ"פ יש לצדד בזה, והכלים התרתי בשהיית מעל"ע ע"פ מ"ש הלב"ש בחי' דינים דאם נתבשל ס"ט ויש דעה שהוא מותר והובא דעתם בשו"ע אף שהוכרע בש"ע כפי דעת האוסרים יש להתיר הכלים בשהיית מעל"ע אף בלי הפסד וא"כ ה"ה בנ"ד דהוא ספק אם עוב"ש ויש לצרף דעת הרי"ף ורמב"ם דס"ל להקל אף בודאי אין עוב"ש והובא דעתם בשו"ע ודעת המחבר כדעת הרי"ף וסיעתו, ואף למ"ש דרמ"א הכריע דעיקר כדעה הב' מ"מ לענין הכלים בודאי דיש להקל כמ"ש, ועוד דהא בלא"ה דעת הלה"ק להקל בכה"ג בכ"ח יעו' בש"ע עם בה"ט וא"ב אף למי שלבו נוקפו בזה מ"מ בנ"ד דאיכא צירוף דעת הרי"ף בודאי אין לחוש כלל כמש"ל ומזה תראה דמ"ש הלב"ש בסי' א' ס"ח דבשוק למעלה מחצי עצם יש לו כל דין קולית באין שינוי לאו כללא הוא כמש"ל דבכ"מ דאין בו כ"א חומרא בעלמא שפיר יש לצדד בזה וכן לענין כלים כנ"ד:

בנידון נשבר העצם ועו"ב שלם אלא שמבפנים הבשר נתקלקל קצת אצל השבר ומבחוץ הוא בריא ושלם גם בהעור אין בו שום ריעותא ושינוי מראה כלל, הנה לכאורה יש לצדד בזה דהא העיקר כדעת הראב"ד דאף ביצא לפנים א"צ עוב"ח ואף למ"ש הלב"ש לאסור ביש נקב בבשר לבד מ"מ י"ל דהיינו דוקא דבמקום אחד נקב הבשר מעל"ע משא"כ בנ"ד דמבחוץ גם הבשר שלם ויפה וא"כ כשר אף לדעת הי"א שבראב"ד כיון שלא יצא פ"א לחוץ דרך נקב הבשר, אמנם י"ל דכ"ז מעיקר הדין אבל לדידן לפי המנהג יש לאסור דהנה המעיין בב"י במ"ש בשם האגור דהטעם דאנו אוסרים אף בעו"ב שלם הוא מטעם דאנו חוששים לנתמסמס והב"י השיג ע"ז דע"כ לא חיישינן כ"א בדאיכא ריעותא ע"ש הרי להדיא דאם היה בו ריעותא גם הב"י יודה דאפשר לחוש לנתמסמס וא"כ בנ"ד דחזינן שהבשר נתקלקל קצת שפיר יש לחוש דשמא נתמסמס יותר וא"א בקיאים, הן אמת דמבואר בכ"מ דאף במקום ריעותא מ"מ אם לאחר שגוררין מקום הריעותא נשאר קצת בשר בריא באופן שלא שלטה הלקותא מעל"ע כשר וא"כ ה"ה בנ"ד וע"כ צ"ל דעת הב"י דר"ל דאם היה ריעותא קצת מעל"ע אף שלפי מראית מין עדיין לא נתקלקל לגמרי מ"מ אסור מטעם דא"א בקיאים ומ"מ מלשון הב"י נראה קצת דע"כ לא פליג על האגור אלא בדלא חזינן שום ריעותא כלל וכן נראה דעת הד"מ דדוקא באין שום נקב בעו"ב הוא דלא חיישינן לנתמסמס מטעם דלא מחזיקינן ריעותא משא"כ בנ"ד דיש בו ריעותא דנתמסמס ועוד דלפי מה שהסבירו הרבה אחרונים דעת הרמ"א בטעם המנהג דביש נקב בעו"ב שפיר חיישינן בשאר הבשר לנתמסמס (עיין בלב"ש בפתיחה) ובודאי אין חוששים בזה בשאר מקומות בכה"ג ממקום למקום ובפרט שאף במקום זה א"א רואים

שום ריעותא דנתמסמס כ"א נקב בלי שום מוסמס וא"כ כ"ש בנ"ד דחזינן דנתמסמס קצת הבשר וכ"נ מסתימת דברי הרמ"א וכל האחרונים דצריך עו"ב שלם:

והטעם בזה נלפע"ד דהוא ע"פ מ"ש במק"א דלכאורה קשה למה לא נחוש לנתרפא בכה"ג ותי' דהוא ע"פ דברי הש"ך ופמ"ג בס"ס ל"ג דמעור לעור לא חיישינן לזה וא"כ ה"ה בזה אין חוששים מריעותא דעצם לעו"ב ואפשר דבזה כ"ע יודו דהמה נחשבים ב' אברים וא"כ כ"ז דוקא במקום דהעו"ב שלם ואין בו שום ריעותא משא"כ במקום שיש בו קילקל שפיר חיישינן ואף אם בעור אין בו שום ריעותא מ"מ ל"מ לדעת הלב"ש דבישׁ נקב בבשר לבד ג"כ אסור, אף בה"מ בודאי א"ש ואפילו לדעת איזה מורים דאינם אוסרים בנקב בבשר לבד [כן שמעתי ממורי הרה"ג וכו' וכו' מוהר"ר יוסף יוזפא זצ"ל מבארדיטשוב שנהגו כן כמה רבנים מובהקים] מ"מ אפשר בזה כ"ע יודו כיון דיש לחוש שמא נתקלקל הבשר לגמרי מכל העצם, וכ"ז באם הקילקל הוא מבפנים אצל השבר אבל אם מבפנים הוא בריא ושלם ומבחוץ נתקלקל יל"ע דלכאורה י"ל דזה גרע דדמי לק"ד נגד המחט דמזה נראה דגם מבפנים נתרוע הבשר מחמת השבירה אלא דנתרפא, אמנם מדברי הלב"ש שכתב דאף שנקב בעור דינו כמו ק"ד מ"מ לקותא בעור איני מזיק מטעם דאין בו שום עדות כלל ע"ש א"כ ה"ה בזה וגם י"ל דאם איתא דכבר הותחל להתרפא יותר הו"ל להתרפאות מבחוץ מבפנים ששם העצם הולך ובא בכל עת ע"י הילוך הבהמה, ומ"מ צ"ע לפמ"ש לדייק מדברי הב"י דדוקא באין בו שום ריעותא לא חיישינן למוסמס משא"כ בזה וגם בגוף דבר זה במה דפשיטא לי' להלביש דבלקותא לא הוה כק"ד צ"ע דהא מבואר בכ"מ דיבלת וסירכה נגד המחט דינו כק"ד וע"כ משום דמסתבר לתלות הריעותא בהמחט שכנגדו וא"כ ה"ה בנ"ד בודאי יותר יש לתלות הריעותא שבעו"ב משבירת העצם שכנגדו, ואפשר דע"כ לא כתב הלב"ש אלא בעור שהוא דק ומצוי להתקלקל בסיבה קלה כמובן משא"כ בבשר שהוא עב וכ"ש היכא שהעור שלם מבחוץ דבודאי י"ל דאם הוא מעלמא הו"ל לקלקל גם העור א"ו שבא מחמת העצם ושפיר י"ל דנתרפא וצ"ע:

ואם אין בו שום לקותא רק שינוי מראה והשינוי אינו מעל"ע אפשר דיש להקל כיון דבלא"ה אפשר דאף בשינוי מראה מעל"ע יש להקל וכמ"ש בפמ"ג בתחלה ואף למה דמסיק הפמ"ג וכ"כ בלב"ש דבכאן אף בשינוי מראה לחוד אסור מטעם ריעותא דשבורה מ"מ י"ל דהיינו דוקא כשהשינוי הוא מעל"ע דאז לדעת התב"ש אסור מטעם דלא בקיאים וחיישינן לנתמסמס בזה אנו אוסרים מטעם לקותא קצת דנשבר משא"כ היכא דאין השינוי מעל"ע וכ"נ להדיא מדברי התב"ש לפי מ"ש בדעת הרמ"א דמה שאסר

הוא מטעם שינוי מראה לחוד וע"כ דמיירי מעל"ע וכ"נ מדברי הפמ"ג בסי' מ"ג ובסי' ל"ב ע"ש:

במה שהחליט הלב"ש דבנשמט וכן בנקשר שאשי"י ויש נקב בעו"ב צריך שלא יהיה נקלף ומרודד צ"ע דהא לדעת כמה אחרונים בעי' דלא איפשטא נכנס בגדר הספק וא"כ בנשמט הוה ס"ס שמא כרשב"א ואת"ל כרא"ש שמא נקלף או מרודד אינו מזיק לדיני חיפו וכן בנקשר שאשי"י הו"ל ג"כ ס"ס כמובן:

גם במ"ש דבנקשר שתשי"י יש להטריף בשיש נקב בעו"ב אף שיש בו עוב"ח דבריו צ"ע לפמ"ש הוא עצמו דבנאבד יש לצרף דעת הב"ח לס"ס בה"מ עכ"פ א"כ ה"ה בנ"ד הוה ס"ס שמא כב"ת ושמא לא יצא לחוץ הן אמת שמדברי הש"ך נראה לכאורה דאסור אמנם י"ל דמיירי באין ה"מ ועכ"פ בנקב בעור לבד או בבשר לבד בודאי הו"ל להקל דאינו כ"א חומרא שלא תחלוק במנהג ואפשר דבזה יש להקל אף בלי ה"מ:

במ"ש הלב"ש במה"ב בסק"ט ובכ"מ דבנשבר במקום שעושה אותה טרפה כגון בקולית וכדומה. אף דמתירין הבהמה או העוף מ"מ האבר אסור דבריו צ"ע מכמה אנפי חדא דאם לענין איסור הבהמה והעוף מחמת השבירה דהוא איסור תורה סמכינן דלא יצא לחוץ א"כ כ"ש לענין איסור האבר דאין בו רק מצות פרוש בעלמא ויציבא בארעא וכו' ואף אם נאמר דבגף וכה"ג יש לאסור האבר אף בכה"ג מ"מ בנ"ד כיון שיש בו איסור שבורה וע"כ אנו צריכים לסמוך דלא יצא לחוץ א"כ איך נאסר האבר ותהיה מילתא דרבנן כחוכא, ואף שמצינו לפעמים במקום שיש דאורייתא ודרבנן דמחמירים בד"ת ומקילים בדרבנן עיי' בסי' קפ"ז לענין רמ"ת דמחמיר הש"ך לענין ז' נקיים מ"מ גם בזה הרבה נתלבטו האחרונים עיי' בס"ט שם, אכן כ"ז להחמיר בד"ת אבל להחמיר בדרבנן ולהקל בדאורייתא בודאי לא ניתן להאמר כלל ובפרט בג"ד שלדעת כמה אחרונים הוא קיל משאר איסור דרבנן בודאי דא"א לומר כן ובפרט דע"פ הרוב יש ג"כ הפסד בהשלכת האבר עצמו כמו בקוליות וכדומה ואפילו במקום שאין הפסד כ"כ ג"כ אין להשליכו מטעם הא', וכן נראה להדיא מדברי הד"מ הובא בע"ז ס"ס ס"ב דאין סברא להחמיר באבר מנשבר במקום שעושה טרפה ע"ש וא"כ כ"ש בנ"ד כמ"ש אמנם בנשמט לפמ"ש הש"ך בס"ס ס"ב דאף בעוב"ח אסור ממנהגא ועי' בלב"ש דאף עו"ב שלם אסור א"כ אין זה שייך לאיסור שבורה ושפיר יש להחמיר דאין בזה תרתי דסתרין אהדדי ומ"מ באבר דבר חשוב או בה"מ יל"ע וכמדומה שאין נוהגין המורים להשליך האבר בקולית ושוק ויל"ע:

במ"ש הלב"ש בסי' ה' ס"ק ב' דמיעוט עול אינו משלים לבשר כ"א בשדבוק בו בתולדה דבריו תמוהים דהמעיין ברש"י שם שכ' על הא דאמר ר"י עור הרי הוא כבשר אם ניטל הבשר ונשאר העור וע"ז מסיק הש"ס דדוקא משלים משמע דלהשלים עכ"פ אף בכה"ג משלים דאל"כ הו"ל לרש"י לבאר דאף להשלים אינו משלים כ"א בדבוק מתולדה, וכ"נ להדיא מדברי הב"י שם בד"ה ומ"מ יש לדקדק דבין לתי' הא' ובין לתי' הב' ע"כ האי דינא דעור משלים מיירי במקום דהיה בשר ואח"כ ניטל וכמ"ש להדיא שם בסופו דל"ב מפרש דברי ר"י כדס"ד דאפילו היכא דניטל הבשר אמר ר"י וע"ז אמרו דלא אמר ר"י כ"א מצטרף ע"ש, ועוד דע"כ צ"ל כן דאם כדבריו דמיירי שהעור דבוק בתולדה א"כ מאי אירי' מיעוט עור דבכה"ג נלפע"ד דאף אם היה כל החיפו מעור לבד ג"כ כשר דל"מ לגי' ר"ח ור"ת דגרסי ריריה ומיירי אף במקום שאין העור דבוק בתולדה ואפ"ה כיון שכעת מודבק ע"י הרירן כשר וא"כ כ"ש בנ"ד שהוא דבוק בתולדה ודבוק ממש בלי שום פירוד ועוד דאפילו אם לא היה דבוק בתולדה ג"כ כשר בודאי לדעתם דהא ודאי לא גרע מדיבק ע"י רירן, ואפי' לגי' רש"י מ"מ המעיין בטור במ"ש בשם הרשב"א וכיון שהעור מודבק בתולדתו עם העצם מציל הוא במקומו ע"כ נראה להדיא דעיקר הטעם דמחמת שהוא דבוק בתולדה הוא מציל וא"כ ה"ה במק"א דמ"ש וגם אפ"ל דאפי' אם אינו דבוק שם בתולדה ג"כ מציל כמו שנראה מדברי רש"י שם במה שכ' והעור דבוק יפה בעצם ומחזיקו משמע דעיקר הטעם הוא מחמת שדבוק יפה ע"כ הוא מציל אף בלי בשר ומ"ש הרשב"א בתולדתו אפשר דהוא ל"ד ובפרט דאפושי פלוגתא לא מפשינן ואם כן מסתיין לומר דרש"י לא פליג כ"א בדיבק רירן אבל בדיבק יפה גם הוא יודה לשיטת ר"ח ור"ת אף שאינו בתולדה, ויהיה איך שיהיה עכ"פ הא דקיי"ל דעור משלים לבשר ע"כ צ"ל במקום שאינו דבוק בתולדה כמ"ש ולפמ"ש ע"כ צ"ל דבעיא דנקלף וניטל שלישתו התחתון אינו כ"א בשהיה כן ברוב או במחצה מרוב עו"ב החופה אבל במקצת פשיטא לן דכשר דאל"כ יסתרו פסקי הפוסקים דכתבו דמיעוט העור מצטרף וע"כ מיירי בניטל הבשר כמ"ש בשם רש"י וב"י ופסקו לבעיא דנקלף וניטל שלישתו לחומרא א"ו כמ"ש, ובזה א"ש בפשיטות מה שנדחק הלב"ש בסק"ה בהא דניטל קצת מהעצם ע"ש ונראה דה"ה במרודד ג"כ כשר במיעוטו דודאי לא גרע מנקלף וכדומה, אמנם בנתמסמם יל"ע כיון דדינו כאלו אינו והנה למ"ש הב"י בדעת הטור דהוה ודאי טרפה מטעם דכבר נפשטה האיבעיא מריאה א"כ י"ל דבאמת לפי ס"ד דבעל האבעיא הוה ס"ל דבנתמסמם ג"כ כשר במיעוטו אמנם באמת לפ"מ דילפינן מריאה באמת הוא טרפה אף במיעוטו אמנם

למ"ש התוס' שם דל"ד לריאה ובנ"ד אינו רק ספק איבעיא י"ל דדמי לשאר הבעית וכשר במיעוטו ומ"מ נלפע"ד דגם לשיטתם יש לאסור:

גם במ"ש שם דין ח' ובביאורו שם דאף דסמכינן על פי' רש"י וכן טל פי' ר"ח מ"מ היכא דצריך לסמוך על ב' הסברות לא סמכינן דבריו צ"ע דודאי גם הר"ח ור"ת יודו לסברת רש"י דבמקום שאין בשר והעור דבוק בתולדה בודאי מציל והוא כ"ש מדין רירין שכ' הם וא"כ א"א צריכים לסמוך כ"א על דעת ר"ח לבד ומ"כ צ"ל כן דא"כ לדעת ר"ח הנ"ל יהיה מקום ברגל דלא מהני לי' עוב"ח כגון בארכובה (דודאי אין סברא דפליגי במציאת) ששם אין בשר לעולם והעור דבוק לעצם בתולדה וא"ל דבאמת אה"נ דז"א דכל כי האי בודאי הו"ל להש"ס לבאר חידש זה ועכ"פ האיך לא ביארו הם דין זה א"ו כמ"ש דבכה"ג ודאי כשר לדעתם:

במ"ש הלב"ש בסי' א' סעי' י"ג בדין ז' מ"ש בביאורו דכ"ז פשוט דבהא כ"ע מודים יעו' בט"ז ר"ס נ"ה ובפמ"ג די"ל לדעת הרא"ש דאף בין ערקוס לתחתון טרפה יע"ש ובש"ך **במה** שהאריך הט"ז בס"ק ד' לסתור דעת הרש"ל במה שכ' דגם לשיטת רש"י וסיעתו יש להכשיר אם היתר הוא למטה ממקום מרה וחיותה או למטה ממקום צוה"ג יע"ש ולפעד"נ דעת הרש"ל דמ"ש הרשב"א בתה"א דלרש"י יש לאסור אף אם היתר למטה ממקום מרה וכדומה היינו שהוא מחובר למטה ממקומות הנ"ל אבל היתר הוא באמת נגד כל הכבד או כנגד כל הרגל אלא שאינו מחובר כ"א למטה ממקומות הנ"ל וזה בודאי טרפה לדעת רש"י וסיעתו ובזה גם רש"ל יודה דהא אף באין נוגעים כלל טרפה אבל רש"ל מיירי שהכבד היתר אינו כנגד כל הכבד אלא שהוא יוצא למטה ממקום מרה וחיותה וכיון שאינו נגד כל הכבד וכדומה בזה ס"ל דגם רש"י יודה דאינו כ"א דלדול בעלמא כנלפע"ד בזה:

גם במ"ש במשב"ז ס"ק ז' להסתפק אי אמרינן איסור דבוק גבי שומן הגיד לפי דעת הט"ז במחכ"ת אשתמטתו בהאי שעתא דברי הט"ז בסי' ק' שכ' להדיא דאמרינן בי' דבוק ע"ש וכ"כ הש"ך שם ודעת המ"י שם דלא אמרינן בו איסור דבוק ע"ש כמ"ש הוא ז"ל יע"ש שהוא עצמו הביא דבריו:

סימן נו

במה שכתב הלבושי שרד בסימן א' סעי' ט' להחמיר לשער בחצי עצם הנה המעיין בפתיחה שם יראה דעיקר הטעם בזה הוא על פי מה שמצא בשאלות ותשובת הב"ח בשם הט"ז והנה המעיין שם יראה דהט"ז אמר דבר זה להרב בעל מ"ב על מה שפסק למעשה בעובדא שבא לידו והמ"ב הורה לשער באצבע אף באוזא יע"ש והנה המ"ב

לא השיב לו בזה וגם לא נמצא שם שחזר בו מהוראתו הנ"ל מחמת דברי הט"ז הנ"ל ועכצ"ל או דלא חש להשיב על דבריו בזה או דבאמת השיב לו בארוכה לסתור דבריו רק שנחסרה בהעתקה ואיך שיהיה עכ"פ כיון דהמ"ב לא חזר בו מחמת דברי הט"ז הנ"ל וא"כ ע"כ ס"ל כרמ"א וא"כ אין מזה שום הכרעה כלל, וכן ראיתי כמה מורים דשיערו באצבע אף בעוף גס ואף בלי נקשר וכמ"ש בשם המ"ב הנ"ל וגם אפשר לומר דטעם המנהג בזה הוא ע"פ מ"ש הב"י דאיכא דיעות דס"ל דבעו"ב שלם א"ל בדיקה בצוה"ג ולכן סמנין עכ"פ לשער באצבע וכ"נ באמת ג"כ דעת הט"ז כאן דאל"כ הו"ל לבאר דבר זה בביאורו על השו"ע דצריך לשער בחצי עצם א"ו דהמ"ב השיב לו תשובה ע"ז וקבל דבריו או שחזר בו מעצמו מדבריו שם:

גם במ"ש שם בסעי' י"ג בדין ד' לאסור בנאבד מטעם דהוה ס"ס משם אחד צ"ע דהא בס"ס מש"א אם ספק אחד מוסיף על חבירו הוה ס"ס וא"כ בנ"ד בהך ספק שמא כהט"ז אף לכתחלה א"צ בדיקה ואת"ל כש"ך שמא עתה לא נפסקו:

גם במ"ש בדין ה' דאף בנקשר שאשי"י טרפה בנאבד בלי בדיקת חיצונים דבריו תמוהים דלפמ"ש הוא עצמו בקולית שנשבר סמוך לגוף ובגף דבנקשר מצרפינן דעת הר"ש לדעת האומרים שבור אינו כשמוט ומותר עכ"פ בה"מ אף בלי בדיקה וא"כ כ"ש בנ"ד דהוא אינו רק מחומרת הש"ד לבד ולא הובא כלל בשו"ע ורמ"א בודאי דיש להקל ואפשר אף בלי ה"מ דהא בגף וקולית אין אנו עושים שום ספק מדעת האומרים דשבור אינו כשמוט ובנ"ד הוא ספק גמור כמ"ש הוא ז"ל וא"כ כ"ש דיש להקל בצירוף דעת הרש"ם:

והנה למ"ש כאן דבנשבר הערקום צריך בדיקה בצוה"ג שלמעלה מהן הן בחיצונים והן בפנימים צ"ע על מ"ש בסעי' יו"ד דבנשבר באלכסון ובפנימים הוא למעלה מב' גודלין בגס וגודל בדק כשר דאם אנו חוששין בערקום לצוה"ג שלמעלה מהן אף שהוא אבר אחד כ"ש בזה ובלא"ה ד"ז צ"ע:

במ"ש הט"ז סק"ו בביאר דעת הרא"ש יע"ש לפע"ד צ"ע דסוף סוף אמאי מכשיר הרא"ש בנפסק רוב כל או"א כיון דבנפסק תרי קטיני ומיעוט אלימא לא מתכשר למר בר רב אשי אלא מטעם דרובו ככולו א"כ ה"ה בנפסק רוב כל או"א נמי י"ל דרובו ככולו וא"כ נפסקו כולם ועיין בפמ"ג שנדחק בדברי הרמב"ם במ"ש ואצ"ל אם נחתכו כולם דהא אף בנפסק אלימא וחד מקטיני טרפה, והנה המעיין ברמב"ם כתב וז"ל ואצ"ל אם נחתכו כולם או רובם ע"ש ויעו' בפי' המשנה שלו דשם ביאר דאלימא וחד מקטיני טרפה וזה רובן יע"ש גם בגוף קושית האחרונים בדברי הרא"ש נלפע"ד דהרא"ש הוכיח דע"כ צ"ל אחוטין הנטרפין דאין לומר כפשוטו דרב מטריף ברוב הג' ז"א דהא כיון דקי"ל כמר בר

רב אשי א"כ למה נטריף ברוב ג' ע"כ צ"ל דרוב ג' גרע והיינו ע"כ מטעם שכתב הכ"מ דע"כ לא הכשיר מר בר"א אלא בנשאר אחד עכ"פ שלם אבל בנ"ד שאין אחד שלם גרע טפי וע"ז כתב הרא"ש דע"כ א"א לומר כן דהא בודאי מר בר"א מכשיר אף בנפסק תרי קטיני ומיעוט אלימא אף שלא נשאר אחד שלם הרי דלמר בר ר"א אין זה גריעותא מה שלא לשאר אחד שלם וא"כ כ"ש רוב כאו"א דכשר דאם ביש מהם נפסקים לגמרי ואין אחד מהם שלם אפ"ה מכשיר א"כ כ"ש בנשאר מיעוט מכל או"א כנלפע"ד:

אם נשבר שוק בתוך אגודל ונקשר אך א"א להבחין אם הוא שע"ש או שא"ש והעו"ב שלם לפע"ד יש לצדד דלא הוה כ"א ס"ט ואף דמבואר בנוב"י ובלב"ש דהוא ספק הרגיל ואינו מצטרף לס"ס כ"א בשא"ש מטעם צירוף דעת הר"ש מאיברא מ"מ הא מבואר דעת הב"ח בתשובה דהרשמ"א מתיר אף בשע"ש ועוד דהא מבואר בב"י בשם הא"ח דאם עו"ב שלם א"צ לבדוק בצוה"ג וא"כ בצירוף כל הנ"ל יש לסמוך דלא הוה ספק הרגיל, ויותר מזה נלפע"ד דאף בנמצא אחר הבישל ולא עיינו בעו"ב ג"כ יש לצדד דלא הוה רק ס"ט דהוה כעון ס"ס שמא הלכה כדעת הב"ח דדינו כשא"ש ואת"ל דלא כהב"ח שמא הוא שא"ש ואף דהו"ל ספק ח"ח מ"מ אם החכם שבא הדבר לפניו כבר חתך העצם לבדקו באופן שכעת א"א לידע בשום אופן א"כ. אם נאמר דהוה ספק ח"ח לו לבדו א"כ כה"ג אם נאבד הוה שפיר ספק וכמ"ש הלב"ש ואם נאמר דהוה ספק ח"ח לכל העולם א"כ עכ"פ בה"מ שפיר הוה ס"ס וגם אפ"ל מדלא הרגישו בו עד אחר הבישל מסתמא היה העו"ב שלם וא"כ יש בזה צירוף דעת הא"ח הנ"ל וא"כ יש לצדד בזה לענין מליחה כדעת השבו"י וכמ"ש החס"ס ג"כ להקל במליחה כדעת השבו"י וכ"ש אם נמלח עם מינו דבזה גם הנוב"י י מודה דיש להתיר ע"י קליפה, ובפרט לפ"מ שבא לפני שהאשה אמרה שהי' מונחים רחוקים זמ"ז והכלי היה מנוקב נקבים זא"ז דבכה"ג י"ל דאף הציר לא נגע בהיתר דזב בין הנקבים (וכמדומה שכ"כ בבינת אדם ע"ש) וא"כ גם הקליפה אינו רק חומרא, ומכל הלין טעמי התרתי העוף שנמלח עם הטרפה ואף שהיה רק חד בחד מ"מ לפמ"ש בח"ס סי' צ"ג דלפי האומד יש ס' בה' אוזות נגד הציר של אחת ואף דאין לסמוך ע"ז לחוד כמ"ש שם מ"מ בנ"ד לענין רוב אפשר דיש לסמוך ע"ז, ועוד די"ל דהוה ס"ס מה"ת שמא לאו טרפה ושמא של היתר היתה גדולה משל איסור דודאי א"א לצמצם ועיין פמ"ג בשעה"ת חלק א' פ"ג ואף למ"ש שם דמקרי אתחזק מ"מ בס"ס דעת הרבה פוסקים להקל ועוד דכפי הנראה הא דס"ס במקום חזקה לא מהני הוא רק מדרבנן וכמ"ש בפמ"ג סי' ק"י במחודשים אות ב' ועוד דהיכא דספק אחד אינו נגד החזקה ג"כ יש להקל עיין במש"ז שם ס"ק יו"ד ובשבו"י הובא בסי' ח"י באחרונים] וכיון דמותר מה"ת שוב בדרבנן

די בס' אחד וכמ"ש בש"ך בקונטרס ס"ס דין י"ד, ואף שעכ"פ קליפה היה צריך ונתבשל בלי קליפה מ"מ חדא דכפי הנראה היה ס' נגד הקליפה דהקדירה שבשלו בה היה מחזיק ג' קווארט ובודאי יש ס' נגד קליפת מה שנגע בציר, ומה שעירוי מב' העופות מים מן כ"ר ג"כ יש לצדד ע"פ דעת השו"ע בסי' ס"ח סעי' יו"ד דאם ראש העוף למעלה א"צ קליפה מטעם דהנוצות מגינות א"כ בנ"ד י"ל דהעוף הכשר היה מונח למעלה ולא נאסר וכיון דבלא"ה לא הוה כ"א ס"ט א"כ הוה ס"ס ולא הוה ספק אחד בגוף כמ"ש השבו"י ובפרע דהוה מב"מ וגם יש פוסקים דא"צ ס' נגד הקליפה אף בעירוי, והקערה התרתי בשהיית מעל"ע דבקערה יש עוד סניף דעת המתיר שבס"ס ס"ח ודעת רמ"א בסי' צ"ה דאין עירוי יכול להבליע מדבר צונן, והכלי שמלחו בו האיסור נלפע"ד דמותר למלוח בה בשר כיון דהוא מיוחד לזה וכמ"ש ברמ"א סי' ס"ט סעי' ט"ז ואין לחלק בזה בין דם לשאר איסורים ואף שדעת הב"ח להחמיר למלוח בשר בכלי של יין נסך וכן יש דיעות באחרונים דדוקא בדם אין מליחה לכלים עיין בט"ז סי' ע' ועוד דבהגש"ד מצריך הגעלה לדפוסי העכו"ם וכמ"ש בדגמ"ר סי' ס"ט ס"ק ס"ז מ"מ מדברי הש"ך בס"ק הנ"ל ובסי' ע' נראה להדיא דאין לחלק בזה והעיקר בזה דבדבר שדרכו בהדחה מותר למלות בכלי איסור ובפרט בכלים הנ"ל דהם מנוקבים ואין הציר עומד בהם, אמנם יל"ע מדברי השו"ע או"ח סימן תנ"א סעי' יו"ד ועיין ך באחרונים שם וי"ל בין חמץ לשא"ד:

ראיתי בשד"ח בקונ' דברי חכמים בסי' קכ"ז שהעלה בפשיטת להכשיר בנשמט הארכובה מן השוק ולפלא שלא הזכיר מדברי השפ"ד בסי' נ"ה סק"א ובלב"ש ובעקהד"ט שכתבו לאסור בזה ולפמ"ש הלב"ש באות מ"א ומ"ב דביצא מחורו דינו כנשבר אפ"ל דבכה"ג גם הרדב"ז יודה דהא עיקר ראייתו שם דע"כ לא פליגי הרא"ש עם הרשב"א אלא בנחתך משא"כ בנשמט יע"ש ואשמע דבנחתך עכ"פ שפיר יש לחוש לפסיקת הצוה"ג, ואף דאח"כ כתב להכריע לגמרי כדעת הרשב"א מ"מ אפשר דלא סמך ע"ז למעשה וכמ"ש שם שאינו כדאי להכריע ולפ"ז בודאי דה"ה בנשבר דנשבר ונחתך דינם שוה וה"ה בנ"ד לפי מ"ש בלב"ש הנ"ל, ואף לפמש"ל בסי' נ"ה דאף ביצא מחורו אין לו דין שבור מ"מ אכתי צ"ע דהא המעיין ברדב"ז שם במ"ש דל"מ אם נשמט בסוף הארכובה למטה פשיטא דכשרה אלא אפילו אם נשמט באמצע הרי לא נחתכו הגידים אדרבה הרי הם קיימים והעמידו הרגל וכו' עכ"ל, והנה מלשון זה משמע להדיא דעכ"פ אזיל ומודה דבאמצע הארכובה עכ"פ יש שם צה"ג עצמן וכן נראה ג"כ ממ"ש עוד שם לפרש דמן הארכובה ולמטה ר"ל מן הערקום ובין השוק לערקום באמת טרפה (ויע"ש שכ' דעיקר ארכובה היינו ערקום שעל ידו כופפת הבהמה או העוף את רגלי' ומ"ש או העוף באמת

צ"ע דהא בעוף ליכא ערקום) וכמו שנראה באמת מפשטות לשון רש"י גבי הא דצנא דאנקורי דכה"ג צריך בדיקה בצוה"ג וכמ"ש הפר"ח ובפמ"ג, ולפ"ז בודאי דיש לחוש דמחמת השמוטה שהרגל מתנדנד אנה ואנה שיפסקו אחד מן הגידים כמ"ש האחרונים ול"מ היכא דאיכא לפנינו ויש לברורי בקל בודאי דיש לחוש ולבדוק בצוה"ג דבכ"מ דאיכא לברורי בודאי דצריך לברר אכן אף במקום שנאבדו בלי בדיקה או לדידן שאא"ב בבדיקה וכן בחיי העוף לענין הביצים ג"כ צ"ע:

עוד נלפע"ד דהנה המעיין ברדב"ז שם במ"ש דאין לחוש לשמא נשמטו הגידין דכיון שהם שלימים אפילו נקפלו ממקומם חוזרין ונמתין והדרא בריא וכו' והנה מלשון זה משמע להדיא דס"ל כמ"ש הכ"מ והב"י בהבנת דעת הראב"ד דבאמת ס"ל דאין חששא בנקפלו צוה"ג אכן לפי מ"ש כל האחרונים להלכה דהעיקר בדעת הר"א דס"ל להטריף בנקפלו א"כ בודאי דיש לאסור בהא דנשמט מטעם חששא דשמא נקפלו, גם במה שכתב הרדב"ז בפשיטת דמהני בכה"ג יב"ח מטעם דהו"ל ס"ט ג"כ צ"ע לפמ"ש הפר"ח ושאר אחרונים דלא מהני יב"ח גבי שבירת הגף מטעם דשמא אח"כ ניקבה א"כ ה"ה בנ"ד וכפי הנראה דהרדב"ז היה ס"ל בפשיטת דאין לחוש כ"א על שעת השמוטה ולכן שפיר מהני יב"ח וכמו בהא דנשמט הגף אכן באמת לפענ"ד צ"ע דודאי בכה"ג יש לחוש גם אחר השמוטה שע"י הנידנוד יפסקו הצוה"ג:

גם במ"ש בשד"ח שם לסתור ראיית השואל דלמ"ש הט"ז דהשע"ד מיירי בגליד בודאי דיש לאסור גם בעוף מדברי הפר"ח שהסכים בפי' השע"ד לט"ז וכתב להתיר בנחתך בערקום מטעם שאין שם צוה"ג דבריו תמוהים חדא דמה ראי' מהא דערקום לגליד ועוד דהא בפירוש איתמר בדברי הפר"ח דבעוף יש לאסור כה"ג בנחתך ודלא כמ"ש בא"ש יעו"ש גם במ"ש שם דהרחיד"א העתיק דברי המתיר ולא חש להביא מה שצידד הרב ב"ד משמע דהרב ב"ד מחמיר בזה והנה המעיין בעקהד"ט יראה שבאמת דעת הב"ד להתיר בזה, שוב עיינתי במ"ש בסופו והגם דנמצא בדברי הרבנים האחרונים להחמיר בנשמט מ"מ אין לחוש לזה מאחר שלא הזכירו מזה הפוסקים הראשונים ע"כ תו"ד ואפשר שנתכון בזה גם לדברי הפמ"ג, הנה כפי הנראה שיש לזה ראי' ברורה ממ"ש רש"י ז"ל גבי הא דצנא דאנקורי:

סימן נז

במ"ש הרמ"א בסוף סעי' א' ויש לחוש לחומרא יעו' בש"ך סק"ז ויעו' בדגמ"ר במ"ש דנ"מ לענין ב' קדירות ודברין צ"ע דסוף סוף היא מקולקלת ועיין במל"מ שכתב דאף לדידן תולין אף ביום הז' אף דממ"נ אם היא בימי נדה כבר עברו ימי ספירתה וכ"ש אם היא

בימי זיבתה דלא הוה כ"א ש"י מ"מ כיון דכבר קבלנו עלינו חומרא דר"ז הוה מקולקלת ושפיר תולין בה וא"כ כ"ש בנ"ד דהוא מחמת ספיקא דדינא ויעו' בפמ"ג בסי' קי"א דאף דאב"י מקולקלת רק ממנהגא אפ"ה תולין ואף דבכתם אין תולין היינו כמ"ש האחרונים שם דהוא ספק אם ראתה ויעו' במ"י שם במ"ש דהטעם בזה מטעם דהוה דרבנן ומטעם ספק ועי' בס"ט שם השיג עליו דאף בדרבנן תולין וצ"ע בדבריו דהא המ"י לא כתב כ"א מטעם דהוה דרבנן וגם שהוא רק ספק אבל במה שהוא דרבנן לבד בודאי גם הוא יודה ע"ש אמנם בנ"ד הוה ספיקא ד"ת ועיין בחו"ד שם, שוב ראיתי בחו"ד סי' קי"א סק"א כתב להדיא דאף בשהקדירה אינו כ"א מחומרא תולין בה:

בנידון כלוב שיש מחיצה בתוכה ונמצא דרוסה (או אפי' קטע בכלוב דלא מהני) באחד' מהמקומות אם יש להקל ולהכשיר בעופות שאחורי המחיצה מטעם דבמקום זה הוה ספק על, הנה כבר הרגיש בזה בשו"ת מהרש"ק והמורם מדבריו דבכלוב צריך להיות מחיצה שלימה עד התקרה ואזי כשרים העופות שאחורי המחיצה ובבית ובחדר לענין צאן די במחיצה עשרה טפחים אף שאין מגיע לתקרה ע"ש אמנם בעובדא שבא לידי כעת כפי שסיפר לי השואל שאחד מן העופות דחף את המחיצה הנ"ל מחמת אימת הדורס ובא למקום הב' שאחורי המחיצה הנ"ל ובכה"ג בודאי לא חשיב מחיצה לחלוק וכ"נ שם מדברי מהרש"ק דכל שהדורס יכול לדלג מזה לזה וא"צ לבא לצד הב' לא הוה ספק על וא"כ ה"ה בנ"ד כיון שהעוף היה יכול לפרוץ המחיצה ולעבור גדרה כ"ש הדורס וא"כ הוה רק כחדר אחד ואף שהמחיצה מגיע עד התקרה והוא פשוט:

שוב מצאתי מובא בשם הג' מהרי"ש דאף ביכול לדלג הו"ל ספק על לפע"ד אין דבריו מוכרחים וכ"ש לפמ"ש בד"ק דבכלוב שיכול להושיט ידו ולדרוס דרך הקנים יש להחזיק אף מחדר לכלוב ולא הו"ל ספק על בכלוב ואף לדעת הג' מהרי"ש הנ"ל שפי' דעת הב"ח דמיירי בשהיה הכלוב רחוק ממקום העופות שבחדר [הן אמת דלפענ"ד גוף דבריהם צ"ע דמפשטות דברי הב"ח משמע להדיא דאף בכלוב שיכול להכניס ידו דרך הקנים הו"ל ספק על דהא כתב בסתם להיתר ורוב הכלובים בודאי המה באופן שיכולים להכניס ידיהם וגם מ"ש הגאון מהרי"ש דמיירי בשהיה הכלוב רחוק ממקום הדריסה ג"כ א"א להעמיס כן בדברי הב"ח וגם בלא"ה צ"ע דלפי דבריו דהו"ל דין חדר אחד א"כ בחדר א' בודאי דא"א לחלק בין המקומות] מ"מ עכ"פ בנ"ד יש להחמיר לכ"ע:

והנה בדין אם הרג אחד מהם אם אמרינן נח רוגזא דעת הצ"צ וגבעת שאול דחיישינן שמא מת אח"כ ודעת הפמ"ג ולב"ש וכ"כ הח"ס בתשובה אחת דלא חיישינן מטעם חזקה דאין ביד הנדרס להציל את עצמו ע"ש בדבריהם אכן אם נאכל קצת מהנדרס

נלפע"ד דלכ"ע יש להקל והוא ע"פ מה שאמרו בב"ק ד' ט"ז דארי דורס ואוכל [ופי' בתוס' שם ע"פ דברי הש"ס פסחים מ"ט וכפי הנראה שהיה גורסים כן בש"ס שם להדיא וכ"נ ממ"ש בתוס' חולין ס"א ד"ה הדורס ע"ש אכן בפסחים עצמו כתבו כן בשם פי' ר"ת ע"ש] דהיינו שאוכל מחיים ואינו ממתין עד שימית וזאב טורף ואוכל היינו שאינו אוכל עד שימות הנדרס ועיין ברא"ש שם דשאר חיות ג"כ אינם אוכלים מחיים דדוקא ארי שהוא מלך שבחיות אוכל מחיים ע"ש, ואף שלכאורה יל"ע בזה למ"ש הר"ת עצמו שם בחולין ס"א ע"א לפרש הא דכל עוף הדורס דר"ל דאוכל מחיים הרי דכל עוף טמא דורס ואוכל מחיים אף שאינו מלך וא"כ מנ"ל להרא"ש לומר דכל שאר החיות דינם כזאב מ"מ כיון שהרא"ש כתב כן בפשיטות לדעת הר"ת ע"כ צריך לחלק בין עופות טמאים לחיות גם אפ"ל דס"ל בדעת הר"ת דאף דלענין אם הזיק איזה בע"ח אמרינן דדוקא ארי דרכו לדרום ולאכול מיד משא"כ שאר חיות ועופות ולכן הו"ל שלא כאורחא ומשלם רק ח"נ מ"מ לענין סימן טומאה אמרינן דאינו סימן כ"א בשרואין בו שהוא דורס ואוכל מיד כמו ארי שאזי בודאי אין לו שום מורך בלבבו ולא ישוב מפני כל משא"כ אם אינו אוכל מיד דחזינן שיש לו מורך קצת יש לתלות דאולי מקרה הוא לו ובאמת אינו טמא וצ"ע, ומ"מ כיון דבלא"ה שם יש שאר פירושים בזה ועיין בש"ך שם דהמחבר פסק כפי' הרא"ה ור"ן שם הן אמת דהמעיין ברש"י ב"מ ל"ג יראה דלא ס"ל כפי מה שפי' הר"ת וגם לפי שיטת שאר המפרשים בהא דכל עוף הדורס בלא"ה אין הכרח לדעת ר"ת הנ"ל מ"מ כיון שבנ"ד בלא"ה דעת כמה אחרונים דל"ח שמת אח"כ וא"כ בנאכל קצת עכ"פ יש לצרף דעת הר"ת הנ"ל ולסמוך דודאי מת בפניו, וא"ל דאכתי איכא למיחש דלא מת תומ"י ושמא דרס עוד אחרים קודם שראה נקמתו ז"א דא"כ צ"ל שאח"כ חזר לאכול מזה והב' הנדרס הציל א"ע מידו אף שבא על עסקי נפשות וזה בודאי ל"ח וכ"נ מדברי הצ"צ עצמו שם דעיקר חששא שלו הוא שמא לא מת לפניו משמע אבל מת בפניו שוב אין חשש וכ"נ דעת הח"ס בסי' ס"ג דאותם שנאכלו קצת בודאי הומתו לפני הדורס ונראה שכוון ג"כ למ"ש וגוף התשובה אינה כעת ת"י אמנם מדברי האו"ה שמיירי ג"כ באכלה קצת ואפ"ה לא אמרינן דנח רוגזא ולמ"ש הצ"צ בכונתו מטעם שלא מת בפניו מוכח דאף בנאכל ג"כ חיישינן שמת אח"כ אמנם באמת י"ל באו"ה כמ"ש המ"ב או כהט"ז ובפרט למ"ש בנו של הצ"צ דבנאכל לבד י"ל דנח רוגזא מטעם דתלינן דלא בא כ"א לטרוף לשבוע נפשו ושוב לא דרס יותר:

וראיתי בשו"ת מהרש"ק בסי' רט"ו שהעלה דבעינן דוקא שמת ת"י ממש משא"כ אם לא מת ק"י אף שמת בפניו לא מהני, ולפ"ז לכאורה יש להחמיר בנ"ד אכן באמת ז"א דהא

מבואר באו"ה ובצ"צ דבאכלה מהנדרס דינו ממש, כמו קטע וא"כ ע"כ צ"ל דס"ל דל"ח בכה"ג דשמא דרס עוד אחרים קודם שמתו ותלינן שמתו תיכף ת"י, וראיתי לחכם אחד שהביא בשם ספר ערוגת הבושם שצדד להקל בזה מטעם דנאכל קצת והוא כתב דאם היה הדורס מין עוף בודאי דאין לצדד בזה מטעם שיטת הר"ת והנה כ"כ דאין הכרח כ"כ, שוב ראיתי דעדיין יל"ע בזה מהא דיבמות ק"כ דבחי' אוכלת בו אין מעידין עליו אא"כ ראהו שאכלה בו במקום שהנפש יוצאת בו כגון בלב ומוח או במעיים הרי להדיא דאף באדם יכולה לאכול ממנו אף בחיים וגם ממ"ש סתם חיה משמע דאף בשאר חיות יכול להיות כן וא"כ בבהמה ועוף [ואף דבר"מ שם העתיק והעוף אוכל בו מ"מ הא כ"כ דדוחק לחלק בין עוף לבהמה וגם בלא"ה א"א להעמיס כן בדברי הרמב"ם דכפי הנראה מדברי המ"מ ס"ל להרמב"ם בהא דכל עוף הדורס דהיינו מטיל ארס דלא כפיר"ת] ולפ"ז ע"כ צ"ל דמ"ש באו"ה דבאכלה הו"ל כמו קטע היינו דוקא באוכל ממקום שהנפש יוצאת בו וכ"נ קצת מלשון האו"ה שכ' שאכלה כולה ואף למ"ש בצ"צ שם דבקרע בטנו ג"כ הו"ל כמו קטע ע"כ צ"ל דהיינו דוקא כמו העובדא דידי' שהוציא הבני מעיים לחוץ והיה מונחים בפ"ע בחצר שודאי שוב א"א לה לחיות משא"כ באם אכלה קצת במקום שאין הנפש יוצאת, שוב נתישבתי דאין מדברי הש"ס הנ"ל הכרח כ"כ דהא כ"כ דבאמת לפעמים אף בשאר חיות יארע שיאכל ממנה טרם שימית אלא דהו"ל שלא כאורחא ולכן גבי היתר עגונה שפיר חששו לזה אף דאין מצוי כ"כ דהא אף במשאל"ס דרובן למיתה ג"כ חששו בזה משא"כ בנ"ד דבלא"ה איכא, כמה דעות דאף במת לבדו אמרינן נח רוגזא וגם בלא"ה איכא חז"ה לשאר הבע"ח שפיר אפ"ל דתולין במצוי דאין אוכל טרם שימית ומ"מ עדיין יל"ע:

ובענין אם מקצת עופות בתוך הכלוב ומקצת עופות קשורים אצל הכלוב ונמצא קטע ראש של אחד מן העופות שבתוך הכלוב אם יש להתיר העופות הקשורים אצל הכלוב, הנה בהא דאמרינן דקטע נח רוגזא ולא חיישינן שמא דרס מקודם ישב ב' טעמים א' טעם הר"ן מטעם שאני אומר זה מצא ראשונה וקטעו ונח רוגזא וזה דוקא בשעמד עמהם ויכול לדרוס איזה שירצה נח רוגזא אבל בכלוב כיון שבורחין ממנו לא נח רוגזא אף אחר שקטע כיון שבא לו בטורח ממילא לפ"ז בנ"ד אפשר דיש לאסור אף העופות הקשורים אצל הכלוב כיון דודאי על הדורס במקום זה ולא נח רוגזא, אמנם לטעם הדרישה דהטעם הוא דתלינן שלא דרס מקודם משום כיון דרואין דעל עסקי הריגה בא אם איתא דדרס מקודם לאיזה עוף בודאי היה הורגו דאין כח ביד הנדרס להציל א"ע משא"כ בכלוב חיישינן שמא הציל עצמו מידו כיון שאין הדורס יכול לכנוס בתוך הכלוב א"כ בנ"ד

יש להתיר שאר העופות שאצל הכלוב דאם איתא דדרסם מקודם בודאי היה הורגם דהא הדורס עמד עמהם ואין כח בידם להציל א"ע ממנו ואחר שקטע נח רוגזא, אמנם מלשון השו"ע כאן סעי' יו"ד אע"ג דקטע לא נח רוגזא נראה דס"ל כדעת הר"ן דבכלוב לא אמרינן דנח רוגזא מטעם שבא לו בטורח הוא כועס עליהם ואף אחר שקטע לא נח מלדרוס אמנם אפשר דאף שלאלו העופות שהם בכלוב לא אמרינן דנח רוגזא אמנם באלו שהם מבחוץ והיה יכול לעשות עמהם כרצונו אפשר דנח רוגזא דעליהם לא שייך הטעם דכועס ביותר כיון שיכול לעשות בהם כרצונו, גם י"ל דע"כ לא קאמר הר"ן אלא באם, היה כולם בכלוב אבל במקצת חוץ לכלוב כמו בנ"ד שיש לו מה לדרוס כרצונו אפשר דמודה הר"ן דאמרינן נח רוגזא אף לענין העופות שבתוך הכלוב מטעם דאמרינן זה מצא ראשונה וקטעו בלא טרחה ונח רוגזא דבשלמא באם כולם בכלוב אז לא תלינן שמצאו בלי טרחה כיון דדרכם של הנדרסים לברוח מן הדורסים והדורס לא היה יכול לעשות בהם כרצונו בודאי חיישינן שבא לו ע"י טורח אבל בנ"ד שהיה לו כמה עופות שיכול לדורסם בלי טורח ולמה לו לעשות בטורח א"ו שזה מצא בראשונה בלי טורח ונ"ר, וא"ל שכבר דרס מקודם אלו העופות שהיה מבחוץ דלדעת הר"ן נראה דאף בכלוב אנו אומרים דזה הנקטע הוא הראשון רק שלא נח רוגזא ממנו א"כ בנ"ד שפיר י"ל דנח ובפרט דבלא"ה דעת הרשב"א במ"ה דאף בכלוב אמרינן דנח רוגזא וכ"נ להדיא דעת הסה"ת והאו"ה כמ"ש בגי' יד אברהם ע"ש וגם למ"ש הג' מהרש"ק בכמה תשובות דאם מצאו ראש הצואר בין השליבות מבחוץ כ"ע יודו דיש להכשיר מטעם ספק על] ומ"מ צ"ע בדין זה שוב ראיתי בספר ד"ק שחקר קצת בזה ע"ש:

במ"ש הש"ך בס"ק מ"ח בשם רש"ל (והסכימו לזה כל האחרונים) דבספק פלוגתא אי חי' יב"ח כשרה ראיתי בשו"ת טו"ט [בק"א סי' ט"ו] שהעיר השואל בזה דא"כ יתבטלו כמה טריפות במה שראינו שחי אחת יב"ח והוא תי' לו דדוקא בבהמה שחיתה יב"ח וכבר הוחזקה בכשרה שוב אין מצרפין המיעוט דשמא בלא"ה טרפה משא"כ לגבי שאר בהמות שלא חיו שפיר מצרפין האי מיעוטא דשמא בלא"ה טרפה למיעוטא דחיות הנה והו"ל מיעא"מ ודבריו צ"ע דהנה המעיין בדברי הרשב"א בתשובה שם שכ' וז"ל שאם תתפוס החבל בתרין ראשין ותאמר הלכה כתנא דמתניתין שאין רוב הנטרפות באותו טריפות חיים אבל יש שחיים ממנו וכל שחי ממנו יב"ח יצא זה עצמו מכלל הטריפות זה בטל מכמה טעמים וכו' ע"ש הרי להדיא דא"א לומר דאותה שחי' יב"ח יהיה כשרה והשאר יהי' טרפה וכ"כ הרשב"א שם בתחלת התשובה דלא על עצמה היא מעידה אלא מטהרת עצמה ומטהרת חברותיה עמה, וא"כ אף דהרש"ל ס"ל דשפיר יש לפרש הא

דכל שאין כמוה חי' דעל הרוב דברו (דלא כמ"ש הרשב"א) מ"מ בזה בודאי לא פליג על הרשב"א דנאמר דאותה שחי' תהיה מותרת והשאר יהי' אסורים וכ"נ להדיא ביש"ש סי' פ' שם דהא יצא לו דין זה ממה שהוכרח בש"ס לתרץ בכמה טריפות דבאמת לא חי' יב"ח ואמאי לא תי' דהא דחי' מטעם שהם ממיעוטא וע"ז כתב דדוקא במה שמוסכם שהיא טרפה בזה ע"כ צ"ל דהוא ממיעוטא דחיות הנה משא"כ בדבר שאין ברור ומוסכם דהוא טרפה יותר יש לתלות דבאמת אינו טרפה כלל מלומר שהיא טריפה וחי' ע"ש, הרי להדיא דבאמת בדבר דאית פלוגתא ואינו מוכרע שפיר יש להוכיח ממה שחיתה אחת מהן דבאמת אין דבר זה עושה אותה טרפה וממילא אף אותן שלא חיו שרי ולא חיישינן כללל האי מיעוטא אף בשאר הבהמות מטעם דבאמת הו"ל מיעוטא דמיעוטא וכמאן דליתא כלל כמ"ש שם דא' מאלף חיו יחיו ובזה נסתר ג"כ מ"ש עוד שם לפקפק בגוף דין זה מטעם דיש לצרף מיעוטא דחיות למחצה דעת האוסרים ע"ש דבאמת און בזה כדי צירוף דהוא מיעוטא דמיעוטא [הן אמת דלפמ"ש יל"ע ג"כ על הרב פמ"ג דנסתפק ג"כ בכ"מ בזה והא דברי הרש"ל ברור מללו דא' מאלף חיו יחיו וכ"ה בש"ך כאן דאינו כ"א. מיעוטא דמיעוטא] ועוד דבלאו דברי הרש"ל הנ"ל דבריו צ"ע דכפי מ"ש מתחלה דעיקר כרש"ל דמיעוטא חיו יחיו א"כ לפי שיטה זו ע"כ מוכרח לומר כמ"ש הרב השואל הנ"ל דאל"כ איך יתרץ דברי הש"ס הנ"ל:

שוב ראיתי דאפשר לישב קצת דברי הרב ע"פ מ"ש הוא ז"ל בתשובה רי"ד בנידון אם יש להתיר החלב מבהמה שהיה בה ס"ט וחיתה יב"ח וכן בנ"ד דנאבדה הריאה והעלה שם דבעוף או בבהמה ובדק בריאה ולא משאר טריפות יש להתיר מטעם דבכל כה"ג הו"ל מיעוט הטריפות מיעוטא דמיעוטא וגם הא דטרפה חיו יב"ח הוא ג"כ מיעוטא דמיעוטא ושוב אין בזה כדי צירוף להכריע נגד הרוב כשרות משא"כ בבהמה בחי' לענין החלב או לאח"ש ונאבדה הריאה שפיר אנו מצרפין האי מיעוטא דחיות הנה [אף דלא הו"ל כ"א מיעוטא דמיעוטא] עם האי מיעוט המצוי דריאה ויש לאסור החלב וכן גוף הבהמה בנאבדה ע"ש, ועפ"ז א"ש ג"כ מ"ש כאן דאף דהמיעוט דחיות הו"ל רק מיעוטא דמיעוטא מ"מ שפיר מצטרף עם האי מיעוטא דשמא בלא"ה טרפה וכ"ש עם האי מחצה דדעת הסוברים דהיא טרפה. אכן לאחר העיון באמת ז"א דא"כ הו"ל לחלק גם בזה בין בהמה לעוף דבעוף עכ"פ אין בזה שום צירוף כנ"ל והו"ל להתיר אף שאר העופות ומסתימת דברי הפוסקים משמע להדיא דאין שום חילוק בזה ועוד דאדרבה לפמ"ש בסי' רי"ד הנ"ל בודאי דאין מקום לדבריו הנ"ל דהא עכ"פ לאחר שנשחטה הבהמה ונבדקה הריאה הו"ל להתיר גם בשאר הבהמות אף שלא היו יב"ח דהא בכה"ג אין בזה שום צירוף הנ"ל וגם

בלא"ה הא כ"כ דהמעיין ברש"ל עצמו יראה להדיא דאין לחלק בזה, וגם גוף דבריו בסי' רי"ד ג"כ תמוהים חדא דמסתימת דברי הפוסקים משמע להדיא דבחי' יב"ח הו"ל ודאי בחזקת כשרה וכמ"ש רש"י שם דף נ"ז ע"ב ד"ה סימן אם חייה כך בידוע שלא נטרפה וכ"נ להדיא ממ"ש הש"ך בס"ס ע"ט דגם לענין עיבור ולידה לפעמים מתעברות ויולדת כמו דחיות יב"ח יע"ש ומבואר בסי' פ"ו דאם שהתה כ"א יום והטילה בצים גם הביצים שרי, ומ"ש שם לחלק בין עוף לבהמה מטעם דבעוף וכן בבהמה ובדק הריאה שוב הו"ל מיעוט טריפות רק מיעוטא דמיעוטא בודאי דבריו תמוהים והוא נגד דברי הש"ס חולין דילפינן דאזלינן בתר רובא מרישא של עולה וכדומה וע"כ דלא הו"ל מיעוטא דמיעוטא כמובן, וכ"נ גם מסתימת דברי הפוסקים במ"ש דבנקבה עד שתתעבר ותלד ומשמע דכל שנתעברה וילדה שוב לא נשאר בזה שום חשש ושרי להשתמש בחלב דאל"כ כל כי האי בודאי הו"ל לפרושי בהדיא, וגם במ"ש שם (בסי' רי"ד) בתחלה דאם באו עדים שהעידו על איזה בהמה שהיא טרפה וראינו שחיתה יב"ח הנה לשיטת הרש"ל תלינן דהוא ממיעוטא דחיות הנה ולדעת הרשב"א אמרינן דסהדיא שקרי הם ויש להכשיר הבהמה הנה אף שלכאורה נראה כן ממ"ש הרשב"א בסוף דבריו ואם יתחזק בטעותו וכו' נאמר אליו להוציא לע"ז על דברי חז"ל א"א ויבטל המעיד ואלף כיוצא בו וכו' ע"ש הרי דאנו מכחישים לסהדיא בזה, ועי' ברדב"ז ח"א סי' כ"ז שכ' דאין מועיל שהיית יב"ח לודאי טרפה ואנו צריכים להכחיש הנסיון שלנו מפני קבלת חז"ל, מ"מ אפ"ל דגם הרשב"א לא כ"כ כ"א במה שרצו בזה להתיר שאר הבהמות שנמצא בהם טריפות זה [ובצירוף שאר הטעמים שכ' שם בזה] משא"כ להתיר אותה הבהמה עצמה ולהכחיש עדים גם הוא יודה בזה דשפיר אמרינן דחיתה דרך נס שלא כדרך הטבע וכ"נ להדיא שהבין הש"ך כאן ע"ש, ועי' בד"מ כאן במ"ש בשה הרשב"א דרוב אין חיות ולכאורה צ"ע דהא הרשב"א דחה סברא זו ואפ"ל דר"ל כמ"ש הש"ך דתלינן המיעוט בדרך נס וכמו דקיי"ל בכ"מ דיש לתרץ דברי העדים אפילו בדרך רחוקה כדי שלא להוציא אותם מחזקתן [ועיי' ביש"ש שם שסיים על דברי הרשב"א דאם ראינו טרפה ודאית ויש לנו בה סימן מובהק וחיתה יב"ח בודאי אנו מחויבים להחמיר ולומר טרפה היא ע"ש]:

ומעתה נשוב לענייננו דהנה בגוף הערת השואל כ"כ דכ"נ באמת דעת הרש"ל דבמקום דאיכא פלוגתא וחזינן באחת דחי' שפיר יש להתיר אף בשאר הבהמות אף באותן שלא חיו מטעם דאתברר דהלכה כמאן דמכשיר, אכן באמת לכאורה דבריו צ"ע דבשלמא בספק במקרה שפיר אמרינן מדחי' יותר יש לתלות דלא נעשה בה מעשה טרפה מלומר שנעשה בה מעשה טרפה והיא ממיעוטה דחיות הנה כיון דהו"ל מיעוטא דמיעוטא

משא"כ בספק פלוגתא דרבוותא כיון דלדעת האוסרים בודאי אף שחיתה טרפה בודאי מה"ת מטעם דלדידי' הו"ל ודאי טרפה וע"כ דהיא ממיעוטא דחיות וא"כ כמו דאנו מחמירים בזה בלא חיתה מטעם דאנו חוששין לדעת האוסרים ה"ה בחיתה הו"ל להחמיר ע"פ שיטתו מאחר דלדידי' אין שום חילוק בין חיתה ללא חיתה וא"כ גם בחיתה יב"ח הו"ל ספיקא דאורייתא, ולכאורה היה אפ"ל דע"כ לא היקל הרש"ל בזה אלא במקום שמעיקר הדין הו"ל להכשיר אף בלא חיתה [כגון שרוב הפוסקים ס"ל להכשיר או שגם לדעת האוסרים אינו בתורת ודאי] אלא דאנו מחמירין ולכן בחיתה עכ"פ יש להכשיר והיה נראה לדקדק כן מדברי הישׁ"ש במ"ש וכן כל הני שבא להביא ראיות על איזה טרפה שלא היה נראה להם להיות נמנה בכלל הטריפות ורצו להכשירה וכו' אכן באמת ז"א ממ"ש בתחלה שם דר"י ב"נ ששאל הריב"ל בקדירת הקנה סבר שאין הלכה כרשב"ג מהאי עובדא שראינו שחי' [משמע דזה היה עיקר הכרעתו ובלא"ה היה טרפה] וכ"נ ממ"ש בהא דהשיב לו דהא שמוטת הירך שהלכה רווחת בישראל אע"פ שאינו מן הנמנין במשנה ומ"מ היה מעשה וחי' וא"כ אמאי לא חזרנו מדברינו להכשיר שמוטת ירך בפרט מאחר שכבר נפל בו מחלוקת וכו' עכ"ל הרי להדיא דאף בספק השקול יש להכריע מהא דחיו, וכ"נ מפשטות דברי הס"ס ממה שהשיב לו דשמוטת הירך היא הלכה רווחת והא אדרבה היא הניתנת כיון דהוא דבר מוסכם בפשיטות להטריף לכן שפיר אין ראיה מהא דחיו א"ו כמ"ש ומה שנלפע"ד בזה דהרש"ל לא כ"כ כ"א על מה שנמצא בש"ס והוא ע"פ מ"ש הרשב"א בתשובה הנ"ל דגם בימיהם היה כמה וכמה טריפות שהיה מנוית ומוסכמת בפי הכל וגם היה כמה וכמה טריפות שהיה כל אחד מוציא מדעתו ע"פ בקיאתו בדרכי הטבעים שאין כמוה חי' והיה סומכים בזה על מה שאמרו במשנה זה הכלל ובאלו שהיה מנוים ומוסכמים בודאי דלא מהני מה שראו שחי' דתלינן שחיתה בדרך נס וכדומה משא"כ באלו הנוספים שפיר יש להכריע מהא דחיו ע"ש, וזה הוא ג"כ כונת הרש"ל דריב"נ ששאל לריב"ל בקדירת הקנה משום דס"ל דאין הלכה כרשב"ג [והיינו דרשב"ג הוסיף טרפה זו מדעתו ואינה מן המוסכמית ולכן שפיר יש להכריע בזה] מהאי עובדא דחיתה לו משמוטת ירך דגם הוא אינה מן הנמנים במשנתינו ואעפ"כ לא חזרנו מדברינו וע"כ דתוך יב"ח הוה וא"כ ה"ה בזה, ולפ"ז מ"ש הש"ך לדעתו דה"ה בפלוגתא הפוסקים מהני שהיי' צ"ע דהא בפלוגתת הפוסקים הנה לדעת האוסר ע"כ הוא מפרש כן דעת הש"ס וא"כ לפי שיטתו הוא מן המנוים והמוסכמות וא"כ אין בזה שום הכרעה מהא דחיתה ואפ"ל דכונת הש"ך במ"ש בספק פלוגתא היינו במקום דאיכא שני דעות בש"ס וגם הפוסקים פליגי בזה מר פסק כמאן

דאוסר ומר פסק כמתיר או כמו בהא דניטל לחי העליון וכמו בטריפות דחליף בצורת האונות וכיס הורדא דאין מזה רמז בש"ס בכה"ג שפיר יש להכריע ממה שחי' יב"ח:

ואכתי יל"ע בזה דלפ"ז א"כ אמאי לא הכריעו חז"ל בכמה וכמה טריפות שנפל בהם מחלוקת כמו בגלודה וכדומה דנודע הטריפות מחיים] ע"י נסיון הנ"ל דאם יחיה יב"ח בודאי דאיני טרפה [וא"ל דס"ל טרפה חי' דודאי איכא כמה וכמה דסבירא להו דאיני חי'] וכפי הרשום בזכרוני שכבר הרגיש בזה בחי' הרמב"ן ואינו כעת ת"י, והנה היה אפ"ל דגם בימי חכמי הש"ס יש לחלק בין הפלוגתת דע"כ לא כתבו דיש להכריע מיב"ח אלא במקום שהיו יודעים שגם האוסר לא היה לו שום קבלה בזה אלא שהמציא כן מדעתו ע"פ ידיעתו מטבעי הבע"ח דבכה"ג אינו חיה בזה שפיר רצו להכריע מהא דחיו יב"ח משא"כ במקום שידעו דמאן דאוסר היה מטעם קבלתו בזה וא"כ לפ"ד הוא מן המוסכמית שוב אין בזה שום הכרעה ממה שחיה יב"ח, אכן עדיין צ"ע דא"כ בהא דקדירת קנה ושמוטת ירך אמאי לא הכריעו באמת ההלכה ע"י בחינה זו דהא באלו ע"כ אין בהם מצד הקבלה כמש"ל וגם צריך להבין באמת למה במקובלת ובמסכמית לא מהני יב"ח מטעם דתלינן דחיתה דרך נס או דהיא ממיעוטא דחיות א"כ מטעם זה יש להטריף אפילו באין מקובלת כיון דלפי דעת האוסרים הוא ודאי טרפה וא"א לה לחיות ע"פ דרכי הטבע, ולכן נלפע"ד לתרץ בזה דהוא ע"פ מ"ש הרמב"ן והר"ן בחולין גבי תרי אוני דסמיכי דמהא דמחי לי' בכולייתא ע"כ צ"ל דכל מה שהטריפו חז"ל אינה יכול לחיות אפילו ע"י איזה סמים ורפואות דאם יש לה איזה רפואה אינה בכלל כל שאין כמוה חיה ע"ש ועפ"ז הנה במה שבא להם בקבלה ע"כ צ"ל דבא להם בקבלה שאין שום רפואה למכתה אכן במה שהוסיפו מדעתם ע"פ חכמתם הנה אף שלפי דעתם ע"כ צ"ל שאין בזה שום רפואה מ"מ אכתי אין זה ברור כ"כ דשמא ימצא איזה חכם אחר איזה רפואה לזה וא"כ לא הו"ל בכלל שאין כמוה חיה ולכן במה שבא בקבלה שוב לא מהני יב"ח דודאי ע"כ היא ממיעוטא או דחיתה בדרך נס משא"כ במה שלא בא להם בקבלה אי חי' יב"ח בודאי יותר נראה שבאמת יש איזה רפואה למכתה ותלינן שנזדמנה לבהמה זו הרפואה הנ"ל ע"י מקרה או כיון דבאמת יש רפואה למכתה שפיר יכולה לחיות לפעמים כמה שנים אף בלי רפואה ואף דברוב הפעמים אינה חיה מ"מ לא הו"ל שאין כמוה חיה כיון דע"י רפואה כולם חיים, ובהכי א"ש ג"כ בהא דקדירת קנה ושמוטת ירך דבאמת ביחנו וראו שברוב הפעמים א"א לחיות יב"ח אלא דאכתי רצו להכריע בזה כיון דאיני מהמקובלת ממה שראו בפעם אחת שחיה יב"ח וע"ז השיבו דבאמת גם באותו פעם לא חי' יב"ח, ועפ"ז א"ש ג"כ במה שאמרו כמה פעמים בש"ס וכי

להוסיף על הטריפות יש דהא לפמ"ש בשם הרשב"א הנ"ל היו כל חכמי הש"ס מוסיפים בטריפות כפי דעתם אכן למ"ש א"ש דכל מה שהוסיפו חז"ל היינו רק במה שהיה נראה לפי עומק חכמתם שאף ע"י רפואות וסמים א"א לה לחיות בכה"ג שפיר הו"ל שאין כמוה חיה משא"כ בהא דמחו בכולייתא וכדומה שרצו להטריף ממה שראו שאינה חיה בזה שפיר אמרו דאין להוסיף על הטריפות דשמא יש לזה רפואה וא"כ לא הו"ל שאין כמוה חיה כמ"ש הרמב"ן ור"ן, ומ"ש הרמב"ם בפ"י מהל"ש הי"ג דאף שנודע לנו ע"פ דרכי הרפואה שאין סופה לחיות מ"מ אין להוסיף על הטריפות היינו מטעם שאין אנו סומכין על בקיאתינו בדרכי הטבעים דשמא יש איזה רפואה למכתה ואף שא"א בקיאין בזה שמא ימצא חכם ובקי שימצא לה רפואה וא"ל דעכ"פ הו"ל להחמיר דהו"ל ספק דאורייתא ז"א דדוקא בימי חכמי הש"ס דהיו מקובלים דעדיין לא באו לחשבון למנות כל הטריפות שאין כמוה חיה שפיר הוסיפו בזה כ"א לפי חכמתו משא"כ עתה שכבר בא למנין חז"ל כל מה שמצאו ע"פ רוח חכמתם הקדושה א"כ שוב עתה שפיר אמרינן כיון דלא מנו אותו חז"ל מסתמא בודאי יש לזה איזה רפואה ויכולה לחיות וז"ש הרמב"ם שכל שאירע וכו' אפשר שתחי':

והנה ראיתי בספר העמק שאלה [על השאילתות פ' בהעלותך שאילתא קכ"ה] שיצא לדון בדבר החדש דלשיטת הרמב"ם וסיעתו דנקובת הושט ופסוקת הגרגרת הוה נבלה מחיים א"כ אין בזה משום איסור טריפות כלל ולא הו"ל בכלל שאין כמוה חי' ולא מהני בכה"ג יב"ח דשפיר יכולה לחיות ועיקר האיסור משום דאין השחיטה מועלת לו, והביא סיוע לזה מדברי הרמב"ם בריש פי"א שכ' כל בהמה או עוף שנולד בהם ספק טריפות מטריפות אלו ור"ל ממה שמנה בסוף פ"י שם ושם לא מנה באמת נקה"ו ופסה"ג ועפ"ז נדחק הרבה לתרץ מהא דרצו להכריע בש"ס גבי קדירת הקנה ממה שחי' יב"ח וכן מהא דאמרו בש"ס דהא דזה הכלל שאין כמוה חיה היינו דכל דתנן במשנתינו אין יכול לחיות דכל זה היינו לשיטת רשב"ל בד' ל"ב שם דתי' דכאן ששחט במקום חתך וכאן שלא במקום חתך דלשיטתו הו"ל נקה"ו ופסה"ג בשלא שחט במקום חתך וכ"ש כשעדיין לא שחט כלל כ"א טרפה משא"כ לרבא דמתרץ דאלו אסורות קתני שפיר אמרינן דלא מהני בהו יב"ח ומה דתנן במשנתינו כל שאין כמוה חיה לא קאי דוקא על מה דתנן במתניתין כמו שפי' רשב"ל שם אלא דבאו בזה לומר דיש עוד כמה טריפות שאינם יכולים לחיות ע"ש שהאריך בזה:

והנה אף שדבר חכמה הוא מ"מ לאחר העיון דבריו תמוהים חדא דא"כ איך כתב הרמב"ם בריש פי"א הנ"ל דמהני יב"ח לספק דרוסה (ובאמת מבואר כן בש"ס דף

נ"ג ע"ב) והא יש לחוש שמא דרס בסימנים ושפיר יכול לחיות [וא"ל דארס הדריסה חמורה מנקב הנה מלבד שזה דחוק ומנ"ל להמציא סברות כאלו בלי ראיה] אכן לפענ"ד נראה להדיא מדברי הש"ס נ"ד דאין לחלק בזה דהא מעיקרא הוה ס"ד שם דבגרגרת צ"ל דריסתו ברובו ואף למה דמסיק שם דגם בגרגרת הוא במשהו היינו מטעם דזיהרא מקלי קלי ור"ל דסופו לפסוק רובו (ועיין בש"ך סק"מ) אכן דיהיה בזה שום חומר מניקב ופסוקה בודאי ז"א, ועוד דבלא"ה הוא תמוה דבתורבץ דקיי"ל אינו יכול לחיות ובושט ירבה כחול ימים וכ"נ ממ"ש בשו"ע דבחליף לא הוה כ"א טרפה וכמו שנראה באמת כן מדברי הרמב"ם שמנאה במנין הע' טריפות ע"ש הרי להדיא דאינו חי' יב"ח וא"ל דחליף חמור מנקב דהא הרמב"ם מנאה שם בסוג נקובה וכמ"ש בכ"מ שם, גם במ"ש שם להשות דברי התוספות דניקב הושט שחיטתו מטהרתו עם דעת הרמב"ם צ"ע דהא מבואר ברמב"ם בכ"מ דכל שלא נשחטה כראוי בשחיטה כשרה הו"ל נבלה וא"כ בנ"ד שאין השחיטה מועלת בה ממילא הו"ל מתה וכ"נ מדברי הר"מ בהל' שא"ה דדוקא בעודה מפרכסת אינה מטמאה משמע דאחר הפירכוס בודאי מטמאה, גם במ"ש לחלק דבטריפות המקובלים יש להטריף אף ביש להם איזה רפואה ובאותם שאינם מקובלים אין להטריף כ"א באופן שאין להם רפואה גם זה צ"ע דממ"נ אם נוכל לפרש דטרפה אינה חיה דר"ל שאינה חיה מעצמה ואף שתוכל לחיות ע"י רפואה הו"ל שאין כמוה חיה כמ"ש הוא שם גם באינם מקובלים ג"כ הו"ל להטריף כיון דאינם חיים מעצמם ואם לא נקרא אינה חיה כ"א בשאין להם שום רפואה א"כ גם במקובלים ג"כ אין להטריף, ומה שרצה להעמיס כן בדברי הר"מ בפ"י שכ' אע"פ שיראה בדרכי הרפואה שבידינו שקצתן אינם ממיתן דבריו תמוהים דהא כ"כ בשם הרשב"א דכמה וכמה טרפות שנזכרו בש"ס אינם מהמקובלת רק מה שהוסיפו כ"א ע"פ הכלל דכל שאין כמוה חיה והוא מוכרח בש"ס וא"כ איך כתב הרמב"ם בסתם דבכל הטריפות הנ"ל לא מהני בהם רפואה ויעו' בפמ"ג בסי' כ"ט שנסתפק ג"כ אם מנין הע' טריפות כולם הל"מ וגם דבריו צ"ע ממ"ש הרשב"א הנ"ל] א"ו דז"א והדבר פשוט דהר"ם לא נתכוון לזה כ"א דאף שעתה נמצא בספרי הרפואה איזה רפואה לזה א"א סומכין ע"ז ואמרינן דודאי אין זה רפואה גמורה כיון דחז"ל הסכימו דהוא טרפה בודאי דאין לזה שום רפואה וכמ"ש הרמב"ן ור"ן הנ"ל וכ"נ להדיא מדברי כל האחרונים בס"ס כ"ג שהעתיקו כולם דברי המרדכי בשם הר"פ דבחשש ניקב הושט מהני עכ"פ שהיית כ"א יום (יעו' בש"ך ובשמ"ח) ועיי' בפמ"ג שנסתפק ג"כ אי מהני שהייה בחשש ניקב הושט מטעם חזקת איסור ואשתמיט לי' ג"כ דברי המרדכי והאחרונים הנ"ל, ויעו' בשפ"ד בס"ס ע"ט במ"ש דאפ"ל דלענין

לידה אף מיעוטא אינם יולדת ע"ש היה אפשר לישב קצת אכן מדברי הש"ך שם נראה דאין לחלק בזה וכמש"ל וכ"נ להדיא מהא דמהני שהייה יב"ח בדרוסה וכמש"ל [וא"ל דשאני דרוסה דיש נגד חז"א חזקה משנולדה דהא גם בשאר חששות מנקובת הושט יש לה ג"כ חזקה מחמת רובא] ומה שנסתייע מלשון הרמב"ם שכ' מטריפות אלו הבין דקאי דוקא על מה שמנה בס"פ יו"ד ולפענ"ד אין הכרח די"ל דקאי על כל מה שהזכיר בהל"ש שם וא"כ הרי בפ"ג נזכר שם גם מדיני הושט וגרגרת ועוד דהא כ"כ דהרמב"ם מנה חליף דושט בסוג נקובה וא"כ אף אם נאמר דקאי על מ"ש בפ"י הנ"ל מ"מ נכלל בזה ג"כ הא דנקה"ו כמש"ל:

הן אמת דאכתי י"ל דמנ"ל באמת דמהני בזה יב"ח כיון דלשיטת הרמב"ם הו"ל נבלה וסימן דיב"ח לא נאמר כ"א בטרפה וגם מלשון הרמב"ם עצמו בהא דריש פי"א ג"כ צ"ע דכתב שנולד ספק טריפות והני לאו טריפות המה, אכן העיקר דדעת הרמב"ם בזה דנקוה"ו ופסוה"ג בודאי דהו"ל חולי ומכה שעי"ז הוא נוטה למות כמו טרפה אלא כיון שנעשה המכה במקום הראוי לשוחטה א"כ שוב א"א לשוחטה שחיטה כשרה וממילא הו"ל כמתה כמ"ש הרמב"ם בכ"מ ולכן כתב דהאיסור בזה משום נבלה ולא משום טרפה ל"מ לאחר מיתה דודאי הו"ל נבלה ממש אלא אפילו בחי' אין בה מלקות משום טרפה כ"א משום נבלה אבל מ"מ לענין חיות יב"ח דיני ממש כטרפה דסוף סוף יש בה חולי שעי"ז סופו למות, וכ"נ להדיא בש"ס דהא קודם שהודה רע"ק לר"י הוה ס"ל דהוא טרפה גמורה וא"כ אף לאחר שהודה לר"י דכיון שנפסלה בשחיטה הו"ל נבלה מ"מ בודאי דבזה לא חזר מסברתו דאינה יכולה לחיות וגם ר"י מודה לזה ואדרבה לפמ"ש הרמב"ם בפ"ד מהל' מ"א דגדר הנבלה הו"ל מתה ממש וגדר הטרפה הוא שנוטה למות א"כ בנ"ד אף דלא הו"ל נבלה ממש לענין לטמאות מחיים מ"מ כיון דהוא בכלל נבלה עכ"פ בודאי דא"י לחיות ביותר מטרפה וכן לענין חלב וביצים אפ"ל דדינו ממש כטרפה ובהכי א"ש קצת מה שלא דקדקו הפוסקים בזה וכתבו טרפה במקום נבלה וכן להיפך מטעם דאין בזה נ"מ כ"כ, הכלל היוצא לנו דבנקה"ו ופסה"ג מהני יב"ח בספיקן אף לשיטת הרמב"ם וסיעתו וכ"כ בדרישה בסי' ל"ג סק"ד ובנ"ד אם מהני שהייה יב"ח בספק פלוגתא אף שהש"ך כתב בפשיטות דמהני מ"מ לענין מעשה צע"ג כמש"ל ושוב מצאתי בספר ד"ק בסי' ל"ה שכ' בפשיטות דיש לאסור בכה"ג (ואף שדבריו שם צ"ע דכפי הנראה שלא הרגיש בזה שהוא נגד דעת הש"ך הנ"ל):

סימן נח

במ"ש הפמ"ג בשפ"ד סק"ג דבעוף לא שייך בי' גובה י"ט דאפי' שני כנפיו קשורים דעומד הוא על רגליו אם לא כשרגליו קשורים או כשנפל ע"ג מים דלית לי' מידי למסר אז דיני שוה לבהמה ע"ש, לפע"ד צע"ג דהנה מלשון הרמ' כאן שכ' ואין חילוק בזה בין בהמה לעוף דבעוף נמי דינא הכי משמע להדיא דבכל הדינים שנזכר כאן בסעיף א' דין העוף והבהמה שוה וכ"נ להדיא ממ"ש בד"מ כאן ס"ק ב' על מ"ש הב"י דלהכי לא נקט התנא גבי עוף נפלה מן הגג דעוף אינו מתרסק בנפולה אלא מיד עומד ומהלך ושוב אין לחוש לו וכתב הד"מ דמלשון הטור משמע דאין לחלק לענין הדין [ועוף ובהמה שוה] וע"ש שכ' דגם הב"י יודה לזה לדינא וכ"כ עוד שם בס"ק ה' בשם האו"ה דגם בעוף ל"ח לריסוק אברים אלא בנפל מגובה י"ט כמו הבהמה משמע להדיא דעכ"פ ביו"ד טפחים דינו ממש כמו בהמה, הן אמת דמהא דדבקו כנפיו משמע להדיא דעכ"פ אם לא דבקו כנפיו אין לחוש לנפילה וא"כ ל"ד לבהמה וגם במה שרצה הד"מ להעמיס כן בדברי הב"י דדינו שוה לבהמה ג"כ לפע"ד צ"ע דהא לפמ"ש הב"י דאין דרך העוף להתרסק בנפילה ועומד ומהלך משמע להדיא דעכ"פ בדיעבד אם שחטו תיכף ולא ראינו שהלכה יש להתיר דיש לסמוך ארובא דאינם מתרסקים וא"כ אף אם נאמר דלענין לכתחלה ס"ל להב"י דדינו שוה לבהמה מ"מ סוף סוף הא יש חילוק גדול ביניהם לענין דיעבד, שוב מצאתי בבל"י ס"ק ב' שכ' לפרש דברי הרמ"א כאן דהיינו בדבקו שני כנפיו ולפ"ז א"ש קצת מהא דסה"ס גבי דבקו כנפיו ומ"מ עדיין צ"ע דמפשטות דברי הד"מ והרמ"א משמע להדיא דאין שום חילוק בין בהמה לעוף והנה ממ"ש הטור בתחלה בסתם דבנחבט ע"ג דבר קשה חוששין ולא חילוק בין כנפיו דבוקות משמע דאף באין דבוקות חוששין ואח"כ גבי צידה כתב דיש לצדד בזה וכמ"ש המחבר בסע"ח היה אפ"ל דדוקא גבי צידה הוא דיש לחלק בזה מטעם דהוה כידעה שרוצים להפילה לכן היא מתאמצת א"ע וצ"ע, ויהיה איך שיהיה עכ"פ מ"ש הפמ"ג להקל אף בדבקו הכנפים אם אין רגליו קשורים בודאי צ"ע, שוב ראיתי בדרישה ס"ק א' שכ' לפרש דעת הטור במ"ש וכן הדין בעוף דהיינו דוקא באם הפילה אדם בכח ע"ג קרקע דאז יש לו דין נפילה דבכה"ג אין בזה שום קולא מצד שהוא עוף ע"ש ובפרישה כתב דמיירי אפילו בפחות מיו"ד ע"ש (כיון דהפילוה אחרים) וכ"כ מהרשד"ם וז"ל וכן עוף שנחבט ע"ג דבר קשה בכח אסורה ע"ש ומ"מ אפ"ל דבדבקו כנפיו גם הם יודו דדינו שוה לבהמה אכן כ"ז לפי פי' בדברי הטור אכן למ"ש הד"מ והרמ"א כאן בודאי דא"א לומר כן כמש"ל ולמעשה צ"ע:

בנידון שור שנפל לארץ על מקום שוה או שהוחלקה מחמת הקרח ולא היה יכול לעמוד והנה דעת התב"ש בס"ס ל"ב דבנפלה מעצמה פחות מיו"ד חוששים לפסוקת החוט אכן בדיעבד אי לא נבדק נלפע"ד דיש להקל דהא בלא"ה דעת הש"ך ופר"ח וכו"פ ובשו"ע מהר"ז להקל בכה"ג ובפרט הכא כיון שלא הלכה כלל י"ל דעדיף טפי מגוררת כמ"ש בדגמ"ר בס"ס ל"ב יע"ש, ואף שבנוב"י מה"ק סי' כ"ב לא סמך ע"ז מחמת דהתב"ש אוסר כמ"ש ביא"פ בסי' נ"ח ע"ש מ"מ לפע"ד יש לצדד דהנה המעיין באו"ז סי' תמ"ז שמהם מקור דברי האו"ה יראה להדיא דלא מיירי שם שהיה לה מכאוב רגלים שכתב בסתם שעמדה ואפ"ה כתב דאין לחוש ע"ש, ולפ"ז נסתר מ"ש התב"ש שם בישוב דברי האו"ה דע"כ לא התיר אלא מטעם שהיה לה כאב ברגלים ולכן תלינן דמה דלא הלכה הוא רק מכח הכאב או מטעם כיון דנפלה מחמת שהיה קשה לה לעמוד אמדה נפשה ע"ש דהא באו"ז לא כתב כלל מכאוב הרגלים כמ"ש ולפ"ז ע"כ צ"ל דבאמת לדעת או"ה אין שום נ"מ מזה ודלא כתב"ש דא"ל דמש"ה לא העתיק כמו שהוא בא"ז משום דסבירא לי' כמ"ש התב"ש דדוקא בכה"ג מותר מטעמים שכתב התב"ש דכל כה"ג בודאי הו"ל לפרושי ועכ"פ היה לו להביא דעת המתיר ולחלוק עליהם אלא ודאי דלא ס"ל לחלק בין זל"ז וע"כ צ"ל כדעת הדגמ"ר דלא הלכה עדיף טפי וא"ח לחוט וכ"מ מדברי הפוסקים בסי' נ"ח דבפחות מיו"ד א"ח כלל וע"כ בדלא הלכה דאי בהלכה אף ביותר מיו"ד מותר וכאן מיירי הטור והרשב"א בגוררת זה גרע טפי דכיון שראינו שעמדה [או אפי' בהעמידוה אחרים מ"מ כיון שאנו רואים שיש לה כח לעמוד] וגם הולכת מראין הדברים שכבר כלה לה כאב הנפילה [דסברא הוא דבעוד דכאיב לה כאב נפילה אין דרכה לעמוד ולהלוך כ"א שוכבת] לכן שפיר חוששים לחוט משא"כ כשאינה עומדת והולכת כלל שפיר י"ל דאין בה שום ריעותא אלא דמחמת כאב הנפילה אינו יכולה לעמוד ולהלוך מאחר דמחמת הנפילה אין חשש, וראיתי בג"ה שסתר דעת הדגמ"ר מדברי הרשב"א בארוך בשם הרמב"ן דהטעם דלא מהני עקרה רגליה דאנו חוששים לפסוקת החוט לא מיבעיא בלא הלכה כלל אלא אפילו בהולכת וצולעת מההיא אימרתא וכו' דהוה נפסק חוה"ש ואפ"ה היתה מהלכת קצת ואי כהדגמ"ר מאי ראיה מגוררת ללא הולכת כלל הא זה גרע יע"ש, ולענ"ד אין הכרח דע"כ לא כתב בדגמ"ר דאינה הולכת עדיף מגוררת אלא בפחות מיו"ד דבאינה הולכת כלל תלינן דהוא רק מכאב הנפולה והנפולה באמת אינו מזיק לה משא"כ היכא דגוררת דכפי הנראה שכבר נתרפאה מכאבה ואפ"ה גוררת שפיר חיישינן לחוה"ש משא"כ בנפולה גמורה בודאי אינה הולכת כלל גרע טפי כיון דאנו רואין דעדיין כאיב לה כאב הנפולה [ועיי' בתב"ש כאן מ"ש בהבנת דברי הרשב"א והר"ן בזה]:

בדין נפולה שעמדה ע"י גערה או ע"י מקל הנה בפ"ת סק"ג הביא בשם ח"ד דלא מהני אמנם דעת הפר"ח וכו"פ דזה הוא כמו שעמדה מעצמה ודעת הפ"ת דלא מהני ולדידן נלפע"ד דאין נ"מ כ"כ דבלא הלכה בלא"ה א"א בקיאין אף בעמדה מעצמה ואם הלכה ג"כ בודאי יש להכשיר כמ"ש הש"ך ואף לדעת התוי"ק שמחמיר כדעת הב"ח מ"מ בכה"ג עכ"פ יש לסמוך על הפר"ח וכו"פ הנ"ל ואם עמדה מעצמה והלכה ע"י גערה או ע"י מקל נראה דלכ"ע אין חשש בזה דכל שהלכה שוב אין בה חשש ריסוק אף לדעת הפר"ח וח"ד הנ"ל וכ"ש היכא שהיה סמוך לבית המטבחיים ורצו להוליכה לשם בודאי תולין במצוי כי כן הדרך בכל הבהמות כשמרגישין ריח הדם מבית המטבחיים אינו רוצה לילך לשם עד שיכוה במקל כנלפע"ד:

במ"ש השד"ח בקונטרס דברי חכמים סי' קכ"ח להסתפק אם נפולה הו"ל ודאי טרפה או ס"ט והביא דברי הגרש"א שהביא דברי הדב"ש ודברי המחב"ר שכ' דלדב"ש לא הו"ל כ"א ס"ט ועפ"ז כתב לחדש דלדעת הדב"ש יש להתיר בספק אם נפלה מגובה יוד הנה המעיין בלקה"ק העתיק דברי הדב"ש שכתב להדיא דבכה"ג הו"ל רק ס"ט אלא דבתערובות אין להקל מטעם ספק א' בגוף אכן היכא דאיכא ס"ס שנולדו ב' דספיקות בב"א כמו בעיקר הנפולה שפיר הו"ל ס"ס ע"ש והעתיקו ג"כ הבל"י שם בסי' נ"ח סק"א, ומ"ש בשם הפרמ"ג דנסתפק בזה המעיין בפמ"ג כאן יראה שהביא דעת הלבוש דהוה ודאי טרפה בלי שום חולק וגם בסוף דבריו הביא דברי הבל"י בשם הדב"ש וסיים ע"ז ולא הבינותי אכן באמת דברי הפרמ"ג צ"ע דהמעיין בש"ך בס"ס ק"י בדיני ס"ס ס"ק ס"ו יראה דדעת הש"ך דהוה רק ס"ט ומצטרף לס"ס ודעת המ"י שם דהו"ל ודאי טרפה ובפרמ"ג עצמו שם הביא דברי הדב"ש הנ"ל וגם דברי הרוקח וסיים הרי דברי הש"ך ברור מללו ע"ש, גם במ"ש בשם מחב"ר יל"ע ע"פ מ"ש בש"ך דבס"ס צ"ל ב' הספיקות שקולים ואפ"ל דהמחב"ר ס"ל בדעת הדב"ש דס"ל כדעת הריב"ש או דר"ל דלא הו"ל כ"א שכיח קצת וכמ"ש המ"א בסי' תס"ז אכן לפ"ז אכתי צ"ע במה שתי' בזה דברי הפוסקים שכתבו בסתם דהו"ל טרפה ודאי יעו"ש:

במ"ש עוד שם להסתפק בכונת התב"ש במ"ש בנידון נפלה בפחות מיו"ד וגוררת רגליה אם מהני בדיקה בחוט והביא דמסתימת דברי האחרונים משמע דלא מהני וכ"כ בחכ"א סתם טרפה, לענ"ד צ"ע דהמעיין בתב"ש שם יראה להדיא דס"ל דמהני בכה"ג בדיקה א' ממ"ש סתם דיש לבדוק וכן ממ"ש ואי לא בדיק טרפה משמע להדיא דעכ"פ בבדיקה שרי אף לדידן ואזיל לשיטתו בסק"ו שם שהכריע כדעת הט"ז ורש"ל דמהני שהיי' ובדיקה דלא כב"ח (וגם נראה מדבריו דבכה"ג ובהכה במקל והלך ע"פ כולה רק שגוררת רגליה

מהני בדיקה אף בלי שהיית מעל"ע דאל"כ איך כתב בסתם דאם שחטה מהני בדיקה והיינו מטעם דבלא"ה דעת מהרמ"מ דאף בשלים אפלגי דגבה א"צ שהייה א"כ עכ"פ בנ"ד יש להקל ויל"ע) ומ"ש מסתימת דברי האחרונים משמע דלא מהני בדיקה הנה ל"מ לדעת הפרמ"ג בודאי דמהני בדיקה כמבואר למעיין במש"ז סק"ד שהכריע כט"ז שם וכן מ"ש בשם הפ"ת הנה גם הוא העתיק דברי התב"ש ואף במ"ש בשם הנוב"י אף דברגמ"ר כאן ובסי' נ"ח כפי הנראה שהכריע כדעת הב"ח דלא מהני שהייה ובדיקה מ"מ בנ"ד דבלא"ה אין זה דבר מוסכם לדעתו וכמ"ש דהסומך על דברי האחרונים אין תופסין אותו בודאי דגם הוא יודה דעכ"פ יש לסמוך על הבדיקה וכמ"ש התב"ש וע"כ צ"ל דכל עיקר דברי הנוב"י שם אינו כ"א אם יש להצריך בדיקה וע"ז סיים דודאי יש להחמיר כדעת התב"ש והסומך על דברי שאר האחרונים ולא ירצה לבדוק בחוט ג"כ אין לתפוס עליו ומ"ש בשם החכ"א הן אמת דכ"ה דעת החכ"א אכן לפענ"ד דבריו תמוהים למעיין דהנה המעיין בב"א שם יראה שהבין בדעת הש"ך ס"ק י"ב דבאמת גם בנפלה מגובה יו"ד והיא מהלכת רק שגוררת רגלי' א"צ בדיקה רק בחוט ועפ"ז רצה לעשות פלוגתא בין הש"ך והט"ז סק"ד יע"ש, ועפ"ז כתב בפנים דמ"ש הנוב"י לצדד בזה מדברי הש"ך אין מובן דלפ"ז י"ל דלדעת הש"ך שוב אין לחלק בין גובה יו"ד לפחות מיו"ד כיון דגם בגובה יו"ד כבר יצאתה מחשש ריסוק בכל האברים ואפ"ה חיישינן בחוט ה"ה בפחות מיו"ד יע"ש: **אכן** באמת דבריו צ"ע חדא דהמעיין בשו"ע סי' נ"ח סע"ו ובש"ך שם סק"ח יראה להדיא דכל שלא הלכה הלוך יפה שוב חיישינן לכל האברים וכ"נ באמת מדברי כל הפוסקים שם וכה"ד התב"ש והדגמ"ר כאן דמה"ט השיגו על הש"ך דלפי פי' מה זה שכתבו כאן דצריך בדיקה בחוט לבד וע"כ גם הש"ך יודה לזה כמ"ש מהא דסי' נ"ח וכ"נ מדבריו כאן במ"ש דלא מקרי הליכה בכה"ג, ועוד דגם לפי שיטתו ג"כ מנ"ל לחדש דגם בפחות מיו"ד כיון דלפ"ז אין לנו ע"ז שום הכרח מדברי הראשונים וכ"ש אם נאמר דלפי דמסיק בב"א בשם הישש"ש והר"ן גם הוא יודה דבגובה יו"ד צריך בכה"ג בדיקה בכל האברים כמו שנראה באמת מפשטות דבריהם למעיין בודאי דאין לומר דלדעת הש"ך ה"ה בפחות מיו"ד כמובן, וגם בלא"ה דבריו תמוהים דהא בפחות מיו"ד בודאי דאין חשש בזה לשאר אברים כמ"ש התב"ש להדיא בקושיתו על הש"ך דהכא משמע מלשון הרשב"א והטור וש"ע דא"צ כ"א בדיקת החוט וכ"כ בסוף למעשה דיש לבדוק בחוט השדרה וכן העתיק הנוב"י שם דחיישינן לפסיקת החוט א"כ לפי מה שהכריע הוא עצמו בכלל כ"ו סי' יו"ד דבהכה נגד אבר אחד גם אנו בקיאים בבדיקה חוץ מריאה ע"ש א"כ ה"ה בנ"ד:

ועפ"ז יל"ע ג"כ במ"ש בשד"ח שם בשם הגור ארי' דאף בפחות מיו"ד לדעת התב"ש צריך בדיקה בכל האברים, ולמ"ש העצ"ל יש להעמיס כן בדעת התב"ש ובאמת המעיין בתב"ש יראה דא"א להעמיס כן כמ"ש וכפי הנראה דכונת הגור ארי' כמ"ש החכ"א הנ"ל והיינו שהשיג על התב"ש דאף בגובה יו"ד א"צ כ"א בדיקה בחוה"ש וכמ"ש התב"ש בקושיתו שם דהא עיקר ראיות הרשב"א מהא דשדרן כרעה ושם א"צ בדיקה כ"א בחוט וע"ז השיב בעצ"ל כיון דסוף סוף לא נקרא הלוך יפה ממילא צריך בדיקה בכל האברים וכמ"ש באמת התב"ש, וגם דבריהם צ"ע דהא מבואר כן בתב"ש ואין גוף הספרים ת"י, אכן בפחות מיו"ד בודאי דלא עלה דעתם להצריך בדיקה בכל האברים וכמ"ש התב"ש, גם במ"ש השד"ח בשם העהד"ט במה שצוה לעיין באות ב' נראה דגם בחק"ל מיירי בפחות מיו"ד וס"ל דכה"ג צריך בדיקה בכל החלל גם זה צ"ע דהא שם העתיק דברי הנוב"י דחיישינן לפסוקת החוט וכמש"ל ומה שצוה לעיין שם הוא כמ"ש בשם התב"ש דבגובה יו"ד צריך בדיקה בכל האברים ולכן ע"כ צ"ל לפ"ז בדעת הרשב"א והטור דמיירי בפחות מיו"ד גם במ"ש שם לחלק בין גוררת ללא הלכה כלל יעו' במש"ל בזה:

בעזר נותן תורה לעמו ישראל נברך על המוגמר חלק ראשון מספרי הליכות אליהו הנקרא בשם תורת החיים. יעזרנו מהרה להתחיל חלק שני מספרי הליכות אליהו הנקרא בשם חדות יעקב ויחזקנו ויאמצנו גם אותו לסיים יזכרנו נצח לסדר חלק שלישי מספרי הליכות אליהו הנקרא בשם זכור לטוב, כי הוא טוב ומטיב ועמו מקור חיים.

חדות יעקב

סימן א

שאלה עובדא בא לידי בשני קצבים ששחטו שני בהמות בשותפות וחלקו ביניהם הבשר וכ"א נטל צלע אחת מזה וצלע אחת מזה וגם היה להם בשר מאתמול כ"א לערך א' פור וב' הבהמות היו שוים ואח"כ נמצא באחת מהן מים בראש וספק אם היה המות מקיף והנה אצל אחד מהם נמצא אחר שנודע האיסור שנשאר אצלו רוב מהכשרה ונמצא שמכר רוב מבשר הטרפה ואסרתי לכל האנשים שקנו אצלו ואף שבשעה שלקחו היה בהחנות רוב מבשר כשר מ"מ אין להתיר מטעם דכל דפריש מרובא קא פריש כיון דבחנות עדיין היה ניכר הבשר ועיקר הספק היה נולד רק אחר שיצאו מן החנות ועתה בין הקונים הרוב הוא בשר טרפה, ועוד דלפי מה שנהגו בפה שאינם נותנים לכ"א מהקונים מבהמה אחת רק בעירוב מכל הבשר שבחנות [כדי למכור הבשר הישן ע"י צירופו עם החדש] וא"כ ודאי דיש לכל אחד מהקונים גם מהבשר הטרפה וברוב דרובא הרוב הוא מבשר הטרפה

כיון שנמכר אצלו רוב מבשר הטרפה, אכן אצל הקצב השני נמצא שאחר שנודע נמכר אצלו רוב מן הבשר הכשר:

תשובה. א) הנה לכאורה בפשיטות יש להקל בזה מטעם דפריש קודם שנודע ושייך שפיר כל דפריש, אכן לאחר העיון ז"א מב' טעמים, א' כיון דדרכם למכור מעורב א"כ בודאי נמצא אצל כ"א גם מבשר הטרפה ועוד כיון דבחנות הי' עדיין ניכר הבשר מאיזה בהמה היא א"כ עדיין אין כאן תערובות וכ"כ החו"ד בסי' ק"י דבפריש קודם שנתערב לא אמרינן כל דפריש יע"ש, ומ"מ נלפע"ד דיש להתיר ול"מ אם ידוע בבירור שנתנו לכ"א רוב מבשר הכשר כגון שהבשר כשר הוא הישן, וידוע דרכם בפה שרוצים למכור בתחלה הבשר הישן רק לפי' שא"י למכור הישן לחוד לכן הם מערבים גם מבשר החדש מעט מעט כידוע ולפ"ז הו"ל אצל כ"א רוב כשר וא"כ הו"ל ממש דין ס"ט ע"י תערובות וכבר הסכימו כל האחרונים דבכה"ג יש להקל בלא נודע בה"מ עכ"פ, ועי' במ"י שכ' דיש להקל בכה"ג אף בלי ה"מ מטעם שמצא בשע"ד שדברי המ"כ שהביא הב"י בסי' נ"ז הן הן דברי המהרא"י בסי' פ"ד שם וסיים דאולי ראה הש"ך שהם דברי מהרא"י לא היה מסתפי להקל, אכן באמת הנה המעיין בב"ח בסי' נ"ז יראה להדיא שאף שכ' שם דדברי המ"כ הן הן דברי המהרא"י מ"מ העלה בסי' ק"י להחמיר כדעת האו"ה בזה וכן בסי' ק"י שם הביא מתחלה דדעת המהרא"י להקל בלא נודע ואח"כ העלה דהעיקר כדעת האו"ה ובודאי גם הש"ך ראה וידע מדברי הב"ח הנ"ל ועי' בב"ח בסי' נ"ז במה שציין לעיין בכתבי מהרא"י בסי' קכ"ט וק"ל, וכפי הנראה דנתכוון בזה למ"ש הכנה"ג דבשם יש חזרה למ"ש כאן בהג"ה בסי' פ"ד ויהיה איך שיהיה עכ"פ בה"מ יש לצדד בזה ובפרט במקום שלא היה אפשר להודע כמ"ש הלב"ש בחידושי' בכ"מ, אכן אף במקום שאין ברור שיש אצל כ"א רוב בשר כשר ג"כ נלפע"ד להקל בזה כיון דעתה עכ"פ בין כל הקונים נמצא רוב מבשר כשר וכבר נודע דדעת הפמ"ג דיבש ביבש א"צ להיות מוקף ואף א' בבית וב' בעלי' שפיר בטל ושפיר הו"ל בנ"ד ס"ט ע"י תערובות, ואף דבנ"ד א"א להקל מטעה ס"ס דשמא לאו טרפה ושמא לא זה הוא דהא ע"פ הרוב יש לכ"א עסקונים גם מבשר הטרפה כמש"ל מ"מ הא כ"כ הפרמ"ג דלמה דקיי"ל להקל בס"ט ע"י תערובות בלא נודע בה"מ ה"ה דיש להקל בסד"ר ע"י גלגול כגון במב"מ בלח יע"ש וא"כ ה"ה בנ"ד כיון דמה"ת כבר נתבטל בין הקונים כמ"ש דא"צ מוקף ורק מדרבנן אסור מטעם חהח"ל שפיר הו"ל סד"ר:

ב) וראיתי בשו"ת טו"ט מה"ק בסי' קנ"ג במ"ש להשיג על הפמ"ג במה שלמד מהא דמהריב"ל בקדרה שאב"י לנידון ס"ט שנתערב בלח במב"מ די"ל דע"כ לא הקיל

מהריב"ל כ"א בקדרה שאב"י דודאי נעשה דרבנן קודם שנודע דדבר זה אינו תלוי כלל בידיעה ושפיר הו"ל ספק דרבנן משא"כ בס"ט בתערובות דע"י הביטול נעשה אישור דרבנן ולדעת כמה פוסקים בלא נודע לא שייך ביטול כלל וכמ"ש הש"ך בסי' ק"ט וא"כ הו"ל כמו שעתה נתערב והידיעה והביטול באים כאחת ושוב אמרינן כיון דהוא ספק תורה ומצד אחר בא לו שנעשה דרבנן ל"א בו סד"ר יע"ש, אכן באמת דבריו תמוהים דהנה המעיין בפמ"ג שם יראה להדיא דמהריב"ל באמת לא כתב להקל בקדרה שאב"י כלל ועיקר ראיות הפמ"ג שם ממ"ש המהריב"ל דדין זה דסד"ר ע"י גלגול תלוי בפלוגתת ר"ת והר"י בהא דס"ט בתערובות וע"כ צ"ל דס"ל דעיקר האיסור בזה לדעת הר"י מטעם שכ' הפוסקים דכיון שהספק הא' כבר נאסר מחמת ספיקא דאורייתא והו"ל כודאי שוב אינו מצטרף לס"ס וא"כ שפיר למד מזה הפמ"ג דלפי מה דקיי"ל להקל בלא נודע וע"כ דבכה"ג לא חל עלי' שם איסור ושפיר מצטרף לס"ס אף לדעת הר"י א"כ ה"ה לענין ספק א' בדרבנן כמו בלח במב"מ או בקדרה שאב"י שפיר יש לצרף ספיקא הנ"ל ז"ב:

ג) **שוב** ראיתי דלכאורה עדיין יל"ע בזה ממ"ש הרא"ש בתשובה והובא בטוש"ע יו"ד סי' ס"ו לפמ"ש הב"י שם דמיירי אף שלא היו בודאי במקום האוסר וכפי הנראה דשם הו"ל לא נודע עד שנתערב ומ"מ כ' שם לאסור ואף שנתערב במב"מ בלח ואף לפמ"ש בד"מ וברמ"א להקל כה"ג ע"י תערובות מ"מ נראה מדבריו דהיינו דוקא בדם ביצים דבלא"ה יש דעות דאינו כ"א מדרבנן משא"כ היכי דהספק מצ"ע הוא ספק תורה לכ"ע אין להקל אף ע"י תערובות, ואפשר לומר דשאני התם כיון דהחלמון עדיין אינו מעורב כלל ולגבי שוב הו"ל ספק תורה והו"ל כודאי איסור לכן גם בחלבון אין להקל מטעם סד"ר כ"א בצירוף הטעם דדם ביצים בלא"ה יש סברות דאינו כ"א מדרבנן, ועפ"ז א"ש ג"כ מ"ש התוס' בחולין צ"ז ד"ה אמר רבא גבי חטה בתרנגולת דאע"ג דיש בזה ספק שמא כבר נתעכלה מ"מ בשל תורה הלך אחר המחמיר ואע"ג דמיירי שם לענין משהו ובכה"ג ודאי אין בו איסור תורה וע"כ צ"ל דאזלי בשיטת הד"מ וסיעתו דכיון דהו"ל סד"ר ע"י גלגול שוב ל"א בו סד"ר, אכן לפמ"ש בפמ"ג כאן בשם המהריב"ל דדין זה תלוי בהא דר"ת ור"י בס"ט בתערובות ועפ"ז העלה דגם בסד"ר ע"י גלגול יש להתיר בלא נודע בה"מ עכ"פ עדיין צ"ע דהא כאן מיירי לשיטת ר"ת דס"ל להקל גם בספק אחד בגוף והב' ע"י תערובות ולפי זה ה"ה בסד"ר ע"י גלגול ג"כ שרי, אכן למ"ש א"ש דכיון דלענין החטה הו"ל ספיקא ד"ת והו"ל כודאי שוב אין להקל בתערובתו ופליטתו וע"כ לא כתב ר"ת להקל כ"א בשנתערב הספק איסור כולו דעתה לא נשאר לנו שום ספק תורה ולפ"ז גם בס"ט היכי שנשאר מן הספק מקצת בעינה וקצתו נתערב אין להקל בספק בתערובות משהו משמע דלא ס"ל

האי חילוקא וע"כ צ"ל דס"ל דאף דהחטה נשארת באיסורה מחמת ספק תורה מ"מ לענין פליטתה כיון דלא נפל הספק רק באיסור משהו דרבנן יש להקל ויעו' ברמ"א שם שסיים דאין המנהג כן אלא אוסרין הכל ובד"מ הביא כן בשם המרדכי שכתב להחמיר מטעם דשיל"מ, והנה לכאורה הא הרמ"א הכריע בכ"מ דחמץ אין בו משום דשיל"מ וכן הקשה בח"י שם, ולכאורה צ"ע דאמאי לא הביאו דברי התוס' הנ"ל דאף לר"ת ג"כ אסור בספק משהו כמש"ל, ואפ"ל דהוא ע"פ מ"ש הב"י שם לפרש דעת הרי"ף לפי דעת הר"מ דר"ל במ"ש איסור משהו היינו איסור כל דהו וכמ"ש הר"מ שם דאין בהם כ"א איסור דרבנן ולפ"ז אין בזה שום לתא דאורייתא ויש להתיר אף לפי דעת ר"ת הנ"ל ויעו' בח"י סק"ז שהביא בשם הל"מ דכוונת הרי"ף והר"מ מטעם דהו"ל תרי דרבנן יע"ש, והנה לכאורה מזה יש סיוע למ"ש המ"א בסי' תמ"ז דחמץ נוקשה בטל בס' אכן באמת יל"ע בזה דהא הר"מ ס"ל בטעם דחמץ במשהו דהו"ל דשיל"מ ובדשיל"מ קיי"ל דאף בדרבנן לא בטל כמבואר בהא דביצה שנולדה ביו"ט ונראה דמטעם זה נדחק הב"י לפרש דחמץ הנבלל קיל משאר איסור דרבנן ולכן יש להקל בו משא"כ בשאר איסור דרבנן גם הר"מ יודה דהוא במשהו והמ"א לא כתב להקל כ"א לדידן לפי מה דקיי"ל דעיקר חומרא דחמץ הוא מטעם כרת ולא בדילי, שוב מצאתי בנוב"י מה"ק בסי' כ"ו שכתב לתרץ דברי הר"ת הנ"ל דהוא מטעם דלענין גוף החטה הו"ל ספק תורה ולכאורה דבריו צ"ע לפמ"ש מהריב"ל הנ"ל דעיקר החומרא בסד"ר ע"י גלגול הוא ע"פ שיטת הר"י בספק ע"י תערובות וא"כ איך כ' לתרץ כן אליבא דר"ת ועוד דאפילו לדעת ר"י ג"כ י"ל דשרי וכמ"ש הרי"ף הנ"ל וכמ"ש הוא עצמו בנוביי"ת לחלק בזה אכן למ"ש א"ש הכל ובהכי א"ש דברי הרא"ש והטור דבסי' ס"ו הסכימו למ"ש ר"ת וכאן כתבו כדעת הרי"ף:

ועיין בב"י בסי' נ"ז במ"ש בשם המ"כ להקשות על שיטת הר"י מטעם ס"ס ועוד דהא הו"ל סד"ר מצד התערובות ואח"כ כתב לחלק דהר"י מיירי בנודע אבל בלא נודע יש להתיר מטעם ס"ס ולכאורה למה ליה לומר מטעם ס"ס הא בלא"ה שרי מטעם סד"ר כמ"ש מתחלה וע"כ צ"ל דלענין סד"ר לא ברירא ליה להקל בכה"ג, שוב ראיתי דאפ"ל דמ"ש מטעם ס"ס ר"ל דלפ"ז אף בחד בחד ג"כ שרי ואף דהמעיין בסי' ק"י שם בט"ז ופר"ח ס"ל דבכה"ג אף לר"ת אסור מ"מ כ"כ במק"א דמלשון הטוש"ע שהעתיקו דעת ר"י גבי ס"ט שנתערב כולם אסורות עד שיהא בהיתר כדי לבטל אם הוא מדברים המתבטלים ואין מתירים מס"ס משמע להדיא דפלוגתת הר"ת והר"י אף בדברים המתבטלים והיינו בחד בחד וכן כתב בספר בינת אדם בכללי ס"ס סימן מ"ה והביא שם שהסכים לזה הגאון בעל בית מאיר וכ"נ להדיא דעת התה"ד בכתביו בסי' ק"ל יע"ש ויהיה איך שיהיה

הנה בנ"ד בודאי דעכ"פ בה"מ יש לצדד בזה ואפילו למ"ש הש"ך שם דאין להקל בס"ט ע"י תערובות כ"א בה"מ בצירוף סע"מ מ"מ יודה בנ"ד דהא המעיין בש"ך בסי' נ' יראה דעתו דמעיקר הדין בלא"ה ס"ל דיש להקל בספק כה"ג בה"מ מטעם חז"ה אלא שהחמיר למעשה כמ"ש הרמ"א וא"כ בודאי דע"י תערובות יש להקל, ויעו' בפ"ת במ"ש בשם קה"י שכתב לצדד בזה מטעם ס"ס ובפרט בצירוף דעת המחבר דחתיכה חיה לא מקרי חהר"ל:

ה) **שוב** ראיתי בספר בינת אדם בשער הקבוע סי' ד' שהרבה להשיג על הפמ"ג במ"ש דיבש אין צריך מוקף והביא מדברי הפרי חדש בס"ס קי"א ובסי' ק"ט סק"י שכ' דאף לפמ"ש הרשב"א להקל בב' קדירות דאם הם של אדם אחד מצטרפין מ"מ היינו דוקא במקום שיש רוב בכל קדירה ואין לחלק בין לח ליבש דהא דין זה נלמד מהא דב' קופת דמיירי ביבש הרי דבמקום שאין רוב בכ"א דהו"ל דאורייתא לא מהני אף אם הם של אדם אחד ועתיד להתערב, ועוד הביא ראיה מהא דפ"ט אף לדעת הר"ת, אכן המעיין ברי"ף ובר"ן פסחים שכתבו להקל דתרומות מ"ה שכתב הרמב"ם בטעמו דהוא מפני שהתרומה מופרשת ולא נתערבה בחולין יע"ש והעלה דלדעת הב"ח הו"ל ממש דין תערובות חניות יע"ש והביא שהסכים לזה הגאון בית מאיר ולענ"ד דבריו צ"ע מהא דמבואר בסי' ק"י סע"ז דבנאכל אחד או נפל לים יש להתיר השאר, והמעיין ברשב"א שם יראה דמיירי אף בנתערב רק חד בתרי וכ"נ מדברי שאר הפוסקים (יעו' בפרי מגדים שם) ומבואר בש"ך שם דאף בנפל קודם שנודע מן האיסור גם כן שרי יע"ש והנה עיקר הטעם בזה מטעם דנתבטל מה"ת לכן תלינן דאיסור נפל וא"כ לפי דעת הש"ך בסי' ק"ט דקודם שנודע לא שייך ביטול אף מה"ת א"כ איך כתב להקל בנפל קודם שנודע דהא לפי שיטתו אין כאן שום ביטול כלל כמובן וכ"נ עוד ממ"ש הש"ך בקונט' ס"ס סי' כ"ב דבחד בתרי אין נ"מ לענין נאבד דהא נתבטל ואם כדבריהם הא אכתי יש נ"מ בלא נודע דעדיין לא נתבטל ונאבד אחד מהם הב' נשארים באיסורם וכמ"ש באמת הב"א שם בסי' ה' עיין שם א"ו דז"א דבאמת ביבש א"צ מוקף וא"כ אף שעתה נאכל או נאבד אחד מהם שפיר בטל מה"ת דהא על כל אחת ואחת יש ספק דהוא מרוב היתר וכ"נ באמת מצד הסברא דהא עיקר דין ביטול חד בתרי הוא מהא דאחרי רבים להטות א"כ מה לי שהם במקום אחד ומה לי שהם בב' מקומות סוף סוף כיון דהתורה אמרה דכל שיש לנו ספק על איזה חתיכה אם הוא מן האיסור או מן ההיתר תלינן דהוא מן רוב ההיתר א"כ ודאי דאין לחלק בין המקומות, ומה שהביא מהא דסי' קי"א הנה מה שרצה להעמיס כן גם בדעת הש"ך ודאי צ"ע דהמעיין בש"ך בס"ס ק"ט במה שסיים ודינו כדלקמן ס"ס קי"א דאם הם של אדם אחד מצטרפת הרי מפורש יוצא דאף באין שם רוב בכ"א שפיר מצטרפים

וכ"נ באמת מפשטות דברי הש"ך בסי' קי"א ס"ק ט"ז וי"ט ומה שתלה את עצמו במ"ש הש"ך בק"ז וק"ה ע"כ צ"ל דדוקא בא"מ אינו מצטרף וכמ"ש הפר"ח בתחלה וכמ"ש הפמ"ג שם בקי"א ואף לפמ"ש בשם הפר"ח דהא דקי"א מיירי דוקא במב"מ ויש רוב בכ"א מהקדירות נראה דהיינו דוקא לענין תערובות לח בלח דאף דמה"ת יש לתלות בכל אחד מן החתיכות דהוא מרוב מ"מ כ"ז לענין ביטול יבש דהאיסור אינו אוסר את ההיתר משא"כ בנ"ד כיון דודאי נפל כאן איסור בא' וממילא נאסר כל ההיתר מה"ת בלח (כיון שאין בו רוב היתר) וא"כ הו"ל ספק שקול בכ"א מהקדירות שמא היא של איסור ולכן הצריכו דוקא שיהיו של אדם אחד ויהיו עתיד להתערב ואזי אנו דנין אותו כאלו הוא כבר מעורב ודעת הב"ח וש"ך שם בס"ק ט"ז וי"ט דבכה"ג באמת שוב מהני אף באיסור תורה ולדעת שאר האחרונים אף כה"ג לא מהני כ"א באיסור דרבנן דבאיסור תורה הו"ל ממש ספיקא דאורייתא, ואף דבנתבטל מקודם חד בתרי שרי לכ"ע לבשל בב' קדירות כמבואר בסי' ק"ט היינו מטעם שכבר חל שם היתר על כל אחד מן החתיכות משא"כ בנ"ד, עוד נלפענ"ד דע"כ לא אמרינן דלא בעינן מוקף אלא לענין ביטול ברוב מטעם דכיון שיש לנו ספק על ג' חתיכות שפיר יש לתלות על כל אחד שהוא מן הרוב וכמש"ל משא"כ במקום שצריך ס' דהוא מטעם שצריך להתבטל מעוצם מיעוטו בזה בודאי בעינן שיהיו מוקף דאל"כ לא נתבטל כלל דהא לא נתערב האיסור כ"א בקדירה אחת ולכן כתב הרשב"א הנ"ל דאפ"ה באדם אחד ועתיד להתערב שפיר יש לצרף אף לענין ביטל בס', ובהכי א"ש מה שהקשה שם דהא עיקר דין זה נלמד מהא דב' קופת הרי דאין לחלק בין יבש ללח דז"א דהא שם מיירי מתרומה דבעינן ביטול במאה וא"כ דינו שוה ללח דצריך מוקף דוקא וכמ"ש וז"ב:

ו) **ומה** שכתב עוד לאסור בזה מטעם הב"ח דהו"ל תערובות חניות ואף אם נאמר דלא הו"ל דין קבוע מ"מ אין לו ביטול כיון דכל חנות הוא עומד בפ"ע הן אמת דלכאורה נראה כן דעת הב"ח והש"ך בסי' ק"י דהו"ל ממש דין תערובות חניות דמה לי אם הספק בין החניות או בין הבתים, אכן באמת צריך להבין דלמה לא יתבטל בין בחניות ובין בבתים וכמש"ל דאין לחלק מצד המקומות, ושוב ראיתי בחו"ד ברישׁ סי' ק"י שכתב דתערובות חניות היינו דוקא במקום שהספק אינו מצד התערובות אלא באופן שהיה חנות אחד מוכרת בשר טרפה וט' מוכרים בשר כשר ועתה נשכח איזה מהן נמצא בה בשר הטרפה משא"כ היכי שהספק בא לה מצד תערובות כגון שנמצא איזה טריפות בריאה ולא נודע מאיזה חנות בודאי אין לה דין קבוע יע"ש, ולפ"ז בנ"ד בודאי אין בה משום קבוע אכן מדברי הש"ך שם משמע להדיא דאף בכה"ג יש לו דין קבוע וכמ"ש החו"ד עצמו שם

וע"ש שהוא עצמו הניח ד"ז בצ"ע ועוד דאכתי צריך להבין דעת הפמ"ג דס"ל בפשיטת דאחד בבית וב' בעליה בטל ובסי' ק"י הסכים לדעת הש"ך הנ"ל דבכה"ג הו"ל דין קבוע ולכאורה הם דברים סתורים, שוב ראיתי דלק"מ והוא דהא דתערובות חניות מיירי דוקא באופן שאין בכל חנות רק בהמה אחת ונמצא אח"כ ריאה טרפה דבכה"ג כתבו הד"מ וב"ח ופרישה דיש לו דין קבוע מטעם דודאי יש חנות אחת שקבוע בה האיסור ובכה"ג בודאי אף בבתים לא בטל אכן באם נמצא בחנות אחד שני בהמות הנה בכה"ג בודאי לכ"ע אין לו דין קבוע דהא אין האיסור עומד בפ"ע ושפיר בטל חד בתרי ואף שהג' אינו מוקף עמו ומונח במקום אחר, וכ"נ להדיא מדברי הב"ח שם בסי' ק"י שכתב וז"ל ובין באיסור שאינו ניכר אבל הוא קבוע בחנות אחת כגון שנמצא ריאה טרפה ולא נודע מאיזה חנות היא ואין בכל חנות וחנות אלא בהמה אחת דהשתא האיסור הוא קבוע בחנות אחת אלא שאין האיסור ניכר עכ"ל הרי שכפל ושילש דהאיסור צריך להיות דוקא קבוע בפ"ע בחנות אחת וכ"נ קצת מדברי הדרישה שם במ"ש לחלק בין תערובות חניות ליבש ביבש דבמקולין מונח כל אחד בפ"ע, ומ"ש עוד שם דבבית דרך לערב הכל במקום אחד זה תוך זה אפ"ל דל"ד נקט הכל והעיקר בזה דכל שאין ודאי שהאיסור מונא קבוע בפ"ע שפיר בטל ובהכי א"ש ג"כ הא דפ"ט דתרומת במ"ש הרע"ב והר"מ דלא בטל התרומה בחולין מטעם שאינו מעורב עמה וכ"כ רש"י בגיטין דף נ"ד דנטיעה של ערלה שנתערבה לא בטלה דכל שהיא במקומה כמחובר חשיבא ולא בטל יע"ש דהיינו ג"כ מטעם הנ"ל שהרי האיסור מונח בפני עצמו בלי שום תערובות היתר:

ז) **עוד** נלפענ"ד דאף לדעת הג' בעל בית מאיר וחכ"א הנ"ל גם כן יש להתיר בנ"ד דע"כ לא כ' להחמיר בזה כ"א במקום שעכ"פ ברור לנו שבמקום אחד אין בו רוב היתר אכן במקום שיש להסתפק שיש בכ"א מהמקומות רוב היתר ודאי א"א להעלות על הדעת שיהיה לזה דין קבוע דהא עיקר דין קבוע הוא מטעם שיש כאן איסור ברור וכאן אפשר לומר שבאמת אין כאן שום איסור כלל דכבר נתבטל בכל מקום וז"ב, ולא עוד אלא דאף אם באיזה מהמקומות יש בירור שאין רוב היתר מ"מ אם באחד מהם נמצא רוב היתר שפיר י"ל דשוב כ"ע יודו דאין כאן דין קבוע דשוב אין כאן איסור ברור דשמא האיסור כבר נתבטל ברוב היתר ואף במקום שיש להסתפק שמא נמצא רוב היתר במקום אחד ובשאר כל המקומות יש בירור שאין שם שום תערובות היתר ואיסור אלא או מן האיסור או מן ההיתר ג"כ י"ל ע"ז בזה דסוף סוף אין כאן איסור ברור קבוע דהא שפיר י"ל דהאיסור הוא במקום שנמצא רוב היתר, ואף די"ל דהו"ל ס"ס לאיסורא דשמא האיסור הוקבע לבדו ושמא גם במקום הנ"ל אין בו רוב היתר מ"מ י"ל כיון דקבוע חידוש הוא אין לך בו

אלא חידושו ודוקא במקום שהאיסור ברור וקבוע במקומו ובפרט דבקבוע שאינו ניכר בלא"ה להרבה פוסקים אין לו דין קבוע כמ"ש האחרונים:

והנה בהיותי בזה ראיתי להרב בעל השו"ע בתשובתו בסי' ח"י במ"ש להשיג על הש"ך בסי' ק"ט שכתב דב' וג' מינים בטל כשא"י איזה הוא האיסור מטעם די"ל דבנ"ד אף הרשב"א [דס"ל להקל בב' קדירות דשפיר מצטרפים אף בדליכא רובא] יודה דלא מקרי תערובות וכ"ש למ"ש הש"ך להחמיר בתערובות חניות אף שהוא מין אחד וכן בס"ס קי"א החמיר בב' קדירות דלא כרשב"א וכו' כ"ש כשהם מובדלים בממשן ומראיתן אין לו דין תערובות, ולפענ"ד דבריו צ"ע דהנה במה שהחליט דלדעת הב"ח וש"ך וט"ז בהא דתערובות חניות ע"כ צ"ל דבעינן מוקף כ"כ דאין זה מוכרח וגם במ"ש דכ"ש כשהם מובדלים בממשן ומראיתן ג"כ צ"ע מהא דפ"ד דתרומות מ"ח ט' דשחורת מעלות את הלבנות וקטנים את הגדולים כשא"י איזה מהן נפל, וכ"פ הר"מ שם וא"ל דהיינו דוקא לענין ביטול ק"א דהא סתמא תנן ומשמע דאף דאין במין אחד רוב היתר ג"כ מצטרף, ועוד דלפמ"ש הוא ז"ל דאין זה תערובות אם כן מה מהני בזה מאה ואלף כיון דלא נתבטל ברובא כלל וכ"נ להדיא מדברי הרשב"א שהובא בב"י בסי' קט"ו גבי קום של חמאה במ"ש דכל שאינו יכול לברר האיסור מתוך ההיתר שפיר בטל ברוב ואף לדעת הר"מ דלא בטל היינו כמ"ש הב"י שם דס"ל דהוא איסור הניכר משא"כ בנ"ד ומ"ש הוא ז"ל לדקדק מדברי הרשב"א שהבין בדעת הר"מ דאף באין ניכר לא בטל מדהביא ע"ז מהא דתרומה לענ"ד אין זה מוכרח דשפיר י"ל דהרשב"א ס"ל דאף כה"ג בטל שפיר וכמ"ש מהא דפ"ד הנ"ל וכמ"ש בטעמו דכל שא"י לגרר בטל וס"ל דלפ"ז בודאי אין לחלק בין אם מובדלים בממשן ובין אם מונחים בב' מקומות ולכן השיג על הר"מ כיון דמבואר שם דאף בב' מקומות בטל ה"ה בנ"ד אף שניכר בממשו שפיר בטל ויעו' בסי' ק"ד במ"ש האחרונים לענין יבש בלח ובאו"ח בסי' תס"ו בדין פירר בקמח ובסי' תמ"ז גבי פת שנפל ליין ובמ"ש הרב בק"א שלו ויש בזה אריכות דברים אלא שאין הפנאי גורם כעת:

ח) **עוד** נלפענ"ד לצדד בזה כיון דהו"ל רק ס"ט א"כ בנ"כ הו"ל ס"ס בדאורייתא שמא לאו טרפה ושמא יש רוב אצל כ"א ושרי מה"ת ושוב בדרבנן משום חהר"ל מהני אף ספק א' וכמ"ש הש"ך בדיני ס"ס בשם סמ"ק (ואף במקום שברור לנו שיש אצל כמה וכמה ב"א בפחות מרוב מ"מ כיון שודאי נמצא אצל כמה וכמה בני אדם רוב היתר שפיר יש להתיר כל הבשר מטעם ס"ס הנ"ל) ואף דהו"ל ספק אחד בגוף מ"מ כיון שלא נודע עכ"פ בה"מ שפיר מצטרף לס"ס ואף לדעת הש"ך שם מ"מ כ"כ דבנ"ד גם הש"ך יודה, ועוד נלפע"ד דבנ"ד אפשר לומר דשרי אף בלי ה"מ דדמי למ"ש הרמ"א בסי' ס"ו גבי

ביצים דכיון דבלא"ה איכא דעות דהו"ל דרבנן שוב אנו מתירים בסד"ר ע"י גילגול וא"כ כ"ש בנ"ד דיש כמה דעות דס"ל דשרי לגמרי מטעם נשחטה הותרה, ועוד דהא לענין איסור דאורייתא כבר נודע דעת האחרונים דמדאורייתא מהני אף ספק אחד בגוף ומחמת חהר"ל כיון דבאמת אין ברור כ"כ שהחתיכות הטרפות הם חהר"ל ובצירוף דעת המחבר דחתיכה החיה לא מיקרי ר"ל שפיר יש לצדד בזה, הן אמת שראיתי בחידושי רעק"א בסי' ק"ה שהעלה דכה"ג לא הוה ס"ס דכל שאין לנו בירור שיש רוב היתר אסור מה"ת ופי' בזה דברי הרשב"א בתשובה במ"ש דבין אכל קטנה ובין גדולה חייב אשם תלוי יע"ש אכן באמת המעיין בש"ך בסי' ס"ו במ"ש דאף בחד בחד הו"ל ס"ס יראה להדיא דס"ל דאף בכה"ג בטל שפיר מטעם ס"ס כמש"ל, ומ"ש מדברי הרשב"א אפ"ל כמ"ש הפמ"ג בשעה"ת דס"ל דהיתר ברוב איסור נהפך ההיתר לאיסור יע"ש, ועיין ברש"י סוכה ב' ע"א בד"ה שחמתה במ"ש דהמועט בטל ברוב והרי הוא כמו שאינו משמע ג"כ דגם היתר בטל ברוב איסור וחשיב כמו שאינו ויעו' בר"ן שם ויעו' במל"מ בסוף פ"ז מהל' מעילה שכתב בפשיטות דאין היתר נהפך לאיסור ויעו' פמ"ג בש עה"ת ח"ג פ"ה במ"ש בשם רש"י זבחים ע"ח דס"ל דהיתר נהפך לאיסור, וא"ל דע"כ לא כתבו האחרונים דא"צ מוקף אלא במקום שיש לומר על כ"א מן המקורות דאין שם איסור כלל משא"כ בנ"ד דקרוב לודאי שיש בכל בית מן האיסור וספק אם יש רוב נגדו שוב אין לצרף מה שיש בכל שאר הבתים דהו"ל כמו שנתערב בכמה בתים איסור אחר וספק אם נתבטל ברוב דז"א דהא עיקר הטעם בהא דיבש ביבש בטל ברוב משום דאיסור נהפך להיתר לדעת הרא"ש ואף לדעת הרשב"א שם עכ"פ מה"ת נהפך להיתר כמבואר למעיין שם א"כ ה"ה בנ"ד כיון דא"צ להיות מוקף כבר נהפך האיסור להיתר, ול"ד לב' מיני איסור דשם אף אם היו מוקפין ג"כ לא היו בטל, ואף לפי מה דקי"ל כדעת הרשב"א דעכ"פ מדרבנן אסור לאוכלם ביחד או אף לאדם אחד מ"מ הא גם בנ"ד אין זה ברור כ"כ שיאכלם ביחד או אף לאדם א' (ויבואר לקמן) ועוד כיון דעכ"פ נודע עתה שברוב הבתים יש בכ"א רוב היתר שפיר י"ל על כ"א מן הבתים דהוא מן הרוב כיון דפריש קודם שנודע, ואף דבחו"ד כתב דכל שפריש קודם שנתערב לא אמרינן בכה"ג כל דפריש וכמש"ל מ"מ לפענ"ד דבריו צ"ע דהנה ל"מ לדעת הר"ן דס"ל דאף בקבוע דאורייתא יש להתיר בפריש קודם שנודע הרי להדיא דאף שאין שם שום תערובות כלל דהא גם עתה האיסור ניכר וידוע מ"מ אמרינן כל דפריש, ואף לדעת הרא"ה שם נראה דיודה בקבוע דרבנן דאף כה"ג אמרי' כל דפריש כמבואר למעיין שם דדוקא בקבוע דאוריית' החמיר שם וכ"ש למ"ש הפר"ח שם דהעיקר כדעת הר"ן דכ"ה ג"כ דעת הרשב"א, ועוד דבנ"ד עכ"פ הו"ל ס"ס שמא לאו

טרפה ושמא כר"ן ושוב מצאתי בספר בינת אדם שם בסי' י"א וי"ב שהאריך ג"כ והעלה דהעיקר בזה דלא כחו"ד הנ"ל וע"ש במ"ש בפי' דברי הרמב"ן בתשובה:

ט) והנה לכאורה היה נראה דמ"מ היה צריך להכריז ולהודיע להקונים שלא יבשלו עכ"פ כל החתיכות בב"א וכן שלא יאכלם אדם אחד כיון שקרוב לודאי שיש אצל כ"א מן האיסור וכמ"ש בשו"ע בסי' ק"ט אכן י"ל דלפמ"ש לעיל דבאמת מה"ת כ"ע יודו דאיסור נהפך להיתר ומותר לאכול כולם ביחד וא"כ שוב הו"ל בנ"ד סד"ר דיש להתיר בה"מ עכ"פ, ואף דלכאורה בזה לא שייך ה"מ מ"מ הא כתבנו לעיל דבנ"ד יש להתיר אף בלי ה"מ חדא דדעת הש"ך בסי' נ' להתיר בלא"ה בס"ט זה בה"מ עכ"פ מעיקר הדין ועוד כיון דיש דעות להתיר י"ל דדמי להא דסי' ס"ו דשרי בסד"ר ע"י גלגול אף בלי ה"מ, ועוד נלפע"ד דאף בשאר ס"ט דאין בזה שום סברא להתיר ג"כ יש להתיר בנ"ד דהא בלא"ה איכא דעת הרא"ש וסיעתו דאף מדרבנן נהפך האיסור להיתר וכ"פ הרמ"א בה"מ וכבר הארכתי בזה במק"א דבכל מקום שיש לנו ב' צדדים להתיר בה"מ יש להתיר אף בלי ה"מ, וראיתי בנוב"י מה"ק בסי' ל"ג שכ' בס"ט ע"י תערובות ולא נודע דמותר בה"מ דמ"מ צריך למכור אחד לגוי יע"ש והעתיק דבריו גם בלב"ש בחיד' ס"ק קי"ט ע"ש ולפע"ד דבריהם צ"ע דהא מקור דין זה הוא מדברי הש"ך בקונט' ס"ס והנה מדבריו משמע להדיא דא"צ להשליך שום א' מהם חדא מדלא הזכיר מזה ועוד מדכתב שם ובלבד שלא יאכלנו כולו כאחד משמע להדיא דאם עכ"פ אינו אוכלם כאחד שפיר יכול לאכול כל התערובות ועוד דבאם מיירי שכבר השליך אחד מהם למה באמת לא התיר הש"ך לאכול כולו כאחד דהא המעיין בש"ך סי' ק"ט דאף למאן דאוסר לאכול כולו כאחד מ"מ מותר לאכול א' וב' הרי דאף שאוכל הרוב בב"א שרי וא"כ ה"ה בנ"ד ועיין בנובי"ת בסי' ס"ו שכתב דבהשליך אחד שוב מותרים אף לאדם א' וצ"ע דלכאורה הו"ל לומר יותר רבותא דאף ביחד מותרים לאדם א' וכ"כ להדיא בנה"ך בט"ז סק"י דבס"ס א"צ להשליך אחד ע"ש ואף למ"ש הט"ז שם עכ"פ היכי שאין אוכלן אדם אחד א"צ להשליך יע"ש, ודעת הש"ך שם בקונ' ס"ס דאם אוכלם בב' שרי אף לאדם אחד וכמ"ש בס"ק מ"ט שם דכ"נ עיקר וכ"ש לדעת המ"י שם דא"צ לאוכלם בב' ושרי אף בהפסד קצת בודאי דא"צ להשליך שום דבר, ועוד דהא עיקר דין זה שצריך להשליך הוא רק חומרת מהר"מ וא"כ כיון דאנו סומכין על ס"ס זה להתיר לבטל ד"ח שהוא מהש"ס א"כ כ"ש שיועיל ס"ס נגד חומרת מהר"מ הנ"ל ובפרט למ"ש הלב"ש בס"ק ק"כ דבס"ט שא"צ לחפש אחריו הו"ל בלא נודע ס"ס מעליא ולכן יש להתיר אף בהפסד קצת יע"ש, והנה היה אפ"ל דדעת הנוב"י בזה כיון דא"א סומכין על ס"ס זה כ"א בה"מ ולענין להשליך אחד אין בזה שום הפסד דבלא"ה

היה אחד טרפה אכן אסתימת דברי הפוסקים נראה כיון דע"כ אנו צריכים לסמוך על ס"ס הנ"ל להתיר התערובות שיש בו הפ"מ א"כ שוב אין לחלק בזה ועוד כיון דהוא רק מחומרת מהר"מ ונגד חומרא הנ"ל שפיר יש לסמוך על זה אף בלי ה"מ כלל וכמש"ל, שוב עיינתי בנוב"י שם ונראה דהנוב"י שם לא רצה לסמוך בזה לגמרי על מ"ש הש"ך להקל בס"ט ע"י תערובות בה"מ וסע"מ וצירוף ד"ז רק לסניף ועיקר סמיכתו שם דאין בזה משום חהר"ל מטעם דהוא רק ספק ולדעת הרש"ל שרי לגמרי ובכה"ג שפיר יש לסמוך ע"ד האומרים דחתיכה חיה או גדולה אין בה משום חהר"ל ולכן שפיר בטל חד בתרי יע"ש וא"כ שוב הו"ל כשאר ביטול יבש ביבש דצריך להשליך אחד, ומ"מ גם לפ"ז עדיין יל"ע בזה ע"פ מ"ש לעיל היון דבלא"ה אנו סומכים בה"מ על דעת הרא"ש דנהפך להיתר א"כ כה"ג יש להתיר בלא נודע אף בלי ה"מ אף לאדם אחד וביחד וכל שכן דאין צריך להשליך שום אחת מהן וכ"ש לדידן דקי"ל בפשיטות כדברי הש"ך הנ"ל והלב"ש שהעתיק דברי הנודע ביהודה הנ"ל להלכה בודאי דבריו צ"ע דהא הוא הסכים בכ"מ לדעת הש"ך:

י) **ובנידון** דידן בודאי גם הנודע ביהודה יודה דא"צ להשליך או למכור שום אחד מהם דהא בודאי הקצב לא ישלם להם (ואף דלכאורה באמת היה צריך להחזיר להם הדמים כמ"ש בחו"מ בסי' רל"ב וביו"ד סי' קי"ט דאף ס"ט מבטל המקח בשהבשר קיים ועי' בסמ"ע שם דאף שנטרף רק מחומרת הגאונים גם כן צריך להחזיר, ועי' במש"ז בסי' ק"ט במ"ש בפשיטות דאם נתערב חתיכה של איסור של ראובן בב' חתיכות של שמעון דשמעון מחויב לשלם לראובן דמי חתיכה מעליא, ולכאורה לדידן דצריך להשליך אחד או ליתן לגוי אם כן למה יצטרך לשלם לו דמי חתיכה מעליא הא יכול ליתן לו החתיכה הנ"ל דהא אין לו שום הנאה מזה וגם חבירו אין לו שום היזק בזה דהא בלא"ה היה צריך למוכרו לגוי ואפ"ל כיון דהוא רק חומרא בעלמא יכול חבירו לומר לו אין לך להחמיר בשלי אם תרצה להחמיר תחמיר בשלך, ועוד אם יתן לו חתיכה אחת יכול לומר לו שלי היתר ובשלך נשאר האיסור, ולפ"ז אפ"ל בנידון דידן דאין צריך להחזיר הדמים כיון דהוא רק חומרא בעלמא ובפרט בנידון דידן דאית ביה כמה צדדים בלא"ה ומכל מקום צ"ע ויהיה איך שיהיה אף אם נחליט שבאמת מחויב לשלם מ"מ הא ודאי שלא ישלם להם א' מטעם דעל פי רוב המה עניים ותקיפים שלא יתרצו לעמוד אתם בדין וגם מטעם שהבע"ב לא יתרצו לבזות את עצמם עמהם בזה) ואם כן יהיה להקונים בזה הפ"מ דהא יצטרכו למכור קרוב לחלק מחצה לגוי ואף אם נאמר דאצל כל אחד לא יהיה בזה ה"מ מכל מקום כיון שבצירוף הכל יהיה בזה הפ"מ שוב אין צריך להשליך ואף דבפ"ת בסי'

ל"א סק"ב מדקדק משו"ת רעק"א דכה"ג לא מקרי הפ"מ מ"מ לפענ"ד אפ"ל דלפמ"ש בת"ח דבכ"מ שכתב להתיר בה"מ הוא מטעם דדעת המתיר נראה לו עיקר וא"כ י"ל דע"כ לא החמיר אלא במקום שאין בזה כ"א הפסד מועט משא"כ במקום שיש בזה הפ"מ היינו שצריך להפסיד הרבה מעות ע"פ דעת האוסר אף שבאמת אין ההפסד נוגע לאחד מ"מ סוף סוף כיון שצריך להפסיד הרבה מעות אין לחוש לדעת האוסר, וכן נראה להדיא ממ"ש הבה"י הביאו הבה"ט ביו"ד סי' קכ"ד ס"ק י"ט לשער דזהב וחצי מקרי הפ"מ ולא כתב לחלק בין עני לעשיר משמע דאף בעשיר מקרי הפ"מ וע"כ צ"ל דעיקר הטעם בזה דכל שצריך להפסיד עי"ז מעות הרבה אף שאצלו אינו דבר חשוב כ"כ מ"מ בכה"ג לא רצו לחוש לדברי האוסר, ובהכי א"ש ג"כ דברי הנ"ש במ"ש לחלק דיותר משתות מקרן מקרי הפ"מ [וגם מדבריו מבואר להדיא דלא כשו"ת רעק"א הנ"ל דהא גם בשל שותפים הו"ל לכ"א שתות מקרן שלו] ובשו"ת הר הכרמל השיג עליו בזה (וכבר קדמו בזה בסולת למנחה בכלל ל"ח יע"ש) והעלה דהכל לפי הזמן והאדם אם מחשיב לגבי הפ"מ יע"ש וכן העלה המ"י שם יע"ש (ומ"מ סיים שם דהכל לפי ענין, ההוראה אם יש בה הרבה צדדים משמע דביש הרבה צדדים שפיר יש להקל אף בכה"ג, אכן למ"ש אין דבר זה תלוי במה שהוא עשיר אלא העיקר בשיעור הממון וכן נראה להדיא ממה שנהגו כל המורים לחשוב כל עוף להפ"מ ואין מחלקין בזה בין עני לעשיר הרי להדיא כמ"ש, הן אמת דלכאורה יל"ע דהנה המעיין בשו"ת הלק"ט ח"א סי' רצ"ג יראה דס"ל בפשיטות דעוף אחת לא מקרי הפ"מ, אכן באמת לק"מ דלאו כל העתים שוות וכמו כן בודאי אין כל המקומות שוים בזה, הן אמת דמ"ש בשו"ת נ"ש לשער ההפ"מ ביותר משתות מקרן אכתי צ"ע אף לפמ"ש דלפ"ז לפעמים יחשב הפ"מ למשל בזהב אחד ולפעמים אף בג' וד' לא יחשב להפ"מ כל דלא הוה ליה יותר משתות מקרן, שוב עיינתי בנ"ש עצמו וראיתי שהעלה מתחלה מדברי הש"ס פסחים סוף פ' מקום שנהגו (דף נ"ה ע"ב) ומדברי האו"ה גבי בשר ששהה ג"י דכל שההפסד יעלה ביותר מכבד של תרנגולת מקרי הפ"מ וע"ז סיים דמי שירצה להחמיר עכ"פ לא יחמיר ביותר משתות מקרן יע"ש ועפ"ז א"ש הכל דבאמת כל שאין בזה יותר מכבד של תרנגולת אין בזה משום הפ"מ אף שהוא ביותר משתות אכן במה שהוא ביותר מסך הנ"ל שפיר כתב לשער בזה ביותר משתות אף למאן דמחמיר כיון דבאמת אף בפחות שבשיעורים יש בזה באמת הפ"מ (ומה שלא ביאר דבר זה להדיא דמיירי דוקא כה"ג הוא מטעם שכ' מתחלה דודאי כל שהוא בפחות מזה בודאי דאין להקל דאל"כ לעולם לא נחוש לדברי האוסרים ע"ש):

שוב ראיתי בנ"ש שם שסיים שלמד דבר זה מתה"ד סי' של"ו ועיינתי בתה"ד שם שנשאל בנידון שותפים בדבר שיש בו דין חלוקה אלא שאחד טוען דע"י החלוקה יפסיד דמי החלוקה והאריך דכל שבא עי"ז לידי הפסד חשוב שוב א"א לכופו וע"ז סיים דהפסד חשוב מקרי ביותר מחומש ע"ש ובפחות מזה מקרי חסרון ופחת מועט יע"ש, ולפ"ז צ"ע על מ"ש בנ"ש לשער ביותר משתות דהא בתה"ד כתב לשער ביותר מחומש וביותר משתות ואף בחומש מצומצם כתב להדיא שם דא"י לבטל החלוקה מטעם דל"ח פסידא בדבר חשוב ואפ"ל כיון דבלא"ה ס"ל דביותר מכבד של תרנגולת הו"ל הפ"מ לכן לא רצה לדקדק בזה ומ"מ צ"ע, ועפ"ז צ"ע ג"כ במה שדחו הרב בעל שבו"י והר הכרמל דברי הנ"ש מטעם דא"כ לא יהי' שיעור ההפ"מ שוה בכ"מ דא"כ גם על התה"ד יקשה דבר זה (ואדרבה לכאורה על התה"ד יקשה ביותר דהא בנ"ש אפ"ל כמש"ל אכן בתה"ד באמת לא נזכר שם שום שיעור אחר) ויעו' בסל"מ במ"ש בשם התה"ד במ"ש בסימן ר"ד גבי יי"נ לחלק בין חבית לכד והניח דבריו בצ"ע, וצריך עיון שלא העיר מדברי התה"ד הנ"ל, ועפ"ז א"ש ג"כ מה שנהגו להתיר לטבחים בה"מ ואיך ימכרו דבר זה לאחרים שאין להם בזה שום הפסד ובח"ס כתב באמת בזה שצריך להודיע להקונים ואם לא הודיע אפ"ל דהו"ל מום במקח והנה באמת לא נהגו כן, אכן למ"ש א"ש דכל שיש בזה שיעור הפ"מ לא רצו לחוש לדברי האוסר כלל אף שאצל כ"א אין בו הפ"מ וא"כ ה"ה בזה. שוב מצאתי בשד"ח מערכת הכללים אות ה' בסי' צ' שהעיר ג"כ בזה מהא דמנחות גבי לחה"פ שכ' רש"י שם מטעם דעולה לדבר גדול אף שאין מגיע לכ"א מישראל כ"א דבר מועט הרי דאף בכה"ג הו"ל הפ"מ, עוד הביא שם בשם ספר דרכי ההוראה שהעלה ג"כ דבכה"ג מקרי הפ"מ ונסתייע לזה מהא דהתורה חסה על ממונם של ישראל יע"ש ולענ"ד אין דבריהם מוכרחים מכח הראיות הנ"ל דמ"ש מהא דהתורה חסה י"ל כמ"ש הוא עצמו שם באות צ"ב בשם הקה"י דאף בהפסד מועט אמרינן דהתורה חסה (והרב דרכי הוראה כפי הנראה דאזיל לשיטתו שם דלא אמרו כן כ"א בהפ"מ יע"ש) ולפ"ז אין שום ראיה מכאן למקום שצריך הפ"ח ובזה נסתר ג"כ מ"ש להסתייע מהא דלחה"פ דהא המעיין בש"ס שם יראה דעיקר הטעם בזה מהא דהתורה חסה יע"ש וא"כ לזה באמת א"צ הפ"מ הן אמת דהמעיין בירושלמי תרומות בפ"ח היד יראה להדיא דלא אמרינן הא דהתורה חסה כ"א בהפ"מ וכ"נ לכאורה ממ"ש כאן לחלק בין הא דלחה"פ לשאר מנחות אכן באמת י"ל דבאמת התורה חסה אף להפסד מועט אכן כ"ז בדבר המצוי כמו בהא דפכין ובלחה"פ משא"כ בדבר שאינו מצוי כ"כ צריך דוקא הפ"מ:

עוד נלפע"ד דבלא"ה אין ראיה מהא דלחה"פ דהתם לא הוה בזה כ"א משום הידור מצוה לכן שפיר י"ל דחששו בזה אף להפסד מרובה כה"ג אף לדברי ר"ה בפסחים שם דלהפסד מועט לא חששו משא"כ במקום שיש בו חשש איסור דבכה"ג שוב אין בו משום הא דהתורה חסה כמבואר בחולין מ"ט איסור דאורייתא ואת אמרת התורה חסה וכו' יעו"ש שפיר י"ל דצריך דוקא שיהי' הפ"מ ממש אצל כ"א, עוד נלפע"ד דאף למאן דס"ל דצריך הה"מ אצל כ"א מ"מ יודה דבדבר המצוי ושכיח הרבה דאם נבוא לאוסרו בודאי יהי' אצל כ"א הפ"מ ברבות הזמנים בודאי דיש להתיר כה"ג אף שבפ"א עדיין אין בזה הפ"מ וא"כ ה"ה גבי לחה"פ דהוא דבר המצוי תמיד שפיר הו"ל הפ"מ, וכן בהא דהתורה חסה שלמדו מהא דוצוה הכהן ופנו את הבית וכו' אפ"ל ג"כ דהוא מטעם דהו"ל דבר המצוי, ובהכי א"ש ג"כ מה שהקשה בספר קה"י על הא דאמרו חז"ל בהא דוצוה הכהן דהתורה חסה על פכין קטנים מהא דאמרו חז"ל דלהפסד מועט לא חששו והנה בגוף קושיתו הי' אפ"ל ע"פ מ"ש לעיל לחלק דבמקום איסור לא אמרינן הא דהתורה חסה אכן אכתי צ"ע לפמ"ש לעיל בשם הירושלמי דגם בהא דהתורה חסה צריך דוקא הפ"מ אכן למ"ש א"ש דכיון דהוא דבר המצוי הו"ל הפ"מ ואף דבאמת נגעי בתים אינם מצוים כ"כ אכן י"ל דהוא ע"פ מ"ש חז"ל דעיקר נגעי בתים היו כדי לגלות המטמונים שטמנו האו"ה בתוך הבתים וא"כ ודאי בעת ביאתם לארץ היה מצוי הרבה. עוד י"ל דהוא ע"פ מ"ש חז"ל דנגעי בתים היו באים בסיבת העונות וא"כ בודאי דהו"ל דבר המצוי דאדם אין צדיק בארץ וכו':

ומ"מ בגוף הדין כ"כ דשפיר י"ל דאף בכה"ג שאין מגיע לכ"א כ"א דבר מועט מ"מ כיון שבצירוף יש בזה הפ"מ שפיר יש להקל מטעם שכתבתי ועפ"ז הי' נראה לכאורה לפשוט מה שנסתפקתי בספר תוה"ח בסי' כ"ט בנידון אם נודע מהאיסור לאחר שאכלו קצת ממנו באופן שעתה שוב אין בהנשאר כדי הפ"מ יע"ש דלמ"ש דהעיקר תלוי באם הי' בו שיעור הפ"מ שפיר יש לצדד אף בכה"ג כיון דבאמת הי' בו שיעור הפ"מ, ומ"מ עדיין צ"ע דאפ"ל דכ"ז באם שעכ"פ יש בו עתה שיעור הפ"מ משא"כ בנ"ד, שוב ראיתי דבהא דטבחים בלא"ה א"ש דודאי אם יצטרך להודיע א"כ שוב לא יקנו מאתו ויהי' לו הפ"מ א"כ קרוב לודאי שעי"ז יתייקר השער מבשר כשר כידוע דכל מה שמפסידים בבשר הטרפה המה חושבים על הבשר הכשר, וא"ל דשאר הקצבים לא יניחו אותו לייקר השער דז"א דודאי גם המה יתרצו לזה דהא גם להם בודאי יקרה כזה בשאר הימים, ועוד אפ"ל דעכ"פ יש בזה משום שעה"ד וכמ"ש בכ"מ דממנעי ולא שחטו ובפרט שיוכל להיות סמוך לשבת ויו"ט וכדומה ויעו' בסי' רמ"ב בש"ך ובשאר אחרונים דשעה"ד דינו

כהפ"מ (ויעו' בפ"ת בסי' ל"א במ"ש דאף לפי דעת שו"ת רעק"א דמותר למוכרו מ"מ הא ודאי שצריך להודיע יע"ש, אכן למ"ש אפ"ל דא"צ להודיע כלל דעי"ז יתמעטו הקונים ויצטרך להוזיל המקח ויבוא לידי הפ"מ או שעה"ד ואפ"ל דנכון להודיע באופן זה שהי' ע"ז הבשר שאלה וממילא מי שהוא בעל נפש ומהדר יפרוש מליקח ומ"מ לא יהי' לו בזה שום הפסד דרוב העולם בודאי לא יקפידו בזה) והנה עדיין יש להאריך בזה אלא שאין הזמן גרמא כעת ויהיה איך שיהיה עכ"פ בנ"ד בודאי יש לצדד בזה:

יא) והנה אף שמלחו כמה וכמה ב"א קודם שנודע ולפמ"ש דקרוב לודאי שיש אצל כ"א מן האיסור והנה אם היה ברור עכ"פ שהי' רוב היתר הי' אפשר לצדד בזה מטעם סד"ר ע"י גלגול כמש"ל דהא הו"ל מב"מ ואף בנ"ד שגם זה אין ברור מ"מ יש לצדד בזה ע"פ מ"ש לעיל דהו"ל ס"ס בדאורייתא וספק א' בדרבנן ושוב מצאתי שכ"כ קלב"ש בחיד' בס"ק קי"ט ואף שבס"ק קכ"ד כתב לפקפק בזה מ"מ בנ"ד בודאי דיש לצדד בזה מחמת דדעת הש"ך בלא"ה להקל וכ"ש לפמ"ש הקה"י הנ"ל דבלא"ה יש להקל בזה מס"ס ואף בשאר ס"ט נלפע"ד ג"כ להקל בזה דבלא"ה יש לצרף בזה דעת השבו"י דאינו נאסר כ"א כ"ק ובפרט לפמ"ש במק"א דאף לדעת הנוב"י וסיעתו שכ' החמיר בכה"ג ודלא כמ"ש בשבו"י היינו דוקא בודאי שמן משא"כ במקום שיש לנו ספק אי הו"ל שמן ממש כ"ע יודו דהא מבואר ברמ"א סי' ק"ה סוף סע"ט דבכה"ג יש להקל אף בודאי איסור בה"מ עכ"פ, ועפ"ז נלפע"ד דיש להקל אף בנמלח עם בשר עוף אף די"ל דהו"ל מבא"מ כמ"ש הפמ"ג להסתפק בזה וכ"כ במק"א דהמעיין בנוב"י מה"ק בסי' ל"ב יראה דפשיטא ליה דהו"ל מבא"מ וכ"כ בספר חכ"א יע"ש מ"מ בנ"ד שפיר יש לצדד בזה מטעמים הנ"ל, ואף דנאסר עכ"פ כ"ק מ"מ י"ל דנגד מקום א' שנגעה באיסור בודאי דיש רוב בשאר קליפת הבשר ויעו' בנוב"י בסי' כ' שהעלה דצריך לקלוף בכה"ג ובסי' ל"ג שם כ' דא"צ לקלוף ולכאורה נראה דלכן הקיל בסי' ל"ג מטעם דשם היה לו צירוף דעת הרש"ל שכ' להתיר בזה והנה לפ"ז ה"ה בנ"ד דיש בזה צירוף דעת הש"ך והקה"י הנ"ל, ועוד דודאי עיקר הטעם בזה דכיון דסד"ר ע"י גלגול אין לו היתר כ"א בה"מ ובקליפה לא שייך ה"מ וכ"ז לפי שיטתו שהחמיר כש"ך אכן לפמ"ש המ"י דיש להקל כה"ג אף בלי הפסד וכ"ש לפמ"ש לעיל בשם הלב"ש דבס"ט שא"צ לחפש אחריו לכ"ע יש להקל אף בהפסד קצת בודאי דיש לצדד בזה. ושוב ראיתי בלב"ש בחיד' ס"ק קי"ט שכ' לחלק דבסי' כ' דמיירי בנמלח רק עם ב' דאזי הקליפה מדינא לכן החמיר דצריך לקלוף משא"כ בהא דסי' ל"ג דמיירי שהי' שם הרבה עופות ורק ב' נאסרו וממילא נתבטלו כבר ברוב היתר ולכן א"צ קליפה יע"ש והנה לפ"ז בנ"ד הי' צריך קליפה עכ"פ, ומ"מ נלפע"ד להקל בזה דהא

כ"כ דבנ"ד י"ל בכ"א, דהוא מן הרוב ונמצא דאצלו רובו היתר ובכה"ג נ"ל דיש להקל דל"מ אם היו החתיכות מונחים זא"ז ולא היו נוגעים כ"א בהצדדים בודאי דיש רוב בכל קליפות החתיכה נגד מקום שנגעה באיסור כיון שלא נגעה כ"א בצד הדק ואף אם היו מונחים זע"ג בצד הרחב מ"מ צד הרחב שכנגדה וב' צדדי העובי בודאי דיש בהם רוב נגד צד האחד לפי מה דקי"ל דא"צ רוב כפל ואף אם הי' רק ספק אם יש רוב נגדו ג"כ יש להתיר משעה דהו"ל ס"ס בדאורייתא ובדרבנן די בספק א' במש"ל. ואפשר דדעת הלב"ש להחמיר בזה ע"פ מ"ש הט"ז וש"ך בסי' ע' בשם רש"ל דבמליחה דרכו להתהפך, אכן באמת גוף דברי הרש"ל לא זכיתי להבין דהא לכאורה לפי הנראה הנה בכל מליחות שלנו אין מתהפך כלל כנודע, ועי' בסי' ע"ג בטוש"ע שכ' דאסור למלוח כבדא ע"ג בשרא ותחת הבשר שרי הרי להדיא דאין דרכו להתהפך דאל"כ איך שרי לכתחלה וכ"כ בסי' צ' כה"ג יע"ש, ואף לפי מ"ש האו"ה לאסור לכתחלה היינו כמ"ש בד"מ שם בסי' ע"ג דלפעמים מתהפך ואסור לכתחלה משא"כ לאסור בדיעבד מטעם ספק זה בודאי גם הוא יודה דאין לחוש, ואפשר דגם רש"ל לא החמיר בזה כ"א בדגים שהם חלקים ונשמטים אנה ואנה וצ"ע, ומ"מ אף לדעת הרש"ל הנ"ל אכתי הו"ל לבאר דאם ידע שלא נתהפכו דיש להתיר וכמ"ש הרש"ל שם ואף דלכאורה יל"ע בזה על הרש"ל מהא דקיי"ל דכל מילתא דלא רמיא לא מהני ברי לי, ואפשר דהרש"ל ס"ל כמ"ש הפר"ת דבדרבנן שפיר מהני ברי לי ולפ"ז בנ"ד אפ"ל דלא מהני ברי לי ומ"מ כ"כ דבלא"ה יש לצדד בזה:

יב) והנה הגיעו דברי אלה לפני חכם אחד והשיב לי בזה במה שסתרתי דברי הב"א שהעלה דצריך מוקף מהא דסי' ק"י סע"ז דמהני נאכל או נאבד אף קודם שנודע ומבואר ברשב"א דמיירי אף בלא נתערב כ"כ חד בתרי דעתה בודאי אין כאן רוב היתר וכן ממ"ש הש"ך בקונ' ס"ס ס"ק כ"ב דאין נפקא מינה בנאבד כמש"ל, והוא ני"ו הקשה דאכתי לדידי ג"כ תקשה צודאי בנאכל קודם שנודע אף לדעת הפרי מגדים דא"צ מוקף בודאי אין מצטרף למ"ש הש"ך בסי' ק"ט דקודם שנודע לא שייך ביטול ונסתייע לזה ממ"ש הפמ"ג בשעה"ת ח"ג פ"ג בד"ה ומדי דברי בו וז"ל אמנם ראוי שתדע וכו' אפילו א' בבית ואחד בעליה כל ששלשתן בגדר הספק ואפילו נאבד או נאכל אחד דליכא השתא כ"א ב' והוה ספיקא דאורייתא מ"מ כבר חזרו כולן להיות היתר וכו' משמע דלדעת הש"ך (בסי' ק"ט) דלא נעשה היתר (קודם שנודע) הו"ל ספיקא דאורייתא ע"כ תו"ד, והנה לפענ"ד דיחו כזה חוזר ונראה דהנה אף אם היו דברי הפמ"ג מוכרחים כראי מוצקים אין בכוחם לעמוד נגד הראיה ברורה שהביאתי מדברי הרשב"א והש"ך שמבואר להדיא מדבריהם דאף בנאכל או נאבד קודם שנודע שרי והוא באמת מוכרח בסברא כמו שהארכתי שם

כיון דעיקר ביטול חד בתרי הוא מהא דאחרי רבים הרי דכל שיש לנו ספק על החתיכה דשמא הוא מרובו של היתר אמרה תורה דשרי אם כן מה לי שהוא כאן או באיזה מקום בעולם או שכבר נאבד מכל מקום סוף סוף הנה בכל חתיכה וחתיכה י"ל שהוא מרוב היתר ובכה"ג כבר ביארנו דשרי מהא דאחרי רבים, אכן גם בגוף דברי הפמ"ג אין הכרח דהנה לכאור' פשטות דבריו צ"ע דמפשטות דבריו במ"ש כבר חזרו להיות כולן היתר משמע לכאורה דמיירי בנאכל או נאבד אחר שנודע התערובות דאם לא כן איך כתב דכבר חזרו להיות היתר דהא לדעת הש"ך ורוב האחרונים עדיין אין כאן שום ביטול כלל אכן לפ"ז בודאי צ"ע במ"ש דבר זה בדרך אפילו דמשמע דדין זה הו"ל חידוש יותר מהא דאין צריך מוקף אכן באמת ז"א דהא דאין צריך מוקף אינו מבואר להדיא והאחרונים חלקו בזה וס"ל דצריך דוקא להיות מוקף וכמש"ל מה שאין כן הא דנאכל אחד מהם אחר שנודע הוא מבואר בכ"מ ואדרבה לדעת הרשב"א וסיעתו צריך דוקא לאוכלם בזה אחר זה וגם הוא מוכרח בסברא דודאי א"א לומר שיצטרך לאוכלם דוקא בב"א לג' ב"א לדעת הרשב"א או לרא"ש אף לאדם אחד וזה ברור:

והנה ממ"ש החכם הנ"ל משמע לדעת הש"ך הו"ל ספיקא דאורייתא נראה שהבין דהפמ"ג כאן אזיל בשיטת המ"י דאף קודם שנודע שפיר בטיל מה"ת הנה מלבד שזה דוחק גדול להעמיס בדבריו שיסתום דבריו לדעת המ"י ובכל המקומות נראה שדעתו כדעת הש"ך שם וכ"ה הסכמת רוב האחרונים אכן אף אם נסבול זה מ"מ אכתי דבריו צ"ע דלפי מה שהבין דעתה עכ"פ אין שייך שום ביטול והו"ל ממש חד בחד א"כ עכ"פ א לדעת המ"י לכאורה יש בזה איסור דרבנן דהא מדרבנן אין שום ביטול כלל, ואף דמבואר בסי' ק"י דכל שנתבטל מ"ה שפיר אנו תולין דהאיסור נפל כבר מ"מ הנה מלבד שזה ודאי דחוק להעמיס בדבריו כמעיילי פילא בקופא דמחטא שיסתום דברי כ"כ דמפשטות דבריו משמע דמטעם ביטול קא אתי עלה ולא מטעם תלוי אכן אף אם גם זאת נסבול מ"מ באמת זה ברור דע"כ לא כתבו להקל בזה אלא בד"ח (דיש שם גם עתה רובו של היתר או למ"ש דבאמת אי לא היה ד"ח בטל שפיר אף שאינו בעולם) משא"כ לפי שיטתם דבאמת אין כאן שום ביטול מדרבנן עכ"פ לא בתחלה ולא עתה מנ"ל להקל דהא מדרבנן הו"ל ממש כמו תערובות חד בחד, ול"מ למ"ש הרשב"א בתוה"א ב"ד שער ב' ובתשובה בח"ג בסי' רע"ג דע"כ לא הקילו בנפל לים כ"א באיסורים שהם למעלה מס' משא"כ באיסור שאינו אוסר כ"א עד ס' ונתערב בפחות מס' אין להתיר אף בנפל אחד לים יע"ש אם כן כ"ש בנידון דידן דאין כאן אף ביטול ברוב מדרבנן עכ"פ, ואף לפמ"ש המ"כ ומ"י וכן הוא דעת האו"ה דאף ביבש בא"מ בפחות מס' שרי כה"ג הן אמת דלכאורה

לפענ"ד דבריהם צ"ע דהנה המעיין בתוה"א שם יראה דהרשב"א לא הביא כ"א דעה זו דאין להתיר בפחות מס' וסיים ע"ז דזה הוא כפי הסברא דגם ביבש ביבש צריך ס' ואנן לא קי"ל כן יע"ש, ומזה משמע לכאורה דבאמת לדידן דקי"ל במבא"מ דבאמת צריך ס' שפיר י"ל דאף בנפל לים אסור וכן בתשובה שם באמת לא הכריע בזה יע"ש, והיותר צ"ע על מ"ש במ"י בכלל מ"ג ס"ק כ"א על דברי המ"כ הנ"ל שהוא פשוט ואיך לא הרגיש שיש בזה פלוגתא בין הראשונים ושוב מצאתי שהפרי מגדים בסי' ק"ט בשפ"ד סק"ח הרגיש בזה והעלה דיש לאסור בזה אף בה"מ יע"ש, אכן מה מאד לפלא בעיני איך לא העיר בזה שבמ"כ ומ"י מבואר בפשיטות להיפוך וכן הוא באמת דעת האו"ה והוא עצמו הביא דבריהם בסי' ק"י בשפ"ד ס"ק נ"ז ויע"ש שהעיר ג"כ מדברי הרשב"א הנ"ל ומכל מקום לא הכריע בזה שם לאיסור יע"ש, והנה לכאורה היה אפ"ל דדין זה תלוי בפלוגתת הש"ך והמ"כ בעיקר הטעם בהא דמין באינו מינו ביבש שצריך ס' דהמ"כ ומ"י אזלו לשיטתייהו דסבירא להו דאף בדרבנן צריך ס' מטעם דעיקר הטעם בזה כמ"ש האו"ה דמקרי קצת דבר שיש לו תקנה ונאמר דס"ל כמ"ש הא"מ (הובא בפמ"ג סי' ק"ט בשפ"ד סק"ט) דלפ"ז ע"כ אף אם יבשלם אין בזה איסור תורה דכבר נתבטל יע"ש ועפ"ז שפיר כתבו דיש להקל בנפל לים דהנה המעיין בתוה"א שם יראה דעיקר טעם המחמירים בזה דע"כ לא הקילו בזה כ"א באופן שיש ס' דבטל כבר מה"ת (כ"ה ברשב"א שם ואף דבאמת מן התורה א"צ ס' ביבש לכ"ע אפשר דר"ל בזה דדוקא בשיש בו ס' דא"א שוב לבוא בשום פעם לידי איסור תורה אף אם יבשלם) אלא שהחמירו עליהן משא"כ בשאר איסורים הבטלים בס' כיון שאלו נתערבו היה האיסור נ"ט בהיתר אף בנפל לים אין להתיר השאר שבשיעור נ"ט א"א אומרים הך דאיסור נפל ע"כ תוד"ק (ואף דביבש בודאי אינו נ"ט ע"כ דר"ל כמש"ל מטעם דאפשר לבוא לידי איסור תורה בנ"ט ואף דמפשטות דבריהם משמע דאף במב"מ ג"כ אסור ובכה"ג בודאי א"א לבוא לידי איסור תורה נראה דדעתם דכיון דבמבא"מ בודאי אין להקל שוב לא רצו חז"ל לחלק בזה בין מב"מ למבא"מ או דס"ל כמ"ש הש"ך בסי' צ"ח דבמב"מ ושא"מ הרוטב נשארת באיסורה ויעו' בשפ"ד שם דהיינו מטעם דשמא הכשרה לא פלטה כ"כ כמו הנבלה ואין כאן רוב היתר וא"כ גם במב"מ אפשר לבוא לידי איסור תורה ע"י בישול ברוטב) ולפ"ז לפי שיטתם דגם בא"מ א"א לבוא לידי איסור תורה מטעם שכבר נתבטל אלא דצריך ס' מטעם דמקרי דבר שיש לו תקנה וא"כ שפיר י"ל דדמי להא דד"ח כיון דאין בזה שום לתא ד"ת ושרי לכ"ע, אכן לדעת הש"ך וסיעתו דהא דצריך ס' הוא מטעם לתא דאורייתא דשמא יבשלם שפיר י"ל דאף בנפל לים אסור וכדעת הראשונים הנ"ל, אכן לאחר העיון עדיין צ"ע חדא

דכפי הנראה אין דברי הא"מ מוסכמין וכמ"ש הפמ"ג ושאר אחרונים וכ"נ באמת מדברי הרמ"א דהא בשו"ע שם הסכים דאף בדרבנן צריך ס' וכמ"ש המ"כ ובת"ח העתיק הא דסה"ת מטעם שמא יבשלם הרי להדיא דס"ל דכה"ג הו"ל איסור תורה ועוד דהמעיין במ"י שם סק"ד ובסק"ט יראה דהסכים להדיא דבבישול הו"ל איסור תורה ואפ"ה כתב להקל כאן בנפל לים:

שוב עיינתי בתוה"א שם וראיתי שבאמת העתיק שם מתחלה גם דעת המתירים שהרי העתיק שם דברי הרמב"ן בשם הירוש' דתאנה של תרומה שנפלה לעשרים של חולין ונפלה אחת מהן שרי הרי דאף בפחות מס' שרי וכן אח"כ סיים שכה"ד הראב"ד דבין ביין נסך ובין בשאר איסורים שאינם בטלים ברוב שרי (ומ"ש שאינם בטלים ברוב היינו דהראב"ד לשיטתו דגם ביבש צריך ס') ובסופו הכריע הרשב"א שם כדעת המתירים מב' טעמים, א' דאנן קי"ל דיבש ביבש חד בתרי בטל וכמש"ל, ב' ממ"ש הרמב"ן הנ"ל בשם הירוש' דאפילו א' בכ' יש להקל כה"ג הרי דאף בפחות מכדי נ"ט שרי יע"ש (ולפ"ז אף לפי דעת הסוברים דבכ"מ ביבש צריך ס' מ"מ יש להתיר בנפל לים דאל"כ איך יתרצו דברי הירוש' הנ"ל) ומהתימא על הפמ"ג בסי' ק"ט שהבין בדעת הרשב"א דלמה דקי"ל דבא"מ ביבש צריך ס' אפ"ל דאסור גם בנפל לים דהרי דברי הרשב"א ברור מללו דמהא דירושלמי ע"כ מוכרח דאף בכה"ג שרי ומ"מ אכתי י"ל דכ"ז דוקא במקום שגם עתה אחר הנפילה נשאר בה רוב היתר דבכה"ג שפיר מתבטל גם עתה עכ"פ ברוב היתר משא"כ בנ"ד שלא נשאר עתה רוב מן ההיתר מנ"ל להקל כיון דעכ"פ מדרבנן אין כאן שום ביטול כלל ואף דגם בד"ת וכן בשאר יבש ביבש לפי שיטת הראשונים דצריך ס') ג"כ לא נתבטל מדרבנן מ"מ י"ל דכל שהוא למעלה מרוב שפיר אין דינו כ"א כחומרא וכמ"ש הראשונים לחלק בין הא דר"ח לשאר יבש ביבש לענין פחות מס' דדוקא ביותר מס' אינו כ"א מחומר שהחמירו ולכן שפיר הקילו בזה משא"כ בפחות מס' ה"נ י"ל לדידן לענין פחות מרוב, ובפרט לפמ"ש דכל עיקר ראיות הרשב"א לסתור דעת המחמירים הוא מהא דירוש' הנ"ל א"כ י"ל דאין להקל כ"א באופן שמבואר בירוש' הנ"ל דהיינו בנפל לכ' דנשאר עכ"פ גם עתה רוב היתר, ואף דהמעיין ברשב"א שם יראה דבאמת כתב מתחלה דיש להקל בכה"ג אף בנתערב רק חד בתרי מ"מ עדיין צריך להבין דעת קדושים דמנ"ל להרשב"א זה ובפרט במ"ש שם להקל אף בד"ח כה"ג בודאי אינו מובן לכאורה כיון דבכה"ג יש שני איסורים א' מטעם דאין כאן ביטול מדרבנן ועוד דהו"ל ד"ח ושפיר י"ל דע"כ לא הקילו בזה כ"א בחד איסור וכמו בהא דירוש' הנ"ל, וכ"נ לכאורה מגוף לשון הירוש' שם במה שאמרו דשרי מטעם דספיקן בטול ברוב ע"כ משמע דרוב

עכ"פ בעינן, ויעו' בתוה"ק במה שהעתיק דין זה בחתיכה שנפל לעשרים ובב"י בסי' ק"י כ' דלאו דוקא נקט וה"ה לחד בתרי ולכאורה למ"ש שפיר י"ל דדוקא נקט עשרים וחזר בו ממ"ש בארוך, ויעו' בשפ"ד שם בס"ק מ"ח במה שתפס על הב"י דהא בארוך מבואר להדיא כן והנה באמת המעיין בב"י יראה שהביא משם התוה"א שכ' ג"כ עשרים וכפי הנראה דנתכוון הבית יוסף למ"ש שם בסופו הא דהירוש' דנפל לכ' ומ"מ צ"ע דהא באמת מתחלה שם כתב דאף בחד בתרי יש להקל וכמ"ש הפמ"ג וע"כ צ"ל דבנוסח של הב"י היו כתוב גם בתחלת דבריו חד בכ' וכמ"ש בירוש' ולפ"ז היה אפ"ל דבאמת אין כאן שום חזרה מארוך כלל, ובהכי היה נראה ליישב ג"כ מה שיל"ע לכאורה בדברי הרשב"א בתשובה בסי' רע"ג דמתחלה כתב בסתם דלדעת האומרים דיבש ביבש צריך ס' יש להקל בנתערב בפחות מס' ונפל אחת מהם לים וסיים דלפי מה דקי"ל דא"צ ס' לא שייך למימר הכי דבלא"ה חד בתרי בטל ואח"כ הביא דברי הרב השואל שכ' דאין להתיר בנתערב חד בתרי כ"א בנפל אחד לים וכתב הוא ז"ל עליו דכפי הנראה שלא עמד על דברי הראשונים שכ' דאין להתיר בנפל לים כ"א במה שהוא למעלה מס' יע"ש, ולכאורה יקשה דלמה דן אותו הרשב"א ז"ל דלא ידע ונעלם מאתו דברי הראשונים הנ"ל דהא ודאי י"ל דגם הוא ידע מדעות הנ"ל אלא דלהלכה הכריע דלא כשיטתייהו וכמ"ש הרשב"א עצמו בתחלה שם וכמו שהכריע בזה בתוה"א שם, אכן למ"ש אפ"ל דע"כ לא כתב הרשב"א שם בתחלה וכן בארוך להקל בזה כ"א באופן שעכ"פ גם עתה נשאר רובו היתר משא"כ בנ"ד דהרב השואל שכתב להקל גם בחד בתרי דלא נשאר עתה רוב היתר שפיר השיג עליו הרשב"א דכיון דיש הרבה מהראשונים דס"ל דאף בפחות מס' אין להקל בכה"ג (ואף דאנן לא קי"ל כן וכמ"ש שם בתחלה ובארוך שם) מ"מ עכ"פ בכה"ג דלא נשאר עתה רובו של היתר בודאי יש לאסור ובהכי א"ש ג"כ מ"ש מתחלה דלדידן דא"צ ס' ביבש לא שייך למימר הכי דלעולם חד בתרי בטל דלכאורה אכתי גם לדידן יש נ"מ בנתערב חד בתרי ונפל אחד מהם (קודם שנודע) דבכה"ג אין להקל כ"א מטעם תלוי הנ"ל דהך דאיסור נפל אכן למ"ש א"ש דבכה"ג באמת ס"ל להרשב"א דאין תולין וכמ"ש, אכן כ"ז לפי שיטת האחרונים דגם ביבש צריך מוקף וא"כ אין כאן שום ביטול מדרבנן עכ"פ אכן לפמ"ש דבאמת קי"ל דא"צ מוקף ומטעם דעיקר ההיתר בהא דחד בתרי מהא דאחרי רבים דבכ"מ שיש ספק על איזה חתיכה אם היא מן האיסור או מרוב היתר יש להתיר שפיר י"ל דבטל אף בכה"ג שנאבד וכמ"ש וא"כ א"צ כאן לשום תלוי ולכן שפיר כתב הב"י דל"ד נקט הרשב"א חד בעשרים דבאמת גם בחד בתרי שפיר בטל בכה"ג וא"כ א"צ לשום תלוי כ"א מחמת חשש ד"ח ובכה"ג בודאי תולין, ועפ"ז א"ש

הכל דמ"ש בירוש' בטעם ההיתר דספיקן בטל ברוב היינו מטעם דבאמת אף בחד בתרי ג"כ יש דין ביטול וממילא שוב לא נשאר כ"א חששא דד"ח ואין כאן ב' איסורים, וגם מ"ש הרשב"א בתשובה דלפי מה דקי"ל דבטל חד בתרי אין שום נ"מ בזה דהא אף בחד בתרי ג"כ בטל שפיר וא"צ לשום תלוי וזה ברור, ומעתה הנה כל ישר הולך ומודה על האמת יבין לאשורו דודאי לא נתכוון הפמ"ג כאן להא דהמ"י הנ"ל וכמש"ל, והעיקר בכוונתו נלפע"ד דמתחלה כתב דביבש אין צריך מוקף אלא שכל שהספק על כ"א מן הג' חתיכות שפיר בטל ואח"כ כתב דאפי' אם כבר נאכל או נאבד איזה חתיכה מהם שאינה בעולם דהשתא ליכא כ"א ב' חתיכות והוה ספיקא דאורייתא (ר"ל דאם היה צריך מוקף א"כ אין כאן שום ביטול) מ"מ כבר חזרו להיות כולן היתר (והיינו מטעם שכתבנו דכיון שא"צ מוקף א"כ ה"ה בנ"ד דאף שעתה נאבד מ"מ עתה שנודע באמת כבר יש בזה דין ביטול ברוב אף בכה"ג דהא בכל חתיכה יש ספק אם הוא מרוב היתר וכמ"ש) וז"ב, ואף מי שירצה להתעקש ולדקדק בלישנא במ"ש הפרמ"ג דכבר חזרו (אף שבאמת לפענ"ד אין זה דקדוק כלל) מ"מ כבר נודע לנו מרבותינו דודאי עדיף להניח שישאר איזה קושיא ודקדוק בלשון ממה שישאר איזה צ"ע בגוף הדין וק"ל **יג) עוד** העיר החכם בנידון מה שכתבתי בסק"ה לחלק בין יבש ללח דבלח צריך שיהי' רוב בכ"א מהקדירות דהא במב"מ אין בו טעם וכיון דמה"ת שפיר בטל מטעם דמצרפין הקדרה הב' איך נעשה איסור ומה לי יבש ומה לי לח, והנה השבתי לו בקצרה דשאני הכא דהא אם היה האיסור בקדרה שיש בתוכה שני החתיכות א"כ בודאי דנאסר גם ההיתר מה"ת מטעם שאין בה ביטול ברוב, וע"ז חזר והשיב דסוף סוף אמאי באמת נאסר כיון דהקדרה הב' מצטרפת א"כ שפיר בטל והש"ך בסי' ק"ט מדמי לה להא דסי' קי"א ומזה באמת ראיות הב"א ובית מאיר (דצריך מוקף) דלשיטת הפמ"ג באמת יקשה גם התם דליבטל ע"כ תו"ד:.

והנה אף דבאמת המעיין במ"י כלל ל"ט ס"ק ח"י יראה לכאורה כן דהנה השיג שם על הש"ך והעלה דאף בנתבשל קודם שנודע בב' קדרות שרי מטעם ביטול וז"ל ואף שזה בקדרה בפ"ע וזה בפ"ע מ"מ אינו ניכר איזה מהם האיסור מכח התערובות דהא כל יבש ביבש הטעם דבטל ברוב מטעם שכ"א עומד לעצמו וכן בכלים שנתערבו בטלים אף שכ"א עומד בפ"ע מ"מ כיון שאינו ניכר איזה הוא האיסור מכח התערובות ע"כ תו"ד, משמע דלדעת הש"ך באמת אין כאן ביטול מטעם שכ"א עומד בפ"ע ואינו מוקף ומ"מ אף לפ"ז הנה מה שהכריעו האחרונים הנ"ל דבר זה מהא דס"ס קי"א אכתי צ"ע דהנה המעיין במ"י שם יראה דבאמת אין מזה הכרח דהא הוא ס"ל כאן בפשיטות דא"צ מוקף והביא מהא דסי' קי"א הנ"ל וכתב לחלק דדוקא התם דלא נולד הספק מכח התערובות

משא"כ היכי דבא הספק מכא התערובות שפיר י"ל דא"צ מוקף יע"ש, אכן לאחר העיון באמת נלפענ"ד דגם הש"ך וסיעתו ס"ל דא"צ מוקף וכמ"ש המ"י [וכמש"ל שכ"ל להדיא ממ"ש בקונ' ס"ס דין כ"ב) ומ"ש כאן בלא נודע דאסור מספיקא דאורייתא הוא מטעם דהא ודאי דאף למ"ש המחבר בצ"ט דחתיכה הבלועה מאיסור מצטרפת לבטל היינו דוקא בלח לענין ביטול ס' וכמ"ש הפוסקים מטעם דהיא עצמה ג"כ מקבלת חלק ס' מן האיסור אכן לענין ביטול חד בתרי בודאי דאינו מצטרפת, דל"מ למה דקיי"ל אפל"ס אסור א"כ היא עצמה צריכה ביטול אם נתערבה וא"כ איך נאמר דתצטרף להיתר וכ"נ להדיא ממ"ש הש"ך בסי' צ"ב לפרש דעת המחבר במ"ש ואז החתיכה עצמה חוזרת להיות מותרת דהיינו ע"י ביטול חד בתרי הרי להדיא דצריכה ביטול ואף לדעת הטור וסיעתו דאפל"ס שרי מ"מ כ"ז שלא נסחט בודאי דצריכה ביטול דהא לע"ע היא אסורה וז"ב, וא"כ ל"מ בהא דסי' ק"ט כיון שנתבשלה מקודם שנודע ולא נתבטלה כלל עדיין א"כ אם היה האיסור בתוך הקדרה שיש בה ג"כ חתיכות ההיתר א"כ כבר נאסרה גם החתיכה של ההיתר מה"ת וא"כ מה מהני מה שעתה נוכל לצרף הקדרה הב' דהא עתה צריך לבטל גם החתיכה של היתר כיון שכבר נאסרה (מטעם דקודם שנודע לא שייך שום ביטול מה"ת לשיטת הש"ך וא"כ דמי ממש לבישול חתיכות איסור עם חתיכות היתר ונאסרה ואח"כ נפל עוד איזה חתיכה של היתר דודאי אין כאן שום ביטול דהא עתה צריך לבטל ב' החתיכות כמ"ש) ושפיר כתב הש"ך דהו"ל ספיקא דאורייתא דהיינו שמא היה האיסור לבדו ושפיר יש לצרף ב' החתיכות שבקדרה הב' וכמ"ש המ"י דבאמת א"צ מוקף או שמא נתבשל האיסור עם אחד מחתיכות ההיתר וא"כ נאסרה שני החתיכות וא"כ אין כאן שום ביטול כלל [ולפ"ז אם נתערב חתוכה אחת של איסור בג' של היתר ונתבשלו בב' קדרות בא' א' ובב' ג' ביחד י"ל דאף להש"ך שם יש להתיר ממ"נ דאם האיסור באותן הג' שפיר בטל גם עתה (ואף דבלא נודע עד שנתבשל צריך ס' היינו דוקא במקום שנתבשל כל התערובות דודאי יש כאן איסור משא"כ בנ"ד די"ל דהאיסור בקדרה הב') ואם האיסור נתבשל לבדו שפיר יש לצרף שאר החתיכות שבקדרה הב' ואם נתבשלו ב' בקדרה זו וב' בקדרה הב' אף דממ"נ אסור דאין כאן ביטול ברוב מ"מ אינו כ"א ספק איסור דע"כ אחד י"ל דשמא אין כאן מן האיסור (ויעו' בח"ס במ"ש בנידון אם הפרישה לבישול מקרי פריש וכ"כ בזה במקום אחר ואכפ"ל), שוב ראיתי דאכתי י"ל דאף אם בא' ג' ובא' חתיכה אחת מכל מקום עדיין י"ל דהקדרה שנמצא בה רק חתיכה א' אשורה מספק תורה מטעם דהא קודם שנודע לא היה שום ביטול וא"כ אם היא באמת החתיכה האסורה כבר נאסר כל הרוטב מה"ת דהא הו"ל מבא"מ וא"כ שוב

הרוטב אוסרת כל החתיכה וכמ"ש בפמ"ג בסי' ק"ט שם באמת לתרץ בזה דעת הש"ך יע"ש ולפ"ז לכאורה אכתי צ"ע במ"ש הש"ך דבב' קדרות הו"ל ספק איסור דהא לפמ"ש בכה"ג ממ"נ אסור, אכן באמת ז"א דסוף סוף עדיין אין בכל קדרה כ"א ספק דשמא אין כאן איסור כלל, וא"ל כיון דעתה כשנודע לנו מהתערובות ע"כ הותרה גם אותה חתיכה וא"כ שוב א"א לומר שגוף החתיכה מותרת ופליטתה אסורה וכמ"ש הרא"ש ובתשובת מהר"מ (שהובא בשו"ת הרשב"א בסי' תש"ל) דז"א דהא עיקר ההיתר לדעת מהר"מ והרא"ש בזה הוא מטעם דהאיסור נהפך להיתר וא"כ שפיר י"ל דקודם שנודע כיון דעדיין לא נהפך האיסור להיתר שפיר יכול לאשור ואין להתיר כ"א כשנודע ונתבטל שנהפך להיתר, וכ"נ להדיא מדברי המהר"מ והרא"ש שם דהא אף אחר שנודע עלה על דעתם לאסור ועיקר ההיתר בזה מטעם שכבר נעשה היתר ושוב אינו יכול לאסור משא"כ בנ"ד, ואף דהמעיין שם יראה דעכ"פ אף בלא נודע אין בזה כ"א איסור דרבנן וכמ"ש באמת במ"י שם להשיג מזה על מ"ש הש"ך דבלא נודע הו"ל איסור תורה, אכן באמת לאחר העיון לפענ"ד לק"מ דע"כ לא כתבו מהר"מ והרא"ש דאין בזה איסור תורה כ"א בנתבשלו כל הג' חתיכות ביחד דאזי אף שבאמת לא נתבטל קודם שנודע מ"מ אחר שנודע שפיר בטל מה"ת דל"מ לענין גוף החתיכות בודאי דיש בכל חתיכה רוב נגד בליעת האיסור דודאי מה שנפלט מן האיסור נתחלק בשוה לב' החתיכות של היתר ואף לענין הרוטב שפיר י"ל דודאי מסתמא תלינן דחתיכות ההיתר פלטו כמו האיסור וא"כ יש ברוטב ג"כ רוב היתר וכמ"ש האחרונים בביאור שיטת הרשב"א בהא דסלק שאינו מינו יע"ש, משא"כ בנידון דהש"ך שנתבשלו בב' קדרות וכן בנ"ד שפיר י"ל דס"ל למהר"מ והרא"ש דיש בזה איסור תורה כיון דלא נתבטל מתחלה וגם עתה אין בזה שום ביטול מה"ת למה שפלטה, ואף דאכתי יל"ע על הש"ך לשיטתו בסי' צ"ח דגם הרשב"א לא התיר כ"א את מינו אבל שא"מ באמת אסור וא"כ אכתי איך כתבו כאן מהר"מ והרא"ש דאין בזה כ"א איסור דרבנן (ובשלמא לדעת המ"י א"ש דבאמת בכאן כבר נתבטל מן התורה אף שלא נודע מה שאין כן התם דמיירי בנפל האיסור לבסוף או עכ"פ בב"א וכמ"ש במ"ז שם א"כ לא נתבטל מעולם) אכן באמת י"ל דלשיטת הש"ך שם באמת יש לפרש דמ"ש מהר"מ והרא"ש להתיר מה"ת בלא נודע לא כתבו כ"א לענין המב"מ או באופן דליכא שם כ"א תערובות מב"מ וכמו שנראה באמת מפשטות לשונם במה שכתבו ואף על גב דמין במינו אוסר עד ס' וכו' שוב מצאתי בהג' אמרי ברוך בסי' ק"ט שהביא דברי המ"י הנ"ל וכתב דברא"ש באמת מבואר להדיא כן אכן במה שכתב במ"י דגם במהר"מ מבואר כן באמת אין הכרח ואף דמבואר שם במהר"מ דאף בלא נודע אין פליטתו אוסרת כ"א

מדרבנן וציין שם להא דגיד שנתבשל עם הגידים ושם מבואר דגם הרוטב מותר מ"מ י"ל דהוא מטעם שיש שם ברוטב רובו היתר ומטעם סלק יע"ש, ודבריו צ"ע לפענ"ד א' במ"ש דברא"ש מבואר להדיא כן הן אמת דלכאורה י"ל כן ממ"ש בתחלה הלכך חד בתרי בטל וכו' ומדרבנן החמירו במב"מ היכי שנתבשל קודם שנודע משמע דמה"ת שפיר בטל אף קודם שנודע, ומ"מ אכתי אין זה הכרח דשפיר י"ל דמתחלה כתב הרא"ש דבנודע בטל חד בתרי ונהפך להיתר ומותר לאוכלן כאחת וע"ז הוקשה לו דא"כ אף בלא נודע ולא נתבטל מקודם מ"מ אמאי יהיה אסור כיון דנתבשלו ביחד וא"כ יש בכל אחת ואחת רובו היתר א"כ גם עתה יהי' מותר מטעם ביטול חד בתרי דהא בכה"ג אמרינן דאיסור נהפך להיתר ע"ז תי' דמדרבנן החמירו בזה אטו שא"מ (ויעו' בדברי מהר"מ שם דבאמת מתחלה הי' סבור דאין לחלק בין נודע ללא נודע וכתב שם בתי' הא' דבאמת אף בלא נודע א"צ ס' אלא דכפי הנראה הרא"ש השמיט דבר זה מטעם דלא קי"ל כן ובזה א"ש מ"ש במהר"מ שם ומדרבנן החמירו היכי שנתבשל יחד שנודע תערובתן לא נקל עליו שלא להצריכו ס' וכו' אבל במינו בדבר יבש ונודע תערובתו א"צ ס' עכ"ל דלכאורה אין לזה פי' כלל וגם סותר דברי עצמו, אכן למ"ש א"ש והיינו דמהר"מ אזיל לשיטתו לקמן די"ל דגם בלא נודע א"צ ס' ולכן לא כתב כמ"ש הרא"ש דבלא נודע צריך ס' ומ"ש דהיכי דנתבשל שנודע תערובתן ר"ל היכי שהאיסור ניכר דאז בודאי צריך ס' ומ"ש אח"כ דבנודע א"צ ס' ר"ל בנתערב ונודע דנתבטל מקודם ומ"מ אפשר דט"ס נפל שם וצ"ל כמ"ש הרא"ש דהמעיין שם יראה דכמעט כל דברי הרא"ש שם הם ממש דברי המהר"מ שם אלא שקיצר קצת בהראיות יע"ש) וגם במ"ש לתרץ דברי המהר"מ מטעם סלק דבריו צ"ע דאכתי לדעת הש"ך בסי' צ"ח דהרוטב אסור בכהאי גוונא מן התורה אדרבה מדברי המהר"מ הנ"ל יהיה מוכרח להדיא כמו שכתב המ"י. ומכל מקום יש לומר דבנידון דידן על כל פנים גוף החתיכה שפיר יש להתיר דהנה ל"מ למאן דס"ל דלא אמרינן חנ"נ בשא"ס א"כ אין בה כ"א מה שבלעה מגוף החתיכה וכיון שגוף החתיכה חוזרת להיתר גם פליטתה שרי (ואף דבמה שפלטה באחרת כ"כ דאסור מה"ת מ"מ בנ"ד שחזרה לתוכה א"כ שוב הו"ל כאלו לא פלטה כלל) ואף לפי מה דקיי"ל דחנ"נ בשא"ס מ"מ י"ל דאין הנאסר יכול לאסור כ"א במקום שהאיסור עצמו יכול לאסור משא"כ בנ"ד שגוף האיסור אינו יכול לאסור גוף החתיכה, ובזה א"ש גם מ"ש הש"ך בסי' צ"ח לאסור שא"מ ומינו שרי והיינו כיון שגוף האיסור אינו יכול לאסור גם הרוטב אינו אוסר וכמ"ש ועוד דהא חנ"נ בשא"ס אינו כ"א מדרבנן וא"כ שוב הו"ל סד"ר וכמ"ש הפמ"ג בשפ"ד שם לישב הא דש"ך שם יע"ש ואכתי צ"ע בזה]:

יד) **ויהיה** איך שיהיה הנה עכ"פ הראינו לדעת דבהא דסי' ק"ט בודאי יפה כ' הש"ך דהו"ל ספק תורה מטעם דקודם שחל הביטול נאסר גם החתיכ' של היתר ושוב אינו מצטרפת להיתר וכמש"ל (ואף דלמש"ל דאין הרוטב יכול לאסור החתיכה מטעם אין הנאסר א"כ לכאורה י"ל גם בנ"ד כיון דגוף האיסור שפיר בטל עכ"פ אחר שנודע א"כ גם הבלוע שבחתיכה הב' אינו יכול לאסור, דז"א דהתם יש ביטול גמור מצד החתיכות לכן שפיר אין הרוטב יכול לאסור משא"כ בנ"ד דבאמת גם עתה אין בה שום ביטול כלל) אכן בהא דסי' קי"א לכאורה עדיין יל"ע דהא שם תיכף לנפילת האיסור מתחיל ג"כ הביטול וא"כ אמאי לא נאמר דליבטול אף שאין בכ"א רוב מטעם דא"צ מוקף וכמ"ש האחרונים בעל ב"מ וב"א. והנה לכאורה היה אפ"ל דגם בהא דקי"א מירי דוקא בלא נודע מן האיסור עד אחר הנפילה אכן באמת הוא דחוק דמסתימת דבריהם משמע להדיא דמירי אף בשראה נפילת האיסור, ואף דכ"כ דבמ"י כתב לתרץ זה מטעם דהתם אין הספק מכח התערובות מ"מ אכתי צריך להבין דלכאורה צ"ע דמה לי שלא בא מכח התערובות סוף סוף הא שפיר בטל עתה חד בתרי, אכן באמת כפי הנראה דהמ"י שם אזיל לשיטתו דבאמת אף בלא נודע שפיר בטל מה"ת ולכן שפיר כתב לחלק דדוקא בהא דסי' ק"ט כיון שכבר הי' פ"א ביחד בתערובות קודם הבישול ממילא שוב נתבטל מה"ת עכ"פ אלא דעדיין הי' יכול לאסור בפליטתו מדרבנן מטעם דעדיין לא נקרא עליו שם היתר וכמ"ש הרא"ש שם דעיקר הטעם מה שאינו אוסר בבישול אחר שנודע דהוא מטעם דכיון שכבר הותר שוב א"א לומר דיאסר בפליטתו יע"ש ולכן שפיר י"ל דכיון דגם עתה יש לו דין יבש שפיר בטל, משא"כ בהא דסי' קי"א שלא הי' פ"א בתערובות קודם הבישול ולא נתבטל מעולם שפיר אמרינן דלא בטל, ולפ"ז ממילא כ"ש דא"ש לדידן, והטעם בזה דדוקא אם נתבטל מקודם שנתערבו הפליטות אזי שפיר מצטרף אף שאין מוקף משא"כ בהא דסי' ק"ט וכן אף בהא דקי"א שעכ"פ תיכף בעת שנפל נתערבו הפליטות דודאי אין שיעור לדבר ונבלעו בהיתר שוב א"א לצרפם להיתר דהביטול צריך להיות דוקא קודם לבליעה כדי שיחול שם היתר על גוף האיסור משא"כ בנ"ד שפיר יש לאסור מטעם שכתבנו דשמא נמצא האיסור בקדירה שיש בה הב' חתיכות ונאסרה מה"ת ושוב אינו מצטרפת להיתר ואדרבה היא עצמה צריכה ביטל וכמ"ש וא"כ שוב הו"ל רק ספק שקול והנה כ"ז לפמ"ש הבנ"א להחליט בפשיטות כדעת הפר"ח דבהא דקי"א צריך להיות רוב בכ"א מהקדירות אכן באמת כ"כ דלש"ך ע"כ מירי אף באין שם רוב בכ"א ולפ"ז בודאי אין הכרח מהא דקי"א דצריך מוקף ומ"ש הש"ך בק"ט דהו"ל ספיקא דאורייתא היינו

מטעם שכתבנו דכבר נאסר קודם שנודע ובהא דקי"א או דמיירי בלא נודע ואף בנודע מ"מ אכתי יש בו עכ"פ איסור דרבנן מטעם דלא חל עדיין עליו שם היתר:

טו) והנה בהיותי בזה ראיתי להעיר במ"ש הרמ"א בסי' ק"ט להקל בה"מ כדעת הר"מ והרא"ש אף בבישלם ביחד דהנה המעיין בד"מ ובת"ח שם יראה דעיקר יסודו הוא ע"פ מ"ש המהרא"י בהגש"ד דהסומך ארמב"ם ואשר"י לא הפסיד, ויעו' במ"י בכלל ל"ט ס"ק י"ב שם דמ"ש במהרא"י ובת"ח בשם הר"מ כן ע"כ צ"ל דר"ל לדעת מהר"מ מרוטינבורג דהוא באמת ס"ל כן (אכן ברמב"ם באמת מבואר דהוא ס"ל לאסור אף לשני בני אדם) וא"כ הנה המעיין בשו"ת הרשב"א שם (בסי' תש"ל) במה שהביא בשם מהר"מ הנ"ל יראה להדיא דגם מהר"מ עצמו לא סמך ע"ז למעשה שהרי סיים שם בסוף התשובה וז"ל זה נראה בעיני ולא לסמוך על דברי אם הייתי אוסר כל שכן שאני מיקל עכ"ל, ועוד דהנה המעיין בתשובה שם במה שהקשה מהא דמטמא במשא ותי' בשם ר"ש דבאיסור אמרינן דדמי למגע דכל דמטי לבית הבליעה אמרינן דקמא קמא בטל יע"ש, והנה לכאורה נראה דר"ל דכל משהו שבא לבית הבליעה תלינן דהוא מרוב היתר ול"ד להא דטומאת משא שודאי נושא את הטומאה ולפ"ז באמת בלח בלח או אף ביבש אם מבשלם כאחד דבכה"ג הנה בכל משהו יש בו גם מן האיסור שפיר י"ל דאסור דדמי ממש להא דטומאת משא:

הן אמת דרבינו הג' מהר"מ ז"ל הבין מדבריו דבאמת לפי מה שסיים הר"ש דגם בטומאת משא לא הו"ל כ"א חומרא דרבנן א"כ לענין איסור לא גזרו בזה כלל ואף לבשלם ביחד שרי כמבואר למעיין שם, אכן לפענ"ד דבריו הקדושים צ"ע ולא זכיתי לעמוד בסוד קדושים דהא המעיין בר"ש שם דאף לפי מ"ש בסופו דאינו כ"א מדרבנן סיים וז"ל דבאיסור לא גזרו מטעמא דפרישית ע"כ א"כ משמע דדוקא במקום שנוכל לומר דקמא קמא בטל משא"כ בלח בלח וכמ"ש, הן אמת דמ"ש הר"ש בתחלה שם וה"נ אם נימוחה הנבלה בשחוטה לא תטמא במשא שהרי האוכלה פטור אפילו אכל הכל בכא"פ וכו' וי"ל דלענין אכילה כל קמא דמטי לבית הבליעה בטל ברוב דדמי למגע שנוגע וחוזר ונוגע ע"כ, משמע דאף בבלול ולח ג"כ שרי גבי איסור אכן לפ"ז באמת צריך להבין דא"כ איך מדמי לה למגע דהא בלח בודאי בכל טפה וטפה יש בה משהו מן האיסור וכמ"ש ועוד דא"כ איך מסיק הר"ש שם דבאיסור שפיר בטל אף מדרבנן ולא גזרו ביה כלל דהא באמת קי"ל דבלח צריך ס' אף באיסור מדרבנן עכ"פ והנה לזה הי' אפ"ל דמיירי דבאמת נתערב מתחלה ביבש ונתבטל ואח"כ נימוח ובכה"ג שפיר בטל גבי איסור לשיטת מהר"מ הנ"ל, אכן אכתי יל"ע במה דמדמי לה למגע דשאני גבי מגע דהתם אינו נוגע בכל התערובות ביחד וכמ"ש הר"ש משא"כ בלח שאוכל בודאי בכל

משהו גם מן האיסור וע"כ צ"ל דכונת הר"ש במ"ש באם נימוחה הנבלה בשחיטה היינו שנימוחה לחתיכות קטנות והוא ע"פ מ"ש התוס' בבכורות כ"ג ד"ה נבלה דאל"כ אם יש כזית במקום אחד אף במגע יהיה טמא דהא מגע דומיא דמשא קתני ומשמע אף דנגע בכולו ביחד, ואי אין כזית במקום אחד אף במשא אינו מטמא וע"כ דמיירי בכה"ג שנימוחה והו"ל כמו מרודד יע"ש, אכן באמת עדיין דינו כיבש ביבש ושפיר י"ל דכל קמא דמטי לבית הבליעה הוא מרוב ההיתר ודמי ממש להא דנוגע וחוזר ונוגע [ויעו' בתוס' שם בסופו שגם המה סיימו שם ככל מ"ש הר"ש כאן וכפי הנראה שהן עצמן דברי הר"ש שהביא מהר"מ הנ"ל, אכן יש איזה שינוי בנוסחא שם דבמהר"מ כתב דבנימוחה לא תטמא במשא דהא באכילה פטור אף כא"פ ובתוס' שם כתבו דאף דטמא במשא יהי' פטור אפילו הי' אוכל בכא"פ (כ"ה בתוס' ובצ"ק הגיה כזית בכא"פ ויותר נראה דצ"ל כמ"ש בר"ש שהובא במהר"מ שם אוכל הכל בכא"פ) ומשמע מזה דלענין טומאת משא פשיטא להו דמטמא וכמו שנראה באמת מדברי הש"ס וכמ"ש במסקנתם בזה רק בענין אכילה לענין איסור לא ברירא להו כ"כ גם מ"ש שם בתשובה ואע"ג דהוי לפרש הרי איכא כזית בכא"פ אינו מובן כ"כ ונראה דקאי על מ"ש שם בתחלה דבהיתר לכ"ע בטל ור"ל דאין לומר דמה שמותר ביבש היינו דוקא באינו אוכלם בכא"פ דא"כ הו"ל לפרש דהרי איכא בזה כזית בכא"פ וא"כ יוכל לבוא לידי טעות לאוכלם בכא"פ א"ו דבאמת אף בכה"ג שרי, אכן בתוס' העתיקו בלשון אע"ג דממ"נ הרי אכל כזית נבלה בכא"פ והיינו דהא בהא דאמרו בש"ס איסורין מבטלים מיירי ע"כ באוכל הכל ביחד וא"כ ה"ה בהיתר דלכ"ע שרי משמע דאף כה"ג שרי ובכה"ג ודאי איכא כזית בכא"פ וע"ז תי' דבאמת אף כה"ג שרי מטעם דמ"מ בבליעה לא באו הכל ביחד ושפיר י"ל דקמא בטל]:

שוב מצאתי בר"ש במס' טבול יום (פ"ב מ"ג) שכ' וז"ל ועוד י"ל דע"כ במב"מ נמי בכא"פ דאורייתא דלא בטל ברובא אע"ג דלא מינכר מדלא משני ההיא דקופת וסאין דמיירי במב"מ והא דמשמע ברישׁ פרק התערובות דנ"ט ברוב לאו דאורייתא ל"ד להא דקופת וסאין דסתמייהו בחיטים ושעורים דהאי לחודה קאי והאי לחודה קאי ואי אכל כזית בכא"פ חייב ול"ד למיעוט הנימוח ומתחבר עם הרוב מתבטל ובפג"ה דפריך גבי ג"ה וליבטל ברובא מיירי באין בו כזית בכא"פ ובפרק בתרא דע"ז (ס"ז) אר"י כל שטעמו וממשו אסור ולוקין עליו וזה כזית בכא"פ ע"כ במינו מיירי כמ"ש ר"ת מדקאמר טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין ואי בשלא במינו הא קי"ל דטכ"ע ד"ת עכ"ל, והנה מדבריו יראה דודאי אין האיסור נהפך להיתר ואף דמתחלה כתב שם תי' אחר בזה ולפ"ז באמת במב"מ אף הכזית בכא"פ שפיר בטל וכ"נ באמת מדברי התוס' בפסחים מ"ד ע"א ד"ה

איתיבי דבמב"מ אין שום סברא לאסור כא"פ וכ"כ הרשב"א בחי' לחולין דף צ"ט בד"ה אמר רבא יע"ש, ועי' בתוס' ע"ז ובחולין שם במ"ש דלדעת הר"ת ע"כ צ"ל דהא דר"י מיירי במב"מ וניכר האיסור ולכן שפיר לוקין עליו בכזית בכא"פ ודלא כמ"ש הר"ש כאן בשם ר"ת וכ"נ באמת מדברי הר"ש שהובא במהר"מ, כאן במ"ש דבאכילה פטור אף כא"פ (ואף דלכאורה אפ"ל דכאן בתשובה מיירי בלח בלח ובכה"ג יודה הר"ש כאן דשפיר בטל ואין בו משום כזית בכא"פ וכדמשמע קצת ממ"ש שנימוחה, אכן באמת כ"כ דע"כ א"א לומר כן ועוד דא"כ איך סיים שם להסתייע לזה מהא דג"ה דהא שם גבי ג"ה מיירי בגוש וכמ"ש כאן דע"כ צ"ל לפ"ז דמיירי באין בו כזית בכא"פ) מ"מ אכתי י"ל דאף לפ"ז יודה עכ"פ דאין האיסור נהפך להיתר ממש ואף דמותר לאוכלם בזא"ז ואין בו משום כזית בכא"פ היינו דוקא מטעם דתלינן דכ"א ואחד הוא מרוב היתר משא"כ לאוכלם כולם כאחת ואף אם נאמר דגם בכה"ג שרי וכמו שנראה מדברי המהר"מ ז"ל היינו דוקא מטעם דתלינן דכל קמא דמטי לבית הבליעה הוא מן ההיתר משא"כ לומר שהאיסור נהפך ממש להיתר ושיהיה מותר לבשלם ביחד בודאי צ"ע, ואף אם נאמר דלפי דעת שאר הפוסקים באמת אף בכה"ג שרי מ"מ בר"ש עצמו בודאי א"א לומר כן כיון דע"כ לא ברירא ליה דין זה וכמ"ש כאן בתי' הב':

טז) והנה לפמ"ש הר"ש כאן בתי' הב' הי' נלפענ"ד לתרץ דעת רש"י בע"ז פ"ז שם במ"ש דבטעמו וממשו (היינו דלא נמחה האיסור בתוך ההיתר) לוקין בכא"פ ובטעמו ולא ממשו אין בו כ"א איסור דרבנן דטכ"ע מדרבנן, והנה המ"כ פי' דבריו דמ"ש בטעמו וממשו לוקין היינו דוקא במכירו דאל"כ אף בא"מ שפיר בטל לשיטתו ברובא ונסתייע לזה מדברי רשיי בחולין צ"ח ד"ה לטעם דמ"ה ברובא בטל משמע בכ"ע ובפרי חדש בריש סי' תמ"ב הגן בדעת רש"י דמיירי אף באין מכירו ויעו' פרמ"ג בפתיחה כוללת בה"פ שכתב לתרץ ראיות המ"כ דע"כ צ"ל דמיירי במכירו דאל"כ אף בא"מ בטל דלרש"י ע"כ צ"ל דדוקא נקט ר"י טעמו וממשו והיינו דמה שאמרו ברובא בטל היינו דוקא במין במינו דאין שם טעמו רק ממשו מה שאין כן בטעמו וממשו ר"ל בא"מ שפיר באה ההלכה למשה מסיני דחייב בכזית בכא"פ אף באין מכירו, ובאמת לפענ"ד הוא דחוק דמנ"ל לחלק בזה בין מב"מ לא"מ כיון דלפי שיטה זו טכ"ע מדרבנן אם כן בודאי אין שום סברא להחמיר ולחלק בזה בין מב"מ למבשא"מ וכן נראה באמת מסתימת לשון רש"י במ"ש בסתם דבטל ברובא ולא. כתב שום חילוק, ועוד דאם כן אף בפחות מכזית בכא"פ הו"ל לאסור בזה מה"ת לפמ"ש הוא עצמו בתחלה לדייק מדברי רש"י במ"ש דהו"ל כב' אכילות משמע דעיקר ההיתר בזה הוא רק לענין מלקות דאין בזה כדי צירוף

הא איסור תורה ודאי יש בזה יע"ש (והיינו דס"ל דחצי שיעור על ידי תערובות גם כן אסור מן התורה ודלא כמ"ש הר"ש כאן במס' טבול יום יע"ש) וא"כ כל כמה דליכא ס' א"כ יש בו טעמו וממשו שפיר הו"ל איסור תורה מטעם חצי שיעור וא"כ איך כתבו כל הפוסקים דלשיטת רש"י הו"ל בנשפך סד"ר אף בא"מ (וא"ל דמיירי בנימוח דוקא דמסתימת דבריהם משמע דאין לחלק ועי' בב"י בסי' צ"ח במ"ש על דברי הר"ן) ומ"ש הפמ"ג שם דבפחות מכא"פ י"ל דבעינן דוקא מכירו דבריו צ"ע דמנ"ל לחלק בזה ובפרט שבאמת אין רמז ברש"י מזה כלל, הן אמת די"ל דהפוסקים ס"ל בדעת רש"י דכל שאין בתערובות כזית בכא"פ אין בו שום איסור תורה וכמ"ש בשם הר"ש דחצי שיעור ע"י תערובות אין בו שום איסור מן התורה ודלא כמ"ש הפמ"ג וכ"נ באמת דעתם וכמ"ש הפמ"ג עצמו שם בסופו, ומה שדקדק ממ"ש רש"י דהו"ל כב' אכילות אין הכרח כ"כ די"ל דכוונת רש"י דזה באמת עיקר הטעם דבפחות מכזית בכא"פ אין בו שום איסור מן התורה דאף דבאמת יש בו בתערובות כזית ואכל כל התערובות וא"כ כבר אכל כל הכזית של איסור מ"מ עדיין אין בזה איסור תורה מטעם דהו"ל כב' אכילות בשני ימים וא"כ הו"ל חצי שיעור ע"י תערובות, ומ"מ אכתי צ"ע דמסתימת דברי רש"י וכל הפוסקים שהעתיקו דבריו משמע דלפי שיטתו באמת אין לחלק בין מין במינו לשאינו מינו כלל וגם שיטת המ"כ שפירש דרש"י מיירי במכירו דוקא ג"כ צ"ע כמ"ש הפרמ"ג שם דא"כ למה לן להתיר בטעמו ולא ממשו מטעם דנמחה והא בלא"ה שרי מטעם דאינו ניכר ואפ"ל דר"ל אף שניכר במראה כמו בביצה שלבנו בו מאכל מ"מ שפיר בטל מה"ת, אכן כ"ז לפי שיטת המ"כ ומ"י דחזותא אין בו כ"א לתא דרבנן אכן למ"ש הפר"ח בסי' ק"ב דחזותא הו"ל ספק בעיא ובדאורייתא אזלינן לחומרא לכאורה אכתי צ"ע, הן אמת דאפ"ל דכ"ז לדידן דקי"ל טכ"ע דאורייתא משא"כ לפי שיטת רש"י דאף ביש שם כזית בכא"פ מ"מ כל שנמחה שוב אין בו שום איסור תור' א"כ ה"ה בנ"ד אף שיש שם חזותא מ"מ סוף סוף אין בו ממשו דהא כבר נמחה ומ"מ צ"ע דשפיר י"ל דחזותא הו"ל כממשו וכמ"ש בב"ק שם, ובפרט בנ"ד ביש שם כזית בכא"פ אפ"ל דגם להמ"י שם הו"ל כממש יע"ש, ושוב מצאתי בהשגת הראב"ד על בעה"מ בפסחים שם שכ' דטעמו היינו שאין ניכר בעינו וגם אין ניכר בחזותא יע"ש, וגם בלא"ה דחוק להעמיס בדברי רש"י דמיירי בניכר בחזותא כמובן, אכן למ"ש בשם הר"ש א"ש הכל דמ"ש רש"י בחולין דבטל ברובא מיירי באמת בין במב"מ ובין במבשא"מ דלשיטתו אין לחלק בזה והיינו בלח דוקא דאין האיסור עומד בפ"ע וכאן בע"ז באמת מיירי ג"כ בין במב"מ ובין במבשא"מ ומ"מ כל שממשו עומד בפ"ע שפיר יש בזה משום כזית בכא"פ אף במב"מ ואף שאינו ניכר ויעו'

בבעה"מ בפסחים שפי' ג"כ דהא דר"י מיירי בין במב"מ ובין בשא"מ אכן הוא ז"ל אזיל בשיטה אחרת יע"ש ויעו' בהשגות הראב"ד שם:

יז) ודרך אגב אמרתי לציין מה שיל"ע ברש"י פסחים (מ"ג ע"א) בד"ה מאן תנא שפי' דהא דתערובות חמץ דאסור לר"א מיירי בנימוח ואינו בעין יע"ש, ולכאורה לפ"ז צ"ע דא"כ מאי מקשה לקמן (דף מ"ד ע"א) דאי כזית בכא"פ דאורייתא אמאי פליגי רבנן עלי' דר"א בכותח הבבלי דהא לפמ"ש רש"י כאן בע"ז בנימוח באמת אין בו משום כזית בכא"פ, ואף אם נאמר דלכן דקדקו בש"ס שם להקשות מהא דכותח דבכותח באמת החמץ בעין ומ"ש רש"י דמיירי בנימוח היינו בשאר ג' מיני מדינה אכתי יל"ע במ"ש רש"י שם (דף מ"ד) בד"ה ואי משטר דלכן בשכר המדי אין בו כזית בכא"פ מטעם דמפסיק בין הכוסות דהא לשיטת רש"י בלא"ה אין בו משום כזית בכא"פ מטעם דנימוחה וכמ"ש רש"י שם בסופו דאין נותנים בו כ"א מי שעורים יע"ש, ואפ"ל דמיירי בניכר בחזותא וס"ל כמש"ל בשם הראב"ד דבכה"ג מקרי טעמו וממשו ומ"מ אכתי יל"ע במ"ש לעיל ואינו בעין דהא לפי שיטה זו הו"ל כמו שהוא בעינו, עוד יל"ע לפמ"ש רש"י שם בסוף הסוגיא (דף מ"ה ע"א) בד"ה ור"ע דמש"ה פשיטא ליה לר"י דר"ע לא גמר שאר איסורים מנזיר דהו"ל נזיר וחטאת שני כתובים דא"ל דמשרת להיתר מצטרף לאיסור וחטאת לטכ"ע וג"ע חידוש ולא מצי גמר חטאת מינייהו דא"כ טכ"ע בשאר איסורים מנ"ל יע"ש א"כ משמע דר"י דס"ל בהיתר מצטרף כר"ע ע"כ ס"ל ג"כ טכ"ע ג"כ אסור מה"ת ואיך כתב רש"י בחולין דר"י ס"ל טכ"ע דרבנן, ואפ"ל דלשיטת רש"י ע"כ צ"ל דר"י ס"ל כרבנן דר"א דס"ל דאין היתר מצטרף לאיסור וטכ"ע מדרבנן והו"ל נזיר וחטאת שני כתובים וכמ"ש רש"י שם בסופו ומ"ש בש"ס דר"י כר"ע היינו דס"ל דהא דמשרת להיתר מצטרף ודלא כרבנן דאתי לטכ"ע אבל בהא דטכ"ע ס"ל באמת דלא כר"ע ומה שלא אמרו בש"ס דס"ל כרבנן דר"א משום דלא נמצא בהדיא דס"ל כן בהא דמשרת וצ"ע:

עוד ראיתי שם במ"ש המגיה להשיג על המהרש"א (דף מ"ד ע"א) בדברי התוס' ד"ה איתיבי' במ"ש דאף לפמ"ש בנזיר דמיירי בנפישי חולין אכתי אין הכרח למ"ש התוס' דנתבטל ברובא דהתם י"ל דמיירי שרבו קצת משא"כ לענין ביטול צריך חד בתרי וע"ז תמה המגיה שם דבאמת גם לענין ביטול א"צ רוב כפל כמבואר בכל הפוסקים ע"כ, ולפענ"ד דבריו תמוהים דאנה מצא דבר זה מפורש בכל הפוסקים ובאמת דבר זה במחלוקות שנויה יעו' במ"י כלל נ"א סק"ו ובכלל ל"ט שהבין בדעת הר"מ במ"ש כשנים בחלב האליה דס"ל דבעינן כפל ובמ"כ ס"ל דממ"ש כשנים בכ' הדמיון אפ"ל דא"צ כפל, ובמהרל"ח כתב לחלק דבדברים הנבללים בעינן כפל מ"ה וביבש די ברוב משהו ובמ"י

תמה עליו דמנ"ל לחלק בזה ויעו' בפמ"ג בשעה"ת בח"א פ"א במ"ש לתרץ דבריו, הן אמת דלפי מה שהעלה המ"י שם בכלל נ"א דמ"ה לכ"ע סגי ברוב משהו אכתי דברי המהרש"א ז"ל צ"ע דהא בנ"ד שפיר שוב י"ל שאני אומר כיון דמדאורייתא כבא נתבטל וכמ"ש הטור באמת בזה בסי' קי"א, אכן באמת אין דברי המ"י מוכרחים דלפמ"ש בהבנת דברי הר"מ במ"ש כשנים דר"ל כפל הנה שפיר מוכח מהר"מ דאף מה"ת בעינן כפל דהא הר"מ שם מיירי מדין תורה וכ"כ הפמ"ג שם בשעה"ת יע"ש, הן אמת דלפענ"ד דבריהם צ"ע ממ"ש בש"ס בכורות (כ"ג ע"א) שמא יביא קב חולין טמאים ממק"א וקב ועוד ממין זה וסבר כבר איבטלינהו ברובא הרי להדיא דא"צ רוב כפל, שוב מצאתי בפמ"ג בשעה"ת שהביא בשם הפר"ח שהרגיש בראי' זו ויהיה איך שיהיה עכ"פ אין זה ברור כ"כ כמ"ש המגיה הנ"ל:

יח) **ומעתה** נשוב למה שהתחלנו דלפמ"ש בדעת רש"י דס"ל כמ"ש הר"ש הנ"ל הנה ע"כ צ"ל דלא ס"ל הא דהרא"ש ז"ל דאיסור נהפך להיתר ואף דכ"כ לעיל בסק"ח דמרש"י סוכה וזבחים ע"ח נראה דס"ל דאף היתר נהפך לאיסור נראה לפ"ז דכ"ז בלח ובהא דזבחים מיירי לאחר הלעיסה דהו"ל דין לח וכן בהא דסוכה ג"כ הו"ל החמה מעורב ובלול עם הצל ובכה"ג באמת ס"ל דבין באיסור ובין בהיתר נהפך למה שהוא הרוב משא"כ ביבש ובהכי א"ש דברי המ"כ והמל"מ שהחליטו בפשיטות דאין היתר נהפך לאיסור ולא העירו כלל מדברי רש"י הנ"ל דהם מיירי מיבש, וגם לפמ"ש המל"מ בפ"א מהל' מטמאי משכב ומושב לבאר דעת הר"מ דס"ל דהא דנבלה בשחוטה מטמא במשא הוא מה"ת יע"ש ע"כ צ"ל דס"ל דאין האיסור נהפך להיתר ולפמ"ש שם בחילוק הב' בשם מהר"י קורקוס לחלק בזה בין לח ליבש דבלח באמת אינו מטמא במשא לכאורה הוא ממש כמ"ש הר"ש הנ"ל דבלח באמת נהפך להיתר ממש משא"כ ביבש ויעו"ש במה שהניח דברי הרי"ק בצ"ע ולפמ"ש באמת כ"ה גם דעת הר"ש לחלק בין יבש ללח, הן אמת דלפמ"ש בתי' הא' דגם בלח מטמא במשא מה"ת לכאורה צ"ע דא"כ איך קיי"ל דמב"מ מה"ת חד בתרי בטל אף בלח דהא לכאורה לח בלח דמי להא דמשא דהא יש בילה ובכל טפה וטפה יש גם מן האיסור וכמש"ל, והנה לכאורה היה אפ"ל דהוא ע"פ מ"ש הכ"מ בפ"א מהל' שא"ה בשם מהר"י קורקוס דלשיטת הר"מ אף שמטמא במשא מ"מ אינו מטמא במגע אף שנוגע בכולם בב"א מטעם דאף שנגע בכולם מ"מ הבשר שנגע בזית זה לא נגע בזית הב' ושוב הו"ל כנוגע וחוזר ונוגע משא"כ במשא ולפ"ז י"ל דאכילה בב"א דמי למגע בכולם בב"א ולא למשא, אכן באמת ז"א חדא דא"כ איך כתב המל"מ כאן לתרץ בזה דברי הר"מ במ"ש בפ"ה דהאורג מלא הסיט ידלק דהיינו מטעם הנ"ל

דדמי להא דמשא דהא למ"ש מהרי"ק הנ"ל בודאי י"ל דדמי להא דמגע בבת אחת דהא גם כאן אף שנהנה מכל הבגד מ"מ הא בשר שנוגע ומתלבש בחתיכה זו אינו נוגע ומתלבש בחתיכה הב' (וכפי הנראה דהמל"מ כאן לא ס"ל כמ"ש מהרי"ק שם, אכן לפ"ז יל"ע במה שרצה המל"מ שם להעמיס דבר זה בכוונת הכ"מ בפ"ג מהל' בכורות דהא הכ"מ בפ"א מהל' שא"ה ס"ל בפשיטות כמ"ש מהרי"ק הנ"ל) ועוד דהנה המעיין במהרי"ק שם יראה דעיקר הטעם שאינו מטמא במגע משום דכל זית הוא בפ"ע משא"כ בלח וגם בלא"ה צ"ע אם יש לדמות הא דלח בלח להא דטומאת מגע דיותר נראה דדמי ממש להא דטומאת משא וצ"ע, אכן למ"ש המהר"י קורקוס א"ש, ואף למ"ש המל"מ דמוכרח מדברי הש"ס שם דאף בלח מטמא במשא אפ"ל דבכה"ג באמת אינו מטמא כ"א מדרבנן וכמ"ש התוס' והר"ש:

אכן אכתי יל"ע בזה ממ"ש הר"מ בפט"ו מהל' מ"א דמב"מ בטל מה"ת ברובא בין בלח ובין ביבש ומשמע דיבש דומיא דלח דאף בב"א שרי מה"ת אף ביבש, והנה אפ"ל דהוא ע"פ מ"ש הר"ש דגם באכילה בב"א שפיר י"ל דכל דמטי לבית הבליעה הוא מרוב היתר, אכן אכתי יל"ע לפמ"ש המל"מ הנ"ל דגם בלח מטמא במשא מה"ת וע"כ דאינו נהפך להיתר וא"כ איך כ' הר"מ דבטל מה"ת ברובא, וע"כ צ"ל בדעת הר"מ דכ"ז אין שייך כ"א לענין טומאת משא וכן לענין איסור הנאה כמו בהא דאורג מלא הסיט משא"כ לענין איסור אכילה בתערובות איסור באה ההל"מ דאינו עובר כ"א היכי דאיכא טעמו וממשו ולכן במב"מ כיון דאין כאן טעמו שוב אין בו שום איסור מה"ת ואף במבשא"מ בלח דודאי יש שם טעמו מ"מ כל שאין כזית בכא"פ שפיר בטל מטעם דלשיטתו כל שאין כזית בכא"פ הו"ל טעמו ולא ממשו, ומ"מ כיון דעכ"פ מוכרח מהא דטומאת משא לפמ"ש המל"מ דאף מה"ת אין האיסור נהפך להיתר שפיר י"ל דעכ"פ [אף לדידן דקי"ל דיבש ביבש א"צ ס' מ"מ] מדרבנן אסור לאוכלם כולם ביחד וכן לבשלם בלי ס' וכמ"ש הרשב"א ובלח בלח באמת י"ל דלכן צריך ס' מטעם דאוכלו בב"א, ואף דממ"ש המהרא"י ובת"ח נראה לכאורה שהבינו בדעת הר"מ כמ"ש הרא"ש מ"מ כ"כ בשם המ"י דבאמת ט"ס נפל שם וצ"ל מהר"מ ור"ל למהר"מ מרוטינבערג הנ"ל:

יט) ושוב עיינתי בשע"ד עצמו בכלל ל"ט שהוא ג"כ כתב בשם רבינו משה דמותר לבשלם אפילו בקדרה אחת וכפי הנראה שאחריו נמשכו המהרא"י והת"ח שכתבו כן בשם הרמב"ם שהבינו דהשע"ד נתכוון במ"ש בשם ר"מ להרמב"ם, אכן באמת המעיין בשע"ד שם במה שכתב בשמו שהביא ראיה לדין זה מהא דנטל סאה ובאמת לא נמצא מזה שום רמז ברמב"ם (וגם אין מדרכו של הר"מ להביא שום ראיה לדבריו אם לא

שמצא כן באיזה מתשובותיו וגם זה דוחק גדול דכל כי האי הו"ל לבאר) ואף אם נאמר שגם בשע"ד עצמו נפל ט"ס וצ"ל ר"מ ור"ל למהר"מ מ"מ אכתי צ"ע דהמעיין בתשובות מהר"מ שם יראה דבאמת לא נסתייע כלל מהא דנטל סאה ואדרבה המעיין שם יראה דהביא מהא דנטל סאה מדלא מכשירינן כ"א עד רובו דאמרינן דהאיסור חוזר וניעור ומזה נראה לכאורה דאין האיסור נהפך להיתר ממש (ואף דבאמת מבואר שם דאף לפי מה דקי"ל דמותר לאוכלם כאחד ואף לבשלם ביחד מ"מ שפיר י"ל דחוזר וניעור מ"מ עכ"פ אין ראיה מכאן כלל) והנה הי' אפ"ל דהשע"ד נתכוון בזה לדעת הרמב"ן לפי מה שראיתי בספר רביד הזהב על התורה בפרש' משפטים בפסוק אחרי רבים שהעתיק בשמו במיוחסות סי' קע"ב שכתב לצדד דבנודע מותר בבישל כדעת מהר"מ והרא"ש ואפשר דשם באמת הביא גם מהא דנטל סאה (ואף דכלל בידינו דהמיוחסות לרמב"ן המה מהרשב"א מ"מ ע"כ כאן א"א לומר כן דהא הרשב"א בתוה"א ובק' ובתשובה שם בח"ג בסי' תכ"ה ס"ל בהדיא דאסור לבשלם ביחד בקדירה אחת יע"ש, ומ"ש בספר רביד הזהב שם בשם הרשב"א בתשובה בסי' רפ"ג ותכ"ה ותש"ל דס"ל כדעת הרא"ש דמותר לבשלם כאחת וסיים דבאמת בתוה"א חזר מזה דבריו תמוהים דהנה בסי' הכ"ה מבואר להדיא לאיסור וגם בסי' רפ"ג משמע להדיא דמוקי להא דג"ה ביש ס' ברוטב וכמ"ש בסי' תכ"ה שם ואף דבסי' תש"ל מבואר כמ"ש הרב ז"ל אכן באמת תשובה זו לאו הרשב"א חתום עליה והוא באמת מדברי מהר"מ כמבואר בהתחלת התשובה שם):

שוב ראיתי דיש ליישב דברי המרא"י והת"ח דבאמת אין כאן שום ט"ס וכוונתם באמת לדעת הרמב"ם והוא דהנה המעיין במהרא"י בהגשע"ד שם במ"ש בתחלה דלדעת הסמ"ג שכתב דיש להחמיר שלא לאכול אותם אדם אחד ה"ה דאסור לבשלם בקדירה אחת אפילו אם ירצה להאכילם לשני בני אדם דהא הרוטב ודאי אסור מן התורה דקי"ל טכ"ע דאורייתא עד ס' כיון דלא בעי למימר שהאיסור נהפך להיתר מדאסרינן לאדם אחד עכ"ל, והנה מבואר מדבריו דס"ל בפשיטות דלדעת הסמ"ג דאסור להאכילם לאדם אחד ס"ל דאין האיסור נהפך להיתר מה"ת ממש ועפ"ז שפיר סיים המהרא"י ז"ל דהסומך על דברי הר"מ ואשר"י לאוכלן כאחת ואדם אחד לא הפסיד ור"ל דע"כ מוכרח מדברי הר"מ דעכ"פ מה"ת מותר לאוכלם כולם כאחת דהא כללם בחד דינא עם לח בלח וכמש"ל וא"כ ע"כ דלא ס"ל כמ"ש הסמ"ג דאף מה"ת אין האיסור נהפך להיתר ונראה דדעת המהרא"י דדעת הר"מ בהא דטומאת משא דאינו כ"א מדרבנן וכמ"ש התוס' ודלא כמ"ש המל"מ הנ"ל:

כ) הן אמת דלכאורה אכתי יל"ע לפמ"ש האחרונים להכריע דגם הרשב"א יודה דמן התורה נהפך האיסור להיתר יעו' בפמ"ג בסי' ק"ט במ"ז סק"א וכן נראה מדברי הרב בש"ע שלו בה"פ בסי' תמ"ב סעי' ט"ו יע"ש א"כ שפיר י"ל דגם הר"מ ס"ל כן, ועוד דלפי מה שהכריח הפמ"ג שם דע"כ צ"ל כן דהא בלח בלח כ"ע יודו דמן התורה בטל ברובא ומדרבנן צריך ס' ושם הא אוכל אותם בב"א א"כ לכאורה יקשה באמת על התה"ד איך הבין בדעת הסמ"ג דמה"ת אין האיסור נהפך להיתר דא"כ יקשה לדידיה מהא דלח אכן באמת לפמ"ש לעיל מדברי הר"ש דבלח כ"ע יודו דנהפך להיתר לק"מ ושפיר י"ל דבאמת גם הרשב"א ס"ל דאף מה"ת אין האיסור נהפך להיתר בגוש, ובהכי א"ש מה שנדחק הפמ"ג בשעה"ת ברישׁ חלק ב' לשיטת הרשב"א דלמה הוצרך לומר דהא דמב"מ בלח צריך ס' דהוא מטעם גזירה אטו שא"מ דהא לדידיה בלא"ה אסור מטעם שאוכלם בב"א הן אמת דלפי מה שהסביר הרב בש"ע שם דעת הרשב"א הנ"ל דעיקר הטעם בהא דאסור לאוכלם כאחת הוא מטעם גזירה אטו א"מ באמת לק"מ כמובן דהא באמת חד טעמא הוא ושפיר כתב הרשב"א דהוא מטעם שא"מ דהוא עיקר הטעם וכפי הנראה שבאמת למד כן מדברי הרשב"א עצמו שכתב מתחלה הא דלח צריך ס' מטעם גזירה אטו א"מ ואח"כ סיים דביבש מה"ת שרי דכשאוכל א' אני אומר שהיתר וכו' ומש"ה אסור שלשתן כאחת (ור"ל דמש"ה מטעם הגזירה הנ"ל שהזכיר גבי לח) אכן למ"ש בלא"ה א"ש דבאמת ביבש גם מה"ת אין האיסור נהפך להיתר ובלח שפיר נהפך להיתר ולכן אי לאו מטעם גזירה הנ"ל לא היה בזה שום איסור אף לאוכלם בב"א דלא גזרו חז"ל ע"ז כלל, ובהכי א"ש ג"כ דברי המ"א בסי' תמ"ז ס"ק י"א במ"ש בפשיטות דלדברי הרשב"א אסור להשהות יבש ביבש, ויעו' בפמ"ג שם במה שנדחק בזה, והיינו דגם הוא ס"ל דדעת הרשב"א דאף מה"ת אינו נהפך להיתר ולכן שפיר דימה דין השהייה לאכילה בב"א ולפ"ז אפ"ל דבאמת לפי דעת המ"א שם באמת אף בדיעבד אם שהה אותם לאח"פ יש לאסור דלענין שהייה הו"ל איסור דאורייתא ודלא כמ"ש הרב ושאר אחרונים דבדיעבד לכ"ע שרי ומ"ש המ"א ברישׁ סי' תמ"ב דבקמח בקמח עכ"פ בדיעבד שרי היינו מטעם דדינו בלח ובלח באמת קי"ל דנהפך להיתר ועפ"ז אפ"ל דמ"ש המ"א כאן דאם יכול לבשלו שיהי' נימוח ויתערב בס' שרי היינו דוקא לענין שיהיה מותר לאכלו בתוה"פ או להשהותו (דבפחות מס' כה"ג אסור לאכלו וכן אסור להשהותו מדרבנן עכ"פ לדעת הרשב"א הנ"ל וכמ"ש המ"א בתמ"ב) משא"כ לענין דיעבד ששהה אותו שפיר מהני אם נמחה והיה רק רוב נגד האיסור דבכה"ג כבר נהפך להיתר מה"ת וכמ"ש המ"א שם בהא דקמח, וכ"ז באין ה"מ אכן בה"מ אפשר לומר דאף לכתחלה שרי להשהותו כה"ג לפמ"ש

המ"א דבכה"ג יש לסמוך על דעת הרא"ש דאף ביבש נהפך להיתר אלא דביבש הי' חוזר וניעור משא"כ בנ"ד שכבר נעשה לח, ואף דע"כ צ"ל דהרשב"א לא ס"ל כמ"ש הר"ש הנ"ל דאם אכל כא"פ מהתערובות יהיה בזה איסור מה"ת דא"כ הו"ל לאסור אף לאוכלם בזה אחר זה וכ"כ באמת בח"י דלא כר"ש וכמש"ל, אכן כ"ז היינו באינו אוכלם בב"א דשפיר י"ל דכ"א מן הרוב הוא משא"כ באוכלם בב"א וכן בשהייה שפיר י"ל דס"ל דיש בזה איסור תורה:

וזה נראה ג"כ דעת הג"מ ומרדכי במ"ש לאסור להשהות ביבש ויעו' בק"א להרב שם במה שהכריח מזה דאף משום חוזר וניעור אסור להשהות דלא כמ"א דהא המה תלמידי מהר"מ ומהר"מ ס"ל כהרא"ש וציין לתשובת הרשב"א ולפי מה שכתבתי דבאמת גם מהר"מ עצמו לא הכריע בזה ולא ברירא כ"כ שפיר י"ל דהם כתבו להחמיר בזה כרשב"א, וכ"נ באמת מדברי מהרא"י שם בהג' הנ"ל במה שכתב לתרץ דברי המהר"מ שהובא בשע"ד סי' ל"ז במה שנתן אחד לגוי דהא מבואר בירוש' דא"צ להשליך דהוא משום דהיה צדיק וכו' ולכן לא רצה ליתנו ג"כ לישראל אחר שהיה נראה כמאכילו איסור או מטעם שעדיין הי' הוא ג"כ בספק כמו הב' יע"ש, משמע דעיקר קושיתו מהא שהשליך אותה לגוי אכן אם הי' מאכיל אותה לישראל אחר באמת א"ש, ולכאורה עדיין יל"ע לפמ"ש הוא עצמו בתשובתו להכריע כרא"ש הנ"ל א"ו כמ"ש דבאמת ס"ל דמהר"מ עצמו לא סמך ע"ז וכ"נ באמת מפשטות דבריו במה שצוה להשליך אחת ואף אם נאמר כמ"ש המהרא"י דבאמת הוא חומרא מ"מ אכתי י"ל דעיקר החומרא במה שלא רצה לאוכלם אף בזא"ז או עכ"פ לשני בני אדם משא"כ לאוכלם כאחת ועפ"ז יל"ע ג"כ במ"ש המ"י בפשיטת להגיה במהרא"י ות"ח דצ"ל מהר"מ דכפי הנראה דמהרא"י עצמו לא ברירא ליה עכ"פ בדעת המהר"מ הנ"ל ובפרט שכ"ה באמת במהר"מ עצמו שם:

כא) והנה במ"ש ארווח לן במ"ש התה"ד בסי' קי"ד והובא ברמ"א בסי' תמ"ז סע"ד לפסק הלכה לחלק בין יבש ביבש ללח בלח דביבש חוזר וניעור משא"כ בלח ויעו' באחרונים מה שנדחקו בטעמו, אכן למ"ש א"ש דביבש שאין האיסור נהפך להיתר שפיר אמרינן דחוזר וניעור משא"כ בלח שכבר נהפך להיתר ממש א"כ שוב אין כאן איסור כלל ובהכי א"ש ג"כ מ"ש המ"א בריש סי' תמ"ב דבקמח בקמח לכ"ע אינו עובר בב"י דהא שרי לאוכלו ולכאורה צ"ע ממ"ש הכ"מ דאפילו באין בו כזית בכא"פ שפיר עובר עליו אף דודאי אין בו איסור תורה באכילתו לשיטת הר"מ דטכ"ע דרבנן, אכן למ"ש א"ש דכ"ז ביבש ביבש או אף ביבש בלח ולא נמחה דבכה"ג אין האיסור נהפך להיתר לכן שפיר עובר על השהייה בב"י (והכ"מ אזיל לשיטתיה בהל' שא"ה דס"ל כמ"ש המהר"י קורקוס)

משא"כ בקמח דהו"ל לח שפיר כתב המ"א דאינו עובר עליו ועפ"ז הי' נלפענ"ד לתרץ מ"ש האחרונים ביו"ד סי' י"ד לצדד בהא דחלב מאבר היוצא מטעם ביטול ס' ובמל"מ תמה עליהם ממ"ש המרדכי דבמעורב מתחלת ברייתו לא שייך ביטול ובנובי"ת בסי' נ"ד ובדגרמ"ת כתב לתרץ דכ"ז דוקא לענין ביטול ברוב דלא הוה דומיא דסנהדרין משא"כ לענין ס' שפיר מהני אף כה"ג שמעורב מתחלת ברייתו יעו"ש, וביא"פ שם תמה עליו בזה דכלל עיקר ביטול ס' היינו לענין טעמו משא"כ לענין הממש לא מהני ס' וצריך ביטול ברוב דוקא וא"כ כאן דלא מהני רוב גם ס' לא מהני יע"ש שנסתייע לזה מדברי הרשב"א, אכן למ"ש א"ש והוא דס"ל להאחרונים הנ"ל דע"כ לא כתב המרדכי בשם ר' משולם דבמעורב מתחלת ברייתו לא בטל אלא ביבש ביבש או אפילו בלח בלח אלא שהאיסור ניכר בתוך ההיתר כמו בהא דיבמה שרקקה דם וזב שראה קרי (דהרוק בודאי ניכר בין הדם וכן הזיבה בתוך הקרי כמבואר בש"ס דבאמת יש חילוק בין זיבה לקרי) אלא דמ"מ הי' דינו שיבטול מטעם שכ' הרשב"א דכל שמעורב באופן שא"א לבררו שפיר בטל כמו בהא דיבש וכמש"ל בהא דקום דבכל כה"ג באמת אין האיסור נהפך להיתר ממש וכמ"ש הר"ש לכן בכה"ג שפיר יש לחלק בין מעורב בתחלת ברייתו דבכה"ג שמעורב מתחלת ברייתו כיון דהאיסור עומד בפ"ע וא"א להתהפך להיתר וגם ההיתר לא היה מעולם בפ"ע ול"ד להא דאחרי רבים בסנהדרין שפיר אמרינן דלא בטל ובאמת בכה"ג אף ס' ואלף אינו מועיל וכמ"ש היא"פ משא"כ בתערובות לח בלח ממש שאין האיסור ניכר כלל בתוך ההיתר דבכה"ג אמרינן דהאיסור נהפך ממש להיתר ושוב אין כאן שום איסור כלל אלא דבשאינו מינו עדיין צריך ס' מצד טעמו [ונראה דזה ג"כ דעת הפוסקים דבנמחה האיסור שוב אין לו דין טעמו וממשו אלא טעמו לבד והיינו דבכה"ג שוב נהפך האיסור להיתר ממש ושוב אין כאן ממשו של איסור ועפ"ז יל"ע במ"ש הח"י בריש סי' תמ"ב דבכ"מ שאין בו ממשו שוב אינו עובר עליו בב"י אף למה דקי"ל טכ"ע ד"ת יע"ש דא"כ אף בנתערב שם ממשו ונמחה ג"כ הו"ל לומר דאינו עובר דהא בכה"ג שוב הו"ל דין טעמו ולא ממשו ועי' בשו"ע הרב שם במ"ש להסביר ד"ז ע"פ מ"ש הראב"ן דבבלוע שוב אינו נראה משא"כ כשיש שם ממשו יע"ש, אכן לפענ"ד עדיין צ"ע דהא כ"כ דגם בכה"ג הו"ל רק דין טעמו ולא ממשו גם במ"ש בק"א שם דלדעת ר"ת בודאי דעובר עליו הנה המעיין בח"י שם יראה דאין זה ברור דא"כ למה הוצרך לדחוק בדברי הטור שם דהא הטור ס"ל כר"ת יע"ש] א"כ שפיר יש לומר דבאמת בכה"ג אף במעורב מתחלת ברייתו שפיר בטל כיון דהאיסור הו"ל כאלו לא הי' כלל ואין בזה כ"א משום טעמו ולא ממשו ולזה שפיר מהני ביטול וכמו שכתב הנוב"י הנ"ל:

ובהכי א"ש ג"כ מ"ש הש"ך שם דמהני בכה"ג אף ביטול ברוב ובנוב"י ובדגמ"ר שם הניחו דבריו בצ"ע דרוב בודאי לא מהני בכה"ג אכן למ"ש א"ש דבאמת בכה"ג שנבלל לגמרי שפיר מהני אף ביטול רוב ומה שהכריחו במל"מ ובדג"מ שם דע"כ לא מהני ביטול ברוב דאל"כ יקשה למה פסקו כל הפוסקים הך איבעי' לחומרא דהא הו"ל סד"ר הנה כ"כ במק"א דאפ"ל דאפילו לדעת הפוסקים דאף בתיקו קי"ל להקל בדרבנן מ"מ כ"ז דוקא באם יש באותה בעיא נ"מ גם לענין דאורייתא דבכה"ג אמרינן שפיר דעיקר הבעיא והתיקו הוא לענין דאורייתא משא"כ במקום שאין לנו שום נ"מ בהך בעיא כ"א לענין דרבנן שפיר קי"ל להחמיר בזה אף בדרבנן כיון שנשארו בזה בתיקו ע"כ צ"ל דדעת חז"ל הי' להחמיר בספק זה וכמ"ש הש"ך בסוף קונט' ס"ס דנמצא כמה פעמים בש"ס להחמיר אף בסד"ר יע"ש, ובהכי א"ש מה שנדחקו האחרונים בהא די"ד סי' פ"ד בפי' מתה דאזלינן לחומרא וכן בהא דשהייה במיעוט בתרא ועפ"ז א"ש ג"כ דעת הבה"ג שהעלה להחמיר בהא דביצה (דף י"ד) בתיקו דרבנן וכה"ד הרי"ף והרא"ש שם כמ"ש בטור וב"י באו"ח בסי' תקט"ז יע"ש ובר"ן שם תמה עליהם וביש"ש שם כ' לתרץ דס"ל דבכל תיקו יש להחמיר אכן באמת לפענ"ד צ"ע דהמעיין בהרי"ף והרא"ש בפ"ג דמ"ק יראה להדיא דס"ל להקל בתיקו ואף דבר"ן שם כ' דהוא מטעם דהלכה כדברי המיקל באבל אכן באמת כבר השיגו עליו בחא"ש שם ויעו' בכהנ"ג שבאמת גם כוונת הר"ן כמ"ש בחא"ש שם וכ"ה באמת להדיא בשו"ת הרי"ף בסי' רצ"א אכן למ"ש א"ש דבהא דמ"ק שפיר יש נ"מ בבעיא זו לענין ד"ת והוא ע"פ מש"ל בשם הד"מ שכתב בשם הרשב"א דבמוחרם הו"ל איסור תורה לכן שפיר כ' דיש להקל בדרבנן משא"כ בהא דביצה דאין שם שום נ"מ לענין ד"ת, ובהכי מדוקדק היטב לשון הרי"ף בתשובה שם במ"ש דדינו כדין תיקו בדרבנן לקולא ובדאורייתא לחומרא ומנודה דרבנן הוא עכ"ל, דלכאורה למ"ל להאריך כ"כ אכן למ"ש א"ש ובהכי א"ש מה שפסקו הרי"ף והרא"ש בהא דשבת (דף ס"ה ע"ב) [והובא בטוש"ע או"ח סי' ש"ג סעיף כ"ג] להקל בכרמלית אף שעלתה בתיקו דשם שפיר יש נ"מ לענין דאורייתא, ומה"ט א"ש ג"כ מה שפסקו בהא דתל"ז להקל בספק בדיקה ודלא כהגמי"י שם דשם יש ג"כ נ"מ לדאוריית' בלא ביטול, וראיתי בשו"ת בגדי ישע בסי' כ"ד שכ' בשם מהרמ"ז דכל שיש נ"מ בתיקו לענין ד"ת אזי אזלי' אף בדרבנן לחומר' ואם אין בזה שום נ"מ לד"ת שפיר יש להקל ולפענ"ד אדרבה מכל הנ"ל מבואר להיפוך ומ"מ עדיין יל"ע בזה ואכפ"ל, ואף דלכאורה י"ל בנ"ד דיש בזה נ"מ גם לדאורייתא כגון ביצא חצי העובר שאין שם רוב היתר אכן באמת ז"א דהא בש"ס שם מיירי להדיא רק

באבר אחד וא"כ שפיר י"ל מדלא בעי ביצא חצי עובר שפיר מוכח דאף באבר אחד יש להחמיר:

כב) עוד נלפענ"ד דמ"ש להחמיר בכה"ג הוא מטעם דהו"ל סד"ר על ידי גלגול ואף דהמעיין בתב"ש שם יראה דדעתו לחלק דע"כ לא אמרו דאין להקל בסד"ר ע"י גלגול כ"א במקום שהספק חל מתחלה בדאורייתא ונאסר משא"כ בנ"ד שלא הי' פ"א בספק דאורייתא כי תיכף הי' מעורב ברוב היתר יע"ש, אכן באמת לפענ"ד אין דבריו מוכרחים דהנה המעיין בש"ך שם בקונט' ס"ס דין י"ט במ"ש בשם הד"מ דדוקא כשהספק מצ"ע הוא דרבנן משא"כ היכי שהספק מצ"ע הו"ל ספק תורה שוב אין להקל משמע דאין לחלק בזה, וכ"נ עוד ממ"ש שם בשם האו"ה דבכ"מ שיש חשש איסור תורה אין להקל וכ"נ עוד שם ממה שנדחק בש"ך מהא דסי' קי"א ואם כמ"ש הוא ז"ל בלא"ה לק"מ דהא התם לא הי' בשום פעם בספק תורה לבד וכ"נ להדיא ממ"ש האו"ה כלל ו' ד"ג גבי חתיכה שנתבשלה בלי מליחה עם אחרות דבטלה מטעם דהו"ל תחלת ביאת איסורה בתערובות ומדמי להא דיין בגינת דכה"ג לא הו"ל ד"ח ואם כמ"ש הוא ז"ל בלא"ה הו"ל להתיר מטעם הנ"ל דתיכף שנעשה האיסור הו"ל ספק דרבנן, וכ"נ ממ"ש בחו"י (הובא במש"ז בסי' ק"ב סק"א) לצדד בבהמה שנתערבה ושחט לברתה מטעם האו"ה דכה"ג לא הו"ל ד"ח יע"ש ולמ"ש התב"ש בלא"ה שרי מטעם דמעולם לא נאסר ספק זה מן התורה, וכ"נ לפענ"ד ממ"ש הש"ך בקונט' ס"ס דין ד' דאם לא נתערבו התרנגולים אין להתיר הביצה ואף דבביצה באים ב' הספיקות בב"א ולא היה מעולם בספק איסור תורה לבדו (כמ"ש באמת בפר"ח שם) ואף דלכאור' אפ"ל דבנ"ד עיקר האיסור מטעם דכבר נאסר הספק הא' מה"ת לגבי התרנגולת מ"מ באמת ז"א דודאי אין זה שייך לגבי הביצה דהא הו"ל שני גופים וכמ"ש הפר"ח והובא בפמ"ג שם בדין י"ט בשם הש"ך עצמו דביצה מספק נבלה שרי יע"ש:

הן אמת דאכתי י"ל בזה לפמ"ש המהריב"ל דעיקר דין זה דסד"ר ע"י גלגול תלוי בהא דפליגי ר"ת ור"י בס"ט ע"י תערובות וכ"נ באמת ממ"ש הד"מ בסי' נ"ז והובא בש"ך ד' י"ט שם יע"ש וא"כ לפמ"ש האחרונים להקל בס"ט בתערובות בלא נודע בה"מ וע"כ הטעם בזה מטעם דעדיין לא נאסר הספק הא' מן התורה ה"ה דיש להקל בנ"ד בסד"ר על ידי גלגול כה"ג וכמ"ש הפמ"ג שם, ואם כן כ"ש בנידון דידן שבאמת לא חל האיסור כלל עד שנעשה דרבנן בודאי דיש להקל כה"ג אף בלי ה"מ וכ"נ ג"כ דעת המ"י במ"ש בדין י"ט לחלק דבהא דקי"א וכן בהא דצ"ח כיון דהספק לא חל מתחלה כ"א בדרבנן ואפשר דזה ג"כ כוונת הרמ"א במ"ש על האו"ה בהא דביצה (שהובא בש"ך סוף ד' ד')

דמ"ש האו"ה להקל הוא מטעם דלא נולד הספק כ"א בצירוף הספק הב' והיינו דלא היה מעולם בספק איסור תורה לבדו וכמש"ל ודלא כמ"ש הש"ך שם בכוונתו יע"ש וכן נראה מגוף לשון הרשב"א בארוך ד' קט"ו במ"ש לתרץ מהא דפ"פ דשם א"א לבוא בספק א' וא"כ לא נאסר מעולם משא"כ בהא דס"ט בתערובות דמתחלה היה רק בספק אחד ונאסר שוב אין להתיר אף אח"כ שנולד בה הספק השני יע"ש, ועפ"ז היה אפ"ל דזה כוונת האו"ה במ"ש דבכל דברים החשובים יש להקל כשנולד האיסור בתערובות דס"ל דעיקר החומרא בהא דלא בטל בד"ח מטעם דהו"ל סד"ר ע"י גלגול משא"כ בנ"ד וכ"נ ממ"ש הר"ן בפסחים בביאור דעת הרי"ף במ"ש להקל בספק משהו בתערובות מטעם דהו"ל סד"ר וכמש"ל ובתוס' חולין מבואר דאף לענין משהו אין להקל וע"כ צ"ל דבהא דהרי"ף דמיירי בחטה בתבשיל דשפיר י"ל דהספק לא נעשה כ"א עתה בתבשיל זה א"כ הרי נולד מתחלה באיסור דרבנן לגבי התבשיל (ואף דלגבי החטה עצמה הו"ל ספק תורה מ"מ כ"כ לקמן דכל שחל בפעם אחת בדאורייתא ובדרבנן שפיר יש להקל בדרבנן עכ"פ) משא"כ בהא דר"ת בתוס' חולין הנ"ל דהספק היא שמא נתעכל דנולד מתחלה בפ"ע ונאסר מספק תורה (ואף דר"ת ס"ל להקל אף בספק א' בגוף והב' ע"י תערובות וא"כ לפי שיטת המהריב"ל הנ"ל ה"ה דיש להקל בסד"ר ע"י גלגול, מ"מ כ"כ שם דע"כ לא כתב ר"ת להקל בכה"ג כ"א במקום שלא נשאר מגוף האיסור תורה בפ"ע משא"כ בנ"ד, ושוב מצאתי בפ"ת בקונ' ס"ס דין י"ט שהביא בשם שו"ת רעק"א שהעיר בזה וסיים דבתשובה סתר דבר זה, והנה גוף התשובה אינו כעת ת"י לעיין בו אכן לפענ"ד יש הכרח לחילוק זה מהא דר"ת הנ"ל):

הן אמת דאכתי י"ל בזה לפמ"ש לעיל דבב' גופים שפיר יש להתיר אף בכה"ג וכמ"ש הש"ך ופר"ח בהא דביצה מספק נבלה א"כ לכאורה ה"ה בנ"ד ג"כ יש להקל בתבשיל דהא הו"ל גוף אחר, אכן מה שנלפע"ד בזה דלשיטת הש"ך הנ"ל ע"כ צ"ל דע"כ לא הקילו בב' גופים כ"א במקום שאין שם בגוף השני מגוף הא' ונפל בו הספק מתחלה בדרבנן והוא באופן שבגוף זה א"א בשום אופן לחול בו הספק לענין דאורייתא כמו בהא דביצה מספק נבלה משא"כ היכי שנמצא בגוף השני מעורב גם הגוף הא' כמו בהא דצ"ח וקי"א שפיר כתב הש"ך דאין להקל אף בגוף הב' ואף שמעולם לא נפל בו הספק לענין ד"ת כ"א מטעם דיש ספק אם יש כאן איסור כלל דכיון שגוף איסור תורה מעורב בו ושפיר היה אפשר שיחול בו הספק לענין ד"ת כגון אם לא הי' רוב היתר, ובמקום שיש לסלק גוף האיסור כמו בהא דר"ת והר"ן הנ"ל הנה אם לא חל האיסור מעולם בדאורייתא בפ"ע כמו בהא דהר"ן שפיר יש להקל אף שהיה באפשר לחול גם עתה לענין דאורייתא כיון דיש

בו ספק אם יש כאן איסור כלל ולא נאסר עדיין, משא"כ בהא דר"ת דהספק כבר נולד מתחלה ונאסר, ובזה א"ש הא דמהריב"ל דהא התם אנו צריכים להקל בגוף הבלוע וכבר נאסר הספק ולפ"ז אף אם נתבשל ברוב היתר ממינו ג"כ אסור וכמ"ש הפמ"ג ע"פ מ"ש הפר"ח בתי' הא' (ואף דבהא דצ"ח יש כאן ודאי איסור מ"מ כפי הנראה דדעת הש"ך כאן דיש ספק שמא היה ס' נגדו הו"ל כאלו אין כאן איסור כלל) ובהכי א"ש מ"ש הש"ך בדין ד' דבלא נתערבו התרנגולים אין להקל אף דהוא גוף אחר ונולדו ב' הספיקות כאחת ולא הי' בפ"א בספק דאורייתא לבדו דכיון דכבר נאסר הספק הא' וגם עתה בגוף השני היה אפשר לחול לענין דאורייתא כגון אם היה רואה שהביצה היא מן הס"ט משא"כ כשנתערבו מתחלה דשוב א"א לחול הספק בגוף השני כ"א בדרבנן וכמ"ש הפמ"ג דספק אחד בגוף והב' ע"י תערובות אינו כ"א מדרבנן, ומ"ש הש"ך להקל בספק א' בגוף והב' ע"י תערובות בלא נודע בה"מ עכ"פ אפ"ל דבה"מ סמכינן דבלא נודע באמת עדיין לא נאסר מעולם ואף דגוף האיסור מעורב בו מ"מ כיון שאוכלם בב' שפיר י"ל דהו"ל כאלו אין האיסור מעורב בו כלל, ולשיטת המ"י הנה בכ"מ שלא הי' בפ"א בספק איסור תורה לבדו כמו בהא דקי"א וצ"ח ובהא דהר"ן באמת יש להקל אף במקום שגוף האיסור תורה מעורב בו ואף במקום שהיה אפשר שיחול הספק גם עתה באיסור תורה, אכן במקום שכבר חל הספק בדאורייתא לבד ונאסר הנה בכה"ג גם לשיטתו אין להקל כ"א במקום שאין גוף האיסור מעורב בו שא"א צריכים להתיר גוף האיסור שכבר נאסר וגם שהוא באופן שא"א שיחול בו הספק עתה בגוף השני לענין איסור תורה כמו בהא דביצה מספק נבלה משא"כ בס"ט ע"י תערובות דגוף האיסור מעורב בו וכן בהא דר"ת דעכ"פ היה אפשר שיחול בו הספק בדאורייתא, ובהכי א"ש מה שהסכים לדעת הש"ך בדין ד' יע"ש וכן מה שהכריע להקל בלא נודע דא"צ לאוכלם בב' דבלא נודע כיון שלא נאסר עדיין שפיר יש להקל אף שגוף האיסור מעורב ואף שהיה אפשר לחול בספק תורה משא"כ בהא דש"ך ד"ד הנ"ל שכבר נאסר הספק הא' שפיר אין להקל כ"א כמ"ש הש"ך.

כג) והנה לפ"ז מה שהחליט הפמ"ג להקל בספק איסור שנתערב במב"מ בלח בלא נודע בה"מ לפענ"ד דבר זה במחלוקת שנויה דלש"ך בודאי דאין להקל בזה דאף אם נאמר דבאמת בלא נודע עדיין לא חל עליו שם איסור כלל מ"מ כל שגוף האיסור מעורב בו אין להקל בזה וכמ"ש, אכן לפמ"ש המ"י ודאי דיש להתיר בכה"ג בה"מ וכמ"ש בהא דקי"א הנ"ל, ומ"ש הפמ"ג להסתייע מדברי המהריב"ל שכ' דסד"ר מ"י גלגול תלוי בהא דר"ת ור"י יע"ש לענ"ד אין הכרח דודאי לדעת ר"ת דשפיר מצטרף הספק הא' לס"ס (עכ"פ בלא נשאר מגוף האיסור בפ"ע) שפיר כתב המהריב"ל דה"ה דיש להתיר לדידי' בסד"ר

ע"י גלגול, משא"כ לדידן דקי"ל כר"י שפיר י"ל דאף דאנו מקילים בלא נודע בה"מ היינו מטעם שאפשר לאוכלם בב' משא"כ בני"ד וכמש"ל, גם במה שנסתפק הפמ"ג בניד' ספק איסור שנפל לא"מ וסלקוה וספק אי יש ס' והעלה דיש להקל בזה ע"פ מ"ש השבו"י להקל בס"ט במליחה יע"ש, ובאמת לפמ"ש הנה כה"ג יש לאסור בין לדעת הש"ך ובין למ"ש המ"י דכיון דכבר נאסר והיה אפשר לחול גם עתה באיסור תורה או בלי צירוף הספק השני וכמ"ש ומדברי השבו"י הנ"ל באמת אין ראיה דשם א"א לו לחול בגוף השני כ"א בצירוף ב' הספיקות ביחד, וכן ממ"ש להביא ראיה מהא דספק חלל ג"כ אין ראיה כלל דהתם ג"כ עכ"פ בגוף השני א"א לחול בדאורייתא כיון דנתערבו הזכרים והו"ל ממש כהא דש"ך בד"ד בנתערבו התרנגולים ובהכי א"ש וג"כ מה שנדחק הפמ"ג שם בד"ד בהא דהשבו"י הנ"ל ממ"ש הש"ך להחמיר בלא נתערבו דלמ"ש גם השבו"י יודה בזה מטעם שכתבנו:

ועפ"ז א"ש ג"כ בנ"ד דהנה ל"מ לפי שיטת הש"ך בודאי דאין להקל בהא דחלב מאבר היוצא מטעם סד"ר כיון דגוף האיסור תורה מעורב בו וכמש"ל ואף דכ"כ לעיל דבלח כה"ג הו"ל רק טעמו ולא ממשו ובכה"ג היכי שלא נשאר בו כ"א טעמו כ"כ לעיל דמבואר בר"ן דיש להתיר עכ"פ היכי שלא נפל הספק בפ"א בדאורייתא, מ"מ לאחר העיון ז"א דע"כ לא כ' הר"ן להקל בזה כ"א היכי שסילקו לגוף האיסור והפליטה שפלטה בקדרה הו"ל גוף וענין חדש ודמיא קצת להא דביצה משא"כ בנ"ד דבאמת לא נעשה בזה שום התחדשות בגוף האיסור רק מכח הביטול שפיר י"ל דלא מהני מטעם דהו"ל ע"י גלגול וכ"נ להדיא ממ"ש הש"ך מהא דקי"א ואף לפי שיטת המ"י הנ"ל הנה לכאורה אפ"ל דע"כ לא כתב להקל בזה כ"א בספק במקרה כמו בהא דצ"ח וקי"א דבכה"ג שפיר י"ל דהספק לא חל בשום פעם כ"א עתה באיסור דרבנן משא"כ בספק בעיא כמו בהא דנ"ד שפיר י"ל דתיכף שהוציא העובר את ידו שפיר חל הספק לענין החלב ואזי עדיין אינו מעורב ועוד דגוף הספק שייך שפיר אף לענין ד"ת כגון במקום שאין שם רוב היתר כמו ביצא חצי העובר, וא"כ הו"ל כמו שחל הספק בפ"א לענין ד"ת ובכה"ג כ"כ דגם לפמ"ש המ"י אין להקל כ"א באופן שאין גוף האיסור תורה מעורב בו וגם א"א בשום אופן שיחול הספק בדאורייתא משא"כ בנ"ד דגוף האיסור מעורב בו וגם שודאי היה אפשר שיחול הספק בדאורייתא כגון אם הי' מוציא עוד איזה אברים עד חציה דבכה"ג היה החלב אסור מספק דאורייתא דהא אין שם רובו היתר וכמ"ש בשמ"ח שם סע"ה, אכן אכתי יל"ע בזה ממ"ש הר"ן הנ"ל להקל מטעם סד"ר דהא שם ג"כ הו"ל ספק פלוגתא, ואפ"ל דבהא דהר"ן אף דהו"ל ספק פלוגתא מ"מ עיקר הספק בזה הוא אם נתחמצה החטה או

לא נתחמצה וזה באמת הו"ל ספק במעשה, ואף דלכאורה אכתי צ"ע דסוף סוף באמת שפיר י"ל דלא נולד ספק זה דוקא עתה בתערובות זה מ"מ י"ל דס"ל להמ"י דשפיר יש להקל בזה כיון דעיקר הספק הו"ל ספק במעשה שפיר י"ל דלא חל הספק בכל מקום כ"א בעת שנתרכך החטה, עוד נלפענ"ד דהוא ע"פ מ"ש הרשב"א בתוה"א בב"ש שער ג' ובחי' לחולין ד' ס"ח לתמוה על גוף האיבעיא דכיון דאבר היוצא הו"ל כטרפה א"כ בודאי דהחלב אסור, ותי' דזה גוף האיבעיא אם נאמר דאין באבר זה כ"א איסור אבמה"ח וא"כ יש להתיר החלב או דבאמת יש בו חומרא משאר אבר מן החי מחמת שאין לו תקנה בשחיטה (ור"ל דבאמת הו"ל דין חלב טרפה) יע"ש, ונראה דזה הוא ג"כ כוונת הש"ע שם במ"ש והרי היא כחלב טרפה והוא מדברי התה"ק שם שכ' דאבר היוצא אסור כטרפה ולפיכך חלבה אסור כטרפה יע"ש, ולפ"ז י"ל"ע אם מותר ליתן אותה לב"נ דהנה מפשטות דברי הש"ס משמע לכאורה דעיקר האיסור בזה מחמת אבר מן החי שאין לו תקנה א"כ ה"ה דאסור לב"נ וכן נראה באמת מדברי הרא"ה שם במ"ש לפרש האיבעיא הנ"ל דר"ל דכיון דגוף היתר החלב הו"ל חידוש אין לך בו אלא חידושו דהיינו במקום שיש לו היתר בשחיטה יע"ש, אכן למ"ש בשם הרשב"א דעיקר האיסור בזה משום טרפה שפיר יש להתיר לב"נ וצ"ע]:

ולפ"ז הנה עיקר הספק הו"ל בגוף האבר אם אין בו כ"א איסור אבר מן החי או דיש בו איסור טרפה (ואף דלכאורה אין בזה שום נ"מ לענין גוף האבר אכן באמת כ"כ האחרונים בכ"מ דיש בזה כמה נ"מ לענין חשוד ולענין איסורים מבטלים וכדומה ויעו' במ"ש האחרונים בריש סי' ס"ב בזה) וא"כ שפיר חל הספק בזה בדאורייתא לענין גוף האבר עצמו [והנה לכאורה הי' אפ"ל דאף לפמ"ש בשם הרא"ה דעיקר האיסור בזה הוא משום אבר מה"ח אכתי יש נ"מ בזה לענין דאורייתא לענין החלב עצמו לענין אם מותר ליתנה לב"נ לפמ"ש הפמ"ג בסי' ס"ב להסתפק דבב"נ לא מהני ביטול ברוב היתר וא"כ שפיר הו"ל ספק תורה לב"נ, אכן אכתי י"ל"ע בזה לפמ"ש לעיל לחלק בין יבש ללח דבלח כה"ג שוב מקרי טעמו ולא ממשו וא"כ י"ל דע"כ לא כתב הפמ"ג להסתפק בזה כ"א לענין יבש ביבש משא"כ לענין לח דהו"ל רק טעמו ולא ממשו בודאי דאין בזה שום איסור לב"נ ומ"מ אכתי י"ל"ע בזה דאפ"ל דאף בלח עיקר ההיתר בזה הוא מהא דאחרי רבים אלא דבלח אמרינן דנהפך להיתר ממש ושוב הו"ל רק טעמו משא"כ ביבש וא"כ כ"ז לישראל דוקא ויש להאריך בזה אלא שאין הפנאי גורם כעת]:

כד) שוב הגיע לידי ספר בית יצחק על ס"ס וראיתי שהביא שם בסי' כ"ז קושית הפמ"ג על הש"ך מהא דמב"מ ונשפך וכתב לתרץ דע"כ לא כתבו להחמיר בסד"ר ע"י גלגול כ"א

במקום שכבר נאסר הספק מה"ת ושוב הו"ל כודאי משא"כ בהא דמב"מ דמעולם לא נאסר עדיין יע"ש, והנה מלבד שלפענ"ד הנה בגוף החילוק כבר קדמו בזה המ"י שם והובא גם בפמ"ג שם דבהא דקי"א וצ"ח כיון שאין הספק בגוף האיסור אלא בתערובות ובתערובות נולד הספק בתחלה בדרבנן שפיר יש להקל וכ"נ שהבין בדבריו הפמ"ג שם יע"ש שוב עיינתי במ"י וראיתי די"ל דכוונת המ"י שם דע"כ לא מקילינן בקי"א וצ"ח אלא מטעם שלא נולד הספק בגוף האיסור וגם לא היה בשום פעם בספק תורה משא"כ היכי שהספק בגוף האיסור שפיר י"ל דאף שלא נפל הספק בשום פעם באיסור תורה לבדו באמת אין להקל ולפ"ז יל"ע ג"כ במש"ל דלדעת המ"י יש להקל במב"מ בלא נודע בלח דהא שם נולד הספק בגוף, והנה לכאורה ממ"ש המ"י להקל בלא נודע אף באין הפ"מ ואף שאינו אוכלו בב' משמע כמש"ל אכן באמת י"ל דדעת המ"י דלא כמהריב"ל והוא דע"כ לא כתב הר"ת להקל אלא במקום שיש ס"ס דאף שכבר נאסר מ"מ אינו רק בתורת ספק ושפיר מצטרף לס"ס ור"י ס"ל דכל שנאסר שוב הו"ל דין ודאי ובלא נודע כיון דלא נאסר שפיר מצטרף לס"ס, משא"כ להקל בספק אחד מטעם שנעשה דרבנן גם ר"ת יודה דאין להקל דכיון דבגוף האיסור ע"כ יש להחמיר ולהחליט לחומרא שוב אין להקל אף במה שנמשך ממנו ובהכי א"ש הא דתוס' חולין הנ"ל ולכן באמת בכה"ג אף בלא נודע ואף בלא נפל הספק כ"א בדרבנן ג"כ יש לאסור, גם במה שנראה מדבריו שם דגם לש"ך י"ל כן הנה כ"כ דלשיטת הש"ך ע"כ צ"ל דאף בכה"ג אין להקל דאל"כ לק"מ מהא דקי"א, גם במ"ש שם להקל בספק איסור שנתערב במב"מ בלא נודע כ"כ דד"ז תלוי בהא דש"ך ומ"י, גם במ"ש עוד שם לתמוה על מ"ש הפר"ח לחלק בין הא דביצת נבלה ובין הא דמהריב"ל מטעם דהו"ל ב' גופים דמה נ"מ בין גוף א' לב' גופים וכ' לתרץ על פי שיטתו דבהא דביצה עיקר הטעם דלא הי' בה איסור תורה מעולם דהא ודאי שנגמרה קודם שחיטתה, ואח"כ הביא בשם הפמ"ג שכ' בשם הפר"ח בתי' הב' דבכלים קודם מעל"ע הו"ל איסור תורה וסיים דאפ"ל דנתכוון למ"ש הוא ז"ל ואח"כ הביא דברי הפרי מגדים במ"ש דיש נפקא מינה בין תירוץ הא' לתי' הב' בנידון אם בישלו הס"ט ברוב היתר ממינו דלמ"ש בתי' הב' יש להתיר כיון שתחילת תערובתו בקדירה הי' באיסור דרבנן ולפמ"ש הוא ז"ל באמת אף בכה"ג אסור כיון שכבר נאסר הספק הא' והו"ל כודאי איסור ע"כ תו"ד:

והנה במה שתמה על הפר"ח לפלא שלא שם עין עיונו במ"ש הפמ"ג שם להסביר דבריו והוא דס"ל דדוקא בגוף הא' הוא דא"א מקילים במה שנעשה על ידי גלגול דרבנן ולכן בס"ט בתערובות וכן בהא דמהריב"ל אסור דשם אנו צריכים להתיר גם הגוף הא' שכבר

נאסר משא"כ בהא דביצה שהוא בגוף הב' ונפל בו הספק מתחלה בדרבנן שפיר יש להקל אף במקום שכבר נאסר הספק בגוף הא' והיינו דס"ל דדוקא בגוף הא' כיון שכבר נאסר שוב א"א מצרפים אותו לשום ספק ואף במקום שלא נאסר עדיין מ"מ כל שהוא ע"י גלגול אין להקל כמש"ל, משא"כ בגוף אחר ומה שלא חילקו בפשיטות דכאן בביצה הו"ל כמו שחל הספק בפ"א בדאורייתא ובדרבנן כ"כ דלהש"ך ע"כ א"א לומר כן דא"כ לק"מ מהא דקי"א ולכן ע"כ צ"ל דבגוף הא' אף שנפל מתחלה בדרבנן מ"מ כל שהוא על ידי גלגול אסור משא"כ בגוף השני, ולכאורה אכתי יל"ע ממ"ש הפוסקים באו"ח בסי' תל"ב להקל בספק גבי חמץ על ידי ביטול ואף דנולד הספק בדאוריית', אכן י"ל דשם עיקר האיסור נעשה דרבנן ע"י הביטול ותיכף שנולד הספק יש בידינו לעשותו דרבנן שפיר יש להקל משא"כ בנ"ד דבאמת גוף האיסור בתרנגולת הו"ל גם עתה דאורייתא והנה כפי הנראה דבתי' הא' ס"ל להפר"ח דמחמת גוף הכלי שנאסרה בתוך מעל"ע אין לחוש דהא הו"ל גוף הב' ותיכף שנולד בה הספק יש בידינו להשהותה מעת לעת ולעשותה סד"ר, ולכן כ' דעיקר האיסור מטעם הבלוע דהו"ל גוף הא', ובתי' הב' ס"ל דלא אזלינן בזה בתר הבלוע לחושבו כגוף הא' אלא דגם בגוף הב' אין להקל כי אם בשנפל בו הספק מתחלה בדרבנן משא"כ בנידון דידן דתוך מעל"ע הו"ל ד"ת ואף דיש בידינו לעשותו דרבנן מ"מ כיון שאין היתר לגוף האיסור כמו בהא דחמץ אין להקל, והנה לפ"ז א"ש ג"כ הא דש"ך בסי' י"ד הנ"ל דהנה ל"מ לפמ"ש בתי' הא' דאזלינן בתר הבלוע וחשיב גוף הא' ואם כן כל שכן בנידון דידן דנתערב שם גם ממשו בודאי דחשיב גוף הא' ובכה"ג כבר ביארתי דלדעת הש"ך אף בלא נפל הספק מתחלה כי אם בדרבנן מכל מקום כל שהוא על ידי גלגול אין להקל, ואף לפמ"ש בתי' הב' דאזלינן בתר הקדרה ושפיר חשבי' לגוף הב' מכל מקום הא כבר ביארנו דכל זה בבלוע שבאמת הוא גוף וענין חדש מה שאין כן בהא דחלב שנתערב שם ממשו בודאי דחשבינן ליה כגוף הא':

כה) וראיתי בשו"ת רעק"א בסי' מ"ט במ"ש על הא דמהריב"ל דל"ד להא דס"ט ע"י תערובות דבס"ט באמת עדיין יש מקום לספק זה לענין ד"ת כמו אם יתברר שזאת היא הטרפה משא"כ לענין אב"י דעתה אין בזה שום אפשרות שיהיה בזה ספק תורה שפיר יש להקל כמ"ש הר"מ בהא דביצת נבלה, ושוב כתב דדין זה תלוי בפלוגתת הרשב"א והר"ן בהא דסי' ק"ג דלדעת הרשב"א שם דעיקר ההיתר בהא דאב"י מטעם ביטול שפיר י"ל דגם עתה לענין גוף הבלוע הו"ל ספק דאוריית') ואף דאין לנו שום נ"מ לענין הבלוע דהא א"א להוציאו כ"א ע"י תערובות וא"כ לעולם לא יהיה בו כ"א איסור דרבנן מ"מ י"ל דחל על הבלוע בעצמותו שם ספ"ת או דיש לדון ע"ז באם יוציא הבלוע ע"י ד"ח

(וס"ל דכה"ג בד"ח הו"ל ד"ת) אכן למ"ש הר"ן שם דהפגם עצמו שרי וא"צ שום ביטול שפיר יש להקל וכ"ש לרא"ה דס"ל דאב"י הו"ל עפרא, אכן מפשטות דברי המהריב"ל משמע דאף דעתה אין לנו שוה נ"מ לענין דאורייתא מ"מ יש לאסור מטעם דכיון דכשהיה ב"י הי' אסור מספק דאורייתא הו"ל כודאי ושוב לא מהני מה שנעשה דרבנן, ויש נ"מ בין הטעמים בענין אם בעודו ב"י לא היה שום ספק בזה רק עתה לאחר שנעשה אב"י נפל ספק אם בישלו בו איסור או היתר הנה לשיטת המהריב"ל יש להתיר דנפל הספק מתחלה בדרבנן ולטעם הא' גם בכה"ג אסור, וכן להיפך אם יש ספק אם בישלו בכלי בשר או ירק ונודע בתוך מעת לעת דבכה"ג לפי טעם המהריב"ל יש לאסור דהא בעת שהי' ב"י חל הספק בדאורייתא לענין בישול חלב אכן לטעם הא' שפיר יש להקל דהא אין כאן מקום לדון על גוף הבליעה דעדיין היא היתר כ"א לענין התערובות בחלב ובכה"ג שוב הו"ל דרבנן ואף דאכתי יש לדון בזה לענין ד"ח כמש"ל, שוב נזכרתי שבאמת כבר הרגיש בזה הרב בעל פ"ת בסי' ק"י בקונט' ס"ס ס"ק ט"ז יע"ש, שוב ראיתי דאפ"ל דס"ל דאף דבשאר איסורין הו"ל איסור תורה ע"י ד"ח מ"מ בבב"ח אין בזה כ"א איסור דרבנן דהא בלא"ה איכא כמה דעות דאף בשא"ס אין בזה איסור תורה (יעו' בפ"ת בסי' צ"ה ס"ק ד') וגם איכא דעת הסוברים דלא הו"ל ר"ח כ"א קורט ולכן ס"ל דדוקא בשא"ס דלא בעינן טעם גמור משא"כ בבב"ח דבעינן דרך בישול שפיר י"ל דלא הו"ל כה"ג איסור תורה (ויעו' בשפ"ד בסי' צ"ג סק"ג במ"ש בשם הרשב"א דלמ"ד דטכ"ע דרבנן בשא"ס י"ל דכף חולבת לבשר אין בזה איסור תורה יע"ש) עוד י"ל דע"כ לא כ' דהו"ל איסור תורה כ"א בשא"ס דשפיר יש להסתפק בו דשמא יוציא את הבלוע ע"י קורט משא"כ בבב"ח דהחלב בעצמו אינו ד"ח ואף דיוכל לבשלו במעט חלב ורובו חריף מ"מ ס"ל דכה"ג שוב אין בו איסור תורה] ע"כ תו"ד:

והנה במה שהחליט בפשיטות דאף למ"ש המהריב"ל אם נפל הספק מתחלה בדרבנן שפיר יש להקל כ"כ דממה שכתב הש"ך נראה להדיא דאף בכה"ג אסור, גם לפלא עליו שלא העיר דבאמת דין זה תלוי בב' התי' שכ' הפרי חדש דלמ"ש הפר"ח בתי' הא' דאזלינן בתר הבלוע והו"ל גוף הא' בודאי אף בכה"ג אסור וכמ"ש הפמ"ג בנידון אם נתבשל ברוב היתר ממינו ולמ"ש בתי' הב' שפיר יש להקל כמו בהא דרוב היתר, שוב ראיתי דמפר"ח אין הכרח כ"כ די"ל דע"כ לא כתב הפר"ח לאסור בזה אלא במקום שכבר נאסר הספק בגוף הס"ט מה"ת משא"כ בנ"ד שלא נפל הספק בשום פעם באיסור תורה אכן מש"ך בודאי מוכרח כמ"ש וכן למ"ש המ"י שם לתרץ מהא דקי"א ג"כ יש להקל בכה"ג ואף לפמש"ל בס"ק כ"ד בדעת המ"י מכל מקום יש להקל בנ"ד מטעם דהא גם בנ"ד

לא נפל הספק בגוף האיסור גם במה שרצה להחליט דבכל מקום ששוב אין לנו שום נ"מ לענין דאורייתא שפיר יש להקל אף בסד"ר ע"י גלגול ונסתייע מהא דביצת נבלה הנה למ"ש לעיל מהא דר"ת בתוס' חולין גבי חטה משמע להדיא דאף בכה"ג יש לאסור וכ"נ ממ"ש במ"י ופמ"ג לתמוה על הש"ך מהא דמב"מ ונשפך דהא שם ע"כ מיירי בלח בלח או שסילקו גוף האיסור וכמ"ש. האחרונים ובכה"ג שוב אין לנו שום נפקא מינה בתערובות לענין איסור תורה ומ"ש מהא דביצת נבלה הנה באמת כפי הנראה שנעלם ממנו בהאי שעתא דברי הפר"ח הנ"ל שכתב לתרץ בטוב טעם דבביצה הו"ל גוף שני ובכה"ג שפיר יש להקל, וכפי הנראה דגם לפמ"ש בתי' הב' ע"כ יודה למ"ש בתי' הא' דיש לחלק בין אם הוא בגוף הא' או בגוף הב' דאל"כ אכתי תקשה מהא דביצת נבלה על הא דס"ט בתערובות דהא בס"ט בתערובות לא הי' בתערובות בשום פעם באיסור תורה אלא דעיקר החילוק בין תי' הא' לתי' הב' דבתי' הא' ס"ל דגם בקדירה דמהריב"ל הו"ל גוף הא' מטעם הבלוע ובתי' הב' ס"ל דכה"ג הו"ל גוף שני ולפ"ז הנה מהא דר"ת הנ"ל ע"כ מוכרח כמ"ש בתירץ הא' דהא שם ג"כ לא היה בתערובות בשום פעם איסור דאורייתא אלא ע"כ צ"ל דאזלינן בתר גוף הבלוע והו"ל גוף הא':

כו) גם בגוף הספק שנסתפק הרב הנ"ל בנידון אם ספק אם בישלו בו איסור וכן בספק אם בישלו בה בשר הנה לכאורה דבר זה מבואר להיתר ביו"ד בסי' קכ"ב בדין נותן כלי לאומן ויש ספק אם שימש בו איסור דיש להתירם לאחר מעל"ע, ואף בלקחו מבית הגוי בתוך מעת לעת יש להתירם בשהיית מעל"ע כמ"ש בא"ח בשם הרא"ה, הן אמת דלכאורה יל"ע מזה על מ"ש המהריב"ל והסכימו עמו כל האחרונים להחמיר בהא דקדירה שאב"י מספק איסור, ושוב מצאתי שבאמת כבר הרגיש בזה המהרשד"ם ביו"ד סי' ל"ח והכריע להתיר בזה בכ"ח עכ"פ, ובזה מצאנו לו חבר להרב הג' בעל נובי"ת שכ' ביו"ד בסי' נ"א דיש לצדד בקדירה שבישלו בה ס"ס לאחר מעל"ע יע"ש שכ"ה גם כן דעת המהרשד"ם הנ"ל, אכן במ"ש הנוב"י שם שלא מצא דבר זה בשום פוסק לכאורה צע"ג א' דלמה לא נסתייע לזה מהא דקכ"ב הנ"ל וכמ"ש הרשד"ם, וגם בלא"ה תמוה להיפך איך לא הביא דברי המהריב"ל וכל האחרונים שמבואר להדיא מדבריהם דאף בס"ט הכלים אסורים, ועוד דהנה המעיין בשו"ת הרשב"א ח"ג בסי' רי"ח ובסי' תרי"ט ותר"כ יראה להדיא דס"ל דאף בספק יש לאסור כל הכלים ומסתימת דבריו משמע דאף באב"י, ויעו' בשו"ת מהרשד"ם בסי' מ"א שהכריע ג"כ לאסור כל הכלים ע"פ דברי הרשב"א הנ"ל, ויעו' בתב"ש בסי' א' סק"כ במה שתמה על הט"ז ופר"ח במה שנראה מדבריהם לאסור אף בכלים שאב"י דהא במקוה קי"ל להקל בטומאות דרבנן ודבריו צ"ע דהא בנ"ד הו"ל

סד"ר ע"י גלגול וכמ"ש המהריב"ל, וכ"נ באמת מדברי הרשב"א בתשובת הנ"ל, הן אמת די"ל דע"כ לא כתב הרשב"א לאסור אף באב"י אלא בהא דספק בשחיטה דהו"ל ספק בחז"א וכמ"ש להדיא בסי' תרי"ט מהא דר"ה דבהמה בחי' בחז"א משא"כ בשאר ספק איסור שאין בו שום חז"א, ובהכי א"ש דברי המהרשד"ם במה שהסכים בסי' מ"א לדברי הרשב"א, אכן אכתי י"ל דהא שם בסי' מ"א מיירי במי שהוציא טרפה מת"י ולענין טרפה בודאי דאין לה שום חז"א וא"כ איך כתב לאסור הכלים מהא דרשב"א הנ"ל וא"ל דחשדינן ליה גם בשחיטה דז"א דהא קי"ל דהחשוד על הטרפה אינו חשיד על הנבלה, ושוב מצאתי בתב"ש בסי' א' ס"ק כ"ו שהביא ג"כ מדברי הישׁ"ש שצריך להגעיל הכלים מבודק שיצא טריפה מת"י וכתב לתרץ דכיון שהי' שוחט ובודק לכן לא האמינו אותו גם על השחיטה ודבריו צ"ע דהא הו"ל מטרפה לנבלה דלא נעשה חשוד וכמ"ש הוא בעצמו בסי' כ' סע"ו ובכ"מ:

והנה לכאורה הי' אפ"ל דכוונת התב"ש בזה דודאי נמצא גם בשחיטה כמה דברים שאין בהם רק איסור טרפה כמ"ש הפוסקים גבי הגרים שליש או ניקב בתורבץ וכדומה, ובהכי הי' אפשר לישב ג"כ דברי הנובי"ת ביו"ד סי' ג' במה שהוצרך לומר דמי שחשוד על בדיקת הריאה לא נעשה חשוד לשחיטת עופות מטעם דבדיקת הריאה דרבנן יע"ש ולכאורה הא בלא"ה הו"ל מטרפה לנבלה אכן למ"ש א"ש, אכן לאחר העיון אכתי צ"ע דהא ודאי לענין איסורי טרפה שוב אין לה שום חז"א וא"כ אכתי תקשה למה כתבו לאסור הכלם (וגם בדברי הנוב"י הנ"ל הנה באמת כבר הי' לי ויכוח בזה עם חכם אחד שרצה לתרץ כן אכן באמת המעיין בנוב"י שם במ"ש כיון שעל בדיקת הסכין לא נחשד השוחט כמ"ש דבאיסור תורה לא נעשה חשוד ע"כ הרי דאף בבדיקת הסכין דודאי הו"ל נבלה מטעם עיקור מ"מ כתב לצדד רק מטעם דהו"ל מדרבנן לדאורייתא ולמה לא כ' דבלא"ה לא נחשד ע"ז מטעם דהו"ל נבלה וכבר הארכתי בזה בתשובה בנידון שו"ב) שוב עיינתי בתב"ש בסי' ב' בס"ק ל"ב במה שהאריך להשיג על הש"ך בסי' א' סק"ח שכ' להתיר למפרע במי שיצא טרפה מת"י מכח דברי הרשב"א בסי' תרי"ט דהו"ל ספק בשחיטה ועפ"ז העלה דיש לאסור בכה"ג אף הכלים רק בכ"ח לאחר מעל"ע יש לצדד בה"מ יע"ש, והנה לכאורה הדבר תמוה כיון שהבין בדברי הרשב"א דהעיקר בזה מטעם חז"א כ"כ לכאורה יפה כתב הש"ך דעכ"פ בהוציא טרפה אין לאסור למפרע דהא מטרפה לנבלה לא נחשד ושוב אין בזה שום חז"א [הן אמת דמפשטות דברי הש"ך שם ובסי' קי"ט משמע דאף במי שנמצא חשוד לע"ז ג"כ לא אסרינן למפרע וכמ"ש בשם הא"ח שם וא"כ ה"ה וכ"ש במי שחשוד לנבלה, אכן י"ל דגם הש"ך לא כתב להקל בזה כ"א בע"ז דודאי

אלימא חזקתו טפי דהא ראינו שעבד את ד' וכמ"ש התב"ש באמת שם וכן בהא דהוציא טרפה מטעם שכותי דלא נחשד על הנבלה משא"כ במי שנמצא חשוד לנבלה שפיר י"ל כמ"ש הרשב"א הנ"ל ויעו' בשפ"ד שם בסק"ח במ"ש להעיר במ"ש הש"ך להסתייע מתשובת מהר"מ כ"ץ דאפ"ל דלכן לא פסלו אותו לשחיטה מטעם דמטרפה לנבלה לא נעשה חשוד יע"ש, ולפמ"ש לק"מ דבאמת גם הש"ך לא כתב להתיר כ"א בהוציא או בחשוד לע"ז משא"כ בחשוד לשחיטה] ושוב ראיתי בתב"ש שם במ"ש דבנ"ד לא הו"ל ס"ס דאת"ל רשע הי' מסתמא לא הי' נזהר בבדיקת סכין והי' מלא פגימות והביא שכ"כ הב"ח בתשובה ולכאורה ג"ז צ"ע דמנ"ל להחזיקו בחשוד לנבלה מטרפה:

כז) **שוב** ראיתי דיש לישב דבריהם בטוב דהנה המעיין בב"י בסי' א' במ"ש בשם המרדכי שכ' בשם ר"ח דצריך שיהי' השוחט נאמן דאל"כ יש לחוש בו שיאכיל נבלות וטריפות ובמרדכי סיים ע"ז דלא ידע מניין לו ופי' הב"י דר"ל דקי"ל דסתם ישראל בחזקת כשרות והביא דמדברי הרמב"ם בפ"ח מהמ"א משמע כדברי הר"ח ובד"מ שם השיג על הב"י דמהרמב"ם אין ראיה דמירי דוקא בשוחט לעצמו ומוכר לאחריני, ומ"מ סיים דעתה שאין מראין הסכין לחכם שפיר י"ל כמ"ש הב"י דצריך להיות דוקא מוחזק בכשרות יע"ש, והנה לכאורה יל"ע בגוף דברי הר"ח מהא דקי"ל דאף במומר לאחד משאר עבירות מותר לאכול משחיטתו ול"מ לדעת הרשב"א וסיעתו דס"ל דא"צ אף בדיקת סכין, ואף לדעת הר"מ דבכה"ג צריך בדיקת סכין (ואף דלכאורה יל"ע דהא באמת כל שוחט היה צריך להראות סכינו לחכם מ"מ אכתי י"ל דכ' במקום שהיה החכם מצוי במקומו משא"כ במקום שאין שם חכם וכן היכי שהחכם מחל לו כבודו אוי בשאר שוחט שפיר מותר לאכול משחטתו משא"כ בהא דמומר) מ"מ הא מבואר בכל האחרונים דכ"ז במומר משא"כ בחשוד, ועוד דגם במומר עכ"פ מבואר דבבדיקת סכין עכ"פ שוב מותר לאכול משחיטתו ואין לחוש שמא יאכיל נבלה וטרפה, וגם לכאורה יל"ע מזה על המרדכי דלמה לא סתר דבריו מהא דמומר וגם לכאורה יל"ע על הב"י איך רצה להעמיס דבר זה בדעת הר"מ אכן באמת כבר הרגיש בזה הרב בשו"ע שלו בק"א לסי' א' סק"ב וכתב לחלק דמ"ש דחשוד לאיזה עבירה כשר לשחיטה היינו דוקא באקראי בעלמא ובחנם, משא"כ בשו"ב המתמנה בקביעות ובשכר בכה"ג ס"ל להר"ח והר"מ דצריך להיות דוקא מוחזק בכשרות דודאי א"א שלא יארע לו שום קלקול בשחיטתו ברבות הימים והוא באמת אינו נאמן בזה מטעם הנאתו יע"ש, (הן אמת דהמעיין במרדכי שם יראה דעיקר טעמו דהר"ח הנ"ל מטעם דס"ל דאין ע"א נאמן נגד החזקה כ"א במוחזק בכשרות וכ"ה באמת בד"מ שם ובאמת אנן קי"ל דע"א נאמן במה שבידו אף באתחזק ובמה שאינו בידו

לא מהני אף במה שמוחזק בכשרות וכמ"ש הפמ"ג בפתיחה להל"ש יע"ש אכן באמת י"ל דגם הר"ח ס"ל דבאמת במה שבידו מהימן אלא דבנ"ד כיון שהוא בקביעות שוב לא מקרי שהוא בידו וכמש"ל אלא דמ"מ במוחזק בכשרות שפיר מהימן דאף שאינו בידו מ"מ הא בידו לומר שאירע לו איזה קלקול משא"כ במי שאינו מוחזק בכשרות) וזה נראה ג"כ דעת הר"ר יונה שהובא בטוש"ע בסי' ח"י דאם אינו י"ש אין לו נאמנות על בדיקת סכין וגם יש לחוש בו שיפשע בבדיקת הסימנים ושא"ד יע"ש, ולכאורה גם דבריו צ"ע מהא דמומר וחשוד הנ"ל, אכן למ"ש א"ש דהוא ג"כ מיירי דוקא בשו"ב הממונה לרבים ובקביעות, ובהכי א"ש מה שפשט המנהג לאסור שחיטת השו"ב שבאים להסיג גבול ריעיהם והנה הרב בתשובה בסי' ט' כתב לאסור בזה מטעם דמבואר בחז"ל דכה"ג מקרי רשע ולו לא מחלו חכמים כבודם וצריך בדיקת סכין, ולפ"ז אם באמת הי' מראה סכינו לחכם שוב אין בזה שום חשש אכן למ"ש בשם הב"י בשם הר"ח והר"מ וכן לדעת הרר"י אף בכה"ג יש לאסור מטעם דשוב לא מקרי מוחזק בכשרות, והנה כפי הנראה דהרב בתשובה הנ"ל נמשך בזה אחר שיטת הד"מ הנ"ל דס"ל דעיקר החששא בזה מטעם בדיקת הסכין, אכן אכתי י"ל ממ"ש הוא עצמו בק"א שם להסביר דעת הב"י בדעת הר"מ דס"ל דשו"ב הממונה לרבים דינו כמו שוחט ומוכר לאחרים דיש לחוש בו לשמא יאכיל נבלות וטריפות ודלא כמ"ש הד"מ וא"כ לפ"ז בלא"ה א"ש וכמ"ש, ויעו' בש"ך בריש סי' קי"ט במ"ש דאף לדעת הטור דס"ל דבשא"ד מותר ליקח אף מסתם ישראל מ"מ בשו"ב כיון דשכיח טובא וגם דיני שחיטות מרובים ובקל יכול לעשות שהייה ודרסה ושאר פסולים לכן בעינן דוקא שיהי' מוחזק בכשרות ומפשטות דבריו משמע דאף בשו"ב לאחרים ג"כ הדין כן ועוד דהא מסתמיך ואזיל בתר שיטת הב"י וכ"כ דבב"י מיירי אף בכה"ג, ולפ"ז י"ל קצת שלא הביא דברי הד"מ הנ"ל ויעו' בד"מ שם ובמ"ש הרב בק"א שם, וראיתי להפרי מגדים בסי' א' בשפ"ד ס"ק ט"ז שהחליט בפשיטות דא"צ להיות מוחזק בכשרות מהא דנגנבו וכן מהא דר"ח יע"ש ולפלא שלא העיר מדברי הש"ך הנ"ל שמבואר להדיא מדבריו שצריך שיהי' מוחזק ואף לפי שיטת הד"מ כאן עכ"פ צריך להיות מוחזק מטעם בדיקת הסכין ומ"ש מהא דנגנבו ומהא דר"ח כ"כ דאין הכרח מזה דהא שם מיירי באקראי בעלמא והנה לכאורה הי' אפ"ל דמ"ש הרב בתשובה הנ"ל לאסור מטעם בדיקת סכין ר"ל דמה"ט יש לאסור אף במה ששחט באקראי ובהא דנגנבו י"ל כמ"ש הש"ך בסי' ב' אות ח"י די"ל שנתן לאחר לשחוט, אכן באמת ז"א דהא ע"כ צ"ל לדעת הד"מ דבאקראי בעלמא אף בדיקת סכין א"צ דאל"כ איך יתורץ לדידי' הא דקי"ל דבחשוד א"צ בדיקת סכין:

כח) והנה אכתי יל"ע בזה ממ"ש הרא"ש בתשובה (והובא בשו"ע סי' א' סעי' י"א) בנידון שו"ב שעבר על החרם דשחיטתו אסורה מטעם דהו"ל כחשוד לאותו דבר ובפר"ח ובתב"ש כתבו דאינו רק מחומרא בעלמא, ולכאורה בלא"ה הו"ל לאסור מטעה דשוב אינם מוחזקים בכשרות אכן י"ל דהרא"ש וסיעתו מיירי אף לענין אם שחט באקראי ואף דמדברי הרמ"א שם בשם התה"ד משמע להדיא דאף בשו"ב הקבועים יש להתיר אם נתבטל התקנה אפ"ל דס"ל כמ"ש הפר"ח שם דחרם קיל להו לאינשי טובא והו"ל כדבר שהרבים מקילים בו ושוב אין בו חשש אף לענין שו"ב בקביעות (ויעי' בנובי"ק בא"ע סי' ע"ז ובמ"ת ביו"ד סי' קמ"א ובא"ע בסי' ח' ובד"מ בסי' של"ד סק"ח ובש"ך לי"ד בסי' ר"ח ס"ק י"ג ובט"ז סק"ד במ"ש בנידון חרם אי הו"ל איסור תור' ובמ"ש הנוב"י הנ"ל דמדרבנן לא נעשה חשוד לדאוריית') ובהכי אפשר להשות דברי האו"ח שהובא בש"ך עם דברי הרשב"א הנ"ל, דברשב"א מיירי בשו"ב קבוע ובזמה"ז שאין מראין סכין לחכם לכן שפיר העלה לאיסור והאו"ח מיירי בשו"ב שאינו קבוע או במקום שהראה סכינו לחכם לכן שפיר כתב דשוב אין שום חששא כלל, והנה עדיין יש בזה אריכות דברים וכבר הארכתי בזה בתשו' הנ"ל בנידון השו"ב ומעתה נשוב לנ"ד דהנה ל"מ לפמ"ש הב"י הנ"ל בודאי א"ש במ"ש הפוסקים לחוש מהא דטרפה לענין שחיטה כיון דסוף סוף אינו מוחזק בכשרות, ואף לפמ"ש בד"מ הנ"ל מ"מ עכ"פ כיון שאינו נאמן בבדיקת סכין שפיר יש לחוש לשמא האכיל נבלות וזה נראה ג"כ כוונת הב"ח ותב"ש במ"ש כיון שהי' רשע מסתמא לא היה נזהר בבדיקת סכין והיינו דאזלו בשיטת הד"מ הנ"ל ועוד אפ"ל דע"כ לא כתב בד"מ להשיג על הב"י אלא בסתם ישראל משא"כ במקום שבאמת ראינו בו שעבר עבירה או שהוציא טרפה מת"י שפיר י"ל דגם הוא יודה דשוב שפיר יש לחוש בו לשמא האכיל או יאכיל נבלות וטריפות כיון שהוא שו"ב בקביעות דודאי א"א שלא אירע לו שום קלקול בשחיטה וכמ"ש, ושוב מצאתי במהרשד"ם ביו"ד סי' מ"ז בנידון שו"ב דאף שאין אדם משים עצמו רשע מ"מ כיון דמבואר ברי"ו והרא"ש דהרבה ישוב הדעת וי"ש צריך לבדיקת סכין ומי שהעיז פניו בפני רבים לומר על עצמו בודאי פשט ממנו יראת שמים ואיך יוכשר להיות שוחט לרבים ע"כ תו"ד, הרי להדיא כמ"ש ובהכי א"ש ג"כ דברי הנוב"י בסי"ג במה שהוכרח לומר דלא נעשה חשוד לשחיטה מטעם דלא נחשד כ"א בדרבנן דבאמת אי הו"ל איסור תורה שפיר יש לאסור מטעם דאבד חזקת כשרתו וגם לפ"ז יתישב מה שהשיג עליו בשו"ת ב"א דהא ודאי גם בעניני שחיטה נמצאו כמה איסורי דרבנן יע"ש, והיינו דבאמת ס"ל להנוב"י דלא נעשה חשוד מטרפה לנבלה אלא דבאיסור תורה יש בזה חששא מצד דנעשה רשע ובאיסור דרבנן ס"ל דאכתי אין בזה שום

חשש מטעם דעדיין לא אבד בזה חזקת כשריתו באיסורי תורה וא"כ אף שיש בשחיטה כמה איסורי דרבנן מ"מ אכתי אין לחוש לזה מטעם דהוי"ל מטרפה לנבלה ואף למש"ל דיש בשחיטה כמה דברים שאין בהם כ"א משום טרפה וא"כ עדיין אפשר לחוש דשמא יארע לו מדברים הנ"ל ובמה שלא יהיה בו כ"א איסור דרבנן מ"מ כיון שבאמת אינו מצוי כ"כ ס"ל להנוב"י דאין לחוש, גם אפ"ל דהנוב"י ס"ל באמת כמ"ש הד"מ דאף בכה"ג אין לחוש כ"א לבדיקת סכין (וס"ל דאף בכה"ג שראינו שנחשד בהדיא אכתי אין בזה שום חששא לשא"ד) וזה שדקדק בלשונו כיון שעל בדיקת סכין לא נחשד דהוא איסור תורה משמע דבשא"ד בלא"ה אין חוששין בו וכמ"ש בד"מ הנ"ל, והנה לפ"ז באמת אכתי יל"ע במה שנהגו לאסור שחיטת השו"ב שבאים בגבול ריעיהם דהא לפמ"ש בשו"ת חו"י בסי' מ"ב דהא דיורד לאומנות חבירו אין בזה איסור מעיקר הדין כ"א לצנועים ופרושים דודאי איסור קל כזה גרע מאיסור דרבנן וכיון שבדרבנן ס"ל להנוב"י דאכתי אין בזה שום חששא כלל אף לענין בדיקת סכין א"כ כ"ש בנ"ד, אכן באמת הנה גוף דעת הנוב"י צ"ע דסוף סוף לא מקרי י"ש ואדם כשר וגם בלא"ה כבר האריך בשו"ת ח"ס חח"מ בסי' ס"א להשיג על החו"י והעלה דעכ"פ היכי דפסיק חיותה לגמרי באמת הו"ל מן החמורים שבתרי"ג יע"ש (ויעו' בשו"ת הרב במ"ש דהו"ל מקל לחמור וי"ע קצת) ובפרט בנידון דידן דהו"ל כמו בהא דדגים דכבר זכה השו"ב הישן בכל ההכנסות:

כ) ויהיה איך שיהיה הנה עכ"פ שפיר י"ל כמ"ש המהרשד"ם דסי' קכ"ב ומ"ש הרשב"א להחמיר גם בכלים היינו דוקא בספק בשחיטה, ושוב מצאתי במ"י בקונט' ס"ס בס"ק ל"ב שהביא הנ"ל דבה"ט שפיר יש להקל בכלים שאב"י וכמו בהא דברי המהרשד"ם הנ"ל ותמה עליו מכח דברי הרשב"א בתשובה הנ"ל והנה מה מאוד לפלא בעיני איך לא שם עין עיונו הקדושה בדברי המהרשד"ם בסי' מ"א שהוא עצמו הביא דברי הרשב"א הנ"ל והסכים לדבריו וכמש"ל, שוב ראיתי שכ"ה להדיא שם במהרשד"ם ביו"ד בסי' א' גבי שו"ב שנמצא שא"י הל"ש דהכלים אסורים וכ"כ עוד שם בסי' ח"י כמ"ש בשו"ע בשם הרשב"א דקרוב לומר שהכלים אסורים יע"ש, אכן באמת למ"ש לק"מ מהא דרשב"א הנ"ל אכן אכתי יל"ע דאיך הסכים התב"ש בסי' א' להקל בכלים שאב"י וכ"כ בסי' ב' להקל בכ"ח עכ"פ דהא כפי הנראה מדבריו בסי' י"ד שגם הוא הסכים לדעת הש"ך וכל האחרונים להחמיר בסד"ר ע"י גלגול וכמש"ל ועוד דהא כ"כ דבספק בשחיטה כ"ע יודו דיש להחמיר מטעם חז"א, , והנה לכאורה אפ"ל דע"כ לא כתב התב"ש להקל בזה אלא בכלים שנמצאו אב"י בשעה שנולד הריעותא בשו"ב ואזיל לשיטתיה בסי' י"ד הנ"ל דע"כ לא החמירו בסד"ר ע"י גלגול אלא בשהי' פ"א בספ"ח וא"כ בנ"ד דבשעה שנולד

הספק כבר היה אב"י א"כ מעולם לא חל הספק בדאורייתא ואף דבאמת עתה כשנודע מן הריעותא שפיר היה מקום להסתפק הכלים אף בשהי' ב"י, מ"מ הנה ל"מ לפי דעת האחרונים להקל גם בס"ט בתערובות בלא נודע בודאי דיש להקל בנ"ד ואף לפי דעת הש"ך וסיעתו דאין להקל כה"ג כ"א בה"מ וסע"מ מ"מ י"ל דנ"ד עדיף טפי דהתם עכ"פ כבר נולד הריעותא אלא דלא נמצא עדיין משא"כ בנ"ד דבאמת לא נולד עדיין הדבר שיגרום לחששא הנ"ל, ויעו' בלב"ש בחי' בסק"ד במ"ש דגם בס"ט יש להקל באם לא היה באפשר להודע כלל עד שנעשה דרבנן ואף שבאמת כבר נולד הספק וכ"ש בנ"ד ואף דבנ"ד הו"ל ספק בשחיטה והו"ל סד"ר בחז"א מ"מ י"ל דס"ל להתב"ש דבאמת נגד החז"א יש חזקת כשרות וס"ל דבאמת אין בזה שום חומרא משאר ספק איסור, ומה שהוצרך הרשב"א להא דבהמה בחייה בחז"א הוא רק להוציא מסברת הש"ך וסיעתו דיש להתיר למפרע מטעם החזקת כשרות ולפ"ז ע"כ צ"ל דמ"ש הרשב"א לאסור הכלים היינו דוקא בכלים שהי' ב"י בשעת הריעותא, ובהכי א"ש דבסי' א' ס"ק כ' תמה התב"ש בפשיטות על הט"ז ופר"ח במ"ש לאסור גם בכלים שאב"י מהא דמקוה וכאן בסי' ב' סעי' ח"י כתב דאין להקל בכ"ח כ"א בהפסד ומטעם צירוף דעת המתירים והיינו דשם בסי' א' משמע ליה דהט"ז ופר"ח ס"ל לאסור אף בכלים שכבר נעשו אב"י בשעת הריעותא לכן שפיר תמה עליהם דודאי בכה"ג בודאי דיש להקל וכאן בסי' ב' מירי להדיא בכלים שעדיין המה ב"י לכן שפיר כתב דאין להקל כ"א בהפסד ומטעם צירוף דעת המתירים והוא ע"פ מ"ש הרמ"א בסי' ס"ו גבי ביצים דבמקום שיש צדדים בלא"ה שפיר יש להקל בסד"ר ע"י גלגול, אכן אכתי יל"ע מהא דסי' קכ"ב הנ"ל דמבואר להדיא דאף בספק יש להתיר הכלים ואף בלקחם בתוך מעל"ע מותר להשהותם עד שיהיו אב"י ועוד דהנה כ"ז ניחא לפי שיטת המ"י שכתב לתרץ מהא דקי"א וצ"ח מטעם שנולד הספק בדרבנן משא"כ לפמש"ל דדעת הש"ך דאף בכה"ג אסור א"כ לכאורה ה"ה בנ"ד ובפרט לפמש"ל בס"ק כ"ד דאפ"ל דגם למ"י אין להקל כ"א בשלא נולד הספק בגוף האיסור כ"א בתערובות יע"ש, (ומזה יל"ע ג"כ על מ"ש הלב"ש בחי' הנ"ל להחליט בפשיטות דהיכי דלא הי' אפשר להודע עד שנעשה דרבנן שפיר יש להקל דהא לדעת הש"ך הנ"ל אף אם באמת לא חל הספק בשום פעם בדאורייתא כמו בהא דקי"א ג"כ אסור וכ"נ לכאורה ממ"ש הט"ז ופר"ח כאן בסי' א' לאסור הכלים אף באב"י ואף דבאמת כאן היה באפשר להודע (ע"י בדיקת השו"ב) אף בתוך מעל"ע מ"מ לפמ"ש הוא עצמו בס"ק ק"כ דבכ"מ שאינו מחויב לחפש אחריו דינו כמו שלא הי' אפשר להודע א"כ ה"ה בנ"ד ואפ"ל דלפמ"ש בשמ"ח בסי' א' סע"ז דבאמת ראוי לכל חכמי העיר לחקור בשו"ב אם הם בחזקתם א"כ הו"ל

כמחויב לבדקו) שוב מצאתי במ"י כלל נ"ט סק"י שהעיר בזה וכ' לתרץ ע"פ מ"ש הש"ך כאן בסי' ק"י לתרץ מהא דקי"א דבספק אם יש כאן איסור כלל שפיר יש להקל וא"כ ה"ה בנ"ד דיש בזה ספק אם שימש כלל יע"ש ועפ"ז אפ"ל דה"ה בהא דשו"ב שנמצא שא"י ג"כ הו"ל כמו ספק שימש דהנה ל"מ בעיר שיש בה כמה שו"ב י"ל בכ"א דשמא לא לקחו משחיטתו אלא משחיטת שאר השו"ב ואף אם לקחו גם משחיטתו מ"מ בודאי דגם אצלו היה לו כמה פעמים בכשרות ובפרט דודאי ע"פ הרוב נמצא אצל כ"א כמה וכמה כלים וא"כ י"ל על כל כלי וכלי דשמא לא שימשו בתוכה מן האיסור, עוד נלפענ"ד כיון דבאמת הו"ל ס"ס ואף דא"א סומכים עליו מ"מ שוב עכ"פ הו"ל כמו ספק שימש וכמ"ש האחרונים בכ"מ דבכ"מ שיש בו איזה צדדים שפיר יש להקל בכלים שאב"י (יעו' בפר"ח בס"ס מ"א) גם אפ"ל כיון דעיקר האיסור בזה מטעם החז"א א"כ בכלים שיש בזה חזקת היתר שפיר יש להקל וכמ"ש המש"ז בסי' א' סק"ו יע"ש:

ל) **וראיתי** לחכם אחד שהביא בשם שו"ת שם ארי' בסי' ס"ח במ"ש לתמוה על דברי האחרונים שכתבו להקל בבישלו ס"ט ולא נודע עד שנעשה אב"י דמה בכך שנעשה דרבנן דסוף סוף אכתי איכא הך גזירה שגזרו אטו ב"י ובפרט לפמ"ש האחרונים להחמיר גם בכלי שאב"י מאיסור דרבנן ואף בכ"ח ועפ"ז כתב להשיג על מ"ש הלביש להקל באב"י בספק איסור ויש דעות להתיר או שהוא דרבנן יע"ש, והנה במ"ש לתמוה מטעם הגזירה לפע"ד צע"ג דהא מהא דסי' קכ"ב הנ"ל מבואר להדיא מדעת הראשונים דעכ"פ בספק אם שימש בו איסור שוב אין לאסור מטעם הגזירה הנ"ל מטעם דהו"ל ספיקא דרבנן וא"כ ה"ה בנ"ד שוב אין בזה שום איסור כ"א מטעם דהו"ל סד"ר על ידי גלגול ולכן שפיר כתבו לצדד בלא נודע, ועפ"ז א"ש קצת דברי הנובי"ת בסי' נ"א הנ"ל במ"ש להסתפק בס"ט לענין אב"י ולא העיר מדברי המהריב"ל הנ"ל די"ל דעיקר ספיקו בזה אם שייך בזה הך גזירה דאטו ב"י ונ"מ במקום דבאמת אין בזה משום סד"ר ע"י גלגול כמו בלא נודע וכדומה, ובהכי א"ש ג"כ מ"ש שם בסופו להסתייע ממה שנהגו לאסור בכלי שאב"י אף מאיסור דרבנן ולא הביא מהא דאוסרין בס"ט דבזה שפיר י"ל דהוא מטעם דהו"ל סד"ר ע"י גלגול ובלא נודע באמת אינו מצוי כ"כ (ובכה"ג כבר כתב הש"ך דאין מנהג) גם במ"ש הש"א להסתייע לזה מהא דקי"ל לאסור אב"י אף בדרבנן לענ"ד אין הכרח דשם כיון דהו"ל ודאי שפיר י"ל דלא רצו חז"ל לחלק בזה וכמ"ש הח"צ דבדבר המצוי שפיר גזרינן גל"ג וגם בלא"ה מצינו בחז"ל שהרבה פעמים גזרו גל"ג כמו שהאריכו האחרונים בהא דכבוש בחלב שחיטה המבואר בסי' צ' יע"ש ובהכי א"ש דברי הט"ז בסי' קל"ז סק"ז שכתב לצדד באיסור דרבנן באב"י דאזיל לשיטתו בסי' צ' הנ"ל וגם כפי

הנראה מדבריו בס"ס צ"ט במ"ש כי היכי דגזרינן באב"י גזירה רחוקה וכו' יע"ש דס"ל דגם באב"י הו"ל גזירה רחוקה לכן שפיר כתב לצדד בהא דאב"י, הן אמת דלפ"ז יל"ע על הנוב"י הנ"ל דהא לפי שיטתו בדגמ"ר בס"ס צ' שכתב לסתור דעת הט"י מהא דבר גוזלא דלא שריא רב חיננא כ"א מטעם דנאכל מחמת מלחו הרי דס"ל דשפיר גזרינן גל"ג, ויעו' בחי' רעק"א שם במ"ש לתרץ דמה שהתירו רק מטעם זה ר"ל דמה"ט מותר אף לבשל אח"כ ובכה"ג שוב הו"ל רק חד דרבנן, הן אמת שכ"ה דעת הפמ"ג ושאר אחרונים דאף שנבלע ע"י כבישה ומליחה מ"מ אם מבשלו שוב הו"ל ד"ת, אכן באמת י"ל דדעת הדגמ"ר שם דאף בכה"ג באמת שוב אין בזה שום איסור דאורייתא דכיון דמתחלה לא בלע כ"א טעם תלוש ע"י כבישה ומליחה ואף דבשאר איסורים נאסר ע"י כבישה ומליחה מה"ת מ"מ בבב"ח ע"כ צ"ל דצריך דוקא טעם גמור שנבלע מתחלה דרך בישול, וכ"נ באמת מפשטות דברי האו"ה בכלל ל' ד"ד במ"ש דבנכבש מקצת חתיכה בחלב ונתבשל צריך ס' בשאר החתיכה נגד מה שנכבש ואם לאו אשור הכל דכיון שאסרו חז"ל הו"ל כשאר איסורים אלא שלא גזרו על הנאתן עכ"ל, הרי דאף לאחר הבישול מ"מ קרי ליה איסור דרבנן ויעו' במש"ז בסי' ק"ה סק"ב במה שנדחק בזה ואזיל לשיטתו אכן למ"ש א"ש, אכן בגוף קושית הדגמ"ר על הט"ז כ"כ במק"א דהט"ז לשיטתו בסי' צ"ח סק"ה שהכריע כמ"ש הת"ח דבבשר עוף בחלב שפיר יש לאסור בנשפך יע"ש הרי דבכה"ג שפיר גזריני גל ובהכי א"ש ג"כ מה שהקשה שם בחי' רעק"א דהא כמכא הו"ל מי חלב לשיטת התוס' ובמי חלב אף לאחר הבישול א יהיה רק איסור דרבנן וכן מהא דאסור לאכול בשר עוף עם גבינה אף בצונן יע"ש דבבשר עוף שפיר גזרי' גל"ג:

הן אמת דלכאורה דברי הט"ז בסי' צ"ח הנ"ל צ"ע במ"ש דבמב"מ אין שם גזירה אטו איסור דאורייתא דהא במב"מ ג"כ יש בו גזירה אטו א"מ דהו"ל דאורייתא וכן תמהו עליו במ"י ופמ"ג שם, אכן לאחר העיון ראיתי די"ל דכוונת הט"ז בזה דדוקא בבשר עוף דהוא דבר המצוי הרבה וכמו שנראה מהא דאסרו להעלותו וכן לענין אכילת גבינה אחריו שפיר גזרינן אף בנשפך דאף דנשפך אינו מצוי כ"כ מ"מ כיון שהגזירה הא' מצוי הרבה שפיר גזרינן כה"ג אף גל"ג משא"כ בהא דמב"מ דגם הגזירה הא' אטו א"מ ג"כ אינו מצוי הרבה שפיר אמרו דשוב אין לאסור בנשפך, ועפ"ז א"ש דברי הט"ז בסי' צ' דכיון דחלב שחיטה באמת אינו מצוי כ"כ שפיר כתב הט"ז דאין לאסור בזה בכבישה ומליחה, ועפ"ז אפ"ל דע"כ לא הקיל הט"ז בסי' קל"ז באיסור דרבנן באב"י אלא דוקא בסתם יינם דס"ל דודאי עיקר הגזירה אינו דבר המצוי כ"כ ולכן שפיר לא גזרינן בזה גל"ג משא"כ בשאר איסור דרבנן במקום שהגזירה הא' היה בדבר המצוי שפיר יודה הט"ז דאף באב"י אסור

ואף דהט"ז שם לא ניחא ליה לחלק בין סתם יינם לשאר איסורים היינו דוקא דלא נימא דמשום קולי יין נסך שנו שם ובשאר איסורים בכל גוונא אסור ע"ז כתב דז"א דבאמת גם בשאר איסורים היכי דהגזירה הא' לא היה בדבר המצוי שפיר יש להתיר באב"י אכן בדבר המצוי כמו בהא דבשר עוף בחלב וכדומה גם הט"ז יודה דיש לאסור באב"י ובהכי א"ש מה שהקשו האחרונים ע"ד הט"ז והנוב"י הנ"ל מהא דפינכא דר"א דבהא דדם שבישלו ומלחו י"ל דגם הם יודו מטעם דהגזירה הא' הו"ל דבר המצוי הרבה (עוד יש בזה אריכות דברים אלא שאכפ"ל) משא"כ בספק איסור שפיר י"ל כיון דלא נאסר מתחלה בעודו ב"י כ"א מחמת ספק שפיר יש להתיר באב"י מטעם דהו"ל סד"ר, ואף דממ"ש הט"ז בסי' צ"ח הנ"ל משמע דסד"ר דינו שוה להא דגל"ג מ"מ עדיין אין הכרח דהנה המעיין בש"ך שם יראה להדיא דבאמת יש לחלק בזה דהרי הכריע שם דיש להקל בבשר עוף בחלב בנשפך אף דמצינו שגזרו בו גל"ג כמ"ש הט"ז וכן הסכימו עמו במ"י ופ"ת ופמ"ג שם, ואף למ"ש הט"ז הנ"ל גם כן ע"כ צ"ל דכ"ז בבשר עוף דהוא מצוי הרבה משא"כ בשאר איסור דרבנן שפיר י"ל דיש לחלק בזה דאף במקום שגזרו גל"ג מכל מקום יש להקל בספיקו וכן נראה גם כן דעת השפ"ד שם בסק"ז במ"ש דבשאר איסורי דרבנן כ"ע יודו דיש להקל בספיקו והא ודאי יש כמה איסורים שגזרו בו אף גל"ג וכמ"ש הנה"ך בסי' צ' ושאר אחרונים א"ו כמ"ש, גם במ"ש עוד שם להשיג על מ"ש הלב"ש בחי' להקל בספק איסור בשהיית מעת לעת היכי דיש מי שמתיר או דאינו כ"א מדרבנן יע"ש, גם כן לפענ"ד צ"ע דהנה המעיין בשמ"ח בסעי' ח"י יראה להדיא דאף שכתב להכריע דבשו"ב שיצא טרפה מתחת ידו יש לאסור למפרע מכל מקום כ' לצדד בכ"ח שאב"י מטעם דיש לסמוך בכה"ג ע"ד הש"ך וסיעתו וכ"ה להדיא בכנה"ג הובא בשפ"ד בסי' א' סק"ח דאף דקי"ל בכל ס"ט לאסור הכלים שאב"י מ"מ במקום שיש איזה צדדים שפיר יש להקל וכן נראה ג"כ ממ"ש הפרי חדש בסי' מ"א ס"ק י"א להקל בהא דצ"צ לענין כלים שאב"י ואפ"ל דמ"ש האחרונים להקל בס"ט היכי דיש איזה צדדים הוא גם כן על פי מ"ש המ"י בשם הש"ך הנ"ל דספק אם שימש קיל משאר סד"ר על ידי גלגול ולכן בכ"מ דיש בזה איזה צדדים בלא"ה שפיר הו"ל כמו ספק שימש הנ"ל, ועפ"ז אפשר לומר דזה ג"כ כוונת המהרשד"ם בסי' נ"ח הנ"ל במ"ש להתיר הכלים והיינו דס"ל דגם בהא דכוליא באמת יש בזה איזה צדדים להתיר וכמ"ש שם בסוף התשובה כ"ש דכ"ע מודו דאין הלכה כעולא במה שמיעט הא דכוליא הרי דעכ"פ לעולא באמת יש להתיר, ועוד דהנה עיקר יסודו שם ע"פ מ"ש הרשב"א בתשובה בסי' ר"ג דע"כ לא אמרינן נשח"ה אלא בבא זאב משא"כ במקום שנולד ריעותא שהיה צריך בדיקה יע"ש, והנה המעיין בש"ך בסי' נ'

יראה דבאמת כמה מהראשונים לא ס"ל כהרשב"א הנ"ל ואף בריעותא מחיים שפיר יש להקל אם לא במקום ששכיח לאיסור, וכן הכריע באמת הש"ך שם דמעיקר הדין הו"ל להקל בה"מ עכ"פ אף בריעותא מחיים ועוד דהנה כפי הנראה מדברי הרשד"ם שם וכן ממ"ש בסי' מ"ח שם משמע שהבין בדעת הרשב"א כמו שכתב הב"י דאף בניקב מצ"א ולא בדקו אחר ק"ד ג"כ ס"ל לאסור אכן באמת כבר האריכו בזה האחרונים שם דבכה"ג אף לדעת הרשב"א שרי יעו"ש:

לא) ויהיה איך שיהי' הנה עכ"פ יצא לנו מכל מ"ש דעכ"פ בספק שימש כ"ע יודו דיש להקל באב"י, וכמבואר בהא דקכ"ב ואם כן שפיר נפשט ספיקו של הג' רעק"א הנ"ל בנידון אם ספק אם בישלו בו איסור או בשר דודאי בכה"ג לכ"ע יש להקל באב"י ויעו' בספר בית יצחק שם בסי' כ"ז דלפמ"ש הוא ז"ל לחלק בין אם חל הספק בתחלה בדרבנן כמו בביצת נבלה שפיר יש להקל הנה אם נתבשל איסור בכלי ושהה מעל"ע ואח"כ נולד ספק אם נשתמש בכלי זו היתר בצונן או בחמין וכן אם בישול תבשיל של פסח בי"ג בניסן וספק אם בישול בכלי של פסח או בכלי חמץ ב"י באופן שבי"ד בשעה ששית יהיה נטל"פ בודאי דיש להקל כיון דלא חל הספק מעולם בדאורייתא (דבדין הא' לא היה שום ספק כלל בב"י ובדין הב' כיון דעדיין לא מטי זמן איסורו ובעת שבא זמן איסורו כבר הוא אב"י ע"כ תו"ד) יע"ש ולמ"ש הנה בכה"ג דהו"ל ספק שימש לכ"ע שרי:

גם בלא"ה גוף דבריו צע"ג דהנה מ"ש בדין הא' בודאי צ"ע דאם מיירי שנשתמשו בה בהיתר אחר המעל"ע הנה באמת בכה"ג ודאי שרי אף אם שימשו בה בודאי בחמין כמבואר וא"ל דמיירי בשימשו בה ד"ח דהנה מלבד שזה דוחק גדול דכל כי האי הו"ל לבאר בהדיא, אכן באמת גם ז"א לפמ"ש הרשב"א בתשו' בסי' תצ"ז דע"י ד"ח באב"י באמת הו"ל איסור תורה א"כ הו"ל ספיקא דאורייתא וכה"ד כמה אחרונים כמש"ל גם מ"ש בדין השני ג"כ צ"ע דלכאורה הו"ל ממש ספק דאורייתא לענין התבשיל דהא אם נתבשל בכלי חמץ הו"ל איסור תורה, ומ"ש דבי"ד בשעה ששית יהיה נטל"פ ג"כ צ"ע דמה מהני מה שהכלי יהיה אז לפגם כיון דבעת הבישול היתה ב"י א"כ בתבשיל הנ"ל בודאי שוב לא יהיה לעולם לפגם כמבואר בכ"מ ושוב ראיתי דאפ"ל דאין ראיה מהא דקכ"ב הנ"ל להתיר בספק שימש דהנה ל"מ לפמ"ש הרשב"א בתשובה בסי' תצ"ז דבכלי עכו"ם הו"ל ס"ס דשמא היא אב"י ואת"ל דהיא ב"י שמא נשתמשו בה בדברים המותרים ושמא היה בדבר הפוגם לתבשיל כמו חומץ בגריסין (ועפ"ז כתב דבאמת אין בכלי עכו"ם כ"א משום הרחקה יעו"ש) בודאי י"ל דבאמת בס"ט שפיר אסור אף בספק שימש מטעם סד"ר ע"י גלגול ומ"ש להתיר בהא דקכ"ב משום דהו"ל ס"ס ואין בזה כ"א משום הרחקה

לכן שפיר י"ל דדוקא בכלי עכו"ם דודאי שנשתמשו בו שפיר יש לאסור משא"כ בנ"ד בכלי ישראל ששהה בבית העכו"ם, ואף לפמ"ש הרא"ש שם דעיקר הס"ס בהא דכלי עכו"ם שמא לא שימשו בה בתוך מעל"ע ושמא היה בדבר הפיגם לתבשיל זה וגוף הכלי אסור מעיקר הדין וכן נראה באמת הסכמת האחרונים להלכה מ"מ אכתי י"ל דיודה הרא"ש ז"ל דעכ"פ בכה"ג דהו"ל ספק אם שימשו בה כלל שפיר מצטרפו הנך שאר ספיקא לסניף עכ"פ והו"ל כמו ביש צדדים להתיר דשפיר יש להקל בכלי לאחר מעל"ע, וכן נראה קצת ממ"ש הר"ן והריב"ש לצדד בהא דכלי עכו"ם מטעם כל הנך ספיקא דשמא בדבר המותר ושמא בדבר הפוגם מעיקרו, ומ"מ נראה מדבריהם דודאי לכתחלה אסור לבשל בכליהם אף מעיקר הדין וכן היכי שידוע שנשתמשו בה בתוך מעל"ע בודאי יש לאסור התבשיל אף בדיעבד וע"כ צ"ל דבאמת לא הו"ל שאר הנך ספיקא ספיקות ממש ועפ"ז א"ש ג"כ מ"ש המרדכי שם בשם הר"ש מבונבערק ועוד דאפילו נשתמש בה הו"ל פגומה דסתם כלי עכו"ם מחזקינן לאב"י והו"ל סד"ר ולכאורה יל"ע דהא הו"ל סד"ר ע"י גלגול והנה למ"ש המהריב"ל דהא דסד"ר ע"י גלגול תלוי בהא דר"ת ור"י בהא דס"ט בתערובות בלא"ה אפ"ל דדעת הר"ש כדעת ר"ת דאף בסד"ר ע"י גלגול שרי אכן אף נאמר דדעה הר"ש הנ"ל הוא כדעת הר"י ז"ל וכן לפמש"ל בס"ק כ"ד בדעת המ"י דהא בסד"ר ע"י גלגול חמור מהא דס"ט בתערובות ושגם ר"ת יודה בזה מ"מ שפיר כתב דיש לצדד בנ"ד מטעם סד"ר מטעם דבנ"ד בלא"ה איכא שאר הנך ספיקא והו"ל עב"פ צדדים להתיר, ובכה"ג שפיר קי"ל להקל אף בסד"ר ע"י גלגול וכמש"ל, ובהכי א"ש ג"כ דברי המהרשד"ם כפשטן והיינו דהרשד"ם ס"ל דגם בעובדא דידיה באמת יש בזה איזה צדדים להתיר וכמש"ל ולכן שפיר כתב להסתייע לזה מהא דקכ"ב ובהכי א"ש ג"כ מה שהקשה עליו במ"י מהא דרשב"א כמש"ל וכ"כ לעיל דבאמת לא אשתמיט ליה דברי הרשב"א הנ"ל ושב"ה להדיא במהרשד"ם בסי' א' (בהלכות שחיטה שם) גבי שוחט שבדקו אותו וא"י הל"ש שצריך לשבור הכלים וכן בסי' מ"י שם העתיק הא דשו"ת הרשב"א הנ"ל דהכלים צריכים שבירה דבמקום שאין שם שאר צדדים גם הוא יודה דיש לאסור, אכן באמת אכתי לפמ"ש הש"ך בקונט' ס"ס לחלק בהא דסד"ר ע"י גלגול מהא דקי"א ע"כ צ"ל כמש"ל דבספק אם שימש בלא"ה יש להקל וכמ"ש המ"י שם, ועוד דאכתי יל"ע על הג' רעק"א דעכ"פ הו"ל להעיר מדברי המ"י הנ"ל, גם במ"ש עוד שם דדין זה תלוי בפלוגתת הרשב"א והר"ן (שהובא בסי' ק"ג) דלרשב"א דהטעם באב"י מטעם ביטול שפיר י"ל דגם עתה לענין הבליעה עצמה הו"ל ספק תורה משא"כ לפמ"ש הר"ן דהפגם בעצמו שרי וא"צ שום ביטול שפיר יש להקל ע"כ תו"ד, והנה כפי הנראה שהבין דלדעת הר"ן באמת

אין בבלוע עצמו שום איסור תורה ולפענ"ד צע"ג דאדרבה המעיין בר"ן בסוף ע"ז בד"ה לא אסרה תורה במ"ש לתרץ קושית הראשונים על שיטת רש"י דלינת לילה פוגמת מהא דנותר דלפמ"ש לעיל שבלוע שבקדירה שאב"י באמת עדיין ראוי לגר ומעצמו אסור הוא אלא שמפני שאינו משביח בתערובות לכן אינו יכול לאסור וכיון שעדיין שם נותר עליו שפיר צותה התורה לבערו ע"כ תו"ד, הרי להדיא מפורש יוצא מדברי הר"ן דבאמת גוף הבלוע שבאב"י אסור מן התורה אלא שבתערובות א"י לאסור וא"צ שום ביטול מטעם שאינו נהנה כלל מן האיסור וא"כ גם לדעת הר"ן שפיר י"ל דחל הספק בדאורייתא לענין גוף הבלוע ועוד דעכ"פ בד"ח בודאי גם לר"ן יש בזה איסור תורה ועוד דלפמ"ש הר"ן לעיל שם דבהגדיל מדתו שפיר יש לאסור אף ברוב היתר א"כ אדרבה לדעת הר"ן שפיר יש נ"מ לענין גוף הבלוע באם שיוציאו אותה באופן זה, והנה עדיין יש בזה אריכות דברים אלא שאין הזמן גורם כעת:

לב) ומעתה נשוב למה שהתחלנו דודאי מ"ש הרמ"א בס"ס ק"ט להקל בהפ"מ במב"מ אם בישלם ביחד לאחר שנודע צ"ע כיון שבמהר"מ עצמו לא סמך ע"ז למעשה וגם כפי שעיקר יסודו שם על תי' הר"ש וכבר ביארנו דלר"ש עצמו ע"כ לא ברירא ליה דהאיסור נהפך להיתר וכן נראה גם דעת רש"י, וכ"ה דעת הר"מ לפמ"ש הכ"מ בשם מהרי"ק וכן לפמ"ש במל"מ שם נראה גם כן דס"ל דעכ"פ מן התורה אינו נהפך להיתר וכה"ד הסמ"ג לפמ"ש המהרא"י דהרוטב נאסר מה"ת וגם כ"כ דלדעת הרשב"א באמת אף מה"ת אינו נהפך להיתר וא"כ הו"ל בנ"ד ספיקא דאורייתא, הן אמת דלפי מה דקי"ל בסי' צ"ח גבי מב"מ וא"מ דאמרינן סלק וע"כ מטעם דתלינן דיש ברוטב רוב היתר ממינו אם כן גם בנ"ד אין ברוטב שים איסור תורה, אכן הנה מלבד שבאמת גם בהא דצ"ח הנה הרש"ל פליג בזה על הרשב"א ודעת הש"ך שם דבאמת גם הרשב"א יודה דא"מ נשאר באיסורו (וכפי הנראה שזה הוא גם כן דעת המהרא"י הנ"ל שכתב בפשיטות דלדעת הסמ"ג הרוטב אסור מה"ת), ואף לדעת הט"ז שם אפ"ל דע"כ לא כתב הרשב"א להתיר שם אלא מטעם דבאמת יש בזה ס"ס מן התורה דשמא היה בה ס' ושמא יש בה רוב היתר ממינו ושוב בדרבנן די בספק אחד וכמ"ש הש"ך בשם סמ"ק בהא דדגים ובהכי הי' נלפענ"ד ליישב מ"ש הטור שם ותולין לומר שמינו היה רוב ובב"י ובב"ח ובט"ז שם כ' דבאמת אינו מכוון דבאמת צריך לידע בבירור שהי' רוב היתר ממינו יע"ש, אכן למ"ש א"ש דבאמת גם הטור מיירי בשיש בתערובות בבירור רוב היתר ממינו אלא דר"ל דאכתי יש ספק בזה אם חתיכות ההיתר פלטו כמו האיסור וע"ז סיים דבכה"ג שפיר תולין דגם ברוטב יש רוב היתר ממינו משא"כ בג"ד שפיר י"ל דהו"ל ברוטב ספיקא דאורייתא, שוב ראיתי

דאפ"ל דדעת הרמ"א דגם בנ"ד יש כאן ס"ס מה"ת ושוב בדרבנן די בספק אחד דשמא העיקר כדעת הרא"ש דנהפך להיתר ואת"ל כרשב"א שמא יש ברוטב רוב היתר ממינו, ומ"מ אכתי צ"ע כיון דכ"כ דדעת רוב הפוסקים כרשב"א ולשיטתו הו"ל בנ"ד ספיקא דאוריית' וגם ודאי איסור דרבנן מנ"ל להקל ובפרט דכל עיקר חילו דהרא"ש ז"ל הוא מדברי מהר"מ (כמש"ל דכ"מ שכ' הרא"ש הם ממש דברי המהר"מ בתשובה הנ"ל) וכיון דמהר"מ עצמו לא סמך ע"ז למעשה בודאי צ"ע אם יש לסמוך ע"ז ובפרט לפמ"ש הש"ך בסי' צ"ח וגם בהא דסלק עכ"פ הא"מ נשאר באיסורו ואף לענין גוף החתיכות אף דודאי יש בהם רוב היתר דהא מה שנפלט מן האיסור בודאי דנחלק בשוה לב' חתיכות של היתר מ"מ אכתי צ"ע דהא לשיטת הרשב"א אכתי יש בזה ודאי איסור דרבנן מטעם מב"מ בלח דצריך ס' וגם מטעם דכיון שנאסרה הרוטב שוב אוסרת לחתיכות ובפרט לדידן דקי"ל חנ"נ בשא"ס ואף לענין לאכול אותם ביבש בב"א אף דבכה"ג שפיר י"ל כמ"ש הר"ש דתלינן דכל דמטי לבית הבליעה הוא מרוב ההיתר מ"מ אכתי צ"ע דאפ"ל דלאחר הלעיסה שנעשה דק דק שוב דינו כלח בלח דיש בילה ויש בכל בליעה ובליעה משל איסור, ובפרט למש"ל דמהא דכ' הר"ש במס' טבול יום בחד חי' דאף במב"מ יש בו משום בכא"פ בודאי נראה דלא ברירא ליה דין זה, ומ"ש המ"א בסי' תמ"ז (בס"ק י"א) דבה"מ יש לסמוך ע"ד הרא"ש לענין שהייה ביבש ודאי צ"ע דלענין אכילה שפיר י"ל מטעם צירוף דעת הר"ש הנ"ל וכן לענין בישול ביחד כ"כ דיש בזה ס"ס מה"ת משא"כ לענין שהייה לפמש"ל דגם מה"ת אינו נהפך להיתר לשיטת הרשב"א הו"ל ממש ספיקא דאורייתא (ומ"מ בדיעבד לענין עבר ושהה אפשר לצדד מטעם סד"ר וצ"ע) ושוב מצאתי בישו"ש בפג"ה בסי' מ"ז שהעלה ג"כ דמדינא אסור לבשלן בקדירה אחת ואף בדיעבד אם בישלם ביחד יש לאסור מטעם גזירה אטו א"מ אכן לענין אכילה בב"א כתב דהעיקר בזה כדעת הרא"ש דשרי אלא שראוי להחמיר יעו"ש וראיתי בבל"י שהעתיק בשם ספר ישמח ישראל להקל בבישלם ביחד אף בלי ה"מ ומשמע שגם הוא ז"ל הסכים לזה וזה בודאי צע"ג:

לג) עוד העיר החכם במ"ש בסוף סק"ה דדוקא בביטול רוב א"צ מוקף משא"כ בביטול ס' דצריך להיות מעוצם מיעוטו בודאי דצ"ל מוקף יע"ש דהא הרשב"א מתיר אף בלא נתערבו כמ"ש הט"ז שם וא"כ לא נתבטל מעוצם מיעוטו ומה מהני בזה מה שהם של אדם אחד ועומדים להתערב כיון דבאמת מותר אף קודם התערובות ע"כ תו"ד, ולענ"ד אין בזה אפילו ריח קושיא דהנה ל"מ לשיטת שאר הפוסקים בודאי דיש לחלק כן ואף לשיטת הרשב"א בודאי הדבר ברור דס"ל דכיון שהם של אדם אחד ועומדים להתערב

שפיר הו"ל כאילו כבר מעורב [וכמ"ש בכ"מ דכל הראוי לבילה וכו'] ונתבטל מעוצם מיעוטו:

לד) גם במה שהעיר עוד במ"ש שם בסק"ה הנ"ל דבתרומ' כיוון שצריך ביטול במאה דינו כלח שצריך ליבטל מעוצם מיעוטו ושוב צריך מוקף ממ"ש הפמ"ג בשעה"ת ח"ג בסוף פ"ה בד"ה ואחר העיון ופן ממ"ש הרב בשו"ע או"ח בסי' תמ"ב סעט"ו דביבש אף באלף לא שייך שיבטול מעוצם מיעוטו וא"כ בהא דקופת הו"ל יבש ע"כ תו"ד, הנה מתחלה אומר שבאמת אשתמיט ליה דברי הרמב"ם בפט"ו ממ"א ס"ד והובא גם בב"י בריש סי' ק"ט שכתב וז"ל אפילו חתיכה נבילה שנתערבה בב' חתיכות של שחוטה הכל מותר מה"ת אבל מד"ס הכל אסור עד שיאבד דבר האסור מעוצם מיעוטו ולא יהי' דבר חשוב שאינו עומדת וכ"כ עוד שם בהל"ה ובכמה יתערב דבר האסור ויאבד בעוצם מיעוטו וכו' יש דבר ששיערו בס' ויש במאה וכו' הרי דברי הר"מ ברור מללו דגם ביבש הו"ל ביטול מעוצם מיעוטו, אכן באמת גם מדברי האחרונים אין שום סתירה לזה דהנה המעיין בפמ"ג שם יראה דעיקר כוונתו לחלק דבלא שפיר י"ל דבנתערב בס' שרי לאוכלם בב"א מטעם דודאי אוכל האיסור מעורב עם ההיתר משא"כ ביבש דאף שיש ס' מ"מ יצויר שיבלע האיסור לבדו לכן שפיר י"ל דאף בכה"ג שיש ס' אסור וא"כ באמת אין זה ענין לנ"ד כמובן וגם מדברי הרב בשו"ע שם הנה באמת המעיין שם יראה דלא כתב רק דביבש אף שנתערב באלף אינו נהפך להיתר ממש אכן בודאי גם הוא יודה למ"ש הר"מ דהביטול מעוצם מיעוט וזה ברור, וגם גוף דבריו צ"ע לפמ"ש בסי' ק"ט להכריח בדעת הרשב"א מהא דלח דגם לדידיה ע"כ צ"ל דס"ל דמה"ת נהפך להיתר אלא דמדרבנן צריך ס' א"כ מנ"ל להחמיר כ"כ דהא ע"פ הרוב כשאוכלן בב"א הנה ע"י הלעיסה בודאי מתערב ברוב היתר ובפרט לפמש"ל בשם הר"ש דאדרבה ביבש יש לתלות דכל דמטי לבית הבליעה הוא מרוב ההיתר וא"כ י"ל דבס' גם הרשב"א יודה, וכ"ש לפמש"ל בשם הרב דעיקר החומרא בהא דיבש לענין אכילה בב"א הוא רק מטעם גזירה אטו א"מ ור"ל אטו א"מ בלח דביבש גם בא"מ אינו כ"א מטעם גזירה דשמא יבשלם כמ"ש הסה"ת, הן אמת דהמעיין בחו"ד בסי' ק"ט יראה דבאמת בא"מ ביבש אסור לאכלו בב"א מה"ת ויסודו מדברי הש"ס בזבחים ע"ח ע"א ולפ"ז באמת י"ל דגזרו בזה אטו א"מ ביבש וכ"כ באמת בחו"ד שם יעו"ש, אכן באמת כבר הארכתי בזה בחידושי לי"ד דבאמת אין זה מוסכם, דהנה ל"מ אם לא אכל כזית מן האיסור בכא"פ בודאי י"ל דשוב אין בו איסור תורה דהא עיקר האיסור בכה"ג משום טכ"ע וזה שייך דוקא בלח דההיתר נהפך לאיסור משא"כ ביבש ואף ביש בו כזית בכא"פ מ"מ הנה לפמ"ש הר"ח וכ"ה באמת דעת רוב

הפוסקים (ויעו' הק"א להרב בסי' תמ"ב סק"ח) לפרש הא דר"י בע"ז דטעמו וממשו דמיירי דוקא בא"מ אם כן מבואר להדיא דדוקא בטעמו וממשו (ר"ל שהאיסור נתן טעם בהיתר כמ"ש במ"כ ובפר"ח בסי' תמ"ב ויעו' בפמ"ג בפתיחה כוללת בה"פ במה שהאריך בזה) הוא דאסור מה"ת משמע דבממשו בלי טעמו באמת עדיין אין בזה שום איסור מה"ת, וא"ל דסוף סוף כיון שאוכלם ביחד הוא מרגיש טעמו של איסור שוב הו"ל טעמו וממשו וכמ"ש בחו"ד שם, דז"א דהנה המעיין בפוסקים במ"ש בשם ר"ת ור"ח יראה להדיא דדוקא מטעם שההיתר נהפך לאיסור הוא דאסור מה"ת משמע דאי לאו דנהפך ההיתר לאיסור שפיר הוה בטל מה"ת וא"כ ביבש דאין שייך טעם זה שפיר בטל ואף לפי דעת הראב"ד והרשב"א דס"ל דבאמת אין ההיתר נהפך לאיסור רק כ"ז שמרגישין טעמו אסור מה"ת מ"מ י"ל דכ"ז באם האיסור נתן טעמו בהיתר וכמ"ש בש"ס שם טעמו וממשו בשא"כ ביבש (ומ"מ לשיטתם אכתי יל"ע בזה) וכן נראה מהא דפסחים בריש פ' א"ע במ"ש דבכותח הבבלי כיון דאין בו כזית בכא"פ בדרך אכילתו שוב אין בו איסור תורה לרבנן והנה לשיטת הסוברים דטכ"ע מה"ת אף באין בו בכא"פ ע"כ צ"ל דמיירי שאין נותנים בו את החמץ כ"א לקיוהא בעלמא וכמ"ש הטור שם והנה ודאי שהפירורים בעצמן לא אבדו טעמן רק שבתערובות אין נותנים טעם גמור וא"כ לפי דברי החו"ד אכתי יש בזה איסור תורה דאף שלא הטעים את ההיתר מ"מ הא טעים טעמא דאיסורא א"ו כמ"ש, וכן נראה באמת מגוף ראיות הר"ת מהא דחלה דאף שלא אכל מגוף החטים כזית יצא ובכה"ג ביבש בודאי דלא יצא דהא מן החטים לא אכל כשיעור ובאורז אין בו שום טעם מהחטים וכן נראה גם כן ממה שכתב הסה"ת וסיעתו דהא דא"מ צריך ס' הוא מטעם דשמא יבשלם ויתן טעם משמע דקודם הבישול באמת אין שום איסור בזה דאל"כ הו"ל לומר גם מטעם זה דשמא יבוא לאוכלם בב"א דבאמת מטעם זה הו"ל גזירה קרובה, וגם לפי זה יש לאסור בפשיטות אף בנתערבו לאחר הבישול:

וכן נראה להדיא ממ"ש המהרא"י בהגשע"ד כלל ל"ט דמתוס' פסחים בפ' א"ע (דף מ"ד) ד"ה איתיביה משמע דמבשא"מ ביבש אפילו מדאורייתא לא בטל ברובא יעו"ש, והנה המעיין בתוס' שם יראה דהם מיירי בקמח בקמח ואם כדברי החו"ד הא בכה"ג גם לשיטת הסה"ת וטור הו"ל איסור תורה דהא בודאי יאכלם בב"א א"ו שהבין בדעת הסה"ת והטור כמ"ש דבאמת אף בכה"ג שרי מה"ת, ומ"ש הש"ך בסי' ק"ט דבקמח בקמח הו"ל לח ואסור מה"ת אף דבאמת אכתי אין בהיתר מטעם האיסור הנה היה אפ"ל דבקמח כיון שבאמת אינו ראוי כך רק לאחר הלישה והאפיה ואזי באמת הו"ל לח גמור, אכן באמת זה דחוק דודאי נראה מפשטות דבריו דאף באכלו כך ג"כ אסור מה"ת אכן

י"ל דבקמח כיון שהוא דק מאד א"כ תיכף שיתן אותו לתוך פיו באמת יהיה הכל לח גמור ע"י הרירים שבתוך הפה ובפרט ע"י הלעיסה ושפיר מקבל ההיתר מטעם האיסור ולכן שפיר כתבו דדינו כלח ממש וצריך ס' מה"ת, ובהכי א"ש ג"כ ראיות החו"ד מהא דזבחים ע"ח במ"ש גבי פיגול ונותר שבללן דלפי דמסיק שם יש בזה איסור תורה די"ל דמיירי שבללן ועשאן לח כמו קמח ובהכי א"ש ג"כ מה שהקשו מהא דחלה דהא שם מיירי בלח ושוב מצאתי שכן נראה מדברי ירושלמי בריש פ"ק דחלה שהעתיקו שם דפלוגתא דר"י ור"ל דהפיגול והנותר ששחקן ושחיקה משמע דק דק כמו קמח (ולדעת המהרא"י הנ"ל ע"כ צ"ל דס"ל דאף בקמח קמח אף שבאמת ס"ל דדינו כלח כמ"ש בתה"ד בסי' קי"ד מ"מ אכתי לענין א"מ דינו כיבש דסוף סוף עדיין אין בהיתר מטעם האיסור) ובהכי א"ש ג"כ דברי המ"א בריש סי' תמ"ב שכתב דבקמח בקמח מבשא"מ עובר עליו ובמק"ח שם סתר דבריו דאף דהו"ל לח מ"מ אין בו משום טכ"ע יע"ש [הן אמת דלכאורה לשיטתו כאן דלענין אכילה בב"א באמת הו"ל איסור תורה א"כ ה"ה לענין שהייה דודאי הו"ל כאכילה בב"א, שוב עיינתי בדבריו במה שציין לסי' תמ"ז סק"ח שם וכפי הנראה דר"ל דבקמח כיון דנבלל גם הוא יודה, אכן באמת דבריו תמוהים דשם בסי' תמ"ז בודאי יפה כתב לחלק בין יבש ללח דשם מיירי שבאמת כבר נתבטל ולכן ביבש שפיר חוזר וניעור משא"כ בלח וכמש"ל בשם הר"ש (ולפלא עליו שלא העיר שם מדברי הר"ש הנ"ל) משא"כ בנ"ד דבאמת לא נתבטל עדיין מעוצם מיעוטו בודאי דלשיטתו בסי' ק"ח הנ"ל באמת יש בו איסור תורה וכ"ה להדיא בחו"ד שם בסי' ק"ח יעו"ש וצ"ע] אכן למ"ש א"ש דהמ"א אזיל בשיטת הש"ך כאן דבאמת בקמח הו"ל איסור תורה:

ויהיה איך שיהיה עכ"פ לשיטת רוב האחרונים ע"כ צ"ל דעיקר הגזירה מטעם א"מ בלח וא"כ מסתבר יותר דאין להחמיר בו יותר מהא דא"מ בלח ואף לפמ"ש החו"ד הנ"ל מ"מ הא בכה"ג שיש בו ס' באמת אף בא"מ שרי וא"כ כ"ש בנ"ד וכ"נ להדיא מדבריו שם בסק"א דבישׁ ס' מותר לאוכלן ביחד יעו"ש, ואף לפמש"ל בדעת הרשב"א דס"ל דאף מה"ת אין האיסור נהפך להיתר מ"מ אכתי ביש בו ס' שפיר י"ל דאף הרשב"א יודה דשוב מותר לאוכלו אף ביבש דהא אף בא"מ כה"ג שרי, והנה לכאורה היה אפ"ל דבאמת באוכלם כולם כאחד גם הפמ"ג יודה דשרי ומה שנסתפק שם היינו דוקא באינו אוכלם בב"א דבלח בודאי יש בו בודאי גם מן ההיתר משא"כ ביבש, אכן באמת גם ז"א דהא אדרבה בכה"ג בודאי שרי מטעם שכ' הרשב"א דבכה"ג באמת יבש עדיף מלח די"ל ע"כ אחד ואחד שהוא מרוב ההיתר ול"מ אם אוכלם אחד אחד דודאי שרי כמ"ש הרשב"א ואף אם יבוא לאוכלם ב' או ג' מהם מ"מ שפיר יש לתלות דהאיסור נשאר

בשאר החתיכות ואף אם יאכל הרוב בב"א דלכאורה י"ל דאיסורא ברובא איתא מ"מ בודאי שרי חדא דאכתי הא בכה"ג יש בו גם מן ההיתר ודמי להא דלח ועוד דבאמת גם בכה"ג שפיר יש לתלות דהוא מרובו של היתר וכן נראה להדיא ממ"ש הנובי"ת בסי' מ"ז דבהשליך אחד שוב מותר אפילו לאדם אחד ולא אמרינן דאיסורא ברובא איתא וכ"כ דבכה"ג אף לאוכלם בב"א שרי, ומטעם זה נלפענ"ד דאף בא"מ כשיש ס' א"צ לאוכלם כולו כא' ואכפ"ל, גם במ"ש הפמ"ג שם דלשיטת הרשב"א יש להחמיר בהא דאיסורים מבטלים זא"ז מטעם דלא נתבטל מעוצם מיעוטו, הנה ל"מ למ"ש לעיל בביאור דעת הרשב"א דבלח באמת האיסור נהפך להיתר בודאי דכה"ג שרי דהא לפ"ז אין בזה כי אם מטעם גזירה אטו א"מ וכיון שיש בה ס' שוב אף בא"מ שרי דהא א"א ליתן טעם ואף לפמ"ש בשם הרב ז"ל ג"כ שרי דהא ודאי בכה"ג שוב אין בו מטעם גזירה אטו א"מ:

לה) גם במה שהעיר עוד על מ"ש בסק"ח להעיר על דברי החו"ד ממ"ש הר"ן יעו"ש ורצה לתרץ דברי החו"ד דבר"ן מיירי דבאמת נשאר הקביעות הראשון במקומו ובכה"ג גם החו"ד יודה דחשיב פי' אף במה שפי' קודם שנודע משא"כ בהא דחו"ד דעתה בעת הידיעה יש קביעות במקום הב' כמו במקוה הא' ולכן שפיר אמרינן דהדר הו"ל קבוע ע"כ תו"ד, והנה השבתי לו דבאמת מ"ש דהר"ן מיירי בנשאר הקביעות הא' במקומו לא עיין יפה דהמעיין בר"ן שם משמע להדיא דאף בלקחו כל הבשר גם כן שרי דהא עיקר טעמו בזה מטעם דעדיין אין לו דין קבוע יעו"ש, גם במה שהבין בכוונת החו"ד דעיקר החשש בזה מטעם דבעת ידיעת התערובות נמצא הקביעות במק"א, הנה באמת לפענ"ד המעיין בחו"ד שם יראה להדיא דעיקר טעמו בזה מטעם דלא נקרא פי' כלל ואף אם עתה אינו במקום קביעות גם כן אסור לדעתו, והנה במ"ש לו בדעת הר"ן הודה על האמת דבאמת א"א לומר כן בדעתו אכן אכתי רצה לחלק דבר"ן שם לא מיירי מחהר"ל ולכן אין על הנפרש דין קבוע משא"כ החו"ד מיירי בחהר"ל או בתערובות חנויות (וביש בכ"א מהחנויות בהמה אחת כמש"ל) דשפיר יש על הנפרש דין קבוע, ודקדק כן גם מלשון החו"ד במ"ש אבל אם נולד התערובות אחר שנתחלק לג' בתים ע"כ תו"ד, והנה מ"ש להעמיס כן בדברי הר"ן לענ"ד ודאי דאי אפשר להעמיס כן דהמעיין בר"ן שם יראה דבאמת סתמא קאמר ומשמע להדיא דאף אם מה שלקחו הי' חהר"ל גם כן שרי וכן נראה להדיא בש"ך שם ס"ק י"ד כמ"ש דלמ"ש הב"ח דהטור מיירי בתערובות חנויות נראה דס"ל כדעת הר"ן ממ"ש דכל מה שלקחו קודם שרי ושם מיירי באמת אף בחהר"ל כמבואר למעיין שם גם במה שרצה לפרש דברי החו"ד הנה באמת כ"כ דהמעיין בחו"ד עצמו יראה דעיקר טעמו בזה מטעם דבכה"ג לא הו"ל דין פי' כלל, ועוד דהנה המעיין

בחו"ד בחי' סק"ח יראה להדיא דאי אפשר להעמיס בכוונתו דהוא מטעם דהדר הו"ל קבוע דהא ס"ל שם דכל היכי דפריש שוב לא אמרינן דהדר לקביעותא וכמ"ש הפרי חדש יעו"ש גם במה שרצה לדקדק מלשון החו"ד דמיירי בתערובות חנויות הנה באמת כפי הנראה דאשתמיט ליה דברי החו"ד בביאורים סק"ג שם דס"ל דבכה"ג באמת אין לו דין קבוע כלל יעו"ש, והעליון ינחנו בדרך אמת:

סימן ב

שאלה. עובדא בא לידי שנתנו לובן ביצה לתוך מילוי שעושין לדגים ואחר כך מצאו בהנשאר טיפת דם ובכל מה שבקדירה היה ס' אכן במילוי לבדה לא היה ס':

תשובה. א) הנה אם היה נודע קודם הבישול היה נלפענ"ד דבודאי היה מהני שיתנו את כל המילוי במים וימצו אותה בידים היטב עד שיתמצה כל הביצה דאף את"ל דמ"מ נשאר בה קצת מ"מ בודאי דשוב נוכל לסמוך דנגד אותה דבר מיעוט בודאי דיש במילוי ס' נגדו. אכן כ"ז באופן שנתנו בתוכה הביצה לאחר שנחתכו הבצלים ונתערבו היטב בתוך המילוי דאזי כבר בטל חורפיה דאל"כ הנה על ידי החורפיה שפיר י"ל דנבלע הביצה בדגים ובבצלים על ידי דוחקא בד"ח. אכן בנ"ד שלא נודע עד אחר הבישול יל"ע ומ"מ נלפענ"ד דיש לצדד בזה דהנה זה פשוט דאין שייך כאן הא דממהר לבלוע, א' מטעם דהא הרוטב יכול לבוא מצד חוץ (כידוע דהדגים, המה מחותכים ואם כן המילוי מגולה לרוטב בצד החתוך) הב' מטעם דאינו דבוק בתולדה (יעוין בש"ך סי' ע"ב ס"ק י"ז ובט"ז שם סק"י ובסי' צ"ב ס"ק י"ב) ואם כן כיון דאין בזה כי אם מטעם דשמא היה פ"א חוץ לרוטב שפיר יש לצדד בזה, דהנה דעת הט"ז בסי' צ"ב שם דיש להקל בזה מטעם דחנ"נ בשא"ס דרבנן ואף דהפמ"ג שם העלה דיש להחמיר בזה מטעם דלגבי אותה חתיכה הו"ל איסור תורה דאפל"ס בשא"ס ד"ת מטעם דאין הגעלה באוכלים וכ"כ בחו"ד שם יעו"ש, מ"מ אכתי אין זה ברור ויעוין בפמ"ג בשעה"ת ח"ב פ"ג בד"ה ומה שראוי ובמ"ז בסי' צ"ב סק"ט משמע לכאורה דגם אפל"ס בשא"ס אינו כ"א מדרבנן, וכ"ה להדיא בפתיחה להל' בב"ח יעו"ש, ולפ"ז אפ"ל דבאמת כוונת הט"ז שם בצ"ב להתיר אף אותה חתיכה ודלא כמ"ש הפמ"ג שם ויעו' בב"ח בסי' ע"ד במ"ש לצדד בטחול שנמלח בלי ניקור עם שאר בשר וספק אם היה בטחול עצמו ס' נגד החלב דהטחול אסור ושאר הבשר מותר מטעם דל"א חנ"נ כ"א בודאי ולא בספק:

והנה לכאורה נראה מזה דס"ל דאפל"ס בשא"ס מה"ת ולכן שפיר יש לאסור אותה חתיכה אף מספק משא"כ שאר הבשר ויעוין במש"ז שם סק"א שהבין גם כן בדעת הב"ח דס"ל דאפל"ס הו"ל איסור תורה, אכן לפענ"ד אינו מוכרח ובפרט בהא דאיסור דבוק

דאינו כ"א מחומרא בעלמא אכן העיקר בדעת הב"ח בזה דמיירי שם בשהיה הטחול בפנינו רק שלא היו יכולים לשערו אם יש בו ס' דבאמת כה"ג הו"ל ח"ח כמבואר בסי' צ"ח, אלא דמ"מ כתב דיש לצדד בזה לענין חנ"נ ור"ל דלענין חנ"נ דבלא"ה ס"ל לרוב הפוסקים דל"א חנ"נ שפיר יש להקל אף בספק ח"ח כה"ג משא"כ לענין גוף החתיכה דבאמת גם ר"א וסיעתו ס"ל לאסור אין להקל כה"ג ויותר נראה דבאמת לא הקיל כאן כ"א מחמת צירוף דעת הת"ח דכתב להסתפק בדעת הגש"ד דר"ל דיש בכל טחול ס' נגד החלב ולכן שפיר כתב להקל בזה אף בספח"ח משא"כ בשאר מקומות בודאי דאין להקל כה"ג אף לענין חנ"נ:

ב) עוד נלפענ"ד דהוא ע"פ מ"ש הרמ"א בסי' צ"ב סע"ד באיסור שנפל על חתיכה שמקצתה ברוטב דיש להתיר השאר ולאסור אותה חתיכה וס"ל להב"ח ז"ל דהכי קבילו עלייהו להחמיר בהא דאפל"ס אף בספק ובחנ"נ נהגו להקל בספיקו, ויעוין בפמ"ג שם ואזיל לשיטתו כאן ולפ"ז יש לפשוט מה שנסתפק שם בנידון איסור דרבנן לענין להתיר אותה חתיכה, ועוד דאף אם נחליט דהעיקר דאפל"ס בשא"ס מה"ת וכמ"ש הפמ"ג מ"מ אכתי יש לצדד בנ"ד מטעם ס"ס דשמא לא היה במקום האוסר ושמא לא היתה חוץ לרוטב ואף דהו"ל ספק אחד בגוף והב' על ידי תערובות מ"מ כיון שלא נודע שפיר הו"ל ס"ס במקום הפ"מ וכאן דאיכא עוד צירוף דעת הסוברים דדם ביצים בלא"ה הו"ל רק איסור דרבנן שפיר יש להקל אף בלי ה"מ דהא בלא"ה דעת המ"י שם להקל בזה אף בהפסד קצת ובפרט בנ"ד, ויעו' בפמ"ג בקונ' ס"ס דהא דספק אחד בגוף והב' על ידי תערובות אינו כ"א מדרבנן וא"כ הא בדרבנן כבר הורה לן הרמ"א ז"ל דשפיר יש לסמוך אמ"ד דדם ביצים דרבנן:

ועוד נלפענ"ד דאפ"ל דבנ"ד כ"ע יודו דהנה המעיין ברשב"א במ"ש לחלק בין כחל לשאר איסורים דבכחל כיון שהיה אפשר להוציא החלב על ידי קריעה שפיר אמרינן דגם הבישול בודאי הוציא כל החלב שבה ואם כן ה"ה בנ"ד לפמש"ל דהיה אפשר להוציא כל הביצה על ידי שישימו אותה במים וימצו אותה היטב אם כן בודאי דמי להא דכחל הנ"ל ואף דאפ"ל דע"כ לא כתב הרשב"א להקל בזה כי אם בכחל דלא הו"ל כ"א איסור דרבנן דבכה"ג שוב אין לחוש לשמא היה פ"א חוץ לרוטב כמ"ש קפא"ג בכ"מ משא"כ בנ"ד שפיר יש לחוש לשמא היה פ"א חוץ לרוטב ונבלע על ידי בישול ושוב אי אפשר לסוחטו. מ"מ אכתי י"ל דשוב הו"ל ס"ס דשמא לא היה כלל חוץ לרוטב ואת"ל דיצא שמא כבר היה בסוף הבישול שכבר נסחט ממנו כל האיסור (דבשלמא בשאר איסור דודאי נשאר מגוף האיסור אף לאחר הבישול כמו בהא דלב וכדומה שפיר כתבו להחמיר

בזה משא"כ בנ"ד) ואף דכפי הנראה הו"ל ס"ס מש"א מ"מ אכתי י"ל דדמי להא דספק על דבכה"ג כ"ע יודו דמהני אף מש"א וכמ"ש בד"מ והובא בש"ך בסי' נ"ז סק"ל יע"ש. ויעוין בחו"ד שם בסי' ק"י במ"ש לתרץ קושית הכרו"פ דהיכי דיש ספק בריעותא שפיר הו"ל ס"ס אף כה"ג ובפרט דבלא"ה דעת הרבה אחרונים לצדד בזה, ויעוין בבינת אדם בסי' נ"ג שכתב דבכ"מ שספק אחד נוטה יותר להתיר דהיינו שאין בו שום מיחוש כלל שפיר יש להקל אף במש"א ואם כן ה"ה בנ"ד ובפרט דבלא"ה איכא בנ"ד ספק בגוף האיסור ושאר צדדים להתיר כנלפענ"ד:

סימן ג

אשר השבתי לחכם אחד

א) במ"ש כת"ר בנידון עור (הנקרא העלזיל) שנתמלאה ונתערב בה מעט מביצה ואחר כך נמצא בהנשאר טיפת דם ונתבשלה בקדרה ויש בכל מה שבקדרה ס' נגד האיסור לבד ובעור ההעלזיל לבד אין בו ס' והנה במ"ש לצדד בפשיטות דלמ"ש האחרונים בטעם איסור דבוק דשמא היתה פ"א חוץ לרוטב בודאי דאין לחוש בנ"ד והוא ע"פ מ"ש הפמ"ג בכל מקום דבאיסור דרבנן אין לחוש לשמא היתה פ"א חוץ לרוטב ואם כן ה"ה בנ"ד יש להתיר מטעם ס"ס שמא לא היה הטיפת דם במקום האוסר ושמא לא היתה פ"א חוץ לרוטב ע"כ תו"ד:

הנה מתחלה אומר שכ"כ במק"א שלענ"ד אין דברי הפמ"ג מוסכמין דהנה המעיין בתו"ח כלל כ"ד יראה להדיא דאף בדרבנן ס"ל דיש לחוש לשמא היה חוץ לרוטב וכמ"ש הפמ"ג עצמו שם, וכ"נ להדיא דעת השע"ד בסי' כ"ה וכמ"ש שם בהג' מהר"י טרושין בטעמו דחיישינן שמא היתה פ"א חוץ לרוטב, ומה שהקשה הפמ"ג דהא הו"ל סד"ר לענ"ד לק"מ די"ל דהו"ל ספק הרגיל שהדבר מצוי שעל ידי מה שמנערין בקדרה יצא החתיכה חוץ לרוטב או שתשאר לבדה בתוך הרוטב (ובהא דלב וכבד כ"כ במק"א דע"כ צ"ל דעיקר החששא שמא נשארה לבדה ברוטב דאם היתה חוץ לרוטב לכאורה עדיין אין חשש בזה דהא הו"ל איסור בלוע ואין יוצא בלי רוטב ויש בזה אריכות דברים ואכפ"ל) וכן נראה להדיא ממ"ש הרמ"א זיל בהג' למרדכי בחולין בסי' תר"פ דעיקר הטעם בדבוק מטעם דשמא היתה פ"א לבדה יעו"ש ואזיל לשיטתו כאן ואף דלכאורה באמת מבואר בטור בסי' ע"ב כמו שכתב הפמ"ג הנ"ל וכמו שכתב הט"ז שם מ"מ לענ"ד אפ"ל דדין זה תלוי בפלוגתת רש"י ור"י במקצתה בתוך הרוטב דלדעת ר"י דאף במקצתה ברוטב הו"ל כמו שכולה ברוטב אם כן ע"כ עיקר החששא בזה לשמא היתה כולה חוץ לרוטב (או שההיתר היה כולה חוץ לרוטב) לכן שפיר כתב הטור דאין לחוש כה"ג בדרבנן (דאזיל

לשיטתו בסי' צ"ב דס"ל כר"י וכמ"ש הש"ך שם דדעת כל הפוסקים כר"י חוץ מהרשב"א ור"י) דבענין זה שיהיה כולה חוץ לרוטב אינו מצוי כ"כ, אכן לדעת רש"י שפיר הו"ל ספק הרגיל ואף בדרבנן יש לחוש ונראה דזה הוא גם כן דעת המהר"י טרושין שם במ"ש דלדעת השע"ד כאן ע"כ צ"ל דסבירא ליה בהא דט"ח כסברת רש"י ופליג על הגהת סמ"ק שכתב בשם ר"ף כדעת הר"י, ולכאורה הוא תמוה דלמה הוצרך לזה ובפרט שבאמת דעת השע"ד עצמו בסי' נ"ה כדעת ר"י דהא שפיר י"ל דחששו כאן לשמא היתה כולה חוץ לרוטב וכמ"ש באמת ברנ"ש במ"ש שם בס"ק ע' יעו"ש אכן למ"ש א"ש, גם אפשר לומר דלדעת המהרי"ט אף באיסור תורה אין לחוש לשמא היה כולה חוץ לרוטב דסבירא ליה דכה"ג הו"ל חששא רחוקה דאינו מצוי שיהיה כולה חוץ לרוטב ובזה א"ש מ"ש דאף בשבריט שנמצא בה תולע גם כן שרי לדעת הר"פ יעו"ש:

שוב ראיתי דבאמת אין דברי מהרי"ט מוכרחים חדא דהמעיין באו"ה והובא בד"מ בסי' צ"ב סק"א יראה דאף דס"ל בהדיא כדעת הר"י ואפילו הכי סיים דבלב וכבד שפיר חיישינן לשמא היתה כולה חוץ לרוטב, ועוד דבשע"ד ע"כ לכאורה מוכרח לומר כן לפי שיטתו בסי' נ"ה דס"ל כדעת ר"י, ועוד דגם בטור עצמו אין הכרח דס"ל כדעת ר"י כמבואר למעיין בדבריו בסי' צ"ב וק"ה, והנה בדעת השע"ד עצמו היה אפשר לומר דס"ל דדוקא גבי ט"ח שאין האיסור דבוק בזה קי"ל כדעת ר"י משא"כ במקום שהאיסור דבוק (אף דאם הוא כולה בתוך הרוטב באמת ס"ל דל"א ממהר לבלוע) מ"מ אם היא מקצתה חוץ לרוטב שפיר חיישינן דממהר לבלוע ואין כל הקדרה מצטרף ואפשר דזה הוא גם כן דעת הה"ג שם במ"ש לחלק בין כבד להא דט"ח מטעם דכאן האיסור דבוק יעו"ש ודלא כמ"ש הרנ"ש שם בכוונתו דר"ל דכאן גבי דבוק חיישינן לשמא היה כולה חוץ לרוטב דא"כ בפשיטות הו"ל לחלק דכאן אף לר"י אסור מטעם הנ"ל וגם ממ"ש דגבי כבד שהוא דבוק יש לאסור משמע דעיקר האיסור מטעם שהוא דבוק ולפמ"ש הוא ז"ל הא אף במונח באמת יש לאסור כה"ג, ושוב מצאתי במרדכי בפכ"ה בסי' תרצ"א במ"ש דלרש"י יש לפרש דהא דירך שנתבשל בגיד הנשה מיירי שהירך מקצתו ברוטב הרי דסבירא ליה דאף באיסור הדבוק ל"א דממהר לבלוע אם הוא כולה בתוך הרוטב רק בשמקצתה חוץ לרוטב, וכן נראה עוד מדבריו בסימן תרצ"ט שהעתיק מתחלה דברי ס"ה דלרש"י צריך לשער נגד כל החתיכה אף על פי שהכל מכוסה במים וסיים ע"ז דהיינו כראבי"ה ודלא כמ"ש התוס' בפג"ה ופכ"ה (ור"ל דלדעת התוס' בשיטת רש"י א"צ לשער בכל החתיכה בדבוק כ"א בשמקצת החתיכה חוץ לרוטב וכמ"ש בסי' תרצ"א הנ"ל) ואף דבאמת כפי הנראה מדברי המרדכי הנ"ל דכ"ז היינו לשיטת רש"י בהא דט"ח דאף באין דבוק מ"מ

אין לצרף שאר הקדרה בכה"ג משא"כ לשיטת ר"י שם, מ"מ י"ל דסבירא ליה להשע"ד הנ"ל כיון דמבואר בהגמי"י (בתשובת למ"א סימן ב') דהר"י השיב למעשה להחמיר כדעת רש"י גבי דבוק יעו"ש ובהא דט"ת בודאי סבירא ליה אף למעשה דיש לצרף שאר הקדרה כמ"ש רוב הפוסקים ע"כ אנו מוכרחים לחלק בזה דגבי דבוק שאני, ובזה א"ש מ"ש הפוסקים לחלק בין דבוק מתולדה לבין אם נצטמק לאיזה חתיכה על ידי הבישול דלכאורה לפי טעם זה אין חילוק דגם בזה יש לחוש שמא היה פ"א חוץ לרוטב, אכן למ"ש א"ש וגם עפ"ז א"ש דגבי ט"ח אנו מקילים בכמה דברים כר"י יעוין בסימן צ"ב וגבי דבוק אנו מחמירים לגמרי כשיטת רש"י דבדבוק גם הר"י החמיר כרש"י, ואף דהמעיין בהגמי"י שם יראה דס"ל דלדעת רש"י יש לאסור בדבוק אף בשכולה בתוך הרוטב וכמ"ש המרדכי בשם ס"ה, מ"מ לענ"ד נראה דלדעת השע"ד באמת אין בזה שום מחלוקת בין התוס' לס"ה והיינו דכולם סבירא להו דבאמת יש לאסור אף בשכולה ברוטב אכן עיקר החשש בזה מטעם דשמא היתה פ"א מקצתה חוץ לרוטב, וכן נראה באמת מפשטות דברי התוס' צ"ו ממה שכתבו בסתם לאסור לדעת רש"י וכן נראה באמת מסתימת לשון רש"י בעצמו יע"ש בדף ק"ט:

ועפ"ז יש ליישב במה שנראה מדברי התוס' והג"א ומרדכי וש"ג שם דמיירי דוקא בלא ניער וכיסה ובניער וכיסה גם רש"י יודה, וכ"כ להדיא בהגש"ד שם סימן כ"ה בד"ה כ"י משום דלפ"ז גם בהא דירך מיירי שמקצתה חוץ לרוטב ולא ניער ע"ש, וכ"כ עוד שם בשם ספר אמרכל דכשניער וכיסה אף בדבוק שרי דבניער וכיסה הו"ל ככולה בתוך הרוטב ולא יצאתה פ"א חוץ לרוטב, הן אמת דיל"ע לפ"ז באמת מדוע לא נזכר שום דבר מזה ברמ"א ושאר אחרונים דמהני ניער וכסה ובשלמא מהא דניער אפשר לומר כיון דבנ"ד צריך לנער מתחלת הנפילה עד שיקחו אותה מן הקדרה דאל"כ אכתי נאסר כמובן וזה בודאי דבר שא"א דהא ודאי לא ידע מן האיסור בעת הנפילה, אכן בכסה שפיר י"ל שהיה הקדרה מכוסה מתחלה ועד סוף, ונראה לפענ"ד דבאמת גם בגוף דין ניער וכסה פליגי בזה רש"י ור"י כמו שנראה למעיין בהג"א ובש"ג שם במ"ש ובניער וכסה פרש"י שמנער הבשר ומשכשך בקדרה וכסה זו שמעלה רתיחות וכו' אז האיסור מתפשט בתוך הקדרה ואין מתבשל בחתיכה עצמה, ודוקא כשנפל לתוך קדרה שמעלה רתיחות או שניער תיכף לנפילה דאל"כ נ"נ וצריך ס' נגד כל החתיכה, ור"י מפרש אפילו לא העלתה רתיחה אלא כסה החתיכה ממי הרוטב או שניער וכו' עכ"ל, הרי דלדעת רש"י ע"כ צ"ל דניער וכסה מבלבל טעם האיסור יותר משאם היה מקצתה ברוטב בלי ניעור ולדעת הר"י אין הכרח שיהיה הניעור וכסה פועל כ"א שיהיה כמו מקצתה ברוטב, ולפ"ז י"ל

כיון דבאמת בהא דמקצתה בתוך הרוטב העיקר כשיטת הר"י אם כן אף דבט"ח ע"כ אף למאן דמחמיר כרש"י ע"כ מועיל ניער וכסה מטעם ממ"נ. מ"מ גבי דבוק דכ"כ דגרע מהא דט"ח שפיר יש להחמיר כשיטת הר"י דאף ניער וכסה אין מועיל דהא אין פעולתו כ"א שיהיה כמו מקצתה ברוטב ובכה"ג אף בשיהי' מקצתה ברוטב לא מהני, וכ"ש לפמ"ש דבכה"ג גם ר"י מחמיר למעשה כדעת רש"י אם כן לפי שיטתו לא מהני אף ניער וכסה, עוד נלפע"ד דאף לשיטת רש"י הנה לפמ"ש בהג"א ובש"ג לא מהני ניער כי אם בשניער תיכף ובכסה לא מהני כי אם בשהיה הקדרה מעלה רתיחות ואם כן בנ"ד א"ש דהא ודאי לא ניער תיכף דהא לא ידע מן האיסור וגם מטעם כסה לא מהני דהא לפי שיטתו לא מהני כסה כי אם בשהיה היורה מעלה רתיחות משא"כ אם היה האיסור בקדרה קודם שהעלה רתיחות לא מהני הכיסוי (ולפ"ז יל"ע במה שלא נתבאר באמת בשום אחרון גבי ט"ח דלשיטת רש"י לא מהני כסה כי אם בשהיה הקדרה מעלה רתיחות בעת נפילת הט"ח, ויעוין ברמ"א סע"ח גבי ט"ח שנפלה על הקדרה מכוסה שכתב הרמ"א בשם או"ה והוא שהתחיל להרתיח וכפי הנראה דהוא על פי שיטת רש"י הנ"ל ואין כעת פנאי להאריך):

ב) עוד נלפענ"ד דהנה כ"ז לפמ"ש המרדכי בדעת התוספות לשיטת רש"י ולדעת השע"ד הנ"ל (ויעוין בהגש"ד דס"ל דבאמת כ"ה גם כן דעת הראבי"ה ויעו"ש בהגש"ד במ"ש בשם מהרי"ט דלדעת הראבי"ה הטעם דצריך ס' נגד כולה מטעם דלא ידעינן כמה היה חוץ לרוטב משמע דאם היה ידוע היה די בס' נגד מה שיצא לחוץ, ולפענ"ד צ"ע דאם כן איך כתב הראבי"ה והשע"ד שם דאם היה בחתיכה עצמה ס' נגד האיסור שרי דהא לפי זה בודאי דאין לצרף שאר החתיכה לס', ונראה דדעת השע"ד בדעת הראבי"ה דבאמת האיסור מתפשט בכל החתיכה ואינו יוצא לחוץ ועיין במרדכי בסימן תרצל"א במ"ש בשם הראבי"ה דס"ל דלא נאסר כי אם מה שחוץ לרוטב וצ"ע) וכ"ה דעת הרמ"א בהג' למרדכי בסי' תר"פ דעיקר הטעם בדבוק הוא מטעם דשמא היה פ"א חוץ לרוטב אכן באמת המעיין במרדכי בסימן תר"פ במה שכתב דלכן לא רצה רש"י לפרש דדיקולא היינו סל שנמלח בו מטעם דאם כן לא היה כולם מצטרפים לס' אלא היה צריך בשאר החתיכות ס' נגד חתיכה הא' שנאסרה הרי דס"ל לדעת רש"י דאף שבאמת החלב מתפשט גם לשאר החתיכות (דאל"כ בודאי לא היה צריך ס' בשאר החתיכות נגד החתיכה הא' כיון דגוף האיסור אינו יוצא) מ"מ כיון שנבלע מתחלה רק באותו חתיכה שוב צריך ס' נגד כל החתיכה שנ"ן וע"ז סיים שם דמכאן מדקדק הר"י מוינא דבאיסור דבוק צריך ס' במליחה נגד כל החתיכה יע"ש, הנה מזה משמע להדיא דאף שנמלח ביחד עם שאר החתיכות מ"מ נאסרה אותה חתיכה דאם כמ"ש הרמ"א בהג"ה שם אכתי קשיא למה

לא רצה רש"י ז"ל לפרש דהא דדיקולא היינו סל שנמלח בו ואפ"ה כולם מצטרפים לס' נגד האיסור דמיירי שנמלחו הכל ביחד או שנמלח האיסור לבסוף, ואף לפמש"ל דעיקר החשש במליחה מטעם שדרך למלוח כל חתיכה ביד בפ"ע מ"מ הא בש"ס שם לא מיירי בדבוק כלל וגם כפי הנראה דמיירי בהדיא בנפל האיסור לבסוף, א"ו כמ"ש דדעת הא"ז והמרדכי הנ"ל דעיקר הטעם באיסור דבוק כיון דהאיסור מתפשט תחלה רק בחתיכה שוב צריך ס' נגדה אף שאחר כך יוצא האיסור אף לשאר, ולפ"ז אף אם כולה בתוך הרוטב ולא יצאתה פ"א לחוץ אף במקצתה מ"מ צריך ס' נגדה, וכן נראה באמת מפשטות דברי התוספות בחולין (דף צ"ו) דמיירי אף בכולה ברוטב מ"מ כיון שהוא דבוק דינו כמקצתה חוץ לרוטב מטעם הנ"ל, וזה נראה גם כן דעת המרדכי בסי' תרצ"ט הנ"ל לדעת הס"ה וראבי"ה בדעת רש"י דאף שהכל מכוסה במים מ"מ צריך ס' נגד כל החתיכה ור"ל אף שלא הי' פ"א חוץ לרוטב, וכן נראה להדיא דעת ההגש"ד שבפנים שם שעל מ"ש השע"ד ראיה מהא דט"ח כתב לפרש דר"ל בכולה חוץ לרוטב וסיים דאף על פי שכאן העוף הוא בתוך הרוטב מ"מ כיון שדבוק הוא בולע קודם השאר שבקדרה ודינו כמו חוץ לרוטב [ויעוין בהגש"ד בד"ה כ"י פירש במ"ש לחלק דכאן האיסור שוהה בו מעט קודם שיצא משא"כ בהא דט"ח במקצתה ברוטב שיוצא מיד] וכן נראה לפענ"ד דעת הר"א שהובא בתוס' (קולין ק' ע"א) בד"ה בשקדם במ"ש להוכיח מהא דחלב שנפל לדיקולא דלא קי"ל דנ"נ בשאר איסורים משמע דלפי שיטת רש"י וסיעתו דאמרינן דנ"נ בשאר איסורים היה צריך ס' נגד כל החתיכה מטעם שהיא בלעה האיסור קודם לשאר החתיכות, וכן נראה גם כן ברש"י שם בד"ה כיון שנתנה טעם בחתיכה אחת שהיתה בצדה תמיד עכ"ל הרי דאף בתוך הקדרה עצמה יצויר שתאסר חתיכה אחת וע"כ כמ"ש מטעם דהיא בלעה מתחלה את האיסור, וכן נראה שהבין בדבריו בהגמי"י שכתב שם דלדעת רש"י אף שכל החתיכה בתוך הרוטב רק שפני החתיכה מגולה אפילו הכי אסור יע"ש, והיינו כמ"ש ועיין בב"י בסימן צ"ב שדחה דבריו ופי' דכוונת רש"י דוקא בשמקצתה חוץ לרוטב ועיין בד"מ שם סק"א שהביא סיוע לדעת הב"י ממ"ש המרדכי פכ"ה דדוקא כשמקצת החתיכה מגולה (יע"ש שכ' דב' שלישי החתיכה מגולה) אכן דעת הא"ז נראה כמ"ש בהגמי"י ועיין ברש"י שם (דף ק"ח) בד"ה אילימא לא ניער מפלט לא פליט שהחלב בגגה של חתיכה הוה משמע גם כן כמ"ש הגמי"י דכל שהגג מגולה דינו כמקצתה חוץ לרוטב, וא"ל דאכתי טעמא מאי דכיון דמתפשט הטעם בכל הקדרה למה יצטרך ס' נגד החתיכה וכמו שהקשה הרמ"א בהג"ה שם, אכן באמת זה היא קושית התוס' שם על הר"א הנ"ל ולפמ"ש שם בשם הר"א ממיץ שפיר י"ל כמ"ש הר"א הנ"ל יע"ש דדוקא

בחדא חתיכה דבחצי חתיכה ל"א נ"נ שפיר אמרינן דמצטרף כל החתיכה לס' משא"כ מחתיכה לחתיכה (ולפ"ז נראה דמה דפשיטא להו לכמה אחרונים דכל דרך הילוכו ל"א נ"נ לכאורה אין זה דבר מוסכם דהא לפמ"ש בטעם איסור דבוק דהוא מטעם שבלעה מתחלה נראה להדיא דאף שבסופו יתפשט לכל הקדרה מ"מ אמרינן דנ"נ וצ"ע):

ולמ"ש ע"כ צ"ל דמ"ש המרדכי שם בשם הר"ש מוליר דהטעם דאסרינן בדבוק במליחה משום דמסתמא נמלחה לבדה מתחלה הוא טעם אחר ודלא כמ"ש הא"ז וכמ"ש באמת הרמ"א מתחלה, ואף דרמ"א ז"ל כתב דזה דחוק מ"מ לפענ"ד ע"כ צ"ל כן (וגם בלא"ה לפענ"ד לכאורה דברי הר"ש צ"ע דמנ"ל בפשיטות דמסתמא נמלחה לבדה תחלה דשמא האיסור נמלח לבסוף, שוב ראיתי דדבריו כנים ואמיתים והיינו דודאי הדרך במליחה דלוקחין כל חתיכה בפ"ע ומולחים אותה ביד תחלה ואחר כך מניחים אותה על הדף ולכן שפיר כתב ההר"ש ורמ"א בהג"ה הנ"ל דודאי אנו תולין דמסתמא נמלחה תחלה לבדה ור"ל שלא היתה מונחת על הדף בצירוף עם שאר החתיכות ואם כן אף אם באמת נמלחה לבסוף מ"מ כיון שבתחלת המליחה לא נצטרפה עם השאר הנה באמת י"ל דנאסרה תיכף במליחה קודם שהניח אותה עם שאר החתיכות כי אין שיעור לדבר, ויעו' בסי' צ"א דאנן קי"ל דלא כמ"ש הר"ן, ועפ"ז צ"ל דמ"ש האחרונים בסימן ק"ה לצדד באיסור דבוק במליחה היכי שנמלחו הכל ביחד או עכ"פ האיסור נמלח בסופו היינו דוקא במקום שנמלחה על הדף בצירוף שאר החתיכות משא"כ היכי שאחזה ביד בשעת מליחה דבכה"ג אה שנמלח האיסור בסופו אסור) ולפי שיטת הא"ז הנ"ל א"ש מה שלא נתבאר בדברי הפוסקים מדין ניער וכסה דמהני גבי דבוק דאפ"ל דבאמת גבי דבוק אף ניער וכסה ג"כ לא מהני דע"כ לא אמרינן דמהני ניער וכסה אלא גבי ט"ח דאמרינן דעל ידי הניער וכסה שוב אינו נבלע בחתיכה זו לבדה אלא מתפשט בכל הקדרה בשוה כיון דעי"ז הו"ל ככולה ברוטב משא"כ בנ"ד גבי דבוק דאף בשכולה תוך הרוטב לא מהני שוב מצאתי ביש"ש בפכ"ה בסימן מ"ט שכתב דאף לפי דעת המרדכי וסיעתו דאף בשכולה תוך הרוטב אסור גבי דבוק מ"מ שפיר מהני ניער וכסה והיינו מטעם דלשיטת רש"י כ"ז שלא ניער וכסה הנה קודם שהעלתה הקדרה חתיכה אינו מתפשט כ"א באותה חתיכה אף שהיא כולה בתוך הרוטב אכן בשניער וכסה שפיר מתפשט הטעם בשוה בכל הקדרה על פי שיטת רש"י ז"ל יע"ש (ואכתי יל"ע דא"כ איך כתב הא"ז הנ"ל גבי הא דדיקולא דאם היינו מפרשין דמיירי בלא רוטב היה צריך ס' נגד החתיכה שנאסרה מתחלה דמשמע דשוב היו מצטרפין כל החתיכות לס', וכן נראה מדבריו גבי איסור דבוק במליחה דהחתיכה הא' נאסרה וצריך ס' נגדה בשאר החתיכות דהא לפי שיטתו הנ"ל

היה צריך בכל חתיכה וחתיכה ס' בפני עצמו דהא מתחלה נבלע האיסור רק בחתיכה שאצלה ונאסרה ושוב אינו מצטרפת עם שאר החתיכות וי"ל) ויעוין במרדכי שם שסיים על דברי הא"ז דבראבי"ה משמע דחולק עליו וס"ל דא"צ לשער כי אם נגד החלב לבדו, ולכאורה צ"ע דהא מבואר במרדכי בסי' תרצ"ט דאדרבה דעת הראבי"ה כמ"ש בס"ה דאף בשכולה בתוך הרוטב אסור בדבוק, אכן לאחר העיון י"ל דהראבי"ה לשיטתו דס"ל דאף בשמן אינו אוסר במליחה בס' ויעוין במרדכי בסי' תרצ"א במ"ש בשמו דס"ל כדעת הרא"מ דבחצי חתיכה לא נ"נ יע"ש וס"ל דבדבוק אף שכולה בתוך הרוטב חמור מט"ח שנפלה על חתיכה שמקצתה חוץ לרוטב:

הכלל העולה דהרבה שיטות נאמרו בהא דאיסור דבוק הא' דעת המרדכי בסי' תרצ"ט בשיטת הרי' והגשע"ד דלא אסרי' גבי דבוק כ"א בשידוע שהי' מקצתה חוץ לרוטב וכ"נ להדיא עמ"ש בהג' מרדכי בסי' תרצ"א דלדעת רש"י יש לפרש הא דירך בג"ה מיירי בשמקצתה חוץ לרוטב יע"ש, (ויעו' בישׁ"ש בפכ"ה סי' מ"ט במ"ש לפרש דברי המרדכי במ"ש ודלא כדעת התוס' דר"ל דהתוס' ס"ל דאף במקצתה חוץ לרוטב שרי וא"צ ניער וכסה, והוא דחוק דהא קאי שם על מ"ש בשם ס"ה דאף שהכל מכוסה במים וע"ז סיים דהיינו כמ"ש הראבי"ה ור"ל דאף בשכולה בתוך הרוטב וע"ז סיים דלא כתוס' שהבינו בדעת רש"י דמיירי במקצתה חוץ לרוטב, ואף למ"ש הוא ז"ל נראה דיודה למ"ש דלדעת המרדכי בשיטת התוס' ס"ל דגם רש"י לא אסר גבי דבוק כ"א בשמקצתה חוץ לרוטב וכמ"ש בהגהת מרדכי הנ"ל) הב' דאף בכולו ברוטב גם כן אסור בדבוק מטעם דשמא היתה פ"א מקצתה חוץ לרוטב, והנה לפי' ב' שיטות הנ"ל הנה י"ל דעיקר האיסור הוא רק ע"פ דעת רש"י בהא דט"ח דמקצתה חוץ לרוטב דינו ככולה חוץ לרוטב, אכן לדעת ההגשע"ד שכתב לחלק בין דבוק להא דט"ח נראה דבדבוק יש לאסור לכ"ע אף לדעת הר"י שם, הג' דעת הס"ה ורבי"ה וא"ז דאף בכולה בתוך הרוטב ולא יצאתה בשום פעם חוץ לרוטב אסור בדבוק וגם לפי שיטה זו י"ל דעיקר האיסור הוא על פי שיטת רש"י דכל שלא ניער וכסה אינו מחלק בשוה וכמ"ש בישׁ"ש שם, אכן לדעת ההגשע"ד י"ל דבדבוק גם הר"י וסיעתו יודו ובהכי א"ש מ"ש בס"ה ובהגמי"י דר"י החמיר כרש"י, הד' שיטת האו"ה ורמ"א בד"מ ובתו"ח דחיישינן לשמא היתה כולה חוץ לרוטב ולכן לכ"ע אסור (וגם לפ"ז א"ש מ"ש בשם ר"י לאסור כה"ג) ומעתה נשוב לנ"ד דהנה לפי מה שביארנו דלדעת כמה פוסקים אין לאסור בדבוק כי אם מטעם דשמא היתה פ"א חוץ לרוטב בודאי אין לחלק בין איסור דרבנן לדאורייתא דהא עיקר דין איסור דבוק שהוזכר בדברי הראשונים הוא בהא דלב וכבד הדבוקים בעוף ושם לא הו"ל כי אם איסור דרבנן

דם שבישלו ומלחו וכ"ש בדם הכבד דבלא"ה לא הו"ל כי אם מדרבנן ואפילו הכי כתבו לאסור כה"ג וע"כ מטעם שכתבנו דהו"ל ספק הרגיל, וכן נראה מדברי הרמ"א בהג' מרדכי במ"ש לחלק בין בישול למליחה דבבישול הדרך לנער יע"ש וע"כ צ"ל דמ"ש הט"ז בסי' ע"ב לבאר דעת הטור דאין לחוש בזה מטעם סד"ר היינו דוקא לפי שיטתו דלא ס"ל הא דאיסור דבוק ור"ל דאף מי שירצה להחמיר בדאורייתא מ"מ בדרבנן בודאי דאין להחמיר, עוד נראה לפענ"ד די"ל דדעת הטור כדעת התוס' לשיטת רש"י דאין לאסור כ"א בשידוע שהיה מקצתה חוץ לרוטב ולכן כתב דמסתם בודאי אין לאסור לכ"ע, אכן לשיטת שאר הפוסקים בודאי דאף בדרבנן אסור וכמ"ש וז"ב, ולפ"ז כ"ש בספק איסור תורה דודאי אסור דאין לצרף האי ספיקא דשמא לא היתה חוץ לרוטב לס"ס כלל דספק א' בדרבנן וס"ס בדאורייתא דין אחד להם:

ג) **ועוד** דלמ"ש הפוסקים לפרש גבי כבד דהאיבעיא אף קודם מליחה כיון דכבד כולה דם אף אי פי' שרי' יע"ש ואפ"ה כתבו כל הפוסקים בפשיטות דיש לאסור בדבוק בעוף הרי להדיא דאף בספק יש לאסור בדבוק, ויעוין בש"ך שם ס"ק כ"ג במ"ש דמ"ש הפוסקים בכבד הדבוקה בעוף מיירי שנמלחה מתחלה ואם כן הא בנמלח לדידן בודאי דאין בו רק ספק איסור אף לשיטת רש"י דאף לפי דעת המפרשים דלדעת רש"י עיקר הבעיא דוקא אחר מליחה מ"מ עכ"פ בכה"ג לא הו"ל רק ספק וכ"ש לדעת ר"ת דבאמת שרי לאחר מליחה ובדיעבד אי הורה המורה לא מהדרינן עובדא ומ"מ כתב הש"ך בפשיטות לאסור בדבוק אף כה"ג הרי להדיא דאף בספק אסור כה"ג, וא"ל דכ"ז דוקא לשיטת האומרים דטעם איסור דבוק הוא משום ממהר לבלוע משא"כ לפי טעם דשמא היה חוץ לרוטב באמת יש להתיר, דז"א דהא כ"כ דלפי דעת כמה פוסקים אין שום איסור בדבוק כ"א מטעם שמא היה חוץ לרוטב וכ"נ גם כן דעת הרמ"א עצמו בהג' מרדכי ובת"ח ואם כן איך יפרשו מ"ש המרדכי בפכ"ה בשם רש"י וראבי"ה בפשיטות לאסור בכבד דבוקה דהא הו"ל ס"ס, ל"מ לפמ"ש כמה אחרונים בדעת רש"י דהאיבעיא אף קודם מליחה ואף אם נאמר דלרש"י הבעיא דוקא לאחר מליחה מ"מ אכתי יש לעיין לפמ"ש הש"ך דבכבד דבוק מיירי ע"כ בנמלחה כבר ואם כן בודאי אף לשיטת רש"י אין בו כי אם ספק איסור בעיא דלא איפשטא ואפילו הכי אסור, א"ו כמ"ש דאין אנו עושים שום צירוף מהאי ספיקא דשמא לא היתה חוץ לרוטב וכל שהספק הא' אסור מצ"ע ה"ה דיש לאסור אף בדבוק וכן נראה גם כן ממ"ש בת"ח כלל ל"ח דגבי מליחה יש לאסור בדבוק מטעם דשמא נמלחה לבדה (ועיין במש"ז בסי' ק"ה ס"ק כ"ה דגבי מליחה אין לאסור מטעם ממהר לבלוע מטעם דיש צירוף דטת הראבי"ה) ולשיטת הרמ"א ז"ל בודאי הא

דאנו משערים במליחה בס' אף בשמן אינו רק מספק כמ"ש שם בכלל ל"ח דין ב' דרוב הפוסקים סבירא להו דמליחה אינה אוסרת כ"א כ"ק, וכן נראה שם עוד בדין ה' במ"ש דאף למאן דמחמיר היינו בשמן דוקא וכן נראה באמת מדברי הרמ"א בסי' ק"ה שם ממה שהביא דעת הראבי"ה בשם י"א וכתב דמטעם זה נהגו להקל בכמה דברים, גם הביא דעת מהרמ"פ שכתב להקל מטעם זה בה"מ (ואף דרמ"א לא סמך ע"ז כ"א באיסור כחוש מ"מ י"ל דשפיר ס"ל דיש לצרף שיטת הראבי"ה לס"ס אלא דבספק אחד אין להתיר) וכ"כ בשבו"י ובשאר אחרונים להכריע כן להלכה:

ודלא כמ"ש בנובי"ק סי' כ' בפשיטות דאין לצרף דעת הראבי"ה לס"ס מטעם דרבים פליגי עליה דכ"כ דהרמ"א ז"ל כתב בהדיא להיפך, ומ"ש שם להכריע מהא דקי"ל דאף באיסור דרבנן צריך ס' בשמן ממש ואין מקילים מסד"ר לענ"ד אין הכרח די"ל דכ"ז ממנהגא ואף דאכתי י"ל דאם כן עכ"פ בה"מ הו"ל להתיר נגד המנהג, וראיתי בשפ"ד בס"ס ק"ה בדין ד' שכ' דלכן אין להתיר כה"ג מטעם דהו"ל ספק ח"ח ובס"ס שפיר שרי מטעם די"א דבס"ס אין מזיק ח"ח, ודבריו צ"ע חדא דהא אנו מצרפין בכ"מ ספיקא דפלוגתא לס"ס בדאורייתא וסד"ר ואדרבה המעיין במ"י בקו"ה יראה להדיא דספק פלוגתא עדיף מספק במעשה, ועוד דאנן קי"ל דאף בס"ס מזיק ח"ח ואף דבשבו"י לא הקיל כי אם בה"מ ובאמת בה"מ שפיר יש לצרף ספק בח"ח כה"ג לס"ס כמ"ש כל האחרונים מהא דסימן ק"י גבי נשמט הגף (ועיין במ"ש במק"א שלענ"ד צ"ע בזה ממ"ש הרשב"א בחידושיו פ"ק דחולין והובא גם כן בר"ן שם בשם הר"י לאסור בפשיטות בנשמטה הגף ספק מחיים הרי להדיא דאין להקל כה"ג מס"ס) ולפלא שלא דברו בזה בשום אחרון ועיין בנוב"י שכתב להקל בזה, אף בלי ה"מ וזה ודאי צ"ע, שוב ראיתי דהרשב"א והר"ן אזלו לשיטתם בסימן נ"ג דס"ל לדעת הרי"ף דמהני בדיקת הריאה גבי שמוטה ולכן שפיר כתבו כאן דאזלינן לחומרא ור"ל דצריך בדיקה בריאה ובאמת אם נאבדה הריאה בלי בדיקה אפ"ל דאף לדידהו בודאי שרו ואף בלי ה"מ דהא לפי שיטתם אין זה ק"ח וה"ה לדידן עכ"פ בה"מ שרי):

שוב ראיתי די"ל דכוונת הפמ"ג הוא ע"פ מ"ש המ"י בקו"ה דדין ח' דאף דספק פלוגתא הו"ל ספק גמור מ"מ היכי דאיסתפק לן מה אמור ב"ה קמאי או שהראשונים עצמן נסתפקו בזה אינו מצטרף לספק, ואם כן י"ל דה"ה בנ"ד כיון דעיקר טעם פלוגתתן בפי' דברי הש"ס בהא דשאני חלב דמפעפע דלדעת הרא"ה והרמב"ן וראבי"ה הנ"ל ר"ל בזה דמפעפע קצת אמנם אינו מחלק בשוה לכל החתיכה שיתבטל בס', ולדעת שאר הפוסקים שפיר מצטרף לס' הו"ל כספיקא מה אמור ביה קמאי וכדומה לזה כתב הפמ"ג

בסימן מ"ג שפ"ד סק"ו דזה הו"ל ח"ח לא ספק פלוגתא כיון דא"א מבינים מה הוא סומכה יע"ש ועוד כיון דעיקר הספק בזה אם מתפשט בכל החתיכה הו"ל ספק בקיאות שפיר י"ל דהו"ל ח"ח וכמו שכתב הש"ך בסימן ק"ד בסק"ד דהאי ספיקא, אם משביח אי פוגם הו"ל כספק חסרון ידיעה יע"ש, אכן באמת גם זה צ"ע חדא דכפי הנראה מדברי כל האחרונים דבאמת בכה"ג אין לחלק בין ספק דרבנן לס"ס בדאורייתא יע"ש, וגם בגוף דבר זה צ"ע דהנה מ"ש בטעם הא' דהוה ליה ספק מה אמור ביה קמאי הנה באמת לכאורה כל ספק פלוגתת הפוסקים (ועכ"פ ברובא דרובא) הוא כן דנסתפקו בהבנת דברי הש"ס או להיכן דעתם נוטה להלכה, וע"כ צ"ל דע"כ לא כתבו דאין להקל כה"ג אלא במקום שכל הפוסקים לא הכריעו באמת בדברי, הש"ס לשום צד משא"כ היכי שיש פלוגתא ביניהם ולמר הדבר מוכרע בש"ס כן ולמר באופן אחר שפיר הו"ל ספק גמור, ולפ"ז יש לעיין בהא דכתב הפמ"ג בסימן מ"ג דהו"ל ח"ח דהא בש"ע הכריעו בפירוש דרק מקום הדבוק הו"ל דין סומכה ויעוין לעיל בסימן מ"ג במ"ש מדברי הא"ז, וגם במ"ש בטעם הב' גם כן צריך עיון לפמ"ש הט"ז בסימן צ"ח דהיכי שהספק ח"ח כולל לכל הדור שפיר הו"ל ספק ועכ"פ בה"מ הו"ל ספק גמור ואפשר לומר דהש"ך בסימן ק"ד אזיל לשיטתו בנה"ך בסימן צ"ח שהשיג על הט"ז שם וס"ל דהא דמקילים בסימן פ"א גבי סירכא הוא מטעם דבאמת מעיקר הדין היו יכולים לברר על ידי נפיחה ופושרין אלא דמחומרא אמרינן דא"א בקיאים ולכן שפיר הו"ל ספק מעליא משא"כ בהא דכחל וכ"כ הב"ח שם, ולפ"ז משמע דבאמת היכי שהוא ספק גמור מח"ח אף שהוא כולל לכל הדור אין לחושבו לספק, ועפ"ז א"ש מ"ש האחרונים דאף בספק ח"ח לכל העולם אין להתיר כי אם בה"מ ויסודם מדברי הרמ"א בסי' ק"י גבי נשמט הגף ולכאורה למ"ש הט"ז הו"ל להקל אף בלי ה"מ אכן למ"ש א"ש דבאמת דעת הב"ח וש"ך בנה"ך דאף בכה"ג יש להחמיר, ולפ"ז יש לעיין במ"ש הפמ"ג ושאר אחרונים דאין להקל בנשבר הקולית סמוך לגוף בספק מחיים כי אם בה"מ ולמדו ד"ז מהא דגף ולפענ"ד צריך עיון די"ל דדוקא בהא דגף שגם מדין הש"ס לא היו בקיאים בבדיקה לדעת רב וכ"פ כמה פוסקים ולכן שפיר הו"ל ח"ח לדעת הב"ח וש"ך הנ"ל משא"כ בהא דנשבר סמוך לגוף דהוא רק מחומרת הפוסקים שפיר י"ל דלדעת הש"ך הו"ל ספק גמור ושרי אף באין ה"מ:

הן אמת דלפ"ז יל"ע גם בדברי הש"ך עצמו בסימן נ"ה סק"ד במה שהחליט לאסור בזה מטעם ח"ח וכן הקשה עליו במ"י כלל פ"ו ס"ק י"ג, שוב ראיתי די"ל דהש"ך באמת אזיל לשיטתו בסימן נ"ג שהעלה דגם הספק מחיים הו"ל ח"ח ואם כן י"ל דספק מחיים הו"ל ספק ח"ח ממש, ועוד י"ל דע"כ לא כתבו בסימן פ"א להקל אלא במקום שהספק הב'

עכ"פ הו"ל ספק טוב ואין בו שום צד ח"ח משא"כ בנ"ד דב' הספיקות המה ח"ח אף שאינם כי אם מחומרא אין להקל בלי ה"מ ועפ"ז י"ל דדוקא בהא דסי' ק"ד שפיר כתב הש"ך דהו"ל ח"ח משום דהוא ספק גמור מח"ח דגם בש"ס נסתפקו בזה משא"כ בנ"ד דבאמת היינו יכולין לברר דבר זה על ידי טעימה אלא דא"א נוהגים בטעימה שפיר הו"ל ספק גמור בה"מ עכ"פ:

ד) ובגוף הקושיא נלפענ"ד דהנה לכאורה בלא"ה הו"ל להתיר דאף לפמ"ש בנוב"י הנ"ל דדעת הראבי"ה הו"ל דעת יחידאי מכל מקום אכתי צ"ע דהא מבואר בש"ך בסי' רמ"ב בפסק או"ה דאף ביחיד נגד הרבים סמכינן באיסור דרבנן בשעה"ד והפ"מ להקל כדברי היחיד יע"ש, וכן כתב בג"פ בסוף הספר בכללים ס"ס וא"ו יע"ש, אכן העיקר בזה דע"כ לא כתבו הפוסקים דיש להקל כה"ג אלא במקום שלא פשט המנהג להדיא כדברי האוסר אף בשעה"ד משא"כ במקום שראינו שפשטה ההוראה לאסור אף בשעה"ד שוב אין בידינו להקל נגד המנהג כיון שקבלו עלייהו דברי האוסר אף בכה"ג ואף אם הוא כפי דעת היחיד דהא כבר האריך בג"פ דבפלוגתת התנאים והאמוראים והפוסקים באמת אין בזה משום אחרי רבים להטות דכ"ז היינו בגוף העובדא שנחלקו משא"כ לקבוע מזה הלכה לדורות שפיר יכולין לקבוע אף כדברי היחיד ויעו' לקמן בח"ג בסי' ב' מחזקת הרבנות במ"ש בנידון רובא דצ"ל מתוך מו"מ של כולו ולכן ה"ה בנ"ד שפיר יכולין לקבוע ההלכה אף כדברי היחיד ואף דאם לא היה בזה מנהג במפורש לענין שעה"ד שפיר היינו יכולין להקל בדרבנן כה"ג אף במקום שהמנהג הוא כפי דעת הרוב ולהקל כדעת היחיד וכמ"ש הש"ך הנ"ל היינו מטעם דמסתמא אמרינן דכה"ג לא נהגו להחמיר כוותיה, משא"כ במקום שראינו מפורש שנהגו כן אף בשעה"ד שוב אין להקל אף כה"ג, ובהכי אתי שפיר מה שנמצא בכ"מ להחמיר אף בדרבנן בפלוגתת הפוסקים אף בה"מ ולכאורה צ"ע דאף אם הוא יחיד נגד רבים וקטן נגד גדול הו"ל להקל בשעה"ד עכ"פ, אכן למ"ש א"ש דהוא מטעם שכבר פשט המנהג כדברי האוסר אף כה"ג, ועפ"ז א"ש גם כן אף לדידן דדעת הראבי"ה הו"ל ספק שקול מ"מ כיון שכבר פשט המנהג כדברי האוסרים אף בה"מ ואף בדרבנן שוב אין להקל ומ"מ שפיר מצטרף לס"ס בדאורייתא מטעם די"ל דע"כ לא קבלו עליהם דעת האוסרים כ"א במקום שאין שם שום צד אחר להקל משא"כ במקום שיש עוד שום צד להקל שפיר יש להקל, ובהכי א"ש ג"כ מ"ש הרמ"א דדעת מהרמ"פ להקל אף באיסור תורה בשמן בקליפה ורמ"א כתב דאין להקל כ"א בכחוש שיש בו סרך שמנונית אבל לא באיסור שמן שמדינא צריך ס' דהא לפמ"ש בת"ח ובתשובה דרוב הפוסקים כראבי"ה א"כ באמת הו"ל לפסוק כמ"ש מהרמ"פ הנ"ל

דהא ביחיד נגד רבים ואף במיעוט נגד רבים הנה קי"ל ברוב המקומות דהלכה כרבים (אף שכ"כ דכה"ג אין בזה משום אחרי רבים מ"מ כ"ז דוקא למי שיכול להכריע משיקול דעתו כדברי היחיד אכן אנן בדורות האלו אין אנו סומכין על הכרעתינו ושיקול דעתינו והולכין אחר הרוב) ומ"מ בכמה פעמים חששו גם לדברי המיעוטים ובה"מ ושעה"ד סמכו להקל כפי דעת הרוב וכמו שהאריך בזה בג"פ בכללים סי' ה' אם כן ה"ה בנ"ד אף דנהגו להחמיר מכל מקום בשעה"ד וה"מ הו"ל להקל כדעת הרוב, אכן למ"ש א"ש דכיון דכבר נתפשטה ההוראה להחמיר כדברי האוסרים אף בה"מ שוב אין להקל, ולזה אפ"ל דנתכוון הרמ"א ז"ל במ"ש באיסור שמן שמדינא צריך ס' ור"ל כיון דיש למנהג זה יסוד מעיקר הדין שקבלו עליהם כדברי האוסרים (וכמ"ש דכה"ג אין בזה משום אחרי רבים מה"ת):

ה) **וראיתי** בשו"ת טו"ט מה"ת בק"א סי' ג' במ"ש להשיג על השואל דאין לסמוך על השבו"י ופמ"ג במ"ש להקל בס"ט ע"י מליחה ואף לפי דבריהם אין להקל כ"א בדבר הנראה שהוא כחוש אלא שבודאי איסור הי' אסור מטעם שא"א בקיאים ובספק יש להתיר מטעם ס"ס משא"כ באיסור שמן ממש גם השבו"י ופמ"ג יודו דאין לסמוך על הראבי"ה אף בס"ט ע"כ תו"ד, ודבריו תמוהים דבכחוש בודאי אף בודאי איסור הדין פשוט ומבואר ברמ"א דיש להקל בה"מ עכ"פ וא"צ בזה להא דהשבו"י הנ"ל והמעיין בשבו"י ופמ"ג יראה להדיא דאף בשמן ממש שרי לדעתם בס"ט בה"מ עכ"פ, ועוד דהא לא כתב להקל שם כ"א בה"מ וסע"מ ביחד ואם כמ"ש הוא אף בה"מ לבד בודאי דיש להתיר, הן אמת דהמעיין בחו"ד בחידושים ס"ק ל"ו יראה לכאורה שהבין גם כן בדעת השבו"י כן שהרי כתב שם דבאיסור ששייך בו שמנונית אין להקל אף באיסור דרבנן במקום שאין הפסד קצת וע"ז סיים וכ"ש בספק איסור תורה דלא כשו"ת שבו"י וכן כתב בנוב"י ומזה משמע לכאורה דגם בשבו"י מיירי בכחוש שיש בו סרך שמנונית, אכן באמת לפ"ז גם דבריו צ"ע כמ"ש, ועוד דלפמ"ש הוא ז"ל נראה לכאורה דדעת השבו"י להקל כה"ג אף בלי הפסד קצת, והנה באמת המעיין בשבו"י יראה דלא כתב להקל כ"א בהפסד גדול וצירוף סע"מ וא"ל דס"ל דכיון דלדעת השבו"י יש להקל אף בשמן ממש בה"מ וסע"מ א"כ בכחוש כה"ג יש להקל אף בלי הפסד כיון דאף בודאי איסור מותר כה"ג בה"מ, דבאמת אין זה מוכרח דהא בכ"מ שאנו מתירים באיסור תורה בה"מ כתבו הפוסקים דבאיסור דרבנן צריך עכ"פ הפסד קצת ואם כן י"ל דה"ה וכ"ש בספק איסור תורה דצריך עכ"פ הפסד קצת, ועוד דהא שפיר י"ל דדעת השבו"י דאין לצרף האי ס"ס כ"א בה"מ ואם כן ה"ה בנ"ד גבי איסור כחוש אין להקל כי אם בה"מ כמו בודאי

איסור, ואף לפמ"ש האחרונים דבכ"מ דמותר בה"מ כשיש עוד איזה ספק יש להתיר אף בלי ה"מ מ"מ י"ל דהיינו דוקא כשהספק הא' לא נאסר מתחלה משא"כ בנ"ד דהו"ל ספק בגוף וכבר חל עלי' שם איסור ואף בלא נודע הספק הא' ג"כ כבר מבואר בדברי האחרונים דאין להתיר בלי ה"מ ואף דבשבו"י נראה דס"ל דבאמת בנ"ד לא הו"ל ספק א' בגוף מ"מ י"ל דלא סמך ע"ז כ"א בה"מ דוקא, ויעו' בפמ"ג בקו"ה מ"ש בזה ויעו' בלב"ש בקונטרס טריפות עצמות שכתב דאף במקום שמותר בה"מ בלא"ה ויש בו ג"כ ס"ס בח"ח מ"מ אין להתיר בלי ה"מ ואף לפמ"ש במק"א דנלפענ"ד דבמקום שיש ב' צדדים להתיר בה"מ שפיר י"ל דשרי אף בלי ה"מ מ"מ הא בנ"ד באמת לא הקיל השבו"י גבי שמן ממש כ"א בהפ"מ וסע"מ ביחד ויותר נראה דמ"ש החו"ד הנ"ל באמת לא קאי על מ"ש מתחלה בדין איסור כחוש אלא הוא דין אחר ור"ל בשמן ממש ור"ל בזה כמ"ש בנוב"י דמהא דקי"ל דאין להקל בשמן אף בדרבנן הנה מזה נסתר ג"כ דעת השבו"י הנ"ל אלא דלשונו מגומגם קצת:

ושוב מצאתי בספר בינת אדם בסי' מ' שהביא גם כן דברי הנוב"י הנ"ל במ"ש להכריע דאין לעשות ספק מדעת הראבי"ה מהא דאיסור דרבנן צריך ס' וכ' לתרץ דכיון דאנן קי"ל דמליחה בס' לכן אף בדרבנן נהגו כן דכל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תקנו, ודבריו צ"ע דהא כיון דלא החמירו בדאורייתא כ"א מכח ספיקא דפלוגתא א"כ לכאורה שפיר קאמר הנוב"י דלפ"ז יש להקל בדרבנן כמו דקי"ל בספק פלוגתא דבשל תורה הלך אחר המחמיר ובדרבנן אחר המקיל כמ"ש הש"ך (סי' רמ"ב) ובשאר אחרונים ומה שייך בזה הא דכל דתיקון רבנן, ויעו' ברמב"ן בספר המצות במ"ש דאף לדעת הבה"ג דבכל איסור דרבנן יש בזה איסור תורה מלאו דלא תסור מ"מ יש להקל בספיקו דמעיקרא הכי תקנו להקל בספק יע"ש, גם במ"ש עוד שם להסתייע מדברי השבו"י הנ"ל וכ' דאף דבנוב"י חלק עליו היינו דס"ל דבהגיע לחלל הו"ל ודאי טרפה ולא ספק והוא תמה עליו דבאמת גם בהגיע לחלל אינו כ"א ס"ט ע"כ תו"ד, ודבריו תמוהים דהמעיין בנוביק בסי' כ' יראה להדיא דמעולם לא עלה על דעתו לחושבו לודאי טרפה כה"ג ועיקר השגתו שם על השבו"י הנ"ל הוא רק דמהא דקי"ל דאיסור דרבנן צריך ס' נר נראה להדיא דאין לצרף דעת הראבי"ה לשום ספק כלל לא בדאורייתא ולא בדרבנן, והנה כפי הנראה שנתכוון הרב בזה למ"ש בסוף התשובה לחלק דאף דבעובדא דהשבו"י אין להתיר מטעם צירוף דעת הראבי"ה מ"מ בנשבר הקוליות סמוך לגוף שפיר יש לצדד בזה כיון דהוא רק מחומרת האחרונים וגם רק ספק לחוש שמא נתעכלו הגידים והבין מזה דבעובדא דשבו"י הו"ל ודאי, אכן באמת כפי הנראה דלא עיין שפיר דבפירוש אתמר גם שם בתחלת דבריו דגם

בהא דהשבו"י אינו כ"א ספק אלא דעיקר כוונתו שם לחלק בין ס"ט שהוא טרפה לכ"ע מעיקר הדין ובין ס"ט שמחומרת האחרונים כמבואר למעיין שם:

ויהיה איך שיהיה הנה עכ"פ מבואר דלדעת המהרמ"פ ורמ"א בת"ח ורשד"ם שהובא בכנה"ג ושבו"י ופמ"ג וח"ס אין במליחה כ"א ספק איסור ואפ"ה כתב המרדכי בשם הר"ש וכ"ה בת"ח דיש לאסור בדבוק מטעם שמא היה פ"א לבדה, ואף לפמ"ש לדעת השבו"י דאין לעשות ספק מדעת הראבי"ה כ"א בה"מ ובה"מ באמת דעת הת"ח שם להתיר דא"צ ס' נגד כל החתיכה יעו"ש אכן אכתי מהא גופא מוכרח כן דאם כן למה ליה להרמ"א לצדד שם מהא דלא אמרינן חנ"נ במליחה דהא בלא"ה הו"ל ס"ס ועוד דאם כן למה כתב הרמ"א לאסור אותה חתיכה אף בהפסד גדול דלפ"ז אף אותה חתיכה שרי, וכ"ש למ"ש המ"י שם דהרמ"א בהג"ה חזר בו וס"ל דאף בה"מ אין להקל וצריך ס' נגד כל החתיכה יע"ש, א"ו דהעיקר כמ"ש דאין לצרף האי ספיקא דשמא לא היתה חוץ לרוטב לשום ספק כלל, הן אמת דהמעיין בט"ז בסי' צ"ב ס"ק י"ב יראה שכ' לצדד בזה מטעם סד"ר, אכן ס"ס דמדברי כל הראשונים במ"ש בטעם איסור דבוק מטעם שמא היה פ"א חוץ לרוטב נראה כמ"ש וכמ"ש באמת בת"ח בזה:

ו) **גם** במ"ש כת"ר דאף לפי הטעם בהא דאיסור הדבוק משום ממהר לבלוע ג"כ יש לצדד בנ"ד מטעם דלענין נ"נ הו"ל סד"ר ואף דלענין גוף החתיכה הו"ל ספיקא דאורייתא וכן כתב הפמ"ג בכ"מ דכל כה"ג אין להקל אף לענין נ"נ מ"מ בנ"ד דבלא"ה דעת הרבה מהראשונים דדם ביצים אין בו כ"א איסור דרבנן שפיר יש לצדד עכ"פ בכה"ג, וכמו שכתב הרמ"א לענין תערובות חד בתרי ע"כ תו"ד:

והנה מתחלה נדבר בגוף דברי הרב פמ"ג דהנה במ"ש במש"ז בסי' ע"ד סק"א בביאור דעת הב"ח דלכן לא סמך בזה על טעם הא' דל"א חנ"נ כ"א בודאי איסור ולא בספק דהוא מטעם דלענין גוף הטחול הו"ל ספק דאורייתא, וכ"כ עוד בזה בסי' צ"ב במש"ז ס"ק י"ב יע"ש ובכ"מ, אכן באמת כ"כ במק"א דדבריו צ"ע ממ"ש הש"ך בסי' קפ"ז בענין רמ"ת דאף שלענין רמ"ת תלינן במכה מ"מ לענין ז"נ אין להקל דהו"ל ספק דאורייתא הרי להדיא דאף שיש בזה ספק דאורייתא מ"מ אזלינן שפיר להקל בדרבנן [הן אמת דלפמ"ש הכנ"י שם בדעת הש"ך דר"ל במ"ש דצריך ז"נ דהיינו דוקא באשה שאינה רמ"ת יע"ש אכתי אין הכרח לזה דהא שם באמת אנו מקילים אף לענין ז"נ, אכן באמת כבר השיג עליו בס"ט וכן הסכימו כמה אחרונים דהעיקר בדעת הש"ך דאף באותו דם שראתה מ"ת צריכה ז"נ יע"ש], וכן נראה באמת מדברי הרי"ף גבי חטה בתבשיל דאף שלענין גוף החטה אנו מחמירין מטעם דהו"ל ספק דאורייתא מ"מ לענין תערובות משהו דהוא רק

מדרבנן יש להקל וכן נראה מדברי התה"ד שהובא בשו"ע בס"ס נ"ז במ"ש לפרש דברי הא"ז דאף דגוף הפלוגתא בענין אכילה הו"ל בדאורייתא מ"מ לענין מכירה בדרבנן יש להקל, וכן נראה גם כן ממ"ש המ"א באו"ח בסי' תקפ"ה בספק תקיעה ביום א' דראש השנה וכן בספק נטילת לולב ביום א' דתוקע ונוטל בלי ברכה מטעם דלענין התקיעה והנטילה הו"ל ספק דאורייתא משא"כ לענין הברכה הו"ל סד"ר, ויעו' בסי' ס"ז במ"ש האחרונים בשם הרשב"א בנידון אם ספק אם קרא ק"ש דחוזר וקורא עם הברכות מטעם דמעיקרא הכי תיקנו משמע דאל"כ הו"ל לענין הברכות סד"ר, ויעו' במ"א בסי' קפ"ד בספק אם בירך ברכת המזון דצ"ל גם ברכה ד' מטעם דלא ליתי לזלזולא ביה משמע קצת להיפוך דכל שהספק בדאורייתא ודרבנן צריך להחמיר גם בדרבנן, והנה אף שהמ"א שם הביא כן בשם הר"ש ור"י הלוי אכן י"ל דס"ל כשיטת הסוברים דגם בספק אם תקע או נטל לולב ביום א' צריך לברך, יעו' בפרישה בסי' ס"ז ובפרי חדש בסי' תקפ"ה, אכן לפי שיטת המ"א בכל המקומות שהכריע דאין צריך לברך רק בברכות קריאת שמע מטעם שכ' הרשב"א אפ"ל דה"ה בנ"ד דאין צריך לברך ברכה ד', שוב מצאתי בא"ר בסי' קפ"ה סק"ה שהביא בשם הלח"מ שא"צ לברך ברכה ד' וסיים דאפשר דמעיקרא הכי תיקנו כמו בקריאת שמע ויעו' במהחה"ש שהפר"ח כתב להוכיח מהא דתנן סתם בעל קרי מברך לאחר המזון משמע דצ"ל גם ברכה ד' אלמא דהכי הו"ל עיקר התקנה, הן אמת די"ל דעיקר כוונת הפר"ח דאזיל לשיטתו בסי' תקפ"ה דכיון דגברא בר חיובא הוא צריך לברך אף מספק, שוב מצאתי בשד"ח במער' ברכות סי' י"ג שהעתיק דברי הפר"ח בליקוטיו באו"ח בסי' ר"ט שהביא הטעם שכ' המ"א משום דלא ליתי לזלזול' ביה וסיים דאין צורך לזה אלא דהעיקר בזה כמ"ש הר"מ בפ"ב מהל' ק"ש ע"ש בכ"מ ע"כ ויעו"ש בכ"מ שהעתיק דברי הרשב"א בהא דברכות ק"ש דכך היתה עיקר התקנה, והנה מזה נרא' שהבין דבאמת לפמ"ש הרשב"א בהא דברכות ק"ש ה"ה בכ"מ שיש ספק אם קיים גוף המצוה צריך לברך ג"כ דכך היתה עיקר התקנה וכמ"ש בסי' תקפ"ה ודלא כמ"ש המ"א בכוונת הרשב"א דדוקא גבי ק"ש הוא צריך לברך משא"כ בשאר המצות, ולכן העלה ג"כ בסי' מ"ז דגם גבי ברכת התורה צריך לברך בספק גם הברכה הב' (אף דבזה אין לו שום הכרח מן הש"ס)מ"מ לפי שיטתו בכוונת הר"מ והרשב"א באמת שוב אין חילוק בין ק"ש לשאר המצות:

הן אמת דהמעיין בשו"ת הרשב"א שם במ"ש בשם הר"מ דכל שנסתפק אם עשה המצוה וכו' או אם חייב בה א"צ לברך משמע להדיא דלא כדעת הפר"ח, אכן באמת המעיין בלשון הר"מ בסוף הלכות ברכות יראה להדיא דאין מבואר שם דמיירי בספק אם עשה

המצוה ושפיר י"ל דמיירי דוקא בספק אם חייב בה וכמ"ש בסוף הלכות מילה, וכן הבין בו בכ"מ שם ובב"י בסי' ס"ז יע"ש דס"ל כדעת הפוסקים דבספק תורה צריך לברך יע"ש, ולפ"ז ע"כ צ"ל כמ"ש וגם באמת המעיין בתשובת הר"מ שהובא בכ"מ בסוף הלכות מילה במ"ש ומכאן אתה למד לכל המצות שיסתפק לך אם אתה מצווה או לאו עושה אותה בלי ברכה ע"כ, ומלשון זה שפיר י"ל דדוקא בכה"ג משא"כ היכי דגברא בר חיובא הוא ויש ספק אם כבר קיים אותה שפיר מברך, אשר ע"כ נלפענ"ד דמעיקרא באמת הוה ס"ל דאין לחלק בזה ובכ"מ ס"ל לר"מ דאין לברך אכן לפמ"ש בתי' הנ"ל באמת ס"ל דזה ממש סברת הר"מ לחלק בזה, ובהכי א"ש מה שהשוה שם דעת מורו הרב החסיד (ר"ל הר' יונה) לדעת הר"מ והנה באמת המעיין בר"י ובטור יו"ד בסי' כ"ח גבי כוי ובב"י שם יראה להדיא דדעת הר"י כשיטת הסוברים דבכל ספק תורה צריך לברך דלא כר"מ, אכן למ"ש א"ש דאפ"ל דהרשב"א הבין בדעת הר"י דס"ל לחלק כן ובכוי באמת אין צריך לברך או אף אם נאמר דבאמת ס"ל דאף בכוי צריך לברך וכמ"ש הטור מ"מ בכה"ג עכ"פ שוין הר"מ והר"י ובהכי א"ש ג"כ דברי הב"י בסי' ס"ז ובכ"מ שם עם מ"ש ביו"ד שם דהר"מ ס"ל דלא כר"י הנ"ל, ובלח"מ פ"א מהלכות חנוכה תמה על מ"ש הב"י בסי' ס"ז הנ"ל בתרתי, א' ממ"ש הר"מ בהלכות מילה הנ"ל, הב' ממ"ש הב"י עצמו ביו"ד דהר"מ דלא כדעת הר"א הנ"ל, אכן למ"ש א"ש דמ"ש בהלכות מילה היינו דוקא היכי דהספק הוא בחיוב המצוה ומ"ש הב"י ביו"ד ר"ל דבמה דס"ל להרי"ו דאף בכוי ג"כ צריך לברך בזה ודאי הוא דלא כר"מ ודעת הראב"ד בהשגות שם ע"כ כדעת הרי"ו ואפשר דזה ג"כ כוונת הכ"מ בסוף הל' ברכות במה שציין בסופו למ"ש הרשב"א הנ"ל (ואף שלכאורה היה אפ"ל דמ"ש הפר"ח כמ"ש הר"מ ר"ל כמו שהבין בו הכ"מ בסוף הל"ב ובב"י ודלא כמ"ש הרשב"א הנ"ל, אכן ממה שציין לדברי הכ"מ שם ושם בכ"מ העתיק באמת דברי הרשב"א ועוד דממ"ש הכ"מ בהל"ב משמע להדיא דס"ל דגם דעת הרשב"א כן ואין ספר פר"ח ת"י כעת) וגם נראה מדבריו דלמ"ש המ"א בשם הר"ש ור"י הלוי דהטעם בזה משום דלא ליתי לזלזולא באמת אין הכרח לומר דגם בכל המצות הדין כן אלא דבשאר המצות באמת א"צ לברך בספק וס"ל דדוקא גבי בהמ"ז חיישינן לזלזול כמ"ש בברכות (דף מ"ה) דר"א עני ליה בלחישא כ"ה דלא לזלזולי, ומ"ש גבי ק"ש ע"כ צ"ל כמ"ש המ"א בכוונת הרשב"א דדוקא בק"ש הכי תיקנו משא"כ בשאר, המצות ובהכי א"ש מ"ש שם בשד"ח בשם השג"א גבי ספק אם בירך בה"ת דא"צ לברך רק ברכה אחת ונסתפק שם דלפ"ז היה אפ"ל דה"ה בבהמ"ז א"צ לברך ברכה ד', ומ"מ י"ל דדוקא בבה"ת דלא מצינו בפירוש דהכי תיקנו משא"כ בהא דבהמ"ז דהפר"ח הביא ראיות דהכי תיקנו שפיר צריך

לברך ע"כ תו"ד, ולפמ"ש הוא עצמו בשם הפר"ח באמת א"צ לזה דהא בלא"ה בבהמ"ז צריך לברך משום דלא ליתי לזלזולא, וגם הפר"ח לא חלק עליהם רק דלשיטתו אין צריך לטעם זה, גם במ"ש לחלק בין בה"ת לבהמ"ז מטעם דבברכת המזון הכי תיקנו הנה אף שבאמת כ"נ גם כן מדעת הא"ר דדוקא בבהמ"ז ובק"ש תיקנו כן אכן למ"ש הפר"ח נראה להדיא דלפ"ז באמת ה"ה בכל המצות, ובאמת לפמ"ש הריב"ש וסיעתו דבכל המצות א"צ לברך מספק באמת גם בברכת המזון צ"ע אם יש לברך ואף דדעת הר"ש ור"י ומ"א דצריך לברך גם הברכה הד' מטעם זלזול מ"מ כ"כ דבא"ר הניח ד"ז בצ"ע:

ושוב ראיתי בשד"ח שהביא בשם ספר ישרי לב שהביא בשם הר"י הלוי דכל שיש חיוב מה"ת ומדרבנן כיון שחוזר ברכה ש"ת ה"ה דצריך לברך גם הברכה דרבנן והביא ראיה מהא דק"ש, והנה מזה נראה להדיא דעיקר כוונת הר"י הלוי שהובא במ"א ג"כ כמ"ש בפר"ח והיינו דס"ל דלפמ"ש הרשב"א ה"ה בכל שאר הברכות הדין כן אלא דס"ל דעיקר הטעם בין בק"ש ובין בשאר הברכות הוא רק מטעם דלא אתי לזלזולי ודלא כמו שהבינו בדבריו בא"ר ושאר אחרונים דדוקא בבהמ"ז הדין וגם דלא כמ"ש הפר"ח להשיג עליהם מהא דק"ש דבאמת כל עיקר חילם מהא דק"ש, ולפ"ז אפ"ל דבאמת דעת הר"ש ור"י הלוי דבכל המצות אין לברך בספק וכשיטת הריב"ש וסיעתו בהא דסי' תקפ"ה רק בק"ש ובהמ"ז (וה"ה בבה"ת) דכל עיקר המצוה הוא ג"ל רק ברכה ואמירה בעלמא לכן שפיר חשו זלזולא משא"כ בשאר מצות דיש בהם מעשה באמת אין לחוש לזלזולא, ונראה לפענ"ד שהבינו כן גם בדעת הרשב"א במ"ש בתחל' בשם הר"מ דאף בספק אם עשה המצוה ג"כ א"צ לברך וגבי ק"ש צריך לברך (וס"ל דגם לפמ"ש בתי' ס"ל בדעת הר"מ כמ"ש בתחלה) ובזה כתב דגבי ק"ש תיקנו כן והיינו כמ"ש, ובהכי אתי שפיר מה שנסתייע הרשב"א מהא דמשמע דצריך לקרות כל פרשותיה ולכאורה יל"ע דהא בק"ש אין בזה שום קפידא אם יקרא ב"פ משא"כ לענין ברכה, אכן למ"ש א"ש דעיקר ראייתו דע"כ מדצריך לקרותה מוכח דחיישינן לזלזול בכה"ג וא"כ ה"ה לענין ברכה, ולפ"ז צ"ל דמ"ש כן גם בשם הרי"ו דעכ"פ בזה שוים הרי"ו והר"מ, ובהכי א"ש ג"כ דברי המ"א הנ"ל, ועפ"ז א"ש ג"כ די"ל דבאמת בכל שאר דברים היכי שיש ספק לענין דאורייתא ודרבנן שפיר אזלינן להקל בדרבנן רק הכא בברכה החמירו בזה מטעם זלזול, ויעו"ש בשד"ח שהביא בשם ספר עמודי אש שהוציא מדברי המ"א הנ"ל דה"ה בכ"מ שיש ספק לענין דאורייתא ודרבנן שצריך להחמיר גם בדרבנן ולמ"ש באמת אין הכרח ואדרבה מדברי המ"א בכ"מ משמע להיפוך, ואפ"ל דר"ל ג"כ דוקא לענין ברכה וכמ"ש וצ"ע בגוף הספר:

וכן נראה ג"כ מדברי הפמ"ג עצמו יעו' בפתיחה להל' מליחה במ"ש לענין כבד בספק כבושה דאם יש ס' נגד דם הסמפונות יש להתיר מטעם דלענין שאר הכבד הו"ל סד"ר יע"ש, הן אמת דהמעיין בתוס' חולין צ"ז בד"ה אמר רבא במ"ש גבי חטה בתרנגולת דאע"ג דיש בזה ספק נתעכל מ"מ בשל תורה הלך אחר המחמיר ואף ע"ג דמיירי לענין משהו ומשהו הו"ל דרבנן משמע קצת דכיון דלענין גוף החטה הו"ל ספק דאורייתא, שוב יש להחמיר אף לענין משהו דרבנן, וכ"כ בשו"ת נוב"י מה"ק בסי' כ"ו ואף דבאמת לכאורה דבריו צ"ע לפמ"ש המהריב"ל דעיקר החומרא בהא דסד"ר ע"י גלגול הוא רק ע"פ שיטת ר"י בהא דספק אחד בגוף והב' ע"י תערובות ולפ"ז הא שם מיירי התוס' לשיטת הר"ת ולשיטתו יש להקל אף בסד"ר כה"ג, ועוד דאף לדעת הר"י שם ג"כ י"ל דכה"ג יודה דיש להתיר וכמש"ל וכ"ה באמת דעת הרי"ף שם וכ"כ הרב עצמו בנובי"ת יע"ש, אכן לאחר העיון ראיתי די"ל דבאמת היכי דנפל הספק בפעם א' בדאורייתא ובדרבנן כ"ע יודו דיש להקל בדרבנן מטעם דמעולם לא חל שם איסור לענין דרבנן דהא עיקר הטעם דאנו אוסרים בספק אחד בגוף או בסד"ר ע"י גלגול הוא מטעם דכבר נאסר הספק הא' מה"ת משא"כ בנ"ד דתיכף שחל הספק בדאורייתא חל ג"כ לענין דרבנן, ולכן א"ש בהא דרי"ף שכתבו להקל בהא דחטה בתבשיל לענין משהו דכיון דנתבקע בתבשיל ממילא חל תיכף הספק בדאורייתא ובדרבנן ביחד, וכן בהא דסי' קפ"ז ובכל שאר מקומות הנ"ל ג"כ שרי מטעם הנ"ל אכן בהא דר"ת הנ"ל דהספק הוא שמא נתעכלה ממילא ספק זה באמת חל על גוף החטה אף קודם הבישול וא"כ שפיר הו"ל סד"ר ע"י גלגול כיון שכבר חל הספק בדאורייתא ונאסר, ואף דאכתי לכאורה צ"ע דהא לפמ"ש המהריב"ל הנה לדעת ר"ת באמת יש להקל אף בסד"ר ע"י גלגול מ"מ הא כ"כ במק"א די"ל דע"כ לא התיר ר"ת בספק אחד בגוף או בסד"ר ע"י גלגול כ"א במקום שעכ"פ עתה אין שם שום איסור תורה כמו בהא דספק אחד בגוף שכבר נתבטל ונהפך האיסור להיתר מה"ת עכ"פ לכ"ע משא"כ בנ"ד דבאמת החטה נשארת בספק איסור תורה, ועפ"ז כתבתי לישב דעת האחרונים שכ' להקל בסד"ר ע"י גלגול בלא נודע מהא דכתב הרא"ש בתשובה והובא בב"י ובשו"ע סי' ס"ו לפמ"ש הב"י דמיירי אף שלא היה בודאי במקום האוסר וכפי הנראה דמיירי שם גם בלא נודע עד שנתערב ואפ"ה כתב לאסור ויעו' בד"מ שלא כ' להקל בזה כי אם מטעם דבלא"א יש דעות דדם ביצים הו"ל דרבנן, אכן למ"ש א"ש דשם מיירי דהחלמון עדיין אינו מעורב ולגבי חלמון עדיין הו"ל ספק תורה ושוב אין להקל אף בחלבון אם לא מטעם צירוף הסברא דדם ביצים בלא"ה הו"ל דרבנן, ובהכי א"ש ג"כ דברי הרמ"א באו"ח במ"ש על המחבר שהעתיק כפי דעת הרי"ף והר"מ בהא דחטה בתבשיל

דאין המנהג כן אלא אוסרין הכל ובד"מ שם הביא שכה"ד המרדכי מטעם דהו"ל דשיל"מ [ויעו' בח"י מה שתמה דהא אנן קי"ל דחמץ אין בו משום דשלי"מ] ולכאורה אמאי לא הביא ממ"ש התוס' כאן דהו"ל סד"ר ע"י גלגול, ובמק"א כתבתי לישב דהוא ע"פ מ"ש הב"י שם לפרש דעת הרי"ף ע"פ מ"ש הר"מ דמ"ש איסור משהו ר"ל איסור כל דהו ולכן אין בזה שום לתא דאורייתא (ויעו' בח"י במ"ש בשם הל"מ לפרש דעת הרי"ף ורמב"ם מטעם דהו"ל תרי דרבנן ולכאורה מזה יש סיוע למ"ש המ"א להקל בחמץ נוקשה בששים והיינו מטעם דהו"ל תרי דרבנן אכן באמת דבריהם צ"ע דהא דעת הרמב"ם דחמץ במשהו מטעם דשיל"מ ובדשיל"מ קי"ל דאף בדרבנן לא בטל, ונראה דמטעם זה הוכרח הב"י לפרש דחמץ הנבלל קיל משאר איסור דרבנן והמ"א שם אזיל לשיטתו דעיקר הטעם בחמץ דהוא מטעם כרת ולא בדילי ויש בזה אריכות דברים) אכן למ"ש כאן בלא"ה א"ש דבנ"ד כיון דהספק נפל בפ"א בדאורייתא ובדרבנן כ"ע יודו דיש להקל:

ז) **ולפ"ז** הנה ל"מ בנ"ד גבי ביצה דעיקר הספק נפל מתחלה בדאורייתא בודאי דדמי להא דהתוס' דשוב אין להקל אף בדרבנן ואף בלא נודע עד שנעשה דרבנן דמ"מ כיון שלענין גוף הביצה הנשאר הו"ל כספק דאורייתא שוב אין להקל, ואף אם לא נשאר מן הביצה כלום מ"מ עדיין יש בו ספק איסור תורה בגוף החתיכה מטעם אפשר לסוחטו וכמ"ש הפמ"ג בכ"מ ואף במקום שעיקר הספק אם הי' ס' בגוף החתיכה נגד האיסור הדבוק ג"כ נלפענ"ד דאין להקל, דהנה ל"מ לפי טעם האיסור בדבוק משום שמא היתה פ"א לבדה בודאי דלא נפל הספק בפ"א בדאורייתא ובדרבנן דהא מתחלה נאסרה החתיכה לבדה מספק איסור תורה ואח"כ כשבאתה בתערובות נפל הספק בדרבנן ואפילו לטעם הב' דממהר לבלוע ג"כ נראה דאין להקל דכ"כ לעיל דלשיטה זו ע"כ צ"ל דגם בתוך הרוטב אינו מחלק בשוה כשהאיסור דבוק וא"כ שוב נפל הספק מתחילה בדאוריית' לענין גוף החתיכה ושוב אין להקל, ויעו' במש"ז סי' צ"ח סק"ה במ"ש לתרץ דעת הט"ז במ"ש דאם נפל לא"מ תחילה ואח"כ נפל המינו ונשפך גם הוא יודה דאסור דהא חנ"נ הוא רק איסור דרבנן (ור"ל דעכ"פ בלא נודע הו"ל להקל בה"מ) ותי' דכיון דיש דעות דחנ"נ בשאר איסורין הוא מה"ת לכן לא רצה להקל, ודבריו לכאורה צ"ע דהא הט"ז בסי' צ"ב ס"ק י"ב כתב לצדד מטעם זה דחנ"נ בשאר איסורין הו"ל דרבנן, אכן י"ל דדעת הרב פמ"ג דע"כ לא כתב לצדד בזה כ"א באיסור דבוק דהוא רק מחומרא בעלמא ועוד דהרבה פוסקים ס"ל דלא אמרינן דבוק כלל לכן שפיר אין אנו חוששים למאן דס"ל דנ"נ הוה מה"ת משא"כ בהא דסי' צ"ח שיש בזה ספק גמור לכ"ע שפיר יש לחוש לדעת המהרי"ק דנ"נ הו"ל מה"ת, הן אמת דלכאורה בלא"ה י"ל"ע במ"ש הט"ז בסי' צ"ב הנ"ל להקל מטעם

דנ"נ הוה דרבנן דהא לפמ"ש הט"ז בס"ס ק"י בפשיטות דאין לחלק בין נודע ללא נודע א"כ שוב אין להקל בסד"ר ע"י גלגול אף בה"מ וכ"ש למ"ש לעיל דהיכי דעדיין נשאר מאיסור תורה כ"ע אף ר"ת יודה דאין להקל כה"ג א"כ הא בנ"ד כיון דבגוף החתיכה הו"ל ספק תורה שוב אין להקל, אכן נראה דדעת הט"ז בזה כיון דבלא"ה איכא כמה דעות דל"א איסור דבוק הו"ל כמו בהא דדם ביצים שכ' הרמ"א דיש להקל בסד"ר ע"י גלגול מטעם דבלא"ה איכא סברות דהו"ל דרבנן א"כ ה"ה וכ"ש בנ"ד דאיכא כמה דעות דאין כאן שום איסור כלל וכ"כ דכה"ג יש להקל אף בנשאר מגוף הספק איסור תורה, ולפ"ז בלא"ה לק"מ מהא דסי' צ"ח דשם כיון שאין בזה שום צד אחר להיתר שפיר כתב דיש לאסור בסד"ר ע"י גלגול ודעת שאר הפוסקים נראה דס"ל דל"ד להא דביצים דשם באמת אין הכרע אי הו"ל דאורייתא משא"כ בהא דדבוק שכבר הכריעו הפוסקים כדעת האוסרים ומה"ט אין להקל אף במקום שיש ספק גמור כמו אם הי' ס' בגוף החתיכה וכדומה, וכ"ש בהא דהט"ז להקל מחמת ספק שמא לא היתה פ"א לבדה דבלא"ה כ"כ דאינו בגדר ספק כלל והט"ז אזיל לשיטתו בזה (ואפ"ל דמה שהוצרך הפמ"ג בסי' צ"ח לתרץ מטעם די"א דנ"נ הוה מה"ת היינו לדידן דקי"ל כשיטת שאר האחרונים דיש להקל בלא נודע בה"מ עכ"פ) ומ"מ בנ"ד שפיר כתב כת"ר לצדד בזה מטעם שכתב הרמ"א דבדם ביצים יש להקל בסד"ר ע"י גלגול וכ"כ דכה"ג יש להקל אף היכי דנשאר מגוף האיסור תורה, וכ"ש לפמ"ש בדעת הט"ז דבדבוק בלא"ה יש להקל כה"ג וא"כ כ"ש בנ"ד דאיכא ב' צדדים בודאי דיש להקל:

אכן לאחר העיון עדיין צ"ע ממ"ש כל הראשונים לאסור בכבד מטעם דבוק דהא לדעת הר"ח שם כ"ע יורו דהאיבעיא קאי קודם מליחה ואף לדעת רש"י דעת כמה אחרונים לחרש דקאי אף קודם מליחה ודעת רוב האחרונים דדם הכבד אין בו רק איסור דרבנן הרי להדיא דאף בספק איסור דרבנן מ"מ אין להקל בדבוק אף לענין חנ"נ וצריך ס' נגד כל החתיכה, וכ"ש למ"ש לעיל בשם הש"ך דאף בכבד שנמלחה אמרינן איסור דבוק ובמליחה קי"ל דבדיעבד אי הורה כר"ת לא מהדרינן עובדא ואף לדעת רש"י עכ"פ אין בזה כ"א ספק איסור לכ"ע ומ"מ אמרינן ביה איסור דבוק אף לענין שיצטרך ס' נגד כל החתיכה, וע"כ צ"ל דבכ"מ שאנו אוסרים גוף החתיכה מחמת איסור הדבוק בה שוב אין אנו מקילים בשאר הקדרה וצריך ס' נגדה וכמש"ל דכל שלא נפל הספק ביחד וחל שם איסור על גוף החתיכה שוב א"א להקל גם במה שנמשך מאיסור זה ואף בלא נודע מטעם שכתבנו לעיל (דכל היכי שנשאר מגוף האיסור גם ר"ת יודה דאין להקל) הן אמת דלכאורה באמת צ"ע בגוף החומרא שאנו מחמירים בכבד מטעם דלא נפשטה האיבעיא

וכמ"ש בב"י ובב"ח שם וכה"ד כל האחרונים דהא אנן קי"ל דדם הכבד אין בו רק איסור דרבנן וכמו שנראה מדברי האחרונים וגם קי"ל דגם בבעיא דלא איפשטא יש להקל בדרבנן וכ"ש בספק פלוגתא כמו בהא דר"ת וע"כ צ"ל דחששו בזה לשיטת רש"י וע"פ מה שפי' בדבריו דהספק הוא ג"כ אם אסור מה"ת יעו' במש"ז סק"א ובשפ"ד ס"ק י"ד, או שהוא ע"פ מ"ש הרשב"א דדם עיקרו ד"ת ואין להקל בספיקו כ"כ יע"ש, וא"כ י"ל דל"ד להא דדש ביצים, אכן עדיין צ"ע דסוף סוף כיון דאיכא דעות דס"ל דהו"ל ודאי דרבנן והוא ספק בעיא או ספק פלוגתא ועתה לענין נ"נ הו"ל לכ"ע מדרבנן אם כן הו"ל לכאורה ממש כמו בהא דביצים הנ"ל, שוב ראיתי בביאור הגר"א בסימן ס"ו שם שביאר דעת הרמ"א שם דהוא מטעם דסבירא ליה דרוב הפוסקים סבירא להו דדם ביצים הו"ל דרבנן ולכן יש להקל יע"ש, ולפ"ז שפיר י"ל דעכ"פ בנ"ד גבי ביצים יש לצדד בזה, ולפ"ז נסתר ג"כ מ"ש הלב"ש בחידושיו בכ"מ להקל בספק דרבנן על ידי גלגול במקום שיש איזה דעות דגוף האיסור הוא דרבנן או במקום שיש איזה דעה להתיר דהא לפמ"ש אין להקל בזה כי אם במקום שרוב הפוסקים סבירא להו כן ומ"מ עדיין צ"ע קצת בזה ואכפ"ל :

ח) גם במ"ש כת"ר דלכאורה היה נראה לצדד להתיר גם עור ההעלזיל עצמו מטעם שכתב הפמ"ג בפתיחה להל' בב"ח דבשא"ס חנ"נ ואפל"ס הוא מדרבנן אכן באמת ז"א דהפמ"ג עצמו כתב בכ"מ דאפל"ס גם בשא"ס הוה מה"ת (כמ"ש לעיל דכ"ה במש"ז בסי' צ"ב ס"ק י"א ובסימן ע"ד) וכה"ד החו"ד בכ"מ וציין לדבריו בסי' צ"ח ע"כ תו"ד, והנה במה שהבין כת"ר שדברי הפמ"ג סתורים בזה לפענ"ד באמת אין בזה שום סתירה, דהנה המעיין בארוך והובא בשפ"ד בסי' צ"ב ס"ק י"א יראה דעיקר הטעם בהא דאפל"ס מטעם דחיישינן שמא נשאר באותה חתיכה כדי נ"ט והיינו דאין ודאי שיתפשט הטעם הבלוע בכל הקדרה, ובקצר שם נראה דעיקר הטעם בזה דאף אם כבר יצא ונתפשט בכל הקדרה מ"מ כיון שנשאר משהו בתוכו שוב אינו יוצא מדי איסורו יע"ש, ועפ"ז י"ל דבאמת באפל"ס בשא"ס לפעמים אסור מה"ת והיינו במקום שלא טעם אותה קפילא ואם כן עדיין יש לחוש שמא נשאר בו כדי נ"ט ובודאי בכה"ג הו"ל איסור תורה ובמקום שנתברר לנו שודאי לא נשאר בו כדי ליתן טעם בה רק משהו באמת לא הו"ל כי אם איסור דרבנן, ובהכי א"ש דברי הרב פמ"ג דמ"ש בפתיחה שם (וכ"ה במש"ז בסי' צ"ב סק"ט דאפל"ס דרבנן) היינו במקום שלא נשאר בה רק משהו ומ"ש בס"ק י"א ובשאר מקומות דהוה מה"ת היינו במקום שיש לחוש שנשאר בה כדי נותן טעם, ולפ"ז בנ"ד בודאי דאין להתיר, אכן אכתי יל"ע דהנה המעיין בסי' צ"ד בש"ך ס"ק כ"ג ובסי' צ"ו בט"ז סק"ה ובאו"ת סימן תמ"ז במ"א ס"ק ל"ח יראה להדיא דס"ל דאף בלי טעימת קפילא

שפיר אמרינן מסתמא דנסחט כל האיסור ונתחלק בכל הקדרה בשוה ולכן בהיתר שפיר אמרינן דאפל"ס שרי כיון דמתחלה לא חל שם איסור עליו יע"ש, הן אמת דמדברי הרשב"א בארוך הנ"ל משמע להדיא דיש לחוש שנשאר בה כדי נותן טעם ויעוין בשפ"ד בסי' צ"ו סק"ח שתמה באמת בזה מכח דברי הרשב"א הנ"ל אכן לפענ"ד נראה דלמ"ש הרשב"א בקצר דעיקר החשש בזה מטעם משהו וכ"ה בב"י בסימן ק"ו בשם תשובת הרמב"ן במה שהשיב להרשב"א באמת י"ל דחזר בו הרשב"א ממ"ש בארוך וס"ל כמ"ש הטור בסי' ק"ו דבאמת אין לחוש לשמא נשאר בה כדי נותן טעם אלא דודאי נתחלק בשוה בכל הקדרה אלא דאפילו הכי אסור מטעם משהו, ויעו' בפמ"ג בשפ"ד בסי' צ"ב ס"ק י"א שהבין דהרשב"א בקצר הוסיף רק חומרא דאף טעימת קפילא לא מהני אכן בזה מודה למ"ש בארוך דכל שלא טעם אותה שפיר יש לחוש לשמא נשאר בה כדי נותן טעם ואזיל לשיטתו בסי' צ"ו ובכ"מ ועפ"ז כתב דאף בחמץ קודם שש אסור אלא אם כן טעמו אותה קודם שש ולא היה בה טעם חמץ, אכן לפענ"ד דבריו תמוהים מדברי הש"ך והט"ז ומ"א הנ"ל דבהיתר אמרינן בפשיטות דאפל"ס שרי וע"כ צ"ל כמ"ש דתלינן דודאי נסחט כל האיסור והרשב"א בקצר חזר לגמרי ממ"ש בארוך הנ"ל דלפמ"ש בארוך יש בחתיכה זו כ"ז שלא טעמו אותה ספק איסור תורה ואם טעמו אותה שוב מותר אף מדרבנן, אכן למ"ש בקצר אף בלי טעימה אין בה כ"א איסור דרבנן ואף אם טעם אותה אסור מדרבנן מטעם שנשאר בה משהו:

ובהכי א"ש מה שנדחק הפמ"ג בסי' צ"ח בשפ"ד סק"ח בהא דאמרינן סלק דהא יש לחוש דשמא המין של היתר לא פלט כ"כ כמו האיסור יעו"ש, דז"א דהרי אף בבלוע אמרינן מסתמא שנסחט בכל הקדרה וכ"ש בטעם של עצמו, ומה שהביא שם ראיה מהא דמהני קפילא אף בעשרים הרי דלפעמים לא פלטה כ"כ לענ"ד לק"מ דהנה ל"מ לדעת הר"י והר"מ שם דאף בנמחה גוף האיסור לתוך ההיתר מהני קפילא אף בפחות מס' בודאי ע"כ צ"ל דהטעם בזה משום דהא דצריך ס' לאו משום דכל איסור יכול להטעים עד ס' כנגדו אלא מספק דשמא הטעים עד ס', וכמו שנראה באמת מדברי הגמרא בחולין (דף צ"ז ע"ב) דמה ששיערו בס' היינו כבצל וקפלוט ויעוין ברש"י ותוס' שם, ולכן אם איכא קפילא באמת מהני אף בפחות מס' ואף בעשרים ולמ"ד והיינו מטעם דאמרינן דאיסור זה באמת אינו יכול להטעי' ביותר משיעור זה (ואף דלפ"ז לכאורה צ"ע דאם כן אף אם יפול אחר כך איסור כזה להיתר ולא יהיה קפילא יהיה מותר אף בפחות מס' דהא כבר נתברר שאיסור זה אינו יכול להטעים ביותר משיעור כ' ול', דז"א דודאי יש חילוק בין בישול לבישול דכשהבישול והרתיחות מרובים בודאי מתמצה ונסחט ביותר מן החתיכה, ואף

בנמחה גופו של איסור מ"מ אמרינן דע"י בישול הרבה יכול להטעים ביותר את ההיתר, ולפ"ז באמת אין הכרח מזה דאיסור זה אינו יכול ליתן טעם ביותר משיעור הנ"ל, ולכן בודאי בכ"מ צריך קפילא דוקא או ס' דשמא מה שלא נרגש הטעם בראשון מחמת שלא היה הבישול חזק כ"כ משא"כ בקדרה אחת בודאי דאין לחוש דשמא חתיכה אחת פלטה ביותר מחברתה) ואף לדעת הרמב"ן שם שכתב לחלק בין נמחה גוף האיסור דלא מהני קפילא בפחות מס' ובין היכי דלא נתערב רק פליטתו שפיר מהני קפילא אף בכה"ג גם כן יש לומר דעיקר הטעם בזה דדוקא בנמחה האיסור דכיון דעל פי רוב האיסור נרגש עד ס' כיוצא בו אין אנו מאמינים לגוי בפחות מס' משא"כ היכי שלא נתערב שם רק פליטתו או אף היכי שנמחה קצת מגופו של איסור רק שאין אנו יודעים בבירור כמה נמחה (יעוין בב"י שם) שפיר אנו סומכין על דבריו שאינו משקר והיינו מטעם דודאי האיסור אינו יכול להטעים בכל כמות החתיכה וגם אינו יוצא ממנו מוהל כדי כל החתיכה אלא שאנו מחמירים להצריך ס' בכמותו ולכן בכה"ג שפיר יש לסמוך עליו ואף דלפעמים הוא נ"ט אף ביותר משיעור זה מ"מ ודאי דאין כל הבישולים שוים בזה וכמש"ל, אבל באמת כל מה שדרך לצאת מן החתיכה באותו קדרה ובבישול זה שפיר אנו אומרים שיוצא מכל החתיכות בשוה ואין לחוש כלל דשמא אחת פלטה ביותר מחברתה, ועפ"ז היה אפשר להסביר טעם פלוגתת הרשב"א בארוך עם הטור דהרשב"א בארוך ס"ל דכיון דע"כ צ"ל דאין כל הבישולים והרתיחות שוים וכמ"ש מהא דטעמית קפילא א"כ ה"ה בנ"ד גם כן י"ל דעתה בקדרה זו לא היה הרתיחה כ"כ כמו בבישול הא' ולכן שפיר יש לחוש לשמא נשאר בה כדי נותן טעם, ולדעת הטור והרמב"ן (ולמ"ש באמת כ"ה גם כן דעת הרשב"א בקצר) ע"כ צ"ל דכ"ז בטעם עצמו הוא דיש לחלק בהכי אכן מה שבלעה ממקום אחר אף במעט בישול הוא מתמצה ונסחט לתוך הקדרה ולכן שפיר ס"ל דאין לחוש כלל לשמא נשאר בה כדי נותן טעם, ולפ"ז היה אפ"ל דבנ"ד באיסור דבוק כ"ע יודו דאין בחתיכה זו כי אם איסור דרבנן דהא לפמ"ש עיקר חששת הרשב"א מטעם דאין כל הבישולים שוים משא"כ בנ"ד דההוא באמת תבשיל אחד שפיר אמרינן דככ"פ:

ט) שוב עיינתי בדברי הר"ן בספכ"ה וראיתי שכ' דאפילו אי אמרינן אפשר לסוחטו שרי היינו דוקא אי ידעינן בודאי שנסחט ממנו האיסור אבל מסתמא בודאי צריך ס' לפי שהאיסור שנבלע בחתיכה ואין בה ששים לבטלו אפילו אתה מוסיף עליה לתשלום שיעור ס' אין האיסור שנבלע בתחלה בחתיכה ונסרך בה מתחלק בשוה בחתיכה ובאותו תוספת כדי שיתבטל בששים אלא לעולם נשאר רובו בחתיכה וכן הוא בודאי עכ"ל, וכ"כ עוד שם בסופו דלמ"ד אפשר לסוחטו שרי אין להתיר עכ"פ כ"א באופן דטעים לה

קפילא ואומר שאין בה מטעם האיסור הרי להדיא דדעת הר"ן בפשיטות דבאמת איו בירור שיצא הבלוע מן החתיכה ולא ישאר בה כדי נותן טעם ואדרבה יותר נראה דעל פי הרוב נשאר בה כדי נותן טעם כמ"ש שנשאר רובו בחתיכה, ולפ"ז לכאורה צ"ע במ"ש האחרונים בפשיטות דודאי נסחט כל הבלוע ולכן בהיתר שפיר אנו סומכין דאפל"ס שרי דכיון דדברי הר"ן ברור מללו דודאי נשאר בה ביותר משאר הקדרה וגם הרשב"א בארוך סבירא ליה כן וכ"ה בתשובת הרשב"א ח"ג בסימן תצ"ה וגם מדברי הקצר באמת אין שום הכרח שחזר מזה דשפיר י"ל דכוונתו שם רק להחמיר דאף במקום דטעים לה קפילא גם כן יש לאסור וכמ"ש הפמ"ג, ושוב ראיתי שכן נראה גם כן ממ"ש הב"י בסימן ק"ו שם לפרש דבאמת כ"ה גם כן דעת הרשב"א בארוך יעו"ש, ועפ"ז י"ל דגם הרמב"ן הכי סבירא ליה שהרי הב"י סיים על מ"ש לתרץ דברי הרשב"א בטעם דלא מהני טעימת קפילא דכה"ד הרמב"ן וא"כ ודאי דר"ל בזה כמ"ש בתחלה לדעת הרשב"א דודאי בסתמא אמרינן דנשאר בה כדי נותן טעם אלא דאף אי טעם לה קפילא גם כן אסור, ואף דבאמת דעת הטור שם דודאי נסחט האיסור ומתחלק בשוה מ"מ איך הכריעו בפשיטות כדעת הטור נגד דעת הרשב"א והרמב"ן והר"ן ובפרט שהמחבר בב"י דחה דברי הטור וגם בש"ע הכריע כדעת הרשב"א, ואף דמהכרעתו בש"ע אין סתירה כ"כ די"ל דהוא מטעם דנשאר בה משהו עכ"פ מ"מ מדבריו בב"י מבואר להדיא דס"ל לגמרי כדעת הרשב"א והר"ן הנ"ל:

הן אמת דלכאורה המעיין בחולין (דף ק"ט ע"א) דלרבנן אף ניער בסוף שרי משמע קצת דאף דודאי נבלע מתחלה החלב באותו חתיכה מ"מ תלינן דאחר כך על ידי הניעור מתפשט החלב בכל הקדרה ויש להתיר אף אותו חתיכה לפי שיטתם דאפל"ס שרי, ויעוין בשו"ת הרשב"א בח"ג בסימן תצ"ה במ"ש לדחות דעת השואל שכ' להתיר אותה חתיכה דאם כן מצינו הגעלה באוכלין ועל זה השיב השואל דבאמת הדין כן אכן דוקא כשנעשה כן בשוגג משא"כ לכתחלה אסור לעשות כן משום מבטל איסור לכתחלה, והרשב"א דחה דבריו דאין בזה משום מבטל איסור דע"כ לא אסרו לבטל איסור אלא במבטלו ואכלו משא"כ לסחוט האיסור ולהוציאו מן ההיתר אין זה מבטל איסור אלא מכשיר את ההיתר ומפריש ממנו האיסור שאם כן בטלת כל דיני הגעלה וליבון וטיחת הכחל אלא דברים אלו בטלים ואסור לשומען והטורח בסתירתם וביטולם כמוציא זמנו לבטלה עכ"ל, והנה המעיין ברש"י (חולין דף ק"ח ע"א) בד"ה אי קסבר במ"ש ולכתחלה הוא דאסור שאין מבטלין איסור לכתחלה ומיהו בדיעבד שרי לאכול אף הראשון ע"כ, וכן הסכימו לזה בתוס' שם בד"ה אפשר לסוחטו יעו"ש, הרי מפורש יוצא מדברי רש"י

והתוס' כדעת החכם השואל הנ"ל (וצע"ג על הרשב"א שהפליג לדבר נגד זה וכתב דאסור לשומען כיון דכ"ה ברש"י ותוס') ולפ"ז באמת י"ל דדעת רש"י והתוס' גם כן כדעת החכם הנ"ל דבאמת תלינן מסתמא דנסחט כל האיסור דהא עיקר סתירת הרשב"א בזה הוא מטעם דאם כן מצינו הגעלה באוכלין, אכן למ"ש הם כדעת החכם דאסור משום מבטל איסור באמת לק"מ ושפיר י"ל כמ"ש, ומה שהקשה הרשב"א דאין בזה משום מבטל איסור כיון דאין כוונתו רק להפריש ולהוציא האיסור גם כן לא זכיתי להבין לפמ"ש הרשב"א עצמו בשם הר"י דעיקר הטעם דהמים של מילו ועירי מותרים הוא מטעם דהוה ליה איסור משהו ואיסור משהו מבטלין, הרי להדיא דאף כה"ג שאין כוונתו רק להפליט האיסור ולהפרישו מ"מ כיון שסוף סוף הוא מערבו עם ההיתר יש בזה משום מבטל איסור, הן אמת דבר"ן פ' א"מ מבואר דכה"ג אין בו משום מבטל איסור אכן המעיין שם יראה דבאמת לא סמך על טעם זה לחוד כי אם בצירוף הטעם הב' די"ל דהמים מפיגים טעם היין ושורפים אותו במקומו, ויעוין באו"ה שכתב דבאמת אין להשתמש במי ההגעלה והיינו מטעם מבטל איסור, ולכאורה דין זה תלוי בפלוגתת הרשב"א והר"ן הנ"ל אכן למ"ש אפ"ל דבההגעלה גם הר"ן יודה:

שוב עיינתי בי"ד הימן קל"ה בסעיף י"ב וראיתי דהאו"ה אזיל בזה לשיטתו דס"ל דגם המים של חילו ועירו אסורים ומה שהכריח הרשב"א דבריו מהא דהגעלה וליבון וטיחת כחל (והנה מהא דטיחת כחל בודאי די"ל דבאמת אחר הטיחה לא נשאר בתוכו אף משהו אכן כפי הנראה דהרשב"א סבירא ליה דא"א שלא ישאר בו שום משהו) והנה כפי הנראה דהרשב"א אזיל בזה לשיטתו בתוה"א ובתשובה שם בסי' רס"ב ותק"ג שהכריע דלא כמ"ש הרמב"ן וסיעתו דבהגעלה אין הכלי בולע ממה שפולט (דלפ"ז בלא"ה לק"מ כמובן) אלא דהעיקר בזה כשיטת התוספת דעיקר ההיתר בהגעלה מטעם דיש ס' נגד הכלי ואם כן לכאורה הכריח שפיר מזה דע"כ אין בזה משום מבטל איסור, אכן י"ל בזה דהוא ע"פ מ"ש בנובי"ק ביו"ד סי' כ"ו בהג' לחלק דהא דקי"ל דבאין כוונתו לבטל שרי היינו דוקא במקום שכבר נתערב משא"כ לערב לכתחלה אף כה"ג אסור יעו"ש, ולפ"ז א"ש בנ"ד דדוקא לענין המים של מילו ועירו (וכן מי ההגעלה) וכן ליתן חתיכה הבלוע מאיסור בתוך הקדרה כדי שתפליט את הבלוע של איסור שבתוכה בודאי דיש לאסור התבשיל והמים משום מבטל איסור דאף דאין כוונתו לבטל מ"מ הרי מערב איסור בהיתר לכתחלה, אכן לענין גוף הכלי והחתיכה כיון שכבר מעורב בו האיסור בודאי אין בו משום מבטל איסור כיון דאין כוונתו לבטל, שוב ראיתי דז"א דאם כן אכתי תקשה קושית הרשב"א דהא יכול לבשל חתיכה זו במים הרבה עד ס' ולשפוך

המים ולהגעיל הכלי אחד כך כמו בהגעלה ועוד דכ"כ במק"א דבאמת אין דברי הנוב"י מוסכמין וכמ"ש המ"א בס"ס תמ"ז (ס"ק מ"ה) ודלא כמ"ש הצ"צ ויעוין במ"ש הרב בזה בנובי"ת) והבאתי סיוע לזה מהא דפ' בתרא דתרומות והובא גם בש"ע בי"ד ס"ס קל"ח דמגורה שפינה ממנה תרומה אין מחייבין אותו ללקט אלא מכבד כדרכו וביאר הר"ש שם דהיינו מטעם דאין כוונתו לבטל, הרי להדיא דאף במערב לכתחלה שרי, ועפ"ז כתבתי שם לתרץ דברי הנ"ש במ"ש דניקור הרחיים אינו כי אם ממנהגא (ויעוין בשע"ת שם במ"ש לפקפק בזה) אכן למ"ש א"ש דמדינא א"צ כי אם כיבוד כדרכו וגם מדברי הר"ן כאן גבי הא דמילו ועירו משמע להדיא דלא כמ"ש הנוב"י הנ"ל, דאל"כ איך כתב דהמים מותרים מטעם דאין כוונתו לבטל (ויעו' בש"ך יו"ד בסי' קל"ה סעיף י"ב דדוקא במים גרידא דעת המרדכי ורמ"א שם להחמיר דהו"ל לכתחלה משא"כ בשאר משקה יש להתיר אכן בזה י"ל דהוא בצירוף טעם הב' של הר"ן שם):

ושוב מצאתי בנח"צ בסימן פ"ד שהרגיש בזה על הנוב"י מהא דהר"ן ומהא דהמ"א הנ"ל והכריע בפשיטות דלא כנוב"י הנ"ל, אכן למ"ש עדיין י"ל מהא דמילו ועירו ומהא דמי הגעלה משמע לכאורה כמ"ש הנוב"י, ומ"ש בנ"צ שם בשם הפמ"ג דבכלי יש לאסור מטעם דשמא יבוא לבשל בו בפחות מס' (ור"ל דדוקא במאכל שאין לחוש רק על פ"א שפיר י"ל דיזהר בזה ושרי משא"כ בכלי יש לחוש שמא בפ"א ישכח ויבשל בפחות מס') הנה מלבד שבאמת הוא דחוק כמבואר למעיין אכן אף אם נסבול דוחק זה אכתי לא יתישב בזה בהא דהגעלה ומילו ועירו דהוא גם כן רק על פעם אחת ודמי ממש להא דמאכל הנ"ל, והנה היה אפשר לומר דהוא על פי מה שכתב הט"ז בסימן קל"ז דע"כ לא התירו באין כוונתו לבטל אלא במקום שא"א בע"א או במקום שיש איזה הפסד כמו בהא דרגלי הדבורים (ויעוין במ"ש הפמ"ג במש"ז בסימן צ"ט סק"ז בזה) משא"כ בהא דמי הגעלה ומים של מילו ועירו שאין בזה כמעט שום הפסד וכמ"ש הש"ך שם בסי' קל"ה שפיר כתבו דיש לאסור אף בכה"ג, אכן אכתי י"ל מהא דחתיכה הבלוע מאיסור דודאי יש בזה הפסד ואפילו הכי כתבו רש"י והתוס' דיש בזה משום מבטל איסור, ועוד דהמעיין בתוה"א במ"ש בהא דמי מילו ועירו משמע להדיא דאי לאו דהו"ל איסור משהו בודאי הו"ל לאסור אף בשאר משקין ואף במקום הפסד מטעם מבטל איסור, שוב ראיתי דמהא דחתיכה הבלוע מאיסור בלאו הכי לק"מ דהא ודאי דעל ידי הבישול אי אפשר שיסחט מתוכה האיסור מכל וכל דהא הבישול אינו פועל רק שיחלק הטעם הבלוע בשוה בכל הקדרה ואם כן נשאר בה לפי ערך ס' ולכן בודאי ל"ד להא דהגעלה וליבון דשם ההגעלה פועל להפליט הבלוע לגמרי מהכלי ואף שאח"כ חוזר ובולע

מן התערובות שפיר אמרינן דשרי מטעם דאין כוונתו לכך ואדרבה עיקר כוונתו היה להפריש לגמרי הבלוע של איסור, משא"כ בהא דחתיכה הבלוע מאיסור אף שבאמת היה מרוצה בזה לסחוט לגמרי את הבלוע מ"מ כיון שא"א בזה אם כן אם מערבו בתבשיל הרי הוא רק כמערב איסור בס' כדי שיבטל ודמי ממש לאיסור שנתערב בהיתר לח בלח ורוצה להוסיף עוד היתר כדי שיתערב גם עם ההיתר הב' ויתבטל בס', דהא גם שם בודאי אולי היה באפשרות להפריש את האיסור לגמרי היה מרוצה בזה ומ"מ כיון שא"א בזה אסור להוסיף היתר ולהרבות עד שיתבטל האיסור בתוך ההיתר הא' עם הב' משום דסוף סוף עתה עכ"פ כוונתו לבטל האיסור בס' אם כן ה"ה ממש בנ"ד, והטעם בזה דהנה ל"מ למ"ש הרשב"א בהא דמי מילו ועירו דיש בזה משום ביטול איסור הרי אף דאין כוונתו לבטל האיסור כדי להנות ממנו מ"מ כל שמכוון לערב איסור בהיתר יהיה לאיזה כוונה הו"ל מבטל איסור, וע"כ צ"ל לשיטתו דע"כ לא שרינן לבטל באין כוונתו אלא במקום שבאמת אינו מכוון לערב האיסור בהיתר כמו בהא דרגלי הדבורים, ואף לדעת הר"ן שם ע"כ יודה בנ"ד דאל"כ בכל איסור שנתערב בהיתר יהיה מותר להוסיף מטעם שאין כוונתו לבטלו להנות ממנו א"ו דע"כ לא התיר הר"ן אלא בהא דמילו ועירו וכן בהגעלה דאין עיקר כוונתו לבטל ולערב אלא להפריד האיסור מן הכלי ובאמת ע"י פעולה זו הוא נפרד מכלי אלא שיש חשש שיחזור ויבלע ולכן שפיר מהני מה שיש במים ס' משא"כ בנ"ד שעיקר כוונתו בזה לבטלו בס' וכמ"ש:

ועפ"ז לפענ"ד צ"ע במה שהכריע המ"א ושאר אחרונים בפשיטות דלא כדעת הצ"צ בהא דיין שהוכהה דמותר לתקנו בחלב מטעם דאין כוונתו לבטל, דלכאורה דבר זה במחלוקת שנויה בין הרשב"א והר"ן דלדעת הרשב"א ור"י אף בכה"ג אסור כל שמכוון לערבו בהיתר (וראיתי בס' שד"ח הנד"מ במערכת הכללים אות א' סק"א שכ' בשם הצל"ח דבהיתר בהיתר מותר לבטל אף לכתחלה וכתב עליו דאשתמיט ליה דברי המ"א בסי' תק"ז בסק"א שכבר קדמו בזה יע"ש, ודבריו צ"ע דהא המעיין בצל"ח שם במה שציין להא דצ"צ סי' פ' משמע להדיא דע"כ הצ"צ ס"ל דאף בכה"ג אסור לבטל, והנה לפ"ז משמע להדיא דגם המ"א ס"ל עכ"פ דאף כה"ג אסור דאל"כ למה השיג עליו כאן רק מטעם דאין כוונתו לבטל דלפמ"ש הוא ני"ו באמת שרי כאן אף בכוונתו לבטל, והנה היה אפ"ל דבאמת לענין בב"ח בלא"ה שרי רק עיקר כוונת המ"א להשיג על הצ"צ דאף מחמת איסור חמץ גם כן יש להתיר (דבחמץ גם הצל"ח יודה דאסור לבטל וכמ"ש בדגמ"ר שם) אכן מלבד שהוא דחוק הנה באמת המעיין במ"א בסימן תרכ"ו יראה להדיא דבאמת לא סמך שם על טעם זה דבהיתר מותר לבטל רק בצירוף שאר הטעמים יע"ש, וכ"כ

הרב בש"ע שלו בסימן תמ"ב בק"א סק"ג יע"ש, ויעוין בנוב"י במ"ש לפקפק בגוף ביטול היתר בהיתר וכבר הארכתי בזה במק"א והבאתי דמדברי הירושלמי חלה במ"ש עד כדון איסור באיסור ברם הכא עד שבא לכלל איסור בטל משמע להדיא דשפיר בטל כה"ג ויעוין בשו"ת הר"ן בסי' נ"ז ונ"ט דאף לדעת הראב"ד י"ל דהיינו כשמבטל איסור בהיתר אכן כשמבטל בעודו היתר כמו בחמץ קודם הפסח י"ל דשרי ואחר כך כתב דיש לפקפק בזה מטעם ביטול היתר בהיתר גם מטעם חוזר וניעור והעלה מהא דצמר גמלים וצמר רחלים דשפיר בטל אף היתר בהיתר ואינו חוזר וניעור אלא דלמעשה החמיר שם לברר המבוקעות יע"ש, והנה מזה נראה להדיא דגם בחמץ מקרי היתר בהיתר וגם דהיתר בהיתר בטל ומותר לבטלו אף לכתחלה מעיקר הדין ולמעשה יש להחמיר] ובמ"ש א"ש ג"כ דלק"מ על הצ"צ הנ"ל מהא דפ' בתרא דתרומות הנ"ל דהתם דוקא שרי מטעם דאין כוונתו כלל לערב האיסור בהיתר משא"כ בנ"ד:

י) **ועפ"ז** נלפענ"ד דיש לישב מ"ש בתשובת הרשב"א בח"ג בסי' תתל"א בשם מהר"מ בר"ב לאסור גבי חטים שנמצא בהם מצומחות מטעם מבטל איסור לכתחלה והא אין כוונתו לבטל ויעו' בק"א להרב בתמ"ב סק"ג שהבין מזה דמהר"מ ס"ל באמת דאף באין כוונתו לבטל אסור, ויעו' בשדי חמד שם באות ד' שהביא שכן הבין ג"כ הפרי חדש בדעתו וגם כתבו שם דכ"נ דעת הרמב"ם ממ"ש דמעמיד בעור קיבת שחוטה אסור אף דאין כוונתו לבטל, ולמ"ש י"ל דבאמת גם הם יודו דבאין כוונתו לבטל שרי אלא דס"ל דכ"ז שאין כוונתו לערב האיסור בהיתר משא"כ בהא דהרמב"ם שכוונתו לערב אף שאין כוונתו לבטל אסור, וכן בהא דמהר"מ דעת מהר"מ דכיון דעתה ניכרים החמוצים בין שאר החטים עדיין אין כאן תערובות וע"י הטחינה יעשה התערובות לכן שפיר יש לאסור אף באין כוונתו לבטל, וכן נראה להדיא למעיין בתשובה שם במ"ש דכל כה"ג דמערב בידים אע"ג דלא מכוון לאכול אותם בפסח אסור יע"ש והיינו כמ"ש, ודעת הטור ושאר הפוסקים נראה כיון שכבר המה מעורבים אע"פ שניכרים מ"מ מקרי שפיר תערובות ולכן שפיר יש להתיר באין כוונתו לכך, ובהכי א"ש דברי התה"ד בסי' קע"א במה שחתר הרבה שם לצדד בנידון חטים שהתלייעו מחמת שבורחים דרך האפרכסת וסיים דאף אם אינו ברור כ"כ מ"מ יש להתיר מחמת שבטלים בס' ואין בזה משום מבטל איסור כיון דיש ספק נתערב שם שום איסור וגם אין כוונתו לבטל, ולכאור' בפשיטות הו"ל להתיר מטעם דאין כוונתו לבטל ויעו' בשו"ע ובש"ך שם דברחיים שאין בהם אפרכסת אסור לטעם הא', אכן למ"ש בסופו מטעם דאין כוונתו לבטל שרי אף כה"ג ולכאורה יל"ע דהא המעיין בתה"ד שם יראה דלא כתב טעם הב' כ"א לסניף לטעם הא' דאף אם

נאמר דעדיין אין בירור שיצאו כולם דרך נקבי האפרכסת מ"מ יש להתיר מטעם זה וא"כ איך כתב הש"ך דיש להקל אף באין בהם אפרכסת, ועוד דהא אף בטעם השני לא כתב לצדד בזה דאין בזה משום מבטל כ"א מטעם דיש ספק אם נתערב כאן איסור (והיינו ע"כ מטעם דשמא יצאו דרך האפרכסת) וגם אין כוונתו לבטל הרי דאף לפ"ז לא התיר כ"א בצירוף ספק הנ"ל, ועוד דבלא"ה מבואר באחרונים דאין לסמוך על דברי איזה תשובה, כ"א באופן שיש בו כל הצדדים שהובא בתשובה הנ"ל ואפשר דדעת הש"ך בזה דכיון דבתה"ד ציין להא דאו"ח סי' תנ"ג ובאמת בהא דתנ"ג מבואר שם דאף באין שם כל הני צדדים שרי וכ"ה באמת גם דעת התה"ד עצמו בסי' קי"ד ובכתבים בסי' קמ"ו לכן שפיר כתב הש"ך דיש להקל אף באין שם אפרכסת, וגם י"ל דמ"ש דיש ספק אם יתערב שום איסור ר"ל ע"פ מ"ש מתחלה דהו"ל ספק פירש וא"כ אף בלי אפרכסת הו"ל ספק אם יש בהם איסור כלל, ומ"מ עדיין צ"ע לכאורה דלמה נדחק כ"כ בזה וגם לא התיר כ"א אחר הברירה וכמ"ש בתה"ד ובש"ך שם דהא קי"ל בכ"מ בפשיטות דבאין כוונתו לבטל שרי, וראיתי בשו"ת טו"ט מה"ק בסי' קכ"ג שכ' דע"כ לא התירו באין כונתו לבטל אלא במקום דעדיין אין כאן תערובות איסור והתערובות והביטול באים כאחד משא"כ במקום שכבר נתערב אלא שלא נתבטל עדיין אסור להוסיף עליו אף בלי כוונת ביטול, ודבריו תמוהים דהא אדרבה כ"כ דדעת הרבה פוסקים דלערב לכתחלה גרע טפי, ואף לפמ"ש כמה אחרונים דאף לערב לכתחלה שרי בכה"ג מ"מ פשוט דלדעתם דכ"ש דשרי להוסיף בכה"ג כמבואר למעיין בדבריהם, אכן למ"ש א"ש דהתה"ד ס"ל כמ"ש דע"כ לא שרינן באין כוונתו לבטל כ"א במקום שאינו מערב בידים ולכן חשש בכה"ג לדעת מהר"מ בר"ב דכל כה"ג הו"ל מערב בידים ולכן לא כתב להתיר כ"א אחר הברירה והיינו דכל מה שישאר אחר הברירה שפיר שוב מקרי תערובות כיון דאי אפשר לבררו (יעו' בסי' קט"ו בהא דקום בחמאה ובמ"ש האחרונים בי"ד בסי' ק"ד בענין זה) ואף דהמעיין בתה"ד בסי' קי"ד ובכתבים בסי' קמ"ו יראה דבאמת אין בוררים אותם בדיוק כ"כ אפ"ל דכיון דדעת הטור והא"ז דבאמת אין בזה משום מבטל איסור אף בלי ברירה כלל לכן לא רצה לסתור מנהגם ולכן בסי' קע"א שם לא כתב להתיר כ"א אחר הברירה יפה יע"ש:

שוב מצאתי בשו"ת מהר"מ בר"ב בסי' שס"ז שכתב דמותר להגעיל סכין של איסור בתוך קדירה של היתר אלא שצריך שיהיה במים ס' נגד הסכין בכדי שלא נצטרך להגעיל הקדירה אח"כ ואין בזה משום מבטל איסור לכתחלה דה"מ שמבטלו כדי לאוכלו אבל כה"ג מבטלין ע"כ, והנה מזה נראה להדיא דדעת מהר"מ דבאין כוונתו לבטל שרי וכמ"ש ודלא כמ"ש הפרי חדש בכוונתו, אכן לכאורה אכתי י"ל לפמ"ש בדעתו דהיכי דמערב

בידים אף שאין כוונתו לבטל יש לאסור א"כ לכאורה גם בנ"ד הוה לן לאסור דהא מערב בידים טעם האיסור במים ובקדירה, אכן נלפענ"ד דע"כ לא אסר מהר"מ כשמערב בידים אלא היכי דבאמת יש לו הנאה מן האיסור כמו בהא דחטי מצומחות דבאמת נתרבה מהם הקמח ולכן אף שאין כוונתו לבטל (ובאמת אם היה יכול להפרישם לגמרי היה מרוצה בזה) מ"מ כיון שסוף סוף הוא נהנה מן האיסור ומערב אותו בידים לכן יש לאסור משא"כ בנ"ד שאין לו באמת שום הנאה מן האיסור דהא כבר נתבטל טעמו בס' ובפרט בסתם כלי עכו"ם דהו"ל אב"י ונט"ל לכן אף בכה"ג שמערבו בידים שרי באין כוונתו לכך, ועפ"ז יש לישב דברי הר"ן דהנה כ"כ לעיל דדעת הר"ן גבי הא דמי מילו ועירו דגם המים מותרים מטעם דאין כוונתו לבטל הרי דאף במערב בידים שרי ובהא דחטי מצומחות ומבוקעות מבואר דעת הר"ן בתשובה בסי' נ"ז ונ"ט דאי לאו דהו"ל היתר בהיתר הי' אסור בפשיטות משום מבטל איסור ולמעשה העלה דאף שעדיין היתר מ"מ יש לבררן מטעם ביטול איסור יע"ש, ויעו' בב"ח בסי' תנ"ג שכתב ג"כ בשם הר"ן דס"ל כדעת מהר"מ הנ"ל דאף כה"ג הו"ל מבטל איסור ולכאורה הם דברים סתורים, אכן למ"ש א"ש דע"כ לא כתב הר"ן שם להתיר אלא בטעם פליטת כלים דבאמת אין לו שום הנאה מזה משא"כ הכא דודאי יש לו הנאה מן התערובות כמ"ש לכן שפיר יש לאסור (ולפ"ז י"ל בהא דתה"ד גבי חטי שהתליעו דהא שם באמת אין לו הנאה מזה וגם לדעת מהר"מ שרי אכן י"ל דחשש בזה על פי שיטת הרשב"א בהא דמי מילו ועורו דגם בכה"ג שאין לו שום הנאה ג"כ אסור וכמש"ל בזה):

ויעו' במ"י בכלל ס' סק"א במ"ש לתרץ דברי הצ"צ מקושית המ"א הנ"ל דע"כ לא התירו באין כוונתו לבטל אלא בהא דדבש וכן בפירות המתולעים לעשות מהם משקה וי"ש דבאמת אינו חפץ כלל בתולעים ובטעמם משא"כ הכא שבאמת חפץ ליתן החלב בתוך היין יע"ש משמע דאם באמת אינו חפץ בזה אף שמערבו בידים ואף אם נהנה ממנו מ"מ שרי, ולענ"ד צ"ע דהנה ל"מ היכי שנהנה מן האיסור כ"כ דבאמת אף לדעת הר"ן יש לאסור ואף במקום שאינו נהנה מן האיסור מ"מ עכ"פ לדעת הרשב"א גבי הא דמי מילו נראה דיש לאסור כשמערב לכתחלה והא דקי"ל גבי דבש דשרי לחממו וכן מה שהתיר בצ"צ לעשות משקה מפירות המתולעים נראה דהוא ע"פ מה דקי"ל בהא דסי' תנ"ג כדעת הטור דכל שא"א לבררו שפיר מקרי תערובות וא"כ הו"ל בנ"ד ג"כ כמו שכבר נתערב ובכה"ג שרי באין כוונתו לבטל (ובתה"ד שם כפי הנראה שחשש לדעת מהר"מ וסיעתו דבכה"ג אין לו דין תערובות ולכן שפיר חשש קצת אף במקום שאינו נהנה מן האיסור ע"פ דעת הרשב"א הנ"ל) ועפ"ז יצא לנו בענין מ"ש הנובי"ק בסי' כ"ו בענין אם

מותר לערוב איסור בהיתר באין כוונתו לבטל די"ל דבכה"ג לכ"ע אסור ואף לדעת הר"ן הנ"ל ודלא כמש"ל בשם הנ"צ בזה ויהיה איך שהיה הנה עכ"פ מבואר דבחתיכה הבלוע מאיסור שפיר י"ל כדברי החכם השואל דיש בזה משום מבטל איסור וכמ"ש רש"י ותוס' שם, ובישוב דעת הרשב"א נ"ל דבאמת גם הרשב"א ס"ל כן דבאם א"א שלא ישאר שום משהו בחתיכה בודאי דיש בזה משום ביטול איסור וכמש"ל אלא שהבין בדעת השואל הנ"ל דר"ל דבאמת ס"ל דנסחט לגמרי וכמו שנראה מלשונו במ"ש דא"כ מצינו הגעלה באוכלין הרי דמדמי ליה להגעלה (ואפשר לומר דהוכרח לזה ע"פ שיטתו בקצר דאף באין בה כדי נ"ט אפ"ה יש לאסור וכמ"ש הרמב"ן בתשובה ולפ"ז לדעת החכם שכתב להתיר ע"כ צ"ל דבאמת אין נשאר שם אף משהו) ועפ"ז כתב שפיר להשיג עליו דא"כ דמי ממש להגעלה וליבון ואין בזה שום מבטל איסור כמובן, אכן למ"ש בשם רש"י ותוס' נראה דס"ל דלא כהרמב"ן הנ"ל ואף בנשאר משהו בתוכו ג"כ שרי וא"כ שפיר י"ל כדברי החכם הנ"ל וכמ"ש:

יא) והנה לכאורה אכתי היה אפ"ל בדעת הרשב"א כמש"ל דע"כ לא כתב דיש לחוש שמא נשאר בחתיכה הבלוע כדי נ"ט אלא במה שבלעה בקדירה אחרת דשפיר י"ל דאין כל הרתיחות שוים אכן במה שבלעה באותה קדירה עצמה כמו באיסור דבוק וכדומה גם הרשב"א יודה דאין לחוש לזה דככ"פ, ובהכי א"ש מהא דט"ח שכתבנו לעיל דמשמע מפשטות דברי הש"ס דלרבנן דס"ל אפל"ס שרי יש להתיר אף בניער לבסוף (ולפ"ז יצא לנו דבאיסור דבוק עכ"פ לכ"ע אפל"ס אין בו רק איסור דרבנן) אכן באמת ז"א דהא עיקר ראיות הרשב"א מהא דכחל עצמו אסור הרי דאף במה שבלע באותו קדירה ג"כ אין ברור שיצא ולא ישאר בה כדי נ"ט (דא"ל דשאני כחל דבאמת היו בה החלב גם קודם שנפל בקדירה דז"א דהא לזה הי' מהני קריעה ש"ו וטיחה בכותל וע"כ מה שנאסר הכחל לשיטתו הוא מטעם שבלעה ע"י הבישול וא"כ מבואר דאף במה שבלעה באותה קדירה ג"כ אין נסחט) א"ו דאין לחלק, וכ"נ באמת מדברי הר"ן גבי הא דט"ח דאף בכה"ג אין ברור שלא ישאר בה כדי נ"ט אם לא באופן דטעים ליה קפילא וכמש"ל בזה, וכפי הנראה דהתוס' והרשב"א אזלו לשיטתם בהא דכחל וכמ"ש הט"ז בסי' ק"ו יע"ש, הן אמת דהמעיין בהר"ן בפג"ה גבי הא דכחל עצמו אסור יראה להדיא דס"ל כדעת התוס' דבאמת אחר הבישול כבר יצא ממנו כל החלב וע"כ צ"ל דדעת הר"ן לחלק בין איסור הבלוע בחתיכה דנסרך בה היטב וא"א לצאת כ"כ משא"כ בהא דכחל ס"ל דבאמת אינו נבלע כלל בכחל עצמו ולכן שפיר אמרינן דאח"כ יוצא לגמרי, וע"כ צ"ל ע"פ שיטתם

דמ"ש בש"ס דלדרבנן מותר אף בניער לבסוף היינו ע"י טעימת קפילא וכמ"ש הר"ן דלמא אפל"ס שרי דהיינו ע"י טעימה:

וראיתי בנובי"ק בסי' כ' במ"ש דע"כ ל"א דאפל"ס אסור כ"א במבשא"מ משא"כ במב"מ מטעם דא"א להפליג הפלוגתא כ"כ דלמ"ד אפל"ס שרי ע"כ צ"ל דכבר נסחט ולא נשאר בה אפילו חלק ס' ולמ"ד אפל"ס אסור יסבור דנשאר בה אף ביותר מחציו וע"כ אמרינן דאף למ"ד דאסור מ"מ כבר יצא רובו ולכן עכ"פ במב"מ שרי מה"ת יע"ש, והנה במה שהחליט דעכ"פ במבשא"מ אפל"ס אסור מה"ת מטעם דנשאר בה כדי נ"ט הן אמת שכן נראה מדברי הרשב"א והר"ן (ונראה מדעת הר"ן דאף בגדר ספק אם יצא כולו ג"כ אינו נכנס יע"ש) אכן לכאורה צ"ע דאיך לא העיר מדברי הט"ז והש"ך ומ"א בשם תשובת מהרמ"מ הנ"ל שכפי הנראה שהכריעו בזה כדעת הטור דודאי אין נשאר בה כדי נ"ט, ולמ"ש באמת כה"ד רש"י ותוס' וכ"נ באמת דעת הרא"ש בתשובה בהא דב' קדרות בא' חלב ובא' דם דמשמע דמיירי אף בהיתר גוש ואפ"ה שרי וכ"נ קצת מדבריו בס"פ ג"ה בסי' ל"ח, וכפי הנראה שמשם הוציא הטור דינו בסי' ק"ו דגם החתיכה עצמה שרי וכמו שנראה מדבריו בקיצור פסקי הרא"ש שם, גם במ"ש דודאי לא נשאר בה רובו מטעם דאין להפליג פלוגתתן כ"כ הנה כפי הנראה שהבין דעיקר פלוגתתן דלמ"ד אפל"ס שרי היינו מטעם שודאי יצא ונסחט לגמרי ולמ"ד אסור מטעם שודאי לא יצא, אכן באמת הנה המעיין בר"ן שם יראה להדיא דאף למ"ד דשרי באמת אין בירור שיצא אלא דעיקר פלוגתתן באם טעים לה קפילא ואומר שאין בה טעם דלמ"ד אפל"ס שרי יש להתיר עכ"פ בכה"ג ולמ"ד אסור אף כה"ג אסור וא"כ אף אם נאמר דבאמת ע"פ הרוב נשאר בה רובו אין בזה שום הפלגה בפלוגתתן די"ל דבזה כ"ע יודו, ועוד דבאמת המעיין בר"ן שם יראה להדיא דס"ל בפשיטות דבאמת נשאר בה רובו וכמש"ל לשונו אלא לעולם נשאר רובו בחתיכה וכן הוא בודאי, וגם לשיטת הטור וסיעתו אין ענין זה שייך בפלוגתא זו דהא לפי שיטתו הנה בזה כ"ע יודו דודאי נסחט הבלוע מן החתיכה לגמרי אלא דפליגי דלמ"ד אסור אף בכה"ג אסור מטעם שנ"נ (או שכבר חל עליה שם איסור וכמ"ש הרמב"ן וצ"ע)

הכלל העולה מזה דמ"ש האחרונים בכ"מ בפשיטות דאפל"ס אסור מה"ת אף בשאר איסורים הנה לדעת הט"ז והש"ך ומ"א בשם מהרמ"מ נראה לכאורה דאין בזה כ"א איסור דרבנן, אכן באמת גוף דבריהם צ"ע דמנ"ל להכריע בפשיטות דנסחט האיסור כיון דדעת הר"ן בפשיטות להיפך דודאי נשאר בו רובו וכפי הנראה שכ"ה דעת הרשב"א בארוך, ולמ"ש הב"י להשוות דעת הרמב"ן עם הרשב"א אפ"ל דכולם המה בחדא שיטתי' דודאי נשאר רובו וכ"ז דלא טעים ליה קפילא הו"ל ודאי או קרוב לודאי איסור א"כ אף דדעת

הטור וסיעתו דודאי נסחט כל האיסור מ"מ עדיין אין בזה הכרע כ"כ, ועוד דאף שכתבנו לעיל דכה"ד רש"י ותוס' מ"מ כ"ז כתבנו לפי דעת הרשב"א בתשובה בהשגתו על דברי השואל אכן באמת עדיין אין בדבריהם הכרע כ"כ דלמ"ש לעיל דדעת הרשב"א והר"ן דמ"ש בש"ס דלרבנן שרי בניער לבסוף ר"ל ע"י טעימה וכן הא דפליגי באפל"ס מירי ג"כ ע"י טעימה, א"כ י"ל דבאמת גם רש"י ותוס' ס"ל הכי ומ"ש דלמ"ד אפל"ס שרי אסור לכתחלה מטעם ביטול איסור ר"ל דאף אם ירצה לבשלו במים בס' ולהטעימו לקפלא אח"כ דשמא לא יהיה בה טעם איסור מ"מ אסור מטעם מבטל איסור ואף דבכחל ס"ל להתוס' דודאי יוצא כל החלב כמ"ש הטור אפ"ל דס"ל כדעת הר"ן דל"ד כחל לאיסור הבלוע דנסרך בה היטב, וגם במ"ש מדברי הרא"ש בס"פ ג"ה וכ"ה בתוס' שם (ק' ע"ב) דלר"א אף אותו חתיכה שרי ג"כ אין הכרע דאפ"ל דהיינו דוקא ע"י טעימה דיש בירור דנסחט טעמו (ודומיא דהא דיין נסך דמיירי שם דהו"ל לח בלח דודאי נסחט טעמו) ועיקר הרבותא דאף דודאי נשאר בה משהו וחל עליה שם איסור מ"מ חוזר להיתרו, וגם מדבריו בתשובה בהא דשני קדרות ג"כ אין בה הכרע כ"כ די"ל דמיירי בלח בלח או אף בגוש וע"י טעימה ונ"מ למ"ד דבפחות מס' לא מהני קפילא ולפ"ז בודאי י"ל דהעיקר בזה כדעת הרשב"א והר"ן ובפרט שבאמת כבר הוכרע בש"ע בסי' ק"ו כדעת הרשב"א ולפמ"ש בב"י שם להשוות דברי הארוך עם דברי הרמב"ן ע"כ צ"ל כמש"ל דגם בקצר ס"ל כמ"ש בארוך דאינו יוצא בבירור יע"ש, ועפ"ז נסתר ג"כ מ"ש בספר בית ישראל לתרץ דברי הש"ע דבסי' צ"ב מיירי במבשא"מ ולכן שפיר מהני טעימה ובסי' ק"ו מיירי במב"מ ולכן אסור דלפמ"ש הב"י בסי' ק"ו נראה להדיא דאף ע"י טעימה אסור וכמ"ש בשם הרמב"ן, גם מ"ש הכרו"פ לתרץ דבסי' צ"ב מיירי במב"מ ובזה ס"ל להמחבר דיש להתיר מטעם ספיקא וכפי הנראה דר"ל כמ"ש לעיל בשם הנוב"י, אכן כ"כ דמדברי הר"ן נראה להדיא דאין זה נכנס בגדר הספק כלל, ועוד דאף לפמ"ש בשם האחרונים דס"ל דודאי נסחט מ"מ עדיין יש לאסור אף במב"מ מדרבנן עכ"פ מטעם שכתב הרמב"ן דכבר חל עליה שם איסור דהא לפ"ז אין בו שום ספק כלל:

וראיתי בחידושי רעק"א בסי' ק"ו במ"ש דאם נתערב חתיכה זו שנאסרה מטעם אפל"ס בב' חתיכות בטילה מטעם דהחתיכה עצמה הו"ל מב"מ ונגד הבלוע י"ל דלא נשאר רק משהו וציין להא דסי' צ"ד, וכפי הנראה דנמשך אחרי שיטת המהרמ"מ הנ"ל אכן למ"ש לעיל בודאי דצ"ע דלדעת הר"ן וסיעתו צריך ס' נגד הבלוע מטעם שמא יבשלם ויתן טעם, והנה ציין עוד שם למ"ש בס"ט בסי' קפ"ח סק"ד ועיינתי שם וראיתי שבאמת מבואר שם כן דל"מ לדעת הרא"ש דס"ל אכל"ס שרי בשאר איסורים בודאי דע"כ צ"ל דכבר

נסחט טעם האיסור ואף לדעת האוסרים בזה י"ל דהיינו מטעם שנשאר בו משהו וכמ"ש הרמב"ן וציין להא דמהרמ"מ הנ"ל, והנה במ"ש בפשיטות דדעת הרא"ש דודאי נסחט טעמו כ"כ דהן אמת שכן הבין בו הטור וכ"נ מדבריו בתשובה, אכן באמת לפענ"ד אין זה מוכרח די"ל דלא התיר כ"א אחר הטעימה וגם מ"ש בפשיטות דאף לדידן אינו כ"א מטעה משהו ג"כ כ"כ לעיל דאף דבאמת נראה כן מדברי כמה אחרונים מ"מ למעשה צ"ע להקל נגד דעת הר"ן והרשב"א והרמב"ן לפי דעת הב"י, ומה שהכריח שם דין זה ממ"ש הרא"ש בהא דט"ח דבשאר איסורים בטלה ברוב ואמאי לא יצטרך ס' נגד הבלוע וכמ"ש בפג"ה מטעם שמא יבשלם ויתן טעם ויעו' בש"ך בסי' צ"ב שכ' ג"כ לפרש דעת הש"ע דבטלה ברוב, הנה כ"כ במק"א לתרץ קושית האחרונים במ"ש הרמ"א (סי' ס"ט סעיף י"ד) דחתיכה שנתבשלה בלי מליחה בטלה ברוב ותמהו בזה דהא צריך ס' מטעם דאם יבשלם יתן טעם וכתבתי לתרץ דס"ל דע"כ לא חששו בזה אלא בחתיכה חי' אכן אם נתערבה חתיכה מבושלת י"ל דאין לחוש לשמא יבשלה פעם אחרת, ובהכי א"ש מה שטרחו האחרונים במבשא"מ שנתבשל ויש ס' בצירוף הרוטב דלדעת המ"כ עדיין צריך ס' בחתיכות לבד ולמ"י יש די בס' בצירוף הרוטב יעו' בשפ"ד בסי' ק"ט סק"ד ובשעה"ת, ולמ"ש י"ל דודאי א"צ ס' בחתיכות כיון דעתה יש ס' ולאחר שנתבשל שוב אין לחוש לשמא יבשל עוד, ועפ"ז א"ש בנ"ד דהנה ל"מ למ"ש דבחתיכה מבושלת אין לחוש לזה בודאי א"ש ואף אם נאמר דעדיין אין ברור כ"כ מ"מ בהא דהרא"ש וכן בהא דש"ע סי' צ"ב כיון דמיירי דעתה נתערבה בבישול ויש ס' בצירוף הרוטב שפיר י"ל דס"ל כמ"ש המ"י דיש די אף אם אין בחתיכות לבד ס' נגד האיסור:

יב) שוב מצאתי בחו"ד בסי' צ"ו סק"א שכ' דהא דאפל"ס אסור היינו דודאי לא נשאר בה רק טעם קלוש כעין שכ' הר"ן גבי נטבנ"ט ולכן בהיתר שפיר אמרינן דשרי וציין להא דמ"א בסי' תמ"ז ס"ק ל"ח הנ"ל, והנה לכאורה לפ"ז א"ש הכל דבאמת גם מהרמ"מ וט"ז וש"ך ומ"א ס"ל כדעת הרשב"א והר"ן דאפשר דנשאר בה כדי נ"ט או דע"פ רוב נשאר בה כדי נ"ט אלא דהו"ל טעם קלוש ולכן באיסור שפיר יש לאסור משא"כ בהיתר, ועפ"ז אפ"ל דהא דאפל"ס אם אסור מה"ת או מדרבנן תלוי בפלוגתת הסמ"ק ואו"ה עם הר"ן בהא דנטבנ"ט באיסור דלדעת הסמ"ק ואו"ה דנטבנ"ט באיסור אין בו כ"א איסור דרבנן ה"ה דאפל"ס אין בו כ"א איסור דרבנן ולדעת הר"ן בפכ"ה אפ"ל דהו"ל איסור תורה, אכן באמת לאחר העיון גם דבריו צ"ע דמנ"ל לומר דלא נשאר בה כ"א טעם קלוש כיון דמבואר בר"ן וברשב"א דכיון שנבלע האיסור שוב אינו מתחלק בשוה לכל הקדרה א"כ שפיר י"ל דנשאר בה טעם גמור וכמו שנראה באמת מלשון הר"ן במ"ש אלא רובו

נשאר בה וכן הוא בודאי, והנה שוב עיינתי בדבריו בריש סי' צ"ב במ"ש והנה אפל"ס דפליגי ע"כ הטעם משום דליכא רק טעם קלוש יע"ש וכפי הנראה מדבריו שהבין כמש"ל בשם הנוב"י דעיקר פלוגתתן בהא דאפל"ס דלמ"ד שרי יש להתיר אותה חתיכה מטעם דודאי נסחט ממנה כל האיסור ולמ"ד אסור ר"ל דגוף החתיכה נשארת באיסורה מטעם דיש לחוש שנשאר בה כל הבלוע או דע"פ הרוב נשאר בה האיסור ולכן כ' דכדי שלא להפליג פלוגתתן כ"כ נראה דלכ"ע באמת אין נשאר בה כ"א טעם קלוש, אכן באמת כ"כ דהמעיין בר"ן שם באמת אין זה ענין לפלוגתא הנ"ל דאף למ"ד דשרי ג"כ ס"ל דבאמת יוכל להיות נשאר בה כדי נ"ט אלא דר"ל דשרי עכ"פ ע"י טעימה ויעו' בחידושי הרשב"א במ"ש לפרש ענין הפלוגתא בהא דאפל"ס דר"ל אם טעם ההיתר שנסחט מן החתיכה יכול לאסור שאר הקדרה ובשם הרמב"ן כתב דר"ל בזה דאפילו אם היה באפשר לסחוט האיסור מן החתיכה אם יש להתיר גוף החתיכה ולפ"ז באמת י"ל דכ"ע ס"ל דעכ"פ כ"ז שלא נתברר לן שנסחט האיסור לכ"ע החתיכה אסורה, ואף למ"ש שם בשם הרב לפרש דלמ"ד אפל"ס שרי יש להתיר אף אותה חתיכה מ"מ י"ל דר"ל דמפרש פלוגתתן באופן זה דלמ"ד שרי היינו ע"י טעימה עכ"פ ולמ"ד אסור אף טעימה לא מהני וכמ"ש בשם הר"ן ועכ"פ כ"ז דלא טעים לה שפיר י"ל דנשאר בה טעם גמור לכ"ע:

ושוב מצאתי בספרו מק"ח בסימן תמ"ז שכתב על דברי המ"א בס"ק ל"ח וז"ל דהנה ע"כ מ"ש המ"א דאינו אוסר באפל"ס דהיתירה משום דאף דנשאר בתוכו בשר כ"ש אין הכוונה דלא נשאר בה רק משהו דא"כ אף באפל"ס דאיסורא ג"כ יהי' מותר למ"ד דאין אומרים חנ"נ בשאר איסורים וע"כ הכריח מזה שיטתו דמ"ש המ"א כ"ש ר"ל טעם קלוש יע"ש, הן אמת שכ"נ לכאורה מדברי המ"א דאל"כ לכאורה אין לדבריו ביאור כלל ועי' במחה"ש שם שעשה ט"ס במ"א שם וכתב דר"ל מטעם חוזר וניעור יעו"ש והוא דחוק, אכן לפ"ז דברי המ"א עצמן צ"ע כמש"ל מדברי הר"ן וגם במ"ש המק"ח להכריע דבר זה דא"כ למ"ד דלא ס"ל חנ"נ הוה לן להתיר אף באפל"ס דאיסורא הנה המעיין בב"י בסי' ק"ו יראה להדיא דאף למ"ד דלא ס"ל חנ"נ בשאר איסורים מ"מ יש לאסור באפל"ס אף במקום שנשאר בה רק משהו יע"ש, וא"ל דגם כוונת הב"י שם כמ"ש הוא ז"ל דנשאר בה טעם קלוש, דז"א חדא דא"כ אכתי תקשה דתהני טעימת קפילא ואם יאמר שאין בה שום טעם מן האיסור נתיר אף אותה חתיכה, ועוד דא"כ למה נדחק שם לחלק בין לח בלח להא דחתיכה דבלח כיון שהכל מתערב חשיב כמו שנפלט כולו משא"כ בחתיכה דלפמ"ש הוא ז"ל בלא"ה לק"מ דבלח בודאי שלא נשאר בה רק משהו (ובכה"ג שרי לדידיה דהא הרשב"א ס"ל כר"א דל"א חנ"נ) משא"כ בחתיכה דודאי נשאר בה

הרבה אלא שנקלש וטעם קלוש באיסורא אסור, וגם מפשטות דבריו במ"ש עד שיפלט כולו לגמרי משמע להדיא דבאם נשאר בה רק משהו אסור, ושוב מצאתי בחו"ד בסי' ק"ו שכתב להדיא כמ"ש דבאמת אף למ"ד דל"א חנ"נ בשאר איסורים מ"מ יש לאסור באפל"ס אף בלא נשאר בה כ"א משהו ע"פ מ"ש המרדכי בהא דיבמה שרקקה דם דכל שלא הי' ההיתר ניכר לא בטל ולכן גם בנ"ד כיון שקודם שנסחט האיסור מן ההיתר הי' גם על ההיתר שם איסור לכן אינו יכול לבטל את האיסור יע"ש ועפ"ז היה אפשר לתרץ גם דברי המ"א בסי' תמ"ז הנ"ל והיינו דבחמץ כיון דקי"ל דלא מקרי היתירה בלע מטעם דשמו עליו לכן שפיר מקרי גם על ההיתר שם איסור מתחלה ולא בטל וצ"ע, אכן באמת גם דבריו שם צע"ג חדא דלפמ"ש בנוב"י ובדגמ"ר דלענין ביטול בס' גם המרדכי יודה דשפיר בטל א"כ בודאי דאין לתרץ כן, ושוב מצאתי בהג' אמרי ברוך שהשיג עליו מטעם זה, הן אמת דהמעיין ביא"פ בסי' י"ד יראה להדיא דס"ל דבכ"מ דאין שייך ביטול ברוב גם ס' לא מהני והוא ע"פ דברי הרשב"א דעיקר ביטול ששים אינו רק לבטל טעמו אכן לממשו צריך ביטול ברוב יע"ש, אכן בלא"ה דבריו צ"ע חדא דהנה המעיין במרדכי ובמל"מ יראה דע"כ לא אמרו דאינו בטל כ"א בדבר המעורב מתחלת ברייתו משא"כ היכי שהיה ההיתר ניכר פעם אחת שפיר בטל, וא"כ כאן בנ"ד דודאי היה ניכר עכ"פ קודם התערובות בודאי בטל, ועוד דא"כ אף בלח בלח הו"ל לומר דאסור מטעם דאין לו ביטול דהא גם שם מתחלה היה על ההיתר שם איסור וגם עתה ע"כ דנשאר בתערובות הא' גם כן איזה משהו כמובן, ודוחק לומר דבטל עתה בשאר ההיתר שנתוסף עכשיו כיון דבאמת אינו מעורב כלל בתוכו, ועוד דהא כפי הנראה מדברי כל האחרונים הנה באמת אין לחלק בהיתר האחרון בין אם גם כן דבר לח או גוש דכל שהאיסור מתערב עם ההיתר האחרון כמו עם הא' שפיר יש להקל בין לענין חנ"נ בלח (כמ"ש בשפ"ד בסי' צ"ט ס"ק י"ג) ובין לענין אפל"ס וכמ"ש הב"י בסי' ק"ו דכל שנתערב זה בזה בשוה ואין תוספת איסור בנאסר (ר"ל בהיתר הא') מבהיתר (ר"ל ההיתר הב') חשיב כאלו נפלט כולו יע"ש, ולפ"ד החו"ד בודאי דעכ"פ בכה"ג שההיתר הב' הוא דבר גוש הו"ל לאסור מטעם דבהיתר הא' אין להאיסור שום ביטול כמובן, ויעו' במש"ז בסי' צ"ב סקט"ז במ"ש לפקפק אף בנתערב מתחלה זית רוטב בל' זיתי רוטב ול' זיתי גוש דהו"ל לאסור הלמ"ד זיתי רוטב מטעם דאין יבש מבטל לח, אכן לדינא באמת אי אפשר לומר כן וכמ"ש הוא ז"ל שם:

ובגוף קושיתו נלפענ"ד דהוא ע"פ מ"ש לעיל בשם היא"פ שכ' בשם הרשב"א דעיקר ביטול ששים הוא רק לבטל טעמו אכן הממש שפיר בטל חד בתרי וא"כ בנ"ד שבאמת

טעמו כבר נתבטל בששים שפיר בטל הממש חד בתרי, ואף דבמב"מ בלח ג"כ בעינן ששים וכן בג"ה אף שאין בו שום נ"ט מ"מ קי"ל דבעינן ששים בנמחה כמבואר בשו"ע סי' ק' (ויעו' בט"ז ובשאר אחרונים מ"ש בזה) היינו רק מטעם גזירה אטו א"מ והיינו דלא רצו חכמים להקל בשום דבר בפחות מששים בכדי שלא יבואו לטעות ולהקל בזה אף במבשא"מ, משא"כ בנ"ד דבאמת כבר נתבטל בששים בצירוף וא"כ שוב לא יבואו לטעות שפיר יש להקל ולפ"ז ה"ה בנ"ד שנתערב מתחלה לח בלח ואח"כ נתוסף היתר גוש לדעת המחבר וכן לדידן בה"מ דל"א חנ"נ יש להתיר אף ההיתר הא':

ונראה לכאורה דאף באין ה"מ מ"מ היכי שנתוסף בהיתר הב' כ"כ עד שיש בו ששים נגד כל מה שנאסר אף שההיתר השני הוא גוש מכל מקום יש להתיר גם מה שנאסר מתחלה דהא כ"כ דאין לחלק בין אם ההיתר הב' הוא גוש או לח, ואם כן כמו דבלח בלח קי"ל דהכל שרי כה"ג ה"ה בזה, אכן לאחר העיון ראיתי דז"א דבשלמא לשיטת המחבר וכן לדידן בה"מ עכ"פ דל"א דנ"נ וא"כ שפיר אמרינן דכיון דסוף סוף נסחט ממנה האיסור שפיר יש להתיר משא"כ באין ה"מ דאמרי' דנ"נ כל התערובות א"כ מה מהני מה שיש ששים בגוש נגדו כיון דהאיסור ניכר ועומד לעצמו ובאיסור הניכר בודאי דאין לו שום ביטול, וא"ל דבאמת נבלע כל ההיתר הא' בההתיכות ומה שנשאר עתה הוא ממה שפלטו החתיכות, דז"א כמ"ש הפמ"ג בסי' צ"ב בס"ק ט"ז שם דודאי אין לסמוך ע"ז יע"ש, ועוד דלפמ"ש החו"ד בהא דאפל"ס דהוא מטעם דקודם שנסחט היה על ההיתר עצמו שם איסור מטעם דכיון שהיה בה טעם איסור נהפך ההיתר לאיסור ולוקין על חצי זית מהיתר וחצי זית איסור והיינו כפי שיטת ר"ת בהא דטכ"ע א"כ במב"מ דודאי אין בו משום טכ"ע הו"ל להתיר, וא"ל דבמב"מ בלא"ה אסור מטעם דאי אפשר בטעימה ושמא נשאר בה כדי נ"ט, דאכתי תקשה לפמ"ש לעיל דנראה מפשטות דברי המהרמ"מ ושאר אחרונים דס"ל דבכ"מ דיש ששים אמרינן דודאי נסחט ממנו כל האיסור ולא נשאר בה כ"א משהו ולכן בהיתר שרי א"כ עכ"פ במב"מ הו"ל להקל אף באיסור (ואפ"ל דהחו"ד בזה לשיטתו בהבנת דעת המהרמ"מ וסיעתו דהוא מטעם דנשאר בה רק טעם קלוש אכן באמת שפיר נשאר בה הרבה כדי נ"ט ואף דלפמ"ש כאן בסי' ק"ו אין הכרח למ"ש במק"ח שם דאם נשאר בה רק משהו אף באיסור הו"ל להתיר וכמש"ל מ"מ אכתי ס"ל דבלא"ה ע"כ צ"ל כן וכמ"ש בסי' צ"ב מטעם כדי שלא להפליג הפלוגתא בהא דאפל"ס כ"כ וכמש"ל):

העולה מזה דלפי הנראה מפשטות דברי המהרמ"מ וש"ך וט"ז ומ"א דודאי נסחט ממנה כל הבלוע ע"י בישול עכ"פ, והיינו מטעם דאף דקי"ל באפל"ס דאסור כדעת הרשב"א

ודלא כדעת הטור היינו דוקא מטעם שכ' הרמב"ן מטעם דחל עליה שם איסור מתחלה, אכן במה דפליגי הרשב"א והטור אם באמת נסחט כל האיסור בזה קי"ל כדעת הטור דודאי נסחט ממנה או אפשר דס"ל דכ"ז לפמ"ש הרשב"א בארוך אכן לפמ"ש בקצר שפיר י"ל דגם הוא יודה לדעת הטור ועיקר האיסור בזה מטעם שכ' הרמב"ן ולפ"ז אין באפל"ס ג"כ כ"א איסור דרבנן, ולפמ"ש החו"ד בהבנתם אפ"ל דדין זה תלוי בהא דפליגי הסמ"ק עם הר"ן דלדעת הסמ"ק דטעם קלוש ונטב"ט באיסור אינו כי אם מדרבנן ה"ה בנ"ד אינו כ"א מדרבנן ולדעת הר"ן י"ל דהו"ל איסור תורה, ולפ"ז יל"ע על מ"ש החו"ד בסי' צ"ב בביאורים בס"ק כ"ט בפשיטות דאפל"ס הו"ל איסור תורה דהא לפמ"ש הוא עצמו בהבנת דברי המהרמ"מ וסיעתו באמת אין זה ברור כ"כ אכן לפמ"ש בשם הרשב"א והר"ן דודאי ע"פ הרוב אין נסחט ממנה האיסור ונשאר בה רובו בודאי דאפל"ס אסור מן התורה ומדברי הר"ן נראה להדיא דאינו נכנס אף בגדר הספק כלל, ולפ"ז יל"ע במ"ש המהרמ"מ להקל בהא דאפל"ס בהיתר, ויעו' בכרו"פ שהכריע בהא דאפל"ס דאין בזה כ"א איסור דרבנן ובהא דבצלים הכריע להחמיר ויל"ע, והנה מדברי הרמ"א בסי' צ"ב סע"ג במ"ש לחלק בין שאר החתיכות לאותו חתיכה משמע קצת דס"ל דאפל"ס אסור מן התורה ולכן לגבי שאר התערובות דאין בזה כ"א משום נ"נ שפיר יש להקל מה שאין כן לענין אותה חתיכה וכמ"ש בחו"ד שם, ומ"מ אין הכרח דאפ"ל דר"ל דבאנ"נ דרוב הפוסקים ס"ל להקל בשאר איסורים לכן יש להקל משא"כ בהא דאפל"ס דרוב הפוסקים ס"ל להחמיר דאפל"ס אסור, ולמעשה נראה דודאי יש להחמיר בזה כיון דבר"ן מבואר להדיא דנשאר בו רובו, וכ"ז היכי דלא נתברר ע"י טעימת קפילא אכן היכי דנתברר ע"י קפילא בזה לכ"ע אין בו כ"א איסור דרבנן ומ"מ מדרבנן עכ"פ אסור אף בכה"ג מטעם שכ' הרמב"ן:

וראיתי בחכמת אדם כלל נ"א בסי' כ"ד שכ' דבה"מ וסע"מ יש לסמוך על דעת הסוברים דגם אפשר לסוחטו שרי באיסור דרבנן והביא שהרב בעל חו"ד השיב לו דאף כה"ג אסור יע"ש ולענד"נ שהדין עם הרב בעל חו"ד, ודבריו צ"ע דהנה ל"מ למ"ש דלדעת הר"ן וסיעתו בודאי דנשאר בה כדי נ"ט בודאי דאין להקל ואף למ"ש האחרונים דודאי נסחט ולא נשאר בה רק משהו, מ"מ לפענ"ד אין להקל בזה וכ"נ להדיא ממ"ש גבי לב וכבד הדבוקים דיש לאסור אותה חתיכה ושם הו"ל רק דם שבישלו ובפרט בדם הכבד דבלא"ה לדעת כמה אחרונים אין בו כ"א איסור דרבנן ועיקר החומרא הוא מטעם איסור דבוק דלדעת כמה פוסקים בלא"ה ל"א דבוק כלל ואפ"ה אסור וא"כ כ"ש בשאר איסור דרבנן ובלעה איסור ממש בלי שום צירוף היתר:

יג) גם במ"ש כת"ר להכריע מן החוש דודאי נשאר בעור ההעלזיל ביותר ממה שמפליט לתוך הקדרה, מה מאד לפלא בעיני איך בא להכריע בדבר דפליגי ביה הטור והרשב"א דלדעת הטור בודאי דנסחט ממנו כל איסור ממה שנראה בחוש ובפרט לפמ"ש לעיל בדעת המהרמ"מ וסיעתו באמת ס"ל כן להלכה, ואף לפמ"ש בשם הרשב"א והר"ן אפ"ל דהיינו דוקא היכי שכבר בלעה איסור או כמו בהא דט"ח דבעת שבלעה לא היתה מעורבת עם ההיתר משא"כ בנ"ד, ואף אם נאמר דאין לחלק בזה לדידן דס"ל דממהר לבלוע מ"מ פשוט דאין להביא בזה מן המוחש כיון דפליגי בזה הרבה פוסקים, גם במ"ש כת"ר להסתייע בזה מהא דסי' ס"ט סעיף י"א בבשר שנתבשל בלי מליחה ודחה דשם הו"ל ודאי איסור ובנ"ד הו"ל רק ספק ע"כ תו"ד, והנה במ"ש דשם הו"ל ודאי איסור בודאי דדבריו צ"ע דהא שם עיקר האיסור הוא מטעם פי' ממל"מ וכבר נודע דדעת הרא"ש דפי' ממל"מ לאחר שחיטה שרי וא"כ עדיין אין בזה כ"א ספק איסור, ויעו' בבינת אדם בכלל ל"ב בסי' ל' במ"ש בשם הגש"ד דלכן יש לאסור במלח בכשא"מ אף מה שחוק לציר אף לדידן דקי"ל דפי' ממל"מ שרי מטעם שעבר על תקנת חז"ל, ועפ"ז יצא להכריע דבאמת קי"ל דפי' ממל"מ שרי לדידן, אכן באמת דבריו תמוהים מהא דקי"ל בסעי' י"א הנ"ל לאסור אותה חתיכה אף ביש ס' באין ה"מ וע"כ מטעם דפי' ממל"מ, ואף דקי"ל להתיר בה"מ בזה מ"מ ע"כ צ"ל כמ"ש הפרמ"ג דהוא מטעם צירוף דעת הט"ז דכל מה שלא פי' לא זז כלל, וכ"נ להדיא ממ"ש הש"ך בסי' ע"ו ס"ק י"ג דצלי שלא נצלה כל צרכו אסור והיינו מטעם פי' ממל"מ, ועי' בחכ"א שם בסעיף ז' יראה להדיא שכ' לאסור בהא דסעי' י"א מטעם פי' ממל"מ, וגם במה שהקיל שם בה"מ כתב לבאר דהטעם בזה כמ"ש הט"ז מטעם דלא פי' כלל וכמ"ש הפמ"ג, ולכאורה הם דברים סתורים דלפמ"ש בב"א הנ"ל הו"ל להקל אף בלי ה"מ ואף שפי' ממל"מ, ויעו' שם בכלל ל"ה במה שהעתיק בסע"ו כדברי הש"ך דצלי שלא נצלה כל צרכו אסור, אכן בהג"ה שם נרגש בזה דכ"ז לפי שיטת האו"ה משא"כ לפי שיטת הרא"ש דפי' ממל"מ שרי וסיים שכ"כ הפר"ח וכפי הנראה שגם דעתו כן ואזיל לשיטתו בבנ"א שם, אכן למ"ש דבריו צ"ע דא"כ האיך העתיק הא דסעי' י"א להלכה:

הן אמת דהמעיין במרדכי בפכ"ה בסי' תשל"א והובא גם בהגש"ד שער ב' בד"ה מעשה יראה דבבשר שנתבשל בלי מליחה באמת יש לאסור אף למ"ד דפי' ממל"מ שרי והיינו מטעם דחיישינן דשמא בעת שיצא הדם מן החתיכה לא סליק ליה דיקולא דמיא וחזר ונבלע באותה חתיכה (ר"ל קודם שנתבטל ברוטב דאל"כ הו"ל כולו היתר כיון שכבר נתבטל וכמ"ש הרשב"ט שם מתחלה יע"ש) והיה בה עוד דם שלא יצא ומצא מין את מינו

וניער ורבה על החתיכה ואוסרתה וכשנאסרה שוב לא הותרה משא"כ בשאר החתיכות כיון שאין בהם דם אחר שפיר שרי יע"ש (ור"ל דאף אם נאמר שנבלע בהם קודם שנתבטל ברוטב מ"מ עכ"פ לא נבלע בהם כ"א לפי ערך ויש בחתיכה גופה ס' נגד הדם) והנה מזה יש לפשוט לכאורה מה שנסתפק הפמ"ג בשעה"ת ח"ג פ"א בנידון אם היתר מעורר איסור דהא בכאן מפורש בדברי המרדכי בשם הראב"ן דאף דאין באיסור לבדו כדי ליתן טעם בחתיכה מ"מ מצטרף עם שאר הדם שלא פי' ואוסר, ויעו' במש"ז בסי' צ' סק"ב במה שהעיר ג"כ בהא דנתבשל בלי מליחה דלכאורה יש לאסור גוף החתיכה מטעם זה, אכן לפלא שלא נזכר דבאמת כ"ה במרדכי ובהגש"ד הנ"ל גם במה שנראה מדבריו דאף לאחר שנתבטל המעט דם מ"מ יכול להצטרף עם שאר הדם הנה מדברי המרדכי הנ"ל נראה להדיא דכל שכבר נתבטל שוב אין חשש כלל:

ושוב מצאתי שבפ"ד שם העיר ממה שמצא בראב"ן עצמו שבמקום א' כ' גבי יין דהיתר מעורר איסור ודבריו צ"ע שם ובמקום אחר באמת חזר מזה יע"ש, אכן למ"ש שם בסוף דבריו דבאמת אין ראיה מיין כלל דאף דביין אינו מעורר מ"מ בשאר איסורים שפיר י"ל דמעורר, אכתי צ"ע דלמה לא הביא ממ"ש המרדכי כאן בשמו בפשיטות כן וכפי הנראה דהסכים עמו, ועוד דהנה כפי הנראה מדברי המרדכי כאן דאף במקום שההיתר הוא רוב נגד האיסור ג"כ אסור דהא לפמ"ש ע"כ דלא נבלע בחתיכה זו ג"כ כ"א לפי ערך ס' וכתב דע"י צירוף עם הדם שלא פי' רבתה על החתיכה ונאסרה הרי דיש בה רוב היתר ואפ"ה נאסרה החתיכה מטעם זה הן אמת דלכאורה אין מובן לאיזה צורך הוצרך באמת הראב"ן לזה דהא בלא"ה היה יכול לאסור מטעה דעכ"פ ע"י צירוף ליכא ס', וא"ל דס"ל כמ"ש הכרו"פ דטעם דם וציר היוצא מן החתיכה שוה וכ"כ בגי' רש"א בשם ג"ו דטעם דם האברים כטעם בשר (יעו"ש בסי' ס"ט סעיף י"ד) ובהכי א"ש מ"ש הש"ך שם בס"ק ע"ו ובט"ז בשם רש"ל דמדאורייתא חד בתרי בטל אף בבישול יע"ש, ובחידושי רעק"א ובבית מאיר שם תמהו בזה דהא הו"ל מבא"מ יע"ש, אכן למ"ש א"ש (וכמדומה שהכרו"פ עצמו כתב לתרץ כן ואינו כעת ת"י אכן על הש"ך לשיטתו בס"ק נ"ז שפיר יקשה כן) דז"א דודאי במב"מ כיון ששוה בטעמו בודאי אין שום סברא לומר, דהיתר מעורר איסור כיון דאין מרגישין שום טעם. ואפ"ל דמ"ש ורבתה על החתיכה לאו ריבוי ממש קאמר אלא דר"ל שנתוסף על החתיכה ונצטרף עם האיסור ודוחק קצת, ויעו' בפ"ב דערלה במשנה י"ז ובר"ש שם דמשמע לכאורה להדיא דאף שאין בתערובות ס' כ"א נגד אחד מהן מ"מ מותר לזרים ואף דבאמת נרגש טעם הבשר של ק"ק מחמת צירוף טעם הבשר של קדשים קלים, אכן באמת ז"א דלמ"ש הש"ך בארוך ובפר"ח דבשר שור ואיל וכן כבד ובשר מקרי

מב"מ בודאי דלק"מ דהא שם מיירי בנתערב עם החתיכות וא"כ הו"ל הכל מב"מ וכ"כ דבמב"מ בודאי אין שייך לומר כן, ואף למ"ש הש"ך בסי' ק"ט דהו"ל מבא"מ כה"ג מ"מ י"ל דמיירי שם או דגם החתיכות מבשר ק"ק וקדשים קלים באמת הם משני מינים ושוב אין מרגישין טעמו או דמיירי באופן שהכל הוא מב"מ וכמ"ש ויעו' שם בפי' המשנה להר"מ דלפמ"ש הוא ז"ל בלאו הכי אין ראיה לנ"ד ואכפ"ל:

יד) ויעו' בט"ז שם בס"ק כ"ח במ"ש בשם או"ה דעיקר טעם האיסור בזה מטעם שנתבשלה בדמה ובמש"ז שם פי' דר"ל מטעם פי' ממל"מ וכמ"ש הש"ך בס"ק מ"ו והוא דחוק, ויותר נראה דר"ל כמ"ש הראב"ן הנ"ל, ומ"ש הש"ך שם בפשיטות דל"א בכה"ג דנ"נ וחייס דכ"ה במרדכי והנש"ד דבריו צ"ע דהא המעיין במרדכי ובהגש"ד הנ"ל במ"ש בשם הראב"ן יראה להדיא דבין למ"ש באופן הא' מטעם פי' ממל"מ ובין לטעם הב' מטעם דנצטרף עם הדם שבפנים סיים להדיא דעיקר האיסור בזה מטעם אפל"ס ונ"נ, ויעו' במש"ז בס"ק כ"ט במ"ש בפשיטות דאם נפלה אותה חתיכה לקדירה אחרת יש לאסור מטעם דשמא נשאר בה קצת דם, והנה מדברי המרדכי הנ"ל נראה להדיא דבין לדעת הרשב"ט ובין לדעת הראב"ן עכ"פ בסוף הבישול יוצא כל הדם, ויעו' בחו"ד בביאורים ס"ק ט"ז דלדידי' פשיטא ליה להיפך דודאי יצא כל הדם מטעם דהו"ל אפל"ס דהיתירה ואזיל לשיטתו בזה דודאי לכ"ע בחתיכ' הבלוע מאיסו' נסחט עיקר הטעם ולא נשאר בה רק טעם קלוש אכן כ"כ לעיל דלמעשה דבר זה צ"ע, ואף דבאמת מבוא' דבנ"ד גם המרדכי ס"ל כן וכמ"ש מ"מ אכתי י"ל דהמרדכי אזיל בזה בשיטת הטור בסי' ק"ו משא"כ לדידן בודאי י"ל דלמעשה העיקר בזה כמ"ש הפמ"ג דאף בה"מ יש לאסור ודלא כמ"ש בחידושי' שם דגם לדידן שרי כה"ג בה"מ עכ"פ, ויעו' ביא"פ בסעי' י"ב שהביא ג"כ דברי החו"ד והשיג עליו דל"ד לשאר אפל"ס דלא בלע כ"א טעמו בכה"ג שפיר אמרינן דבהיתר שרי משא"כ כאן דיש בו ממשו ובממש ל"א דנסחט על ידי ששים, וכפי הנראה דגם מאתו אשתמיט בהאי שעתא דברי המרדכי הנ"ל שכתב להדיא דבסוף הבישול נסחט כל הדם, וגם במ"ש לחלק בין טעם לממש ג"כ צ"ע דהא בכחל הו"ל ג"כ ממש ואפ"ה אמרי' דנסחט וכמ"ש בחו"ד להדיא להסתייע מהא דכחל, שוב עיינתי במרדכי ובהגש"ד שם וראיתי דאפ"ל דאדרבה בשאר אפל"ס ס"ל כדעת הרשב"א והר"ן דאינו נסחט ורק בנ"ד ס"ל דכמו שהדם יוצא ע"י חום מליחה וצליה ה"ה דיכול לצאת ע"י חום הבישול וכן נראה מדברי הרשב"ט שם במ"ש דהמלח והבישול מוציא דם הרי דשוין המה, ובסברא זו הלך גם הראב"ן, ומטעם זה א"ש מה שסיים הראב"ן דאף דממשו בודאי יצא מ"מ הטעם ודאי נשאר בתוכו והיינו מטעם אפל"ס דדוקא הדם שיוצא בטבעו ע"י

החמימות הוא דנסחט משא"כ בטעמו דשוב הו"ל כמו שאר פליטת בלוע של איסור שוב הדר דינא דאינו נסחט, והנה לפ"ז לכאורה אפשר להקל בזה כמ"ש החו"ד בה"מ כיון דהדם בודאי יצא כולו וטעמו ג"כ אינו אוסר דהא בה"מ אנו סומכין דפי' ממל"מ שרי או דלא פי' ממל"מ כלל רק תיכף שפי' יצא לחוץ:

ומ"מ נלפענ"ד דאין להקל חדא דמשמע מפשטות דברי הפוסקים דודאי ל"ד בישול למליחה ועיקר ההיתר בזה מטעם דהדם הנשאר לא פי' כלל או דפי' ממל"מ ג"כ שרי, ומ"ש החו"ד מהא דכחל כ"כ דבאמת הרשב"א ס"ל דגם בכחל אינו נסחט שוב עיינתי במרדכי שם וראיתי דבאמת גם להרשב"ט עצמו לא ברירא ליה דבר זה שהרי מתחלה כתב להתיר רק מטעם דהדם שנשאר הו"ל דם שלא פי' ואח"כ כתב לצדד מטעם שיצא ע"י הבישול וא"כ י"ל דגם מ"ש הראב"ן בזה היינו רק בדרך אפי' אם נחליט כמ"ש הרשב"ט בסופו דודאי יצא מ"מ יש לאסור אכן למעשה אפ"ל דודאי חשש לחומרא דשמא לא יצא כל הדם, ועכ"פ יצא לנו מזה דע"כ צ"ל דאנו אוסרים בבשר שנתבשל בלי מליחה אף ביש ס' הוא דוקא מטעם פי' ממל"מ, ויפה כוונו כל האחרונים שלא העתיקו כ"א טעם זה דהא הטעם הב' שהוזכר בראב"ן מטעם דהיתר מעורר איסור צ"ע כמ"ש הפמ"ג בשעה"ת דהראב"ן עצמו חזר מזה במק"א וגם במקום שכ' לאסור בזה דבריו צ"ע יעו"ש, ודלא כמ"ש הרנ"ש במ"ש בשער ה' להעמיס בדברי השע"ד דס"ל כטעם השני שבמרדכי הנ"ל, ואף דלכאורה היה אפ"ל דאף אם נאמר דבהיתר ממש ל"א דמעורר איסור מ"מ בנ"ד כיון דבאמת סופו ליסחוט מן החתיכה ויהיה עליה שם איסור לכן גם עתה אף שעדיין לא נסחט יש עליה שם איסור, ודמי קצת לחמץ קודם הפסח דלא מקרי היתירה בלע לענין נטבנ"ט לדעת כמה פוסקים, ובהכי א"ש דברי המרדכי והגש"ד שהעתיקו דבריו בטעם זה, אכן לאחר העיון גם זה צ"ע די"ל דל"ד לחמץ דהתם אין צריך שום מעשה בגופו וזמן ממילא אתי לכן שפיר מקרי גם עתה שם איסור, משא"כ בנ"ד דקודם שיצא באמת הוא היתר גמור ועוד דהתם גבי חמץ חל עליו תיכף שם איסור לענין אם ירצה לאוכלו בתוה"פ משא"כ בנ"ד שעתה באמת אין לו דין איסור לשום דבר, ויהי' איך שיהי' הנה עכ"פ הסכמת כל האחרונים דהא דקי"ל בסעי' י"א לאסור אותה חתיכה הוא מטעם פי' ממל"מ וכמ"ש הוא עצמו שם וא"כ איך כתב להתיר כאן בדין פי' ממל"מ:

טו) וגם במה שהכריח דבר זה ממ"ש הכרתי ופלתי בסתירת דברי הר"ת דבחולין (דף י"ד) ס"ל דצלי שלא נצלה כל צרכו שרי מטעם דפי' ממל"מ אין איסור ואיך כתב כאן לאסור כל התרנגולת מטעם פי' ממל"מ, ועפ"ז כתב דעיקר הטעם בהא דמולח בכשא"מ

הוא כמ"ש בהגש"ד מטעם דעבר אתקנת חז"ל, הנה אף שבאמת מבואר כן בהגש"ד בשם מהרא"י אכן כיון דבר"פ עצמו שם מבואר להדיא דהטעם במולח בכשא"מ לדעת הר"ת מטעם פי' ממל"מ ומפשטות דבריו משמע דבכל גוונא יש לאסור פי' ממל"מ וכן הוא בשע"ד שער ב' בהא דנתבשל בלי מליחה לפי הגי' שלפנינו וכ"ה במרדכי בשם הראב"ן בטעם הא', וגם מדברי המהרא"י עצמו נראה דמודה דיש איסור בפי' ממל"מ אלא שנדחק בזה דא"כ גם בצלי שלא נצלה כל צרכו הו"ל לאסור ולכן כתב דבכה"ג שלא עבר על תקנת חז"ל לא חששו לאיסור זה וכמו שנראה להדיא ממה שסיים שם אע"ג דיש צד איסור בזה יע"ש, לכן הסכימו האחרונים דבאמת קי"ל לאסור בכ"ע מטעם פי' ממל"מ ודלא כמהרא"י הנ"ל, ויעו' בשפ"ד בסי' ע"ו ס"ק י"ד שהביא ג"כ דברי המנ"י בשם הגש"ד הנ"ל והשיג עליו יע"ש, ובגוף הקושיא הנה ל"מ לדידן לפמ"ש הש"ך בסי' ע"ו ס"ק י"ג דבאמת לדידן אף צלי שלא נצלה כל צרכו אסור בודאי לק"מ ואף למ"ש בהגש"ד בשער ה' להתיר בצלי שלא נצלה כל צרכו מ"מ כ"כ הרנ"ש שם בסק"ה דיש לחלק בין צלי שלא נצלה כל צרכו ובין בשר שנתבשל בלי מליחה מטעם דהרוטב מבלבל טעם הדם בחתיכה משא"כ בצליה, הן אמת דלפ"ז עדיין יל"ע מהא דכשא"מ דודאי אין סברא לחלק בין מליחה לצליה בזה וא"כ ע"כ צ"ל לפ"ז דגבי כשא"מ עיקר האיסור בזה מטעם שכתב המהרא"י דעבר אתקנת חז"ל א"כ בלא"ה א"ש מהא דצלי שלא נצלה כל צרכו דכאן לא עבר בשום דבר וכמ"ש המהרא"י שם, וכמ"ש הוא עצמו בתי' הג' שם, אכן נראה דבתי' זה ס"ל להרנ"ש לדוחק לומר דבבישול ג"כ מקרי עבר על תקנת חז"ל כיון דהוא שוגג ולכן כתב דבבישול בלא"ה אסור מטעם פי' ממל"מ ובצליה באמת יש להתיר ובכשא"מ אסור מטעם דעבר על התקנה, ובתי' הג' שם ר"ל דלפ"ז י"ל דגם בנתבשל מקרי עבר על תקנת חז"ל ולפ"ז במליחה וצליה עכ"פ יש להתיר היכי דלא עבר על תקנת חז"ל בין לפי תי' הב' ובין לפי תי' הג' (ומ"ש בתי' הא' שם ע"פ דברי המרדכי מטעם דהיתר מעורר איסור כ"כ דצ"ע ועוד דכ"ז לענין בישול משא"כ לענין מליחה לאסור מה שלמעלה מן הציר בודאי לא שייך טעם זה דהא דם אין מפעפע למעלה) והנה לפ"ז היה אפשר לישב דברי החכ"א הנ"ל דבבישול סתם שפיר יש לאסור מטעם פי' ממל"מ ע"פ תי' הב' הנ"ל ובצליה שלא נצלה כל צרכו דעתו באמת כמ"ש הפר"ח להתיר וגבי מולח בכשא"מ אסור מטעם שכתב המהרא"י, ובהכי א"ש ג"כ דברי המנ"י שהובא בפמ"ג בסי' ע"ו (ובפמ"ג סתר דבריו מהא דכשא"מ ונתבשל בלי מליחה ולמ"ש א"ש, וגם בזה א"ש מה שנדחק הרב פמ"ג לחלק בין נתבשל דמקרי עבר על תקנת חז"ל להא דצלי שלא נצלה כל צרכו דלמ"ש באמת גם בנתבשל לא מקרי עובר אלא

דבנתבשל בלא"ה אסור, והנה לכאורה עדיין יל"ע במ"ש הרנ"ש לחלק בין בישול לצליה כיון דכ"כ דדעת המהרא"י דבאמת יש איסור בדם שפי' ממל"מ אלא דמ"מ לא חששו לזה היכי דלא עבר על תקנת חז"ל א"כ מה לי על ידי בישול ומה לי ע"י צליה כיון דסוף סוף לא עבר בזה בשום דבר הו"ל להתיר, וכן יל"ע לפ"ז בדברי המהרא"י עצמו במה שרצה להעמיס דבר זה בדעת התוס' בשם ר"ת דהא בתוס' (ד' י"ד) שם מבואר להדיא דאין שום איסור בדם שפי' ממל"מ, שוב עיינתי ברנ"ש בס"ק ת' שפי' דברי המהרא"י במ"ש ה"ה איפכא דר"ל דכמו שכתב הרשב"ם דהיכי דעבד כתקנה שוב לא חששו בזה אף דיש צד לאיסור ה"ה להיפוך בנ"ד שלא עשה כפי תקנת חז"ל שפיר יש לאסור אף דאיכא צד להתיר, ועפ"ז א"ש דבאמת ס"ל דפי' ממל"מ שרי אלא דמולח בכשא"מ אסור מטעם שלא עשה כתקנה ובבישול אסור מטעם פי' ממל"מ וכמ"ש, ומ"מ למעשה עדיין צ"ע דהנה אף שדעת המהרא"י באמת כן מ"מ הנה כיון שנראה מדבריו שהוא עצמו חשבו לדוחק ונדחק בזה רק לתרץ קבלתו, והיינו שהבין דלפי מה דקי"ל בצלי שלא נצלה כל צרכו דשרי כדעת התוס' והרא"ש שוב א"א לומר בשום פנים דפי' ממל"מ יהי' בזה איסור, אכן לפי מ"ש בהגש"ד שער ב' בד"ה דדם האברים שלא פי' בשם מהרי"ק לחלק דלכן אסרינן בבישול מטעם שהדם בא דרך הילוכו שרוצה לצאת והמים סותמין אותו שא"י לצאת לכן שפיר חשיב פי' משא"כ בצליה, ונראה דר"ל דע"כ לא אמרו דפי' ממל"מ שרי כ"א בצליה שלא נצלה כ"צ וה"ה בתוך שיעור מליחה שבאמת אין שום דבר המעכב את הדם בכה"ג אף שהדם כבר פי' ממקומו מ"מ כיון שאין שם שום דבר המעכבו א"כ בודאי שלא יצא חוץ למקומו רק שירד מלמעלה למטה בדרך הילוכו על ידי נקבי הפליטה משא"כ בכשא"מ וכן בנתבשל בלי מליחה שבאמת נמצא שם דבר המעכבו מלצאת בכה"ג אמרינן שמחמת הלחץ זו הדחק יצא ממקומו (היינו ממה שהלך בדרך נקבי פליטתו) ונבלע בשאר מקומות בבשר ולכן שפיר יש לאסור:

טו) עוד נלפענ"ד די"ל דר"ל ע"פ מ"ש הר"ן בפ"ק דחולין לחלק בין הא דשובר מפרקתה דאסרינן פי' ממל"מ וכן גבי חוטין שבלחי דהיינו מטעם דבליעי טפי לכן הו"ל כמאן דאיתא לאיסורא בעין, וזה נראה ג"כ דעת הרא"ה בבד"ה ברישׁ שער ג' במ"ש להשיג על הרשב"א שם במ"ש להתיר בלא שחט את הווירידין דדי בחטיטת חוטי דם שבבשר והוא ז"ל כתב דאפילו שלא במקום החוטין אסור מטעם דחשבינן לכולה שמובלע בו בליעה יתירה ואח"כ כתב באותו דיבר עצמו דפו' ממל"מ שרי וע"כ צ"ל כמ"ש דע"כ לא התירו בפי' ממל"מ כ"א בפי' מעט משא"כ היכי דיש בליעה מרובה וכמ"ש הר"ן ובמש"ה שם השיג עליו דדבריו סותרין זה את זה, ולמ"ש אין בזה שום סתירה (וכפי

הנראה דהרשב"א אזיל לשיטתו דס"ל דמהא דשובר מפרקתה נראה דפי' ממל"מ בכל גוונא אסור דס"ל דאין לחלק בין בליעה מרובה למיעוט וכ"כ במש"ה שם בהק"א דלעת הרא"ה דס"ל דפי' ממל"מ שרי א"כ מה לי בליעה מיעוטת ומה לי בליעה מרובה) ולפ"ש א"ש דדוקא בצלי שלא נצלה כ"צ וכדומה דאין שם שום דבר המעכב אמרינן שפיר דפי' ממל"מ שרי מטעם דודאי לא נשאר בו בליעה מרובה דתיכף שיצא ממקומו הי' נפלט לחוץ ומה שנשאר אינו כ"א דבר מיעוט משא"כ בהא דכשא"מ ונתבשל בלי מליחה דהיה שם דבר המעכב בודאי דנשאר בה בליעה מרובה כיון שלא הי' יכול לצאת בודאי נתאסף הרבה דם ולכן שפיר יש לאסור מטעם פי' ממל"מ, ועפ"ז א"ש מה שהקשה בכרתי ופלתי דהא ר"ת עצמו ס"ל בחולין (דף י"ד) שם דצלי שלא נצלה כ"צ שרי והיינו דפי' ממל"מ שרי ואיך כתב כאן הר"פ בשמו לאסור בכשא"מ מטעם פי' ממל"מ, אכן למ"ש א"ש הכל:

ועפ"ז נלפענ"ד ליישב מ"ש הדרישה בריש סי' ע"ו לפרש דברי הרא"ש במ"ש להתיר בצלי שלא נצלה כ"צ דשאני בשובר מפרקתה דפי' מחיים משא"כ הכא שנפרש ע"י צליה אמרי' שכל מה שבא אליו כח האש הוציאו לגמרי, ובש"ך שם סק"ב השיג עליו דהא בפירוש מבואר ברא"ש שם דאפילו מה שנשאר בתוכו שרי מטעם דלא חשיב כפי' יע"ש, אכן למ"ש א"ש והיינו דבאמת גם כוונת הדרישה כן דבצליה שרי אף מה שנשאר בתוכו ר"ל כמ"ש בשם הרא"ה והר"ן דדוקא בשובר מפרקתה דנשאר בה בליעה מרובה בכה"ג יש לאסור בפי' ממל"מ (ומ"ש דפי' מחיים אין ר"ל לחלק בין מחיים לאחר מיתה כמ"ש הש"ך אלא עיקר כוונתו כיון שכבר נתעורר הדם לצאת והיה לו איזה מניעה בזה בודאי דעי"ז נתאסף דם הרבה ואסור) משא"כ בהא דצליה דלא הי' לו שום מניעה ואדרבה נורא משאב שאיב לה א"כ בודאי דלא נשאר בה כ"א דבר מועט ולכן אין בזה שום איסור מחמת פי' ממל"מ ובהכי א"ש לשון הרא"ש (בפ"ק דחולין שם בסי' י"ט) במ"ש ואין לאסור משום שנכנס בו הדם מצד זה לצד זה וכו' כי מה שיוצא לחוץ נורא משאב שאיב ליה וכו' ומה שנשאר בתוכו הו"ל דם שלא פי' ולא חשיב כפי' מה שהדם הלך בתוכו מצד זה לצד זה וכו' יעו"ש, דלכאורה הו"ל לומר בקיצור דאין לאסור מטעם שנכנס בו הדם מצד לצד (ר"ל ממל"מ) דכה"ג לא חשיב פי', והנה אף שאפ"ל דמ"ש מתחלה דאין לאסור מטעם שנכנס הדם מצד זה לצד זה ר"ל שיצא ממש לחוץ ונבלע בצד השני וכמ"ש התוס' בחולין שם בהא דר"ש במ"ש דפריש מהאי גיסא ובלע האי גיסא יע"ש וע"ז סיים דודאי אי נצלה כ"צ ודאי אין איסור דאז יצא כל הדם לחוץ (ור"ל דאף אם נאמר כן דמתחלה בלע צד אחד מהב' מ"מ לבסוף יצא הכל) אכן אף בלא נצלה כ"צ אין

לחוש כי מה שיצא לחוץ נורא שאב ליה ואינו נבלע כלל בצד הב' ומה שנשאר בתוכו הו"ל דם שלא פי' וע"ז סיים ואף דאכתי יש לחוש דשמא נפרש מבפנים ממל"מ מ"מ ז"א דבאמת כה"ג לא חשיב פי', אכן המעיין בתוס' פסחים (ד' ע"ד) בד"ה האי מולייתא (שכפי הנראה משם הוציא הרא"ש דין זה כמבואר למעיין שם) יראה להדיא דא"א לומר כן שהרי כתבו וז"ל ואין לאסור צלי שלא נמלח ולא נצלה כ"צ משום שמחמת האש הדם נפרש מבפנים מצד זה לצד זה דמה שיוצא לחוץ שריק ומה שנשאר בפנים אע"פ שפי' מצד זה לצד זה לא הוה כדם שפי', הרי להדיא דגם מתחלה לא חשו כ"א למה שנפרש מבפנים ממל"מ ואם כן אכתי תקשה דלמה הוצרכו להאריך ולהזכיר כלל ממה שיצא לחוץ דשריק והו"ל לומר דכה"ג לא חשיב פי', ולכאורה אכתי היה אפשר לומר דרצה לומר בזה במה שכתב מבפנים דאף בעופות החלולים גם כן אין לחוש דשמא פי' מצד לצד השני דכה"ג ודאי חשיב פי', וע"ז סיימו דלזה אין לחוש דודאי מה שיצא לחוץ (ר"ל מה שיצא מצד אחד לגמרי משריק שריק) ואף דכה"ג אין שייך כ"כ שריק כיון שהוא בפנים מ"מ י"ל דר"ל דנורא שאב ליה וכמ"ש באמת הרא"ש בדבריהם) ואחר כך כתבו דמה שנשאר בפנים אף על פי שפי' וכו' (ר"ל מה שפי' ממל"מ בדופן אחד) אף על גב דבזה לא שייך שריק ושאיב מ"מ בזה בלא"ה מותר דלא חשיב פי' כה"ג, אכן באמת הנה מלבד שהוא דחוק דלא נזכר כלל בדבריהם שום רמז דמיירי בדבר חלול וגם לפ"ז יש דוחק במ"ש בטעמו דמשריק שריק וכמש"ל:

ושוב ראיתי בב"י בסימן ע"ו בד"ה כתב הסמ"ג שכ' דגם בכה"ג שפיר י"ל שריק מטעם דמהפכין השפוד תמיד יע"ש, ומ"מ אכתי יש לעיין בזה דהא בתוס' כאן לא נזכר בהדיא דמיירי בשפוד ומשמע דמיירי גם כן במונח אגומרא, אכן אף אם נסבול כ"ז הנה כ"ז ניחא לפי דעת הסמ"ג דכה"ג חשיב פי' ממש וכן נראה גם כן דעת המרדכי שם וכמ"ש הט"ז שם (בסימן ע"ו סק"ו) אכן למ"ש הב"י ורש"ל שם דאף בפי' מדופן לדופן אין דינו כ"א כפי' ממל"מ אכתי צ"ע דלמה הוצרכו התוס' להא דשריק כיון דלדעתם פי' ממל"מ בלא"ה שרי, ועוד דאם כן למה השיגו באמת על הסמ"ג ומרדכי בפשיטות דלא חשיב פי' כה"ג כיון דלפמ"ש נראה מדברי התוס' דבאמת כה"ג חשיב שפירפ"י וגם היה להם להביא דברי התוס' הנ"ל דבאמת שרי כאן דלא כסמ"ג מטעם שריק, הן אמת דבב"י שם בתירוץ הב' כתב טעם זה, אכן אכתי יש לעיין דלמה נסתפק בזה מאחר דכ"ה מבואר בתוס' כאן אלא ודאי דהעיקר בכוונת התוספות כמו שכ' והיינו דר"ל דכיון דאין שם שום דבר המעכבו ומה שיוצא לחוץ שריק (ר"ל שמה שיצא ממל"מ בודאי על פי הרוב יוצא לחוץ לגמרי ואין לחוש לשמא נשאר בתוכו מטעם דדם משרק שריק [או דנורא

שאב ליה כמ"ש הרא"ש] ואם כן בודאי לא נשאר בה כי אם בליעה מועטת ובכה"ג שפיר י"ל דשוב אין בזה שום איסור אף שפי' ממל"מ) ובהכי א"ש גם כן דלא יהיה שום סתירה מדברי התוס' לדברי הסמ"ג הנ"ל ומה שהוצרכו התוס' לדחוק בהא דרב ששת דר"ל דפי' ממש מצד לצד היינו דלפמ"ש בשיטתם דכל שאין שם דבר המעכב אף שפי' ממל"מ אינו כ"א מעט ושרי לכן שפיר הוקשה להם בהא דר"ש דהא בכה"ג אף אם פי' שרי וע"כ הוצרכו לתרץ דמיירי בפי' ממש:

ובהכי א"ש גם כן מ"ש הרא"ש בפכ"ה בסימן מ"ט בהשגתו על הר"פ בהא דבשר שנמלח בכשא"מ, וז"ל דמי הוא הנביא שהגיד שפי' ממל"מ ואינו יוצא לגמרי אין אלו אלא דברי נביאות וכו', דמשמע דאם באמת היה כמו שכתב הר"פ דפי' ממל"מ היה אסור, ולכאורה הא לפמ"ש הוא ז"ל בפ"ק סימן י"ט אף בכה"ג שרי ואם כן בודאי דיותר הוה ליה להשיג עליו דלוא יהיה כן גם כן אין בזה שום חשש, א"ו כמ"ש דבאמת בכה"ג שיש שם דבר המעכב גם הוא יודה דיש לאסור בפי' ממל"מ ולכן השיג דבאמת אין זה ברור שפי' ממל"מ, והיינו על פי מ"ש בתחלה דמה שבתוך הציר אינו מעכב למה שחוץ לציר שלא יוכל להפליט דמו וגם בהכי א"ש מה שלא הביא הרא"ש בפ"ק מהא דשובר מפרקתה ואומצא דאסמיק דלכאורה נראה משם דפי' ממל"מ אסור, וכן בפכ"ה העתיק תיכף אחר דין כשא"מ הא דשובר מפרקתה ופי' בזה כדעת הרי"ף דר"ל אי שרי לאכול ממנו באומצא, ויעוין בשו"ת הרשב"א בסימן תס"ו שבאמת תפס על הרא"ש בזה מהא דשובר מפרקתה יע"ש אכן למ"ש א"ש דבאמת גם שם מבואר דעתו דלפעמים אסור אף בפי' ממל"מ ואם כן לק"מ מהא דשובר מפרקתה ואסמיק, ועפ"ז י"ל דזה גם כן כוונת הרא"ש בפג"ה בסימן י"א במ"ש אומצא דאסמיק מחמת מכה שהוכתה מחיים ונתקבץ שם הדם והאדים הבשר ולא חשיב כדם האברים שלא פי' עכ"ל, והנה לפמ"ש הש"ך בסימן ע"ו ע"כ צ"ל דר"ל בזה דעיקר האיסור בזה מטעם שפי' מחיים, אכן אכתי יש לעיין ממ"ש אחר כך בסימן י"ב שם בהשגתו על פירש"י במ"ש להתיר הבשר אף שלא נצלה כ"צ, וז"ל אף על גב דדם האברים וכו' הכא הא דאסמיק שאני לפי שהדם בא ממק"א וכנוס בתוכו הרי דלא הזכיר כלל מהא דפי' מחיים, ואף די"ל דעיקר כוונת הש"ך במ"ש לחלק בין פי' מחיים למה שפי' אחר כך דבפי' מחיים אמרינן דהדם בא לתוכו משאר האברים ע"י הגידים והעורקים משא"כ בפי' לאח"ש, ובהכי א"ש לשון הרא"ש שם במ"ש שהדם בא ממק"א (ור"ל כיון שפי' מחיים בודאי בא לה הדם ממק"א) ולכן שפיר חשיב פי', וגם בהכי א"ש מה שהאריך הרא"ש בלשונו בסימן י"א במ"ש שהוכתה מחיים ונתקבץ שם הדם וכו' דלכאורה הו"ל לומר בקיצור כיון שפי' מחיים, אכן למ"ש א"ש דר"ל בזה

דעיקר האיסור מטעם שנתקבץ הדם ממק"א, אכן אכתי יש לעיין דאם כן כאן בסימן י"א העיקר חסר מן הספר והו"ל לומר דנתקבץ ממק"א, וגם ממ"ש (בסימן י"א) והאדים הבשר וכן בסימן י"ב סיים וכנוס בתוכו משמע דעיקר האיסור בזה מטעם דודאי יש הרבה דם בתוכו, אכן למ"ש א"ש דאזיל לשיטתו דבשיש דבר המעכבו ובודאי נאסף הרבה למקום אחד אסור ולכן כתב כאן שפיר דכיון שהוכתה מחיים [בודאי העור היה מעכב הדם מלצאת וכמ"ש הר"ן בריש פרק ח' שרצים יע"ש] ונתקבץ שם הדם והאדים הבשר (ר"ל בודאי נתקבץ שם הרבה דם והו"ל בליעה מרובה ואסור וכמש"ל ומ"ש בסי' י"ב שהדם בא ממק"א וכנוס בתוכו ר"ל גם כן כיון שפי' ממל"מ (ומ"ש ממק"א ר"ל אף באותה חתיכה ממל"מ) ויש בו הרבה במק"א אסור (וע"ל עוד בזה):

והנה בהיותי בזה ראיתי להזכיר מה שיש לעיין במ"ש המהרש"א שם בפסחים (דף ע"ד ע"ב) בתוס' ד"ה אסמיק להקשות על הטור בסי' ס"ז דבהא דאסמיק חתכי' ומלחי' כתב כפי' רש"י דר"ל דנצרר מחמת מכה ובהא דאסמיק הוא וחלא אסור פי' כפי דעת התוס' דאשתהי וסיים דדברי הרא"ש נכונים שכ' כאן (ר"ל בהא דכאן דאסמיק הוא וחלא אסור ונתכוון בזה למ"ש הרא"ש בפג"ה בסימן י"ב) כדברי התוס' וכתב ע"ז דבהאי אומצא פליגי לעיל אי חתכי' וכו', וכפי הנראה מדבריו שבאמת הרא"ש לא ס"ל כמ"ש רש"י לפרש בהא דאסמיק אי חתכי', אכן באמת דבריו צע"ג דהא המעיין בסימן י"א שם העתיק להדיא כמ"ש רש"י שם דהיינו שהוכתה מחיים וכמש"ל והיינו ממש כדעת הטור הנ"ל וע"כ צ"ל דגם כוונת הרא"ש בסי' י"ב במ"ש ובהאי אומצא וכו' פליגי ר"ל דגם בכה"ג פליגי דדינים שוה (ואף דכפי הנראה מדבריו בסימן י"א שם דעיקר האיסור בזה הוא מטעם דפי' ממל"מ וכמש"ל לדעת הש"ך מטעם פי' מחיים ולמש"ל הוא מטעם בליעה מרובה, וכאן בסימן י"ב נראה להדיא מדבריו דאסור מטעם דפי' וחזר ונבלע וכמ"ש שם הוא וחיילי' אסור כי חוזר הדם ונבלע בתוכו והוא מוכרח באמת דאל"כ הו"ל להתיר החלא עכ"פ מ"מ לדינא ס"ל דשוים המה) וגם בגוף קושיתו יש לעיין במ"ש דהו"ל לפרש דגם הכא מיירי בנצרר הדם מחיים וכפירש"י דודאי י"ל דדעת התוס' דדוקא היכי דאסמיק ע"י החלא אזי יש לאסור גם החלא מטעם דפלט לתוכה (והבשר אסור מטעם שחזר ונבלע וה"ה מטעם שפי' ממל"מ ואף דלכאורה אפ"ל דבאמת בכה"ג אין לאסור מטעם פי' ממל"מ מטעם דלא היה בזה שום דבר המעכב בפלוטתו, , אכן לאחר העיון ז"א חדא דהא עיקר פעולת החומץ להחליט ולהצמית הדם בתוכו וא"כ הו"ל דבר המעכב פליטתו ועוד כיון דאסמיק הרי דיש בו בליעה מרובה ובכה"ג כ"כ דאסור) משא"כ היכי דאסמיק מתחלה קודם שנתנוהו לתוך החומץ ולא חזינן שום שינוי בבשר

ע"י החומץ בודאי אמרינן דהחומץ עשה פעולתו כדרכו להצמית הדם ולא להפליטו, ונהי דהבשר עכ"פ אסור כדין אסמיק כיון שהדם כבר פי' בתוכו שוב לא מהני לו החומץ מ"מ החלא בודאי דיש להתיר, והרא"ש כתב שפיר דלפי מ"ש התוספות יש לפרש גם ההיא דאסמיק אי חתכיה ומלחיה בכה"ג אבל לפרש הא דאסמיק הוא וחלא אסור כמ"ש רש"י ז"א וכמ"ש):

וכן נראה גם כן דעת הסמ"ק בסימן ר"ד במ"ש על הא דאין מולחין אלא בכ"מ וז"ל וא"ת הא דם האברים שלא פי' הוא, וי"ל דמתעורר לצאת ואינו יכול ופי' ממל"מ עכ"ל והיינו כמ"ש דכיון שיש דבר המעכבו לכן שפיר יש לאסור, וראיתי בספר רביד הזהב על התורה בפרשת ויקרא שהביא דברי הרא"ש בתשובה במה שצידד להתיר בדם שפי' ממל"מ ותמה עליו במה שלא הביא מדברי הסמ"ק הנ"ל דס"ל לאיסור, ודבריו צ"ע דהנה מלבד שאין זה תימה כיון שמבואר בתוס' בשם ר"ת שכ' להדיא דפי' ממל"מ שרי בודאי דאין בזה שום הכרע מדברי הסמ"ק שכ' לאסור, ועוד דהא המעיין בפכ"ה בסי' מ"ט במ"ש בשם הר"פ לאסור מטעם פי' ממל"מ בהא דכשא"מ והוא השיג עליו דאף בכשא"מ אינו פורש ממל"מ ולפ"ז לשיטתו ע"כ א"א לומר כדעת הסמ"ק הנ"ל, וכ"ש למ"ש דבודאי היכי שיש דבר המעכב בפליטה גם הרא"ש יודה דאסור (אלא דבכשא"מ ס"ל דאינו מעכב הפליטה עכ"פ במה שחוץ לציר) אם כן בודאי שאין בזה שום הכרע מדברי הסמ"ק הנ"ל, גם מ"ש עוד שם דמדברי הרשב"א במ"ה שער ה' במ"ש לפרש הא דהשוחט ולא יצא דם כשרה דס"ד דנבלע באברים קמ"ל דדם האברים שלא פי' שרי דמזה מפורש דס"ל דפי' ממל"מ שרי, הנה כפי הנראה דאשתמיט לוה דברי הרשב"א בתשובה סימן תס"ו במה שהשיב להרא"ש דפי' ממל"מ אסור וכמש"ל, וכ"ה להדיא בתוה"א ובקצר בבית ג' בריש שער ג' ובב"ה שם השיג עליו דפי' ממל"מ שרי, ובמש"ה שם השיג עליו מהא דשובר מפרקתה יע"ש, וכן מבואר בחידושי הרשב"א בחולין שם וכ"ה להדיא בתוה"א בבית ב' סוף שער הב' יע"ש, (וגם שם הרא"ה לשיטתו דדוקא בבליעה מרובה אסור ומ"ש מהא דשחט ולא יצא דם לענ"ד פשוט דכוונת המ"ה דס"ד דכיון שלא יצא הדם בודאי פי' ממל"מ קמ"ל דבאמת הו"ל דם האברים שלא פי' ר"ל דלא פי' כלל, או דר"ל דס"ד דאף דלא פי' כלל אסור מטעם דכיון שלא יצא דם בשעת שחיטה בודאי נשאר הרבה דם מובלע בבשר קמ"ל דאף כה"ג שרי דכל שלא פי' כלל אין בזה שום איסור, שוב מצאתי במע"י בפרק קמא דחולין שכפי הנראה שהבין גם כן דברי הרא"ש כמ"ש דהא העתיק שם דברי הר"ן במ"ש לתרץ דברי התוס' מהא דשובר

מפרקתה דשאני בהא דשובר מטעם דבליט טפי על דברי הרא"ש הרי דס"ל דגם הרא"ש יודה בזה:

יז) **שוב** עיינתי בדברי הטור בסימן ס"ז במ"ש או שנצרר הדם בחתיכה או שפירש ממקומו ונתעורר לצאת ונבלע במקום אחר ע"כ, משמע דבנצרר בלאו הכי אסור מטעם דכיון שכנוס הו"ל כפירש ממש (וכפי הנראה דהיינו כמ"ש הרא"ה והר"ן דכל דבלוע הרבה במקום אחד הו"ל דם שפי') ובכ"מ דידעינן שפירש ממל"מ אף שלא נתקבץ הרבה למק"א גם כן אסור דאל"כ למה ליה להטור לחלקם לשתים והו"ל לומר רק דבפירש ממל"מ אסור, וכן נראה לפענ"ד מדברי הרשב"א בארוך דסבירא ליה דבאמת הם שני דינים שהרי כתב בקצר בריש שער הג' (בבית ג') דבחוטי הדם אסור לאכול באומצא מטעם שהדם העומד בתוך החוטין הרי הוא כפירש ועומד בכלי, וכן אם נתעורר הדם לצאת ויצא ממקומו ונבלע במק"א אסור ומה"ט אסור בשובר מפרקת הרי דבכ"מ שפירש ממל"מ אסור אף שאין בו בליעה מרובה דאל"כ הכל חדא הוא מטעם דכיון שנתקבץ במקום אחד הרבה דם הו"ל כפי', וכן נראה שהבין בו הרא"ה בב"ה שם שהרי במ"ש הרשב"א להתיר בלא שחט את הווורידין בחטיטת חוטי הדם השיג עליו מטעם דודאי עדיין נשאר בו הרבה דם אף שלא במקום החוטין והו"ל בליעה מרובה ואסור (אף שלא פי' לגמרי) ואחר כך באותו דיבור עצמו השיג עליו במ"ש לאסור בפירש ממל"מ הרי להדיא שהבין בדבריו דבפי' ממל"מ אף באין שם כי אם בליעה מועטת אסור, וכ"ה להדיא במש"ה דלדעת הרשב"א אין לחלק בין בליעה מועטת למרובה אלא דבכל פי' ממל"מ אסור וכן נראה עוד למעיין ומדקדק בדבריו בבית שני בסוף שער הב' שהרי מתחלה כתב לתרץ בהא דווורידין דלכאורה הו"ל דם שלא פי' ותי' דע"כ לא התירו בדם האברים אלא שאינו בעין משא"כ הכא דהו"ל ככנוס בכלי ואחר כך כתב להקשות על הא דשובר מפרקתה מטעם דודאי מיירי באין שם חוטי הדם וא"כ הו"ל דם שלא פי' וכתב לתרץ מטעם דפירש ממל"מ הרי דבכה"ג אסור אף שאינו כנוס הרבה במק"א, וכן נראה מדבריו בתשובה בסימן תס"ו, ולפ"ז אכתי יש לעיין דאם כן היאך הבין הטור דעת אביו הרא"ש וכן כתב הוא עצמו בריש סימן ע"ו דצלי שלא נצלה כ"צ שרי ואף דודאי פי' ממל"מ וכמש"ל אכן י"ל דהוא ע"פ מ"ש לעיל בשם המהרי"ק וע"פ מה שביארתי דבריו שם [בסוף ס"ק ט"ו] דדוקא במה שנפרש על ידי צליה ומליחה ואין שם שום דבר המעכבו הוא דשרי מטעם דודאי לא פי' כי אם מלמעלה למטה בדרך נקבי פליטתו ואם כן עדיין לא נבלע בשום מקום אחר משא"כ בהא דשובר מפרקתה (וכן בהא דכשא"מ לפי דעת האוסרים וה"ה בנתבשל בלא מליחה לפי שיטתם) דיש בזה דבר המעכב

אמרינן דודאי פרץ שבילו וגדרו ונבלע בשאר מקומות שבבשר ובכה"ג שפיר אמרינן דדינו כפי' ממש, וזה מדוקדק בלשון הרשב"א [בקצר שם] והטור בסי' ס"ז במ"ש ונבלע במקום אחר והיינו כמ"ש דכיון דפרץ גדרו ונבלע במקום אחר שפיר חשיב פי', ועפ"ז נראה דהטור הבין בדברי הרא"ש במ"ש בפג"ה בסימן י"ב דבאסמיק שאני שהדם בא ממקום אחר וכנוס בתוכו דהאי ו' של וכנוס הוא ו' המחלקת דבאמת באסמיק אסור מב' טעמים, א' מטעם שודאי בא ממק"א וכמ"ש גם מטעם שהוא כנוס והו"ל כבעין וכמ"ש הרשב"א בהא דווריידין:

ולפ"ז צ"ל דמה שהשיג הרשב"א בתשובה בסימן תס"ו על הרא"ש הוא רק לפי מה שהבין בדבריו דס"ל דבכ"ע יש להתיר משא"כ לפמ"ש הטור בכוונת הרא"ש באמת לק"מ,, הן אמת דהמעיין בשו"ת הרא"ש כלל ב' סימן י"ז במ"ש מתחלה לדחות דעת האוסרים מטעם שמקצת החתיכה שבתוך הציר מונעת העליון מלפלוט חדא דלא מסתבר לומר כן ואף אם הוא מונע מ"מ הו"ל דין דם שלא פי' הרי דאף בכה"ג שיש לו מניעה מ"מ לא מקרי פי', וכ"כ עוד שם וא"ל שהדם נעקר ממקומו לרדת למטה וכשיגיע למקום הציר מחמת שהחתיכה שבתוך הציר שבעה מבליעת וכו' ונשאר הדם בחתיכה שחוץ לציר ואוסרתה וחשיב כדם שפי' כיון שנעקר ממקומו דלא מסתבר לומר כן וכו' וגם לא מקרי פי' כיון שלא פי' ויצא לחוץ, ונסתייע מדברי הר"ש שפי' הא דפכ"ה דפריש האי גיסא דהיינו שפי' לגמרי ויצא לחוץ הרי להדיא דכל שלא יצא לחוץ אין לו דין פי', אכן י"ל דדעת הטור בזה דבאמת לאחר שהשיב לו הרשב"א לאיסור חזר בו וקבל דבריו דבאמת בכה"ג שיש לו מניעה ביציאת הדם בודאי הו"ל דין פי', ויש לו סיוע לזה דבפכ"ה סימן מ"ט השמיט דבר זה ולא דחה דברי הר"פ כ"א מטעם דמי הוא הנביא שפי' ממל"מ ואדרבה מזה משמע דאם באמת היה פי' ממל"מ הו"ל לאסור:

יח) ויעוין במרדכי בפכ"ה בסימן תשכ"ד במה שהאריך בדברי הר"פ במ"ש לאסור בהא דכשא"מ בשם ר"ת אף מה שחוץ לציר מטעם דפי' ממל"מ אסור וסיים דלפ"ז יש לפרש הא דרב ששת כפשוטו דחיישינן לפי' ממל"מ ודלא כמ"ש התוס' (ואף דלכאורה המעיין בתוס' שם הם דברי ר"ת עצמו וכמש"ל בשם הכרו"פ אכן כפי הנראה דהר"פ והמרדכי ס"ל דבאמת ר"ת עצמו לא כתב כ"א דיש להתיר בצלי בלי מליחה ואף בלא נצלה כ"צ ושאר הדברים שהוזכרו בתוס' הם מדברי ר"י או שאר איזה מבעה"ת לתרץ כן ע"פ שיטתו, וכ"כ להדיא בב"ח בסימן ס"ז בד"ה וא"א הרא"ש שדברי התוס' הם מדברי ר' שמשון יע"ש, אכן באמת י"ל דר"ת עצמו לא סבירא ליה כן ומ"ש להתיר בצלי שלא נצלה כ"צ הנה כבר הרגיש בזה בהגמ"ר בספכ"ה וכתב לתרץ דבצלי ומליחה אמרינן

דפי' מעט מעט ומה שפירש ממל"מ יוצא מיד ומה שנשאר לא פי' כלל יע"ש (ומה מאוד לפלא בעיני על הג' בעל תה"ד במה שנדחק הרבה להעמיד דברי הר"פ בהא דכשא"מ מהא דצלי שלא נצלה כ"צ דשרי והוצרך לחלק בדוחק ולומר דקי"ל כדעת הר"פ בדינו ולא בטעמו ולמה לא הביא מדברי הגמ"ר הנ"ל דבאמת אין בזה שום סתירה כלל, ומ"ש התוספות בחולין (דף י"ד) הוא באמת שיטה אחרת בדעת ר"ת וגם כפי הנראה דמהרב בעל כרו"פ גם כן אשתמיט ליה בהאי שעתא דברי הגמ"ר הנ"ל דבאמת לפמ"ש הוא ז"ל אין בזה שום סתירה בהא דר"ת ואף דצלי שלא נצלה כ"צ שרי מ"מ פי' ממל"מ אסור וכמ"ש):

ועפ"ז א"ש מה שלא העתיק הרמ"א בסימן ע"ו דברי האו"ה במ"ש לאסור צלי שלא נצלה כ"צ לדידן אף באין רוצה לבשלו דלכאורה הוא מוכרח לדידן דקי"ל בפשיטות דפי' ממל"מ אסור, אכן למ"ש באמת עדיין אין הכרח מזה דשפיר י"ל דס"ל כמ"ש הגמ"ר הנ"ל דבכה"ג לא פי' כלל וכ"ש למש"ל דבאמת גם לפי שיטת הרשב"א והרא"ש בהא דר"ת גם כן א"ש דאף דגם בצלי כה"ג הו"ל פי' ממל"מ מ"מ כל שאין בזה מקום דחוק שיתקבץ על ידי זה הרבה במק"א אין לאסור, וזה נראה גם כן דעת המנ"י בת"ח כלל ט' ס"ק י"ב במ"ש להתיר על פי דעת התוס' והרא"ש, ובפמ"ג תמה עליו דהא אנן קי"ל דלא כתוס' והרא"ש דפי' ממל"מ אסור יע"ש, אכן למ"ש א"ש דבהא דכשא"מ וכדומה באמת גם התוספות והרא"ש יודו דיש לאסור מטעם פי' ממל"מ אלא דבהא דכשא"מ סבירא ליה להרא"ש דבאמת אין הכרח דמה שחוץ לציר יהיה פי' ממל"מ וכמ"ש דמי הוא הנביא וכו' אכן באמת אי היה פורש ממל"מ כה"ג שפיר יש לאסור) ועפ"ז יש לישב דברי הרמ"א בסימן ס"ט סעיף י"א במ"ש דאם נמלח ולא שהה במלחו דינו כאלו לא נמלח כלל ומשמע דעכ"פ לא גרע מהא דלא נמלח כלל ויש להתיר גם אותה חתיכה בדאיכא ס' נגדה בה"מ עכ"פ, ולכאורה בנ"ד הו"ל לאסור אף בה"מ דדוקא בלא נמלח כלל שפיר י"ל דכל מה שפירש יצא לחוץ, ומה שלא פי' לא זז כלל משא"כ בנ"ד דהוא תוך שיעור מליחה דודאי פי' הדם ממל"מ וכמ"ש הפמ"ג בפתיחה להל' מליחה מנ"ל להקל, אכן למ"ש א"ש דבאמת דעת הרמ"א עצמו דגם צלי שלא נצלה כ"צ אין איסור דלא כמ"ש האו"ה (ואף שמקור דין זה בסעיף י"א הוא מדברי האו"ה ואו"ה ס"ל לאסור בצלי שלא נצלה כ"צ אכן באו"ה בלא"ה לק"מ דאיהו לא ס"ל כמ"ש הרמ"א להתיר אותה חתיכה אף בה"מ ולכן שפיר כתב דאין לחלק בין לא נמלח כלל לנמלח ולא שהה לענין זה) מטעם דמה שפי' ע"י מליחה וצלי אינו כ"א מעט ובכה"ג שרי כמש"ל, וכ"ש לפמ"ש

בשם הגמ"ר דבאמת בכה"ג לא נשאר בתוכו שום דם שפי' כלל א"כ שפיר כתב דדינו שוה ממש ללא נמלח כלל:

ובהכי א"ש דברי הרמ"א בסעיף י"ב שם במ"ש דאין להשהות בשר ג"י בלי מליחה מטעם דשמא יבוא לבשלו, ולכאורה בלא"ה הו"ל לאסור מטעם דהא לכתחלה אסור לבשל אחר הצליה וע"כ מטעם דחיישינן דשמא לא יצא כל הדם וכמ"ש האחרונים א"כ הו"ל ממש כמו צלי שלא נצלה כ"צ, וכן הקשה בפמ"ג שם, אכן למ"ש א"ש, שוב ראיתי דלמ"ש במרדכי בשם הר"פ לפרש בהא דר"ש דפריש מהאי גיסא ובלא האי גיסא דר"ל שפי' ממל"מ ולפ"ז ע"כ צ"ל דס"ל להש"ס בפשיטות דבמליחה הו"ל לחוש לפי' ממל"מ (וע"כ צ"ל דלמ"ש הגמ"ר דבצלי שרי באמת אף בלא נצלה כ"צ מטעם דתלינן דמה שפי' יצא תיכף לחוץ מ"מ במליחה שפיר יש לחוש לזה) ומה שסיימו בש"ס שם דאלא ל"ש הנה ברש"י שם פי' דהוא מטעם טרוד ובתוס' שם בשם ר"ת מטעם דשריק, והנה כ"ז שייך לפי שיטת התוס' דעיקר החשש בזה דשמא יצא וחזר ונבלע משא"כ בנ"ד לפי פי' הר"פ בודאי אין שייך בזה טרוד ושריק כמובן, וע"כ צ"ל לדידי' דר"ל מטעם כבכ"פ וא"כ בהודח תוך שיעור מליחה עכ"פ הו"ל לאסור וכמ"ש הפמ"ג בכ"מ, אכן כ"ז לדעת הגמ"ר הנ"ל אכן למ"ש לעיל בדעת התוס' והרא"ש שפיר י"ל דאין לחלק בין מליחה וצליה וגם בהודח תוך שיעור מליחה שרי אף לדידן, וגם לפי דעת הגמ"ר הנ"ל אפ"ל דלפי מה דמסיק הש"ס אלא ל"ש ר"ל דאמרינן דתיכף שנבלע הדר פליט ואין שיעור לדבר וא"כ ה"ה שאין לחוש להא דפי' ממל"מ מטעם הנ"ל דמה שנפרש נפלט תיכף וכמ"ש בהא דצלי, העולה מזה דלמעשה ודאי דיש להחמיר בנפלה תוך שיעור מליחה לכשא"מ לאסור אף מה שחוץ לציר כמ"ש הש"ך ודלא כמ"ש בחכ"א בזה, ומעתה נשוב לנ"ד דמ"ש כת"ר בפשיטות דבבשר שנתבשל בלי מליחה הוה ודאי איסור בודאי ז"א דהא עיקר האיסור בזה מטעם פי' ממל"מ ולדעת הרבה אחרונים בדעת התוס' והרא"ש באמת אין איסור כלל בפי' ממל"מ, ואף למ"ש לעיל בדעת התוס' והרא"ש דבאמת גם המה ס"ל לאסור בפי' ממל"מ היכי שפי' ונאסף הרבה דם וכדומה מ"מ עכ"פ בהא דנתבשל בלי מליחה ס"ל להרא"ש וסיעתו דאין בזה איסור מטעם פי' ממל"מ וכ"פ בטוש"ע, ועוד דאף לדידן דקי"ל לאסור מ"מ ודאי שאינו רק ספק אי נשאר בו איזה דם ואף אם נשאר בו שמא לא זז כלל וכמש"ל:

וגם בגוף הדבר במה שרצה להכריח דודאי נשאר יותר בעור ההעלזיל ממה שנחלק ממנה לשאר הקדרה ונסתייע לזה מהא דבשר שנתבשל בלי מליחה, והנה משמע מדברי כת"ר דבזה הדבר פשוט דודאי נשאר בו דם, הנה באמת כ"כ דלדעת החו"ד פשיטא

ליה להיפך דאף למה דקי"ל אפל"ס אסור מ"מ בנ"ד שפיר י"ל דיצא לגמרי, וכן למ"ש במרדכי ובהגש"ד בטעם הב' ג"כ ס"ל דיוצא כל הדם, ואף לפמ"ש הפמ"ג שם מ"מ י"ל דלא עדיף משאר איסור בלוע ותלוי בהא דסי' ק"ו דלדעת הטור שם אמרינן דודאי נסחט לגמרי ולדעת הרשב"א אין ברור שיסחט מתוכה, ומ"ש ביא"פ דנ"ד גרע משאר אפל"ס מטעם שיש בה ממשו של איסור כ"כ דבריו צ"ע מהא דכחל ואף אם נאמר דבאמת בהא דבשר שנתבשל בלי מליחה גרע משאר אפל"ס וגם הטור יודה בזה וכמו שנראה באמת מדברי הרא"ש שם דעיקר ההיתר בזה מטעם דמה שנשאר הו"ל דם שלא פי', מ"מ י"ל דס"ל להטור דע"כ לא אמרו דנסחט האיסור מתוכה אלא במה שבלוע ע"י בישול וצליה ומליחה וכדומה בזה שפיר אמרינן דכבכ"פ משא"כ בנ"ד שהוא דבר הבלוע בה מתולדה, ואף דבכחל מבואר בתוס' ור"ן דשפיר יוצא ממנה כל החלב מ"מ י"ל דשאני התם דבאמת החלב אינו מובלע בבשר רק מונח בגומות לכן שפיר יוצא ע"י הבישול משא"כ בנ"ד שהדם הוא מובלע בבשר מתולדה, ואפשר דזה ג"כ כוונת האו"ה (שהובא בט"ז ס"ק כ"ח) במ"ש לחלק בין הא דנתבשל בלי מליחה לשאר איסור שנבלע בחתיכה דכאן שהאיסור מחמת עצמו נשאר הטעם במקומו יע"ש ור"ל כמ"ש דשאני הכא שהאיסור בלוע בה מתולדה, ואף למ"ש בט"ז בסי' ק"ו דעיקר ראיות הטור הוא מהא דכחל י"ל דהטור ס"ל דודאי מה שנבלע ע"י בישול וכדומה שפיר דמי להא דכחל משא"כ בנ"ד שהוא בלוע מתולדה, ואף דלכאורה אכתי יל"ע דלפמ"ש הט"ז שם הנה עיקר ראייתו שם מהא דמשערין בכולו וא"כ הא בנ"ד אנו משערים בכולו אכן באמת ז"א דעיקר הראיה שם מהא דכחל עצמו מצטרף לס' ובנ"ד באמת כבר הסכימו כל האחרונים דאף לדעת הרא"ש והטוש"ע אין גוף החתיכה מצטרפת לס' כמ"ש בת"ח כלל ל' ובט"ז ובנה"ך בסי' צ' יע"ש וא"כ שפיר י"ל דל"ד להא דכחל והיינו מטעם שכתבתי, ושוב מצאתי במנ"י שם בסק"ה שכ' להדיא לחלק בין הא דכחל להא דבשר שנתבשל בלי מליחה כמ"ש יע"ש, ולפ"ז בנ"ד בודאי דל"ד להא דנתבשל בלי מליחה ותלוי רק בהא דפליגי הרשב"א והטור בהא דסי' ק"ו אי אפל"ס בשא"ס שרי וז"ב:

יט) והנה כעת הציע לפני כבוד ידידי הרב החריף מוהר"ר חיים ני"ו (מק"ק יאזיוואק) במ"ש להסתפק בנידון שובר מפרקת דאם נתבשלה ממנה בלי מליחה אם יש להתיר גוף החתיכה בה"מ עכ"פ מטעם דהא בנ"ד בודאי דפי' ממל"מ מחיים ובכה"ג כ"ע יודו דאסור כמ"ש הש"ך בסי' ע"ו ע"כ תו"ד, והנה במ"ש להסתפק בהא דשובר מפרקת מטעם דהו"ל פי' מחיים משמע דבפי' לאח"ש פשיטא לי' להתיר, הנה באמת ז"א דהא אנן קי"ל בכ"מ לאסור בפי' ממל"מ כמש"ל ולפ"ז ה"ה בבשר שלא נצלה כ"צ וכן בבשר שהודח

תוך שיעור מליחה לפמ"ש הש"ך ופמ"ג בכ"מ דהו"ל ודאי פי' ממל"מ ג"כ יש להסתפק בזה אם יש להתיר כה"ג גוף החתיכה אף ביש ס' ואף בה"מ, והנה בגוף הספק הנה לפמש"ל בשם הפמ"ג דאף בה"מ מ"מ אם נפלה אותה חתיכה לקדירה אחרת אוסרת עד ס' הרי דס"ל בפשיטות דנשאר דם בתוכה וע"כ דעיקר ההיתר בזה מטעם דמה שנשאר לא פי' כלל א"כ בנ"ד דודאי יש בה דם שפי' בודאי דיש לאסור, ואף לפמ"ש בשם החו"ד להתיר בנפל לקדירה אחרת מ"מ אכתי בנ"ד אסור דהא עיקר טעמו בזה משום דהו"ל אפל"ס דהיתירה משא"כ בנ"ד דבאמת כבר נאסר הדם א"כ הו"ל אפל"ס דאיסורא, ובפרט למש"ל דבלא"ה דבריו צ"ע, אכן לכאורה אכתי יל"ע בזה לפמש"ל בשם המרדכי והגשע"ד דס"ל דהבישול פועל שיצא כל הדם כמו מליחה ולפ"ז אף בנ"ד אפשר להתיר, אכן באמת כבר העליתי שם דבאמת הראב"ן שם לא החליט דבר זה אלא שכתב דאף לפי דעת הרשב"ט דס"ל דדינו כמו מליחה מ"מ אכתי יש לאסור בזה מטעם אפל"ס, אכן באמת לדינא אפ"ל דס"ל דודאי נשאר בה מן הדם, ועוד דבנ"ד בלא"ה יש לאסור דע"כ לא כתב הרמ"א להתיר גוף החתיכה כ"א במקום שי"ל דמה שפי' יצא תיכף לחוץ ולכן שוב אין בזה מטעם אפל"ס דהו"ל אפל"ס דהיתר (ואף לפמש"ל דגם באפל"ס דהיתר צ"ע להתיר מ"מ בנ"ד שפיר כתבו להתיר מטעם שכתב המרדכי הנ"ל דע"י בישול יוצא לגמרי) משא"כ בנ"ד דהו"ל אפל"ס דאיסורא, שוב ראיתי דממ"ש הרמ"א שם דה"ה אם לא נמלחה כראוי דינה כאילו לא נמלחה כלל ויעו' בת"ח שם שהוא מדברי האו"ה ומירי שם בנמלח ולא שהה שיעור מליחה, וכ"ה בט"ז כאן והנה מזה משמע להדיא דדינו שוה לגמרי להא דלא נמלח ויש להתיר גוף החתיכה בה"מ עכ"פ הרי דאף בכה"ג שכבר פי' ממל"מ כמ"ש הפמ"ג בכ"מ מ"מ יש להתיר גוף החתיכה, ואדרבה מלשון הרמ"א בת"ח שכ' אע"ג דנמלחה הו"ל כאלו לא נמלחה משמע קצת דבכה"ג שלא שהה קיל יותר מהא דלא נמלחה כלל, ויעו' בחכמת אדם כלל ל"ב בסעי' ז' שהבין ג"כ כן שהרי כלל שם דין לא נמלח כלל עם דין בשר שלא שהה וסיים ע"ז דיש להקל בה"מ יע"ש, ולפ"ז ע"כ צ"ל דמה שאנו מתירים בזה בה"מ הוא מטעם דאנו סומכים בכה"ג על דעת הרשב"ט שהובא במרדכי ובהגשע"ד הנ"ל דעל ידי הבישול יוצא כל הדם ושוב אין בזה גם מטעם אפל"ס דכיון דלא נשאר בה אף משהו מן האיסור וכמ"ש הפרי מגדים בהקדמה לענין מליחה עצמה (ודלא כמ"ש הראב"ן בזה) ושוב מצאתי שכ"ה להדיא בלבוש שם בסעי' י"א די"מ בזה מטעם דיוצא כל הדם וסיים דיש לסמוך ע"ז בה"מ יע"ש (ויעו"ש שהשמיט מ"ש הרמ"א בדין בשר שלא שהה וצ"ע):

ולפ"ז באמת אזיל ליה מה שפלפלו הרב פמ"ג וחו"ד בנידון אם נפל לקדירה אחרת דודאי יש להתיר לדידן בה"מ עכ"פ וכמ"ש הרב חו"ד הנ"ל וגם נפשט ספיקא דידן דבה"מ יש להתיר אף בשובר מפרקת וכדומה, אכן אכתי י"ל דהנה המעיין בת"ח שם יראה דעיקר מה שסמך להתיר בזה בה"מ הוא מטעם שדעת הרא"ש להתיר וכדאי הוא לסמוך עליו בשעה"ד יעו"ש, והנה המעיין ברא"ש שם (בפכ"ה סי' מ"ה) יראה להדיא שלא הזכיר כלל בטעם המתירים דנפלט כל הדם רק דעיקר ההיתר בזה מטעם דדם הנשאר הו"ל דם שלא פי', אמנם י"ל דהנה באמת צריך להבין דהא לדידן דקי"ל בפשיטות בכל מקום דפי' ממל"מ אסור א"כ איך ניקום ונסמוך על דעת הרא"ש דהא לדידן לא שייך טעם הרא"ש, וע"כ צ"ל דדעת הרמ"א להקל בזה בצירוף ב' הסברות דהו"ל כעין ס"ס דשמא יצא כל הדם כמ"ש הרשב"ט ושמא פי' ממל"מ שרי, ובהכי א"ש מ"ש הפמ"ג דבנפל לקדירה אחרת אוסר דבכה"ג שוב ליכא כ"א ספק אחד דשמא לא יצא כל הדם, וגם א"ש דאף בלא שהה שיעור מליחה יש להתיר גוף החתיכה דהא גם בכה"ג איכא ס"ס הנ"ל, אכן בהא דשובר מפרקת דפי' מחיים שפיר י"ל דאף בה"מ אסור גוף החתיכה דהא בכה"ג גם הרא"ש יודה דפי' ממל"מ אסור (ודלא כמו שנראה מדברי הלבוש הנ"ל), אכן אכתי יש לעיין בזה חדא דבאמת לא נזכר בת"ח כלל מהא דיוצא כל הדם ועוד דהנה ממ"ש שם בהא דלא שהה דאף על גב דנמלחה מכל מקום יש לאסור גוף החתיכה אף ביש ס' משמע דבלא שהה קיל מלא נמלח כלל, ולמ"ש באמת אדרבה יש בזה חומרא קצת מהא דלא נמלח, הן אמת דכ"ז לפי הבנת שאר האחרונים בדעת הרא"ש דס"ל פי' ממל"מ שרי בכ"ע, אכן לפי מה שהארכתי לעיל בביאור דעת הרא"ש דסבירא ליה דבאמת יש לאסור בפי' ממל"מ ולפ"ז ע"כ צ"ל דמה שהתיר בנתבשל בלי מליחה הוא מטעם דס"ל דבכה"ג לא פי' כלל ואם כן שפיר י"ל דמה שהתיר הרב בה"מ הוא רק ע"פ הרא"ש הנ"ל וכמו שנראה מפשטות דבריו, ומ"ש להתיר גם בהא דלא שהה הוא מטעם דאזיל לשיטתו בסימן ע"ו שלא העתיק הא דאו"ה שכ' לאסור בלא נצלה כ"צ ועפ"ז צ"ל דס"ל כמ"ש בהגמ"ר דבאמת בכה"ג גם לדידן שרי דאמרינן דלא פירש כלל ואם כן ה"ה בלא שהה שיעור מליחה, אכן באמת אכתי צריך עיון לפי מה שהחליט הש"ך ושאר אחרונים שם דגם דעת הרמ"א כאו"ה הנ"ל ועוד דעכ"פ איך סתמו וכתבו כאן להקל בפשיטות כמ"ש הרמ"א בלא שהה (ועכ"פ הו"ל לבאר דהוא מטעם צירוף דעת הרשב"ט הנ"ל) ועוד דאף לפמ"ש בדעת הרמ"א אכתי לא יתישב קצת מ"ש בת"ח אף על גב דנמלחה דעכ"פ אין בזה שום קולא מהא דלא נמלח כלל ואדרבה לפמ"ש המהרא"י והאו"ה יש בזה קצת חומרא ועוד דהא כפי הנראה בת"ח שם דהוא מלשון האו"ה. עצמו ובאו"ה בודאי דא"א

לומר כן לשיטתו בסי' ע"ו, ולכן נלפענ"ד דדעת הרמ"א דכיון דבלא"ה יש דעות דע"י הבישול יוצא כל הדם לכן עכ"פ בה"מ שפיר סמכינן דעכ"פ במה שהתחיל לזוז ולפרוש (הן ע"י בישול והן ע"י מליחה) בודאי דיצא לגמרי וכמ"ש הט"ז וז"ש בת"ח דסמכינן על דעת הרא"ש ר"ל על מ"ש הרא"ש דמה שנשאר הו"ל דם שלא פי' והיינו דתלינן דעכ"פ במה שהתחיל לזוז ממקומו בודאי כבר הוקלש פליטתו ושוב יצא לגמרי ע"י הבישול וממילא שוב הו"ל דם הנשאר דם שלא פי', ולפ"ז הנה מה שפלפלו הרב פמ"ג והחו"ד בהא דנפל לקדירה אחרת הוא ממש פלוגתת הלבוש והרמ"א דלמ"ש הלבוש בטעם ההיתר שאנו מתירים בה"מ באמת יש להתיר אף בנפל לקדירה אחרת ולמ"ש הרמ"א באמת יש לאסור:

ובהכי א"ש דבאמת בלא שהה לכאורה קיל יותר מלא נמלח דכיון שכבר נמלח וכבר יצא ממנה מקצת דמו וגם שאר הדם עכ"פ כבר זז ממקומו והוקלש פליטתו ושפיר יש להקל אף בלי ה"מ [ואע"ג דבבישול בלי מליחה באמת חיישינן דאף שהדם כבר התחיל לזוז ופי' ממל"מ מ"מ לא יצא לחוץ ואין להתיר כ"א בה"מ (ולדעת האו"ה אף בה"מ אסור) מ"מ אפ"ל דמה שהתחיל לפרוש ע"י המליחה קיל יותר דהו"ל כדרך פליטתו הטבעי ונפתחו נקבי הפליטה ובקל יצא שוב על ידי הבישול, ועוד דשם בבישול אין בזה כ"א כח הבישול משא"כ בנ"ד שהוקלש מתחלה ע"י מליחה ואח"כ נתוסף עליו כח הבישול] ולכן שפיר הוצרכו האו"ה והרמ"ה להשמיענו דמ"מ אין לחלק ודינו שוה להא דלא נמלח כלל, והטעם בזה חדא דהא כ"כ בשם הגמ"ר דאף בכה"ג אמרינן דהדם הנשאר לא פי' כלל ואף לדעת האו"ה והש"ך הנ"ל מ"מ ודאי דאין בירור שכבר נפרש כל הדם שבחתיכה אלא דס"ל דודאי נשאר בה קצת דם שפי' ממל"מ ולפ"ז בודאי בנ"ד שפיר יש לחוש לשאר הדם שלא פי' כלל על ידי המליחה שעתה ע"י הבישול יפרוש ממל"מ וא"כ דינו שוה ללא נמלח כלל, ועוד דאפשר דאף באותו דם שכבר פי' ע"י המליחה ג"כ יש לחוש דלא יצא ע"י הבישול כמו בדם שפי' ע"י הבישול עצמו ולכן העלו דאף בכה"ג אין להתיר כ"א בה"מ ולפ"ז לכאורה ה"ה בשובר מפרקת ואסמיק ג"כ יש להקל בה"מ עכ"פ, וכמ"ש לדעת הלבוש דאדרבה במה שפי' מקודם יש להקל טפי כיון דהוקלש קצת, אכן באמת עדיין צ"ע דהא עיקר ראיות הרשב"ט מטעם דמדמי בישול למליחה וא"כ בהא דאסמיק ושובר מפרקת (לדעת הש"ך בסי' ס"ז) דקי"ל דצריך חתיכה ומליחה הרי דאדרבה ע"י מה שפי' תחלה אמרינן דשוב לא יצא אף ע"י מליחה (בלי חתיכה) וכ"ש ע"י בישול וע"כ צ"ל דל"ד להא דלא שהה דהתם לא היה שום מניעה בפליטתו משא"כ בהא דשובר ואסמיק שהי' לו מניעה בפליטתו שפיר אמרינן דנתקשה היטב

ושוב לא יצא אף ע"י מליחה בלי חתיכה (ובהכי א"ש במה דקי"ל דבנמלח בכשא"מ שוב לא מהני ליה מליחה וצליה דשם כיון שהיה במקום דחוק נתקשה יותר ולא מהני ליה שום מליחה) ולפ"ז י"ל דבהא דשובר מפרקת ואסמיק גם הלבוש יודה דאין להתיר גוף החתיכה, הן אמת דהמעיין בלבוש בסי' ס"ז יראה דס"ל דמדינא א"צ שום חתיכה למליחה בהא דשובר מפרקת וכמ"ש הט"ז שם וכמו שנראה ג"כ מפשטות דברי הרמ"א שם ולפ"ז הדר דינא דה"ה דיש להתיר בנ"ד ואף בהא דאסמיק עכ"פ ע"י חתיכה אפ"ל דשוב דמי למליחה לפמ"ש הרשב"ט וא"כ לפמ"ש הלבוש ה"ה לדידן יש להתיר בה"מ עכ"פ, וכן לפמ"ש בדעת הרמ"א ג"כ י"ל דשוב דמי להא דלא שהה ומ"מ אכתי יל"ע דאפ"ל דע"כ לא הקיל הרמ"א כי אם בלא שהה דבכה"ג י"ל שפיר דהוקלש פליטתו משא"כ בנ"ד דודאי לא הוקלש דהא חזינן דמליחה גרידא בלי חתיכה לא מהני לה ויש בזה אריכות דברים ואכפ"ל עוד בזה:

כ) ומעתה נבוא לגוף השאלה דהנה במ"ש כת"ר דיש לאסור עור ההעלזיל בפשיטות לכ"ע מטעם דודאי קודם שהרגיש חום הבישול בודאי לא נסחט מתוכו בצונן ותיכף שהרגיש חום הבישול הנה ידוע שטבע הביצה לקרוש ולהתבשל בתוכו וא"כ בודאי שוב לא שייך כאן להתיר מטעם אפל"ס דכיון דתיכף נעשה גוש ובגוש שנתערב בשאר דברים גושים בודאי לא שייך לומר בזה אפל"ס, ונסתייע לזה מהא דגיטין פ' הניזקין דטבע הביצה לסלוד מן האור, עוד כתב שכעין זה מצינו ראינו בסי' ע"ב ובע"ג בדין עוף שמלאהו בביצים שדנין שם מטעם וסברא זו ממש יעו"ש ודוק עכ"ל, והנה מפשטות הדברים נראה דבנ"ד אף למאן דלית ליה דבוק וגם ס"ל דאפל"ס שרי בשא"ס מ"מ אסור מטעם דודאי נשאר בהמילוי מגוף האיסור, ולענ"ד ז"א דאף אם נחליט כמ"ש כת"ר דודאי נשאר בתוכה גוף האיסור ונעשה גוש מ"מ מה בכך כיון דכבר נתבטל טעמו בס' א"כ הו"ל כמו זית איסור שנפל לקדרה שיש בו ב' זיתי היתר גוש ונ"ח זיתי לח דודאי כל שיש ס' נגד טעמו שפיר יש להתיר כל התערובות מטעם דזית האיסור בטל ברוב כדין יבש ביבש, ואף דבנ"ד הו"ל מבא"מ מ"מ הא כבר ביארנו לעיל דלדעת המ"י אף בכה"ג שרי וכ"ש לפמ"ש לעיל דבלא"ה לאחר הבישול שפיר בטל דאין לחוש שמא יבשלם פעם ב', ואף לפי דעת המ"כ שם דצריך ס' בחתיכות לבד הרוטב מ"מ י"ל דיודה בנ"ד כיון דעכ"פ א"צ ס' כ"א מדרבנן א"כ בדרבנן שפיר י"ל דשוב סמכינן אמ"ד דדם ביצים גופא הו"ל רק איסור דרבנן והו"ל סד"ר וכמ"ש הרמ"א בדין תערובות מב"מ בלח (ויעו' באחרונים דנ"ד קיל מהא דמב"מ דבמב"מ בלח בודאי קי"ל דאף באיסור דרבנן צריך ס' ובנ"ד במבא"מ ביבש מבואר דעת הש"ך דבדרבנן א"צ ס'):

הן אמת דמ"ש כת"ר בפשיטות דבנ"ד הו"ל גוש לפענ"ד נראה להיפך דגם עתה הו"ל לח בלח דכיון שמתחלה נתערב ונבלל עם הקמח והשומן והיה דינו ממש כלח וע"כ מטעם שבכל קורט וקורט הי' בו גם משהו מהביצים א"כ מה בכך שעתה נתבשל ונקרש דהא ודאי כל קורט וקורט נקרש ונתבשל במקומו שנבלל שמה ולא נתקבצו ביחד ממקומם וא"כ גם לאחר הקרישה ג"כ אין דינם כ"א כלח כמובן והו"ל ממש דין קמח בקמח דהסכימו כל האחרונים דדינו כלח, והנה לפ"ז לכאורה באמת הו"ל לאסור המילוי כיון דדינו כתערובות לח בלח ובלח בודאי בעינן ס' אף במב"מ ואף דבנ"ד באמת יש ס' בצירוף כל התערובות שבקדרה מ"מ כיון שבאמת האיסור אינו מתערב עם שאר הקדרה ונשאר רק בתוכה א"כ הו"ל ממש כדין תערובות לח בלח בפחות מס', אכן לאחר העיון ז"א חדא דהא כ"כ דאף בנתערב זית איסור לח לתוך ל' זיתי גוש ול' זיתי לח יש להתיר אף הלח ואף דהממש בודאי נשאר בלח בפחות מס' מ"מ כל שכבר נתבטל טעמו בס' שפיר בטל הממש ברוב וא"כ ה"ה בנ"ד, ועוד דאף לפמ"ש הפמ"ג שם לפקפק בזה מ"מ בנ"ד בודאי כ"ע יודו דאין בזה שום פקפוק כלל דהא ודאי דכל כה"ג שכבר נתבטל טעמו אין בזה שום איסור מדאורייתא וא"כ בדרבנן כבר הכריע הרמ"א ז"ל דשפיר בטל חד בתרי מטעם צירוף דעת הסוברים דדם ביצים הו"ל דרבנן וכמש"ל, שוב ראיתי דבאמת יש לחלק בזה דאם לא נבלל החלבון עם הקמת רק שנתנו אותו כך בתוך המילוי שפיר יש לומר דדינו, כגוש מאחר שנתבשל ונקרש במקומו משא"כ היכי שנבלל מתחלה עם הקמח שפיר דינו כלח כמ"ש, וכת"ר אפשר דמיירי באופן שלא נבלל עם הקמח ומ"מ לענין דינא כ"כ דבין אם דינו כלח ובין אם דינו כיבש אין בזה שום חששא:

והנה אכתי יל"ע בזה דלכאורה יש לאסור בנ"ד מטעם דמתחלה קודם הבישול כשנתערב בלח נ"נ לדידן ואף שהוא בצונן מ"מ הא מדברי הרמ"א בסי' צ"ב משמע דלא ס"ל לחלק בין דרך בישול או צונן יעו' בט"ז שם ס"ק ט"ו ובמש"ז שם, ואף דבה"מ קי"ל דל"א בלח בלח דנ"נ מ"מ חדא דאפשר אכתי אין בזה ה"מ ועוד דע"כ לא כתבו להקל בלח אלא מטעם שהאיסור מתערב בהיתר הב' כמו בהיתר הא ואין האיסור ניכר ומובדל משא"כ בנ"ד שעתה נעשה גוש והוא ניכר ומובדל בפ"ע, אכן לאחר העיון באמת ז"א דהא כ"כ דבנ"ד אין לאסור מטעם דנ"נ דכיון דנ"נ בשא"ס אינו כ"א מדרבן ובדרבנן שוב סמכינן אמ"ד דדם ביצים הו"ל דרבנן והו"ל סד"ר ומטעם אפל"ס ג"כ אין לאסור כיון דדינו כלח וכמ"ש לעיל בזה, ועוד דאף אם היה באמת כאן ודאי איסור מ"מ הא כבר ביארנו לעיל דאף אם ההיתר הב' הוא דבר גוש מ"מ יש להקל בה"מ עכ"פ דל"א ביה נ"נ ואף דגוף ממשו של איסור בודאי דנשאר בהיתר הא' וא"כ ע"כ צ"ל דעיקר החילוק בזה בין גוש

ללח הוא כמ"ש הרשב"א והמרדכי דבחתיכה כיון שאין בירור שיסחט טעמו של האיסור לגמרי מתוך החתיכה מטעם דאין הגעלה באוכלין לכן שפיר אמרינן דנ"נ משא"כ בלח דודאי מתחלק טעמו בשוה לכל הקדרה לכן אף שהממש נשאר בתוכו שפיר יש די בס' נגד האיסור הא' לבד, וא"כ ה"ה בנ"ד כיון דבאמת דינו כלח שפיר י"ל דאף דודאי הממש אינו יוצא ומתערב בשאר הקדרה מ"מ עכ"פ טעמו מתחלק בשוה ויש להקל בה"מ או לכבוד שבת עכ"פ ואף דודאי אם הי' נבלע בו עתה (כשכבר נעשה גוש) איזה איסור בודאי אמרינן ביה חנ"נ כבשאר איסור גוש מ"מ בנ"ד דכשנבלל בו היה עדיין לח וגם לא נעשה גוש עד לאחר שנתבשל עם ההיתר הב' בודאי אמרינן דקודם שנעשה גוש נתחלק טעמו בשוה כדין לח בלח ולפ"ז אם היה נבלל הקמח עם הביצה עד שנעשה בצק וחתיכה אחת קודם הבישול אפ"ל דשפיר אמרינן ביה נ"נ ואפל"ס כיון דהוא ניכר ומובדל ונעשה דבר גוש:

ושוב מצאתי בחכ"א בכלל נ"א סעיף כ"ד שכ' דאף בכה"ג שנבלל הקמח עם הביצה ונעשה כעין עיסה דינו כלח בלח (והנה מזה יראה כת"ר דס"ל בהדיא כמש"ל דאף בנ"ד לגבי ביצה אף שנקרש מ"מ שפיר דינו כלח) ויש להקל דל"א ביה נ"נ ואפל"ס, ולענ"ד צ"ע כמ"ש דכיון דקודם הבישול נעשה גוש והוא ניכר ומובדל שפיר י"ל דל"ד ללח ויעו' במ"א בסי' תמ"ז סק"ג במ"ש לענין מצה כפולה דאם נגעה בחברתה שלא במקום הכפל אין יכול לאסור מטעם דהו"ל איסור בלוע, והנה לכאורה משמע מזה דדינו כגוש לכל דבר (ואף למ"ש בח"י שם דשפיר יכול לאסור היינו דוקא מטעם דס"ל דהו"ל איסור מחמת עצמו יע"ש) אכן באמת ז"א חדא דהמעיין בחו"ד בסי' ק"ה בביאורים ס"ק י"ג יראה להדיא דאף בדבר צלול ג"כ אין בלוע יוצא בלי רוטב, ואף דבחי' לי"ד בסי' ע"ג כתבתי לפקפק בזה ממה דקי"ל דרוטב שנאסר אוסרת אח"כ אף בנפסק הקילוח כ"ק עכ"פ והא ודאי דרוטב מעירוי שנפסק הקילוח אין דינו כרוטב ממש להפליט הבלוע מחתיכה לחתיכה וכמ"ש בחו"ד בסי' ע"ג סק"ג יע"ש וכ"נ להדיא מדברי הישו"ש בפנ"ה בסי' מ"ד ומ"ה והובא באחרונים בסי' ק"ז במ"ש דהמעט מים שנשאר עם הדגים א"י להפליט ולהבליע (הרי דמיירי בנפסק הקילוח דבלא נפסק בודאי דמפליט ומבליע כ"ק כמבואר באחרונים וכ"כ במש"ז שם סק"ז יע"ש) ואפ"ה סיים שם דא"ל דאותן המים עצמן יאסרו הדגים דודאי יש ס' נגדן יע"ש, הרי להדיא דעכ"פ אם לא הי' ס' בודאי הי' אוסרים ואף דבאמת אין בהם רק בלוע וכ"נ להדיא ממ"ש בסי' מ"ה שם כמה פעמים שאין אוסרת ביבש בלי רוטב, ומ"ש החו"ד שם מהא דשומן שנמס מן החתיכה וכן מהא דציר הנוטף מן החתיכה לפענ"ד לק"מ די"ל דבאמת ס"ל דאין בהשומן וכן בהציר שום

טעם מן האיסור כיון דא"י לצאת בלי רוטב ובכה"ג שנפרד לגמרי עכ"פ בשא"ס כ"ע יודו דחוזר להיתר.

אכן שוב עיינתי דממ"ש הש"ך בסי' ק"ה סק"ד דעירוי שנפסק מבליע עכ"פ כ"ק ומ"ש הרמ"א בסי' ס"ח סע"י להתיר בנפסק היינו מטעם דא"י להפליט ולהבליע כאחת יע"ש, משמע דעכ"פ עירו שנפסק דינו כרוטב ויכול להפליט אף את הבלוע מהחתיכה (ואף דדעת הש"ך שם בס"ק כ"א דבתתאה צונן אינו אוסר אף בבלוע שמן מ"מ צ"ל דרוטב שאני ואף בלוע כחוש יכול להפליט) ויעו' במ"י בכלל נ"ו ס"ק ט"ו במה שתמה שם על דברי הש"ך הנ"ל דמדברי הראשונים שם משמע דבאמת אינו יכול להפליט כלל, אכן מדברי הש"ס בזבחים משמע כמ"ש הש"ך וסיים דעכ"פ במאכל העיקר כמ"ש הש"ך שם יע"ש, ולפ"ז לכאורה שפיר י"ל כמ"ש החו"ד דבמה שאין דינו כרוטב כגון בדבר צלול שנאסר מחתיכה ע"י צליה באמת א"י לאסור שוב דברים אחרים בלי רוטב ושאני הכא בעירוי שנפסק הקילוח כיון דבא מכ"ר שפיר י"ל דדינו כרוטב ויכול להפליט ג"כ אף את הבלוע אלא שא"י להפליט ולהבליע בב"א ולכן בסי' ס"ח שפיר יש להתיר כמ"ש הש"ך משא"כ בהא דסי' ק"ז שפיר היו יכולים לאסור את הדגים מטעם שהם עצמם בלועים מאיסור וא"צ בליעה ופליטה כאחת (ומזה נראה בעליל דעכ"פ לא יפה כוון החו"ד בסי' ע"ג סק"ג במ"ש לתרץ דברי הש"ך שם דאף אם עירוי עם רוטב א"י לאסור את הקערה בנפסק הקילוח מטעם דא"י להפליט מחתיכה לחתיכה בלי רוטב דהא עכ"פ הרוטב עצמו יכול לאסור את הקערה וכמ"ש מהא דסי' ק"ז, ומ"ש עוד שם דאף בלא נפסק ג"כ יש לצדד ע"פ מ"ש הש"ך בסי' ק"ה ס"ק כ"א בודאי צ"ע דכ"כ דאף בנפסק הקילוח ע"כ צ"ל דעדיף מהא דבלוע שמן) ומ"מ עדיין יל"ע בזה חדא דהא בדבר צלוי אין שייך בלוע כ"כ ועוד דהא עיקר וסודו מהא דשומן וציר וכ"כ דמזה אין הכרח כלל, ומ"מ אכתי מדברי המ"א אין הכרח כ"כ די"ל דאזיל בשיטת החו"ד הנ"ל ועוד דבמה שאינו צלול לגמרי אפ"ל דכ"ע יודו דא"י לצאת, ועוד דבנ"ד בלא"ה א"ש דהא בהא דכפולה הנה עיקר האיסור בא לה אחר שכבר התחילה לאפות ואם כן שפיר י"ל דאזי טוב באמת דינו כגוש ומ"מ גוף דברי החכ"א צ"ע כמש"ל, ויהיה איך שיהיה עכ"פ בנ"ד שפיר יש לצרר בזה ומ"ש כת"ר להסתפק בדברי הבינת אדם בשאלה צ"ח אם ר"ל להתיר אף גוף המילוי והכריע דע"כ ר"ל בזה רק להתיר שאר התערובות משא"כ המילוי עצמה וכ"ש בהא דביצים דיש בזה מטעם שכ' כת"ר שהם נקרשים (הנה כעת לא מצאתיו דהנה במה שציין לסי' צ"ח הנה באמת בספר חכ"א שבידי לא נמצא כלל שאלה צ"ח ואין הפנאי

גורם כעת לחפש אחרי') אכן ממ"ש כאן נראה להדיא דלא כמ"ש כת"ר דאף בביצים שפיר יש להתיר אף גוף החתיכה וכמ"ש:

כא) ומעתה נדבר מענין חשש איסור הדבוק דהן אמת דהנה במ"ש שם לצדד בזה מטעם ס"ס דשמא לא היה במקום האוסר ושמא לא היתה פ"א חוץ לרוטב, הנה כבר ביארנו דנראה מדברי הראשונים דאין לצרף האי ספיקא כלל מטעם דהו"ל ספק הרגיל ובהכי א"ש מה שכתב הרמ"א בת"ח דגם גבי כבד ולב יש לחוש לשמא היתה פ"א חוץ לרוטב וכ"נ באמת ממ"ש האחרונים בהא דקרעפיש דהו"ל דבוק מטעם דשמא היתה פ"א חוץ לרוטב, ומשמע מסתימת דבריהם דלפי מה דקי"ל דחנ"נ בשא"ס ממילא צריך כאן ס' נגד כל החתיכה, ובט"ז בסימן צ"ב כתב באמת דא"צ ס' דכיון דחנ"נ בשא"ס הו"ל דרבנן אם כן שוב הו"ל בכה"ג סד"ר ובפמ"ג שם נדחק בזה מטעם דלענין גוף החתיכה הו"ל ספיקא דאורייתא יע"ש, אכן למ"ש בלא"ה א"ש דבאמת אין אנו מצרפין האי ספיקא כלל, הן אמת דלכאורה יש לעיין דלפ"ז הו"ל לאסור אף באיסור שאינו דבוק שנפל לקדרה שיש בה רק שיעור ס' מצומצם מטעם זה דשמא היתה חתיכה אחת פ"א חוץ לרוטב ונאסרה כל התערובות מחמת שהיה בפ"א בפחות מס', שוב ראיתי בחו"ד בסי' ע"ב שהרגיש בזה וכתב לתרץ דדוקא באיסור דבוק הוא דיש לחוש לזה מטעם דכיון דממהר לבלוע ואם כן נתחזקה החתיכה שיש בה בלוע של איסור אלא דאי לא היתה חוץ לרוטב היה מותר מטעם שכתבו התוס' בחולין (דף ק') דכיון שסופו להתפשט שוב ל"א דנ"נ ולכן שפיר חישינן בכה"ג כיון דיש בה ודאי איסור וספק אי נסחט ממנה משא"כ בשאר איסור שאינו דבוק כיון דיש בה ספק אם נבלע כלל שפיר אמרינן דמספק אין להחזיק ריעותא יע"ש:

והנה לפ"ז באמת היה נראה לצדד גם בנ"ד גבי מילוי דגים וכן בנידון כת"ר גבי מילוי בעור ההעלזיל כיון שאינו דבוק בתולדה דמבואר דעת הש"ך דאין בזה משום ממהר לבלוע ואם כן שוב אין לחוש אף לשמא היה פ"א חוץ לרוטב, ובהכי היה א"ש מ"ש הש"ך בסי' ע"ב ס"ק י"ז להשיג על הרש"ל דכל שאינו דבוק מתולדה אין בו משום דבוק ולכאורה צ"ע דנהי דאין בו משום ממהר לבלוע בכה"ג אכן אכתי הו"ל לאסור מטעם דשמא היתה פ"א חוץ לרוטב, ויעו' בפמ"ג שם שנדחק בזה דגם לטעם שמא היה חוץ לרוטב אין לחוש מטעם דהוא גופא חומרא, אכן בודאי זה דחוק דמנ"ל להשיג בפשיטות על הרש"ל בזה דהא כ"כ דלדעת כמה פוסקים הנה עיקר הטעם בדבוק הוא רק מטעם זה דשמא היה חוץ לרוטב, וכן יל"ע במ"ש הש"ך בסימן כ"ב סק"ח לפרש דעת הרמ"א דלכן לא כתב שם לאסור מטעם דבוק דכיון דהווירידין מפסיקין שוב אינו ממהר לבלוע

יע"ש, ולכאורה אכתי יש לאסור בזה מטעם דשמא היה פ"א חוץ לרוטב ויעוין בשפ"ד שם במ"ש לתרץ בזה דהוא מטעם דדם שבישלו הו"ל רק איסור דרבנן ובכה"ג אין לחוש לשמא היה חוץ לרוטב דהו"ל סדר, והנה לפ"ז לכאורה גם בסי' ע"ב יש לתרץ כן דהא גם שם מיירי הש"ך גבי לב דאין בו רק איסור דרבנן, אכן כפי הנראה דדעת הרב פמ"ג דשם ע"כ א"א לתרץ כן דמשמע מסתימת דברי הש"ך שם דאף באיסור דאורייתא כה"ג אין בו משום דבוק כל שאינו דבוק בתולדה וצ"ע, אכן באמת כ"כ לעיל דברמ"א ע"כ א"א לומר כן דהא בפירוש מבואר בה"ח דאף בדרבנן שפיר חיישינן לשמא היה חוץ לרוטב, אכן לפמ"ש א"ש הכל דע"כ לא כתבו דיש לחוש לשמא היתה פ"א חוץ לרוטב כי אם במקום שממהר לבלוע שנבלע מתחלה בחתיכה ולכן כיון דנתחזקה באיסור שוב א"א מתירים אותה מספק ושמא לא נסחט ממנה האיסור משא"כ בהא דסימן כ"ב ובהא וסימן ע"ב שאינו דבוק בתולדה דשוב אין בה משום ממהר לבלוע שפיר כתב הש"ך להתיר דשוב אין לחוש אף לשמא היה פ"א חוץ לרוטב, ועפ"ז א"ש ג"כ דברי הת"ח במ"ש דאף באיסור דרבנן יש לחוש לשמא היה חוץ לרוטב, ובפמ"ג תמה על זה דהא הו"ל סד"ר וכמש"ל אכן למ"ש א"ש די"ל דהו"ל סד"ר בחזקת איסור ושוב מצאתי בספר ערוגת הבושם שכתב דבאמת אין לחוש לאיסור הדבוק כ"א בצירוף ב' הטעמים דמטעם ממהר לבלוע לחוד אין לאסור כיון דבסוף יתפשט לכל הקדרה אם כן רמי ממש להא דט"ח שנפלה על חתיכה (שמקצתה חוץ לרוטב לשיטת הר"י) דאף שודאי מתפשט תחלה לתוך החתיכה מ"מ שפיר מצטרף כל הקדרה לס' מטעם שכתב התוס' בחולין (דף ק') וכמש"ל, וכן בהא דשמא היה חוץ לרוטב קשה דמהיכי תיתי להחזיק ריעותא ולכן אין לאסור כ"א בצירוף ב' הטעמים דכיון דממהר לבלוע הו"ל נתחזקה באיסור ושוב חיישינן לשמא היה פ"א חוץ לרוטב משום דהו"ל ספק בחז"א יע"ש:

והנה בגוף סברתו כבר קדמו בזה הרב בעל החו"ד הנ"ל אכן במה שנראה מדבריו עוד דגם מטעם ממהר לבלוע לחוד אין לאסור ולפ"ז היכי שראינו בהדיא שלא היתה פ"א חוץ לרוטב אין בזה שום איסור באמת דבריו תמוהים דהא כ"כ לעיל דבאמת נראה מדברי ס"ה וראבי"ה וא"ז דאף בשלא היה בשום פעם חוץ לרוטב ג"כ יש לאסור, ויע"ש במ"ש דלדעת הגשע"ד אף לשיטת הר"י אסור בכה"ג וכן נראה באמת מסתימת דברי שאר פוסקים דאף מטעם זה לחוד יש לאסור, ומה שהקשה מהא דט"א הנה שם י"ל דבאמת אין נבלע כלל גם מתחלה באותה חתיכה לבד אלא הרוטב מחלק אותה בשוה לכל הקדרה וכמ"ש הפמ"ג בסימן צ"ב במש"ז סק"ב, ואף לפי מה שנראה מדברי התוס' שם דבאמת נבלע מתחלה רק באותה חתיכה מ"מ י"ל דשאני התם דהרוטב מחלק בשוה

לכל הקדרה אלא שהבליעה הולכת דרך החתיכה משא"כ בנ"ד שהאיסור דבוק בה שוב אמרינן שבאמת אין הרוטב יכול לחלק בשוה ולכן שפיר נאסרה אותה חתיכה, ונלפענ"ד דבזה גם החו"ד יודה דע"כ לא כתב החו"ד אלא דמטעם שמא היה חוץ לרוטב אין איסור כ"א בצירוף הא דממהר לבלוע (ונ"מ דהיכי דאין בו משום ממהר לבלוע אף באיסור תורה אין לחוש לשמא היה חוץ לרוטב) אכן במקום שיש בו משום ממהר לבלוע בודאי דיש לאסור לדידן אף במקום שלא היתה בשום פעם חוץ לרוטב וז"ב, וגם במ"ש דאין לחוש להא דשמא היה חוץ לרוטב כ"א בצירוף הטעם דממהר לבלוע אף דבאמת כן נראה גם כן דעת הרב בעל חו"ד מ"מ לפענ"ד צ"ע דהא המעיין בט"ז בסימן צ"ב במ"ש בענין קרעפיש יראה דאף במקום שאפשר לרוטב לבוא בכל צד מ"מ דעת הרבה פוסקים לאסור בזה מטעם דשמא היה חוץ לרוטב ואף למ"ש הוא ז"ל שם לצדד בזה מטעם דחנ"נ בשא"ס הו"ל איסור דרבנן ושוב הו"ל סד"ר מ"מ לענין אותה חתיכה עכ"פ גם הוא יודה דאסור יע"ש, הרי להדיא דאף במקום שאין בזה משום ממהר לבלוע מ"מ עדיין יש לאסור מטעם דשמא היה חוץ לרוטב, ועוד דלפי מ"ש הם ז"ל לכאורה אכתי תקשה בהא דט"ח וכדומה לפמ"ש התוס' דבאמת נבלע מתחלה האיסור רק באותה חתיכה א"כ אמאי לא נחוש לשמא היה פ"א חוץ לרוטב דהא גם כאן לכאורה אתחזקה החתיכה בבליעת איסור:

וגם במ"ש דהו"ל חז"א ג"כ צ"ע דהנה ל"מ למ"ש לעיל בשם מהרמ"מ וש"ז וש"ך ומ"א דאף בחתיכה הבלוע מאיסור בודאי דיוצא ממנה כל האיסור ע"י בישול ועיקר הטעם דאפל"ס אסור הוא מטעם דכבר חל עליה שם איסור א"כ בודאי אין בזה שום חז"א דאף אם היתה חוץ לרוטב מ"מ הא אחר כך בודאי דנסחט ממנה כל האיסור ואף דאם היתה באמת חוץ לרוטב הו"ל לאסור גוף החתיכה עכ"פ מ"מ בודאי לענין זה אין לה שום חזקת איסור כמובן, ואף לפמ"ש לעיל בשם החו"ד בהבנת דבריהם דודאי נשאר בה טעם קלוש וכן לפמ"ש שם דדעת הרבה מהראשונים דבאמת אין בירור שיסחט ממנה כל האיסור, מ"מ לפענ"ד אין בזה שום חז"א כיון דבאמת היה האיסור עומד לסחוט ע"י הבישול (אי לא יצא לחוץ) ואנו עושים הבישול אלא שהספק בא לה מצד אחר שמא יצא לחוץ בודאי אין בזה משום חז"א, וכפי הנראה דנ"ד דמי ממש למ"ש המ"י בכלל ל"ב והובא במש"ז בסי' ס"ט ס"ק כ"ד ובשפ"ד שם ס"ק י"א דגבי מליגה לא מקרי אתחזק כיון שע"י מליחה הדם עומד לצאת ואנו עושים המליחה שפיר אין בזה משום חז"א יע"ש, (הן אמת דלפמ"ש הכרו"פ דבספק נקב הושט מקרי אתחזק משמע לכאורה דאף בכה"ג הו"ל חז"א דהא גם שם נעשה השחיטה כהוגן אלא שהספק בא לה מצד אחר,

ולפ"ז באמת לכאורה יש לעיין על הפמ"ג במה שהחליט כאן כדעת המ"י דהא בסי' ל"ג ובשאר מקומות כפי הנראה חשש להא דהכרו"פ דהו"ל חז"א, אכן באמת גם שם כבר הכריעו כמה אחרונים דבאמת אין בזה משום חז"א יעו' בח"ס ובחו"ד שם וכ"כ במק"א דבאמת נראה כן גם דעת התוס' יע"ש) ואף למ"ש הש"ך בסימן ס"ח ס"ק ל"ד ובנה"ך בסי' ס"ט דגבי מליגה שפיר מקרי אתחזק, י"ל דיודה בנ"ד דשם כיון דנולד הספק קודם המליחה ואזי שפיר הו"ל ספק בחז"א ונאסר שפיר אמרינן דשוב לא יועיל לו המליחה שאח"כ לבטל החז"א כיון שבשעה שנולד הספק באמת הו"ל חז"א ואם היה בכ"ר שוב באמת לא מהני ליה מליחה (ואף אם לא נודע עד שנמלח אח"כ מ"מ נראה דדין זה תלוי בהא דס"ס ק"י בספק אחד בגוף והב' ע"י תערובות וכן סד"ר ע"י גילגול אי יש להקל בלא נודע יע"ש) שפיר כתב הש"ך דהו"ל חז"א משא"כ בנ"ד דהכל נעשה בב"א דתיכף שנבלע בה האיסור היה עומד ליסחט בבישול ובאמת כבר היא מתבשלת בתוך הקדרה שפיר י"ל דלא חל עליה שם איסור כלל, ואף למ"ש בחו"ד בסי' ע"ב שם דאף לדעת הטור דס"ל דאפל"ס שרי מ"מ היינו דוקא בגמר בישולו יע"ש וא"כ לכאורה עדיין דמי להא דמליגה דבאמצע הבישול עדיין ודאי דיש בה בלוע וספק אי יצא לחון והו"ל ספק בחז"א ושוב לא יועיל לו מה שנגמר בישולו אח"כ, מ"מ אכתי יש לחלק דהתם בעת שנמלג באמת עדיין לא נעשה עדיין שום פעולה המוציאו מדי חזקת האיסור וצריך לעשות בזה פעולה חדשה להוציאו מן החז"א הנ"ל משא"כ בנ"ד שהאיסור נבלע ע"י בישול זה וגם הוא עצמו יכול להוציא אותו מהחז"א א"כ שפיר י"ל דמעולם לא חל עליה שם איסור ועוד דשם גבי מליגה באמת לא היה לה מעולם שום חז"ה (ואף דדם שלא פי' שרי מ"מ עכ"פ מעולם היתה בחזקה שיש בה דם) משא"כ בנ"ד שפיר י"ל דיש להעמיד אותה בחזק"ה שקודם הבישול דאזי בודאי לא היה בה שום איסור, ועוד דבנ"ד הו"ל באמת ס"ס שמא לא היתה חוץ לרוטב ואת"ל דהיה חוץ לרוטב שמא היתה לאחר שכבר נסחט ממנה האיסור. ואף דלכאורה הו"ל מש"א מ"מ י"ל דנ"ד דמי ממש להא דספק על כיון דיש ספק אם נעשה בו ריעותא ובכה"ג מבואר בש"ך בקונט' ס"ס סי' ט"ו דשפיר מהני אף בס"ס מש"א יע"ש, ויעו' בחו"ד שם מ"ש בזה ואף דקי"ל דאף ס"ס לא מהני במקום חזקה נלפע"ד דכ"ז בנתחזקה מקודם בחז"א ואח"כ נולד בה ס"ס משא"כ במקום שתיכף שנולד בה החז"א נמצא ג"כ ס"ס להתיר כמו בנ"ד שפיר י"ל דבאמת לא מקרי אתחזק איסורא כלל:

כב) שוב מצאתי בחו"ד בסי' צ"ב בחיד' סק"ה ובביאורים סק"ט במ"ש דאף במה שאינו דבוק בתולדה דאין בזה משום ממהר לבלוע מ"מ עדיין יש לאסור גוף החתיכה מטעם

שמא היה חוץ לרוטב הרי להדיא דגם הוא עצמו לא סמך ע"ז לדינא (ומ"ש בסימן ע"ב הוא רק לישב דברי הטור שם) והנה לכאורה אכתי י"ל דע"כ לא כתבו החו"ד לחוש לזה אלא במקום שא"א לרוטב לבוא כמו בהא דמילוי דאף דבאמת אינו ממהר לבלוע מטעם שאינו דבוק בתולדה (ור"ל שבאמת בכה"ג הרוטב יכול לחלק הטעם בשוה לכל הקדרה) מ"מ סוף סוף הבליעה אינה יכולה לבוא לשאר הקדרה כ"א דרך אותה חתיכה ואם כן הרי מתחלה נתחזקה בבלוע של איסור ולכן שוב שפיר יש לחוש דשמא לא יצא ממנה וכמ"ש החו"ד בסימן ע"ב הנ"ל ולפ"ז גם בנ"ד היה אפשר לחלק דדוקא בנידון דידן גבי מילוי דגים יש להקל מטעם דהרוטב יכול לבוא בכל מקום משא"כ בנידון כת"ר במילוי בעור ההעלזיל שהוא תפור שפיר יש לאסור עכ"פ אותה חתיכה, והנה לפ"ז באמת א"ש שהקשינו לעיל דא"כ גם באינו דבוק הו"ל לחוש כן, דז"א דאין לחוש כי אם במקום שנבלע מתחלה רק באותה חתיכה, אכן אכתי יל"ע בזה דא"כ בט"ח על חתיכה שמקצתה ברוטב הו"ל לאסור עכ"פ לפמ"ש התוס' שם דנבלע מתחלה רק באותה חתיכה וכמש"ל, ואף דבאמת קי"ל שם לאסור אותה חתיכה הנה כפי הנראה מדברי האחרוני' שם עיקר הטעם בזה משום דחיישי' לשיטת רש"י אכן למ"ש אף לדעת הר"י הו"ל לאסור כה"ג מטעם דשמא היה פ"א חוץ לרוטב, ועוד דלפ"ז עכ"פ בבב"ח הו"ל לומר דצריך ס' נגדו אף בלי ניעור מטעם הנ"ל דהא בבב"ח חנ"נ אסור מה"ת והמעיין בש"ך שם יראה להדיא דס"ל בדעת הרמ"א דאף בבב"ח א"צ ס' בלא ניעור עכ"פ יע"ש, ועוד דבאמת לאחר העיון ז"א דהמעיין בחו"ד שם הנה עיקר יסודו על מ"ש הט"ז שם ובט"ז שם מבואר להדיא דאף במקום שאפשר לרוטב לבוא בכל צד מ"מ עכ"פ וש לאסור גוף החתיכה, הרי להדיא דאין לחלק בזה, ולפ"ז לכאורה באמת הו"ל לאסור בין במילוי דגים ובין בנידון כת"ר בעור ההעלזיל עכ"פ גוף המילוי, אכן באמת ז"א דאפ"ל דע"כ לא כתב להחמיר בזה כ"א בודאי איסור משא"כ בנ"ד דגוף האיסור אינו רק מספק דשמא היה במקום האוסר שפיר י"ל דגם הוא יודה דיש להקל מטעם ס"ס דהא כפי הנראה דהוא ז"ל אזיל בשיטת הפמ"ג דנ"ד הו"ל ספק שקול (דהא מה"ט כתב להקל דא"צ ס' נגד החתיכה מחמת דהו"ל סד"ר יע"ש) וא"ל דהו"ל ס"ס בב' גופים דז"א דהא כאן ב' הספיקות המה שמא אין כאן איסור כלל ודמי ממש למ"ש השבו"י בס"ט ע"י מליחה ועי' בפמ"ג בקו"ה סק"א שכ' דאם נפל ספק איסור לא"מ ונשפך וס' אם היה ס' יש לצדד בה"מ עכ"פ וכמ"ש בשבו"י הנ"ל, והיינו ממש נ"ד דהא גם כאן הו"ל ספק אי נסחט ויש בגוף החתיכה ס' עכ"פ ואף למ"ש שם בסק"ד לפקפק בזה מ"מ לפמ"ש לעיל דעכ"פ בנ"ד אין בזה חז"א והנה בכה"ג מבואר שם דעכ"פ לדעת הפר"ח שם בודאי דיש להתיר

וכ"ש בנ"ד דבלא"ה איכא דעות דדם ביצים אין בו רק איסור דרבנן בודאי דיש להקל בכה"ג ואף בלי ה"מ, דהא המעיין בפמ"ג שם יראה דכל עיקר הא דספק אחד בגוף והב' ע"י תערובות הוא רק מדרבנן ובדרבנן כבר הכריע לנו הרמ"א דיש לסמוך על הא דדם ביצים אין בו רק איסור דרבנן:

אכן לפמ"ש אכתי צריך להבין דא"כ אף באיסור שאינו דבוק ויש בו רק שיעור ס' מצומצם הו"ל ג"כ לכאורה לחוש לזה דשמא היתה חתיכה אחת פ"א חוץ לרוטב וכמש"ל, ומה שנלפענ"ד בזה הוא כך דע"כ לא חשו חז"ל להא דשמא היה פ"א חוץ לרוטב אלא במקום דודאי יש בו בלוע של איסור ואין בה ס' בכה"ג שפיר חשו דשמא היה רגע אחת חוץ לרוטב, משא"כ במקום דעדיין אין בו בלוע בפחות מס' רק שצריך לחוש דשמא בעת שהיה חוץ לרוטב בלעה מן האיסור ונאסרה הנה בכה"ג ס"ל דאין לחוש כל כך וגם ס"ל דאף באם מונח האיסור במקום שאפשר לרוטב לבוא בכל צד מ"מ כיון שכולו מונח בתוך החתיכה אף שהרוטב יכול לבוא שמה מ"מ הנה עיקר פליטת האיסור נבלע מתחלה בחתיכות ההיתר כיון שהוא מקיפו בכל צד ואחר כך נסחט דרך החתיכה לשאר הקדרה (ואף שבאמת אין בזה משום ממהר לבצוע, ר"ל שבאמת הרוטב מחלק הטעם בשוה לכל הקדרה ולא נשאר בה כי אם לפי ערך ס' אם לא היתה חוץ לרוטב אכן ודאי עיקר פליטתה הוא רק דרך אותה חתיכה) ולכן דוקא בדבוק או אף במונח כמו בהא דקרעפיש הוא דיש לחוש לשמא היתה חוץ לרוטב דבזה ודאי יש בה בלוע איסור כמ"ש לכן שפיר חיישינן דשמא היתה חוץ לרוטב רגע אחת ונאסרה משא"כ באיסור שאינו דבוק ואינו מוקף בשום חתיכות היתר אם כן בודאי כ"ז שהיה כולם בתוך הרוטב בודאי שאין בשום אחד מהחתיכות בלוע יותר מבשאר החתיכות דכל מה שיצא מן האיסור נתחלק תיכף בשוה לכל הקדרה ואם כן אין לחוש אלא לשמא היתה חתיכה אחת כ"כ חוץ לרוטב עד שבלע ההיתר מן האיסור ונאסרה ובכה"ג כבר ביארנו דאין לחוש:

ונלפענ"ד דהטעם בזה דהוא ע"פ מ"ש לעיל דעיקר החשש בזה הוא מטעם דהו"ל ספק הרגיל דעל ידי הניער יוצא חוץ לרוטב והנה ידוע דתיכף שפסק מלנער קרוב לודאי שחוזרת החתיכות לתוך הרוטב כמקדם ולכן דוקא במקום שכבר בלעה מן האיסור בתוך הרוטב שפיר אמרינן דנאסרה [ואף דגבי ט"ח אמרי' דמהני ניער אף בכולה חוץ לרוטב הרי דאדרבה הניער פועל להיתר מ"מ באמת ז"א דל"מ לדעת הר"י הנה לא מהני הניער כ"א שע"י הניער יהיה מקצתה ברוטב משא"כ בנ"ד שעי"ז יצאתה מן הרוטב, ואף לפמ"ש לעיל בדעת רש"י דהניער פועל לבלבל טעם האיסור בכל הקדירה ולפ"ז אפ"ל

דבאמת מהני ניער אף שהוא כולה חוץ לרוטב מ"מ מתחלק הטעם בשוה מכח הניער, הנה מלבד שאין זה מוכרח דשפיר י"ל דגם לדעתו ע"כ צריך להיות ברוטב אלא דאז עדיף מאם היא בתוך הרוטב וכמש"ל יע"ש, גם בלא"ה לק"מ דהא מבואר לעיל שם דצריך דוקא שהניעור יהיה תיכף לנפילת האיסור וע"כ צ"ל לפ"ז דדוקא בשניער תיכף הנה באמת לא נבלע כלל האיסור בתוך החתיכה ונתחלק בשוה משא"כ בנ"ד שכבר בלעה מן האיסור שפיר אמרי' דתיכף שיצאתה מן הרוטב נאסרה] משא"כ במקום שבאמת קודם שיצאתה מן הרוטב לא היה בה שום בליעה רק לפי ערך ששים שפיר אמרינן דאין לחוש דאף אם יצאתה ע"י הניעור כיון שחזרה תיכף אח"כ אין בזה שום חשש עדיין, עוד נראה לפענ"ד דע"כ לא כתבו האחרונים לחוש לשמא היה חוץ לרוטב אף במקום שאינו דבוק כמו בהא דקרעפיש אלא דוקא במקום שמונח במקום צר ומוקף בכל הצדדים מגוף החתיכה דאף שהרוטב יכול לבוא שמה דרך צד אחד מ"מ עיקר הבליעה יוצא דוקא דרך החתיכה משא"כ במקום שהוא מונח במקום רחב והמים יכולים לבוא שמה בשופי שפיר אמרינן דאין הבליעה יוצא כלל דרך גוף החתיכה ושפיר אין לחוש אף לשמא היתה חוץ לרוטב, ובהכי א"ש מה שמבואר בכל הפוסקים דדוקא גבי לב הדבוק הוא דצריך ס' בגוף העוף נגד הלב משא"כ במונח דהיינו כיון שחללה גדול והמים באים בתוכה בשפע שפיר אמרינן דשוב אין בזה שום חששא כלל, ועפ"ז א"ש ג"כ מ"ש הש"ך בסי' ע"ב להשיג על הרש"ל דאף בנצטמק הלב לחתיכה לא אמרינן ביה דבוק ולכאורה אכתי יש לחוש מטעם דשמא היה חוץ לרוטב וכמש"ל אכן למ"ש א"ש דהש"ך ס"ל כיון דשם הוא באמת מגולה בשאר כל הצדדים והרוטב יכול לבוא שמה בשפע וגם באותו צד אינו דבוק בתולדה (דאם היתה שם דבוק בתולדה שפיר אמרינן דממהר לבלוע לגמרי ואינו מחלק בשוה ואין שאר הקדירה מצטרף לס' כלל וגם שוב יש בה ג"כ מטעם שמא היתה חוץ לרוטב כיון דיש בה בלוע וכמ"ש) לכן שפיר אמרינן דבאמת אין בחתיכה זו שום בליעה ביותר משא"ד שבקדירה ובכה"ג כבר נתבאר דשוב אין לחוש אף לשמא היה חוץ לרוטב:

וראיתי בספר חכמת אדם בכלל ל"ד סעיף ז' במה שהניח בצ"ע דברי הש"ך הנ"ל דמ"ש מתולע וחתיכות קרעפיש דחשיב דבוק, וכפי הנראה דנתכוון בזה ע"פ מ"ש הט"ז שם בסי' צ"ב דמיירי אף במקום שאפשר לרוטב לבוא דאל"כ הו"ל לתרץ בפשיטות דשם מיירי במקום שאין הרוטב יכול להגיע שמה מכל צד משא"כ הכא דהרוטב יכול לבוא אלי' בשאר הצדדים, ושוב עיינתי שם בכלל מ"ד סעי' ט"ו במ"ש דלאו דוקא כשהוא דבוק בתולדתו אלא אף דג טהור שנמצא במעיו שרץ או דג טמא ג"כ יש בו משום איסור

דבוק משא"כ בנמצא בראשו דהמים יכולים לבוא שמה יעו"ש, והנה לפי שיטתו כאן בודאי דלק"מ על הש"ך כאן דהא כאן מיירי שבאמת הרוטב יכול לבוא שמה בשאר הצדדים ויע"ש במה שציין לדברי הש"ך הנ"ל וכן בכלל ל"ד שם ציין להא דכלל מ"ד שם, ואפשר שבאמת כאן בסי' מ"ד חזר בו ממ"ש בסי' ל"ד הנ"ל, אכן באמת גם שם דבריו צע"ג חדא דהמעיין בט"ז בסי' צ"ב שם יראה להדיא דס"ל בדעת מהרי"ל דאף במקום שאפשר לרוטב לבוא בכל צד ג"כ יש בו משום דבוק ואף בתולע שבראשו ואף למ"ש הוא ז"ל לצדד בזה היינו דוקא לענין שלא יצטרך ס' נגדו מטעם דחנ"נ מדרבנן והו"ל סד"ר, אכן לענין גוף החתיכה גם הוא יודה דיש לאסור אף בכה"ג, וגם בגוף הדבר במ"ש לחלק בין תולע שבראשו לנמצא במעיו דבמעיו אין הרוטב יכול לבוא ג"כ צ"ע דהא גם במעיו ג"כ הרוטב יוכל לבוא דרך הפה ולירד למעיים כמובן, והנה כ"כ בגי' החכ"א דיש לתרץ דברי הש"ך כאן ע"פ מ"ש הט"ז לחלק בין איסור תורה לדרבנן דהא עיקר חששת הט"ז שם בסי' צ"ב הוא מטעם דשמא היה חוץ לרוטב וא"כ כאן דהש"ך מיירי בדם שבישלו שוב אין לחוש לזה, אכן למ"ש לעיל דנראה מדברי כל הפוסקים דאף בדרבנן יש לחוש בזה מטעם דהו"ל ספק הרגיל עדיין צ"ע, ועוד דהא כ"כ לעיל דבאמת קשה להעמיס כן בדברי הש"ך הנ"ל דמסתימת דבריו משמע דאף בדאורייתא שרי כה"ג [וראיתי בהגי' יד שאול במ"ש על הא דנמצא שרץ בראשו דציר דגים אין בו כ"א איסור דרבנן אף ע"י בישול (והנה מ"ש בנמצא שרץ נראה דהוא ל"ד דהא בשרץ ודאי דיש בו איסור תורה אלא ר"ל שנמצא בו דג טמא) ומ"מ דבריו צ"ע דהנה המעיין בט"ז בסי' פ"ג סק"ו ובש"ך שם ס"ק י"ד ובסי' ק"ז סק"א ירבה להדיא דס"ל דאף ע"י כבישה הו"ל איסור וכ"ש בבישול ואף למ"ש המ"י שם בכלל כ' סק"ד הנה עכ"פ בבישול כ"ע יודו דהו"ל איסור זד תורה יע"ש] אכן למ"ש א"ש הכל:

ושוב מצאתי בספר תיו יהושע הנד"מ באות א' במערכת איסור דבוק סק"ז שהביא דברי החכ"א הנ"ל ותמה עליו גם כן מטעם שכתב דגם במעיו יכולים המים לבוא שמה דרך הפה ועוד דהא בלא"ה אף שאין המים יכולים לבוא אין בו משום ממהר לבלוע ע"פ מ"ש הש"ך דכל שאין דבוק בתולדה אין בו משום ממהר לבלוע ועפ"ז הקשה ג"כ על מ"ש הט"ז שם בסי' צ"ב לצדד בזה מטעם שהמים יכולים לבוא דהא בלא"ה אינו ממהר לבלוע מטעם שאינו בתולדה ויצא לחדש דמה שנמצא במעיו או בראשו נקרא דבוק בתולדה ולכן אין להתיר כ"א במקום שהרוטב יכול לבוא בכל צד יע"ש, והביא שכ"כ בכפר חוקי דעת, ודבריו תמוהים דלמה יהיה כדבוק מתולדה דלכאורה נ"ד הו"ל כ"ש ממ"ש הש"ך בסי' ע"ב דהא שם עכ"פ נצטמק ע"י הבישול ונדבק משא"כ בנ"ד דגם עתה אינו נדבק

בשום מקום, גם במ"ש עוד לתרץ דברי החכ"א במ"ש לחלק בין שרץ שנמצא במעיו לנמצא בראשו דבראשו כיון דהמים מפסיקים בין האיסור לשאר הראש שפיר אמרינן דאין בו שום איסור מטעם דבוק דכיון דיש הפסק בינו לבין האיסור שוב הו"ל הראש כשא"ד שבקדירה משא"כ בנמצא במעיו דהמים אינם מפסיקים כ"א בין האיסור להמעי אבל בין המעי לשאר הדג אין שום הפסק נמצא שבשר הדג דבוק למעי שהשרץ בתוכו בלי שום אמצעות מים ולכן החוש מעיד דכשיוצא טעם האיסור לתבשיל שבקדירה יוצא מקודם לבשר הדג ואח"כ לשאר הקדירה ע"כ תו"ד, ועפ"ז העלה דבנמצא במעיו הו"ל ממש איסור דבוק ויש בו משום ממהר לבלוע וגם בזה דבריו צ"ע דמה לי שהמים מפסיקים או לא דסוף סוף כיון דהרוטב יכול לבוא שמה בודאי די"ל דהרוטב שוב מחלק הטעם בשוה לכל וכמו שנראה מפשטות דברי כל האחרונים דכל שהרוטב יוכל לבוא שוב האיסור נבלע בשוה בכל הקדירה ואף למ"ש דאף בכה"ג עיקר הבליעה יוצא דרך החתיכה מ"מ עכ"פ לבסוף מתחלק בשוה, ומה שדקדק בהא דהט"ז דאף אם לא היה אפשר לרוטב לבוא בכל צד עדיין אין בו משום ממהר לבלוע מטעם דאינו בתולדה, הן אמת שכ"כ גם בחו"ד בסי' צ"ב בחיד' סק"ח ובביא' סק"ט יע"ש, אכן כ"כ בגי' השו"ע דדבריו צ"ע דמפשטות דברי הט"ז משמע להדיא דכל שאין הרוטב יכול לבוא יש בו גם משום ממהר לבלוע, וגם מה שנסתייע ממ"ש הש"ך דבאינו דבוק מתולדה אין בו משום ממהר לבלוע אין הכרח כ"כ די"ל דע"כ לא כתב הש"ך להקל בזה אלא במקום שאפשר לרוטב לבוא עכ"פ בשאר הצדדים וכמש"ל משא"כ במקום שא"א לרוטב לבוא בשום צד גם הש"ך יודה דיש בזה משום ממהר לבלוע:

וגם במ"ש מהא דקי"ל בסי' ע"ב גבי מילוי דאין בו משום דבוק אף דאין הרוטב יכול לבוא שמה, הנה לכאורה היה אפ"ל דמה שמבואר בסי' ע"ב דאין בזה מטעם דבוק אין ר"ל בזה דשאר הקדירה מצטרף לס' דז"א כיון דאין הרוטב יכול לבוא שמה אלא דר"ל דהמילוי עכ"פ מצטרף גם כן עם העוף לס', ושוב מצאתי בשו"ת טו"ט מה"ק בסי' קכ"ה שהעלה ג"כ בפשיטות כמ"ש ופי' ג"כ בהא דמילוי כמ"ש (אכן במ"ש עוד שם דאם שמו קדירה קטנה בתוך קדירה גדולה דאין לצרף מה שבגדולה לס' אף שהרוטב יכול לבוא מלמעלה לתוך הקטנה מטעם דכל שאין הרוטב יכול לבוא מכל צד שפיר מקרי איסור דבוק, הנה לפענ"ד לכאורה דבר זה צ"ע ממ"ש הש"ך בסי' ע"ב דאף בנצטמק בבישול לאיזה חתיכה אין בה משום דבוק הרי דאף שבמקום הצימוק בודאי א"א לרוטב לבוא מ"מ עדיין אין בו משום דבוק, ומ"מ לפמ"ש לעיל דבאמת גם הש"ך יודה למ"ש הט"ז בהא דקרעפיש מטעם דכיון דע"פ הרוב נבלע מתחלה בגוף בחתיכה שפיר יש לחוש

לשמא היה חוץ לרוטב הנה לכאורה גם בנ"ד הו"ל להחמיר עכ"פ מטעם זה, ומ"מ יש לחלק בזה בין אם החלל שלמעלה קטן או גדול וכמש"ל בזה וצ"ע), שוב ראיתי דזה דחוק דהמעיין בלשון כל האחרונים בהא דמילוי נראה להדיא דר"ל דבאמת דינו כשאר איסור המונח בתוך היתר ושפיר יש לצרף אף שא"ד שבקדירה (ומה שנראה לכאורה מלשון הש"ך בס"ס ע"ג דעיקר פלפלו עם הרש"ל אם יש לצרף המילוי היינו משום דמיירי בצלי ובצלי בודאי אין שום שייכות לצרף שא"ד) אכן באמת בלא"ה לק"מ מהא דמילוי דודאי המילוי נעשה מחתיכות קטנות ולכן בודאי אפשר להרוטב לבוא שמה דרך החתיכות וכ"ש אם נעשה מבשר או ביצים שנכתשו דק דק בודאי דדינו ממש כלח בלח כמש"ל ולכן בכה"ג שפיר לא מקרי הפסק בינו לבין הרוטב, ואף למש"ל להחמיר אף במקום שאפשר לרוטב לבוא באיזה צד מטעם שמא היה חוץ לרוטב, מ"מ כ"ז דוקא במקום שבשאר הצדדים הוא מוקף בגוף החתיכה שהוא גוש וא"א לרוטב לבוא בשפע כ"כ משא"כ בנ"ד שבאמת הרוטב אין לו שום עיכוב כלל דיכולה לבוא בשפע מכל צד דרך הסדקים שבין החתיכות וכ"ש בנכתש דק דק שדינו ממש כלח בודאי דאין בזה שום חששא כלל, ונראה דאף הרש"ל דס"ל להחמיר בהא דנצטמק ע"י בישול וכן בהא דמילוי ביצים יודה בנ"ד דע"כ לא כתב כ"א בנצטמק דס"ל דכיון דנצטמק דינו כדבוק מתולדה ושוב אינו מחלק בשוה (או דאזיל לשיטתו שם בישש"ס סי' מ"ט דעיקר הטעם בדבוק מטעם דשמא היה חוץ לרוטב) וכן בהא דמילוי ביצים דעתו כיון דנקרשים שוב הו"ל דינו ממש כמו דבר גוש וכיון שמוקף בדבר גוש שפיר הו"ל דבוק משא"כ במילוי בשר וכדומה (וה"ה לדידן אף במילוי ביצים) שפיר אין בו שום חששא דדבוק מטעם שכתבנו: **ושוב** מצאתי שכ"ה להדיא בישש"ס בפכ"ה בסי' נ' וז"ל אבל מלאו בביצים ידוע שהלב נחבא וכנוס בתוך המילוי ולא גרע מחתיכה שהלב דבוק בה בשלמא אם מלאו בדבר אחר שאינו נקרש לא שייך למימר שיהיה כחתיכה שהלב דבוק בה מאחר שהוא נפרד לחתיכות דקות ואינו במקום אחד א"כ גם הלב שבתוכו לא חשיב כדבוק לאחד מן החתיכות אבל מאחר שנקרש מועיל שיתקבלו כולן כאחת והו"ל דבוק בתוכה ממש עכ"ל, הרי להדיא כמ"ש דכל שאינו מוקף בדבר גוש אין בו משום דבוק (ומזה נראה גם כן דבכה"ג אין לחוש אף לשמא היה חוץ לרוטב דהא הרש"ל לשיטתו דעיקר הטעם בדבוק הוא מטעם דשמא היה חוץ לרוטב כמש"ל ואפ"ה כתב דבשאר מילוי אין לחוש), הן אמת דלכאורה יל"ע דהא אם נאמר דעיקר הטעם בהא דדבוק הוא משום שמא הי' חוץ לרוטב א"כ עכ"פ בנ"ד הו"ל לצרף העוף עם המילוי דהא ודאי אף אם היה חוץ לרוטב עכ"פ הי' עם העוף, שוב עיינתי בדברי הישש"ס שם בסי' מ"ט ונראה מדבריו דבאמת

מסיק שם בסופו דעיקר הטעם בהא דדבוק הוא מטעם דחיישינן דשמא בתחלת הרתיחה לא נתבלבל הטעם בשוה לכל הקדירה (והוא ע"פ שיטת רש"י דבלי ניער וכסה אינו מחלק בשוה) ונאסרה אותה חתיכה ואוסרת השאר אח"כ יע"ש, ועפ"ז א"ש בהא דמילוי דבאמת נאסר תחלה גוף המילוי ואח"כ אוסרת שאר העוף, ומ"מ שפיר י"ל דלדידן לא חיישינן כה"ג אף לשמא היה חוץ לרוטב דהא כ"כ לעיל דע"כ לא חיישינן לזה כ"א במקום שיש בגוף החתיכה יותר בלוע מבשאר הקדירה משא"כ בנ"ד:

כג) גם במה שנסתייע החו"ד מהא דט"ח שנפלה על חתיכה שמקצתה חוץ לרוטב והוא ע"פ מ"ש התוס' דנבלע מתחלה רק באותה חתיכה הרי דאף בכה"ג שפיר מצטרף שאר הקדרה לס', הנה כ"כ לעיל דלכאורה בלא"ה יקשה לדידן דאכתי הו"ל לחוש בכה"ג דשמא היתה פ"א חוץ לרוטב וא"כ בבב"ח הו"ל להצריך ס' נגד כל החתיכה אף בלי ניעור אח"כ וגם בשא"ס עכ"פ הו"ל לאסור אותה חתיכה אף לשיטת ר"י ז"ל, וע"כ צ"ל דלדידן דקי"ל לאסור בדבוק ולהתיר בהא דט"ח ס"ל דבאמת בהא דט"ח אין האיסור מתפשט רק באותה חתיכה אלא דהרתיחה עולה ומחלק הטפה לכל הקדרה בשוה וכמ"ש הפמ"ג בסי' צ"ב בתחלה יע"ש, עוד נלפענ"ד בישוב דברי הש"ך הנ"ל והוא דהש"ך באמת ס"ל בהא דקרעפיש וכדומה דלא כמ"ש הט"ז שם דהרוטב יכול לבוא מכל צד אלא דע"י הבישול בודאי קרוב לודאי שנצמק פה הדג ואין המים יכולים לבוא שמה, ואף דבסי' ע"ב ס"ל דלא כרש"ל בהא דנצטמק ע"י הבישול מ"מ היינו דוקא במקום שעכ"פ בשאר הצדדים המים יכולים לבוא בלי עיכוב משא"כ בנ"ד (ומהא דמילוי כ"כ דבאמת בכה"ג המים יכולים לבוא שמה בשופי) ומ"ש במהרי"ל ושאר אחרונים שם לאסור מטעם שמא היתה חוץ לרוטב, הנה י"ל דמהרי"ל וסיעתו ס"ל דבאמת אין עיקר האיסור בהא דדבוק כ"א מטעם זה כמ"ש הרמ"א בתשובה ובאמת לדידן יש לאסור גם כן מטעם ממהר לבלוע:

שוב מצאתי בתב"ש בסי' כ"ב סק"ז במ"ש להשיג על המ"י שם שהבין בדעת הש"ך דאף במקום שיש איזה נקבים שהמים יכולים לבוא מ"מ יש בזה איסור גם משום ממהר לבלוע מטעם דעיקר ורוב האיסור נבלע רק באותו חתיכה וע"ש, וע"כ צ"ל לדידי' דל"ד להא דלב שנמצא מונח בעוף דשם החלל גדול והמים יכולים לבוא בשפע משא"כ בהא דראש שם שהנקב קטן וא"ל דשאני התם גבי לב שאינו דבוק ובמקום שאינו דבוק בלא"ה אין בו משום ממהר לבלוע וכמ"ש החו"ד הנ"ל, דז"א דהא גם המוח שבראש כפי הנראה דאין בו שום דיבוק לעצם שבראש ואפ"ה ס"ל להתב"ש שם דיש בו משום ממהר לבלוע יע"ש א"ו כמ"ש, ובהא דמילוי ע"כ צ"ל דדמי להא דלב וכמש"ל (והנה לפ"ז לכאורה הי'

אפ"ל כמ"ש החו"ד דלא חיישינן לשמא הי' חוץ כ"א במקום שממהר לבלוע דלפמ"ש לק"מ מהא דקרעפיש דבאמת גם שם יש בו משום ממהר לבלוע וכן מהא דט"ח כ"כ דאפ"ל דלדידן אינו מתפשטת כלל באותה חתיכה דוקא, אכן כבר ביארתי דבלא"ה אין בזה שום חז"א וגם לדעת הט"ז שם ע"כ צ"ל כמש"ל) ובהכי א"ש ג"כ דברי הש"ך בסי' כ"ב הנ"ל במ"ש בדעת הרמ"א דכיון שהורידיו מפסיקין אין בזה משום ממהר לבלוע דאכתי לפמ"ש הרמ"א בת"ח ובתשובה דעיקר איסור בדבוק מטעם שמא הי' חוץ לרוטב עדיין יש בזה איסור מטעם הנ"ל, אכן למ"ש א"ש דכיון דלדעת הש"ך אין בזה מטעם ממהר לבלוע א"כ י"ל דבאמת אין בחתיכה זו שום בליעה ביותר משאר הקדרה ובכה"ג כ"כ דאין לחוש לשמא הי' חוץ לרוטב (והנה לכאורה בהא דשרץ שנמצא במעי הדג בלא"ה אין בה משום ממהר לבלוע ע"פ מ"ש הש"ך כאן דכל היכי שיש דבר המפסיק בין האיסור אין בזה משום ממהר לבלוע וא"כ ה"ה הכא הא המעי מפסיק בין האיסור לגוף הדג, אכן באמת ז"א כמ"ש התב"ש שם דע"כ לא כתב הש"ך להקל בזה כ"א בהא דורידיה שהמה מגולים מצד חוץ לרוטב ושא"ר שבקדרה משא"כ בנ"ד שבאמת אינו מגולה בשום צד לרוטב (ומ"ש הש"ך שם דבלב שנמלח אין בו משום ממהר לבלוע אף דלכאורה העוף מקיף ומכסה את הלב מכל צד, אכן כ"כ דבעוף כיון שחללה גדול והמים באים לתוכה בשפע דינו כמגולה), והנה לפמ"ש לעיל דבמקוה שהאיסור מוקף מכל צד בדבר גוש גם הש"ך יודה דאף שאינו דבוק מתולדה יש בו משום ממהר לבלוע, נלפענ"ד דה"ה אם האיסור מקיף את ההיתר מכל צד ודבוק בו יש בו ג"כ מטעם ממהר לבלוע אף שאינו דבוק מתולדה ואף שהרוטב מקיף את האיסור מכל צד מ"מ כיון שאין הרוטב מגיע אל ההיתר בשום צד שפיר יש בזה משום ממהר לבלוע, ובהכי א"ש מ"ש הש"ך בסי' ס"ט ס"ק ל"ה להשיג על הרש"ל במ"ש דהמלח הו"ל איסור דבוק מטעם שכ' המרדכי ע"ש ראב"ן ובאו"ה דתיכף שבא לקדרה נמס כל המלח, דלכאורה בלא"ה אין בו משום איסור דבוק לפי שיטת הש"ך בסי' ע"ב דכל שאינו דבוק מתולדה אין בו משום ממהר לבלוע, אכן למ"ש א"ש ואף דלכאורה הרוטב יכול לבוא בין המלח לתוך החתיכה מ"מ אפ"ל דס"ל דע"י הדם נקרש גם המילוי ודינו כגוש וכמ"ש הרש"ל גבי ביצים, עוד אפ"ל דס"ל דכשהיתר מוקף מן האיסור אף כה"ג אסור דמ"מ רוב האיסור נבלע באותו חתיכה דהא הרי אף בגוש ממש הוא מגולה לרוטב בצד חוץ ומ"מ אינו מחלק בשוה א"כ ה"ה בנ"ד, ויעו' בב"ח שם במ"ש בשם הרש"ל דחשיב ליה הדם איסור דבוק משמע דעיקר האיסור בזה מחמת הדם, גם אפ"ל דהדם נדבק הרבה בתוך המלח ולכן אינו יכול לחלק בשוה, וזה נראה ג"כ דעת הפמ"ג במש"ז שם ס"ק כ"ט ובשפ"ד

ס"ק מ"ו וסק"ס במ"ש להסתפק בבשר שלא הודח ונתבשל אי יש בו משום איסור דבוק, ולכאורה ג"כ צ"ע דהא אינו בתולדה ולמ"ש א"ש:

וראיתי בספר היו יהושע הנ"ל באות י"ב שם שהניח בצ"ע דברי הפמ"ג הנ"ל דבלא"ה אין בזה משום ממהר לבלוע מטעם שאינו בתולדה, אכן כפי הנראה דאשתמיט ליה דברי הש"ך בס"ק ל"ה הנ"ל דאל"כ הו"ל להקשות גם על הש"ך עצמו כן ועוד דהא הש"ך כתב כן בשם המרדכי וראב"ן ואו"ה, ולפמ"ש הוא נ"י הנה לפי שיטת הש"ך יקשה באמת דלמה הוצרכו לטעם זה כלל, גם במ"ש דדם בעין שעל החתיכה מקרי דבוק בתולדה ג"כ צ"ע דהא מבואר בכל הפוסקים דהדם בעין בא לה מדוחק הקופיץ וא"כ בודאי דאין לו דין דבוק מתולדה אכן למ"ש א"ש:

כד) הכלל העולה מזה דבנ"ד גבי מילוי דגים בודאי הדבר פשוט להתיר דלענין חשש ממהר לבלוע כבר נתבאר דלמ"ש בחו"ד כל שאינו דבוק בתולדה אין בו משום ממהר לבלוע, ואף לפמ"ש דגם בכה"ג יש בו משום ממהר לבלוע מ"מ עכ"פ בנ"ד אין בזה שום חששא דכיון דדינו ממש כלח בלח והמים יכולים לבוא שמה בשפע וכמ"ש מדברי הישו"ש וא"כ הרוטב מחלק בשוה, והנה מדברי הישו"ש הנ"ל במ"ש לחלק בין מילוי שא"ד למילוי ביצים נסתר ג"כ מ"ש כת"ר לחשוש בנ"ד מטעם דהביצים נקרשים דהרי מבואר שם דעיקר האיסור בביצים מטעם שהם נעשים כגוש אחד והרוטב אין יכול לבוא שמה ובאם יש במילוי ג"כ שאר דברים ולא נמלח דינו כמילוי בשר לבד הרי אף דהביצים נקרשים מ"מ כיון שיש בו ג"כ שאר דברים אמרי' דהמים באים דרך שאר המילוי ושוב אינו נבלע בתוך המילוי כ"א לפי ערך ס', וא"כ ה"ה וכ"ש בנ"ד אף שהביצים נקרשים מ"מ סוף סוף המים באים לתוכה בשפע ואינו בולע ביותר משא"ד שבקדרה ואף דודאי נשאר בתוכה ממשו מ"מ כ"כ לעיל דאין לחוש לזה וז"ב, וגם בענין חששא דשמא הי' פ"א חוץ לרוטב כבר ביארנו דבמקום שהרוטב יכול לבוא בשפע אין לחוש, ולשיטת הפמ"ג והתו"ד בלא"ה שרי מטעם ס"ס כמש"ל:

ושוב מצאתי בשו"ת טו"ס מה"ק בסי' קל"ד שהשיב בפשיטות לאסור כה"ג במילוי דגים כל שאין בהדגים עצמן ס' נגד הביצה מב' טעמים, א' ע"פ מ"ש הפמ"ג להסתפק בזית רוטב לל' זיתי גוש ול' זיתי רוטב דהרוטב ישאר באיסורו מטעם דאין יבש מבטל הלח, ואף דשם קי"ל להתיר היינו מטעם דאין האיסור עומד בפ"ע משא"כ בנ"ד דהאיסור עומד בפ"ע בגוש ודאי דאין הלח מצטרף עמו, ב' מטעם דנאסר מתחלה ע"י הדיכה מטעם דהבצלים המה ד"ח עם דוחקא ואף דרובו אינו ד"ח לא מהני כיון דהדוחקא אינו פועל כלל במה שאינו חריף וא"כ לא עשה הדיכה שום פעולה כ"א בהד"ח והו"ל

כאלו אין שם רק הד"ח, ועוד דהא יתכן שהסכין נגע רק בבצל וביצה בלי תערובות שאר המילוי ע"כ תו"ד, והנה מ"ש בחשש הא' הנה כבר ביארנו לעיל דבנ"ד בין אם נאמר דדינו כיבש ביבש ובין אם נאמר כלח בלח אין בזה שום חששא יע"ש, גם במ"ש מטעם שהאיסור עומד בפ"ע יעו' בסי' ק"ד במ"ש האחרונים בזה, וגם במ"ש בחשש השני הנה לכאורה יפה כתב השואל שם לצדד בזה ע"פ מ"ש הט"ז דביש עוד איזה צד להקל שפיר סמכינן אמ"ד דלא הוה ד"ח כ"א קורט של חלתית, ומ"ש הוא ז"ל שם כיון דעתה סוגיין דעלמא להחזיק בצלים לד"ח שוב אין לצרף דעה זו לס"ס באמת דבריו צ"ע דהמעיין בכל האחרונים יראה להדיא שכתבו לצדד בכה"ג מטעם צירוף דעה זו במקום שיש עוד איזה צד להקל, וכ"כ הוא עצמו בכמה תשובות שם יעו' בסי' קכ"ט שם, גם מ"ש עוד שם דאף הט"ז לא סמך ע"ז כ"א שלא לאסור כולו הנה מדברי כל האחרונים יראה להדיא דאף להתיר לגמרי סמכינן ע"ז יעו"ש, גם לפמ"ש לעיל דדינו כלח בלח א"כ אף אם באמת הי' מתחלה ע"י בישול מ"מ כיון שנתוסף אח"כ עד ס' הנה בלח בלח באמת קי"ל להתיר בה"מ דל"א ביה נ"נ ובנ"ד דיש בו עוד ספק יש להתיר אף בלי ה"מ (ויעו' במש"ל מדברי החכמת אדם גבי מילוי קמח עם ביצים):

אכן בנידון כת"ר במילוי בעור ההעלזיל הנה לכאורה באמת יש להחמיר ע"פ מ"ש לעיל דבאם האיסור מוקף מכל צד מדבר גוש גם הש"ך יודה דיש בו משום ממהר לבלוע אף שאינו בתולדה ודלא כמ"ש החו"ד ואף לפמ"ש החו"ד הנ"ל עכ"פ יש בזה מטעם שמא הי' חוץ לרוטב ואף דכ"כ דלפי שיטת הפמ"ג וחו"ד היה אפשר לצדד בזה מטעם ס"ס מ"מ לפי מה שביארנו לעיל דהו"ל ספק הרגיל ואינו מצטרף אכתי צ"ע, ומ"מ אכתי יש לצדד בזה חדא דהא ידוע דודאי אין התפירות נעשים תכופים זל"ז וא"כ אכתי יכולים המים לבוא בין התפירות, ואף למ"ש דכל היכי שמוקף מכל הצדדים אף שיש איזה נקב קטן בצד אחד מ"מ אכתי יש לאסור לשיטת הט"ז והש"ך מטעם שמא הי' חוץ לרוטב וכ"ש למ"ש בשם התב"ש בדעת הש"ך דיש בכה"ג אף מטעם ממהר לבלוע, מ"מ י"ל דכ"ז דוקא במקום שיש בו נקב או ב' משא"כ בנ"ד שיש בו בב' הצדדים נקבים הרבה בין התפירות שפיר יכולים לבוא בשפע ובפרט שבענין חששא דממהר לבלוע בלא"ה דעת החו"ד להקל בנ"ד מטעם שאינו בתולדה, וגם בנידון החשש דשמא הי' חוץ לרוטב ג"כ כבר ביארנו דלהפמ"ג וחו"ד יש להקל בנ"ד מטעם ס"ס:

עוד נלפענ"ד לצדד בזה ע"פ מ"ש המ"י בכלל ד' סק"ה להשיג על חמיו הג' מהר"ש במ"ש דהדחת העור אינו עולה לבשר ממ"ש בשבת (דף ק"ח) דעור אית בי' נקבי ועולה ג"כ לבשר יעו"ש, וא"כ כיון דאף בצונן אמרינן כן א"כ כ"ש בבישול וא"כ המים יכולים לבוא

בכ"מ ושוב אין בזה כלל משום איסור דבוק כמש"ל, ואף דבנובי"ת ביו"ד סי' י"ב כתב דבאמת אין נקבי הנוצות עוברים מעל"ע מ"מ הא כבר כתב הפ"ת בסי' ס"ט בס"ק כ"ה דדבריו צ"ע מהא דחולין (דף קי"ט) יע"ש:

עוד נלפענ"ד דיש לצדד בזה ע"פ מ"ש המ"ב בסי' ל"ז (והובא דבריו גם בחכ"א כלל מ"ד סעיף ט"ו) דלא אמרינן איסור דבוק כ"א בודאי איסור משא"כ בספק וא"כ ה"ה בנ"ד דאין בזה רק ספק שמא הי' במקום האוסר, ועוד נלפענ"ד דאף אם נאמר דאין להקל בשאר ספק איסור מ"מ בנ"ד דבלא"ה לכמה דעות אין בזה כ"א ספק איסור דרבנן אפשר דכ"ע יודו דל"א ביה איסור דבוק כלל, עוד נלפענ"ד דאף לפמ"ש דאפל"ס בשא"ס הו"ל איסור תורה מ"מ בדבוק כיון דלדעת רוב הפוסקים לא אמרינן דבוק כלל וגם אף בשאר איסורים יש כמה דעות דאין בו רק איסור דרבנן כמש"ל א"כ באיסור דבוק שפיר יש לצדד דאף באפל"ס אין בו שום איסור תורה, וכ"נ באמת ממ"ש כמה אחרונים דגוף איסור דבוק אין בו איסור רק מחומרא בעלמא וכיון שכן בודאי דאין דינו רק כאיסור דרבנן וא"כ בדרבנן כבר כתבנו דלפמ"ש הרמ"א להקל במב"מ מטעם דבדרבנן שוב סמכינן אמ"ד דדם ביצים דרבנן ה"ה בנ"ד, זאת תורת העולה במצודתינו, ומהרחמן אשר הוא מרחם עלינו, נבקש אשר בדרך אמת ידריכנו, ובתורתו ובמצותיו יאיר עינינו.

סימן ד

א) כתב הלב"ש ביו"ד בסי' ס"ו בחידושים להחמיר בנתערב חד בחד ולא נטרף לגמרי ולפי מראית עין יכולים ליטול החלבון מן התערובות, והנה לפענ"ד דבריו צ"ע כיון דדעת הש"ך בלא"ה להקל חד בחד ובנ"ד בודאי י"ל דכ"ע יודו דהא עכ"פ בודאי לאחר שמסירין את האיסור בודאי נשאר רובו היתר כמושג בחוש, ומ"ש דנראה מדברי הפוסקים דתיכף נתערב החלבון לפענ"ד אין הכרח מזה דהם מיירי בשהיו הדם במקום האוסר בודאי דבכה"ג לא מהני באמת ביטול ברוב וצריך ס' לכן שפיר כתבו לאסור בחלבון דכיון דודאי נשאר קצת מן האיסור בתערובות ושמא אין ס' בהיתר נגדו, משא"כ בנ"ד דדי ברוב היתר בודאי דאין להכחיש את המושג בחוש דודאי לאחר שנוטלין את האיסור בודאי דיש רובו היתר נגד מה שנשאר, ולכן נלפענ"ד דבכה"ג אף בנמצא הדם בחלמו ג"כ יש להקל וכמש"ל בארוכה דבכל מקום שיש רוב היתר אף בחלמון שרי דבכהאי גוונא שפיר יש לסמוך על הרש"ל ופרי חדש שהכריעו לגמרי כדעת הרא"ה יעו"ש:

ב) עוד נלפענ"ד דאם נתבשלו ג' ביצים בקדירה ונמצא דם באחת יש להתיר הקדירה בשהיית מעל"ע אף באין ה"מ כיון דלט"ז בסי' צ"ח בלא"ה הקדירה שרי וא"כ הו"ל כמו נתבשל ספק איסור ויש בו דעות להתיר דבכהאי גוונא בודאי דיש להתיר הכלים

בשהיית מעל"ע וכמ"ש הלב"ש בחו"ד בכ"מ (וע"ל בס"א במ"ש בזה דבאמת כה"ד התב"ש ופר"ח ושאר אחרוני') ואפי' בחד בחד ג"כ נראה דיש להקל, ל"מ אם נתבשלו בקליפתן כ"כ דדינו כחד בתרי מטעם דקליפת האיסור אינה מצטרפת לאיסור עכ"פ (אף לפמ"ש הרמ"א בצ"ט) וקליפות ההיתר בודאי מצטרפים להיתר וא"ה הו"ל רוב היתר (דהא לא בעינן כפל כמבואר באחרונים) ואף בנתבשלו בלי קליפה מ"מ יש לצדד בזה חדא דהא דעת הש"ך דבנ"ד אף בחד בחד שרי, ולפ"ז הדר דינא דלפי שיטת הט"ז וסיעתו שם בצ"ח גם הקדירה שרי, ועוד כיון דאינו רק ספק ויש בזה דעות דהו"ל רק איסור דרבנן כמ"ש האחרונים א"כ בכל כה"ג שפיר יש להקל בשהיית מעל"ע ולפ"ז היה אפ"ל דאף בנתבשלה לבדה ג"כ יש להקל בשהיית מעל"ע ומ"מ עדיין צל"ע בזה, שוב ראיתי במש"ז כאן שכתב דבנ"ד אפ"ל דגם הש"ך בסי' צ"ח יודה דיש להתיר אף הא"מ מטעם צירוף דעת הפוסקים הנ"ל יע"ש, וא"כ כ"ש בנ"ד לענין הקדירה, ויעו' בלב"ש כאן שהשיג עליו והעלה דבאמת יש לאסור המים והקדירה אם לא בתערובות דיש בזה הפ"מ, ולפענ"ד דבריו צ"ע לפמ"ש הוא עצמו בסי' י"ב שם דבכ"מ שנתבשל בכלי ספק איסור ויש בזה איזה דעות שהוא רק איסור דרבנן וכ"ש אם יש בו דעות להתיר והובא דעתם בשו"ע שפיר יש להקל בשהיית מעל"ע, וע"כ כ"ש בנ"ד דלט"ז בלא"ה שרי וגם יש בזה הרבה דעות דאינו כ"א מדרבנן כמבואר:.

שוב עיינתי דאדרבה אם נתבשלו בקליפתן לכאורה דיש לאסור בזה, והוא ע"פ מה שנתבאר בסי' פ"ו סע"ה דביצת עוף טמא אינה אוסרת אם היא בקליפתה מטעם דאינה פולטת כ"א מיא בעלמא משא"כ בביצה שיש בה אפרוח או דם יעו"ש, וא"כ ה"ה בנ"ד לענין המים והקדירה שפיר י"ל דאף להט"ז שם בצ"ח יש לאסור מטעם דביצה שיש בה הדם פלטה טעם גמור והביצים של היתר לא פלטו כ"א מיא בעלמא וא"כ אין בה רוב היתר (ויעו' באחרונים שם במ"ש בלא"ה לפקפק בזה דמנ"ל יש בא"מ רוב מן ההיתר ויעו' בסי' א' במ"ש בזה) ומ"מ יש לצדד בזה חדא דהא דעת הפרישה וש"ך ופר"ח שם דכל שאחד מהם קלופה שפיר אוסרת וא"כ ה"ה בנ"ד שפיר פלטו הביצים של היתר טעם גמור לתוך המים ויש כאן ביטול ברוב היתר, ואף למ"ש הט"ז שה דהעיקר תלוי באיסור דאם הוא בקליפתו שוב אינו יכול לאסור וכ"נ לכאורה מפשטות לשון השו"ע שם במ"ש אם היא בקליפתה מ"מ הא כ"כ דבנ"ד אפשר לומר דאף בנתבשלה לבדה יש להתיר הקדירה וא"כ כ"ש בנ"ד אכן במ"ש הלב"ש שם להקל בתערובות בה"מ כה"ג ע"פ דעת הט"ז בסי' צ"ח לפלא עליו שלא העיר כלל מהא דסי' פ"ו הנ"ל דאדרבה לט"ז שם יש לאסור בנ"ד הא"מ אף בה"מ דהא ההיתר לא פלט כלל:

ג) **וע"ז** כתב לי ח"א לסייע מ"ש בנידון אם בישל ביצה ונמצא בה דם דיש להתיר הכלי לאחר מעל"ע מדברי ספר יד יהודה שכתב ג"כ כן הנה ספר הנ"ל לא ראיתיו ות"ח לו, אכן בגוף הדבר הנה באמת הנחתי בצ"ע והיינו מטעם דהנה המעיין בר"ן בע"ז ס"ו וכ"ה עוד שם בסוף פרק השוכר את הפועל בד"ה לא אסרה תורה וכו' יראה להדיא דס"ל דגוף הבלוע שבקדירה שאב"י אסור מה"ת אלא שאינו יכול לאסור התערובות מטעם נטל"פ, וכ"נ ג"כ מדעת הרשב"א דעיקר הטעם בזה מטעם ביטול חד בתרי, ויעו' במש"ה במה שהקשה לדעת הראב"ד איך מותר לבשל בקדירה שאב"י והא הו"ל מבטל איסור ותי' דאין כוונתו לבטל יע"ש, וא"כ י"ל דל"ד להא דרמ"א הנ"ל בחד בתרי דהנה ל"מ לדעת הרא"ש דנהפך להיתר ממש אף מדרבנן ואף לדעת הרשב"א מ"מ עכ"פ מה"ת גם הוא יודה דנהפך להיתר, משא"כ בנ"ד דלענין גוף הבלוע הו"ל גם עתה ספק תורה, ויעו' בפ"ת בסי' ק"י שכתב ג"כ בשם שו"ת רע"ק להעיר בזה מטעם זה, ומ"מ עדיין יל"ע בזה א' ממ"ש כל הפוסקים דיש להתיר להגעיל כלי שאב"י בלי ס' מטעם דהו"ל נטבנ"ט דהיתירה משמע דהטעם הנפלט מהכלי עצמו שוב הו"ל היתר, וכ"נ להדיא מלשון הרא"ש בסוף ע"ז במ"ש וכולו היתר כיון שנפגם יע"ש, ולמ"ש הרשב"א והר"ן הנה כשיצא מהכלי עדיין שם איסור עליו וכ"נ להדיא מלשון הר"ן בע"ז ס"ו שם במ"ש אע"פ שחל איסור מתחלה באותו דבר שנתערב בהיתר יע"ש, ועוד דסוף סוף כיון דמבואר בש"ס שם דלא אסרה תורה אלא קדירה בת יומא א"כ הא כאן אין אנו דנין על הבליעה שבקדירה רק על הקדירה עצמה והקדירה באמת כבר הותרה מה"ת (יהיה מאיזה טעם שיהיה או מטעם דאין מבטלין הו"ל דרבנן או כמ"ש המש"ה דאין כוונתו לבטל) וא"כ שוב הו"ל סד"ר ע"י גלגול (ואף דאכתי יש לחוש שמא יבשל בה ד"ח מ"מ כיון דהתורה לא חששה לזה וע"כ מטעם שאינו מצוי כ"כ שיהיה רובו ד"ח או שבאמת גם ע"י ד"ח אינו כ"א מדרבנן יעו' באחרונים) וא"כ שפיר יש לצדד בזה וכבר הארכתי בזה במק"א ואכפ"ל:

סימן ה

שאלה. שו"ב שאמר על מותר אסור מה דינו:

תשובה. א) הנה המש"ז כתב בסי' א' סק"ז דמי שאומר על מותר אסור באמת יש לאסור בזה אף מעיקר הדין ודלא כמ"ש התב"ש וכמ"ש הש"ך בסי' רמ"ב בפסק או"ה בסק"ט דמזה יבוא להתיר את האיסור ועוד דיצא מזה חורבה לענין ב' קדירות יעו"ש, ויעו' בפ"ת כאן בסק"ז במה שהעתיק בשם הבי"ע שכתב לאסור בזה מטעם דנפיק מינה חורבה לענין קדושי אשה יעו"ש:

והנה לכאורה היה אפ"ל בזה דהוא מטעם דאסור להפסיד ממון של ישראל דיש בזה משום בל תשחית ול"מ דאסור ליתן לו קבלה לכתחלה אלא דאפ"ל דמה"ט נידון אף בהעברה משום דיבוא להשחית ממון ישראל, גם אפ"ל דהוא מטעם ביטול מ"ע דכיסוי הדם דיסבור דהו"ל נבלה ודאית ולא יכסה, אכן באמת בגוף דבר זה שכתבו האחרונים דיש חשש במה שיאסר את המותר יהיה מאיזה טעם שיהיה, הנה אף שבאמת נראה כן גם מדברי הש"ך שם בסי' רמ"ב, אכן לפענ"ד באמת צ"ע בזה ממ"ש הירושלמי וז"ל לא ביש לי מה דאמרת על טהור טמא אלא דסופך לומר על טמא טהור עכ"ל, והנה מזה משמע להדיא דבמה שאמר על טהור טמא באמת עדיין אין בזה שום ריעותא כלל רק עיקר החששא בזה מטעם סופו שיבוא לטהר את הטמא ולהתיר את האסור, שוב מצאתי בגי' רש"א (בי"ד דפוס ווילנא) שהביא דהבי"ע בעצמו הרגיש בזה ופי' דברי הירושלמי ע"פ שיטתו, ולפענ"ד הנה פשטות דברי הירוש' מראין להדיא כמ"ש דאל"כ איך אמרו לא ביש לי כיון דבאמת יש גם בזה איזה חששא, ובהכי היה אפ"ל מה שלא דיבר זה גבי חכם (יעו' בגי' רש"א) די"ל דדוקא גבי שו"ב שהמה צריכים להיות בקיאים בע"פ ביותר מחכם כמ"ש הט"ז כאן בסק"ו החמירו בזה משא"כ בחכם, ומ"מ עדיין יל"ע בזה:

ב) ועל זה השיב לי ח"א בענין מ"ש הבי"ע והפמ"ג בנידון אם אומר על מותר אסור ממ"ש בש"ס (נדה דף כ') לשון לא מיבעיא לי למחזי דמא משמע דאין בזה איסור, הנה מלבד שאין בדקדוק זה הכרח גמור די"ל דבאמת ר"ל כיון שלא היה בקי באמת אסור לו לראות וכמ"ש הם, גם בלא"ה לענ"ד נראה דלק"מ דע"כ לא כתבו האחרונים בזה דיש לחוש שיבוא לידי קלקול אלא במקום שבאמת המורה טועה בזה משא"כ בהא דר"א הנ"ל שבאמת ר"א גופא ידע בזה שאינו בקי בזה שפיר י"ל דשוב אין בזה שום חששא כלל דהא ידע באמת שכל עיקר מה שטימא אותו הוא מחמת ספק ואם כן לא יבוא להקל עי"ז, ואף דאכתי יש לחוש לכאורה שמא יבוא הענין לפני מורה אחר והוא לא ידע שטימא מספק מ"מ י"ל דכולי האי לא חשו בזה, ועוד דבהא דר"א מסתמא כל ההוראות בא לפניו, ועוד דמסתמא בודאי היה גלוי לפני כל החכמים שבעירו שהוא אינו בקי כ"כ, גם במה שכתב דיש לחוש דשמא אשה אחרת תתלה או היא עצמה ור"ל בלי שאלה לחכם בודאי אינו דודאי הנשים בעצמן לא היו בקיאים במראות הדמים ביותר מר"א ואם כן לפענ"ד פשוט דיכולה לתלות דגם דם שלה אינו בודאי מראה טמא, וכן נראה להדיא ממה שהעתיקו בכל הפוסקים כל דיני תלוי ואף דא"א בקיאים במראית הדמים וא"כ י"ל שמא הדם הא' לא היה מראה טמא א"ו כמ"ש, וגם בלא"ה מוכרח לענ"ד דלא החמירו בזה כ"א במקום שהמורה טועה בדין משא"כ במקום ספק דהא בכמה דברים

גם אנו מחמירים מספק בקיאות ועי' בתר"י ברכות במ"ש לפרש במ"ש כחרדל דר"ל מראה החרדל שהוא טהור יע"ש:

ושוב ראיתי בש"ך יו"ד בסי' רמ"ב בפסק או"ה סי' ט' שכתב להדיא דאם המורה אומר שאוסר מספק אין בזה שום חשש, וא"כ בלא"ה לק"מ מהא דר"א דר"ל דאף אם ירצה להודיע להם שהוא רק מספק דבכה"ג בודאי אין בו שום חשש מ"מ עדיין אין נכון מצד שיבוא להפסיד בחנם ולטמא דם טהור, אכן בגוף דברי הש"ך הנ"ל במה דמשמע דאין לאסור שום דבר מספק אם לא שמגלה להשואל שאסרו רק מספק, לכאורה צ"ע ממ"ש דהא בכמה דברים שאנו אוסרים מספק בקיאות או ספק פלוגתא ולא מצאתי בדברי הפוסקים שיצטרך לומר שהוא רק מספק וכן הוא המנהג באמת שאין מודיעים לשום שואל מזה, ונראה דע"כ לא כתב הש"ך דצריך להודיע אלא במקום שהחכם עצמו מסופק בדבר מה והוא ק"ח לו לבדו, אכן במקום שהספק כולל לכל חכמי הדור כמו בהא שאנו מחמירים בכמה דברים אין לחוש בזה (ואפשר דאדרבה אין נכון להודיע שלא יבואו להקל בזה) ואף דלכאורה אין טעם לחלק בזה מ"מ י"ל דהטעם בזה מטעם דהכל יודעים דאנו אוסרים כמה דברים מחמת ספק ולא יבואו להקל בזה ועדיין יל"ע, ויעוין בשד"ח בכללים במע' א' סימן רי"ד שהניח בצ"ע במ"ש הרדב"ז במה שאסר השואל מחמת ספק אם הלכה כת"ק דיש לחוש בזה שמא יבוא להתיר את האיסור ממ"ש הש"ך כאן דיכול לאסור מספק ולענ"ד נראה דע"כ לא כתבו דיש לאסור אלא במקום שהחכם באמת אינו טועה בדמיונות משא"כ במקום שאנו רואים שהוא טועה ולא היה ראוי להסתפק כה"ג בודאי יש לחוש כמ"ש הרדב"ז:

ג) **גם** במ"ש לפרש דברי המד"ר פ' חוקת במ"ש הורה ר"י על הדגי' שטעונים שחיטה ארבעוני דילקי ע"פ מ"ש בסולת למנחה דאין להחמיר במה שנתבטל בס' או בכ"ש מטעם שנראה כאפיקורסות, הנה מלבד שבאמת אין זה מוסכם כמ"ש האו"ה שם (וגם גוף הדבר צריך עיון דהנה בכ"ש באמת יש הרבה מחמירים וגם רש"ל והט"ז החמירו בזה באין ה"מ עכ"פ וגם בביטול בס' יעוין בפ"ת בסי' צ"ח סק"ב במ"ש בשם שו"ת פ"ה, ומשמע דלדידן דקי"ל דטכ"ע דאורייתא אפשר להחמיר בזה בפני ע"ה עכ"פ ויעו' בשד"ח במ"ש בענין אם אפשר למוכרו לגוי בלי הפסד וכבר הארכתי בזה במק"א ואכפ"ל) אכן במה שרצה כת"ר לחדש דיש בו מלקות בודאי תמוה דהמעיין בלשון הסולת למנחה במ"ש דיצא שכרו בהפסדו משמע להדיא דאין בזה כ"א שאינו עושה מצוה בזה ועכ"פ אין בזה כ"א חששא בעלמא וגם בלא"ה הדבר תמוה דהא אין בו מעשה, ויעו' פמ"ג בפתיחה כוללת במ"ש בענין איסור דרבנן שאין בו מעשה, גם בלא"ה

אין דברי הסל"מ שייכים להא דהמד"ר דהסל"מ מירי דוקא במי שיודע הדין שהוא מותר ובא להחמיר משא"כ בהא דהמד"ר כפי הנראה שהיה סובר דהדין כן, גם במה שדחה כת"ר דברי היפ"ת שכתב לפרש דהוא מטעם שיבא להתיר את האיסור לפענ"ד דיחו כזה חוזר ונראה דהנה ע"ז נאמר כי רבים חללים הפילה וכו' זה תלמיד שלא הגיע להוראה ואם כן שפיר י"ל כיון שעבר על דברי קבלה וגם כיון דהו"ל בכלל מבלי עולם כמ"ש בסוטה ודף כ"ב) צריך להלקותו, ושוב ראיתי ביפ"ת עצמו שכתב להדיא מהא דרבים חללים הפילה, עוד נלפענ"ד לפרש דהוא מטעם שגילה פנים בתורה שלא כהלכה לדרוש מה"ת דדגים צריכים שחיטה, ואף אם נאמר דאין בזה מלקות מה"ת מ"מ הא מבואר בכ"מ דכה"ג יש רשות ביד ב"ד להלקותו כפי ראות עיניו, שוב עיינתי וראיתי די"ל דהוא ע"פ מ"ש הר"מ בפ"ב מהל' ממרים דהאומר שבשר עוף בחלב הוא מה"ת עובר בבל תוסיף וא"כ י"ל דה"ה בנ"ד ואף למ"ש הראב"ד שם מ"מ כפי הנראה דבמ"ע גם הוא יודה שם יע"ש:

ד) **גם** במ"ש כת"ר ממ"ש הנובי"ת בי"ד סי' ג' דאף דנחשד לאסור מספק אינו נחשד להתיר מספק נראה דלא כמ"ש הבי"ע ופמ"ג, לענ"ד אין הכרח דכ"כ דע"כ לא כתבו הבי"ע להחמיר אלא במקום שהוא טועה ממש ואומר על מותר אסור משא"כ בנ"ד כל כמה דלא נמצא כן במפורש אנו תולים שאסרו מספק וכיון שכן בודאי לא יבוא להתיר מספק ובכה"ג לא חשו שוב לקלקולא (והיינו מטעם דודאי גם אנו אוסרים כמה דברים מחמת אומרות וספיקות ולכן בודאי כל מי שירצה לתלות להקל בודאי יצטרך לחקור היטב ממה נאסר וכשיחקור אצלו הנה יכול להודיע לו שאסרו רק מספק משא"כ במקום שטועה בדין) ואף למ"ש בשם הרדב"ז דאף בכה"ג יש לחוש שיבוא להתיר את האיסור וגם למ"ש בשם הש"ך דכה"ג צריך עכ"פ להודיע שאוסר מספק מ"מ הא באמת סיים שם ואף שזה מורה שלא למד (ור"ל וא"כ עדיין יש בו חששא הנ"ל) מ"מ אין להעבירו לגמרי (דיש לו תקנה בלימוד) ועוד דכפי הנראה שהיה שם עוד שו"ב עמו בעת הבדיקה:

סימן ו

נשאלתי: בנידון בהמה אחת אשר היה לה מכה הנקראת אווניע והנה הטבח הראה אותה למורה אחד והשיב לו שלא לשוחטה (וכפי הנראה דנתכוון בזה שקרוב שתטרף כי בודאי בבירור א"א להחליט בזה כמובן ויבואר להלן) והנה הטבח הנ"ל העלים תשובת המורה הנ"ל מאת השו"ב רק הראה לו את השאלה הנ"ל והשו"ב ראה שפתיחת פי המכה הנ"ל היה בלחי שלא כנגד הסימנים, וגם פתח אותה וראה שהבשר מבפנים היה שלם ויפה ולא הגיע המכה והריעותא כלל למקום הסימנים והכשיר אותה,

ונתחלקה הבהמה הנ"ל לב' חנויות וגם מכרו אותה מעורב עם הרבה בשר שהיה להם מכבר כדרכם, והנה אחר כך כשנודע להמורה הנ"ל הנה לא עשה שום חו"ד אצל השו"ב המכשיר הנ"ל והכריז בפומבי על הבשר שהוא טרפה וגם הכלים צריכים הכשר וגם יצא לאסור אף הבשר שנמלח עם הבשר הנ"ל, והיה בזה הפסד רב מחמת שכבר נמכר כמעט כל הבשר וגם בתערובות הרבה משאר בשר וגם שעה"ד מחמת עש"ק, ואף גם זאת הנה הוציא עתק מפיו בקול רעש גדול על השו"ב שהכשיר נבלה וטרפה גמורה, והנה בשמעי כן עלה בלבי לחקור אחר גופא דעובדא ושלחתי אחר השו"ב הנ"ל והשיב לי שבאמת לא היה המכה נגד הסימנים והבשר מבפנים היה שלם ויפה כנ"ל וכן חקרתי אצל שאר הטבחים שהיה אזי בבית המטבחים ועוד אצל איזה אנשים אשר ראו אותה קודם שחיטה וכולם פה אחד אשר גוף המכה היתה בלחי שלא כנגד הסימני', והנה שמעתי שמענה בפי האוסר הנ"ל שהוא מטעם שהבין שודאי בא ע"י קוץ:

תשובה א) הנה כפי שחקרתי בזה הנה באמת לא היה בזה שום ריעותא שיורה שיהי' על ידי קוץ אכן כפי הנראה שכוונתו בזה הוא ע"פ מ"ש התב"ש ופר"ח בסי' מ"ט ונ"א דכל שניקב העו"ב תולין במצוי שהוא ע"י קוץ, אכן באמת הנה אף שהתב"ש החליט כן בכ"מ ונמשכו אחריו כמה אחרונים מ"מ הנה המעיין ברמ"א בסי' נ"א במ"ש דכ"ש בניקב העו"ב עד החלל משמע להדיא דלא שמיעא ליה האי סברא וכן נראה מסתימת דברי הט"ז והש"ך שם דהא הט"ז לא כתב לאסור בזה כ"א ע"פי מ"ש בסי' מ"ט יעו"ש, והש"ך שם באמת הסכים לדעת הרמ"א וכבר הארכתי בזה בחי' לסי' מ"ט והעליתי שם דהעיקר בזה כדעת הרמ"א מכמה טעמים, א' דהא דעת הריב"ש (והובא גם בס"ט בס"ס קפ"ז ובכ"מ) דאף רוב גמור מצטרף לס"ס מטעם דסמוך מיעוטא לפלגא והו"ל רובא, ב' ע"פ מ"ש התוס' (דף ט') דרובא דרצון לא הו"ל רוב גמור מה"ת ושפיר מצטרף לס"ס וס"ל להרמ"א דבאמת בנ"ד אף דיותר מצוי ע"י קוץ מ"מ עדיין אינו רוב גמור, ג' אף לפי מה שהעלה הש"ך ושאר אחרונים דבש"ס צריך שיהי' ב' הספיקות שקולים דוקא, מ"מ כ"ז דוקא במקום שהספק השני גם כן אינו כ"א ספק שקול, משא"כ היכי שהספק הב' הוא באמת שכיח להיתר כ"ע יודו דשפיר מצטרף בזה הספק הא' אף שהוא שכיח לאיסור, ובהכי א"ש דברי המ"ב בסי' ס"ט במ"ש דל"א כנכ"ה מטעם דמצוי יותר בתרנגולת ואפ"ה שפיר מצטרף לס"ס, ובמ"א בסי' תס"ז ס"ק ח"י הקשה עליו במה שדימה ד"ז להא דיו"ד סי' נ"ז דא"כ אף לס"ס אינו מצטרף יעו"ש, אכן למ"ש א"ש והיינו דהמ"ב ס"ל דבאמת הו"ל שכיח הרבה ומ"מ מצטרף לס"ס מטעם דהספק הב' דשמא נתעכל הו"ל שכיח להיתר, ועפ"ז י"ל דגם בהא דסימן פ"ד באמת הו"ל שכיח הרבה אלא דמ"מ מצטרף

לס"ס מטעם דהספק הב' דשמא נימוח הו"ל שכיח להיתר ולפ"ז ה"ה בנ"ד שפיר י"ל דדעת הרמ"א בזה כיון דהספק הב' הו"ל ספק על ויש בו ס"ס דשמא לא הגיע ואת"ל הגיע שמא לא ניקב כמ"ש הט"ז בסי' ל"א סק"ד, לכן שפיר הו"ל ס"ס ואף למ"ש המ"א שם גם כן י"ל דנ"ד דמי להא דסי' פ"ד דאינו מצוי הרבה ושפיר מצטרף לס"ס וכמש"ל בשם התוס' (ולפלא קצת על המ"א שלא העיר מדברי התוס' בזה):

ב) ואף למ"ש הפר"ח ותב"ש הנ"ל כ"כ בספרי לעיל בסי' ל"ג דאפ"ל דכ"ז בניקב העו"ב עד החלל שהוא דופן עב בודאי דאין מצוי שיהיה ע"י חולי, משא"כ בניקב עור הצואר דאינו עב כ"כ שפיר י"ל דגם הם יודו דיש לתלות בחולי, ושוב ראיתי שכ"נ להדיא דעת הפמ"ג דהנה המעיין בדבריו בסי' מ"א במש"ז סק"ה ובסי' מ"ב מש"ז סק"א יראה להדיא שהסכים לדעת הפר"ח ותב"ש דכל שהעו"ב נקוב תולין בקוץ, וכן נראה עוד מדבריו בכ"מ ומ"מ כתב בס"ס כ"ג במש"ז סק"ח דבניקב עור הצואר ספק ע"י חולי אין לאסור כ"א לדעת הט"ז בסי' מ"ט או אף לדעת הש"ך שם ע"פ מ"ש בגיו דהש"ך לא הקיל כי אם בתורבץ ועכ"פ בתורבץ בודאי דיש להקל לשיטת הש"ך בסי' מ"ט יעו"ש, ולכאורה אכתי צ"ע דהא לפמ"ש הוא עצמו להסכים לדעת הפר"ח ותב"ש הנ"ל אף בתורבץ יש לאסור א"ו כמ"ש, וכן נראה עוד מדבריו בסי' ל"ג בשפ"ד סק"ז במ"ש לתרץ דעת הש"ך דבניקב החיצון ספק ע"י חולי שרי מטעם דכה"ג הו"ל שפיר ס"ס ומסתימת דבריו משמע דמיירי אף בעור נקוב דאל"כ הו"ל לבאר דמיירי דוקא באין העור לפנינו, ועוד דא"כ אכתי תקשה למה נדחק הש"ך שם בסק"ז ובסק"ח לפרש לשון הרמ"א במ"ש אפילו לא ניקב רק הפנימי דהא שפיר י"ל דכוונת הרמ"א בזה דל"מ בניקב החיצון והעור נקוב דודאי אסור מטעם דתולין במצוי שהוא ע"י קוץ אלא אפילו בניקב הפנימי דלכאורה הו"ל ס"ס מ"מ אסור, וכן נראה עוד מדברי הפמ"ג במה שנדחק בהא דסי' ל"ד סע"ט דמ"ש בידוע שהוא ע"י חולי הוא ל"ד ולמה לא פי' דמיירי בעור נקוב, וכן נראה עוד מדבריו שם במ"ש בכלל הדינים דבניכר שהוא ע"י קוץ יש להטריף בין בעור שלם ובין בעור נקוב כי פליגי בספק ע"י חולי יעו"ש, ואכתי הו"ל לבאר דע"כ לא פליגי כ"א באין העור לפנינו משא"כ כשהוא לפנינו אם הוא נקוב גם לש"ך אסור ואם הוא שלם אפשר דגם לט"ז שרי ויעו' במש"ז סק"ז במ"ש לפרש דברי הט"ז דבניקב החיצון ספק על ידי חולי ועור שלם בודאי טרפה והו"ל כ"ש מהא דניקב הפנימי, ודבריו צ"ע דהא בעור שלם קי"ל דתולין במצוי שהוא ע"י חולי ומ"ש הט"ז שם דכ"ש בניקב החיצון נראה דמיירי בעור נקוב ובכה"ג שפיר הו"ל כ"ש מהא דניקב הפנימי דמיירי אף בעור שלם] א"ו כמ"ש דבנ"ד אף בעור נקוב שפיר הו"ל ס"ס, עוד נלפענ"ד דע"כ לא כתבו דבניקב העו"ב תולין

במצוי שהוא ע"י קוץ ושוב אינו מצטרף לס"ס אלא במקום שאין שם שום מוגלא משא"כ במקום שיש שם מכה עם מוגלא בודאי תולין במצוי שהוא ע"י חולי, ועכ"פ שוב הו"ל ספק שקול ומצטרף לס"ס וכ"כ מזה בסי' ל"ג דבאמת כ"נ ג"כ דעת הד"ק, ועפ"ז היה אפשר לתרץ דעת הפר"ח ותב"ש הנ"ל ממ"ש הרמ"א בסי' נ"א להקל בניקב העו"ב בספק ע"י חולי דס"ל דהרמ"א מיירי דוקא כה"ג שיש שם מכה ומוגלא דבכה"ג שפיר הו"ל ספק שקול, הן אמת דהמעיין בתב"ש בסי' נ"א יראה שהבין דברי הרמ"א כפשטן אכן לפר"ח ושאר אחרונים שהסכימו לדעת התב"ש בזה שפיר י"ל כמ"ש, ויעוין במש"ז בסימן נ"א במה שתמה על הפר"ח איך לא העיר כלל מדברי הרמ"א הנ"ל אכן למ"ש א"ש:

ג) הן אמת דלפמ"ש הפמ"ג בס"ס כ"ג דבושט עצמו גם הש"ך יודה דיש לאסור בספק ע"י חולי אף מבחוץ לפנים מטעם דהו"ל ס"ס בחז"א, א"כ לכאורה ה"ה בנ"ד, אכן באמת ז"א מכמה אנפי, א' דהנה בגוף דבר זה אם הו"ל חז"א כבר האריכו בזה בחו"ד ובש"ש ובח"ס דאין בזה שום חז"א כיון דאין הספק במעשה השחיטה עצמה, וכבר הארכתי בזה במק"א דלענ"ד כבר קדמם בזה הג' בעל מ"י במ"ש בהא דסימן ס"ח גבי ספק אם נמלג בכ"ר דלא הו"ל חז"א כיון דהדם היה עומד לצאת ע"י המליחה ואנו עושין המליחה יעו"ש, ואף למ"ש הש"ך שם דגם בכה"ג שפיר הו"ל חז"א מ"מ י"ל דיודה בנ"ד מטעם דבנ"ד יש נגדו חז"ה מטעם דרוב בהמות כשרות הן, ויעוין בשפ"ד בסי' ס"ט ס"ק י"א במ"ש בשם הכנה"ג דאם ע"א אומר שלא נקרש אף דלפי הזמן היה יכול להיות נקרש נאמן, דס"ל כמ"ש המ"י הנ"ל דכה"ג לא מקרי אתחזק וכפי הנראה דגם הוא ז"ל הסכים עמו, ולכאורה י"ל בדבריו ממ"ש בסי' כ"ג הנ"ל ובכ"מ דבושט הו"ל חז"א, אכן באמת כפי הנראה דבאמת לא ברירא ליה דבר זה כמבואר למעיין בדבריו בסי' ל"ג במש"ז סק"ו במ"ש להעיר על הכרו"פ מטעם דיש נגדו חזקה מחמת רובא וחזקה משנילדה, וכ"נ עוד מדבריו שם במש"ז סק"ג במ"ש לצדד בזה דלא הו"ל ס"ס במקום חזקה, הן אמת דאכתי י"ל דהא לפמ"ש המ"י הנ"ל לכאורה אף באין שם שום חז"ה אין בזה משום חז"א, אכן י"ל דדעת הפמ"ג דבאמת גם בהא דמלינה הנה עיקר הטעם בזה משום דבאמת הו"ל חז"ה למליחה, ולפ"ז לשיטת הש"ך שם באמת אף בכה"ג שפיר מקרי חז"א ואף לפמ"ש המ"י לכאורה אפ"ל דיודה בנ"ד מטעם דכיון דאתיליד ריעותא ויצאתה מן הרוב שוב אין לה חז"ה, אכן באמת ז"א דא"כ איך כתבו המ"י וכנה"ג להקל שם דהא גם שם הו"ל אתיליד ריעותא, ואף לשיטת הש"ך שם אפ"ל דע"כ לא החמיר שם אלא בצירוף הטעם דנוח לו לעכו"ם למלוג בכ"ר משא"כ בנ"ד, ושוב מצאתי בפמ"ג בסי' ס"ח שם בשפ"ד ס"ק ל"ד שבאמת נסתפק שם בדעת הש"ך אם כה"ג מקרי אתחזק יעו"ש, וכן נראה

מסתימת דבריו בנה"ך בסי' מ"ט דאי לאו מטעם דשכיח שפיר הו"ל להתיר גם בושט מטעם ס"ס, גם בלא"ה הנה כ"כ במק"א דגוף דברי הכרו"פ צע"ג מדברי הש"ס בחולין (דף מ"ג ע"ב) במה שתירצו שם דהכא לא אתחזק ויעוין ברש"י שם במ"ש שישיבת קוץ בלי נקובה לאו כלום, הרי להדיא דאין בספק נקיבת הושט משום חז"א, ויעוין בתוס' שם בד"ה שאני התם שכ' דבהא דספק נקובת הושט באמת גרע אף מחתיכה אחת ספק חלב דכאן הו"ל אתחזק היתירה יעו"ש:

שוב עיינתי בחו"ד בס"ס ק"י שהעיר גם כן מדברי הש"ס אכן לפלא שלא העיר גם מדברי התוס' הנ"ל דמפורש יוצא מדבריהם דאדרבה בכה"ג מקרי אף אתחזק היתירה, ועפ"ז י"ל"ע גם כן במ"ש הכרו"פ ופ"מ להעמיס בדברי התוס' ד"ה קסבר דעיקר קושיתם הוא מהא דס"ד אכן מישב לה קוץ בלא"ה א"ש מטעם חז"א דודאי א"א לומר כן ממ"ש התוס' כאן דאדרבה בנ"ד הו"ל חז"ה, ויעו' במש"ז בסי' ל"ג סק"ו שהעיר גם כן עליהם ממ"ש התוס' ביבמות וכן בישב דדוחק לומר שבאו לישב קושיות הש"ס יעו"ש, וגם דבריו צ"ע דלמה הוצרך להביא ממרחק לחמו וגם ממה שיש לישב בדוחק ולמה לא הביא מדברי התוס' כאן, וראיתי במהר"ם שיף שם שכ' דלכן הוצרכו התוס' שם להביא מהא דבא זאב דאל"כ היה אפ"ל דכ"ז לעולא דלא חייש לס"ד שפיר ס"ל דכאן מקרי חז"ה משא"כ לדידן שפיר י"ל דמקרי אתחזק איסורא מטעם דהיה בחזקת אבמה"ח ולכן הביאו גם כן מהא דפד"א, דלכאורה אכתי י"ל דהתם בזאב לא נולד הריעותא מחיים יעו"ש, ולפ"ז לכאורה שפיר י"ל דלפי מה דלא קי"ל כעולא הנה אף שבס"ד ע"כ צ"ל דמקרי חז"ה מטעם שכבר יצאתה מחזקת אבר מן החי וגם מחזקת שא"ז וכמ"ש התוס' שם מהא דזאב ופד"א מ"מ בישב לה קוץ שפיר י"ל כמ"ש הכרו"פ הנ"ל כיון דעדיין לא יצאתה מחזקת איסור שאינו זבוח כלל, ובהכי מיושב גם כן מה שהעיר בחו"ד הנ"ל מדברי הש"ס (ואף דהמעיין במהר"ם שיף שם יראה שהבין בדברי התוס' דגם בישב לה קוץ אין לאסור כ"א מטעם דהו"ל שכיח וכמ"ש האחרונים, מ"מ י"ל דהכריח דבר זה ממ"ש התוס' ביבמות שם וכמ"ש בביאור שם, אכן למ"ש הפמ"ג כאן לישב דברי התוס' שם דר"ל במ"ש וכן בישב לה קוץ הוא לתרץ קושית הש"ס שפיר י"ל כמ"ש הכרו"פ ופמ"א הנ"ל):

אכן באמת לאחר העיון גם ז"א חדא כיון דסתמא דש"ס קא מתרץ בפשיטות דכאן לא מקרי אתחזק איסורא מנ"ל לחלק מסברא דאנן לא ס"ל כן, ומ"ש המהר"ם שיף לחלק כן נראה, שהוא רק לבאר דברי התוס' שלא נטעה קצת בזה אכן לפי האמת בודאי א"א לומר כן, ועוד דע"כ לא כתב לחלק בזה אלא לפי מה דס"ד דבאמת גם בדרוסה הו"ל אתחזק איסורא אכן למסקנתם דבדרוסה עכ"פ בודאי דהו"ל אתחזק היתירה בודאי א"א

לומר כן, דהא לפי מה שהוכיחו התוס' דע"כ אזלינן בתר חזקה דמעיקרא שהיה לה קודם שנולד בה הס"ד אם כן ה"ה בישב לה קוץ ג"כ נעמידנה בחז"ה שהיה לה קודם לכן וכמ"ש התוס' אחר כך דמעיקרא היתה בחזקת כשרה, וכן נראה באמת מדברי כל הפוסקים במ"ש להכריע דאנן לא קי"ל כהא דעולא מטעם דקי"ל דחוששין לס"ד הרי להדיא דבמה שהשוה הש"ס הא דישב לה קוץ להא דס"ד באמת אין בזה שום פלוגתא והוא מוסכם לכ"ע (דאל"כ הו"ל לומר דאף למאן דלא חייש לס"ד אפ"ל דאסור ועכ"פ הו"ל לומר דכ"ש בנ"ד) ובאמת הוא מוכרח קצת בש"ס עצמו, דאל"כ אכתי תקשה דאיך הונח להם במה שתי' דקסבר עולא א"ח לס"ד וכן מהא דלא אתחזק דהא אכתי יש לחלק בזה וכמ"ש הכרו"פ א"ו דז"א, וכן נראה להדיא ממ"ש הרא"ש בשם הראב"ן להכריע כעולא ודל"ד להא דס"ד דבס"ד הו"ל שכיח לאיסור וכמ"ש התוס' משא"כ בהא דקוץ יעו"ש הרי דעכ"פ בספק השקול בודאי דיש להקל וע"כ דאין בזה משום חז"א, וכן נראה מפשטות דברי התוס' עצמן שם במ"ש דלפי מה דחוששין לס"ד גם בישב לה קוץ אסור הרי דשוין המה, וכן נראה באמת מדברי המהר"ם שיף עצמו שם במ"ש וקושיתם ג"כ אישב לה קוץ (הרי דס"ל בפשיטות דאין לחלק בין ס"ד להא דקוץ דא"ל דמה שפי' כן הוא מהכרח דברי התוס' דפד"א וכמש"ל דא"כ עכ"פ הו"ל להביא דבריהם) [ויעו' בנוב"י סי' ח' מ"ש בזה]:

ד) **הב**' דאף לשיטת הכרו"פ וסיעתו דכה"ג הו"ל חז"א מ"מ כ"ז בושט עצמו משא"כ בתורבץ כמ"ש הפמ"ג בס"ס כ"ג ובכ"מ ואם כן בנ"ד הנה כיון שלפי דברי השו"ב וכל העדים הנ"ל היה על הלחי אם כן אף אם נבוא לחוש לדברי המורה הנ"ל שהגיע למקום הסימנים [אף שבאמת כפי הנראה הנה המורה הנ"ל בודאי טעה בזה במראית עין והעיקר בזה כדברי השו"ב כמובן ומושג בחוש דודאי בחיים חיותה א"א להבחין בזה היטב] מ"מ עכ"פ בודאי שלא היה כי אם נגד התורבץ ובכה"ג בודאי דלכ"ע אין בו משום חז"א, הג' דאף אם היה נגד הושט ממש מ"מ הנה המעיין בש"ע בס"ס כ"ג ובט"ז שם דע"כ לא כתבו לאסור אלא בשהעור נקוב מעל"ע כנגד הסימנים משא"כ היכי שנשאר קצת שלם ויפה לצד הסימנים בודאי דאין בזה שום חששא כלל, וכן נראה להדיא מדברי הפמ"ג שם דבלא ניקב מעל"ע בודאי דאין בזה שום חששא, , וא"כ בנ"ד כיון שהמורה הנ"ל ראה אותה בחייה דודאי אזי לא היה באפשר להודע לו דבר זה כמובן, ובפרט כפי ששמעתי מפי כמה אנשים שבאמת לא פגע ולא נגע בה כלל מטעם שהיה ירא לגשת אליה מפני שהיתה מבעטת והשו"ב הנ"ל ראה אותה לאח"ש ואומר שבדקו היטב וראה אותה שלם ויפה בצד הסימנים בודאי דאין בזה שום חששא כלל:

עוד נלפענ"ד דבאמת בנ"ד אף אם היה בודאי ע"י קוץ ונגד הסימנים מ"מ כל שהעור לא ניקב מעל"ע יש להקל, דהנה ל"מ באין דם יוצא הנה מבואר בש"ע שם בסימן כ"ג דאין בזה שום חששא אף בסכין ואף במקום שיוצא דם מתוכה מ"מ הא מבואר שם דעכ"פ בה"מ יש להקל כה"ג וכמ"ש השמ"ח שם, ובפרט דהא דעת הרש"ל שם להקל בכה"ג אף בלי ה"מ וכמ"ש הש"ך שם, וכן הסכימו עמו הפר"ח ושבו"י והרב בש"ע שלו יעו"ש, ואף דבט"ז שם החליט בפשיטות לאסור מטעם דבעור אין בו דם כלל מ"מ הא כ"כ האחרונים לסתור דבריו דבש"ס מבואר להדיא דגם בעור יש בה דם ממ"ש מדמה ולא מדם העור יעו"ש, ועוד דאף לפי מה שהחליט הט"ז דבעור אין בו דם מ"מ הא כ"כ במק"א בשם הרא"ה בב"ה ב"ג שע"ש שכ' לסתור דעת הרשב"א וסיעתו דבכרס יש בו דם מהא דנמצא עליו ק"ד דבאמת אף דאין במעים שום דם מ"מ כ"ז לאח"ש משא"כ מחיים בודאי דכלהו יש בהו דם יעו"ש:

ה) **הן** אמת דאפ"ל דכ"ז בנקובת סכין שנעשה סמוך לשחיטה דבכה"ג שוב אין לחוש לנתרפא משא"כ בנ"ד דא"י אימתי נעשה שפיר יש לחוש לנתרפא, אכן כבר כתבתי במק"א דבאמת הרבה שיטות יש בהאי חששא דנתרפא, והנה למ"ש הרשב"א והר"ן (והובא דבריהם בתב"ש בסימן מ"ח ס"ק י"ב) דלכן ל"ח בהמסס ובה"כ לנתרפא מטעם דמינכר בבדיקה ולכאורה דר"ל דדוקא בושט דאין נקב ניכר בו שפיר י"ל דגם נתרפא אין ניכר בו משא"כ בבה"כ, אם כן ה"ה בנ"ד בעור הצואר בודאי דאין לחוש, ואף דלכאורה לפי מה דקי"ל בסי' ל"ג דאף בניקב עור הפנימי במקצת ג"כ חיישינן לנתרפא אף שהוא לבן ונקב ניכר בו א"כ ע"כ דלא קי"ל כהא דהרשב"א והר"ן הנ"ל, מ"מ הנה המעיין בתב"ש בסי' ל"ג ס"ק י"ד יראה שהבין בדעת הרשב"א והר"ן הנ"ל דר"ל דהא דל"ח בהמסס ובה"כ לנתרפא היינו מטעם דפניהם משתנות ונעשו מקומן צלקת הואיל והם עבים (הן אמת דיל"ע דהא מבואר בכ"מ דההמסס הוא דק, ושוב מצאתי בלב"ש בקונ' עצמות ס"ס ט"ו שהרגיש בזה יעו"ש) משא"כ בושט שהוא עור דק שפיר יש לחוש לנתרפא אף בעור הפנימי יעו"ש, ולפ"ז בנ"ד בודאי י"ל דדמי להא דבה"כ, גם אפ"ל דדעת הרשב"א והר"ן דאין להתיר כ"א בצירוף ב' הטעמים, א' שיהיה לבן וגם שיהיה עב קצת ולכן בושט אף בלא ניקב רק הפנימי במקצת אף שהוא לבן מ"מ כיון שהוא דק שפיר חיישינן לנתרפא משא"כ בבה"כ וה"ה בנ"ד (ובהמסס ע"כ צ"ל לפ"ז דמ"מ הוא עב יותר מעור א' דושט) וכן לפמ"ש הפוסקים לחלק בין הא דושט לשאר האברים מטעם דבושט שכיח לאיסור, כ"כ לעיל בשם הפמ"ג דבנ"ד דהו"ל מחוץ לפנים לא שכיח כ"כ, וכן לפמ"ש הכרו"פ דבושט עיקר הטעם מטעם חז"א כ"כ דבנ"ד כיון שאף אם הגיע

לסימנים קרוב לודאי שלא היה רק נגד התורבץ ובתורבץ בודאי אין בו משום חז"א לכ"ע, ואף לשיטת ר"ת שכ' לחלק בזה מטעם דבשאר האברים הנה מי החזיר המחט לאחוריה משא"כ בושט שפיר חיישינן דאוכלין ומשקין החזירהו, ולפ"ז היכי דאין המחט והקוץ לפנינו שפיר יש לחוש אף בשאר האברים לנתרפא דהא ע"כ חזרה וה"ה בנ"ד, מ"מ חדא הא מבואר דעת הפמ"ג בסי' מ"ח בשפ"ד ס"ק י"ט דיש להתיר בכה"ג ולסמוך על שאר השיטות, ואף לפמ"ש הלב"ש שם בס"ס ט"ו הנ"ל דיש להחמיר בזה, מ"מ בנ"ד שכפי הנראה מפתיחת פי הנקב שנעשה בקנה רחב הנה כבר מבואר בסימן נ"א דדעת הרבה אחרונים דבכה"ג שוב אין לחוש לנתרפא, ואף לפמ"ש התב"ש ופמ"ג שם דאף בכה"ג אסור ח"מ הנה המעיין בתב"ש שם יראה שהחמיר בזה מב' טעמים, א' מטעם דבלא"ה א"א בקיאים כ"כ בבדיקת כל האברים, ב' מטעם דבושט אין חילוק בין דבר דק לעב, ולפ"ז בנ"ד שא"צ לבדוק כ"א נגד הנקב אפ"ל דגם הוא יודה ובפרט דבאמת גם שם היקל התב"ש לצורך גדול יעו"ש:

ו) **עוד** נלפענ"ד דע"כ לא חיישינן לנתרפא אלא במקום שהוא בודאי ע"י קוץ ומחט משא"כ במקום שיש בזה ספק אם נעשו ע"י חולי, הנה ל"מ לדידן בודאי שרי דהא הו"ל ס"ס שמא ע"י חולי ואת"ל ע"י קוץ שמא העיקר כשאר השיטות בהא דנתרפא, ואף לדעת הר"ת עצמו ג"כ שרי, ול"מ בשאר אברים (ואף דבשאר אברים בלא"ה קי"ל להתיר בספק ע"י חולי מ"מ אכתי נ"מ לפמ"ש הט"ז בסימן מ"ט להחמיר כה"ג) בודאי דיש להתיר דהא עיקר החומרא בזה מטעם דע"כ חזרה לאחוריה אם כן כ"ז בודאי מע"י קוץ משא"כ בנ"ד בודאי אמרינן דאדרבה מזה נראה יותר דבא לה ע"י חולי דאל"כ מי החזיר המחט לאחוריה, ואף בושט עצמו גם כן נראה לפענ"ד דיש לצדד בזה דהאי חששא דנתרפא בודאי דהו"ל חששא רחוקה כמ"ש הש"ך בסי' ל"ג ס"ק כ"א אם כן י"ל דכ"ז בודאי על ידי קוץ משא"כ בספק, ועפ"ז יש לישב קושית הש"ך שם בס"ק כ"א במה שהקשה על הרמ"א בסע"ד במ"ש הטעם דאין לו בדיקה מבחוץ דהא בלא"ה אסור מטעם נתרפא ולמ"ש א"ש דהא שם מיירי בספק ע"י חולי ושוב אין לחוש לנתרפא, ואף למה שנראה מדברי הש"ך שם דאף בכה"ג שפיר חיישינן לנתרפא מ"מ יודה בנ"ד מב' טעמים, א' דהא מבואר שם דאין לחוש כ"א בצירוף הטעם דאין לושט בדיקה משא"כ בנ"ד, ועוד אפ"ל דע"כ לא חשש הש"ך בזה אלא דאזיל לשיטתו דבושט הו"ל מצוי על ידי קוץ וכמ"ש בש"ך שם סק"ח דמסתמא בא ע"י קוץ (ור"ל מטעם דכל חיוי ברייתא קוצי אכלי) ולפ"ז כ"ז מבפנים לחוץ משא"כ מחוץ לפנים וכ"ש בעור הצואר בודאי דיש להקל:

עוד נלפענ"ד דע"כ לא חששו להא דנתרפא אלא במקום שכבר הוחל מעשה הטורף כמו בהא דניקב הושט מצ"א וכדומה משא"כ במקום שעדיין לא נמצא שום ריעותא באבר שנטרף בו שפיר אין לחוש, והוא דהא הש"ך כאן בס"ק כ"א כתב דאף מעור לעור בושט עצמו לא חיישינן לזה כי אם בצירוף הטעם דאין לושט בדיקה וכ"ש בנ"ד, ואף לפמ"ש הלב"ש בס"ס ט"ו דאין לסמוך ע"ז מ"מ כ"כ במק"א דכ"ז באם כבר נמצא הריעותא באותו אבר משא"כ לחוש בזה מאבר לאבר בודאי דאין לחוש, ושוב ראיתי דיש לזה ראיה ברורה ממ"ש בש"ע בסי' ל"ג סע"ח דמהני בדיקה בושט בהא דנקרע הצואר ואף לדעת הרמ"א שם הנה עיקר החומרא בזה מטעם דכיון דצריך לבדוק כל אורך ורוחב מקום המלוכלך הו"ל מקום שא"י ואא"ב וכמ"ש הש"ך שם ולא כתבו שום חילוק דכ"ז דוקא באופן שנעשה סמוך לשחיטה משמע להדיא דבכה"ג לא חיישינן לנתרפא:

וכ"ג באמת מפשטות דברי הש"ס שם דאף דלא ידעינן כלל אימתי נעשה ג"כ שרי, הן אמת דלפמ"ש הרא"ש בפא"ט סי' מ"ב בתי' הא' דכאן מיירי בקנה רחב יעו"ש לכן שפיר ל"ח לנתרפא, אכן כ"כ דבאמת גם בקנה רחב אין ברור כ"כ דל"ח לנתרפא ועוד דבאמת מדברי כל הפוסקים נראה להדיא דמיירי כאן אף בנקב דק שע"י קוץ דאל"כ איך כתבו דאא"ב בבדיקה דהא בקנה רחב גם אנו בקיאין אף בכל החלל וכ"נ להדיא מדברי הרמ"א כאן וע"כ צ"ל כמ"ש דכל שלא נולד שום ריעותא בסימני' עצמן ל"ח כלל מאבר לאבר ונתרפא:

שוב ראיתי דאכתי יל"ע בזה ממ"ש הב"ח והדו"פ בסימן נ"א והסכימו לזה בתב"ש ושאר אחרונים דאף לדעת הבה"ג והר"מ דס"ל דמהני בדיקה בקוץ בחלל מ"מ כ"ז בלא נשתהה משא"כ בשהה גם הם יודו דיש לאסור מטעם דחיישינן לנתרפא יעו"ש, הרי דאף דעדיין לא נמצא שום ריעותא בשום אבר מ"מ חיישינן, אכן אפ"ל דע"כ לא כתבו דיש לחוש בזה אלא במקום שכבר נמצא הקוץ בחלל סמוך לאברים דבכה"ג ס"ל דהו"ל כמו הוחל מעשה הטורף, משא"כ בנ"ד אף שנקרע עור הצואר מעל"ע מ"מ כיון דלא ראינו שכבר עבר והגיע סמוך לושט אין לחוש, אכן באמת זה דחוק ועוד דהא המעיין בתב"ש בסימן נ"א סק"א יראה להדיא דקוץ שניקב לחלל אף שלא עבר חוץ לנקב לתוך החלל כלל מ"מ הו"ל דין קוץ בחלל ואם כן ה"ה לנ"ד דשוב חיישינן לנתרפא:

אכן העיקר בזה דהנה המעיין בתב"ש שם במ"ש לבאר דעת הב"ח והדו"פ הנ"ל דאף לפמ"ש הפוסקים דבשאר אברים ניכר אם נתרפא מ"מ כ"ז במקום שא"צ לבדוק כ"א במקום ידוע משא"כ בנ"ד שצריך לבדוק כל האברים יודו דא"א להכיר כ"כ יעו"ש, ועפ"ז א"ש הכל דדוקא התם שפיר חיישינן משא"כ בנ"ד שא"צ לבדוק כ"א בושט שפיר מהני

בדיקה ולשיטת הר"ת הנ"ל הנה לכאורה בלא"ה אין הכרח לחוש כה"ג לנתרפא, ואף למה שנראה מפשטות דברי התב"ש שם דלכ"ע חיישינן כה"ג לנתרפא, מ"מ אכתי י"ל דע"כ לא כתב ר"ת דבכ"מ דחיישינן לנתרפא שוב לא מהני הבדיקה כ"א במקום שכבר נמצא הריעותא באותו אבר שנטרף בו או בהא דקוץ לחלל שצריך לבדוק כל האברים, משא"כ בנ"ד שבאמת עדיין לא נמצא שום ריעותא באותו אבר וגם א"צ לבדוק כ"א אבר אחד שפיר מהני הבדיקה עכ"פ, שוב מצאתי בספר מטה יהונתן שכ' על הש"ך בסק"כ דלפמ"ש דגם בפנימי חיישינן לנתרפא ע"כ צ"ל דמ"ש הש"ע בסע"ז דלנקב מהני בדיקה בפנימי וכן מ"ש בסע"ח לבדוק מקום המלוכלך ע"כ מיירי בשחטו מיד באופן דלא נתרפא עדיין יעו"ש, ולפענ"ד ז"א וכמ"ש, ושוב ראיתי בש"ע הרב בס"ק כ"ב שכ' בשם הכרו"פ כמ"ש דכאן בסע"ח מיירי אפילו אחר שלשה ימים מטעם דבלא"ה דעת הריב"א דא"צ בדיקה כלל ולא חזינן שום ריעותא בסימנים עצמן יעו"ש:

ויעו' בנוב"י בסימן ח' שכ' דלכן לא הקשה הש"ך בס"ק כ"א על המחבר עצמו שכ' בסע"ח דמהני בדיקה במקום המלוכלך, דאפ"ל דמיירי בזמן קרוב דעדיין לא נתרפא משא"כ ברמ"א בסע"ד דמיירי בספק וא"י אימתי נעשה יעו"ש והנה במ"ש דבסע"ח מיירי בזמן קרוב כ"כ דמסתימת דברי הש"ס והפוסקים משמע להדיא דאף בא"י אימתי נעשה ג"כ מהני הבדיקה גם במ"ש דברמ"א א"א לתרץ כן דכיון שא"י הסבה ק"ו שא"א יודעין הזמן, גם זה צ"ע דהא שפיר יוכל להיות דראינו אותה בזמן קרוב שהי' שלם ועתה נקרע וא"א יודעים סבתו, והנה למ"ש הנה מהא דסע"ח בלא"ה לק"מ וכמ"ש, גם ברמ"א לענ"ד א"א לתרץ כן דהנה עיקר קושית הש"ך על הרמ"א דאיך סתם וכתב הטעם מטעם דאין לושט בדיקה משמע דאם באמת לא ניקב הפנימי מעל"ע שרי, והא אכתי אף בכה"ג אסור מטעם חששא דנתרפא, וא"ל דמיירי בזמן קרוב דכל כי האי הו"ל לבאר בהדיא, ועוד דהו"ל להרמ"א לומר דאסור מטעם דאין לושט בדיקה וגם מטעם נתרפא ודוק, עוד נלפענ"ד דבאמת מה שהחליט הפמ"ג דבכ"מ דע"כ חזרה לאחורי' שוב חיישינן לנתרפא הנה כפי הנראה שנמשך בזה אחרי דברי התב"ש בסי' מ"ח בסק"י וסקי"ג שהבין דלדעת ר"ת דבהמסס ובה"כ ל"ח כלל לשמא חזרה המחט וכל שנמצא תחובה מצ"א אמרינן כנכ"ה דאלו עבר המחט היתה נמצאת כן, ועפ"ז כתב לפרש דלמ"ש הרא"ש בשם ר"ת היה אפשר לתרץ דעת הרי"ף דלכן ל"ח בהמסס ובה"כ לשמא נקוב לחוץ מטעם דודאי אלו נקבה בודאי היתה צריכה גם עתה להיות תחוב מעל"ע יעו"ש, ולפ"ז לדעת ר"ת וסיעתו באמת א"צ בדיקה כלל בהמסס ובה"כ אם ניקב מעל"ע יעו"ש, אכן באמת לפענ"ד אין זה מוכרח דשפיר י"ל דגם לר"ת שם הבדיקה חיובית דע"כ לא כתב

דאין המחט חוזרת כ"א בחיים חיותה אכן לאח"ש שפיר יודה ר"ת דיוכל להיות שחזרה לאחוריה ע"י נענוע ומשמוש הידים, ולכן אף שהרגיש במשמוש היד שאינו תחוב כ"א מצ"א מ"מ אכתי בעי בדיקה אם לא ניקב מעל"ע רק לענין חששא דנתרפא שפיר כתבו דאין לחוש דהא מחיים בודאי לא חזרה (דאדרבה האוכלין ומשקין דוחין אותה לחוץ) ואם איתא דנתרפא בודאי דהמחט נסתבכה שם היטב ע"י הרירין מהריפוי ושוב לא הי' באפשר לה לחזור גם לאח"ש:

ולפ"ז בנ"ד דהפמ"ג באמת אף לשיטת ר"ת אין לחוש לנתרפא דמה שנמצא עתה שחזרה בודאי דלאח"ש חזרה ומחיים באמת לא חזרה כלל, אכן אכתי י"ל בנ"ד וכדומה היכי שודאי חזרה מחיים לכאורה שפיר יש לחוש לנתרפא כמ"ש הפמ"ג, אכן באמת גם זה אין מוכרח והוא דבאמת צריך להבין במ"ש הר"ת דבהמסס ובה"כ א"א לה לחזור דהא באמת גם בהם סוף סוף המאכל צריך לצאת מהם וא"כ י"ל דע"י האוכלים שנדחקו לצאת שפיר החזירו אותה, אכן ע"כ צ"ל דר"ל דדוקא בושט דהאוכלין ומשקין חוזרין תדיר וכן מטעם דגמדה ופשטה תדיר שפיר יש לחוש כי תיכף בעת התחיבה חזרה משא"כ בהמסס ובה"כ דאין מצוי בהם כ"כ הסבה שיחזור לאחורי' וזה ידוע כי כל נקב שצריך להתרפאות הנה תיכף תשלח רירין ומתחיל להתרפאות (אלא שלא נגמר הריפוי כ"א אחר ג"י) ולכן שפיר כתבו כי בודאי אם הוא מהני נקבים דמסתמי בודאי לא היה המחט חוזרת לאחוריה כי בטרם תבוא הסבה להדחות אותה ממקומה בודאי כבר התחילה המכה לשלוח את הרירין שלה ושוב נסתבכה שם ולא היתה נדחית ממקומה (משא"כ בושט, גם י"ל דבושט שהוא דבר המצוי תדיר שפיר יכולים להדחות אותה אף שנסתבכה קצת משא"כ בנ"ד שהוא בפ"א לעתים רחוקות) [ובמ"ש מדוקדק היטב לשון הרא"ש בפא"ט סי' ליד במ"ש אבל בהמסס אם הבריא לא היה המחט חוזר לתוכה (דלמ"ש התב"ש הו"ל לומר דבהמסס א"א לה לחזור כלל ולמ"ל להזכיר הא דהבריא) א"ו כמ"ש דבאמת בלא הבריא שפיר יש לחוש שחזרה לתוכה והבדיקה חיובית אלא דבהבריא שפיר אמרינן דע"כ לא חזרה כלל, ובהכי מיושב ג"כ מה שנדחק בתב"ש בס"ק י"ג דאמאי לא תי' הרא"ש שיטת הרי"ף ע"פ דברי הר"ת הנ"ל יעו"ש דבאמת גם לפמ"ש ר"ת אכתי אין מיושב למה א"א חוששים בבה"כ לשמא ניקב לחוץ וכמ"ש] ולפ"ז אף בנ"ד וכדומה שבאמת ידוע שחזרה מחיים מ"מ עדיין אין לחוש לנתרפא דאם נתרפא בודאי לא היה באפשר לחזור כלל:

ז) **שוב** חקרתי אצל השו"ב דפה שבאמת בכל הזאוניס הנה העור נקוב מעל"ע רק הבשר נשאר כאן שלם לצד הסימנים, ולפ"ז הנה אם נעשה ודאי ע"י קוץ לכאורה בודאי אסור

כמבואר בס"ס כ"ג גבי חתך כל העור וכ"נ ממ"ש הרמ"א בסי' ל"ד סע"ט דבניקב הגרגרת ע"י קוץ שוב חיישינן לושט, וכ"נ מהא דממסמס קועה דמא שהובא בסי' ל"ג סע"ח שהכריע הרמ"א דאא"ב, אכן לאחר העיון נלפענ"ד דאכתי יש לצדד בזה, והוא דלכאורה באמת צ"ע כיון דעינינו רואות דיש איזה בשר מפסיק עדיין בין העור להסימנים א"כ למה נחוש לסימנים כיון שהבשר שלם ויפה ובפרט דהא גם הקנה מפסיק בין ושט לעור כנודע, ועוד דהנה המעיין בש"ך בסי' ל"ג סק"ז ובס"ק י"ד יראה להדיא דעיקר החומרא בהא דממסמס דמא הוא רק מטעם דס"ל להרב דכיון שצריך לבדוק כל אורך ורוחב מקום המלוכלך שוב הו"ל דין מקום שא"י, משמע דאם באמת לא היה רק נקב קטן במקום אחד מהצואר שפיר היה מהני הבדיקה אף לדידן דשוב הו"ל מקום ידוע, אכן מה שנלפענ"ד בזה דהוא ע"פ מ"ש המרדכי בפ"ב דחולין בסי' תר"ו ובסמ"ק דעיקר הטעם בהא דחתך כל העור דאף דאין הושט סמוך לעור מ"מ ע"י אחיזתו בסימנים לפעמים בא הושט תחת העור ממש יעו"ש, ועפ"ז א"ש הכל דדוקא בהא דסי' כ"ג שפיר חיישינן בזה אף שאינו כ"א במקום ידוע מטעם דהושט גמיד ופשיט ובפרט בשעת שחיטה ושוב הו"ל כמקום שא"י משא"כ בהא דניקב ע"י קוץ וכן בהא דצואר מלוכלך בדם דבאמת אינו מצוי כ"כ שיהיה הושט סמוך לעור שפיר כתבו דעיקר הטעם בזה הוא רק מחמת דהו"ל מקום שא"י דאי הו"ל מקום ידוע שפיר מהני ביה בדיקה עכ"פ [ול"ח להא דגמיד ופשיט וגם מטעם דשמא ניקב גם במק"א] ואפ"ל דמטעם זה ס"ל להריב"א שם דבאמת אין לחוש כה"ג לושט כלל וא"צ שום בדיקה, ויעו' בב"ח בסי' נ"ז במ"ש לתרץ דעת הריב"א מטעם דהקנה מפסיק בין העור להושט ולמ"ש בלא"ה לכאורה א"ש מטעם דיש בשר מפסיק, ואפ"ל דמה שהוכרח הב"ח לחלק כן מטעם דמפשטות לשון הריב"א משמע דאף במקום שגם הבשר נקוב ג"כ א"צ בדיקה, ושוב ראיתי דהב"ח הוכרח לזה דהא הריב"א שם קאי על דברי הש"ס ובש"ס שם מיירי בבר אווזא ובאמת בבר אווזא אין שם שום בשר כלל, ומ"ש הרמ"א בסי' ל"ד להחמיר בגרגרת היינו מטעם שכבר נכנס סמוך לושט ואין שם שום דבר המפסיק לכן בודאי דיש להחמיר בזה מטעם דשמא ניקב גם במק"א דבכה"ג בודאי דגם הריב"א יודה דצריך בדיקה:

ובהכי א"ש גם כן דעת הרש"ל במ"ש להקל כאן אף במקום שכל הצואר מלוכלך בדם ואף בבהמה ע"י בדיקה מבפנים דבנ"ד אין הבדיקה חיובית כ"כ, ובהכי א"ש ג"כ דברי הש"ך בסק"ז שם דלכאורה דבריו צ"ע דהא לפמ"ש שם לתרץ דבהא דסי' ל"ד וכ"ג וסע"ח הו"ל מקום שא"י וע"כ מטעם דחיישינן דשמא ניקב גם במק"א א"כ למה הוכרח בהא דסע"ט לדחוק בדעת הרמ"א דס"ל דכל אורך הצואר הו"ל מקום שא"י דהא הו"ל מקום

שא"י מטעם הנ"ל דשמא ניקב גם במק"א [ולפ"ז באמת אף אם הנקב קטן אסור] אכן למ"ש א"ש דע"כ לא כתב להחמיר מטעם זה אלא במקום שכבר הגיע הקוץ למקום הסימנים בלי שום הפסק [או בשחיטה מטעם שכתב המרדכי וסמ"ק הנ"ל] משא"כ בנ"ד, עוד נלפענ"ד דאפ"ל דהאי בשר כיון דנגד הסימנים באמת אינו כ"א דבר מועט והוא דק שפיר הוא נידון בכלל העור וכ"ז שלא ניקב ונחתך גם כל הבשר הנ"ל באמת אין דינו כ"א כחתך מקצת העור, וכן בהא דצוארו מלוכלך בדם מיירי ג"כ באופן שכבר נקרע גם כל הבשר הנ"ל ונגלה הקרע עד מקום הסימנים עצמן, ובהכי היה אפשר לתרץ קושית האחרונים על מ"ש הט"ז דאין בעור דם ממ"ש בש"ס מדמה ולא מדם העור דבאמת בעור עצמו אין בו דם אכן בבשר הנ"ל באמת יש בו דם אכן גם הוא בכלל עור וע"ז אמרו ולא מדם העור דאף דם הבא מן הבשר הנ"ל פסול מטעם דהוא בכלל עור, ומ"ש הט"ז לאסור בחתך מקצת עור היינו שלא נחתך עד הבשר הנ"ל ולכן שפיר כתב הט"ז דכיון דבמה שנחתך לפנינו אין בו דם א"כ ע"כ צ"ל שניקב איזה נקב דק במקום שאינו נראה לנו א"כ שפיר יש לחוש גם לושט, עוד נלפענ"ד דיש לצדד בנ"ד ע"פ מ"ש הש"ך בסי' כ"ג סק"ו דבה"מ יש לסמוך על דעת הרש"ל דאף בחתך כל העור שרי ע"י בדיקה ויעו' ברש"ל שם דס"ל דבאמת אף בבהמה יש להקל כה"ג, וא"כ כ"ש בנ"ד דבלא"ה כ"כ דאין לחוש לושט כ"כ ושאין דינו כ"א כחתך רק מקצת עור, ולפ"ז אף לפמ"ש הפמ"ג שם בשפ"ד סק"ד דע"כ לא הקיל הש"ך שם כ"א בעוף אפ"ל דבנ"ד גם הוא יודה דאף בבהמה שרי, והנה עדיין יש בזה אריכות דברים אלא שאין הז"ג וגם אין בזה צורך כ"כ דבודאי בנ"ד דבאמת לא הו"ל כ"א ספק ע"י חולי בודאי דלית דין צריך בשש דיש לצדד ולהקל בזה, ובפרט שבאמת לא הי' כלל נגד הסימנים כמש"ל:

ח) **והנה** שמעתי שהחכם הנ"ל עדיין מתעקש בזה ורוצה לעמוד בשלו ותולה א"ע בהא דיו"ד סס"א בשו"ב שהעיד עליו ששחט שלא כהוגן ע"פ דעת הרש"ל וב"ח ומהריב"ל וש"ך וט"ז דס"ל לאסור מטעם דהו"ל חד לגבי חד ואוקי בהמה בחז"א ע"כ תו"ד, אכן באמת ז"א מכמה אנפי:

א] **דהא** כ"כ לעיל דבאמת בנ"ד דעת רוב האחרונים דאין בזה משום חז"א מטעם דרוב בהמות אינם בחזקת שושטן נקוב ושיש לזה הכרח בש"ס, ועוד דאף אם נניח לו דעדיין אין זה ברור כ"כ מ"מ אכתי יש להקל בנ"ד דהא בלא"ה דעת הש"ע וסיעתו שם דיש להתיר בכה"ג אף במקום חז"א א"כ הו"ל בנ"ד ס"ס שמא כש"ע ושמא באמת העיקר כדעת האחרונים דאין בנ"ד שום חז"א:

ב] **מטעם** שכ"כ שאף אם הי' נגד הסימנים מ"מ קרוב לודאי שלא הי' כ"א כנגד התורבץ ובכה"ג לכ"ע אין בזה משום חז"א (ואף אם הי' רק ספק שקול ג"כ יש להקל בנ"ד מטעם צירוף דעת הש"ע הנ"ל כמש"ל):

ג] **כיון** דכבר ביארנו לעיל דבנ"ד אף אם הי' נגד הסימנים מ"מ אכתי יש בזה כמה וכמה צדדים להתיר א"כ אף מי שירצה להתעקש ולחוש לדברי החכם הנ"ל מ"מ עכ"פ בודאי מוכרח להודות דאין בזה כ"א משום חששא בעלמא ובכה"ג כ"כ בדגמ"ר שם דאף הרש"ל וסיעתו יודו דהשו"ב נאמן יעו"ש:

ד] **דבאמת** בנ"ד אין כאן שום הכחשה כלל רק שהחכם הנ"ל באמת עינו הטעתו כמש"ל וגם טעה בדינו ובכה"ג בודאי דאין בזה שום חששא כלל:

ה] **דבאמת** בנ"ד יש כמה וכמה עדים שמסייעים לדברי השו"ב כמו שנתבאר וא"כ אין זה חד לגבי חד, ומטעם זה אין להחמיר בנ"ד ע"פ מ"ש בשו"ת שיבת ציון בסי' כ"ג (הובא בפ"ת ס"ס א') דאף לדעת הש"ע דאין לאסור בע"א מ"מ כ"ז בשאר עד משא"כ הרב נאמן נגד השו"ב יעו"ש, דכ"ז דוקא במקום שיש חז"א ודאי וגם יש בזה איסור מעיקר הדין והכחשה ברורה ואין שם שאר עדים שמעידים כעדות השו"ב:

ושוב שמעתי מחכם אחד שרצה להחמיר בזה מטעם שנהגו בפה לאסור באם היא נגד הסימנים וכיון שנהגו כן שוב יש בזה משום נדר דהו"ל דאורייתא והו"ל ספק דאורייתא, אכן באמת גם ז"א וכ"כ במק"א באריכות דאף דיש במנהג מטעם נדר היינו רק לענין דצריך לקיים כפי מנהגו אכן לענין ספק ושא"ד שפיר אמרינן דאין בזה שום סרך ד"ת מטעם דודאי מעיקרא לא קבלו עליהם דבר זה כ"א בתורת חומרא בעלמא, וכ"נ להדיא בכ"מ דיש להקל בספק מנהגא ויעו' באחרונים במ"ש להקל בספק שהייה משהו מטעם דאינו כ"א ממנהגא וכ"כ בש"ך בס"י ס"ק כ"ג בשם הר"י בן הרא"ש דכועה בשיפולי כיון שאינו כ"א מחומרת הגאונים שפיר יש להקל בספיקו ואף שודאי כבר קבלו וקיימו כל המקומות לנהוג כדברי הגאון לאסור ובודאי מנהגים אלו עדיפו מדידן דהו"ל מנהג קבוע וחשוב שנתיסדו ע"פ דברי הפוסקים, מ"מ כתבו בפשיטות דיש להקל בספיקן וכ"ש בנ"ד, ועוד דבלא"ה בנ"ד אין מקום כלל לדברי החכם דכ"כ דאין בזה משום חז"א והכחשה וגם משום חד לגבי חד כלל:

ט) **והנה** לכאורה אכתי יש לאסור בנ"ד מטעם חכם שאסר, אכן באמת לאחר העיון גם ז"א מכמה אנפי:

א] **כיון** דכ"כ דאף לדברי המורה הנ"ל עכ"פ לא הי' כ"א נגד התורבץ וכבר ביארנו דבכה"ג בודאי דיש להכשיר לפי דעת רוב הפוסקים ב"י בסי' מ"ט ורמ"א בסי' נ"א וש"ך

בנה"ך וכרו"פ ופמ"ג בכ"מ ולדעת המ"י והח"ס וחו"ד וש"ש ושו"ת נוב"י ומהר"מ שיף באמת אף במקום שחיטה שרי כה"ג, וכ"נ באמת מדברי הש"ס, ואף לדעת הט"ז בסי' מ"ט שכתב לאסור בכה"ג מ"מ הא כבר ביארנו דבנ"ד שעכ"פ הבשר שלם ויפה אף בודאי ע"י קוץ ג"כ יש לצדד בזה מכמה אנפי א"כ עכ"פ בנ"ד דהו"ל ספק ע"י חולי אפ"ל דכ"ע יודו, ומ"ש הט"ז בס"ס כ"ג דאם יש ריעותא על העור מבפנים יש לאסור היינו בעוף דוקא דבעוף באמת אין שם שום בשר כלל משא"כ בבהמה וכיון שכן בודאי בכל כה"ג שוב הו"ל טועה בדבר משנה וכמבואר בש"ע חו"מ בריש סי' כ"ה דאף בטעה בדברי הפוסקים הו"ל טעות בדב"מ:

ב] **ע"פ** מ"ש הבל"י בסי' רמ"ב בשם מהרמ"פ דאם החכם נותן טעם לדבריו וטעמו פגום שוב יכולים להתיר ואין בזה משום חכם שאסר יעו"ש, וא"כ ה"ה בנ"ד דכבר ביארנו דאין שום ממש כלל בדבריו:

ג] **ע"פ** מ"ש הבל"י שם בשם המהרשד"ם דכ"ז בהוראה חדשה משא"כ בדבר שכבר הותר ע"י חכמים ונהגו בו היתר שוב יכולים להתיר אף נגד חכם שאסר, והנה בנ"ד הנה מלבד שכבר ביארנו שיש בזה כמה וכמה צדדי היתר הנה באמת כבר פשט המנהג בכל הקהלות שבסביבותינו להתיר אף נגד הסימנים באם הבשר שלם ויפה, וגם בפה הנה שמעתי מאיזה אנשים שהיו נוהגים להתיר בזה, א"כ אף שעתה באמת נהגו לאסור, בזה אם הוא נגד הסימנים ואף אם נחליט שבאמת נהגו כן בפה מעולם מ"מ עכ"פ שוב לענין חששת המנהג בודאי דיש להאמין להשו"ב שלא הי' כלל נגד הסימנים, ובפרט דלפענ"ד באמת אין בזה שום הכחשה כלל דודאי המורה הנ"ל לא היה יכול לידע זה על בירור כמו השו"ב כיון שלא ראה אותה כ"א בחייה כמובן, ובפרט די"ל דע"כ לא נהגו לאסור כ"א באם הוא נגד מקום השחיטה, והוא ע"פ מ"ש הפמ"ג דבכה"ג הו"ל ס"ס בחז"א משא"כ באם הוא נגד התורבץ, ועוד דהא כ"כ דאיכא כמה עדים שמסייעים לדבר השו"ב, ויהיה איך שיהיה עכ"פ בכל כה"ג בודאי כבר פשט המנהג להתיר ושוב אין בזה משום חכם שאסר, הן אמת דלכאורה יל"ע בגוף דברי המהרשד"ם הנ"ל ממ"ש המחבר בש"ע חו"מ סי' כ"ה סע"ב דטעה בשק"ה היינו במקום שיש פלוגתא ועשה כאחד מהם ולא ידע שכבר פשט המעשה בכל העולם כדברי האחר הרי דאף שכבר פשט המנהג כדברי הב' מ"מ אין דינו רק כטועה בשק"ה ובכה"ג באמת מבואר בי"ד שם דשוב אין יכולים להתיר, ושוב עיינתי בש"ך בחו"מ שם דבאמת מ"ש המחבר שם הוא ע"פ פי' הרמב"ם שם אכן דעת הרי"ף והרא"ש והטור שם לפרש דמ"ש בש"ס וסוגיא וכו' דהיינו דמוכח בש"ס דהעיקר כדעה הב' יעו"ש וא"כ י"ל דמהרשד"ם הכריע בזה כשאר הפי'

ואף דבב"י שם כ' דבאמת לדינא אין בזה שום פלוגתא בין הפי' הנה הרשד"ם פליג עליו בזה, אכן אכתי צ"ע על הבל"י שהעתיק דבריו בלי שום חולק כיון דבש"ע שם מבואר להיפך, שוב ראיתי די"ל דכוונת המהרשד"ם הוא ע"פ מ"ש הש"ך שם דבמקום שאין בזה שום פלוגתא בש"ס וסוגיא דעלמא להתיר בודאי לכ"ע שוב הו"ל טועה בדב"מ יעו"ש, ועפ"ז אפ"ל דגם הרשד"ם מיירי בכה"ג ויפה כוון הבל"י בהעתקתו, ולפ"ז ה"ה בנ"ד כיון דבאמת אין מבואר האי דינא כ"כ אף בדברי הפוסקים המפורסמים ופשט המנהג להתיר שוב אין בזה משום חכם שאסר:.

ד] **דע"כ** לא אסרו בזה אלא במקום שטעה בסברתו ובשקה"ד משא"כ היכי שטעה בדמיונו ובראיית עינו ולא ראה שפיר בודאי דאין בזה משום חכם שאסר, וכ"כ בזה בגי' הש"ע יו"ד שלי ראיה לזה מהא דנדה כ' דלאחר שאמרה ליה דהא דנא הוא דחש בעיניה באמת טיהר לה ואף לפי מה דמסיק שם דגמרי' סמיך היינו דאל"כ לא היה מאמין לה ועדיין היה אסור מטעם חכם שאסר, ואף לפמ"ש התוס' שם דהשתא באמת חזר בו מתי' הא' היינו דבאמת לפ"ז אף אם לא הי' חש בעיניה יש להתיר, ומ"מ בודאי דגם התי' הא' אינו נדחה ועכ"פ במקום שיש בירור בזה וא"צ להאמין לה בודאי דאין בזה משום חכם שאסר, ולפ"ז ה"ה בנ"ד דודאי עינו הטעתו ולא חזי שפיר בודאי אין בזה משום חכם שאסר:

ה] **דע"כ** לא אמרו דאין להתיר אלא במקום שבאמת היה רשות ביד החכם להורות בזה אלא שטעה בשק"ד, משא"כ בנ"ד דודאי באמת לא הו"ל להורות בזה תיכף עד אחר השחיטה דאזי יוכל להתברר אם הוא נגד הסימנים ושא"ד וא"כ ע"כ צ"ל בזה באחד מב' אנפי, או שבאמת הנה מתחלה עדיין לא הורה בזה בבירור וכמש"ל, ולפ"ז באמת אין בזה משום חכם שאסר [ואף שאח"כ באמת אסרו בפשיטות מ"מ הא אזי אדרבה כבר חלה הוראת השו"ב המתיר שהתירה כדין אחרי הבדיקה] ואף אם נחליט שבאמת הורה בזה גם מתחלתו בבירור מ"מ כיון שבאמת עשה בזה שלא כדת במה שקפץ להורות שלא בעתו בודאי דשוב אין בזה משום חכם שאסר, וכ"נ להדיא ממ"ש חז"ל בפ"ה דאבות מ"ז דא' ממעלות החכם שאינו נבהל להשיב ופי' המפרשים כדי שתהיה תשובתו כהלכה וא"כ כל דלא עביד הכי בודאי דלאו חכם יתקרי ואין בזה משום חכם שאסר:

ו] **כיון** שכעת נגבה עדות מכמה עדים כדת בפני השו"ב וגם שלחתי אחרי המורה הנ"ל ונתן רשות לשאול שלא בפניו וכולם פה אחד שהזאוונ הנ"ל היתה ממש על עצם הלח וגם הנפוח היה לצד האוזן ולא לצד הסימנים כלל:

ואף לדברי העד הא' שאמר בפה לפני השו"ב שהיה בצדדי הצואר נגד מקום השחיטה, מ"מ הנה מלבד שלפענ"ד אין בעדותו שום ממש כלל מכמה אנפי, א) מטעם שג' עדים הכחישו אותו בפניו איך ששמעו מפיו שצייר להם את השאלה הנ"ל על איזה בהמה שהיתה בלחי, ב) מטעם שראה אותה בחייה (ושאר העדים ראו אותה גם לאח"ש) ועוד מטעם דודאי בעת ראיתו הו"ל מלתא דלא רמיא עליו כיון דבאמת לא היה לו שום נ"מ בזה וגם ראה אותה באקראי בעלמא והוא איש פשוט משא"כ שאר העדים הנ"ל שהמה ז"ץ בפה וראו אותה אדעתה לקנותה לשחיטה שבודאי היה להם נ"מ גדולה בזה וגם המה בקיאי טובא בזה, ג) מפני שכבר גבה מאתו החכם הנ"ל עדות פ"א ואמר לו שהי' במקום השחיטה עצמו [וא"כ ממ"נ אמר פ"א שקר בתו"ע], והנה אף שבאמת החכם הנ"ל גם בזה עשה שלא כדת במה שגבה עדותו שלא בפני השו"ב וגם לא שלח אחריו ולא הודיע לו מזה כלל, ועפ"ז עשה פס"ד להורידו ממשמרתו דהא מבואר בב"י א"ע בסימן מ"ב דהעיקר בזה דגם לפסול עדים צריך להיות בפניהם דוקא, ודלא כהריב"ש ושראוי להעניש להפוסקים כריב"ש בזה וכ"כ הכנה"ג שם וכ"ה בנובי"ק בסי' ע"ב, ועוד דהא מבואר במל"מ בפ"ג מהלכות עדות דאף לדעת הריב"ש צ"ל עכ"פ בפני בע"ד, וכאן היה ג"כ שלא בפני הטבח, עוד נלפענ"ד דאפ"ל דבנ"ד גם הריב"ש יודה דהא עיקר טעמו שם משום שאין העדים מתחייבים בזה מה שאין כן בנ"ד שרצה להורידו בזה ממשמרתו ולקפח חיותו, ועוד דלפמ"ש בשו"ת רש"ל ובתשובת הרמ"א דלפסול אשה על בעלה דמי ממש לד"נ א"כ ה"ה בנ"ד כיון שהיה רוצה להורידו מחזקת כשרותו בודאי דדמי לד"נ ושוב אף בדיעבד לא מהני בזה קבלת עדות שלא בפניו כמ"ש ברש"ל ורמ"א שם, שוב מצאתי בעקהד"ט ביו"ד סי' א' סי' כ"ו שהביא בשם מהרמ"ז שמותר לקבל עדות על שו"ב שלא בפניו ושכה"ד הרר"ב והרב המאירי והרדב"ז דבאיסורים מותר לקבל עדות שלא בפני בע"ד יעו"ש, ולפענ"ד באמת צע"ג בזה וכמש"ל מדברי הב"י ורש"ל ורמ"א וכנה"ג וכ"ש בנ"ד דודאי פתיך ביה גם קיפוח פרנסתו, ולולי דבריהם היה אפ"ל דמה שכתבו דמותר לקבל עדות שלא בפניו היינו דוקא במקום שאין בזה שום קיפוח פרנסה וגם אין מוציאין בזה שום אדם מחזקת כשרותו משא"כ בשו"ב, שוב עיינתי בנוב"י שם שהביא בשם הרב רב"צ אשכנזי שכ' להדיא דכ"ז באם אין בעדותם כ"א להפריש מאיסורא משא"כ היכי דפתיך ביה דררא דממונא שוב אין מקבלין שלא בפניו אף לענין האיסור יעו"ש, אכן במאירי ורדב"ז הנ"ל הנה כפי הנראה שהבין שם דאף בכה"ג מקבלין שלא בפניו ושוב מצאתי בשד"ח בקונ' דב"ח בסי' ע"ט שהאריך בזה והעלה בשם כמה אחרונים דהעיקר בזה דאין לקבל עדות על שו"ב שלא בפניו וכמ"ש, עוד הביא שם בשם

שו"ת ב"א דגם הריב"ש לא כתב כ"א לפסול העדים לעדות זו משא"כ לפוסלם להבא גם הוא יודה יעו"ש, עוד כ' שם בשם שו"ת עה"ג דבכה"ג שוב א"י לחזור ולהעיד אף בפניו משום דהו"ל נוגע בעדות:

עוד נלפענ"ד דבאמת אף לדעת המקילים בזה היינו דוקא במקום שא"א לגבות בפניו כגון שהוא אלם או ששלחו אחריו ולא בא וכדומה, משא"כ בנ"ד שבאמת לא היה בזה שום צורך כלל בודאי דכ"ע יודו דאין לגבות שלא בפניו, ויהיה איך שיהיה הנה עכ"פ בודאי דאין להעמיד שום יסוד על עדותו של העד הנ"ל וכמ"ש השד"ח בשם העה"ג, הן אמת דלפענ"ד גוף דבריהם צ"ע ממ"ש הרמ"א בחו"מ בסי' כ"ח סעיף ט"ו וחוזרין ומעידין בפניו הרי דלא אמרינן דשוב הו"ל נוגע בעדות מטעם דעביד לאחזוקי דיבוריו ושוב מצאתי בפ"ת לא"ע בסי' י"א בסוף ס"ק ח"י שהביא בשם הישועות יעקב שכתב בפשיטות שחוזרין ומעידין בפניה כמו בד"מ ולפלא קצת שלא העירו מדברי העה"ג וגם על השד"ח צ"ע שלא הביא דברי הישועות יעקב הנ"ל] ושוב עיינתי דבאמת כבר ישבו על מדוכה זו כמה פוסקים דהנה הט"ז בחו"מ שם הביא בשם הרש"ל דשוב אינו מעיד אף בפניו ושכ"ה ג"כ דעת שו"ת ן' לב. אכן הוא ז"ל כתב דמדברי הרי"ף והעיטור נראה דיכול להעיד ושכ"ה ג"כ דעת הריב"ש והב"י וכה"ד שו"ת מהר"מ אלשקר וכן עיקר וכמ"ש הרמ"א שם ע"פ דעת הר' מנחם הארוך יעו"ש, ויעו' בקצה"ח שם במ"ש בביאור דעת העיטור [ואפשר דגם בספר ישועות יעקב הביא דברי הט"ז בזה ואינו ת"י לעיין ביה] אכן אכתי לכאורה י"ל דכ"ז אם לא שינה בעדותו משא"כ אם שינה בעדותו בודאי דשוב אין להעמיד שום יסוד על עדותו דהא חזינן ששיקר בפעם הא' ועבר על הא דאליונ"ע, אכן המעיין ברמ"א שם בחו"מ במ"ש בשם הר"מ הנ"ל דאף בהגיד ע"פ הח' (וה"ה ע"פ השבועה וכמ"ש בסמ"ע שם) אפ"ה חוזר ומעיד יעו"ש, הרי דאף שכבר עבר על הח' והשבועה, וגם על הא דאליונ"ע מ"מ מהני עדותו, אכן באמת גוף דבר זה צע"ג, ויעו' בקצה"ח שם שהאריך בזה ובנה"מ שם דחה דבריו והעלה דהעיקר בזה כמ"ש התומים דכ"ז דוקא בח' ובשבועה שיעיד בזה שפיר כתבו דכיון שהוא שלא בפני בע"ד א"כ לא עבר עדיין כלל על הח' והשבועה כיון שאינו מחויב להעיד משא"כ אם נשבע במפורש באמת שוב לא מהני עדותו בזה:

ועפ"ז היה אפ"ל דכ"ז בת"ח או בשאר אדם שי"ל שידע מזה וא"כ לא נתכוון לעבור משא"כ באיש פשוט (כמו בנ"ד) שודאי לא ידע כלל מזה ובפרט בנ"ד שבאמת נמצא בזה איזה דעות באחרונים שמותר לקבל אף שלא בפניו עד שגם הרב טעה בזה בודאי אפ"ל דאף אם הוא ת"ח קצת שפיר טעה בזה בודאי דשוב אינו נאמן להעיד היון דסוף

סוף אנו רואים שלפי דעתו עבר על הא דאליונ"ע ושיקר בעדותו א"כ איך נעמיד יסוד על עדותו (וכ"ש היכי שבאמת נתנו ח' או שבועה להעיד) וכ"ש בנ"ד שבאמת כבר שינה בעדותו זה ג"פ בודאי שאין להעמיד שום יסוד על דבריו ובפרט כנגד כמה עדים שמכחישים אותו, ד) דהנה כלל גדול בידינו שאנו מחויבים לתרץ דברי העדים בכל האפשרות באופן שלא יהיו מוכחשים [ואף בדרך רחוקה] וא"כ בנ"ד הנה באמת כפי שאמר עתה בפני השו"ב בודאי י"ל שטעה קצת בין המקומות להיות שאין ביניהם כ"א דבר מועט, ובפרט די"ל דעבידי הכי כדי שלא יהיה שינוי לגמרי ממה שאמר בפני החכם הנ"ל אכן אף אם נחליט דהעיקר כדברי העד הנ"ל כפי שאמר עתה דמה שאמר בפני החכם הנ"ל שהיה במקום שחיטה בודאי ליתא וכמ"ש הרמ"א בחו"מ שם דהולכין רק אחר מה שאמר בפני בע"ד] מ"מ הא גם כפי שהעיד עתה שהיה בצדדי הצואר באמת הוא ג"כ רחוק מן הסימנים ואם כן בודאי הו"ל ממש כמו שאמר על איזה חתיכה שהיא חלב ואח"כ נתודע שהיא שומן דודאי אין בזה משום חכם שאסר וכמ"ש הבל"י בשם המהרשד"ם שם:

והנה הצעתי דברים אלו לפני כל חכמי קהילתינו ני"ו והסכימו לדברי וניתן צו להכריז בפומבי שהבשר כשר ומותר בלי שום חששא כלל והם מלהוציא עתק מפיהם על השו"ב הנ"ל, ושלום על ישראל:

סימן ז

אשר השבתי לחכם אחד

א) במ"ש כת"ר בנידון מ"ש בתשובה (והוא בחלק זכל"ט סי' ח') לסתור דברי האומרים דנהרג וכדומה אין מיתתו ע"י מלאך המות דמכ"מ מוכח דגם בנהרג בודאי דהוא ע"י טיפת המה"מ וכת"ר הביא משו"ת בי"ע בסימן ע"ב שכתב להדיא כן בשם הזה"ק דלכן היו מביאין עגלה ערופה לפייס את המה"מ על הנהרג, ואני אומר אם קבלה הוא נקבל ואם לדין יש תשובה א' ממ"ש בש"ס ב"ב (דף י"ז ע"א) דששה לא שלט בהן מה"מ משמע להדיא דחוץ מאלו המה כולם ע"י מה"מ ועוד דהנה המעיין בש"ס ב"מ (דף ק"ז ע"ב) במה שהקשו לשמואל דס"ל דהכל ברוח הא איכא הרוגי מלכות (ופירש"י הרוגי חרב) ומשני הני נמי אי לאו זיקא עבדי ליה סמא וחיי. הרי להדיא דאף במי שנהרג בסייף אינו מת ע"י הסייף רק בצירוף הזיקא ואם כן שפיר י"ל דהוא ע"י מה"מ דהא ודאי לשמואל דס"ל דהכל ברוח בודאי דס"ל דע"י הרוח באה טפתא דמה"מ ודחל"כ לדידיה יהיה הכל שלא ע"י מה"מ וזה בודאי דבר שא"א כמובן) וכן נראה גם ממ"ש בש"ס (יבמות דף ק"כ ע"ב) דגם בשחטו בו שנים או רוב שנים עדיין חי הוא אלא שסופו למות וכיון שעדיין

דינו כחי לכל דברי' בודאי י"ל דמת אחר כך על ידי מה"מ, ויעוין בחולין (דף קכ"א ע"ב) דבשר הפורש ממנה כפורש מן החי, וכ"ה בחולין (דף ל' ע"א) דשחט בה שנים הרי הוא כחי' לכל דברי' (וכפי הנראה דמכל זה הוציא הר"מ ז"ל דינו דנקובת הושט ופסוקת הגרגרת אף דדינו כנבלה מ"מ יש לחלק בזה בין איסור לטומאה יעוין באחרונים בסימן ל"ג במ"ש בזה):

הן אמת דמהא דיבמות (דף ק"כ ע"ב) הנ"ל משמע לכאורה דכל כה"ג סופו למות ע"י השחיטה עצמה בלי שום גרמא אחרת אכן באמת המעיין שם יראה דז"א דהא מקשה שם דאלא מעתה יהיה גולה ע"י וכו' ויעו' ברש"י שם בד"ה אלא מעתה במ"ש ואפילו מת שמא מחמת דבר אחר מת עכ"ל, ואף דמשמע מלשון רש"י דבאמת אינו רק ספק שמא מת מחמת ד"א ולפעמים באמת יכול למות ע"י השחיטה עצמה וכ"נ באמת מלשון הש"ש שם במה שמתרץ דשמא הרוח בלבלתו וכו', וכ"נ עוד ממ"ש שם דבביתא דשישא ופרכוס או בברא ולא פרכוס לחד לישנא באמת גולה הרי דודאי בכל כה"ג תלינן דמת ע"י השחיטה עצמה, ויעו' בתוס' שם בד"ה חיישינן דבביתא דשישא ולא פרכוס לכו"ע גולה:

אכן לפ"ז אכתי לא יתישב הא דב"מ (דף ק"ז) דהא לפ"ז איכא הרבה דמתים שלא ע"י רוח, ועוד י"ל לכאורה דהא מרא דשמעתא כאן ביבמות היא שמואל ולשיטתו בב"מ שם משמע דבכ"ע הו"ל מיתתו על ידי הרוח, וגם יקשה לפ"ז דמה מקשה כלל אלא מעתה יהיה גולה דהא לפי שיטתו בודאי לק"מ, וגם למה הוצרך לדידיה לטעם השני דשמא פרכוס דהא לדידיה בודאי דעיקר הטעם בזה מפני הרוח, וא"ל כיון דמבואר בש"ס ב"מ שם דדוקא אי עביד ליה סמא חיי א"כ י"ל דבאמת בלי סמא שפיר יכול למות אף ע"י השחיטה ולכן שפיר מקשה דיהי' גולה ע"י, דז"א חדא דודאי כל שיכול להתרפאות בודאי דאינו גולה כמבואר בש"ס כתובות (דף ל"ג) שחובשין אותו ואם יתרפא פוטרין אותו ואף אם לא עשו לו רפואה בודאי דאינו גולה כיון שהיו יכולים לעשות רפואה, ועוד דסוף סוף יקשה מה משני שמא הרוח בלבלתו דהא לפי שיטתו בב"מ שם אין הרוח גורם לו כ"א שלא יתרפא שפיר הו"ל לגלות לפ"ז אף שרוח בלבל אותו א"ו כמ"ש:

ושוב מצאתי בחי' הרשב"א בגיטין (דף ע') שכתב להדיא לפרש קושית הש"ס אלא מעתה יהיה גולה ומדלא גלי ש"מ שיכול להתרפאות ע ע"ש הרי להדיא כמ"ש (ויע"ש במ"ש להקשות מהא דריש א"ט דנקובת הושט ופסוקת הגרגרת ותי' דאדם שאני, ואע"ג דבחולין (דף מ"ב) לא משמע הכי אפשר לחלק דיש טריפות שנוהגים בין באדם ובין בבהמה כמו בהא דלקתא הכוליא ויש שאינם באדם כנחבסה וניקב קרום של מוח יע"ש,

וצ"ע דהא כ"כ מהא דחולין (דף קכ"א) דבנ"ד גם בבהמה בשר הפורש ממנה כפורש מן החי ויל"ע), ומה שנלפענ"ד בזה דמה שאמרו בב"מ דהכל ברוח מיירי אף ברוח קל ואין בו שום קרירות וכמ"ש רש"י בב"מ שם בד"ה צינים דבהא דשמואל היינו זיקא בלי צינה יעו"ש ובאמת לזה לא מהני אף ביתא דשישא דגם שם יכול לבוא רוח כזה, ומטעם זה פשיטא ליה להש"ס דודאי היה צריך להיות גולה ע"י כיון דא"א להנצל כלל מרות זה הו"ל ממש כאלו מת תחת ידו (ובאמת ע"כ צ"צ כן דאל"כ יקשה גם בהורג במזיד למה נהרג דהא עיקר מיתתו היה ע"י הרוח א"ו כמ"ש כיון דהוא הכין לו מיתתו באופן שא"א להנצל כלל מזה הו"ל כמת תחת ידו) ועי' בתוספות יבמות שם במ"ש לחלק בין גלות למיתה ולפ"ז באמת אין הכרח כ"כ, ומ"ש ביבמות דשמא הרוח בלבלתו היינו רוח קר דבכה"ג שוב הו"ל דבר שאפשר להנצל כמו בביתא דשישא וכדומה ולכן שפיר אמרינן דשוב אינו גולה ע"י ובזה א"ש הכל, ושוב מצאתי בשטמ"ק בב"מ שם שכתב בשם הר"פ דאפי' בביתא דשישא איכא קצת זיקא ע"כ וכפי הנראה דנתכוון למ"ש, ויהי' איך שיהי' עכ"פ שפיר י"ל כיון דעיקר מיתתו בגרם הרוח שפיר הו"ל ע"י מה"מ, ועוד דלפ"ז א"כ גם מי שמת ע"י חולי שנרקב כבדו או לבו וכדומה שנתקלקלו אחד מהאברים נמי נימא דאין מיתתו על ידי מלאך המות וזה ודאי צ"ע דרובא דרובא מתים כה"ג, שוב עיינתי בזוה"ק פ' וירא בד' קי"ד שבאמת מבואר שם כמ"ש הבי"ע, ומ"מ הנה המעיין שם בד' קי"ג במ"ש בענין יהושע כה"ג דהשטן דהוא היצר הרע דהוא משוטט ואזיל בעלמא לנטלא נשמתין וכו' משמע קצת דבשריפה באמת גם הם יודו דהוא ע"י מה"מ יע"ש, וא"ל דהיינו דוקא היכי דלא מת תיכף כ"א אחר איזה זמן וכמ"ש שם בשם הני אנשי דהא שם מיירי בכבשן של נבוכדנצר שודאי באש כזה היו נשרפים תיכף, וע"כ צריך לחלק דדוקא במי שנהרג ע"י בן אדם בעל בחירה בזה ס"ל להזה"ק דאין מיתתו ע"י מה"מ משא"כ במי שנהרג באופן אחר או נטבע ונשרף גם הם יודו דהוא על ידי מלאך המות, וכן נראה עוד מדברי הזוה"ק בפ' נח (דף ס"ט) במ"ש לפרש ערום ראה ראה דנח ראה למה"מ דאזיל בינייהו ונסתר מקמי' ועאל לתיבה יעו"ש משמע דמיתת בני המבול היה ע"י מה"מ:

ויהיה איך שיהיה עכ"פ בנ"ד שפיר יש לצדד בטעם המנהג ליחד להם מקום קבורה בפ"ע וכמו שהארכתי בתשובה הנ"ל, ואף אם נחליט בדעת הזוה"ק דבאמת ס"ל דבכל מיני מיתות כה"ג אינם באים ע"י מה"מ מ"מ הא ודאי דאין הכרח לחלק בין אם מת תיכף למת אחר איזה שעות דא"כ איך כ' הזוה"ק בפשיטות בהא דעגלה ערופה דלא בא ע"י מה"מ דשמא מת אח"כ א"ו דאין לחלק וא"כ שפיר י"ל דיסוד מנהג זה ע"פ דעת הזוה"ק

ולכן נקרא קדוש וכמ"ש שם בשם הני אנשי ואפ"ה אף בכה"ג שלא מת תיכף ג"כ הדין כן וכמ"ש, שוב מצאתי במס' תענית (דף י"א ע"א) בתוס' ד"ה מיתה משונה שכ' וז"ל מת בחרב וברעב וכל מיתה שאינה בידי מה"מ כדרך כל אדם על מטתו ע"כ, והנה מלשון זה משמע לכאורה כמ"ש הרב הנ"ל בשם הבי"ע דכל מיתה משונה אינה ע"י מה"מ, אכן י"ל דעיקר כוונת רש"י לפרש דלכן נקרא מיתה משונה דאין עיקר התחלתו ע"י מה"מ וזה שסיים כדרך כל אדם על מטתו ור"ל דבכל אדם הנה עיקר התחלתו ע"י מה"מ משא"כ בזה דעיקר התחלת המיתה הוא בסיבה חיצונית אכן באמת יודה דגמר מיתתו בודאי דהוא ע"י מה"מ וכמש"ל, ואף אם נחליט כמו שנראה מפשטות דבריו דבאמת בכל כה"ג אינו כלל ע"י מה"מ מ"מ בודאי דאכתי י"ל דבאמת לפ"ז שוב אין לחלק בין מת תיכף למת אח"כ, וכמו שנראה מפשטות דבריו דכל מיתה משונה אינה על ידי מה"מ, וכ"נ ממ"ש מהא דמת ברעב דהא ודאי בכה"ג שוהה הרבה, וכ"נ ג"כ ממ"ש כדרך כל אדם על מטתו משמע דכל שאינו כדרך כל אדם שוב הו"ל בכלל מיתה משונה שאינה ע"י מה"מ, ומצוה לסיים בטוב, האל המטיב, יברכנו בכל טוב, אמן:

סימן ח

נשאלתי בנידון מקוה הנעשה בחפירה ממעיין שחלקו אותה לשני חלקים וחלק אחד עשו אותה בצימענד ושם אין שום מעיין נובע אלא שמחובר לחלק הב' ששמה נמצאו נקבי המעיין בנקב כשפ"ה, ובחלק הא' הנ"ל טובלים הנשים, ולפעמים כשצריך לנקות אותה נוטלים כל המים שנמצאו שמה ושופכים שאובים לתוכה, אמנם דא עקא א) שגם החלק השני אשר נשאר לכבראשונה אינו מכוסה כלל ושואבים ממנו תמיד מים לכל הצורך בבית המרחץ עד שברוב הפעמים לא ישאר בתוכה מ"ס, כמו שהעיד לפני השואל שראה הרבה פעמים שכמעט לא נשאר שום מים בחלק הנ"ל מחמת השאובה ששאבו למרחץ, וגם על ידי השאובה נשפך הרבה מהכלים (שאינם נקובים) לתוך המקוה. ב) ועוד זאת הנה מעולם לא הכשירהו אותה כלל. ג) שיש בה סדק ע"פ כל אורך המקוה או רובה וא"כ יש בה חשש זוחלין:

תשובה. א) הנה בנידון חשש הא' לכאורה דיש לצדד בזה. ע"פ מ"ש הרמ"א בסעי' מ' דבמקום טורח או בדיעבד שלא עשו כן יש לסמוך ע"ד האומרים דאין שאובה פוסלת במעיין, ומקוה זו יש לה דין מעיין כמ"ש במהרי"ק סי' נ"ו, וכן נראה מדברי הרמב"ן בתשובה כמ"ש הב"י, וכ"ה בשו"ת הרא"ש כלל ל"א סי' ד' ע"ש דהשאלה היה במקוה שנעשה ע"י חפירה והוא ז"ל השיב דמעיין אינו נפסל בשאובה יע"ש, ועוד דכ"ז אם היה

ודאי שנפלו ג' לוגין משא"כ בנ"ד שאינו רק ספק ובספק כ"כ הרמ"א דאף במקוה שאינו ממעיין יש להקל מספק דהו"ל ספיקא דרבנן ע"ש, ועי' בש"ך שם מ"ש בזה:

ב) אכן לאחר העיון הנה אף כי מי יבוא אחר הני מלכי רבנן מרן הב"י ורמ"א שכתבו להכריע דהני מקואות יש להם דין מעיין ומעיין אינו נפסל בשאובה כה"ג אכן להיות שראיתי שבלא"ה הג' מהרי"ט ובעל משכנ"י כתבו להחמיר בכה"ג לכן אמרתי לברר דבר זה לפענ"ד, דהנה מקור דין זה הוא ממ"ש המהרי"ק בסי' נ"ה נ"ו והנה במהרי"ק שם בנה עיקר יסודו דבאר בחפירה דינו כמעיין לכ"ד, והנה אף שבאמת מבואר כן בכמה מהראשונים כמש"ל אכן עדיין יל"ע בזה, ומתחלה נעתיק דהנה במעיין שרבו עלי' שאובים, הרבה שיטות נאמרו בזה:

א] דעת הר"מ לפמ"ש הר"ן בנדרים סוף פ"ד דבריבה בגומת המעיין אינו נפסל משום שאובה ודינו כמעיין לכ"ד הן לענין זוחלין והן לענין כ"ש (ולענין אם מטהר אף במקום שלא יכול להלוך מתחלה הנה בב"י נראה שהשוה בזה דעת הר"מ והרא"ש דס"ל דהתוספתא פליגי עם המשנה ופסקו כמשנה דאף במקום שלא הי' מהלך בתחלה מטהר בזוחלין וכ"כ בכ"מ שם, אכן דעת הר"ן שם דגם הר"מ ס"ל כתוספתא הנ"ל, והנה במ"ש הב"י בדעת הר"מ דלא ס"ל כמ"ש הר"ן לחלק בין מקום שהיה מהלך בתחלה הנה המעיין בריטב"א ובנמוקי יוסף בנדרים שם נראה שגם הם הבינו דעת הר"מ כן, שהרי כתבו שעיקר מה שהכריחו להר"מ ורמב"ן לחלק בין ריבה בגומת המעיין לשלא בגומת המעיין הוא רק מטעם קושיא מהא דאמרינן דברבו נוטפים על הזוחלין פוסלים את הזוחלין ואמאי אמרינן דברבו שאובים דינו כמעיין, ולמאן דס"ל לחלק בין מקום שהי' מהלך בלא"ה א"ש ע"ש וא"כ לדעת הר"מ והרמב"ן בודאי דלא ס"ל לחלק בזה דא"כ למה הוצרכו לחדש בזה ולחלק בין ריבה בגומת המעיין או לא:

ג) הן אמת דלכאורה יל"ע לפ"ז א"כ אמאי במעיין העומד אמרינן דאינו מטהר בזוחלין כמבואר במשנה פ"ה ובר"מ פ"ט, דהא לפי שיטה זו דמטהר בזוחלין אף במקום שלא הי' מהלך הרי אף דנעשה הזחילה במקום זה רק ע"י השאובים מ"מ שרי א"כ ה"ה בנ"ד, ועי' בב"י בריש הסימן בד"ה וכתב הר"ן שהעתיק דבאמת דעת הר"ן דגם במעיין העומד מטהר בזחילה במקום שהי' עומד בתחלה [וכ"ה בריטב"א ונמוק"י שם] וסיים דזהו ג"כ דעת הראב"ד יעו"ש:

והנה מסתימת דבריהם משמע לכאורה דאין בזה שום פלוגתא ואף הר"מ יודה בזה, שהרי העתיקו שם דברי הר"מ במ"ש לחלק בין ריבה בגומת המעיין דהוא שלא כדעת הראב"ד הנ"ל משמע דבשאר הדינים הנ"ל אין בהם שום שינוי בין דעת הר"מ לראב"ד

וגם מדברי הב"י שם נראה ג"כ שהבין כן מדלא העיר בזה כלל, וכ"נ עוד מדבריו לקמן בד"ה מקוה שיש בה מ"ס ומעיין כ"ש שהביא ג"כ דברי הר"ן הנ"ל ומה שפי' בדעת הר"מ והשיג עליו במ"ש בדעת הר"מ לחלק בין מקום שהי' מהלך בתחלה וגם במ"ש דדוקא בריבה בגומת המעיין ולא העיר כלל עליו ממ"ש בסתם דאף במעיין עומד מטהר במקום הא' בזוחלין יע"ש, והנה לפ"ז לכאורה הי' אפ"ל דכ"ז לפי שיטתם דגם במעיין זוחל אינו מטהר כ"א במקום שהי' מהלך בתחל' משא"כ לפמ"ש הב"י בדעת הר"מ באמת ה"ה במעיין עומד מטהר בזוחלין בכ"מ:

אכן באמת לפענ"ד דברי הר"ן עצמו צע"ג חדא במ"ש ע"ז דכ"ה דעת הראב"ד דהנה המעיין בראב"ד שם בכ"מ יראה להדיא דס"ל דבעומד אינו מטהר בשום מקום בזוחלין, א' ממ"ש שם כמה פעמים (והובא בב"י שם) דדינו כמעיין העומד משמע דדוקא במעיין שזוחל הוא דיש לחלק בין המקומות משא"כ בעומד יעו"ש, ב' ממ"ש הראב"ד בקושיתו מהא דפרת כיון שהוא מעיין משוך משמע דאם הי' מעיין עומד א"ש יע"ש, גם ממ"ש דפרת בבבל הי' בקיץ מעיין עומד ולכן אף שבימות הגשמים היה מתרבה וזוחל שוב אין דינו לטהר בזוחלין ע"ש משמע דלפ"ז אינו מטהר בזוחלין בשום מקום, וכ"נ עוד ממ"ש בסוף שער המים שם ואם הי' עומד וריבה עליו שאובים והמשיכן אינו מטהר בזוחלין (ומדלא חילק משמע דבכ"מ הדין כן) ואם הי' מושך בכ"ש וכו' ודוקא עד מקום שהיה מושך בתחלה (וגם מזה משמע להדיא כן דאל"כ לא הו"ל לחלק בין עומד למשוך והו"ל לכתוב דבמקום שהי' המעיין בתחלה מטהר בזוחלין א"ו כמ"ש) וכ"נ להדיא מדברי הר"ש (פ"ה מ"ג) במ"ש הי' עומד כלומר שאותו המעיין לא היה מימיו זוחלין אלא עומדים וכו' ואין מטהרים בזוחלין מאחר דעיקר מקום המעיין אינם זוחלין, ובפרט במה שנראה מסתימת דבריהם דגם הר"מ יכול לסבור כן בודאי דצע"ג דהנה ל"מ לפמ"ש הב"י לפרש דעת הר"מ דלא ס"ל לחלק בין ריבה בגומת המעיין וגם בין מקום שהי' מהלך בתחילתו הנה ע"כ בודאי אנו מוכרחים לחלק בזה בין מעיין עומד למשוך דאל"כ האיך יתפרש הא דפ"ה הנ"ל דברישא קאמר דהרי הוא כמו שהיה ובסיפא במעיין עומד קאמר דשוה למקוה לטהר באשבורן, ואף לדעת הר"ן שם מ"מ הנה המעיין בר"מ בפ"ט שם במ"ש הי' מי המעיין עומדין ואינם נמשכין משמע להדיא דס"ל כמ"ש, וכ"נ להדיא ממ"ש בפירוש המשנה שם הי' מי המעיין שוקטים נחים וכו', שוב עיינתי בב"י בד"ה מקוה שיש בה מ"ס במה שהעתיק לשון הר"ן וז"ל וסיפא קתני שאם היה עומד כלומר שאינו נמשך כנדל וכו' והמשיכו במקום שלא הי' מהלך בתחלתו והנה מלשון זה אפ"ל דהב"י הבין בר"ן דמפרש הא דמעיין עומד דר"ל שאינו מושך כנדל (דהיינו שהולך עתה

במקום שלא היה מהלך בתחילה) אכן גם מתחילה באמת הי' המעיין זוחל ובזה שפיר כתב דכ"ה דעת הראב"ד והר"מ, הן אמת דהמעיין בב"י בריש הסימן העתיק בדבריו שלא היה נמשך כלל וכ"ה באמת בר"ן שם, אכן י"ל דדעת הב"י דע"כ צ"ל כמ"ש דאל"כ איך כתב דכה"ד הראב"ד ולכן פי' דבריו דמ"ש ואינו נמשך כלל הוא שלא בדיוק ור"ל במקום שהוא מהלך עתה.

ויהיה איך שיהיה הנה עכ"פ ע"כ צ"ל דס"ל דהמעיין העומד גרע בזה ממשוך, ואף דאכתי יל"ע דכ"ז ניחא לפי שיטת הראב"ד ולפי שיטת הר"מ בדעת הר"מ דס"ל דכל שנעשה הזחילה ע"י השאובים לא מהני ולכן במעיין משוך אינו מטהר בזוחלין כ"א במקום שהיה מהלך בתחלה דלא נעשית הזחילה ע"י השאובים משא"כ בעומד דינו כמקום שלא היה מהלך בתחלה, משא"כ לפמ"ש הב"י בדעת הר"מ דבזוחל מטהר אף במקום שלא הי' מהלך בתחלה א"כ לכאורה ה"ה במעיין עומד, מ"מ י"ל דלדעת הר"מ וסיעתו גם כן א"ש והיינו דס"ל דכל שהי' עליו שם מעיין זוחל בתחלה שוב מהני אף במקום שנתרבה זחילתו על ידי השאובים משא"כ בעומד שלא היה עליו כלל שם זוחל לא מהני מה שנעשה זוחל ע"י השאובים, ובהכי א"ש הא דרפ"א כפשטה דמיירי במעיין עומד ולכן אינו מטהר בשום מקום בזוחלין וכן הא דפ"ה שם שאמרו בסתם דאינו מטהר בזוחלים משמע בכ"מ וכ"נ באמת מסתימת דברי הר"מ בפ"ט שם, הן אמת דלכאורה המעיין בלשון הר"מ בפי' המשנה שם בפ"ה במ"ש דאלה אפיקים משותפין בדיניהם וכו' משמע לכאורה דדוקא במקום שהוא זוחל עתה משא"כ במקום שהיה בתחלה וכן ממ"ש הרא"ש שם במקום זחילתן (ומדלא כתב סתם דאינו מטהר בזוחלין משמע לכאורה דיש מקום שמטהר בזוחלין וע"כ צ"ל לפ"ז דמ"ש במקום זחילתן ר"ל במקום שהוא זוחל עתה ע"י השאובים) מ"מ כ"כ במק"א דבאמת ז"א וע"כ צ"ל דל"ד הוא ור"ל דבכ"מ אינו מטהר בזוחלין וכן נראה ממ"ש הרא"ש שם והיינו ההיא דריש פ"א שם, והיינו דמפרש דמ"ש בפ"א ר"ל במעיין עומד ולכן אמרו סתם דאינו מטהר בזוחלין:

ד) **ובריבה** שלא בגומת המעיין הנה בריבה עליו מי גשמים נפסל מלטהר בזוחלין ועכ"פ מטהר באשבורן אכן אם הרבה עלי' שאובים כה"ג נפסל לגמרי וכמ"ש בב"י שם, ואף שבב"י ובכ"מ שם השיג על פי' הר"ן בדעת הרמב"ן מ"מ המעיין ברמב"ן בהל' נדרים סוף פ"ד ובריטב"א שם שכתבו ג"כ לחלק בכך, וביאר הריטב"א שם דהרמב"ן הוכרח לחלק כן כדי לתרץ דברי הש"ס במ"ש דברבו נוטפים על הזוחלין נפסל מלטהר בזוחלין ובמקואות פ"ה אמרינן דאע"ג דרבו השאובים מ"מ דינו כמעיין יע"ש, ולפ"ז בודאי ע"כ צ"ל דגם דעת הר"מ כן ובפרט לפמ"ש בכ"מ ובב"י דלר"מ ברבו שאובים באמת מטהר

אף במקום שלא היה מהלך בתחלה וס"ל דמ"ש ריבה היינו ריבה ממש (דלא כמ"ש הריטב"א שם בשם הר"פ) א"כ שוב לא נשאר לנו שום תי' לקושיא זו וכמ"ש הריטב"א שם וא"כ ע"כ צ"ל דדוקא נקט הר"מ ריבה בגומת המעיין כדי לתרץ קושיא הנ"ל, וכ"כ להדיא בנמוק"י שם דכ"ה דעת הרמב"ם ע"ש:

הן אמת דלכאורה לפמ"ש התה"ד בסי' רנ"ד לחלק בין פסול נוטפים לפסול שאוב דשאוב אינו יכול לפסול מטעם דהו"ל זריעה ונחשב כמחובר משא"כ לענין נוטפים לטהר בזוחלין לא מהני זריעה יע"ש, היה אפ"ל דבאמת אין הכרח למ"ש הב"י בשיטת הר"מ דברבו שאובים נפסל לגמרי דהא שפיר י"ל דלענין פסול שאובה ס"ל כמ"ש התה"ד ועיקר קושיתם מהא דרבו שאובים הוא רק במה שנראה מדברי המשנה דפ"ה דהרי הוא כמו שהי' דמטהר אף בזוחלין, ובפרט לפמ"ש הב"י דלשיטת הר"מ מטהר בזוחלין אף במקום שלא היה מהלך דלענין זוחלין בודאי א"א לחלק בין שאובים לנוטפים כמ"ש התה"ד ובזה כתבו לחלק בין ריבה בגומת המעיין לשלא בגומת המעיין דבגומת המעיין אינו נפסל אף לענין זחילה ושלא בגומת המעיין נפסל לענין זחילה עכ"פ, וכ"ש לפמ"ש התה"ד שם בהג"ה דלשיטת הפוסקים דס"ל דרובו שאוב כשר מד"ת בלא"ה לק"מ דפסול נוטפים בזחילה הו"ל דאורייתא יע"ש, [ויעו' בב"ח במ"ש לתרץ כן אף לפי מה דקי"ל רובו שאוב מה"ת דמ"מ קיל בזה מנוטפים יע"ש, והנה במ"ש לתרץ כן מסברתו הנה בגוף החילוק כבר קדמו בתה"ד הנ"ל וגם במה דכתב לתרץ כן אף למה דקי"ל דרובו שאוב הו"ל מן התורה, הנה מדברי התה"ד נראה להדיא דלמאן דס"ל דרובו שאוב מה"ת א"א לתרץ כן וכן נראה באמת דסוף סוף הו"ל בשניהם איסור תורה, ושוב מצאתי שכבר קדמם בחילוק זה בריטב"א שם וגם מדבריו נראה להדיא דהיינו דוקא למאן דס"ל דרובו שאוב כשר מה"ת יע"ש]:

ולפ"ז לשיטת הרמב"ם דס"ל כר"י דאף כולו שאוב כשר מה"ת כמ"ש הב"י בודאי דלק"מ, וא"כ שפיר י"ל דמ"ש הר"מ לחלק בין גומת המעיין הוא רק לענין לטהר בזחילה, אכן באמת אף שלא בגומת המעיין אינו נפסל מן השאובה עכ"פ לענין אשבורן, ובהכי א"ש מה שהקשה הב"י לשיטה זו מהא דמקוה שיש בה מ"ס דאינו נפסל משום שאובה יע"ש בב"י ובכ"מ, אכן לאחר העיון נראה שהב"י הכריח כן בדעת הר"מ וסיעתו ממ"ש דשלא בגומת המעיין אם רבו הנוטפים נפסל מלטהר בזוחלין הרי דכל שנפל שלא במקום גומת המעיין מבטל את מי המעיין ברובו ונהפכו כולם לנוטפים כמ"ש הרא"ש בפי' לנדרים שם יע"ש, א"כ ה"ה למי השאובים בודאי דדינם שוה לבטל את המעיין ושוב הו"ל רובו שאוב ושפיר מפסיל לגמרי אף לענין אשבורן, והטעם בזה דמאחר דע"כ צריך

לחלק לשיטתם בין ריבה בגומת המעיין לשלא בגומת המעיין א"כ שוב מנ"ל לחלק בין פסול שאובים לפסול נוטפים דשוב אין לנו שום הכרח לחלק ביניהם (דע"כ לא כתב בתה"ד לחלק בזה אלא לפי מ"ש בשם הרא"ש דבכ"מ שרבו השאובים אינם נטהרים בזוחלין דלפ"ז שוב א"צ לשום חילוק אחר בזה משא"כ לשיטת הר"מ הנ"ל), וכ"נ להדיא ממ"ש הריטב"א דלשיטת הפוסקים דס"ל דבריבו הנוטפים נפסל אף במקום שהי' הולך בתחלה (ור"ל לשיטת הר"פ) ע"כ צ"ל בין פסול שאובה להא דנוטפים משמע דלשיטת הר"מ והראב"ד הנ"ל באמת א"צ לחלק כן:

ה) **ב**] **דעת** הר"ש בפ"א ובפ"ה שם דבריבה שאובים מטהר בכ"ש (אף במקום שלא היה מהלך בתחלה) ואינו מטהר בזוחלין אף במקום שהיה מהלך בתחלה, והא דמחלק בתוספתא בין מקום שהיה מהלך בתחלה היינו דוקא בעשה בריכה לפני המעיין וזחלו בתוכה מי המעיין בכה"ג דוקא הוא דיש לחלק בזה ע"ש, ועפ"ז פי' גם כן הא דמעיין שמשוך כנדל ג"כ כה"ג ע"ש ולפי שיטתו א"ש ג"כ דברי הש"ס הנ"ל דבין בנוטפים ובין בשאובים הדין שוה דנפסל מלטהר בזוחלין, ועיין בב"י בריש הסימן במ"ש על המהרי"ק דמדברי הר"ש והרא"ש מוכח דס"ל כדעת הר"ן הנה מלבד שגוף דבריו שם צע"ג למעיין, א' במ"ש ואפ"ה איצטריך לאשמעינן דכשרים אפילו במקום שלא היו מהלכין מתחלתן, דהא באמת לדעת המהרי"ק שם אף ברבו הזוחלין פסול במקום שלא הי' מהלך בתחלה, ב' מ"ש שאלו הנוטפים רבו לא היו מטהר כ"א במקום שהיה מהלך בתחלה דהא למהרי"ק שם פסול בכה"ג אף במקום שהיה מהלך בתחלה, וכ"כ במק"א דכפי הנראה שיש כאן ט"ס וצ"ל ואפילו הכי אין מטהרים כ"א במקום שהיה מהלך בתחלה שאלו הנוטפים רבו לא היה מטהר אף במקום שהיה מהלך בתחלה, אבל אי כהר"ן ס"ל דאף במקום שלא מהלך מתחלה מטהר (ור"ל ברבו הזוחלין) א"ש וכו', עוד הארכתי שם בזה בביאור דברי הב"י שם ואכפ"ל, הנה בלא"ה יש לעיין דאיך כתב להסכים דעת הר"ן עם הר"ש הנ"ל, דהמעיין בר"ש בפ"א ובפ"ה מ"ג יראה להדיא דדעת הר"ש דברבו השאובים אינו מטהר בזוחלין אף במקום שהיה מהלך בתחלה, וגם בנידון אם רבו הזוחלין על הנוטפים ע"כ צ"ל דלא ס"ל כדעת הר"ן דהא אף במי המעיין עצמו ס"ל דאם ע"י פעולת אדם הלכו למק"א שוב אינם מטהרים שם בזוחלין וא"כ כ"ש בנ"ד שע"י ריבוי הנוטפים או שאובים הלכו למק"א בודאי דאינו מטהר שם בזוחלין, ועפ"ז א"ש במה שפירש הר"ש הא דזוחלין שרבו על הנוטפים דמיירי שאין בו כדי טבילה בזוחלין והיינו דאזיל לשיטתו דאף בכה"ג אינו מטהר במקום שלא היה מהלך ולכן א"א לו לפרש כדעת הראב"ד וגם א"א לומר דמיירי במקום שהיה מהלך דזה פשיטא כמ"ש

ש הר"ן דא"א לומר דנ' טפי מטר יפסלו נהר פרת יע"ש, ויעו' בש"ך בסי' ר"א ס"ק י"א שהשיג גם כן על הב"י במ"ש בדעת הר"ש וכתב דהר"ש סבירא ליה כדעת המהרי"ק, ולפענ"ד הנה המעיין בר"ש שם יראה להדיא דס"ל כמ"ש דאף באין שם שום תערובות נוטפים ושאובים מ"מ כיון שהוא זוחל עתה על ידי פעולת אדם במקום שלא היה זוחל מתחלה שוב אינו מטהר בזוחלין:

ג] **דעת** הר"ן דבמקום שהיה מהלך בתחלה מטהר בין בכ"ש ובין בזוחלין דדינו כמעיין לכ"ד ובמקום שלא הי' מהלך אינו מטהר בזחילה וגם צריך דוקא מ"ס ומ"מ אינו נפסל מהשאובים:

ד] **דעת** הר"מ והרא"ש לפי פי' הב"י שם דבין במקום שהיה מהלך בתחלה ובין במקום שלא היה מהלך ובין ברבה בגומת המעיין ובין שלא בגומת המעיין דינו שוה לטהר בכ"ש ואינו מטהר בזוחלין יע"ש, והנה במ"ש בדעת הר"מ כ"כ בזה דצ"ע ועוד דע"כ צ"ל דכ"ז במעיין עומד משא"כ במשוך ודאי דמטהר אף בזוחלין דאל"כ איך יפרש דברי הר"מ במ"ש בפ"ט גבי מעיין שמשוך כנדל דדינו כמעיין לכ"ד דהא לפי שיטתו הנה בכ"מ אינו מטהר בזוחלין, וגם במ"ש בדעת הרא"ש ג"כ צע"ג למעיין שם במ"ש כיון דבלא"ה היו זוחלין באותם מקומות ע"ש, משמע דדוקא במקום שהיה זוחל מתחלה, ולכן נראה לפענ"ד דדעת הרא"ש דבמעיין זוחל ובמקום שהיה מהלך בתחלה מטהר בין בזוחלין ובין בכ"ש ובמקום שלא היה מהלך בתחלה או במעיין עומד דינו כמעיין לטהר בכ"ש ואינו מטהר בזוחלין ומפרש הא דריש פ"א שם במעיין עומד ולכן אמרו בו סתם דאינו מטהר בזוחלין:

ה] **דעת** המהרי"ק שהובא בב"י דברבו הנוטפים על הזוחלין פסול אף במקום שהיה מהלך בתחלתו, וכפי הנראה שזה הוא שיטת הר"פ שהובא בריטב"א שם יע"ש, וכפי הנראה שלזה כוון המהרי"ק שכ' שמדומה שכ"ה דעת הראב"ד והיינו דבאמת הראב"ד העתיק שם דעת אחיו הרב הנ"ל, ואף שבאמת הוא עצמו העלה לתרץ באופן אחר וכמ"ש הר"ן והריטב"א מ"מ כיון שלא היה לפניו ספרו היה מדומה לו שפסק כן כמ"ש הש"ך בס"ק י"א ויעו' בב"י במ"ש בשם ריו"ו דס"ל ג"כ כמהרי"ק הנ"ל, ויע"ש במ"ש דברבו הזוחלין אינו מטהר במקום שלא הי' מהלך בתחלה מטעם דבמקומות אלו ודאי הוא מן הנוטפים ומשמע דפסול מעיקר הדין, אכן בר"פ שם מבואר דאף במקומות הנ"ל אין לפסול כ"א מטעם מראית עין יע"ש, ויעו' בד"מ במ"ש להשיג על הב"י ומשמע מדבריו דיש לתרץ דברי הרא"ש והר"ש ומרדכי כמהרי"ק וצ"ע:

ו] **דעת** הרמב"ן בתשובה סי' רל"א בשם הראב"ד דבקדמו השאובים למעיין נפסל בשאובה וסיים שם דטוב ליזהר לכתחלה:

ז] **דעת** המרדכי והרמב"ח שם וכ"נ קצת דעת הר"ר יהונתן שהובא במרדכי שם בתשובת מהר"מ בר"ב המתחלת יניק וחכים, וכ"נ דעת הגדולים שהובא בשו"ת הרא"ש כלל ל' סימן ד' יע"ש דגם מעיין נפסל בג' לוגין שאובים, הנה העתקתי כל השיטות בזה :

ו) **ומעתה** נבוא לעמק יהושפט דהנה במ"ש המהרי"ק שם בפשיטות דבאר בחפירה דינו כמעיין לכ"ד ואין לחלק בינו למעיין ע"ש, הן אמת שכ"נ מדברי כמה ראשונים כמש"ל, אכן עדיין יל"ע בזה דהנה לפמ"ש לעיל בשם הרמב"ם והרמב"ן דבריבה שלא בגומת המעיין שפיר נפסל בשאובה א"כ ה"ה בבארות הנ"ל כיון דמתחלה לא הי' לו שום גומא לפניו ועתה ע"י פעולת אדם נעשה הגומא ודאי י"ל דדינו שוה להא דריבה שלא בגומת המעיין, ועי' בר"ש בפ"א ובפ"ה במ"ש לפרש דריבה היינו שעשה לפניו בריכה ע"ש, הרי דבכה"ג שוב אין לו דין מעיין לטהר בזוחלין לפי שיטתו וא"כ ה"ה לפי שיטתם שפיר מיפסל בשאובה [וכן לדעת הר"ן והראב"ד ג"כ י"ל דבנ"ד נפסל מלטהר בזוחלין כיון דלא היה מתחלה במקום זה ואפשר לומר דע"כ לא כתבו הר"ן והראב"ד אלא במקום שנתרבה ההילוך על ידי פעולת השאובים, משא"כ בנ"ד שגם בלי השאובים היה הולך במקום זה, שוב ראיתי דבלא"ה אינו מטהר בזוחלין לפמש"ל דבמעיין עומד כ"ע יודו דאינו מטהר בזוחלין אם כן בנ"ד נראה דהו"ל מעיין עומד ומ"מ עדיין צל"ע] ומה שנסתייע מהרי"ק שם מהא דבאר כשר למי חטאת לפענ"ד אין מזה הכרת דבאמת כ"ז שלא נתערב בו שאובים דינו כמעיין לכ"ד משא"כ בנ"ד, ואף למש"ל בשם הר"ש י"ל דכ"ז דוקא לענין זוחלין משא"כ לענין מי חטאת וכדומה דינו כמעיין וכ"ש לפמש"ל דבמעיין עומד לכ"ע אינו מטהר בזוחלין ע"כ צריך לחלק כן:

ומעתה כיון שכן יש לישב דברי כל הגדולים הנ"ל שהובא בראש שם שנצטערו בחשש שאובים במעיין (ותמה עליהם הרא"ש מכח הני משניות והעלה שטעו בזה) דאפ"ל דס"ל דהא דמעיין שרבו עליהם שאובים מיירי במעיין שנעשה לגמרי בידי שמים וריבה בגומת המעיין אלא שהמעיין עומד ולכן נפסל מלטהר בזוחלין ואינו נפסל מלטהר בכ"ש, וכן הא דפ"ה במעיין כנדל מיירי גם כן בכה"ג אלא שהמעיין זוחל ולכן מטהר אף בזוחלין, משא"כ בנ"ד דהשאובים נשפכים שלא בגומת המעיין שנעשה בידי שמים שפיר מיפסל אף בג' לוגין, ואף דמבואר בש"ס גבי נוטפים דאף שלא בגומת המעיין אינם פוסלים כ"א ברבו על הזוחלין וא"כ ה"ה בשאובה וכמ"ש הב"י בדעת הר"מ, י"ל דס"ל דגבי נוטפים לא היה אפשר לגזור כ"כ כמ"ש הר"ן שם דא"א לומר דג' טפי מטר יפסלו פרת,

משא"כ בשאובה כיון דברבו השאובים פסול מה"ת בכה"ג שפיר גזרו לפסול אף בג' לוגין כמו בכל מקוה שאין בה מ' סאה דגזרו בזה אטו רובו שאוב, ובהכי א"ש ג"כ דאיך נפסל בשאובה כיון דסוף סוף דינו כמעיין לטהר בכ"ש וא"כ הו"ל כמקוה שלימה שאינו נפסל בשאובה דשאני גבי מקוה שהמקוה היא במקומה לכן היא חשובה לבטל כל המים שבאו עליה משא"כ בנ"ד כמ"ש הרמב"ם והרמב"ן וכיון דברובו פסול מה"ת שפיר גזרו אף בג' לוגין כמש"ל גם י"ל דס"ל כדעת הר"ת בספר הישר דג' לוגין הו"ל מכלל שיעורין דהוא מהלמ"מ, (ואף דבהשיק שאובים למקוה כשר אף ברובו שאוב י"ל דהשקה שאני שהשאובים אינם מתערבים במי הכשרים ואף במקום שנראה דמיירי גם במתערבים עם השאובים, י"ל דמיירי שגם עתה אחר שמתערבים נשאר הרוב ממים הכשרים ובכה"ג שפיר אמרינן דמהני ההשקה כיון שבגוף המקוה נשאר רובו כשר שוב אינו נפסל מהשאובה ושפיר מהני לה ההשקה) ומה שנסתייע עוד הרא"ש מהא דהעבירו ע"ג השוקת דכשר בהעבירו חוצה לה יע"ש, י"ל ג"כ דמיירי שהמעיין היה הולך שם מעצמו בגומא הנ"ל ביד"ש אלא שהעמיד לפני' שוקת ולכן אם הונח מעט ממי המעיין חוצה לה שפיר מבטלים את השאובים דהו"ל ריבה בגומת המעיין, ומעתה הנה כיון שהרא"ש לא סתר סברתם כ"א מדברי המשניות וכ"כ דאין כ"כ סתירה מדברי המשניות הנ"ל בודאי דיש לחוש לסברתם דהא הם מיירי במעיין שע"י חפירה כנ"ל ובודאי כל כה"ג שפיר י"ל דהו"ל דין ריבה שלא בגומת המעיין:

ו) **והנה** למ"ש המהרי"ק ובתה"ד לתרץ דברי הפוסקים הנ"ל דהוא מטעם דס"ל דגם במעיין צריך מ' סאה לאדם, אכתי צ"ע דהא המעיין במרדכי בריש שבועות יראה להדיא שהסכים לדעת האומרים דאף לאדם א"צ מ"ס וא"כ איך כתב בב' מקומות שם דמעיין נפסל בשאובה ע"ש, אכן למ"ש א"ש כמש"ל, ובזה נדחה ג"כ מ"ש במהרי"ק שם להוכיח מדעת הר"מ והראב"ד דע"כ ס"ל דאין מעיין נפסל אף בריבוי שאובים דהא ס"ל דבמעיין א"צ מ"ס לאדם ולמ"ש באמת עדיין אין הכרח מזה, , גם בלא"ה גוף דבריו שם צ"ע דמ"ש מדברי הר"מ הנה כבר כתבנו דנראה עיקר בדעת הרמב"ם כמ"ש הר"ן דבריבה שלא בגומת המעיין שפיר מיפסל בשאובה אף לכלים, ואף אם נאמר דס"ל כמ"ש הב"י בדעת הר"מ אכתי צ"ע דלמ"ל למשמע מדיוקא דס"ל כן הא לפ"ז הנה המעיין בר"מ בפ"ט הי"א במ"ש דדינו כמעיין לכל דבר הנה ממ"ש לכ"ד מבואר להדיא דאינו נפסל כלל אף לאדם, גם ממ"ש בהל"ט שם גם כן נראה להדיא כן דהנה במשנה שם אמרו דמעיין שרבו עלי' שאובים שוה למקוה לטהר באשבורן ולמעיין להטביל בו בכ"ש והנה בלשון זה שאמרו להטביל שפיר י"ל דמיירי לענין כלים כמ"ש הר"ש בפ"ה שם אכן הר"מ שם

כתבו בלשון זה ושוה למעיין שהוא מטהר בכ"ש שהמעיין אין למימיו שיעור וכו' ע"ש ומלשון זה משמע להדיא דדינו כמעיין ואינו נפסל כלל אף לאדם:

וכן מ"ש בדעת הראב"ד הנה המעיין בבעה"נ בסוף דיני מקוה שכ' וז"ל ואם היה מושך כ"ש וכו' ורבה עלי' שאובים והמשיכו הרבה הרי היא כמות שהיה לכל דבר ודוקא עד מקום שהיה זוחל מתחלה הרי להדיא דדינו כמעיין לכל דבר (אף לאדם) וכן נראה מדבריו בהשגות בפ"ט הל' י"א יע"ש, גם לפמ"ש הראב"ד בבעה"נ פ"א דאף דמעיין אינו נפסל בשאובה מ"מ מקוה שלם שפיר נפסל ברוב שאובים, וכתב לחלק בזה בב' אנפי, א' מטעם דל"ד הכשר דמקוה למעיין, ב' מטעם דבמקוה כיון דדרך מים להיות הולך וחסר א"כ כי חסרי ארבעים סאה שפיר מיפסלו מהשאובים משא"כ במעיין שאובים קא חסרי מעיין לא קא חסר יעו"ש, ולפ"ז הנה למ"ש בפן הא' בודאי דא"א לחלק כמ"ש מהרי"ק דהרי חזינן במקוה שלם דשפיר נפסל בשאובה ויעו"ש בפ"ו במ"ש להוכיח דבטלו לרביעית דמקוה ממ"ש סתם דג' לוגין פוסלים משמע בין לאדם ובין לכלים, ואם מותר להטביל כלים ברביעית איך נפסל בשאובים (ונראה דאף למ"ש לעיל דאף למ"ש לעיל דאף במ"ס נפסל בשאובים היינו דוקא ברוב או מחצה שאובים משא"כ ג' לוגין גם הוא יודה דכיון דאינו פוסל במקוה שלם ה"ה ברביעית לכלים) הרי דלא ס"ל לחלק כן דהא גם כאן סתמא תנן:

גם במ"ש המהרי"ק שם להכריח מדעת הרשב"א דאף דס"ל כר"י דלאדם צריך מ"ס אף במעיין מ"מ ס"ל דאינו נפסל ברובו שאוב אף בפחות ממ"ס, דא"ל דמיירי דוקא כשהיה בו מ"ס דא"כ אף במקוה לא היה נפסל יע"ש, לענ"ד צ"ע דאפ"ל דבמקוה חשש הרשב"א לדעת הראב"ד דאף במ"ס נפסל בשאובה ולכן כ' דעכ"פ במעיין פשיטא דיש להכשיר, שוב מצאתי שכ"נ להדיא מדברי הרשב"א בתשובה ח"ג סימן תתי"ח שכתב וז"ל דכל שיש מ"ס אינו נפסל בשאובה ואפשר דאף ברבו השאובים וכו' אלא שאין הראב"ד מודה בשרבו השאובים ע"כ, הרי דלא ברירא ליה דין זה, גם במ"ש המהרי"ק שם להסתפק בדעת מהר"מ שהובא במרדכי אם ס"ל לגמרי דאין מעיין נפסל בשאובה או דלא ברירא ליה כ"כ, גם זה צ"ע דלכאורה יש לפשוט דבר זה ממ"ש הרא"ש בתשובה כלל ל' סי' ד' שהציע לפני מורו מהר"מ הא דמעיין אין לחוש בו לשאובה ושנפל טעות במנהג והודה לדבריו, הרי מפורש יוצא מפי הרא"ש דמהר"מ ס"ל דאין חשש כלל במעיין משום שאובה, וכן נראה מדברי המרדכי עצמו שם שתפס בפשיטות דמהר"מ ס"ל כדעת הר"ש וא"ז דמעיין אינו נפסל השאובה ע"ש:

ח) **גם** בגוף מה שחידש המהרי"ק שם דלר"י דגם במעיין צריך מ"ס לאדם שפיר י"ל דמעיין נפסל בשאובה ונמשכו אחריו הב"י וכל האחרונים, הנה לכאורה כבר קדמם בזה הר"ש (פ"ה מ"ב) שם והרא"ש בב"ק בפ' מרובה סי' ג', דהנה הר"ש שם כ' דאי הוה אמרינן דלאדם צריך מ"ס במעיין הוה א"ש ההיא דתלמי דמיירי לאדם והא דפ"א מיירי לכלים ונסתייע ממ"ש בזה להטביל כמש"ל, ואחר כך דחה ד"ז, א' מטעם דתימה לומר דמיפסל לאדם וכשר לכלים, ב' דהרי אלו פסולין קתני משמע דאף לכלים, ג' מהא דמעיין שהעבירו ע"ג שוקת דמיירי בכלים מדקתני סיפא העבירו ע"ג שפה כ"ש כשר חוצה לה שהמעיין מטהר בכ"ש ואם כן לפ"ז גם בתוכה הו"ל להכשיר דהא מחובר למעיין, אשר ע"כ כ' לחלק באופן אחר דכאן פסול רק מטעם גזירה יעו"ש, אכן ברא"ש שם כתב גם כן חילוק זה ולא הביא שום סתירה ע"ז רק סיים ובמס' מקואות פי' פי' הגון: **והנה** לפ"ז לא זכיתי לעמוד בסוד קדושים במה שתמה הרא"ש בתשובה על מנהג הגדולים שחששו במעיין לשאובה מכח הא דפ"א ופ"ה דמקואות והעלה דבריהם בטעותא, דהא לפמ"ש הוא עצמו ז"ל בב"ק שפיר יש ידים ורגלים למנהג הגדולים ולק"מ מדברי המשניות הנ"ל, דהנה מהא דפ"א ודאי א"ש כמ"ש הר"ש ואדרבה משם יש קצת סיוע לשיטתם ממ"ש להטביל, ואף דבר"ש השיג ע"ז מהא דמעיין שע"ג השוקת דפ"ה, מ"מ הא לפמ"ש הוא עצמו ז"ל בהל' מקואות לתרץ דבשוקת שאני כיון דכלי מפסיק בטל החיבור למעיין א"כ לפ"ז שפיר י"ל דבאמת מעיין נפסל בשאיבה לאדם, ובפ"א מיירי דוקא לכלים ובפ"ה באמת נפסל אף לכלים (כמ"ש הר"ש) ומטעם שכתב הרא"ש דבטל החיבור למעיין, ובהכי א"ש ג"כ מה שדקדק הר"ש ממ"ש פסולין דמשמע אף לכלים דבאמת כה"ג שבעל חיבר המעיין פסול אף לכלים, ואף דבר"ש הנ"ל מבואר דבאמת הוא דבר תימה לחלק כה"ג מ"מ הא הרא"ש עצמו בב"ק שם העתיק חילוק זה ולא כתב עליו כלום, (וזה ודאי לא ניתן להאמר דעיקר השגתו בזה במה דס"ל דנפסל בג' לוגין, דהא עיקר סתירתו שם הוא מכח הני משניות דפ"ה ופ"א ואם נאמר דאין סתירה מזה ושפיר פוסל בו שאובים עכ"פ ברבו א"כ ה"ה בג' לוגין) וראיתי בתה"ד בסי' רנ"ח שכתב גם כן לחלק כמ"ש מהרי"ק הנ"ל ע"פ דעת ר"י הנ"ל וסיים ע"ז וכ"כ באשר"י בפרק מרובה ע"ש ומשמע לכאורה שהבין דגם הרא"ש הסכים לסברא זו, וצ"ע דהא מבואר דעת הרא"ש בתשובה ובהל' מקואות דאינו נפסל כלל בשאובה, וכן הביא הטור לפסק הלכה, וכן הביא הוא עצמו שם בשמו בתחלת התשובה ע"ש (גם במ"ש עוד שם בתה"ד לנגב המקוה ע"י עפר ושרי מב' טעמים, א' מטעם דיותר נראה דאותן המים נבלעין בעפר ואת"ל דמי הנביעה העלו אותם הו"ל המשכה ורבייה, והנה באמת

בגוף ספק זה כבר נסתפקו בו הגאונים בשו"ת הרא"ש כ' ל' סי' ד', ובתשובה ממהר"ח שם השיב דיש להתיר בזה מטעם דהו"ל המשכה ורבייה יע"ש, ולפלא שלא הזכירו בתה"ד שם):

ט) ומעתה כיון דביררנו דיש לישב שיטת הפוסקים דגם מעיין נפסל בשאובה בודאי דאין להקל למעשה לטבול במקוה הנ"ל דהא אף המהרי"ק אף שהכריע שם לגמרי דעיקר כדעת הסוברים דאינו נפסל בשאובה מ"מ למעשה החמיר בזה, ואף דבב"י כתב דאינו כ"א חומרא בעלמא ואף לכתחלה יש לסמוך על המתירים הנה הב"י באמת אזיל לשיטתיה בזה שדחה פי' הר"ן בדעת הר"מ, גם נמשך אחר דברי הרא"ש בתשובה הנ"ל שהעלה דעה זו בדעת יחידאי, אכן למ"ש בשם הנמק"י דהעיקר בדעת הר"מ כמ"ש הר"ן ושכה"ד הרמב"ן שפיר י"ל דהני מקואות דידן שהמה על ידי חפירה מיפסלי ע"י שאובים [ואף דמבואר בתשובת רמב"ן דמקואות בחפירה דין מעיין להם ועכ"פ בקדם המעיין אין נפסל בשאובה מ"מ הא כבר נודע דתשובת הרמב"ן המה רק מיוחסת לרמב"ן אכן באמת המה מהרשב"א, וכן נראה מדברי הב"י כאן שהעתיק שו"ת הרשב"א וסיים ותשובה זו הוא בתשובה להרמב"ן סי' ר"ל ע"ש] וכן למ"ש לעיל דבלא"ה א"ש דברי הגדולים ע"פ מ"ש הר"ש והרא"ש עצמו לחלק בין כלים לאדם בודאי דיש להחמיר בזה, ובפרט בצירוף דעת המהרי"ט ומשכנ"י דבלא"ה אין להם דין מעיין מהא דמבואר בתוספתא ור"מ דהחופר בצד הנהר ה"ה כמקוה, הן אמת דיל"ע בזה ממ"ש רש"י חגיגה (דף כ"ב) דמים הנובעין באין מנהר גדול אם כן איך יצויר לפ"ז דין מעיין דהא כל מעיין בא מנהר והנה במ"ש רש"י לפרש הא דארעא חלחולי דמיירי במעיין ואפ"ה צריך מ"ס כפי הנראה דאזיל בשיטת הפוסקים דגם במעיין צריך מ"ס לטבילת אדם, ויעוין בב"י בריש הסימן במ"ש דעיקר ראיות הפוסקים הנ"ל הוא מהא דמבואר כאן דצריך מ"ם, ולפ"ז ע"כ נ"ל דכל הפוסקים דאזלי בשיטה זו ס"ל גם כן כדעת רש"י ואפילו הכי דינו כמעיין לכ"ד כמו לטבילת כלים ולענין זוחלין ושא"ד:

שוב עיינתי בב"י במ"ש בשם ר"י דבמקוה לא שייך חלחולי וכו' אלא במעיין שגידי המעיין מתחברים תחת הקרקע ביד"ש ע"כ, ולפ"ז י"ל דדינו כחופר בצד המעיין, עוד נראה לכאורה מרש"י כאן דלא ס"ל כמ"ש המרדכי בשבועות [והובא גם בב"י] להסביר דברי הש"ס בהא דארעא חלחולי מחלחלא דר"ל במים שאינם נובעים אלא בב' או בג' חפירות ואין בכ"א מ"ס גם אין להם שום חיבור למקום שיש בו מ"ס בכה"ג הוא דאמרינן דאין מצטרפין לשפ"ה אכן אם מחוברין לנהר או למקוה ואנו רואים החלחול שפיר מצטרפין, דהא לפי שיטת רש"י אף שמחובר לנהר גדול ג"כ צריך מ"ס במק"א, וכן

נראה מדברי שאר הפוסקים שכתבו להסתייע מכאן דבמעיין צריך מ"ס לאדם וכמש"ל, ואפ"ל דבמרדכי מיירי במקום שאנו רואים החלחול להדיא משא"כ בהא דרש"י, ועפ"ז א"ש מה שהעתיק הרמ"א הא דהמרדכי הנ"ל, ושוב מצאתי בלב"ש שהרגיש בזה ויעו"ש שהאריך, שוב ראיתי די"ל בכוונת רש"י במ"ש והמים הנובעין כאן דר"ל דמזה נראה להדיא דארעא חלחולי מחלחל ולפ"ז הו"ל לומר דאף במים שאינם נובעים ג"כ יש לצרף ב' המקומות אף שאין במק"א מ"ס, אכן במעיין באמת א"צ לצירוף כלל דמטהר בכ"ש, ועפ"ז שפיר י"ל דס"ל כמ"ש המרדכי דמיירי דוקא בשאין בו במק"א מ"ס ובהכי א"ש ג"כ מה שלא העירו להסתייע מדברי רש"י הנ"ל לשיטת ר"י וסיעתו דגם במעיין צריך מ"ס לאדם, ולפמ"ש אפ"ל דלשיטת רש"י באמת זה עיקר הטעם דמעיין מטהר בכ"ש מטעם דמחובר לנהר שיש בו מ"ס ולפ"ז ע"כ צ"ל כמ"ש הכ"מ בפ"ט הל"ג בתי' הא' דבאמת אין חילוק בין חופר בצד הנהר לחופר בצד המעיין יעו"ש ויש להאריך בזה אלא שאין הזמן גרמא:

ועוד אפ"ל דבנ"ד גם הרמ"א יודה דיש להחמיר דע"כ לא כתב הרמ"א להקל בטורח או בדיעבד אלא באם אירע מקרה שנקריהו בכלים שאינם נקובים, משא"כ בנ"ד דכל עיקר המקוה נעשית באופן זה בתמידית בודאי דאין להקל כיון דלכתחלה גם הוא מודה דצריך דוקא לשאוב בכלים נקובים א"כ בכל כה"ג כיון דבכל עת שואבים אותה הו"ל כלכתחלה, ועוד דלפמ"ש האחרונים לפרש מ"ש הרמ"א דיש להקל בטורח גדול בדבר דר"ל במקום שיבוא לידי דיחוי שלא יוכלו לטבול בזמנן, הנה לפ"ז בנ"ד בלא"ה יש להחמיר כיון דאף אם יטהרו את חלק הב' מן המעיין עכ"פ ישאר החלק הב' לטבילה כדרכו ולא יהי' בזה שום דיחוי בודאי דלית דין צריך בשש דאף למ"ש הרמ"א הנ"ל צריך לתקן תיכף ולהכשיר את המעיין כמנהג ע"י עפר או ע"י יין [והנה הארכתי קצת בזה אף שבאמת כבר פשט המנהג להכשיר כל המקואות הנ"ל מ"מ כיון שהציע לפני השואל שהרב דשם מתעקש בזה ואינו רוצה להכשירה (אף שבאמת כשר להאמין כזה) אך עכ"ז אמרתי להאריך קצת בזה]:

י) **והנה** במה שנוהגין בכמה קהלות להכשיר המקואות על ידי נתינת יין או חלב עד שהמים שבתוך המקוה נהפך למראה יין או חלב, הן אמת דדעת הרמב"ם והרא"ש והטור וש"ע דאין פוסלים כ"א בג' לוגין ודוקא בשיש בהם מראה מים, אמנם באמת יל"ע מזה לפי המבואר בש"ס (מכות דף ג') דרבא גרס ברישא חסר קורטב ורב סבירא ליה כריב"נ ורב פפא מספקא לי' ודעת ר"ח שם דפסול א"כ לכאורה צ"ע איך פשיטא להו לפסוק כרב וכר"י דרב לא גרס ברישא חסר קורטב ודלא כרבא דס"ל דלת"ק לא אזלינן בתר חזותא

כלל וכן תני ר' חייא בברייתא וכן לרב פפא עכ"פ מספקא לי', שוב מצאתי בריטב"א שם שפסק להדיא כמ"ש דאף במראה יין פוסל המקוה בג' לוגין וכרבא ור"ח הנ"ל והביא שם שכן הוא גם כן דעת מהר"מ הלוי ע"ש, הן אמת דמדברי התוספתא שהביא הראב"ד דמקוה שאין בה מ"ס ונפל לתוכה יין ונשתנה מראי' שוב אינו נפסל בג' לוגין מ"ש משמע להדיא דאף בג' לוגין שלמים אינו נפסל ואזלינן בתר חזותא, אכן הנה מלבד שי"ל דהאי תוספתא אזלא בשיטת ריב"נ הנה אפ"ל דדוקא בנפל היין למי השאובים הוא דלא אזלינן בתר חזותא משא"כ בשנפלו לתוך המקוה הכשרה ואח"כ נפלו השאובים שפיר אמרינן דלא נפסל מן השאובים כיון דעתה אין עליה תורת מקוה כלל מטעם המראה, ומזה נראה לפענ"ד דעכ"פ לכתחלה בודאי דאין להכשיר המקוה ע"י יין או חלב כיון דדעת מהר"מ וריטב"א לאסור אף בדיעבד והאחרונים לא ראו דבריהם דאל"כ עכ"פ הו"ל להביא דבריהם א"כ אפשר דאלו ראו דבריהם לא היו מקילים בזה, וגם אפילו לדעת הרמב"ם והרא"ש וטור וש"ע באמת אין מבואר בדבריהם לענין לכתחלה וא"כ י"ל דלענין לכתחלה דהיינו היכי דאפשר בע"א גם הם יודו להחמיר כר"ח ורבא הנ"ל כנלפענ"ד, ויעוין בשו"ת ש"א שכתב גם כן לפקפק בזה ואינו כעת ת"י:

והנה שמעתי שיש מפקפקים להכשיר בחלב ע"פ מה שמבואר בש"ס (מכות דף ג') לחלק בין מי צבע להא דנפל קורטב יין דהתם מיא דציבעא מקרי והכא חמרא מזיגא מיקרי יעו"ש, ועפ"ז רצו לומר דחלב כיון שאין בו מטעם חמרא מזיגא שפיר דמי להא דמי צבע, ולפענ"ד ז"א דהמעיין בראב"ד שם יראה להדיא דעיקר החילוק בזה מטעם דבמי צבע אין בהם מגוף הדבר המשנה לכן שפיר פוסל בג' לוגין משא"כ ביין ולפ"ז ה"ה בחלב, וכן נראה להדיא מסתימת דברי הפוסקים כאן וכן גבי שינוי מראה דודאי אין לחלק בין חלב ליין וכן נראה להדיא ממ"ש הט"ז בס"ק ל"ג דלכן נקט ברישא יין ובסיפא חלב מטעם דביין מצוי יותר שישנה את המים מבחלב יעו"ש, הרי דעכ"פ אם באמת נתן הרבה חלב עד שנשתנה דינו שוה ליין ועפ"ז נלפע"ד דה"ה דיכול להכשיר אותה על ידי דם שודאי משנה מראית המים וגם מעורב בו גוף הדבר, ואפ"ל דהוא עדיף מחלב וכמ"ש הט"ז דאין מצוי כ"כ שישנה היטב מראית המים כ"א באופן שיתן בו הרבה חלב ויש לחוש דשמא יצמצם ולא ישתנה היטב ועפ"ז נראה דמ"מ במקום שיש צורך להכשיר ע"י משקה מ"מ עדיף יותר להכשיר ביין מבחלב:.

ודרך אגב ראיתי בריטב"א שם תי' נכון על הא דחבית שנפלה לים הטובל בו לא עלתה לו טבילה, והקשו כולם דהא נטהרו בהשקה ובחיבור למקוה ותי' הוא ז"ל בשם ר' משה הדרשן דמחמת שמי הים מלוחים וכבדים אין מתערבים בו המים והוה איסור הניכר

ואין לו ביטול לכן אינם טהורים בהשקה וגם אינם עולים מטומאתם ע"ש, ובזה יש לתרץ גם כן מה שנתקשה בשו"ת חוות יאיר ע"ז דהא קי"ל דבלח בלח יש בילה ואם כן למה נחוש דנשארו במקום אחד וכ"ש למ"ש הר"מ לשון דא"א שלא ישאר ג' לוגין במק"א אבל למ"ש א"ש דמטעם שהם מלוחים וכבדים אינם מתערבים ויעוין באו"ח ס"ס תס"ז ובתב"ש בסי' כ"ח ס"ק כ"ד במ"ש לענין לח בלח, ובזה מתורץ היטב דברי הרמב"ם בזה ודלא כמו שנדחק בב"י ובבד"ה שם בסי' ר"א בד"ה גרסינן בפ"ק דמכות, ואף דלכאורה עדיין יל"ע ממ"ש הריטב"א עצמו והובא בב"י בבד"ה גבי הא דגיגת דאף במים שאובים שבתוך הכלי שרי להטביל כשיש בו כשפ"ה או עכ"פ כמוציא רימון ואף דודאי בכה"ג אינם מתערבים לגמרי, מ"מ י"ל דכ"ז במקום שהמים בעצמן המה יכולים להתערב אלא שהעיכוב מצד הכלי ובמקום שהם נוגעים זה בזה בודאי המה מעורבים לכן שפיר הו"ל דין השקה, משא"כ בנ"ד שהעיכוב הוא מצד המים עצמן ואף דמבואר בריטב"א שם בשם הרא"ה דגם בים מהני השקה כפי הנראה דהרא"ה פליג בזה על רמ"ה הנ"ל ואין ספר הריטב"א כעת ת"י לעיין ביה:

יא) ומעתה נשוב לנ"ד דלאחר שיכשירו את המעיין ממילא שוב יוכשר המקוה מצד השקה להמעיין לכ"ע ומן אז והלאה יראו שלא לשאוב מן המעיין כ"א בכלים נקובים אכן אכתי אין בזה תקנה בטוחה דאכתי יש לחוש דשמא יבואו לטבול אף בשעה ששאבו הרבה מים מן המעיין לצורך המרחץ ואזי לא יהיו מחוברים להמעיין, או דשמא בלא"ה לא יהיה מחובר למעיין בעת הקור כדי שיהיה המים שבחלק המקוה יותר חמים ולא יתקררו ממי המעיין, וא"כ אכתי נפלין ברבוותא דלמ"ש הרי"ו והובא בש"ך ס"ק קי"ב דלאחר שנפסק ההשקה חזרו המים שאובים לפיסולים, ואף דבנובי"ת תמה בזה מהא דג' מקואות ובאמת הוא בעצמו ראיה של הרא"ש שם ויעוין בח"ס מ"ש בזה מ"מ כיון דדעת הש"ך דיש להחמיר בודאי דיש לחוש בזה, וכ"ש בנ"ד דודאי יש לחוש ברוב הימים שמא בעת שלא יהיה במעיין מ"ס יהיה נשפך שמה ג' לוגין מ"ש על ידי איזה סיבה כיון שהוא מגולה ואחר כך ינקו גם המקוה ויסמכו על חיבור למעיין:

ולכן הדרך היותר נכון בזה לעשות עוד חפירה בצד המקוה הנ"ל או ליקח איזה חלק מבור המעיין ולראות שיתקבצו בו מ"ם מים כשרים בשופי ולסתום אותם בבנין ולחברם למי המקוה בנקב כשפ"ה ובזה יהיה תמיד מי המקוה מושקים למ"ס ויצאו מכל חשש, ועפ"ז יוכלו גם כן לסתום החיבור שהוא מחובר עתה למעיין ולעשות במי המעיין כרצונם היינו בכלים שאינם מנוקבים, ובנידון הסדק שיש בו חשש זוחלין גם כן נלפענ"ד דצריך תיקון וכמש"ל בזה בשם הראב"ד דמעיין העומד ורבו עליו שאובים שוב אינו

מטהר בזחילה, ואף למ"ש הב"י בשם הר"ן שם היינו דוקא במקום שעמד שם מתחלה משא"כ בנ"ד דאפ"ל דבחלק השני שהיא המקוה יש בה איזה חלק שלא היה המעיין עומד שם מתחלה וכ"ש לפמש"ל דבאמת גם הב"י הבין בר"ן דבמעיין העומד אינו מטהר בזחילה, שוב מצאתי בפ"ת שהביא בשם המעיל צדקה שכתב להדיא דבמעיין העומד יש חשש זוחלין:

את כ"ז השבתי בחפזון מפני שלא היה הזמן גורם לבוא בארוכה אכן להיות שהוא דבר הנוגע לתקנת הרבים ולהצילם ממכשול אמרתי שענין מזכי הרבים הוא דבר גדול ובפרט עתה בימי הרצון ולקחתי מעט פנאי לעיין בזה:

סימן ט

א) באו"ח ס"ס ל"ח פסק דמנודה ומצורע אסורים בתפילין, וצ"ע דהמעיין בסי' של"ד בטור וב"י יראה שדעת רוב הפוסקים הרמב"ם והרי"ף והרא"ש דחייבים בתפילין ואיך סתם כאן דאסור, ובפרט לפי הנחת הרב ב"י בכ"מ לפסוק כרי"ף ור"מ ורא"ש, ועיין בש"ך שם ס"ק י"ב שכתב בפשיטות דחייב בתפילין וצ"ע שלא העיר מדברי השו"ע כאן, והנה בב"י כאן בסה"ס סיים דבעיטור כתב דאסור בתפילין ולא הביא בזה שום חולק וד"ז צע"ג על הב"י ושוב ראיתי בפ"ת שם סק"ד שכתב בשם תפארת למשה שט"ס כאן בשו"ע אמנם כפי הנראה דאשתמיט ליה דברי הב"י כאן שכתב בפי' כן, גם מה שנסתייע שם מהא דר"א שהניח תפילין לפענ"ד אין הכרח ע"פ מ"ש בתשו' הרשב"א (הובא בב"י בסי' של"ד) דדוקא בנתנדה על עבירה משא"כ התם שהיה לש"ש, וכן נראה להדיא מדברי הפוסקים שכתבו להקל מטעם ספיקא דרבנן ואמאי לא כתבו מהא דר"א א"ו כמ"ש ובגוף הדין הנה מדברי המחבר בסי' של"ד שהשמיט אם אסור נראה ג"כ דנסתפק בזה וצ"ע, ואפ"ל דמ"ש באו"ח ר"ל שהוא *)מוחרם וס"ל כמ"ש הרשב"א (הובא בד"מ של"ד סק"ח) דספק חרם הוא ספיקא ד"ת:

והנה ע"ז תפס עלי כבוד יד"נ עוז ה"ה הרב הגאון המובהק וכו' וכו' וזה אשר השבתי לו, הנה במה שתפס עלי כ"ת במ"ש דכה"ד הרמב"ם דמותר בתפילין שהוא טעות דהא ברמב"ם בפ"ז ליתא מזה מדי לענין תפילין וחליצת סנדל ולא כתב רק דאסור לספר ולכבס והרמ"ך העיר עליו באמת בזה למה לא הזכיר דאסור בנה"ס יע"ש בכ"מ שהעתיקו] ע"כ תו"ד, ומה מאד נפלאתי על דבריו בזה דלפענ"ד טעות כזה לעולם חוזר דכ"ה באמת מבואר בב"י שם וז"ל ומ"ש והרי"ף פסק לקולא מבואר שם בדבריו והרא"ש העתיק דבריו וכ"נ מדברי הר"מ בפ"ז מהלכות ת"ת, וכ"כ עוד שם גבי נעילת הסנדל שם בגמ' בעיא דלא איפשטא וכ' הרי"ף דכל תיקו דאיתמר בהאי ענינא לקולא וכ"נ מדברי

הר"מ בפ"ז מת"ת, וכן כתב עוד גבי מוחרם דדעת הקונדרסים דחייב בחליצת מנעל מהא דר"א דס"ל דברכוהו והיינו מוחרם והר"מ בפ"ז מת"ת לא חייב למוחרם לא לחלוץ ולא לקרוע, וכן כתב *) ד"ז אינו נוהג בזמה"ז וזה רק לאסוקי הלכתא מימיה הקדמונים הריב"ש הובא בב"י בבד"ה שם וכל הני בעיות עלו בש"ס בתיקו ופסקו הרי"ף והרמב"ם לקולא וכו', וכ"ה בכנה"ג שם וז"ל שהרי דברי הריב"ש ברור מללו שמסכים לסברת הרי"ף והר"מ דנקטינן לקולא וכ"כ כמה פעמים בס"ק הנ"ל, וכ"כ בק"נ על מה שכתב הרא"ש בשם הרב דכל הני תיקו לקולא כתב הוא דר"ל הרי"ף וכ"כ הר"מ בפ"ז הרי כולם פה אחד דהר"מ פסק בהני בעיות להקל ובאמת דבריהם צודקים ומוכרחים דאל"כ הו"ל לבאר דאסור בהם, ומ"ש מדברי הרמ"ך הנה באמת גם הרמ"ך הבין כן אלא דהוקשה לו מחליצת מנעל דמוכרח מהא דר"א דאסור בנעילת הסנדל ואיך כתב וסתם דגה בזה שרי ולכן תי' דס"ל דר"א החמיר על עצמו (וכ"ה בתוס' שם), גם במ"ש עוד הרה"ג הנ"ל שם על מ"ש הטור בשם הרי"ף והרא"ש דכל הני בעיות לקולא דבאמת אינו מפורש בהרי"ף והרא"ש כן רק הטור הביא כן בשמם וא"י מניין לו ע"כ תוד"ק, גם בזה דבריו צע"ג לפענ דהמעיין בהרי"ף שם יראה שכתב להדיא כן וכן העתיק דבריו הרא"ש וכמש"ל בשם הב"י וכן הוא באמת דעת הראב"ד והריב"ש וכמש"ל בשמם וכ"ה ג"כ בפי' ר"ח מטעם דהו"ל דרבנן ועיין בר"ן שם שכתב מטעם דהלכה כמקיל באבל ובד"ת שם השיג עליו יעו"ש ויעו' בכנה"ג מה שהשיג עליו דבאמת גם כוונת הר"ן מטעם ספק דרבנן וכ"ה באמת מבואר להדיא בשו"ת הרי"ף סי' רצ"א דהוא מטעם דהו"ל ספק דרבנן:

ומזה נסתר ג"כ מ"ש עוד הרה"ג הנ"ל דהב"י מספקא לי' אי נידו הו"ל דרבנן וגם אין ראי' מהרי"ף והרא"ש שתופסים האבעיא לקולא דדלמא ס"ל כבעל העיטור ע"כ ואזיל לשיטתו דבאמת אינו מבואר כן בהרי"ף ובהרא"ש, אכן למ"ש בודאי דא"א לומר כן בדעתם, ועוד דהנה המעיין בב"י ביו"ד שם יראה להדיא דס"ל דדעת הרי"ף והר"מ והרא"ש והראב"ד והטור והריב"ש להקל בהנך בעיות ולפ"ז בודאי שוב אין להסתפק בזה כלל, ובפרט לפי מה שכלל הב"י דכל דהרי"ף והר"מ והרא"ש אף אם תרי מנייהו קיימא בחדא שיטתא הלכה כמותם א"כ כ"ש בנ"ד כמובן, גם במ"ש עוד דאף אם נאמר דהרי"ף וסיעתו פסקו לקולא בהנך בעיות מ"מ כיון דמנודה מותר בת"ת א"כ כל העוסק בתורה פטור מהנחת תפילין כל היום זולת בשעת קריאת שמע ותפלה ויוכל לצאת ידי כל הפוסקים, ואפשר דבשעת קריאת שמע ותפלה מודה השו"ע דצריך להניחם ומ"ש בשו"ע דאסור בתפילין היינו כל היום אכן בשעת ק"ש ותפלה חייב להניחם ע"כ, גם בזה יל"ע דא"כ איך פסקו באמת הרי"ף והר"מ והרא"ש לקולא כיון דבאמת יש תקנה

לצאת מן הספק ע"י שיעסוק בתורה ולמה לן לכנוס בספק איסור דרבנן לכתחלה א"ו שזה אינו שאין לעשות גרמא לכתחלה לפטור א"ע מתפילין, ועוד דא"כ איך סתם בשו"ע שם והו"ל לפלוגי דכ"ז דוקא בת"ח משא"כ במי שאינו יכול ללמוד וגם בלא"ה א"א לפענ"ד להעמיס כלל בדברי השו"ע דמ"ש דאסור בתפילין ר"ל כל היום ובשעת ק"ש ותפלה באמת חייב בתפילין כמובן, והנה לפמ"ש רוב כת"ר לחלק בין בשעת ק"ש ותפלה לשאר כל היום לכאורה היה אפשר לתרץ מה שהקשה שם לדעת הראשונים שכתבו להוכיח דיום א' דאבילות מן התורה מדפטור מתפילין דאם לא כן איך דחו אותו ממ"ע דאורייתא דא"כ איך נסתפקו במנודה ומזה כתב להכריח דע"כ ס"ל דמנודה הו"ל ד"ת ושזה הוא גם כן שיטת הבה"ע, דהא שפיר י"ל דדוקא גבי אבילות דבאמת אסור בד"ת שפיר כתבו דע"כ הוא מה"ת משא"כ במנודה דמותר בת"ת שפיר נסתפקו בזה ואף דאינו כ"א מדרבנן מ"מ הא יכול לפטור א"ע בד"ת, ואף דבשו"ע או"ח שם מבואר דאף בכה"ג שעוסק בתורה צריך להניחם בשעת ק"ש ותפלה מ"מ הנה המעיין בב"י שם יראה להדיא דדעת כמה מהראשונים דאף בשעת ק"ש ותפלה פטור יעו"ש:

אכן לאחר העיון ג"ז אינו דא"כ גם באבל לק"מ דהא גם הוא מותר בכמה דברים מד"ת כמבואר בסי' שפ"ד דמותר לקרות באיוב ובדברים הרעים שבירמיה ובהלכות אבילות, גם במ"ש עוד על מה שכתבתי לתרץ דברי השו"ע ע"פ מ"ש הרשב"א דמדברי הראב"ד והתוס' ישנים (בנדה ד"ז ע"ב) לא משמע כן, לפענ"ד לק"מ דעכ"פ דברי השו"ע שפיר יש לתרץ כן שהכריע כדעת הרשב"א הנ"ל, גם מדברי הראב"ד באמת לפענ"ד אין הכרח דלא ס"ל כדעת הרשב"א הנ"ל דאף אי ס"ל כדעת הרשב"א דהא דר"א קיל משאר נידו מ"מ שפיר יליף מינה לענין חליצת מנעל דהרי אף שם צריך חליצת מנעל וא"כ כ"ש בשאר נידו, גם במ"ש הרה"ג הנ"ל בשם הד"מ דהרשב"א ס"ל דנידו הו"ל דאורייתא ולפ"ז אזלינן בספיקו להחמיר ג"כ תמוה דהמעיין בכנה"ג שם במ"ש בשם הכיב"ש דבנידו גם הרמב"ן ס"ל דיש להקל בכל הספיקות, אמנם במוחרם בזה פליגי הרמב"ן והרשב"א דלרשב"א אף במוחרם לקולא ולרמב"ן במוחרם ספיקו להחמיר ע"כ, הרי להדיא דדעת הרשב"א דאין בזה שום איסור תור':

הן אמת דמדברי הד"מ בס"ק ח' משמע לכאורה כמ"ש הרב הנ"ל דציין על דברי הטור במ"ש בשם הרי"ף דכל תיקו דמנודה לקולא דכה"ד מהרמ"פ דאף במוחרם אמרינן ספיקו להקל וכ"כ מהרי"ק דלא כתשובת הרשב"א בסי' תקצ"א דמשמע דהוי ד"ת, אכן באמת המעיין ברשב"א שם יראה דמיירי שם לענין אם קבלו איזה דבר בחרם ויש איזה ספק בענין ההסכמה והתקנה (אם גם בכה"ג אסרוהו ע"ע) ופסק דהו"ל ספיקא דאורייתא

ע"ש, וא"כ לכאורה אין מזה ראיה לנ"ד דודאי מי שקבל ע"ע איזה דבר בחרם שפיר י"ל דאותו דבר אסור עליו באיסור תורה כמ"ש הרשב"א שם וכ"ע יודו בזה, וכמ"ש הש"ך ביו"ד בסי' רי"ח סק"ג בשם התה"ד יעו"ש, אכן במ"ש הרי"ף וסיעתו לענין נידו ומוחרם איך יתנהגו, בזה ודאי י"ל דגם הרשב"א מודה דכל מנהגי מנודה ומוחרם אינו אלא מדרבנן ושפיר אזלינן בכל הספיקות להקל וכמ"ש הריב"ש בשמו, שוב מצאתי מובא בשם התשב"ץ דהרחקת ד"א הוא מד"ת אכן שאר מנהגי מנודה הוא רק מדרבנן, שוב ראיתי דגם למ"ש הד"מ הנ"ל בהבנת דברי הרשב"א אכתי י"ל דהיינו דוקא במוחרם וכמש"ל משא"כ במנודה:

והנה ע"ו תפס וחקר ח"א, וזה אשר השבתי אליו:

ב) הנה במה שתפס כת"ר על הג' מוהרש"ל שליט"א במ"ש אבל לדעת התוס' אינו כן דמשמע מדבריו דלפי מ"ש התוס' תקשה באמת למה לא נפשטה האיבעיא מהא דר"א ותמה ע"ז מדברי התוס' במו"ק (ט"ו ע"ב) במ"ש דאין לפשוט מהא דר"א דדלמא ר"א ספוקי מספקא לי' וה"נ לענין תפילין י"ל דמספיקא הניחם ע"כ תו"ד, ולדעתי הנה לא ירד לכוונת הרב הנ"ל דפשוט דר"ל למ"ש התוס' ישנים בנדה הנ"ל דהא הם ע"כ לא ס"ל כמ"ש התוס' במו"ק דא"כ אין התחלה לקושיתם שם יעו"ש, גם במה שתפס עלי ג"כ מדברי התוס' כאלו נשמטו מאתי, הנה מה מאד לפלא בעיני על אשר לא שם עין עיונו במכתבי שם שהביאתי דברי הרמ"ך וכתבתי שבאמת כ"ה בתוס' שם, אכן בגוף הדבר מה שרצה כת"ר לתרץ בזה הראיה מר"א ע"פ דברי התוס' הנ"ל די"ל דר"א הניחם מספק, הן אמת שכ"נ ג"כ מדברי התפל"מ במ"ש וגם בפ' ואלו מגלחין מיבעיא לן מנודה מהו בתפילין ונשאר בתיקו ומספיקא חייב ע"כ, אכן באמת לאחר העיון ז"א דהנה המעיין בהרי"ף והרא"ש ובטור שם בסי' של"ד (ויעו' בדו"פ שם) יראה להדיא דכל עיקר חילם דמנודה חייב בתפילין הוא מטעם דס"ל דנידו הו"ל דרבנן ואזלינן בכל הני ספיקות לקולא משמע להדיא דאי באמת הו"ל ספיקא דהני איבעית בדאורייתא (ר"ל אם נידו הו"ל מה"ת) הוה פשיטא להו דפטור מתפילין וכמו שפסק באמת הבה"ע באו"ח שם, והטעם פשוט בזה דבאמת אי היה מיבעיא לן אי פטור מתפילין או חייב באמת היו דבריהם צודקים דמספיקא יש להחמיר דהו"ל ספק דאורייתא (ואף דלכאורה יל"ע גם בזה מטעם דכל הפטור מן הדבר ועושה נקרא הדיוט מ"מ בודאי מטעם זה אין לבטל מ"ע דאורייתא) אכן באמת המעיין בש"ס שם הנה עיקר האיבעיא שם אם מותר להניחם או אסור וכיון שכן באמת אי הו"ל ספיקא דאורייתא היה הדין נותן דאין להניח תפילין מספק דשב וא"ת עדיף ולכן הוכרחו כל הפוסקים לומר דרק משום דהו"ל ספק בדרבנן

לכן יש להקל, ועפ"ז י"ל לכאורה במ"ש הברכ"י בנידון אם מת לו מת ברגל דדעת הכנה"ג דאסור להניח תפילין ביום א' אחר החג, והוא ז"ל כתב דאף אם הו"ל ספיקא מ"מ אין לבטל מצוה רבה כזו מספק דהא גם שם עיקר הספק אם מותר או אסור, אכן י"ל דס"ל להלכה דאבילות יום ראשון הו"ל ג"כ דרבנן וא"כ הו"ל ספיקא דרבנן וכה"ג כ"כ הפוסקים דחייב מספק, אכן לפ"ז א"ש גם דברי הכנה"ג הנ"ל והיינו דהוא יכול לסבור כמ"ש המחבר בסי' שצ"ח סע"א דיום א' הוא מה"ת ולכן שפיר כ' דאין להניחם מספק: **ועפ"ז** אזדא לי' מ"ש כת"ר לדחות ראיות התפל"מ מהא דר"א די"ל דהניחם מספק כמ"ש התוס' שם דע"כ לא כתבו התוס' שם די"ל דר"א ספוקי מספקא אלא לענין נעילת הסנדל דשם שפיר שייך לומר דהחמיר מספיקא משא"כ לענין תפילין דכיון דס"ל להחמיר בספיקן א"כ אדרבה גבי תפילין יש להחמיר דאסור להניחם, הן אמת דאכתי לכאורה י"ל למה דקי"ל דנידו הו"ל דרבנן למה באמת החמיר ר"א מספק, אכן באמת לק"מ דנראה דבאמת בגוף דבר זה פליגי הני ב' התי' שבתוס' שם דלמ"ש בתי' הא' דר"א החמיר ע"ע ס"ל דהני בעיות המה בדרבנן ולכן א"א לתרץ דהחמיר מספק דהא הו"ל סד"ר (וא"ל דהו"ל ספק ח"ח משא"כ עתה דהו"ל ספק כולל לכל העולם דז"א דודאי ע"כ דגם בימיו היה הספק לכל חכמי הדור דאל"כ הו"ל לשאול לשאר החכמים שבדור) ולכן הוכרחו לתרץ דהוא רק מטעם שהחמיר ע"ע, משא"כ בתי' הב' ס"ל דדיני נידו המה ד"ת והו"ל ספיקא דאורייתא לכן שפיר כתבו דהחמיר מספק (וזה נראה ג"כ דעת הרמ"ך במה שתי' על הר"מ מהא דר"א דהוא רק מחומרא דלפי שיטתו דהו"ל סד"ר א"א לתרץ כמ"ש התוס' בתי' הב' הנ"ל) ולפ"ז לפי תי' זה ע"כ תקשה מהאי דר"א לענין תפילין כיון דהו"ל ספיקא דאורייתא ממילא לא הו"ל להניחם מספק, ואף לפמ"ש בתי' הא' אכתי לא יתישב בהא דתפילין דהא בזה אין שייך חומרא דאדרבה אם היה ברור לו דאסור בתפילין היה אסור להניחם, ובהכי א"ש דעת הבה"ע דס"ל דאסור בתפילין מטעם דהו"ל ספק איבעיא דהיינו דס"ל דהו"ל ספק דאורייתא ולכן אסור להניחם מספק:

ואף דאכתי י"ל לדידן דקי"ל דדיני נידו הו"ל רק מדרבנן א"כ שפיר י"ל דאין ראיה מהא דר"א די"ל דהוא ג"כ נסתפק בזה והניחם מספק, וכמ"ש התוס' בהא דנעילת הסנדל לשיטתם, אכן באמת כפי הנראה דלדבר זה עצמו נתכוון הג' בעל תפל"מ (דלא כמ"ש כת"ר דעפ"ז יש לדחות ראייתו) במ"ש בסוף וגם בש"ס מו"ק מיבעיא לן מנודה מהו בתפילין ומספיקא חייב דלכאורה לפ"ז איך יתרץ דברי הש"ס במה דלא פשטו האיבעיא מהא דר"א אלא דר"ל כמ"ש דכיון דהו"ל ספק דרבנן ממילא חייב מספק וכמש"ל (ובהכי א"ש מ"ש דמספיקא חייב ומסתימת דברי הפוסקים משמע דדוקא מטעם סד"ר וכמש"ל)

וא"כ ממילא א"א לפשוט מהא דר"א הנ"ל די"ל דשפיר הניחם מספק, ושוב מצאתי לכבוד יד"נ ה"ה הרה"ג מוהרש"ל שליט"א בהגהותיו לש"ס נדה הנד"מ בווילנא שכתב ג"כ לתרץ כן ע"פ מ"ש התוס' במו"ק הנ"ל (ומזה תראה להדיא דלא נעלמו מהרב הנ"ל דברי התוס' הנ"ל) אכן ע"כ צ"ל דר"ל כמ"ש דהתוס' בעצמו א"א לתרץ כן דא"כ הקשה מהא דנעילת הסנדל אכן לדידן שפיר אפ"ל כן, וגם יל"ע קצת שלא הרגיש דבאמת כ"ה דעת התפל"מ עצמו בזה:

אכן מ"ש כת"ר להתפלא עלי במה שלא כתבתי כן, מה מאד לפלא בעיני כי הנה חוץ ממ"ש שהן הן דברי התפל"מ עצמו גם בלא"ה הנה כל עיקר יסודי לתרץ דברי הש"ע ובזה אין שום ארוכה לדברי הש"ע כלל ואדרבה יש סתירה מפורשת מהא דר"א הנ"ל דאף מספק צריך להניחם דלא כבה"ע הנ"ל, אכן במ"ש באמת א"ש הכל, הן אמת דאכתי יל"ע במה שהחליט הב"י באו"ח שם כדעת הבה"ע דמספק אסור להניחם דהא בי"ד העלה דהעיקר כדעת הרי"ף ור"מ ורא"ש דאזלינן בכל הני איבעיות לקולא מטעם דהו"ל סד"ר בשלמא לפמ"ש בתי' הב' שם דבאו"ח שם מיירי במוחרם א"ש דס"ל דהוה דאורייתא, משא"כ לפמ"ש בתי' הא' לחלק בין נתנדה מחמת עבירה לבין אם נתנדה לש"ש הנה אף שאין לזה סתירה מהא דר"א דהתם היה לש"ש מ"מ בלא"ה הו"ל להתיר מטעם סד"ר, וע"כ צ"ל דדעת הב"י דאה דקי"ל בכל הני בעיות לקולא מטעם סד"ר מ"מ לעניי תפילין כיון דיש איסור בהנחתם (מטעם דהו"ל מצטער ויש בו משום היסח הדעת ויעו' פמ"ג במ"ש דמצטער פטור אבל אין איסור בדבר אכן המעיין בר"מ והובא דבריו בש"ע שם סע"ט במ"ש פטור מפני שאסור משמע קצת שיש איסור בדבר וצ"ע) לכן אף בדרבנן אזלינן להחמיר:

ומכל מקום צ"ע דמלשון הפוסקים משמע להדיא דלדעת הרי"ף ור"מ ורא"ש דס"ל בכל הני בעיות להקל ה"ה דמותר בתפילין וכמש"ל וכ"ה להדיא בקיצור פסקי הרא"ש שם דמנודה מותר בתפילין אף ביום א' (ומזה היה נראה לכאורה כמ"ש הרד"ל דעיקר האיבעיא במנודה היינו דוקא ביום א' אכן באמת אין הכרח די"ל דלרבותא כתב הרא"ש כן) וגם בגוף התי' הנ"ל דר"א הניחם מטעם סד"ר ג"כ יל"ע עדיין דהנה ל"מ לדעת הש"ע הנ"ל דבתפילין אף בדרבנן יש להחמיר מטעם האיסור בודאי דא"א לומר כן, ואף לפמ"ש לדעת שאר הפוסקים מ"מ לפ"ז עדיין צ"ע מהא דחלץ מנעליו דודאי בזה אין להחמיר מספק, וע"כ צ"ל דמה שחלץ מנעליו הי' רק מחומרא שהחמיר ע"ע, וכמ"ש התוס' בתי' הא' ועי' בתוס' ב"מ במ"ש שעשה כדי לצער א"ע והנה מלבד שזה דחוק אכן באמת לפ"ז בלא"ה מעיקרא לק"מ דהא עיקר ראיות הת"י בנדה דחש לנידוים מהא דחלץ מנעליו

יע"ש, אכן למ"ש דהיה רק מחומרא בעלמא או כדי לצער את עצמו אם כן יש לומר דבאמת לא חש לנידוים ולכן הניח תפילין, הן אמת דלפי מ"ש בתוספות ישנים הנ"ל די"ל דלא חש ר"א לנידוים היה אפ"ל דר"א לא חש בזה לנידוים כ"א לחומרא ולכן חלץ מנעליו משא"כ לענין תפילין דהו"ל להקל ולבטל ממ"ע באמת לא חשש לנידוים אכן כ"כ דחליצת מנעל גופא אין ברור גבי מנודה וע"כ צ"ל דהוא רק מחומרא (ולפ"ז באמת אין הכרח דחש כלל לנידוים וכמ"ש) או מספק כמ"ש התוס' (ולפ"ז ע"כ צ"ל דס"ל דהו"ל ספק תורה וא"כ ע"כ דבנידו הוה פשיטא ליה דצריך לחוש עליו דאל"כ אכתי הו"ל ס"ס) אכן למ"ש הרא"ש והראב"ד דבאמת נפשטה האיבעיא לענין נעילת הסנדל שפיר י"ל כמ"ש דהא דחלץ מנעליו היינו משום דפשיטא ליה דצריך חליצת מנעל והא דהניח היינו משום ספק דרבנן וכמ"ש או מטעם דלא חש לנידוים להקל:

סימן י

א) הנה זה זמן כביר [בעת היותי בבא"ד] הראני כבוד ידידי הסופר המופלג וכו' מוהר"ר לוי יצחק ז"ל מבא"ד את קונטרסו אשר חיבר וכבר נדפס כעת בספרו תיקון סופרים] בענין הקלפים שלנו שנהגו לגרור אותם הרבה מצד השיער יותר מלצד הבשר וכבר עמד על המבחן בזה עד שכתב איזה פרשיות על הקליפות שמצד חוץ ושמה הרבה לדבר גבוה שקלפים שלנו הנ"ל המה ח"ו דוכסוסטוס גמור ופסולים לתפילין, ועיקר יסודו בזה ממ"ש בב"י באו"ח סי' ל"ב ובשו"ע שם שמה שגוררים. קליפתו העליונה שבמקום שיער אינו אלא כדי מה שצריך לתקנו ולהחליקו ואפילו אם הי' חולקים העור לב' הי' צריך לגרר ממנו כך ומצד הבשר גוררים הם הרבה עד שלא נשאר אלא הקלף בלבד עכ"ל, ומזה כתב להוכיח דדוקא בגרירה מעט לצד השער אזי יש לו דין קלף משא"כ אם נגרר הרבה לצד התיער הו"ל על הנשאר דין דוכסוסטום, ונסתייע עוד לזה משפר ברוך שאמר שכתב ג"כ שלא יגרדו לצד השער יותר מלצד הבשר ע"ש, והנה לכאורה נראה שכן הוא להדיא דעת המרדכי בהל"ק ובפ' המוציא יין במ"ש לסתור דעת האומרים דקלפים שלנו יש להם דין דוכסוהטום מטעם כיון דמסירין הקליפה הדקה שלצד הבשר נעשה ראוי לכתוב לצד הבשר ואי משום הקליפה שמתירים האומנים לצד השיער [הג"ה מרמ"א שם פי' ויהי' הנשאר דוכסוטוס] אינו אלא תיקון ואינה עבה כ"כ שיהי' שם קלף [הג"ה מהרמ"א פי' על הנקלף וא"כ הנשאר לא מקרי דוכסוטוס] עכ"ל, משמע דאם הי' גוררין הרבה לצד השער היה על הנשאר דין דוכסוסטוס, וכ"נ לכאורה גם דעת הב"ח באו"ח שם שכתב וז"ל ועכשיו שאין חולקין העור לב' אבל מגררין אותו לצד הבשר הרבה קרוב לחצי עובי העור ולצד השיער גוררין מעט דין קלף יש לו עכ"ל, וכן נראה לכאורה מדברי

הלבוש שם שכתב ג"כ שמה שגוררין מצד חוץ אין גוררין שם כ"א מעט וכו' ע"ש, אכן למעשה ח"ו לחשוב כן כפי מה שחקרתי בזה והעידו לפני כמה וכמה סופרים מובהקים מבא"ד שרבו רמו רבו התפילין במדינות אלו שנכתבו על קלפים הנ"ל וכן העידו לפני שהתפילין הגבוהים והמופלאים אשר אין ערוך להם שכתבו תלמידי הבעה"ש ז"ל ג"כ נכתבו על קלף שנגררו הרבה מצד השיער והמה ממש כמו הקלפים שלנו:

ב) והנה טרם כל שיח הננו להעתיק דברי התוס' שבת (דף ע"ט ע"ב) בד"ה קלף שכ' וז"ל ודלא כאומר דקלפים שלנו הם דוכסוסטוס וכו' דא"כ איך כותבים עליהן תפילין הרי דיש די במנהג כזה לסתור שיטת האומרים דיש לו דין דוכסוסטוס אף שלא יהיה לזה שום הכרח מדברי הש"ס] וע"כ צ"ל דבמנהג כי האי לא אמרינן דהו"ל מנהג בטעות, וכמו שהאריך בזה הגאון בעל תב"ש בסי' ל"ה אות מ"ז דמאחר שהיא דבר השוה לכל ישראל מגדולים ועד קטנים ונוהג בכל עת ובודאי כשנתחדש הדבר הזה מעשיית הקלפים הנ"ל בודאי לא עשו הסופרים זאת מעצמם כ"א ע"פ חכמי ישראל לכן בכל כה"ג סמכינן על המנהג ובכה"ג אמרו דמנהג עוקר הלכה, ואשר ע"כ אף ע"פ שבודאי מסתמא היה לר"ת וסיעתו הרבה הוכחת לסתור דבריהם מ"מ תפסו השגה זו לעיקר דאף אם יתרצו כל ההוכחות הנ"ל ע"פ שיטתם מ"מ עכ"פ זה א"א לסתור בשום אופן, ולפ"ז ה"ה בנ"ד גם כן יש להתיר מטעם הנ"ל, והעלם דבר נעשה בזה לכבוד ידידנו הסופר הנ"ל דאיך הרהיב בנפשו עוז לגשת אל הקודש פנימה להוציא לעז ולפסול כל התפילין שלנו ולומר על רבים מישראל הן אותם שעדיין בחיים והן אותם שכבר נצררו בצרור החיים שלא קיימו מימיהם מצות תפילין ונכללו ח"ו בכלל קרקפתא דלא מנח תפילין ושופטי ארץ כתוהו עשה כמש"ל שגם התפילין מהמפורסמים הקדושים ז"ל ג"כ נכתבו על הקלפים הנ"ל שנגרר הרבה לצד השער ובודאי לא יאונה לצדיק כל און ובפרט להכשיל אחריני כי בודאי זכו להיות ממזכי הרבים ולא ח"ו להיפך, ואיך לא ירא מגחלת הראשונים ולא בוש מהביט בגדולי הפוסקים הקדמונים אשר עם כל גדולתם וידים הרבה והעצומה בש"ס בבלי וירושלמי לבנות ולסתור ה"ה ר"ת וכל הפוסקים העומדים בשיטתו ה"ה הסה"ת והרא"ש וסמ"ג ומרדכי והגמי"י שמו עיקר יסודם דא"כ תפילין היכי כתבין וכו' ואנן מה נענה אבתריה, תא חזי מה בין תקיפי קמאי שהרב בעל כה"ג ג"כ נתקשה בנידון מעשה הקלפים ואעפ"כ לא הוציא ח"ו דבר מגונה מפיו לומר על תפילין שלנו שהם ח"ו פסולים ושרא ליה מרא לידידנו הנ"ל על שהוציא עתק מפיו ובודאי ע"ז וכיוצא בזה נאמר עת לחשות, ואם כי מי אנכי להרים כשופר קולי ומי הביאני הלום אכן עצור במילין מי יוכל בראותי שרוצה להביא כתבי הקודש לבית הגניזה ואשר בתוכם ה' ולא

מלבי דברתי זאת כי הן המה דברי חז"ל אשר מפיהם אנו חיים הארכתי קצת בזה להוציא מלב ידידנו הנ"ל:

ג) **ומעתה** נבא לעמק יהושפט בגופא דהאי דינא והנה מתחלה נחקור ב' חקירות, א) אם בימי חכמי הש"ס שהיו חולקים העור לב' אם היו מותר לגרר חלק הקלף הרבה לצד השער אם נאמר כיון שכבר נחלק חלק הקלף לעצמו לא איכפת לן במה שיגררו אותו אח"כ לצד השיער אפילו הרבה ואם ישאר לאחר הגרירה קליפה הראוי לכתוב יהיה לו דין קלף, או נימא שאסור לגררו הרבה כי מה שנשאר יהי' עליו דין דוכסוסטוס, ב) אם נחלק העור לג' בעובי מה יהי' דין החלק האמצעי, והנה בתחילת העיון נראה דדבר זה במחלוקת שנויה בתוס' שבת (דף ע"ט) ד"ה קלף דלדעת הסוברים דקלפים שלנו יש להם דין דוכסוסטוס אף שנגדר מב' הצדדים א"כ ה"ה בנ"ד כיון דס"ל דאף שנגרר מב' הצדדים בשוה עכ"ז יש על הנשאר שם דוכסוסטוס וע"כ ס"ל דהקלף הוא דק והנשאר הוא דוכסוסטוס וכיון שגוררים מצד שיער כבר גררו את הקלף והנשאר הוא דוכסוסטוס, וממילא מובן דה"ה והוא הטעם בנ"ד ולדעת ר"ת וכל הפוסקים העומדים בשיטתו [והוא העיקר] דיש לו דין קלף אף שנגרר מב' הצדדים וע"כ ס"ל דלאחר שגררו הדוכסוסטוס מותר לעשות בקלף מה שירצה היינו אפילו לחלוק אותו לב' ויהיה על שניהם שם קלף כי מאחר שהתירו לגרר מצד השיער ולא התנו איך ומה יהי' אופן הגרירה משמע אפילו אם יגררו הרבה, וזה ידוע בודאי כי אין שום חילוק בין אם יחלקו העור ויהיה הנחלק קלף עומד לעצמו ובין אם יגררו אותו גרירות דקות כשיעור הנ"ל וא"כ ממילא ה"ה בנ"ד אם נחלק הקלף לב' יהיה על שניהם שם קלף [ועיין בשו"ת הרשב"א סי' תק"פ] ולפ"ז נפשטו ב' הספיקות שלנו והיינו דאם כבר נחלק הקלף לעצמו מותר לגרור הקלף כמה שירצה, וכן מוכרח מצד הסברא כיון דכבר גררו כל הדוכסוסטוס מאי איכפת לן במה שיגררו מצד השער אפילו הרבה מאד עד שישאר דקה מן הדקה אם עכ"פ יהיה ראוי לכתוב עליו יהי' עליו דין קלף, ובנידון הספק הב' שכתבנו נפשט לנו דבאמת יהיה חילוק בזה דאם החלק האמצעי הוא מחלק הדוכסוסטוס יהיה עליו דין דוכסוסטוס ואם הוא מחלק הקלף יהיו לו דין קלף:

ד) **אמנם** לפ"ז צריך להבין מהו קלף ודוכסוסטום אם הם נבדלים בעצמותם ובתוארם עד שיוכר לכל שזה קלף וזה דוכסוסטוס או יש בזה איזה חילוק אחר ובסמוך אי"ה יתבאר, והנה ראיתי להסופר הנ"ל בקונטרסו שהאריך מאד לבאר שהקלף הוא דק מן הדוכסוסטוס וא"כ כיון שגוררין הרבה מצד השיער שוב יש על הנשאר דין דוכסוסטוס ואינו מועיל שוב מה שגוררין הרבה לצד בשר כיון שכבר גררו כל הקלף, ויסוד דבריו

ממה שכתבו כמה מהפוסקים בזה מדברי רש"י על הרי"ף בהלכות ס"ת ד"ה בקלף אינו יודע בקלף שהוא דהף וכן מדברי הרמב"ם בהלכות תפילין פ"א הלכה ז' שצד השיער הוא דק, וכ"כ בתשובת פאר הדור וכן כתב הנמוק"י בכמה מקומות ובפרט בהא דתפילין צריכים שירטוט כתב לפי שהקלף דק הרבה ושמא נקרע, עוד נסתייע לזה הסופר הנ"ל ממה שאמרו בירושלמי בקולף פני העור ומשמע לי' מזה דהקלף הוא דק והוא ממש פני העור וכל שנקלף פני העור הוא אמיתת הקלף ומה שנשאר שוב יש לו דין דוכסוסטוס, אכן לפענ"ד ז"א דא"כ יקשה לדברי האומרים שהקלף הוא לצד הבשר ולפי שיטתם הקלף הוא עב ואיך יפרשו המה דברי הירושלמי הנ"ל א"ו דאין ראיה מהירושלמי הנ"ל דהקלף הוא הדק וכן מוכרח להדיא מדברי הסה"ת בסי' קצ"ד שכתב שעתה שאין בקיאים לחלקו לב' אלא א' היא עבה וראויה לכתוב והב' הוא דקה ואינה ראויה לכתוב עליה ואם אותו חלק העב נשאר לצד שער יש לה דין קלף ואם אותו חלק העב היא לצד הבשר יש לו דין דוכסוטוס ע"כ תוד"ק הרי דאם יגררו מצד הבשר אפילו קליפה דקה שאינו ראוי לכתוב עליו שוב מה שנשאר יהיה לו דין קלף, ואם כדבריו דיש ראיה מירושלמי דהקלף צריך להיות דק אם כן איך יכתוב הסה"ת בפשיטות בזה דהוא קלף בלי שום ראיה כיון דמוכח מן הירושלמי דהקלף צריך להיות דק, א"ו דבאמת אין הכרח משום מקום דהקלף צריך להיות דק, ומה שכתבו הפוסקים הנ"ל שהקלף הוא דק קושטא דמלתא קאמרי דבעת שהי' חולקים העור לב' הי' צד השיער דק שכן הוא דרך התחלקות העור כפי מנהגם הא אולי הי' באפשר לחלוק באופן אחר והיינו שצד השיער יהי' עב הרבה וצד הבשר יהיה דק מאד מ"מ הי' צד השיער נקרא קלף וצד הבשר יהי' דוכסוסטוס, ובזה א"ש ג"כ דברי הירושלמי הנ"ל אפילו למה שהבין הוא דמ"ש בקולף פני העור היינו לפי מנהג מלאכתם בחלוקת העור ולפ"ז אכתי צריך להבין מהות וגדר הקלף וגדר הדוכסוסטוס ואיזה חלק בעור הוא חלק הקלף ואיזהו חלק הדוכסוסטוס:

ה) **והנה** ראיתי בספר נשמת אדם בכלל י"ד סק"ג שכ' דהעיקר תלוי בשני הקליפות החיצונים דהעליונ' שהיא לצד השיער הוא הנקרא קלף ולצד הבשר הוא דוכסוסטוס [ולפי שיטה הב' הוא להיפך] ואעפ"כ כל מה שנשאר דבק לקלף בטל לגבי הקלף ובין שלא נטל רק הקליפה שלצד הבשר והשאר נשאר דבוק לקלף ובין שחלקו אותו בעובי לב' שוה בשוה יש לצד השער דין קלף וכן אם נשאר החלק האמצעי הנ"ל או מהחצי שבצד השיער דבוק לדוכסוסטוס בטל לגבי הדוכסוסטוס ויהיה לו דין דוכסוסטוס, ועפ"ז כתב לפרש דברי הפוסקים שכתבו שמה שמגררים אינה רק דרך תיקון בעלמא, דר"ל דלכאורה יקשה כיון דבע"כ צריך לגרר במקום השיער א"כ ממילא הו"ל על הנשאר

דין דוכסוסטוס, לזה כ' דמה שמגררין אינו כ"א לתקן ולהעביר השער ובלא"ה היה צריך לגררו כן וע"כ צ"ל שהקליפה שתחתיו היא הנקראת קלף ומ"ש שצריך לגרור הרבה מצד הבשר הוא ג"כ מטעם זה דאם לא יגרור רק מעט רק כדי תיקון א"כ ישאר בו הקליפה הנקרא דוכסוסטוס ע"כ תו"ד יעו"ש, והנה לפ"ז נפשטו ב' החקירות הנ"ל דבאמת אף בעת שהי' חולקין העור לב' הי' אסור לגרור הרבה לצד השיער דאם יגררו הקליפה שתחת הקליפה העליונה (שהיא נקראת קלף) שוב אין על הנשאר דין קלף, וכן מ"ש בנידון אם הי' חולקין אותו לג' הנה לפ"ז באמת אין לחלק האמצעי הנ"ל לא דין קלף [מאחר שאין בו הקליפה שתחת העליונה] וגם אין לו דין דוכסוסטוס [מאחר שאין בו הקליפה שתחת העליונה שלצד הבשר] ופסול לכ"ד:

אכן לפענ"ד הנה מלבד שגוף דבר זה צ"ע דאנה מצא ענין הביטול הנ"ל ואיך שייך ביטול בדבר הניכר ואפשר לתקנו בגרירה ולא נמצא לזה שום מקור בש"ס ומי הוא הנביא שהגיד לנו ענין הביטול, הנה באמת המעיין בלשון הרא"ש בהל' ס"ת יראה להדיא שז"א דהא כ' שם להדיא שמסירין הרבה קליפות (לצד השיער) בתער הגלבים ואפ"ה יש לו דין קלף מטעם שקולפין אותו הרבה גם במקום הבשר ע"כ, הרי להדיא דאף שכבר הסירו כמה וכמה קליפות לצד השיער מ"מ יש לו דין קלף, וגם מזה נראה דבאמת אם הי' חולקין אותו לג' בעובי יש לאמצעי דין קלף, וגם מלשון המרדכי משמע להדיא דאף שכבר גררו הקליפה הדקה שלצד הבשר (ובודאי דר"ל הקליפה שתחת העליונה לפי שיטתו דאל"כ אכתי נשאר הדוכסוסטוס) מ"מ אם יגררו הרבה לצד השיער יהי' על הנשאר דין דוכסוסטוס והנה לכאורה הי' אפ"ל דדעת המרדכי דבאמת הקלף אינו כ"א קליפה אחת שתחת העליונה ושאר העור שייך לדוכסוסטוס (דבעת שהי' חולקין לב' היה חלק העב להדוכסוס' כמש"ל) ומ"מ ס"ל דכל שכבר נטלו עיקר הדוכסוסטוס (ר"ל הקליפה שלצד הבשר) והקלף לא ניטל עדיין שפיר בטל שאר העור לקלף ויש לו דין קלף, אכן אם באמת כבר גררו גם הקליפה שתחת העליונה בצד השיער שוב יש על הנשאר דין דוכסוסטוס (וה"ה בחלקו לג') אכן באמת גם זה צ"ע דא"כ מנ"ל להמרדכי להשיג בפשיטות על הסוברים דיש להם דין דוכסוסטוס ומנ"ל ענין הביטול הנ"ל, וגם לכאורה צ"ע דלמה לן להכניס א"ע בזה ולמה לא נגרר אותם היטב בצד הבשר עד שלא ישאר אלא הקלף בלבד כיון שבאמת יש לחלק האמצעי הנ"ל דין דוכסוסטוס, ועוד דאכתי מה נעשה בדברי הרא"ש וסיעתו הנ"ל שכתב להדיא דמותר לגור הרבה בצד השיער:

עוד ראיתי במחה"ש בסי' ל"ב סק"י שצריך להשגיח שלא ישאר על העור קרום מן חלק שלצד הבשר והנה כפי הנראה דס"ל כי הקליפה הדקה של צד הבשר הוא הדוכסוסטוס וכל שהסירו הקליפה הנ"ל שוב לא נשאר כלל מן הדוכסוסטוס וכפי הנראה שזה היה ג"כ דעת השואל בנשמת אדם שם יעו"ש, הן אמת שכן נראה לכאורה במרדכי בהלק"ט דקלפים שלנו יש להם דין קלף מאחר שמסירין הקליפה הדקה הנ"ל אמנם ממ"ש אח"כ דמה שמסירים הקליפה החיצונה אינה עבה כ"כ לחול שם קלף עלי', ופי' הרמ"א בהג"ה שם דר"ל דיהי' על הנשאר שם דוכסוסטוס יע"ש, הרי מבואר דאף שכבר הסירו הקליפה מצד הבשר מ"מ אם הקליפה שמצד חוץ עבה כ"כ שהי' ראוי לחול עלי' שם קלף הי' על השאר דין דוכסוסטוס וא"כ ע"כ צ"ל דנשאר עוד מהדוכסוסטוס אף לאחר שמסירין הקליפה דקה, וכן מבואר מדברי הרא"ש בהל' ס"ת במה שחלק על הסוברים דקלפים שלנו יש להם דין דוכסוסטוס מאחר שמגררין הרבה קליפות לצד השיער, והקשה עליהם דא"כ תפילין וכו' א"ו קולפין אותו הרבה גם במקום בשר ודין קלה יש להם ונכתבין במקום בשר הרי להדיא דדוקא בגוררין הרבה נשאר הקלף וכ"ה בב"י ושאר אחרונים כמש"ל ע"ש וכן הבין הגאון מהרמ"מ בשו"ת צ"צ בסי' י"ד בדעת הב"י ע"ש:

ו) **אמנם** מה שנלענ"ד בזה והוא דמתחלה צריכין אנו להבין החילוק הגדול והעצום שיש בדבר הפוסקים בהשגתם על דברי האומרים דקלפים שלנו הם דוכסוסטוס דהנה התוס' סתרו דבריהם דא"כ תפילין היכי כתבינן עלייהו ולא ביארו מאיזה טעם יש להם דין קלף אמנם הרא"ש בהל' ס"ת כתב דיש שרצו לומר דקלפים שלנו יש להם דין דוכסוסטוס לפי שמגרדין הרבה במקום שיער ומסירין הרבה קליפות בתער הגלבים ונשאר הצד שכלפי הבשר ולדבריהם יקשה וכו' א"ו קולפין אותם הרבה גם במקום בשר ודין קלף יש להם ונכתבין במקום בשר, הרי מפורש יוצא מפי הרא"ש דאף שגוררין הרבה קליפות מצד השיער מ"מ כיון שכבר גררו גם מצד הבשר הרבה יש להם דין קלף והטעם פשוט כיון דכבר גררו כל הדוכסוסטוס והנשאר הוא קלף א"כ לא איכפת לן מה שגררו שוב מצד השיער דבאמת אף אם נחלק הקלף הנשאר לב' יהי' על שניהם שם קלף כמש"ל, ומ"ש הרב הנ"ל דגם הרא"ש מיירי דאין גוררין כ"א מעט וכמ"ש המרדכי דאיני עבה כ"כ לחול עלי' שם קלף הנה אף שדבר כזה לא ניתן להשיב כי דברי הרא"ש מפורשים להיפך, חדא ממ"ש שמסירין הרבה קליפות בתער הגלבים ומלשון זה משמע להדיא שגוררין הרבה גם ממ"ש שקולפין אותם הרבה גם במקום בשר מוכח להדיא דבמקום שיער ג"כ גררו הרבה וכמ"ש בתחלה, ועוד דא"כ אמאי איצטריך להשיג עליהם מטעם דגם במקום בשר גררו הרבה ולא השיב להם כמ"ש המרדכי, ועוד דנראה מדעת הרא"ש דאם לא יגררו

כ"א מעט לצד הבשר היה מודה להסוברים דיש לו דין דוכסוסטוס ואם כדבריו דמיירי בלא גררו לצד השיער כ"א מעט אמאי לא יהיה לו דין קלף וכמ"ש המרדכי באמת, ומה שנסתייע מדברי הרא"ש בהל' ס"ת שכתב דאינו יכול להזדייף כמו בצד השיער ומזה הוכיח דע"כ לא נגרר מצד השיער הרבה דאל"כ קשה בו הזיוף מצד שהוא מדובלל, לאו ראיה הוא כלל כי אדרבה לצד בשר שהוא חלק אם יגררו שמה אף שיחליקו אותו אח"כ מ"מ א"א שלא יוכר קצת אבל במה שהוא מדובלל ואינו חלק בודאי יכולים לזייף כמו שאמרו בש"ס גבי נייר מחוק, ובלא"ה אין להפוך דברי הרא"ש ולפרשו במה שאי אפשר להאמר כלל מחמת איזה קושיא שקשה לנו על דבריו א"ו כמ"ש:

וכן נראה לפענ"ד דעת הסה"ת דהטעם שקלפים שלנו יש להם דין קלף הוא מטעם שכבר נגרר כל הדוכסוסטוס ונשאר רק הקלף שהוא צד השיער וע"כ לא איכפת לן שוב מה שגוררין לצד השיער, דאל"כ אמאי לא השיג עליהם מטעם דהגרירה מצד השיער אינו כ"א מעט וכמ"ש המרדכי, ומדהשיג עליהם רק מטעם הגרירה שמצד הבשר אלמא דיש די בזה לבד להביא הקלפים שלנו לדין קלף ואין שום צורך לחלק בהגרידה לצד השיער איך ומה שתהי' וזה ברור שהוא כדעת הרא"ש הנ"ל, וכ"ה דעת הסמ"ג והגמי"י שכולם כתבו טעם ההיתר לקלפים שלנו מצד הגרידה מצד הבשר ולא הזכירו כלל טעם ההיתר מחמת שהגרידה מועטת לבד שיער כמ"ש המרדכי, ומ"ש הרב הנ"ל להעמיס בדבריהם דברי המרדכי והיינו שבמ"ש ונשארה הקליפה לצד השיער ר"ל שלא נגרר מצד שיער כ"א מעט, זהו בודאי לא ניתן להאמר כלל, חדא דהרי עדיין לא הזכירו כלל הגרידה מצד שיער כמבואר למעיין בדבריהם שם ואיך שייך לומר ע"ז שהוא אינו אלא מעט כיון שעדיין אין אנו יודעין אם גורדין אותם כלל מצד השיער, ועוד דהמעיין בהגמי"י הגי' שם ונשארה קליפה לצד השיער הרי דמיירי עדיין מהגרידה לצד הבשר, וכן נראה מסה"ת עצמו סי' קצ"ד שכתב ונשארה אותה שלצד שיער הרי דאינו תנאי חדש א"ו כוונתו כמ"ש דכיון שכבר גררו הרבה מצד הבשר ונשאר צד השיער שהוא הקלף, ע"כ יש לו דין קלף אף שיגררו הרבה לצד שיער וכמש"ל:

אמנם אכתי יל"ע בזה ממ"ש המרדכי בהלק"ט וגם בפ' המוציא יין במה שכתב להשיג על שיטת הסוברים דקלפים שלנו יש להם דין דוכסוסטוס דאינה עבה כ"כ שיהיה שם קלף עליה דמוכח מדבריו דאם היה גוררין הרבה מצד השיער הוה על הנשאר דין דוכסוסטוס אף שנגרד גם מצד הבשר וכמש"ל, והנה לכאורה נראה מזה דלא ס"ל כדעת הרא"ש וסיעתו הנ"ל, ובאמת דין זה במחלוקת שנויה בין המרדכי והרא"ש, אמנם לאחר העיון היטב נראה דיש לישב דהנה באמת יש עוד איזה חילוק בין דברי המרדכי להרא"ש

בנידון ההיתר בקלפים שלנו, וזה הוא דהרא"ש שם לעיקר התנאי בקלפים שלנו שיהיה להם דין קלף דהוא מטעם שגוררין הרבה לצד הבשר, וע"כ שוב לא הוצרך להטיל שום תנאי אחר בהגרידה מצד שיער איך ומה שיהיה, אמנם המרדכי הזכיר בהדיא שאין גוררין מצד הבשר כ"א הקליפה הדקה וע"כ הוצרך שפיר להטיל תנאי שהגרידה מצד שיער לא תהיה עבה כ"כ, וע"כ צ"ל שהיה חילוק באופן תיקן הקלפים בין המקומות [היינו שבמקומות הרא"ש וסיעתו הנ"ל היו גוררין הרבה לצד הבשר וכן לצד השיער] [ובמקומות המרדכי לא הי' גוררין הרבה לצד הבשר וכן לצד השיער] ובזה א"ש ג"כ שבדברי המרדכי נזכר שהחולקים הנ"ל נתנו על קלפים שלנו דין גויל או דוכסוסטוס יעו"ש ולא נזכר דבר זה בשום אחד מהפוסקים הנ"ל, וע"כ הוא מטעם האמור דכיון שבמקומותיהם גררו אותם הרבה מב' הצדדים א"א בשום אופן לומר עליו שיש לו דין גויל משא"כ למנהג ותיקן הקלפים של המרדכי שפיר אפ"ל דיש לו דין גויל, כ"נ ברור דעת הפוסקים הנ"ל, ועפ"ז נוכל לפשוט מה שנסתפקנו לעיל בדין החלק האמצעי הנ"ל [והיינו ממש קלפים שלנו שנגרדו מב' הצדדים דאם נגרד מצד הבשר הרבה אף שנגרד גם כן הרבה מצד השיער אפ"ה יש לחלק האמצעי הנ"ל דין קלף וכמ"ש הרא"ש וסיעתו הנ"ל, אמנם אם לא נגרר הרבה מצד הבשר אז אסור לגרוד הרבה מצד השיער דאם יגרדו הרבה בצד השיער ולא בצד הבשר יהיה לו דין דוכסוסטוס וכמ"ש המרדכי הנ"ל:

ו) **ומעתה** חל עלינו חובת הביאור כמה שיעור הגרידה הרבה לצד הבשר שכתב הרא"ש וגדר הקלף והדוכסוסטוס ומהותם אם יש להם איזה הבדל עצמי' עד שיוכר לכל שזהו קלף וזהו דוכסוסטוס וכמ"ש המחה"ש, וכן נראה מדברי הב"י ולבוש שכתבו עד שלא נשאר אלא הקלף בלבד וכן משמע מדברי הסה"ת וסמ"ג והגמי"י שכתבו ונשארה הקליפה [או קליפה כמ"ש הגמי"י] לצד השיער וכמש"ל, ועד אנה יגיע חלקם בעור, או שאין להם הבדל עצמי' רק אם נגרד לצד אחד מה שנשאר הוא שייך לצד הב' וכמו שנראה מסוף דברי הסה"ת שאם נגרד קליפה דקה אף שאינו ראוי לכתוב עליו לצד אחד מה שנשאר יש לו דין הצד הב', וכ"נ מדברי הר"ן בפרק המוציא יין שאם נגרד לצד הנקרא דוכסוסטוס הוה כאלו מסירים כל הדוכסוסטוס אלמא דלא הי' מסירים כל השייך להדוכסוסטוס אף בעת שהיו חולקים העור לב' וכן כתב הרשב"א בתשובה סי' תק"פ דבגרידה קצת כדי קליפה יפה לצד אחד יש על הנשאר דין הצד הב', וכ"כ עוד הרבה פוסקים ואם איתא דיש להם איזה הבדל עצמי איך שייך לומר שיש על הנשאר דין הצד הב' כיון שניכר לכל שעדיין נשאר מהצד שנגרד, וגם לכאורה יפלא על החזיון הזה דאנה מצאו דבר זה דאף שנשאר הדוכסוסטום דבוק לקלף יהיה לו דין קלף ולא

עוד אלא שיכתוב על הדוכסוסטוס עצמו ולצד הבשר אימא דהלמ"מ דוקא שלא ישאר שום חלק מהדוכסוסטוס דבוק לקלף וכן בעת שהיו חולקים העור לב' הי' ג"כ צריכים להשיר כל חלק הדוכסוסטוס מן הקלף:

אשר ע"כ נלפענ"ד בזה דהנה בענין זה יש שתי הלמ"מ, א') דתפילין על הקלף ומזוזה על הדוכסוסטוס ועדיין אין אנו יודעין איזה הוא קלף היינו עד אנה יגיע חלקו בעור ואם יש לו איזה הבדל עצמי' עד שיוכר לכל שזה הוא קלף ואיזה הוא שייך להדוכסוסטוס, אשר ע"כ דבר זה מתורת משה למדנו והיינו מהלמ"מ, ב') שהוא קלף במקום בשר ודוכסוסטוס במקום שיער וע"כ צ"ל שהם מקומות המובחרים לכתיבה וכמ"ש הרמב"ם בתשובת פ"ה שזה א"א בשום פנים לומר שהללמ"מ תצוה לנו שנכתב דוקא על מקום הגרוע לכתיבה, ומזה נבין דעיקר הגדר והבדל העצמי' שיהיה לו דין קלף היינו שיהיה ראוי לכתוב עליו מצד בשר יותר מלצד השיער ומהות הדוכסוסטוס היינו שיהיה ראוי לכתיבה לצד שיער יותר מלצד הבשר:

וע"כ מוכרחין אנו לומר כך דהרי אם נמצא קלף שנגרד מב' הצדדים או שנגרד לצד השיער קצת וישאלו אותנו באיזה צד נכתוב עליו ס"ת שהיא כשרה בין על הגויל ובין על הקלף ודוכסוסטוס [לפי שיטתנו דלא כהר"מ] בע"כ צריכים אנו להודות דאם יהיה ראוי לכתיבה מצד הבשר יותר מלצד השיער נצטרך לכתוב עליו לצד הבשר כדין קלף וכן להיפך [דאל"כ יהא נכתב בצד הגרוע לכתיבה וזה א"א כמש"ל] וכיון שכן ודאי לא מסתבר דיהיה לו דין קלף לדבר אחד [היינו לכתוב עליו בצד הבשר] ולא לשאר דברים [היינו לענין תפילין] כיון דב' הללמ"מ נאמרו כאחת תפילין על הקלף וקלף במקום בשר א"א לחלק דלזה יהיה לו דין קלף ולזה לא יהיה לו דין קלף, ועוד דאל"ב לא הו"ל להללמ"מ לסתום דבר זה כיון דיש איזה קלף דאף שיש לו דין קלף לכתוב עליו לצד הבשר ואעפ"כ פסול לתפילין, א"כ איך אמרה הללמ"מ סתם תפילין על הקלף כיון דיש איזה קלף שהוא פסול לתפילין א"ו כדאמרן דכל שיש לו דין קלף לכתוב עליו בצד הבשר ג"כ יש לו דין קלף לכתוב עליו תפילין, ובזה א"ש הכל, וכל דברי האחרונים בענין קלף ודוכסוסטוס המה דברי אלקים חיים כמו שאבאר:

דהנה אם העור שלם ולא נתקן כ"א מעט והיינו אם לא נגרד מב' הצדדים כדי קליפה יפה הנ"ל] אז הוא מקרי גויל ואם יגררו יותר לצד השיער ויהיה יותר ראוי לכתיבה בצד השיער [והיינו אם עכ"פ ניטל מצד השיער כדי קליפה דקה וכמ"ש בסה"ת והיינו ג"כ כדי קליפה יפה שכתב הרשב"א בסי' תק"פ דר"ל בזה כל שראוי לכתוב עליה] אז יהי' לו דין דוכסוסטוס, אבל אם לא נגרד מצד השיער כדי קליפה הנ"ל ומצד הבשר נגרר כדי

קליפה [או אפילו נגרד מצדו הרבה] אכן נגרד הרבה גם מצד הבשר עד שנעשה ראוי לכתיבה מצד הבשר יותר מלצד השיער אז יש לו דין קלף בין לתפילין ובין לכתוב עליו לצד הבשר, ולפ"ז גדר הגויל הוא דבר שלם שלא נתקן כי אם קצת ויהי' ראוי לכתוב עליו בצד השיער ולא לצד הבשר, וגדר הקלף הוא שיהיה נגרד מצד הבשר עד שיהיה שם ראוי לכתיבה יותר מלצד השיער, וגדר הדוכסוסטוס הוא שנגרד מצד השיער עד שנעשה שם ראוי לכתיבה ובצד הבשר אינו ראוי לכתיבה כלל [או אפילו אם, ראוי קצת כמו שיתבאר לקמן לשיטת האומרים דקלפים שלנו יש להם דין דוכסוסטוס] אז יש לו דין דוכסוסטוס, וע"כ בעת שהיה חולקים העור לב' היה לצד הבשר דין דוכסוסטוס מאחר שהיה ראוי לכתוב לצד השיער ולא לצד הבשר וצד השיער היה לו דין קלף מאחר שהיה ראוי לכתיבה לצד הבשר יותר מלצד השיער, וע"כ יפה כתבו הפוסקים דעכשיו שאין חולקין העור לב' סגי בגרידה לצד אחד יהיה מה שיהיה אז מה שנשאר יש לו דין צד הב' כיון דע"י הגרידה מצד אחד נעשה ראוי לכתוב כדין קלף או כדין דוכסוסטוס כמו שביארנו ממילא יש לו ג"כ דין קלף ודוכסוסטוס לשאר דברים:

ח) ועפ"ז ניחא ג"כ מ"ש המחה"ש [והוא ג"כ במרדכי בהלק"ט] דהקליפה הדקה שלצד הבשר הוא המכונה בשם דוכסוסטוס, והיינו שאותה הקליפה הדקה כיון שאינו ראוי בשום פנים לכתוב עליו לצד הבשר כמ"ש ע"כ א"א בשום פנים שיהיה חל עליו שם קלף, והיינו בין אם לא יגרדו נ"ק הנ"ל לצד השיער וכ"ש אם יגרדו אותה כ"ק הנ"ל דכיון שסוף סוף אינו ראוי לכתיבה לצד הבשר אינו בגדר קלף כלל, וממילא מובן דאם נגרד רק קצת לצד שיער והיינו כדי תיקון בעלמא יש לו דין גויל ואם נגרד יותר לצד שיער יש לו דין דוכסוסטוס ובין כך ובין כך פסול לתפילין ואפי' בס"ת ומזוזה הנה בכה"ג אסור לכתוב עליהם לצד הבשר:

ולפ"ז יפה עושים הסופרים שמדקדקים עד מאד שלא ישאר בקלפים מהקליפה הנ"ל, דא"כ לא יהיה בגדר קלף כלל, משא"כ שאר חלקי העור א"א ליתן להם שם דוכסוסטוס בעצם כי לפעמים יהיה לו דין קלף והיינו אם ניטל כל הקליפה התחתונה הנ"ל ולא נגרד מצד שיער כלל רק כדי תיקון או אפילו קצת יותר אם אינה עבה כ"כ כמשי"ת לקמן בשם המרדכי יהיה לו דין קלף לכל דבר, והכל מטעם שאז הוא ראוי לכתיבה מצד הבשר יותר מלצד השיער ואם יהיה נגרד הרבה לצד השיער ולצד הבשר לא ניטל כ"א הקליפה הנ"ל אז יהיה לו דין דוכסוסטוס ובמשי"ת לקמן בשם המרדכי ומטעם דאז הוא ראוי לכתיבה מצד השיער יותר מלצד הבשר:

ולפ"ז היה אפ"ל דמ"ש בנשמת אדם דב' הקליפות הדקות העליונים הם הקלף ודוכסוסטוס יפה כוון בזה, והיינו כמ"ש דהקליפה שלצד הבשר הוא מכונה בעצם לשם דוכסוסטוס מטעם שלא ישתנה דינה בשום פנים לדין קלף, וא"כ ה"ה והוא הטעם דהקליפה שלצד השיער יתכנה בעצם לשם קלף כי א"א בשום פנים שישתנה דינו מדין קלף, אמנם במ"ש עוד בסוף דבריו ששאר חלקו העור הם בטלים להקליפות הנ"ל ע"ש לא נהירא לפענ"ד אלא הטעם ברור בזה כמ"ש וכמשי"ת:

ט) ואע"פ שהדבר הזה נכון מצד עצמתו וכבר הוכחנו דהוא מוכרח מצד הסברא, וכן מדברי הפוסקים שכתבו דבגרידה מצד אחד יהיה מה שיהיה שוב מה שנשאר יהיה לו דין הצד השני, עכ"ז אביא עוד ראיות מוכרחות מדברי הפוסקים א) מדברי הרמב"ם בתשובה שהוכיח שהקלף הוא לצד הבשר מחמת שהוא ראוי לכתוב לצד הבשר מלצד השיער יע"ש הרי דבריו ברור מללו דעיקר הגדר לשם קלף הוא שיהיה ראוי לכתיבה לצד בשר, ואם יסתפק לנו על איזה חתיכות קלף אם יש לו דין קלף אם לאו אזי עיקר הבחינה בזה אם הוא ראוי לכתיבה מצד הבשר יותר מלצד השיער אז יש לו בודאי דין קלף, וכ"נ להדיא מדברי המרדכי בהלק"ט שכתב על האומרים דקלעים שלנו יש להם דין דוכסוסטוס דעליהם הכתוב אומר עינים להם ולא יראו כי ידוע שהלבן טוב יותר ומתקיים יותר מן השחור ע"ש, הרי דשם עיקר יסודו להשיג עליהם דהאיך אפשר לומר שיש לו דין דוכסוסטוס כיון שהוא ראוי לכתיבה לצד הבשר יותר מלצד השיער א"א בשום פנים ליתן לו שם דוכסוסטוס:

וע"פ שלשה עדים בודאי יקוים דבר והוא מדברי הא"ז סי' תק"מ שהשיג על האומרים דקלפים שלנו הם דוכסוסטוס והי' פוסלין ס"ת הללו הכתובין במקום בשר ומכשירין במקום שיער, וכתב הוא ז"ל ע"ז וז"ל ואין נראה לר"ת דדוכסוסטוס שלהם לא היה ראוי במקום בשר כלל ודידן חזי טפי במקום בשר מבמקום שיער הלכך הלכה למעשה שכותבין בקלפים שלנו תפילין ומזוזות וס"ת לצד הבשר ולא לצד השיער שיש בהם דין קלף, הרי מבואר להדיא דעיקר גדר הקלף שיהיה ראוי לכתיבה לצד בשר יותר מלצד שיער ומטעם זה א"א בשום פנים לומר עליו שהוא דוכסוסטוס, ועפ"ז א"ש דלא איצטריך לחלק באיזה אופן תהיה הגרידה לצד השיער וכן לצד הבשר כיון שהעיקר תלוי שיהיה ראוי לצד הבשר יותר מלצד השיער, וא"כ נחזי אנן איך ומה שיהיה הגרידה וז"ב, וכ"נ עוד שם בתחילה כשביאר ענין הקלף ודוכסוסטוס הניח בהם ג"כ הסימנים הנ"ל שהקלף חזי לצד בשר ודוכסוסטוס לצד שיער, וכ"נ ממ"ש בסוף דבריו שם דמקום שמעפצין אותם שצד הבשר אינו ראוי לכתיבה אז בין אם קלפו אותם מצד שיער שיהיה

ראוי לכתיבה שם ובין אם לא קלפו מצד שיער כלל ואעפ"כ ראוי לכתיבה שם יש לו דין דוכסוסטוס בין לכתוב עליו לצד השיער ובין לענין שפסול לתפילין, וכפי הנראה דר"ל דאף שנגרד לצד הבשר כפי מנהגינו בקלפים שלנו ובצד השיער לא נגרד כלל אפ"ה יש לו דין דוכסוסטוס, הרי להדיא דעיקר גדר הקלף שיהיה חזי לצד בשר:

אמנם מה שנראה עוד מדבריו דיש חילוק בין עיבוד שע"י סיד ובין עיבוד שעל ידי עפצים דבעיבוד שע"י סיד יש לקלפים שלנו דין קלף ובמקום שמעפצין יהי' להם דין דוכסוסטוס, אף שלכאורה דבר זה צ"ע דע"י עיבוד ישתנה דינו מקלף לדוכסוסטוס ועוד דא"כ אמאי לא משני אהא דרב דאמר דוכסוסטוס הרי הוא כקלף דהוא מיירי בעיבוד שע"י סיד וברייתא מיירי בעיבוד עפצים, וכן נתקשה בזה המחבר הנ"ל בהשאלה אות מ"ט, אמנם באמת לפע"ד דבריו נכונים עד מאד והוא דבאמת אם לא נגרד כלל מצד הבשר אז באמת אין חילוק בין עיבוד ע"י סיד לבין עיבוד ע"י עפצים בכולם א"א שיהיה חזי יותר לכתיבה לצד בשר מלצד השיער והוא דוכסוסטוס גמור בין בעיבוד ע"י סיד ובין ע"י עפצים, אמנם בקלפים שלנו שכבר נגרדו מצד הבשר בזה מחלק הא"ז דבעיבוד ע"י סיד נעשה ראוי לכתיבה במקום בשר אף אם לא נצרד כ"א קצת במקום בשר והיינו קליפה הדקה שנזכר במרדכי בהלק"ט וממילא יש לו שם קלף לכל דבר ואין לו שם דוכסוסטוס, אמנם בעיבוד עפצים אין די בגרידה קצת לצד בשר שהעיבוד הנ"ל היה גרוע מעיבוד שע"י סיד ובגרידה קצת לא היה מקום הבשר ראוי לכתיבה עדיין:

ועפ"ז א"ש מה שאמרו שבעת שהיו חולקים העור לב' הי' הדוכסוסטוס עב והקלף דק והיינו מטעם שע"פ הרוב היה עיבוד שלהם ע"י עפצים [כמ"ש בתוס' שבת שם עד שר"ת הוצרך להביא ראיה שגם בימיהם היה עיבוד שלנו וכמדומה שהר"ן דחה ראיה זו יעו"ש] ולכן לא היה אפשר לחלוק העור בע"א שאם יהיה הקלף עב והדוכסוסטוס דק לא יהיה הקלף חזי לכתיבה במקום בשר, נמצא דבעיבוד עפצים באם נגרד קצת לצד בשר יש לו באמת דין דוכסוסטוס ובעיבוד שע"י סיד כבר יצא משם דוכסוסטוס וכיון שא"א לחול עליו שם דוכסוסטוס ממילא חל עליו שם קלף לגמרי כיון שכבר ניטל הקליפה דקה ונעשה ראוי לכתיבה בצד הבשר, ולכן א"א לומר דרב מיירי בכה"ג דא"כ איך קראו דוכסוסטוס, וכ"ז דלא כהרב הנ"ל שמחמת קושי' הנ"ל פי' פי' זר בדברי הא"ז הנ"ל, והיינו דהא"ז סובר דדוכסוסטו' במקום שער אינו אלא בעיבוד עפצים ופי' מ"ש ובמקום שמעפרצין וכו' היינו בלא נגרד מצד בשר [וז"א דהא קאי על קלפים שלנו שנגרדו מצד בשר וכמ"ש]:

וגם מ"ש ודידן חזי וכו' היינו בדוכסוסטוס דידן ודבר זה ודאי לא ניתן להאמר כלל דדוכסוסטוס גמור [היינו שלא נגרד כלל מצד בשר] מאן דכר שמיה דהא מיירי מקלפים שלנו וכן מדסיים שם הילכך הלכה למעשה שכותבים בקלפים שלנו תפילין וכו' משמע להדיא דמדבר מקלפים שלנו, ומ"ש שזה הוא חוזר למעלה בודאי מי ישמע לו לבלבל דברי הא"ז באין צורך, ומ"ש על תיבת ודידן ובודאי כוונתו ודוכסוסטוס דידן דאל"כ אינו ממין הטענה, לא ידענא מאי קאמר דהא הא"ז רוצה להשיג ע האומרים דקלפים שלנו הם דוכסוסטוס עז"כ דדוכסוסטוס שלהם לא היה ראוי כלל לצד בשר ודידן היינו קלפים שלנו האיך נוכל לומר עליהם שהם דוכסוסטוס כיון שהם ראוים מצד בשר ושפיר הוה ממין הטענה והוא פשוט:

ומה שחלקתי בין עיבוד ע"י סיד לעיבוד ע"י עפצים באם נגרד קצת לצד בשר, הוא מרומז ג"כ במרדכי בהלק"ט במה שכתב וז"ל וקלפים שלנו יש להם דין קלף שהרי עכשיו מסיר מהקלפים הגידין והשמנונות וקליפה הדקה וכו' וכשרים לכל דבר לס"ת ותו"מ דעיבוד שלנו חשוב ועושה מקום בשר נוח לכתוב הרי להדיא כמ"ש, הכלל היוצא לנו מזה שמדברי הא"ז מוכח להדיא דעיקר הגדר והבדל העצומי שיש לקלף הוא שיהי' ראוי לצד בשר יותר מלצד שיער, שוב ראיתי שכן נראה מדברי הסה"ת והרא"ש בהל' ס"ת במ"ש בשם ר"ת להשיג על הסוברים דקלפים שלנו יש להם דין דוכסוסטוס דאינו כן מטעם הגרידה לצד בשר והוא הטוב והנאה לכתוב [ור"ל בצד הבשר] ואלמא דזה עיקר הגורה להיות לו שם קלף שוב הגיע לידי קונט' תעלומת סופרים מהמחבר הנ"ל וראיתי שם בדי"ט ס"ק ט"ז, ובמשפחת סופרים ס"ק ל"ב שהאריך שם והביא דברי הרא"ש הנ"ל וכתב דממה שלא כתב דצריך לכתוב עליהם במקום בשר מטעם דהללממ"ס דקלף במקום בשר מוכח דבאמת אין לו דין קלף גמור לענין תפילין, ועפ"ז כתב לחלק בענין תיקון הקלפים דלס"ת לא היה גוררין מב' הצדדים כ"א מעט ולכן באמת אין לו דין קלף לתפילין, משא"כ לתפילין באמת היו קולפין אותו הרבה מצד הבשר (ומצד שיער אינו כ"א כדי גרידה בעלמא) אכן למ"ש א"ש הכל דבאמת זה הוא עיקר הטעם להך הלמ"ס דקלף במקום בשר, וגם בלא"ה הנה באמת דבריו תמוהים למעיין בל' הרא"ש שם א' דמפשטות דבריו משמע להדיא דבאותם קלפים שלנו אין שום חילוק כלל ובכולם הנה לדעת הפוסלים יש להם דין דוכסוסטוס ולדעת הר"ת וסיעתו יש להם דין קלף גמור לכ"ד יעו"ש, גם במ"ש דבתפילין אין גוררין אותם מצד השיער כ"א מעט כ"כ וז"א:

ו) **ומעתה** הבוא נבוא לבאר מחלוקותן של הקדמונים בקלפים שלנו, ומתחלה נבאר דעת הסוברים דקלפים שלנו הם דוכסוסטוס אשר כמה מהאחרונים נלאו למצוא הפתח

לדבריהם, והוא דהם מפרשים דוכסוסטוס הנאמר בש"ס היינו עור הנגרד מב' הצדדים וכמ"ש בבה"ע בח"א בדיני התפילין דהוא על פי לשון יון דדו הוא ב' וכסוסטוס הוא נגרד וכן נראה שהבין הרב בעל מוסף הערוך שכתב דוכסוסטוס עור בהמה המתוקן מב' עברי' וכו' ע"ש, וע"כ כתבו הם דקלפים שלנו שהם נגרדים מב' הצדדים הם ממש דוכסוסטוס **והנה** בתיקון קלפים שלנו יש ב' דרכים א' שגורדין מצד הבשר רק הקליפה הדקה וכן לצד השיער אין גורדין כ"א מעט) ומזה התיקון מיירי המרדכי בהלק"ט וכמש"ל ממ"ש בשיטת החולקים דנתנו עליהם דין גויל או דוכסוסטוס וע"כ השיג עליהם דהא כיון שכבר נגרד מצד הבשר הקליפה הדקה ונעשה ראוי לכתיבה א"כ א"א לומר עליו שהוא דוכסוסטוס דדוכסוסטוס אינו ראוי לכתיבה בצד הבשר, ואם תאמר נהי דכבר יצא משם דוכסוסטוס מטעם הנ"ל מ"מ הא גדר הקלף שיהיה חזי יותר לצד בשר מלצד השיער עז"נ ואי משום הקליפה שמסירים האומנים אינו אלא תיקון בעלמא ואינו עבה כ"כ ור"ל דאם היה גוררין הרבה בצד השיער והיה מקום השיער ראוי לכתיבה יותר מלצד הבשר בודאי יהיה ע"כ על הנשאר דין דוכסוסטוס, ל"מ לשיטתם דדוכסוסטוס הוא הנגרד והמתוקן מב' הצדדים וע"כ לשיטתם עיקר גדר הדוכסוסטוס שיהיה ראוי לצד שיער יותר מלצד בשר ואפי' לפי שיטתנו דדוכסוסטוס שבש"ס לא היה ראוי כלל במקום בשר, מ"מ הא כבר ביארנו דגדר הקלף הוא שיהיה יותר ראוי לכתיבה בדין קלף וה"ה לדוכסוסטוס עיקר גדרו הוא שיהיה ראוי יותר לכתיבה כדין דוכסוסטוס, אמנם כ"ז אם גררו הרבה לצד השיער ומעט לצד הבשר אבל אם אין גוררין כ"א מעט לצד השיער בודאי צד הבשר חזי יותר לכתיבה מצד השיער וא"כ יש לו כל סימני הקלף בודאי א"א ליתן עליו שם דוכסוסטוס:

אמנם כ"ז הוא בעיבוד שעל ידי סיד אז נעשה צד הבשר ראוי לכתיבה אפילו אם לא יגרדו מצד הבשר כ"א הקליפה הדקה, ושפיר י"ל דין קלף אבל בעיבוד עפצים עדיין לא יהי' ראוי לכתיבה מצד הבשר וכמש"ל בשם הא"ז, בזה ודאי צדקו דברי האומרים דקלפים הנעשים בענין זה הם דוכסוסטוס גמור, ולפ"ז יובנו דברי המרדכי במה שהוצרך לבאר בהשגתו דמטעם שהעיבוד שלנו הוא טוב וחזי לכתיבה בצד הבשר ע"כ יש לו דין קלף:

אמנם יש עוד דרך בתיקון קלפים שלנו והיינו שגוררין הרבה קליפות לצד השיער אמנם כנגד זה גוררין גם כן הרבה לצד הבשר, ומזה מיירי הרא"ש כמבואר להדיא למעיין בלשונו שם וכ"נ מדברי הסה"ת וסמ"ג והגמי"י, וגם זה יש לו דין קלף דכיון שגררו הרבה לצד הבשר נעשה צד הבשר ראוי לכתיבה יותר מלצד השיער אף שנגרד ג"כ

הרבה מצד השיער וע"כ יש לו דין קלף גמור וא"א לומר עליו שהוא דוכסוסטוס כיון שיש לו כל סימני הקלף וכמ"ש לעיל, ושני הדרכים הנ"ל מוצרכים בתיקון קלפים שלנו, והיינו דבעורות הדקים א"א לגרוד הרבה מב' הצדדים ע"כ צריך לעשות כמ"ש בדרך הא' ובעורות העבים אזי שפיר ונכון לעשות הקלפים כמ"ש בדרך הב' כדי שלא יהי' עב כ"כ.

שוב ראיתי בספרו תע"ס הנ"ל שהאריך וכתב דגדר הקלף הוא כך דכ"ז שלא ניטל מצד אחד כ"ק הניטלת בפני עצמה אף שנגרר קצת מב' הצדדים יש לו דין גויל ואם ניטל מצד השיער כ"ק הניטלת בפ"ע שוב יש על הנשאר דין דוכסוסטוס (דגדר הדוכסוסטוס הוא רק כל שניטל ממנו פני העור וכל שניטל ממנו לצד השיער כ"ק הנ"ל שוב שאר העור הו"ל דוכסוסטוס ואף שנקלף הרבה גם מצד הבשר מ"מ יש לו דין דוכסוסטוס) וקלף אינו כ"א הקליפה העליונה שלצד השיער, ונסתייע לזה מדברי התשב"ץ בסי' קמ"ט שכתב דיש לאסור לקלוף איזה טעות בס"ת אפילו שלא במקום אזכרה מטעם דלא התירו כ"א גרידה דאינו נוטלת בפ"ע משא"כ כשקולף שהיא כ"ק בפ"ע שוב יש על הנשאר דין דוכסוסטוס, וא"כ יש לחוש בזה לדעת הפוסלים בס"ת על הדוכסוסטוס, ואף למאן דמכשיר מ"מ אכתי י"ל דע"כ לא כתבו להקל כ"א בשכל הס"ת על הדוכסוסטוס משא"כ בנ"ד ע"כ תוד"ק, ועפ"ז כתב לחלק ג"כ דמ"ש הפוסקים להקל בקלפים שלנו היינו דוקא בשלא ניטל מצד השיער כ"א כדי גרידה, אכן באמת לענ"ד גם ז"א דהנה מ"ש דלא הקילו כ"א בשלא ניטל מצד השיער כ"א כדי גרידה שאינו ניטל בפ"ע, הנה כ"כ דמלשון הרא"ש נראה להדיא דאף שכבר נגרר מצד השיער כדי הרבה קליפות (וקליפה משמע אף שניטל בפ"ע כמ"ש התשב"ץ) מ"מ יש לו דין קלף, ומ"ש מדברי התשב"ץ הנה למ"ש באמת א"ש דהא התשב"ץ מיירי שם בס"ת שנכתבה על הגויל (שלא נתקן מצד הבשר כ"א מעט) לכן שפיר כתב דאם יהיה נגרר מצד השיער כ"ק הניטלת בפ"ע ממילא יהיה לה דין דוכסוסטוס, דהא עי"ז יהיה נעשה ראוי לכתיבה בצד השיער מלצד הבשר וגם כבר יצא מדין גויל, גם במ"ש עוד שם מדברי הסה"ת בסי' קצ"ד דאם נקלף כדי קליפה שראוי לכתוב עליה מצד השיער יש לה דין קלף (משמע דשוב יש על הנשאר דין דוכסוסטו') ואם היא לצד הבשר יש לה דין דוכסוסטוס, הנה למש"ל ג"כ א"ש דר"ל בזה ע"פ מ"ש המרדכי דלא היה נגרר מצד הב' כ"א מעט דרך תיקון בעלמא ובכהאי גוונא באמת שוב יש על הנשאר דין דוכסוסטוס:

יא) ומעתה נבוא לבאר דברי הב"י במ"ש וצ"ל שהטעם שמה שמגררין קליפתו העליונה שבמקום שיער אינו אלא כדי מה שצריך לתקנו ולהחליקו ואפילו אם היה חולקים

העור לב' היה צריך לגרר ממנו כדי קליפה ומצד הבשר גוררין הם הרבה עד שלא נשאר אלא הקלף בלבד ע"כ, והנה לפמ"ש כאן לכאורה יש כאן תמהון גדול על הב"י דאיך הרכיב ב' הדרכים הנ"ל כאחת, דהא הרא"ש שהזכיר הגרידה הרבה לצד הבשר באמת לא חילוק כלל בהגרידה שלצד השיער שתהי' דוקא מעט, ואדרבה דבריו מפורשים באר היטב דאף שגוררים הרבה קליפות בתער הגלבים אעפ"כ יש לו דין קלף וכמש"ל בזה, והמרדכי שהזכיר שהגרידה לצד שיער הוא מעט רק כדי תיקון לא הזכיר באמת שהגרידה לצד בשר הוא הרבה, אדרבה כ' בפירוש שאין גורדין מצד הבשר כ"א הקליפה הדקה וא"כ איך הרכיב הב"י דבריו אחרי רכשי, ולא די לנו בצער הזה אלא שבב"י ביו"ד סי' ער"א סיים ע"ז כ"כ הרא"ש וסה"ת והסמ"ג והגמי"י, והוא תימה דהרי דבריהם לכאורה מפורשים להיפך:

אמנם אחר העיון ראיתי שדבריו הקדושים הם דברי אלקים חיים והוא דהוא ג"כ מדבר מהב' מיני קלפים שנזכרו בדברי הקדמונים, ומ"ש ומצד הבשר היו גוררים וכו' הנה הו' של ומצד הוא ו' הפירוד והוא כמו או ויש דוגמתו הרבה בפוסקים כנודע למעיינים בדבריהם, ולראיה ארשום איזה מקומות, א') בסי' מ"א בטור יו"ד יבש כזית במקום מרה וכזית במקום חיותה ופירש התב"ש שם דהאי ו' של וכזית במקום חיותא הוא כמו או יע"ש, וכן בסי' מ' בדברי הבה"ג במ"ש ולא עיילי פירשו כמה אחרונים דהוא כמו או יע"ש בט"ז ושאר אחרונים, ועפ"ז א"ש דברי הב"י דמתחלה דיבר מדרך הא' בתיקון קלפים שלנו שאין גוררין מצד הבשר כ"א מעט ולכן כתב שאין גורדין מצד השיער כ"א כדי תיקון והחלקה, ואח"כ סיים בדרך הב' בתיקון הקלפים והיינו שמצד הבשר גוררין הרבה עד שלא נשאר אלא הקלף בלבד ור"ל דבאמת לפ"ז אף שיגרדו אותם הרבה לצד השיער אעפ"כ יהיה חזי לכתיבה מצד הבשר יותר מלצד השיער ויש לו דין קלף, ובזה מדוקדקין היטב דברי הב"י ביו"ד שסיים ע"ז כ"כ הרא"ש וסה"ת וסמ"ג והגמי"י והיינו על סוף דבריו שהוא הדרך הב' בתיקון הקלפים באמת כ"כ הפוסקים הנ"ל, ולפמש"ל דבסה"ת ע"כ צ"ל דמיירי ג"כ במקום שמתקנים הקלף ע"ד מ"ש המרדכי או דמיירי באמת מב' הדרכים הנ"ל בתיקון הקלפים א"כ שפיר י"ל דמה שסיים הב"י שכ"כ הרא"ש וסה"ת קאי באמת על ב' עניני תיקון הקלף הנ"ל, וזה שנרשם בב"י ביו"ד קודם תיבת ומצד נקודה והכל להורות על מ"ש שהוא דרך אחר בתיקון הקלף:

וכן נלפע"ד ג"כ כוונת הב"ח באו"ח שכתב וז"ל ועכשיו שאין חולקין אותו לב' אבל מגררין אותו לצד הבשר הרבה קרוב לחצי עובי העור ולצד שיער גוררין מעט דין קלף יש לו, וכן דעת הפוסקים וכ"כ הב"י עכ"ל, והיינו דהו' של ולצד השיער הוא ג"כ ו' הפירוד

וכן מורה ע"ז ג"כ הנקודה שקודם תיבת ולצד, וע"כ צ"ל כן דאל"כ אלא דהב"ח ס"ל דאין לנו כ"א דרך אחד בתיקון הקלף והיינו לגרור הרבה מצד הבשר ומעט לצד השיער, א"כ איך העתיק ביו"ד סי' ער"א דברי המרדכי בסתם אוה להמרדכי אין מסירים מצד הבשר כ"א הקליפה דקה, והוא ז"ל סובר דצריך לגרר הרבה מצד הבשר קרוב לחצי העור, א"ו כמ"ש דהוא ג"כ מיירי מב' הדרכים הנ"ל ע"כ יפה כתב ביו"ד דברי המרדכי בסתם דהא ס"ל דהוא ג"כ קלף גמור, וא"כ בס"ת דהקלף צריך להיות עב וכמ"ש הרמב"ם בתשובה ע"כ יותר נכון לעשות הקלף בדרך שכתב המרדכי, וכ"נ לפענ"ד כוונת הב"י בש"ע דהו' של ומצד הוא במקום תיבת או:

והנה הרב בעל כה"ג בשיוריו נתקשה במנהג תיקון הקלפים על מה שאין נזהרין לגרור מעט לצד השיער, ולכאורה למ"ש אין קושיא, אמנם י"ל דבמקומו לא היו גוררין הרבה לצד הבשר וכדרך הא' ואעפ"כ היו גוררין הרבה לצד השיער, וע"ז שפיר תמה ורצה לישב המנהג דזה שכתב הב"י הוא אף לדעת הפוסלים אמנם למכשירים כשר אף בכה"ג מאחר שכבר גררו הקליפה מצד הבשר, וכ"נ ממה שלא הזכיר שם בסוף דבריו שגוררין הרבה לצד הבשר רק כתב וז"ל ולכן אף שאין חותכין העור לב' אם הם גוררין מצד בשר כשר עכ"ל (הכנה"ג שם) הרי דלא מיירי מגרידה הרבה לצד הבשר וכמ"ש וע"כ בזה שפיר הניח בצ"ע על המנהג, אבל למנהגינו שגוררין הרבה מצד הבשר והוא הדרך הב' שפיר יש לו דין קלף:

יב) וע"פ מ"ש נתיישב ג"כ דברי הלבוש שג"כ קשה עליו כל הקושיות שהקשינו על הב"י ולא עוד אלא שלשונו ג"כ תמוה והוא שמתחלה כתב שגוררין עד שכלין כל הדוכסוסטוס ולא נשאר אלא הקלף בלבד משמע שהגרידה לצד בשר לבד יש בו די שנאמר עליו שלא נשאר אלא הקלף בלבד ושכבר ניטל כל הדוכסוסטוס, וא"כ האיך כתב אח"כ ואע"פ שגוררין ג"כ קליפתו העליונה אין גוררין שם אלא מעט כדי שיעור מה שהיו צריכים לתקנו ולהחליקו ואפילו אם היו חולקים העור לב' היו ג"כ צריכים לגרר ממנו כ"כ וא"כ לא נשאר רק הקלף ויש לו דין קלף לכתוב בצד הבשר עכ"ל, משמע דאם יגררו הרבה לצד השיער יהיה לו דין דוכסוסטוס, והוא תמוה דמאין יבוא לו דין דוכסוסטוס כיון שכבר ניטל כל הדוכסוסטוס, ולכאורה דבריו סתורים מרישא לסיפא, אמנם במ"ש דבריו נכונים, והוא דהוא ז"ל מיירי מדרך הא' בתיקון הקלפים והיינו שאין גוררין כ"א הקליפה הדקה לצד הבשר וע"כ לא הזכיר בדבריו דגוררין הרבה לצד הבשר רק שגוררין עד שכלין כל הדוכסוסטוס, ור"ל בזה שגררו הקליפה הדקה אשר היא מכונית בעצם לשם דוכסוסטוס כמש"ל מטעם שהיא לא תשתנה בשום פנים

לחול עלי' שם קלף וכמש"ל, וע"ב כתב שלא נשאר אלא הקלף בלבד, אמנם כ"ז היא בתנאי שלא יגרדו כלל מצד השיער וכמ"ש כל הפוסקים או שיגרדו רק מעט כדי תיקון והחלקה לבד וכמ"ש המרדכי, וע"כ סיים דאע"פ דבקלפים שלנו גוררין לצד השיער אינו אלא מעט וכו' וע"כ אין על הנשאר כ"א שם קלף בלבד, ומה שלא הזכיר דרך הב' בתיקון הקלף אפשר שבמקומו לא היו נוהגין בתיקון הקלפים כ"א בדרך הא' ע"כ לא הוצרך לבאר הדרך הב', או אפשר שלדעתו היה נראה יותר לתקן הקלפים בדרך הזה דאפשר דגם הפוסלים יודו בזה דאל"כ אין טעם נכון לדבריהם, וכמו שנראה מדברי המרדכי שהשיב עליה בסערת תימה משא"כ שאר הפוסקים, או דס"ל דזה הדרך מספיק לכל בין לתפילין ובין לס"ת ומזוזות דבהם צריך להיות הקלף עב ביותר:

וכן נלפע"ד כוונת הב"ש והיינו דהוא מיירי מדרך הא' בתיקון הקלף וע"כ הזכיר בדבריו כמה פעמים שבהגרידה לצד הבשר ירד עליו שם קלף והיינו שירד עליו שם קלף רק באופן שלא יגרדו הרבה לצד השיער, וכ"נ מדהזכיר בדבריו מתיקון עור השליל ובשליל ודאי א"א לתקן הקלף בדרך הב' ע"כ כתב שלא יגרדו לצד השיער יותר מלצד הבשר, עוד נלפענ"ד דדעת הב"ש דאף שנגרד הרבה מצד הבשר מ"מ אין לגרור בצד השיער יותר מלצד הבשר דאפ"ל דבכל כה"ג שוב יהיה ראוי לכתיבה לצד השיער ביותר מלצד הבשר, ובכה"ג כ"כ דשוב יש לו דין דוכסוסטוס, ויהיה איך שיהיה הנה מ"ש החכם להסתייע מדברי הב"ש לשיטתו דבאם נגרר לצד השיער הרבה או כ"ק הניטלת בפ"ע שוב יש על הנשאר דין דוכסוסטוס ואף שנגרר ג"כ הרבה לצד הבשר בודאי אינו דהא מדברי הב"ש הנ"ל משמע להדיא דכל שלא נגרר מצד השיער ביותר מלצד הבשר שפיר יש לו דין קלף, ומזה נראה להדיא דאף שנגרר מצד השיער כדי הרבה קליפות הניטלת בפ"ע מ"מ כל שלא נגרר ביותר מלצד הבשר שפיר יש לו דין קלף וכמ"ש בשם הרא"ש:

אמנם דברי המעי"ט באמת צע"ג שהעתיק על דברי הרא"ש דברי הב"י שהגרירה לצד שיער אינו אלא מעט, והוא תמוה דדברי הרא"ש מפורשים באר היטב דגוררין לצד השיער הרבה קליפות בתער הגלבים, ואפשר לומר דהוא סובר דכוונת הב"י הוא ג"כ שגוררין הרבה לצד השיער ואעפ"כ יש לו דין קלף שהוא רק כדי תיקון והחלקה וסובר שבעת שהיו חולקין העור לב' היה חלק הקלף עב מחלק הדוכסוסטוס, וכמ"ש בשו"ת צ"צ מהרה"ג הצ' מהר"מ מליבאוויץ רק שהיו גוררין אותו הרבה לצד השיער לתקנו ולהחליקו כדי לקיים מצות זה אלי ואנוהו:

ובזה יתורץ מה שנתקשה בצ"צ שם דבשבת ע"ט משמע דהקלף היה עב כמ"ש ר"מ היה כותבה על הקלף מפני שהוא חזק ומכמה מקומות מוכח דהקלף הוא דק וכן מבואר

בנמי"ו בכמה מקומות, אמנם לפמ"ש א"ש דבאמת הקלף היה עב וע"כ למזוזה וכה"ג שמצוה מן המובחר להיות הקלף עב ע"כ לא היו גוררין אותו הרבה לצד השיער וא"כ נשאר הקלף עב, אמנם לתפילין שאין צורך להיות הקלף עב ע"כ היו גוררין אותו הרבה לצד השיער כדי שתהא נאה וע"כ היה הקלף לפעמים דק:

יג) והנה לולא דמסתפינא היה נלפע"ד דיסוד תיקון הקלפים שלנו שנגררין מב' הצדדים המה בנוים ע"פ דברי הירושלמי הנ"ל ופי' דברי הירושלמי במ"ש בקולף פני העור היינו בקולף מב' הצדדים [דב' הצדדים נקראים פני העור] וזה הוא ג"כ כוונת מ"ש בקלפים אין להם שיעור היינו מטעם דקלף הוא נגרר משני הצדדים ואין שיעור להגרירה בכל צד יהיה איך שיהיה ולכן בקלפים אין שיעור לדבר כי הכל לפי אופן הגרירה, ועי' בשו"ת צ"צ סי' י"ד במה שתמה על הב"י במ"ש דמצד הבשר היו גוררין הרבה עד שלא נשאר אלא הקלף בלבד ומצד השיער אין גוררין כ"א מעט לתקנו וכו', דא"כ מ"ט ס"ל לכמה פוסקים דקלפים שלנו יש להם דין דוכסוסטוס וגם לפ"ז למה לא השיגו עליהם התוס' מטעם זה דכבר גררו כל הדוכסוסטוס ע"ש, הנה מפשטות דבריו נראה להדיא דאחר שכבר גררו כל הדוכסוסטוס שוב אין שום קפידא בגרירת הקלף לצד השיער כיון שלא נשאר בקלף הנ"ל שום דוכסוסטוס וכמש"ל [והנה בגוף קושיתו על הב"י הנה כ"כ לעיל בביאור דעתם יע"ש, עוד אפ"ל דהב"י ס"ל בדעת הסוברים דיש להם דין דוכסוסטוס הוא מטעם דחלק הקלף הוא דק מחלק הדוכסוסטוס ולכן אף במעט גרירה נגרר כל חלק הקלף וכמש"ל, וגם במה שהחליט שם דודאי אין גוררין כל הדוכסוסטוס אלא שחלק הדוכסוסטוס בטל לגבי הקלף ג"כ צ"ע, וע"ש עוד בכל דברי התשובה הנ"ל שנראה להדיא מדבריו בכ"מ שם שקלפים שלנו גוררין אותם מצד השיער כמו מצד הבשר יע"ש בד"ה והנה]:

הכלל היוצא לנו מדברינו אלה דב' הדרכים בתיקון הקלף הם טובים ויפים באין שום חולק ע"ז וכמו שביארנו, והמה מוזכרים בדברי הראשונים והובא ג"כ בב"י ובש"ע, ותפילין שלנו הנכתבים על הקלפים שמתוקנים כפי הדרך הב' תפילין דמארי עלמא נינהו ויש בהם משום זה אלי וכו', וכל המהרהר אחריהם כאלו מהרהר אחר השכינה, והעיקר בזה שיראו שיגרדו לצד הבשר עד שיהי' ראוי לכתיבה מצד הבשר יותר מלצד השיער אף לאחר שיגרדו הרבה מצד השיער [ומ"מ אם יש באפשרות אפשר דנכון לחוש למש"ל בשם הב"ש דיראו לגרור בצד הבשר ביותר מלצד השיער] ואזי יש להם דין קלף ולא יחול עליהם בשום פנים שם דוכסוסטוס והס מלהזכיר. להוציא ח"ו לעז על התפילין שלנו כנלפע"ד ברור ללמד סניגוריא על מנהגן של ישראל:

סימן יא

א) הנה הסופר הר' לוי יצחק הנ"ל שלח אלי קונטרס שהדפיס תעלומת סופרים ושם האריך לפסול ג"כ את הדיו שנעשה מעפצים וגומא, ועיקר יסודו הוא על פי מה שמצא בשו"ת פאר הדור להר"מ שהאריך להשיג על האומרים שחיבר הוא דיו דבאמת אין זה דיו הנזכר בש"ס אלא שעיקר הדיו הוא מעשן השמנים כמ"ש בחיבורו, אלא דלפי שמעשן השמנים אינו מתקיים לכן אחר עשייתו התיר לשרותו במי עפצא אף לכתחלה, ומי שירצה יוכל ליתן בו גם קנקנתום לחזקו יותר אכן הוא בעצמו לא רצה ליתן בתוכו קנקנתום בס"ת שכתב לעצמו, ולפי מ"ש המפרש (הוא מעתיק פי' המשנה) במס' סוטה דחיבר היינו עפצים וקנקנתום, הנה מבואר מדעתו דכ"ז אינו מקרי דיו, ועפ"ז השיג על הב"ח בסי' תרצ"א שכתב להתיר בדיעבד במי עפצא וקנקתום (והנה באמת כ"ה ג"כ דעת הכ"מ כמ"ש הט"ז שם וכה"ד הב"י בי"ד סי' ער"א שהכי כתב להשוות דעת הר"מ והרא"ש דבעפצא וקנקתום כשר עכ"פ בדיעבד, וכה"ד הב"י באו"ח בהל' תפילין בריש סי' ל"ב ע"ש, אכן מ"ש הב"ח שם להסתייע מדברי המ"מ באמת דבריו צ"ע דהא במ"מ מבואר להדיא דהעיקר דיש לחלק בין עפצא וקנקתום למי עפצא וקנקתום וכמ"ש הט"ז בסי' תרצ"א שם) דכ"ז גרם לו שלא ראה דברי הרמב"ם בתשובה הנ"ל ובאמת אם הי' רואה דבריו בתשובה בודאי היה חוזר בו, ועפ"ז נדחק ג"כ להשוות דבריו שבפי' המשנה סוטה שם עם דבריו שבתשובה הנ"ל, דמה שהתיר בפי' המשנה שם היינו דוקא באם עשה דיו גמור מעשן השמנים ואח"כ ערבו בעפצא וקנקתום וכמ"ש בתשובה הנ"ל, ועפ"ז כ' ג"כ לפרש דבריו בחבור שכ' להתיר במי עפצא וקנקתום היינו ג"כ באופן הנ"ל יע"ש, עוד האריך לעורר חששות על הדיו שלנו הנ"ל עד שעלה בלבו שכבר מלאה ידו לפסול כל הספרים שנכתבו חיו בהם:

והנה המעיין בפי' במשנה בסוטה שם יראה להדיא שודאי א"א להעמיס כלל בכוונתו כמ"ש החכם הנ"ל, דהא המעיין בתשובת הר"מ יראה להדיא דאיבר אין לו דין דיו ועיקר הדיו הוא מעשן השמנים אלא כדי לחזקו נכון לשרותו בעפצא או בעפצא וקנקתום, הרי דחיבר עצמו אינו כ"א עפצא וקנקתום (ואין בו תערובות עשן השמנים) וא"כ ע"כ צ"ל דמ"ש בפי' המשנה להתיר בחיבר היינו במי עפצא וקנקתום לבד וכמ"ש הכ"מ והב"ח, וכ"נ באמת מדברי המעתיק בפי' המשנה שם דחיבר הוא רק מעפצא וקנקתום לבד, והנה לפ"ז לכאורה יש סתירה מדבריו בתשובה למ"ש בפי' המשנה אכן לאחר העיון ראיתי דבאמת אין בזה שום סתירה דהנה בפי' המשנה כתב להשיג ע"ד האומרים דאסור לכתוב ס"ת בחיבר (ואף בדיעבד פסול לשיטתם דאין לו דין דיו) והשיג עליהם

דבדיעבד בודאי אין בזה שום פסול דבכתיבת סת"ם אינו מעכב אף שא"י למחוק, אכן בתשובה שם מיירי באופן אחר דהנה נמצא מי שטעה והיה סבור דעיקר דיו הוא החיבור ולפ"ז הנה עיקר המצוה לכתוב דוקא בחיבר (ולפי שיטתם אפשר דאף בדיעבד פסול בכותב בדיו מעשן השמנים) ע"ו כתב הר"מ שם דגם ז"א אלא דעיקר הדיו הוא העשוי מעשן השמנים אלא כדי לחזקו עדיף לשרותו בעפצים או בעפצים וקנקתום, אכן מענין אם בדיעבד כשר במי עפצא וקנקתים (שהוא הנקרא חיבר) מזה לא מיירי שם דלפי שיטתם זה פשוט דהא הוא עיקר הדיו כנלפענ"ד, ומה' אלקי צבאות, ברוב פלאות, אבקש בתחנונים ובכיות, הראני נא לטובה אות, ותציל אותי משגיאות, והראני בתורתך נפלאות, אמן:

נשמט בדף י"א ע"ג אחר התיבות וכה"ד כמה אחרונים כמש"ל. ואם מיירי שנשתמשו בה בתוך מעל"ע אלא דבתוך מעל"ע לא היה בזה שום ספק רק עתה אחר מעל"ע נולד הספק גם ז"א דסוף סוף הו"ל ספ"ת.

נשמט שם אחר התיבות כמבואר בכ"מ שוב עיינתי דאפ"ל דנפל ט"ס בדבריו ובדין הא' צ"ל ואח"כ נולד ספק אם נשתמש בה האיסור בצונן או בחמין דבכה"ג שפיר לא חל הספק כ"א בדרבנן וכמ"ש בשו"ת רעק"א הנ"ל, וכן בדין הב' צ"ל וכן אם בישלו פסח או בכלי חמץ (ומ"ש ב"י ג"כ אותו מדוקדק בדין הב' צ"ל וכן אם בישלו תבשיל של חמץ בי"ג בניסן וספק אם בישלו בכלי פ"ז) באופן שבי"ד יהיה הכלי נטל"פ דבכה"ג שפיר יש להתיר הכלי מטעם סד"ר וכמ"ש בשו"ת רעק"א הנ"ל.:

לוח המפתחות על חלק חדות יעקב

עפ"י סדר הסימנים ואותותם

סימן א

בנידון בהמה שנמצא מים בראש, וספק אם היה המוח מקיף ונחלקה לשני חנויות וכל אחד מכר אותה בעירוב עם בשר כשר, ואחר שנודע מהאיסור נמצא בא' מן החנויות שנשאר בה רוב מבשר הכשר ובב' נשאר רוב מבשר הטרפה:

א) לעד"נ דלאותן שלקחו בחנות הא' יש לאסור ולאותן שלקחו בחנות השני יש להתיר, והערה במ"ש המ"י להקל בלא נודע אף בלי הפ"מ עפ"מ שמצא שדברי המ"כ הן הן דברי המהרא"י:

ב) הערה בדברי הטוט"ק במ"ש להשיג על הפמ"ג שכתב להקל במב"מ ולא נודע בלח:

ג) הערה בדברי הפמ"ג הנ"ל ממ"ש הרא"ש בתשובה והובא בטוש"ע בסי' ס"ו, וישוב ע"ז דהיכי דנשאר מגוף האיסור תורה אף ר"ת יודה דיש לאסור, ועפ"ז מיושב דברי התוס'

בחולין, וביאור בדברי הד"מ והרמ"א באו"ח בסי' תס"ז במה שלא הביא מדברי התוס' הנ"ל, והערה בדברי הח"י שם במ"ש בשם הל"מ, וביאור בדברי הב"י שם במה שהוכרח לומר דקיל משאר איסור דרבנן:

ד) **הערה** בדברי הב"י בסי' נ"ז במה שסיים להקל בלא נודע מטעם ספק ספיקא ולא כתב להקל מטעם דהו"ל ספק דרבנן וישוב ע"ז דמספק ספיקא יש להקל אף בחד בחד, והערה בדברי הט"ז ופר"ח בסי' ק"י במ"ש דבחד בחד גם לר"ת אסור מלשון הש"ע בס"ס ק"י, הערה דאף למ"ש הש"ך דאין להקל בלא נודע כ"א בהפ"מ וסע"מ מ"מ יודה בנ"ד ע"פ מ"ש הוא עצמו בסי' נ' לצדד בזה מטעם חז"ה ובצירוף מ"ש הקה"י:

ה) **הערה** בדברי הבינת אדם במ"ש דיבש ביבש צריך להיות מוקף דוקא:

ו) **עוד** במ"ש הב"א דכל שאין מוקף הו"ל דין תערובות חנויות, והערה בדברי החו"ד וביאור דל"ד להא דחנויות דתערובות חנויות היינו דוקא כשאין שם בכ"א מן המקומות כ"א חתיכה אחת משא"כ כשיש במק"א ב' ובא' חתיכה א' שפיר בטל:

ז) **עוד** דאף למ"ש הב"א הנ"ל יש להקל היכי דבמקום אחד יש בו עכ"פ רוב היתר וכ"ש היכי שיש להסתפק שיש בכל המקומות רוב היתר, ואף במקום שיש ספק שמא נמצא רוב היתר במק"א ג"כ יש לצדד בזה, והערה בדברי הרב בתשובה ח"י במ"ש להשיג על הש"ך בסי' ק"ט דג' מינים שפיר בטל מטעם שהם מובדלים בממשן ובמראיתן ממשנה פ"ד דתרומות:

ח) **במה** שיש לצדד בנ"ד מטעם דהו"ל ס"ס בדאורייתא וספק א' בדרבנן, והערה בדברי הג' רעק"א בחי' לסי' ק"ה בזה ממ"ש הש"ך בסי' ס"ו, והערה בענין אם היתר נהפך לאיסור מרש"י ריש סוכה, וביאור דאף דבנ"ד קרוב לודאי שיש בכל א' מן הבתים מן האיסור מ"מ יש להקל, והערה בדברי החו"ד בסי' ק"י במ"ש בפשיטות דבפי' קודם שנעשה התערובות לא אמרינן כל דפריש:.

ט) **ביאור** דבנ"ד בודאי א"צ להודיע להקונים שלא יבשלו אותם בב"א וכן שלא יאכל אותם אדם א', ואף בשאר ס"ט ג"כ י"ל דא"צ להודיע, והערה בדברי הנוביי"ק והלב"ש במ"ש דבס"ט בתערובות צריך למכור א' לגוי מדברי הש"ך והמ"י:

י) **דבנ"ד** גם לפמ"ש הנודע ביהודה א"צ להשליך, והערה בדברי הפמ"ג בסי' ק"ט במ"ש דאם נתערב חתיכת איסור של ראובן בב' היתר של שמעון דצריך לשלם לראובן דמי חתיכה מעליא, והערה בדברי שו"ת רעק"א דבשותפים צריך שיהיה אצל כ"א הפ"מ, הערה בנידון מה שנהנו לחשוב כל עוף להפ"מ ממ"ש ההלק"ט, ביאור בדברי הנ"ש במ"ש לשער ההפ"מ ביותר משתות, והערה בדבריו ממ"ש בתה"ד דהפסד חשוב היינו

ביותר מחומש, הערה בדברי הח"ס במ"ש דהטבח צריך להודיע להקונים, הערה בדברי השד"ח דא"צ שיגיע לכ"א מהשותפים כדי הפ"מ מהא דלחה"פ ומהא דהתורה חסה, חילוק דבדבר המצוי הרבה כ"ע יודו דאף שבפ"א עדיין אין בזה הפ"מ מ"מ יש להקל, הערה בנידון מה שנסתפקתי בסי' כ"ט בנידון דבר שאין לו היתר כ"א בהפ"מ ונודע לאחר שאין בו הפ"מ:

יא) הערה דאף שנמלח קודם שנודע מן האיסור מ"מ יש להקל, והערה בנידון עוף עם בשר אם יש לו דין מב"מ, וביאור בדברי הנוב"י בסי' כ' ובסי' ל"ג לענין אם צריך קליפה עכ"פ, והערה בדברי הלב"ש בחידושי', הערה בדברי הט"ז וש"ך בסי' ע' במ"ש בשם הרש"ל דבמליחה דרכו להתהפך:

יב) סתירת דברי חכם אחד במ"ש דאף לפמ"ש הפמ"ג דא"צ מוקף מ"מ יודה דבנאבד קודם שנודע שוב אינו מצטרף לבטל, וביאור בדעת הפמ"ג בשעה"ת דלא כמ"ש החכם הנ"ל, והערה בדברי האחרונים במ"ש לענין יבש בא"מ ונפל א' מהם לים, וביאור דברי הב"י בסי' ק"י במ"ש בביאור דברי הרשב"א דל"ד נקט בעשרים דה"ה לחד בתרי, וביאור בדעת הרשב"א בתוה"א ובקצר ובתשובה בזה, ובו מבואר דלשיטת האחרונים דצריך מוקף שפיר היה אפשר לחלק דאם גם עתה נשאר רוב היתר שפיר יש להקל משא"כ בנתערב חד בתרי אכן למ"ש דא"צ מוקף שפיר כתב הב"י דאין לחלק בזה, וכמה הערות בדברי הפמ"ג בסי' ק"ט וק"י בזה:

יג) סתירת דברי החכם הנ"ל במ"ש להעיר על מ"ש בסק"ה לחלק בין יבש ללח, והערה בדברי הבנ"א במ"ש להסתייע דצריך מוקף מהא דס"ס קי"א ממ"ש המ"י, וביאור דגם לדעת הש"ך שם באמת א"צ מוקף, וחקירה בנידון אם נתערב חתיכה של איסור בג' של היתר ונתבשלו קודם שנודע בב' קדירות בא' ג' ובב' חתיכה אחת דאפ"ל דבכה"ג אף לשיטת הש"ך בסי' ק"ט שרי, וישוב לדעת הש"ך שם במ"ש דבלא נודע הו"ל איסור תורה ממה שהשיג עליו במ"י מדברי הרא"ש, והערה בדברי הג' אמרי ברוך במ"ש על המ"י הנ"ל, וביאור בתשובת מהר"מ בזה:

יד) ביאור דעת הש"ך בסי' ק"ט במ"ש דבלא נודע הו"ל ספק דאורייתא:

טו) הערה במ"ש הרמ"א בסי' ק"ט לסמוך בה"מ ע"ד הר"מ והרא"ש דלאחר שנודע שוב מותר אף לבשלם ביחד, א' מטעם דבמהר"מ עצמו לא סמך ע"ז למעשה, והערה בדברי מהר"מ בתשובה במ"ש בשם הר"ש, וגם בו מבואר דלר"ש ע"כ לא ברירא לי' הא דהיתר נהפך לאיסור ממ"ש במס' טבול יום בתי' הב' דגם במב"מ יש לאסור בכא"פ:

טז) ביאור בשיטת רש"י בהא דטעמו וממשו ע"פ מ"ש הר"ש הנ"ל, והערה מדברי הפמ"ג בפתיחה כוללת במ"ש על ראיות המ"כ שפי' דרש"י מיירי במכיר את האיסור, והערה בדברי המ"כ הנ"ל, ובו מבואר דאם ניכר האיסור בחזותא שפיר י"ל דדינו כטעמו וממשו:

יז) הערה בדברי רש"י (פסחים מ"ג) במ"ש דהא דאסר ר"א בתערובות חמץ מיירי בנימוח ואינו בעין דא"כ איך אמרו בש"ס שם דאי כבא"פ ד"ת אמאי פליגי רבנן עלי', וגם הערה בדברי רש"י שם (דף מ"ד) בד"ה ואי משטר ובדברי רש"י (מ"ה) בד"ה ור"ע, והערה בדברי המגיה במ"ש להשיג על המהרש"א בד' מ"ד שם:

יח) הערה דלפמ"ש בביאור דעת רש"י דס"ל כדעת הרא"ש ע"כ צ"ל דלא ס"ל כמ"ש מהר"מ והרא"ש דאיסור נהפך להיתר, גם לפמ"ש המל"מ בפ"א מהל' מטמאי טו"מ בשם מהרי"ק משמע דס"ל להר"מ ג"כ כדעת הר"ש, וכן לפמ"ש שם המל"מ בתי' הא' ע"כ דס"ל להר"מ דאין האיסור נהפך להיתר אף בלח, והערה בדברי המל"מ מהא דלח בלח, ביאור בדעת הר"מ דאף דס"ל דמה"ת אין האיסור נהפך להיתר מ"מ ס"ל דמה"ת שרי לאוכלם אף בב"א ומדרבנן שפיר י"ל דס"ל כדעת הרשב"א:

יט) הערה במ"ש המ"י להגיה בדברי המהרא"י ות"ח במ"ש הר"מ דצ"ל מהר"מ דהמעיין בשע"ד עצמו יראה שהעתיק ג"כ בשם רבינו משה כמ"ש המהרא"י, וביאור בדעת השע"ד דאפ"ל דנתכוון לדעת הרמב"ן בתשובה דס"ל באמת כדעת מהר"מ והרא"ש, והשגה על ס' רביד הזהב במ"ש דהרשב"א בתשובה ס"ל כדעת מהר"מ, ביאור בדעת המהרא"י ות"ח דשפיר י"ל דאין שם שום ט"ס וכוונתם באמת לדעת הרמב"ם:

כ) ביאור שיטת הרשב"א דבאמת י"ל דס"ל דאף מה"ת אין האיסור נהפך להיתר ודלא כמ"ש הפמ"ג והרב בש"ע בסי' תמ"ב, ישוב לקושית הפמ"ג בשעה"ת במה שהוצרך הרשב"א לומ' דלח צריך ס' מטעם גזירה אטו א"מ ע"פ מ"ש הרב בש"ע שם ולמ"ש בשם הר"ש בלא"ה א"ש, ביאור בדעת המ"א בתמ"ב ס"ק י"א דס"ל ג"כ בשיטת הרשב"א כמ"ש, ולכן באמת לענין שהייה א בדיעבד יש לאסור ודלא כמ"ש האחרונים, וביאור בדברי המ"א בריש סי' תמ"ב, ובו מבואר דלדעת המ"א אם נתערב יבש ביבש ועשאו לח קודם הפסח שפיר י"ל דעכ"פ שרי לאח"פ, ומ"ש המ"א דצריך ס' ר"ל לענין לכתחלה, והערה בדברי הרב בק"א שם במה שהכריח בדעת המרדכי והג"מ דס"ל דאף משום חוזר וניעור אסור להשהות דבאמת אין זה מוכרח, והערה בדברי המ"י במ"ש להגיה בדברי מהרא"י דצ"ל מהר"מ דבאמת כפי הנראה דמהרא"י עצמו לא ברירא ליה בדעת מהר"מ דס"ל כדעת הרא"ש וכ"נ באמת מדברי מהר"מ:

כא) הסבר בשיטת התה"ד והכרעת הרמ"א בסי' תמ"ז במ"ש לחלק בין יבש ללח לענין חוזר וניער, ביאור דברי המ"א ברישׁ סי' תמ"ב במ"ש דבקמח בקמח לכ"ע אינו עובר עליו בב"י, ישוב לקושית המל"מ במה שתמה על הב"ח וש"ך במ"ש דחלב מאבר היוצא בטל בס', והערה בדברי הח"י ברישׁ סי' תמ"ב דבטעמו ולא ממשו אינו עובר בב"י אף לדידן דטכ"ע ד"ת, והערה בדברי הרב בש"ע שם, ישוב לקושית הנוב"י ודגמר"ת במה שתמהו על הש"ך שכ' דמהני כה"ג אף ביטל ברוב, חילוק חדש דאף למה דקי"ל דאף בתיקו יש להקל בדרבנן מ"מ כל שאין לנו שום נ"מ בהך בעיא כ"א לדרבנן שפיר יש להחמיר, ובהכי מיושב דעת הרי"ף ושאר פוסקים בכ"מ, והשגה על בעל בגדי ישע במ"ש בענין זה:

כב) אופן ב' לישב קושית הנוב"י והדגמ"ת על הש"ך במ"ש דמה"ת מהני ביטול ברוב בהא דחלב מאבר היוצא, וביאור דעת הש"ך בקונט' ס"ס דאף במקום שלא חל הספק מעולם באיסור תורה מ"מ כל שהספק בא ע"י גלגול אין להקל כ"א באופן שאין בגוף השני מעורב מגוף הא' וגם לא הי' באפשר שיחול בו עתה לענין ד"ת או שיש בזה ספק אם יש כאן איסור כלל והיכי שסילקו לגוף האיסור ולא נשאר בתערובות כ"א טעמו, הנה אם לא חל הספק בפ"א באיסור תורה שפיר יש להקל אף שהי' באפשר שיחול עתה בד"ת אכן אם כבר נאסר בפ"א בפ"ע מספ"ת אין להקל, וביאור שיטת המ"י בזה דבמקום שלא חל הספק בפ"א באיסור תורה שפיר יש להקל אף שגוף האיסור מעורב בו ואף שהיה באפשר שיחול הספק בדאורייתא, אכן במקום שכבר נאסר הספק בפ"א גם הוא יודה דאין להקל כ"א באופן שאין גוף האיסור מעורב בו וגם לא באפשר שיחול עתה בדאורייתא:

כג) הערה בדברי הפמ"ג במ"ש להקל בספק איסור במב"מ בלח בלא נודע, דלפענ"ד דב"ז תלוי בפלוגתת הש"ך ומ"י הנ"ל, עוד במ"ש הפמ"ג לצדד בספק איסור שנפל לא"מ וספק אם הי' בו ס' ע"פ מ"ש השבו"י דלפמ"ש הנה בכה"ג לפי דעת השבו"י יש לאסור, הכרעה דבהא דחלב מאבר היוצא אין הקל מטעם ספק דרבנן ע"י גלגול אף לפמ"ש המ"י הנ"ל מב' טעמים, א' מטעם דהו"ל ספק בעיא, ב' ע"פ מ"ש הרשב"א דעיקר הספק הוא בגוף האבר אם אין בו רק משום אבמה"ח או דיש בו גם איסור טרפה, והערה בנידון אם מותר ליתן החלב הנ"ל לב"נ, גם בו מבואר בנידון אם מהני ביטול ברוב בלח בלח לב"נ:

כד) הערה במ"ש בספר בית יצחק בזה, וביאור דעת הפר"ח במ"ש על הא דמהריב"ל, וישוב למה דקי"ל באו"ח להקל בספק בדיקה ע"י ביטול דל"ד להא דסד"ר ע"י גלגול, וביאור בדעת המ"י דס"ל דלא כמהריב"ל דסד"ר ע"י גלגול חמיר מהא דס"ט בתערובות

ובסד"ר כה"ג אפ"ל דיש להחמיר אף בלא נודע ואף בלא נפל הספק מתחלה כ"א מדרבנן, וישוב להא דסי' י"ד ע"פ תי' הפר"ח הנ"ל:

כה) הערה בדברי שו"ת רעק"א במ"ש להחליט בדעת מהריב"ל דהיכי דלא נפל הספק מתחלה כ"א בדרבנן שפיר יש להקל ממ"ש הש"ך, גם במה שכ' דהיכי דעתה שוב אין לנו שום נ"מ לדאורייתא שפיר יש להקל מהא דר"ת בתוס' וממ"ש הפר"ח בהא דמהריב"ל:

כו) עוד במ"ש להסתפק בנידון אם יש ספק אם שימשו בו איסור או בשר, דלכאורה דין זה מבואר בי"ד סי' קכ"ב ושכ"כ המהרשד"ם, ומזה יש סיוע למ"ש הנובי"ת בסי' נ"א, והערה בדבריו במ"ש שלא מצא דין זה בשום פוסק, והערה על דברי המהרשד"ם ונוב"י מדברי הרשב"א בתשובה, הערה בדברי התב"ש בסי' א' במ"ש להקל בכלים שאב"י מהא דמהריב"ל ושו"ת הרשב"א, ישוב לדעת המהרשד"ם מהא דרשב"א והערה בדבריו בסי' מ"א מטעם דמטרפה לנבלה לא נעשה חשיד, וכן יל"ע בזה מה"ט על דברי התב"ש במ"ש בשם הישו"ש, והערה בדברי הנובי"ת בסי' ג', והערה בדברי התב"ש בסי' ב' במ"ש להשיג על הש"ך:

כז) ישוב לזה ע"פ מ"ש הב"י בסי' א' בשם ר"ח והר"מ והערה בגוף דברי הר"ח ומרדכי וב"י בזה, ישוב ע"ז בשם הרב בק"א, וביאור בדברי המרדכי שם, ביאור דגם הרר"י ס"ל כשיטת הר"ח ור"מ הנ"ל, הערה בדברי הרב בתשובה בנידון שו"ב שבאים להס"ג, הערה דמדברי הש"ך בסי' קי"ט משמע דס"ל כמ"ש הב"י בדעת הר"מ, הערה בדברי הפמ"ג בסי' א' במ"ש להחליט דא"צ מוחזק בכשרות מדברי הש"ך והד"מ הנ"ל:

כח) הערה ע"ז מדברי הרא"ש בתשובה והובא בטוש"ע בסי' א' וביאור בדברי הרמ"א, ישוב לדעת הא"ח והרשב"א דלא פליגי, ועפ"ז א"ש דברי הב"ח ותב"ש במ"ש דכל שהיה רשע שוב אינו נזהר בבדיקת סכין ושכ"ה להדיא דעת הרשד"ם, וישוב לדברי הנוב"י בסי' ג', הערה בנידון מה שנהגו לאסור שחיטת השו"ב שבאים להס"ג, וישוב ע"ז:

כט) ישוב לדעת המהרשד"ם דבס"ט שפיר יש להקל בכלים שאב"י, והערה בדברי המ"י במ"ש להשיג עליו מהא דתשובת הרשב"א, הערה בדברי התב"ש במ"ש להקל בכלים שאב"י, וישוב ע"ז, וביאור דבריו דבסי' א' כתב בפשיטות להקל. ובסי' ב' לא כתב להקל כ"א בכ"ח ובהפסד, הערה בדברי הלב"ש בחידושי' במ"ש להקל במקום שלא הי' באפשר להודע מן הספק (וכן היכי שאינו מחויב לבדקו) עד שנעשה דרבנן, וחילוק בין הא דקכ"ב להא דס"ט, וישוב דבהא דשו"ב י"ל שפיר דדמי להא דסי' קכ"ב הנ"ל מכמה אנפי:

ל) **הערה** בדברי הש"א במ"ש לתמוה על מ"ש להקל בכלים שבישלו בהם ס"ט בלא נודע עד שנעשו אב"י מטעם דאכתי איכא בזה גזירה אטו ב"י מהא דקכ"ב, וישוב לדברי הנובי"ת בסי' נ"א, ביאור שיטת הט"ז בסי' קל"ז במ"ש להקל באב"י מאיסור דרבנן ע"פ מ"ש בס"ס צ' וצ"ח, והכרעה די"ל דהט"ז לא הקיל כ"א ביי"נ ובכ"מ שאינו כ"א גזירה רחוקה משא"כ בשאר איסורי דרבנן, והערה בדברי הדגמ"ר ובחי' רעק"א בס"ס צ', וביאור דעת הדגמ"ר דס"ל דבב"ח שנבלע ע"י כבישה ומליחה אף אחר הבישול אין בזה איסור תורה ושכ"ה באו"ה ודלא כמ"ש הפמ"ג, וחילוק דאף דקי"ל לאסור שאב"י בדרבנן מ"מ שפיר יש להקל באב"י מס"ט בלא נודע דלא כש"א הנ"ל, השגה על הש"א במ"ש להשיג על הלב"ש להקל באב"י במקום שיש דעות להתיר גגו האיסור, וישוב למ"ש הרשד"ם להתיר הכלים:

לא) **דלפמ"ש** נפשט ספיקו של הג' רעק"א שהובא בס"ק כ"ו דעכ"פ בספק שימש שפיר יש להקל, והערה בדברי הבית יצחק בזה ושגוף דבריו צ"ע, ישוב לדברי הג' דאפ"ל דבשאר ס"ט גם בספק שימש ג"כ אסור ואין ראיה מהא דקכ"ב הנ"ל דשם יש שאר צדדים, ועפ"ז מיושב ג"כ דברי המהרשד"ם בסי' ל"ח, והכרעה דמ"מ ממ"ש הש"ך בקונ' ס"ס נראה דיש להקל בספק שימש וכמ"ש המ"י, הערה בדברי הג' רעק"א במה שנראה מדבריו דלר"ן אין באב"י שום איסור תורה ממ"ש הר"ן בסוף ע"ז:

לב) **סיום** המאמר דיל"ע במ"ש הרמ"א דבה"מ יש לסמוך ע"ד הרא"ש לענין אכילה בב"א וכן בבישלם ביחד, וביאור בדברי הטור בסי' צ"ח במ"ש ותולין לומר דמינו הי' רוב ודעת הישׁ"ש, והערה במ"א סי' תמ"ז ס"ק י"א ובבל"י בסי' ק"ט:

לג) **סתירת** דברי החכם במ"ש להעיר על מ"ש בסק"ה לחלק דביבש א"צ מוקף משא"כ בלח:

לד) **סתירת** דבריו במ"ש דביבש אינו מתבטל מעוצם מיעוטו, והערה בדברי הפמ"ג בשעה"ת ח"ג פ"ה במ"ש דביבש אפ"ל דגרע מלח ואף ביש ס' אסור לאוכלם בב"א, והשגה על הבעל חו"ד בסי' ק"ט במ"ש דביבש בא"מ אסור לאוכלו בב"א מה"ת, וביאור דעת הש"ך שם דבקמח בקמח באמת דינו כלח אף שעדיין אין בהיתר מטעם האיסור, וישוב לדברי המ"א בריש סי' תמ"ב, והערה בדברי המק"ח שם, והערה בדברי הפמ"ג בשעה"ת במ"ש דלהרשב"א יש להחמיר בהא דאיסורים מבטלים, גם בו מבואר דאף ביבש בא"מ כשיש ס' מותר לאוכלם בין בב"א ובין א' א':

לה) **סתירת** דבריו במ"ש לתרץ דברי החו"ד שהובא בסק"ח דר"ל מטעם דהדר לקביעותא:

סימן ב

בנידון לובן ביצה שנתנו מקצת לתוך מילוי דגים ואח"כ מצאו בהנשאר טיפת דם:

א) **בו** מבואר דאם היה נודע קודם הבישול שפיר היה מהני שיתנו את כל המילוי לתוך המים וימצו אותה היטב, אכן כ"ז באם נתנו הביצה בתוכה לאחר שנכתשו הבצלים היטב בתוך המילוי, הערה דגם בנידון שלא נודע עד אחר הבישול ג"כ יש לצדד בזה מטעם דבכל הקדרה הי' ס', ואף דאכתי יש בזה משום דבוק מ"מ כיון דאין בזה מטעם ממהר לבלוע רק משום שמא הי' פ"א חוץ ע"פ מ"ש הט"ז בסי' צ"ב, חקירה באפל"ס בשא"ס אם הוא מה"ת, הערה בדברי הפמ"ג בזה ובמ"ש בסי' ע"ד בכוונת דברי הב"ח, וביאור כוונת דברי הב"ח הנ"ל (ויעו' בסי' ג' במ"ש באריכות בזה):

ב) **עוד** בביאור דעת הב"ח הנ"ל ע"פ מ"ש הרמ"א בסי' צ"ב סע"ד דיש לאסור אותה חתיכה ולהתיר השאר, ואף אם אפל"ס בשא"ס מה"ת יש לצדד בנ"ד מטעם ס"ס, הערה דבנ"ד יש לצדד ע"פ מ"ש הרשב"א דבכחל כיון שהיה באפשר להוציא החלב ע"י קריעה שפיר יש לתלות דגם ע"י הבישול יצא לגמרי ואין בו משום אפל"ס וא"כ ה"ה בנ"ד, והערה דיש לחלק דע"כ לא הקיל הרשב"א כ"א בכחל דרבנן דשוב אין בו משום חוץ לרוטב משא"כ בנ"ד, ישוב דמ"מ יש לצדד בנ"ד מטעם ס"ס והערה בנידון ס"ס מש"א:

סימן ג

אשר השבתי לח"א, בנידון העלזיל שנתערב בה מעט מביצה ואח"כ נמצא בהנשאר מהביצה טיפת דם:

א) **הנה** במה שצדד על פי מה שכתב הפמ"ג בכ"מ דבדרבנן אין לחוש לשמא היתה פ"א חוץ לרוטב, הנה באמת מבואר בכמה פוסקים דאף בכה"ג יש לחוש לזה, וישוב לקושיתו דהא הו"ל סד"ר, גם בו מבואר ישוב דעת הטור שכ' דל"ח בזה, הערה במ"ש המהר"י טרושין בביאור דעת השע"ד ובמ"ש עליו הרנ"ש, ביאור דעת השע"ד בזה, ובזה מיושב מ"ש בהגמי"י דגם הר"י כתב להחמיר בדבוק כרש"י, הערה ממ"ש בתוס' ומרדכי וש"ג דגם בדבוק מהני ניעור וכסה, וישוב למה השמיטו הפוסקים דבר זה, הערה דבענין פעולת הניעור וכסה פליג ר"י עם רש"י, והערה בדעת האחרונים במה שלא ביארו דלרש"י לא מהני הכיסוי כ"א בהי' מעלה רתיחות:

ב) **ביאור** דעת המרדכי במ"ש בשם הא"ז בהא דדבוק דהוא רק מטעם שהוא בולע האיסור תחלה, הערה בהגש"ד במ"ש בשם הראבי"ה דמטעם דלא ידעינן כמה הי' חוץ לרוטב צריך לשער נגד כולו, הערה במ"ש הב"י להשיג על הגמי"י דאף בשכולה בתוך הרוטב אלא שפני החתיכה חוץ לרוטב ג"כ אסור לשיטת רש"י, הערה בהא דקי"ל דכל הילוכו ל"א דנ"נ, הערה במ"ש האחרונים להקל בדבוק במליחה היכי שנמלחו

או שנמלח האיסור בסוף דהיינו דוקא בשלא נמלחו ביד כ"א לבדה כ"א בצירוף בעת שמונחים על הדף, דעת הישׁ"ש דאף לפי דעת המרדכי הנ"ל ג"כ יש היתר בדבוק ע"י ניעור וכסה, כמה שיטות שנאמרו בהא דאיסור דבוק:

ג) **ראיה** דאף בכבד שיש בו ספק בעיא דלא איפשטא ואף בשכבר נמלחה מ"מ יש לאסור בדבוק, אף דלכאורה יש בזה ס"ס מ"מ לא מצרפין האי ספיקא דשמא לא הי' פ"א לבדה לשום ספק, הערה במ"ש הנוב"י דאין לצרף דעת הראבי"ה דמליחה אינו אושר כ"א כ"ק לשום ספק, והערה במ"ש הפמ"ג דלכן א"א מקילים באיסור דרבנן בשמן מטעם דהוו"ל ספח"ת, ישוב למ"ש הרמ"א בסי' ק"י להקל בנשמט הגף ספק מחיים בה"מ ממ"ש הרשב"א והר"ן בפ"ק דחולין לאסור בכה"ג, הערה במ"ש האחרונים דאף בספח"ח לכל העולם אין לצרפו לס"ס כ"א בה"מ מדברי הט"ז בסי' צ"ח, וישוב ע"ז ע"פ דעת הש"ך והב"ח, ישוב לדעת הש"ך בסי' נ"ה במ"ש להחמיר בקולית בספק מחיים מטעם ח"ח:

ד) **הערה** דלכאורה אף למ"ש בנוב"י דרוב הפוסקים דלא כראבי' מ"מ אכתי הו"ל להקל בשעה"ד בדרבנן וכמ"ש הש"ך בס"ס רמ"ב, וישוב ע"ז, ובהכי א"ש גם לדידן, וישוב למ"ש הרמ"א בסתירת דברי המהרמ"פ:

ה) **השגה** על שו"ת טו"ט במ"ש דגם בשבו"י ופמ"ג לא כתבו להקל כ"א בכחוש שיש בו סרך שמנונית, הערה בדברי החו"ד במ"ש בזה, השגה על מ"ש בספר בינת אדם לתרץ קושית הנוב"י מהא דאיסור דרבנן, וגם סתירה על מ"ש בדעת הנוב"י דס"ל דבהגיע לחלל הו"ל ודאי טרפה:

ו) **הערה** במ"ש הפמ"ג בכ"מ דאף דחנ"נ בשא"ס לא הו"ל כ"א איסור דרבנן מ"מ יש להחמיר בספיקו מטעם דלענין גוף החתיכה הו"ל איסור תורה, ובו מבואר חילוק נכון במה דבכ"מ מבואר דאף במקום שיש ספק תורה וסד"ר דיש להקל בדרבנן ובכ"מ נראה להיפך, ישוב לדברי המ"א דבסי' תקפ"ה ס"ל בפשיטות דבספק תורה א"צ לברך ובסי' קפ"ד כ' דצריך לברך גם ברכה ד', וביאור דעת הפר"ח בזה, ביאור דברי הרשב"א בתשובה במ"ש בביאור דעת הר"מ דגבי ק"ש צריך לברך אף בספק, וישוב לדברי הב"י וכ"מ מקושית הלח"מ דיש סתירה בדבריו בזה, הערה בנוב"ק סי' כ"ו ביאור דברי התוס' (חולין צ"ז), וחילוק נכון בהא דסד"ר ע"י גלגול דאם נשאר מגוף איסור תורה בעין אף לר"ת אסור, ישוב לדעת האחרונים שכתבו להקל בסד"ר בלא נודע ממ"ש הרא"ש בתשובה, ישוב למ"ש הרמ"א בד"מ בסי' תס"ז במה שלא הביא מדברי התוס' הנ"ל, והערה על מ"ש הלח"מ בדעת הר"מ:

ז) **בנידון** אם יש לצדד גבי דם ביצים באיסור דבוק לענין דלא יצטרך ס' נגדו, הערה בדברי המש"ז בסי' צ"ח סק"ה, הערה במ"ש כל הפוסקים להחמיר בהא דכבד מטעם דבוק ע"פ מה דקי"ל דדם הכבד אין בו כ"א איסור דרבנן, הערה במ"ש הלב"ש בחידושי' להקל בספק איסור היכי דיש דעות דגוף האיסור הוא רק מדרבנן:

ח) **הערה** במ"ש הרב לצדד בנידון עור ההעלזיל עצמו מטעם דאפל"ס בשא"ס לא הו"ל כ"א מדרבנן, ובו מבואר דלדעת הפמ"ג יש לחלק דלפעמים אפל"ס בשא"ס הו"ל איסור תורה כגון בלי טעימה וע"י טעימה אין בה כ"א איסור דרבנן, ובזה מיושב סתירת דברי הפמ"ג, הערה ע"ז ממ"ש הט"ז בסי' צ"ו וש"ך בסי' צ"ד ומ"א בסי' תמ"ז, הערה דמ"ש הפמ"ג סי' צ"ב הוא לשיטתו בסי' צ"ו, ישוב לקושית הפמ"ג בסי' צ"ח בהא דסלק, הערה דבדבוק אפ"ל דגם הרשב"א בארוך יודה דאין בו כ"א איסור דרבנן:

ט) **הערה** דבר"ן מבואר להדיא דודאי ע"פ הרוב אין נסחט האיסור מן החתיכה ונשאר בה כדי נ"ט וכ"נ שהבין הב"י בדעת הרמב"ן ורשב"א, הערה במ"ש הרשב"א בתשובה להשיג על השואל להתיר אותה חתיכה דא"כ מצינו הגעלה באוכלין, וא"ל דיש בזה משום מבטל איסור דא"כ בטלת כל דיני הגעלה, והפליג לדבר בזה דלכאורה כ"ה ג"כ דעת רש"י ותוס', גם במ"ש הרשב"א דאין בזה משום מבטל איסור יל"ע ממ"ש הרשב"א בשם ר"י דלכן המים של מילוי ועירוי מותרים מטעם דמשהו מבטלין, תי' על קושית הרשב"א מהא דהגעלה ע"פ מ"ש הנובי"ק, והערה על דברי הנוב"י ממשנה פ"ב דתרומות, ישוב למ"ש בנ"ש דניקר הרחיים אינו כ"א ממנהגא, הערה על מ"ש הפמ"ג בסי' צ"ט לחלק בין כלי למאכל, הערה במ"ש האחרונים להכריע דלא כמ"ש הצ"צ גבי יין שהוכהה מראיתו, גם במ"ש השד"ח בדעת המ"א דס"ל דבהיתר מותר לבטל, הערה עמ"ש בנוב"י בדין ביטל היתר בהיתר מדברי הירושלמי וממ"ש הר"ן בתשובה:

י) **ביאור** דעת מהרמבר"ב בתשובה דס"ל דבאין כוונתו לבטל שרי דלא כפר"ח, ביאור דברי התה"ד בסי' קע"א ובסי' קי"ד ובכתבים סי' קמ"ו, הערה בדברי הש"ך בסי' פ"ד, הערה בדברי שו"ת טו"ט מה"ק, ביאור בדעת הר"ן ע"פ מ"ש בתשובה דהיכי דנהנה מן האיסור שפיר מקרי מבטל איסור אף באין כוונתו לבטל, הערה בדברי המ"י כלל ס' במ"ש בשיטת הצ"צ, ישוב לדעת הרשב"א במה שהשיג על השואל:

יא) הערה בדברי הנוב"י במ"ש בפשיטות דבמבא"מ אפל"ס אסור מה"ת וגם במ"ש דבמב"מ בודאי דאין בו איסור תורה, הערה במ"ש האחרונים דאפל"ס בשא"ס אסור מה"ת ממ"ש הט"ז וש"ך ומ"א בשם מהרמ"מ אכן באמת גם בדריהם צ"ע, ביאור דעת רש"י ותוס' והרא"ש דאפ"ל דס"ל ג"כ כדעת הר"ן וסיעתו דגוף הבלוע א"א ליסחט ע"פ

הרוב מן החתיכה, הערה בדברי הבית ישראל ובמ"ש הכו"פ לתרץ סתירת דברי הש"ע מסי' צ"ב לק"ו, והערה בדברי חי' רעק"א במ"ש דחתיכה שנאסרה מחמת אפל"ס בטילה ברוב (אף שהבלוע א"מ) ובמ"ש הס"ט, ותי' על קושית האחרונים על מ"ש הרמ"א בסי' ס"ט דחתיכה שנתבשלה בלי מליחה בטילה ברוב, ובזה נסתרו דברי הס"ט במ"ש להכריח כן מדברי הרא"ש, עוד תי' לזה ע"פ דעת המ"י בסי' ק"ט:

יב) הערה במ"ש החו"ד בסי' צ"ו וסי' צ"ב ובספרו מק"ח בסי' תמ"ז דאפל"ס אינו כ"א טעם קלוש, גם במ"ש בפשיטות בס' מק"ח דא"ל דנשאר בה משהו ממש דא"כ אף באיסור הו"ל להתיר למאן דס"ל דל"א חנ"נ בשא"ס, וסתירה ע"ז מדברי הב"י בסי' ק"ו, גם במ"ש בחו"ד בסי' ק"ו דאף אם נשאר משהו ע"פ מ"ש המרדכי בהא דיבמה שרקקה דם ג"כ דבריו צ"ע, ישוב למה שנדחק הפמ"ג בסי' צ"ב בהא דל' זיתי רוטב ול' זיתי גוש, גם בו מבוחר דבלח יש להתיר ההיתר הא' אף אם ההיתר השני הוא דבר גוש אכן לדידן כ"ז בה"מ משא"כ באין הפ"מ אף שיש בהיתר גוש השני ס' נגד כל מה שנאסר מ"מ נשאר התערובות הא' באיסורו, הערה בחו"ד בסי' צ"ב במה שהחליט בפשיטות דאפל"ס אסור מה"ת לשיטתו דאין בזה כ"א מטעם קלוש, הערה בדברי החכ"א במ"ש לצדד באפל"ס באיסור דרבנן:

יג) הערה על דברי הרב הנ"ל במ"ש להכריע מן המוחש דודאי נשאר בעור ההעלזיל ביותר ממה שמפליט לשאר הקדרה, גם במ"ש לחלק דבבשר שנתבשל בלי מליחה הו"ל ודאי איסור, והערה על מ"ש בבנ"א להכריע דקי"ל פי' ממל"מ שרי לדידן, והערה במ"ש הפמ"ג בשעה"ת בדין היתר מעורר איסור מדברי המרדכי והגשע"ד, עוד בזה מהא דפ"ב דערלה:

יד) ביאור דברי הט"ז בסי' ס"ט ע"פ מ"ש המרדכי (ודלא כמ"ש הפרמ"ג), הערה במ"ש הש"ך שם בשם המרדכי ושע"ד דל"א גבי בשר שנתבשל בלי מליחה דנ"נ, במ"ש הפמ"ג וחו"ד בדין אם נפל לקדרה אחרת ובמ"ש היא"פ בזה, וביאור שיטת המרדכי בהא דאפל"ס דס"ל כדעת הרשב"א:

טו) במ"ש בכרו"פ ובחכ"א להכריח בדעת ר"ת דס"ל פי' ממל"מ שרי ממ"ש התוס' בצלי שלא נצלה כ"צ, ביאור דברי הרנ"ש בשער ה' סק"ה ובזה מיושב דברי החכ"א במ"ש לאסור בפשיטות בנתבשל בלי מליחה מטעם פי' ממל"מ, תי' על קושית הפמ"ג על המ"י גם במה שנדחק לחלק בין בישל בלי מליחה לצלי שלא נצלה כ"צ, תי' על קושית המהרא"י וכרו"פ הנ"ל בדברי ר"ת ע"פ מ"ש בהגשע"ד בשם מהרי"ק וביאור בסברת המהרי"ק:

טז) ביאור סברת המהרי"ק הנ"ל באופן אחר ע"פ מ"ש הר"ן ובזה מיושב קושית המש"ה על דעת הרא"ה, ישוב לשיטת הדרישה בפי' דעת הרא"ש, וביאור דברי הרא"ש בזה בכ"מ, הערה במ"ש הב"י בסי' ע"ו בהא דפי' מדופן לדופן, ישוב למ"ש הרא"ש בהשגתו על הר"פ בהא דמולח בכשא"מ, ישוב לדעת הרא"ש ממה שהקשה עליו הרשב"א בתשובה, הערה בדברי המהרש"א פסחים דף ע"ד במ"ש על הטור וגם במ"ש על דברי התוס' שם, ביאור דעת הסמ"ק, הערה בס' רביד הזהב במה שתמה על הרא"ש בזה, גם במ"ש בשם הרשב"א דס"ל פי' ממל"מ שרי:

יז) ביאור דברי הטור בסי' ס"ז בהבנת דעת אביו הרא"ש דס"ל דאף במקום שלא נתקבץ הרבה במק"א מ"מ כל שיש איזה דבר המעכבו שפיר יש לאסור מטעם פי' ממל"מ וכ"נ דעת הרשב"א בכ"מ:

יח) עוד ישוב לקושית התה"ד על הר"פ שכ' לאסו' לדעת הר"ת בהא דמולח בכשא"מ מטעם פי' ממל"מ מהא דכתב ר"ת להתיר בצלי שלא נצלה כ"צ ע"פ מ"ש בהגמ"ר, ובזה מיושב דברי הרמ"א בסי' ע"ו שלא העתיק דעת האו"ה במ"ש לאסור בלא נצלה כ"צ, ישוב לדברי המנ"י ממה שתמה עליו הפמ"ג, ישוב לדברי הרמ"א בסי' ס"ט סעיף י"א להשוות דין בשר שלא שהה במלחו ללא נמלח כלל, ישוב לדברי הרמ"א בסעיף י"ב במ"ש בטעם דאין להשהות ג"י מטעם דשמא יבשלו, והערה בדין הודח תוך שיעור מליחה:

יט) במ"ש לחכם אחד בנידון שובר מפרקת ונתבשלה ממנה חתיכה בלי מליחה אם יש להתיר גוף החתיכה ע"י ס' בה"מ עכ"פ, ובו מבואר דעת הרמ"א במ"ש להשוות הא דלא שהה להא דלא נמלח כלל, גם מבואר דדעת הלבוש בטעם ההיתר שאנו מתירים בכה"ג בה"מ דהוא ע"פ דעת הרשב"ט, והרמ"א ס"ל דעיקר ההיתר בזה הוא ע"פ דעת הרא"ש דדם הנשאר הו"ל דם שלא פי', ועפ"ז כתבתי דמה שפלפלי הפמ"ג וחו"ד בנידון אם נפל לקדרה אחרת הנה באמת דין זה תלוי בפלוגתת הלבוש ורמ"א הנ"ל:

כ) השגה על מ"ש הרב לאסור את ההעלזיל מטעם דהביצה נקרשת והו"ל גוש ובגוש לא שייך אפל"ס, ובו מבואר דבנ"ד בין אם הו"ל דין גוש ובין אם הו"ל לח בלח יש להתיר, גם מבואר דבנידון אם נבלל מתחלה עם הקמח ושומן הו"ל ממש לח בלח אף לאחר הקרישה, גם מבואר דאין להחמיר בזה מטעם דנ"נ בצונן אף באין ה"מ ואף במקום שיש בו ודאי איסור מ"מ יש להקל בה"מ עכ"פ ואף דודאי ממשו של איסור אינו מתערב ונבלל בתערובות השני, הערה בדברי החכ"א במ"ש דאף בנבלל מתחלה הביצה עם הקמח ונעשה עיסה מ"מ דינו כלח ויש להקל בה"מ דל"א בי' נ"נ ואפל"ס, הערה במ"ש החו"ד

דאף בצלול אין בלוע יוצא בלי רוטב, עוד במ"ש החו"ד בסי' ע"ג לתרץ דברי הש"ך בזה, גם במ"ש דאף בלא נפסק הקילוח ג"כ יש לצדד ע"פ מ"ש הש"ך בק"ה ס"ק כ"א ג"כ צ"ע:

כא) הערה דלכאורה הו"ל לאסור במקום שאין בקדרה כ"א ס' מצומצם נגד האיסור מטעם דשמא היתה חתיכה פ"א חוץ לרוטב, ישוב ע"ז ממה שמצאתי בחו"ד, ועפ"ז הי' אפשר לצדד בנידון מילוי דגים וכן בעור ההעלזיל הנ"ל, ישוב לדברי הש"ך בסי' ע"ב במ"ש דבאינו דבוק מתולדה אין בו משום איסור דבוק מקושית הפמ"ג דהא אכתי יש לאסור מטעם שמא יצא חוץ לרוטב, ישוב לדברי הש"ך בסי' כ"ב סק"ח וביאור בדברי הפמ"ג בסי' ע"ב, ישוב לקושית הפמ"ג על הת"ח במ"ש דגם בדרבנן י"ל לשמא הי' חוץ לרוטב, השגה על ספר ערוגת הבושם במ"ש דאין לחוש לדבוק כ"א במקום דאיכא צירוף ב' הטעמי' הערה במ"ש החו"ד דאין לחוש לשמא הי' חוץ לרוטב כ"א בצירוף הטעם דממהר לבלוע ממ"ש האחרונים מהא דקרעפיש, סתירה במ"ש דכה"ג הו"ל חז"א ממ"ש המ"י גבי מליגה ואף למ"ש הש"ך שם ג"כ י"ל דבנ"ד לא הו"ל חז"א, הערה במ"ש הפמ"ג להחליט כמ"י ממ"ש בסי' ל"ג לחוש לדעת הכרו"פ, עוד יש לצדד בזה מטעם ס"ס, והערה דאף למה דקי"ל דלא מהני ס"ס במקום חזקה מ"מ כ"ז שהחזקה היה קודם שנעשה הס"ס משא"כ בבאים כאחת שפיר י"ל דלא מקרי אתחזק:

כב) ביאור בדעת החו"ד בסי' צ"ב במ"ש דאף במה שאינו דבוק מתולדה יש לאסור גוף החתיכה דאף במקום שאפשר לרוטב לבוא מכל צד כמו במילוי דגים ג"כ אסור מ"מ בהא דדם ביצים יש להקל בזה מב' טעמים, ביאור בהא דחיישינן לשמא הי' חוץ לרוטב דכ"ז דוקא במקום שכבר יש בה בליעת האיסור משא"כ במקום שעדיין אין בה בליעת האיסור רק לחוש לשמא יצאתה ובלעה אין לחוש, ביאור דאף במקום שאפשר לרוטב לבוא מ"מ אם הוא מוקף ואין הרוטב יכול לבוא בשופי שמה שפיר אמרינן דעיקר פליטת האיסור הוא רק דרך ההיתר ובכה"ג יש לחוש לשמא היתה חוץ לרוטב, הערה בדברי החכ"א בכלל ל"ד ובכלל מ"ד, הערה בדברי היד שאול, הערה בדברי התיו יהושע, הערה בדברי הטו"ט במ"ש דגבי מילוי אין שאר הקדרה מצטרף לס', ביאור דבהא דמילוי כיון שנעשה מהרבה חתיכות וכ"ש במילוי בשר שנכתש דק דק בודאי דאין בה משום דבוק מטעם דהרוטב יכול לבוא בשופי מכל צד, וראיה ע"ז מדברי הרש"ל:

כג) ישוב למ"ש בחו"ד להסתייע מהא דט"ח דאף במקום שנבלע מתחלה בחתיכה שפיר מצטרף שאר הקדרה לס', עוד ישוב לדעת הש"ך, דס"ל בהא דקרפפיש דבאמת אין המים יכולים לבוא שמה דעת התב"ש בהבנת הש"ך דבכ"מ שאין הרוטב יכול לבוא בשופי

יש בזה ג"כ מטעם ממהר לבלוע, ישוב לדעת הש"ך בסי' כ"ב, דין חדש דבאם האיסור דבר גוש ומקיף את ההיתר מכל צד שפיר יש בו משום דבוק:

כד) כלל העולה דגבי מילוי דגים בודאי דיש לצדד, וגם בנידון המילוי בעור העלזיל ג"כ יש לצדד, א' מטעם דאין התפירות תכופים זל"ז כ"כ, ב' ע"פ מ"ש המ"י דבעור העוף אית בי' נקבי, ג' ע"פ מ"ש המ"ב דבספק ל"א בי' איסור דבוק, ד' דבנ"ד דבלא"ה יש דעות דהוה רק איסור דרבנן אפ"ל דכ"ע יודו, ה' מטעם דבדבוק אפ"ל דלכ"ע אפל"ס דרבנן ובדרבנן שפיר יש להקל כמ"ש הרמ"א בהא דחד בתרי, השגה על מ"ש בשו"ת טו"ט להחמיר בזה:

סימן ד

בנידון ביצה שיש בה טיפת דם שנתערבה חד בחר ולא נטרף לגמרי באופן שלפי מראית עין עדיין יש ליקח האיסור מן ההיתר.

א) הנה לעד"נ דשפיר יש להקל בזה ואף במקום שהיה הדם בחלמון ודלא כלב"ש:

בנידון ג' ביצים שנתבשלו בקדרה ונמצא דם בא':

ב) הנה לענד"נ דיש להתיר הקדרה בשהיית מעל"ע ואף בחד בחד וגם נתבשלו בלי קליפה ג"כ יש לצדד לענין הקדרה, ואף בבישלה לבדה ג"כ הי' נראה לצדד, ומ"מ בזה עדיין צ"ע, וכ"ז דלא כמ"ש הלב"ש דאין להקל בקדרה כ"א בה"מ, הערה דלכאורה אם נתבשלו בקליפתן יש להחמיר בקדרה אף לפמ"ש הט"ז בצ"ח להקל אף בא"מ כדעת הרשב"א ע"פ מ"ש בסי' פ"ו דביצת עוף טמא אינה אוסרת אם היא בקליפתה, והכרעה דמ"מ לענין הקדרה שפיר יש לצדד ולהקל אכן לענין אם יש להתיר גם את הא"מ שפיר יל"ע, והערה בדברי הלב"ש שכתב בפשיטות להקל בא"מ ע"פ דעת הט"ז בה"מ עכ"פ:

ג) הערה בדברי חכם אחד במ"ש לסייע לי במ"ש להקל בנתבשלה לבדה מדברי ספר יד יהודה דבאמת עדיין אין זה ברור, דלפמ"ש הרשב"א והר"ן דגוף הבלוע שבאב"י אסור מה"ת אכתי ל"ד להא דחד בתרי, אכן ממ"ש הפוסקים להתיר להגעיל אב"י אף בלי ס' מטעם נטבנ"ט דהיתירא משמע באמת דאין בזה שום איסור מה"ת, ועוד דאף לדעת הרשב"א והר"ן אכתי י"ל כיון דא"א דנין על הבלוע רק על הקדרה והיא באמת כבר הותרה מה"ת עכ"פ (ויעו' במ"ש בסי' א' בדברי הג' רעק"א בזה):

סימן ה

בנידון שו"ב שאמר על מותר אסור.

א) הנה דעת הפמ"ג דיש לאסור בזה אף מעיקר הדין (ודלא כתב"ש), א' מטעם שיבוא להתיר את האיסור, ב' דיצא מזה חורבה לנידון ב' קדרות, ובשו"ת בי"ע כתב דנפיק מינה חורבה לענין קדושי אשה, הערה דאפ"ל דהוא מטעם בל תשחית או מטעם ביטול מ"ע

דכיסוי הדם, והערה בגוף דבר זה מלשון הירושלמי, ישוב למה שלא הוזכר דין זה גבי חכם ב) סתירת דברי חכם א' במ"ש להקשות ע"ז מש"ס נדה (דף כ'), וביאור דבאמת אין לחוש בזה כ"א במקום שהמורה טועה בזה, משא"כ במקום שהוא יודע שאינו אוסר בזה כ"א מטעם שאינו בקי כ"כ בזה או שהוא מסתפק בדין זה, הערה דממ"ש הפוסקים דין תלוי משמע דאף לדידן שאא"ב במראית הדמים מ"מ שפיר יכולה כ"א לתלות בחברתה דהו"ל ס"ס, ביאור בדברי הש"ך בסי' רמ"ב במ"ש דבכ"מ שאוסר מספק צריך להודיע שאינו אוסר רק מספק דהיינו דוקא במקום שהוא עצמו מסתפק בזה משא"כ במקום שהספק כולל לכל חכמי הדור, ישוב לקושית השד"ח על הרדב"ז שכ' דבאוסר מספק י"ל לשמא יבוא להתיר את האיסור ממ"ש הש"ך, דבש"ך מיירי דוקא שהחכם מסתפק במה שראוי להסתפק, ורדב"ז מיירי במקוה שהחכם טועה בדמיונות ומסתפק במה שאין ראוי להסתפק כלל:

ג) **סתירה** לדברי החכם הנ"ל במ"ש לפרש דברי המד"ר במ"ש דחייב מלקות ע"פ מ"ש בסל"מ דאין להחמיר במה שנתבטל בס' או בכ"ש מטעם דנראה כאפיקורסות דז"א, דגם לסל"מ הנ"ל אין בזה ענין למלקות, וגם דבאמת ל"ד להא דהסל"מ דבסל"מ מיירי במי שיודע הדין ורוצה להחמיר משא"כ בהא דהמד"ר באמת מיירי בטעה בדין, הערה בגוף דברי הסל"מ הנ"ל, ישוב לדברי היפ"ת שם שכ' דהוא מטעם שיבוא להתיר את האיסור ע"פ דברי הש"ס דהוא בכלל מבלי עולם, ביאור בדברי המד"ר דהוא מטעם שגילה פנים בתורה שלא כהלכה, גם ע"פ דברי הרמב"ם בהל"מ דמי שאומר על בשר עוף בחלב שהוא מה"ת עובר בבל תוסיף:

ד) **סתירה** לדברי החכם הנ"ל במ"ש דמדברי הנוב"ת נראה דלא ס"ל כמ"ש הפמ"ג וב"י הנ"ל, דאפ"ל דהם מיירי דוקא במקום שהוא בודאי טועה בדין משא"כ בסתם שפיר י"ל דאסרו רק מספק ובכה"ג שוב לא שייך שיתיר את האיסור:

סימן ו

בנידון בהמה שהי' לה מכה הנקראת זאווניע:

א) **סתירת** דברי מורה אחד במה שר"ל בנ"ד דהו"ל ודאי ע"י קוץ, הכרעה דבהא דניקב העו"ב ספק ע"י חולי שפיר יש לצדד בזה כמ"ש הרמ"א, ישוב למ"ש המ"ב בסי' ס"ט ממה שהקשה עליו במ"א בסי' תס"ז ס"ק ח"י:

ב) **ביארתי** דאף למ"ש הפר"ח ותב"ש להחמיר בהא דניקב העו"ב ספק ע"י חולי מ"מ י"ל דכ"ז בניקב העו"ב משא"כ בעור הצואר, וראיה לחילוק זה מדברי הפמ"ג בכ"מ, והערה בדבריו במ"ש במש"ז בסי' ל"ג סק"ז, גם יש לצדד בזה דבמקום שיש מכה ומוגלא

כ"ע יודו, ישוב לדברי הפר"ח ממה שתמה עליו הפמ"ג שלא העיר כלל מדברי הרמ"א בסי' נ"א:

ג) **נראה** דאין להחמיר בנ"ד מטעם דהו"ל ס"ס בחז"א ע"פ דעת כמה אחרונים דאין בספק נקובת הושט שום חז"א, ושכ"ה ג"כ דעת המ"י וכנה"ג ושי"ל דגם הש"ך יודה לזה, הערה בדברי הפמ"ג במ"ש על הכרו"פ בזה, והערה בזה ע"פ מ"ש המהר"ם שיף שם:

ד) **ביארתי** דאף למ"ש הכרו"פ יש לצדד בזה מטעם דאף אם נחוש לדברי המורה מ"מ עכ"פ לא הי' רק בתורבץ, ובו מבואר דהיכי דהעור שלם לצד הסימנים בודאי דאין בזה שום חששא כלל אף נגד הושט ואף בודאי ע"י קוץ ג"כ יש לצדד בזה, והערה בדברי הט"ז במ"ש דבעור אין בו דם ע"פ מ"ש הרא"ה:

ה) **הערה** דאין לאסור בנ"ד מטעם חששא דנתרפא, ובו מבואר כל השיטות שנאמרו בזה, וביאור בדעת הרשב"א והר"ן בזה:

ו) **נראה** דע"כ ל"ח לנתרפא כ"א בודאי ע"י קוץ משא"כ בספק, וישוב בדברי הרמ"א בסי' ל"ג סע"ד מקושית הש"ך שם בס"ק כ"א, הערה דאפ"ל דל"ח לנתרפא כ"א בשכבר הוחל מעשה הטורף, וראיה לזה מש"ע שם סע"ח, הערה ע"ז ממ"ש הב"ח ודו"פ בסי' נ"א, הערה בדברי המטה יהונתן בזה, והערה בדברי הנוב"י בסי' ח', הערה בדברי הפמ"ג במ"ש דכל שחזרה המחט שוב חיישינן לנתרפא בכל האברים לדעת הר"ת, וביאור דעת הר"ת בב' אנפי, ושעפ"ז מיושב היטב דברי הרא"ש ממה שהקשה עליו התב"ש:

ז)הערה דאף לפי עדות השו"ב דבכל הזאוונים העור נקוב מעל"ע מ"מ אכתי יש לצדד בזה מכמה אנפי, א' מטעם דיש בשר מפסיק, וביאור בדעת הש"ע בסי' כ"ג בחתך כל העור, ישוב לדברי הש"ך בל"ג סק"ז וי"ד, ב' די"ל דהאי בשר בכלל עור יחשב וכ"ז שלא ניקב דינו כחתך מקצת העור, ג' ע"פ מ"ש הש"ך בסי' כ"ג דבה"מ יש להקל אף בחתך כל העור:

ח) **סתירת** דברי המורה במה שרצה לאסור בזה ע"פ מ"ש הש"ע ס"ס א' מכמה אנפי, א' דאין כאן חז"א ועוד דהו"ל עכ"פ ס"ס, ב' מטעם שהי' רק נגד התורבץ, ג' מטעם דאין בזה כ"א מחמת חומרא, ד' דאין כאן הכחשה, ה' דבאמת אין זה חד לגבי חד, והערה דאין להחמיר בנ"ד מטעם שכ' בשו"ת ש"צ דהרב נאמן נגד השו"ב, סתירה לדברי חכם א' שרצה לאסור בזה מטעם המנהג דהו"ל כמו נדר, והכרעה דבספק מנהג בודאי אין בו שום לתא דאורייתא:

ט) **הערה** דאין לאסור בנ"ד מכח חכם שאסר מכמה אנפי, והערה בדברי הרשד"ם במ"ש דבפשט המנהג כדברי הב' אין בזה משום חכם שאסר ממ"ש בש"ע חו"מ, וישוב ע"ז

ע"פ דברי הש"ך שם, הערה דבמקום שהחכם טעה בראית עין בודאי דאין בו משום חכם שאסר, וראיה לזה מש"ס, וכן היכי שקפץ להורות שלא בעתו ג"כ אין לחוש לדבריו, סתירה לדבריו במה שגבה עדות על השו"ב שלא בפניו, והערה בדברי השד"ח במ"ש בשם עה"ג דאם העיד שלא בפני בע"ד שוב א"י להעיד אף בפניו, והערה די"ל דאם העיד שלא בפניו ואח"כ שינה בעדותו בפניו, דאם הוא ת"ח שידע מתחלה שאינו מחויב להעיד שפיר מהני עדותו אח"כ, אכן באיש פשוט וכ"ש בנ"ד שבאמת יש להסתפק בזה דלפ"ד באמת כבר עבר על הא דאליונ"ע שוב אין לסמוך על עדותו:

סימן ז

אשר השבתי לח"א.

בנידון מה שהעיר בדברי שכתבתי בנירון ב"מ שנשרף אם נכון ליחד לו מקום קבורה בפ"ע:

א) ביאור בש"ס יבמות ק"כ ע"ב, ביאור בדעת הזה"ק בזה:

סימן ח

בנידון מקוה ממעיין שחלקו אותה, חלק א' נעשה בצעמינד ושם אין בה שום מעיין אלא שמחוברת לחלק הב' שבה נמצאו נקבי המעיין ויש בה ג' חששות, א' שגם החלק הב' אינו מכוסה ושואבים ממנו תמיד, ב' שלא הכשירו אותה מעולם, נ' שיש בה סדק ע"פ כל ארכה או רובה:

א) הנה בנידון חשש הא' יש לצדד ע"פ מ"ש הרמ"א דבמקום טורח וכו' יש לסמוך דאין שאובה פוסלת במעיין, ועוד דבנ"ד הוה רק ספק ובספק כ"כ הרמ"א דאף שאינו ממעיין יש להקל:

ב) הכרעה דהעיקר בדעת הר"מ בהא דמעיין שרבו עליו שאובים כמ"ש הב"י דס"ל דבאמת מטהר בזוחלין אף במקום שלא הי' מהלך מתחלה, ושכ"נ להדיא מדברי הריטב"א ונמק"י בהל' נדרים:

ג) ביאור דעת הר"מ והראב"ד דבמעיין עומד שרבו עליו שאובים אינו מטהר בזוחלין אף במקום שהי' בתחלה, ושכ"ה גם דעת הר"ש, והערה בדברי הר"ן וב"י בזה:

ד) דבריבה שלא בגומת המעיין הנה העיקר בדעת הר"מ כמ"ש הר"ן דאם רבו עליו נוטפים נפסל מלטהר בזוחלין, וכ"ה להדיא בנמק"י שם, ושכ"ה באמת גם דעת הרמב"ן שם, וברבו עליו שאובים באמת נפסל לגמרי אף לענין אשבורן וכמ"ש בב"י שם ע"פ שיטת הר"ן, והערה בדעת הב"י בזה ע"פ דברי התה"ד דלכאורה י"ל דגם ברבו שאובים אין חשש כ"א לענין זחילה, וישוב ע"ז, הערה בדברי הב"ח שם במ"ש לחלק בין פסול נוטפים לשאובים:

ה) **ביאור** שיטת הר"ש בזה, הערה בדברי הב"י במ"ש בהבנת דבריו, וביאור שיטת הר"מ והרא"ש בזה, ובו מבואר כמה שיטות נאמרו בענין זה, ישוב לדברי המהרי"ק במ"ש בשם הראב"ד ושכ"ה דעת הר"פ, הערה בדברי הרי"ו ובדברי הד"מ בזה:

ו) **הערה** בדברי המהרי"ק במ"ש דבאר בחפירה יש לו דין מעיין לכ"ד, דלפמ"ש בשם הר"מ והרמב"ן וריטב"א ונמק"י אפ"ל דיש להני בארות דין ריבה שלא בגומת המעיין, ושעפ"ז יש לתרץ דברי כל הגדולים שהביא הרא"ש שחששו במעיין לשאובה דמיירי בבארות הנ"ל משא"כ במעיין שהוא לגמרי ביד"ש גם הם יודו דאינו נפסל משום שאובה:

ז) **כמה** הערות בדברי המהרי"ק שם במ"ש להכריח בדעת הר"מ וראב"ד דע"כ ס"ל דאין מעיין נפסל בשאובה מהא דס"ל דאף לאדם א"צ מ"ס במעיין דאין מזה הכרח כ"כ, וביאור דעת הר"מ והראב"ד בזה, והערה במ"ש בדעת הרשב"א, וגם במה שנסתפק שם בדעת המהר"מ בזה:

ח) **עוד** במהרי"ק הנ"ל במ"ש לחדש דיש לחלק בין אדם לכלים לענין פסול שאובה דבאמת כבר העיר בזה הר"ש והרא"ש בב"ק, אכן הר"ש שם הניחו בתימה, והרא"ש שם באמת לא כתב שום סתירה לחילוק זה, ועפ"ז צע"ג במה שסתר הרא"ש בתשובה דעת הגדולים שכ' לחוש במעיין לשאובה, והערה בדברי התה"ד במ"ש בשם הרא"ש בזה, גם במ"ש לחדש שם בנידון הכשר המקואות ע"י ניגב בעפר דבאמת כבר קדמו בזה בשו"ת הרא"ש שם בשם מהר"ח:

ט) **הכרעה** דודאי יש להחמיר בנ"ד ע"פ מ"ש דיש כמה דעות לחוש בהני בארות לענין שאובה, והערה בדעת המהרי"ט ומשכנ"י במ"ש להחמיר בכה"ג מהא דההופר בצד הנהר מדברי רש"י שכ' דכל מעיין בא מנהר, וביאור בדברי רש"י הנ"ל דשפיר י"ל דס"ל דאף לאדם א"צ מ"ס וס"ל ג"כ כמ"ש המרדכי דבמחובר לנהר ורואין החלחול שפיר מצטרף, עוד דבאמת בנ"ד יש להחמיר אף לדעת הרמ"א, א' מטעם דהו"ל לכתחלה, ב' דאין בזה שום דיחוי לענין טבילה:

י) **הערה** בנידון מה שנהגו להכשיר המקואות ע"י יין או חלב דלפמ"ש הריטב"א בשם מהר"מ והוא ז"ל הסכים ג"כ לזה בודאי דיש להחמיר בזה עכ"פ היכי דאפשר, והערה ע"ז מדברי התוספתא, וישוב ע"ז דיש לחלק בין אם נפל היין למקוה ואח"כ נפלו השאובים ובין אם נפל היין לתוך השאובים, סתירה למה ששמעתי לפקפק בנידון הכשר המקואות בחלב, הערה דיש לצדד להכשיר המקואות במקום צורך ע"י דם, ישוב לקושית הפוסקים בהא דחבית לים מטעם דהא הו"ל השקה ע"פ מה שמצאתי בריטב"א שם בשם רמ"ה, ושעפ"ז מיושב ג"כ קושית החו"י מהא דבלח יש בילה, והערה בדברי הריטב"א הנ"ל:

יא) דאין לסמוך בנ"ד על מה שיכשירו כעת את חלק המעיין רק צריך שיעשו איזה חפירה בצד המקוה ולקבץ שם מ"ס ולסתום אותה ולחברה למקוה בנקב כשפ"ה, ובו מבואר דגם בנידון הסדק צריכה תיקון דבמעיין עומד יש בו חשש זוחלין:

סימן ט

א) הערה בדברי הש"ע או"ח סי' ל"ח במה שפסק דמנודה אסור בתפילין מדברי הב"י בי"ד סי' של"ד דהרי"ף והר"מ והרא"ש ס"ל דחייב בתפילין, והערה בש"ך שם שכ' בפשיטות דחייב בתפילין ולא העיר מדברי הש"ע כאן, השגה על ספר תפל"מ שכ' שנפל ט"ס בש"ע כאן דאשתמיט ליה דברי הב"י כאן, ישוב למ"ש בתפל"מ להביא ראיה מהא דר"א דחייב בתפילין ע"פ דברי הרשב"א בתשובה שכ' לחלק בין מי שנתנדה מחמת עבירה ובין הא דר"א שנתנדה לש"ש, ישוב לדברי הש"ע דאפ"ל דמיירי במוחרם וס"ל כמ"ש בד"מ דכה"ג הו"ל מה"ת:

סתירה לדברי הג' במ"ש לסתור דברי דבר"מ ליתא מידי לענין תפילין דבאמת כה"ד הריב"ש וב"י וכנה"ג וק"נ דהר"מ ס"ל דחייב בתפילין וכמ"ש, גם במ"ש על דברי הטור שכתב בשם הרי"ף והרא"ש דקי"ל בכל הני בעיות לקולא דבאמת אינו מפורש בדבריהם כן, הנה גם בזה דבריו צע"ג דבהרי"ף מבואר להדיא כן וכן העתיק דבריו הרא"ש וכה"ד הראב"ד והריב"ש וכ"ה בפי' ר"ח וכ"ה להדיא בשו"ת הרי"ף:

הערה בדברי הג' במ"ש לפרש דברי הש"ע דמ"ש דאסור בתפילין היינו כל היום (מטעם דאפשר לפטור א"ע ממצות הנחת תפילין בת"ת) ובשעת ק"ש ותפלה באמת חייב להניחם דלפ"ז באמת יקשה על הרי"ף וסיעתו איך פסקו הך בעיא לקולא, ועוד דא"כ איך סתם בש"ע ולא כ' לחלק דכ"ז בת"ח דוקא משא"כ בע"ה שא"א לו לעסוק בת"ת:

הערה בדברי הג' במ"ש דמתוס' ישנים והראב"ד נראה דלא ס"ל כמ"ש בשם הרשב"א דהא עכ"פ דברי הש"ע שפיר יש לתרץ דס"ל כמ"ש הרשב"א, גם מהראב"ד באמת אין הכרח דלא ס"ל כדעת הרשב"א, הערה במ"ש עוד בשם הד"מ דהרשב"א ס"ל דנידוי הו"ל ד"ת וספיקו להחמיר ממ"ש הריב"ש דהרשב"א ס"ל דאף במוחרם אזלינן בספיקו לקולא, והערה בגוף דברי הד"מ הנ"ל ושאף לדעת הד"מ הנ"ל י"ל דהיינו דוקא במוחרם:

ב) הערה בדברי חכם אחד במ"ש להעיר בדברי הרה"ג הנ"ל מתוס' מו"ק, וגם במ"ש להעיר על דברי בזה, סתירה לדבריו במ"ש לתרץ הראיה מהא דר"א ע"פ דברי התוס' הנ"ל, הערה בדברי הברכ"י במ"ש בנידון אם מת לו מת ברגל דצריך להניח תפילין ביום א' שאחר החג (דלא ככנה"ג), וישוב ע"ז, וישוב לדברי הכנה"ג הנ"ל, ביאור בדברי התוס' הנ"ל, ביאור בדברי התפל"מ הנ"ל, סתירת דבריו במה שתפס עלי במה שלא כתבתי

לתרץ ע"פ דברי התוס' הנ"ל, והערה בדברי הש"ע במ"ש לאסור בתפילין דהא הו"ל סד"ר, וישוב ע"ז, הערה דלמ"ש בתוס' ישנים בנדה א"א לומר דהא דר"א הניח תפילין הוא מטעם סד"ר, אכן למ"ש הרא"ש והראב"ד דבאמת נפשטה הבעיא לענין נעילת סנדל שפיר י"ל דהא דהניחם הוא רק מטעם סד"ר או שבאמת לא חש לנידוים להקל:

סימן י

אשר השבתי לח"א.

נידון מ"ש לחשוש בקלפים שלנו שיש להם דין דוכסוסטוס מטעם שנחנו לגרור אותם הרבה מצד השיער:

א) הנה למעשה ח"ו לחשוב כן שחקרתי שרוב התפילין במדינות אלו נכתבו על הקלפים הנ"ל:

ב) סתירת דבריו מדברי התוס' שבת שכתבו להוכיח דקלפים שלנו יש להם דין קלף ממה שנהגו לכתוב עליהם תפילין, הרי דיש כח במנהג כי האי להכריע דיש להם דין קלף וא"כ ה"ה בנ"ד, ותוכחת מגולה להחכם הנ"ל על שהוציא עתק מפיו לפסול כל התפילין שנכתבו על הקלפים שלנו:

ג) ב' חקירות, א' בימי הש"ס שהיו חולקין העור לב' אם הי' מותר לגרור חלק הקלף הרבה לצד השיער, ב' אם יחלקו העור בעובי לג' חלקים מה יהיה משפט חלק האמצעי, הכרעה דלכאורה דין זה תלוי בפלוגתת הקדמונים דלדעת הסוברים דקלפים שלנו יש להם דין דוכסוסטוס ה"ה בנ"ד אסור לגרור חלק הקלף וחלק האמצעי יש לו דין דוכסוסטוס, אכן לדעת הר"ת וסיעתו שפיר מותר לגרור אותו אף הרבה מאוד כיון שכבר ניטל ממנו חלק הדוכסוסטוס, וכן אם חלקו לג' הנה אם חלק האמצעי הוא מחלק הקלף יש לו דין קלף לכ"ד:

ד) חקירה במהות גדר הקלף והדוכסוסטוס, וסתירה לדברי החכם הנ"ל במ"ש דהקלף צריך להיות דק וכל שניטל איזה קליפה דקה לצד השיער כבר ניטל כל הקלף מדברי הפוסקים דהקלף הוא לצד הבשר, וגם מדברי הסה"ת שכ' דבניטל קליפה דקה לצד הבשר שוב יש על הנשאר דין קלף, וישוב למה שכתבו הראשונים דהקלף הוא דק:

ה) במ"ש בנשמת אדם דהעיקר תלוי בב' הקליפות החיצונים דהעליונה (ר"ל הקליפה שתחת העליונה) היא עצם הקלף, וכן הקליפה התחתונה שלצד הבשר הוא עצם הדוכסוסטוס, ומ"מ כל שנשאר דבוק לקלף יש לו דין קלף, וכן אם ישאר דבוק לרוכסוסטוס בטל לגבי הדוכסוסטוס (ולפ"ז נפשטו ב' החקירות הנ"ל בסק"ג), והתירה

ט"ז מדברי הרא"ש והמרדכי, וסתירה דעת המחה"ש במ"ש דרק הקליפה הדקה שלצד הבשר היא עצם הדוכסוסטוס מדברי המרדכי והרא"ש:

ו) **ביאור** שיטת הרא"ש וסה"ת וסיעתם בטעם היתר הקלפים שלנו דהוא מטעם שכבר נגרר הרבה מצד הבשר ולכן שוב מותר לגרור אותם בצד השיער אף הרבה מאוד, וסתירה למ"ש החכם הנ"ל בדעתם דגה לדידהו באמת אסור לגרור הרבה בצד השיער, ולדעת המרדכי דעיקר ההיתר בזה מטעם שלא נגרר הרבה מצד השיער הוא מטעם דבמקומו לא היו גוררין מצד הבשר כ"א מעט ולכן שוב אין היתר כ"א מטעם דגם הגרירה לצד השיער אינו ג"כ כ"א מעט, ועפ"ז מיושב במ"ש במרדכי בטעם האוסרים דיש להם דין גויל ושאר הפוסקים כולם הביאו דבריהם שכ' שיש להם דין דוכסוסטוס, ועפ"ז נפשט ג"כ מה שנסתפקנו בדין חלק האמצעי:

ז) **ביאור** מהות גדר קלף ודוכסוסטוס דהעיקר תלוי דאם הוא ראוי לכתיבה מצד בשר ביותר מלצד השיער יש לו דין קלף, ואם הוא ראוי יותר לצד השיער יש לו דין דוכסוסטוס:

ח) **ישוב** לדברי המחה"ש במ"ש דהקליפה התחתונה שלצד הבשר הוא עצם הדוכסוסטוס, וגם קצת ישוב למ"ש הנשמת אדם דב' הקליפות העליונות המה הקלף והדוכסוסטוס:

ט) **ראיה** מדברי הר"מ בתשובה ומרדכי וא"ז דס"ל כמ"ש בסק"ז, וביאור בדברי הא"ז הנ"ל במ"ש לחלק דבעיבוד שע"י סיד יש לו דין קלף ובעיבוד שע"י עפצים יש להם דין דוכסוסטוס, וישוב דבריו ממה שקשה לכאורה דא"כ אמאי לא מוקי בש"ס דמ"ש רב דוכסוסטוס הרי הוא כקלף דר"ל בעיבוד שע"י סיד, והשגה על דברי המחבר הנ"ל במ"ש בביאור דברי על הא"ז הנ"ל, וראיה למ"ש בסק"ז מדברי הסה"ת והרא"ש, השגה על מ"ש המחבר הנ"ל בקונט' תעלומת סופרי' בביאור דברי הרא"ש:

י) **ביאור** שיטת הסוברים דקלפים שלנו יש להם דין דוכסוסטוס, וביאור השגת המרדכי עליהם, וביאור שיטת הרא"ש וסיעתו בהשגתם, והשגה על המחבר הנ"ל במ"ש מדברי התשב"ץ דבנקלף מצד השיער כ"ק הניטלת בב"א שוב יש על הנשאר דין דוכסוסטוס דהיינו דוקא בלא נגרר מצד הבשר כ"א מעט, וביאור בדברי הסה"ת בסי' קצ"ד:

יא) **ביאור** דעת הב"י באו"ח וביו"ד ובמ"ש בש"ע, וביאור דעת הב"ח דהם מיירי ג"כ מב' אופני תיקן הקלפים, וביאור דעת הכנה"ג בשכה"ג במה שתמה והניח בצ"ע במנהג תיקן הקלפים:

יב) ביאור דעת הלבוש בזה דהוא מיירי רק מתיקן הקלפים בדרך שכ' המרדכי, גם בו מבואר דעת הב"ש בב' אנפי, והשגה על המחבר הנ"ל במ"ש להסתייע מדברי הב"ש הנ"ל, וביאור דעת המעדני יו"ט בזה, ישוב לקושית הצ"צ על מ"ש הפוסקים דהקלף הוא דק דבשבת (ע"ט) משמע דהקלף הוא עב:

יג) דאפ"ל דיסוד מנהגנו בתיקן הקלפים מיוסד ע"פ דברי הירושלמי במ"ש דקלף היינו בקולף פני העור, וראיה מדברי הצ"צ מהג' מהרמ"מ דגם הוא ס"ל דאין שום קפידא אף אם יגררו אותו הרבה בצד השיער ודלא כמו שכתב המחבר הנ"ל:

סימן יא

אשר השבתי להחכם הנ"ל:

א) השגה על מ"ש לפסול כל הס"ת שנכתבו עם דיו שנעשה מעפצים וגומא ע"פ מה שכ' הר"מ בשו"ת פ"ה, וביאור בדברי הר"מ בתשובה הנ"ל ובמ"ש בפי' המשנה בסוטה:

בראותי נשלם בעור העליון שני החלקים הראשונים, יגל מאוד ישמח נפשי לתת תודה לשוכן מעונים, וממנו אבקש עזר לסדר החלק השלישי מרוב אונים,

זכור לטוב

סימן א

שאלה בנידון הג"פ שנסדר ונכתב שם המגרש אהרן ושם האשה פעסיא והנה אח"כ נתודע שזה איזה שנים שהאשה הנ"ל שינתה את שמה לשם "פאליניא" כדרכם והיא נקראת בשם זה בפי כל משכילי עירינו כרצונה ורצונם וגם בפי קצת משאר אנשים אשר יצטרכו לקבל טובתה עושים רצונה לקרוא אותה בשם זה דוקא, וכן חותמת א"ע בכל הכתבים ששולחים זה לזה כדרכם (הנקראים וויזיטניא קארטיס) ובשאר כתבים שבלשון רוסיא ובלשון עברי אין מצוי כתיבתה כ"כ וזה ימים לא כביר היתה אסיפה גדולה מהרבה אנשים ונשים לערך שבעים או שמונים ואפשר יותר. ובעת האסיפה הנ"ל בא לה ידיעה מבעלה וכל המסובים בשרו לה את הבשורה הנ"ל בשם פאליניא לבד וגם שמעתי מהאיש שמביא לה "הפאסט" שבכל המכתבים נכתב לה בהאדרעס בשם פאליניא הנ"ל, אמנם שאר אנשי עירינו מחזיקים וקוראים לה בשמה הראשון וגם העיד לפני אחד מעדי הגט שבעת כתיבת הגט סיפר לו המגרש שבמקום דירתו נקרא בפי כל בשם ארה (או ארא) וגם בפה בעת שהיה עם אשתו הי' נקרא בפי כמה אנשים בשם זה וכן שמעתי כעת מפי כמה אנשים שבמקום דירתו נקרא עכ"פ בפי כל בשם ארה (או ארא) הנ"ל:

תשובה הנה בנידון שם ארה הנ"ל אף שלכתחלה בודאי הי' צריך לכותבו ל"מ אם גם בפה הי' נקרא בשם זה כמ"ש בשו"ת תשובה מאהבה בשם הנוב"י ובספר כרם שלמה בשם הג' בעל ח"ס ושאר אחרונים ואף אם נחליט שבפה לא נקרא רק בשם אהרון לבד מ"מ כיון שבמקום דירתו נקרא בשם זה בודאי דצ"ל כפשטות דברי הש"ע בסעי' י"ב דלכתחילה יש לפרוט כל השמות וכן נראה להדיא דעת הב"ש שם בס"ק כ"ב במ"ש אפילו יודעים יע"ש, ואפילו למ"ש בט"ג בשנ"מ ובשנ"ק בשם תשובת פנ"י מ"מ נראה דבכה"ג יודה כיון דעדיין דר שם כעת ונקרא כן ותיכף אחר הגט ישיב לקביעת קמא ובפרט למ"ש הרא"ש בטעם שם מקום כתיבה דשמא תבוא האשה לשם ויוציאו לע"ז על הגט יע"ש ובמ"ש בשו"ת ב"א בשם פנ"י בענין מקום נתינה אמנם בדיעבד שכבר ניתן הגט בודאי דיש להכשיר כמ"ש בג"פ בהא דאלחנן חנן ויעו' בט"ג ש"א יו"ד בס"ק ל"ג דעכ"פ בנתגרשה יש להקל וא"כ כ"ש בנ"ד:

אמנם דא עקא במ"ש בשם האשה "פעסיא" לבד דהנה ל"מ לפמ"ש הג"פ דכל שנשתנה לסיבה חזקה דינו כשמ"ח וא"כ נ"ד בודאי דדמי לסיבה חזקה שוב ראיתי דכ"נ להדיא בג"פ במ"ש דמי שמשנה שמו בכוון דינו כמו סיבה חזקה וכ"כ להדיא הג' מהר"ם בנעט בשו"ת הר המור דבכל כי ה"ג דינו כשם העיקר לדעת הג"פ ולפ"ז אף אם לא נקראת בשם זה כ"א בפי המעט דינו כשם העיקר והו"ל כמו שגירש בשם הטפל לבד ומבואר דעת כל האחרונים דאין להקל בזה (ודרך אגב ראיתי לרשום כאן במה שצע"ג על הט"ז במה שתמה על הרמ"א שכתב להכשיר בשם טפל לבד כיון שהרמב"ם פוסל והיותר תימה שבש"ע עצמו העתיק תיכף דבריו יע"ש ולע"ד צע"ג דהמעיין בב"י וד"מ כאן יראה להדיא דלפי פי' לק"מ דבה"ג גם הרמב"ם יודה יע"ש) ואף למ"ש בג"פ אין להקל כ"א במקום דחק ועיגון יע"ש, ואף למה שהסכים הב"ש בס"ק ל"ג דכל שנשתנה מחמת דבר אחר ל"ד לשמוח הן אמת דדבריו שם צ"ע לפע"ד דהא ע"כ מ"ש בשם מהרי"ק ומהר"י מינץ לחלק בין שמ"ח לשם שנשתנה מחמת דבר אחר ע"כ מיירי דהרוב קרי לי' בשם הא' דבזה בשמ"ח אף שאינו נקרא כן כ"א בפי המיעוט אפ"ה יש לו דין שם העיקר וצריך להקדימו ובשאר שמות הו"ל שם טפל וא"כ אפשר לומר דגם רמ"א יודה בכה"ג דהא בתשובת הנ"ל מיירי באופן שהרוב קורין לה בשם השני כמבואר למעיין וכ"כ הב"ש עצמו בס"ק הקודם, והיותר צ"ע במ"ש דהיינו כמ"ש בסמוך ור"ל בס"ק הקודם ושם כתב להדיא דבזה חילוק בין שמ"ח לשם מחמת ד"א וא"כ הוא כמ"ש מהרי"ק ומהרי"מ הנ"ל, וא"ל דס"ל בדעת מהרי"ק ומהר"י דאף במקום שהרוב קורין בשם הב' אפ"ה שם הא' עיקר דפשטות דברי הש"ס בהא דרובא מרים לא משמע כן וכן נראה להדיא דעת כל

הפוסקים דבה"ג אזלינן בתר רובא אם לא בשם העברי נגד שם הלע"ז לדעת הרמ"א, וגם במ"ש עוד הב"ש להסתייע מדברי הש"ס דמקדימין שם האחרון דבריו צ"ע דהא שם מיירי דוקא משם מקום נתינה ואדרבא אם יצא למקום אחר ושם נשתנה שמו ושולח גט למקום הראשון מקדימין בודאי שם הא':

ויהיה איך שיהי' מ"מ אף לפי דעת הב"ש עדיין צ"ע דכיון שחותמות א"ע בשם זה דוקא א"כ שם החתימה הו"ל עיקר דהא שם החתימה הו"ל עיקר אף נגד שמ"ח וכ"ש נגד שם העריסה דהא שמ"ח יש לו דין עיקר השם אף נגד שם העריסה וקריאת הרוב וא"כ כ"ש בשם החתימה ולפ"ז צ"ע דלכ"ע הו"ל דין כתב שם הטפל לבד ואף אם נברר דחותמת לפעמים גם בשם פעסיא ונקראת בשם זה בפי רוב בני העיר, ואף שרוב עיסקא עם משכילי עם מ"מ כבר נודע דעת הפ"מ והובא בג"פ בכ"מ דלענין רובא אזלינן רק בתר רוב בני העיר, ועיין בה"ג מל"מ בפ"ג מהל"ג, מ"מ אכתי צ"ע לפמ"ש בג"פ דאף בגירש בשם העיקר אין להקל כ"א במקום שא"א להשיג גט אחר והנה ראיתי בשו"ת הג' מהרש"ק שכתב לצדד דאין להזכיר שם העכו"ם בגט וכפי הנראה דלמדו מהא דר"ת במומר, אמנם לפע"ד צ"ע אם יש לסמוך ע"ז דהנה גם בהא דר"ת דעת הרבה מהראשונים דצ"ל כמ"ש בב"י כאן ואף למ"ש הר"ת ולפי המנהג בודאי עיקר הטעם בזה מטעם שבא לו שם זה אחר ההמרה ובשם זה יצא מדת וכאן מגרש מכח הדת וכמ"ש האחרונים ובפרט לפי מ"ש הר"ת עצמו בתשובה והובא במהרי"ק שורש ק"ג לצרף הטעם בזה מטעם דרוב ישראל קראהו בשם ישראל ובכה"ג אזלינן בתר רוב ישראל דוקא ע"ש הן אמת דלפ"ז צ"ע במ"ש המהרי"ק בשורש פ"ו דאפילו בנשתקע שם ישראל הס מלהזכיר שם עכו"ם בגט וכ"כ האחרונים אמנם כבר הרגיש בזה בשו"ת בית אפרים ויהי' איך שיהי' עכ"פ בנ"ד צ"ע אם יש לצדד בזה וכ"כ להדיא בשו"ת ח"ס בהרבה תשובת בשם לעני ובעטי וכדומה וכ"כ בהר המור מהג' מהרמ"ב בשם טרעזיא ויעו"ש שכתב להקדים שם טרעזיא מטעם דהוא שם הרוב, שוב ראיתי דגם הג' מהרש"ק הנ"ל לא סמך ע"ז כ"א בשם האיש מטעם דצירוף לזה דשם העלי' הו"ל שם העיקר משא"כ בנ"ד באשה בודאי גם הוא יודה ואף בשם האיש ג"כ לפע"ד צ"ע וכ"נ להדיא מדברי התשובת הנ"ל, ושוב מצאתי שגם הג' מהרש"ק בספרו ח"י אנ"ש בסי' צ' חזר בו יע"ש בנידון שם שארלאטע, והנה לכאורה היה אפשר לצדד בזה ע"פ מ"ש מהרי"ק בשורש פ"ו בנידון שם בלי כיון דאין מי שיקרא בשם כזה מלידה אמנם באמת קשה לסמוך ע"ז למעשה דהנה מלבד שגוף דברי המהרי"ק צ"ע לפמ"ש הוא עצמו בשורש ק"ג בהעתיק דברי הר"ת דמיירי דוקא במקום שרוב ישראל קורין אותו עדיין בשם ישראל וא"כ לפ"ז אין שום ראי' לדין

זה מהא דמומר וגם בגר ע"כ צ"ל לפ"ז שגם עתה נקרא כן ואין הכרח כלל לדין הנ"ל, וגם בגוף דבר זה לומר דנ"ד דמי לשם בלי צ"ע כי לפי מה שחקרתי אצל הרב מהממשלה יר"ה דמצוי כעת שיתנו שם כזה אף מלידה אצל אנשי המשכילים בעם א"כ בודאי ל"ד להא דמהרי"ק הנ"ל ועוד אפ"ל דע"כ לא היקל במהרי"ק שם כ"א בשכתב שם העיקר אליהו או עכ"פ שם החניכא שהכל קורין אותו כמו בהא דשם בלי:

ולפ"ז בנ"ד לפמש"ל דלדעת הג"פ יש' לשם זה דין שם העיקר וכן לפמש"ל דמטעם החתימה עכ"פ הל"ל שם העיקר אפ"ל דבכה"ג גם מהרי"ק יודה כולן דהשם שנכתב בגט באמת אין לו דין שם העיקר וגם אינו חניכא שהכל קורין אותה (ואף דרובא קרי לה בשם זה ומבואר בנוב"י סי' פ"ח דבה"ג יש להתיר מטעם חניכא מ"מ כ"כ במק"א דדבריו צ"ע וכמו שיתבאר לקמן בסק"ט) ועוד דהנה המעיין במהרי"ק שם יראה דעיקר יסודו שם על פי דברי התוס' דבשני שמות שבמקום אחד די בשם אחד לבד וא"כ י"ל דכ"ז לפי שיטת התוס' משא"כ לפי דעת הריא"ז וסיעתו שהעלה דאף בכה"ג צריך לפרוט כל השמות והחמיר בג"פ כוותייהו עכ"פ במקום שאפשר להשיג גט אחר בודאי אף מהרי"ק יודה דאין להספיק א"ע אף בשם העיקר לבד אף בכה"ג, שוב ראיתי דבאמת נראה מפשטות דברי המהרי"ק דאף במקום שאינו חניכא שהכל קורין אותו ג"כ כשר דהא מבואר שם דאף אם אינו רק שם מקום כתיבה ג"כ כשר, וגם במ"ש דלדעת הריא"ז וסיעתו גם מהרי"ק יודה ג"כ צ"ע דהא המעיין בג"פ יראה דבכ"מ מסתמיך ואזיל בסברת המהרי"ק הנ"ל אף דס"ל להחמיר כשיטת הריא"ז הנ"ל וע"כ צ"ל כיון דמהרי"ק כתב דבכה"ג יש להקל אף בשם מקום כתיבה לבד ע"כ דל"ח בכה"ג ללע"ז כלל דהא במי שיש לו שם א' במקום כתיבה ושם אחד במקום נתינה לכ"ע צריך לפרוט כל השמות מטעם תקנת ר"ג כמבואר בש"ס, אכן י"ל דע"כ לא כתב מהרי"ק להקל בזה אלא בשם בלי דהוא רק כינו ויעו' באחרונים במ"ש שפירושו מתוק והו"ל כמו שם "באבא" ואלטר שהכל יודעים בפשיטות במושכל ראשון דאין זה שם כלל ואין אדם ניתן שם כזה לעיקר משא"כ בנ"ד אף אם נאמר דאין מצוי שיתנו שם כזה מעריסה מ"מ כיון שאין פשוט כ"כ במושכל ראשון אף אם אחר החקירה יוכל להתברר דבאמת אין זה שם עצם מעריסה מ"מ שוב שפיר יש לחוש ללע"ז והא עיקר חשש לע"ז בכ"מ הוא מטעם שלא יבואו לחקור היטב בזה, והנה מכל הלין טעמי נלפענ"ד דבודאי אם אפשר להשיג שהבעל יתן לה גט אחר בודאי דלית דין צריך בשש דצריכים להשתדל בכל עוז בכח ב"ד יפה שיתן לה גט אחר גם בשם פלינא (או פאלינא אם הוא הקמץ תחת הפא) ואפשר דאף במקום שמבטים הפ' בפתח ג"כ שפיר דמי לכותבו באלף ע"פ מ"ש הט"ג בשא"ו סק"א דע"כ לא

כתב בנוב"י שם בנידון שם ימפלא דא"צ א' אלא משום דהאות שלאחריו הברתה בשוא לכן אין להפסיק בא' משא"כ במקום שהאות שלאחריו נמשך לאחריו ש"ד לכותבו בא' ולפ"ז ה"ה בנ"ד שהלמד שלאחריו הוא בחירק, אכן באמת כ"כ בגי' הט"ג שם דאין דבריו מוכרחים דהנה המעיין בס"מ והובא בב"ש בכ"מ יראה להדיא דס"ל דבכ"מ לפתח א"צ א' ועי' בט"ג בשנ"ב ס"ק ט"ו ובשנ"ט סק"א במ"ש בשם ס"ש ומהריב"ל דלפתח צריך א' לפי מנהג הספרדים ולפי הרומנטש א"צ וסיים בט"ג דאנן בתר בני רומנטש גרירי, ומזה נראה דאף במקום שהאות שלאחריו יש לו תנועה לעצמו כמו בשם בארונא ושם טרנא אפ"ה א"צ א' לדידי' וכ"נ להדיא ממ"ש בשנ"ז גבי שם זלטא ובשא"מ בשם מני וכ"נ מדבריו בשנ"ל סק"ב במ"ש בנידון שם לאנא ויעו' בשנ"י סק"ט ויעו' בביאר לס"ס בשם צאריט דדעת הלבוש לכותבו בלי א' וד"מ וי"ש דדינו בא' ע"כ נראה לעשות פשר דבר דבפתח א"צ א' ובקמץ צריך א' יע"ש וכ"נ ג"כ ממ"ש בשו"ת מים חיים בשם באבא דנכון לכותבו בא' כדי שלא יבואו לטעות ולקרותו כשם המס' בבא קמא [הן אמת דלכאורה יל"ע דאכתי מה תיקן בזה דהא אף לפ"ז שנכתב בא' ג"כ יש לקרותו כן ואדרבה הוראת הא' מורה להדיא דצריך לקרות הב' בקמץ] הרי להדיא דאי לא האי חששא דודאי לא היו צריך א' אף שהב' השניה נמשכת לאחריה ונקודה בקמץ יע"ש ומ"מ כיון דבדיעבד אין קפידא אף במקום שא"צ א' וכמ"ש הט"ג בכ"מ הנה מי שירצה לכותבו בא' ג"כ לא משתבש ואפ"ל דמטעם זה נהגו לכתוב שם באבא בא' כיון דבאמת אין קפידא בזה ושפיר יש לקרותו אף בכה"ג בפתח א"כ אין בזה שום הכרע מכתיבת הא' לקרוא הב' בקמץ לכן שפיר נהגו לכותבו בא' כדי להבדילו מהא דשם המס' ב"ק או ב"מ וכן מהא דבבא בוטי שאנו מורגלין לקרותו בקמץ ונכתב בשוא וגם בנידון היוד שאחר הנ' נראה ג"כ יותר דאין צריך דהא כפי הנראה דבמבטא אין שם שום הרגש יוד אכן אם א"א להשיג מידו גט אחר לפענ"ד צ"ע:

והנה הצעתי דבר זה לפני כבוד הרה"ג וכו' מוה' ר' שלמה הכהן שליט"א מק"ק ווילנא והאריך בזה בכוחא דהתירה ומ"מ למעשה כתב להחמיר בזה וז"ל והנה תוכן שאלתו בגט שנכתב בשם האשה פעסיא כמו שקראו לה בעריסה ואחר הגט נתודע שזה כמה שנים שינתה שמה לשם פאלינא והיא נקראת כן בפי כל משכילי עירינו וגם בפי קצת משאר האנשים אשר יצטרכו לקבל טובתה וכן חותמת א"ע בכל המכתבים ששולחים זל"ז (הנקראים וויזיטניא קרטיס) ובשאר כתבים שבלשון רוסיא וכן בכל המכתבים ששולחים לה ע"י הפאסט נכתב על האדרעססע בשם פאלינא אמנם שאר אנשי עירינו מחזיקים וקוראים לה בשמה הא' עכ"ל בהעתיק דברי, בנוסח השאלה והנה אחר פלפול

ארוך סיים וז"ל ומ"מ לענין הלכה למעשה בנ"ד בודאי מחויבין לחפש אחר הבעל ולבקשו שיתן לה גט אחר ובפרט דהא הדבר נוגע גם להבעל דצריך להזהירו שאסור לו לישא אחרת מחמת חרגמ"ה אם לא יגרש פ"א בגט כשר ובודאי יתרצה ליתן ואף אם נצטרך ליתן לו איזה סך שאפשר להאשה או להקרובים ליתן אבל אם לא יתרצה רק בסך גדול מאוד באופן שא"א להקרובים ליתן בשום אופן וכ"ש אם כבר נסע ולא נודע כלל היכן הוא אזי יש מקום להקל אך אם יסכים לזה עוד איזה רב מובהק ואך ראוי שהאשה תמתין לערך יב"ח אולי יתודע היכן הוא ויתרצה לשלוח גט שנית ומה שחשש כת"ר שליט"א גם בשם המגרש מחמת שלא נכתב שם ארא (כן העתיק הג' נ"י בא') י"ל דודאי יש להקל בדיעבד אם קשה קצת למצוא להבעל דשם ארא הוי רק קצה"ש משם אהרן ובדיעבד אין לפסול בשביל זה (והנה במ"ש לצדד בנידון שם הבעל הנה באמת גם אנכי לא כתבתי בזה כ"א לענין לכתחלה כמבואר לעיל) וכן השיב לי הרה"ג וכו' מוהר"ר ישראל יעקב מק"ק קרימינטשאק נ"י דאם באפשר להשיג גט אחר בודאי מחויבים להשתדל בכל האפשרי לקבל גט, אך לדעתי יכתבו בגט הנ"ל פעסיא דמתקריא פלינא ולהקדים שם פעסיא מטעם הנ"ל דהכל יודעים שאין זה שם הלידה כמו בשם אלטע ובאבע (והנה במ"ש להקדים שם פעסיא בודאי יפה כיון דהא באמת אין בירר כ"כ דשם הב' הו"ל שם עיקר וכששני השמות כתובים בגט אין קפידא כ"כ כמבואר בכל האחרונים) ומ"מ במק"ע אין להחמיר אך לא יסמוך עלי לחוד כ"א בצירוף שיסכים לזה עוד איזה רב מובהק ע"כ תו"ד והרה"ג הק' מוהרמד"ב מהרישטאפאלי אף שבלוחות הראשונות קודם שקבל מכתבי כתב מ"ש אכן בלוחות השנית אחר שקבל מכתבי הנה חתר הרבה לצדד בזה אף לענין דיעבד ואף שדעתו נוטה להקל מ"מ סיים שאינו רוצה לתקוע א"ע להשיב להלכה בעניני גיטין הן אמת שהשגתי איזה תשובות מרבנים מפורסמים היינו מהרה"ג מוהר"ש נ"י מק"ק קנסטנטין שליט"א ומאת הרה"ג מק"ק ראוונא שליט"א ומהרב הג' מוהר"י חייצין ז"ל מק"ק חארקאו ומהר"ר מוהר"ש מק"ק חאטין נ"י ומהרה"ג מוהר"מ מק"ק הארדישטש נ"י שדעתם להקל בזה בדיעבד אכן לכתחלה כולם פה אחד דלית דין צריך בשש שודאי היו צריכים לכותבו הן בנידון שם האשה ואף בשם הבעל ג"כ דעתם שודאי הי' צריך לכותבו, ויעו' במכתב מהרה"ק מוהר"ר מד"ב שליט"א שהעתיק ג"כ שס ארה בה בסוף ודלא כמ"ש הרב הנ"ל והנה ודאי מהראוי הי' להעתיק כל דבריהם היקרים אכן להיות שיעלה מזה קונטרס גדול וצריך לזה הוצאה רבה וגם כבר נודע מ"ש הנוב"י בהתנצלות על מה שלא העתיק כל דברי הרבנים א' מטעם שלא למלא ספרו במה שחידשו זולתו וגם אולי גם המה ירצו

לחקוק דבריהם ויהיה בזה אומר הבא מן החדש וא"כ ק"ו בנ"ד ולכן לא העתקתי כ"א המורם מדבריהם ומזה נקל לדעת כמה עיקם עלינו הדרך הרה"ג מק"ק שאבוא להלן:
וראיתי להרב הג' רמש"נ מק' במ"ש לסייע ידי המסדרים הנ"ל והאריך בדבר שפתים ובשצף קצף להכריע דאף לכתחלה כתורה עשו בזה והנה כבר הוכחתיו במכתב גלוי על שעשה תורתו פלסתר לכתוב על דבר שאף בדיעבד הרבה צע"ג וכמו שביארתי בתשובתי בארוכה והסכימו לזה הג' מוהרש"ל מק"ק ווילנא והרה"ג מקרימיטשאק והרה"ג הצ' מהרישטאפאל אף שגם הוא יצא מתחלה בכתובים להכשיר הגט בלי שום פיקפק אף לכתחלה הנה מ"מ אחר שראה מכתבי בזה הנה הודה על האמת שודאי לא עשו כהוגן בזה ואף שכ' לצדד בזה לענין דיעבד מ"מ נתן צו במכתבו שמעתה הנה לא יתנו המסדרים הנ"ל שום גט עד שנהי' בצוותא חדא הנה מזה יראה בעליל כמה מגומגם הדבר אצלו וגם אח"כ הנה לא שמעו המסדרים הנ"ל וסידר אחד מהם גט אחד בלעדי וגם שם לא עשה כהוגן כמבואר אצלי בארוכה בהסכמת כמה רבנים מפורסמים וכתבתי לו מזה עוד הפעם והשיב לי במכתבו הטהור שהנה נגמר בדעתו שלא להתערב עוד לבוא בכתובים לפה אחר שלא שמעו לדבריו במ"ש בנידון סידר הג"פ הלא עתה יחזו מה עשו ומה הגיע אליהם עכ"ל, וכן הסכימו אתי עוד כמה רבנים וא"כ האם אמר יאמר שגט כזה יוכשר אף לכתחלה והנה כבר נודע לי דרכו מאז אשר בכדי להפך בזכות הרבנים המסדרים הוא כותב על דבר שאף בדיעבד צל"ע שהוא כשר אף לכתחלה ובאמת אף שצריך לחוש על כבוד התורה ובפרט עתה בעוה"ר שקרן התורה ירדה מטה וח"ו נתקיים בנו מאמר חז"ל וחכמת סופרים תסרח מ"מ במקום שיש איזה חשש איסור וקלקול לדורות בודאי דאין לקלקל שורת הדין כי אין חכמה ואין עצה וכו', והנה כבר נודע דברי הרש"ל שהובא בתשובת הרמ"א בסי' יו"ד במ"ש להשיג על הרמ"א ז"ל במ"ש במכתבו פ"ש מגיסו מוהר"ר משלם וכתבו מלא שהי' לו לכותבו חסר מטעם שמא יבואו לטעות וללמוד ממכתבו ולכותבו גם בגט כן, ואף שבאמת גם אם כתבו מלא כשר כמ"ש הרמ"א בסי' קכ"ט וכ"כ הט"ז שם בשא"מ ס"ק כ"ה וגם הרמ"א ז"ל הודה לו במכתבו השני וכתב לו פ"ש מגיסו משלם חסר, והנה מזקנים נתבונן כמה וכמה חשו בזה אף במכתבים בעלמא וא"כ ק"ו בן בנו של ק"ו איך יכתוב רב דעתו להלכה למעשה להכשיר לכתחלה בדבר שאף בדיעבד יל"ע דהא בודאי בכל כה"ג יש לחוש חששא גדולה שיבואו המסדרים לעשות כן ובפרט רב מוסמך ומפורסם בודאי בכגון דא אמרו חז"ל הזהרו בדבריכם וכו' וכ"ש עתה שראיתי שקבע דבריו בדפוס בספרו הנד"מ ובפרט בנושא חמור אשר הרבה שקדו חז"ל על תקנות בנ"י וגזרו אומר שכל

מי שא"י בט"ג לא יהיה לו עסק עמהן וכבר נודע מ"ש בשו"ת פנ"י והובא בט"ג בכ"מ דר"ל בזה דאף שלא יוכל לתקן שיהי' הגט כשר לכתחלה אסור להתעסק בו ודפח"ח יע"ש, ובפרט אחר שכבר ראה וידע היטב שכמה גדולים חשו לדברי אף לענין דיעבד איך לא החשיב דבריהם ועומד על דעתו אף לענין לכתחלה והנה כבר אמרו חז"ל דלמה נקבע ההלכה כב"ה מפני שהיו שונים דברי חבריהם ולא עוד וכו' ובפרט שעיינתי כעת בתשובתו הנ"ל ולא מצאתי בדבריו שום מענה על דברי מכתבי שכתבתי לו בארוכה בזה והנה לא די לפניו במה שעשה שלא כהוגן במכתבו הנ"ל שהשיב דבר בטרם שמע דברי (כי הנה מ"ש במכתבו שראה דברי הנה זה כתבתי להמסדרים בקצרה בלי שום ביאור לבאר לי טעמם בזה כי אמרתי שלא ילכו בגדולות ויבארו לי טעמם בזה ואף אם שגו בזה נוכל עדיין לתקן המעוות בקל כי הי' תיכף אחר נתינת הג"פ וכמ"ש בתה"ד בסי' רל"ג דאם נודע ביומו אין כ"כ זילותא דב"ד ולכן לא הצרכתי לבאר בארוכה טעמי ונימוקי) אף גם זאת הנה יצא בקן קולמסו לדבר סרה עלי בלשון גבוה ושפך חמתו בעטו בדברי בוז ונתן בידם חרב להבאישני בעיני בני עירי ולהצית אש המפלגות כי הנה המה הוסיפו וגרעו והעתיקו מזה כמה וכמה העתקות ודבקו אותו בכל בתי כנסיות לולא ד' הי' בעוזרי להפר עלת בדים אז אבדתי בעניי כי הנה כל פה דובר נבלה וחסדי ד' אזכיר כי ב"ה אשר לא השבית לנו חכמי אמת כי הנה בבוא מכתב השני מהרה"ג הצ' מהרישטאפאל שליט"א וכ"ש בבוא מכתב שאר הרה"ג נ"י הנה נסתמו ונסכרו פי דוברי שקר והנה אף שלא עשיתי כמעשיהם להכריז דברי מכתבם בבתי כנסיות ולא הוצאתם חוץ לביתי מ"מ הנה האמת עד לעצמו ומעט מן האמת דוחה הרבה וכו' כמ"ש בחו"ה וברגע אחד נתפרסם בכל בני עירי כי הצדק אתי בזה והנה גם בזה הוכחתיו במכתב גלוי הנ"ל כי הנה אף אם הי' הצדק אתו הנה לא טוב עשה אשר פחז במכתבו לכתוב עלי דברים כאלה ובפרט ליתן אותו בידם כי הנה אף אם הי' רוצה להחזיק במעוז הרבנים המוסמכים מאתו מ"מ הי' די לפניו במה שכתב במכתבו שהגט כשר אף לכתחלה ואף אם הי' רוצה למשוך בשבט פיו ולכתוב אלי דברי כבושים לפי דעתו שפגעתי בכבוד הרבנים בחנם הנה הי' יכול לשום דברי אלי ביחיד והנה חוץ שהוא נגד דעת תוה"ק ודעת חז"ל בכ"מ כנודע שצריך להוכיח ביחיד תחלה ובפרט למי שנושא עליו דגל התורה ומכונה בשם חכם (ואף שבאמת בעוה"ר עתה כמעט נתקיים בנו מאה"כ ואבדה חכמת חכמיו כנודע דאין לנו דין ת"ח ואף לענין צורבא מרבנן אף שדעת השבו"י בח"א בסי' קי"ד בפשיטות דגם עתה יש לנו דין צורבא מרבנן דלא כמ"ש הסמ"ע בחו"מ בס"ס רס"ב מ"מ הנה המעיין בב"י א"ע בסי' קל"ב והובא ג"כ בב"ש שם בסק"ו במ"ש בשם

המ"מ משמע לכאורה כמ"ש הסמ"ע הנ"ל ושוב מצאתי שהג' מהרי"ש מלבוב הרגיש בזה וכתב שבגי' הש"ע חו"מ האריך בזה ואינו כעת ת"י וסיים דצע"ג וכתבתי בגי' הש"ע שלי דבאמת המעיין במ"מ ובב"י שם יראה להדיא דכונת המ"מ כיון דאין מצוי עתה כ"כ צורבא מרבנן ויבואו לידי מחלוקת לכן החמירו באיסור ערוה החמורה משא"כ בהא דחו"מ בודאי י"ל דגם הם ס"ל כמ"ש השבו"י הנ"ל) הנה מבואר בש"ס דכבוד אלקים הסתר דבר והוא הלכה פסוקה בר"מ כמו שהארכתי במכתבו אליו בזה ובפרט שלא עמד בדיבורו כי הנה זה איזה שבועות קודם כתבתי לו בנידון הרבנים החדשים אשר באו להס"ג והשיב לי שאף שודאי כבר נודע בשערים המצוינים בהלכה איסור השגת גבול ובפרט בנושאי דגל התורה הנה עכ"ז לא יוכל לבוא בכתובים כי הנה הנסיון הורה לו לברוח מן המחלוקת כמפני האש והנה עתה בבוא מכתבם הנה פחז כמים ורץ כצבי לתוך אש המפלגות בדברים כאלה והנה האריכות בזה אך למחסור:

ומעתה נבוא לעמק יהושפט דהנה במ"ש הרב הנ"ל בתשובתו דאף בשם ארון אם לא רצה המסדר לכותבו אין קפידא וביאר בטעמו דבס' דב"ח האריך והעלה דצריך לכתוב המכונה ארון ואם כתב דמתקרי פסול והג' מהרי"ש מלבוב כתב להיפך דצריך לכתוב דמתקרי דוקא ואם כתב המכונה פסול והב"ש כתב דכשיש ספק בקה"ש איך הוא טכסיס כתיבתו נכון להשמיטו לגמרי וא"כ ה"ה בנ"ד שיש ספק בדמתקרי ולדעת הש"ע וס"ש א"צ לכותבו דהו"ל קיה"ש וכ"נ דעת הב"ש ואח"כ האריך דעדיין יש לפקפק בזה דאפ"ל דדוקא במקום שיש ספק בטכסיס כתיבת השם משא"כ בנ"ד אכתי יש לתקן ולהקדים שם הכינו וכמ"ש האחרונים גבי הא דמשה ליב בפלוגתת הב"ש ונוב"י ואח"כ העלה דגם עצה זו אינה מבוררת וציין לבית אפרים סי' פ"ה ובלקש"ש סי' ט"ו יעו"ש ע"כ תו"ד:

א) והנה מתחלה אומר שבעיקר ספיקו אשתמיט לי' ד' הרמ"א בת' סי' פ"ד שכ' וז"ל ולא נאמר מאחר שדבר זה מפוקפק לא נכתב אלא שם אחד הרגיל בו ובו הגט כשר דלא גרע מחניכתו שרגיל בו שכותבין אותה לחודה לפי דעת כמה פוסקים דנראה דמאחר שדבר זה תלוי באשלי רברבי דלרמב"ם ורש"י אין להכשיר בכה"ג כ"א בדיעבד לכן ניחוש לדבריהם לכתחלה עכ"פ כי אין חילוק זה בין מתקרי למכונה כדאי לכנוס בספק זה הרי דברי הרמ"א ברור מללו דאף במקום שבדיעבד כשר לכ"ע בהשמטתו ולדעת כמה פוסקים אף לכתחלה א"ל לכותבו מ"מ אין לחוש ולהשמיט שם הנ"ל בשביל ספק דמתקרי והמכונה וא"כ כ"ש בנ"ד לדידן לפי מ"ש בג"פ להחמיר כדעת הש"ג בדעת הר"מ דאף בדיעבד יש חשש אף בכותב שם העיקר לבד א"כ בודאי לדעת ס"מ כאן יש בזה חששא אף לענין דיעבד בודאי אף אם היה דברי האחרונים כראי חזקים אין לזוז אף

זיז כ"ש מדברי רבן של ישראל הרב רמ"א דאין לחוש על ספיקות כאלו ולהשמיט שם זה כמובן, ועוד דהנה המעיין שם בתשובת הרמ"א במה שסיים שם וז"ל ואין לשנות המנהג ולא לכתוב שום כינו אבי המגרש שאין צריכים לכותבו אפילו לכתחלה לדעת קצת רבוותא מאחר דרבים חולקים וס"ל דיש לכותבו לכתחלה וכן המנהג פשוט ואין לשנות המנהג עכ"ל הרי להדיא דאף בכינו בשם האב דבכה"ג יש הרבה צדדים להקל אף לענין לכתחלה חדא דהו"ל כותב שם העיקר ובכה"ג לדעת התוס' והרא"ש וסיעתם אף בשמו ושמה יש להכשיר אף לכתחלה וכמ"ש מתחלה מטעם חניכא ואף לדעת הר"מ ורש"י מ"מ בכינו שם האב בלא"ה דעת הרמב"ן בשם הרי"ף דא"צ לכותבו וכה"ד מהרי"ק בסי' ק"ז וכמ"ש בד"מ שם סק"י ובדיעבד לכ"ע **)א) סתירה על מ"ש הרב דבשביל ספק דמתקרי אפשר דמותר להשמיט לגמרי שם הכינו ובו מבואר תי' על דברי המהרי"ו מסי' כ"ג לסי' ק"צ בנידון אם לא כתבו שם כינו האבות בגט:(** כשר וכמ"ש הרמ"א בסע"ט, הן אמת דהמעיין בד"מ יראה דבמהרי"ו יש סתירה בדין זה דבסי' כ"ג כתב דבדיעבד כשר עכ"פ ובסי' ק"צ כתב דאף בדיעבד פסול כה"ג אכן לאחר העיון הי' נלפע"ד לחלק בזה דהנה בסי' כ"ג שם יראה דלא כתב לצדד כ"א בצירוף הטעם דכתב וכ"ש ועפ"ז י"ל דבהא דסי' ק"צ כיון דמיירי שם בגט שבא ממק"א הנה אפ"ל דשם לא הי' נכתב וכל שום כנודע דיש כמה מקומות שאין כותבין וכ"ש ולכן החמיר בזה אף בדיעבד, עוד נלפע"ד דאפ"ל דמ"ש בסי' כ"ג להקל בדיעבד מיירי דוקא בשכבר ניתן הגט אכן בסימן ק"צ מיירי שעדיין לא ניתן הגט לכן שפיר החמיר שם ויהי' איך שיהי' עכ"פ מדברי הרמ"א הנ"ל מבואר להדיא דאף שאין בזה שום חשש כלל לענין דיעבד ואף לכתחלה כשר לדעת רוב הפוסקים אלא שנהגו להחמיר כדעת המחמירים מ"מ אין לשנות המנהג מטעם ספק דמתקרי או המכונה וכ"נ עוד שם במ"ש דאין להקפיד לכתוב דמתקרי בכ"מ וכו' ואע"ג דכתבו לכתוב בעברי דמתקרי ובלע"ז המכונה היינו לסימנא בעלמא שלא נטעה לכתוב המכונה בעברי אבל לא להיפך דמתקרי כולל הכל עכ"ל, ויעו' בג"פ בס"ק פ' במ"ש דלכן אין לכתוב כינו משפחה מטעם דיש ספק אם דינו בהמכונה או בדמתקרי וסיים דכ"ה בתשובת הרמ"א שם אפ"ל דדוקא בכינו משפחה כתב להחמיר מטעם זה דבכינו זה אפשר דיש קפידא אף בדמתקרי ויעו' במ"ש לקמן בזה:

ב) וגם במ"ש הרב הנ"ל דלהקדים ב) סתירת דברי הרב שם ארון ג"כ אין ברור וציין במ"ש בדין אם מותר לשו"ת ב"א ולק"ש סימן ט"ו דקיה"ש. להקדי' קיה"ש לש' העיקר גרע מהקדים שם הטפל יע"ש הנה וביאור בדעת הט"ג לכאורה דברי הט"ג צ"ע כיון דנקרא בלק"ש סימן ט"ו במ"ש בפי כל בקיה"ש א"כ בודאי אם כתב דקיה"ש גרע משם טפל:

שם זה לבד הי' הגט כשר מטעם חניכא שהכל קורין אותו וא"כ איך נאמר עליו דהוא גרע משם טפל דהא בגירש בשם הטפל קי"ל דאין להקל כ"א במק"ע ואדרבה לכאורה שם זה עדיף אף משם העיקר דהא גם בכותב שם העיקר לבד דעת הג"פ דאין להקל כ"א במקום דחק שא"א להשיג גט אחר כ"א ע"י טורח רב (ועי' בלק"ש שם במ"ש הט"ג בשם הג"פ דבכה"ג שכתב שם העיקר לבד אין להקל כ"א במק"ע גדול ולכאורה הוא שלא בדקדק דהא במק"ע מתיר שם אף בכותב שם הטפל לבד ובכותב שם העיקר דעתו להקל אף במקום דחק יע"ש) הן אמת דבשו"ת שיבת ציון כתב לפקפק דאפשר דקיה"ש אין לו דין חניכא שהכל קורין אותו אכן באמת המעיין בב"ש גבי שרה שערלין יראה להדיא דאף בכותב שם הקיצור ג"כ כשר מטעם דהו"ל חניכא וכ"נ עוד מדבריו בכ"מ וכ"נ באמת גם דעת הט"ג בכ"מ ועי' בשא"י בט"ג במ"ש דאם כתב יודה לבד כשר מטעם חניכא אף דהו"ל רק קיה"ש כמ"ש שם דבאמת א"צ לכותבו כלל אכן לאחר העיון נראה דע"כ לא כתב הט"ג בלק"ש לפקפק בזה אלא בנידון דידי' דמיירי בקיה"ש דאין הכל קורין אותו רק שנקרא כן בפי הרוב והמיעוט קורין אותו בשם העיקר ובכה"ג באמת אין לו דין חניכא שהכל קורין אותה וכמ"ש שם להדיא ולכן בכה"ג שפיר כתב דיש לפקפק דשמא גרע משם טפל משא"כ בקיה"ש דנקרא בו בפי כל בודאי אין בו שום חששא כלל כיון דעדיף אף משם העיקר וכמ"ש ויעו' בג"פ בס"ק ס"ז במ"ש לפרש דמ"ש בש"ע דא"צ לכתוב קיה"ש היינו דוקא היכי דנקרא עכ"פ בפי המיעוט בשם העיקר אכן אם כ"ע קרי לי בקיה"ש בכה"ג צריך לכותבו וכה"ד מהרי"ט שם וגם הביא דבשו"ת לחם רב כתב דבכה"ג צריך לכתוב שם הקיצור לבד ואם כתב שם העיקר ודמתקרי על שם הקיצור פסול יע"ש וז"ב, ומ"מ עדיין יל"ע קצת דכיון דביארנו דאף קיה"ש יש לו דין חניכא א"כ לפמ"ש כל האחרונים לבאר דעת הר"מ במ"ש כתב חניכא דדינו כשם טפל יע"ש א"כ ה"ה בנ"ד לא עדיף משם טפל אכן בלא"ה לפענ"ד הנה מדברי הרמ"א בתשובה הנ"ל נראה דאין זו דרך בטוחה שהרי כתב דכל שיש בזה איזה חששא כ"ד אף לענין לכתחלה אין להשמיטו בשביל ספק דמתקרי או המכונה וא"כ בנ"ד הרי מבואר בב"ש בסק"ד דלדעת הר"ת עכ"פ מבואר בש"ס להדיא דאין להקדים שם הטפל אף במקום ששני השמות כתובים במפורש וסיים דאין ליתן גט זה כ"א במק"ע א"כ בודאי לפי שיטת הרמ"א אין להקדימו בשביל ספק דמתקרי או המכונה וכ"ש לפי מ"ש הג"פ בשם הראנ"ח לפרש דבכה"ג לדעת ר"ת אף בדיעבד פסול בודאי דלית דין צריך בשש דלדעת הרמ"א אין לכנוס בשביל זה לספיקות הנ"ל ואף דבאמת דעת הט"ג בכ"מ להקדים כה"ג שם שנקרא בו בפי כל ולכתוב ע"ש השני דמתקרי יע"ש בלק"ש סי' ה' וכ"ד מ"מ גם

דבריו צ"ע לפ"ז ואפ"ל דס"ל דע"כ לא כתבו האחרונים להחמיר בזה כ"א בשם טפל שאינו נקרא בו בפי כל משא"כ בנ"ד שנקרא בפי כל בשם זה דבאמת כ"כ דעדיף יותר אף משם העיקר לבד בכה"ג כ"ע יודו דעכ"פ אם שני השמות כתובים להדיא בודאי דאין בזה שום חששא כלל דהא אף אם לא הי' כותב כלל שם השני ג"כ כשר לכתחלה ומ"מ עדיין יל"ע קצת בזה כיון דמבואר בכל הפוסקים דשם שחותם ועולה לתורה הו"ל עיקר השם נגד שם דנקרא בו בפי כל וישנו בדין קדימה לשם הלע"ז עכ"פ לכתחלה א"כ איך נקדים שם השני בשביל ספק דמתקרי ומפשטות דברי הרמ"א הנ"ל משמע להדיא דאין לדחות שום דבר מפני חששא הנ"ל, ושוב מצאתי לכבוד הרה"ג בעל קב ונקי ז"ל בסוף כלל ל"ח שתמה על הט"ג הנ"ל מכח דברי הרמ"א אכן כ"כ דבאמת אין זה תמי' כ"כ דבכה"ג אפשר כ"ע יודו כמש"ל:

ג) **במה** שנאחז הרב ג) וגם בעיקר הספק שנסתפק הרב בסבך אם שם ארון הנ"ל בנידון שם ארון אם דינו בדמיתקרי או בהמכונה מחמת דבס' דינו בהמכונה או בדמתקרי דב"ח כתב דדינו דוקא בהמכונה ובשו"ת בדמתקרי עפ"י פלוגתת. מהרי"ש כתב דדינו דוקא בדמתקרי הג' מוהרח"צ והג' ואם כתבו במכונה פסול הנה המעיין מוהרי"ש ופלפול ארוך בשו"ת מהרי"ש ח"א סימן ק"ד יראה שבאמת על מדוכה זו ישבו דבאמת כבר תברה הג' הנ"ל לגזיזה גדולי הקדמונים, וביאור דעת כל האחרונים בזה והשגה על הרב בעל קב ונקי וספר שולחן המערכות:

וצידד לומר דהעיקר כדעת הב"ש דדינו בהמכונה אלא שלא החליט דבר זה ומ"מ עכ"פ לענין דיעבד בודאי י"ל דגם הוא יודה למ"ש הדב"ח והוא באמת דעת הב"ש וכ"ה להדיא בס"מ שם דדינו בהמכונה וגם במ"ש הדב"ח לחשוש בדמתקרי אף לענין דיעבד ג"כ דבריו תמוהים מדברי הרמ"א בתשובה הנ"ל דבדמתקרי בודאי אין בו חששא לענין דיעבד וכ"נ הסכמת כל האחרונים בזה, וצ"ע בגוף הספר כי אינו ה"י וגם בעיקר הפלוגתא שבין האחרונים בזה הנה עיקר יסוד דבריהם בזה הוא ממ"ש הג' בעל בית אפרים דצריך לכתוב דמתקרי ארון והוא אזיל לשטתו בט"ג דכל שם שיש לו פתרון בלה"ק אף שאינו שם לעצמו מ"מ דינו בדמתקרי כמ"ש בשא"א ס"ק ל"ז בשם מלך ובשא"ש בשם שואל והנה באמת דבר זה במחלוקת שנוי' גבי שם חבל דהנה דעת ס"מ וזכרון משה דצ"ל המכונה חבל ובס"ש תמה על הז"מ דלמה כתבו בהמכונה כיון דחבל הוא לה"ק והנה בב"ש עצמו יש לכאורה סתירה בזה דהנה בשא"ח גבי שם חבל העתיק דעת ס"מ דצ"ל עליו המכונה וכ"נ באמת דעתו בכ"מ גבי שם ארון וגבי שם קנה וגבי צפרה פורה ועוד בכ"מ אכן בשא"ר העתיק דברי הס"ש דצ"ל דמתקרי חבל דלה"ק הוא

ע"ש ועי' בט"ג שא"ח שם ובשא"ר שהרגיש בזה דיש סתירה ממ"ש כאן למ"ש בשא"ר ולפלא שלא הרגיש בזה שבאמת מבואר בכ"מ כמ"ש בשא"ח וכמש"ל, וראיתי בספר קו"נ במ"ש לתרץ דברי הב"ש ע"פ מה שמצא בב"ש מהד"ק בשא"ר רחבי' דמתקרי חביה רחביה המכונה חבל ועפ"ז העלה דט"ס נפל בב"ש מהד"ב וצ"ל המכונה חבל ומ"ש דלה"ק הוא גם כן ט"ס וצ"ל אחר שם חבי' ונסתייע לזה ממ"ש בספר חקי דרך הג"ה ממ"א רחבי' המכונה חבל יע"ש אכן לפענ"ד אין דבריו מוכרחים דשפיר י"ל דבכוון שינה הב"ש במהד"ב ממ"ש במהד"ק דבמהד"ק נמשך אחר ס"מ וז"מ וכמ"ש בשא"ח כאן אכן במהד"ב כאן חזר בו וס"ל כדעת הס"ש דדינו בדמתקרי וכ"נ להדיא ממה שסיים דלה"ק הוא והן הן ממש דברי הס"ש הנ"ל, ומ"ש הוא ז"ל דקאי על שם חבי' ז"א דא"כ הו"ל לומר דהוא שה"ק וכמ"ש באמת בזה בביאור לס"מ בשא"ח דאף, דהוא קיה"ש מ"מ צ"ל מטעם דהוא שם לעצמו בנחמיה ז' ע"ש א"ו דקאי ע"ש חבל וכמ"ש הס"ש, ומ"ש להסתייע מדברי הח"ד בשם מג"א גם ז"א דלפענ"ד אין כוונת הח"ד ומ"א להגיה כן בדברי הב"ש אלא שכתב כן להכריע בזה באמת דלא כמ"ש הב"ש וס"ל כדעת ס"מ וז"מ הנ"ל ועי' בביאור לס"מ שכ' שכן הוא דעת הד"מ הן אמת דלכאורה י"ל במה שהכריע הב"ש כמ"ש בס"ש דהא בס"ש עצמו בשם שבתולה כתב לתרץ דברי הז"מ ע"פ מ"ש הרח"ש דשם זה כיון דודאי אינו שם לעצמו אלא כינו שמכנים ע"ש שנולדה בשבת ולכן דינו דוקא בהמכונה יע"ש ועי' בט"ג בשא"ח שהרגיש בזה וכתב דהב"ש לא ניחא לי' בתי' הס"ש הנ"ל:

אכן באמת אכתי צריך להבין כיון דבלא"ה דעת הד"מ וס"מ וז"מ דדינו בהמכונה וגם הס"ש עצמו אף שנתקשה בזה מ"מ העלה ארוכה לקושיתו וא"כ איך דחה דברי כל הגדולים בלי שום ראי' כלל ועכ"פ אם הי' דעתו לחלוק עליהם הו"ל לבאר טעמו בזה, שוב ראיתי דלמ"ש הג"פ בס"ק פ"ד ובס"ק ע"ו דבכינו שהוא בלה"ק ואינו שם העצם כמו חכם או שבתולה ואבן עזרא וקמחי וכדומה בכה"ג לדעת הב"י צריך לכתוב עליהם המכונה ולדעת הרמ"א צ"ל עליהם דמתקרי מטעם שהם לה"ק יע"ש א"ש דברי הב"ש הנ"ל דהא עיקר תי' הס"ש הוא מטעם דאינו שם העצם וא"כ כ"ז ניחא לדעת הב"י אכן לדידן אף בכה"ג צ"ל דמתקרי, ועפ"ז יל"ע במ"ש הט"ג בשא"ח בשם הג"פ דצ"ל המכונה חכם וסיים הוא ז"ל דלפענ"ד עדיף לכתוב בכה"ג דמתקרי דלמה תלה זה בדעתו וגם מטעם שלא יטעו לכתוב ע"ש הקודש המכונה יע"ש דהא לפמ"ש הג"פ כאן הן הן ממש דברי הרמ"א דבכה"ג דינו דוקא בדמתקרי וכ"נ מדבריו שם בע"נ במ"ש כמ"ש מרן בסעי' י"ז דכל חניכא כותבין המכונה אף שהוא שם העברי הרי להדיא שתלה דינו דוקא

לפמ"ש המחבר משא"כ לדידן לפמ"ש הרמ"א ויעו' בט"ג שא"מ ס"ק ל"ה העתיק ג"כ דברי הג"פ בדין שם מורינו דג"כ דינו בהמכונה וכפי הנראה דהסכים עמו בזה, אכן למ"ש ז"א דהג"פ אזיל לשיטתו דנמשך אחרי דברי הב"י משא"כ לדידן דינו בדמתקרי דוקא ויעו' בספר שלחן המערכות שנדפס מחדש העתיק ג"כ דברי המהרח"ש דבשם שבתולה צ"ל המכונה דוקא ולא דמתקרי מטעם דאיני שם העצם ולמ"ש ז"א דכ"ז לפמ"ש המחבר משא"כ לדידן, אכן לפי מ"ש אכתי צריך להבין דעת הז"מ וס"מ וד"מ הנ"ל במ"ש בכמה מקומות דדינו בהמכונה דהא לפי שיטת הרמ"א הנ"ל באמת דינו בדמתקרי וכמ"ש, וראיתי בספר שלחן המערכות בשא"א ס"ק כ"ז במ"ש לתרץ דעת הב"ש דס"ל דדוקא בכינו אם הכינו יש לו הוראה בלשון הקודש אף שאינו שם לעצמו מכל מקום דינו בדמתקרי ולכן כתב אורי דמתקרי אהוביה וכן מנחם דמתקרי מן וכן רחבי' דמתקרי חבל משא"כ בקיה"ש אם דומה ממש לשם אף שיש לתיבה הוראה בלה"ק מ"מ כל שאינו שם לעצמו דינו בהמכונה דוקא ולכן גבי קנה ופורה וארון העלה דצ"ל המכונה ואם אינו דומה ממש לשם הדר דינא דהו"ל ככינו, ולענד"נ דא"א להעמיס כן בדברי הב"ש דא"כ הו"ל לבאר טעמו ונימוקו בזה כיון דכל הגאונים לא ס"ל לחלק בזה וכמש"ל ועוד דהא לפי דעת המהרי"ק וב"י הנ"ל באמת קיה"ש עדיף מנינו כיון דהוא יוצא משה"ק ודינו תמיד בדמתקרי וכמ"ש במהרי"ק להדיא משם פורה וחקין ונהי דאנן ס"ל דצריך שיהי' דוקא לה"ק מ"מ איך נעשה בזה מחלוקת מהיפך אל ההיפך דקיה"ש שיוצא משה"ק ודמי לי ממש יהי' דינו במכונה אף שהוא לה"ק וכינו כה"ג יהי' דינו בדמתקרי:

שוב ראיתי דבאמת על מדוכה זו כבר ישבו כמה גדולים גבי מנחם מן יעו' בב"ש שא"מ שכ' בשם ס"ש דצ"ל דמתקרי מן ואם כתב המכונה ג"כ כשר ובשם ס"מ דצ"ל מאן וסיים הב"ש דבכה"ג כשכותבין באלף לכ"ע צ"ל עליו המכונה אף לכתחלה דבשלמא אם כותבים מן בלי אלף הוא שם הקודש ע"ש ויקראו את שמו מן או שהוא מן מן מנחם יע"ש והנה לכאורה משמע מדבריו דבאמת אם נגזר מן מנחם אף שאינו שה"ק דינו בדמתקרי אכן באמת צ"ע דהמעיין בב"ש שא"ס בשם שעי' יראה להדיא דאף ביוצא משה"ק דינו בהמכונה וכ"כ בשנ"ב גבי שרה שארקא ובשנ"ס גבי סאייה וכ"נ באמת ממ"ש מהרי"ק להוכיח דינו דביוצא משה"ק דינו בדמתקרי ממ"ש הסמ"ק דא"צ לכתוב דמתקרי חקין ופורה הרי דאם הי' צריך לכותבו הי' צ"ל דמתקרי א"כ ממילא לדידן לפמ"ש דלא קי"ל כמהרי"ק ע"כ צ"ל בהא דהסמ"ק או דל"ד נקט שם דמתקרי או דבאמת גבי חקין ופורה דינו בדמתקרי וכמ"ש היש"ש הובא בט"ג שא"ס סק"ב דחקין ראוי להיות שם בפ"ע כמו חקים ופורה הוא מלשון המקרא יע"ש ומזה משמע להדיא דבשאר קיה"ש אף שיוצא

משה"ק דינו בהמכונה דוקא ויעו' בט"ג שם בשא"מ בס"ק י"ג במ"ש להשיג על הס"ש במ"ש דכיון דנגזר משם מנחם דינו בדמתקרי דאפ"ל דאף שנגזר משם מנחם אפ"ה הו"ל שם הלע"ז ולכאורה גם דבריו צ"ע דלמה הוצרך לכל הראיות והא דין זה מבואר בכ"מ דבכל קיה"ש אף שיוצא משה"ק דינו בהמכונה, ועוד דאדרבה על הס"ש באמת לק"מ דהרי סיים שם ומאחר דהוא שם הכתוב בתורה נראה דשפיר טפי לכתוב דמתקרי הרי דארכבי' אתרי רכשי וכ"ה באמת במהרי"ב שם א"כ י"ל דבאמת אם לא הי' שם מן נמצא בתורה בודאי גם הוא יודה דדינו בהמכונה, הן אמת דלפמ"ש הב"ש בשמו גבי שם שעי' ושנ"ב בשם שארקא יקשה לכאורה על הס"ש להיפך דלמה לי' הטעם שהוא ע"ש הכתוב דהא לשיטתו הי' די בטעם הא' כיון דנגזר משם מנחם ויוצא ממנו דינו בדמתקרי ואפשר דמטעם זה נדחקו הב"ש וט"ג הנ"ל ופי' בו דמ"ש ומאחר דהוא שם הכתוב בתורה הוא באמת טעם אחר ע"ז ועדיין צ"ע בזה גם בעיקר מ"ש הס"ש וב"ש דבנגזר משם מנחם צ"ל בדמתקרי ג"כ לכאורה צ"ע דהא המעיין בישו"ש במ"ש על המהרי"ב דמ"ש לכתוב הכינו יפה כתב דאין מוכרח כ"כ שהוא ממנחם יע"ש משמע מדבריו דבאמת אם הי' ברור לנו ששם מן בא משם מנחם לא הי' צריך לכותבו כלל, וגם דברי הישו"ש לכאורה צ"ע דמשמע מדבריו דגם מהרי"ב ס"ל כן דאם הוא ודאי משם מנחם א"צ לכותבו ובאמת המעיין במהרי"ב דמתחלה שם דהוה ס"ל דודאי בא משם מנחם הוה פשיטא לי' דצריך לכתוב עליו דמתקרי (בצירף הטעם דהוא ע"ש הכתוב) וממילא פשיטא דצריך לכותבו רק אח"כ כשנסתפק בשם זלמן דשמא הוא קיה"ש מסוף השם כתב דדינו בהמכונה ע"ש (ואפשר דמ"ש הרש"ל דאין מוכרח שהוא בא ממנחם ר"ל כמ"ש מהרי"ב מתחלה כיון דשם מן הו"ל כינו למנחם ולמנשה ומנוח ומנוש לכן צ"ל) וגם בגוף דברי המהרי"ב יל"ע וכמ"ש בט"ג שם:

והנלפע"ד בזה בכונת המהרי"ב הוא דמתחלה הוה ס"ל דשם מן הוא כינו משם מנחם וכדומה וא"כ לכאורה הו"ל קיה"ש וא"צ לכותבו וע"ז כתב דאפ"ה צ"ל מטעם דהו"ל כינו לכמה שה"ק מנחם מנוח מנשה וס"ל כמ"ש אחרונים דבכינו שיש לו ב' שה"ק צ"ל ואף שמובלע בעיקר השם צריך לכותבו ואח"כ כתב דעדיף יותר לכתוב עליו דמתקרי (ור"ל דאף דבאמת נראה דהו"ל קיה"ש ובקיה"ש דינו לדידן בהמכונה וכמש"ל ואף בשיוצא משה"ק מ"מ בנ"ד) כיון שהוא תיבה דכתיבא בתורה וגם הוא שם דבר (נראה דר"ל שהוא מונח בעצם לשם איזה מין כמו בנ"ד שהוא שם למן) ואולי אפשר שגם לאדם קורים לו מן (לכן שפיר צ"ל עליו דמתקרי) ומשום הכי נראה נמי דלא סגי במנחם ע"כ, ולפ"ז יצא לנו דקיה"ש שיוצא משה"ק ויש למלה הנ"ל פתרון בלה"ק וגם הוא שם דבר בלה"ק

כמו תיבת מן שפיר צריך לכותבו ודינו בדמתקרי, ונראה דהוא ע"פ מש"ל בשם רש"ל בישוב ראיות המהרי"ק מהא דסמ"ק בהא דחקין ופורה דאי לא דהוה ברירא להו דהו"ל קיה"ש הי' דינו בדמתקרי כמש"ל ואח"כ כתב עוד המהרי"ב כיון די"ל דהו"ל קיה"ש משמות הלע"ז כמו זלמן וכדומה ולכן צריך לכותבו אף אם נאמר דאינו כינו לשום שם קודש אחר מ"מ כיון דיש להסתפק בו דשמא הוא קיה"ש משם לע"ז הנ"ל ולפ"ז סיים ג"כ דצ"ל המכונה ולא דמתקרי והיינו דע"כ לא הכריע מהרי"ב מתחלה דדינו בדמתקרי כ"א בשיש בו ג"כ מעלה דיוצא משה"ק משא"כ עתה דנסתפק מהרי"ב דשמא באמת אינו יוצא משה"ק והטעם בזה דהא אף ביוצא משה"ק מ"מ אין דינו בדמתקרי כ"א מטעם צירוף הספק דשמא באמת הונח לו כינו זה בתחלה ע"ש המלה בלה"ק משא"כ בנ"ד ובפרט די"ל דכ"ז דוקא בצירוף דעת המהרי"ק דבלא"ה ס"ל דביוצא משה"ק דינו בדמתקרי משא"כ בנ"ד, ועוד דלפמ"ש דעיקר דין זה נובע מהראי' שהביא מהרי"ק מהא דסמ"ק וא"כ בנ"ד די"ל דהוא משם לע"ז ממילא ל"ד להא דסמ"ק.

ובהכי אפשר לישב ג"כ מה דקשה לכאורה על הא דמהרי"ב דהא קי"ל דבכל ספק עדיף יותר לכתוב דמתקרי וכמ"ש הרמ"א בתשובה דבנ"ד דאיכא כמה ספיקות א' דשמא בא משם הלע"ז ואף אם בא משם הקודש שמא לא הונח בעצם בתחלה ע"ש הכתוב בתורה ובפרט דנראה מענינו שהוא שם הלע"ז וכמ"ש מהרא"ש הובא בט"ג כאן שא"מ ס"ק י"ג הנ"ל ובכה"ג אפ"ל דאף רמ"א יודה דדינו בהמכונה וע"ז השיג עליו בישו"ש (בסי' כ"ח) דמה שהעלה דצריך לכתוב הכינו יפה כתב וכמש"ל אף דלמהרי"ב הוא מטעם דחשש בסוף לשם לע"ז ולרש"ל ע"כ הוא רק מטעם שכתב המהרי"ב מתחלה או מטעם שהוא כינו גם לשאר שה"ק או מטעם שהוא עצמו הונח בתחלה ע"ש הכתוב, ושוב עיינתי בישו"ש כתב להדיא וז"ל דאין מוכרח שהוא נגזר מן מנחם דשמא מאיש אחר הוא (ור"ל כמ"ש מהרי"ב דשמא הוא כינו לשה"ק אחר) וכ"ש שיש לכתוב מנים, אבל במה שכתב לכתוב המכונה ולא דמתקרי לא נהירא שהרי מלה עברית הוא ושם עברית הוא ולמה נאמר שהוא נגזר מלשון אשכנז דלא ידעינן ולא ניזל בתר גופא דשמא שהוא שם בפ"ע עכ"ל הישו"ש (ובט"ג העתיק בלשונו ולא נגזר בתר גופא דשמא הוא שם בפ"ע והנה במה שהעתיק ולא נגזר נראה דהוא ט"ס וצ"ל כמ"ש בישו"ש שהעתקתי ולא ניזל אכן במה שהעתיק דשמא הוא שם בפ"ע בזה נראה יותר בפי גי' דבאמת בודאי אין זה ברור שיהיה שם בפ"ע) ויצא לנו דדעת רש"ל דאף דיש לתלותו קצת בשמות הלע"ז מ"מ כל שאין ברור לנו שבא משם לע"ז ויוצא משה"ק ויש למלה זו פתרון בלה"ק והוא שם בעברי לאיזה מין שפיר צ"ל בדמתקרי והן הן ממש דברי הס"ש כמבואר למעיין אלא

שכתב להכריע בדיעבד כדעת המהרי"ב דגם בהמכונה כשר ואף דלכאורה לפי דעת הס"ש גבי שם שעי' וסאייה משמע דאף שאין לו שום פי' בלה"ק מ"מ כל שיוצא משה"ק דינו בדמתקרי וכמש"ל בשם הב"ש אפ"ל דכ"ז דוקא במקום שאין לתלותו בשם לע"ז משא"כ בנ"ד דאפשר לתלותו בשם הלע"ז וכמ"ש בשם מהרי"ב לכן החמיר דצריך להיות בו כל התנאים הנ"ל, עוד אפ"ל ע"פ מ"ש הט"ג בשא"ס דדעת הס"ש באמת דגם בשעי' יש למלה פתרון בלה"ק יע"ש וא"כ ס"ל בכ"מ לגמרי כדעת הרש"ל הנ"ל אכן הב"ש לשטתו בשא"ס ובשנ"ב דס"ל בדעת הס"ש דביוצא משה"ק לבד ג"כ דינו בדמתקרי (אף שאין לו פי' בלה"ק) וס"ל כיון דבאמת דחה הס"ש חששא של המהרי"ב במה שחשש לתלותו בשם לע"ז ממילא הדר דינא דאף שאין לו שום פי' בלה"ק דינו בדמתקרי לכן הבין בדעתו דבאמת אף בטעם א' לחוד יש בו די לכתוב עליו דמתקרי ולכן כתב שפיר דבמן בלי אלף דינו בדמתקרי או מטעם שהוא שה"ק או מטעם שיוצא משה"ק, ויעו' בט"ג במ"ש לתמוה על המהרי"ב דלמה לא תלה לי' בשם גוטמן וכדומה יע"ש, ולפעד"נ דדעת המהרי"ב דבשמות גוטמן וזוסמן וליבמן, הנה עיקר הכינו בזה הוא גוט וזום וליב אלא שמוסיפין תיבת מן והו"ל כמו שיאמרו גוט משנטש וכדומה ולכן ל"מ שאין לתלותו שהוא מכונה בשם מן לחוד כיון דאין זה כלל שם לעצמו אלא צירף לאיזה שם ואפילו אם תרצה לומר שבאמת היה שמו גוטמן אלא שקיצרו כן מלאחר השם כמו בחקין מ"מ ס"ל דגם ז"א דכל קיצור השם צריך להיות בו עכ"פ קצת מעיקר אותיות הברת השם (כמו בחקין שיש בו עכ"פ הח' והק' מעיקר השם) משא"כ בנ"ד שאין בו כלל שום אות משם העיקר ולכן כ' דאין לתלותו כ"א בשם שלמן וזלמן שבאמת בזה תיבת מן המה מעיקר השם:

גם מ"ש הט"ג דמה בכך שהמלה יש לה פתרון בלה"ק מ"מ כיון שלא נמצא כן שיהי' שם לאדם הנה כ"כ דדעת הרש"ל כיון דשם זה נמצא בכתוב י"ל דהונח בו בעצם בהתחלה ע"ש הכתוב בצירוף הטעם דבלא"ה הו"ל יוצא משה"ק וגם המהרי"ב ס"ל כן במקום שא"א לתלותו בשם לע"ז אלא דכאן עיקר חששא שלו הוא מטעם די"ל דהוא שם הלע"ז ודעת הרש"ל וס"ש דאין לתלותו בשם לע"ז כלל ודעת הד"מ וס"מ כפי מה שהעלה מהרי"ב בסופו דכל שיש לתלותו בשם לע"ז א"א הולכים בזה אחר שם הכתוב בתורה ואף שכפי הנראה הוא יוצא משה"ק ויש למלה פתרון בלה"ק אכן במקום שא"א לתלותו בשם לע"ז נראה דלכ"ע דינו בדמתקרי וכמ"ש המהרי"ב בתחלה, והנה כפי הנראה מדברי הב"ש שבאמת לא הכריע בזה בין דעת רש"ל וס"ש ובין דעת הד"מ וס"מ בזה שהרי כתב דאם כותב מאן באלף בודאי צ"ל בהמכונה משמע דמי שירצה לכתוב מן

בלי אלף ובדמתקרי ג"כ אין שום חשש בזה ואם כתבו במכונה ג"כ כשר וכמ"ש בה"ש, ועפ"ז תראה דמ"ש הט"ג בשא"ח בפשיטות להחליט דכל שיש להמלה פתרון בלה"ק דינו בדמתקרי וכ"כ עוד בכ"מ גבי שם מלך וארון הנה באמת דבר זה במחלוקת שנוי' וגם במה שעשה סתירה בדברי הב"ש משא"ח לשא"ר באמת י"ל דהב"ש העתיק בשא"ח דעת ס"מ ובשא"ר העתיק כפי דעת הס"ש וכמ"ש בשם מן דבאמת אין בזה שום הכרעה ומאן דעביד כמר עביד ומאן דעביד כמר ג"כ אין בזה שום חשש וגם זאת לפלא עליו שלכאורה דבריו סותרים זא"ז דהרי בשא"מ דחה בפשיטות דברי הרש"ל וס"ש דמה בכך שיש למלה פתרון בלה"ק וכאן בשא"א ובשא"א ובתשובתו בשם ארון החליט דכיון שיש להמלה פתרון בלה"ק דינו בדמתקרי:

ולמעשה היוצא לנו מזה דבקיה"ש היכי דברור לנו דהוא רק קיה"ש ולא הונח על שם הכתוב בתורה בודאי דא"ל לכותבו ואף אם יבוא לכותבו דינו בהמכונה ואף שיוצא משה"ק וכמ"ש הרש"ל גבי חקין ופורה והיכי שיש לנו ספק שמא הונח בעצם ע"ש הכתוב בתורה והוא שם דבר הנה אם א"א לתלותו בשם לע"ז בזה לכ"ע צ"ל ודינו בדמתקרי ואם אפשר לתלותו גם בשם הלע"ז בזה פליגי דמהרי"ב וד"מ וס"מ ומהרא"ש ס"ל דדינו בהמכונה ורש"ל וס"ש ס"ל דדינו בדמתקרי ואם כתבו בהמכונה ג"כ כשר לדעת הס"ש (וכ"ז במה שאינו שם לעצמו אכן במה שהוא שם לעצמו בודאי צ"ל ודינו בדמתקרי לכ"ע) והב"ש לא הכריע באמת ויכול לעשות כמו שירצה ועפ"ז א"ש הכל דמה שהעתיק הב"ש גבי שם קנה ופורה וארון לשון המכונה דבאמת אין בזה קפידא כ"כ, ואף דלכאורה י"ל גבי שם ארון ושם קנה דהא כאן אין לתלותו בשם לע"ז כלל וא"כ בכה"ג דינו לכ"ע בדמתקרי מ"מ הוא כבר כתבנו דכ"ז דוקא במקום שאין בירור שהוא קיה"ש משא"כ במקום שברור לנו דהו"ל קיה"ש כמו פורה שפיר דינו בהמכונה וא"כ אפ"ל דבכל השמות הנ"ל באמת הי' נראה להם יותר דהמה קיה"ש דהא באמת מה"ט א"צ לכתוב שם קנה ופורה ולכן שפיר כתב בהם לשון המכונה, ואף בשם ארון הנה בב"ש בודאי א"ש שהרי העתיק וא"צ לכתוב המכונה ארון (והיינו מטעם דהו"ל קיה"ש וא"כ ודאי דינו בהמכונה כמו גבי פורה הנ"ל) ואח"כ כשהעתיק דברי ס"מ הנה כתב סתם וי"ל דסומך באמת על מ"ש בשאר מקומות לענין דמתקרי ואף דבס"מ מבואר להדיא דדינו בהמכונה מ"מ י"ל דגם לס"מ באמת ס"ל דהו"ל רק קיה"ש ואף דהחמיר לכותבו מ"מ בזה פשיטא דאינו ע"ש הכתוב ולכן העלה דדינו בהמכונה:

והנה הארכתי בזה אף דבאמת לכאורה אין נ"מ בזה לענין נ"ד מ"מ כתבתי זאת להראות איך שהרב הנ"ל עיקם עלינו הדרך וכתב דבריו בלי עיון כלל ולא כוון בזה להלכה כלל

דודאי בכל כה"ג אין דינו בהשמטת השם ובענין דמתקרי והמכונה יכול לעשות כפי שירצה ובפרט לדידן לפמ"ש הרמ"א בתשובה דבדמתקרי אין בו שום חשש:

ד) **וגם** במ"ש בפשיטות להחליט בדעת ד) סתירה במ"ש להחליט הב"ש דא"צ לכתוב כינו ארון בדעת הב"ש דא"צ כלל הן אמת דלכאורה נראה כן לכתוב כינוי ארון:

ממ"ש הב"ש כאן גבי שם ארון ע"ד הש"ע וס"ש ונ"ש דכן עיקר אכן באמת כ"כ בביאורי לט"ג דיל"ע בזה, דהנה המעיין בביאר לס"מ שם הנה עיקר טעמו בזה ע"פ מ"ש בשם אברוש דכל שנשתנה הכינו בניקד משם העיקר צ"ל ולכן ה"ה בשם ארון דהוא בקמץ ממילא צ"ל דהוא משונה משם אהרן וגם ארנן אף שאינו משונה בניקד מ"מ כיון שהוא בלא"ה משונה הרבה משם העיקר דינו כאברילפא וצ"ל, וא"כ הא הב"ש בשם אברוש ואברילפא העלה כדעת ס"מ דצ"ל מספק ואיך החליט כאן בפשיטות דלא כס"מ והם ממש דין אחד וכ"כ בזה בארוכה שם:

ה) **גם** במ"ש הרב הנ"ל בנידון מ"ש במה שלא כתבו שם ארה והנה מתחלה תפס עלי במה שהעתקתי שם ארה בהא וחשד אותי שלא ראיתי סוף דברי הפ"ת בשם הכרם שלמה בשם הח"ס דדינו בא' ואח"כ יצא להכריע דהעיקר כדברי הח"ס באלף ודלא כמ"ש התשובה מאהבה בשם הנוב"י דאף דשם ארה יוצא משה"ק מ"מ הביא בשם הרה"ג מוולאזין בספרו משיב דבר שהעלה דמה שאמרו דביוצא משה"ק דינו בהא הוא דוקא בש"נ משא"כ בש"א וגם הוא הביא סיוע לזה ממ"ש הב"ש בכ"מ בשא"ב בשם בונא ובשא"מ מונא מאשקא עוד כתב דבהא יש חשש שיבואו לקרותו בחולם כמ"ש בס"ש דנמצא שם ארו בואו ובסוף העלה לסייע ידי המסדרים

ה) **במה** שתפס עלי במ"ש שם ארה בהא וגם במ"ש להכריע כמ"ש בח"ס דדינו בא' וביאור דהעיקר כמ"ש בנוב"י דצ"ל בהא. ועפ"ז מיושב ג"כ מה שהעירו כמה אחרונים בנידון כמה כינוים שמבואר בכמה ספרים דדינם בהמכונה ובאמת נמצאים בתנ"ך שהם שם עצם. וישוב דעת הט"ג בשא"ב והשגה על הרב שהע"מ בזה. עוד ישוב לדעת הנוב"י הנ"ל עפ"י מ"ש הט"ג בשנ"מ סק"ט:

דמטעם ספק זה אם דינו בהא או באלף נכון להשמיטו לגמרי ולסמוך א"ע על דברי הב"ש דהו"ל קיה"ש וכן עשה כמה פעמים הלכה למעשה ע"כ תו"ד, והנה מתחלה אומר דמה שהריץ ראשו לעמוד במקום גדולים להכריע בנידון כתיבת שם ארה דלא כדעת הנוב"י הנה לא זכה לכוון שיחתו דהנה בלא"ה לכאורה לפלא על הגאונים הנ"ל במה שכתבו בהא איך אשתמיט להו מקרא כתוב בדה"א ז' ל"ח שמבואר שם שם ארא בן יתר באלף וגם על הח"ס לכאורה יל"ע א' דלמה הוצרך להכריע מטעם דארה בהא הוא לשון

קללה שבאמת הוא דקדוק חלוש וכמו שאבאר לקמן ולמה לא הכריע בזה מטעם הנ"ל ועוד דכפי הנראה מדברי הכרם שלמה הנ"ל דאף שכתבו באלף מ"מ כתבו בהמכונה כמ"ש הנוב"י ולפמש"ל הי' צ"ל בדמתקרי (וכ"ז הי' בהעלם דבר מהרב המחבר הנ"ל שלא הרגיש בזה כלל) וכמ"ש האחרונים בכ"מ דבכל קיה"ש שהוא שם לעצמו דינו בדמתקרי אכן לאחר העיון נראה דבאמת מה"ט הכריע הג' בנוב"י לכותבו בהא והוא ע"פ מ"ש הט"ג בשא"ב בשם בונא דבס"ש כתב דבד"ה נמצא שם בונה בהא לאיש וכתב בט"ג דמה"ט כתבו האחרונים כאן לכותבו באלף דוקא כיון דידענו דשם בונא באיש זה אינו לשם העצם דהא לס"ת עולה בשם בנימין הרי דאף דהא במקום א' אין קפידא כ"כ מ"מ בחרו יותר לכותבו בא' כדי להבדילו משה"ק ולא יבואו לטעות דהוא שה"ק וא"כ בנ"ד דבשה"ק הוא בא' בודאי כ"ש דנכון להבדילו משה"ק ולכותבו בהא כדין כינו היוצא משה"ק כדי שלא יבואו לטעות עליו שהוא שה"ק וה' במקום אלף בודאי דאין קפידא:

וראיתי בספר שלחן המערכות במ"ש להשיג על הט"ג בזה ממ"ש הוא עצמו בשם חנה כיון דבש"ס נמצא כמ"פ שם חנה בהא ותיבת חנה בעצמה הוא לה"ק לכן דינו בהא ועפ"ז העלה דיש לכתוב בונה בהא ולענ"ד דבריו תמוהים דבשלמא כאן שפיר כתב הט"ג דכיון דבד"ה לא נמצא כ"א בהא ולכן אם נכתוב באלף בזה שפיר יבדילו בין קודש לחול וידעו שהוא שם כינו משא"כ בשם חנה דבאמת נמצאו שמות חנה בש"ס בין באלף ובין בהא א"כ סוף סוף איך שיכתבו לא יהי' בזה שום היכר והבדל דהא אף באלף באמת הוא בש"ס שם העצם לכן שפיר כתב שם להכריע דעדיף לכותבו בה' דה' במקום אלף אין קפידא, עוד נלפע"ד דדוקא בשם חנה וכדומה דבאמת אין שם שום חילוק בנידון כתיבת דמתקרי או המכונה כמבואר למעיין שם דבין בא' ובין בהא דינו בדמתקרי לכן שפיר דמי לכותבו בהא משא"כ בנידון שם בונא וה"ה בנידון שם ארה דודאי יש חילוק בזה דאם נבוא לכותבם כטכסיס כתיבת שה"ק בודאי יצטרך לכותבם בדמתקרי כיון דהוא שם לעצמו ואף אם נאמר דכ"ז דוקא במה שהוא מצוי עתה להיות שם לעצמו כמו בחנן וכדומה משא"כ בנ"ד שבאמת אין מצוי עכשיו שיהיה שם לעצמו, ובהכי הי' אפשר לישב במה שחתרו איזה אחרונים לחפש בשמות כמה וכמה כינוים שנמצאו בדברי הב"ש וכתב דדינם בהמכונה מטעם שמצאו בד"ה שהם שמות העצם ועפ"ז העלו דצ"ל בדמתקרי (יעו' בשם ארי' ובשלחן המערכות בשם מיכא ובט"ג בשם מיכל ותמר ותקוה ועוד בכמה שמות אכן למ"ש א"ש דאדרבה כיון שאנו רואין דבאמת באיש זה

אינו שם העצם א"כ אדרבה צריך להבדיל בין קודש לחול שלא יבואו לטעות דהו"ל שם העצם ול"ד לאלחנן חנן דבאמת גם עתה מצוי שיהי' שם העצם לכן שפיר דינו בדמתקרי: **ומ"מ** עדיין י"ל בזה ונפלין ברבוותא לפמ"ש לעיל בשם מן דדעת כמה גדולים דאף במה שאינו שם אדם מ"מ כל שיש להמלה פתרון בלה"ק והוא שם דבר ויוצא משה"ק דינו בדמתקרי וא"כ לכאורה כ"ש בנ"ד שהוא באמת שם לאדם ואפשר לומר דהוא על פי מה שכתבתי לעיל בשם מהרי"ב דעד כאן לא נסתפקו כי אם במקום שאין לתלותו בשם לע"ז משא"כ במקום שיש לתלותו בשם לע"ז בודאי דינו בהמכונה ואף לדעת הישׁ"ש שם היינו דוקא במקום שיש עכ"פ איזה ספק שמא הונח לו בעצם ע"ש הכתוב משא"כ במקום שברור לנו שהונח מתחלה לשם הלע"ז בודאי דינו בהמכונה א"כ י"ל דבכל הכינוים הנ"ל הוה ברור להו להאחרונים שהונחו מתחלה לשם הלע"ז ולכן שפיר כתבו דצריך לכותבם בכטסיס כתיבת שם הלע"ז ובהמכונה, ויהי' איך שיהי' עכ"פ בנ"ד בודאי יפה כוון הנוב"י לכותבו דוקא בהא דאל"כ יהי' בזה איזה חששות לענין דמתקרי וכמ"ש כמה אחרונים באמת דבשמות כה"ג צ"ל בדמתקרי ובמ"ש בהא באמת אין בזה שום חששא דה' במקום א' אין קפידא ובפרט שיוצא משה"ק כמו שיתבאר לקמן, עוד נלפענ"ד דבחרו לכתוב בהא ע"פ מ"ש הט"ג בשנ"מ סק"ט ובלק"ש עיירות וכתיבת ס"ק י"ג בשם מונטשא ובילא וצומלא דיש כמה וכמה שמות שהברתם נוטה לסגל ובא' צריך לקרותו בקמץ ולכן עדיף לכותבם בהא ואף שאנו נוהגים לכותבם באלף היינו מטעם שעיקר הנחת השם היתה בקמץ משא"כ בשם שאינו מצוי כ"כ וא"י טכסיס כתיבתם בשטרות בודאי עדיף לכותבו בה' יע"ש, ועפ"ז י"ל דה"ה בנ"ד עדיף לכותבו בהא כיון דבזה יכול לצאת כל החששות וכמ"ש:

ו) **ומה** שחשש הרב הנ"ל מטעם שכ' ו) סתירת דבריו במ"ש הח"ס דארה בהא הוא לשון לחשוש בארה בה' קללה הנה באמת כבר נמצא ויכו ח מטעם שהוא לשון קללה, כזה בנידון כתיבת שם ריבה דהב"א ובו מבואר דבאמת לפי הביא בשם מהרמ"ח דדינו בא' והוא. מ"ש שנמצא שם זה בד"ה כתב דדינו בהא מטעם שיוצא משה"ק בא' גם הח"ס יודה ובח"ס כתב דאפשר דדינו בא' מטעם דבשם כינו צ"ל בהא וגם דבהא הוא לשון מריבה ומורה על בלא"ה הביאתי דבאמת איזה ריעותא וציין למ"ש הב"ש גבי, לא ברירא לי' להח"ס ישעי' הרי להדיא דגם הג' בעל ב"א דבר זה:

לא חשש לזה וכ"נ באמת לפענ"ד ממ"ש הב"ש בכללים דאין דורשין השמות ואף אם מורה על איזה ריעותא ועי' בט"ג שציין להא דישעי' דרמ"א הכריע גבי שם גדלי' דאין לחוש בכ"ז ואף דבב"ש שם הביא שיטת שאר האחרונים שהעלו דצריך ליתן כה"ג ב'

גיטין היינו דוקא בצירוף שאר הטעמים שמבואר שם אכן מחמת חשש ריעותא לבד בודאי דאין לחוש כלל לפענ"ד אף לענין כתיבת הא במקום א' וכ"ש בנ"ד לכתוב אלף במקום הא ובפרט בנ"ד דבלא"ה יש חשש גדול בכתיבתו באלף מטעם שכ' הט"ג וגם מטעם דמתקרי וגם מדברי הח"ס נראה להדיא דע"כ לא כתב לחשש בזה כ"א מטעם דלא נזכר דשם ארא בא' הוא שם לעצמו דהרי לא כתב שום דבר מענין דמתקרי כלום וכמש"ל, אכן למ"ש בודאי דלית דין צריך בשש דודאי גם הוא הוה אזיל ומודה לדברי הנוב"י הנ"ל דעדיף לכותבו בהא כדי שלא נצטרך לבוא לחששות הנ"ל ועוד דהמעיין בח"ס שם גבי שם ריבה דלא ברירא לי' לחלוק על הב"א בזה וכתבו בלשון אפשר לתרץ דברי מהרמ"ח וא"כ אין ספיקו מוציא מידי ודאי של הנוב"י והב"א ובעל תשובה מאהבה ובפרט בנ"ד:

ז) **גם** במה שהכריע הרב הנ"ל דבשמות אנשים אף ביוצא משה"ק אין דינו בהא הנה אף שהביא כן בשם הרה"ג מוולאזין מ"מ לפענ"ד אין זה ברור דהנה המעיין בב"ש שא"א גבי שם אדא במ"ש דשה"ק דינו בהא וכן הוא בש"נ וסיים דכינו הבא משה"ק ג"כ דינו בהא ומזה נראה להדיא דס"ל דגם בש"א ג"כ דיני בה"א וכ"נ להדיא ממ"ש הב"ש בכל כ בסי' ט"ו בסתם דכל כינו היוצא משה"ק דינו בהא וכ"כ הג"פ להריא דהנגזרים מלה"ק בין באנשים ובין בנשים כותבים בהא וכ"נ מסתימת דברי הב"ש בש"ס קכ"ט בשם ס"ש וט"ז דבכל כינו הבא משה"ק כגון סאייה משרה דינו בהא, הן אמת דמה שהביא כן בשם הט"ז לכאורה צ"ע דהמעיין בט"ז באות ס' הביא דברי הלבוש שהעתיק שם סאייה בהא והוא השיג עליו דדינו ו) סתירת דבריו במה שהחליט דבש"א אף ביוצא משה"ק אין דינו בה' והערה בדברי הט"ג במ"ש דאם אין בשה"ק שום ה' אזי אף ביוצא משה"ק אין דינו בה' והערה בדברי השהמ"ע במה שיצא לחלק בזה וישוב דעת הב"ש ושאר אחרונים בזה בתרי אנפי. בא' כמו בילא דהו"ל שם הלע"ז אכן המעיין בדבריו גבי שם ריסא באמת כתב כמ"ש הב"ש כאן בשמו דריסה כוין שבא משה"ק דינו בהא משא"כ בהיסא שבא משם הלע"ז דינו בא' יע"ש שוב ראיתי בב"ש שא"ס שהרגיש בזה ויעו' במ"ש בזה וכ"נ דעת הג' בעל מים חיים במ"ש בנידון שם צלי' ובנידון שם חייקא לזכר דכיון שבא משה"ק שאין בו הא דינו באלף מלבד בשם צלי' הכריע לכותבו בהא מטעם שמצא בזה"ק שכתוב שם זה בהא (והנה אזיל לשיטתו דס"ל כמ"ש הט"ג דגם בשמות הנשים א"צ לכותבו בהא כ"א במקום שגם בשם העצם נמצא בו הא) הרי להדיא דס"ל דאין לחלק בזה בין שא"א לש"נ וכ"נ מדברי הנוב"י ושו"ת תשובה מאהבה בנידון שם

ארה וכ"נ ג"כ דעת הח"ס ממ"ש דאין לכותבו בהא מטעם דהוא לשון קללה משמע דאם לא היה בו ריעותא זו בודאי הי' דינו בהא:

הן אמת דלפ"ז י"ל"ע במ"ש הב"ש בשם בינא מבנימין ובשם מונא ומאשקא ובשא"א בשם אליקא ובשא"י בשם הוצקא דהא המה כולם משה"ק ונכתבים בא' אכן באמת האי כללא דכייל הב"ש ושאר אחרונים דכינו הבא משה"ק דינו בהא לכאורה צ"ע דהא גם בש"נ נמצא כמה פעמים דאף ביוצא משה"ק מ"מ נכתבים בא' יעו' בשנ"מ גבי מרים מעסא וגבי ראחציא ויעו' בשנ"צ בשם ציפא דהב"ש העתיק בא' ובט"ג סק"א העתיק בהא (ואפשר דב"ש מיירי בא"י שם העריסה) וראיתי בט"ג בשנ"ב ס"ק ח"י ובשנ"ש סק"ב וכ"ה בפ"ת בקו"ה בשם חנה שיצאו לחלק דמ"ש דדינם בהא היינו דוקא כשנמצא גם בשה"ק שלהם הא אכן במקום שגם בשה"ק שלהם אין בו שום הא אף בשיוצא משה"ק דינו בא' והסכים לזה גם בספר מים חיים וכמש"ל, אכן באמת גם זה צ"ע עדיין ממ"ש הב"ש בשנ"א בשם סתירה מאסתר דדינו בהא וכ"כ בשנ"ז בשם זאפירה או סאפירה דדינו בהא אף שאין בשה"ק שלהם שום הא וכ"כ הט"ג עצמו בשנ"א ס"ק י"ב בשם אסנה דכיון דנגזר משם אסנת דינו בהא וכ"נ באמת ממ"ש בס"ש גבי שם בוליסא דאם נגזר משם בול הי' דינו בהא ויעו' בט"ג שנ"ב וכ"נ גם דעת הג"פ בענין שם אסתרולה מאסתר יע"ש ויעו' בב"ש שנ"ר בשם ריבלא שהעתיק בא' ובט"ג תמה עליו דדינו בהא יע"ש (ויעו' במ"ש בפ"ת בשם הח"ס בזה) ויעו' באחרונים מ"ש בשם הב"א דשם חנציא דדינו בא' ולכאורה לשיטתו אדרבה דינו בהא דהא הוא משם חנה שיש בו הא' וכמ"ש באמת בזה בפ"ת בשם מהרי"ש (יעו"ש בשנ"ח) וראיתי בס' שד"ח במה שכ' לתרץ דבעל ב"א מיירי דוקא במקום שידוע שגם שם העריסה הי' חנציא וא"כ אינו יוצא משה"ק והג' מהרי"ש מיירי כשידוע ששם העריסה הי' חנה ועפ"ז כתב לתרץ גם דברי ספר חא"ש דבסי' קכ"ד כתב דדינו בא' ובסי' קל"ז כתב דדיני בהא, אכן לפי מה שראיתי בשלחן המערכות (בשא"ח סק"ו) במה שהעתיק דבריו שבסי' קכ"ד במ"ש להשיג על מ"ש המהרי"ש הנ"ל דדינו בהא מטעם דיוצא משה"ק וסיים הוא ז"ל דלא שמיע לי' דבר זה הנה מזה נראה להדיא דלא ס"ל לחלק כן דא"כ הו"ל לתרץ דברי הג' מהרי"ש הנ"ל דמיירי בשידוע ששם העריסה הי' חנה ובפרט למ"ש הרב בעל שד"ח הנ"ל שם (הוא בסי' ל"ד סק"י וי"א) דאף בספק אם הי' שם העריסה חנה דינו בהא דלא כמ"ש בשו"מ וגם בדברי הב"א קשה להעמיס כן דכל כה"ג הו"ל לבאר בהדיא, ויעו' שם בשד"ח במ"ש בשם דברי אמת דשם שבתולה דינו בהא מטעם דנגזר משם שבת וכ"כ עוד בשם הג' בעל ברכ"י בשם שבתי' דנגזר משם שבת הרי להדיא דלא שמיע להו האי כללא דהא בשם

שבה אין בו שום הא (וגם מזה נראה בעליל דאף בש"א ס"ל דביוצא משה"ק דינו בהא) וכ"נ גם מדברי הח"ס בסי' כ"ח גבי שם רויה דאם הוא בא משם רות דינו בהא יע"ש:

וראיתי בספר שלחן המערכות שם בשא"ח שיצא לדון בדבר החדש דמ"ש דדינו בהא היינו דוקא בשנמצא כל האותיות משה"ק כמו בשם בול וסאפירה ואסתורלה וכן מיכלה בכה"ג אמרינן דדינו בהא אף שאין בשה"ק שום הא וכן היכי שלא נמצא בקיה"ש שום אותיות נוספת על עיקר שה"ק כמו אלחנן חנה ג"כ דינו בהא (אף שאין בו כל אותיות משה"ק) ולכן ברחציא שחסר בו אות למד וכן בחייקא שחסר בו אות מם משם חיים דינו בא' ובשרציה ורחלה וחיימקה וכן בחנציה דינו בהא. אכן באמת דבריו תמוהים ממ"ש הב"ש בשנ"ס גבי שם סאייה דדינו בהא והא שם חסר מאותיות השה"ק וגם יש בו אותיות נוספת ואפ"ה דינו בהא וכן נראה ממ"ש בשם הט"ז דבשם ריסה מרבקה דינו בהא ובשם זה בודאי יש בו גרעון והוספה על שה"ק כמובן:

והנה לכאורה היה נראה לומר דבכל מקום שיש בשה"ק הא אף שיש בקיה"ש חסרון והוספה משה"ק דינו בהא כמו בשם סאייה וריסה אכן במקום שאין בשה"ק הא אזי שפיר יש לחלק דבמקום שיש בו כל אותיות השם או שאין בו שום אותיות נוספת על עיקר השם בכה"ג דוקא דינו בהא. אכן באמת לאחר העיון גם ז"א דהא בשם מאשקא ממשה אף שיש בשה"ק הא מ"מ מבואר בב"ש דדינו בא' וא שיש בו כל אותיות השם וכן נראה ג"כ ממ"ש בשם מונא ממשה והוצקא מיהודה (דאף שהם משה"ק שיש בו הא מ"מ דינו בא') וכ"נ מהא דשם בינא מבנימין דהא כפי הנראה אין בו שום אותיות נוספת על עיקר השם ודינו בא' וכ"נ ג"כ ממ"ש הג"פ בשם בוליסא דאם הי' נגזר מבול הי' דינו בהא אף שאין בשה"ק שום הא ואף שיש בו הוספה על עיקר השם:

ומה שנלפענ"ד בזה דהוא ע"פ מ"ש הג"פ בשם בילא (והובא בט"ג שנ"ב ובכללים ס"ק י"ג) דלדעת המהרי"ט אף שיש לקיה"ש איזה פי' בלשון לע"ז מ"מ דינו בהא והוא ז"ל כתב דמהא דשם בילא נראה דכל שיש לקיה"ש איזה פי' בלשון לע"ז שוב אמרינן דדינו בא'. ועפ"ז א"ש הכל דמה שנמצא בב"ש ושאר ס"ש איזה כינוים בא' היינו מטעם שהי' ידוע להם שיש להכינו הנ"ל איזה פי' בלשון לע"ז ומ"ש כמה פעמים דדינו בהא היינו דוקא במקום שידעו שאין למלה שום פי' בלשון לע"ז וממילא ה"ה לדידן בשמות כאלו שלא נמצאו בב"ש ושאר אחרונים ג"כ הדין כן דאם לא נמצא להם שום ביאור בלשון לע"ז דינם בהא בין בש"א ובין בש"נ ובין שיש בשה"ק הא ובין שאין בשה"ק שום הא:

עוד נלפע"ד דהוא ע"פ מ"ש הט"ג שם בכללים דאף בכינו הבא משה"ק מ"מ אם רגילים לחתום בשטרות ובאגרות בא' דינם בא' ואין לשנות ועפ"ז י"ל דמה שנמצא בב"ש ובס"ש

כמה פעמים בא' היינו מטעם שחקרו ומצאו שכן דרכם בזה בשטרות ואגרות אכן במקום שאין לנו בירור בזה בודאי הדרינן לכללא דדינו בהא ולפ"ז בנ"ד בשם ארה בודאי דדינו בהא דלא כמ"ש הרב הנ"ל. וגם במ"ש לחשוש בזה מטעם דשמא יבואו לקרותו בחולם כמ"ש בס"ש שם ארו לפענ"ד אין בזה שום פקפוק כלל דהנה ל"מ למ"ש הג"פ ובט"ג בשא"ש גבי שם שלום דכל שהשם כתוב כהלכתו אין לחוש לשמא יבואו לטעות כלל בודאי דאין שום חשש בנ"ד ואף למ"ש בט"ג שם בדרך אפשר דכל שיש לתקן הקריאה שפיר יש לתקן מ"מ יודה בנ"ד, חדא דודאי אין בזה שום טעות כלל דאדרבה מדלא נכתב בוואו ממילא יקראו אותו כהלכתו ועוד דבאמת אם הי' בזה שום חשש א"כ אף אם יכתוב אותו בא' ג"כ יוכל לטעות לקרותו בחולם:

ח) **גם** במ"ש בסוף דבריו דמטעם הספק אם דינו בהא או ח) סתירת דבריו במ"ש בא' נכון להשמיטו לגמרי וכן עשה דבשביל ספק אם דינו בה' או בא' נכון להשמיטו כמה פעמים למעשה דבריו תמוהים לגמרי ושכן עשה מעשה:

דהנה חוץ ממש"ל דודאי אף לכתחלה יכול לכותבו בהא הנה אף אם נחליט כדעתו דיש בזה ספק מ"מ הא ודאי דאסור להשמיטו מטעם הנ"ל דהא דעת כל האחרונים דאם כתב הא במקום א' אין קפידא כלל ובנ"ד אף מי שירצה לכותבו בא' בודאי אין בו שום חשש כלל כמ"ש הט"ג בשא"א ס"ק כ"ב דבכה"ג כ"ע מודים דאף א' במקום הא כשר יעו"ש, וכ"כ בכ"מ בזה. וא"כ האם אמר יאמר שבשביל ספיקות כאלו נבוא לשנות ולהשמיט שם הכינוים בודאי דיש בזה חששא מאחר דלדעת ס"מ עכ"פ צריך לכותבו:

וגם בזה אישתמיט ליה דברי תשובת הרמ"א שכתבתי לעיל שכ' דאין להשמיט אף שם כינו האבות בשביל חשש דמתקרי ואף דאין בהשמטתו שום חשש כלל לענין דיעבד כמש"ל וכ"נ מדברי כל האחרונים בכמה תשובות במה שהרבו לחתור ולחקור בכל כה"ג ולא בחרו להשמיט שמות כאלו. ושוב ראיתי בג"פ בס"ק נ"א שחשש לדעת הלח"ר בשם שמואל מולי אף לענין דיעבד (והביא שם שדעת הלבוש ומהרי"ט דצריך לכתוב כל קיה"ש כשנקרא כן בפי כל יע"ש ובס"ק קל"ב) אם לא שיש צד להקל וא"כ במקום שיש בזה ספק אם הו"ל באמת קיה"ש לכאורה הו"ל ס"ס לאיסורא שמא כדעת הג"פ ושמא באמת אין זה קיה"ש. ושוב ראיתי בשד"ח בסי' מ"ב ס"ק ט"ו שהביא כן בשם הרה"ג הצ' מהרמ"מ בס' צ"צ בסי' רי"ח. ואף אם נאמר כדעת הב"ש ושאר אחרונים דאף בכה"ג כשר בדיעבד מ"מ לענין לכתחלה בודאי הס מלהזכיר להשמיט שמות כאלו במקום שעכ"פ בדיעבד בין בא' ובין בהא כשר וכ"ש לפי מה שבארתי לעיל בשם מהרי"ו דע"כ לא כתב להכשיר בלא כתבו שם הכינו כ"א במקום שכותבין וכ"ש או עכ"פ היכי שכבר

ניתן הגט יע"ש א"כ איך נאמר להשמיט שם כזה דשמא דינו ככינו בודאי דאין זה אלא תימה. גם במ"ש הרב הנ"ל להסתייע ממ"ש הט"ג בשנ"מ סק"ז הנה כבר כתבתי לעיל דאף לדעת הט"ג שם מ"מ יודה בנ"ד דצ"ל:

ט) סתירת דבריו במ"ש בנידון שם פאלינע דא"צ לכותבו מטעם דהו"ל מיעוטא דמיעוטא וביאור בדברי הנוב"י בסי' פ"ח וגם ביאור דעת הפמ"א בזה. גם מבואר בו דין חדש דאפ"ל דאף בשם דקרי לי' מידמ"י מ"מ אם רוב עסקיו עם אותם האנשים צ"ל וגם אם מקפיד שיקראו אותו בשם זה דוקא ג"כ צריך לכותבו. גם מבואר פי' דברי הב"י, בשם הקונדרסין פלפול ארוך בדין מידמ"י ישוב לקושית האחרונים דאמאי לא חיישינן לשמא במקום נקב קא שחט מטעם סמוך. הכרעה דלענין שמות בעינן מיעוט חשוב הכרעה בדברי הנוב"י במ"ש דשם פילץ שנקרא בפי הרוב יש בו די אף לכתחלה לפמ"ש הב"ש מטעם דהו"ל מטעם חניכא. הכרעה דאף אם יש אחד או שנים שאינם קוראים בחניכא מכל מקום מקרי שפיר חניכא שהכל קוראי' בשם שהבעל והאשה מקפידים שיקראו אותם דוקא בשם זה אפ"ל דאף בשביל א' או ב' ג"כ צ"ל באם הכל

ט) גם במ"ש הרב הנ"ל בנידון שם פאלינא בפשיטות דא"צ לכותבו מטעם דהו"ל מיעוטא דמיעוטא דאין לחוש הנה מלבד שכבר הארכתי לעיל בזה הנה גוף דבריו צ"ע דהנה מה שהביא כן בשם הנוב"י בסי' פ"ח הנה המעיין בנוב"י שם במ"ש דאם אחד או ב' וכדומה קורים אותה פילץ הוה מיעוטא דמיעוטא משמע דדוקא באחד וב' הו"ל מיעוטא דמיעוטא משא"כ בנ"ד ואף לפי מ"ש במק"א דממ"ש וכדומה משמע דאף ביותר מב' הו"ל מיעוטא דמיעוטא וכמ"ש שם באמצע התשובה בד"ה ועכשיו במ"ש שצ"ל מיעוט דשכיח דאל"כ כמאן דליתא דמי יע"ש. אכן כ"ז דוקא באם אינם באמת רק אחד באלף או עכ"פ במאה וגם אינם כ"א מתי מעט משא"כ באם גם המיעוט המה הרבה אנשים בודאי דאין לזה דין מיעוטא דמיעוטא וכ"נ להדיא מדברי הט"ג בלק"ש בכ"מ ויע"ש בדין ט"ו במ"ש דאם קצת בא' ומב"ב ומשפחתה קורין אותה בשם הראשון צריך לכתוב שני גיטין ואף שכמעט כל בני העיר קורין אותה טובא לבד הרי להדיא כמ"ש דכל שיש מקצת אנשים אף שרובא דרובא אין קורין אותו כן מ"מ צריך לכותבו, וע"כ צריך לחלק כמ"ש דדוקא במתי מספר ואינם עושים רושם לעצמם משא"כ במקום שיש הרבה אנשים שמחזיקים בשם זה אף שרובא דרובא קורים אותו בשם הא' מ"מ דינו כשם טפל עכ"פ וכ"נ לפענ"ד מוכרח ממקומו דהא מבואר בש"ס גבי קטן וקטנה דר"מ חייש בזה למיעוטא אלנ"א דכה"ג לא הו"ל מיעוטא דמיעוטא. והנה קרי ליה גם בשם זה אלא שבשם הב' נקרא באחד מאלף אפ"ל ג"כ דצ"ל. באמת לא נמצא סריס ואיילונית

כ"א אחד ממאה או יותר כנודע ויעו' במרדכי סוף חולין במ"ש דמטעם זה יש לחוש אף למידמ"י אם לא שהוא בתרי עניני אכן לשיטת התוס' בכורות כ' ושאר הפוסקים דמה שאינו מצוי הו"ל מידמ"י ע"כ צ"ל כמ"ש, וכ"נ להדיא דעת החו"י (הובא בפ"ת לחו"מ בסי' של"א סק"א) דדוקא באחת ושתים בעיר הו"ל מיעוטא דמיעוטא אכן אם יש כמה נשים המקפידות הו"ל מיעוט ממש יעו"ש. ואף דמדברי הרב בעל פנים מאירות נראה לכאורה דאף בכה"ג הו"ל מיעוטא דמיעוטא שהרי כתב דמה שהא"י קורין אותה פראסניטץ הו"ל מיעוטא דמיעוטא נגד רוב יושבי המדינה הרי דאף שודאי גם המה הרבה אנשים מ"מ נחשבים מיעוטא דמיעוטא בערך אנשי המדינה. אכן י"ל דבאמת שם הו"ל רק אחד מאלף נגד אנשי המדינה ובכה"ג ס"ל דהו"ל מיעוטא דמיעוטא אף בכה"ג. עוד אפ"ל דשם מיירי בשם שקורין הא"י והנה בשם הא"י הנה בלא"ה מבואר ברמ"א דהו"ל שם טפל נגד שם ישראל ולכן בכה"ג דאף בא"י הו"ל רק שם המיעוט שוב הו"ל דין מיעוטא דמיעוטא (והנה למ"ש בנוב"י שם דכיון דכותבין בשטרות וכתובות כן מצטרף בהדי מיעוט הקריאה והו"ל עיקר א"כ לכאורה ה"ה בהיפך בנ"ד דהפמ"א דודאי שם בהא דפמ"א בשטרות וכתובות היו כותבין כשם הישראל וא"כ בצירוף עם הרוב הו"ל בלא"ה מיעוטא דמיעוטא. אכן י"ל דכ"ז לא מהני כ"א בנידון דהנוב"י דמיירי בקריאת המיעוט בפי ישראל משא"כ בנ"ד דהפמ"א דמיירי בשם הא"י א"כ אין בזה שום סיוע מכתיבת ישראל כיון דהם כותבים ג"כ באופן אחר) ובהכי א"ש ג"כ מ"ש בפמ"א שם ומוטב שלא נכתב אותו כלל דמשמע לכאורה דבאמת אם הי' נכתב ג"כ אין חשש כ"כ. והנה באמת המעיין בשבילי לקט שבסוף הט"ג בסי' ח' יראה דבכה"ג דהו"ל רק מיעוטא דמיעוטא גרע משם הנשתקע ואף בדיעבד פסול אכן למ"ש א"ש דבאמת בנ"ד לא הו"ל מיעוטא דמיעוטא אלא בצירוף הטעם דשם העכו"ם בלא"ה הו"ל שם טפל ומ"מ גם אם כתבו אינו מזיק דסוף סוף הרבה אנשים קרי לי' הכי וצ"ע בגוף התשובה שם:

עוד נלפענ"ד דכ"ז דוקא במקום דהשם דקרי לי' רובא הוא באמת שכיח ומצוי יותר משם דקרי לי' מיעדמ"י אכן בנ"ד דודאי רוב עסקיה הוא רק עם האנשים אשר כגילה וקוראים אותה בשם החדש בודאי דצע"ג דאף דמבואר בג"פ בכ"מ דהשם דקרי לי' רוב בני העיר הו"ל שם עיקר נגד שם המיעוט אף שרוב עסקיה עם המיעוט מ"מ באמת עדיין לכאורה י"ל בזה ממ"ש בהג' מל"מ בפ"ג מהל' גירושין דאע"ג דהספרדים קרי לי' בשם נפתלי מ"מ כיון שרוב עסקיו עם האשכנזים שפיר י"ל דשם צבי הו"ל עיקר והביא כן בשם הפמ"א יע"ש. ושוב מצאתי בשד"ח בסי' ל"ה סק"ז שהביא דבאמת בפ"מ שם מסתפק בזה וכן בס' עז"ן כתב להסתפק בזה ואף אם נחליט בפשיטות כדעת הג"פ

הנ"ל מ"מ י"ל דכ"ז דוקא לענין מ"ש הג"פ דאין לדונו כשם העיקר מטעם זה משא"כ בנ"ד לענין דיצטרך לכותבו בודאי י"ל דכ"ע יודו דסוף סוף שם זה מצוי ורגיל בה יותר משם הא' וא"כ איך נאמר עליו דהו"ל מיעוטא דמיעוטא ויהי' נפסל בכתיבתו. עוד אפ"ל דע"כ לא כתבו הפוסקים לחלק בזה אלא במקום שאין הבעל והאשה מקפידים מלקרוא אותם בשמות האחרים משא"כ בנ"ד דודאי המה מתביישים בשמות הראשונים הנ"ל ומקפידים שיקראו אותם דוקא בשמם שהתחקו מחדש בודאי כ"ע יודו דצריך לכותבו דבענין זה אין לנו אלא השם שהחזיק לעצמו ובפרט דהגט הוא לשון הבעל, ובפרט לפי מ"ש לעיל דנ"ד אפ"ל דדמי לשמ"ח והנה המעיין בב"י במ"ש בשם הקונטריסין דאין קורין אותה כלל בשם השני ואיך יכתוב עליו דמתקרי יע"ש ומלשון זה משמע דאם הי' עכ"פ אחד או ב' שיקראו אותה בשם זה שפיר צריך לכותבו וכ"נ באמת דהא אף בנשתקע לגמרי דעת הב"י שם בפי' הא' דצריך ליתן ב' גיטין וא"כ בנ"ד בודאי די"ל דצ"ל לכתחלה אף בעיקר השם וע"כ צ"ל דבשמ"ח שאני. הן אמת דהמעיין בב"י שם גבי חיים ביבנט כתב ג"כ לשון זה דאין קורין אותו כלל משמע דבאמת אם הי' נקרא כן בפי איזה בנ"א אף שהם מיעוטא דמיעוטא צ"ל אפ"ל דנקט לשון זה משום סיפא שכ' דאם כתבו אף בדיעבד פסול ובכה"ג ס"ל להב"י דדוקא בכה"ג שאין שום אדם קורא אותו בשם זה פסול אם כתבו אכן אם הי' אפילו א' או ב' באלף קורין אותו כן שוב לא מקרי נשתקע לפסול אף בדיעבד ודלא כמש"ל בשם הט"ג בש"ל, או דמיירי דבאמת הי' נקרא מתחלה בשם הא' ואח"כ נשתנה שמו ובכה"ג אפ"ל דגם הט"ג יודה דלא מפסיל בדיעבד עכ"פ כ"א בשאינו נקרא כלל בשם הא' דע"כ לא פסל שם כ"א בשלא נקרא מעולם בשם זה כ"א בפי אביה ואמה דלא הי' לשם זה התחלה כלל:

עוד נלפע"ד דהתם כיון שקורין אותו בשם ביבנט שהוא פי' שה"ק חיים ס"ל להב"י דלא מקרי שם הא' נשתקע כ"א באופן שאין שם אפילו מיעוטא דמיעוטא שיקראו בשם הא' דהא בלא"ה דעת הג' מל"מ דכל שנקרא בשם הלע"ז שהוא פי' שה"ק לא מקרי נשתקע יע"ש וא"כ י"ל דאף לדעת הב"י כאן דאף בכה"ג מקרי שפיר נשתקע מ"מ עכ"פ יודה דלא הו"ל נשתקע כ"א בנשתקע לגמרי עוד אפ"ל דהב"י אזיל לשיטתו שכ' לקמן שם בשם המהרי"ק דבשם העריסה אף בנשתקע לגמרי צריך לכותבו בשם העיקר (הן אמת דלכאורה דברי הב"י שם צ"ע דהא המעיין במהרי"ק שם יראה דלא כתב כן כ"א בשם בלי דהכל יודעים שאינו כלל לכן שפיר לא מקרי שם הא' נשתקע יע"ש) וא"כ ס"ל דשם העריסה עדיף בזה אף משמ"ח (ואף דנגד שם החולי דינו כשם טפל מ"מ נגד שאר השמות יש לו מעלה דאף בנשתקע צ"ל ואף לשם העיקר) ולכן כתב דאף לדעת

הקונדריסים לא מקרי נשתקע כ"א באופן שאין קורין אותו כלל בשם זה משא"כ אם נקרא כן אף בפי' א' או ב' גם הקונדריסים יודו דצ"ל ולא מקרי נשתקע. שוב מצאתי בספר שד"ח בסי' ל"ה סי' ל"ד הביא בשם הרב תורת חסד דאם אין שם אלא איש או אשה פרטית שקורא לה שם אחר שלא הוחזק א"צ לכותבו דבטל היחיד במיעוטו משמע להדיא דדוקא בא' א"צ לכותבו משא"כ במקום שיש הרבה אנשים וע"ש בסי' מ"א סי' ו' בשם מוהרמ"ב דבד"מ רצה להוכיח מדברי התו"ח הנ"ל דבשביל איש אחד או ב' שקורין אותו בשם זה אינו יוצא מדי נשתקע והוא השיג עליו דבתו"ח מיירי דוקא בשם שלא הוחזק בו והיינו דקרי לי' ולא עני משא"כ בשם דקרי לי' ועני הנה כל שיש מי שקורא אותו בשם זה בתדירות צ"ל. עוד הביא שם בשם שער אשר דאף לפי דעת הדב"מ דבשם דקרי לי' רק א' או ב' הו"ל נשתקע מ"מ בשם דקרי לי' פורתא גם הוא יודה דצ"ל ופי' הוא שליט"א דר"ל בזה דס"ל דלדעת הדב"מ לאו דוקא היכי דליכא דקרי לי' רק א' או ב' אלא ה"ה היכי דנקרא כן בפי איזה אנשים רק שהם מודמ"י א"צ לכותבו ואף בדיעבד י"ל דהו"ל שם הנשתקע דמ"ש בש"ס רובא מרים ופורתא שרה היינו דוקא במיעוט סתם משא"כ במידמ"י ולדעת הג"מ הנ"ל אף בא' או ב' רי להוציאו מדי נשתקע ולכן העלה דעכ"פ יש לחוש לדבריו במידמ"י ואין דבריו מוכרחים דאפ"ל דדעת השעא"ש הנ"ל דאף לדעת הדב"מ הנ"ל היינו דוקא בא' או ב' משא"כ באם יש עכ"פ איזה אנשים הרבה אף שהם רק מידמ"י גם הוא יודה דצריך לכותבו וכמ"ש שם בשם כמה ספרים דס"ל דאף במידמ"י צ"ל, ויסודם מדברי הב"י בשם הקונדריסים הנ"ל ואף שכ"כ דאפ"ל דדעת הקונדריסים דוקא בשמ"ח או בשם העריסה מ"מ י"ל דבשמ"ח ושם העריסה באמת די אף בא' או ב' ובשם אחר שוב אין די בזה וצ"ל עכ"פ מידמ"י:

שוב ראיתי דאפ"ל דהב"י והקונדריסים מפרשי דמ"ש במרדכי בשמ"ח דאע"פ שקורין אותה תדיר בשם הא' דר"ל דהכל קורים אותה בב' השמות אלא שברוב הפעמים קורים אותה בשם הא' ופעמים מועטים קורים בשם הב' וכמ"ש בחמ"ח בשם המבי"ט וכ"ה ברדב"ז ואפ"ל דס"ל בדעת המרדכי שפי' כן גם דברי הש"ס במ"ש דרובא מרים ופורתא שרה ודלא כפי' רש"י (ועי' בג"פ במ"ש לפרש כונת רש"י שם במ"ש רוב בני עירה דר"ל דאף שרוב עסקיה עם המיעוט, ולפענ"ד אפ"ל דר"ל שלא נפרש כמ"ש דהיינו שקורים אותה בב' השמות אלא דברוב קרו לה מרים ופעמים שרה וס"ל לרש"י ז"ל דבאמת בכה"ג אף אם כתב שרה וכ"ש גם כן כשר כיון דבאמת הכל יודעין גם משם שרה) וס"ל דלדעת המרדכי אף בכה"ג בשאר שמות דינו כשם הטפל ובשמ"ת אפילו בכה"ג דינו כעיקר השם (ואף אם נאמר דבאמת ס"ל להב"י והקונדריסים דגם אם נקרא בפי הרוב בשם

הא' ובפי המיעוט בשמ"ח ג"כ דינו הכי והיינו דס"ל דכיון דחזינן דאף בשם שנקרא בו לפעמים מועטים דינו הכי ה"ה בזה ודלא כמ"ש בחמ"ח הנ"ל מ"מ בגוף דברי המרדכי בודאי פי' דר"ל שבאמת נקרא בב' השמות וכמ"ש) ועפ"ז אפ"ל דמ"ש הב"י ואין קורין אותה כלל בשם הא' הוא דוקא בכה"ג דבאמת היא ניכרת בב' השמות בפי כל ולכן אפילו אם נקראת כן במיעוטא דמיעוטא ג"כ דינו כשם העיקר כיון דסוף סוף לא נשתקע שם זה מפי כל ולכן כ' דדוקא כשאין נקראת כלל בשם זה אז דינו כנשתקע משא"כ היכי שנקראת בפי הרוב בשם הא' ובפי המיעוט בשם השני שפיר י"ל דהעיקר כמ"ש בנוב"י הנ"ל דצריך להיות דוקא מיעוט חשוב משא"כ במידמ"י באמת הו"ל נשתקע כיון דמיעדמ"י כמאן דליתא ובפי הרוב אין נקרא בשום פעם בשם זה, אכן י"ל כיון דמרא דשמעתא דא הוא בעל המרדכי ובמרדכי ע"כ א"א לומר כן לשיטתו בסוף חולין דלא הוה מידמ"י כ"א בתרי עניני אבל בלא"ה אף מיעוט שאינו מצוי יש לו דין מיעוט חשוב יע"ש וא"כ ע"כ א"א לחלק בהכי ובשלמא לפמ"ש במבי"ט ורדב"ז הנ"ל דאף בשם דקרי לי' מיעוט גמור דינו הכי א"ש דס"ל להמרדכי לחלק בשמ"ח בין שם הנקרא בפי כל דאף שנקרא בו לפרקים מועטים מ"מ הו"ל שם העיקר משא"כ בנקרא בו בפי המיעוט אכן למ"ש דבאמת אף בכה"ג ס"ל דדינו כשם העיקר בודאי דאין לחלק בזה לשיטתו הנ"ל, הן אמת דלפ"ז י"ל לכאורה על גוף הנוב"י במ"ש לחלק בזה בין מיעוט למידמ"ו דמנ"ל בפשיטות כ"כ להכריע בזה שלא כדברי המרדכי בשם הר"ב שם:

ושוב ראיתי לכבוד יד"נ ה"ה הרה"ג מהור"ר יצחק שלמה יואל נ"י האב"ד דק"ק ראוונא בתשובתו במ"ש לי בנידון הגט הנ"ל שהאריך בזה דבאמת דעת כמה אחרונים כמ"ש בנוב"י ה"ה הרב בתשובה בשם אמטשלאוו ונאו"ד ושו"ת צ"צ החדש וה"ג מהרש"ק אכן הביא מדברי שו"ת איתן האזרחי בשם טשיזיא ס"ל להדיא דאף בכה"ג דקרי מידמ"י צריך לכותבו בדמתקרי ומ"ש בט"ג שנ"צ בשמו וכמעט רובם היו קורין אותה ליזיא הוא ט"ס דשם מבואר להדיא דרק מידמ"י קרי לי' בשם טשיזיא ואולי הט"ג הגיה כן ע"פ מה דס"ל כשיטת הנוב"י (והנה במ"ש דהט"ג הגיה כן הנה מלבד שזה דוחק גדול שהט"ג יכתוב להגיה בספר ע"פ שיטתו ועכ"פ הו"ל לבאר טעמו בזה אכן בלא"ה מה דפשיטא לי' למר דהט"ג אזיל לגמרי בשיטת הנוב"י הן אמת דבט"ג שמות עייו"כ סק"ח הביא דבריו בזה ולא כ' שום פקפוק בזה אכן כ"כ דמדבריו בלק"ש סי' ט"ו נראה להדיא דאף במידמ"י צ"ל יע"ש) ושכן הוא דעת השואל בנאו"ד וכ"כ בשו"ת בית שלמה להשיג על הנוב"י מכח דברי המרדכי הנ"ל וכ"כ בספר דב"ח להשיג בזה על הג' מהרש"ק דאין לחלק בענין הפורתא והוא נ"י העלה דדב"ז במחלוקת שנוי' בין המרדכי להתוס' בכורות

דף כ' ד"ה חלב והרא"ש ביבמות דף קי"ט דלדעת התוס' והרא"ש שם באמת בכה"ג הו"ל מידמ"י ע"כ תו"ד, והנה למ"ש לעיל לחלק דאף לדעת הנוב"י הנ"ל היינו דוקא באם המיעוט הוא רק אחד מאלף ומתי מספר אז אינו עושה רושם לעצמו והו"ל מידמ"י משא"כ היכי שגם המיעוט המה הרבה אנשים גם הנוב"י יודה דאין לזה דין מידמ"י באמת י"ל דאין בזה שום מחלוקת כלל בין התוס' והרא"ש ובין המרדכי הנ"ל, ועפ"ז הי' אפשר לומר דגם בין האחרונים הנ"ל אין בזה שום פלוגתא כלל וכ"נ להדיא ממ"ש הג' מהרש"ק (שהובא בדברי הרב הנ"ל) בס' חא"ש סי' קמ"ח במ"ש ובדין נשתקע אין הכונה שלא יהי' אפילו א' וכו' דמהיכן אפשר לברר זאת אך הכונה דאם יש עכ"פ מיעוט הניכר וכו' אבל מידמ"י וליכא מיעוט הניכר וכו' הו"ל שם הנשתקע ע"כ, הרי דהעיקר החילוק בזה דבמיעוט הניכר שוב אין דינו כמיעדמ"י:

שוב ראיתי דעדיין יל"ע בזה דהנה המעיין במרדכי שם יראה להדיא שכ' דאולי היו נשחטים שאר בהמות לעכו"ם אף אחד מני אלף שוב לא הו"ל מיעדמ"י הרי דאף בא' מאלף ס"ל דנכלל בכלל מיעוט ועוד דהא כתב שם להדיא דלא הו"ל מיעדמ"י אלא בתרי עניני וכההוא דע"ז ומדלא מצא לחלק כ"א בה"ג משמע להדיא דכל שהם בענין אחד לעולם אינו נידן בכלל מיעדמ"י, וכן נראה באמת מהא דקטן וקטנה וכמ"ש המרדכי מתחלה דאנן סהדי דהו"ל מיעודמ"י, וכן נראה עוד ממ"ש בש"ס נדה דף ל"ב ע"א הא נמי מיעוטא דשכיח הוא דאר"י מעשה וכו' וא"ר מעשה וכו' ואר"י מעשה ואם איתא דבא' מאלף הו"ל רק מיעודמ"י א"כ מאי ראי' ממה שקרה כן בג"פ דלמא הו"ל רק א' מאלף, אכן עדיין יל"ע ממ"ש בש"ס גיטין דף ב' ע"ב ואפילו לר"מ סתם ספרי דדייני מיגמר גמירי ומזה נראה באמת כמ"ש התוס' בבכורות שם וכ"ה ברא"ש שם דבמיעוט שאינו מצוי כ"כ אף שיארע כן בא' מאלף גם ר"מ מודה דהו"ל מיעוטא דלא שכיח, ויעו' בתה"ד בסימן רע"א ובפסקים וכתבים בסימן קס"ז במ"ש דאפילו אי אשכחן פרה א' מאלף דחולבת קודם הלידה הו"ל מיעודמ"י ולא אמרינן סמוך כמ"ש התוס' והרא"ש ונראה דפשיטא דבכה"ג שהוא א' מאלף הו"ל מיעודמ"י ויעו"ש במה שנדחק הרבה בדעת מהר"מ והא"ז שכתבו דחלב אינו פוטר מטעם סמוך מיעוטא לחזקה כמ"ש ר"ת דהא עתה נשתנה והו"ל רק מיעודמ"י, ולכאורה צ"ע דאיך לא העיר מדברי המרדכי בסוף חולין הנ"ל דאף בכה"ג הו"ל מיעוט חשוב ושפיר אמרינן סמוך והנה באמת המעיין במרדכי בסוף יבמות יראה להדיא שהסכים ג"כ להא דר"ת בהא דחלב וכתב לחלק דבמים שאין להם סוף וכן גבי הא דרוב מאשמ"ה הו"ל רק מיעודמ"י ומזה נראה להדיא דלא כמ"ש הרב הנ"ל דפליגי בזה התוס' והמרדכי דהא במרדכי מבואר כאן כדעת התוס'

וכ"נ להדיא מדברי התה"ד שם שכתב הרבה פעמים דדעת המרדכי כתוס' שם, הן אמת דהמעיין במרדכי בפ"ק דחולין יראה דהעתיק דעת הר"מ דחלב פוטר והביא כן בשם ר"י דלא חיישינן למיעוט אף בכה"ג ולפ"ז שפיר י"ל דאזיל לשיטתו כאן דבאמת אין לחלק בין המיעוטים ואף שכ' שם לחלק לרשב"ג בין מיעוט סתם למיעוט המצוי דבנפל שהוא מיעוט המצוי שפיר חייש רשב"ג אף דלא חייש למיעוטא יע"ש, י"ל דבאמת ס"ל דאף בא' מאלף הו"ל מיעוט חשוב לר"מ אלא דרשב"ג באמת ל"ח למיעוט אף בכה"ג אלא דבמיעוט המצוי הרבה שפיר חייש וכמו דקי"ל לדידן גבי ריאה דחיישינן למיעוט המצוי, ומ"מ אכתי אין זה מוכרח כיון דביבמות מבואר להדיא כסברת ר"ת דבכה"ג שהוא א' מאלף הו"ל מידמ"י א"כ אפ"ל אף דכאן הכריע כדעת הר"מ ור"י היינו דאף במיעוט חשוב לא אמרינן סמוך, אכן במה דפשיטא לי' להר"ת דבא' מאלף הו"ל רק מידמ"י י"ל דבאמת בזה גם הר"מ ור"י יודו דכה"ג אף לר"מ שרי ושוב מצאתי (בש"ס ווילנא) בתוס' ישנים ביבמות קי"ט שם שהביאו בשם ר"ב דס"ל כר"ת הרי להדיא דר"ב עצמו שהוא מרא דשמעתא במרדכי סוף חולין הנ"ל דאף בא' מאלף הו"ל מיעוט חשוב ס"ל להדיא כר"ת הנ"ל ולדידיה ע"כ צריך לחלק דבמיעוט שאינו מצוי הו"ל מידמ"י וכמ"ש התוס' והרא"ש דאל"כ קשי' הא דרוב מאשמ"ה הן אמת די"ל דס"ל כמ"ש הרא"ה שם דל"ד רוב אלא כל ואכן אפ"ל דגם כונת הרא"ה בזה כמ"ש הר"ת דהו"ל רק מידמ"י והו"ל ככולו ואף ר"מ מודה וצ"ע) כמ"ש במש"ה שם דכיון דעוסקים לסלק החזקה אין לצרף החזקה יע"ש, אכן באמת בלא"ה דחוק לפרש כן דמסתימת דבריהם משמע דס"ל לגמרי כדעת ר"ת הנ"ל ועוד דאכתי איך יתישב ראי' ברורה שהביא ר"ת מהא דגיטין ב' שם ויעו' בירושלמי דמאי בפ"ב ה"א דלמאן דחייש למיעוטא אסור לקבל שום גר מטעם דשמא הוא מעמון ומואב ומזה נראה כמ"ש המרדכי דהא ודאי עמון ומואב הם רק א' מאלף נגד כל העולם, ויעו' במהריב"ל בסי' פ"ט דלכן מהני בממון טענת קים לי מטעם דסמוך מיעוטא לחזקת ממון, ויעו' בב"ש בא"ע סי' נ"ג ס"ק י"ד ובג"פ בכללים דביחיד נגד רבים א"י לטעון קים לי מטעם דהו"ל מיעודמ"י ועי' שם בג"פ דגם בשני פוסקים שאינם מהמפורסמים הו"ל רק מיעודמ"י, ועי' בפ"ת בחו"מ בס"ס כ"ה בשם כנה"ג דסוגיין דיכול לומר קים לי אף בב' פוסקים אע"פ שכל חכמי ישראל חולקים עליהם, ומזה נראה לכאורה ג"כ כמ"ש המרדכי הנ"ל דעכ"פ בב' אף נגד מאה ואלף אפ"ה הו"ל מיעוט חשוב:

אכן לאחר העיון נלפענ"ד דבאמת אין בזה שום פלוגתא כלל דהנה המעיין בש"ס ע"ז ל"ד וביבמות קי"ט איתא דבמיעודמ"י גם ר"מ יודה ובנדה ל"ב איתא דבמיעוט דלא שכיח

לא חייש ר"מ למיעוטא והנה לכאורה הם דברים אחדים דמיעוטא דלא שכיח הו"ל מיעודמ"י, אכן באמת המעיין בתוס' נדה שם ד"ה ר"מ במ"ש וי"ל דמסתמא לא ראתה מיד אחר ההולדה וכו' והוי הנך דחזו מיעודמ"י יעו"ש הרי להדיא אף דמבואר בש"ס שם דהו"ל מיעוט דשכיח מ"מ יכול להיות דהו"ל רק מיעודמ"י וכ"ה במהרש"א שם יעו"ש במ"ש בזה, ועפ"ז הי' נראה לומר דמיעוט דלא שכיח היינו במקום שגם המיעוט אינו בתורת ודאי שימצא כן ובכה"ג פשיטא לן דגם ר"מ לא חייש בזה למיעוטא ולכן אמרו בש"ס שם כיון דמצינו שאירע לפעמים כן א"כ הו"ל ודאי שיארע לפעמים כן ובכה"ג שהמיעוט הוא ודאי אף שבאמת יארע כן אף בא' מאלף שפיר הו"ל מיעוט חשוב וכמ"ש המרדכי הנ"ל וכמש"ל מהא דקטן וקטנה ומהא דירוש' הנ"ל, ומ"ש התוס' בבכורות כ' ובכ"מ דלכן לא אמרינן גבי רוב מאשמ"ה סמוך מטעם דהו"ל רוב המצוי ושכיח והמיעוט אינו מצוי היינו כמ"ש דבאמת גם המיעוט אינו בתורת ודאי ובזה מדוקדק היטב דברי התה"ד בסי' רע"א ובכתבים סימן קס"ז במ"ש ואפילו אי אשכחן פרה א' מאלף הו"ל מיעוטא דלא שכיח ע"כ, ור"ל דבאמת גם המיעוט אינו ברור כ"כ ויעו' בב"י א"ע בסי' מ"ה במ"ש בשם ה"ה ובמהרי"ק סי' קע"א ובכתבים בסי' רכ"ט ומ"ש בע"ז וביבמות דר"מ יודה במידמ"י ר"ל אף במקום שגם המיעוט הוא בתורת ודאי מ"מ היכי דההחזקה מסייע לרובא או היכי שהמיעוט הוא מתרי עניני כמו בהא דע"ז הו"ל מידמ"י ובזה נלפענ"ד לישב מה שנדחקו כמה אחרונים בהא דלא חיישינן לשמא במקום נקב קא שחט לפי מה דקי"ל דניקב הוושט הו"ל נבלה וא"כ הו"ל סמוך מיעוטא לחזקה ויעו' במהרש"א בבכורות שם במה שתי' דאינו בחז"א וכבר תמוהו בזה עליו בכמה ספרים ויעו' לעיל בסי' ל"ט במה שהארכתי בזה אכן למ"ש א"ש דהוה ליה מידמ"י דהא רוב אין טריפות ואף במיעוט הטריפות מ"מ רובו אינם מחמת ניקב הושט וא"כ הו"ל כההיא דע"ז הנ"ל דהו"ל מידמ"י, עוד נלפענ"ד דנגד חז"א יש נגדה חזקה משנולדה וא"כ בכה"ג ליכא למימר סמוך מב' טעמים א' כמ"ש התוס' בכ"מ דבכל מקום שהחזקה מסייע לרובא שוב הו"ל המיעוט כמידמ"י ובכה"ג שוב לא אמרינן סמוך ועוד כיון דיש חזקה נגד החזקת איסור א"כ אוקי חזקה להדי חזקה ושוב לא נשאר רק המיעוט ובכה"ג בודאי לא חיישינן למיעוטא, ולפ"ז בנ"ד בענין שמות הבעל והאשה כיון שהמיעוט הוא בתורת ודאי דהא קרי לי' כן בודאי כ"ע יודו דאף בא' מני אלף בכלל מיעוט יחשב, ומ"ש בנוב"י שם בשם פילץ דצ"ל מיעוט דשכיח ובאם שרק א' או ב' וכדומה קורים כן א"צ לכותבו נראה לפענ"ד דהוא ע"פ מ"ש שם בתחלה דבכל הכתבים ושטרות הי' נכתב פילטץ ולכן שוב בכה"ג הו"ל מיטודמ"י וכמ"ש מהא דע"ז ל"ב כיון דרובא קרי לי' פילטץ

וגם המיעוט אף שקורין אותה פילץ מ"מ בשטרות כותבים כפי הרוב פילטץ ובכה"ג לכ"ע אין לחוש למיעוטא אם לא במיעוט חשוב עכ"פ כמו בהא דרוב עגלים שהם עכ"פ מיעוט חשוב לגבי שאר כל הבהמות יעו"ש, ועפ"ז יתורץ ג"כ הא דבעל פמ"א שם כיון דמיירי משם העכו"ם א"כ כל שאינו מיעוט חשוב עכ"פ הו"ל בכלל מיעודמ"י אכן בשם דקרי לי' ישראל ואין שם הכרע מהכתיבה בודאי אף בכה"ג צריך לכותבו:

והנה אף שלפמ"ש הי' נראה דדי אף בא' או ב' מ"מ נלפענ"ד דכל שאין שם מיעוט חשוב וניכר א"צ לכותבו בשביל א' או ב' חדא דהא עיקר יסוד דבר זה ממ"ש בש"ס רובא ופורתא ומדשינו בש"ס ולא אמרו רובא ומיעוטא כמ"ש בכ"מ משמע לפענ"ד דצריך עכ"פ שיהי' בהמיעוט איזה אנשים ולא א' או ב' ולכן לא אמרו לשון מיעוטא דבאמת בלשון מיעוט הי' נכלל אף א' או ב', ועוד דהא עיקר הטעם דצריך לפרוט שני השמות הוא מתקנת ר"ג משום לעז והנה דעת התוס' דבשני שמות במק"א א"צ לפרוט ב' השמות מטעם דהכל יודעים גם משם הב' וא"כ בודאי דאף לפי מה דקי"ל כדעת הר"ת והראב"ד ע"פ הירוש' שם דאף בב' שמות במק"א צריך לכותבם מ"מ היינו דוקא במיעוט חשוב וניכר משא"כ בשביל א' או ב' א"צ לכותבם דודאי אין בזה שום לעז כיון דהכל יודעים משם הנכתב בגט ואדרבה בשם השני אינו ניכר כלל, ועוד דעכ"פ לא גרע השם דקרי לי' בפי כל מחניכא שהכל קורין אותם דהסכמת כל האחרונים דדי בזה אף לכתחלה ואף דנראה מדברי האחרונים דצריך להיות נקרא בו דוקא בפי כל ממש ועפ"ז כתבתי במק"א דיל"ע במ"ש הנוב"י שם בסי' פ"ח גבי פילץ דאם נקרא בפי הרוב כשר לדעת הב"ש ואף לכתחלה דהא בב"ש מבואר דדוקא בחניכא שהכל קורין אותו יש להכשיר יעו"ש וכ"נ להדיא מדברי הש"ס גבי רובא מרים דעכ"פ לכתחלה צריך לפרוט ב' השמות או עכ"פ לכללו בוכ"ש ואם כמ"ש הנוב"י הנ"ל הי' די בשם הרוב מטעם חניכא א"ו כמ"ש ומ"מ י"ל דדוקא כה"ג דיש מיעוט הניכר דקרי לי' בשם השני אכן בנ"ד שאינם רק א' וב' בודאי י"ל דיש להכשיר בשם הא' מטעם חניכא דהא אף בחניכא שהכל קורין אותו מ"מ בודאי קורין אותו לתורה בשם העיקר הרי להדיא דאף שנקרא לפרקים מועטים בשם הא' מ"מ דינו כחניכא שהכל קורין אותו מטעם שהמיעוט הנ"ל אינו עושה רושם כלל (ואף שבאמת מטעם זה שעולה בו דינו כשם העיקר כמבואר בהרא"ש מ"מ לענין החניכא וקריאה בפי כל שפיר אינו מגרע כלל כח החניכא מחמת שהוא לפרקים מועטים ואיני עושה רושם בפי כל) אכן במקום שהמיעוט ניכר וחשוב כגון שיש בו ג"כ הרבה אנשים אזי אף שהם בערך נגד הרוב א' מאלף או יותר מ"מ שפיר נכלל בכלל מ"ש בש"ס פורתא וצריך לכותבו, ובהכי א"ש ג"כ דברי הנוב"י הנ"ל דמ"ש דצ"ל מיעוט דשכיח ולא א' וב'

היינו כמ"ש דודאי בשביל א' וב' אין צריך לכותבו אכן באם הוא מיעוט הניכר שפיר צ"ל אף בא' מאלף וכמ"ש, וכ"ז דוקא בשם דקרי לי' אחרים והם בעצמם באמת אינם מקפידים באיזה שם שיקראו אותם אכן אם ידוע בבירור שהבעל והאשה המה מקפידים שיקראו אותם דוקא בשם הב' בזה נראה דאף בשביל א' וב' בודאי דצריך לכותבו עכ"פ דהא מה"ת בעינן שמו ושמה בגט וכמ"ש הרשב"א בחי' בפ"ק דקידושין יע"ש ועי' בב"י במ"ש בשם המרדכי וא"ז וגם קי"ל דכל אדם יכול להחזיק שם לעצמו כפי רצונו ואין לנו אלא שם שהחזיק לעצמו וא"כ בשם שאינם מקפידים שפיר י"ל כיון דאנו מסופקים בהם איזה מהשמות עיקר אצלם שפיר אנו הולכים בזה אחר רוב המצוי ושכיח הרבה וא"א חוששים לקריאת א' וב' משא"כ בנ"ד שאנו יודעים שהמה מרוצים בשם זה דוקא והוא אצלם עיקר השם איך נבוא להשמיטו בגט, ואף דבנשתקע לגמרי בודאי דא"צ לכותבו אף בכה"ג היינו מטעם דסוף סוף כיון דלא קרי לי' כן לא הו"ל דין שם כלל דדברים שבלב אינם דברים (ואפ"ל דמ"מ מה"ט הצריך הר"פ בזה בשמ"ח ב' גיטין) משא"כ אם באמת נקרא כן אף בפי א' או ב' כיון דכ"כ דכה"ג בכלל מיעוט יחשב בודאי דצ"ל, ואף דגבי מומר אנו משמיטים שם דעכו"ם אף שודאי רצונו בשם זה כ"כ האחרונים בשם הר"מ דכיון דכופין אותו ליתן גט אמרינן דבשעת מעשה נתרצה באמת לעשות כדת ישראל:

ובהכי א"ש דברי הב"י והקונדריסים במ"ש ואין קורין אותו כלל בשם זה והיינו דשם מיירי בשמ"ח דודאי אנן סהדי דרצונם דוקא בשם זה וה"ה בשם העריסה ס"ל ג"כ להב"י דדינו כשמ"ח לענין זה וגם י"ל דכ"ז דיקא ברובא ומיעוטא משא"כ היכי דהכל קרי לי' גם בשם הב' אף שהוא רק לפרקים מועטים בא' מאלף צ"ל כיון דהכל יודעים גם משם הב' שייך שפיר ללעז שיאמרו שאין זה האיש והאשה הנ"ל מדלא כתבו גם השם הב', ואף למ"ש לעיל לדקדק בלשון פורתא דצריך לכתוב מיעוט הניכר י"ל דהיינו לפי מה שפירש"י שם דר"ל במ"ש רובא ופורתא רוב בני העיר משא"כ בנ"ד ומ"מ עדיין יל"ע בזה בנ"ד כיון דיש הרבה אנשים שקורים אותה בשם זה בודאי דצ"ל בגט לכ"ע עכ"פ וכ"ז אף אם לא היתה חותמת א"ע בשם זה אכן למ"ש שחותמת א"ע בשם זה בודאי א"א להעלות על הדעת דא"צ לכותבו דהא קי"ל דשם שחותם הו"ל עיקר השם אף אם לא הי' נקרא כלל בשם זה וכמ"ש הב"ש בשנ"א גבי אלזגוטא וכה"ד כל האחרונים בכ"מ דשם החתימה הו"ל עיקר אף נגד שם שנקרא בו בפי כל וכ"נ ממ"ש בש"ע דשם שעולה וחותם הו"ל עיקר אף נגד שמ"ח ואף למ"ש בג"מ לחלוק על הב"ש בזה היינו דוקא שאין דינו כעיקר השם אכן בנ"ד לענין דיצטרך לכותבו עכ"פ בודאי דגם הוא יודה דצריך לכותבו וכמבואר בהדיא שם שהסכים לדעת המהר"מ וב"ש דיכול אף להקדימו יעו"ש:

והנה הארכתי קצת בזה להוציא מדברי הרב המחבר הנ"ל במ"ש בפשיטות דאסור להזכירו בגט מטעם דהוו"ל מידמ"י ובאמת ז"א מכמה טעמים ובהכי נסתר ג"כ מה שרצה לחדש דאף לדעת המרדכי הנ"ל (הנה במה שנראה מדבריו בפשיטות דהעיקר דלא כדעת המרדכי הנ"ל כ"כ דז"א) מ"מ א"צ לכותבו דהוו"ל כמו בהא דע"ז דלגבי רוב ישראל אין זה שם כלל ואף באשה זאת כיון שרובא קרי לה בשם הא' שוב הו"ל מידמ"י מתרי עניני, אכן למ"ש מטעם החתימה בודאי אף אם לא היתה נקראת בו כלל הי' צ"ל וא"כ כ"ש בנ"ד וגם בלא"ה באמת עדיין יל"ע בזה מטעם שכתבנו לעיל כיון שידענו שהיא מתביישת בשם הא' ורצונה ורצון הבעל דוקא בשם זה בודאי קרוב לומר דנעשה אצלם עיקר השם דאין לנו אלא השם שהחזיק לעצמו ובפרט במ"ש לעיל בשם הג"פ אפ"ל דדינו ממש כשמ"ח, וכ"ז כתבתי אף לפי דעת הרב הנ"ל דיש בנ"ד חשש מידמ"י אכן לפ"מ שביררתי לעיל שנקראת בש"ז בפום בי' באסיפה מהרבה אנשים לית דין צריך בשש דנ"ד בודאי אינו נכנס כלל בחששא דמידמ"י, גם מ"ש הרב עוד שם לחלק בין אם נקראת כן בשהם מדברים עמה בשפת רוסיא לבין אם נקראת כן גם כשהם מדברים עמה בשפת יהודית הנה כ"ז היה באפשר לומר באם האנשים הנ"ל המה מדברים עמה גם בשפת יהודית ואזי קוראים אותה בשם פעסיא משא"כ בנ"ד אף אם נחליט דבאמת קורים אותה בשם זה דוקא בשמדברים עמה בשפת רוסיא מ"מ הא ידוע דרכם דבאמת האנשים הנ"ל הם מתביישים ג"כ בשפת יהודית ומדברים תמיד רק בשפת רוסיא וא"כ אינם קורים אותה בשום פעם בשם הא' ובפרט למ"ש לעיל בזה דגם הרבה מהאנשים הצנועים והכשרים יקראו אותה דוקא בשם זה לעשות רצונה ובעיקר גוף הגב"ע שעשו הרבנים הנה אף שלא ידעתי באמת מי המה העדים הנ"ל אכן באמת לפענ"ד אין מדברי העדים שום סתירה למ"ש והוא דהא קי"ל דכל מה שנוכל לתרץ דברי העדים בודאי אנו מחויבים לתרץ דבריהם באופן שלא יהי' מוכחשים אף בדרך רחוקה וא"כ כ"ש בנ"ד דודאי הדבר פשוט דהא הם לא העידו כ"א שלא שמעו שיקראו אותה בשם זה וא"כ בכל כה"ג הו"ל לא ראינו דאינו ראיה דודאי האנשים הנ"ל המה מהאנשים הצנועים ואינם מתערבים בדרכיהם ובודאי המה לא יבואו בקהלם בעת שנמצאו שמה האנשים אשר כגילה כמובן ומאין ישמעו שם זה, אכן לפי מה שחקרתי אצל כמה וכמה אנשים אשר מתערבים עמהם בעניני מסחרם (ואף שבאמת המה אנשים כשרים מ"מ המה מוכרחים להתערב ולהתועד אתם לצורך פרנסתם) והמה ראו כן שמעו היטב משם זה בודאי דיש לחוש לדבריהם:

י) **וגם** במ"ש עוד להשיג ממה שכתבתי י) סתירה במ"ש עלי להם במ"ש פעסיא דמתקריא בנידון שם פעסיא פעסל וכתב דיפה עשו עפ"י מ"ש פעסל:
הט"ג בשם עטיא עטיל הנה באמת נאבד מאתי מ"ש בזה אכן כפי העולה על זכרוני דכתבתי להם דכיון דנחתו לזה לכתוב שם פעסל אף דיותר נראה דהו"ל קיה"ש וכמ"ש הט"ג באמת בשם עטיל שם אלא דהעלה דלכתחלה צ"ל מטעם דקיה"ש שכתבו אינו מזיק א"כ ביותר הי' להם לחוש לשם פאלינא דודאי אינו קיה"ש וגם הוא שם החתימה, ועוד דאף למ"ש הט"ג הנ"ל היינו דוקא באם עכ"פ הו"ל מיעוטא ממש דקרי לה בשם עטיל משא"כ בנ"ד כיון דיש מיעוט הניכר דקרי לה בשם פאלינא ושאר האנשים רובא קרי לה בשם פעסיא ומיעוטא בשם פעסל ממילא הו"ל שם פעסל מירמ"י ובכה"ג אפ"ל דגם הט"ג יודה כיון דבלא"ה נראה יותר דהו"ל קיה"ש:
יא) **במה** שתפס עלי **יא**) **גם** במ"ש בנידון שאר החששות שכתבתי אין כדאי להשיב וביאר דעת המ"כ ורמ"א עליהם הנה אף שבאמת המה מילי במ"ש דצריך להשות עם דכדי ואין אומר ואין דברים אכן הסופר דוקא קודם להיות שכבר קבע דבריו בדפוס לכן שמצוה לכתוב:
אמרתי להודיע כי הרב הנ"ל עיקם עלי הדרך גם בזה כי הנה אף שגוף מכתבי בזה נאבד מאתי ושמה הי' מבואר ערך ז' או ח' חששות בזה אכן לדוגמא ארשום קצת מהעולה על זכרוני בזה ומהפרט נדון על הכלל, דהנה לא השוו עם הסופר בעד כתיבת הגט אף שבאמת יש בזה מקח קצוב להסופרים בפה בעד כתיבת הגט אכן זה בכתיבת גיטין לעניים אכן בעשירים אין בזה מקח קצוב כלל רק מקבלים שכרם כפי אשר תשיג יד המגרשים וגם אחר נתינת הגט הנה עברו ערך ג"י אשר לא יכלו לבוא לעמק השוה עם הסופר הנ"ל בעד כתיבתו והנה דבר זה מבואר בש"ע בסה"ג סע"ד ובס"ג למהר"מ סעי' י"ז וא"כ האם אמר יאמר שיעשה אדם כזה לכתחלה נגד דעתם, והנה אף דלכאורה הי' אפ"ל דלפמ"ש הלבוש בטעם דין זה דשמא יתחרט הבעל ויצטרך לחדש שליחות הסופר יעו"ש הנה בנ"ד אין שייך חשש זה כיון דהבעל השוה עצמו עם הרב בעד כל הדברים וא"כ אף אם הסופר ירצה מה שירצה הנה הכל מוטל על הרב וא"כ אין שייך בזה שום חזרה וכן לפמ"ש מהר"מ בביאורו שם דהטעם בזה דהו"ל כאלו ממנה אותו על תנאי יעו"ש ג"כ אפ"ל דבנ"ד אין חשש בזה אכן מלבד שגם זה אינו ברור דשמא כשירצה הסופר שכר הרבה יחזור הרב אצל הבעל דאדעתא דהכי לא השוה א"ע עמו אכן אף אם נאמר דבאמת הרב החליט בדעתו שלא יעשה שום שינוי עם הבעל (אף שבאמת כפי הנראה לא נתכונו כלל לזה דאל"כ למה נכנסו כלל לזה והי' להם להשות עצמם מתחלה

עמו כמובן) מ"מ אכתי יש בזה חששת הג"מ דשמא יאמר הסופר דאדעתא דהכי לא כתבתיו והו"ל גזל בידו והוא חשש ברור כמ"ש הרמ"א בסי' ק"כ ואף דבדיעבד מבואר שם דכשר מ"מ איך נכנסו לתגר זה לכתחלה ואיך יכתוב ע"ז רב שכמותו שאין בזה שום פקפוק:

הן אמת דלכאורה ממ"ש בסה"ג למהר"מ כשהבעל נותן השכר יש להשות עמהם משמע דלא חייש למ"ש הג"מ הנ"ל דאל"כ למה התנה דוקא כשהבעל נותן דהא לפמ"ש הג"מ באמת ה"ה כשהאשה נותנת השכר ג"כ יש בזה חששא, אכן באמת המעיין ברמ"א שם יראה להדיא דכתב סתם דצריך להשות משמע באמת דאין חילוק בזה וכ"ה בד"מ ובשו"ת מהרמ"פ בסי' צ"א (בסה"ג שם) עוד נלפענ"ד דבאמת כ"ע מודים בזה לדעת הג"מ הנ"ל אלא דלחששת הג"מ באמת הי' די במה שישוה א"ע עם הסופר ועדים קודם הנתינה ולמה הוצרך המ"כ ורמ"א הנ"ל להשות עמהם קודם שמצוה לכתוב (ויעו' בסה"ג למהרמ"פ כתוב באמת קודם הנתינה אכן יל"ע דהא הוא הביא ג"כ דבר זה משם מהר"ן שהובא בד"מ ורמ"א שם, ועוד דהנה המעיין שם יראה להדיא דעיקר חששת מהר"ן בזה הוא מטעם שכ' מהר"מ בביאורו שהרי כ' שם מתחלה דקודם כתיבת התורף אף תנאי ע"פ פסול וסיים ועל זה כתב מהר"ן נ"ל נכון שצריך להשות עם הסופר משמע דהכל הוא מטעם שלא יהי' כמו תנאי ובודאי לפי טעם זה יש להקפיד אף קודם הכתיבה, ולכן יותר נראה דט"ס נפל שם וצ"ל קודם הכתיבה וכמ"ש ברמ"א) ולכן ביאר הוא ז"ל דחששו בזה מטעם תנאי ובאמת כ"ה להדיא במהר"ן שם וכמ"ש מדברי מהרמ"פ הנ"ל אכן באמת אם לא השוה עמהם קודם הכתיבה בודאי דגם הוא יודה דצריך עכ"פ להשות עם הסופר קודם הנתינה גם מטעם חששת הג"מ הנ"ל וז"ב:

יב) עוד עשו בזה במה שלא ביארו להמגרש והמתגרשת בשעת נתינת הגט במה שאומר לה הר"ז גיטך ושא"ד בלשון לע"ז והנה באמת פשוט בכל בתי דינין לבאר להם דברים אלו בביאור בלשון המדובר באופן שיבינו בטוב, ויסוד דבר זה הוא מדברי הרמ"א בסי' קל"ז סע"א בשם סה"ג דצריך שהבעל ידע מה שאומר לה וכן הוא בסה"ג בש"ע סעי' פ"ד ובשה"ג למהר"מ סי' רכ"ט ואף שבדיעבד אין קפידא כ"כ כמ"ש בג"מ מ"מ לכתחלה בודאי דאין לשנות ממ"ש בכל הס"ג וממנהג כל בתי דינין:

יג) ואחר אחרון אני בא במה **יג) במה** שתפס עלי שהוציא עתק מפיו והרבה הרב במה שלא לדבר גבוה במה שכתבתי להם בנידון הלכתי אצלם לסדר הגט:

החששות בגט כי אם הייתי חושש שהם לא יעשו כהוגן הי' לי לילך אצלם לסה"ג הנה גם בזה עבר על מ"ש חז"ל אל תדין את וכו' כי הנה כפי שזה כמה שנים אשר הי' סה"ג

בביתי והמה חדשים מקרוב באו א"כ בודאי אינו משורת הדין שיכריחו אותי לבוא לפניהם כאשר כבר הארכתי בזה בתשובתי בנידון חזקת הרבנות שהדין פשוט דמעלין בקודש יעו"ש, ובפרט ששלחתי להם שאני מרוצה שיעשו ועד לזה באיזה בהכ"נ ושמה נהי' בצותא חדא וגם אף אם לא יתרצו גם לזה עכ"פ יודיעו לי טכסים כתיבת השמות קודם הכתיבה בכדי שלא יהי' בזה שום מכשול ח"ו והנה דבר זה מבואר בשה"ג מש"ע סעי' ס"ו ובסה"ג למהר"מ סעי' קע"א דעל כל פנים צריך לשלוח הגט לשאר חשובים שבעיר (וגם זאת אשתמיט לי' להרב הנ"ל דהרי מזה מבואר דאין בזה שום חיוב על החשובים לילך לסידור הגט):

יד) וגם במ"ש שיש בזה חשש מוציא **יד) סתירת** דבריו במה לעז ח"ו הנה באמת לא שחשש בזה משום חדא הוא לן וכבר האריך בזה בספר מוציא לעז:

נ"ש בסי' מ"ה בשם כמה וכמה גאונים דבכה"ג אין בזה שום חשש מוציא לעז ח"ו יעו"ש, והכל הולך אחר החיתום דהנה הרב הנ"ל התפלל על אחרים והוא צריך לאותו דבר ואתו הסליחה בכל מ"ש בזה וד"ל:

יב) הערה בדבר מה שלא ביארו המסדרי' הא דהר"ז גיטך בלשון לע"ז:

טו) ומעתה נשוב למ"ש כבוד יד"נ **טו) פלפול** בדברי הרה"ג מראוונע ני"ו הרב הג' מראוונע דהנה מתחלה כתב בשם הג' מהר"מ במה שרצה לחשוש בנעט דבספרו פרשת מרדכי תברי' בשמות הנ"ל דדמי להא לגזיזה במ"ש בספרו הר המור לחשוש דר"ת במומר:

בשמות האלו דדמי לשמ"ח ושם בפרשת מרדכי כתב להסתפק דאפ"ל דדינו כשם גיות דמומר דהס מלהזכירו בגט והביא שעשה למעשה בזה ליתן ב' גיטין, ובספר דברי חיים השיג עליו בזה ממ"ש בש"ס דשמות ישראל שבח"ל כשם עכו"ם והוא ני"ו כתב לחלק בזה דדוקא במי שניתן לו שמות הנ"ל מעריסה או אח"כ בלי שום סיבה להדמות להם משא"כ בנ"ד שפיר י"ל דדינו כשם גיות דמומר ע"כ חו"ד, והנה כ"כ לעיל שבאמת גם הג' מהרש"ק תברי' לגזיזה להיפך יעו"ש ומעתה כיון שאין הכרע מדברי הגאונים הנ"ל נחזי אנן דהנה אף דמ"ש בדב"ח להשיג על הפ"מ מהא דשמות ישראל שבח"ל כשמות הגוים הנה המעיין בחי' הרשב"א בגיטין ל"ד במ"ש בשם הרמב"ן משמע להדיא דעיקרן של השמות הנ"ל הוא מטעם שהגוים א"י לבטות השם כראוי ולכן מכנים אותו בש בשמות הקרובים לשמות ישראל ומזה נקרא כן גם בין היהודים יע"ש וא"כ באמת ל"ד לנ"ד דנעשה במכוון להתדמות להם אכן במה שכ' הרה"ג הנ"ל להחזיק בדעת הרב פ"מ דכיון דעושין דבר זה להתדמות להם דמי ממש לשם מומר (דמוציא א"ע מדת ישראל בפרט

זה) הנה לפמ"ש לעיל דבאמת גם במומר עצמו דעת הרבה מהראשונים דצ"ל ואף לדידן דקי"ל כדעת הר"ת בזה מבואר בש"ע דבדיעבד אף אם כתב שם דגיות בעיקר השם ועל שם ישראל דמתקרי הגט כשר א"כ בכה"ג בודאי י"ל דהבו דלא לוסיף עלה דר"ת הנ"ל ואין לך בו אלא חידושו דדוקא בשם ההמרה משא"כ בשמות הנ"ל אף שבאמת נעשה באיסור מ"מ כיון שלא הוציא א"ע מן הכלל בשם זה בודאי דצריך לכותבו שוב מצאתי שכבר הרגיש בזה בח"ס ח"ב בסי' ל"ח בשם לעני שכ' וז"ל ונהי דאין לדמות לישראל שבח"ל וכו' דהתם מעיקרא מעריסה כך שמם (הן אמת שכ"כ בשם חי' הרשב"א והרמב"ן דהתם ג"כ לא הו"ל שם העריסה אכן מ"מ כ"כ דגם לפי פי' יש לחלק כן) משא"כ בנ"ד שהי' להם שם ישראל אלא שרוצים להתדמות לנכרים מ"מ גם להא דר"ת לא דמי דאע"פ ששינתה שמה מ"מ לא הוציאה את השם מכדת משה וישראל ע"כ תו"ד ובפרט לפמ"ש בשם הר"ת בספר הישר דאף בשם ההמרה היינו דוקא כשלא נקרא בשם זה בין היהודים משא"כ כשנקרא כן גם בין היהודים גם הוא יודה דצ"ל א"כ כ"ש בנ"ד בודאי דצ"ל, ועי' בב"ש בסי' קכ"ט בסק"י במ"ש דלדעת הב"י אפ"ל דבין במשומד ובין בגר לכתחלה אין נכון לכתוב שם הראשון בנשתקע ובדיעבד כשר הרי דהתיר לכתחלה לכתוב אף שם ההמרה כה"ג ואף למ"ש בשם הט"ז דבש"ע הכריע לגמרי כדעת המהרי"ק דאף כה"ג שנשתקע אין להזכיר שם דגיות בגט מ"מ י"ל דהיינו דוקא במומר ובפרט שבאמת גם דברי המהרי"ק לכאורה צע"ג לפמ"ש הוא עצמו בסי' ק"ו:

טז) הערה בדברי הט"ג בפי' לסה"ג וישוב דעת המהרי"ק ושאר הפוסקי' שהעתיקו דבריו ממה שהקשה עליו בט"ג הנ"ל ממ"ש בספר הישר והובא גם במהרי"ק, גם בו מבואר בנידון אם שם ההמרה ג"כ בשם ישראל דדעת המהרי"ב ויש"ש דלא כמ"ש הג"פ בזה, גם מבואר דבכה"ג אפ"ל דאם כתב שם הא' שנשתקע לכ"ע פסול, והערה במ"ש בט"ג דנשתקע הו"ל כמו שאינו כלל. הערה בדעת המכתב אליהו והסכים לזה בט"ג דנשתקע בקריאה ולא נשתקע בידיע' ג"כ הו"ל נשתקע:

טז) וראיתי בט"ג בפי' על סה"ג בס"ק כ' וכ"ו שהאריך לסתור דברי המהרי"ק במ"ש להתיר בממר לכתוב שם הנשתקע ועיקר יסודו דבספר הישר עצמו מבואר להדיא דמיירי שנקרא בין היהודים בשם הא' ע"ש וגם כ' דבאמת המהרי"ק בסי' פ"ו כתב דבריו רק לפי שלא הי' בידו גוף דברי ר"ת רק מ"ש התוס' בשמו אכן לפמ"ש הוא עצמו בסי' ק"ו לאחר שראה גוף דברי ר"ת בספר הישר בודיא דגם הוא יודה בזה יע"ש בס"ק כ"ו, ולפענ"ד דבר זה צע"ג דלפ"ז מה נעשה בדברי הב"י ורמ"א ויש"ש וכל האחרונים שכולם פה אחד הביאו דברי המהרי"ק כאן והעלו כן להלכה וכ"נ דעת מהרי"ב כמו שיתבאר

לקמן והלא המה ראו ג"כ דבריו בסי' ק"ו הנ"ל ואיך עלה על דעתו שכולם ח"ו שגו ברואה, אכן לאחר העיון נלפענ"ד דיפה כוונו והאמת אתם בדברי ר"ת אף לפמ"ש בספר הישר הנ"ל והיינו דר"ת בעובדא דיודו אתי עלה מתרי טיני' א' מטעם דהי' נקרא כן בין ישראל וא"כ עכ"פ לא גרע מחניכה דכשר לדעת הערוך אף לכתחלה (אכן לפי טעם זה באמת אין להכשיר כ"א באם נקרא כן עכ"פ בין היהודים ובזה א"ש מה שנדחק הב"י במה שהכשיר המהרי"ק שם אף בנשתקע דהא לפ"ז ל"ד לחניכה דבאמת לפי טעם זה לא הי' לן להכשיר בנשתקע אכן מה שהתיר במהרי"ק שם הוא רק ע"פ טעם הב' כמשי"ת) ואח"כ כתב וגדולה מזה אמרו בתוספתא דאפילו בגר דשינה לשם גיות כשר דלפ"ז אף בנשתקע שרי והיינו כמ"ש במהרי"ק דמירי בתוספתא דלא נקרא אתה בשם גיות כלל דלפ"ז כ"ש במומר ששינה א"ע לשם ישראל דהא בגר עיקר הגט הוא רק מכח שם ישראל דבשם עכו"ם לא הי' בר כריתות ואפ"ה כשר בשם גיות וא"כ כ"ש הכא במומר דאדרבה הוא להיפוך דעיקר הגט הוא מכח השם שנכתב בגט בודאי דכשר וע"ז סיים כיון שעכ"פ בדיעבד כשר בשם ישראל לבד במכ"ש מהא דגר א"כ דבר ברור שאין להזכיר שם מומר בגט וכל גט שנכתב בשם מומר פסול אפילו פורתא לא קרו לי' הכי (ר"ל בשם הישראל רק כולם קורים בשם העכו"ם) והיינו כמ"ש דאפילו בנשתקע הדין כן ובט"ג שם ס"ק כ"ו כתב להגיה תיבת לא וכ' דצ"ל פורתא קרי לי' הכי ור"ל דפורתא ישראל קרי לי' בשם גיות והיינו לשיטתו, אכן למ"ש אדרבה תיבת לא הוא דוקא ומזה נראה להדיא דעת ר"ת כמ"ש המהרי"ק וכל הפוסקים בדעתו:

ומה שסיים עוד מחתנו של הר"י פרנס שלא הזכירו שם גיטשלאק מטעם שהוא שם גיות והנה לכאורה יל"ע דהא שם זה הו"ל ג"כ שם ישראל כמבואר בב"ש שא"ג ויעו' בג"פ דאם גם לאחר ההמרה נקרא בשם ישראל מותר לגרש אף בשם השני, אכן באמת המעיין בפ"ת כאן הביא בשם הישועת יעקב וסו"ג שחלקו עליו בזה ואף בכה"ג אין להזכירו בגט ומשמע לכאורה מדבריהם דאף בכה"ג דינו שוה לשם גיות ואף בנשתקע שם הא' אין להזכיר שם השני, אכן המעיין ביש"ש בסי' כ"ב במ"ש בשם מהר"י מברונא יראה דבאמת יש לחלק בזה דבאם השם השני שם גיות אזי אף אם נשתקע שם הא' אין להזכיר שם השני משא"כ היכי דשם השני הוא ג"כ שם יהודית אזי אם לא נשתקע ממנו שם הא' בין היהודים ונקרא בין היהודים בשם הא' אין להזכיר שם השני בגט משא"כ היכי שגם היהודים קוראים אותו עתה בשם השני צ"ל ב' השמות שם הא' ועל שם השני דמתקרי הרי דבכה"ג אם אין נקרא כן בין היהודים אין נכון להזכירו בגט ואסור לגרש בו ודלא כמ"ש בג"פ אכן אם נקרא בו גם בין היהודים אדרבה עדיף לכותבו בהדיא

בדמתקרי וע"ש ביש"ש שסיים שדבריו ברורים (ומזה נראה להדיא דס"ל בדעת מהרי"ב דעכ"פ בשם השני שם גיות לבד אסור להזכירו אף בנקרא כן בין היהודים דאל"כ איך סיים שדבריו ברורים דהא הוא עצמו מסיק שם בסי' י"ד כמהרי"ק דאף בנשתקע שם הא' אין להזכיר שם גיות) ומזה נראה ג"כ דמ"ש בשו"ת ש"צ (הובא בפ"ת ס"ק נ"ו) בשם גדול אחד לחשוש בשם מתת מטעם דהוא ג"כ שם עכו"ם והוא השיג עליו מב' טעמים א' דל"ד כלל לשם עכו"ם ועוד דל"א אלא בשם שאין ישראל רגילים בו ונסתייע מדברי הג"פ הנ"ל אכן למ"ש הנה אף בשם הרגיל בישראל ג"כ יש קפידא אכן בנידון דידי' כיון שהי' נקרא בו מקודם וגם עתה אין לו שם אחר בודאי דאין חשש בזה וכמו שנראה להדיא מדברי מהרי"ב שם שכ' מתחלה אבל אם קרו לי' בין היהודים באותו שם כתבינן לי' וה"ה היכי שכבר הי' שמו אברהם ועתה קרו לי' יעקב בין היהודים נ"ל ב' השמות הרי דמתחלה מיירי דאין לו שם אחר והוא ממש נידון דהש"צ הנ"ל, אכן במ"ש המהרי"ב דצריך לכתוב ב' השמות אף בנשתקע לכאורה יל"ע דהא עיקר הטעם שאנו כותבים שם הנשתקע במומר ובגר הוא מטעם דהכל יודעים דיש לו שם אחר וכמ"ש במהרי"ק וט"ז א"כ כ"ז ניחא באם השם השני אינו שם יהודית משא"כ בנ"ד ודאי דלא שייך טעם זה כמובן ונראה דמהרי"ב ס"ל דע"כ לא פסלינן בכותב שם הנשתקע אלא במקום שאינו כותב גם שם השני אבל בכותב ב' השמות במפורש כשר כמ"ש מהר"מ מינץ שהובא בב"ש ש"נ אות ב' ודלא כמ"ש הלבוש כאן בסעי' ח"י ובב"ש שם וכן הוא באמת דעת הישו"ש בסי' ט"ז ולכן ס"ל דבכה"ג עדיף יותר לכתוב ב' השמות (ולמ"ש הלבו"ש וב"ש וכה"ד הג"פ שם להחמיר בכה"ג בודאי דאין נכון לכותבו וצ"ע):

ולפמ"ש הנה בכה"ג ששם השני הוא ג"כ בשם ישראל וכתבו שם הא' שנשתקע לבד נראה דלכ"ע פסול דבזה לא שייך טעם המהרי"ק הנ"ל ואף דכתב וכ"ש ובמדינות אלו אין כותבין וכ"ש כ"א במומר וא"כ אפ"ל דיתלו שהי' לו שם זה ביהודית מ"מ כיון דסוף סוף אין זה מוכרח ומהרי"ק לא כ' להתיר כ"ח באופן שהדבר ניכר מוכרח ועוד דיש לחוש דשמא יאמרו דאיזה מומר אחר גירש שבאמת יש לו גם עתה שם זה, אכן לפמ"ש דבאמת מיירי ר"ת אף בנשתקע השם הא' משמע לכאורה כמ"ש מתחלה לדעת הישועת יעקב ותו"ג הנ"ל דאף בכה"ג די בשם הא' אכן אפ"ל דבימי הר"ת לא הי' מצוי שם גיטשלאק בישראל או אפ"ל דהנה המעיין בב"ש שא"ג בהעתקת כינוי גטטשליק יראה דיש בו שינוי ממ"ש הר"ת דשם הוא בעין בין ג' למ' וביו"ד בין למ"ד לק' משא"כ בהא דר"ת שהוא בוא"ו בין ג' לט' ובאלף אחר הלמד ואפשר דבטכסיס זה באמת אף עתה אין מצוי בינינו, ועוד נראה דבאמת העיקר בזה כמו שהעתיק במהרי"ק שם בהא

דר"ת שהי' נקרא גיטשלאק וזה ודאי שם גיות לבד ומה שסיים שם עוד ולולא שהודיעו קרובו הר' יו"ט ששמו גילמא לא היו יודעין וכו' חזר לדברי השואל שרצה לפסול אף בנידון שלו שלא נשתקע שם הא' ולכן כתב דבכה"ג ודאי אין חשש כיון שעדיין קורין אותו בישראל בשם הא' וכמ"ש בטעם הא' [ומ"ש עוד שם דלא מצינו מחזיק שמו לאחר שהוחזק שתהי' חזקה וכו' ונסתייע מהא דג"פ יע"ש בט"ג ס"ק כ"ו שהביאו לכאורה יל"ע דהא מבואר בש"ס דכל אדם יכול להחזיק לעצמו איזה שם שירצה וכמ"ש הכא קרי לי' יוסי והתם קרי לי' יוחנן וכה"ד כל הפוסקים דלעצמו עכ"פ יכול להעלות שם כפי שירצה, גם יל"ע במה שסיים דלאו כל כמיני' אלא חזקתו לפי רגילו' ובישראל משמע דבאמת אם החזיק א"ע בש"ז בפי רוב ישראל יכול להחזיק לעצמו ש"ז ונעשה אצלו עיקר, גם משמע לכאורה מדבריו דאף שהוא רוצה לשנות שמו ולעשות שם הב' עיקר כמו בשמ"ח וכדומ' מ"מ אין נעשה אצלו עיקר עד שיהי' רגיל בו בפי רוב ישראל (דהא במומר ודאי דרוצה בקיומו של שם השני) ואנן קי"ל דבשמ"ח הו"ל עיקר אף בקריאת המיעוט (ויעו' בח"מ במ"ש בשם מהר"מ טראני וצ"ע כעת שוב ראיתי די"ל דכ"ז כתב הר"ת לסתור דעת השואל דאף בכה"ג צ"ל שם דגיות והוא ז"ל סתר דבריו דעכ"פ בכה"ג שאין נקרא כן בפי רוב ישראל לאו כל כמיני' לקבל לעצמו שם ההמרה לעיקר כיון שהוא מגרש מכח הדת ושם זה אינו מכדת משה וישראל ובודאי דדי בשם הא'] אכן לפמ"ש בטעם הב' שם באמת אף בנשתקע שם הא' גם בין היהודים אסור לגרש בשם השני מאחר דדי בשם הא', וגם לפמ"ש בשם המהרי"ב באמת יש בזה נ"מ לדינא היכא ששם הב' הוה שם ישראל דאז דוקא אם לא נשתקע הדין כן אכן בנשתקע באמת צ"ל ב' השמות ובזה א"ש מ"ש וגדולה מזו דהא בגר ששינה כשר דלמ"ש הט"ג דמיירי דבאמת נקרא כן בשם גיות גם עתה א"כ מאי גדולה מזו הא אדרבא מתחלה כתב בשם דבכה"ג יש להתיר מטעם חניכה אף לכתחלה וכאן בגר משמע דאין להתיר כ"א בדיעבד ועוד דלפ"ז לא א"ש במ"ש דכ"ש במומר דהא היינו ממש דין דמומר וא"ל מטעם דבגר כותב שם דגיות בגט דז"א דכיון דנקרא כן עתה בודאי דאין בזה שום ריעותא כמ"ש בש"ס דרוב ישראל שבח"ל שמותיהם כשם כותים ועוד דלפ"ז באמת ל"ד למומר דבמומר אדרבה גרע טפי דבגר עכ"פ מסתמא הוא מרוצה גם בשם גיות כיון שהוא נקרא כן משא"כ בהא דמומר דודאי הוא רוצה יותר בשם החדש, אכן למ"ש א"ש דבאמת חידש בזה דהא אף בגר מיירי בנשתקע שם גיות ומ"מ כשר ואף ששם זה אינו בתורת גיטין וא"כ כ"ש במומר שאדרבה עיקר הגט מכח שם הישראל, גם במ"ש עוד הט"ג בס"ק כ"ו דאף אם נאמר כדעת המהרי"ק גבי מומר מ"מ גבי גר פסול בנשתקע מטעם דבגר באמת כבר

פקע שמו יע"ש, דבריו צע"ג דהא אם נאמר כמהרי"ק ע"כ צ"ל בכונת ר"ת דגבי מומר מיירי בנשתקע וע"ז הביא ראי' מהא דגר וע"כ דגם בגר מיירי בנשתקע וכמ"ש באמת במהרי"ק שם דאל"כ איך הביא מזה ר"ת ראי' למומר יע"ש הרי להדיא דאין לחלק בזה הן אמת דדעת הישׁ"ש לחלק בין מומר לגר אכן כ"כ דבאמת גם דבריו צ"ע דא"כ מנ"ל להקל במומר דודאי בנשתקע אין שייך לומר דהו"ל חניכה וע"כ הוא מראיות התוספתא הנ"ל גבי גר וכיון דלדידי' כשל עוזר ונפל עזור:

וגם במ"ש הט"ג שם דבשם הנשתקע בין בשמ"ח ובין בגר וכדומה אין פסולו מטעם לעז אלא מטעם דשם הא' נעקר לגמרי והו"ל כמו שאינו כלל ונסתייע לזה מדברי המכתב אליהו שכתב דכל שנשתקע בקריאה אף שלא נשתקע בידיעה מקרי נשתקע יע"ש, גם בזה דבריו צ"ע דהנה ל"מ למש"ל בשם מהרי"ב ומהרמ"מ וכן הוא להדיא דעת הישׁ"ש דאם כתב שם הנשתקע ודמתקרי על שם הב' אין חשש בודאי דא"א לומר כן דא"כ בודאי אף בכה"ג הי' צ"ל פסול כיון דהו"ל כמו שאינו וא"כ הו"ל כמו שינה שמו ושמה דודאי לא מהני אף שכתב שאר השמות בפירוש וכמ"ש בישׁ"ש בסי' ט"ז וכ"נ להדיא מדברי הישׁ"ש שם במ"ש לחלק בין שם שלא הוחזק בו כלל לשם הנשתקע יע"ש, ואף לדעת הלבוש וב"ש שם שכ' באמת אף בכה"ג דפסול מ"מ ודאי שאין פסול מה"ת כ"א מדרבנן כמבואר למעיין שם ואם נאמר כמ"ש הט"ג דשם הא' נעקר לגמרי בודאי דהו"ל גט בטל וכמ"ש בישׁ"ש שם להדיא וכ"נ באמת מדברי הטור וש"ע בסע"ג וכ"נ להדיא ממ"ש הב"י דגם בנשתקע יש להצריך ב' גיטין הרי להדיא דלא חשיב לי' נעקר לגמרי, ואף לדעת החולקים בזה היינו מטעם דודאי יש די אף בשם השני משא"כ לומר דהשם הא' אינו שם כלל ודאי אינו וכ"נ באמת מדברי המהרי"ק הנ"ל וכל הפוסקים שהביאו דבריו להלכה דאם איתא שם הנשתקע הו"ל כמאן דליתא א"כ מאי מהני מ"ש לצדד מטעם דגבי מומר יודעין דיש לו שם אחר כיון דבאמת הו"ל שינה השם או כמ"ש דשם הנשתקע לא מקרי שינוי השם אלא דפסול מטעם לעז ולכן גבי מומר וגר דבאמת אין בזה לעז דהא הכל יודעים דיש לו שם אחר כשר וגם בגוף דברי המכתב אליהו שכ' בפשיטות דאף שלא נשתקע בידיעה מ"מ כיון דנשתקע בקריאה מקרי נשתקע, לפענ"ד יל"ע ממ"ש המהרי"ק שם גבי שם בלי דאם במקום כו"נ יודעים שג"כ שמו אליהו שכן נקרא בהכניסו לברית וכ"ש אם נקרא כן לתורה או שחותם כן בשטרות יש להכשיר ומדכתב וכ"ש משמע דאף אם לא הי' נקרא כן לתורה ולחתימה מ"מ כשר מטעם דיודעין עכ"פ משם אליהו וכ"נ ג"כ ממ"ש כל הפוסקים גבי גר ומומר דאף בנשתקע כשר מטעם דיודעין עכ"פ שהי' לו שם אחר ואף שאין יודעין מהות השם וא"כ כ"ש בנ"ד שיודעים

מהות ועכסיס השם וכן נראה עוד ממ"ש המהרי"ק דאם בלי אינו שם בפ"ע וע"כ יש לו שם אחר יש להכשיר בכותב שם הא' הרי דלא מקרי בכה"ג נשתקע ויעו' במ"ש לעיל בסק"ט דממ"ש הב"י גבי חיים ביבנט משמע לכאורה עמ"ש המכתב אליהו וכאן הסכים לדעת המהרי"ק וצ"ע כעת:

יז) **ומעתה** ע לג"ו דהנה ל"מ יז) סיום למ"ש בס"ק ט"ו דעת הר"ת דאף בשם ההמרה כל דאין לדמות שמות שנקרא כן בפי רוב היהודים (ואפשר הנ"ל להא דר"ת הנ"ל אף אם מחצה קורים אותו בשם ההמרה ומחצה בשם ישראל ג"כ הדין כן דהא לפי פי' ע"כ לא כתב ר"ת שלא להזכיר שם גיות כ"א בפורתא קרי לי' בשם שני מטעם דאזלינן בתר רוב קריאת היהודים) צריך לכותבו הרי דאף בשם שהמיר בו ויצא מן הדת לגמרי מ"מ כל שנקרא באמת בין היהודים כן צריך לכותבו בעיקר השם וא"כ כ"ש בנ"ד, ואף למ"ש לפרש דעת הר"ת כמ"ש מהרי"ק דאף בנשתקע שם הא' גם בין היהודים מ"מ אין לגרש בשם גיות מ"מ י"ל דכ"ז דוקא בשם שהמיר בו ויצא בו מדת ישראל לגמרי וכמ"ש הב"י בזה משא"כ בנ"ד ובפרט לפי מה שהסביר בח"ס דעת הר"ת דכיון דע"פ הרוב הני מומרים אינם מגרשים לרצונם וע"י איזה סיבה המכריחו אמרינן שנכפף יצרו וחזר למקורו החפץ לדת ישראל וכמ"ש הרמב"ם בספ"ב מהל"ג ולכן לא יתכן לקרותו בעת ההיא בשם ההיפך יע"ש וא"כ כ"ז במומר שאינו מגרש מרצונו משא"כ בנ"ד בודאי דצריך להזכירו ועי' באחרונים במ"ש בשם באר שבע דבאה המומר אינו מרוצה ליתן גט כ"א באופן שיכתבו שם גיות בעיקר ושם הישראל בדמתקרי חשיב שפיר דיעבד וכותבין שם גיות בעיקר הרי דגם במומר סמכינן בדיעבד דשם השני הו"ל עיקר וכדעת שאר הפוסקים ועי' בדברי אמת במ"ש להשיג על הג"פ במ"ש לפסול באם גירש בשם דיהודית וכתב על שם דגיות דמתקרי מטעם דהו"ל משנה ממטבע שטבעו חז"ל יעו"ש דהוא ע"פ מ"ש הב"י לפרש דעת הרמ"ה דגבי מומר הו"ל שם גיות עיקר וכן הוא ז"ל כתב דבאמת העיקר בדעת הרמ"ה דגבי מומר הו"ל שם ישראל עיקר וא"כ הבו דלא לוסיף עלה ועכ"פ בכה"ג בודאי דאין להחמיר וא"כ פשיטא דבנ"ד בודאי דלכ"ע אין בזה שום חשש להזכירו בגט ודלא כמ"ש האחרונים הנ"ל:

יח) גם במ"ש עוד הרב דאפילו אם נחליט דיש חילוק בין שמות הנ"ל לשם מומר מ"מ אין לדונו כשם העיקר דאין לדמותו לסיבה חזקה שאין זה אפילו סיבה קלושה לעבור על דת (רק תשוקה חיצונית ורצון הפנימי של נפש הישראלי מנגד לזה כמ"ש הר"מ בהא דכפית המומר) וכיון שאין לזה דין סיבה חזקה א"כ כיון ששם זה אינו כ"א בפי המיעוט לא עדיף משאר שם נכרים דמבואר ברמ"א סעי' י"ד דדינו רק כשם הטפל, וגם

הביא בשם ספר משנת דר"א שכ' להשיג על הרמ"א דהמעיין בחי' הרשב"א (בגיטין ל"ד) במ"ש בשם הרמב"ן יראה דע"כ לא כתב הרמב"ן דצ"ל כ"א בשנקרא כן גם בין היהודים והרב הנ"ל הוסיף בזה דבאמת מלשון הרמב"ן שם נראה דדוקא כשנקרא בשם זה ברוב היהודים אכן כשאינו נקרא כן כ"א בפי המיעוט א"צ להזכירו אף בדמתקרי הרי דאין דינו רק כשם טפל ע"כ תו"ד:

והנה לכאורה דבריו צ"ע כיון דהחליט בפשיטות דאין זו סיבה חזקה א"כ למה לו להאריך ולהביא מהא דשם נכרים דהא בכה"ג שנשתנה בלי סיבה חזקה ואינו נקרא כן כ"א בפי המיעוט בלא"ה אף בשם ישראל בודאי פשיטא דהו"ל שם טפל אכן באמת לפענ"ד אדרבה מהא דמומר משמע דאף בכה"ג יש לדונו כשם העיקר דל"מ לדעת הרמ"ה וסיעתו לפי מ"ש בב"י וג"פ דס"ל דבמומר שם גיות הו"ל שם העיקר הרי דאף דבאמת רצון נפשו הישראלי בודאי מנגד לזה מ"מ לענין השמות אין לנו אלא שם שהחזיק לעצמו ואף לדעת הר"ת וסיעתו הנה כ"כ דדעת הט"ג דהיינו דוקא כשלא נקרא כן בפי רוב היהודים משא"כ אם נקרא כן גם בפי רוב היהודים צ"ל בעיקר השם הרי דאף בשם נכרים שהוציא א"ע מן הכלל מ"מ דינו כשם ישראל ואף דבאמת אם נקרא כן בפי רוב המיעוט דעת ר"ת דא"צ לכותבו (הרי דאין דינו בזה כשם העיקר) מ"מ י"ל דדוקא בשם ההמרה הדין כן וכמ"ש הב"י שם משא"כ בנ"ד, ועוד דבאמת המעיין בתוס' שם יראה דהרבה צדדים צידד ר"ת בזה א' מטעם דלא גרע שם היהודית מהא דחניכא ע"פ פי' הערוך דר"ל שם טפל הרי להדיא דאף בכה"ג מחשיב שם גיות שם העיקר ושם היהודים שם טפל (דהא לפי דעת הט"ג מיירי ר"ת דוקא בשנקרא בשם ישראל בפי הרוב ובפי המיעוט בשם השני) וא"כ ע"כ צ"ל כמ"ש דדינו כסיבה חזקה דאל"כ איך עלה על דעת ר"ת לדון שם ישראל שנקרא בו בפי הרוב לשם טפל (ומזה נסתר ג"כ מ"ש האחרונים בנידון שמות המתחדשים הנ"ל לדמותם להא דשם מומר כיון דאף בשם מומר ס"ל לר"ת דדינו כשם העיקר אלא שכתב לצדד בזה מטעם שלא להזכיר שם גיות בגט וכמ"ש הב"י מנ"ל לחדש מלבנו ולהוסיף עליו בשמות הנ"ל ולהשמיט שם העיקר) הב' מטעם דס"ל דדוקא בשני שמות בב' מקומות הוא דצריך להזכיר ב' השמות משא"כ בב' שמות במק"א יע"ש וא"כ עכ"פ נראה מדבריו דעכ"פ שני השמות שוים וא"כ לפמ"ש הט"ג הנ"ל דמיירי בשרוב הישראל קרי לי' בשם הא' ע"כ צ"ל דגם לפי סברא זו יודה ר"ת דכיון דאצלו נעשה שם השני עיקר לכן אף דרוב היהודים קורים אותו בשם הא' מ"מ לא נעשה שם השני טפל, ועי' בחי' הרשב"א שם במה שסיים על דברי ר"ת דאכתי לפי שיטתו לעיל דגם בשני שמות במק"א צ"ל ב' השמות עדיין אינו מיושב בתי' זה אם

לא שנאמר דכיון דבדיעבד עכ"פ כשר א"כ הכא יש לעשות כן אף לכתחלה כדי שלא להזכיר שם גיות בגט וא"כ ממילא בנ"ד דודאי אין שייך טעם זה וכמ"ש הב"י

יח) **פלפול** במ"ש הרב דאין לדמות שמות הנ"ל לסיבה חזקה:

עכו"ם (דדינו כשם טפל כיון שאינו נקרא כן בפי ישראל) וקרוב ללשון העברי (דנראה קצת כקיה"ש) לכן בחרו יותר לרמזו בכ"ש, ובהכי א"ש ג"כ דברי הרמ"א בתשובה הנ"ל במ"ש דמ"ש הפוסקים לכתוב בעברי דמתקרי ובלע"ז המכונה עיקר כונתם שלא נטעה לכתוב המכונה בעברי אכן בדמתקרי אין חשש כלל יע"ש, ולכאורה מדברי הרא"ש וסיעתו הנ"ל משמע להדיא דאף בדמתקרי יש איזה חששא אכן למ"ש א"ש דע"כ לא חששו בזה כ"א לכתחלה ודוקא בשם עכו"ם וקרוב ללשון העברי וכמ"ש, ובהכי א"ש ג"כ דברי התה"ד דבסי' רל"ה כתב דצריך לרמוז שם העמים בכ"ש ובכתבים בשי' רנ"א משמע להדיא דבשמות מוחלקים צריך לכתוב שם העמים בדמתקרי במפורש ובסי' קמ"ב שם דא"צ לחוש לשם עכו"ם כלל ומסתימת דבריו משמע דאף במקום שאין כותבין וכ"ש ובסי' רמ"ב שם הניח בצ"ע בשמות עיירות שמשתנים בין היהודים לא"י אם צ"ל שם שניהם, ולכאורה הם דברים סותרים, אכן למ"ש א"ש דבתה"ד סי' רל"ה מיירי בכינוי העמים ובסי' רנ"א מיירי בשם העצם לכן העלה דדוקא מטעם שהוא קיה"ש א"צ לכותבו אכן אם לא הי' קרוב ללשון העברי באמת הי' צ"ל בדמתקרי במפורש ובסי' קמ"ב מיירי בקרוב ללשון העברי ולכן א"צ לכותבו כלל ואף במקום שאין כותבין וכ"ש וכמ"ש דבמקומות הנ"ל סמכו לגמרי על הא דר"ת דא"צ לרמזו אף בכ"ש ובסי' רמ"ב באמת הניח בצ"ע בזה ור"ל דצריך לדקדק בזה אם אינו קרוב ללשון העברי ואם הוא שם העצם:

ואכתי נשאר לן לבאר דברי המהרי"ק דלכאורה נראה מפשטות דבריו דא"צ לחוש כלל לשם העכו"ם ואף שהוא שם גמור ואינו קרוב ללשון העברי אכן כ"כ דמב"י משמע שהבין בדבריו דס"ל כדעת התה"ד ובאמת דעת התה"ד בכ"מ דצריך לחוש לשמות אלו, וגם בלא"ה דבריו צ"ע כמש"ל, אכן לאחר העיון נלפענ"ד דעיקר כוונת המהרי"ק שם לסתור דעת השואל שם שהכריע למעשה להשמיט שם הישראל ותפס לעיקר שם העכו"ם שבלשון לטיין ומ"ז תפס עליו שאדרבה מדברי ר"ת הנ"ל נראה להדיא ששם העיקר הוא הקבוע בין היהודים ושם העכו"ם הו"ל שכ טפל (וכיון דשם זה הו"ל עיקר ובשם העיר באמת ס"ל דדי בשם א' אף בשני שמות שוים וכמ"ש שם בסופו בשם הר"א וא"כ כ"ש בנ"ד דדי בשם העיקר לבד) וכתב עוד דר"ת סיים דחלילה להזכיר שם גיות בכדת משה וישראל (ור"ל דאף את"ל דבשם העיר יש בו די אף בשם טפל לחוד מ"מ בנ"ד

אין לכתוב שם העכו"ם לחוד ולהשמיט שם ישראל כמ"ש השואל הנ"ל דכיון דעיקר הגט הוא מדת משה וישראל חלילה מלהזכיר שם גיות בגט) [ואפשר לומר דלפי מה דס"ל השתא לדמות שם גיות דעיר לשם גיות דמומר באמת ס"ל דאין להזכירו כלל אף בדמתקרי] ואף דאפשר לחלק בין שם גיות דמומר דיש בי ריעותא בדת משה משא"כ בשם העיר (ור"ל דלפ"ז אפ"ל דבשם העיר באמת די אף בשם הלטיין לחוד) מ"מ לכאורה אין לחלק בכך כיון דעיקר התקנה היתה כדי דלא ליתי למטעי במי ששמו כשמה יש לנו לכתוב בשם המתפרסם יותר בין העברים דפרסום העכו"ם לא מעלה ולא מוריד כמ"ש ר"ת שרוב קריאות העכו"ם אינו רוב עכ"ל (ור"ל דאף דבאמת אין בזה שום חשש להזכיר שם גיות דעיר בגט מ"מ עכ"פ בזה אין לחלק בין נ"ד להא דמומר דהיינו לומר דבשם העיר יש בו די אף בשם העכו"ם לחוד דמ"מ כיון דעכ"פ ס"ל לר"ת דשם עכו"ם הו"ל שם טפל ושם ישראל הו"ל שם עיקר ממילא הדר דינא ושוה להא דמומר דכיון דשם העכו"ם הו"ל שם טפל ודאי דאין בו די להספיק א"ע בשם העכו"ם לחוד מטעם דלא ליתי למטעי וכיון דצריך לכתוב שם הישראל ממילא שוב א"צ להזכיר שם השני לשיטתו) ובהכי א"ש ג"כ דאין שום סתירה בדבריו למ"ש בסי' פ"ו הנ"ל דבאמת לא בא עתה לסתור סברא זו דבמומר גרע שם גיות משם גיות בשם העיר ולכן שם במומר באמת אף בנשתקע די בשם יהודית משא"כ בנ"ד, ועפ"ז אפשר לתרץ גם דברי הב"י במה שהשוה דעת מהרי"ק עם התה"י והיינו דמתחלה העתיק דעת המהרי"ק דאין לכתוב שם המיוחד בלשון לטיין אלא שם העברי (ור"ל דלא כדעת השואל שם דעיקר השם הוא כפי שם הלטיין אלא עיקר השם כפי המפורסם בין העברים) וע"ז הביא דכ"נ גם מתה"ד דעיקר השם הוא כפי לשון היהודים (אכן לא מיירי כאן מנידון אם צריך להזכיר ב' השמות דבזה סמך א"ע על מ"ש בתחלה שם בד"ה אם העיר או הנהר יש לו ב' שמות דמהרי"ק בתשובה הנ"ל ס"ל דדי בא' והרמ"ה ס"ל דצ"ל שם השני בכ"ש גם י"ל דבאמת ס"ל להב"י דמהרא"י ס"ל לגמרי כהא דמהרי"ק דהמעיין בד"מ שם בסק"ח במ"ש בשם מהרא"י בפסקים סי' ט' דבשם העמידה די בשם אחד וא"כ כאן בסי' קמ"ב נראה להדיא דמיירי בשם העמידה דהא כ' שם דא"א נוהגים לכתוב מקום דירה ובכה"ג ס"ל ממש כהא דמהרי"ק ומ"ש התה"ד בכ"מ דבשני שמות מוחלקים צ"ל ב' השמות ע"כ צ"ל לשיטתו דמיירי בשם הדירה וצע"ק דהא בסי' קמ"ב שם הכריע דא"צ לכתוב מקום הדירה וכמ"ש בסמ"ק):

ובהכי א"ש ג"כ דברי הרמ"א בסי' קכ"ח במ"ש דאם יש לעיר ב' שמות א' בפי ישראל וא' בלשון העמים עושין שם ישראל עיקר וכו' וציין במראה מקום שהוא מדברי מהרא"י בסי' קמ"ב וממהרי"ק שורש ק"ו ולכאורה צ"ע דהא הרמ"א כתב דבשני שמות מוחלקים

צ"ל ב' השמות ומדברי מהרי"ק הנ"ל משמע להדיא דאף בכה"ג א"צ לכתוב אלא שם ישראל, אכן למ"ש א"ש והיינו דמתחלה העתיק דעת המהרי"ק ומהרא"י דעיקר השם הוא שם הישראל וע"ז ציין באמת שכ"ה במהרי"ק ומהרא"י אכן מ"ש המהרי"ק דשוב א"צ לכתוב שם השני היינו משום דאזיל לשיטתו דבשם העיר די בשם א' בזה לא קי"ל כוותי' ולכן העתיק דעת המהרא"י לחלק בין השמות קרובים בלשון דאז באמת גם לדידן א"צ לכתוב שם הב' ואם אינם קרובים צ"ל ב' השמות, והנה כ"ז כתבתי לפי מה שנמשכתי אחרי דברי הג"פ ומשנת דר"א שתפסו במוחלט דהרמב"ן מיירי דוקא באם הישראלים ג"כ קרי לי' בשם זה, ושוב עיינתי בדברי הרשב"א בפ' השולח במ"ש בשם הרמב"ן וז"ל והני ישראל שבח"ל ששמותיהם כשמות ישראל ויש להם שמות אחרים כשמות הגוים אע"פ שאינם אלא שם לווי מפני שהגוים א"י לקרותם בשם ישראל כיון שהוחזק בשם זה ורובא דעלמא קרי לי' הכי צ"ל אותו שם ושם ישראל שחותם בו נמי שם גמור הוא, וצ"ל אנא פלוני דמתקרי פלוני ע"כ, והנה כפי הנראה שדעת הג"פ ומשנת דר"א הנ"ל דממ"ש הרמב"ן דרובא דעלמא קרי לי' הכי משמע דמיירי בשנקרא כן גם בפי רוב ישראל וכן ממ"ש עוד ושם ישראל שחותם בו וכו' משמע ג"כ דבאמת נקרא גם בפי ישראל בשם העמים אלא שחותם בשם ישראל ועפ"ז תפסו בפשיטות על הרמ"א הנ"ל אכן לפענ"ד אין זה הכרח כיון דכבר ביארנו דדעת הרא"ש והגמי"י וסמ"ק דצריך לחוש ולכתוב שם העמים והוא באמת דעת הרמב"ן כמ"ש הישש"ש א"כ שפיר י"ל דלא ס"ל לגמרי הא דר"ת הנ"ל דשם עכו"ם לא מעלה ומוריד אלא דשם עכו"ם יש לו דין שם גמור ולכן כתב דכיון דרובא דעלמא (ר"ל העמים שהם רוב נגד ישראל) קרי לי' הכי צ"ל, ומה שסיים ושם ישראל שחותם בו אין... אבל אין נקרא כן אלא דר"ל אף דמן הקריאה לחוד אין לתופסו לשם עיקר כיון דלדידיה אזלינן בתר רובא אף בעכו"ם נגד ישראל וא"כ הו"ל שם ישראל לכאורה שם טפל ע"ז כתב דמ"מ כיון שחותם בו הו"ל ג"כ שם עיקר מטעם החתימה, ולפ"ז י"ל דהרמב"ן מיירי כאן בשני שמות מוחלקים ואינו קרוב ללשון העברי ולכן העלה דצ"ל מפורש ואם הוא קרוב ללשון העברי בזה כתב באמת דהעיקר כמ"ש הבה"ג דצריך לכלל בכ"ש, ושוב בא לידי ספר ג"פ וראיתי שבסי' קכ"ט ס"ק ס"ה תפס במוחלט דמיירי הרמב"ן במקום שגם הישראל קורין אותו בשם זה וכ"כ בס"ק ס"ד בהשגתו על ספר נ"צ דמלשון הרמב"ן משמע דמיירי בשרוב ישראל קרו ליה בשם זה אלא שחותם בשם הישראל, אכן המעיין בדבריו בסי' קכ"ח ס"ק ל"א יראה דבאמת לא ברירא לי' כ"כ שכ' ואי לאו דמסתפינא ה"א דהרמב"ן מב"ן מיירי דוקא בשגם ישראל קרי לי' הכי עוד כ' שם דאף דמדברי הרא"ש נראה דעל שם

העכו"ם אין לכתוב דמתקרי ומהרמב"ן נראה שדינו בדמתקרי י"ל דהרמב"ן מיירי שגם ישראל קרי לי' בשם זה ועי' בדבריו בסי' קכ"ט ס"ק ס"ד במ"ש להשות דברי הרא"ש עם דברי הרמב"ן דהרא"ש מיירי דוקא בקרוב ללשון עברי ולכן אין לכתוב דמתקרי והרמב"ן מיירי באינו קרוב לעברי ולפ"ז לפי מה שתפס במוחלט בסי' קכ"ט דהרא"ש מיירי בשם העמים לחוד א"כ י"ל דגם הרמב"ן יודה לו דבאינו קרוב ללשון העברי אף בכה"ג צ"ל ובדמתקרי וכמש"ל, גם בעיקר דבריו במה שנסתפק שם אם דעת הרא"ש והרמב"ן שוים בזה, הנה כפי הנראה שלא ראה דברי הד"מ שם שהבין באמת דפליגי בזה וגם לא ראה מ"ש הישו"ש הנ"ל שבאמת דברי הרא"ש הנ"ל הם ממש דברי הרמב"ן הנ"ל, ומזה נראה ג"כ דמה שנסתפק בשד"ח בדעת הג"פ דאפשר דלא כתב להקל כ"א במקום שכותבין וכ"ש והביא בשם משנת דר"א שהבין בדעת הג"פ דאף בלי וכ"ש ג"כ יש להקל, והנה המעיין בכל המקומות שם יראה להדיא דעכ"פ בדעת הרא"ש ס"ל דמיירי אף בשם עכו"ם לחוד וא"כ מנ"ל להקל נגדו אף בלי וכ"ש ועוד דלפמ"ש בסי' קכ"ח דהרמב"ן מיירי בשגם ישראל קורין אותו כן משמע דעכ"פ אף בשאין ישראל קורין אותו כן צ"ל עליו וכ"ש וכמ"ש הרא"ש ובפרט לפמ"ש דבאמת גם בדברי הרמב"ן לא ברירא לי' כ"כ, וכ"נ להדיא מדברי הרדב"ז בסי' תל"ט (והובא בג"פ שם ס"ק פ"ז) דאם היהודי' קורי אותו עובדי' והגוים הם דקרי לי' עבד אל כרים צריך לרמזו בכ"ש, והביא דברי הרשב"א בשם הרמב"ן הנ"ל ויעו"ש במה שסיים בדברי הרשב"א בשם הרמב"ן הנ"ל וכבר נהגו לכתוב בכל גט וכ"ש ע"כ, ונראה שכן הי' גי' בחידושי הרשב"א הנ"ל או שמצא כן באיזה תשובה (דבחידושי הרשב"א שבידינו ליתא להך סיומא) וכ"ה באמת במ"מ שם וכ"ה בר"ן שם וכיון שכן שהוא באמת סיום דברי הרמב"ן הנ"ל נראה דר"ל בזה דבמקום שלא נהגו כדעת הבה"ג לכתוב בכל הגיטין וכ"ש באמת צריך לכתוב על שמות אלו דמתקרי אכן במקום שנהגו לכתוב כ"ש כדעת הבה"ג שוב א"צ לפרוט שמות אלו ואפשר דיודה בזה למ"ש הרא"ש דזה עדיף יותר מלכותבם בדמתקרי אלא במקום שלא נהגו לכתוב וכ"ש ס"ל דאין להשמיטם לגמרי מטעם זה וכמש"ל מדברי הרמ"א דבאמת בדמתקרי אין חשש כ"כ:

והנה לכאורה לפ"ז אין לחלק בין אם השמות קרובים ללשון עברי או לא אכן י"ל דבאמת ב' ההעתקות אמיתים והיינו דבחי' הרשב"א שבידינו מיירי בשם הקרוב ללשון עברי וכ"נ קצת ממ"ש אע"פ שאינם אלא שם לווי, ועי' בר"ן שם במ"ש בשם הראב"ד דבאמת אם יש לו ב' שמות צ"ל במפורש ומפני שחשש לשם לווי וחניכות צ"ל גם וכ"ש נראה דשם לווי ר"ל שאינו שם גמור ולכן אין דינו בדמתקרי וכמ"ש הרא"ש ולכן הצריך דוקא

שיהי' ישראל קורין אותו כן וכפי שהבין בג"פ הנ"ל וכמש"ל, ומ"ש המ"מ והר"ן בשמו מיירי באינו קרוב לעברי ולכן אף בשם עכו"ם לחוד צריך לכותבו במפורש אם לא במקום שנהגו בכ"ש ועי' בס"מ באות י"ט שהסכים ג"כ לדעת הרמ"א דעל שם עכו"ם לחוד יש לכתוב דמתקרי אם אינו קרוב ללשון העברי אכן במה שסיים עוד שם דאם השם הנ"ל אינו מפורסם לרבים מחמת שאין לו עסקים רבים עם הנכרים א"צ לכותבו כלל הנה לכאורה צ"ע דלא נמצא חילוק זה וצ"ע במ"ש בביאורו שם בזה ואפשר דהוא ע"פ מ"ש לעיל בשם חי' הרשב"א במ"ש בשם הרמב"ן דרובא דעלמא קרי לי' כן וס"ל דר"ל בזה דהיינו דאף שהגוים לבד קורים אותו כן מ"מ כיון שהם רובא נגד ישראל לכן צ"ל ולכן ס"ל דבכה"ג שאינם רק מיעוט נגד ישראל א"צ לכותבו, עוד כתב שם דבשם כינוי של הנכרים א"צ לכותבו כלל וכמ"ש הרמ"א ויעו"ש בביאורו דבדיעבד אם כתב הכינוי אם הכינוי קרוב ללשון העברי אף אם כבר הגיע הגט לידה יש לפוסלו בין אם כתבו בדמתקרי ובין בהמכונה והוא ע"פ דברי הרא"ש הנ"ל דאין ראוי לכתוב על שמות כאלו דמתקרי והביא שם בשם הרמ"א דה"ה בהמכונה (והיינו כמש"ל בשם הישׁ"ש) וע"פ מ"ש הב"ח דהיכי דלא שייך לכתוב המכונה וכתב המכונה אף בדיעבד פסול ומשמע דה"ה בדמתקרי וכ"כ עוד שם גבי חינוך משפחה דלפמ"ש בד"מ בשם ס"ג דאם כתב על כינוי משפחה המכונה פסול כ"ש אם כתב דמתקרי אפילו אם הוא לשין עברי, והנה במ"ש בשם הב"ח באמת נראה דעתו כן גבי עובדא שכ' דמתקרי לובא שהרי עיקר מה שצידד שם להתי' בזה ע"פ שיטתו דאם השם הב' בא לו אח"כ אין לו דין כינוי לשם ודינו בדמתקרי משמע דאם הי' באמת דינו בהמכונה הי בזה חשש אף בדיעבד אכן במה שכ' כן גם לדעת הרמ"א בד"מ והחליט כן להלכה צ"ע לפמ"ש הרמ"א בתשובה דבדמתקרי אין בזה שום קפידא לענין דיעבד עכ"פ, ומ"ש מדברי הרא"ש כ"כ ב"ה דהיינו רק לענין לכתחלה ויהי' איך שיהי' עכ"פ הראינו לדעת דבאמת דברי הרמ"א במ"ש דצ"ל שם עכו"ם אינם נדחים כלאחר יד וא"כ כ"ש בנ"ד שבאמת נקרא כן גם בפי ישראל וגם באמת אינו קרוב ללשון העברי בודאי דצריך לכותבו.

גם מ"ש עוד הרב הנ"ל דמגוף דברי הרשב"א נראה דדוקא בשרוב ישראל קרי לי' בשם העמים אזי צ"ל בדמתקרי משא"כ כשרק המיעוט מישראל קרי לי' בשם זה א"צ להזכירו כלל אף בדמתקרי והנה במ"ש דמשמע מדברי הרשב"א דמיירי ברוב ישראל קרי לי' הכי באמת כבר קדמו בזה בג"פ שם סי' קכ"ט ס"ק ס"ד והוא באמת מוכרח ע"פ שיטתם בביאור דברי הרשב"א כמש"ל אכן במה שהחליט דלפ"ז אם רק מיעוט מישראל קרי לי' בשם זה א"צ לכותבו כלל בודאי צ"ע דודאי בכה"ג בודאי לכ"ע צ"ל דסוף סוף הוא נקרא

כן בפי ישראל ומ"ש הרשב"א שם דרובא קרי לי' כן אף לפי הבנת הג"פ הנ"ל י"ל דהיינו לרבותא דסיפא דאע"פ שנקרא כן בפי רוב ישראל מ"מ גם שם ישראל נחשב לשם עיקר כיון שחותם בו וז"ב:

כ) הערה במ"ש הרב **כ) גם** במ"ש עוד הרב דאף אם הנ"ל דאף אם המשכילים המה היו הרוב המשכילים הו"ל רובא מ"מ בנ"י הכשרים המה העיקר מ"מ אין לו דין עיקר ונסתייע מדברי הש"ס סנהדרין כ"ו השם והערה בדברי ע"א גבי ב"א החשודים על השביעית המשכנ"י בזה:

דאין מנינם כלום דק"ר הם ועפ"ז ביאר דעת הר"ת במ"ש דרוב קריאת הנכרים אינו רוב, והביא בשם משכנ"י דל"ד בשם מומר קפיד ר"ת שלא להזכירו בגט אלא אף בשאר שם ישראל שיש לו כינוי בין הנכרים אע"פ שאין בו שום גנאי לקרותו אף בפניו בשם זה אפ"ה אין להזכירו בגט מטעם הנ"ל, ולכאורה מ"ש בטעמו דרוב קריאות הנכרים אינו רוב אין לו ביאור אבל לפמ"ש מטעם דק"ר א"ש ע"כ תו"ד והנה אף שבנ"ד באמת לאו מטעם רובא קא אתינן עלה דבאמת הם רק מיעוט העיר מ"מ ראיתי לעורר בזה, דהנה מ"ש בשם המשכנ"י דל"ד במומר קפיד ר"ת הנה באמת כבר קדמו בזה המהרי"ק בשורש ק"ו כמש"ל בנידון שם העיר אכן מ"ש בטעמו דהוא משום דהו"ל ק"ר ואינו מן המנין באמת לפענ"ד צ"ע דאף אם נחליט כמ"ש הוא דאין הולכים בזה אחר הרוב וכמ"ש בשם ר' חננאל בפי' הש"ס בהא דק"ר אינו מן המנין ואין שם מנין שאתה הולך אחר הרוב מ"מ אכתי תקשה דנהי דאין להם דין רובא מ"מ הא בשמות אף בשם דקרי לי' מיעוטא צריך לחוש ולכותבו, אכן המעיין בלשון הר"ת שהובא במהרי"ק שם במ"ש אבל רוב ישראל הו"ל רוב שמכח ישראל הוא מגרש ע"כ יראה להדיא דטעמו בזה כיון דעיקר הגט מכח דת ישראל לכן א"צ לחוש בגט לשם העכו"ם ולפ"ז נראה דדוקא בשם הנכרים דאינם בתורת גיטין כלל הוא דאין לחוש משא"כ בנ"ד דהוא שם דקרי לי' ישראל בודאי צריך לחוש ולכותבו ואפשר דדינו ג"כ כשם עיקר דאע"פ שחטאו בזה מ"מ בודאי יש להם דין ישראל לכ"ד וכ"ש למ"ש לעיל דבאמת דעת הרבה פוסקים דאף לשם עכו"ם לחוד צריך לחוש בגט א"כ כ"ש בנ"ד, ויעו' במ"ש שם די"ל דלדעת הרמב"ן גם רוב עכו"ם מקרי רוב אף נגד ישראל (והנה אף דלכאורה נראה מהעתקת המשכנ"י בדברי ר"ת דאף בישראל גמור שיש לו שם בין העמים א"צ לכותבו ואף שאינו קרוב ללשון העברי אכן המעיין בט"ג שר במ"ש בשמו והניח הכינוים שרוב עכו"ם קוראין כן משמע דבאמת לא הי' בזה שם גמור בין העמים רק בתורת כינוי וא"כ א"ש דכ"כ דבשם כינוי כ"ע יודו דבכה"ג א"צ לכותבו ולדעת הרמ"א א"צ לרמזו אף בכ"ש ואף לדעת התה"ד דצ"ל בכה"ג וכ"ש

הנה י"ל שבאמת כתבו שם וכ"ש וכמ"ש ר"ת להדיא בהא דמומר וז"ל אך יש לכללו בהדי וכ"ש ע"כ, ולפ"ז לכאורה צ"ע על מ"ש המחבר בסע"ה גבי מומר דאין לגרש בשם עכו"ם ומשמע דא"צ לכתוב אף וכ"ש בשביל שם העכו"ם וכ"נ ממ"ש הב"ש שם דהא המעיין בט"ג שם במ"ש בשם ספר הישר הנ"ל יראה דר"ת לא הקיל כ"א באופן שיכלול שם העכו"ם בכ"ש וכמ"ש באמת בסמ"ק והובא ברמ"א, אכן י"ל דהמחבר לשיטתו בב"י שם דבכותב שם הטפל לבד עדיף מאם כתב שם הטפל וכלל עיקר השם בכ"ש ולכן חשש כאן למ"ש כמה פוסקים דשם גיות הו"ל שם העיקר וא"כ יש חשש לכתוב עליו וכ"ש) שוב ראיתי דבאמת בב"י הביא ב' נוסחאות בשיטת ר"ת ועוד דהא כ"כ דבאמת מבואר דעת כמה מהראשונים דאף במומר שם גיות חשיב שם העיקר (ואף דמסתמא רוב ישראל קרי לי' בשם ישראל וכמ"ש הר"ת בספר הישר שם) וגם ר"ת עצמו לא כתב לצדד בזה כ"א מטעם צירוף הא דשם ישראל הו"ל חניכא יע"ש הרי להדיא דחושש בשם זה לחושבו לשם עיקר וכמש"ל וא"כ כ"ש בנ"ד:

שוב מצאתי בשד"ח מ"ט ג' סי' מ"ג סק"כ במ"ש בשם ספר הישר ולכתחלה בעינן שם המובהק וכינויין אכן אם כתב רק הכינוי אף דרובא קרי לי' בשם המובהק כשר דמ"ש רובא מרים וכ' בדיעבד אם כ' שרה לבד ג"כ כשר וכו' יע"ש הרי להדיא דחשיב שם ישראל לשם טפל, וכפי הנראה דר"ת צידד בזה מתרי טעמי חדא דאף אם נאמר דרוב עכו"ם הו"ל שפיר רובא מ"מ כיון שבדיעבד יש להכשיר אף בשם הטפל א"כ בנ"ד יש בו די אף לכתחלה וכמ"ש הרשב"א מטעם שלא להזכיר שם גיות ואח"כ כתב לצדד דבאמת רוב קריאות הגוים אינו רוב כיון שעיקר הגט מכח הדת וממילא הו"ל שם ישראל עיקר, ולפ"ז הנה ל"מ למ"ש התוס' בהעתקת דברי ר"ת שהשמיטו לגמרי טעם זה משמע להדיא דתפסו בשיטתו לעיקר דגם רוב עכו"ם הו"ל רוב לענין זה ואף לפמ"ש בספר הישר עצמו מ"מ אכתי אין הכרע בזה ומ"ש המהרי"ק להסתייע מזה כ"כ בזה ועוד דהא ע"כ לא כתב ר"ת טעם זה אלא דלא נעשה שם גיות עיקר הא שם טפל בודאי דהו"ל ועוד דכ"ז בנקרא בו רק בפי העמים:

כא) **גם** במ"ש עוד הרה"ג נ"י להסתייע מהא דשם באבא ואלטר דדעת השואל בשו"ת שו"מ והג' מהרש"ק הסכים עמו דחשיב כשמ"ח מחמת שניתן לסגולה שיאריך ימים ובשו"מ ובשו"ת דב"ח ובית שלמה ושם ארי' חלקו עליהם והכריעו דל"ד לשמ"ח מכח מ"ש בעז"נ גבי שם קונפרדו דשם כזה הו"ל רק כינוי בעלמא ועפ"ז כתב דכ"ש בנ"ד שאין בשמות הנ"ל אף לסימן טוב בודאי לא הו"ל רק שם טפל ע"כ תו"ד, ולענ"ד נראה דל"ד דהנה בעיקר הספק שנסתפקו בזה בשם באבא וכדומה לענ"ד נראה דאשתמיט

להו דברי הג"פ במקומו בס"ק צ"ב שם במ"ש בשם המהרח"ש לתרץ דברי המהרי"ק דבסי' צ"ח כתב כדברי מהר"ף דשמ"ח הו"ל עיקר ובסי' פ"ו כתב דאע"ג דכ"ע קרי לי' בשם השני מ"מ כותבין שם הא' לעיקר ועל שם הב' דמתקרי או המכונה ותירץ ב' תי', א' דשם בסי' פ"ו השם השני לא נשתנה לסיבה חזקה ולכן לא חשיב לי' לעיקר והב' דבסי' פ"ו מיירי בששם השני הוא שם שאין רגילות לשום אדם להקרא בשם זה לשם העצם אלא לכינוי בעלמא ולכן לא חשיב עיקר הא לא"ה באמת שם השני עיקר וסיים הג"פ דבאמת שני התי' הלכתא נינהו, הרי להדיא דאף אם הי' שם השני מחמת חולי או סיבה חזקה מ"מ כיון שאינו שם העצם לשום אדם אין דינו כעיקר השם וא"כ ה"ה בנידון שם באבא ואלטר אף אם נאמר דמה

כא) **סתירת** דברי הרב במ"ש לדמות דין זה לשם באבא ואלטר והערה בדברי האחרונים במ"ש להסתפק בזה דכיון שניתן לסגולה הו"ל כשמ"ח וישוב. ע"ז מדברי הג"פ:

שניתן לסגולה דינו כסיבה חזקה מ"מ כיון שאינו שם לעצמו לשום אדם בודאי ל"ד לשמ"ח, וזה נראה ג"כ דעת העז"נ בשם קונפרדו וכן מבואר עוד בג"פ בכ"מ כן יע"ש בסק"ד ולענ"ד נראה עוד דבאמת ממקומו הוא מוכרע כן דהא אף אם נודה לדעת האחרונים דל"ד לשמ"ח מ"מ אכתי תקשה דהא באמת ע"פ הרוב מי שנקרא בשמות כאלו באבא או אלטר הנה כמעט נשכח לגמרי שם הא' והנה בכה"ג בודאי הו"ל לדונו לשם העיקר בלא"ה כיון שנקרא בו בפי כל וגם לכאורה הו"ל שם הא' נשתקע לגמרי ובפרט בנשים שאין בהם עלי' לתורה, א"ו ע"כ צ"ל כמ"ש דכיון דהכל יודעים דאין זה שם בעצם לכן לא מקרי שם הא' נשתקע וגם שם השני לא חשיב עיקר וכמ"ש באמת במהרי"ק בסי' פ"ו הנ"ל וא"כ ה"ה אם נאמר דמה שניתן לסגולה הו"ל כשמ"ח מ"מ כ"ז אם ניתן בתורת שם גמור ובכה"ג אמרינן דכוונתם לעקור שם הא' משא"כ בנ"ד שניתן לו רק בתורת כינוי בודאי דא"א לחושבו לשם עיקר ולפ"ז ממילא ל"ד לנ"ד דהנה ל"מ למ"ש לעיל דעתה בעוה"ר מצוי אצלם שיתנו להם שמות כאלו מעריסה א"כ בודאי י"ל דדינו כשם העיקר ואף אם נאמר דאין מצוי כ"כ מ"מ אכתי י"ל דל"ד למ"ש כיון שעכ"פ שמות אלו המה שמות בעצם אצל העמים והמה מתכונים להתדמות להם ומתביישים בשם הא' בודאי די"ל דנעשה אצלם שם זה עיקר וכ"כ לעיל דממ"ש הר"ת גבי מומר משמע להדיא דבכה"ג י"ל דדינו כשם עיקר יע"ש:

כב) **הערה** במ"ש בשו"ת **כב**) **גם** מ"ש עוד בשם שו"ת בנין בנין ציון דבשמות ציון דבשמות הללו לא מחשיב אלו לא חשיב שם הא' שם הא' נשתקע מטעם שמשתמשי

' נשתקע ושי"ל דהבנ"צ בו לדבר שבקדושה כמו בעשיית מי מיירי במקום שהי' נקרא שברך וכדומה הן אמת שכ"כ ג"כ בפי הרוב בכינוי משפחה:
החס"ב בח"ב סי' ל"ח בשם לעני אכן בסי' ל"ז שם גבי שם פעפי נראה לכאורה דלא ברירא דבר זה שהרי כתב שם דאף דיודעים קצת ששם העריסה שלה פאטשא וגם לפעמים עשה חזן מי שברך בשם זה אע"פ שנ"ל דהו"ל כנעתק לגמרי מ"מ הוה קצת כפורתא דלדעת הרמ"א בדיעבד יש להכשיר ועכ"פ לעז לא שייך כ"כ אחר זמן ולכן תוכל ליסע למקום הכתיבה לקבל הג"פ וכו' ע"כ (והובא גם בפ"ת בס"ג בסוף אות י"ט) הרי להדיא דלא ברירא לי' ובתשובת הר המור בסי' ל"ד כתב דאף לדעת הב"ש דבנשתקע שמו בגט א' מ"מ בשמות כאלו כיון דאם יארע שיבוא לבהכ"נ יקרא ויעלה בשמו הא' לכן לא מקרי נשתקע לגמרי ע"כ אין להקל וצריך ליתן בכה"ג שני גיטין אחד בשם השגור בפי כל דהוא עיקר והב' בשם הא' הנ"ל הרי דס"ל בפשיטות דשמות אלו יש להם דין עיקר ושם הא' יש בו חשש נשתקע, אכן באמת אין ראי' כלל מהא דהבנ"צ הנ"ל דהנה לפי מ"ש כתה"ר בשמו נראה דמיירי שס שבאמת הי' נקרא בפי הרוב רק בכינוי המשפחה כמו ראזינשטם וכדומה ובפי המיעוט בשם החדש ובכה"ג בודאי יפה כוון הרב דלא הו"ל שם הא' נשתקע כלל כיון דבפי הרוב נקרא בשם שאינו שם בעצם א"כ דמי ממש למ"ש המהרי"ק בהא דבאלי דל"ח שם הא' נשתקע וכמו שנהגו באמת כל בתי דינים בשם באבא וכדומה וממילא ש"ד לכותבו אף בעיקר השם ובפרט היכי שב' השמות כתובים בפירוש אין קפידא כ"כ משא"כ במקום שנקרא כן בפי רובא דרובא בשם זה (ואף אם נקרא לפעמים בכינוי המשפחה הנ"ל י"ל דשדינן לי' בתר רובא וצע"ק) וכ"ש אם נקרא כן בפי כל בודאי דיש לחוש בשם הא' לנשתקע וכמ"ש הרבנים הנ"ל כיון דבאמת אין מצוי בהם עלי' לתורה ובפרט בנשים, ומ"ש בענין מי שברך י"ל כיון דאין מצוי וגם אינו בפניו י"ל דל"ד כלל למ"ש הרא"ש בעלי' לתורה שהוא בפניו וקרי לי' ועני שעולה על ידי שם זה למגדל ויעו' בג"פ בס"ק צ"ח דהיכי דעלי' וחתימה סתרי להדדי אם שם החתימה הוא רוב נגד שם העלי' עושים שם החתימה עיקר אף שהעלי' הוא שמ"ח (ומשמע אף שנקרא בו ג"כ בפי כל יע"ש) וכ"ש בנ"ד כמ"ש:
כג) גם מ"ש הבנ"צ דמה שחותם באות הראשון משמו כדרכם אינו נעשה עי"ז עיקר וגם הרב הנ"ל החליט בפשיטות כן דבכה"ג א"ח לחתימתה לפענ"ד לא נהירא דהא עיקר הטעם בחתימה שנעשה לעיקר הוא מטעם שכ' הפוסקים דכיון שהוא מחזיק לעצמו שם לעיקר וכל אדם יכול להעלות לעצמו שם שירצה א"כ ה"ה בנ"ד סוף סוף אנו רואים שהוא רוצה דוקא בשם זה ומחזיקו לעיקר, וכ"נ להדיא ממ"ש הב"ש בשא"א גבי שם

אליה ובשא"ג גבי גדליה בנידון אם חותם ביו"ד ורשימה בשם ס"ש דלפי שאין דרך לעשות רשימה על שתי אותיות אנו תופסין שהוא מחזיק שם אליה בלי וא"ו הרי להדיא דאף שלא בא במפורש כן מ"מ כיון שנראה שכן כונתו בחתימתו אזלינן בתר עיקר כונתו בחתימתו, ואף לדעת החולקי' שם היינו מטעם דס"ל דאין הכרע כ"כ מהרשימה די"ל שכונתו גם בחתימתו לשם אליהו בוא"ו יע"ש משא"כ בנ"ד שודאי נראה להדיא כונתו בחתימתו לשם זה בודאי כ"ע יודו דאזלינן בכה"ג בתר כוונתו בחתימתו, וכ"נ להדיא ממ"ש הט"ג שם בסס"ק ל"א בשם מהור"ר יושע דאם אומר שכוונתו בחתימתו ברשימה לשם אליה חסר הוה כחותם כן במפורש, והנה כפי הנראה דהרב בנ"צ מסתמיך ואזיל קצת בשיטת הג"מ שהאריך לחלוק על מה שתפסו האחרונים שם החתימה לעיקר וס"ל דאין לעשות עיקר כ"א משום דקרי לי' רובא ופי' דמ"ש הרא"ש דשם החתימה עיקר היינו דוקא בשם ליב או בער דהכל יודעי' שיש לו שה"ק יע"ש, אכן מלבד שבאמת כל האחרונים חולקי' עליו בזה הנה באמת גם הוא ז"ל סיים דעכ"פ יודה לדברי האחרונים דצריך להקדים שם החתימה ולפ"ז גם בנ"ד אף שאינו גומר החתימה ג"כ הדין כן כמש"ל דאין לחלק בזה, ויעו' בשו"ת הרדב"ז בסי' תל"ט במ"ש לפרש דברי הרא"ש במ"ש דאזלינן בתר עלייתו לתורה היינו דוקא באם שני השמות שוים שהורגל בשניהם משא"כ אם אחד מפורסם יותר בקריאה אזלינן בתר שם המפורסם והנה כפי הנראה שם דאף במקום שהשם המורגל הוא שם לע"ז שהכל יודעין שיש לו שה"ק מ"מ אין להחתימה ועלי' לתורה דין עיקר נגד שם המורגל (דהא מיירי שם שהי' לו שה"ק עובדי' ונקרא עבד אל כרים) אכן באמת מדברי כל הפוסקים לא משמע כן ויעו' בג"פ בס"ק פ"ז שהעתיק דבריו וסיים דמ"ש שם דאם רובא קרי לי' עובדי' ופורתא עבד אל כרים צ"ל שם עובדי' ולכלול שם השני בכ"ש בזה מרן חולק עליו דהא ס"ל גבי חיים ביבנטי דצ"ל ב' השמות וע"ש משמע קצת דבשאר דברי הרדב"ז הנ"ל באמת כ"ע יודו ולפלא שלא הרגיש עליו גם במ"ש שאין הולכין אחר החתימה כ"א דוקא במקום ששני השמות שוים דהא הוא עצמו כתב בס"ק צ"ח שם דשם החתימה הו"ל עיקר אף נגד שם שנקרא בו בפי כל יע"ש (גם במ"ש עוד הרב לחלק בנ"ד ג"כ בזה בין אם חותמת באות א' כמו ח לבין אם חותמת באות $ציור בספר$ יע"ש הנה בזה שגגה פלטה קולמסו ונמשך בזה אשר העתיק דבנ"ד הי' שמה הא' פיגא אכן באמת שמה הא' היא פעסיא ולפ"ז באמת אין חילוק דבין בפעסיא ובין בפאלינא צ"ל באות זו כמובן והנה בסוף דבריו הרגיש הרב בזה וסיים דאין נ"מ לדינא אכן בזה באמת הי' קצת נ"מ אכן אזיל לשיטתו דאין הכרע כ"כ מחחימה כזו):

כג) הערה במ"ש הבנ"צ והסכים עמו הרב הנ"ל דאם חותם באות הא' משמו אינו נעשה עיקר עי"ז והערה בג"פ במ"ש בשם הרדב"ז בנידון שם החתימה:

כד) גם במ"ש עוד דאם במה שחותמת כד) בנידון שם החתימה על הוואזיטני קרטים אינו ע"י דפוס אם הו"ל בחת"י ממש רק בדפוס אין ראי' מזה עיקר כמו חת"י:

והביא דאף שכ' בשד"ח סי' י"א סק"ו בשם שו"מ שכ' בשם הרדב"ז דמי שא"י לחתום ומצוה לאחר לחתום דינו כאלו חותם בעצמו כן מ"מ זה דוקא בשם דליכא איסור בחתימה משא"כ בנ"ד אין שליח לדב"ע ול"א בכה"ג שלוחו כמותו ע"כ תו"ד, ולענ"ד נראה דבאמת לאו מתורת שליחות קא אתינן עלה דהא כ"כ דעיקר הטעם בחתימה שנעשה עיקר הוא מפני דכל אדם יוכל להחזיק שמו כפי רצונו וא"כ העיקר בזה מטעם שאנו רואים מחתימתו שכונתו לעשות לו' שם זה לעיקר וא"כ בודאי אין לחלק בזה בין אם חותם או שמצוה לאחר לחתום כן, ואם אין לחלק בין השמות דסוף סוף אנו רואים שבאמת נחשב אצלו שם זה לעיקר ובפרט בנ"ד שבאמת אף אם לא היתה חותמת כלל וגם לא צותה לחתום כן מ"מ כיון שידענו שבאמת היא מתביישת בשם הא' ורצונה ורצון בעלה וכל בני גילה שיקראו אותה דוקא בשם השני אלא שא"י למחות בשאר בנ"א שקורים אותה בשם הא' ומוכרחת לענות להם אף בשם זה מ"מ כיון שבודאי הוא נגד רצונה בודאי י"ל דשם השני הו"ל עיקר וכמ"ש דהא עיקר טעם החתימה שעושה אותו עיקר הוא מטעם דבזה נתגלה כונתו דמחזיק לעצמו שם זה לעיקר וא"כ. ה"ה בנ"ד שבלא"ה אנו יודעים כוונתה לעשותו עיקר:

כה) סתירת דבריו במ"ש דמ"ש הפוסקי' דשם החתימה הו"ל עיקר היינו דוקא במה שחותמים בשטרי ממון ומו"מ ממ"ש במהרי"ק ואף לפי דבריו היינו דוקא במקום שאין לה שום הכרח משא"כ בנ"ד דלפמ"ש שם הוא מוכרחת לחתום כן בודאי אזלינן אחר החתימה שחותמת מדעתה, ישוב למה שלא נהגו לכתוב בגיטין השמות שחותמים בהם בערכאות ובשטרי מו"מ, הערה במ"ש השד"ח בזה:.

כה) גם במ"ש עוד דאף אם חותמת בעצמה כן אינה נעשה עיקר כיון דנכתבה בהאמעטריקא בשם הא' א"כ בכל השטרות העולים בערכאות ושטרי ממון ומקח וממכר הוא מוכרחת לחתום בשם הא' (דע"פ דינא דמלכותא אסור לשנות שמה לשם עכו"ם אם לא שנכתב בהאמעטריקא כן) לכן אותם החתימות הם עיקר נגד שאר החתימות דמ"ש הפוסקים דשם החתימה הו"ל עיקר לא מיירי רק מחתימות שבשטרות וכה"ג ונסתייע ממ"ש הרא"ש דעיקר השם מה שחותם בשטר וקרטיס הללו לא מקרי שטר ע"כ תו"ד, והנה במה שהחליט בפשיטות דשם החתימה לא הוה עיקר כ"א ממה שחותמת

בשטרות הנה המעיין במהרי"ק בסי' פ"ו במ"ש או נודע לבני מקום ההוא שכשהוא חותם בשטרות או באגרות וכו' משמע להדיא דחתימות אגרות יש להם ממש דין חתימת שטרות וכ"נ ג"כ מדברי הג"פ בס"ק צ"ח במ"ש ויש בנ"א שחותמים שטרות ואגרות בכל שבוע, הן אמת דלכאורה ממ"ש הט"ג בשנ"י סק"ב משמע קצת כמ"ש הרב ני' שהרי כתב שם דכ"ז באשה שהיא רגילה לחתום כן באגרות ושטרות אבל באשה שאינה נושאת ונותנת רק באקראי בעלמא חותמת א"ע באגרת שלומים כן אין זה מעלה ומוריד ולא אשתני דינא מכל הנשים ע"כ וכ"נ קצת מדברי הג"פ ממ"ש שם דיש בנ"א שחותמים שטרות ואגרות בכל שבוע מרוב העסקים משמע דוקא בשטרי ואגרות מו"מ, אכן באמת ז"א דעיקר כוונתם בזה דאין לחשוב החתימה לעיקר כ"א באם רגילה לחתום כן ולכן כתבו דדוקא באשה או באיש שנושא ונותן ממילא הוא רגיל לחתום כן משא"כ באגרות שלומים שהוא רק לפרקים מועטים ע"פ הרוב אכן באמת אם יזדמן שבאמת הני אגרות המה שכיחים ורגילה לחתום כן בודאי י"ל דדינו שוה לשאר שטרות דזיל בתר טעמו כיון דהמה רוצים דוקא בשם זה, ועוד אפ"ל דכ"ז דוקא במה שנוכל לתלות שהחתימה הוא בטעות או שלא בדקדק בכה"ג שפיר י"ל דאם אינה רגילה כן לכן אינה חוששת לדקדק בזה משא"כ בנ"ד שידענו שכוונתה דוקא להחזיק בשם זה בודאי דאין לחלק בזה ועוד דאף אם נחליט כמ"ש הרב הנ"ל דבאמת אם הי' סתירה בזה בין חתימות שטרות לשאר אגרות אזלינן בתר חתימת שטרות הנה כ"ז אם לא היתה מוכרחת בא' מן החתימות אז שפיר י"ל כיון דבשטרות חותמת כן אזלינן בתר חתימתה בשטרות משא"כ דבנ"ד באמת הוא מוכרחת לחתום כן בשטרות וכדומה א"כ בודאי דאין בזה שום הכרעה אחתימות אלו כיון שהוא באמת נגד רצונה ושפיר אזלינן בתר חתימתה בשאר דברים שבזה באמת אין לה שום הכרח וא"כ עושה בזה כפי רצונה וכיון שגילתה דעתה בזה דשם זה עיקר אצלה בודאי דאין להשגיח על שאר החתימות וז"ב, ובהכי נסתר גם כן מ"ש הרב בשם סה"ג דדוקא באם חותם תמיד בשם הטפל נעשה עיקר משא"כ בנ"ד דהנה כ"ז באם אין בזה שום הכרח לאיזה מהצדדי' משא"כ בנ"ד שיש להם הכרח בודאי אין לילך כ"א אחר החתימה שחותמים כפי דעתם ורצונם, ובהכי א"ש במה שמצוי עתה שלאיזה סיבה נמצא איזה שינוי בשמות בנ"א מחמת שנפל ט"ס בכתיבת המעטריקע וכדומה כנודע ובודאי חותמי' בשטרי ממון ובערכאות בשמות הנ"ל ומ"מ לא נהגו לכתוב שמות הנ"ל בגיטין אם אינם נקראים ג"כ בשמות הנ"ל ולכאורה צ"ע דהא שינוי שמות אלו הו"ל כסיבה חזקה ואף דאינו נקרא בו מ"מ כיון שחותם בו בודאי דהו"ל שם עיקר דהא בלא"ה שם החתימה הו"ל עיקר נגד שם הקריאה וכ"ש בנ"ד, אכן למ"ש א"ש דכיון דחתימתו

הוא בהכרח אין בזה שום הכרע ואף דודאי נקרא כן בפי העמי' וא"כ עכ"פ הי' צ"ל בדמתקרי מ"מ נראה דסמכו בזה על מ"ש בס"ג למהר"מ דאם אין לו עסקים רבים עם הנכרים אין צריך לכתוב רק שם ישראל:

וראיתי בשד"ח בסי' ל"ח ס"ק י"ז במי ששינה שמו כה"ג ונקרא בפי הרוב בשם הא' ובפי המיעוט בשם החדש וכן חותם א"ע בשטרות ואגרות בשם הב' ולס"ת עולה בשם הא' והעלה דיש להקדים שם הב' מחמת דהו"ל כמו סיבה חזקה (ואף דהקריאה והחתימה סתרי להדדי מ"מ הא מבואר בג"פ בס"ק צ"ח דכה"ג אם אחד מהם הו"ל שמ"ח עושים אותו עיקר וה"ה בזה דהו"ל כשמ"ח לדעתו ומ"מ הו"ל לבאר דמירי דוקא כשהעלי' והחתימה המה שוים ברגילתם דאל"כ נראה דאזלינן בתר הרגיל ואפשר דלזה נתכוון מה שציין לסי' ט' אות י"א שוב עיינתי בדבריו שם בסי' י"א ונראה שנתכוון למ"ש באות וא"ו שם דאין להשגיח בשם העלי' כ"א בשמצוה לש"ץ כן משא"כ בנ"ד דנראה שעשה כן מעצמו, ולפענ"ד צ"ע דאפ"ל דכ"ז בשם אחד או אף בב' שמות והמה קרובים בלשון גרשון גרשם וכדומה בכה"ג שפיר י"ל דאין להשגיח במה שהש"ץ קורא כן בלי ציוי שלו משא"כ בנ"ד שבאמת הם שני שמות שאינם שייכים זל"ז בודאי י"ל דשם העלי' חשיב כמו החתימה כמו שנראה מסתימת דברי כל הפוסקים, ויעו' בב"ש בכללים סק"כ ובמ"ש בט"ג שם ויעו' בשא"א בס"ק ל"א במ"ש בשם שו"ת פנ"י דשם החתימה הו"ל נגד שם העלי' אכן דעת הג' מהרא"ש שם דשקולים המה וכמ"ש הט"ג שם בס"ק ל"ו, ואפשר דהוא ע"פ מ"ש כאן בעובדא הנ"ל דכל חפצו ורצונו שיקראו אותו בשם השני דוקא לכן עשה שם החתימה עיקר וכמש"ל ובהכי א"ש ג"כ דהא לכאורה בכה"ג אין הכרע מהחתימה כיון שהוא בהכרח וכמ"ש אכן למ"ש דשם הי' גילוי בדעתו שרצונו דוקא בשם השני א"ש, ומ"מ עדיין יל"ע דא"כ למה לא צוה באמת לש"ץ לקרותו בשם השני) ואח"כ הביא בשם הג' מהרי"ש שכ' דבכה"ג יש לעשות שם הא' לעיקר כיון שעולה בו לתורה וכן נכתב בכתובה וכתב דלפ"ז גם בנידוני הו"ל להקדים שם הא' ותירץ דהרב לא כתב כן כ"א לענין דיעבד גם לא הי' שם הכרע מהחתימה משא"כ בעובדא הנ"ל, ודבריו צ"ע דכיון דלא הי' שם הכרע מהחתימה בודאי אף לכתחלה יש להקדים שם העלי' כמ"ש בש"ע דאף בשמ"ח שם העלי' הו"ל עיקר נגד שמ"ח (ואף דלכאורה משמע שם דדוקא בשעולה וחותם כן מ"מ באמת כ"כ כל האחרונים דאף בא' מהם ג"כ יש בי' די לעשותו עיקר וכמ"ש הוא עצמו בסי' ל"ה סק"ה יע"ש) ועפ"ז יל"ע ג"כ על הג' מהרי"ש עצמו במ"ש לצדד בזה בדיעבד משמע דלכתחלה בודאי הו"ל להקדים שם הב' דהא באמת מבואר דבכה"ג אף לכתחלה צריך לכתוב שם הא' לעיקר גם במ"ש הרב לחלק

דבנידון שלו יש הכרע מהחתימה משמע דעיקר הכרעתו הוא רק מהחתימה ובאמת כ"כ דמן החתימה לחוד עדיין אין כ"כ הכרע כמ"ש ועיקר מטעם גילוי דעתו שחפצו ורצוני בשם זה וצ"ע:

כו) גם במ"ש עוד הרב להסתייע כו) במ"ש להסתייע ממ"ש הג"מ דשם דקרי לי' מדברי הג"מ דשם רובא הו"ל עיקר נגד שם החתימה דקרי לי' רובא הו"ל עיקר הנה מלבד שכמעט כל האחרונים. נגד שם החתימה ושתירה חולקים בזה אנן בנ"ד נלפענ"ד דגם ע"ז דהא בשמ"ח גם הג"מ יודה דהנה כל עיקר וזילא הוא יידה:

דהרב הנ"ל הוא ממ"ש בש"ס וכ"ה בר"מ דשם הרגיל ומפורסם הו"ל עיקר והנה לכאורה י"ל"ע דהא בשמ"ח גם הוא יודה דאף שאייו נקרא כן רק בפי המיעוט מ"מ הו"ל שם עיקר וע"כ צ"ל לדעתו דדוקא במקום שאין לנו שום בירר בדעתו איזה מהשמות הם עיקר אצלו בכה"ג שפיר אזלינן בתר רובא משא"כ בשמ"ח וכדומה שנשתנה לסיבה חזקה דודאי אנן סהדי דהוא חפן בשם הב' בכה"ג גם הוא יודה דלא אזלינן בתר רובא מטעם דכל אדם יכול להעלות שמו כפי רצונו וא"כ י"ל דע"כ לא כתב הג"מ דאין הכרעה מהחתימה כ"א במקום שבאמת אין לנו שום גילוי בכונתו באיזה מהשמות הוא מרוצה דוקא או היכי שבאמת אינו מקפיד בזה ושני השמות שוים אצלו בכה"ג ס"ל דאף שחותם כן עדיין אין מזה הכרע כ"כ כיון דמן הקריאה נראה קצת להיפוך דעושה שם השני לעיקר ושפיר י"ל דמה שחותם כן הוא לאיזה סיבה אחרת ולכן בשם ליב ובער ודאי נראה דמה שחותם בשה"ק הוא מטעם שמחזיק לעצמו שה"ק לעיקר (מטעם דודאי ע"פ הרוב מה שנקרא בשם הלע"ז ליב הוא רק בדרך חניכא) ולפ"ז ה"ה בנ"ד שודאי יש לנו גילוי בדעתם שהמה מחזיקים לעצמם שם השני לעיקר בודאי כ"ע יודו דעכ"פ יש לילך אחר החתימה ואף למ"ש המבי"ט ורדב"ז דאף בשמ"ח שם דקרי לי' רובא עיקר מ"מ אפשר דיודו בנ"ד מטעם צירוף החתימה:

כז) במ"ש הרב משום **כז) גם** במ"ש עוד דכיון דאותם דאותם המשנים המשנים שמותיהם משנים שמותיהם משנים גם שם גם שמות אבותיהם ושם האב אין אבותיהם וא"כ יהיה בידם לשנות כמבואר בש"ע וא"כ כיון שינוי בשם האב: דרוב העיר קורים אותה בשם הא' פעסיא בת מאיר והרואה בגט כתוב פאלינא בת מאיר יש לחוש ללעז שיאמרו דבת מאיר אינה אלא פעסיא ולא פאלינא שהוא בת מרקיוויטש וא"כ בכה"ג או שנצטרך להשמיט שם האב או להשמיט שם פאלינא בודאי יותר עדיף להשמיט שם פאלינא שהוא שם הטפל ע"כ תו"ד, ולענ"ד דבריו תמוהים דהא מבואר בכל האחרונים דהיכי דיש ספק בשם האב אם הספק בשה"ק די בחניכא ואם הספק בחניכא די בשה"ק לבד

(יעו' בשא"ח ט"ג סק"א ובלק"ש ס"ק י"ד וס"ק י"א ובכ"מ) הרי דאין חוששים בכה"ג ומ"ש בשו"ת פנ"י במי ששינה שם אביו דאין עצה כ"א להשמיט שם האב היינו דוקא במי שבא למק"א דשם באמת אין יודעין משמו האמיתי של האב ושפיר יש לחוש ללעז משא"כ בנ"ד שהגט במקום דירתה ודירת אבי שהכל יודעי' משם האמיתי של האב בודאי דאין בזה שום חשש לענין דיעבד אף אם באמת הי' לאב ב' שמות וכ"נ להדיא ממ"ש בשו"ת הב"ח (הובא בת"ת ס"ק כ"ה) במ"ש דאין לכתוב גט בשם בן יהושע מטעם שהוחזק שם בשם בן אברהם ואין מכירין בשם יהושע כלל משמע דאם באמת הי' נקרא גם בשם זה יש להכשיר ויעו' בב"ח במ"ש דבשם האב יש להכשיר אף בכינוי שאינו ידוע לכל וכ"ש בנ"ד דבאמת אין לאב רק שם א' דאין בידה לשנות שם אבי'.

כח) **במ"ש** הרב לדמות **כח**) **גם** מ"ש עוד להסתייע ממ"ש שמות לשם באבא בתו"ג דחניכא שאין דרך ואלטר וביאור ארוך ליתן שם כזה לשום אדם לשם העצם לחלק בין שמות הנ"ל רק לכינוי אף שהכל קורין אותו כן לשה באבא וחילוק בין אין לכותבו לשם העיקר וכ"ש בחניכת שם באבא לשמות הלע"ז פאלינא שאין דרך ליתן שם זה מעריסה והמרה בדברי הג"פ בזה:

מפני האיסור דאינו נעשה שם העצם ע"כ, הנה מלבד שכ"כ שעתה בעוה"ר מצוי שיתנו גם ממריסה שמות כאלו אצל האנשים הנ"ל גם בלא"ה צריך להבין דהא קי"ל בכ"מ דאיכא קצת ספק בשה"ק דיש להספיק א"ע בשם הלע"ז כמו ליב אי בער וכדומה ובשם באבא או אלטר וכדומה אין מספיקין א"ע בשם זה לבד כנודע (הן אמת דבשו"ת שם ארי' כתב לצדד בזה דאדרבה עדיף יותר לכתוב שמות הנ"ל מלכתוב גם שם הא' הנשתקע והנה במ"ש דדי בשם זה לחוד הנה אף שבאמת נראה כן מדברי המהרי"ק משא"כ בנ"ד דהנה כ"ז באם אין בזה שום הכרח לאיזה מהצדדי' אשא"כ בנ"ד שיש להם הכרח בודאי אין לילך כ"א אחר החתימה שחותמים כפי דעתם ורצונם, ובהכי א"ש במה שמצוי עתה שלאיזה סיבה נמצא איזה שינוי בשמות בנ"א מחמת שנפל ט"ס בכתיבת המעטריקע וכדומה כנודע ובודאי חותמי' בשטרי ממון ובערכאות בשמות הנ"ל ומ"מ לא נהגו לכתוב שמות הנ"ל בגיטין אם אינם נקראים ג"כ בשמות הנ"ל ולכאורה צ"ע דהא שינוי שמות אלו הו"ל כסיבה חזקה ואף דאינו נקרא בו מ"מ כיון שחותם בו בודאי דהו"ל שם עיקר דהא בלא"ה שם החתימה הו"ל עיקר נגד שם הקריאה וכ"ש בנ"ד, אכן למ"ש א"ש דכיון דחתימתו הוא בהכרח אין בזה שום הכרע ואף דודאי נקרא כן בפי העמי' וא"כ עכ"פ הי' צ"ל בדמתקרי מ"מ נראה דסמכו בזה על מ"ש בס"ג למהר"מ דאם אין לו עסקים רבים עם הנכרים אין צריך לכתוב רק שם ישראל:

וראיתי בשד"ח בסי' ל"ח ס"ק י"ז במי ששינה שמו כה"ג ונקרא בפי הרוב בשם הא' ובפי המיעוט בשם החדש וכן חותם א"ע בשטרות ואגרות בשם הב' ולס"ת עולה בשם הא' והעלה דיש להקדים שם הב' מחמת דהו"ל כמו סיבה חזקה (ואף דהקריאה והחתימה סתרי להדדי מ"מ הא מבואר בג"פ בס"ק צ"ח דכה"ג אם אחד מהם הו"ל שמ"ח עושים אותו עיקר וה"ה בזה דהו"ל כשמ"ח לדעתו ומ"מ הו"ל לבאר דמיירי דוקא כשהעלי' והחתימה המה שוים ברגילתם דאל"כ נראה דאזלינן בתר הרגיל ואפשר דלזה נתכוון מה שציין לסי' ט' אות י"א שוב עיינתי בדבריו שם בסי' י"א ונראה שנתכוון למ"ש באות וא"ו שם דאין להשגיח בשם העלי' כ"א בשמצוה לש"ץ כן משא"כ בנ"ד דנראה שעשה כן מעצמו, ולפענ"ד צ"ע דאפ"ל דכ"ז בשם אחד או אף בב' שמות והמה קרובים בלשון גרשון גרשם וכדומה בכה"ג שפיר י"ל דאין להשגיח במה שהש"ץ קורא כן בלי ציוי שלו משא"כ בנ"ד שבאמת הם שני שמות שאינם שייכים זל"ז בודאי י"ל דשם העלי' חשיב כמו החתימה כמו שנראה מסתימת דברי כל הפוסקים, ויעו' בב"ש בכללים סק"כ ובמ"ש בט"ג שם ויעו' בשא"א בס"ק ל"א במ"ש כשם שו"ת פנ"י דשם החתימה הו"ל נגד שם העלי' אכן דעת הג' מהרא"ש שם דשקוליה המה וכמ"ש הט"ג שם בס"ק ל"ו, ואפשר דהוא ע"פ מ"ש כאן בעובדא הנ"ל דכל חפצו ורצונו שיקראו אותו בשם השני דוקא לכן עשה שם החתימה עיקר וכמש"ל ובהכי א"ש ג"כ דהא לכאורה בכה"ג אין הכרע מהחתימה כיון שהוא בהכרח וכמ"ש אכן למ"ש דשם הי' גילוי בדעתו שרצונו דוקא בשם השני א"ש, ומ"מ עדיין יל"ע דא"כ למה לא צוה באמת לש"ץ לקרותו בשם השני) ואח"כ הביא בשם הג' מהרי"ש שכ' דבכה"ג יש לעשות שם הא' לעיקר כיון שעולה בו לתורה וכן נכתב בכתובה וכתב דלפ"ז גם בנידוני הו"ל להקדים שם הא' ותירץ דהרב לא כתב כן כ"א לענין דיעבד גם לא הי' שם הכרע מהחתימה משא"כ בעובדא הנ"ל, ודבריו צ"ע דכיון דלא הי' שם הכרע מהחתימה בודאי אף לכתחלה יש להקדים שם העלי' כמ"ש בש"ע דאף בשמ"ח שם העלי' הו"ל עיקר נגד שמ"ח (ואף דלכאורה משמע שם דדוקא בשעולה וחותם כן מ"מ באמת כ"כ כל האחרונים דאף בא' מהם ג"כ יש בי די לעשותו עיקר וכמ"ש הוא עצמו בסי' ל"ה סק"ה יע"ש) ועפ"ז יל"ע ג"כ על הג' מהרי"ש עצמו במ"ש לצדד בזה בדיעבד משמע דלכתחלה בודאי הו"ל להקדים שם הב' דהא באמת מבואר דבכה"ג אף לכתחלה צריך לכתוב שם הא' לעיקר גם במ"ש הרב לחלק דבנידון שלו יש הכרע מהחתימה משמע דעיקר הכרעתו הוא רק מהחתימה ובאמת כ"כ דמן החתימה לחוד עדיין אין כ"כ הכרע כמ"ש ועיקר מטעם גילוי דעתו שחפצו ורצונו בשם זה וצ"ע:

כו) גם במ"ש עוד הרב להסתייע **כו) במ"ש** להסתייע ממ"ש הג"מ דשם דקרי לי' מדברי הג"מ דשם רובא הו"ל עיקר נגד שם החתימה דקרי לי' רובא הו"ל עיקר הנה מלבד שכמעט כל, האחרונים נגד שם החתימה וסתירה חולקים בזה אכן בנ"ד נלפענ"ד דגם ע"ז דהא בשמ"ח גם הג"מ יודה דהנה כל עיקר זילא הוא יידה:

דהרב הנ"ל הוא ממ"ש בש"ס וכ"ה בר"מ דשם הרגיל ומפורסם הו"ל עיקר והנה לכאורה יל"ע דהא בשמ"ח גם הוא יודה דאף שאינו נקרא כן רק בפי המיעוט מ"מ הו"ל שם עיקר וע"כ צ"ל לדעתו דדוקא במקום שאין לנו שום בירור בדעתו איזה מהשמות הם עיקר אצלו בכה"ג שפיר אזלינן בתר רובא משא"כ בשמ"ח וכדומה שנשתנה לסיבה חזקה דודאי אנן סהדי דהוא חפץ בשם הב' בכה"ג גם הוא יודה דלא אזלינן בתר רובא מטעם דכל אדם יכול להעלות שמו כפי רצונו וא"כ י"ל דע"כ לא כתב הג"מ דאין הכרעה מהחתימה כ"א במקום שבאמת אין לנו שום גילוי בכונתו באיזה מהשמות הוא מרוצה דוקא או היכי שבאמת אינו מקפיד בזה ושני השמות שוים אצלו בכה"ג ס"ל דאף שחותם כן עדיין אין מזה הכרע כ"כ כיון דמן הקריאה נראה קצת להיפוך דעושה שם השני לעיקר ושפיר י"ל דמה שחותם כן הוא לאיזה סיבה אחרת ולכן בשם ליב ובער ודאי נראה דמה שחותם בשה"ק הוא מטעם שמחזיק לעצמו שה"ק לעיקר (מטעם דודאי ע"פ הרוב מה שנקרא בשם הלע"ז ליב הוא רק בדרך חניכא) ולפ"ז ה"ה בנ"ד שודאי יש לנו גילוי בדעתם שהמה מחזיקים לעצמם שם השני לעיקר בודאי כ"ע יודו דעכ"פ יש לילך אחר החתימה ואף למ"ש המבי"ט ורדב"ז דאף בשמ"ח שם דקרי לי' רובא עיקר מ"מ אפשר דיודו בנ"ד מטעם צירוף החתימה:

כז) במ"ש הרב משום **כז) גם** במ"ש עוד דכיון דאותם המשנים שמותיהם משנים שמותיהם משנים גם שם גם שמות אבותיהם ושם האב אין אבותיהם וא"כ יהיה בידם לשנות כמבואר בש"ע וא"כ כיון שינוי בשם האב:

דרוב העיר קורים אותה בשם הא' פעסיא בת מאיר והרואה בגט כתוב פאלינא בת מאיר יש לחוש ללעז שיאמרו דבת מאיר אינה אלא פעסיא ולא פאלינא שהוא בת מרקיוויטש וא"כ בכה"ג או שנצטרך להשמיט שם האב או להשמיט שם פאלינא בודאי יותר עדיף להשמיט שם פאלינא שהוא שם הטפל ע"כ תו"ד, ולענ"ד דבריו תמוהים דהא מבואר בכל האחרונים דהיכי דיש ספק בשם האב אם הספק בשה"ק די בחניכא ואם הספק בחניכא די בשה"ק לבד (יעו' בשא"ח ט"ג סק"א ובלק"ש ס"ק י"ד וס"ק י"א ובכ"מ) הרי דאין חוששים בכה"ג ומ"ש בשו"ת פנ"י במי ששינה שם אביו דאין עצה כ"א להשמיט שם האב היינו דוקא במי שבא למק"א דשם באמת אין יודעין משמו האמיתי של האב

ושפיר יש לחוש ללעז משא"כ בנ"ד שהגט במקום דירתה ודירת אבי' שהכל יודעי' משם האמיתי של האב בודאי דאין בזה שום חשש לענין דיעבד אף אם באמת הי' לאב ב' שמות וכ"נ להדיא ממ"ש בשו"ת הב"ח (הובא בפ"ת ס"ק כ"ה) במ"ש דאין לכתוב גט בשם בן יהושע מטעם שהוחזק שם בשם בן אברהם ואין מכירין בשם יהושע כלל משמה דאם באמת הי' נקרא גם בשם זה יש להכשיר ויעו' בב"ח במ"ש דבשם האב יש להכשיר אף בכינוי שאינו ידוע לכל וכ"ש בנ"ד דבאמת אין לאב רק שם א' דאין בידה לשנות שם אבי':

כח) **במ"ש** הרב לדמות **כה**) **גם** מ"ל עוד להסתייע ממ"ש שמות לשם באבא בתו"ג דתניכא שאין דרך ואלטר וביאור ארוך ליתן שם כזה לשום אדם לשם העצם לחלק בין שמות הנ"ל רק לכינוי אף שהכל קורין אותו כן לשם באבא וחילק בין אין לכותבו לשם העיקר וכ"ש בחניכת שם באבא לשמות הלע"ז פאלינא שאין דרך ליתן שם זה מעריסה והמרה בדברי הג"פ בזה:

מפני האירור דאינו נעשה שם העצם ע"כ. הנה מלבד שכ"כ שעתה בעוה"ר מצוי שיתנו גם ממריסה שמות כאלו אצל האנשים הנ"ל גם בלא"ה צריך להבין דהא קי"ל בכ"מ דאיכא קצת ספק בשה"ק דיש להספיק א"ע בשם הלע"ז כמו ליב או בער וכדומה ובשם באבא או אלטר וכדומה אין מספיקין א"ע בשם זה לבד כנודע (הן אמת דבשו"ת שם ארי' כתב לצדד בזה דאדרבה עדיף יותר לכתוב שמות הנ"ל מלכתוב גם שם הא' הנשתקע והנה במ"ש דוי בשם זה לחוד הנה אף שבאמת נראה כן מדברי המהרי"ק הפעריוואד של תיבת פעסיא בלשון דייטש א"כ הו"ל ממש כמו חיים ביבנטי ושמחה אלגיראה ואף דמבואר שם בג"פ דעיקר הטעם בזה מפני דלפעמים ניתן לו שם לעצם ועיקר מ"מ הנה המעיין בדבריו בס"ק פ"ז דבודאי ברובא אינם שם העצם וכ"כ דגם בנ"ד גם כן לפעמים הו"ל שם העריסה:

כט) במ"ש דאין לחוש למ"ש הג"פ דאף בהשמיט שם הטפל אין להקל כ"א במקום שא"א גט אחר דבנ"ד גם הג"פ יודה מב' טעמים, א' מטעם דלא עבר בזה על תקנת ר"ג, ב' מטעם דהיה צריך ליתן בזה ב'גיטין והו"ל שעה"ד כמ"ש הרמ"א וסתירה ע"ז ממ"ש בג"פ וביאור בדעת הג"פ בנידון אם הקדים שם הטפל ובדין כתב שם העיקר לבד והערות במ"ש השד"ח בזה:

כט) **גם** במ"ש עוד הרב ני' במ"ש דאף אם נברר דחותמת א"ע לפעמים בשם פעסיא והוא שם דקרי לה רובא מ"מ אכתי י"ל ע"פ מ"ש הג"פ בסק"ח דאף בגירש בשם העיקר לבד אין להקל כ"א במקום שא"א להשיג גט אחר וע"ז השיב דכיון דבנ"ד לא היה אפשר

לכתוב שם השני אם מפני חששת הפרשת מרדכי ומהרש"ק הנ"ל ואם מפני החשש שהעיר הוא הי"ו מטעם דיהי' לעז ע"י שם האב בכה"ג י"ל דגם הג"פ יודה דע"כ לא החמיר כ"א במקום שעבר על תקנת ר"ג שהתקין לכתוב וכ"ש משא"כ כאן שא"א לכתוב שם הב' גם הוא יודה דסגי בשם העיקר לבד ע"כ תו"ד, והנה מלבד שכ"כ דבאמת לפענ"ד אין בנ"ד שום חשש כלל מלהזכיר שם השני אכן גם בלא"ה אף אם היה בו איזה חשש נלפענ"ד דלדעת הג"פ הנ"ל הי' צריך בכה"ג שני גיטין דהנה המעיין בג"פ בס"ק צ"ב יראה להדיא שהסכים לדעת המהרח"ש דאף במקום ששני השמות כתובים בפירוש מ"מ כל שיש ספק איזה מן השמות הו"ל עיקר צריך ליתן שני גיטין וכ"כ עוד בסי' קכ"ו ס"ק פ"ב בשם מהריב"ל דבשם המגרש עכ"פ בכה"ג צריך ליתן ב' גיטין ובשם האב יש להקל בזה ולפ"ז ע"כ צ"ל דמ"ש הג"פ בסי' קכ"ט בס"ק י"ב להקל במקום שיש ספק איזה מהשמות הו"ל עיקר וכתב שם אחד עם וכ"ש ובס"ק י"ג כ' דאף בודאי שהוא שם טפל מ"מ אם שני השמות כתובים בפירוש יש להקל אף בהקדים שם הטפל והכל מטעם ס"ס היינו דוקא במקום שא"א ליתן שני גיטין כגון שהמגרש נסע לדרכו וכדומה ויעו' בשד"ח בסי' ל"ה סק"א במ"ש בשם החבי"ף דדעת הג"פ דאם כבר ניתן הגט יש להקל אף בהקדים שם הטפל ומשמע לכאורה דאף במקום שאפשר ליתן גט אחר, ודבריו צ"ע כיון דמבואר בג"פ דאף בספק אם הוא עיקר השם יש להצריך שני גיטין א"כ כ"ש בנ"ד שהקדים בודאי שם הטפל בודאי לדעתו אם אפשר צריך ליתן גט אחר, ויעו' עוד שם בס"ק הנ"ל במ"ש על השו"מ שכ' בשם הרב המגיה במשל"מ שחלק על הג"פ הנ"ל והעלה דבדיעבד כשר והוא הי"ו תמה דהא בששני השמות הם במקום א' גם לג"פ כשר, אכן למ"ש דהג"פ לא הכשיר כ"א במקום שאי אפשר ליתן גט אחר בקל א"ש דהשו"מ הבין בדעת ה"ה דבדיעבד יש להכשיר וא"צ גט אחר אף במקום שאפשר ואף דבג"פ כתב ג"כ לשון זה דבדיעבד כשר מ"מ לשיטתו בס"ק צ"ב ובסי' קכ"ו ע"כ צ"ל דמיירי במקום שא"א ליתן שני גיטין וכמ"ש, ויעו' בשד"ח בסי' ל' במה שהאריך בשם כמה ספרים דבכ"מ שנזכר לשון דיעבד היינו אף שכבר נתגרשה מ"מ כל שאפשר לתקן צריך ליתן גט אחר ויעו' שם עוד בסק"י במ"ש בשם הג' ש"א ובשם החבי"ף דאף אם אחר נתינת הגט ראו הב"ד שהי' צריך בזה ב' גיטין אף שבגט הא' כבר יצאו לענין דיעבד מ"מ צריך ליתן גט שני יע"ש וכ"ז דלא כמ"ש באהלי שם (הובא בשד"ח סי' י"ג סק"ז) דכה"ג שוב א"צ ליתן גט הב', הן אמת דהמעיין במל"מ שם יראה להדיא דע"כ לא פליג שם על הג"פ כ"א בשם מקום כו"נ משא"כ בששני השמות במק"א ס"ל דגם הג"פ יודה יע"ש אכן י"ל דבאמת שם בנ"ד היה מקום דחק וא"א להשיג גט אחר וכמ"ש שם בתי' הא' ולכן שפיר

כתב לחלק בזה משא"כ במקום שאין בזה שום דוחק שפיר י"ל דלדעת הג"פ צריך ליתן שני גיטין אף בכה"ג, ומ"מ אכתי יל"ע בדברי השו"מ דמנ"ל להכריע בדעת הרב המגיה הנ"ל דלא ס"ל כמ"ש הג"פ ב"ה דהא בששני השמות במק"א משמע דס"ל ממש כדעת הג"פ] וכיון שכן נראה דכ"ש בנ"ד דהא שם באמת דעתו דבדיעבד עכ"פ היכי שהבעל אינו לפנינו די בגט הא' ואפ"ה כשאפשר הצריך ב' גיטין ואף שלא עבר בזה על תקנת ר"ג כלל וכ"ש בנ"ד דהשמיט לגמרי שם השני דבכה"ג ס"ל דאין להקל כ"א בדיעבד ובמקום דחק בודאי דלכתחלה היכי דאפשר צריך ליתן בזה שני גיטין לדעתו:

ובהכי נסתר גם כן מ"ש עוד הרב כיון דלדעת הרמ"א אין ליתן שני גיטין אלא מדוחק וממילא הו"ל בנ"ד שעה"ד (כיון דיצטרך ב' גיטין) ובכה"ג מודה הג"פ דסגי בשם העיקר ע"כ, הרי להדיא דאף במקום ששני השמות כתובים במפורש דבאמת כשר לדעתו בדיעבד אף בלי שעה"ד מ"מ צריך ליתן שני גיטין וכ"ש בנ"ד, ויעו' בשד"ח שם בהי' ל"ה סק"ט במה שנסתפק בדעת הג"פ דאפשר דדעתו להקל בכתב שם העיקר אף במקום שאפשר בגט שני בקל והוא ע"פ שמצא בספר ישמח לב שכתב בשמו להקל אף בכה"ג ורצה לחלק מתחלה דמ"ש בספר ישמח לב הנ"ל היינו במקום שכ' וכ"ש ומ"ש הפ"ת בשמו דאין להקל כ"א בדיעבד ושעה"ד היינו בלא כתב וכ"ש ואחר כך דחה זה מטעם דבישמח לב השוה דעת הג"פ לדעת הב"ש ובב"ש באמת ס"ל להקל בכה"ג אף בלי וכ"ש יעו"ש, אכן באמת המעיין בג"פ בסק"ו ובסק"ח ובסי' קכ"ח ס"ק כ"ח יראה להדיא דדעת הג"פ דבכתב שם העיקר לחוד אין להקל כ"א בשעה"ד ואם כלל שם הטפל בכ"ש בזה דעת המחבר דמותר לגרש בו אף לכתחלה ולדעת הרמ"א אין לגרש בו אף אם כבר נכתב כן אכן בדיעבד אם נתגרשה בגט זה אין להצריך גט אחר יעו"ש, ולפ"ז ע"כ העיקר דמ"ש בישמח לב היינו דוקא עם וכ"ש וכ"ה להדיא בג"פ בסי' קכ"ח ס"ק כ"ח שם דס"ל להלכה כדעת המחבר בש"ע דאף לכתחלה מותר לגרש בו, ומ"ש לדקדק ממה שהשוה דעתו עם דעת הב"ש אין זה הכרח דר"ל דעכ"פ כשכתב שם העיקר עם וכ"ש שרי בין לדעת הג"פ ובין לב"ש (ואף דלדעת הב"ש באמת יש להתיר אף בלי וכ"ש ולדעת הג"פ יש להתיר בוכ"ש אף אם עדיין לא נתגרשה בו מ"מ עכ"פ בדיעבד שכבר נתגרשה בו לכ"ע שרי ובהכי א"ש ג"כ במ"ש בשם הג"פ להקל דוקא אחר שנתגרשה בו דהא מדבריו בסי' קכ"ח משמע דס"ל לגמרי כדעת המחבר דאף לכתחלה מותר לגרש בו):

ל) במ"ש הרב לצדד בזה **ל) גם** במ"ש עוד הרב הנ"ל בשם מטעם זילותא דב"ד ספר משיב דבר מהרה"ג המסדרים וסתירה ע"ז מוואלאזין זצ"ל שכ' דלפי מ"ש הפ"ת בתרי אנפי והערה בדברי לפרש בדעת הג"פ במה שכ' להקל הג"פ בסי' קכ"ז במ"ש. בשעה"ד

כה"ג דר"ל שהוא ע"י טורח על מה שפירש"י שעה"ד אחר היינו שהלך הבעל למרחקים היינו שניסת דר"ל מטעם דשעה"ד שכ' הטור שם שא"א בגט זילותא ממ"ש בתה"ד, אחר היינו שהלך הבעל למרחקים ולא גם ביאור דברי הרמ"א שכיח שיירות וכיון דאף בטורח לבד במה שלא העתיק דעברו יש בו די לסמוך ע"ד הרמ"א א"כ כמה ימים כמ"ש בתה"ד הלבנת פני הרב חשיב כטורח, הן שם:

אמת שכ"נ ג"כ לכאורה ממ"ש השבו"י (הובא בפ"ת בסי' קכ"ט ס"ק י"ח) ומדברי הג"פ בסי' קכ"ז (הובא בפ"ת שם סק"ב) דכה"ג מקרי שעה"ד עכ"פ, אכן ראיתי בשד"ח בהי' כ"ט ס"ק שהביא בשם הג' בעל צ"צ שכתב דכ"ז בדבר שאין חשש פיסול אפילו חשש רחוק וכו' משא"כ בשם האיש והאשה וכו' אף בחשש רחוק קצת יש להחמיר היכי דאפשר לתקן ולא ניחוש לזילותא דב"ד יע"ש, עוד נלפענ"ד דאף לפי דעת האחרונים דאף בכה"ג חשיב שעה"ד מ"מ כ"ז דוקא במקום שכתבו סתמא להכשיר בשעה"ד משא"כ בנ"ד דמבואר בג"פ דאין להקל ואף אם נתגרשה לא תנשא בגט זה אא"כ הוא שעה"ד שאי אפשר להשיג גט אחר (אף אם נאמר כמ"ש הפ"ת דר"ל בקל כ"א ע"י טורח רב) מ"מ הרי מבואר להדיא דעכ"פ אף שכבר הוחזקה בגרושה מכמה זמנים מ"מ לא תנשא בגט זה הרי דלא חייש בזה לזילותא דב"ד דהא בכה"ג בודאי יש בו זילותא לב"ד כמ"ש בתה"ד בסי' רל"ג שם, והנה אפ"ל דדוקא באם יצאו עוררים על המסדר או שבלא"ה נתפרסם בעיר שהשגגה היה מצד המסדר בכה"ג כתבו הפוסקים דיש לצדד משום זילותא דב"ד משא"כ במקום שלא יצא שום מערערים על הרב המסדר וגם בלא"ה אין בזה שום פירסום בעיר שיצא איזה שגגה מהרב המסדר בכה"ג בוראי אין בו משום זילותא דב"ד כלל דמי יודע שהשגגה הוא מצד הרב המסדר דשמא הוא בסיבה שהמגרש והמגורשת טעו קצת באיזה שם מהשמות שלהם (ואף שצריך עדים על השמות מ"מ כבר נתבאר דאם יש עד על שם העיקר שלהם שוב הם נאמנים בעצמו על שם הטפל וכן אם יש עד על שם הכינוי שוב נאמנים על שם העיקר וכן בשמות אביהם וכהן ולוי וכדומה) ובהכי א"ש מ"ש הג"פ בסי' קכ"ז לפרש במ"ש רש"י כגון שניסת דהיינו מטעם זילותא דב"ד משמע דדוקא בשניסת הוא דהוי"ל שעה"ד מטעם זילותא דב"ד משא"כ קודם שניסת ובתה"ד בסי' רל"ג משמע להדיא דכל שעברו איזה ימים אחר נתינת הגט יש בזה משום זילותא אף שלא נשאת עדיין, אכן למ"ש א"ש דהנה המעיין בתה"ד שם יראה להדיא דמיירי שם שנתפרסם בעיר שהשגגה היה מצד המסדר דגדול א' חלק עליו בזה יע"ש ולכן בכה"ג אף שלא ניסת הו"ל שעה"ד מטעם זילותא דב"ד משא"כ בהא דג"פ הנ"ל מיירי באופן שלא היה בזה שום פירסום ולכן דוקא בניסת דסוף סוף באתה

תקלה על ידי המסדר שפיר הו"ל זילותא משא"כ בשלא ניסת, ולפ"ז אין ראי' מדברי הג"פ הנ"ל דמ"ש דלא תנשא בגט זה י"ל דמיירי באופן שאין בזה זילותא לב"ד כלל וכמ"ש אכן במקום שיש בזה זילותא באמת יש להקל, אכן באמת המעיין בתה"ד שם בסופו ב"ש לחלק גבי אם כתב איר בחד יו"ד בין אם נודע ביומו לבין אם נודע אחר איזה ימים משמע דבכ"ע אף שלא נתפרסם כלל בעיר מצד מי יצאה השגגה מ"מ יש בזה משום זילותא דב"ד כיון שיצא שם מגורשת על האשה ואף דאפ"ל דממ"ש התה"ד שם וההוא עובדא דלעיל מיירי שעברו כבר איזה ימים דר"ל בזה דבאמת במקום שלא נתפרסם ממי יצאתה השגגה בכה"ג אין בו כלל משום זילותא אף אחר כמה ימים אכן אף בנתפרסם שהשגגה מצד המסדר אין בו משום זילותא כ"א בשכבר עברו כמה ימים, ועפ"ז א"ש דברי הרמ"א שם שכ' דאין להתיר בכה"ג כ"א בשעה"ד ולא כתב לחלק בין אם עברו כמה ימים כמ"ש בתה"ד ויעו' בברכת המים שהבין מזה דבאמת דעת הרמ"א דלא כתה"ד אכן המעיין בב"ש ושאר אחרונים יראה דס"ל דגם רמ"א ס"ל כתה"ד וכ"נ באמת מסתימת דבריו בד"מ וכמ"ש בשד"ח שם בשם ספר מלאכת חרש, אכן במ"ש שם דכוונת הרמ"א במ"ש שעה"ד היינו בעברו כמה ימים דיש בזה משום זילותא דב"ד דהו"ל שעה"ד הוא דחוק דכל כי האי הו"ל לפרושי אכן למ"ש א"ש דשם בתה"ד מיירי דוקא בשיצאו עוררים על המסדר לכן כתב לחלק בין אם נודע ביומו לבין אם נודע אחר כמה ימים משא"כ במקום שלא נתפרסם בעיר בכה"ג באמת אף אחר כמה ימים אין בו משום זילותא ואין להתיר כ"א בשעה"ד ממש, ומ"מ מסתימת דברי התה"ד ושאר אחרונים שהעתיקו דבריו במ"ש מתחלה דדוקא בנודע ביומו ואם נודע אח"כ א"צ ליתן גט אחר משמע להדיא דאין לחלק בזה ואף במקום שאין בזה שום פירסום בעיר הוה ליה זילותא דב"ד ואף במקום שנתפרסם בעיר כמו בעובדא הנ"ל מ"מ אם נודע ביומו אין בזה זילותא דב"ד כ"כ:

ולפ"ז בנ"ד כיון דמוכח מדברי הג"פ דאף שנודע אחר כמה זמני' מ"מ צריך ליתן גט אתר ה"ה בנתפרסם בעיר, עוד נלפע"ד דבעובדא דהתה"ד כיון דאנו רואים דבגט השני אין בו שום שינוי כ"א במה שנכתב אייר בשני יודין א"כ ממילא יתפרסם דהשגגה הי' מצד הב"ד בכה"ג שפיר כתב התה"ד דאף במקום שאין פירסום בעיר מ"מ הו"ל זילותא דב"ד וה"ה בשאר דברים דא"א לתלות הטעות במידי אחרינא כמו אם יש לו ב' שמות במקום כתיבה ונתינה והמסדרים לא כתבו רק שם אחד כיון דבאמת הם מפורסמים כאן בב' השמות בודאי כשיראו אח"כ בגט השני שכתבו ב' השמות ידעו הכל שהשגגה יצאתה מתחת יד המסדר או שטעה בדין או שלא חקר היטב ולכן בכל כה"ג אין לחלק

בין אם נתפרסם ובין שיצא עליו עוררים רק בין ביומו ובין אם כבר עברו איזה ימים משא"כ במקום שיש לתלות השגגה במידי אחרינא כמו בשמות האב וכדומה בכה"ג הנה במקום שלא נתפרסם או שלא יצאו עליו עוררים אף בעברו כמה ימים אין בזה משום זילותא דב"ד, ולפ"ז בנ"ד דודאי א"א לתלות השגגה במידי אחרינא דהא במקום כו"נ יש לה ב' השמות בודאי דאין לחלק בזה וכיון שמבואר בג"פ דצריך ליתן גט אחר אף בעברו כמה ימים וא"ח לזילותא דב"ד ה"ה בנתפרסם מחמת שיצאו עליו עוררים:

לא) במ"ש עוד הרב לצדד **לא) גם** במ"ש עוד הרב הנ"ל דע"כ דאף לדעת הריא"ז לא החמיר הריא"ז אלא במי אין להחמיר. כ"א שיש לו ב' שמות נפרדים כגון רובא בשהשמוט שם טפל יוסף ומיעוטא שמעון כמו בהא דש"ס משא"כ בכינוי ונסחיוע. רובא מרים ומיעוטא שרה אבל בעיקר לזה מדברי הט"ג וטפל דשם מובהק וכינוי לא ערער וסתירה ע"ז מדברי הג"פ אדם מעולם דהכל יודעין דאף שנקרא ושגם בט"ג מבואר שם זושא אין זה שמו מעריסה, ונסתייע דלדעת הג"פ יש להחמיר לזה מדברי הט"ג בלק"ש ס"י ובט"ג אף בכה"ג וכ"ה דעת שם אות ט' דאף שנקרא בפי כל הג"מ:

יהודה ליב מ"מ אם כתב יהודה יש להכשיר אם כבר ניתן הגט ע"כ תו"ד, ולענ"ד דבר זה צ"ע דהנה המעיין ברמ"א סע"א במ"ש וכ"ש אם כתב עיקר השם לבד דכשר ולכן אין להקפיד על הכינוים כ"כ משמע דדוקא לפי מה דס"ל בפשיטות דדי בעיקר השם לכן אין להקפיד בכינוים הא לדעת הריא"ז הנ"ל בודאי דגם בכינוים יש קפידא, ועוד דהא המעיין שם בסע"ח במ"ש הרמ"א דגבי שם האב יש להכשיר בלא כתב שם כינוי שלהן ובד"מ שם הביא בשם מהרי"ו שכ' במקום אחד דאף בדיעבד פסול ובמקום אחר כתב דעכ"פ בדיעבד כשר והוא ז"ל הכריע דהעיקר כמ"ש שם דיש להכשיר בדיעבד עכ"פ משמע דדוקא בשמות אביהם הוא דיש להקל כה"ג משא"כ בשמות המתגרשים, הן אמת דלכאורה יל"ע דהא כאן בסע"א כתב דאף בשם המגרש עצמו כשר בדיעבד אכן י"ל דהוא עפמ"ש בתע"א דאין להקל כ"א בשכבר נתגרשה בגט זה ובשם האב אפשר דס"ל דיש להקל בשכבר נכתב אף שעדיין לא גירש בו אכן המעיין במהרי"ו שם יראה דאף במקום שכתב להתיר לא התיר כ"א בשכבר ניתן הגט וכמש"ל בזה, ונראה דהרמ"א לשיטתו בסע"א הלכך כאן בשם האב יש להקל בכה"ג אף שלא ניתן עדיין, ועדיין יל"ע ויעו' בג"פ בסק"ט שכ' על הרמ"א דכ"ז לפי שיטתו אכן לפי מה שנהגו במדינתם לכתוב וכ"ש אם לא נכתב שם הכינוי וגם לא כללו בכ"ש אין להתיר כ"א בשעה"ד שא"א להשיג לה גט אחר הרי דדינו ממש כמו בגירש בשם העיקר לבד לפי דעתו:

ויעו' לעיל בס"ק כ"ט במ"ש בשם הג"פ שפי' דמ"ש הרמ"א להקל כאן היינו דוקא בשכתב וכ"ש יע"ש, ובהכי א"ש מ"ש הרמ"א בסע"ו דאם לא כתב הכהן אין להקל כ"א בשעה"ד ולכאורה למה יגרע מכותב שם העיקר לבד ויעו' בב"ש שם במ"ש בשם הלבוש להקל בלא כ' הכהן אצל אבי המגורשת מטעם דאין להקפיד בכינוי האבות (משמע להדיא דדמי לכינוי) ובמגרש עצמו אין להקל, אכן למ"ש הג"פ דבסע"א מיירי עם וכ"ש משא"כ לענין כהן לא מהני וכ"ש ובזה א"ש מ"ש בסע"ט וכ"ש אם לא הזכיר שם כינוי האבות דלכאורה הא בכה"ג אף בשם עצמן כשר דמ"ש לתרץ דשם אין להכשיר כ"א בשכבר גירש בו וכאן בשם האב באמת יש להכשיר אף בשעדיין לא גירש בו באמת עדיין צ"ע חדא דכל כי האי הו"ל לפרושי בהדיא ועוד דהא מלשון הרמ"א משמע דשוה להא דלא כתב שם אביהם אלא דהוא כ"ש ובכה"ג ודאי דאין להקל כ"כ וכ"נ ממ"ש בשם הד"מ אכן למ"ש א"ש דכאן ס"ל דיש להקל אף בלי וכ"ש אכן לפמ"ש הב"ש לפרש דעת הרמ"א דיש להקל אף בלי וכ"ש וכמש"ל עדיין יל"ע ועוד דהא כ"כ לעיל דשמות אלו אף שכפי הנראה המה רק כינוים לשם מ"מ יש להם דין שם גמור לכמה דברים וא"כ אף אם נאמר דבאמת יש להקל בכינוי היינו דוקא בכינוי הדומה לבלי וכדומה משא"כ בשמות הנ"ל, וכ"נ קצת ממ"ש הג"פ שם בסק"ט לבאר דברי הרמ"א דמיירי במי ששמו אליהו ונקרא בלי יעו"ש ומ"ש מדברי המ"ג בלק"ש הנה אף שבאמת מבואר כן בט"ג אכן המעיין בביאורו שם סק"ט יראה להדיא דבכותב יהודה לבד דינו כמו שכתב רק שם העיקר לבד ולדעת הג"פ באמת אין להכשיר כה"ג כ"א בשעה"ד הרי להדיא דאף בשם כינוי כה"ג ג"כ יש חששא דריא"ז הנ"ל דלא כמ"ש הרב הנ"ל, הן אמת דלפ"ז באמת יל"ע דלמה כתב בפנים להקל בזה בשכבר ניתן הגט או בשעה"ד ומשמע דבשעה"ד יש להקל אף שעדיין לא ניתן ליתנו לכתחלה ואם כבר ניתן יש להתיר אף בלי דחק דהא לפמ"ש הג"פ אין להתיר כה"ג כ"א בשא"א להשיג גט אחר ועי' בג"פ בסי' קכ"ז סק"ט דבכ"מ שאנו מתירים בשעה"ד אם עדיין לא ניתן אם מותר ליתנו בשעה"ד לכתחלה דעת הב"ח דאסור ובשו"ת מהרי"ט והרח"ש כתבו לצדד דבמקום עיגון ושעה"ד יש להתיר ליתנו ולכאורה הי' נראה וט"ס נפל כאן בט"ג בפנים וצ"ל בשעה"ד וכבר ניתן הגט וצ"ע בגוף דברי שו"ת ב"א במ"ש שם ושוב מצאתי בפ"ת בביאורו לסה"ג אות י"ט בסק"ז שכתב בשם הג"מ דבאמת אם לא כתב רק יהודה לבד פסול:

ומעתה נבוא לדון בנידון הצדדים שכתבו בזה הרבנים הגאונים שליט"א דהנה הרה"ג הק' וכו' מוהרמד"ב שליט"א מהאריסטאפאלי בנה עיקר יסודו דודאי אין בזה חששא דשם העיקר דמה שרצונה בהפקרה אין לדונה לסיבה חזקה ול"ד להא דמחמת מרדין

ששם באמת הוא ירא מלהקרא בשם הא', ומ"ש הג"פ לחלק בין שם שנקרא מפי אחרים והוא הסכים לזה ועני להם בשם זה לא הו"ל דין שם העיקר (משמע דבשם שלקח לו מעצמו באמת הו"ל עיקר) ז"א דעיקר כוונתו שם לחלק בין שמ"ח דאף שהוקבע לו ע"י אחרי' מ"מ כיון שהוא לסיבה חזקה יש לו דין שם עיקר משא"כ בשאר שמות ע"כ תוד"ק, הנה כבר ביארתי בס"ק י"ח דלפענ"ד יש סיוע לזה ממ"ש הט"ג בביאור שיטת ר"ת בהא דמומר דאף שאין נקרא כן רק בפי המיעוט מישראלים מ"מ כתבו התוס' לצדד דשם הישראל שנקרא בפי הרוב לא הו"ל כ"א חניכא ואף לפמ"ש שם ג"כ יש סיוע לסברא זו מהא דר"ת הנ"ל ואף לפמ"ש בסוף סק"כ עכ"פ היכי שנקרא כן בין העמים הו"ל שם העיקר יע"ש ובפרט שכ"כ שבאמת כבר כתב כן בספר הר המור דלדעת הג"פ יש לשמות אלו דין שמ"ח וא"כ עכ"פ אין לדחות דבר זה כלאחר יד:

גם במ"ש עוד דאף אם היה מחצה קוראים לה בשם הב' מ"מ שם הלידה מכריע לעשותו עיקר לפענ"ד י"ל דכ"ז במקום שאין לנו בירור בכוונתם איזה מהשמות עיקר אצלם משא"כ בנ"ד שאנן סהדי דעיקר חפצם בשם השני וכמו שהארכתי לעיל בס"ק כ"ו בודאי דבכה"ג אין שם הלידה מכריע וגם ממ"ש לעיל מהא דר"ת נראה ג"כ דאין בזה שום הכרעה משם הלידה ובפרט שכבר נודע מ"ש הג' בעל ג"מ דאין לשם העריסה שום יסוד ושורש בש"ס:

גם במ"ש עוד בנידון מה שחששתי מטעם שחותמת א"ע בשם הב' דהנה כפי שיש תחת יד המסדרים חת"י גם בשם הא' א"כ ממילא נעשה שם ישראל עיקר הנה מלבד שי"ל דמה שנמצא ת"י חת"י בשם פעסיא הוא משנים קדמוניות מקודם ששינתה שמה לשם הב' אכן אף אם נאמר שגם עתה חתמה כן מ"מ ודאי שהוא לפרקים מועטים והו"ל מידמ"י ובכה"ג נלפענ"ד דאזלינן בתר החתימה שהיא רגילה בה ביותר ובפרט שי"ל שמה שחתמה בשם פעסיא עתה היה באיזה סיבה המוכרחת כמו שכ' לעיל דבשטרי ממון ומו"מ היא מוכרחת לחתום בשמה הא' מחוקי הקיר"ה וכבר ביארתי לעיל דבכל כה"ג אזלינן בחר שאר החתימות שחותמת מרצונה בלי שום הכרח, וגם במ"ש ששה ישראל מכריע הנה לפמש"ל ממ"ש התוס' בהא דמומר נראה דאין בזה שום הכרעה כלל, עוד כתב לצדד בנידון החשש ממ"ש הג"פ דאף אם גירש בשם העיקר לבד אין להקל כ"א בשעה"ד דכ"ז דוקא במה שיוכל להיות שם העצם משא"כ בנ"ד דאף המיעוט שקורים אותם בשם הב' יודעים שיש לה שם אחר ודמי להא דמהרי"ק בשם בלי ע"כ תוד"ק הנה באמת כבר הארכתי בזה לעיל בגוף התשובה ובס"ק כ"ה דנ"ד ל"ד לשם בלי הנ"ל:

והרה"ג המפורסם וכו' מוהר"ש כהן שליט"א מווילנא כ' גם כן לצדד דל"ד להא דג"פ בשינה שמו לסיבה חזקה דשם אינו רוצה ששום אדם יקרא אותו בשם הא' מטעם שהוא בורח מחמת מרדין משא"כ בנ"ד בודאי לא איכפת לה מה ששאר אנשים קוראים אותה בשם הא' רק שבפני המשכילים היא בושה מלהקרא בשם זה, והנה בגוף דבר זה כ"כ בזה דיש מקום לסברא זו מהא דמומר שכתבו התוס' דשם הישראל הו"ל רק חניכא ואף שמבואר בספר הישר דכל המומרים נקראים בפי רוב ישראל בשם הישראל וא"כ למה לא יהיה לו דין שם העיקר א"ו דהוא מטעם שכתבתי, וכ"ש לפי דעת שאר הפוסקים דס"ל להלכה דשם גיות הו"ל שם העיקר ובודאי דגם הם יודי למ"ש בספר הישר דברוב היהודים המה נקראים בשם היהודית (דודאי א"א לומר דפליגי בזה) ומ"מ כתבו דשם גיות הו"ל עיקר וע"כ היינו מטעם שכתבתי, וגם בגוף הסברא שכ' לחלק בין הא דמחמת מרדין לנ"ד מטעם דכאן אינו מקפיד כ"כ במה שקוראי' אותו בשם הא' י"ל דהא כפי הנראה דהג"פ מדמי הא דשמ"ח להא דמחמת מרדין ובשמ"ח בודאי דאינו מקפיד כ"כ מלהקרא בשם הא' כנודע דאדרבה ע"פ הרוב המה נקראים רק בשם הא' ומ"מ אמרינן דהו"ל עיקר מטעם דאנן סהדי שהוא רוצה דוקא בשם זה וא"כ ה"ה בנ"ד דודאי כל אותן המתחקים בשמות הנ"ל בודאי המה רוצים דוקא בשמות שבחרו להם כנודע:

עוד כתב לצדד בנידון החשש ממה שחותמת בשם הב' דע"כ לא כתבו דשם החתימה הו"ל עיקר אלא במקום שהיתה חותמת כן מעולם משא"כ בנ"ד דודאי מתחלה היתה חותמת בשם הא' ובפרט שגם עתה חותמת ג"כ בשם הא' ע"כ תוד"ק (והנה נראה מדבריו דממה שחותמת גם עתה בשם הא' עדיין אין בה כדי סמיכה והכרעה לעשות שם הא' עיקר וע"כ צ"ל דס"ל כמש"ל דכיון שהוא לפרקים מועטים הו"ל בכלל מידמ"י) ולפענ"ד צ"ע כיון דעיקר הטעם בהא דשם החתימה מטעם דמזה אנו רואים שכוונתו להחזיק לו שם זה לעיקר א"כ בודאי אין מקום לחלק בין אם חותם בו מעולם או לא דסוף סוף אנו רואים שמחזיק לו עתה שם זה לעיקר וכ"נ באמת מסתימת דברי כל הפוסקים דאין לחלק בזה וכ"נ ממ"ש בג"פ דאם שם העלי' והחתימה סתרי אהדדי וא"א לברר הי מינייהו רובא אזלינן בתר שם העריסה ועושים אותו עיקר הרי דאם היה מבואר שהחתימה הו"ל רובא אף ששם העלי' הוא ג"כ שם העריסה מ"מ הי' שם החתימה עיקר (ואף שודאי מתחלה קודם ששינה שמו חתם א"ע בשם העריסה ואף דאפ"ל דמיירי שגם שם הב' ניתן לו בקטנותו באופן שלא חתם מעולם בשם הא' מ"מ הוא דחוק כמובן) אכן בנידון החשש שחששתי מטעם שכ' הג"פ דאף בגירש בשם העיקר לבד אין להקל כ"א

בשעה"ד הסכים לדברי והאריך לבאר דשעה"ד בזה לא הוה כ"א בהלך למרחקים וא"א להשיג גט אחר אכן אם אפשר להשיג גט אף ע"י רצוי כסף לא מקרי שעה"ד:

וכבוד הרה"ג וכו' מהור"ר ישראל יעקב שליט"א מק"ק קרימינטשאק כתב ג"כ לצדד בזה א' מטעם דדמי להא דמהרי"ק בשם בלי, עוד האריך דאף לדעת המחמירים בגירש בשם הטפל מ"מ אינו כ"א מדרבנן והביא בשם הג' מוהרמ"מ בצ"צ שכתב לצדד בגירש בשם הטפל לבד אלא דלמעשה החמיר בזה (וכפי הנראה דלא ברירא לי' אם יש לדון שם הא' לשם עיקר ולכן כ' לצדד בזה מטעם דהו"ל כעין ס"ס שמא הו"ל שם העיקר ואת"ל דדינו כשם טפל שמא העיקר דאף בשר טפל כשר ועוד דהו"ל סד"ר והנה בנידון ההיתר מהא דמהרי"ק כ"כ דלפענ"ד לא דמי להא דשם בלי גם בנידון מה שכ' לצדד מהא דאף בשם הטפל לבד אינו כ"א מדרבנן הנה כ"כ דאף בשם העיקר לבד ג"כ דעת הג"פ להחמיר ופי' דכ"ה גם דעת הרמ"א ואם כן כ"ש בנ"ד דהו"ל ספק שם הטפל, והנה ראיתי בשד"ח בסי' מ"ג במ"ש בשם הג' מוהררי"ז ני' בעה"מ ספר זכר יהוסף שכ' לצדד בנידון גירש בשם הטפל ע"פ מה שמצא בספר הישר שכ' להדיא כן דאף ברובא מרים ופורתא שרה וגירש בשם שרה ג"כ כשר יע"ש ולפענ"ד נראה דאין הכרח כ"כ דהא באמת ר"ת שם כתב עוד הרבה צדדים בזה וא"כ אפ"ל דבאמת לא סמך ע"ז לחוד:

גם כבוד הרה"ג המובהק וכו' מוהרר"ש שליט"אמק"ק קאשטאנטין כתב לצדד בזה מטעם דודאי אין לחשוב לשם העיקר השם שקלקלו השוטים וגם ע"פ דיני הממשלה יר"ה אסור לישראל לשנות שם ואם היתה באה לחתום אצל שרי הממשלה בודאי דתצטרך לחתום בשמה הא' וגם הרוב קורין אותה כן בודאי הו"ל שם עיקר ע"כ תוד"ק, והנה מלבד שכ"כ דהרבה יל"ע אם יש לדונו כשם הטפל, אכן אף לפמ"ש הוא שליט"א אכתי יל"ע איך דחה דעת הג"פ הנ"ל דאף בשם העיקר לבד ג"כ אין להקל כ"א בשעה"ד:

גם כבוד יד"נ הרה"ג וכו' מוהרר"מ שליט"א מק"ק הארדישטש כ' ג"כ לצדד מטעם דכתבו שם העיקר לבד ונסתייע מדברי הח"ס שכ' להקדים שם לביאה אף שחתמה בשם לעני, והנה במה דפשיטא ליה דיש להכשיר בכתב שם העיקר כ"כ דצ"ע גם מ"ש מהא דח"ס הנה המעיין שם יראה דבאמת אם כתבו רק שם לביאה פ יל אלא במקום שכותבים ב' השמות דאין קפידא כ"כ בזה שפיר כ' להקדים שם לביאה, ועוד יש להאריך בזה אך קצרתי באמרים, והשי"ת יברכנו בברכה, להאיר עינינו בתורתו ככה, לכוין לאמיתה של הלכה, אמן:

סימן ב

שאלה בנידון חזקת הרבנות.
הנה מתחלה נציע גופא דעובדא היכי הוה כיהנה הרב המנוח בסוף ימיו כמה שנים לפני פטירתו לסיבת השערורה שנעשה בקהלה כנודע נתרצו רוב בני הקהלה להעבירו לגמרי, אך הרה"ק אדומו"ר מראחמיסטריווקע זצוקלה"ה נכמרו רחמיו עליו והשאיר לו קצת מחיה כדי לכלכל ביתו ונתמנה ע"פ פקודתו רב אחר ולקח הרב החדש סך ארבעי' פריצענט מהכנס' מרח"ש ומסד"ג והרב הישן הנ"ל סך ששים פריצענט וכן בענין הנשיאות לא היה להרב הישן שום יתרון על הרב השני הנ"ל, וכל הגיטין שנסדרו הי' רק בבהכ"נ אחת כדי שלא יצטרכו לילך איש לזולתו, וכ"א ואחד הי' מקבל רח"ש ושלח להשני כפי חלקו הנ"ל וככה נהגו כל ימי חיי הרב הישן, ולאח"פ התחיל הרב השני לקבל חלק בכל ההכנסות סך חמשים פריצענט והכל הי' ברצון כל הקהלה ודעת אדומו"ר זצוקללה"ה וגם ברצון היורשים של הרב המנוח הנ"ל ואח"כ לאחר כמה שני' נתקבל הרב השני הנ"ל לאיזה ק"ק אחר' ונתקבל בקהלה איזה רב אחר והיה לו כתב מכל בני הקהלה על סך חמשים פריצענט כפי שקיבל הרב השני הנ"ל, והנה אחר איזה שנים עזב גם הרב הנ"ל את משמרתו ונתקבל שמה רב אחר עפ"י פקודת אדומו"ר זצ"ל וברצון כל הקהלה ובפירוש נדבר בפני אדומו"ר כפי שאין השכירות מספיק לו יתנו לו ג"כ חלק מן ההכנסה מרח"ש וסד"ג והנה תיכף בעת בואו לשם בימים הראשונים נצרך לסדר ג"פ ועדיין לא היה הזמן מספיק לו לחקור איך ומה התנהגו הרבנים בקהלה עד עתה וסידר את הג"פ ונתנו לו כפי ערך עשרים פריצענט ואחר כך כשנתיישב בקהלה וראה שאין מספיק לו לא רצה לסד"ג ולסד"ק ונתפשר עם יורשי חזקת הרבנות לקבל סך ארבעים פריצענט מסד"ג וסך שלשים פריצענט מסד"ק וזה חוץ ממה שהיה לו שכ"ט בעד הסד"ק מטעם שהבע"ב היו יודעים שאין לו כ"א סך מעט מרח"ש וכן התנהג הענין זה ערך שמונה שנים ברצון כל הקהלה ובידיעת אדומו"ר זצ"ל ומשאר ההכנסות כגון ממכ"ח וכן מהכשר הרחיים והקלפות לא הי' להם שום חלק הן אצל הרבנים שקדמו לפניו והן אצלו:

תשובה

מתחלה נדבר מנידון עיקר חזקת הרבנות
א) הנה המעיין בי"ד ברמ"א בסי' רמ"ה מבואר בשם מהרי"ו ומהרא"י דאין ברבנות שום איסור השגת גבול, אמנם הש"ך שם כתב דכ"ז דוקא במה שאין היתר ברור ע"פ ד"ת כמו בקבלת רח"ש ומסה"ג כמ"ש מהרי"א דע"ז אנו בושים משא"כ בדבר שמותר עפ"י

ד"ת בודאי דיש בזה משום איסור הסגת גבול, הן אמת דלכאורה המעיין בשו"ת מהרי"ו וגם מסתימת דברי מהרא"י משמע דדינו של הרב הב' כמו רב הא' בכל דבר וכמ"ש ברמ"א שם דמותר להחזיק רבנות בכל דבר ואם כמ"ש הש"ך עכ"פ הו"ל לבאר דכ"ז דוקא באיזה הכנסה שיש בזה איזה חששא עפ"י ד"ת משא"כ בדבר שמותר עפ"י דין כמו מכתיבות שטרות ושכר ההשלשות וכדומה בודאי דאסור לו לקפח פרנסתו ועוד יל"ע במ"ש הש"ך עוד שם דמצד המנהג יש למחות אף בהסגת גבול בש"ג ושכר סד"ק יע"ש, והנה באמת המעיין במהרי"ו שם יראה להדיא דמהר"י מילין התיר לו לעשות מעשה בזה ומי לנו בקי בכל טיב המנהגים כמו מהרי"ל ומהרי"ו ואיך כתב הש"ך בפשיטות דיש למחות בזה מצד המנהג, אמנם י"ל דקושיא חדא מתורצת בחברתה והיינו דבימיהם לא היה לרב שום הספקה כ"א מסדגו"ק ולכן לא היה בזה שום איסור השגת גבול ואף מצד המנהג לא היה בזה שום חשש משא"כ עתה שבודאי יש להרבנים כמה דברים אשר יש להם היתר ברור ע"פ דין שפיר כתב הש"ך לחלק בזה ואשר ע"כ מזה נתחדש ג"כ המנהג שכתב הש"ך הנ"ל כיון דיש בזה קיפוח פרנסה בצד מה מאיזה דברים שפיר חששו דשמא הרב החדש לא יבוא ליזהר בזה ולכן אף אם עומד ומתנה ומקבל עליו שלא לקפח פרנסתו בכל הדברים שיש להם היתר ברור עפ"י ד"ת מ"מ נהגו למחות בידו מטעם דשמא לא יקיים אח"כ, ויהי' איך שיהי' עכ"פ מבואר מזה דבחזקת הרבנו' יש בזה ב' ענינים, א' במה שהתירו ברור ע"פ דין הנה בזה אסור להסיג גבולו אף מעיקר הדין ובנידון ההכנסות שיש בהם איזה חששות קצת ע"פ ד"ת עכ"פ מצד המנהג אסור והנה בשו"ת ח"ס סי' ר"ל יצא לחלק דכ"ז דוקא בימיהם שהת"ח שבעיר היה מנהיג בני עירו משא"כ עתה שמקבלים רב ממקום אחר וקוצבים לו שכירות כפועל בודאי דאסור לאחר להסיג גבולו דגרע מיורד לאומנות חבירו דהאומנות הוא הפקר משא"כ בנ"ד כבר זכה הרב המוחזק בכל רוחא דאתי בגבולו יע"ש, ולפענ"ד צ"ע חדא דהנה המעיין במהרי"ו שם אף שמתחלה כתב לצדד מטעם שהקהל לא ביררו להם שום אחד מהם מ"מ אח"כ כשהביא דברי הא"ז כתב להדיא דאין לחלק בין קבלו עליהם את הא' ובין לא קבלו אלא בכ"ע לא מצי מעכב ע"ש וכ"נ להדיא ממ"ש שם ולי' התיר מהר"י מילין להושיב ישיבה וכו' אע"פ שהי' מהר"ז כ"ץ ז"ל שם כמה ימים ושנים קודם שבאתי לשם עכ"ל משמע להדיא דגם מהר"ז הנ"ל לא הי' מעיר הנ"ל אלא שנתקבל לשם מאיזה קהלה ואפ"ה התיר מהרי"ל למהרי"ו להנהיג שם ישיבה אח"כ:

ועוד דגם בגוף הטעם שכתב דגרע מיורד לאומנות חברו יל"ע טובא דהא מבואר בש"ס (ב"ב ד' כ"א ע"ב) דאפילו רב הונא מודה בזה דאין בכי האי גוונא משום יורד לאומנות

חבירו מטעם קנאת סופרים, וא"ל דנ"ד גרע מיורד לאומנות חבירו מטעם דכבר זכה ודמי להא דדגים דיהבו סייארא וכמאן דמטי לידו דמי דהנה המעיין בש"ע כאן במ"ש כדי שיבואו התינוקות שאצל זה לזה הרי להדיא דאף במה שכבר זכה זה מותר לאחר להסיג גבולו, הן אמת דלפ"ז יל"ע ג"כ על מ"ש הרמ"א בשם התה"ד במ"ש לצדד דאף שמקפח פרנסת הרב הא' בשכר סד"ק וסד"ג וכדומה מ"מ כיון שאין בזה היתר ברור עפ"י ד"ת שרי ומשמע דבמה שיש היתר ברור אסור וכ"כ באמת הש"ך שם ולפי מ"ש לעיל מדברי הש"ס בודאי צ"ע דאף במה שיש היתר ברור הו"ל להתיר מטעם קנאת סופרים, וא"ל דס"ל דנ"ד גרע מהא דיורד לאומנות מטעם דכבר זכה בזה ודמי להא דדגים וע"כ דמיירי בשנתקבל להדיא וקצבו לו שכרו מזה ודלא כמ"ש הח"ס בדבריו מ"מ אכתי צ"ע דהא הרמ"א העתיק דבריו על דברי המחבר ובמחבר מיירי להדיא אף בכה"ג שכבר זכה בהתלמידים ואפ"ה כתב דאין בזה איסור, הן אמת דגם גוף דברי המחבר צ"מ לכאורה דהא מבואר בחו"מ ס"ס רל"ז דאסור למלמד להשכיר א"ע לבע"ה שיש לו מלמד אחר אם לא שיאמר לו בע"ה שאין רצונו לעכב המלמד שלו הרי דיש גם במלמד איסור קיפוח פרנסה ואיך כתב כאן בפשיטות דמותר לעשות שיבואו התלמידים של האחר אצלו, ועפ"ז יל"ע גם במ"ש בעל תה"ד לצדד מטעם דשכר סד"ק וגיטין אין לו היתר ברור ולכן אין שייך בזה קיפוח פרנסה דהא גם שכר לימוד ג"כ אין לו היתר ברור ואפ"ה כתבו התוס' שם בשם הר"י והועתק בש"ע חו"מ ס"ס רל"ז דאסור לאחר להסיג גבולו, אמנם לאחר העיון נלפע"ד לתרץ הכל והוא דהא באמת לא נמצא בש"ס שום חילוק בין ת"ת לשאר אומנות כ"א בענין יורד לאומנות חבירו דבשאר אומנות אסור לדעת ר"ה אפילו בבר מתא ולדעת רב הונא בר"י עכ"פ בבר מתא אחריתי אסור וע"ז אמרינן דבת"ת אפילו לר"ה שרי משא"כ היכי דגרע מיורד לאומנות כמו בהא דדגים וכדומה בכ"ד דהו"ל כמאן דמטי לידו או בנידון עני המהפך בחררה ובא אחר ונוטלה בזה לא שמענו שום חילוק בין ת"ת לשאר אומנות, ועפ"ז אתי ספיר דמ"ש בי"ד סי' רמ"ה כדי שיבואו התלמידים ר"ל שיבואו מעצמם והיינו שלא יתרצו במלמד הא' [וה"ה אף אם המלמד השני בא אצל הבע"ה רק באופן שכבר שמע מהבע"ה שאינו חפץ בהראשון] דבכה"ג שוב אין בו שום איסור עני המהפך כמ"ש בחו"מ בסי' רל"ז וגם בודאי ל"ד להא דדגים הנ"ל וממילא אין בזה כ"א מטעם יורד לאומנות בזה שפיר כתבו דשרי כמ"ש בש"ס הנ"ל משא"כ בהא דס"ס רל"ז דמיירי באיסור עני המהפך בזה שפיר כתבו דאף במלמד שייך איסור זה, ועי' בב"י בחו"מ סי' של"ג במה שכתב בשם שו"ת הרא"ש במי ששכר מלמד לשנה אף שמצא טוב ממנו אינו יכול להוציאו ממנו ונראה דאף הבע"ה אין רשות בידו לדחות את

המלמד הראשון וע"כ צ"ל דבס"ס רל"ז מיירי אף אחר שכלה זמנו אלא שבסתמא אמרינן שבודאי היה המלמד הא' נשאר אצלו ולכן אף בכה"ג אסור למלמד השני להשתדל אצלו אם לא היכא שהבע"ה אמר מעצמו שאינו חפץ בו ובכי האי גוונא מהני עכ"פ אמירתו משא"כ בהא דשו"ת הרא"ש דמיירי בתוך זמנו:

ועפ"ז אתי שפיר ג"כ מה שצ"ע לכאורה על הא דהרא"ש מהא דאמרינן בש"ס ב"ב שם והועתק בש"ע יו"ד סי' רמ"ה סעי' ח"י דאם בא מלמד אחר טוב ממנו מסלקין הא' הרי דמותר להוציאו, אמנם למ"ש א"ש דהרא"ש מיירי בקצב לו זמן לשנה ולכן בתוך זמנו א"א לסלקו משא"כ הש"ס שם י"ל דמיירי בלא קבלוהו לזמן רק שיתנו לו שכרו כך וכך לכל שבוע או לכל יום ויום וכיון שכן כל יומא ויומא הו"ל מטי זמנו ושוב אין בו כ"א מטעם עני המהפך ובכה"ג שוב אין שום איסור על הבע"ה להוציאו ממנו כמ"ש בסי' רל"ז הנ"ל, ויעו' בשו"ת רש"ל סי' ל"ו שכתב מתחלה לפרש הא דס"ס רל"ז דמיירי בשכרו לימים או בקבלנות משא"כ בשכרו לזמן קצוב וכלה זמנו שוב אין בו משום מהפך בחררה ואח"כ כתב דברי ההג"ה בפח"ה דמיירי אף בכלה זמנו ותירץ דמיירי במלמד שנשכר לאיזה ישוב (כמו כפר קטן) דודאי דעתו אזמן הרבה משא"כ בעיר ע"ש [וצ"ע לפ"ז מהא ט דסעי' ח"י הנ"ל]:

ומעתה נבוא לדברי הרמ"א דהנה אמ"ש הרמ"א דין זה על דברי המחבר משמע דה"ה והוא הטעם דלכן מותר להרב השני להנהיג רבנות באתרא דחבריה מטעם הש"ס דקנאת סופרים וכו' ולפי טעם זה בודאי דאין לחלק בין דבר שיש לו היתר ברור ובין אין לו ובכל גוונא מותר, והנה באמת בתה"ד כתב לחלק בזה וכן הביאו דבריו האחרונים יעו' בד"מ וש"ך כאן אמנה למ"ש א"ש דכ"כ דגם במלמדים אין להתיר אלא הא דיורד לאומנתו משא"כ במה דגרע מינה כמו בהא דדגים וכדומה דכמאן דמטי לידו דמי אף במלמדים אסור, ע"כ י"ל דבנידון הרבנים יש בזה ב' דינים א' הרוח שלא קצבו עמו בשכרו כגון שכר ההשלשות וכתבים וכדומה דודאי ד"ז דמי רק ליורד לאומנות חבירו דכ"א יכול לומר אני עושה בתוך שלי ובזה שפיר יש להתיר מטעם קנאת סופרים ואפילו בשכר שיש לו היתר ברור עפ"י דין ואפילו בבר מתא אחריתא אמנם במה שקצבו לו כגון שכר סד"ק וגיטין וכדומה בזה ודאי י"ל דגרע מהא דיורד לאומנות חבירו דכמאן דמטי לידו דמי ולכן בכל כה"ג בודאי דאין היתר מטעם קנאת סופרים ולכן שפיר הוצרך הרב התה"ד לצדד בזה מטעם דבלא"ה אין בזה היתר ברור עפ"י דין ובמלמדים ע"כ צ"ל דשכר שימור או שכר בטלה מקרי דבר שיש לו היתר ברור, ולפ"ז אם הרב השני מסיג גבולו בשכירות שקבצו לו בכל שבוע י"ל דדינו כמו במלמד אמנם מלשון הרמ"א שכתב שהקהל קבלו

עליהם לרב ונוטל פרס מהם ע"ז אפ"ה יכול הב' וכו' משמע דאפילו בשכירות שקצבו לו מותר להסיג גבולו וכן נראה ממ"ש הש"ך בשם בעל תה"ד מחמת הפרס שתפול לכיס המנהיגי' ומגיטין וכו ע"ש משמע מזה דהרב היה נוטל פרס קבוע אלא שהמנהיגים קצבו את שכרו הנ"ל משכר שקבלו בעד סד"ק וגיטין וכדומה ואפ"ה כתב דאין בזה משום הסגת גבול וע"כ צ"ל דס"ל להתה"ד ורמ"א דנ"ד גרע מהא דשכר לימוד וכ"ז דלא כמ"ש בח"ס הנ"ל דמיירי ברב שלא קבלוהו עליהם דהרי דברי הרמ"א ברור מללו דמיירי בקצבו לו שכרו, ומ"ש עוד לצדד שם דאולי הקהלות פעלי און במה שהטילו השכר על היחידים אבל הרב מותר לקבל שכרו מהם בהיתר ברור י"ל כיון דסוף סוף הא מה שמקבל מהס"ג וק' אין לו היתר ברור ובודאי אם היו מוצאים הבע"ב מי שיסדר קדושין וגיטין בחנם בודאי לא היו צריכים להשגיח במה שהמנהיגים קצבו עם הרב ליטול שכרו מזה כיון שלא עשו כפי הדין א"כ ה"ה אף אם ירצו ליתן הסד"ק והגיטין לרב אחר י"ל דאין שייך איסור הסגת גבול בזה כיון דהם עשו שלא עפ"י דין ועד"ז אנו בושים, ואף דהרב הנ"ל יהיה לו איזה טענה נגד המנהיגים מ"מ מה לו להרב השני בזה ומה שנראה מדבריו דמטעם שעוקר דירתו ובא לדור עמהם מותר לקבל שכרו מהקהל לפענ"ד צ"ע דא"כ למה טרחו כל הפוסקים בהיתר שכר ההספקה של הרבנים וחתרו בזה כמה צדדים ולא הזכיר שום אחד דבר זה דאם קבלו אותו ממק"א יש בזה היתר ברור ומה גם עתה דע"פ הרוב מקבלים רק ממק"א ועפ"ז היה להם לתרץ כמה מקומות בש"ס שנראה שהיו מקבלים שכר א"ו דאין לחלק דסוף סוף לדעת הרמב"ם וסיעתו אסור לקבל שכר:

ויהיה איך שיהיה הנה מפשטות דברי הרמ"א נראה להדיא דאין שום איסור בהסגת גבול בסד"ק וגיטין ומותר לכל רב להנהיג רבנות בכ"ד ואף למ"ש הש"ך דבמה שיש היתר ברור שייך הסגת גבול כ"כ דהיינו דוקא אם קצבו לו הדברים הנ"ל בשכרו דאז גרע מיורד לאומנות משא"כ באם לא קצבו לו הדברים בשכרו בודאי דאין בזה כ"א משום יורד לאומנות ובזה הדין מבואר בש"ס דמחמת קנאת סופרים אין איסור מטעם יורד לאומנות חבירו ואף למ"ש הח"ס הנ"ל הנה מלבד שגוף דבריו צ"ע למעשה כמש"ל מ"מ בנ"ד גם הוא יודה דהא עיקר טעמו מטעם שעוקר דירתו והנה כ"ז ברב שנתקבל ממק"א משא"כ ברב שמתמנה אחר אביו הנה כיון שהוא מאותו העיר בודאי דהיינו ממש נידון שכ' הרמ"א, , וא"ל כיון שלאביו הי' אסור לשום אדם להסיג גבולו ה"ה לבנו ז"א דהנה מדברי הת"כ והספרי נראה דהבן יש לו רק דין קדימה לאחר כשראוי לכך א"כ דיו להיות כאחר וכיון שאם היו ממנים איזה חכם מאותו העיר היה מותר לאחר להסיג

גבולו א"כ הבן הנ"ל ודאי דלא עדיף מהשני בזה, שוב עיינתי בח"ס חו"מ ומבואר שם דאף בבן המתמנה תחת אביו ג"כ שייך דין זה ומ"מ צ"ע בזה מטעם שכתבתי ועיין שם עוד בסי' כ"א ועוד בכמה תשובות והנה מדבריו שם נראה באמת דאף ברב שאינו עוקר דירתו ובא ממק"א ג"כ אסור להסיג גבולו כמ"ש שם ולפעמים מקבלים רב ממק"א ע"ש ולפ"ז בודאי אין לחלק בזה וגם בבנו אסור, אמנם לפ"ז בודאי דדבריו צע"ג דא"כ לפ"ז יהיה עיקר החילוק בזה מטעם שעתה מקבלים אותו וברמ"א מבואר להדיא דמיירי גם כן ברב שקבלו אותו וקצבו לו שכרו ועוד דכ"ז אם היה הבן מתמנה אחר האב ואחר כך בא האחר להסיג גבולו מה שאין כן בנ"ד שזה כמה שנים אשר נפטר הרב ולא היה מי שימלא מקומו ונתמנו כמה רבנים ואחר כך בא הוא לירש חזקתו בודאי דלית דין צריך בשם דאין בזה שום הסגת גבול דאדרבה אם יבוא הוא לקחת ממה שהחזיקו שאר הרבנים כיון שהמה כבר עקרו דירתם וקצבו להם שכרם מזה יהיה בזה חשש הס"ג לפי שיטה זו, ואף למ"ש הש"ך דמצד המנהג יש למחות בודאי יודה בנ"ד חדא דכ"ז באם הרב עדיין בתיים משא"כ בנ"ד דבודאי בכל כה"ג הו"ל מלתא דלא שכיחא ובדבר דלא שכיח לא שייך מנהג כמ"ש הש"ך בכ"מ ועוד דכ"ז ברב שהוא בא להסיג גבול משא"כ בנ"ד שהמה המוחזקים והוא בא להוציא מידם מכח חזקתו מאבותיו:

ב) ועוד דכ"ז כתבנו רק לפי המורגל בפי העולם דיש דין חזקת חזקה ברבנות וכמו שנראה באמת מפשטות דברי הרמ"א ביו"ד בסי' רמ"ה שם אמנם כבר נודע דעת הג' מהרשד"ם בסי' פ"ה ודעת הרמ"ע דאין שום חזקה בכתר הרבנות והובא דבריהם במ"א באו"ח סי' נ"ג דברב ומרביץ תורה אין לו דין ירושה והרשות ביד הציבור למנות מי שירצו, והנה מדברי המ"א שם נראה דאין בזה שום מחלוקת ודבריו צ"ע שלא הביא כלל דברי הרמ"א בי"ד כי' רמ"ה דמדבריו נראה להדיא דגם ברבנות בנו קודם, שוב ראיתי בשו"ת חתם סופר באו"ח סי' י"ב שהסכים ג"כ לדעת מהרשד"ם הנ"ל ורצה להעמיס כן ברמ"א דמ"ש בנו קודם היינו בשאר שררות ודבריו צ"ע למעיין בפשטות דברי הרמ"א, ועוד דהנה הרמ"א העתיק דבריו מדברי הריב"ש והמעיין בריב"ש שם יראה להדיא דפשיטא ליה דגם ברבנים שייך הא דהבן קודם כמ"ש שם להדיא מדברי הספרי והרמב"ם, גם במה שנסתייע לזה מדברי הרשב"א במ"ש לתלות מינוי הבן בש"ץ בתר המנהג דבריו צריך עיון דהא סיים על זה מדברי הספרי דבנו קודם הרי דמעיקר הדין הוא, ומ"ש שם לתרץ דבאמת במינוי מלך וכדומה יש לבן דין קדימה אף מעיקר הדין משא"כ בש"ץ אינו רק ממנהגא הנה מפשטות דברי הרשב"א משמע להדיא דגם ש"ץ אשיב מכלל המינוין ובנו קודם, ובגוף קושייתו בזה נלפענ"ד דהנה המעיין ברמ"א סי'

רמ"ה במה שהעתיק דברי הכל בו דאם יש מנהג לקבל הרב על זמן קצוב או שמנהג בעיר לבחור במי שירצו (ור"ל שלאח"פ הרב אין מקבלים בנו אחריו כ"א במי שירצ') הרשות בידם הרי דאף בחיו דודאי הוא מעיקר הדין דאסור להורידו מ"מ כתבו דתלוי במנהגא והטעם בזה כיון דהמנהג כן הו"ל כאלו התנו עמו על זה וזה הוא ג"כ כוונת הרשב"א בפשיטות במ"ש מתחלה דתלוי במנהג אמנם כיון דשם במקום שנשאל הי' ממנים הבן אחר האב וא"כ כיון שאין בזה שום מנהג ממילא שוב הדר דינא למ"ש בספרי הנ"ל דיש לבן דין קדימה גם מעיקר הדין, גם במ"ש להקשות מהא דהוצרך בש"ס לרבות בכה"ג דבנו קודם והא בספרי יליף לכל המינוין מהא דבקרב כל ישראל וכן מהא דאמרינן שם דבכהן משוח מלחמה אין בנו קודם ומדוע יגרע מכל המינוין, לפענ"ד אפ"ל דלכן הוצרך קרא בכה"ג דאי לא"ה ה"א דכה"ג שצריך לכנוס לפני ולפנים ולכפר בעד כל קהל ישראל י"ל דצריך לזה צדיק וחסיד שבדור ולכן אף שבנו ממלא מקום אבותיו מ"מ אם יש איזה צדיק וחסיד בכהונה יהיה מוקדם לו מטעם שהכ"ג צריך להיות צדיק וחסיד היותר גדול שבדור ולכן שפיר הוצרך קרא לרבות דאף בכהן גדול בנו קם תחתיו, ואפשר דמטעם זה נתמעט גם כן בכהן המשוח דאין בנו קם תחתיו מטעם שהוא יוצא עמהם למלחמה ובשעת ההכנה בודאי צריך זכות גדול ולכן אם ימצא צדיק וחסיד גדול ממנו בדור אין מעמידים בנו תחתיו:

עוד נלפענ"ד לתרץ ע"פ דברי הש"ס (בקידושין ד' כ"ג) דהני כהני שלוחי דרחמנא נינהו וא"כ י"ל דהא עיקר דרשת הספרי מהא דבקרב כל ישראל לרבות כל המינוים שבישראל וכו' וא"כ כ"ז דוקא במלך וכדומה מן השררות שהמה שלוחי דידן משא"כ בכה"ג וכדומה שהמה שלוחי דרחמנא אינם בכלל זה וע' בש"ס (נדרים ד' ל"ה) דשם הוא בעיא דלא איפשטא, אמנם בתוס' ור"ן שם כתבו דכבר נפשטא האיבעיא מהא דקידושין ויעו' בנמק"י שם במ"ש בשם הריטב"א דשם עיקר האיבעיא אם המה גם כן שלוחי דידן ולפ"ז אתי שפיר אף אם נאמר דבאמת לא נפשטא האיבעיא הנ"ל מ"מ סוף סוף ל"ד להא דהספרי הנ"ל מטעם דבכהנים עכ"פ יש בהם חלק לשמים ול"ד לשאר מינוים, ואכתי יל"ע בזה ממ"ש הרמב"ם בפ"ד מהל' כלי המקדש הל"כ דמהא דמקרב כל ישראל ילפינן לכל השררות ומפשטות דבריו משמע לכאורה דבאמת גם לכה"ג ילפינן מהאי קרא אכן באמת המעיין בת"כ יראה דמפיק ליה לכה"ג מהא דלכהן תחת אביו, ועוד דהנה המעיין בש"ס (כריתות ד' ה' ובהוריות ד' י"א) יראה להדיא דבאמת יש חילוק בין מלך לכה"ג דבכה"ג בן המתמנה תחת אביו צריך משיחה וכל דשלא נמשח לאו כה"ג הוא ובן מל א"צ משיחה מטעם דהוה ירושה יע"ש וכ"כ הר"מ בפ"א מהל' כה"מ הלכה

ז' וי"א ובסוף פ"א מהל"מ, ועוד נלפע"ד דבלא"ה אין לבנות יסוד ממה שהוצרך קרא אחרינא לכה"ג דהמעיין בת"כ פ' אחרי יליף לה מהא דלכהן תחת אביו וכן הביא רש"י ביומא מהא דלכהן ובת"כ פ' צו יליף ליה ג"כ מהא דהמשיח תחתיו מבניו דבניו קודם וכן העתיק הרשב"א בתשובה סי' שי"ן דרשה זו, ויעו' ברמב"ם בפ"א מכה"מ הל"ז הביא ג"כ מהאי קרא דלכן צריך משיחה יע"ש, ועי' בביאור עזרת כהנים בת"כ פ' צו שכתב דמרש"י נראה דלא היה גורס דרשה זו מדהביא דרשה דפ' אחרי מלכהן ולפענ"ד דבריו צ"ע דהמעיין בש"ס כריתות והוריות שם יראה להדיא דבש"ס ג"כ תפסו לדרשה זו יע"ש וכמ"ש הרשב"א הנ"ל ויעו' בהגמי"י בפ"א מהל' מלכים הביא ג"כ מדברי הת"כ מהא דבנים לא היה להם הא אם הי' להם בנים הם קודמים אף שלא היו שקולים כאליעזר יע"ש, הרי דבת"כ עצמו נמצאו כמה דרשות ע"ז ואף שודאי די באחד א"ו צ"ל דתנאי היא מר מפיק ליה מהכא ומר מפיק ליה מהכא:

וא"כ י"ל ג"כ בנ"ד דבאמת למ"ש בספרי דמהא דבקרב כל ישראל נלמד לכל השררות באמת א"צ שום קרא לכה"ג ומה שדרשו בת"כ היינו אף למאן דלא ס"ל הך דרשא דבקרב כל ישראל ועפ"ז א"ש ג"כ דברי הרמב"ם הנ"ל שהעתיק הא דבקרב כל ישראל גם לכה"ג, ואכתי יל"ע במה שפסק הרמב"ם דמהא דבקרב כל ישראל נילף לכל השררות כמ"ש בספרי דהנה המעיין בש"ס (כריתות והוריות) הנ"ל יראה דהאי קרא נצרך ללמד ממנו דבאם יש איזה מחלוקת שוב אינו ירושה וצריך משיחה א"כ מנ"ל למילף מינה שוב הא דכל השררות (ומשמע בש"ס דדרשה גמורה הוא מדמושחין אותו בכה"ג בשמן המשחה ע"ש) ועוד יל"ע בזה דהנה מדברי הש"ס שם נראה דעכ"פ היכא דיש מחלוקת שוב אינו ירושה אף במלך ואיך סתמו הרמב"ם והרמ"א וכתבו בסתם דהוה ירושה בשאר שררות ועכ"פ הו"ל לחלק דאם יש איזה מחלוקת אין בזה דין ירושה וצריך מינוי מחדש ויעו' בר"מ שם במ"ש דמושחק אותו כדי לסלק המחלוקת ולהודיע לכל שזהו מלך לבדו משמע קצת דאף בכה"ג באמת הו"ל ירושה ועיקר המשיחה אינו כ"א לסלק המחלוקת וצ"ע כעת:

וראיתי בחתם סופר שם בסי' י"ב שכתב בסוף דמצא ראיה ברורה לדברי הרשד"ם ורמ"ע ממד"ר פ' פנחס שמשה היה סבור שירשו בניו גדולתו וע"כ שהיה ראויים לזה ממ"ש בתפלתו איש אשר יצא וכו' ואפ"ה השיב לו הקב"ה שיהושע יהיה אחריו וא"כ מזה מוכח להדיא שבמינוי התורה אין נוהג דין ירושה ומה מאוד נפלאתי על דבריו דהמעיין ברבה שם מבואר להדיא שאמר לו הקב"ה בניך ישבו ולא עסקו בתורה הרי דבאמת לא היה ממלאים מקומו, וגם בלא"ה דבריו צ"ע דהא גבי משה בודאי היה ג"כ מינוי מלכות

כמ"ש ויהי בישורון מלך ובפרט בעת כניסתם לארץ שהיה צריך ללחום בעדם עם מלכי הארץ ולהנחיל אותם שזה בודאי ענין מלוכה וא"כ אף לפמ"ש הרמ"ע והרשד"ם הנ"ל בודאי היה לבניו לירש גדולתו כמ"ש גבי בני הלל, ומה שהקשה החתם סופר דא"כ דבניו לא היו ראוים לכך איך יסתור א"ע בתפלתו שבקש איש אשר יצא לפניהם ואשר יבוא לפניהם ואשר יכול להלוך נגד רוחו של כ"א כמבואר במדרש הנה באמת לכאורה דבר זה צ"ע, אמנם שוב ראיתי דהך דרשה ליתא במדרש רק בספרי ובאמת בספרי שם לא נזכר שם מהך דמשה רצה שירשו בניו אחריו וא"כ י"ל דבאמת מאן דס"ל הך לא ס"ל הך, אמנם אכתי צ"ע דרש"י העתיק שם ב' הדרשות הנ"ל ולכאורה הם דברים סותרים ואפ"ל דס"ל לרש"י כמ"ש במג"ע (הובא בילקוט ראובני שם) דמשה רצה שיהי' ב' מנהגים לדור, א' לתורה, והב' יהיה מלך, ועפ"ז א"ש דבמנהיג המלוכה בודאי דרש דרש משה שירשו בניו אחריו גדולתו ובכתר התורה בקש באמת שיהיה איש אשר ראוי להלוך נגד רוחו של כ"א ושיהיה בו כל המדות הנ"ל:

מעתה נשוב לגוף דברי הרמ"ע והרשד"ם במ"ש להסתייע דבכתר תורה אין לבנים דין ירושה מהא דאמרינן בגמ' (יומא ע"ב) דכתר תורה הוא הפקר לכל, ולפענ"ד אין זה הכרח די"ל דכוונת הש"ס בזה דהכתר כהונה ומלכות אין אדם יכול לזכות בו כ"א בירושה משא"כ בכתר תורה יכול כל אדם לזכות ואף אם לא יהיה נשיא או רב בקהלה מ"מ בודאי אם הוא ת"ח בודאי מחוייבים לכבדו ולהדרו בכ"ד ואטו ר"ע שלא הי' נשיא לא היה מוכתר בכתר התורה והרי מבואר בכמה מקומות בש"ס מגדולתו כמ"ש אתה עקיבא ששמך יוצא מסוף העולם וכו', וכן אנשי דרום מכירים את ר"ע וכו' וכן בכל חכמי ישראל כמבואר והרבה מהם היו אב"ד והיו להם ישיבות עם הרבה תלמידים כמ"ש בר"ע שהיה לו כ"ד אלף תלמידים ואין לך כתר תורה גדול מזה, שוב ראיתי בפי' הרע"ב (בפ"ד דאבות משנה י"ג) שפי' להדיא כמ"ש דכתר תורה היינו מ"ש בתורה והדרת פני זקן וא"כ אין ראיה מזה כלל למ"ש הם ושפיר י"ל דבאמת גם בכתר תורה יש לבנים דין ירושה ועיקר החילוק בזה דבכהונה ומלכות אין שום אחר יכול לזכות בהם כלל משא"כ בכתר התורה עכ"פ גם אחר יכול לזכות בו לענין הידור ושא"ד, ועוד דגם הנשיא הי' מחויב לנהוג בהם כבוד כמ"ש בש"ס דמש"ה העבירו לר"ג מנשיאותו מטעם שלא נהג כבוד בר' יהושע והוצרך לפייסו (יעו' בברכות שם) שוב ראיתי בחתם סופר שם סי' י"ג שהרגיש בזה שדברי הרמ"א הם שלא כדעת הרשד"ם והרמ"ע הנ"ל וכתב דיש לחלק בזה דבזמן הש"ס לא היה הנשיא כ"א מינוי קדושה ולכן לא היה הבן יורש גדולתו משא"כ עתה שמשועבד לקהל לעשות צרכיהם וכיון דפתוך בי' ג"כ שאר שררות לכן יש

בזה דין ירושה כמו בבני הלל דלא גרע מש"ץ ע"ש, והנה גם בזה דבריו צ"ע חדא מ"ש דלא גרע מש"ץ משמע דבש"ץ יש בו דין ירושה והוא עצמו בתשובה הקודמת נסתייע מדברי הרשב"א דבאמת גם בש"ץ אין בו דין ירושה, גם במ"ש דבזמן הש"ס לא הוי הנשיא כ"א מינוי קדושה יל"ע ממ"ש בהוריות י"א מה אני בשעיר משמע דהיה בזה דין שררה ואף לפי מה שתירץ שם דהתם שבט והכא מחוקק הא פי' רש"י (בסנהדרין דף ה') דמחוקק היינו שררה מועטת ואף למ"ש רש"י בהוריות שם לפרש מחוקק חכם ע"כ ר"ל דעיקר שררתו מצד החכמה דא"ל שאין בזה שום שררה דא"כ למה השיב לו צרתך בבבל הול"ל שאין בו דין שררה א"ו כמ"ש דבאמת הו"ל שררה וכדמוכח מפשטה דלישנא דהרי צרתך משמע דהוא ג"כ שר אלא שיש לו צרה בבבל, ועוד דהמעיין בפרק תפלת השחר במ"ש ר"י לר"ג אוי לדור שאתה מנהיגם משמע להדיא דגם בימיהם היה להנשיא שאר התמנות כגון להשגיח על חכמי הדור ולהספיק להם צרכיהם, ועוד דהנה לפמ"ש שם בתשובה י"ב מהא דבני משרע"ה וא"כ בודאי שם היה פתוך בי' מלכות ואפ"ה לא ירשו בניו אחריו, ומ"מ עדיין יל"ע ממ"ש בכתובות ק"ג דאף שרבי מינה את בנו לנשיא מ"מ מינה לראש הישיבה את ר"ח במקומו הרי דלענין הנהגת הישיבה שיש בזה חשש ביטול תורה לא ירשו בניו את חזקתו והיינו כדברי הרמ"ע ורשד"ם הנ"ל ועי' בסוף הוריות (דף י"ג ע"ב) דגם בימי רשב"ג היה ר"מ חכם ור"ל אב"ד ועי' במהרש"א כתובות שם במה שפי' דחכם היינו ראש ישיבה, והנה היה אפשר לומר דבאמת מינוי זה לא היה שייך לנשיאות אמנם באמת גם שם נראה דר"מ היה מופלא בחכמה מרשב"ג וא"כ אפ"ל שגם שם נתמנה ר"מ אחרי אביו של רשב"ג מטעם הנ"ל, ועפ"ז אפ"ל דמ"ש הרמ"א דברב יש לו דין חזקה היינו ברב שאינו תופס ישיבה או אף ברב התופס ישיבה אלא שיש בבנו חכמה וראוי להנהיג את הישיבה הנ"ל באופן היותר נאות בזה שפיר אמרינן דיש בו דין חזקה ואף שיש חכם אחר שהוא מופלא יותר ממנו מ"מ כיון שגם הוא יש בו די להנהיג בני ישיבתו באין מגרעת וא"כ אין שום חשש ביטול ת"ת וכ"ש ברב שאינו תופס ישיבה בודאי דאין לנו שום נ"מ כיון דלהורות גם הוא ראוי והגון משא"כ הרמ"ע והרשד"ם מיירו להדיא בחכם מרביץ תורה ור"ל שתופס ישיבה ואיכא אחר דעדיה מיניה היינו שיכול להנהיג את הישיבה באופן היותר נאות להם וא"כ איכא בזה עכ"פ משום יגדיל תורה ויאדיר בזה שפיר הסכימו דאין לחוש על חזקת אבותיו, ויש להסתייע בזה מהא דכתובות בהא דרבי הנ"ל ואף דבהא דרבי על כל פנים נשאר גם בנו על חזקתו היינו דשם היה בזה ב' עניני שררה ולכן במה שאינו נוגע להגדיל תורה שפיר נשאר על חזקתו משא"כ בנ"ד דזה כל עיקר התמנותו להרביץ תורה ואם יש בזה

איזה ריעותא שוב אין אנו משגיחים בחזקתו ואף דגבי משה לא נתחלקה שררתו כלל אפ"ל ע"פ מ"ש חז"ל דבר אחד לדור והיינו דודאי דעת הקב"ה היה שישראל יתנהגו רק ע"פ מנהיג אחד ונביא הדור וראש הסנהדרין ינהיג את ישראל כמלך וכן היה עד ימי שמואל הרמתי אבל בימי שמואל נתרצו ישראל שימלוך עליהם מלך אחר והסכים הקב"ה ע"י ומן אז והלאה נתחלקה השררה לב' ולכן היה ביד רבי ג"כ לחלק שררתו, עוד י"ל דגבי משה לא הי' הבנים ממלאים מקום אבותיה' כלל כמ"ש במד"ר בניך ישבו ולא עסקו בתורה לכן ניטל מהם השררה לגמרי משא"כ בהא דרבי) ובהכי א"ש ג"כ במה שלא נמצא בכל ימי השופטים שנתמנה הבן אחרי אביו דכיון שלא היו ממלאים מקום אבותיהם בתורה שוב א"א ליתן להם השררה כלל:

שוב עיינתי במ"א שם שהעתיק בשמם דאף בחכם הממונה לדין ג"כ הדין כן וכן העתיק אחריו הרב בש"ע שלו ושאר אחרונים יע"ש ומזה נראה להדיא דאף בחכם שאינו תופס ישיבה הדין כן והנה היה אפשר לומר דס"ל דאף בכה"ג יש בזה איזה גריעותא לצבור כיון שיש לפנינו חכם אחר שהוא מופלג ממנו בודאי דעל ידו יצא הדין יותר צלול וברור וכן באם יצטרכו איזה שאלה חמורה בודאי דעל מי שהוא גדול בחכמה עדיף לסמוך עליו וכמו שמצינו בכמה דברים שלא ניתן הרשות לכל מורה להשיב כ"א באופן שיסכימו לזה גדולי הדור [יעו' באחרונים בנידון שם מקום לענין כתיבת גיטין והיתר תק"ע ופארפאל וכדומה] וא"כ כל שיש בזה איזה היזק לקהלה שוב הדר דינא דאין לו דין חזקה, אמנם עדיין יל"ע למעיין בלשון הרמ"א שם במ"ש דאפילו חכמים קצת הנה מלשון זה משמע להדיא דאף שיש חילוק גדול בינו לבין חכם האחר ובודאי דיוכל להיות מזה איזה היזק וגריעות לצבור אפ"ה יש לו דין קדימה וזה ודאי צע"ג, דלכאורה סברת הרשד"ם ורמ"ע חזקה טובא דאיך נעשה איזה היזק וגריעות לצבור בשביל חזקתו ובפרט בדברי תורה אשר הרבה חשו חז"ל אף במה שהוא רק להגדיל תורה ודחו מפני זה הא דיורד לאומנות חבירו וכדומה, ועוד דהא כ"כ לעיל מדברי הש"ס ב"ב דבמלמד אם בא אחר טוב ממנו מסלקין את הא' הרי דאף בו בעצמו אנו משגיחים ואיך יהיה בנו עדיף ממנו, וא"ל דשם מיירי דוקא במקרי דדרדקי דאין בזה שום שררה משא"כ בנ"ד דהא סתמא אמרו ומשמע אף בראש ישיבה שיש בזה איזה ענין שררה ג"כ הדין כן יע"ש, ועוד דהנה המעיין בש"ס (הוריות דף י"ג ע"ב) דאי לאו דהי' רשב"ג יודע להשיב בעוקצין היה נוטלים את נשיאתו ממנו והיה מתמנה אחר תחתיו יע"ש הרי דאף בנשיא עצמו אם נמצא שאינו חכם כ"כ ונמצא אחר טוב ממנו הי' ממנים את היותר חכם וע"כ מטעם הנ"ל, וא"כ האם אמר יאמר דבניו יהיו עדיף מחכם עצמו הן אמת דיל"ע בזה

מהא דבני בתירה והלל ומהא דאמר רבי דהוא לא היה עושה כן משמע דאף שהם לא היו יודעים אפ"ה לא היו יכולים להעבירם מעיקר הדין אפ"ל דשם היה רק בהלכה אחת משא"כ בהא דרשב"ג דהי' בכל המסכתא שפיר היו יכולים להעבירו אף מעיקר הדין, ועוד יל"ע בזה על פי מ"ש בש"ע און חיים סימן נ"ג דרבים יכולים לחזור בהם אף אחר שהסכימו מ משמע דאין בו שום דבר פשיעה ע"פ דין אפ"ה יכולים לחזור בהם, הן אמת דבשו"ת ח"ס חא"ח סי' י"א כתב בפשיטות דאם אין בו שום פשיעה אפילו כל הצבור אין יכולים להעבירו אמנם המעיין בישׁ"ש בסוף פ"א דחולין בס"ס נ"ב במ"ש להוכיח מדברי מהרא"י דבתוך זמנו אף כל הקהלה אינם יכולים להורידו רק באופן שישלמו לו כל שכרו וכתב שם דמדנדחק שם למצוא טעם לפטור את המוציא ש"ר מתשלומין מטעם גרמא ואמאי לא כתב מטעם דבלא"ה היה הקהל יכולים להעבירו לומר א"א חפצים בו א"ו שהיו צריכים לשלם לו עכ"פ שכרו ומלשון זה משמע להדיא דעכ"פ אם רוצים להעבירו ולשלם לו שכרו הרשות בידם אף שלא נמצא בו שום שמץ דופי כלל רק שיאמרו סתם שא"א חפצים בו, הן אמת דגוף דבר זה צע"ג חדא דהא מבואר בש"ע שם דאין מסלקין ש"ץ אא"כ נמצא בו פסול ואף לא משום רנון יעוד דהמעיין ברשב"א שם במ"ש דאף בנו קודם ואין הצבור יכולים למחות בידו ואף שאין קולו ערב כקולו הרי להדיא דאין הצבור יכולים למחות אף ביש להם קצת טעם ואמתלא ואף בבניו וכ"ש בו בעצמו, ואפ"ל בזה דמ"ש הרשב"א דאין מסלקין אותו עד שימצא בו פסול (ור"ל בעדים ולא משום רנון) היינו דוקא באין לצבור שום נ"מ בזה והמה כולם מרוצים בו אלא שבאו לשאול לב"ד מטעם הקול בכה"ג דוקא אמרינן דאין להעבירו כ"א בעדים דוקא, וכן במ"ש הרשב"א בנידון בנו שאין קולו ערב כל כך היינו גם כן דוקא שהצבור אומרים להדיא שאין להם שום חסרון בבניו הנ"ל כי אם במה שאין קולו ערב כל כך בזה שפיר כתב הרשב"א דאין ביד הצבור למחות כיון שיש בו כל המעלות שצריך לש"ץ ויש לו דין קדימה ע"פ ד"ת שוב אין ביד הצבור לסלקו משום טעם קלוש כזה, אמנם הרש"ל מירי באופן שרוב הצבור מוחים ואומרים שאינו מרוצה להם מאיזה טעם שיהי' כגון שמדותיו אינם ישרים בעיניהם או ששונאים אותו ובכל כה"ג הנה בתחלת ההתמנות מבואר בתשובת ר"ש שם (וכ"ה בש"ע שם) דאף יחיד יכול למחות אמנם לאחר שהסכים עליו שוב אין בכחו למחות אמנם רוב הצבור יכולים לחזור בהם אף אחר שהסכימו עליו כיון שלפי דבריהם יש להם אמתלא טובה לזה ואף שאין בו שום פסול כלל מ"מ אינו יכול להיות שלוחם בע"כ, ויהיה איך שיהיה על כל פנים מבואר דהיכי דאין הצבור חפצים בו ויש להם איזה טעם יכולי' להעבירו וא"כ כ"ש היכי שאינם חפצים בבניו אחריו בודאי דאם יש

להם איזה אמתלא נכונה בודאי דהרשות בידם (ואף למ"ש הרש"ל שם דצריך לשלם לו שכרו י"ל דדוקא לו בעצמו משא"כ בנידון בנו):

ולפ"ז ע"כ צ"ל דמ"ש ברמ"א הנ"ל דבנו קודם הוא בא' מג' אנפי, א' דמיירי בגוונא דמיירי בי' הריב"ש שם דבאמת ממנים גם החכם הב' רק שהחכם השני היה רוצה להוריד את הר' יוחנן מנשיאתו לגמרי בזה שפיר כתב הריב"ש דאין בכוחם להשפילו ולהורידו כיון שבאמת גם הב' כבר נתמנה וא"כ מי שלא יספיק לו חכמת הרב הנ"ל יוכל לילך ולקבל תורתו מן השני ומי שבאמת יספיק לו חכמתו למה זה נצריכו לכתת רגליו לילך דוקא אצלו וא"כ הו"ל כמו שאין בזה אמתלא טובה ושוב הדר דינא דבנו קודם משא"כ היכא דעדיין לא נתמנה וכ"ש כשאין בכוחם להחזיק ולהספיק לב' החכמים הנ"ל ובאים לשאול מי ומי עדיף יותר שיתמנה מהם בזה שפיר י"ל דאם אנו רואים שיש לצבור איזה מעלה במינוי הב' שוב א"א משגיחים בחזקתו (ואף דברוב"ש שם משמע דאף בתחלת ההתמנות הי' צריכים למנות רק את המוחזק ע"ש י"ל דשם מיירי היכי שבאמת אין ריעותא כלל לצבור כמו שנראה באמת למעיין שם כי גם מהר"י היה חכם גדול) או דהרמ"א מיירי באופן שאין להצבור שום נ"מ וקפידא בזה רק שב' החכמים הנ"ל מתעצמים בדין זה רוצה להחזיק בשביל חכמתו וזה בשביל חזקתו ואף שאינו חכם כ"כ בזה שפיר כתב הרמ"א כיון שאין הצבור מוחים שפיר אזלינן בתר חזקתו משא"כ אם היו מוחים בטענה זו בזה שפיר כתבו הרמ"ע והרשד"ם דאין לו דין ירושה ובפרט לפי מש"ל מדברי הש"ס דבכ"מ שיש איזה מחלוקת בלא"ה אין לו דין ירושה אף במלך, או דמ"ש הרמ"א דהמה חכמים קצת הוא ל"ד ור"ל דיש בו באמת די להנהיג נשיאתו בכל הפרטי' ואין בו שום גירעון לצבור כלל בזה ג"כ שפיר אין בידם למחות בו (וכמו שבאמת מבואר בהא דתשובת הריב"ש שם כיון דגם מהר"י היה חכם גדול שוב אין בידם למחות):

ויהיה איך שיהי' עכ"פ דברי הרמ"ע והרשד"ם הנ"ל בודאי אינם נדחים כלאחר יד ובפרט שכ"נ הסכמת המ"א וכן העתיק הרב בש"ע שלו להלכה וכן פסק החתם סופר עצמו בתשובה י"ב ומדברי הרמ"א אין סתירה כ"כ כמ"ש לעיל, שוב מצאתי בתשובת הרמ"א בסי' נ' שכ' בשם הרמב"ן ומהרמ"פ שאין דין חזקה ברבנות יע"ש דמדמי לי' לפועל ומלמד וע"כ צ"ל דמ"ש הרמ"א כאן בש"ע היינו כמש"ל, ולפ"ז בנ"ד הנה ל"מ למ"ש לתרץ ולהשוות דברי הרמ"א עם דברי הרשד"ם והרמ"ע בודאי דא"א להם לטעון טענת חזקה נגד הצבור דהא המה יוכלו לומר א"א חפצים בו באיזה אמתלא ואפילו אם נאמר

דבאמת פליגו בזה הרמ"א והרשד"ם מ"מ כיון שכבר קבלו איזה רב זה כמה שנים בודאי דא"א להם להוציא מת"י נגד דעת הרשד"ם ורמ"ע הנ"ל:

ג) ועוד דהנה אף לפי פשטות דברי הרמ"א דיש טענת חזקה ברבנות הנה כ"ז אם תיכף אח"פ הרב נמצא בן אחד שראוי למלאות מקומו אכן באם עדיין אינו ראוי כלל למינוי זה הנה כבר נודע מ"ש בא"א באו"ח סי' נ"ג סק"ו מדברי הת"כ פ' צו דכיון שנתמנה אחר שוב אין להם טענת חזקה דכיון דאדחי אדחי יע"ש, הן אמת דהמעיין ברמב"ם בפ"א מהל' מלכים במ"ש גבי מלך דאם הניח בן קטן משמרים לו המלוכה עד שיגדל וסיים ע"ז ולא המלכות בלבד אלא ה"ה לכל השררות ובכל המינוין הדין כן ע"ש משמע לכאורה להדיא דאף בכה"ג לא אבד חזקתו:

והנה זה כמה שנים אשר הציע לפני חכם אחד ה"ה כבוד יד"נ וכו' מוהר"ר צבי ט"ט נ"י בנידון מ"ש בח"ס ברב שהניח בן אחד שלמד הרבה רק שעיקר לימודו היה בש"ס (ולא בפוסקים) והעלה דלא אבד חזקתו והרה"ג מלבוב תמה עליו מדברי הת"כ הנ"ל שהובא בא"א הנ"ל והחכם הנ"ל רצה לתרץ דדוקא גבי כהן דיש בזה כמה עבודות קשות ושמא לא יהיה ראוי לזה בזה דוקא כתב הת"כ דאבדו חזקתן, והשבתי לו דז"א דא"כ איך למד בזה בא"א הנ"ל לנידון שו"ב דודאי ענין שו"ב בודאי רוב בני אדם ראוים לכך, והנה אף שגוף דברי הגאונים לא ראיתי אכן לפי ההצעה הנ"ל באמת דבריהם צ"ע דהנה במה שהשיג הג' מלבוב על הח"ס הנה בלא"ה צריך להבין ולתרץ דעת הרמב"ם הנ"ל ממ"ש בת"כ הנ"ל ועוד דהא מקור דברי הרמב"ם המה ממקרא מפורש ממהא דיואש, והן אמת דבת"כ עצמו לא נתבאר להדיא דבר זה והי' אפשר לומר דבת"כ מיירי דוקא באם שבאמת אינו ממלא וגם לא יהי' ראוי למלאות אמנם בא"א הנ"ל כפי הנראה שהוא מדייק מדבריו כן מדלא אמר שיבוא אחר וישמש תחתיו עד שיהי' בנו ראוי לכך, אמנם באמת לפע"ד אפ"ל דבאמת יפה מדקדק בא"א הנ"ל ולק"מ מהא דהרמב"ם הנ"ל דכ"ז דוקא במלך וכדומה מן השררות דאין מחוסר שום לימוד וכמ"ש בירוש' הוריות מלך שמת הכל ראוים למלוכה וא"כ אינו מחוסר כ"א זמן וזמן ממילא קאתי ולכן שפיר י"ל דלא אבד חזקתו ואף דמבואר ברמב"ם שם דאם אינו ממלא מקום אבותיו בחכמה מעמידים אותו ומלמדן אותו הרי דאף במחוסר תלמוד אפ"ה לא אבד חזקתו, י"ל דזה דוקא בגדול כיון שאנו יודעים היטיב טבעו ומהותו דודאי יהיה ראוי לכך בכה"ג שפיר י"ל דאית לי' חזקה משא"כ בקטן דמחוסר זמן וגם מי יודה דאף אחר הזמן אם יהי' ראוי למלא מקום אבותיו כמו בהא דהת"כ וכן בנידון דהא"א גבי שחיטה (וכן בנידון דהח"ס הנ"ל) דכל הענינים הנ"ל בודאי צריכים לימוד בזה שפיר אמרינן דאבד חזקתו ולפ"ז

א"ש ג"כ דברי הח"ס הנ"ל כיון דמיירי בגדול וידוע שבודאי יהיה ראוי למלא מקומו לכן שפיר נסתייע מדברי הרמב"ם דלא אבד חזקתו, ולפ"ז בנ"ד בודאי דאבר חזקתו כיון דזה י"ח שנה מפטירת הרב ולא היה עדיין ראוי למלאות מקומו עד עתה ממילא דעת לנבון נקל כי באותו העת שנפטר עדיין הי' בספק אם הי' ראוי לכך דודאי אם הי' אז אף קצת ראוי ומוכן לזה בודאי לא הי' צריך לזה זמן רב כזה כנודע וכן שמעתי באמת כי הרב הנ"ל בעצמו נסתפק בזה בצואתו שבאם יהי' ראוי יתנו לו את חזקתו וא"כ בכה"ג כ"כ דצדקו דברי הא"א הנ"ל דאבדו חזקתן:

עוד נלפענ"ד לתרץ דברי הא"א הנ"ל דע"כ לא כתב הרמב"ם דמחויבים להמתין אלא במלך וכדומה מן השררות שהיה אפשר להצבור להספיק א"ע בלי שום התמנות איש אחר ויתנהגו הענינים על פי שארי הממונים או בכגון הא שכתב הרמב"ם דממלא מקום אבותיו ביראה ואין ממלא מקומו בחכמה דודאי גם עתה הי' ביכלתו להנהיג את ישראל בכ"ד כפי הצורך כמו בהא דרבי (כתובות ק"ג) ולכן בכה"ג כיון שאין שום היזק וגריעותא לצבור שפיר כתב הרמב"ם דממתינין עליו, אמנם בת"כ מיירי בכה"ג שודאי א"א להצבור להספיק א"ע כך דהא כמה וכמה עבודות שאינם כשרים כ"א בכה"ג לבד (כמו ביה"כ וכדומה) וכיון שע"כ מוכרחים למנות איש אחר תחתיו כדי להנהיג ענייניהם ולעבוד עבודתם בזה שפיר אמרינן כיון דאדחי אדחי ואין מחייבין את הצבור למנות איש אחר לזמן ולהורידו אחר כך דכבר אחז"ל מעלין בקודש ולא מורידין, ועפ"ז א"ש ג"כ הא דא"א הנ"ל דבנידון שו"ב כיון דהצבור היו מוכרחים למנות אחר עד שיהי' המה ראוים שוב אמרינן שפיר דאבדו חזקתן, ולפ"ז גם בנ"ד בודאי הדבר פשוט דאבדו חזקתן דודאי זה מן הנמנע שיהי' הצבור מחויבים להמתין זמן רב כזה בתשמיש כזה שהוא צריך בכל עת וא"כ שוב אין להם טענת חזקה כלל:

ושוב מצאתי ראי' מפורשת לנ"ד ממה שמצינו שריב"ז הנהיג את נשיאתו אחר רשב"ג הנהרג וכפי הנראה שהיה מטעם שמל ר"ג דיבנה לא היי עדיין ראוי לנשיאות בעת פטירת רשב"ג ולא נמצא בשום מקום בש"ס שנתמנה ר"ג בחיי ריב"ז, וכ"כ להדיא הג' מהר"י חאגיז בספר תחלת חכמה (שנדפס עם ספר הכריתות בהקדמתו לדרכי המשנה יע"ש) דאחר שמת ריב"ז נתמנה ר"ג וכ"נ מהא דאמרינן (בר"ה ל"א ובסנהדרין מ"א) דמ' שנה לימוד (ויעו' ברש"י שם דר"ל שהי' מתקן תקנו') וזה ודאי א"א לומר שכל אותו המ' שנה לא הי' ר"ג עדיין ראוי לנשיאות ותיכף אחר פטירתו נעשה ראוי כמובן, א"ו כמ"ש דכיון שנתמנה ריב"ז שוב לא הי' א"א לנו להורידו, ואף למ"ש בסהד"ר דלאחר כך שנעשה ר"ג ראוי החזיר ריב"ז את נשיאתו לר"ג הנה מלבד שגוף ד"ז צ"ע שאין לזה

שום רמז בש"ס וכמ"ש ובכל כי האי מלתא חדתא בודאי הי' מבואר בש"ס ממ"נ אם היה מעיקר הדין בודאי לא הוה שתקו מינה בש"ס ואם הי' ממדת חסידות ג"כ הו"ל לבאר בזה כיון דריב"ז עשה בזה דבר גדול כ"כ עד שרבי אמר לבניו שהוא לא הי' עושה כמו שעשו בני בתירה להלל וגם מטעם שאמר ר"י בן פרחיה עכשיו האומר לירד אני מטיל עליו וכו' (יעו' בש"ס סוף מנחות) אכן אף למ"ש בסה"ד הנ"ל י"ל דריב"ז באמת מעצמו נתרצה בזה לרוב חסידותו או מטעם שכתב הרמ"ע לקיים בזה שלא יסור שבט מיהודה, גם אפ"ל דס"ל להרב בעל סה"ד דבאמת הי' ר"ג ראוי לנשיאות תיכף אחר פטירת אביו אלא שהי' בזה מניעה מצד המלכות (וכמדומה שראיתי כן באיזה ספרים) ולפ"ז באמת בכה"ג שפיר י"ל דתיכף שעבר האונס חוזר לשררתו וכמ"ש המ"א בא"ח בס"ס קנ"ג (ועי' בשו"ת טו"ט מה"ק בסי' רט"ז במ"ש דאם נתמנה אחר באונס ומת חוזרין הבנים לחזקתן ודבריו לכאורה צ"ע דלכאורה אף שלא מת עדיין גם כן הדין כן ואינו כעת ת"י לעיין בי') משא"כ בנ"ד דלא שייכו הני טעמי בודאי דהעיקר כמ"ש בת"כ דאבדו חזקתן שוב מצאתי בשו"ת טו"ט מה"ק בסי' רט"ז שכתב דבכל השררות אם הניח בן שאינו ראוי עתה וכ"ש אם הוא קטן אבד זכותו וא"צ להמתין עליו חוץ ממלך שמושחין אותו דצריך להמתין עליו כמ"ש הר"מ, ועפ"ז כתב לישב לשון הר"מ במ"ש מתחלה ומאחר שמושחין אותו ואחר כך סיים דה"ה לכל השררות יע"ש, ואף שלפענ"ד דבריו צ"ע בפי' דעת הר"מ מ"מ להלכה שפיר י"ל כמ"ש הוא ז"ל מטעם שכתבתי:

ד) **ועוד** דאף אם נאמר דבאמת ס"ל להר"מ דאף בכ"ג מחויבי' להמתין ולא ס"ל לחלק כמ"ש ודחה באמת הא דהת"כ מהלכה או דס"ל דבאמת אין שום סתירה כלל מהא דהת"כ לנ"ד ודלא כמ"ש בא"א הנ"ל וכמש"ל מ"מ יודה בנ"ד דכיון דנשאר מהרב הנ"ל חתן בנו של הרב הנ"ל שהוא היה ראוי למלאות מקומו בשעתו בודאי דאין הצבור שוב מחויבים להמתין כלל על הר"נ שהוא נכדו מבתו דהנה אף אם היו שניהם ראוים בשעת מעשה בודאי העיקר דהי' להר"ב חתן בנו הנ"ל דין קדימה בירושה זו כמ"ש הרמב"ם דכל הקודם בנחלה קודם בירושת השררה וכיון דהוא בא מכח בנו בודאי הוא מוקדם בירושה וכן כתב להדיא בתשובה אחת שנדפס בשו"ת הרמ"א יע"ש, וא"כ כיון דהרב הוא באמת עיקר היורש בזה והוא לא נתרצה לזה שוב אין להם על הצבור שום טענה כלל וכ"ש בנ"ד דאף אם היו שניהם שוים בירושה זו מ"מ כיון דא' ראוי וא' אינו ראוי עדיין בודאי דאין להיורשים שום כח וזכות להכריח את הצבור להמתין על הב', וכ"כ במק"א יותר רבותא דאף אם הי' הקטן מוקדם בירושה כיון שהוא מבנו הבכור ונשאר מאב בן אחר שראוי תיכף למלא מקומו אין להקטן הנ"ל שום דין חזקה על הצבור דהנה

ל"מ למ"ש רש"י (בכתובות דף ק"ג ד"ה ההיא וכו') דאין באחיו חשוב ממנו משא"כ כאן הרי אחיו חכם ממנו עכ"ל, הרי דאם לא היה ממלא מקום אבותיו ביראה ג"כ ר"ל שהי' אחיו חשוב ממנו גם ביראה בודאי היה שייך הנשיאות לאחיו אף שהוא קטן ממנו ואף שודאי יהיה ראוי לכך אח"כ וכמ"ש הרמב"ם מדברי הש"ס הנ"ל דמלמדין אותו הרי דמיירי באופן שיהי' ראוי אח"כ א"כ כ"ש בנ"ד שעדיין אינו ראוי כלל וגם מי יודע אם יתראה לזה, הן אמת דלכאורה דבר זה צ"ע דהא משמע מרש"י דגם עתה הי' ר"ג חכם אלא שאחיו היה חכם יותר, וא"כ לפי מה דקי"ל דבנו קודם לאחר ואף שהאחר יותר חכם ממנו וגם קי"ל דכל הקודם בנחלה מוקדם לירושת השררה וא"כ ה"נ הול"ל דבנו הבכור קודם לבן הקטן אף שאינו חכם כ"כ (יעו' מש"ל בזה) ואף די"ל דדוקא נגד איש אחר דצריך ליטול כל הכבוד מבית אביו בזה דוקא הדין כן משא"כ נגד אחיו דישאר הכבוד בבית אחיו שפיר אמרינן דאף אם גם הוא חכם מ"מ מעמידין את הקטן דעדיף מיניה:

אמנם עדיין הדבר צריך תלמוד ממ"ש בספרי ובנים לא הי' להם הא אם היה להם אף שלא היו שקולים כאלעזר ואיתמר הי' להם דין קדימה שכל הקודם בנחלה וכו' הרי להדיא דאף בבן בין הבנים הדין כן, ואפ"ל דדעת רש"י דמ"ש בספרי אף שלא הי' שקולים וכו' ר"ל בחכמה אבל ביראה באמת צריכים להיות שקולים וכמ"ש בש"ס הנ"ל דאם לא הי' שקולים בין בחכמה ובין ביראה בודאי דאין להם דין קדימה ואף אם נפרש דברי הספרי כפשטן ונאמר דאף באחיו דינו כמו באחר דאף שהוא עדיף בין בחכמה ובין ביראה מ"מ מעמידים אותו ומ"ש בש"ס ההוא ממלא הוא כפירש"י (בהוריות דף י"א) דבאותו שעה צדיק הי' (ויעו' במהרש"א בכתובות שפי' כן מדעת עצמו ואשתמיט ליה בהאי שעתא דברי רש"י הנ"ל) ור"ל דאף שהי' באחיו שהי' יותר הגונים למלכות מ"מ כיון שגם הוא ראוי לא נדחה מפניהם וכמ"ש בספרי הנ"ל משא"כ בהא דרבי שהי' מחוסר עדיין תלמוד כמ"ש הרמב"ם שם וז"ש שם ורבי ר"ל כיון שבאמת עדיין לא הי' ראוי לכך ומתרץ כיון דעכ"פ ביראה הי' ממלא שפיר אינו נדחה מירושתו ומלמדין אותו, ומ"מ אה לפ"ז עכ"פ מוכרח דאי לאו דהי' ממלא ביראה עכ"פ לא הי' ממתינין עליו ואף שודאי יתראה אחר כך כמ"ש הרמב"ם וע"כ מטעם כיון שאחיו ראוי תיכף אין לנו להמתין עליו אם לא שגם עתה הוא ממלא במקצת וגם זה י"ל דדוקא באם אחר כך יהי' ראוי למלא גם בחימה וכמ"ש הרמב"ם בהל' מלכים פ"א הל"ז דכל המינוין שבישראל ירושה לבנו ולב"ב עד עולם והוא שיהיה ממלא מקום אבותיו בחכמה וביראה הי' ממלא ביראה אע"פ שאינו ממלא בחכמה מעמידין אותו וכו' ומלמדין אותו וכל מי שאין בו

י"ש אף על פי שחכמתו מרובה אין מעמידין אותו עכ"ל, הרי להדיא דצריך שיהי' ממלא בין בחכמה ובין ביראה, הן אמת דהמעיין בר"מ בהל' כלי המקדש פ"ד הל"כ משמע לכאורה דדי באחד מהם שהרי כ' והוא שיהי' ממלא מקומו בחכמה או ביראה אף על פי שאינו כמותו בחכמה וגם נראה לכאורה דבאם ממלא ביראה אף על פי שלא יהי' ממלא מקומו בחכמה לעולם מ"מ יורש חזקתו:

והנה ראיתי לכבוד יד"נ ה"ה הרה"ג וכו' מוהר"ר ישראל לעמבירסקי ני' שהרגיש בזה וכ' לחלק דבהל' כה"מ מיירי דוקא בשררה שאין בה הוראה ולכן די בחכמה לבד או ביראה מטעם שיכולין ללמדו חכמה משא"כ בהל"מ מיירי בשררה שיש בה הוראה לכן בעינן תרווייהו חכמה שידע ההלכה ויראה בכדי שיוכל לאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא כי לזה צריך סיעתא דשמיא ע"כ תו"ד והנה מלבד שזה דחוק להעמיס בכוונת הר"מ שהרי סתם דבריו בב' המקומות וכלל כל המינוין בחדא מחתא גם בלא"ה הדבר תמוה להעמיס בדבריו דבשאר מינוין לא יהי' צריך להיות ממלא ביראה, אכן מה שנלפענ"ד בזה דבאמת במקום שממלא בחכמה אף שאינו ממלא ממש ביראה מ"מ כל שהוא י"ש (אף שאינו ממש כאבותיו) שפיר מעמידין אותו, אכן אם אינו ממלא בחכמה וצריך תלמוד אזי דוקא באם ממלא ממש מקום אבותיו ביראה אזי מעמידין אותו, ובהכי א"ש הכל דבהל' כה"מ מיירי בממלא בחכמה או ביראה (ומיירי בשיכולין ללמדו וכמ"ש בהל"מ) ומ"ש בהל"מ בחכמה וביראה ר"ל או ביראה וכמו שביאר למטה דהיינו אם ממלא ביראה לחוד ג"כ מעמידין אותו, וע"ז סיים ג"כ דכל מי שאין בו י"ש וכו' אין מעמידין אותו ור"ל הא אם יש בו י"ש אף שבאמת אינו ממלא בזה מקום אבותיו ג"כ מעמידין אותו אך באופן שיהי' עכ"פ ממלא ממש בחכמה ואם אין בו י"ש כלל אין מעמידין אותו ולפ"ז בנ"ד ל"מ אם הי' קטן דודאי אינו ממלא אפילו במקצת בודאי דאין צריך להמתין ואף אם הי' גדול בשנים די"ל דהי' ממלא ביראה מ"מ אין ברור שיהי' ראוי אחר כך (דודאי בענין הוראה כבר אמרו בש"ס דאלף נכנסין לתלמוד וא' יוצא להוראה) בודאי דא"א מחויבים להמתין וכ"ש בנ"ד דהוא באמת מוקדם ג"כ א"כ כיון שהרב הנ"ל לא נתרצה לזה שוב אבדו חזקתן לגמרי הארכתי קצת בזה דיש בזה נ"מ דמטעמים הנ"ל נסתרו ג"כ טענת חזקת הרב השני שבא ג"כ מטעם חזקת א"ז לאחר כמה שנים ונשאר ג"כ מא"ז בן שהי' ראוי למלא מקום אבותיו חוץ משאר הטענות שיש נגדו וכבר הארכתי בזה במק"א. ואף לפי מה ששמעתי שצוה כן הרב המנוח הנ"ל שהוא ישאר על חזקתו לענ"ד אין בזה שום ממש כלל כיון דברירנא דאין הצבור מחויבים להמתין מי המחויב לציית לו לגרוע זכות הקהלה נגד הד"ת ואף אם הי' מעמיד להם שכיר על הזמן הנ"ל

הרשות ביד הקהלה למחות בידו כיון שאינם מחויבים בזה ובפרט במקום שיש לו מי שימלא מקומו והוא מוקדם על פי ד"ת ובפרט למ"ש לעיל להסכים עם הרמ"ע והרשד"ם דבלאו הכי אין ברבנות שום ירושה היכא דיש איזה גריעותא לצבור:

ח) **עוד** נלפענ"ד לצדד בזה מטעם דהרב המנוח הנ"ל לא הי' לו בסוף ימיו כי אם סך ששים פריצענט, וגם הנשיאות גם כן לא הי' לו בשלימות כמש"ל וא"כ בודאי אין אדם יכול להוריש מה שאין לו, והנה הי' אפשר לומר לכאורה דלא הי' ביד הקהלה לקפח פרנסתו גם ליטול ממנו את הנשיאות שהחזיק בה מכבר ע"פ מ"ש בשע"ת בס"ס נ"ג בשם הרדב"ז שכתב בשם תשובת הרמב"ם דאין להוריד שום אדם מגדולתו אלא אם כן עבר אתה עבירה בפרהסיא ואם נתברר בעדים שעבר עבירה אין להסירו אם קיבל עליו מה שהוא חייב מן הדין ע"ש, והנה מפשטות דבריו נראה דבכל עבירות שעבר כל שלא עבר בפרהסיא אין מורידין אותו ואף אם נתברר בעדים שעבר עבירה שיש בה מלקות מ"מ אם קבל עליו מה שחייב מן הדין שוב אין להורידו, אמנם א"א לומר כן דהא מבואר להדיא ברמב"ם פי"ז מהל' סנהדרין דראש הישיבה שחטא מלקין ואינו חוזר לשררתו הרי דדינו בהורידה לגמרי, הן אמת דדברי הרמב"ם בתשובה הנ"ל הם מדברי הירושלמי שהובא בהגהת אשרי במ"ק ובב"י בסי' של"ד שאמרו על הא דבאושא התקינו שלא לנדות זקן דאתיא כמ"ד דזקן שאירע בו דבר אין מורידין אותו מגדולתו ע"ש, ויעו' בב"י ובכ"מ שפי' דהרמב"ם פסק כהירושלמי הנ"ל ומפרש דמ"ש שלא לנדות זקן היינו בפרהסיא וכמ"ש בש"ס דילן אליבא דר"ל, ולפ"ז ע"כ צ"ל דס"ל גם כן דאין מורידין אותו דהא בירוש' הנ"ל קאמר דהא דר"ל אתיא כמ"ד דאין מורידין יע"ש, אמנם באמת הרמב"ם שם ברפ"ז מהל' ת"ת השמיט האי דינא דאין מורידין אותו ועוד דלפי מה שסיים הרמב"ם דאף דאין מנדין אותו מ"מ מלקין אותו ואם כן לפי מ"ש בפי"ז מהל' סנהדרין בודאי דצריך להורידו, ונראה דדעת הרמב"ם בזה דאף דבירוש' הנ"ל ס"ל דהא דאין מורידין תלוי בהא דאין מנדין מ"מ פסק בזה דלא כוותי' דס"ל דש"ס דידן ע"כ לא ס"ל כן דהא מלקין אותו א"כ ע"כ מורידין ג"כ ולכן השמיטו, וא"כ ע"כ צ"ל דמ"ש בתשובה הנ"ל ע"כ מיירי באופן שלא עבר עבירה שיש בה מלקות, וא"ל כיון דלא ס"ל כהירושלמי מנ"ל לחלק כן אפ"ל דס"ל דאף דבירוש' אמרו דתלוי זב"ז מ"מ לפי מה דקי"ל כש"ס דילן י"ל שפיר דס"ל דבאמת מאן דאמר דאין מורידין מיירי דוקא באופן דאין בו מלקות ועפ"ז א"ש ג"כ מ"ש בתשובה דבעבר בפרהסיא מורידין אותו היא ג"כ ע"פ הירוש' הנ"ל דהא עיקר הטעם דאין מנדין לזקן הוא מטעם דכסהו כלילה כמ"ש בש"ס ממילא כ"ז באם עבר בצינעא משא"כ בעבר בפרהסיא דא"א לכסותו א"כ שפיר

מנדין אותו וה"ה דמותר להורידו, ואף לפמ"ש דלדידן אין תלוי זב"ז היינו אף במה שאין מנדין מ"מ יכולים להורידו כמ"ש אבל מ"מ היכי שמנדין אותו בודאי דגם לדידן כ"ש שמורידין אותו, ומ"מ מדברי הרמב"ם בחיבורו בהל' ת"ת נראה לכאורה דלא ס"ל לגמרי כהא דהירוש' הנ"ל בהא דא"כ למה השמיט דין זה ועכ"פ הו"ל לבאר דבאיסור שאין בו מלקות אין מורידין וגם היכי דעבר בפרהסיא מנדין ומורידין, אמנם נ"ל דבאמת י"ל כמ"ש בתשובה ומה שלא הביאו שם י"ל דסמך בזה כיון דאין מנדין אותו בפרהסיא מטעם דכסהו כלילה א"כ שוב א"א להורידו ג"כ דא"כ בודאי אין לך פרסום גדול מזה כמובן אם לא היכי דצריך להלקותו א"כ ממילא בודאי יתפרסם הדבר כיון שנעשה בב"ד ובב"ד בודאי קלא אית לי' ושוב שפיר יכולים להורידו ג"כ וכמ"ש באמת בפי"ז מהל"ס: שוב עיינתי ברמב"ם שם וראיתי דדוקא בנשיא וראש הישיבה ס"ל דדינו בהורדה משא"כ בשאר ת"ח וכ"ש שאר מינוין שפיר י"ל דס"ל דאין מורידין אותו וכמ"ש שם בהל"ח גבי כה"ג וכ"נ עוד ממ"ש בהל"ט גבי ראש הישיב' דאינו חוזר להיות כ"א משאר הסנהדרין מטעם דמעלין בקודש וכו' משמע דבלאו האי טעמא שפיר הי' יכול להיות מן הסנהדרין וא"כ שפיר י"ל דפסק לגמרי כדברי הירוש' ומה שהשמיט בהל' ת"ת הא דאין מורידין אותו אפ"ל שסמך בזה על מ"ש כאן בהל"ס, ובהכי א"ש מ"ש בתשובה דאין להורידו כ"א בשעבר בפרהסיא דהיינו דודאי בכה"ג יש בזה משום חה"ש ובכה"ג מבואר ברמב"ם שם ובטוש"ע יו"ד סי' של"ד דמנדין אותו וא"כ שפיר דינו בהורדה וכמו שנראה מדברי הירוש' דתלוי זב"ז הן אמת דלפי מ"ש הכ"מ שם דלכן אין מחזירין אותו מטעם שבני אדם יזלזלו בו הנה לכאורה טעם זה שייך בכל הממונים אכן כיון שבירוש' מבואר להדיא גבי כה"ג שאין מורידין אותו א"כ בודאי דשפיר י"ל דה"ה לשאר הממונים:

ויהיה איך שיהי' עכ"פ בנ"ד כיון שכבר ביארנו שבודאי עכ"פ יש איזה אופנים שיש ביד הצבור להורידו כגון במקום שיש חה"ש וסאני שומעניה דבכה"ג מבואר בש"ע דמנדין אותו וא"כ ה"ה דמורידין אותו כמ"ש הירוש' א"כ בנ"ד שכבר נעשה מעשה בהסכמת כל הקהלה ובפרט שגם נעשה בהסכמת כקה"ק מרן הרב זי"ע בודאי אין להרהר ואין לפקפק בזה שנעשה שלא כשורה ח"ו ובודאי העמידו דבריהם על ד"ת כמובן וא"כ דיחו כזה בודאי דאינו חוזר ונראה, ועוד דהא מבואר בש"ס פרק תפלת השחר דהעבירו לר"ג מטעם דצערי לר"י הרי דאם הנשיא מצער לצבור או לאיזה ת"ח הרשות בידם להורידו וא"כ בנ"ד בודאי י"ל דהי' בכה"ג (ויעו' לעיל במ"ש מש"ס הוריות בהא דר"מ ור"נ שהי' בדעתם להוריד לרשב"ג מטעם דלא הי' יודע במס' עוקצין) ומכל הלין טעמי בודאי הדין פשוט כיון דכבר הורידהו מסתמא הי' כדין וכיון שכן (דינו מבואר ברמב"ם ששוב אינו

חוזר לשרתו) הנה לא מיבעיא אם נחליט דעיקר הורדתו הי' מטעם הא' המבואר שם א"כ הרי דינו מבואר במרדכי והובא גם במ"א להלכה בס"ס קנ"ג (ס"ק מ"ט) דאף בעבר בשוגג שוב אינו חוזר, ואף למ"ש בא"ר שם לחלק בין רוצח לשאר עבירות הנה לפענ"ד ע"כ צ"ל דהיינו דוקא בשוגג דבמזיד הרי מבואר דעת הרמב"ם בפי"ז מהל' סנהדרין דאינו חוזר ואף לפי מש"ל דבשאר ת"ח גם הר"מ יודה מ"מ עכ"פ באם הי' בפרהסיא כ"כ דבזה לכ"ע דינו בהורדה וכמ"ש הר"מ בתשובה (ואין גוף ספר א"ר ת"י כעת) וגם י"ל דהיינו דוקא בשכבר קבל עונשו כמו בהא דרוצח וא"כ בנ"ד בודאי מאן מפיס לן ואדרבה מדלא החזירהו ע"כ דלא הי' בעמוד והחזר, ואף אם נחליט דהי' כאופן הב' דבכה"ג מבואר בש"ס שם דהחזירוהו לר"ג היינו דוקא היכי שתקן את המעות כמו בהא דר"ג דפייסי לר"י ומחל לו משא"כ בנ"ד דלא פייסם ולא נתפייסו עמו כלל בודאי דלא הי' דינו בחזרה וכיון שכן בודאי דלא הי' בידו להורישׁ לבניו מה שאין לו:

ו) **והנה** אף שאח"פ ניתן לו כתב חזקה ומחלו לו על העבר הנה מלבד שכפי הנראה לא הסכימו בזה רוב הקהלה כמבואר למעיין בכתב הנ"ל, אמנם אף אם הי' בהסכמת רוב הקהלה לפענ"ד אין בזה ממש כלל דכיון שכבר נתקבל הרב השני זה כמה שנים ונטל חלקו בהכנסה ובנשיאות כמש"ל הנה ל"מ אם אופן הורדתו הי' כפי אופן הא' ששוב לא הי' דינו בהחזרה א"כ כבר החזיק הרב הנ"ל בחלקו ע"פ ד"ת ובודאי שוב אין ביד שום אדם להורידו מנשיאתו וכ"ש לקפחו מפרנסתו על לא חמס בכפיו כמובן, אלא אף אם היה אופן הורדתו ע"פ אופן הב' דבכה"ג י"ל כיון דהי' בידם להחזירו א"כ אין חזקתו בזה כלום וכמבואר בהא דר"ג דאף שכבר נתמנה ראב"ע החזירוהו לר"ג מ"מ כיון שבאמת לא החזירוהו בחייו א"כ תיכף כשמת ונשאר מופקר בודאי זכה בו הרב הנ"ל ושוב לא הי' בידם ליטלו ממנו, ועוד דכיון דבאמת לא החזירוהו א"כ איגלאי מלתא למפרע דשפיר החזיק בזה ושוב אין כח ביד שום אדם להורידו, ועוד דהא מבואר בש"ע (בסי' נ"ג) דלאחר שהורידוהו שוב הו"ל כתחלת קבלה ואפילו המיעוט יכולים למחות ואם כן בודאי הרב השני הנ"ל הי' לו כמה וכמה בע"ב מצדדיו ובודאי שלא נתרצו לקפח פרנסתו וכבודו (ובפרט שבאמת המה היו מחשובי הקהלה וגם רובא) ועוד כפי שהכתב הנ"ל נעשה לבעל נכדו הנ"ל והוא לא קבל עליו את משרת הרבנות ושוב ח חזר הדבר ליושנה אם כן ממילא נתבטל הכתב הנ"ל וגם מאז והלאה החזיק בזה הרב השני הנ"ל כד"ת ושוב אין להם בזה שום טענת חזקה כלל:

ו) **ואף** אם נניח להם שבאמת לא נתקבל הרב השני כ"א לסייע את הרב הנ"ל (אשר באמת ז"א כלל כנודע לכל באי שערי הקהלה הנ"ל שהרב השני באמת נתקבל לרב גמור

בהסכמת כל הקהלה ובפקודת אדמו"ר זצוקלה"ה והקהלה היתי' נחוצה לזה) מ"מ הא מבואר בא"א בס"ס נ"ג דאף שבנו קודם מ"מ המסייע לא נדחה ממקומו יע"ש, וא"כ אף לפ"ז אין להם במה שהחזיק הרב השני הנ"ל שום טענה כלל דאף אם הקהלה נתנו להם כתב ע"ז מ"מ אין בכחם ע"ז כיון שהוא נגד הדין ועפ"ז נתבטלה גם כן טענתם נגד הרב שהוא כעת בקהלה הנ"ל שהי' רק שכיר אצלם, כי הנה מלבד שכבר ביארתי שכל עיקר חזקתו בנוי על קורי עכביש ובפרט במה שכבר ניטל בחייו והחזיקו בו כמה רבנים מכבר שבזה בודאי אין להם שום ענין טו"מ, ואף גם זאת שגם זה אינו אמת שנשכר להם כי באמת לא בא להקהל' בכחם וברצונם וראי' ברורה לזה שבעת שבא להקהלה קבלו גם המה איזה סך קצוב לשבוע ואח"כ נתקלקלו יסודי השכירות ונתנו לו לבד ועשו בזה איזה השתדלות בקהלה וגם אצל אדמו"ר זי"ע שלא ישב בהוראה עד שיתנו להם השכירות ולא יכלו לפעול ואם הי' רק שכיר אצלם בודאי דלא הי' ביכלתו להשיב כ"א ברצונם כמובן, מ"מ אף לפי כל טעותם ודבריהם הנה מבואר בא"א שם דאין בכחם לדחות את המסייע כלל דבכל כה"ג אמרינן דמסייע יש בו ממש ואין נדחה ממקומו (יע"ש באו"ח בס"ס נ"ג) וכן נלפע"ד באמת דהא אף לדעת הסוברים דיש בכה"ג דין חזקה מ"מ עיקר יסודו מהא דבנו קודם וא"כ היינו דוקא היכא שעתה צריך לקבל את השני בזה שפיר י"ל דבנו קודם, משא"כ היכא שהשני כבר נתקבל ואתחזק בודאי שא"א לדחות אותו מטעם קדימת בנו, ובפרט בנ"ד דבלא"ה דעת מהרשד"ם והרמ"ע והמ"א והש"ע הרב דאין בזה דין חזקה כלל ודעת הא"א דעכ"פ בבנים קטנים אין להם שום טענת חזקה וכ"ש בנ"ד שהי' לו מי שירש חזקתו ולא רצה דבכה"ג לית דין צריך בשש דאבדו חזקתן לגמרי:

ח) **גם** במה שרוצים לסגור על בני הקהלה שלא יהי' להם רשות לפסוק עם שום אדם בעד רח"ש וסה"ג כ"א שכולם יצטרכו לילך רק אצלו, לפענ"ד בלא"ה ליתא דהנה לפי מ"ש המהרי"ק הובא ברמ"א ביו"ד שם דאף ברב אכסנאי הרשות בידו לסד"ק היכי שנותן השכר לרב הקבוע וא"כ כ"ש וכ"ש בנ"ד שגם הרב השני באמת הוא קבוע בקהלה וגם יש לי חלק בהכנסה זו, ובפרט דבלא"ה נראה מפשטות דברי הרמ"א שם דאין בזה שום הסגת גבול כמש"ל וא"כ עכ"פ דבכה"ג שיתנו לו חלקו בזה בודאי דלית דין צריך בשש דאין בידם למחות בזה, ומה שטוען כיון שיש לו בזה חלק קטן לכן לא יקח מן הבע"ב כראוי, הנה דבריהם נסתרין מדברי המהרי"ק הנ"ל דהא שם באמת לא הי' לו שום חלק כלל א"ו דאין זה כלום כמ"ש בתה"ד דעל גוף ממון זה אנו בושים ובפרט להרבות בזה כמ"ש בש"ע דכל דיין שמרבה שכר הסופרים הרי הוא בכלל הנוטים אחר הבצע רח"ל)

יעו' בחו"מ סי' ט' סע"ד, ובפרט היכי דרוב בני הקהלה אינם מוסכמים ע"ז שיהיו כולם כפופים רק אצלו ויש להם טעם הגון דאם יהי' כן יוכל ליקח מהם כל מה שירצה כיון שלא יהי' רשות לשום אדם לסד"ק וגיטין בלעדו וכבר נכוו בזה בגחלת א"ז, ובפרט אותם הבע"ב שהמה ממנגדיו והוא יודע מזה בודאי לא יתרצו בזה בשום אופן מטעם הנ"ל כמובן:

ט) ומעתה כיון דברירנא דמכח חזקת א"ז אין לו שום צד זכות בהסך מן ההכנסה שהוחזקו שאר הרבנים וכן בענין הנשיאות וא"ז בעצמו כבר ניטל ממנו בעודו בחיים חיותא, הנה נשאר עדיין לברר פרט אחד, במה ששמעתי שהמה טוענים שגם עתה הרשות בידם ליתן לו את ההורמנא מטעם שהמה הרוב נכבדי העיר ועשירי עם ואף גם זאת שלפי דעתם הנה הרב הב' לא הוחזק בזה כלל מטעם שהי' בדעתם לקבל רב אחד שהוא יהי' אב"ד ויהי' שייך לו כל ההכנסות ומה שקבל עד עתה הוא רק מטעם שלא הי' עדיין שום רב בקהלה ונתנו לו שכרו בעד סד"ק וסה"ג אמנם עתה שאינם צריכים לדידי' הרשות בידם לעשות בזה מה שירצו:

הנה טעו בזה טעות גדול (א') דאף אם נניח להם כן דגם הרב הנ"ל לא הוחזק בזה ועתה הוא תחלת הקבלה לשניהם הנה אף שכתב בשו"ת מהרשד"ם באו"ח בסי' ל"ז דעשירי העיר הם הנקראים פני הארץ ושאר העם נקראים אחורים ואין מן הראוי שהאחורים יהיו מנהיגים לפנים, והנה עיקר יסודו בזה הוא ע"פ דברי הש"ס (יבמות ט"ו) ע"פ מ"ד דב"ש עשו כדבריהם דאף דב"ה היו רוב מנין מ"מ כיון דב"ש מחדדי טפי הו"ל רוב בנין, והנה הן אמת כפי הנראה בש"ס שם (בדף ט"ז) דהעיקר כמ"ד דעשו ב"ש כדבריהם אלמא דרוב בנין חשוב מרוב מנין, אמנם לפענ"ד דבריו צריך עיון די"ל דכ"ז קודם שיצא הב"ק אבל לאחר שיצא הב"ק דהלכה כב"ה כבר הוכרע דאזלינן בתר רוב מנין ולא בתר רוב בנין (ועי' בתוס' שם דף י"ד ד"ה ר' יהושע בתי' הב' במ"ש לחלק בין ב"ק דר"א לב"ק דב"ה דהתם בדר"א הו"ל נגד הרוב משא"כ הכא גבי ב"ה דהוה רובא יע"ש) וכן נראה להדיא דעת הג"א בריש ע"ז כמ"ש המהרשד"ם עצמו דהא כתב דאם אחד גדול בחכמה והב' במנין הולכין אחר רוב מנין, ומ"ש שם דהרא"ש לא סבירא לי' כן ממ"ש דצריך להיות גדול בחכמה ובמנין הנה המעיין בש"ך בס"ס רמ"ב במה שפי' דמ"ש בחכמה ובמנין ר"ל או מנין א"כ אין בזה שום מחלוקת, וכן נראה להדיא דעת הד"מ וסמ"ע שם יע"ש ובחו"מ סי' כ"ה, וכ"נ להדיא דעת הרמב"ם והסמ"ג והג"מ שהובא בש"ך שם דלא ס"ל לחלק בין קטן לגדול אלמא דלא אזלינן בתר רוב בנין אמנם מדברי הרא"ש נראה דעכ"פ בדליכא רוב מנין אזלינן שפיר בתר רוב בנין וכדעת הרשב"א וכ"כ בתה"א

להרמב"ן דבשוים הולכין אחר החכמה ואף על גב דליתא הכי בדין סנהדרין וכו' (ר"ל דבסנהדרין אין הולכין אחר החכמה כ"א אחר רוב מנין) אבל הכא שומעין לחכם וכו' מיהו אחד במקום ב' כיון שכולם רופאים ויודעים במלאכה זו אין דבריו של יחיד במקום ב' עכ"ל, ומ"מ נראה מדבריו דבאם הוא מופלג בחכמה יש לחוש לדבריו להחמיר אף במקום ב' ונסתייע לזה מהא דב"ש דמחדדי טפי יע"ש [ומזה משמע דס"ל דבהא דב"ש באמת עדיין לא הוכרע לגמרי מהב"ק] ויעו' בטור או"ח בסי' תרי"ח ובב"י שם במ"ש בשם הר"ן דמשמע מדבריו כמ"ש הרשד"ם הנ"ל ויעו' בש"ע שם סע"ב שהרמ"א הכריע בזה כדעת הטור דאף בשוין אין הולכין אחר הבקי ויעו' בב"ח ובמ"א שם שכ"ה גם כן דעת הרא"ש שם הן אמת דלכאורה יל"ע ממ"ש כאן דמשמע דבשוין עכ"פ הולכין אחר החכמה ויעו' בטור במ"ש בשם הר"מ ובמ"ש הד"מ שם לפרש בזה דהר"מ ס"ל כדעת הר"ן דהולכין אחר הבקיאים אף נגד הרוב וגם זה צ"ע ממ"ש הש"ך כאן דלדעת הר"מ אין לחלק בין גדול לקטן ואף לפמ"ש המ"מ שם לפרש דעת הר"מ דדוקא בשוים הולכים אחר הבקי ג"כ לכאורה צ"ע לפמ"ש הש"ך דלהר"מ אין לחלק כלל בין קטן לגדול אכן לזה י"ל דהוא ע"פ מ"ש הכ"מ שם בתי' הב' דהר"מ מסופק בזה ולכן כתב כאן דהולכים אחר הבקיאים ור"ל להקל בס"נ ומ"מ צ"ע דמסתימת דבריו נראה דהולכים אחריהם אף להקל ויעו' במחה"ש שם במה שרצה לפרש דעת הרמב"ן דמ"ש בשוים הולכים אחר הבקי ר"ל דוקא במופלג בחכמה ואח"כ כתב בשם הב"ח דאף בסתם בקי גם כן הדין כן, והנה המעיין ברמב"ן שם יראה להדיא דמיירי אף באינו מופלג דהא במופלג כ' שם דיש להחמיר אה נגד הרוב יע"ש ויהי' איך שיהי' עכ"פ מבואר דעת הרמ"א וכל האחרונים דנגד הרוב אין הולכים אחר הבקי:

ומ"ש הרשד"ם עוד שם לחלק דאף למ"ש הג"א הנ"ל היינו דוקא במקום שגם הצד השני הם ג"כ חכמים משא"כ היכי שאינם חכמים כלל גם הוא יודה ע"ש, הנה זה דוקא בדבר הלכה משא"כ בנ"ד לקבל איזה רב שפיר י"ל דאף המון עם כל שיודעים בטוב ענין התנהגות העולם ואינם מתרצים ברצי כסף ומכוונים לומר דעתם באמת בענין זה אף שבענין הלימוד המה סומכים על אחרים והמה רוב מנין בודאי דיש להם דין רוב גמור ואף לפמ"ש הרשד"ם הנ"ל שפיר י"ל דבנ"ד באמת הו"ל רוב בין בחכמה ובין במנין דהא באמת מבינים כל ענין זה בטוב, וגם במ"ש עוד שם דהעשירים נחשבים ג"כ רוב בנין מטעם שהעושר קרוב למעלת החכמה, הנה בזה בודאי דבריו צ"ע דבשלמא באם הוא רוב בנין מטעם החכמה שפיר י"ל דהמה מבינים בודאי יותר הענין מהמון עם הרבים משא"כ בעושר הן אמת דלפלא על הג' מהרשד"ם מדוע לא נסתייע לזה מדברי הרא"ש

בתשובה והובא ברמ"א בחו"מ סי' קס"ג סע"ג דבכל מה שגובים לפי ממון העשירים חשיבי רוב וא"כ ה"ה לענין מינוי חכם דודאי דמי לשכר הש"ץ שכתב הרמ"א שם, אמנם למ"ש הסמ"ע שם דהיינו דוקא לענין שאין רוב העניים יהי' ביכולתם לכוף את העשירים לדעתם אמנם גם המה אינם יכולים לכוף את רוב העניים לעשות דוקא כדעתם או דהו"ל כמחצה על מחצה וצריכים להתפשר עמהם, א"כ ה"ה בנ"ד ממש אף אם נחליט כדעתם דהמה נכבדי העיר ועשירי העם והרבנים הנ"ל לא הוחזקו עדיין מ"מ עכ"פ צריך להתפשר עם הרבים שהמה מצדדי הרב הנ"ל וכ"כ להדיא הג' בעל צ"צ (הובא בפ"ח שם סק"ד) דאף בענייס וגם אינם בני תורה מ"מ אין לדחות דעתם וצריך להיות רוב מנין ורוב בנין בהסכמה אחת (ויע"ש דפי' כן דעת הרא"ש ועפ"ז אפ"ל דס"ל במ"ש הרא"ש בע"ז דצריך להיות גדול בחכמה ובמנין היינו דוקא תרתי כדי שיהי' רוב מנין ובנין ויל"ע):

שוב עיינתי במהרשד"ם דאפ"ל דכל עיקרו שם אינו אלא לסתור דלא נימא דאזלינן בתר העניים לבד, אמנם באמת גם הוא יודה דלא אזלינן ג"כ בתר דעת העשירים לבד וכמ"ש הרמ"ע וצ"צ הנ"ל וכ"נ להדיא ממ"ש בסוף והעיקר לילך אחר רוב מנין כשיהי' רוב בנין אלמא דצריך שניהם דוקא ושוב מצאתי בצ"צ שם בהגה מבן המחבר שהביא דברי הרשד"ם הנ"ל והעלה ג"כ דע"כ לא אמרו בש"ס יבמות דעשו ב"ש כדבריהם אלא דמעלת מחדדי טפי שוה למעלת הרוב שאינם מחודדים כ"כ משא"כ לומר דיהי' עדיף מרוב זה ודאי אינו יע"ש [והנה בגוף מה שהעיר על דברי הצ"צ ממ"ש הרשד"ם כבר כתבתי דבאמת אין דבריו מוסכמים] גם במ"ש בפשיטות דמעלת מחדדי טפי שוה למעלת הרוב הן אמת שכ"נ ג"כ ממ"ש הרמב"ן בתה"א שם דבכה"ג הו"ל ספיקא כמש"ל (אכן מדבריו נראה דצריך שיהי' מופלג בחכמה מהאחרים משא"כ באם אינו מופלג בודאי הדבר ברור דאזלינן בתר רוב מנין) אכן לסברא הא' שהובא ברמב"ן שם והסכים לזה הר"ן שם נראה דבאמת בכה"ג אזלינן אחר החכמה בין להקל ובין להחמיר יע"ש משמע דעדיף מרוב מנין :

ועוד נלפענ"ד דבנ"ד באמת העומדים מצד הרב הנ"ל הו"ל רובא אפי' לפי הממון ע"פ מ"ש בצ"צ שם בסי' א' דאם המה נותנים רוב הממון להרב או להש"ץ נחשבים ג"כ רוב אף לפי בנין א"כ ה"ה בנ"ד דהא העיקר מה שאנו מדיינים הוא מן ההכנסות מרח"ש וסה"ג וזה מובן שהעניים המה רובא דרובא בודאי מהם יהי' ג"כ רוב ההכנסה אף שהמה נותנים רק מעט והעשירים נותנים הרבה, ואף אם נאמר דלענין הנשיאות צריך להשגיח על עיקר השכירות והספקת הרבנים הנה גם בזה המה הרוב כפי שידוע שיסוד השכירות בהקהלה הוא מן ההוספה על שחיטת העופות וכן מן המרחץ ובין כך ובין כך גלוי

וידוע שמהעניים תפול יותר מן העשירים כנודע וא"כ הוה הם רובא, וכ"ז אף לפי דרכם שהמה הרוב מנכבדי העיר אבל באמת גם זה אינו שגם מצדדי הרב הנ"ל איכא טובא עשירי עם ומביני מדע ונושאים בעול הצבור ואדרבה צדדיהם המה רק ממקורביהם ומבני משפחתם אשר המה נוגעים בדבר ואינם אומרים דעתם באמת לש"ש וצדדי הרב הנ"ל באמת אין להם שום נגיעה וקורבה רק שאומרים לפי דעתם והבנתם באמת, הא חדא, (ב') ע"פ מ"ש הריב"ש דכל מי שהחזיק באיזה שררה אפילו מעצמו שוב אין ביד שום אדם להורידו וא"כ אף אם נחליט כדעתם שהי' בלבה כן מ"מ כל כי האי הו"ל להתנות עמו שבאם יבוא שום רב לא יהי' לו טענה מזה וכל שלא התנו שוב הו"ל חזקתו בסתם עכ"פ כמו שהחזיק באיזה שררה מעצמו ושוב אין בידם להורידו ח"ו אף אם הי' גדול ממנו ובפרט לאחר שבאמת ראה וידע שאף בימי הרב המנוח הנ"ל ג"כ הנהיג הרב השני את נשיאתו ברמה וקבל ההכנסה מדעתו ומדעת כל הקהלה ואם כן לא הוה ליה למסיק אדעתו שעתה יתרצו באופנים אחרים, ובפרט לפי מה שסיפר לי אדמו"ר נבג"מ זצ"ל שבפירוש אמרו והבטיחו לו אנשי הקהלה שיהי' לו איזה חלק בההכנסה מרח"ש וסה"ג וא"כ בודאי לאו אדעתי' למשקל ממנו כיון שהוא עיקר ויסוד פרנסתו וא"כ שוב הדר דינא דמעלין בקודש ולא מורידין ח"ו, ובפרט שגם עתה אין דעת הרוב מהקהלה לגרוע חלקו וזכותו הן בהפריצענטין והן בהנשיאות ואדרבה המה מתרעמים על היורשים הנ"ל שלא הי' בידם למכור כלל חלקו בודאי ואף על שאר הפריצענטין שקבלו עד עתה הנה לפי דעתם באמת לא הי' בידם למכור מטעם שהכל הי' שלא ברצונה והסכמתם ומה גם שכבר קבלו שכירות והכנסה זה כמה שנים הם טוענים שאף לפי המורגל שהי' להם איזה טענת חזקה וכפי המנהג במקומות אלו שעושים מו"מ באלו הדברים ומוכרים אותם זל"ז [אף שבאמת אין לזה שום שורש ויסוד על פי דתה"ק] הנה כבר קבלו שכרם עשרה פעמים במשך זמן הנ"ל, ובפרט לפי ששמעתי מיורשיו שנכתב בצוואת הרב הנ"ל ששם אותה באלף רו"כ והנה כבר קבלו אותם אף עם עיסקא כפי הנהוג כנודע כי זה קרוב לשמונה עשרה שנה אשר קבלו כמה שנים סך שמונה או ששה רו"כ לכל שבוע עם חלק גדול מן ההכנסה וגם קבלו כמה שנים סך ארבעה או שני רו"כ עם שבעים פריצענט מן ההכנסה וא"כ איך מכרה אותם בלתי רצונם ובפרט באופן לעשות לרב השני איזה מגרעות אפילו כמלא נימא אשר שמש אצלם זה כמה שנים ואין להם עליו שום דבר ולכן אין במעשיהם כלום:

י) **גם** בנידון שאר ההכנסות כגון מהקלפות ומן הרחיים כפי שלא קבלו מזה דבר זה כמה שנים הן בפני הרבנים שהיו לפניו והן זה שמונה או עשרה שנים אשר בפניו ומאין

יבוא עזרם למכור אותם כעת לאיש אחר במה שכבר אבדו חזקתם מזה זה זמן כביר ואף גם זאת בלי דעת רוב הקהלה, גם ממכ"ח אף שבשנה הראשונ' נתן להם הרב הנ"ל מזה חלק אך הי' זה בחיבה שבא לשם בר"ח אדר ולא ידע עדיין מנהג הרבנים שקדמו לפניו אך בשנה הב' לאחר שנתודע לו כי הרבנים הנ"ל לא נתנו להם מזה כלום (ואף שרב אחד הי' ממחותנם) ולכן גם הוא לא נתן להם וא"כ גם בזה אבדו חזקתם זה זמן כביר, ועוד כפי שאמרו לפני כמה בע"ב מנכבדי העיר בתו"ע שגם הרב המנוח בעצמו לא הי' כותב שטמ"כ כ"א אצל בעלי הרחיים אמנם שארי השטמ"כ חמץ הי' רק אצל שארי הדיינים וא"כ בלא"ה אין להם בזה טענת חזקה כלל:

יא) בנידון ההכנסה מהכשר הזאוואד הנה כפי שלא הי' ענין זה בפני אבותיו כלל בודאי אין להם שום טענת חזקה כלל כיון דלא הו"ל דבר המצוי כנודע, שזה כמה שנים אשר הגראפין לא נתרצו לזה א"כ לא אסקי בני הקהלה אדעתייהו להשתעבד ע"ז, ועוד מטעם שהוא של עכו"ם ואין בכח הקהלה לשעבד ענין כזה שאינו ברשותם לכופו ע"ז וגם אינו בתוך העיר רק הוא חוץ לעיר והו"ל כמו מעלמא אתי ולעלמא אזיל דאין בזה שום טענת השגת גבול כמבואר בב"ב שם ואף דמבואר שם דדוקא ביומא דשוקא שרי הנה ל"מ לשיטת הר"מ וסיעתו דביום השוק אף לבני העיר שרי למכור מטעם דאזלינן בתר רובא ורובא מעלמא אתי ה"ה בנ"ד כיון דודאי עיקר עשיית הציקער הוא לעלמא דבשביל סך מועט שנצרך לקהלה בודאי לא היו עושים אותו כמובן ממילא הו"ל כמו יומא דשוקא הנ"ל, ואף לדעת התוס' וסיעתם לפמ"ש הב"י בחו"מ בסי' קנ"ו דאף ביום השוק אסור למכור לבני העיר מ"מ י"ל דיודו בנ"ד כיון דעיקר הענין נעשה לעלמא וגם הוא חוץ לעיר ובפרט למ"ש הדו"פ שם דבסחורה גם התוס' יודו לר"מ יע"ש ועוד דכ"ז בבר מתא אב"מ אחריתי משא"כ היכי דשייך בכרגא דמתא או בת"ח דיש בזה מטעם קנאת סופרים בודאי דאין בידם למחות וכמש"ל, ועוד כיון שמכל ההכנסות קבלו עד עתה חלק ומזה לא תבעו כלל והו"ל הודאת בע"ד שאין לה בזה שום טענת חזקה כלל וא"כ באיזה כח יוכל הרב הנ"ל לתבוע חלק מזה כיון שהוא רק בא מכוחה, ויש להאריך בזה אלא שאין הפנאי מסכים עמדי, ועי' בח"ס חו"מ סי' קי"ח בנדון רב שרצה לקפח פרנסת הדיין מהכשר הצוקער והעלה דיש בזה איסור מטעם עני המהפך בחררה, ויל"ע דאף דאין בזה מטעה יורד לאומנית חבירו, כמ"ש בשים ב"ב הנ"ל וכמש"ל היינו דוקא היכא עדיין לא הופך בה כמו בהא דהתם משא"כ היכי דהיפך בדבר, זה ממש בודאי אסור, ולפ"ז ה"ה בנ"ד אף אם הי' בפני אבותיו מ"מ אם בתחלה כשנתחדש ענין ההכשר הנ"ל קבלו איזה רבנים אחרים אין בזה שום איסור מטעם יורד לאומנות משא"כ עתה. שהוחזק בזה זה ג'

שנים בודאי דהרבנים החדשים אסורים לנגוע בזה מטעם עני המהפך ואף נאמר דבאמת אם הי' בפני אבותיו הי' בזה חששא דאיסור השגת גבול מטעם שהוא מהסביבה שלו (אף שבאמת הרבה יש לדבר בזה וכ"כ בזה במק"א עד היכן יש לשער בזה ומה גבול יש ליתן בזה) מ"מ בנ"ד כיון שבאמת לא נעשה בפניו וזכו בזה הרבנים הנ"ל בודאי דשוב אסור להסיג גבולם בזה:

יב) כפי שעד הנה אף שלא קבל הרב הנ"ל כ"א סך שלשים פריצענט מסד"ק מ"מ כיון שהבע"ב היו יודעים מזה שאין לו כ"א סך מועט בהפריצ' הנ"ל נתנו לו כמעט כולם בעד שכ"ט איזה סך חוץ הפריצ' הנ"ל איש איש לפי ערכו ועפ"ז היו עולים הסך שלשים פריצ' לערך חמשים או ששים פריצ' כנודע לכל באי שערי הקהלה הנ"ל וכמו כן בסה"ג אף שלא הי' לו כ"א סך ארבעים פריצ' מ"מ ע"פ רובא דרובא הי' איזה ענין טו"מ בין הזוג והי' צריך להשוות אותם או לעשות איזה כתבים ביניהם כמו בענין החזקת איזה ילד וכדומה וכן בעד מעב"ד לאיש או לאשה והי' לו מזה ג"כ שכ"ט אשר בודאי ע"פ הרוב הי' עולה לערך סך ששים או שבעים פריצענט, ועתה לאחר שנתקבלו הרבנים הנ"ל בודאי לא יהי' לו הדברים הנ"ל וגם בשאר ההכנסות מנידון כתיבת כתבים והשלשות ומכ"ח ושא"ד שבין אדם לחבירו בודאי נתמעטו מטעם ריבוי הדיינים כמובן וא"כ בודאי לפי המבואר בש"ס (כתובות דף ק"ה) דאם לא הספיקו אף אם לא רצו מוסיפין להם יע"ש, וא"כ כ"ש בנ"ד שהוא בגרמם בודאי מחויבים עכ"פ להוסיף לו בסך השכירות כנגד מה שגרעו מהספקתו בנידון הענינים הנ"ל ועכ"פ לא פחות מן סך שני רו"כ לשבוע בכדי שיהי' לו עכ"פ במה לכלכל ביתו לפי הטף, וכ"ש שהוסיפו רב אחד בלי שום צורך כלל לפי דעת רוב הקהלה כנודע שרוב בני הקהלה מודים ואומרים ששני רבנים בודאי הי' די כפי צורך הקהלה והמה ברצונם להיטב לאחד מבני משפחתם עשו רב שלישי, והנה בנידון מה שגרמו היזק לכל הקהלה לסבול בעול השכירות שלו אין רצוני להאריך אך עכ"פ במה שנוגע להרב הנ"ל עכ"פ בודאי המה מחויבים ע"פ ד"ת לעשות לו איזה הטבה בנידון השכירות בכדי שלא לקפח פרנסתו, (ומה שטוען הרב הנ"ל שיש לו איזה חזקה הנה מלבד שע"פ ד"ת לפענ"ד אין לו שום טענת חזקה מטעם שהוא הי' קטן וגם נשאר מאביו זקנו בן שהי' ראוי למלאות מקומו וכמש"ל בזה) הנה נוסף לזה כי כפי שאמרו לי כמה בע"ב מנכבדי הקהלה שהאלמנה אמו של הרב כבר התפשרה עם הקהל וקבלה כל דמי חזקתה וזה הי' בהשתדלות קרובי הרב, וגם הבנים הנ"ל היו אז מסומכים על שולחנה והי' לה בודאי דין אפוטרופוס שלהם (כמבואר בהא דיתומים שסמכו אצל בעה"ב) וכן העידו לפני כמה אנשים כי מידם קבלה המעות הנ"ל וכן סיפר לי רב אחד

מהסביבה שזה איזה שנים אמר לו זקן אחד מראשי הקהלה שכבר גמר עם חזקת שאר הרבנים ושילם להם עפ"א, הנה מכ"ז בודאי נראה שכבר קבלה בעד כל דמי חזקתה אף לפי מנהג העולם שיש בכה"ג איזה דין חזקה) וא"כ אף אם עתה שכבר נתקבל שלא בהסכמת רוב הקהלה אף אם נחליט שלא להורידו מטעם שלא להרבות המחלוקת מ"מ עכ"פ היינו דוקא באופן שלא יהי' לו נגיעה בפרנסתו וזה בודאי דבר שא"א אם לא באופן שכתבתי לעיל, ובפרט לפמ"ש בח"ס חו"מ סי' קס"ו דאף בנתוספי ב"ב של הרב מחויבים להוסיף לו וכמו שנראה באמת מלשון הרמב"ם בפ"ד מהל' שקלים א"כ בלא"ה ע"פ שורת הדין צריכים להוסיף לו כנודע:

יג) ומעתה נדבר בנידון ששמעתי שיש להרבנות הנ"ל כמה וכמה כתבים מבני הקהלה על חזקתה והנה הכתב שנתנו לה בעת פטירת הרב בודאי לפענ"ד אין בו ממש מכמה אנפי, א' מטעם כיון דעיקר הכתב כפי הנשמע הי' על חתנו בעל נכדו הנ"ל וכיון שהוא לא קבל ע"ע את משרת הרבנות א"כ שוב נתבטל כל הכתב, ב' מטעם שבאותו זמן כבר הי' הרב שנתקבל בחיים חיותו מוחזק ע"ס ארבעים פריצענט מן ההכנסה וגם הי' לו חלק בנשיאות וא"כ בודאי מאן מרמי מידו דהא בפירוש אתמר דאין כח ביד שום אדם להורידו ומעלין בקודש וא"כ אף אם הי' בכוונת הבעה"ב ליתן כל הרבנות לה אין בזה שום ממש כלל, ובפרט שודאי יותר נראה העיקר בכוונתם דלא זכו לה בחותמיהם כ"א במה שנשאר אחר חלקו של הרב הנ"ל דודאי מסתמא צריך לדון אותם לכף זכות שעשו כפי הדין ולא נגד שורת הדין, ובפרט דאל"כ לא יהי' בזה שום ממש וקי"ל דאין אדם מוציא דבריו לבטלה אכן בנידון הכתב שנתנו לה אחר שנסע הרב השני על כל החזקה הנה בזה לכאורה יל"ע טובא דהנה באותו זמן לא הי' באמת בהקהל' שום רב שיהי' מוחזק וגם כפי ששמעתי שהי' שמה אסיפה מהרבה בע"ב וחשובי הקהל וגם כפי הנראה לכאורה הי' בזה תקנת הקהלה כפי ששמעתי שהרב בעל נכדו הנ"ל הוכרח עי"ז להנהיג הקהל' איזה זמן עד שיקבלו להם איזה רב והוא בודאי צורך הקהלה :

אכן לאחר העיון בזה גם זה אינו דהנה כבר נודע דעת ר"ת ומהר"מ וסיעתם דאין כח ביד טובי העיר או ביד רוב הקהל לכוף את המיעוט אם לא בדבר שכבר הסכימו עליו או שיש בזה איזה מגדר מלתא במילי דשמיא וכמ"ש מהרי"ק בשורש ק"פ דאף בברירת ראשים וממונים אין ביד הרוב לכוף את השאר ע"ש, ואף לדעת הראבי"ה כבר כתב המהרי"ק שם דהיינו דוקא באם שנתבררו הראשים מדעת כולם וא"כ אף לדעת הראבי"ה הנ"ל כיון שאותם הבעה"ב אף שהם מחשובי הקהל מ"מ כל שלא נתבררו מתחלה בהסכמת הקהלה אלא שמעצמם נטלו לעצמם שררה בכך אין במעשיהם כלום, וכן נראה להדיא

דעת הרמ"א בחו"מ בסי' ב' דעל מ"ש המחבר דטובי העיר היינו שהמחום עליהם ע"ז הביא דעת ר"ת ודעת הראבי"ה וסיים דהולכין אחר המנהג הרי להדיא דאף בהמחום עליהם הו"ל ספיקא דדינא ואזלינן בתר המנהג, ומשמע מזה דהיכי דליכא מנהג ברור פסקינן דהעיקר כדעת ר"ת, , וכ"כ בנוב"י סי' כ' דעל טובי העיר להביא ראי' על המנהג וא"כ כ"ש בנ"ד דהוה לריעותא דלא המחום עליהם וגם אין כאן מנהג ידוע:

הן אמת דלפענ"ד גוף דברי המהרי"ק שם לכאורה צ"ע דהנה במה שהשוה דעת ר"ת ודעת מהר"מ דבין טובי העיר ובין רוב הקהל אינם יכולים לתקן שום דבר אף במה שהוא לתקנת הקהלה כ"א באופן שהי' הסכמה ע"ז מתחלה מדעת כולם יע"ש, דהנה המעיין בתשובת מיימוני בהל' קנין סי' כ"ז העתיק בשם מהר"מ עצמו דאם יש איזה קטטות הולכין אחר הרוב בכ"ד הן בבררות ראשי' והן להעמיד חזני' וכדומה ואם ימאנו המיעוטי' הרשות ביד הרוב או ביד מי שיתמנו מפי הרוב לכוף אותם בין בד"י ובין בדא"ה ע"ש, הרי להדיא דדעת מהר"מ כמ"ש הראבי"ה וכ"כ בשה"ג שעל המרדכי בשמו ע"ש ועפ"ז י"ל ע"כ על הרמ"א בש"ע דהנה בריש סי' קס"ג העתיק דברי מהר"מ דאזלינן בתר רובא וכן בי"ד סי' רכ"ח סתם כדעת המחבר דאין מועיל מחאת היחידים והמיעוט נגרר בע"כ אחר הרוב וכאן בסי' ב' העתיק דברי הר"ת ועושה מזה ספיקא דדינא, ויעו' באו"ח בס"ס נ"ג דפסק המחבר ורמ"א כדעת המהרי"ק בשם ר"ש דאף יחיד יכול לעכב בתחלת המינוי וזה ג"כ צ"ע דהא המעיין בתשובת מהר"מ הנ"ל כתב להדיא דגם במינוי חזנים הולכים בתר הרוב והמהרי"ק לשיטתו דס"ל לעיקר כר"ת א"ש, משא"כ לדעת הש"ע, שוב ראיתי דאפ"ל דמ"ש במהר"מ חזנים היינו משמש בבהכ"נ כנודע דחזן מקרי ג"כ שמש (יעו' בפ"ד דסוכה מ"ד במ"ש הרע"ב ויעו' בפ"א דשבת מ"ג ובתי"ט שם) משא"כ בש"ץ די"ל כמ"ש ר"ש דא"י להיות שלוחו בע"כ וצ"ע, וראיתי בשו"ת מהרשד"ם ביו"ד סי' קי"ז שהביא דברי המהרי"ק ודברי הרא"מ שתפסו כדעת ר"ת ומהר"מ הנ"ל ותפס עליהם דדבר זה במחלוקת שנויה דדעת הרמב"ן והרשב"א והריטב"א דהרוב יכולים לכוף את המיעוט וכ"ה דעת רש"י בתשובה יע"ש, והנה במ"ש בשם הרשב"א הנה אף שבאמת מבואר בהרבה תשובות כן אמנם המעיין בב"י סי' רכ"ח במ"ש בשם תשובת הרשב"א ח"ג סי' ד"ש שכתב וז"ל שאין ההסכמה הולכת כ"א מה שיסכימו כולם ואפילו הולכת אחר הרוב וכו' הרי דלא ברירא לי' כ"כ דבר זה, ועי' במהרי"ק בסי' קפ"א במ"ש דהרשב"א, פליג עם ר"ת ומהר"מ בהא דכשאין החמרין ע"ש ובמהרשד"ם שם, גם במ"ש להוכיח דהרא"ש ש"ל כרשב"א יע"ש הנה לפלא מדוע לא הל הרגיש דהרי הם דברי מהר"מ עצמו דס"ל להדיא כדעת ר"ת גם במה שנדחק שם לתרץ שיטת ר"ת

מהא דאחרי רבים וכתב דגם לדעת הרא"ש אינו רק אסמכתא בעלמא עי"ש דבריו צע"ג דהרי המעיין שם בכלל ששי סי' ה' שכ' וז"ל דע כי על עסק של רבים אמרה תורה אחרי רבים להטות וכו' לכן אמרה תורה בכל דבר הסכמה של רבים אחרי רבים להטות עכ"ל וכ"כ עוד שם בסי' ז' וז"ל אם הסכימו הקהל על דבר אין יחיד יכול למחות ועל זה אמרה תורה אחרי רבים להטות וכו' עכ"ל הרי להדיא דס"ל דבכה"ג הוה מה"ת, ויעו' בספר רביד הזהב פ' משפטים במ"ש בשם הרח"ש לחלק דבתקנות שפיר יש ליילך אחרי הרוב משא"כ בצרכי צבור ומינוים דבאלו באמת אף המיעוט יכול לעכב יע"ש, אכן ממ"ש הרא"ש כאן משמע להדיא דאף בכה"ג אזלינן בתר רובא שהרי סיים שם (בסי' ה') ועל כל ענין שהקהל מסכימים הולכים אחר הרוב והיחידים צריכים לקיים כל מה שיסכימו עליהם הרבים דאל"כ לעולם לא יסכימו הקהל על שום דבר אם יהי' כח ביחידים למחות לכן אמרה תורה בכל דבר הסכמה של רבים אחרי רבים להטות עכ"ל וכ"כ עוד שם בסי' ז' יע"ש, הרי להדיא דבכ"ד של צבור אזלינן בתר רובא מה"ת וכ"נ ג"כ ממ"ש בשם מהר"מ דאף בברירת ראשים וכדומה הולכים אחר הרוב:

ומה שנלפע"ד בזה דר"ת וסיעתו מיירי במקום שהתקנה הוא נגד הדין בכה"ג כתבו דאף הרוב א"י לכוף כיון שהוא נגד הדין בודאי יכולים המיעוטים לומר א"א מסכימים כ"א להעמיד הדת על תלה, וכ"נ להדיא מסוף דברי תשובת מהר"מ במרדכי שם שכ' אין שומעין להן לעשות תקנה שלא כתורה ע"ש, ובזה א"ש שכתבו רק דאין בזה כ"א מטעם דטובי העיר א"י להפקיר והיינו דבכה"ג בודאי לא שייך משום אחרי רבים (יעו' בב"י חו"מ ס"ס י"ג ואכפ"ל) משא"כ שאר הפוסקים מיירי במקום שהתקנה אינו נגד הד"ת שפיר כתבו דהמיעוט נגרר אחר הרוב וא"ש הך דתשובת מהר"מ הנ"ל, שוב ראיתי שכבר הרגיש בזה בשו"ת חו"י, ולמ"ש הוא מוכרח מהא דמהר"מ הנ"ל ועפ"ז א"ש ג"כ פסקי הש"ע הנ"ל כמובן, ויהי' איך שיהי' עכ"פ בנ"ד בודאי שהוא נגד הדין למסור הקהלה ביד איזה נשים שיהיו המה המושלים לקבל כל ההכנסות בודאי דאין במעשיהם כלום אף אם הי' רובא ובפרט שבאמת לא הי' בזה רובא, ועוד דהמעיין ברשב"א שהובא בב"י ס"ס רכ"ח דאף דלפי שורת הדין צריך ליילך בתר רובא מ"מ מנהג המקומות לחוש אף למחאת היחיד ע"ש וכמ"ש הרמ"א בס"ס ב' דהולכין אחר המנהג (ולפלא על הרשד"ם שלא העיר מזו) ועוד דאף לפי מה שהעלה מהרשד"ם שם עכ"פ צריך לזה שיהי' תקנת הקהלה וכ"כ דבנ"ד אדרבה יש בזה קלקלה לקהלה כמובן, ועוד הא מבואר ברשב"א בכמה וכמה תשובות דעכ"פ צריך להיות מתוך משא ומתן של כולם והסכימו לזה כמה אחרונים ויעו' במהרשד"ם ובשו"ת מהר"א ששון ברלב"ח

דאף אם יתאספו אח"כ כולם לא מהני ע"ש ויעו' בשו"ת מהרי"ט בסי' נ"ח במ"ש דאף שהסכימו כל הקהל על איזה תקנה רק שלא הי' באסיפה ביחד אינו כלום ואף ששלחו אחריו ולא בא יע"ש, ועוד ע"פ מ"ש הרשב"א בתשובה דאף אם נאמר דגדולי העצה הם כאפוטרופסים מ"מ אם מקצת מהיחידים מוחים מהני וכ"ש אם קצת מפועלי העצה מוחים בדבר, וכן הוא הסכמת הב"ח (שם בחו"מ ב') דכ"ז אם הי' שם כל טובי העיר משא"כ אם נחסר קצת יע"ש וא"כ ה"ה בנ"ד שודאי לא הי' שמה כמה וכמה מהבע"ב מהמפקחים בצרכי הקהל, ועוד דהא מבואר ברמ"א בס"ס רל"א דגם בתקנת בני העיר צריך שיהי' דוקא בהסכמת חבר העיר אין בתקנתם כלום והנה כבר נודע דבקהלה הנ"ל הי' להרה"ק אדמו"ר מראחמיסטריווקע זצוקלה"ה כתב מגידות מכל בני הקהלה איך שכל עניני רבנים ושו"ב לא יעשה בלעדו כנהוג וא"כ בודאי דינו כחכם חשוב שממונה על זה ושוב אין במעשיהם כלום כל שלא נטלו עצה והסכמה ממנו ובפרט היכי שגילה בפירוש שדעתו אינו כן דהרי תיכף כשבאו לפניו לקבל את הרב הנ"ל אמר להם במפורש שיהי' לו חלק בההכנסה הרי להדיא שלא הי' הסכמתו ליתן לה כל החזקה:

ואף דבסמ"ע שם תכריע כדעת הר"מ אלשקר וכמ"ש הריב"ש דבני העיר אין צריכים לחבר העיר וכן נראה דעת הח"ס [ויעו' בח"ס חי"ד סי' ה' והובא בפ"ת בי"ד סי' ס"ה במ"ש לצדד דכיון דיש בזה משום מגדר מלתא דאיסורא א"צ להסכמת חבר עיר, משמע קצת דאי לא הי' בזה מטעם מגדר מלתא בודאי הי' צריכים לחבר עיר, אפ"ל דשם כיון דלא הי' בזה הסכמת כל העיר דהא הי' יחידים המערערים בזה, לכן צריך דוקא הסכמת חבר עיר אי לאו מטעם מגדר מלתא ולפ"ז בנ"ד גם הוא יודה דהא באמת לא הי' בזה הסכמת כל העיר, וגם לפי מה שסיים שם דכ"ז באם אינו מוחה להדיא משא"כ במה שנעשה נגד רצונו אין בו ממש יע"ש א"כ ה"ה בנ"ד] אכן המעיין בהרשד"ם שם במ"ש בשם הריטב"א והרמב"ן והר' יונה יראה להדיא דאף בבני העיר צריך דוקא הסכמת חבר עיר והסכים לזה בהרשד"ם ע"ש וכן מבואר בב"י בי"ד סי' רכ"ח בשם תשובת הרמב"ן סי' ר"פ ע"ש, וצריך עיון במ"ש הריב"ש בשם הרמב"ן להיפך ע"ש, שוב ראיתי בפ"ת שהביא כן בשם הרבה ראשונים יע"ש, ועוד נלפענ"ד דבנ"ד כ"ע יודו דע"כ לא פליגי כי אם בסתם חבר העיר שלא נתמנה בהדיא על כך משא"כ היכי שנתמנה במפורש ע"ז וכמבואר בהכתב שנתנו לו ע"ז א"כ הו"ל כאלו התנו במפורש שלא יהי' במעשיהם בענין זה כלום בלי הסכמתו בודאי דלית דין צריך בשש דאין במעשיהם שום ממש כלל לכ"ע, ועוד אפ"ל ע"פ מ"ש באו"ח דבתחלת הקבלה אף יחיד יכול למחות מטעם שא"י להיות

שלוחם בע"כ וא"כ ה"ה בנ"ד ע"פ מ"ש המהרי"ק דסד"ק ג"כ דינו כחזן, וא"כ אף שנתנו לה כתב חזקה ונאמר דיש ממש בכתב הנ"ל מ"מ א"י למכור אותם למי שתרצה היא:

יד) אף אם נניח להם כל שטתם דיש להם חזקה והרשות בידם למוכרה מ"מ כיון דהכל מודים דא"צ בהקהלה לג' רבנים וא"כ האם אמר שבשביל אגורת כסף שיש לה על הקהלה תטיל עול כבד על הקהלה שנצטרך לסובלו עד עולם בהספקת שכירות והכנסה וכל צרכי ב"ב לאין צורך בודאי לפענ"ד יש להקהלה בזה דין קדימה לקנות מאתה כל החזקה ולשלם לה בכדי שלא יצטרכו לסבול דב"ז לעולמים:

טו) בנידון הטענה מנידון הגמר שנעשה בראחמיסטריווקע הנה תשובת הרב בזה כי הנה כפי שהרה"ק אמר לו שהי' לו כמה מכתבים ובתוכם הי' כתוב לומר שבאם לא יעשה גמר אתם יעשו עליו פריגיוואר להדחות אותו מפה ובאותו העת הי' נשמע שכבר נעשה מעשה כזו בק"ק אומין לרב אחד, ולכן הנה חוץ שגם הוא בעצמו נבהל וחיל ורעדה אחזתו משמוע כאלה הנה גם הרה"ק להיות שהוא דורש טובתו ג"כ נפחד מזה עד למאוד ובא עליו בכפיה גמורה לגמור אתם, עד שכמעט לא הניח אותו לקרות את הכתבים שנעשה עמו בזה ובזה"ל אמר לו כי הוא יכול לקרות כתבים כאלה והוא מרוב כעסו וצערו ולגודל הכפיה שכפה אותו בדבריו משעה שנים עשר לערב עד שעה ראשונה בבוקר כמעט שלא קרא אותם כלל וכך אמר לו בעת חתימתו על הכתבים כי בודאי אין רצונו בזה רק מה אוכל לעשות שא"א להעז נגדו, וכן באמת כעת אמר הרה"ק בפה לפני כמה אנשים שהגמר הנ"ל הי' באונס גמור וגם באותו הפעם לא נתרצו ע"ז וגם זאת שהנה באמת יורשי החזקה הנ"ל הוסיפו כמה דברי' בהמכתבים הנ"ל אף לפי הגמר הנ"ל ויוכל לומר כ"ז בתו"ע כד"ת וכן כתב במכתב לכל בני הקהלה בתו"ע:

ומעתה לפענ"ד אין בגמר הזה שום ממש כלל אף דמבואר בחו"מ בסי' ר"ה דפשרה כמכר מ"מ הנה ל"מ לפמ"ש הגר"ע דכ"ז לנ"ד שצריך לידע שהוא אנוס משא"כ היכי דהאונס ידוע בודאי שנתבטלה הפשרה אף לפי מודעא, ואף למ"ש בב"ח שם מ"מ י"ל דלדינא יודה לדעת הגר"ע ועוד דבנ"ד י"ל דהו"ל דין ברור ובזה בודאי נתבטל הפשרה ועוד דלפמ"ש בשו"ת חמדת שלמה (הובא בפ"ת) דבלא נתן מהני לכ"ע אם הי' אנוס א"כ ה"ה בנ"ד שאין בזה כ"א התחייבת בעלמא, ואף דמבואר שם סעי' ז' דהפחדה לא הוה אונס הנה מלבד שאין דעה זו מוסכמת כמבואר שם ובסי' י"ב סתם המחבר דמקרי אונס, וכן כתב המהרשד"ם בסי' ק"א, גם י"ל דבנ"ד כ"ע יודו לפמ"ש בבה"ט שם דברגיל ומוחזק כ"ע יודו א"כ בנ"ד דנאמר כן בשם הרבה אנשים מהצדדים שלו בודאי דיש

לחוש בזה דקרוב לודאי שימצא פריץ אחד שיעשה ח"ו דבר זה בפרט בעתים הללו כמו באומין:

א) מטעם שהרה"ק הפציר אותו הרבה כמש"ל והנה לפמ"ש בש"ע או"ח סי' ס"ו דשלום רבי הו"ל כמפני היראה ובמ"א שם כ' דת"ח מופלא בדורו הו"ל מפני היראה וא"כ כ"ש שלא לציית לו, ואף דהמעיין בב"י בא"ע סי' קל"ד במ"ש בשם הרשב"ץ נראה דכה"ג לא הוה אנוס הנה י"ל דהרשב"ץ ס"ל כדעת הסוברים דאביו או רבו הו"ל מפני הכבוד, גם בלא"ה י"ל דהא מבואר שם ב' טעמים א' מטעם דלא אנסהו בהכאות ב' מטעם מצוה והנה לפי מה דקי"ל בסי' ר"ה דאף אונס ממון הו"ל דין אונס הרי דלא בעינן אונס הגוף, גם בטעם מצוה הנה ל"מ לדעת התוס' וסיעתם דאף בנשבע מקרי אנוס הרי דאף מחמת מצוה הו"ל אנוס ואפילו לדעת החולקים שם היינו רק מטעם דהו"ל אונס דמנפשי' משא"כ בנ"ד:

ב) כפי שכמה וכמה בע"ב אינם מתרצים בשום צד ואופן להיות כפופים תחתיו וא"כ הדבר נוגע להם א"כ לא הי' בידו לגמור בלי רשותם ולהכניסם תחת ידו:

ג) גם בנידון מ"ש בכתב הנ"ל שאין רשות בידו לסד"ק וגיטין בלעדי רשות הרב שקנה חזקתם יש לפקפק בזה מכמה טעמים א' מטעם דהו"ל סילק מדשלב"ל (יעו' בסי' ר"ט בסמ"ע ובקצה"ח ובנה"מ שם ובמש"ל בשם הח"ס דבנ"ד הו"ל כמאן דמטו לידי') ב' מטעם דאין מועיל בזה קנא"ס דהו"ל קנין דברי' (יעו' בסי' רמ"ה) ג' מטעם דהו"ל דבר שאין בו ממש (יעו' בסי' רי"ב) דאינו כ"א הורמנא בעלמא יעו' בנוביי"ת סי' מ"א:

ד) דבעיקר הגמר יש לפקפק מטעם שהרב הנ"ל נתן כח והרשאה ע"ז ונעשה הכל שלא בפניו ומבואר בחו"מ ס"ס קכ"ג ברמ"א דאפילו נתרצה אינו כלום ול"מ לסמ"ע שם דאף במקום דעביד מצוה לא מהני, ואף לדעת הש"ך שם י"ל דנ"ד דמי לאלם כיון דהי' לו כמה מכתבים מכל הני תקפו דמתא:

ה) אף אם נאמר דנ"ד ל"ד להא דרגיל ומוחזק או דאף אם נמצא איזה דעה דאף בכה"ג לא מהני מ"מ כיון דהרמ"א לא הכריע בזה בסי' ר"ה עכ"פ הו"ל ספיקא דדינא וכיון שכן בכל כה"ג הו"ל קולא למתבע:

ו) דהנה בסי' י"ב סתם המחבר דאם מחמת ההפחדה עשה פשרה בקנין וב"מ נתבטלה הפשרה והרמ"א לא הגי' בזה כלום ולכאורה לפמ"ש בסי' ר"ה ה"ה בזה אמנם המעיין במהרי"ק עצמו שם יראה להדיא דלא ברירא לי' וס"ל דהו"ל ספיקא דדינא ע"ש ולכן אין להוציא מיד המוחזק ע"ש, ולפ"ז א"ש דבסי' י"ב כיון דעדיין לא נעשה המעשה ולא

נתן עדיין כ"ע יודו דנתבטלה הפשרה, והנה עוד יש להאריך בכל פרט אלא שאין הפנאי גורם כעת:

סימן ג

נשאלתי בנידון מה שנהגו בפה זה כמה שנים שלא להשתמש בקמח סולת [הנקרא גיבייטילטע] על חג הפסח והנה עתה להיות שכל השנה משתמשין בקמח סולת הנ"ל נחשב לכמה אנשים לעינוי וביטול שמחת יו"ט במה שלא יוכלו לאפותו בחג הפסח ואף גם זאת להיות שפשט התירו בכל העולם מה מאוד יקשה לבני קהלתינו לעמוד במנהג הזה כי שואלים מה נשתנה קהלתינו מכל הקהלות הקרובים והרחוקים, גם כפי שראיתי הנה נמשך ממנהג זה כמה וכמה עיקולי ופשורי כי הנה לפי שהקמח ראזאוויא הנ"ל אם תשאר לאח"פ יהי' בזה היזק גדול להמוכרים כנודע ולכן המה יראים להכין די הספקת העיר רק צופים ומביטים אם לא יביאו שאר אנשים ממקומות אחרים ומזה קרה פעם אחת שהוצרכו בפה להשתמש בקמח מן השוק וחוץ מזה שעי"ז היוקר יאמיר מטעם שהקמח אינו כ"א ביד ב' או ג' אנשים ועושים יד אחת להוקיר השער, והנה שמעתי מאיזה אנשים שזה איזה שנים אשר נתנו מעות לכמה אנשים שהי' להם קמח של פסח בשנים שעברו בכדי שלא יביאו את הקמחים שלהם בכדי שיהיו המה יחידים בפה בקמח הנ"ל ויוכלו להוקיר השער ולהכביד העול על עניי עירנו וגם באיזה פעמים לא הי' בפה שום קמח של פסח בשביל עניי קהלתינו עד שהוכרחתי לחלות בבקשה מלפני המוכרי קמח שיראו להביא קצת קמח לפה, גם להיות שהשעה דחוקה לעת כזאת הנה דעת לנבון נקל כמה הי' הקמח גרוע ושפל כי אז בעת כזאת אינו יכול להביט בשום דבר כיון שימי הפסח ממשמשים ובאים ועוד מעט וישארו בלי מצות כלל, אף גם זאת הנה הכשר הקמחים הנ"ל המה ג"כ בדוחק גדול כי בין כך וכך ימי החג ממשמשים ובאים והאופים שוב לא ירצו לאפות כי המה ומשמשיהם יצטרכו לנקות ביתם לכבוד החג כנהוג ואף אם אופים להם בקושי גדול עכ"ז המה אופים ביום ובלילה וא"א להשגיח שיהי' בהכשר כד"ת בכמה דברים כמובן, וכמה בני אדם ספרו לי בבירור שעיניהם ראו שהיה מונחים מצות על גבי מצות ד זן העריכה והדקירה וכ"ז בסיבה שמתחלה לא הי' להם קמח מצוי כ"כ ואח"כ המה נמהרים לילך לביתם לנקות ביתם לחג, גם בסיבה זו באים כמה פעמים קמחים מאיזה מקומות מאנשים שאינם מוחזקים כ"כ ואף שיש להם הכשר מרבנים עכ"ז אין דעתי נוחה מזה כנודע לכל באי שער קהלתינו כי פ"א בחנתי קופה של חטים למחזיק רחיים אחד ושאלתי אותו כמה חטים נמצאו בקופה הנ"ל והשיב לי ערך ארבע או חמש מאות פוד ואח"כ בימים אחדים הביא לפה סך יותר

מאלף פוד ושלחתי אחריו והשיב לי שלקח עוד הפעם מאותם חטים שהראה לי כי הי' אצל הערל המוכר הנ"ל הרבה חטים בקופה אחת, ואף ששאלתי אותו מה הי' מזיק לך אם היית מראה לי עוד הפעם מהחטים השניים הנ"ל עכ"ז להיות שהביא לי עד אחד ע"ז וגם להיות שהוא איש עני לא יכולתי לאסור לו הקמח הנ"ל אך בודאי הי' לבי נוקפי מזה כי בשעה שהייתי ברחיים הנ"ל הי' לו כמה וכמה חטים שהי' בהם חשש חימוץ ומי יודע ח"ו, גם כפי שהקמחים הנ"ל הולכים מהכפרים הסמוכים ערך ב' או ג' פרסאות מפה והנה פעם אחת טחן גביר אחד מפה באיזה מהכפרים הנ"ל והביא את הקמח לפה והי' לו שאלה על הקמח מחמת שפגעו בהם הגשמים ונתלחלחו הרבה שקים וכמה שקים נחמצו. והנה זה עשר שנים אשר אני בפה ובכל שנה באו קמחים מכל המקומות הנ"ל ולבסוף לא הי' לי אפילו בפעם אחת שום שאלה משאר המוכרים הנ"ל מזה ולכן מכל הלין טעמי עלה בלבי לחקור אחר יסודי ושרשי המנהג אם יש בו כדי סמיכה ולחוש עליו אף נגד הני עיקולי ופשורי הנ"ל, והנה מיום בואי לפה שמעתי שעיקר יסוד מנהג זה הוא ע"פ הרה"ג הצדיק מהר"י זי"ע וגופא דעובדא הכי הוה שפ"א הביא איש אחד מפה לפה סך שלשה או חמשה פור קמ"ס מבא"ד ושלח אחריו הרה"ג הצ' הנ"ל וצוה עליו שלא לאפות אותה על פסח רק שיניח אותה ויאפה מקמח אחרת:

תשובה הנה נעתיק תחלה צדדי וטעמי שיש לכאורה לאסור בזה ולעמוד במנהגנו הנ"ל וזה החלי, (א) דהנה המעיין בשו"ת הר"ן סי' מ"ח [וכ"נ להדיא דעת הר"ן בפ' מקום שנהגו בד"ה ורבב"ח ע"ש] כתב וז"ל לפני שבני מקום אחד חייבים לנהוג כרב גלילותיהם ואפילו היכי דרבים פליגי עליו כדאמרינן במקומו של ר"א היו כורתים עצים לעשות פחמים וכו' וכ"ש כשגדוליהם מחמירים בדבר אחד שאין לאחד מאנשי מקומם להקל בדבר וכו' עכ"ל, ולפ"ז ה"ה בנ"ד שהרה"ק הי' בפה ואסר דבר זה א"א להקל בו, (ב) ע"פ מ"ש הרמב"ם בפ"ב מהל' ממרים דב"ד שתקנו תקנה והנהיגו איזה מנהג אין ב"ד שאחריו יכול לבטל אף אם נתבטל הטעם אא"כ הוא גדול הימנו בחכמה ובמנין ואם הוא לסייג שוב אין ב"ד יכול לבטלו אף אם הי' גדול מן הראשונים ע"ש. (ג) ע"פ מ"ש הישׁ"ש והובא בש"ך בסי' רמ"ב [ביו"ד] דבחכם שאסר מחמת גדר וסייג שוב אין חכם אחר יכול להתיר אף במעשה אחר יע"ש. (ד) ע"פ מה דמבואר בש"ס והובא ביו"ד בסי' רי"ד דדברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור אם נהגו כן מחמת גדר וסייג ופרישות עכ"פ א"א להתיר להם כ"א בחרטה ובהתרה. ומבואר בפר"ח במנהגי איסור (באו"ח בסי' חצ"ו) דאס מנהג כל בני העיר א"א להתיר להם כ"א באופן שיתחרטו כל בני העיר אבל היחיד אינו יכול להתיר עצמו ואף אם התירו לו אינו מותר וא"כ בנ"ד שהרבה

רוצים בקיומו של איסור בודאי לכאורה א"א להתירו. (ה) ע"פ מ"ש מהרשד"ם ביו"ד סי' קכ"ט והסכים לזה בפר"ח שם דאף לדעת החולקים על הרשב"א וס"ל דאף במה שנהגו מחמת סייג וגדר ג"כ יש לו התרה כדעת הרא"ש וסיעתו. מ"מ היינו דוקא במה שהדין ברור להיתר לכ"ע או כפי ההלכה הפסוקה מן הפוסקים משא"כ בדבר שיש בו פלוגתא דרבותא ונהגו במקום אחד כדברי האוסר שוב אין בזה היתר לעולם יע"ש. וא"כ בנ"ד אף שבאמת הכריע הרמ"א ביו"ד סי' רי"ד כדעת הרא"ש הנ"ל מ"מ אכתי יש לפקפק בנ"ד ע"פ מה ששמעתי שחכם אחד בדורינו הדפיס עלה לתרופה לאסור להשתמש מקמחים הנ"ל [כמדומה שלא כתב כ"א ברחיים הנעשים במכונות הנקראים וואלצין] א"כ שוב א"א להתיר מנהג כזה, ועוד אפ"ל דיש לצדד ולהחמיר בזה דהא מבואר ברמ"א בסי' תנ"א סעי' ח"י דנהגו שלא להשתמש בנפה כלל או בכיס של רחיים אף ע"י שפשוף וא"כ כיון שברחיים הנ"ל א"א להחליף את הנפות מחמת שהם ביוקר כידוע ויעו' במ"א ובח"י שם וא"כ כיון שיש ידים ורגלים למנהג זה ע"פ דברי מהרי"ל ורמ"א א"כ שוב א"א להתיר אותו ע"פ מ"ש הרשד"ם עוד שם דע"כ לא כתבו דיש להתירו בחרטה כ"א במה שנהגו הם עצמה משא"כ במקום שהמנהג בא להם מאבותיהם שוב יש בזה משום אל תטוש תורת אמך ושוב א"א להתירו ונסתייע לזה מהא דלא התיר ר"י לבני בישן עכ"פ בחרטה ובהתרה ע"ש וא"כ ה"ה בנ"ד שנהגו בזה זה כמה שנים וא"כ הו"ל ירושה מאבותיהם ויעו' במהרשד"ם שם שסיים ע"ז כתבתי זה שמדברי המהרי"ק בסי' רי"ד נראה היפך זה ולא ידעתי מניין לו, והנה לכאורה המעיין בב"י אין הכרע כ"כ לזה ואדרבה המעיין בב"י באו"ח בסי' תקנ"א במ"ש דאם נהגו למעט בכל משא ומתן לא מהני התרה כיון דיש פוסקים דס"ל הכי כבר קבלו אבותיהם כדעת הזה והובא גם במ"א שם ע"ש, אכן באמת המעיין בטור באו"ח בסי' תרנ"ד בנידון מי שנהג לעשות ב' ימים יה"כ יראה להדיא דאף במקום פלוגתא דרבוותא די בהתרה ויעו' בפי' ר"ח בהא דפסחים גבי הא דבני בישן במ"ש בשם הירושלמי דהא דלא התיר להם היינו משום דס"ל כמאן דאוסר מעיקר הדין וכן הסכים הפר"ח במנהגי איסור דאף בכה"ג די בחרטה ע"ש ועי' בק"נ ואכפ"ל, הנה העתקתי כל החששות שיש לחשוש בזה לכאורה:.

אכן לאחר העיון ראיתי דיש לצדד בזה ואין להחמיר בזה כלל דהנה ענין זה לא חדא ולא חדית הוא לן ומצאנו ראינו בכמה קהלות אשר נהגו זה כמה שנים שלא להשתמש בקמחים הנ"ל ואפ"ה כשנעשה במקומם אלו המכונות ברחיים שלהם או באיזה מקומות הסמוכים להם התחילו להשתמש מקמחים הנ"ל בלי פקפוק כלל ולא שמענו משום מקום שהוצרכו בזה להתיר בחרטה ובודאי בכ"מ שנהגו בזה גם החכם שבעיר נהג כן

כמובן ואפ"ה לא רפרף בזה שום אדם וחלילה לומר שכמה קהלות יכשלו ח"ו בדבר כזה, ומעתה נבוא אל העיון בעיקרא דהאי דינא, דהנה מ"ש בחשש הא' דכ"מ צריכים לנהוג כדעת הרב שלהם אפילו היכא דרבים פליגו עליו הנה כ"ז דוקא באם הרב הנ"ל פירש דעתו בהדיא דיש לאסור בזה מעיקר הדין או אפשר אף משום סייג וגדר משא"כ בנ"ד כפי מה שהצעתי לעיל ענין המעשה שבא לידו הנה לפענ"ד אין מזה שום הכרח וראי' שהי' דעתו לאסור בזה די"ל דכיון שלא הביאו לפניו כ"א דבר מיעוט לערך סך שלשה או חמשה פוד ולא הי' בזה אז שום צורך כלל דבכל השנה היו ג"כ מורגלים בקמח ראזאוויא כנודע לכן בכה"ג הו"ל לכתחלה וכיון שאין בזה שום הפסד כלל צוה להשהותם, וכמ"ש הט"ז ושאר אחרונים בריש סי' תס"ז דלכן לא מקילינן אף בס"ס בענין החטים מטעם דאין הפסד בשהייא ע"ש. ובאמת אם הי' בזה איזה צורך או הפסד גם הוא הי' מודה דיש להתיר, ולפ"ז אזדי להו כל הג' חששות הראשונים הנ"ל דודאי בכל כה"ג אין בזה משום חותמת הנ"ב בגליל שלו כיון דגם הרב עצמו לא אסר בכה"ג ופשיטא שאין בזה משום תקנת ומנהג ב"ד כיון שבאמת לא יאודוונו לשום תקנה ומנהג קבוע וגם אין בזה משום חכם שאסר כיון דבכה"ג גם הוא יודה ולא אסר כלל בכה"ג. עוד נלפע"ד לומר בזה בכוונתו כיון דכפי הנראה דהי' בפה אזי דבר חדש שלא הי' מצוי שיהי' קמ"ם של פסח וכבר מבואר בש"ע בשם תה"ד דסתם סולת בחזקת לתותה לכן חשש הרב בזה ואולי לא הי' לו כתב הכשר כד"ת או אף אם הי' לו אולי לא הי' ניכר לו בחותמיו ולא הי' בדיק לי' בגוה משא"כ עתה שכבר פשט התירו בכל העולם בודאי גם הוא לא הי' חושש בזה כלל כאשר כבר נודע מכמה וכמה דברים שנתחדשו עתה כמו הפאראווט מיל וכדומה אשר בעת שנתחדשו שלא ידעו הגדולים היטב טובם ומהותם ויצאו ע"ז בקולי קולות [כמו הג' מהרש"ק בבראדיא] ואח"כ כשנתודע היטב יצא הדבר בהכשר לפי דעת רוב הגדולים שבדור, ויהי' איך שיהי' עכ"פ בזה אזדי להו כל הג' חששות הראשונות הנ"ל דלא אסר בזה אלא לשעתו כמובן, ואף מי שירצה להתעקש ולומר דשמא בכל גוונא אסרה הרב הק' הנ"ל הנה מלבד שמפשטות העובדא נראה להדיא כמ"ש לעיל אך אף אם נודה לזה דאכתי יש איזה ספק בזה מ"מ אינו כ"א ספק בתקנת ב"ד ומבואר בכמה מקומות דבספק תקנה יש להקל, וכ"ה להדיא בט"ז וש"ך יו"ד בסי' רי"ח בשם רש"ל ע"ש, ועפ"ז אזדי להו גם שאר החששות מצד המנהג כיון דכפי הנראה והנשמע ממה ששגור בפי העולם דיסוד מנהג זה הוא ע"פ חומרת הרב הנ"ל וכיון שכבר ביארנו שמעובדא הנ"ל באמת אין שום הכרח לאסור בזה בזמה"ז א"כ הו"ל כמו מנהג בטעות ומנהג טעות לעולם חוזר כמבואר בתוס' פסחים והעתיקו בש"ע

יו"ד בסי' רי"ד בדעה א' בסתם וכן הכריע הרמ"א שם להדיא דבכה"ג א"צ שום התרה, הן אמת דלכאורה יל"ע בזה ממ"ש הב"י באו"ח סי' תקנ"א דבמקום שנהגו איסור בכל מו"מ צריך התרה והרי לפי מ"ש הב"י שם הו"ל מנהג בטעות יע"ש, אכן באמת ז"א דאף שהב"י כתב מתחלה לפרש כן דעת המנהג מ"מ למעשה חשש שמא אין הטעם כן אלא דעיקר יסודו הוא מחמת איזה פרישות וחומרא ושפיר צריך התרה בכה"ג וכ"כ במחה"ש שם ע"ש, ועי' בב"י ביו"ד בסי' ס"ה במ"ש על המנהג שכתב הרי"ו גבי לונביל דיש לתלות שהמנהג נמשך להם ממה שראו שנהגו לצלותו וטעו שמחמת איסור קפדו בזה הרי דהיכי דיש לתלות המנהג באיזה טעות שפיר יש לבטל המנהג, וכ"כ התב"ש בסי' ל"ה ס"ק ל"ה ע"ש, ואף אם נחליט דבנ"ד הו"ל דין מנהג ואינו מנהג בטעות מ"מ יש לצדד בזה עפמ"ש הרשד"ם שם בסי' קכ"ט בשם המרדכי בריש פרק מקום שנהגו דלא חשוב מנהג כ"א כשדעתם היו בתחלת מנהגם לנהוג כן לעולם ופי' הוא דר"ל דלא נקרא מנהג כ"א שבכוונה מכוונת קבלו עליהם כן לא שנהגו כן במקרה או לסיבה שלא היו מוצאים בשר כשר באופן אחר דזה אינו מנהג וא"צ שום התרה כלל כיון דלא נעשה בהסכמה לקבל מנהג זה ע"ש, ולפ"ז י"ל דה"ה בנ"ד כיון דלא נעשה בהסכמה בשום פעם ואף שנהגו כן היינו רק מטעם דלא נמצא בפה קמחים אחרים כמובן דל"מ בזמנים הקודמים הנה גם בשאר השנה לא הי' מצוי כ"כ קמ"ס בפה ואף עתה בזמנים האחרונים הנה כיון שזה כמה שנים שעברו שלא השתמשו בקמחים הנ"ל לפסח הנה המוכרי קמחים יראו להכין הקמ"ס הנ"ל דשמא לא יקנו וממילא הקונים לא הי' מצוי להם הקמחים הנ"ל ובפרט לפי השמועה שבפה הי' להם מניעה מהגראף שלא להביא קמ"ס כלל לפה בכדי שלא יגרומו לו היזק בהכנסתו מהרחיים שלו וא"כ לא היו יכולים להביא אותה לפה וגם שלא היו מורגלין כלל בקמ"ס הנ"ל ולא הי' שום צורך בזה כלל, ויעו' בש"ע יו"ד בסי' רי"ד במ"ש דבכל מנהג צריך להתנות מתחלה שאין דעתו לנהוג כן לעולם משמע דאי לא התנה כן ונהג כן ג"פ הו"ל מנהג קבוע אף שלא הסכים בדעתו בפירוש לנהוג כן לעולם, וכ"נ קצת מדברי הרא"ש בתשובה כלל נ"ה סי' ט' בסוף ההצעה הב' ממ"ש ואין לעשות מזה מנהג קבוע לעבור על הדין לקיים המנהג אם לא שאמרו רוב טובי העיר נמלכנו והסכמנו מנהג זה ע"ש, משמע דמנהג שאינו נגד הדין שפיר הו"ל מנהג בכה"ג וכ"נ להדיא דעת הב"ח הובא במ"א באו"ח סי' תקפ"א כ"ש אכן כ"ז דוקא במקום שאין לתלות מנהגו במקרה או בסיבה שלא הי' מצוי לו ענין זה באופן אחר משא"כ בנ"ד ובנידון דמהרשד"ם הנ"ל בודאי דאין בזה דין מנהג כלל ויעו' בנ"ש בסי' כ"ז במ"ש בזה:

עוד נלפענ"ד דאף אם נכיר דיש בזה דין מנהג מ"מ כיון שביארנו לעיל דמזה באים לכמה וכמה מכשולים הן בענין הקמחים והן באפייה ולישה, הנה בכה"ג מבואר בש"ס (פסחים דנ"א) דבכל מקום שיש חשש איסור במנהג אין לחוש על המנהג ועי' בש"ג שם שכ' וז"ל כלל אומר כל מנהג שנהגו לש"ש ואין בו נדנוד עבירה חייבין לעמוד במנהגן ואם יש בו נדנוד עבירה אין עומדין במנהגן עכ"ל ומלשון נדנוד עבירה משמע להדיא דאף בחשש כל דהו שוב יש לבטל המנהג וכמ"ש מתחלה שם בהא דמנהג הציידין שנהגו שלא לצוד בחה"מ דמבטלין המנהג משום ביטול שמחת יו"ט אף דודאי אין חיוב כלל לאכול דגים ביו"ט ויש לקיים שמחת יו"ט בשא"ד וכמ"ש הרב בק"א בהל' שבת בסי' רמ"ב סק"ד וכ"כ במק"א דכ"נ להדיא מדברי הרמב"ם ובטוש"ע א"ע בסי' ע' במ"ש בשר או דגים ע"ש, וכ"כ הרא"ש בתשובה כלל נ"ה וז"ל אבל אם נהגו במקומות מנהג שיש בו עבירה יש לשנות המנהג אפילו הנהיגו גדולים את המנהג דאין ב"ד מתנין לעקור דבר מה"ת ואפילו סנהדרי גדולה היושבת בלשכת הגזית אין להם כח לעבור דבר מה"ת אלא בשוא"ת ולא בקום ועשה ואפילו הוא נביא אין שומעין לו אא"כ כאליהו בהר הכרמל וכו', ול"מ מנהג של עבירה שיש לשנותו אלא אפילו מנהג שעשו לסייג והרחקה ויכול לבוא מזה קלקול יש לבטל המנהג. וכמ"ש בהא דפסחים גבי חלה דארוזא וכו', וכן אמרינן בירושלמי במקום שהלכה רופפת הלך אחר המנהג דיש לתלות שהגדולים שהנהיגו את המנהג הי' נראה להם שהלכה הוא כן משא"כ במקום שאין רפיון בהלכה אין לילך אחר המנהג ע"ש, וכ"כ הרדב"ז ח' שלישי סי' תקכ"ז בשם הריטב"א וז"ל ואם יש במנהג חשש איסור כהא דבית שאן מתירין להם אע"פ שלא נשאלו ואפילו בעל כרחם, הן אמת דלכאורה המעיין במהרי"ק שורש ט' יראה להדיא דאף במקום איסור לא מבטלין מנהג ונסתייע לזה מהא דתענית כ"ח מהא דרב שהניח להם לקרות את ההלל בר"ח אף שלפי דעתו הוא נגד ההלכה ויש בה חשש איסור ברכה לבטלה שיש בו משום לא תשא וכן כתב הרדב"ז עצמו שם בסי' תקל"ה בענין הפיוטים שנהגו לאומרם בשלש הראשונות ובקדושה דאף לשיטת האומרי' דיש בזה איסור מ"מ לא עדיף מהא דרב ואין לבטל מנהגם, אכן באמת צריך להבין לפ"ז דברי הג"מ עצמו דהא כ"כ מדברי הש"ס פסחים הנ"ל דבמקום איסור יש לבטל המנהג, שוב מצאתי בספר נחלת שבעה בסי' כ"ז שהרגיש ג"כ בזה מדברי המהרי"ק עצמו שכתב בכמה תשובות דאפילו בדבר שבממון צריך שיהי' להמנהג ראי' מה"ת ע"ש [ובאמת לפענ"ד צ"ע דלמה לא הביא מדברי הש"ס פסחים הנ"ל דמבואר להדיא דבחשש איסור א"א משגיחים במנהג כלל וכמ"ש בש"ג הנ"ל] וכתב לחלק דדוקא במקום שיש במנהג מצוה שהיא גדולה מן האיסור כמו בהא

דהמהרי"ק שם שהמנהג נעשה לכבוד התורה שהיא מצוה רבה בכה"ג שפיר אמרינן דאין לבטל המנהג משא"כ במקום שאין התיקון גדול מן העוית בכה"ג יש לבטל המנהג ע"ש:

והנה לכאורה הי' נראה דיש להעמים דבר זה בש"ס פסחים דמש"ה אמרו שם דבמקום דרובן אורז אכלי לא ניכלה זר באפייהו דמשתכחה תורת חלה מינייהו [ואף דאכתי יש לחוש להמיעוט שיבואו לידי איסור להפרישו מחיוב לפטור אפ"ה אין לבטל מנהגם וע"כ משום דהתיקון יותר מן המקולקל] ובמקום שרובן אכלי דגן שפיר יש לבטל מנהגם משום דבכה"ג הקילקול יתר על התיקון, אכן אכתי יל"ע דהא משמע מדברי הש"ס דאף במקום שרובן אורז אכלי דוקא בפניהם אסור להאכילם לזרים משמע דשלא בפניהם אין לחוש למנהגם כלל וכמ"ש התוס' שם בד"ה אי יע"ש הרי דאף במקום שיש בתיקון יתר על העוית מ"מ אין לחוש להמנהג במקום חשש איסור, ועוד דלפ"ז אכתי תקשה בהא דרב גבי קריאת ההלל בר"ח דאיזה תיקון יש בזה דהא לפי שיטת רב אין בזה שום מצוה רק איסור ברכה שא"צ, ועוד דהמעיין במהרי"ק שם שהקשה בעצמו מהא דמנהג שאין לו ראי' מה"ת הו"ל כטועה בשיקול הדעת וכתב לחלק דגם המנהג הנ"ל [היינו במה שנשאל שם במה שנהגו שם שבשבת בראשית קונים ההתחלה בדמים יקרים ואם יש שם כהן ואינו רוצה לקנות יוצא מבהכ"נ] יש לו ראיה מן התורה ועוד דבלא ראי' בלאו הכי יש לומר מסברא דמצוה רבה לכבוד התורה. ועוד דכל זה דוקא במנהג שהוא נגד ההלכה משא"כ היכי שאינו נגד ההלכה ואם כדברי הנ"ש הוה לי' לחלק בפשיטות דמ"ש במרדכי דמנהג עוקר הלכה היינו היכי שהתיקון יתר על העוית ומ"ש המרדכי דהמנהג צריך שיהי' לו ראי' מה"ת היינו דוקא במקום שאין התיקון יתר על הקילקול אשר מזה נראה להדיא דמעולם לא נתכוון המהרי"ק למ"ש הוא ז"ל ולפלא על הג' בעל נ"ש במה שהקשה והוצרך לחלק בזה דהרי המהרי"ק עצמו הרגיש בזה וכתב לחלק באופן אחר כמ"ש, הן אמת דלכאורה יל"ע על המהרי"ק עצמו דאיך יתרץ בהא דרב גבי הלל דהא שם לכאורה לא שייך כלל התי' הנ"ל דמ"ש בתי' הא' וב' דגם למנהג זה יש לו ראי' מה"ת דודאי לא שייך שם דהא לפי שיטת רב בודאי אין למנהג זה שום ראי' מה"ת וגם במ"ש דאינו נגד ההלכה הנה לפי דברי רב באמת מנהג זה הוא נגד ההלכה, אכן באמת המעיין במהרי"ק שם יראה דלק"מ והיינו דס"ל דבכל מנהג שהוקבע ע"פ חכמי המקום דבקיאי לן בגוייהו דודאי לא עשו נגד הדין אף שלמראות עינינו הוא נגד ההלכה הנה בכה"ג אמרינן דאין לבטל המנהג ומנהג עוקר הלכה והיינו כמ"ש מתחלה שם דהנח להם לישראל אם אינם נביאים בני נביאים הם ולכן כתב שפיר דבההיא דרב

דכיון שראה שמנהג אבותיהם בידם בודאי הי' קים לי' בהם שהיו חכמי התורה] לכן לא רצה לבטל מנהגם אף שלפי דעתו הי' נראה שהוא נגד ההלכה, וז"ש מהרי"ק שם על הא דרב דפשיטא שהיו בני תורה וכו' ואפילו כנגד ההלכה אזלינן בתר המנהג היכי שהוקבע ע"פ חכמי המקום ע"כ ולכן בהא דרב באמת לק"מ מהא דמנהג צריך שיהי' לו ראי' מה"ת דמהרי"ק ס"ל דמ"ש שצריך שיהי' לו ראי' מה"ת ר"ל שצריך לידע שהוקבע ע"פ חכמי התורה ועיקר קושיתו מהא דמרדכי הוא רק על מנהג שלו דבאמת לא נודע כלל אם הוקבע ע"פ חכמי הדור ולכן תי' שם דבאמת גם מנהג זה יש לו ראי' מה"ת היינו ע"פ דברי הגאונים שהיו נוהגים לעשות בש"ת ומנהג זה נתיסד ע"פ דבריהם ז"ל דהוא ממש כמ"ש הגאונים, ועוד דבלא"ה כיון דהוא מצוה רבה הו"ל כמו שיש לו ראי' מה"ת דהו"ל כמו שידענו שבודאי הוקבע ע"פ חכמי התורה וכיון שאין בזה בירור שהוא נגד ההלכה כמש"ל שפיר אזלינן בתר מנהגא ועוד דכ"ז דוקא במקום שהמנהג הוא נגד ההלכה משא"כ בנידון שלו דאינו נגד ההלכה, הכלל היוצא לנו מזה דבודאי במקום שיש איזה מכשול עבירה בבירור בודאי לא משגיחינן במנהגא כלל ומבטלינן לי' אף בע"כ כמ"ש בש"ס פסחים וכמ"ש הרא"ש ושאר פוסקים אלא במקום שאין האיסור ברור כ"כ בכה"ג כתב המהרי"ק דהיכי שידעינן שהמנהג הוקבע ע"פ גדולים או שהוא מצוה רבה כהא דכבוד התורה שפיר יש להחזיק במנהג:

שוב מצאתי שכ"ה להדיא בשו"ת הרדב"ז שם בסי' תקכ"ז בשם הריטב"א שבדבר שהוא מוכרע לאיסור יש לבטל המנהג אף אם הוא קבוע [ור"ל אף שנתיסד ע"פ חכמי הדור וכמ"ש הרא"ש בתשובה שכתבתי לעיל] כי אין חכמה ואין עצה וכו', ואם אין האיסור ברור והמנהג קבוע אין לבטל המנהג בהדיא אבל אם המנהג אינו קבוע אף באיסור שאינו ברור כ"כ יש לבטל המנהג ע"ש, וא"כ בנ"ד שכבר ביארנו שודאי אין ברור שמנהג זה נתיסד ע"פ איזה מחכמי הדור ויש בזה כמה וכמה חששות לאיסור בודאי לפענ"ד אין להשגיח במנהג זה שוב מצאתי שכ"ה להדיא דעת הרמ"א בתשובה בסי' י"ט דכל היכי שאנו רואין שנצמח איזה קילקול וריעותא במנהג אין להשגיח במנהג ואמרינן דאדעתא דהכי לא נהגו ע"ש:

עוד נלפענ"ד לצדד בזה מטעם הפ"מ ושעה"ד גדול כמש"ל דודאי אדעתא דהכי לא קבלו דהנה אף נאמר שנעשה בזה איזה מנהג הנה כ"ז דוקא באותו העת שהיו כל הקהלות משתמשים בקמחים הנ"ל והי' מצוי בכל מקום משא"כ עתה שקהלתנו נשארה לבדה במנהג זה בודאי דא"א לה לעמוד במנהג זה כמש"ל א"כ בודאי דאדעתא דהכי לא קבלו המנהג הנ"ל, הן אמת דלכאורה מבואר מהא דפסחים בהא בבני בישן במ"ש אנן לא

אפשר לן ועין ברש"י שם דאף בכה"ג אין לבטל המנהג אכן באמת הנה מבואר בכמה מקומות בש"ע דיש להקל במנהג בהפ"מ ולכבוד שבת ושעה"ד ואף במה שנהגו להחמיר מטעם דיש איזה דעה להחמיר בזה דבכה"ג הו"ל מנהג חמור כמש"ל ועיין ביו"ד בסי' ל"ה בענין חליף ובורדא ובסי' צ"ב בנגד הריקן ובכ"מ, אכן לאחר העיון ראיתי דלק"מ והוא ע"פ מ"ש הש"ך ביו"ד בסי' רי"ד סק"ב לחלק בין ב"מ להא דאם אינו בריא דדוקא בב"מ דמתחלה לא קבלו אותו אדעתי' דהכי משא"כ דאינו בריא דמתחלה לא אסיק אדעתי' שיהי' כך ע"ש ולכן בהא דבני בישן בודאי מתחלה לא אסקי אדעתייהו שיהיו עניים כ"כ שלא לעמוד במנהג ושפיר צריכים התרה משא"כ בשאר מקומות שאנו מתירים מטעם הפ"מ או לכבוד שבת ושא"ד דהוא דבר המצוי שפיר י"ל דגם מתחלה לא קבלו עליהם מנהג זה באופן זה וכמ"ש הש"ך בהא דב"מ, ולפ"ז ה"ה בנ"ד דאף אם נאמר דלא אסקי אדעתייהו אזי שיתחדשו ויתפשטו הקמ"ס בעולם כ"כ מ"מ כיון דסוף סוף נצמח מזה הפסד גדול לעניים והפסד הוא דבר המצוי בכל עת ואדעתא דהכי בודאי לא קבלו אותו א"כ תיתי מהי תיתי עכ"פ במקום הפ"מ שפיר יש להקל וא"צ התרה בזה, וכן למ"ש בדגמ"ר שם לחלק בין ב"מ להא דאינו בריא מטעם דבב"מ חוזר למנהגו ע"ש י"ל דה"ה בנ"ד באמת אם יחזור הדבר לקדמותו ולא יהי' בזה שום הפסד מי הוא אשר ירצה לעבור על המנהג ומסתמא ישתמש בקמחים הנ"ל א"כ בכל כה"ג א"צ התרה:

והנה אכתי י"ל בזה לפמ"ש הש"ך בסי' רל"ב דבשבועה ונדר אף באונס דשכיח ולא שכיח יש להתיר כמ"ש הרשב"א בסי' תשע"א א"כ אכתי תקשה בהא דבני בישן דהא הו"ל להתיר מטעם דהו"ל אנוסים וכמ"ש אנן לא אפשר, וא"ל דעניות הו"ל שכיח טובא ודמי למ"ש הש"ך שם בשם הרי"ו דהו"ל להתנות דהמעיין בשו"ת הרא"ש כלל ח"י סי' ד' יראה להדיא דבכה"ג הו"ל דין אנוס. והנה הי' אפ"ל דדוקא ביחיד שקבל ע"ע לזמן בכה"ג שפיר הו"ל אנוס וכמ"ש הרא"ש שם משא"כ ברבים שקבלו איזה דבר בהסכמה והוא על זמן מרובה בכה"ג שפיר י"ל דהו"ל שכיח טובא והו"ל להתנות וא"ש הא דבני בישן אכן אכתי צ"ע מהא דסי' רי"ד מהא דאינו בריא דהא בכה"ג בודאי הו"ל אנוס וכמ"ש בסי' רל"ב דבחלה ואף בחלה בנו א"צ שום התרה וא"כ למה יצטרך בכאן להתיר נדרו. שוב מצאתי בנימוקי הריטב"א והובא ג"כ בנמק"י שם שכ' לחלק דדוקא בנשבע ונודר לעשות ואירעו אונס וא"י לעשות בכה"ג דוקא מהני אונס דחלה וחלה בנו ואונס ממון משא"כ בנשבע שלא לעשות ויצטרך לעבור בקום ועשה בכה"ג לא מהני כ"א אונס של סכנות נפשות ע"ש. ועפ"ז א"ש דבהא דבני בישן וכן בהא דסי' רי"ד הו"ל נשבע שלא לעשות לכן לא מהני אונסים הנ"ל כיון דאין בו משום סכנה. ועפ"ז א"ש ג"כ מה שנדחקו

הב"ח וט"ז וש"ך בסי' רל"ב שם בהא דאונס ממון מהא דא"ח בסי' תרנ"ו שמחויב ליתן כל ממונו קודם שיעבור דהא מבואר שם דהיינו דוקא בל"ת וא"כ יצטרך לעבור בקום ועשה ודוק. ובהכי א"ש ההיא דנדר בנזיר ד' ל"ב ונמצא שחרב בהמ"ק יע"ש. ולפ"ז ה"ה בנ"ד הי' צריך אונס גמור אכן לפענ"ד דברי הריטב"א הנ"ל אינם מוסכמים דהמעיין בב"י בסי' רכ"ח בדין פותחין בנולד במ"ש בשם הרמב"ן לחלק בין נולד דשכיח ובין אונס דא"צ התרה כלל דדוקא באונס גמור כמו בחלה וחלה בנו דהוא אונס גמור דהוה כמתנה בנדרו משא"כ בהא דנולד דאין שם אונס גמור ע"ש משמע דס"ל דבחלה הו"ל אונס גמור דלא כמ"ש הריטב"א דהו"ל אונס כל דהו יע"ש. ועפ"ז אפ"ל דבהא דבני בישן כמש"ל דעניות דרבים ולזמן מרובה דמי למ"ש הרי"ו שם דהו"ל להתנות ובהא דסי' רי"ד כיון דאין בו שום חולי רק שאינו בריא לכן לא הו"ל אונס גמור ויעו' בשו"ת חוט המשולש סי' מ"ד ח"ד מהתשב"ץ במ"ש דאם נשבע לחבירו לפרוע לזמ"פ והעני פטור כמ"ש הריב"ש אכן בנשבע לפרוע לזמ"פ ובאם לאו אסר ע"ע בשר ויין בכה"ג אמרינן כיון דעניות שכיחי הו"ל להתנות אכן באם אומר הנודר עתה דלא הי' בדעתו בשעת הנדר אלא באופן שיהי' במצבו אבל אם יעני באמת לא קבל עליו נדרו הנה אם הוא מחויב בדבר זה אף בלי השבועה אזי אינו נאמן משא"כ אם עיקר ההתחייבות מצד הנדר והשבועה הנה בכה"ג נאמן אך באופן שיהי' אפשרות לפרש כוונתן כן. עוד כ' לחלק בין שבועה דנשבע על דבר שאינו בידו הו"ל שבועות שוא ואינו לוקה ולכן אף דלא התנה מ"מ כיון שאינו בידו פטור אבל מי שקבל ב"ח בדבר שאינו בידו צריך הפרה וראי' מהא דיהודה, גם בנידון אונסא דשכיח כ' דיש לחלק דבמדיר את עצמו אזי בשכיח טובא אמרינן דודאי לא אסיק אדעתי' דאל"כ בודאי לא הי' נודר ובשכיח ולא שכיח בכה"ג אמרינן דאף אם הי' מסיק אדעתי' הי' נודר ואין לומר דלא הי' נודר בכה"ג כיון שאין הוכחה לזה ולכן אין מתירים לו אף בפתח זה אכן בנדר לאחרים בין שכיח טובא ובין שכיח ולא שכיח אמרינן מדלא אתני איהו אפסיד אנפשי':

ויעו' בשו"ת שמש צדקה סי' כ"ג שכ' דהפ"מ ושו"ת זקן אהרן ומהריט"ץ ומשפט צדק ודרכי נועם וכרם שלמה ושו"ת משאות משפט וזרע אברהם הסכימו כולם דבאומדנא דמוכח הרבה א"צ התרה ואף במקום דהו"ל נולד דלא שכיח והעמיסו כן גם בדעת המהרי"ט (ועי' בד"מ סי' רכ"ח וצ"ע) אכן בפמ"כ כתב לחלק דדוקא בהא דהרא"ש והרשב"א שעיקר חלות השבועה הוא בעת הכניסה לחופה ואזי כבר הי' האונס משא"כ בהא דנולד כיון דהאונס נעשה אחר עיקר חלות השבועה. ובשו"ת מהרח"ש העלה ע"פ דעת מהריב"ל דמה שאמרו דא"צ התרה מיירי דוקא במקום דהוא מלתא דלא אסיק

אדעתי' ואולי הוה מסיק אדעתי' בודאי לא הי' נודר ונשבע. ועי' במל"מ בפ"ג מהל' שבועות הל"א:

ועוד נלפענ"ד לצדד בזה ע"פ מ"ש בש"ס כריתות במעשה שעמדו קינין בירושלים וכו' ויע"ש ברש"י במ"ש ואע"פ שהיקל על דבר תורה עת לעשות וכו' והשתמשו בזה כמה אחרונים, ויעו' בשו"ת צ"צ סי' כ"ח מ"ש בזה. והנה כ"ז כתבתי לפי המורגל בפי ההמון שעיקר הדבר נמשך מהעובדא שבא לפני הרה"ג הצ' מהר"י זצ"ל מפה אכן כעת עשיתי גב"ע מהישיש הר' שמואל טארטיקאווסקי מפה והגיד בתו"ע כד"ת איך שדבר עם הרב הר' מלך מפה אודות מה שאינו מרשה להביא קמ"ס לפה והשיב לו בזה"ל שודאי עתה אין שום חשש בזה אלא מה שאינו מרשה להביאו לפה הוא מטעם שיש איזה טובה למעות חטים דפה. אכן בגוף הענין בודאי אין בזה שום בית מיחש אף בפה והנה הרב הנ"ל הי' נכדו של הרה"ק ומילא את מקומו וגם הי' מכיר אותו ומי לנו בקי בטיב צוואתו יותר ממנו ובודאי אם הי' הרה"ק הנ"ל מהאוסרים בודאי לא הי' מרשה להביאו לפה א"ו נראה כמ"ש מתחלה בזה דקים לי' בהאי עובדא הנ"ל דעיקר טעמו הי' בזה מטעם דאז היו הקמחים בחזקת לתותים וכדומה משא"כ עתה בזמה"ז בודאי שאין חשש בזה ואין בזה מנהג כלל רק ההמון טעו בזה וסברי שדבר זה בא להם בתורת מנהג. וכן הגידו לפני כמה אנשים שהמופלג הר' משה אילש חתנו של הר' מלך זה איזה שנים אשר רצה להביא קמ"ס לפה למוכרה על חג הפסח וזה ג"כ ראי' ברורה שלא הי' בזה דין מנהג כלל. ומעתה לפ"ז בודאי לית דין צריך בשש דעכ"פ אין להכביד על עניי הקהלה במנהג כזה וכמש"ל הנה מכל הלין טעמי הי' נלפענ"ד לצדד בזה אך להיות שהוא כעין מלתא חדתי הנה הצעתי דבר זה לפני כבוד יד"נ הרה"ג וכו' מהר"ש שליט"א מווילנא ולפני כבוד יד"נ הרה"ג וכו' מוהרר"צ הירש שליט"א מקאוונא והסכימו לדברי והתרתי להשתמש בפה מהקמ"ס על חג הפסח. ויאכלו עניים וישבעו:

סימן ד

שאלה בנידון הש"ץ שרצה לחדש שהמשוררים יתעטפו דוקא בטליתות של משי קטנים הצואר וגם בכובעים שקורין פעסיס כמנהגם בקאהר-שול):

תשובה הנה לפענ"ד הוא איסור גמור ומפורש בש"ס (מגילה כ"ד) באין חולק ופסק כן הרי"ף וברמב"ם (ובפ"י מהלכות תפלה הל"ה) ובטוש"ע (בסי' נ"ג סעי' ח"י) האומר איני עובר לפני התיב' בצבועין אף בלבנים לא יעבור ופי' בש"ס דהטעם דחיישינן שמא מינות נזרקה בו ויעו' ברש"י שם שכ' המינים עכו"ם מקפידים בכך וא"כ ה"ה בנ"ד לפי ששמעתי שהיו העכו"ם מקפידים על זה דוקא היינו ממש דין המשנה הנ"ל דאסור

להניחם להתפלל בהם ועוד דהנה המעיין בר"ן שם וכן הוא בריב"ש שהובא בכ"מ במ"ש בסתם שדרך המינים (ובריב"ש כתב האפיקורסים) בימים ההם להקפיד בכך שלא להתפלל בבגדים צבועים וכן בסנדל ולכן חוששין על המקפיד שמא הוא מהם ע"ש ומלשונות אלו משמע להדיא דאף גם אפיקורסי ישראלים מקפידים בזה ג"כ אסור לנו להניחו להתפלל, ולפענ"ד דגם רש"י וכ"ע יודו בזה כמובן דאף אם יש לחוש עליו דהוא אפיקורס ישראל בודאי אשור לו להתפלל בעד הצבור וא"כ בנ"ד דודאי אפיקורסי ישראל בכ"מ (בקאהר שול שלהם) מקפידים בכך בודאי דאסור לן להניחו להתפלל כן. ועוד דהנה לפמ"ש הר"ן והריב"ש שם בפי' הב' דאף שבאמת אין דרך המינים והאפיקורסים להקפיד בזה מ"מ כיון שאין דרך ישראל להקפיד בזה והוא רוצה להקפיד בדבר שאין אנו מקפידין שפיר יש לחוש עליו שמא מחמת איזה אפיקורסית שנזרקה בו הוא מקפיד בזה ע"ש. הרי להדיא דאף אם לא הי' בזה שום מנהג בין לעכו"ם ובין לאפיקורסי ישראל מ"מ אם אין דרך ישראל להקפיד בזה והוא רוצה להקפיד במה שאין דרך להקפיד דנין אותו כמאן דקפיד. וקפדינן בהדיא ושוב א"א מניחים אותו להתפלל:

ומה שאומר שהוא רק לסיבה שיהי' נקל להם לזמר הנה מלבד שהוא טעם חלוש וקלוש ושקר וכזב בפיהם והו"ל טעם לפגם ומחשבתו ניכרת מתוך מעשיו שהוא מהכת שרוצים במנהגים החדשים אשר כבר נודע מה עלתה בהם שמרעה אל רעה יצאו והפרו חוק ועברו דת עד שכמעט יצאו מהכלל כמאמר חז"ל דהתוה"ק דומה לגל של אגוזים שבהסיר אחד מהם מתבלבל ונהרס כל הגל והנמשל מובן מאליו. וכבר אמרו הגאונים בדרך מליצה שהחדש אסור מה"ת בכל מקום הנה בנ"ד בלא"ה מבואר ומפורש בש"ע שם דאף שאומר אמתלא וטעם הגון בזה כמו בהא דלבנים שודאי יש בזה משום כבוד המקום ודרך ענוה מ"מ א"א חוששין לדבריו כיון שאין הצבור נוהגים כן וחיישינן שהאמתלא הוא שקר ובאמת מין הוא ואסור להתפלל. והנה לכאורה הי' נראה דכ"ז דוקא באם הי' מנהגי המינים כן משא"כ היכי שאין בזה שום מנהג (וכפי' הב' של הר"ן והריב"ש) שפיר מהני האמתלא שלו אכן מפשטות דברי המ"א שם ממ"ש כיון שאין הצבור מקפידים ומבקשין ממנו להתפלל כן משמע להדיא דאף אם באמת אין שום מנהג למינים בזה מ"מ לא מהני לו האמתלא הנ"ל. ואף למ"ש בפר"ח שם דאם אומר תיכף הטעם ובאמתלא מותר לעבור לפני התיבה הנה כ"כ דכ"ז באם הטעם הגון כמו בלבנים משא"כ בנ"ד כמש"ל:

ועוד נלפענ"ד דע"כ לא הקיל הפר"ח אלא דוקא במה שאין בזה שום מנהג למינים ואפיקורסים וכפי פי' הב' של הר"ן והריב"ש בזה שפיר יש לחלק בזה משא"כ היכי

שאנו יודעים שהוא דרך וחק למינים בזה ודאי דאין להקל ולסמוך על טעמו בזה. וכ"נ באמת מפשטות דברי הפוסקים שלא חילקו בזה ואדרבה ממ"ש הר"י אע"פ שנותן טעם לדבריו משמע דאף שאומר בשעת מעשה הטעם לזה וע"כ צ"ל כמ"ש דהפוסקי' מיירי היכי שיש בזה מנהג למינים וכמ"ש רש"י וכל הפוסקים וכהר"ן והריב"ש בפי' הא' ולכן לא מהני אף שנותן תיכף האמתלא משא"כ היכי שאין בזה שום מנהג שפיר י"ל כמ"ש הפר"ח. ואפ"ל דזה ג"כ כוונת הפרישה והלבוש שם במ"ש על דברי הר"י הטעם שדרך האפיקורסים להקפיד בזה ולכאורה מדברי הר"י משמע דמיירי אף במקום שאין בזה שום מנהג וכמש"ל ממ"ש כיון שהצבור מבקשים ממנו להתפלל (כ"ה במ"א) ולמ"ש אתי שפיר דהם הבינו בדבריו שאף שאומר תיכף הטעם אפ"ה אסור ולכן כתבו דמיירי בכה"ג דיש מנהג בזה. ועוד דאף אם נימא דהפר"ח מיקל אף בכה"ג אפ"ל דהיינו דוקא באדם שאנו יודעים ומכירים אותו שהוא מוחזק בכשרות משא"כ באדם שבא מעלמא שאין לנו בו שום חזקת כשרות ומקפיד בדבר שהוא מנהג וחוק לאפיקורסים בודאי לכ"ע אין אנו משגיחים בטעמו, וכ"ש עתה בעוה"ר שכבר גלוי וידוע ערך החזנים אשר כמעט רובם המה קלי הדעת בודאי במעט קט יש לחוש עליו שהוא מהכת שרוצים בחדשות ולא ניזל בתר טעמיו וכ"ש שכ"כ שהטעם הוא נטל"פ ואין לומר כיון שהוא עצמו אינו משנה מלבושיו אין קפידא דז"א דזיל בתר טעמיו כיון דאנו חוששים בזה דשמא הוא מין כיון שהוא מקפיד בדבר שאין ישראל מקפידים א"כ ממילא אסור להתפלל ומה"ט אין לחלק ג"כ דדוקא אם אומר בדרך שלילה שאינו רוצה לעבור בבגדים צבועים משא"כ בנ"ד שלא אמר כ"א שרוצה להתלבש באופן זה, ולכאורה הי' נראה כן מדברי הר"י שכתב דהטעם בזה כיון שהצבור מבקשים ממנו להתפלל כך אין ראוי להיות סרבן ומשמע דאם אין בזה שום סירוב אין חשש אכן באמת ז"א כיון דיש בו חשש מינות כמ"ש כל הפוסקים בודאי דאין לחלק בזה דסוף סוף כיון שהוא מקפיד במה שאין דרך להקפיד שפיר חוששין אחריו ומה לנו בסירובו אם לא אלא ודאי דבאמת אין לחלק בזה, ומ"ש הר"י הנ"ל היינו דוקא באם נותן אמתלא וטעם הגון לדבריו אפשר דבכה"ג אין לחוש עליו כ"א בצירוף הטעם דלא הו"ל לסרב ויותר נראה דמיירי במקום שאין בזה שום מנהג למינים ולכן בכה"ג בודאי אין לחוש עליו באם נתן אמתלא אלא מטעם הסירוב:

עוד נלפע"ד דכ"ז דוקא במה שאין דרך ישראל להקפיד ומ"מ לפעמים יקרה שיעשו כפי מנהג זה כמו בלבנים דודאי כמה וכמה פעמים מתפללים אף ישראלים בלבנים משא"כ בנ"ד דודאי אין שום חזן מהחזנים הכשרים וכן המשוררים שלהם מתלבשים בלבושים כאלה ורק מהם ומהמונם בודאי דיש לחוש עליו בלי ספק כלל, ועוד דהא גלוי וידוע

דעיקר מנהגם בזה להתדמות לעכו"ם ולהלוך בנימוסיהם ובודאי יש בזה איסור ברור משום בחוקותיהם כמ"ש בספרי שלא תאמר כיון שהם יוצאים בארגמן אף אני אצא הואיל והן בקילוסין וכו' וכמבואר בר"מ פי"א מהל' עכו"ם ובטוש"ע יו"ד סי' קע"ח (ועי' בביאור הגר"א במ"ש על דברי המהרי"ק שם) וא"כ בודאי אסור להיות ש"ץ, דל"מ בר"ה ויו"כ דאפ"ל דדינו כתענית וצ"ל פרקו נאה, ואף בשאר הימים מ"מ מהסתם אין ביתו ריקן מעבירות (יעו' בסי' נ"ג), ואסור להיות ש"ץ דאיך יבקש ויתפלל להש"י להביא עליהם חיים ושלום וברכה:

סימן ה

נשאלתי בנידון שבא לאיש אחד אתרוגים מא"י בשנה זו שהיא שנת השמיטה אם מותר ליקח אותם לצורך חג הסוכות הבע"ל:

תשובה הנה מבואר ברמב"ם וטוש"ע יו"ד סי' של"א דשמיטה נוהגת בזמה"ז בא"י עכ"פ מדרבנן וגם מבואר ברמב"ם וש"ע שה סעי' קכ"ו דבאתרוג אזלינן לענין שביעית בתר לקיטתו וכרבנן דאושא ואף שלענין מעשה מחמיר הרמב"ם וש"ע מ"מ לענין שביעית העיקר דבאתרוג אזלינן בתר לקיטה ועי' בכ"מ שם דמחמת ספק פסק הרמב"ם כן. ומזה נראה דלא כוון הרב בעל תפארת ישראל בהלכתא גבירתא שלו בספ"ב דבכורים דכתב לפסק הלכה דאזלינן באתרוג בתר חנטה לענין שביעית ובאמת ז"א וכמ"ש (גם מ"ש שם דלענין מעשרות אזלינן בתר לקיטה גם זה אינו דאתרוג בת ששית שנכנס לשביעית חייב במעשרות וכמש"ל אלא העיקר כמ"ש הכ"מ בזה והוא פלא על הג' הנ"ל איך אזיל בתר איפכא) ממילא לפ"ז יש באתרוגים אלו דין שביעית אם הם מא"י, והנה דין פירות שביעית יש בהם ג' דינים א' דאסור לעשות בהם סחורה וכמבואר בפ"ז דשביעית ועי' בתוס' סוכה ל"ט ד"ה וליתיב שכתבו דאם קונה כדי להרויח למכור ביוקר אפשר דהיינו נמי סחורה יע"ש, וגם יש בהם איסור דאין מוסרין דמי שביעית לע"ה כ"א במזון ג' סעודות משום כדי חייו ואתרוג מבואר שם דהוה יותר מכדי מזון ג' סעודות יעו' בתוס' שם ד"ה יותר, וגם מדברי הרמב"ם מבואר דלא התירו כ"א בדברים שחזקתן שהם מופקרים א"כ אתרוג בודאי חזקתן מן המשומר ומן המשומר בודאי אסור לקנות אפילו בכחצי איסר כמבואר שם ורק בטעם הדבר רש"י פי' בכמה מקומות מטעם כיון דחשוד לשמור חשוד להניח הדמים לאחר הביעור ודעת ר"ת דמשומר אסור באכילה יעו' בתוס' סוכה שם ד"ה בד"א ותוס' מנחות ד' פ"ד ד"ה שומרי ספיחים, וגם יש חשש שמא הגיע זמן הביעור ובזמן הביעור דעת הרמב"ם דצריך לשורפם ודעת הראב"ד והר"ש דיכול להפקירם יע"ש, אמנם כפי הנראה דאתרוג בחג עדיין לא הגיע זמן הביעור יעו' ברמב"ם

שם, אמנם כ"ז באם הגן של האתרוגים הם של ישראל אבל באם הגן של עכו"ם הדבר מבואר ברמב"ם דפירות העכו"ם מותר לקנותם ואין בהם דין שביעית ולא גזרו בהם אף גזירות ספיחי שביעית והנה ראיתי שם בכ"מ שהביא בשם הר"י קורקס דאף דבפירות עכו"ם מותר לקנותם בשביעית מ"מ כשהגיע זמן הביעור צריך לבערם אם הם ביד ישראל מטעם דחלה עליהם קדושת שביעית יע"ש, דאמנם קודם שהגיע זמן הביעור משמע דא"צ לנהוג בהפירות דין קדושת שביעית וכן נראה מדברי הב"י והכפתור ופרח ובש"ע שם סעי' י"ט דאם מכר א"י לישראל פירות שביעית חייבים בתרומות ומעשר וגם צריך ליתן מעשר עני, ואף שבאמת צ"ע בזה מדברי הרי"ק הנ"ל כיון דחלה עליהם קדושת שביעית א"כ הוה מן המופקר וא"צ לתרום ולעשור וצ"ע, אמנם עכ"פ קודם הביעור יראה ברור דאין בהם קדושת שביעית וא"כ כיון דשביעית בזמה"ז דרבנן א"כ הוה ספק דרבנן ובפרט דרוב השדות והגינות בזמה"ז הם של עכו"ם וא"כ י"ל דכל דפריש מרובא קא פריש אמנם כיון דאיכא לברורי בודאי צריך לברר הן בספק דרבנן כמבואר באחרוני' בסי' ק"י והן בענין הרוב כמבואר בסי' א' ובסי' ח"י דכל היכא דאיכא לברר מברירנן ולא נסמוך ארובא ועי' בב"ח שם דברוב הקבוע מצד טבע העולם א"צ לברר וגם באיסור דרבנן אפשר דכ"ע מודים דא"צ, וגם בלא"ה איכא שעה"ד דהמקום רחוק וטרם שיבוא מכתב משם יוכל לעבור הזמן ממכירות האתרוגים ואיכא פסידא בדבר ובמקום הפסד בודאי א"צ לברר ואף שאפשר להודיע ע"י הטעלעגראף מ"מ כיון שצריך לזה הוצאות הוה כדיעבד ואין בזה חשש תרומות ומעשר ע"פ דעת הרמ"א בסעי' י"ט דהא פירות א"י שיצאו לח"ל פטורים כמבואר בש"ע סעי' י"ב וגם בלא"ה אפילו אם היו מגן של ישראל אין איסור בגוף האתרוג רק מטעם איסור סחורה, והנה בענין לקנות ולמכור ביוקר הנה באמת התוס' מסופקים וא"כ בנ"ד הוה סד"ר וגם בענין החשש שאין מוסרין דמי שביעית אפשר דלא חששו בזה כ"א באיסור שביעית ד"ת ואף שמשמע בש"ס דגם בזמה"ז אסור מ"מ עכ"פ בספק אם הוא של ישראל או של עכו"ם ובאיסור דרבנן אפ"ל דודאי לא גזרינן גזירה זו דשמא לא ישמור אותם הישראל בקדושת שביעית וגם בענין חשש פירות המשומרים יש דעת רש"י דאין הפירות אסורים וא"כ בכה"ג יש לסמוך ע"ד רש"י דהוה ס"ס שמא כרש"י ושמא הוא של עכו"ם ויעו' בנוב"י דהיכא דליכא לברר ב' הספיקות א"צ לברר ובמ"ש במק"א ע"כ יש לצדד בזה באם שיסכים עמי עוד ת"ח מובהק. ומ"מ יש להזהיר להלוקחים שיאכלו את האתרוגים תיכף אחר החג לחוש לדעת המהרי"ק בכ"מ. אך עכ"ז אמרתי לחפש בהקעסטעלי הנ"ל אחר הכשר מטעם חשש הנ"ל וחשש מורכב וב"ה כי מצאו בקעסטיל אחד שני הכשרים וכתוב שם שהוא מגן עכו"ם:

והנה במ"ש להקשות על התפארת ישראל שוב ראיתי דגם דברי הט"ז והש"ך בי"ד שם צ"ע בזה, והנה כ"ז הי' שייך בימים הקודמים שלא נתפרסמו עדיין שיש שם כמה גינות של ישראל משא"כ עתה בזמה"ז שנתרבו שמה הגנות הנ"ל בודאי אזיל להו הא דכל דפריש, ועוד כיון דרוב האתרוגים יש להם הכשר בביאור כל החששות ואלו אם אין להם בודאי דהו"ל ריעותא ואף דלכאורה אכתי אפשר לצדד בזה ע"פ מ"ש במק"א לישב דעת המנהג במה שא"א נוהגים דין שמיטת כספים בזמה"ז דהוא ע"פ מה שנודע דיש פלוגתא בחשבון שנת השמיטה וא"כ סמכו בזה דהו"ל סד"ר דהא לכ"ע שמיטת כספים בזמה"ז דרבנן אכן שוב ראיתי דאכתי צ"ע ע"פ מ"ש המל"מ דבכ"מ דיבטל לגמרי האיסור דזיל הכא הו"ל ספיקא וזיל הכא הו"ל ספיקא שוב ל"א סד"ר וכבר הארכתי בזה במק"א ואכפ"ל, וגם בהדסים נראה דיש חשש פירות שביעית לפי המבואר בש"ס (סוכה ל"ט) דבלולב ג"כ יש חשש שביעית מטעם דהנאה וביעורו באין כאחת והי' אסור ליקח אותו מע"ה אלא כיון שנגמר בז' מסתמא הי' חנטתו בו', אכן לפ"ז נראה דה"ה בהא דהדסים ג"כ שרי ויעו' בפי' המשנה להר"מ שם שכ' דבלולב אין בו קדושת שביעית וצ"ע כעת:

סימן ו

שאלה עובדא בא לידי באשה אחת שמוצאת בעד הבדיקה מראות טהורות אך לאחר שנתיבש משתני' למראות טמאים:

תשובה הנה כבר נודע שהג' ח"צ מקיל בזה וכן מטין דברי הס"ט וכן הסכים החו"ד יע"ש בסי' קפ"ח, אמנם אני מצאתי בתשובת מהר"ח א"ז שנדפס מחדש שנשאל ג"כ ע"ז והשיב לאיסור יע"ש ובודאי אי הוה ראו האחרונים דבריו לא היו מקילים כ"כ בזה אכן להיות שהאשה הזאת רכה בשנים והיא אינה יכולה לטהר לבעלה מחמת זה. לכן הסכמתי שהאשה הנ"ל תבדוק א"ע בעד ותראה אותו בעודו לח ותשליך אותו אח"כ דבזה כל האחרונים חולקים על הב"ח ומתירים לראות בעודו לח ואף שאפשר דבנ"ד דמצוי שישתנה אח"כ אפשר דיודו להב"ח דצריך להמתין עד שיתיבש דדוקא בסתמא אין חוששין אבל היכא דשכיח ומצוי אפשר דצריך לחשוש בזה מ"מ כיון שאף אם נשתנה למראה אסורה דעת המ"צ והרבה אחרונים להקל אף שצ"ע לסמוך ע"ז לבד כמ"ש מ"מ יש לסמוך ע"ז דעכ"פ אין צריך לחשוש לשמא תשתנה אח"כ, וגם יש לצרף דשמא המראה שאח"כ ג"כ אינו מראה טמאה דאנן אין בקיאין במראות הדמים דהא יש מראות אדומים שהם ג"כ טהורים. ובפרט בנ"ד שבעת הבדיקה הוא מראה טהור מסתבר ג"כ שאח"כ הוא ג"כ מראה טהור וגם שמא מחמת שינוי האויר כמ"ש הח"צ ושמא לא תשתנה ואף ששכיח להשתנות מכל מקום דעת הס"ט בכ"מ דאף ספק א'

דשכיח מצטרף לס"ס ואף שאין לעשות ס"ס בידים מ"מ בנ"ד דיש קצת ה"ס אף היכא דנשתנה שפיר יש לסמוך כ"ז ודי לן אם נחמיר היכא שראינו שנשתנה אבל לחשוש ע"ז שמא תשתנה א"צ לחוש ובפרט היכא דלא הוחזקה בכך ג' פעמים בודאי א"צ לחוש לזה כנלפע"ד:

סימן ז

נשאלתי בנידון שידוך אשר כלה וחמותה שמם אחד וכפי הצעת השואל יש בזה ענין נחוץ. א' שאבי הכלה אמר שהוא מטופל בבנים ובתו כבר הגיע לפרקה ואין לאל ידו לפזר לה נדוניא והחתן הנ"ל רוצה לקחתה בלי נדן וגם השדכן אמר שבלא"ה הוא נחוץ כי הנה כבר יש ביניהם איזה דיבורים בזה זה ערך שלשה חדשים בלי ידיעת האב (וגם אמר שלסיבה שהיא רואה שאין לאל יד אבי' להשיאה כבר רצתה לעשות דבר שאינו הגון לצאת מדת ח"ו):

תשובה הנה בגוף דב"ז כבר האריך בזה בשו"ת נובי"ת א"ע סי' ע"ט, וגם בחכ"א כלל קכ"ג כתב דאין להחמיר בזה כ"א במשולשים יע"ש, וכ"כ בח"ס לצדד בזה היכי שהזוג הגון, אכן להיות שמ"מ מנהג מדינת אלו לחוש בזה כנודע לכן לפענ"ד אין להקל בזה כ"א בצירוף לצרף שם חדש להכלה וכמ"ש בפ"ת בא"ע סי' ב' בשם כרם שלמה בשם הג' ח"ס, ואף שמדבריו נראה שם ששינה לגמרי שם החתן יע"ש, אכן לפי מה שמבואר בספרים שיש איזה חשש סכנה לעקור שם הראשון לגמרי ומטעם זה נהגו גם בשמ"ח לברך רק בצירוף כנודע לכן גם בנ"ד עדיף יותר לצרף לה שם אחר עם השם הא', ובכה"ג מבואר בשו"ת צ"צ מהג' מהרמ"מ ובשו"ת טו"ט מהג' מהיש"ק דשוב אין לחוש באם יש לאח ב' שמות, הן אמת דלכאורה המעיין בשו"ת נובי"ת נראה דלא שמיע לי' האי חילוקא דהרי בעובדא דידי' לא הי' שוים שם החתן עם חמיו רק בשם החולי ושם הראשון של החתן לא הי' כשם חמיו וכתב לצדד בזה משום דשם החולי אינו מצטרף לרעה ואם הי' שם אביו כשם העצם שלו כתב שם דודאי היו חוששים בזה, והנה בשמ"ח בודאי דע"פ הרוב נקרא בשם הא' ולתורה עולה בב' השמות ביחד ואפ"ה כ' דאי לאו דהחשש בשמ"ח והוא מצטרף רק לברכה בודאי דהי' בזה חשש מחמת צוואה הנ"ל, אכן באמת צ"ע דסוף סוף כיון שנקרא א' מהם בב' שמות א"כ ודאי מקרי אין שמותיהם שוים לכ"ד כמו לנידון ב' יוסף ב"ש וכדומה:

ולכן נראה דבנוב"י שם מיירי דוקא במקום שנוהגים בשמ"ח לעקור השם הא' ועתה נקרא בב' השמות רוב או מחצה בשם הא' לבד והמיעוט או מחצה בשמ"ח לבד ולכן כיון דבפי כמה אנשים נקרא בשם השוה לחמיו בכה"ג כתב בנוב"י שם דאם הם שוים

בשמ"ח אין קפידא אכן אם שוים בשם הא' יש לחוש ואף אם עולה לתורה בב' השמות ביחד מ"מ כיון דלכתחלה בודאי דאין לכתוב שני השמות בצירוף כמבואר בש"ע א"ע סי' קכ"ט יע"ש, ולכן כיון דאין זיוגם עולה יפה עדיין יש בזה חשש, משא"כ בהא דהצ"צ דמיירי שניתן לו שני שמות מעריסה והוא נקרא בשניהם יחד דבכה"ג ע"כ צריך לכתוב ב' השמות ביחד ודמתקרי לא יבוא ביניהם וכמ"ש הב"ש שם לכן בודאי דלא מקרי שמותיהם שוים, אכן כ"ז אם נקרא בב' השמות ביחד אכן אם נקרא באחד מהם הנה אם בשם הקריאה אינם שוים ולתורה עולה בב' השמות ודאי דאין לחוש דהא בין בשם הקריאה ובין בשם העלי' אינם שויה, אכן אם נקרא בפי כל בשם השוה או אף אם נקרא בפי קצת בשם השוה לכאורה עדיין יש בזה חשש הנ"ל וכמש"ל בשם הנוב"י, אכן אפ"ל דאף בכה"ג אין חשש והוא ע"פ מ"ש הט"ג בלק"ש דאם עולה לתורה בב' השמות שניתן לו בעריסה דמעיקר הדין הי' די בשם אשר ניתן לו מעריסה דמה שקורין אותו בשם אחד הו"ל רק קצה"ש ואף לכתחלה צ"ל ב' השמות יחד ודמתקרי על השם שנקרא בו בפי כל א"כ הרי עדיין מקרי דיש לו ב' השמות ביחד ודמתקרי לא יבוא ביניהם וא"כ אין שמותיהם שוות, משא"כ בהא דנוב"י דבאמת אין שום צירוף לשני השמות, ובאשה כה"ג בנשתקע שם הא' ובשם השני הם שוים הנה אם השם הא' נכתב בכתובה עכ"פ הי' אפשר לצדד בזה ע"פ מ"ש הג' מהרש"ק דבכה"ג שוב לא מקרי נשתקע ואף דלענין גט א"א סומכין ע"ז מ"מ בנ"ד אפשר דיש להקל בזה:

ולפ"ז לדידן דמנהגינו בשמ"ח לברך בצירוף א"כ גם בשמ"ח שוב הדר דינא דאין חשש בזה דהא העיקר לכתוב בגט או בשאר שטרות שני השמות בצירוף וכמ"ש בט"ג בלקשמ"ח יע"ש ולפמ"ש ה"ה בנ"ד אם יצרפו לה שם אחר אף שודאי גם אח"כ תהי' נקראת רק בשם הא' מ"מ אם עכ"פ תזהר לחתום עכ"פ בשני השמות יחדיו א"כ יהי' דינה עכ"פ לנידון ג"פ לכתוב ב' השמות יחד ודמתקרי ע"ש הא' הרי עיקר שמה בב' השמות ושפיר מקרי אין שמותיהם שוים, ואף דלכאורה י"ל דבשלמא בשם העריסה הו"ל שם הא' שנקרא בו רק קצה"ש משא"כ בנ"ד דודאי א"ל על שם העריסה שהוא קצה"ש ועוד דהא מה שקוראים אותה בשם זה בודאי דאין כוונתם לקצר אלא בסיבה שכך המה מורגלין בה ולא ידעו כלל משם השני ולפ"ז ה"ה בשמ"ח אף לפי מנהגינו הנ"ל ג"כ צ"ע, אכן כיון שגוף דבר זה הוא רק חומרא בעלמא וכמ"ש הג' בשב יעקב דכמה רבנים לא חשו לזה וגם ספק אפשר הוא לזרעו דוקא כמ"ש בנוב"י, ואף דבכלה וחמותה הובא גם בדברי המשנת חסידים ואפ"ל שהוא מהאר"י ז"ל וכמ"ש בצ"צ ובאמת הוא חמור קצת לפי המנהג משא"ד כמו חתן וחמיו כידוע מ"מ מפשטות רוב האחרונים

נראה דאף בכה"ג אין בזה חשש כ"א לכתחלה וכמ"ש בש"י, ולמאן דקפיד דוקא, ולכן בודאי דיש לצדד בזה, והנה בשמ"ח בודאי י"ל כיון דע"י שם זה נפדה ממות לחיים והוא ע"פ מ"ש בש"ס דשינוי השם הוא א' מדברים שמקרעים גז"ד וא"כ כיון שנחשב שינוי השם לענין זה ה"ה לנ"ד כיון שגם עתה הוא נקרא בשם זה עכ"פ בעלי' וכדומה, ואף בנ"ד הנה ל"מ למ"ש הג"פ דכל שנשתנה לשיבה חזקה דינו כמו שמ"ח א"כ ה"ה בזה כיון דשינוי זה לסיבת חשש סכנה מחמת הצוואה ואף לדעת האחרונים דאין לחלק מ"מ כיון דסוף סוף שינתה שמה כמש"ל דבשמ"ח מקרי כה"ג שינוי השם והוא מחזאת בו בחתימת וכל אדם יכול לשנות שמו כמו שירצה ושם החתימה הו"ל עיקר אפילו לגבי שמ"ח כמבואר בסי' קכ"ט, וכיון דבעיקר השם אינם שוים אין לחוש ובפרט בנ"ד דהו"ל שעה"ד וכ"כ כל האחרונים דבשעה"ד הו"ל כדיעבד ובדיעבד כ"כ בשם הש"י ושאר אחרונים דאין לחוש לזה, ועוד דכ"כ בשם הח"ס שכ' לצדד בזה מטעם שהבחור בן תורה וא"כ כ"ש בנ"ד דיש בזה כמה עיקולי ופשורי, ועוד נלפענ"ד דבלא"ה מטעם שאין לאבי' לפזר נדוניא והוא רוצה לקחתה כך יש בו די להתיר דהא מבואר בב"ש בסי' א' דמותר למכור ס"ת להשיא יתומה ואף דאינה מצווה על פו"ר מ"מ משום מצות שבת ג"כ מותר וא"כ לא תהי' תורה שלימה כצוואה הנ"ל, ואף למ"ש שאר האחרונים שם י"ל דיודו בנ"ד ובפרט היכי שכבר הגיעה לפרקה דיש לחוש שמא תצא ח"ו לתרבות רעה, והנה בגוף קושית הנוב"י שם על דברי הצוואה מדברי הש"ס בכ"מ שלא חשו לזה לפענד"נ דע"כ לא חשש הר"י אלא דוקא לדידן דאנו בחרגמ"ה ואין לנו רק אשה אחת והוא כרוך רק אחרי' משא"כ לדין הש"ס דהי' מותר להם לישא נשים הרבה והי' לו כמה בתים אפשר דאין חשש בזה ולכן אפשר דמה"ט גם עתה בספרד אין חוששים לזה, ושלום על ישראל:

סימן ח

נשאלתי בנידון אשה שנשרפה ר"ל מלאמפא אחת אם יש לה דין קדושה ליחד לה מקום בפ"ע בקבורה כמנהגינו שמי שנהרג שנקרא קדוש ומיחדין לו מקום מיוחד בפני עצמו:

תשובה הנה מתחלה נבוא לחקור בגוף המנהג על מה הוטבעו אדניו ואם יש לזה איזה שורש בש"ס ופוסקים והנה ראיתי בפ"ת בסי' שס"ב הביא בשם שו"ת ח"ס במה שנשאל בזה במי שנהרג ע"י רוצחים אם צריך ליחד מקום בפ"ע מטעם דאמרו חז"ל דאע"פ וכו' דין ד' מיתות לא בטלו וכו', והשיב דד"ז אין בו ממש ומותר לקוברו בקברות אבותיו יע"ש ויעו' בשד"ח באות קס"ט שתמה ע"ז מהא דס"ס שמ"ה דמי שנטבע בנהר או חיה אוכלתו אין מונעין ממנו שום דבר וביאר הרב בפרישה דקמ"ל דלא נימא דדין ד' מיתות

לא בטלו ודינו כהרוגי ב"ד הרי להדיא מפורש יוצא דאין בו דין הרוגי ב"ד, ובאות קל ו ושם העיר עליו חכם אחד ע"פ מ"ש הרשב"א בתשובה סי' תשס"ג (והובא בש"ך סי' שמ"ה סק"א) דכ"ז דאין מתעסקין ואין מונעין לאו לענין קבורה ותכריכין אתמר אלא לנידון שא"ד וא"כ לענין קבורה שפיר י"ל דאינו נקבר בקברות אבותיו והוא חזר ותירץ דבריו דסוף סוף עכ"פ מוכח מדברי הש"ס והפוסקים דאין להם דין הרוגי ב"ד לענין דאין מתעסקין בהם, וע"כ דל"א האי סברא דדין ד"מ לא בטלו דאל"כ בודאי דהו"ל לומר דדינו כנהרג בב"ד ואין מתעסקין בהם יע"ש, ולפענ"ד אין זה הכרח דאפ"ל דאין מתעסקין בהם באמת אין להם דין הרוגי ב"ד והוא ע"פ מ"ש המהרי"ו בתשובה סי' קי"ד דעיקר החילוק בין הרוגי ב"ד להרוגי מלכות דהרוגי ב"ד כיון שהתרו בו והוא אמר אעפ"כ הו"ל מאע"ל ולכן אין מתאבלין משא"כ בהרוגי מלכות יע"ש, ועפ"ז י"ל דאף אם נחליט כדברי הני אנשי דדין ד"מ ל"ב מ"מ כיון שלא התרו בו שפיר אין מונעין ממנו כ"ד משא"כ לענין לקוברו בקבורת אצל צדיקים בודאי י"ל דסוף סוף נראה שבאמת נתחייב מיתה זו ועכ"פ הו"ל בכלל אין קוברין רשע אצל צדיק וכשר:

אכן באמת סתירת דבר זה מבואר בש"ס (סנהדרין מ"ז ע"ב) דבנהרג שלא כדין ע"פ מלכות עכו"ם הו"ל כפרה אפילו קודם צערא דקברא ובודאי מה"ט מותר לקוברו בקברות אבותיו וכמ"ש הר"מ בפ"ב מהל"א והרי הוא בכלל עבדיך הרי להדיא דא"א דנין בו דין הרוגי ב"ד, שוב ראיתי בגי' היו"ד שלי שרשמתי שכבר הזכיר מנהג זה בספר מעבר יבק בחלק שפת אמת פ"י והאריך שם בטעמו וסיים דמנהג כשר הוא למען לא יעות אדם בריבו ואינו כעת ת"י לעיין בו (אך לפי הרשום בזכרוני שעיקר טעמו מטעם שהנהרג הוא תמיד מעורר מדנים נגד הרוצחים אותו לכן אין לשאר המתים מנוחה) ולפלא על הגדולים הנ"ל שלא הביאו דבריו כלל, ועי' בס"ח סי' תתשמ"ג שכ' דמי שנרצח ולא נעשה נקמה ברוצח נשאר מונח בגוף קיים ואם יבוא אצלו הרוצח תפתח המכה ומבוע דמו כדי שינקום מן הרוצח יע"ש, והנה לפ"ז אין בזה שום סתירה מהש"ס הנ"ל דבאמת אין הטעם בזה משום רשעת הנהרג דאדרבה כיון דמת הו"ל כפרה ולכן בודאי הי' מותר לקוברו בקברות אבותיו אלא דכיון דלא יהי' להם מנוחה שפיר ראוי ליחד לו מקום קבורה בפ"ע כמ"ש במעי"ב הנ"ל, וגם לפי טעם זה הנה בלא"ה א"ש הא דסי' שמ"ה הנ"ל כמובן, אכן לפ"ז אין שייך דבר זה כ"א במי שנהרג ע"י רוצחים משא"כ במי שנטבע בנהר או שנשרף כמו בנ"ד בודאי דצריך לקוברו בקברות אבותיו, אכן באמת חזינן דהמנהג אינו כן אלא דכל מי שנהרג או נטבע בנהר וכדומה דאין קוברין אותו אצל שאר המתים:

והנה שמעתי אומרים דהטעם בזה דכיון שנהרג או נשרף ונטבע א"כ לא מת ע"י טיפת מלאך הממונה על זה לכן מקרי קדוש ועפ"ז יצאו לחלק דכ"ז אם מת תיכף ע"י הרוצח או ע"י סיבה אחרת משא"כ אם תי' יחיה איזה שעות אח"כ א"כ שוב מת ע"י מלאך הממונה על זה ולכן צריך לקוברו בקברות אבותיו, אכן לפענ"ד ז"א דודאי אף אם מת ע"י הרוצח או סיבה אחרת בודאי דהוא ג"כ ע"י מלאך הממונה וכ"נ להדיא ממ"ש (ע"ז ב' ע"ב) דמאותה טיפה של מ"ה הוא מת וממנה הוא מסריח וממנה פניו מוריקות ואם כדבריהם א"כ מי שמת ע"י סיבה אחרת או רוצח לא הו"ל להיות פניו מוריקות ולא להסריח וז"א כמובן בחוש, וכ"נ לפענ"ד מהא דחגיגה ד' ה' בהא דשגרא בתנורא ומתה ע"י מ"ה יע"ש וכ"נ ממ"ש בב"ר ע"פ (קהלת ח' ד') אין אדם שליט ברוח ר"י אומר אין אדם שליט במ"ה לכלות אותו ממנו וכו' אר"ש ב"ח אין אדם יכול לעשות כלי זיין להנצל ממ"ה ואם כדבריהם הרי מאע"ל ניצל ממ"ה, והעיקר בזה לפענ"ד דיסוד מנהג זה הוא ע"פ דברי הש"ס (סנהדרין מ"ז) דמי שנהרג שלא כדין כמו ע"י מלכות עכו"ם הו"ל תיכף כפרה וא"צ צער חיבוט הקבר והוא בכלל עבדיך ולכן שפיר נקרא קדוש ושוב אין לקוברו אצל סתם ב"א כיון דהמה כבר באו נקיים מעונם, וכ"נ להדיא ממ"ש הפוסקים דאף במומר לעכו"ם אם נהרג ע"י עכו"ם שוב הו"ל כפרה ומתאבלים עליו משמע דבזה כבר נתכפר לו א"כ פשיטא דבסתם אדם הו"ל מיתה משונה כזו כפרה גמורה ולקדוש יחשב, ואף לפמ"ש בלבוש (בסי' ש"מ סע"ה) דבמומר אין מתאבלין אף בכה"ג אפ"ל דיודה בנ"ד דכיון דבאמת לא הוחזק ברשע כלל ועי' במהרי"ו שם (בסי' קי"ד) דבהי' לו יסורים במיתתו בודאי הו"ל כפרה דיסורים ממרקים, אכן אכתי יל"ע בזה מהא דאמרו בא"ר והובא בטוש"ע דמי שנפל לים או חיה אוכלתו אין מונעין ממנו דבר הרי דהוה ס"ד דהמה גרועים משאר מתים וכמ"ש הפרישה וא"כ איך נאמר דבאמת הם עדיפו משאר מתים ודינם כקדושים, הן אמת דהמעיין ברמב"ם (פ"ב מהל' אבל) השמיט האי דינא דמי שנטבע דאין מונעים ממנו ועי' שם בהל"ד שהעתיק סוף לשון הברייתא הנ"ל לענין אימתי מתחיל האבילות וכפי הנראה שלא הי' בגי' כן, אכן בבה"ג והרמב"ן בתה"א באמת הגי' כמ"ש בטוש"ע:

עוד יל"ע דהא מבואר ברמב"ם גבי הרוגי מלכות דמותר לקוברן בקברי אבותיו והנה בש"ס שם מבואר דבהרוגי מלכות הו"ל כפרה אף קודם צערא דקברא וא"כ איך אמרו בסתם דנקבר בקברות אבותיו ומשמע אף אם אבותיו היו בינונים מותר לקוברו אצלם, ומזה צ"ע ג"כ על מ"ש בשם המע"י שכתב דעכ"פ בנהרג אין לקוברו אצל שאר בנ"א דהא מבואר כאן דנקבר אצל אבותיו, וא"ל דהר"מ אזיל בזה לשיטתו שכ' דמיירי בהרוגי

מלכות שנהרגו ע"פ דין המלכות דלא כמ"ש רש"י שם (יעו' בלח"מ שם) וכיון שבאמת עשה עבירה נגד חוק המלכות א"כ שוב אף דהו"ל כפרה מ"מ אין דינו כ"א כבינוני, וגם לטעם המע"י ג"כ א"ש דשוב באמת א"י לעורר מדנים כיון שנהרג כדין המלכות, דז"א דודאי אף לדעת הר"מ מיירי אף בנהרג ע"י עכו"ם שלא כדין כלל וכמו שנראה באמת מפשטות דברי הש"ס שם וכמ"ש רש"י שם אלא דס"ל דאף בנהרג מדין ג"כ הדין כן וכמ"ש בלח"מ וכ"נ להדיא ממ"ש שם אע"פ שנהרגו כדין המלך, ומה שנלפענ"ד בזה דאפ"ל דאף דמבואר בש"ע בס"ס שס"ב דאין לקבור צדיק וכ"ש בינוני אצל חסיד מופלג והוא מדברי הרמב"ן שם מ"מ י"ל דהיינו דוקא אם אינו מבני משפחתו אכן בבני משפחתו אין להקפיד בזה, וכ"נ ממה שמבואר בש"ס (והובא בסי' שס"ו) דהמוכר קברו באים בני משפחתו וקוברים אותו בע"כ מטעם דגנאי הוא להם שלא יהיה קבור אצלם הרי דדרכם הי' לקבור כל בני המשפחה במק"א ובודאי בכל משפחה הי' כמה וכמה בינונים וכמה וכמה חסידים א"ו שבבני משפחה אין קפידא כ"כ, ואף דברשע גמור מבואר בש"ס (סנהדרין מ"ז) דאף בקברי אבותיו אסור מ"מ בכה"ג אין קפידא דלבני משפחתם בודאי מוחלים, וכ"נ באמת מהראי' שהביא הרמב"ן שם מהא דר"ה דמיירי ברחוקים, עוד י"ל דדוקא צדיק וכל שכן בינוני אצל חסיד מופלג אסור אמנם צדיק אצל בינוני שרי וכן נראה מלשון הטוש"ע שם במ"ש צדיק וכל שכן בינוני, ועפ"ז א"ש דלכן היו יכולים לקוברו בקברות אבותיו אף אם הם היו בינונים אף אם הוא בכלל צדיק יחשב (ולתי' הא' אף אם אבותיו היו חסידים מופלגים שרי ואף דהוא אינו בכלל חסידך כ"א בכלל עבדיך אכן לתי' הב' באמת אם אבותיו היו חסידים מופלגים לא הי' יכול לקוברו אצלם אלא דבש"ס ור"מ לא מיירי כ"א מסתם בנ"א ועיקר להשמיענו דשוב אינו בכלל רשע ח"ו) ועפ"ז א"ש הא דאין מונעים ממנו כ"ד והיינו דבאו להשמיענו דאינו בכלל רשע מטעם דדין ד"מ ל"ב וממילא שוב הדר דינא דנקבר בק"א, ומנידון אם יכול לקוברו אצל שאר בני אדם לא מיירי כאן דבימיהם לא היו קוברין כ"א אצל בני המשפחה ובפרט למ"ש בתי' הב' דבאמת מותר לקוברו אצל צדיק ובינוני א"כ באמת אין שום נ"מ בזה וכ"א לענין חסיד מופלג ובאמת לענין זה אין לו שום עדיפות מחמת שנהרג כמש"ל):

אכן לפ"ז אכתי יל"ע במנהג זה דבשלמא למ"ש באופן הא' י"ל דנהגו כן מטעם דעתה ע"פ הרוב אין לבני משפחה מקום מיוחד וכיון שיש שם אחרים שפיר יש קפידא בזה לכן נהגו לקוברו בפ"ע, אלא למ"ש בתי' הב' אכתי תקשה דלמה צריך ליחד לו מקום בפ"ע כיון דמותר לקוברו אצל בינוני וצדיק, ונראה דהוא ע"פ מה שהאריך הרב בספר התניא שלו במהות בינוני יע"ש, ולפ"ז י"ל דאנו חושבים סתם בנ"א גרועים ממדת בינונים ולכן

נהגו שלא לקוברו אצל סתם בני אדם כיון דידענו דהוא כבר הו"ל כפרה והוא בכלל עבדיך ומ"מ צ"ל אף לפ"ז דלענין קברות אבותיו אין בזה קפידא כ"כ:

שוב ראיתי דאפ"ל דיסוד מנהג זה נתיסד ע"פ טעמו של המע"י הנ"ל והיינו דאף במי שמת ע"י סיבה אחרת מ"מ כיון שלא נפקד בפקודת כל האדם נפשו מתרעמת תמיד ע"ז ולכן אין לשאר המתים מנוחה כלל וצריך לקוברו בפ"ע וצריך עיון בגוף הספר, שוב עיינתי בדבריו וז"ל ויען כי תמיד מתאוה להגביר כח הדין נגד הרוצח ואין לנפשו נייחא עד יהרג או ימות הרוצח כי שם יחדו למשפט יקרבו או עד שיגיע עת פקודתו שהי' לו מן העולם כי אז ניתן רשות לדומה להכניסו במספר שוכני עפר כמ"ש במס' חגיגה דא"ל מה"מ לרב ביבי בר אביי דהמתים קודם זמנם משום ויש נספה בלי משפט רעינא להו אנא עד דמלו לדרא והדר משלימנא להו לדומה ופי' רש"י איני מוסרם לשומר המתים ששמו דומה אלא מגלגלים עמו ושטים בעולם עד שיתמלא שנותם, ע"כ מנהג כשר להרחיקו משאר מתים למען לא יעות אדם בריבו עכ"ל, והנה לפי מה שסיים ע"פ מ"ש בש"ס חגיגה הנ"ל שפיר י"ל דאף במת ע"י שריפה כמו בהא דחגיגה הנ"ל ג"כ אין לו נייחא עד שיתמלא שנותיו וצריך לקוברו בפ"ע, ואף דודאי א"א לומר דכל המתים הנ"ל הוא מהנספים בלי משפט מ"מ י"ל דיסוד המנהג מטעם דחששו דשמא יש בהם מאלו דנספים בלי משפט ולכן נהגו לקבור כולם בפ"ע מטעם דא"א בקיאים בזה, ועפ"ז צ"ל דאף דמבואר בש"ס ור"מ דאף בנהרג יכולים לקוברו בקברות אבותיו אפ"ל דבש"ס לא מיירי כ"א מעיקר הדין דאין בזה איסור מצד רשע אצל צדיק אכן במה שנהגו לקוברו במקום בפ"ע אינו מטעם איסור אלא מצד קפידא לכתחילה או כמש"ל דבאמת אצל אבותיו שרי אף מצד המנהג דהמה לא יקפידו עליו בזה דודאי גם המה מצטערים בצרות קרוביהם שנפטר במיתה משונה כזו:

והנה במ"ש הרשב"א בתשובה סימן תשס"ג דבכ"מ שאמרו שאין מתעסקין עמהם לכל דבר לאו לענין קבורה ותכריכים אתמר כמש"ל אלמא דצריך לקוברו, ויעו' בב"י בי"ד סי' של"ד בשם הקונטריסין שכ' בשם הרשב"א דאף בפורש מדרכי הצבור מ"מ מתעסקים ישראל בקבורתו, ויעו' בב"ח בס"ס שס"ב הביא בשם א"ז דאסור להתעסק בקבורת אדם רשע שלא עשה תשובה והוא ז"ל הקשה עליו מהא דאין קוברין רשע אצל צדיק משמע דעכ"פ מותר לקוברו, ותירץ דמ"ש בא"ז היינו שאין להמציא לו תכריכים וצרכי קבורה אלא שצריך לקוברו כמו שהוא אבל מ"מ צריך לקוברו, ולפענ"ד צ"ע דהא מבואר בא"ז דאפילו כלבים מלקקין דמו אסור להבריחם (יע"ש בהג"א בפ' ג"ה בסי' ט"ז) והוא מדברי הירוש' הרי דאין לחוש כלל בקבורתו, וראיתי בשד"ח סי' קכ"ח במה שהקשה

על הא"ז במ"ש להסתייע לזה ממ"ש במס' שמחות דאין מתעסקין בהם לכ"ד והיינו אף לקבורה דהא גם בהרוגי ב"ד ומאע"ל אמרו ג"כ לשון זה ואפ"ה בודאי דצריך לקוברו דהא עיקר דין קבורה נלמד מהא דהרוגי ב"ד, ולפענ"ד י"ל דעיקר כוונתו הוא מסוף הברייתא שם דלובשין לבנים ואוכלין ושותין ושמחים וכו' והיינו דבמאע"ל נוהגים בו קצת אבילות והיינו בכ"ד שהוא כבוד לחיים וכמו שסיים בברייתא כל דבר שהוא כבוד החיים מתעסקין בו, ואף בהרוגי ב"ד היו נוהגים בו אנינות ושא"ד משא"כ בפורש מדרכי צבור דהמה צריכים לשמוח במיתתם שפיר י"ל דאסור לקוברם, אכן אכתי יל"ע בדבריו דהא עכ"פ מאע"ל הו"ל רשע גמור ואפ"ה נראה מדברי הברייתא דצריך לקוברו וכמ"ש הרשב"א שם מהא שעומדים עליו בשורה ואומרים עליו ברכת אבלים, ועוד איך נאמר דאסור לקוברו והא קי"ל דמלין את המת עובר בל"ת הן אמת דלכאורה יל"ע גם במה דבעי בש"ס שם דקבורה אי משום בזיונו או משום כפרה ונ"מ אם צוה שלא לקוברו דמשום בזיונו אין שומעין לו ואי משום כפרה א"צ לקוברו יע"ש, ואיך מותר להשהותו והא עובר בל"ת:

ועיין בר"מ בפי"ב מהל"א שפסק באמת דבצוה שלא יקבר אין שומעין לו שהקבורה מצוה וכו' משמע לכאורה למה דקי"ל דצריך קבורה מה"ת כבר נפשטא האיבעיא לגמרי דאין שומעין לו וכמ"ש הלח"מ שם, ויעו' בלח"מ בפי"א מהל' זכי' הלכ"ד ששם שינה את טעמו וכתב דהר"מ מפרש דהבעיא הנ"ל הוא אף למ"ש דמלין מתו עובר בל"ת אי מה שצותה לנו התורה בקבורה הוא מטעם כפרה או משום בזיונו ולכן סיים שהקבורה מצוה והיינו דמטעם זה אין שומעין לו דהו"ל ספיקא ד"ת יע"ש, ולפענ"ד צ"ע דהא לפ"ז א"כ עיקר הבעיא הוא אף למאן דס"ל דצריך קבורה מה"ת א"כ איך סיים הר"מ שהקבורה מצוה משמע דמטעם זה אין שומעין לו והא באמת אף לפי זה ג"כ נסתפקו בש"ס ועיקר הטעם בזה מטעם דיש לחוש דשמא משום בזיונו והו"ל ספיקא דאורייתא וא"כ העיקר חסר מן הספר, וכפי הנראה שגם הלח"מ חזר בו ממ"ש בהל' זכי', אכן לדעת הרמב"ן ע"כ צ"ל כמ"ש הלח"מ בהל' זכי' (אכן מדברי הכ"מ כאן נראה שהבין בהרמב"ם כמ"ש הלח"מ שם בהל' זכי' ואפ"ל בדעת הכ"מ דס"ל דמ"ש הרמב"ם שהקבורה מצוה הוא מלתא באפי נפשא או שבאמת צ"ל והקבורה) ובהכי א"ש ג"כ מה שנדחק הלח"מ בפ"א מהל"א הי"א במ"ש הרשב"א דאין מתעסקין לאו לענין קבורה אתמר מהא דסיימו בברייתא דמה שאינו כבוד לחיים אין מתעסקין עמו ובשם נסתפקו בקבורה אי הו"ל משום כבוד החיים או משום כפרה למת ומהא דאמרו שם בש"ס דסימן למת שלא נקבר משמע דקבורה יקרא דשכבי (הן אמת שדבריו צ"ע במה דפשיטא ליה לכאורה דהקבורה

יקרא דשכבי דהא בש"ס באמת לא נפשטה האיבעיא וכ"כ הרמב"ן וכל הפוסקים שם דהו"ל ספיקא דאורייתא ועוד דא"כ איך כתבו כל הפוסקים דאף בצוה שלא לקוברו אין שומעין לו) ותי' ע"פ דעת התוס' שם דמ"ש שלא נקבר היינו שלא נקבר כראוי יע"ש, אכן למ"ש בדעת הר"מ בלא"ה א"ש דלפי מה דקי"ל דמלין מתו הוא בל"ת בודאי דצריך לקוברו כדי שלא יעבור עליו, ויהי' איך שיהי' עכ"פ דברי הא"ז צ"ע, והנה הי' אפ"ל דהא"ז ס"ל כמ"ש הלח"מ הנ"ל דעיקר הבעיא אף למה דקי"ל דמלין את המת עובר בל"ת וכמו שנראה מפשטות דברי הש"ס וכמש"ל לדעת הרמב"ן וגם ס"ל דבאמת כבר נפשטא הבעיא מהא דסימן למת שלא נקבר דקבורה הוא יקרא דשכבי וכמ"ש הלח"מ בתחלה דלא כמ"ש התוס' ולכן כ' שפיר דברשע גמור אסור לקוברו דהא לפ"ז ע"כ צ"ל דבצוה שלא לקוברו שומעין לו ואין ביה משום הלנת המת מטעם דעיקר הקפדת תוה"ק הוא כדי שיהי' לו כפרה והוא לא ניחא לי' בכפרה וה"ה בנ"ד ברשע אין בזה שום איסור דלא הקפידה תוה"ק על כפרתו, אכן באמת הוא דחוק דאיך נאמר דנפשטא הבעיא כיון דבש"ס נשארו בספק וכמש"ל, שוב עיינתי ברש"י (שם מ"ז ע"א) בד"ה כי אמר רחמנא לא תלין שכ' וז"ל ורבינן שאר כל המתים היינו כי משהו לי' לדחוייה בעלמא דלא איכפת לי' בי' דהיינו בזיון ודומיא דתלוי אבל האי דלתייקרו בי' קרוביו לאו בזיון הוא לדידי' עכ"ל, והנה משמע מלשונו דעיקר הלאו דלא תלין הוא רק משום בזיון דמת ולפ"ז היכי דצוה בהדיא שלא לקוברו שוב אין בו שום איסור משום בל תלין, ועפ"ז א"ש הבעיא בש"ס כפשט דבה"ג שוב אין בזה איסור הלנה ונסתפקו בזה אף במקום דאין בו משום הלנה אי משום בזיונא דחיים אי קבורה מטעם כפרה ונ"מ אם עדיין יש בזה חשש משום בזיון החיים או דאין צריך לקוברו בכה"ג:

ובהכי א"ש דלקמן גבי הספד אמרו דנ"מ ג"כ לענין להוציא מיורשים ובקבורה לא אמרו כ"א הנ"מ לענין אם צוה דכאן בודאי יש להוציא מיורשים מטעם איסור הלנה (ולמ"ש בתוס' שם ג"כ א"ש דודאי בכה"ג יש להוציא מיורשים מטעם כפרה אלא דנסתפקו אם יש לחוש גם לטעם בזיונא אם היכי דליכא משום כפרה) ועפ"ז א"ש ג"כ דברי הא"ז דבאמת ברשע גמור שוב אין לחוש לבזיונו ואין בזה שום איסור משום הלנה, ואף דאכתי יל"ע דהא גם במי שצוה שלא לקוברו דשוב אין בזה שום איסור משום הלנה וגם משום כפרה ואפ"ה ס"ל לכל הפוסקים דצריך לקוברו משום בזיון משפחתו או משום בזיון כל החיים כמ"ש הרמב"ן, אפ"ל דס"ל להא"ז דהיינו דוקא באיש כשר משא"כ בנ"ד דהוא רשע ויצא מגדר היהודים שוב אין בזה שום בזיון למשפחתו ולכל החיים דאדרבה ממנו יראו ויוסרו לשוב כ"א בתשובה שלמה:

והנה ראיתי בשד"ח במ"ש בשם הח"ס שהקשה ע"ז מהא דהרוגי ב"ד, ובס' עמודי אש תי' בזה מטעם דהרוגי ב"ד היו מתודים ולכן אף להא"ז מותר לקוברו דעשה תשובה והוא נ"י השיג עליו דא"כ הי' מותר לקוברו בקברות אבותיו דהא מותר לקבור בע"ת אצל צדיק ודוחק לומר דחששו שמא אבותיו היו חסידים ע"ש ועוד דא"כ אמאי אין מתאבלין עליו [והנה במה שר"ל דהא דאין קוברין אותו בקב"א מטעם דאין קוברין רשע אצל צדיק] ולפענ"ד דיפה כוון הרב הנ"ל ולק"מ דבאמת אף שהיה מתודה אכתי יש בזה ספק אם הי' בלב שלם ולכן אזלינן הכא והכא לחומרא דהיינו לענין להתעסק בקבורתו דיש לחוש דשמא הודה בלב שלם וא"כ הו"ל בע"ת ושוב יש בו איסור הלנה ועשה דקבור תקברנו אכן לענין לקוברו בקברות אבותיו עדיין יש לחוש דשמא לא הי' בלב שלם וא"כ עדיין אסור לקוברו אצל צדיק, עוד נלפענ"ד דמ"ש דמותר לקבור בע"ת אצל צדיק היינו דוקא באם לא עבר כ"א על איזה מעבירות שהתשובה לבד מכפרת משא"כ היכי דעבר על עבירה חמורה שאין התשובה לבדה מספיק לכפר כמבואר בסוף יומא בכה"ג בודאי דאין לקוברו אצל צדיק גמור וא"כ בהא דהרוגי ב"ד דמבואר בש"ס דאין להם כפרה כ"א בעיכול בשר או עכ"פ בצערא דקברא א"כ שוב אסור לקוברם בקברות אבותיו וכמ"ש בש"ס ומה"ט ג"כ אין מתאבלין עליהם כמבואר בש"ס שם (ואף דמבואר ביומא שם דאף בהזיד בחייבי מיתות ב"ד תשובה ויוה"כ תולין ויסורין ממרקין ובח"ה אין כפרתו נגמרת כ"א אחר המיתה משמע דעכ"פ אחר המיתה נגמר כפרתו מ"מ זה דוקא בצירוף כל הנ"ל משא"כ בנ"ד שאין בזה כ"א יסורי המיתה שפיר י"ל דאף במקום שאין ח"ה אין כפרתו נגמרת כ"א בעיכול בשר או בצערא דקברא) משא"כ לענין אם צריך קבורה שפיר י"ל כיון דכבר עשה תשובה שוב מותר ומחוייב לקוברו:

גם במ"ש עוד שם דאף אם נימא דהרוגי ב"ד בכלל בע"ת יחשבו מ"מ עכ"פ נסתר ראיות הא"ז מהא דאין מתעסקין דהא גם בהרוגי ב"ד אמרו דאין מתעסקין, כ"כ בזה דעיקר ראיות הא"ז מסוף הברייתא, אכן אכתי מהא דמבואר בהרי"ף והר"מ והרא"ש וטוש"ע סי' שע"ג סע"ה דכהן אינו מטמא למי שפירשו מדרכי הצבור משמע להדיא דשאר כל אדם מותר לטמא להם ולעסוק בקבורת' וכן מהא דמאע"ל דמבואר בברייתא דמותר לקוברו וכמש"ל.

והנה אפ"ל דמ"ש הא"ז דאסור להתעסק היינו דוקא במי שאינו קרובו דאין לו בזה שום בזיון וכמש"ל משא"כ הקרובים שפיר יכולים להתעסק בקבורתו דהבזוון נוגע להם

וכמ"ש חז"ל דאין לך משפחה שיש בו מוכס שאין כולם מוכסין, ועפ"ז מדוקדק מ"ש במס"ש שכל שאינו כבוד לחיים אין הרבים וכו' ועפ"ז א"ש הא דסי' שע"ג דשם מיירי בקרובים ולכן דוקא בכהן אסור, עוד י"ל דמ"ש הא"ז היינו דוקא ברשע שחטא והחטיא את הרבים כמו בהא דמוכר טרפה בחזקת כשרה ומבואר דבכה"ג הו"ל מעבירות החמורות שיש בזה ח"ה כמ"ש רש"י והרע"ב בסוף יומא יע"ש ואין כפרתו נגמרת כ"א בתשובה ויסורין ומיתה משא"כ בשאר רשע שעבר בשאר עבירות, ובהכי א"ש מהא דמאע"ל והרוגי ב"ד ומה שנסתייע מהא דפורשים מדרכי הצבור היינו ג"כ כמ"ש הרמב"ם דמיירי ביוצא מן הדת דהוא ודאי מעבירות החמורות, ועפ"ז צ"ל דמ"ש בספרא דכהן אינו מטמא למי שפירשו אבותיו מדרכי הצבור היינו אף למי שאינו נושא עמהם במסים וארנונות (דזה ג"כ מקרי פורש מדרכי הצבור כמבואר בנמ"י ובשו"ת הרשב"א) גם במה דפשיטא לי' להרב בעל שד"ח דהרשב"א וכל האחרונים לא ס"ל כמ"ש הא"ז הן אמת שמדברי הקונדריסין משמע בהדיא שמפרש דברי הרשב"א דאף במומר ופורש לגמרי מדת יהודית, מ"מ מותר לקוברו, אכן המעיין בשו"ת הרשב"א שם שאחר שכ' דהא דאין מתעסקין לאו לענין קבורה נאמר סיים והפורש מדרכי צבור אינו בפורש ממס וכו' אבל מי שפורש מדרכי צבור כגון המינין וכו' א"כ י"ל דר"ל דבאמת בפורש מדרכי הצבור כמו מין באמת אין מתעסקין עמו כלל בקבורתו וכמש"ל מהא דמס"ש. דשמחים במיתתם (ואף די"ל דכוונת הרשב"א לומר דבפורש ממס מותר להתעסק בו אף במה שאינו כבוד לחיים משא"כ במין מ"מ אין הכרע כ"כ):

ועיין בב"י בסי' שד"מ בד"ה ויורשים במ"ש בשם ת"ה שכ' בשם השאילתות דמ"ש בירמי' לא יספדו ולא יקברו היינו ברשעים גמורים ע"ש משמע ג"כ דרשעים גמורים אין דינם בקבורה, ועי' בסי' שס"ז שקוברים מתי עכו"ם מפני דרכי שלום משמע דאי לאו הכי א"צ לקוברם והנה בודאי דמומר לכה"ת פשוט דדינו כעכו"ם לכ"ד ויעו' בט"ז בסי' רנ"א ובשמ"ח בסי' ב' דבמומר להכעיס אף בעבירה אחת דינו ככותי ויעו"ש בסי' רנ"א דאסור לפדותו ולפרנסו וא"כ י"ל דה"ה לקוברו דאסור ועי' בישו"ש בפנ"ה ס"י שהעתיק ג"כ דברי הא"ז הנ"ל דאסור לקוברו יע"ש, ויה"ר שיקוים מקרא שכתוב (ישעי' כ"ה) בלע המות לנצח ומחה א' י' דמעה מעל כל פנים וחרפת עמו יסיר מעל כל הארץ כי י' דבר. ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה קוינו לו ויושיענו זה י' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו. בב"א:

אברך על המוגמר

ברכי נפשי י' מלך ישראל נצח אשר עזרני לסיים הספר הזה, כן אזכה להיות מהלומדי תוה"ק לשמה אני וזוז"ז אמן.